BIBLIA SACRA VULGATAE EDITIONIS, SIXTI 5. PONTIFICIS MAXIMI JUSSU...

Germain Audran

Digitized by Google

Digitized by Google

PROPHETIA ISAIÆ.

Caput Primum.

*Tempus quo prophetavit Iſaias ſuper Iudam & Ieruſa-
lem,qua ob ſuam ingratitudinem aliáque ſcelera,omni pœnarũ
genere à Deo percuſſa,non eſt ad eum reverſa:quamobrem di-
cit miſerrimam imminere ipſi deſolationem:victima & ſollem-
nitates ipſius rejiciuntur:& quid facere debeat ut in gratiam
à Deo recipiatur:rurſum ob defectionem à priſtina virtute in
varia peccata , gravem vindictam,& futuram tandem ipſius
liberationem & in feliciorem ſtatum reſtitutionem vaticinatur.*

A 1 VISIO Iſaiæ filij Amos,quam vi-
dit ſuper Judam & Jeruſalem in
diebus Oziæ, Joathan, Achaz, &
Ezechiæ, regum Juda.
2 Audite cæli, & auribus per-
cipe terra , quoniam Dominus
locutus eſt. Filios enutrivi,& exaltavi:ipſi autem
ſpreverunt me.
3 Cognovit bos poſſeſſorem ſuum,& aſinus præ-
ſepe domini ſui:Iſraël autem me non cognovit,&
populus meus non intellexit.
B 4 Væ genti peccatrici,populo gravi iniquitate,
ſemini nequam,filiis ſceleratis:dereliquerunt Do-
minum,blaſphemaverunt ſanctum Iſraël , abalie-
nati ſunt retrorſum.
5 Super quo percutiã vos ultrà,addẽtes prævari-
cationẽ?omne caput lãguidũ,& omne cor mœrẽs.
6 A planta pedis uſque ad verticem,non eſt in eo
ſanitas:vulnus,& livor,& plaga tumẽs,non eſt cir-
cũligata, nec curata medicamine,neque fota oleo.
7 * Terra veſtra deſerta,civitates veſtræ ſuccẽ-
*Inf. 5. 6. ſæ igni:regionem veſtram coram vobis alieni de-
vorant, & deſolabitur ſicut in vaſtitate hoſtili.
8 Et derelinquetur filia Sion ut umbraculum
C in vinea,& ſicut tugurium in cucumerario,& ſi-
cut civitas quæ vaſtatur.
*Rom. 9. 29. 9 * Niſi Dominus exercituum reliquiſſet nobis
Gen. 19. 24. ſemen, quaſi Sodoma fuiſſemus,& quaſi Gomor-
rha ſimiles eſſemus.
10 Audite verbũ Dñi principes Sodomorũ,per-
cipite auribus legẽ Dei noſtri populus Gomorrhę.
*Ier. 6. 20. 11 * Quò mihi multitudinem victimarum ve-
Amos 5. 22. ſtrarum, dicit Dominus?plenus ſum. holocauſta
arietum, & adipem pinguium, & ſanguinem vi-
tulorum, & agnorum, & hircorum, nolui.
12 Cùm veniretis ante conſpectum meum,quis
quæſivit hæc de manibus veſtris,ut ambularetis
in atriis meis?
13 Ne offeratis ultrà ſacrificium fruſtrà:incenſũ
D abominatio eſt mihi.Neomeniam,& ſabbatum,&
feſtivitates alias non ferã,iniqui ſunt cœtus veſtri.
14 Calendas veſtras , & ſollemnitates veſtras ,
odivit anima mea : facta ſunt mihi moleſta,labo-
ravi ſuſtinens.
15 Et cùm extenderitis manus veſtras,avertam
oculos meos à vobis : & cùm multiplicaveritis
orationem , non exaudiam:* manus enim veſtræ
ſanguine plenæ ſunt.
16 * Lavamini, mundi eſtote , auferte malum *Inf. 59. 2.
cogitationum veſtrarum ab oculis meis:quieſcite *1. Pet. 3. b. 11.
agere perversè ,
E
17 Diſcite benefacere:quærite judicium, ſub-
venite oppreſſo,judicate pupillo,defendite viduã.
18 Et venite,& arguite me,dicit Dominus : ſi
fuerint peccata veſtra ut coccinum,quaſi nix de-
albabuntur:& ſi fuerint rubra quaſi vermiculus,
velut lana alba erunt.
19 Si volueritis , & audieritis me,bona terræ
comedetis.
20 Quòd ſi nolueritis, & me ad iracundiam
provocaveritis:gladius devorabit vos,quia os Do-
mini locutum eſt.
21 Quomodo facta eſt meretrix civitas fidelis,
plena judicij?juſtitia habitavit in ea,nunc autem
homicidæ.
22 Argentum tuum verſum eſt in ſcoriam :
vinum tuum miſtum eſt aqua.
23 Principes tui infideles,ſocij furũm:omnes di-
F
ligunt munera,ſequuntur retributiones. * Pupillo *Ier. 5.
non judicãt:& cauſa viduæ nõ ingreditur ad illos. c. 28.
24 Propter hoc ait Dominus Deus exercituum
fortis Iſraël:Heu,conſolabor ſuper hoſtibus meis,
& vindicabor de inimicis meis.
25 Et convertam manum meam ad te,& exco-
quam ad purum ſcoriam tuam, & auferam omne
ſtannum tuum.
26 Et reſtituam judices tuos ut fuerunt priùs, G
& conſiliarios tuos ſicut antiquitus:poſt hæc vo-
caberis civitas juſti, urbs fidelis.
27 Sion in judicio redimetur, & reducent eam
in juſtitia :
28 Et conteret ſceleſtos,& peccatores ſimul:&
qui dereliquerunt Dominum , conſumentur.
29 Confundentur enim ab idolis,quibus ſacrifi-
caverũt:& erubeſcetis ſuper hortis,quos elegeratis,
30 Cùm fueritis velut quercus defluentibus
foliis, & velut hortus abſque aqua.
31 Et erit fortitudo veſtra,ut favilla ſtuppæ,&

Digitized by Google

opus veſtrum quaſi ſcintilla: & ſuccendetur utrumque ſimul, & non erit qui extinguat.

CAPUT II.

Ad montem domus Domini fluent omnes gentes, & de Sion exibit lex, nec ultrà bello moleſtabitur: domus verò Iacob ob idololatriam, avaritiam & reliqua ſcelera abjicietur: ſuperbi humiliabuntur, & ſolus Dominus exaltabitur.

A 1 VErbum, quod vidit Iſaias, filius Amos, ſuper Juda & Jeruſalem.

* Mich. 4.a.1. 2 * Et erit in noviſſimis diebus præparatus mõs domus Domini in vertice montium, & elevabitur ſuper colles, & fluent ad eum omnes gentes.

3 Et ibunt populi multi, & dicent: Venite & aſcẽdamus ad montem Domini, & ad domum Dei Jacob, & docebit nos vias ſuas, & ambulabimus in ſemitis ejus: quia de Sion exibit lex, & verbum Domini de Jeruſalem.

B 4 Et judicabit Gentes, & arguet populos multos: & conflabunt gladios ſuos in vomeres, & lanceas ſuas in falces: non levabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur ultrà ad prælium.

5 Domus Jacob venite, & ambulemus in lumine Domini.

6 Projeciſti enim populum tuum, domum Jacob: quia repleti ſunt ut olim, & augures habuerunt ut Philiſthiim, & pueris alienis adhæſerunt.

7 Repleta eſt terra argento & auro: & non eſt finis theſaurorum ejus:

8 Et repleta eſt terra ejus equis: & innumerabiles quadrigæ ejus. Et repleta eſt terra ejus idolis: opus manuum ſuarum adoraverunt, quod fecerunt digiti eorum.

9 Et incurvavit ſe homo, & humiliatus eſt vir: ne ergo dimittas eis.

C 10 Ingredere in petrã, & abſcõdere in foſſa humo à facie timoris Domini, & à gloria majeſtatis ejus.

11 Oculi ſublimes hominis humiliati ſunt, & incurvabitur altitudo virorum: exaltabitur autem Dominus ſolus in die illa.

12 Quia dies Domini exercituum ſuper omnem ſuperbum, & excelſum, & ſuper omnem arrogantem: & humiliabitur.

13 Et ſuper omnes cedros Libani ſublimes, & erectas, & ſuper omnes quercus Baſan.

14 Et ſuper omnes montes excelſos, & ſuper omnes colles elevatos.

15 Et ſuper omnem turrim excelſam, & ſuper omnem murum munitum,

D 16 Et ſuper omnes naves Tharſis, & ſuper omne quod viſu pulchrum eſt.

17 Et incurvabitur ſublimitas hominum, & humiliabitur altitudo virorum, & elevabitur Dominus ſolus in die illa:

18 Et idola penitus contererentur:

* Oſee 10.c.8. Luc.23.e.30. Apoc.6.d.16 19 * Et introibunt in ſpeluncas petrarum & in voragines terræ, à facie formidinis Dñi, & à gloria majeſtatis ejus, cùm ſurrexerit percutere terram.

20 In die illa projiciet homo idola argenti ſui, & ſimulachra auri ſui, quæ fecerat ſibi ut adoraret, talpas & veſpertiliones.

21 Et ingredietur ſciſſuras petrarũ, & in cavernas ſaxorũ, à facie formidinis Domini, & à gloria majeſtatis ejus, cùm ſurrexerit percutere terram.

22 Quieſcite ergo ab homine, cujus ſpiritus in naribus ejus eſt, quia excelſus reputatus eſt ipſe.

CAPUT III.

Futura Iudæorum ob ſua peccata gravis afflictio ac deſertio, & puerorum atque effœminatorum dominium: peccata ſuper eorum arguit: item ſuperbiam & curioſam laſciviam filiarum Sion in ignominiam vertendam prædicit.

1 ECce enim dominator Dominus exercituum auferet à Jeruſalem, & à Juda validum & fortem, omne robur panis, & omne robur aquæ; A

2 Fortem, & virum bellatorem, judicem, & prophetam, & ariolum, & ſenem;

3 Principem ſuper quinquaginta, & honorabilem vultu, & conſiliarium, & ſapientem de architectis, & prudentem eloquij myſtici.

4 Et dabo pueros principes eorum, & effeminati dominabuntur eis.

5 Et irruet populus, vir ad virum, & unuſquiſque ad proximũm ſuum: tumultuabitur puer contra ſenem, & ignobilis contra nobilem.

6 Apprehendet enim vir fratrem ſuum domeſticum patris ſui: Veſtimentum tibi eſt, princeps eſto noſter, ruina autem hæc ſub manu tua. B

7 Reſpondebit in die illa, dicens: Non ſum medicus, & in domo mea non eſt panis, neque veſtimentum: nolite conſtituere me principem populi.

8 Ruit enim Jeruſalem, & Judas concidit: quia lingua eorum & adinventiones eorum contra Dominum, ut provocarent oculos majeſtatis ejus.

9 Agnitio vultus eorum reſpondit eis: & peccatũ ſuum quaſi Sodoma prædicaverunt, nec abſcõderũt: væ animæ eorũ: quoniã reddita ſunt eis mala.

10 Dicite juſto quoniam benè, quoniam fructum adinventionum ſuarum comedet.

11 Væ impio in malum: retributio enim manuum ejus fiet ei.

12 Populum meum exactores ſui ſpoliaverunt, & mulieres dominatæ ſunt eis. Popule meus, qui te beatum dicunt, ipſi te decipiunt, & viam greſſuum tuorum diſſipant. C

13 Stat ad judicandum Dominus, & ſtat ad judicandos populos.

14 Dominus ad judicium veniet cum ſenibus populi ſui, & principibus ejus: vos enim depaſti eſtis vineam, & rapina pauperis in domo veſtra.

15 Quare atteritis populum meum, & facies pauperum commolitis, dicit Dñs Deus exercituum?

16 Et dixit Dominus: Pro eo quòd elevatæ ſunt filiæ Sion, & ambulaverunt extento collo, & nutibus oculorum ibant, & plaudebant, ambulabant pedibus ſuis, & compoſito gradu incedebant:

17 Decalvabit Dominus verticem filiarum Sion, & Dominus crinem earum nudabit. D

18 In die illa auferet Dominus ornamentum calceamentorum, & lunulas,

19 Et torques, & monilia, & armillas, & mitras,

20 Et diſcriminalia, & periſcelidas, & murenulas, & olfactoriola, & inaures,

21 Et annulos, & gemmas in fronte pendentes,

22 Et mutatoria, & palliola, & linteamina, & acus,

23 Et ſpecula, & ſindones, & vittas, & theriſtra.

24 Et erit pro ſuavi odore fœtor, & pro zona funiculus, & pro criſpanti crine calvitium, & pro faſcia pectorali cilicium.

25 Pulcherrimi quoque viri tui gladio cadent, & fortes tui in prælio.

26 Et mœrebunt atque lugebunt portæ ejus, & deſolata in terra ſedebit.

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT IV.

Septem mulieres unum maritum appetent: germen Domini exaltabitur: & reliquiæ Iſraël ablutis earum ſordibus ſalvæ erunt, magnáque ſecuritate & felicitate afficientur.

A 1 ET apprehendent ſeptem mulieres virum unum in die illa dicentes: Panem noſtrum comedemus, & veſtimentis noſtris operiemur: tantummodò invocetur nomen tuum ſuper nos, aufer opprobrium noſtrum.

2 In die illa, erit germen Domini in magnificentia & gloria, & fructus terræ ſublimis, & exultatio his qui ſalvati fuerint de Iſraël.

3 Et erit: Omnis qui relictus fuerit in Sion & reſiduus in Jeruſalem, ſanctus vocabitur, omnis qui ſcriptus eſt in vita in Jeruſalem.

4 Si abluerit Dominus ſordes filiarum Sion, & ſanguinem Jeruſalem laverit de medio ejus, in ſpiritu judicij, & ſpiritu ardoris.

5 Et creabit Dominus ſuper omnem locum Montis Sion, & ubi invocatus eſt, nubem per diē, & fumum & ſplendorem ignis flammantis in nocte: ſuper omnem enim gloriam protectio.

6 Et tabernaculum erit in umbraculum diei ab æſtu, & in ſecuritatem, & abſconſionem à turbine, & à pluvia.

CAPUT V.

Sub figura vineæ ſterilis in direptionem traditæ prophetat judicium & deſertionem Iudæorum, ipſorúmque peccata deſcribuntur: avaritia in coadunandis poſſeſſionibus: ebrietas & contemptus ſcientiæ Dei: inferni dilatatio: humiliatio ſuperborum, & exaltatio Dei: felicitas quoque juſtorum & væ diverſis peccatorum generibus denuntiatur: & ſignum in nationibus elevandum contra Judæos.

A 1 CAntabo dilecto meo canticum patruelis mei vineæ ſuæ. Vinea facta eſt dilecto meo in cornu filio olei.

Jer. 2. c. 21. Mat. 21. d. 33.

2 Et ſepivit eam, & lapides elegit ex illa, & plantavit eam electam, & ædificavit turrim in medio ejus, & torcular extruxit in ea: & expectavit ut faceret uvas, & fecit labruſcas.

3 Nunc ergo habitatores Jeruſalem, & viri Juda, judicate inter me & vineam meam.

4 Quid eſt quod debui ultrà facere vineæ meæ, B & non feci ei? an quòd expectavi ut faceret uvas, & fecit labruſcas?

5 Et nunc oſtendam vobis quid ego faciam vineæ meæ: auferam ſepem ejus, & erit in direptionem: diruam maceriam ejus, & erit in conculcationem.

6 Et ponam eam deſertam: non putabitur, & non fodietur: & aſcendent vepres & ſpinæ, & nubibus mandabo ne pluant ſuper eam imbrem.

7 Vinea enim Domini exercituum, domus Iſraël eſt: & vir Juda, germen ejus delectabile: & expectavi ut faceret judicium, & ecce iniquitas; & juſtitiam, & ecce clamor.

8 Væ qui conjungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis uſque ad terminum loci: numquid habitabitis vos ſoli in medio terræ?

C 9 In auribus meis ſunt hæc, dicit Dominus exercituum: Niſi domus multæ deſertæ fuerint, grandes & pulchræ, abſque habitatore.

10 Decem enim jugera vinearum facient lagunculam unam, & triginta modij ſementis facient modios tres.

11 Væ qui conſurgitis manè ad ebrietatem ſectandam, & potandum uſque ad veſperam, ut vino æſtuetis.

12 Cithara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conviviis veſtris: & opus Domini non reſpicitis, nec opera manuum ejus conſideratis.

13 Propterea captivus ductus eſt populus meus, quia non habuit ſcientiam, & nobiles ejus interierunt fame, & multitudo ejus ſiti exaruit.

14 Propterea dilatavit infernus animam ſuam, D & aperuit os ſuum abſque ullo termino: & deſcendent fortes ejus, & populus ejus, & ſublimes glorioſíque ejus, ad eum.

15 Et incurvabitur homo, & humiliabitur vir, & oculi ſublimium deprimentur.

16 Et exaltabitur Dominus exercituum in judicio, & Deus ſanctus ſanctificabitur in juſtitia.

17 Et paſcentur agni juxta ordinem ſuum, & deſerta in ubertatem verſa advenæ comedent.

18 Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quaſi vinculum plauſtri peccatum. E

19 Qui dicitis: Feſtinet, & citò veniat opus ejus, ut videamus: & appropiet, & veniat conſilium ſancti Iſraël, & ſciemus illud.

20 Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum.

21 * Væ qui ſapientes eſtis in oculis veſtris, & coram vobiſmetipſis prudentes.

*Prov. 3. a. 7. Rom. 12. d. 16.

22 Væ qui potentes eſtis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miſcendam ebrietatem.

23 Qui juſtificatis impium pro muneribus, & F juſtitiam juſti aufertis ab eo.

24 Propter hoc, ſicut devorat ſtipulam lingua ignis, & calor flammæ exurit; ſic radix eorum quaſi favilla erit, & germen eorum ut pulvis aſcendet. Abjecerunt enim legem Domini exercituum, & eloquium ſancti Iſraël blaſphemaverunt.

25 Ideò iratus eſt furor Domini in populum ſuum, & extendit manum ſuam ſuper eum, & percuſſit eum: & conturbati ſunt montes, & facta ſunt morticina eorum, quaſi ſtercus in medio platearum. In his omnibus non eſt averſus furor ejus, ſed adhuc manus ejus extenta.

26 Et elevabit ſignum in nationibus procul, & ſibilabit ad eum de finibus terræ: & ecce feſtinus velociter veniet. G

27 Non eſt deficiens, neque laborans in eo: non dormitabit, neque dormiet, neque ſolvetur cingulum renum ejus, nec rumpetur corrigia calceamenti ejus.

28 Sagittæ ejus acutæ, & omnes arcus ejus extenti. Ungulæ equorum ejus ut ſilex, & rotæ ejus quaſi impetus tempeſtatis.

Digitized by Google

29 Rugitus ejus ut leonis, rugiet ut catuli leonum: & frendet, & tenebit prædam : & amplexabitur, & non erit cui eruat.

30 Et ſonabit ſuper eum in die illa ſicut ſonitus maris: aſpiciemus in terram, & ecce tenebræ tribulationis, & lux obtenebrata eſt in caligine ejus.

Caput VI.

Iſaias viſa Domini majeſtate condemnat ſe quòd tacuerit, ſed mundatis labiis ſuis offert ſe ad prædicandum: prædicitur excæcandus populus uſque ad deſolationem civitatum Iuda, & ejus quæ derelicta erat futura conſolatio.

A 1 IN anno, quo mortuus eſt rex Ozias, vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & elevatum: & ea quæ ſub ipſo erant, replebant templum.

2 Seraphim ſtabant ſuper illud: ſex alæ uni, & ſex alæ alteri: duabus velabant faciem ejus, & duabus velabant pedes ejus, & duabus volabant.

B 3 Et clamabant alter ad alterum, & dicebant: * Apoc. 4.c.8. * Sanctus, ſanctus, ſanctus, Dominus Deus exercituum, plena eſt omnis terra gloria ejus.

4 Et commota ſunt ſuperliminaria cardinum à voce clamantis, & domus repleta eſt fumo.

5 Et dixi: Væ mihi, quia tacui, quia vir pollutus labiis ego ſum, & in medio populi polluta labia habentis ego habito, & regem Dominum exercituum vidi oculis meis.

C 6 Et volavit ad me unus de Seraphim, & in manu ejus calculus, quem forcipe tulerat de altari.

7 Et tetigit os meum, & dixit: Ecce tetigit hoc labia tua, & auferetur iniquitas tua, & peccatum tuum mundabitur.

8 Et audivi vocem Domini dicentis: Quem mittam? & quis ibit nobis? Et dixi: Ecce ego, mitte me.

* Matt. 13 b.14. Marc.4. b.12. Luc.8. b.10. 9 Et dixit: Vade, & dices populo huic: *Audite audientes, & nolite intelligere: & videte viſionem, & nolite cognoſcere.

D Joan.12. f.40. Act. 28. f 26. Rom. 11. b. 8. 10 Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggrava: & oculos ejus claude: ne fortè videat oculis ſuis, & auribus ſuis audiat, & corde ſuo intelligat: & convertatur, & ſanem eum.

11 Et dixi: Uſquequò Domine? Et dixit: Donec deſolentur civitates abſque habitatore, & domus ſine homine, & terra relinquetur deſerta.

12 Et longè faciet Dominus homines, & multiplicabitur quæ derelicta fuerat in medio terræ.

13 Et adhuc in ea decimatio, & convertetur, & erit in oſtenſionem ſicut terebinthus, & ſicut quercus, quæ expandit ramos ſuos: ſemen ſanctum erit id, quod ſteterit in ea.

Caput VII.

Obſeſſa à Syris & ab Iſraël Ieruſalem, Iſaias prophetat illos non prævalituros, dátque impio Achaz ſignum liberationis virginem parituram filium cujus nomen Emmanuel: prædicitque deſertionem Iſraël & graviſſimam Iuda afflictionem ac ſolitudinem.

A 4 Reg. 16.a.5. 1 ET factum eſt in diebus Achaz filij Joathan, filij Oziæ regis Juda, aſcendit Raſin rex Syriæ, & Phacee filius Romeliæ rex Iſraël, in Jeruſalem, ad præliandum contra eam: & non potuerunt debellare eam.

2 Et nuntiaverunt domui David, dicentes: Requievit Syria ſuper Ephraim, & commotum eſt cor ejus, & cor populi ejus, ſicut moventur ligna ſilvarum à facie venti.

3 Et dixit Dominus ad Iſaiam: Egredere in occurſum Achaz tu, & qui derelictus eſt Jaſub filius tuus, ad extremum aquæ ductus piſcinæ ſuperioris in via Agri fullonis.

4 Et dices ad eum: Vide ut ſileas: noli timere, & cor tuum ne formidet à duabus caudis titionum fumigantium iſtorum in ira furoris Raſin regis Syriæ, & filij Romeliæ:

5 Eò quòd conſilium inierit contra te Syria in malum Ephraim, & filius Romeliæ dicentes: B

6 Aſcendamus ad Judam, & ſuſcitemus eum, & avellamus eum ad nos, & ponamus regem in medio ejus filium Tabeel.

7 Hæc dicit Dominus Deus: Non ſtabit, & non erit iſtud:

8 Sed caput Syriæ Damaſcus, & caput Damaſci Raſin: & adhuc ſexaginta & quinque anni, & deſinet Ephraim eſſe populus:

9 Et caput Ephraim Samaria, & caput Samariæ filius Romeliæ. Si non credideritis, non permanebitis.

10 Et adjecit Dominus loqui ad Achaz, dicens:

11 Pete tibi ſignum à Domino Deo tuo in profundum inferni, ſive in excelſum ſupra.

12 Et dixit Achaz: Non petam, & non tentabo Dominum.

13 Et dixit: Audite ergo domus David: Numquid parum vobis eſt, moleſtos eſſe hominibus, quia moleſti eſtis & Deo meo?

14 Propter hoc dabit Dominus ipſe vobis ſignum.* Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel. C * Matt. 1.d.23. Luc.1.c. 31.

15 Butyrum & mel comedet, ut ſciat reprobare malum, & eligere bonum.

16 Quia antequam ſciat puer reprobare malum, & eligere bonum, derelinquetur terra, quam tu deteſtaris à facie duorum regum ſuorum.

17 Adducet Dominus ſuper te, & ſuper populum tuum, & ſuper domum patris tui dies qui non venerunt à diebus ſeparationis Ephraim à Juda cum rege Aſſyriorum.

18 Et erit in die illa: Sibilabit Dominus muſcæ, quæ eſt in extremo fluminum Ægypti, & api, quæ eſt in terra Aſſur,

19 Et venient, & requieſcent omnes in torrentibus vallium, & in cavernis petrarum, & in omnibus frutetis, & in univerſis foraminibus.

20 In die illa radet Dominus in novacula conducta, in his qui trans flumen ſunt, in rege Aſſyriorum, caput & pilos pedum, & barbam univerſam. D

21 Et erit in die illa: Nutriet homo vaccam boum, & duas oves,

22 Et præ ubertate lactis comedet butyrum: butyrum enim & mel manducabit omnis qui relictus fuerit in medio terræ.

23 Et

Digitized by Google

23 Et erit in die illa: Omnis locus ubi fuerint mille vites, mille argenteis, in ſpinas & in vepres erunt.

24 Cum ſagittis & arcu ingredientur illuc: vepres enim & ſpinæ erunt in univerſa terra.

25 Et omnes montes, qui in ſarculo ſarrientur, non veniet illuc terror ſpinarum & veprium, & erit in paſcua bovis, & in conculcationem pecoris.

CAPUT VIII.

Jubetur Iſaias in libro ſcribere nomen pueri naſcituri: prædicit regna Iſraël & Syriæ deſtruenda, Judæque afflictionem & futuram à Deo liberationem, licèt multi ex Juda caſuri ſint: jubet ligari teſtimonium & legem ſignari, ſubjiciens quæ immineant mala recedentibus à lege.

A 1 ET dixit Dominus ad me: Sume tibi librum grandem, & ſcribe in eo ſtylo hominis: Velociter ſpolia detrahe, citò prædare.

2 Et adhibui mihi teſtes fideles, Uriam ſacerdotem, & Zachariam filium Barachiæ:

3 Et acceſſi ad propheti ſſam, & concepit, & peperit filium. Et dixit Dominus ad me. Voca nomen ejus, Accelera ſpolia detrahere: Feſtina prædari.

4 Quia antequam ſciat puer vocare patrem ſuum & matrem ſuam, auferetur fortitudo Damaſci, & ſpolia Samariæ, coram rege Aſſyriorum.

5 Et adjecit Dominus loqui ad me adhuc, dicens:

B 6 Pro eo quòd abjecit populus iſte aquas Siloë, quæ vadunt cum ſilentio, & aſſumpſit magis Raſin, & filium Romeliæ:

7 Propter hoc ecce Dominus adducet ſuper eos aquas fluminis fortes & multas, regem Aſſyriorum, & omnem gloriam ejus: & aſcendet ſuper omnes rivos ejus, & fluet ſuper univerſas ripas ejus,

8 Et ibit per Judam, inundans, & tranſiens uſque ad collum veniet. Et erit extenſio alarum ejus, implens latitudinem terræ tuæ, ô Emmanuël.

9 Congregamini populi, & vincimini, & audite univerſæ procul terræ: confortamini, & vincimini, accingite vos & vincimini:

10 Inite conſilium, & diſſipabitur: loquimini verbum, & non fiet: quia nobiſcum Deus.

C 11 Hæc enim ait Dominus ad me: ſicut in manu forti erudivit me, ne irem in via populi hujus, dicens:

12 Non dicatis, conjuratio: omnia enim quæ loquitur populus iſte, conjuratio eſt: & timorem ejus ne timeatis, neque paveatis.

13 Dominum exercituum ipſum ſanctificate: ipſe pavor veſter, & ipſe terror veſter.

Luc 2. c. 34. Rom. 9. f. 33. 1. Pet. 2. b. 7. 14 Et erit vobis in ſanctificationem. * In lapidem autem offenſionis, & in petram ſcandali, duabus domibus Iſraël, in laqueum & in ruinam habitantibus Jeruſalem.

15 Et offendent ex eis plurimi, & cadent, & conterentur, & irretientur, & capientur.

16 Liga teſtimonium, ſigna legem in diſcipulis meis.

D 17 Et expectabo Dominum, qui abſcondit faciem ſuam à domo Jacob, & præſtolabor eum.

18 Ecce ego & pueri mei, quos dedit mihi Dominus in ſignum, & in portentum Iſraël à Domino exercituum, qui habitat in monte Sion.

19 Et cùm dixerint ad vos: Quærite à pythonibus, & à divinis, qui ſtrident in incantationibus ſuis: Numquid non populus à Deo ſuo requiret, pro vivis à mortuis?

20 Ad legem magis, & ad teſtimonium. Quod ſi non dixerint juxta verbum hoc, non erit eis matutina lux.

21 Et tranſibit per eam, corruet, & eſuriet: & cùm eſurierit, iraſcetur, & maledicet regi ſuo, & Deo ſuo, & ſuſpiciet ſurſum.

22 Et ad terram intuebitur, & ecce tribulatio & tenebræ, diſſolutio & anguſtia, & caligo perſequens, & non poterit avolare de anguſtia ſua.

CAPUT IX.

Vaticinium de Chriſti nativitate, ipſiúſque imperio multiplicando: de liberatione Judæ à regibus Iſraël & Syriæ: quorum regnorum, & præſertim regni Iſraël ad Deum redire nolentis, graviſſimas cædes inteſtináque diſſidia prædicit.

1 PRimo tempore alleviata eſt Terra Zabulon, & Terra Nephthali: & noviſſimò aggravata eſt via maris trans Jordanem Galileæ Gentium. A *Matt. 4. b. 15.*

2 Populus, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam: habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta eſt eis.

3 Multiplicaſti gentem, non magnificaſti lætitiam. Lætabuntur coram te, ſicut qui lætantur in meſſe, ſicut exultant victores capta præda, quando dividunt ſpolia.

4 Jugum enim oneris ejus, & virgam humeri ejus, & ſceptrum exactoris ejus ſuperaſti, * ſicut in die Madian. *Jud. 7. f. 22.*

5 Quia omnis violenta prædatio cum tumultu, & veſtimentum miſtum ſanguine, erit in combuſtionem, & cibus ignis.

6 PARVULUS enim NATUS eſt nobis, & filius datus eſt nobis, & factus eſt principatus ſuper humerum ejus: & vocabitur nomen ejus, Admirabilis, conſiliarius, Deus, fortis, pater futuri ſæculi, princeps pacis. B

7 Multiplicabitur ejus imperium, & pacis non erit finis: ſuper ſolium David, & ſuper regnum ejus ſedebit: ut confirmet illud, & corroboret in judicio & juſtitia, amodò & uſque in ſempiternum: zelus Domini exercituum faciet hoc.

8 Verbum miſit Dominus in Jacob, & cecidit in Iſraël.

9 Et ſciet omnis populus Ephraim, & habitantes Samariam, in ſuperbia & magnitudine cordis dicentes:

10 Lateres ceciderunt, ſed quadris lapidibus ædificabimus: ſycomoros ſucciderunt, ſed cedros immutabimus.

11 Et elevabit Dominus hoſtes Raſin ſuper eum, & inimicos ejus in tumultum vertet:

Digitized by Google

C 12 Syriam ab Oriente, & Philiſthiim ab Occidente: & devorabunt Iſraël toto ore. In omnibus his non eſt averſus furor ejus, ſed adhuc manus ejus extenta:

13 Et populus non eſt reverſus ad percutientem ſe, & Dominum exercituum non inquiſierunt.

14 Et diſperdet Dominus ab Iſraël caput & caudam, incurvantem & refrænantem, die una.

15 Longævus & honorabilis, ipſe eſt caput: & propheta docens mendacium, ipſe eſt cauda.

16 Et erunt, qui beatificant populum iſtum, ſeducentes: & qui beatificantur, præcipitati.

17 Propter hoc ſuper adoleſcentulis ejus non lætabitur Dominus: & pupillorum ejus, & viduarum non miſerebitur: quia omnis hypocrita eſt D & nequam, & univerſum os locutum eſt ſtultitiam. In omnibus his non eſt averſus furor ejus, ſed adhuc manus ejus extenta.

18 Succenſa eſt enim quaſi ignis impietas, veprem & ſpinam vorabit: & ſuccendetur in denſitate ſaltus, & convolvetur ſuperbia fumi.

19 In ira Domini exercituum conturbata eſt terra, & erit populus quaſi eſca ignis: vir fratri ſuo non parcet.

20 Et declinabit ad dexteram, & eſuriet: & comedet ad ſiniſtram, & non ſaturabitur: unuſquiſque carnem brachij ſui vorabit; Manaſſes Epraim, & Ephraim Manaſſen, ſimul ipſi contra Judam.

21 In omnibus his non eſt averſus furor ejus, ſed adhuc manus ejus extenta.

Caput X.

Væ condentibus leges iniquas in oppreſſionem pauperum & viduarum: regem Aſſur virgam furoris Domini prædicit ob ſuam ſuperbiam & cordis arrogantiam humiliandum: conſolatur Iſrael ne timeat ab Aſſur, reliquias ipſius ad Deum convertendas prædicens.

A 1 VÆ qui condunt leges iniquas: & & ſcribentes, injuſtiam ſcripſerunt:

2 Ut opprimerent in judicio pauperes, & vim facerent cauſæ humilium populi mei: ut eſſent viduæ præda eorum, & pupillos diriperent.

3 Quid facietis in die viſitationis, & calamitatis de longè venientis? ad cujus confugietis auxilium? & ubi derelinquetis gloriam veſtram,

4 Ne incurvemini ſub vinculo, & cum interfectis cadatis? Super omnibus his non eſt averſus furor ejus, ſed adhuc manus ejus extenta.

5 Væ Aſſur, virga furoris mei & baculus ipſe eſt, in manu eorum indignatio mea.

B 6 Ad gentem fallacem mittam eum, & contra populum furoris mei mandabo illi, ut auferat ſpolia, & diripiat prædam, & ponat illum in conculcationem quaſi lutum platearum.

7 Ipſe autem non ſic arbitrabitur, & cor ejus non ita exiſtimabit: ſed ad conterendum erit cor ejus, & ad internecionem gentium non paucarum.

8 Dicet enim:

9 Numquid non principes mei ſimul reges ſunt? numquid non ut Charcamis, ſic Calano; & ut Arphad, ſic Emath? numquid non ut Damaſcus, ſic Samaria?

10 Quomodo invenit manus mea regna idoli, ſic & ſimulachra eorum de Jeruſalem, & de Samaria.

11 Numquid non ſicut feci Samariæ & idolis C ejus, ſic faciam Jeruſalem & ſimulachris ejus?

12 Et erit, cùm impleverit Dominus cuncta opera ſua in monte Sion, & in Jeruſalem, viſitabo ſuper fructum magnifici cordis regis * Aſſur, & ſuper gloriam altitudinis oculorum ejus.

* 4.Reg. 19.&c 35. Inf. 37. & 36.

13 Dixit enim: In fortitudine manus meæ feci, & in ſapientia mea intellexi: & abſtuli terminos populorum, & principes eorum deprædatus ſum, & detraxi quaſi potens in ſublimi reſidentes.

14 Et invenit quaſi nidum manus mea fortitu- D dinem populorum: & ſicut colliguntur ova, quæ derelicta ſunt, ſic univerſam terram ego congregavi: & non fuit qui moveret pennam, & aperiret os, & ganniret.

15 Numquid gloriabitur ſecuris contra eum, qui ſecat in ea? aut exaltabitur ſerra contra eum, à quo trahitur? quomodo ſi elevetur virga contra elevantem ſe, & exaltetur baculus, qui utique lignum eſt.

16 Propter hoc mittet dominator Dominus exercituum in pinguibus ejus tenuitatem: & ſubtus gloriam ejus ſuccenſa ardebit quaſi combuſtio ignis.

17 Et erit lumen Iſraël in igne, & Sanctus ejus in flamma: & ſuccendetur, & devorabitur ſpina ejus, & vepres in die una.

18 Et gloria ſaltus ejus, & carmeli ejus, ab ani- E ma uſque ad carnem conſumetur, & erit terrore profugus.

19 Et reliquiæ ligni ſaltus ejus præ paucitate numerabuntur, & puer ſcribet eos.

20 Et erit in die illa: non adjiciet reſiduum Iſraël, & hi qui fugerint de domo Jacob, inniti ſuper eo qui percutit eos; ſed innitetur ſuper Dominum ſanctum Iſraël in veritate.

21 Reliquiæ convertentur, reliquiæ, inquam, Jacob ad Deum fortem.

22 * Si enim fuerit populus tuus Iſraël quaſi arena maris, reliquiæ convertentur ex eo: conſummatio abbreviata inundabit juſtitiam. F

* Inf. 11 c. 1. Rom. 9. ſ. 27.

23 Conſummationem enim & abbreviationem Dominus Deus exercituum faciet in medio omnis terræ.

24 Propter hoc, hæc dicit Dominus Deus exercituum: Noli timere populus meus habitator Sion ab Aſſur: in virga percutiet te, & baculum ſuum levabit ſuper te in via Ægypti.

25 Adhuc enim paululum modicúmque, & conſummabitur indignatio & furor meus ſuper ſcelus eorum.

26 * Et ſuſcitabit ſuper eum Dominus exercituum flagellum, * juxta plagam Madian in petra Oreb, & virgam ſuam ſuper mare, & levabit eam in via Ægypti.

* Inf. 37 g. 36. * Iud. 7. g. 25

27 Et erit in die illa: Auferetur onus ejus de G humero tuo, & jugum ejus de collo tuo, & computreſcet jugum à facie olei.

28 Veniet

Digitized by Google

28 Veniet in Aiath, tranſibit in Magron: apud Machmas commendabit vaſa ſua.

29 Tranſierunt curſim, Gaba ſedes noſtra: obſtupuit Rama, Gabaath Saulis fugit.

30 Hinni voce tua filia Gallim, attende Laiſa, paupercula Anathoth.

31 Migravit Medemena: habitatores Gabim confortamini.

32 Adhuc dies eſt, ut in Nobe ſtetur: agitabit manum ſuam ſuper montem filiæ Sion, collem Jeruſalem.

33 Ecce dominator Dominus exercituum confringet laguncŭlam in terrore, & excelſi ſtatura ſuccidentur, & ſublimes humiliabuntur.

34 Et ſubvertentur condenſa ſaltus ferro: & Libanus cum excelſis cadet.

Caput XI.

Vaticinium de Chriſti nativitate, judicio, exaltatione, converſione populorum & gentium ad Chriſtum, & gloria ſepulchri ipſius: item de converſione reliquiarum Iſraël ad Deum, ac fide Gentium.

A 1 ET egredietur virga de radice Jeſſe, & flos de radice ejus aſcendet.
Act. 13. d. 23.

2 Et requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini; ſpiritus ſapientiæ, & intellectus, ſpiritus conſilij, & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ, & pietatis,

3 Et replebit eum ſpiritus timoris Domini. Non ſecundùm viſionem oculorum judicabit, neque ſecundùm auditum aurium arguet:

4 Sed judicabit in juſtitia pauperes, & arguet in æquitate pro manſuetis terræ: & percutiet terram virga oris ſui, * & ſpiritu labiorum ſuorum interficiet impium.
**2. Theſ. 2. b. 8.*

5 Et erit juſtitia cingulum lumborum ejus: & fides cinctorium renum ejus.

6 * Habitabit lupus cum agno: & pardus cum hœdo accubabit: vitulus & leo & ovis ſimul morabuntur, & puer parvulus minabit eos.
** Inf. 65 d. 25.* B

7 Vitulus & urſus paſcentur; ſimul requieſcent catuli eorum: & leo quaſi bos comedet paleas.

8 Et delectabitur infans ab ubere ſuper foramine aſpidis: & in caverna reguli, qui ablactatus fuerit, manum ſuam mittet.

9 Non nocebunt, & non occident in univerſo monte ſancto meo: quia repleta eſt terra ſcientia Domini, ſicut aquæ maris operientes.

10 * In die illa, radix Jeſſe, qui ſtat in ſignum populorum, ipſum gentes deprecabuntur, & erit ſepulchrum ejus glorioſum.
** Rom. 15 c. 12.* C

11 Et erit in die illa: Adjiciet Dominus ſecundò manum ſuam ad poſſidendum reſiduum populi ſui, quod relinquetur ab Aſſyriis, & ab Ægypto, & à Phetros, & ab Æthiopia, & ab Ælam, & à Sennaar, & ab Emath, & ab inſulis maris.

12 Et levabit ſignum in nationes, & congregabit profugos Iſraël, & diſperſos Juda colliget à quattuor plagis terræ.

D 13 Et auferetur zelus Ephraim, & hoſtes Juda peribunt: Ephraim non æmulabitur Judam, & Judas non pugnabit contra Ephraim.

14 Et volabunt in humeros Philiſthiim per mare, ſimul prædabuntur filios Orientis. Idumæa & Moab præceptum manus eorum, & filij Ammon obedientes erunt.

15 Et deſolabit Dominus linguam maris Ægypti, & levabit manum ſuam ſuper flumen, in fortitudine ſpiritus ſui: & percutiet eum in ſeptem rivis, ita ut tranſeant per eum calceati.

16 Et erit via reſiduo populo meo, qui relinquetur ab Aſſyriis: ſicut fuit Iſraëli in die illa, qua aſcendit de Terra Ægypti.

Caput XII.

Canticum laudis & gratiarum actionis pro liberatione & beneficiis Chriſti ſalvatoris.

1 ET dices in die illa: Confitebor tibi Domine, quoniam iratus es mihi: converſus eſt furor tuus, & conſolatus es me. A

2 Ecce Deus ſalvator meus, fiducialiter agam, & non timebo: * quia fortitudo mea, & laus mea Dominus, & factus eſt mihi in ſalutem.
** Exod. 15 a. 2. Pſ. 117. c. 14.*

3 Haurietis aquas in gaudio de fontibus ſalvatoris:

4 Et dicetis in die illa: Confitemini Domino, & invocate nomen ejus: notas facite in populis adinventiones ejus: mementote quoniam excelſum eſt nomen ejus. B

5 Cantate Domino quoniam magnificè fecit: annuntiate hoc in univerſa terra.

6 Exulta, & lauda habitatio Sion: quia magnus in medio tui ſanctus Iſraël.

Caput XIII.

Ingens ac truculenta Babyloniorum vaſtatio à Medis.

1 ONus Babylonis, quod vidit Iſaias filius Amos. A

2 Super montem caliginoſum levate ſignum, exaltate vocem, levate manum & ingrediantur portas duces.

3 Ego mandavi ſanctificatis meis, & vocavi fortes meos in ira mea, exultantes in gloria mea.

4 Vox multitudinis in montibus, quaſi populorum frequentium: vox ſonitus regum, gentium congregatarum: Dominus exercituum præcepit militiæ belli,

5 Venientibus de terra procul, à ſummitate cœli: Dominus, & vaſa furoris ejus, ut diſperdat omnem terram.

6 Ululate, quia propè eſt dies Domini: quaſi vaſtitas à Domino veniet.

7 Propter hoc, omnes manus diſſolventur, & omne cor hominis contabeſcet,

8 Et conteretur. Torſiones & dolores tenebunt, quaſi parturiens, dolebunt: unuſquiſque ad proximum ſuum ſtupebit, facies combuſtæ vultus eorum. B

9 Ecce dies Domini veniet, crudelis, & indignationis plenus, & iræ furoriſque, ad ponendam terram in ſolitudinem, & peccatores ejus conterendos de ea.

10 * Quoniam ſtellæ cœli, & ſplendor earum, non expandent lumen ſuum: obtenebratus eſt ſol in ortu ſuo, & luna non ſplendebit in lumine ſuo.
** Ezech. 32 b. 7. Ioel. 2. b. 10. 3. c. 15 Mat. 24. c. 29.*

11 Et viſitabo ſuper orbis mala, & contra

Mar.11. c.24. Luc.11. c.25. impios iniquitatem eorum, & quieſcere faciam
ſuperbiam infidelium, & arrogantiam fortium humiliabo.

12 Pretioſior erit vir auro, & homo mundo obrizo.

C 13 Super hoc cælum turbabo: & movebitur terra de loco ſuo, propter indignationem Domini exercituum, & propter diem iræ furoris ejus.

14 Et erit quaſi damula fugiens, & quaſi ovis: & non erit qui congreget: unuſquiſque ad populum ſuum convertetur, & ſinguli ad terram ſuam fugient.

15 Omnis, qui inventus fuerit, occidetur: & & omnis, qui ſupervenerit, cadet in gladio.

*Pſ.136 b.9. 16 * Infantes eorum allidentur in oculis eorum: diripientur domus eorum, & uxores eorum violabuntur.

17 Ecce ego ſuſcitabo ſuper eos Medos, qui argentum non quærant, nec aurum velint:

D 18 Sed ſagittis parvulos interficient, & lactantibus uteris non miſerebuntur, & ſuper filios non parcet oculus eorum.

19 Et erit Babylon illa glorioſa in regnis, inclyta ſuperbia Chaldæorum,* ſicut ſubvertit Dominus Sodomam & Gomorrham: *Gen.19 c.24.

20 Non habitabitur uſque in finem, & non fundabitur uſque ad generationem & generationem: nec ponet ibi tentoria Arabs, nec paſtores requieſcent ibi.

21 Sed requieſcent ibi beſtiæ, & replebuntur domus eorum draconibus & habitabunt ibi ſtruthiones, & piloſi ſaltabunt ibi:

22 Et reſpondebunt ibi ululæ in ædibus ejus, & ſirenes in delubris voluptatis.

CAPUT XIV.

Vaticinium de Iudæorum conſolatione & à Babylonica captivitate liberatione, Babyloniorúmque contritione: quorum ingens ſuperbia, amplitudo dominij & crudelitas explicantur, unà cum punitione Philiſthinorum, ac ceterorum qui ob calamitatem Iudæorum lætati ſunt.

A 1 PRopè eſt ut veniat tempus ejus, & dies ejus non elongabuntur. Miſerebitur enim Dominus Jacob, & eliget adhuc de Iſraël, & requieſcere eos faciet ſuper humum ſuam: adjungetur advena ad eos, & adhærebit domui Jacob.

2 Et tenebunt eos populi, & adducent eos in locum ſuum: & poſſidebit eos domus Iſraël ſuper terram Domini in ſervos & ancillas: & erunt capientes eos qui ſe ceperant, & ſubjicient exactores ſuos.

3 Et erit in die illa: cùm requiem dederit tibi Deus à labore tuo, & à concuſſione tua, & à ſervitute dura, qua antè ſerviſti:

4 Sumes parabolam iſtam contra regem Babylonis, & dices: Quomodo ceſſavit exactor, quievit tributum?

5 Contrivit Dominus baculum impiorum, virgam dominantium,

B 6 Cædentem populos in indignatione, plaga inſanabili, ſubjicientem in furore gentes, perſequentem crudeliter.

7 Conquievit & ſiluit omnis terra, gaviſa eſt & exultavit:

8 Abietes quoque lætatæ ſunt ſuper te, & cedri Libani: ex quo dormiſti, non aſcendet qui ſuccidat nos.

9 Infernus ſubter conturbatus eſt in occurſum adventus tui, ſuſcitavit tibi gigantes. Omnes principes terræ ſurrexerunt de ſoliis ſuis, omnes principes nationum.

10 Univerſi reſpondebunt, & dicent tibi: Et tu vulneratus es ſicut & nos, noſtri ſimilis effectus es.

11 Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua, concidit cadaver tuum: ſubter te ſternetur tinea, & C operimentum tuum erunt vermes.

12 Quomodo cecidiſti de cælo lucifer, qui manè oriebaris? corruiſti in terram, qui vulnerabas gentes?

13 Qui dicebas in corde tuo: In cælum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis.

14 Adſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero Altiſſimo.

15 Veruntamen ad infernum detrahêris in profundum laci:

16 Qui te viderint, ad te inclinabuntur, téque D proſpicient: Numquid iſte eſt vir, qui conturbavit terram, qui concuſſit regna,

17 Qui poſuit orbem deſertum, & urbes ejus deſtruxit, vinctis ejus non aperuit carcerem?

18 Omnes reges gentium univerſi dormierunt in gloria, vir in domo ſua.

19 Tu autem projectus es de ſepulchro tuo, quaſi ſtirps inutilis pollutus, & obvolutus cum his qui interfecti ſunt gladio, & deſcenderunt ad fundamenta laci, quaſi cadaver putridum.

20 Non habebis conſortium, neque cum eis in E ſepultura: tu enim terram tuam diſperdidiſti, tu populum tuum occidiſti: non vocabitur in æternum ſemen peſſimorum.

21 Præparate filios ejus occiſioni in iniquitate patrum ſuorum: non conſurgent, nec hereditabunt terram, neque implebunt faciem orbis civitatum.

22 Et conſurgam ſuper eos, dicit Dominus exercituum: & perdam Babylonis nomen, & reliquias, & germen, & progeniem, dicit Dominus.

23 Et ponam eam in poſſeſſionem ericij, & in F paludes aquarum, & ſcopabo eam in ſcopa terens, dicit Dominus exercituum.

24 Juravit Dominus exercituum, dicens: Si non, ut putavi, ita erit: & quomodo mente tractavi,

25 Sic eveniet: Ut conteram Aſſyrium in terra mea, & in montibus meis conculcem eum: & auferetur ab eis jugum ejus, & onus illius ab humero eorum tolletur.

26 Hoc conſilium, quod cogitavi ſuper omnem terram, & hæc eſt manus extenta ſuper univerſas gentes.

27 Dominus enim exercituum decrevit: & quis poterit infirmare? & manus ejus extenta: & quis avertet eam?

28 In anno, quo mortuus eſt rex Achaz, factum eſt onus iſtud:

29 Ne læteris Philiſthæa omnis tu, quoniam G comminuta eſt virga percuſſoris tui: de radice enim colubri egredietur regulus, & ſemen ejus abſorbens volucrem.

30 Et

Digitized by Google

30 Et paſcentur primogeniti pauperum,& pauperes fiducialiter requieſcent: & interire faciam in fame radicẽ tuam, & reliquias tuas interficiã.

31 Ulula porta,clama civitas:proſtrata eſt Philiſthæa omnis: ab Aquilone enim fumus veniet, & non eſt qui effugiet agmen ejus.

32 Et quid reſpondebitur nuntiis gentis?Quia Dominus fundavit Sion,& in ipſo ſperabunt pauperes populi ejus.

CAPUT XV.

Moabitarum ruina prædicitur, & compaſſio prophetæ erga Moab.

A 1 ONus Moab. Quia nocte vaſtata eſt Ar Moab, conticuit: quia nocte vaſtatus eſt murus Moab, conticuit.

2 Aſcendit domus,& Dibon ad excelſa in planctum ſuper Nabo,& ſuper Medaba, Moab ululavit:* in cunctis capitibus ejus calvitium, & omnis barba radetur.

* Ierem. 48.f.17. Ezec.7. e.18.

B 3 In triviis ejus accincti ſunt ſacco:ſuper tecta ejus, & in plateis ejus omnis ululatus deſcendit in fletum.

4 Clamabit Heſebon,& Eleale, uſque Jaſa audita eſt vox eorum.ſuper hoc expediti Moab ululabunt, anima ejus ululabit ſibi.

C 5 Cor meum ad Moab clamabit,vectes ejus uſque ad Segor vitulam conternantem: per aſcenſum enim Luith flens aſcendet,& in via Oranaim clamorem contritionis levabunt.

6 Aquæ enim Nemrim deſertæ erunt, quia aruit herba, defecit germen,viror omnis interiit.

D 7 Secundùm magnitudinem operis,& viſitatio eorum: ad torrentem ſalicum ducent eos.

8 Quoniam circuivit clamor terminum Moab: uſque ad Gallim ululatus ejus, & uſque ad Puteum Elim clamor ejus.

9 Quia aquæ Dibon repletæ ſunt ſanguine:ponam enim ſuper Dibon additamenta;his qui fugerint de Moab leonem, & reliquiis terræ.

CAPUT XVI.

Orat emitti agnum, nempe Chriſtum,de Petra deſerti: Moab ob arrogantiam & perfidiam humiliabitur, paucis ex eo relictis.

A 1 EMitte agnum Domine dominatorem terræ, de Petra deſerti ad montem filiæ Sion.

2 Et erit:Sicut avis fugiẽs,& pulli de nido avolantes,ſic erunt filiæ Moab in tranſcenſu Arnon.

3 Ini conſilium,coge concilium:pone quaſi noctem umbram tuam in meridie: abſconde fugientes,& vagos ne prodas.

4 Habitabunt apud te profugi mei:Moab eſto latibulum eorum à facie vaſtatoris: finitus eſt enim pulvis,conſummatus eſt miſer: defecit qui conculcabat terram.

B 5 Et præparabitur in miſericordia ſolium, & ſedebit ſuper illud in veritate in tabernaculo David, judicans & quærens judicium,& velociter reddens quod juſtum eſt.

6 * Audivimus ſuperbiam Moab,ſuperbus eſt valdè: ſuperbia ejus & arrogantia ejus,& indignatio ejus, pluſquam fortitudo ejus.

* Ierem. 48.d.29

7 Idcircò ululabit Moab ad Moab, univerſus ululabit: his, qui lætantur ſuper muros cocti lateris, loquimini plagas ſuas.

8 Quoniam ſuburbana Heſebon deſerta ſunt, & vineam Sabama Domini Gentium exciderunt: flagella ejus uſque ad Jazer pervenerunt: erraverunt in deſerto,propagines ejus relictæ ſunt, tranſierunt mare. C

9 Super hoc plorabo in fletu Jazer vineam Sabama: inebriabo te lacryma mea Heſebon, & Eleale:quoniam ſuper vindemiam tuam,& ſuper meſſem tuam vox calcantium irruit.

10 Et auferetur lætitia & exultatio de Carmelo, & in vineis non exultabit neque jubilabit.vinum in torculari non calcabit,qui calcare conſueverat: vocem calcantium abſtuli.

11 Super hoc venter meus ad Moab quaſi cithara ſonabit,& viſcera mea ad murum cocti lateris. D

12 Et erit:cùm apparuerit quod laboravit Moab ſuper excelſis ſuis, ingredietur ad ſancta ſua ut obſecret, & non valebit.

13 Hoc verbum, quod locutus eſt Dominus ad Moab ex tunc:

14 Et nunc locutus eſt Dominus,dicens: In tribus annis, quaſi anni mercenarij, auferetur gloria Moab ſuper omni populo multo, & relinquetur parvus & modicus, nequaquam multus.

CAPUT XVII.

Vaſtatis Damaſcenis auxiliaribus populi Iſraël, ſimiliter & Iſraël vaſtabitur,quia oblitus eſt Dei ſalvatoris ſui, ad quem calamitate preſſus revertetur:& væ perſecutoribus populi Domini denuntiatur.

1 ONus Damaſci.Ecce Damaſcus deſinet eſſe civitas,& erit ſicut acervus lapidũ in ruina. A

2 Derelictæ civitates Aroër gregibus erunt, & requieſcent ibi,& non erit qui exterreat.

3 Et ceſſabit adjutorium ab Ephraim, & regnum à Damaſco: & reliquiæ Syriæ ſicut gloria filiorum Iſraël erunt:dicit Dominus exercituum.

4 Et erit in die illa:attenuabitur gloria Jacob, & pinguedo carnis ejus marceſcet.

5 Et erit ſicut congregans in meſſe quod reſtiterit, & brachium ejus ſpicas leget: & erit ſicut quærens ſpicas in valle Raphaim. B

6 Et relinquetur in eo ſicut racemus, & ſicut excuſſio oleæ duarum vel trium olivarum in ſummitate rami,ſive quattuor aut quinq;in cacuminibus ejus fructus ejus:dicit Dominus Deus Iſraël.

7 In die illa inclinabitur homo ad Factorem ſuum,& oculi ejus ad ſanctum Iſraël reſpicient:

8 Et non inclinabitur ad altaria, quæ fecerunt manus ejus: & quæ operati ſunt digiti ejus non reſpiciet, lucos & delubra.

9 In die illa, erunt civitates fortitudinis ejus derelictæ ſicut aratra, & ſegetes quæ derelictæ ſunt à facie filiorum Iſraël, & eris deſerta. C

10 Quia oblita es Dei ſalvatoris tui, & fortis adjutoris tui non es recordata: propterea plantabis plantationẽ fidelem,& germen alienũ ſeminabis.

11 In die plantationis tuæ labruſca, & manè ſemen tuum florebit: ablata eſt meſſis in die hereditatis,& dolebit graviter.

12 Væ multitudini populorum multorum, ut multitudo maris ſonantis & tumultus turbarum, ſicut ſonitus aquarum multarum. D

13 Sonabunt populi ſicut ſonitus aquarũ inundantium,& increpabit eum,& fugiet procul; & rapietur

Digitized by Google

rapietur ſicut pulvis montium à facie venti,& ſi-
cut turbo coram tempeſtate.
14 In tempore veſpere, & ecce turbatio: in
matutino,& non ſubſiſtet hæc eſt pars eorum qui
vaſtaverunt nos, & ſors diripientium nos.

CAPUT XVIII.

Adverſus Ægyptios qui Judæos pellexerant ad confidendum in ipſis: additur conſolatio populi Judaici de reditu ad Jeruſalem.

A 1 VÆ terræ cymbalo alarum, quæ eſt trans
flumina Æthiopiæ,
2 Qui mittit in mare legatos,& in vaſis papyri
ſuper aquas.Ite angeli veloces ad gentem convul-
ſam,& dilaceratam;ad populum terribilem, poſt
quem non eſt alius;ad gentẽ expectantem & con-
culcatam,cujus diripuerunt flumina terram ejus.
B 3 Omnes habitatores orbis, qui moramini in
terra,cum elevatum fuerit ſignum in montibus,
videbitis, & clangorem tubæ audietis:
4 Quia hæc dicit Dominus ad me:Quieſcam,
& conſiderabo in loco meo, ſicut meridiana lux
clara eſt, & ſicut nubes roris in die meſſis.
C 5 Ante meſſem enim totus effloruit,& imma-
tura perfectio germinabit, & præcidentur ramuſ-
culi ejus falcibus: & quæ derelicta fuerint, abſ-
cindentur, & excutientur.
6 Et relinquentur ſimul avibus montiũ, & be-
ſtiis terræ:& æſtate perpetua erunt ſuper eũ volu-
cres,& omnes beſtiæ terræ ſuper illum hiemabũt.
D 7 In tempore illo, deferetur munus Domino
exercituum à populo divulſo & dilacerato: à po-
pulo terribili, poſt quem non fuit alius; à gente
expectante,expectante & conculcata, cujus diri-
puerunt flumina terram ejus; ad locum nominis
Domini exercituum, montem Sion.

CAPUT XIX.

Deſcribit plenius Ægyptiorum punitionem; & quòd ad Deum converſi, miſſo ipſis ſalvatore conſolabuntur.

A 1 ONus Ægypti.Ecce Dominus aſcendet ſu
per nubem levem, & ingredietur Ægy-
ptum, & commovebuntur ſimulachra Ægypti à
facie ejus,& cor Ægypti tabeſcet in medio ejus.
2 Et concurrere faciam Ægyptios adverſus
Ægyptios:& pugnabit vir contra fratrem ſuum;
& vir contra amicum ſuum, civitas adverſus ci-
vitatem, regnum adverſus regnum.
3 Et dirumpetur ſpiritus Ægypti in viſceribus
ejus,& conſilium ejus præcipitabo: & interroga-
bunt ſimulachra ſua, & divinos ſuos, & pytho-
nes,& ariolos.
4 Et tradam Ægyptum in manu dominorum
crudelium, & rex fortis dominabitur eorum, ait
Dominus Deus exercituum.
5 Et areſcet aqua de mari, & fluvius deſolabi-
tur, atque ſiccabitur.
B 6 Et deficient flumina:attenuabuntur, & ſicca-
buntur rivi aggerũ.Calamus & juncus marceſcet:
7 Nudabitur alveus rivi à fonte ſuo, & omnis
ſementis irrigua ſiccabitur, areſcet,& non erit.
8 Et mœrebunt piſcatores, & lugebunt omnes
mittentes in flumen hamum, & expandentes
rete ſuper faciem aquarum emarceſcent.
9 Confundentur qui operabuntur linum, pe-
ctentes & texentes ſubtilia.
10 Et erunt irrigua ejus flaccentia:omnes qui
faciebant lacunas ad capiendos piſces.
11 Stulti principes Taneos,ſapientes conſilia-
rij Pharaonis,dederunt conſilium inſipiens.Quo-
modo dicetis Pharaoni:Filius ſapientium ego,fi-
lius regum antiquorum?
12 Ubi nunc ſunt ſapientes tui?annuntient tibi,
& indicent quid cogitaverit Dominus exerci-
tuum ſuper Ægyptum.
13 Stulti facti ſunt principes Taneos,emarcue-
runt principes Mempheos, deceperunt Ægy-
ptum, angulum populorum ejus.
14 Dominus miſcuit in medio ejus ſpiritum C
vertiginis: & errare fecerunt Ægyptum in omni
opere ſuo, ſicut errat ebrius & vomens.
15 Et non erit Ægypto opus,quod faciat caput
& caudam, incurvantem & refrænantem.
16 In die illa erit Ægyptus quaſi mulieres, &
ſtupebunt,& timebunt à facie cõmotionis manus
Domini exercituum,quã ipſe movebit ſuper eam.
17 Et erit Terra Juda Ægypto in pavorẽ:omnis
qui illius fuerit recordatus,pavebit à facie conſilij
Domini exercituũ, quod ipſe cogitavit ſuper eã.
18 In die illa erunt quinque civitates in Terra
Ægypti,loquẽtes lingua Chanaan,& jurantes per
Dominũ exercituum:Civitas ſolis vocabitur una.
19 In die illa erit altare Domini in medio Ter-
ræ Ægypti,& titulus Domini juxta terminũ ejus.
20 Erit in ſignum & in teſtimonium Domino D
exercituum in Terra Ægypti. Clamabunt enim
ad Dominum à facie tribulantis,& mittet eis ſal-
vatorem & propugnatorem, qui liberet eos.
21 Et cognoſcetur Dominus ab Ægypto, &
cognoſcent Ægyptij Dominum in die illa,& co-
lent eum in hoſtiis & in muneribus:& vota vo-
vebunt Domino, & ſolvent.
22 Et percutiet Dominus Ægyptum plaga, &
ſanabit eam,& revertentur ad Dominum,& pla-
cabitur eis,& ſanabit eos.
23 In die illa erit via de Ægypto in Aſſyrios,&
intrabit Aſſyrius Ægyptum,& Ægyptius in Aſ-
ſyrios, & ſervient Ægyptij Aſſur.
24 In die illa erit Iſraël tertius Ægyptio &
Aſſyrio: benedictio in medio terræ,
25 Cui benedixit Dominus exercituum,dicens:
Benedictus populus meus Ægypti,& opus manuũ
mearum Aſſyrio: hereditas autem mea Iſraël.

CAPUT XX.

Ex hoc quòd Iſaias jubetur nudus & diſcalceatus incedere,prædicitur Ægyptiorum & Æthiopum captivitas ab Aſſyriis, Judæis de illorum afflictione ſtupentibus.

1 IN anno, quo ingreſſus eſt Tharthan in Azo- A
tum, cùm miſiſſet eum Sargon rex Aſſyrio-
rum,& pugnaſſet contra Azotum,& cepiſſet eam:
2 In tempore illo locutus eſt Dominus in manu
Iſaiæ filij Amos,dicens:Vade, & ſolve ſaccum de
lumbis tuis, & calceamenta tua tolle de pedibus
tuis. Et fecit ſic,vadens nudus, & diſcalceatus.
3 Et dixit Dominus: Sicut ambulavit ſervus
meus Iſaias nudus, & diſcalceatus, trium anno-
rum ſignum & portentum erit ſuper Ægyptum,
& ſuper Æthiopiam:
4 Sic minabit rex Aſſyriorum captivitatem Æ- B
gypti,& tranſmigrationem Æthiopiæ, juvenũ &
ſenum,

Digitized by Google

ſenum, nudam & diſcalceatam, diſcoopertis natibus ad ignominiam Ægypti.

5 Et timebunt, & confundentur ab Æthiopia ſpe ſua, & ab Ægypto gloria ſua.

6 Et dicet habitator inſulæ hujus in die illa: Ecce hæc erat ſpes noſtra, ad quos confugimus in auxilium, ut liberarent nos à facie regis Aſſyriorum: & quo modo effugere poterimus nos?

CAPUT XXI.

Ruina Babylonis per Medos & Perſas: onus Idumææ & Arabiæ.

A 1 ONus deſerti maris. Sicut turbines ab Aphrico veniunt, de deſerto venit, de terra horribili.

2 Viſio dura nuntiata eſt mihi: qui incredulus eſt, infideliter agit: & qui depopulator eſt, vaſtat. Aſcende Ælam, obſide Mede: omnem gemitum ejus ceſſare feci.

3 Propterea repleti ſunt lũbi mei dolore, anguſtia poſſedit me ſicut anguſtia parturientis: corrui cùm audirem, conturbatus ſum cùm viderem.

B 4 Emarcuit cor meũ, tenebræ ſtupefecerunt me: Babylon dilecta mea poſita eſt mihi in miraculũ.

5 Pone menſã, contemplare in ſpecula comedentes & bibẽtes, ſurgite principes arripite clypeum.

6 Hæc enim dixit mihi Dominus: Vade, & pone ſpeculatorem: & quodcumque viderit, annuntiet.

7 Et vidit currum duorum equitum, aſcenſorem aſini, & aſcenſorem cameli: & contemplatus eſt diligenter multo intuitu.

8 Et clamavit leo: Super ſpeculam Domini ego ſum, ſtans jugiter per diem: & * ſuper cuſtodiam meam ego ſum, ſtans totis noctibus. * Hab. 2 a. 1.

C 9 Ecce iſte venit aſcenſor vir bigæ equitum, & reſpondit, & dixit: * Cecidit, cecidit Babylon, & omnia ſculptilia deorum ejus contrita ſunt in terram. * Ier. 51. a. 8. Apoc. 14 b. 8.

10 Tritura mea, & filij areæ meæ, quæ audivi à Domino exercituũ Deo Iſraël, annuntiavi vobis.

11 Onus Duma ad me clamat ex Seir: Cuſtos quid de nocte? cuſtos quid de nocte?

12 Dixit cuſtos: Venit manè & nox: ſi quæritis, quærite: convertimini, venite.

13 Onus in Arabia. In ſaltu ad veſperam dormietis, in ſemitis Dedanim.

14 Occurrentes ſitienti ferte aquam, qui habitatis terrã Auſtri, cum panibus occurrite fugiẽti.

D 15 A facie enim gladiorum fugerunt, à facie gladij imminentis, à facie arcus extenti, à facie gravis prælij:

16 Quoniam hæc dicit Dominus ad me: Adhuc in uno anno, quaſi in anno mercenarij, & auferetur omnis gloria Cedar.

17 Et reliquiæ numeri ſagittariorum fortium de filiis Cedar imminuentur: Dominus enim Deus Iſraël locutus eſt.

CAPUT XXII.

Sermo Domini contra Ieruſalem, cujus deflet propheta vaſtitatem: & quòd neglecto Deo, fruſtrà ſe muniat ad reſiſtendum Aſſyriis: carpuntur quòd cùm plangere deberent, gulæ indulgeant: & rejecto Sobna templi præpoſito ſubſtituitur Eliacim, cui magna datur poteſtas.

A 1 ONus vallis viſionis. Quidnam quoque tibi eſt, quia aſcendiſti & tu omnis in tecta?

2 Clamoris plena, urbs frequens, civitas exultans: interfecti tui, non interfecti gladio, nec mortui in bello.

3 Cuncti principes tui fugerunt ſimul, durèque ligati ſunt: omnes qui inventi ſunt, vincti ſunt pariter, procul fugerunt.

4 Propterea dixi: Recedite à me, amarè flebo: nolite incumbere ut conſolemini me ſuper vaſtitate filiæ populi mei.

5 Dies enim interfectionis, & cõculcationis, & fletuum, Domino Deo exercituum in valle viſionis, ſcrutans murum, & magnificus ſuper montẽ.

6 Et Ælam ſumpſit pharetram, currum hominis equitis, & parietem nudavit clypeus.

7 Et erunt electæ valles tuæ plenæ quadrigarum, & equites ponent ſedes ſuas in porta.

8 Et revelabitur operimentum Judæ, & videbis in die illa armamentarium domus ſaltus. B

9 Et ſciſſuras civitatis David videbitis, quia multiplicatæ ſunt: & congregaſtis aquas piſcinæ inferioris, C

10 Et domos Jeruſalem numeraſtis, & deſtruxiſtis domos ad muniendum murum.

11 Et lacum feciſtis inter duos muros ad aquam piſcinæ veteris: & non ſuſpexiſtis ad eũ, qui fecerat eam, & operatorem ejus de longè non vidiſtis.

12 Et vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum, & ad planctum, ad calvitium, & ad cingulum ſacci:

13 Et ecce gaudiũ & lætitia, occidere vitulos & jugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinũ: D
* Comedamus, & bibamus: cras enim moriemur. * Sap. 2. b. 6. Inf. 56. d. 12. 1. Cor. 15 d. 32.

14 Et revelata eſt in auribus meis vox Domini exercituũ: Si dimittetur iniquitas hæc vobis donec moriamini, dicit Dominus Deus exercituum.

15 Hæc dicit Dominus Deus exercituum: Vade, ingredere ad eum qui habitat in tabernaculo, ad Sobnam præpoſitum templi, & dices ad eum:

16 Quid tu hîc: aut quaſi quis hîc? quia excidiſti tibi hîc ſepulchrum, excidiſti in excelſo memoriale diligenter, in petra tabernaculum tibi. E

17 Ecce Dominus aſportari te faciet, ſicut aſportatur gallus gallinaceus, & quaſi amictum ſic ſublevabit te.

18 Coronans coronabit te tribulatione, quaſi pilam mittet te in terram latam, & ſpatioſam: ibi morieris, & ibi erit currus gloriæ tuæ, ignominia domus domini tui.

19 Et expellam te de ſtatione tua, & de miniſterio tuo deponam te.

20 Et erit in die illa: Vocabo ſervum meum Eliacim filium Helciæ; F

21 Et induam illum tunica tua, & cingulo tuo confortabo eum, & poteſtatem tuam dabo in manu ejus: & erit quaſi pater habitantibus Jeruſalem, & domui Juda.

22 * Et dabo clavem domus David ſuper humerum ejus: & * aperiet, & non erit qui claudat: & claudet, & non erit qui aperiat. * Apoc. 3. b. 7. * Iob 12 c. 14.

23 Et figam illum paxillum in loco fideli, & erit in ſolium gloriæ domui patris ejus.

24 Et ſuſpendent ſuper eum omnem gloriam domus patris ejus, vaſorum diverſa genera, omne vas parvulum, à vaſis craterarum uſque ad omne vas muſicorum.

25 In die illa dicit Dominus exercituum: Auferetur

Digitized by Google

feretur paxillus, qui fixus fuerat in loco fideli: & frangetur, & cadet, & peribit quod pependerat in eo, quia Dominus locutus eſt.

Caput XXIII.

Tyri vaſtitas ad annos ſeptuaginta prædicitur propter ejus ſuperbiam, & poſteà reſtituetur.

A 1 ONus Tyri. Ululate naves maris: quia vaſtata eſt domus, unde venire conſueverant: de Terra Cethim revelatum eſt eis.

2 Tacete qui habitatis in inſula: negotiatores Sidonis tranſfretantes mare, repleverunt te.

3 In aquis multis ſemen Nili, meſſis fluminis fruges ejus: & facta eſt negotiatio gentium.

4 Erubeſce Sidō: ait enim mare, fortitudo maris, dicēs: Non parturivi, & non peperi, & non enutrivi juvenes, nec ad incrementum perduxi virgines.

5 Cùm auditum fuerit in Ægypto, dolebunt cùm audierint de Tyro:

6 Tranſite maria, ululate qui habitatis in inſula:

B 7 Numquid non veſtra hæc eſt, quæ gloriabatur à diebus priſtinis in antiquitate ſua? ducent eam pedes ſui longè ad peregrinandum.

8 Quis cogitavit hoc ſuper Tyrum quondam coronatam, cujus negotiatores principes, inſtitores ejus inclyti terræ?

9 Dominus exercituum cogitavit hoc, ut detraheret ſuperbiam omnis gloriæ, & ad ignominiam deduceret univerſos inclytos terræ.

10 Tranſi terram tuam quaſi flumen filia maris, non eſt cingulum ultrà tibi.

C 11 Manum ſuam extendit ſuper mare, conturbavit regna: Dominus mandavit adverſus Chanaan, ut contereret fortes ejus,

12 Et dixit: Non adjicies ultrà ut glorieris, calūniam ſuſtinens virgo filia Sidonis: in Cethim cōſurgens trāſfreta, ibi quoque non erit requies tibi.

13 Ecce terra Chaldæorum talis populus non fuit, Aſſur fundavit eam: in captivitatem traduxerunt robuſtos ejus, ſuffoderunt domos ejus, poſuerunt eam in ruinam.

14 Ululate naves maris, quia devaſtata eſt fortitudo veſtra.

15 Et erit in die illa: In oblivione eris ô Tyre ſeptuaginta annis, ſicut dies regis unius: poſt ſeptuaginta autem annos erit Tyro quaſi canticum meretricis.

D 16 Sume citharam, circui civitatem meretrix oblivioni tradita: benè cane, frequenta canticum, ut memoria tui ſit.

17 Et erit poſt ſeptuaginta annos: Viſitabit Dominus Tyrum, & reducet eam ad mercedes ſuas: & rurſum fornicabitur cum univerſis regnis terræ ſuper faciem terræ.

18 Et erunt negotiationes ejus, & mercedes ejus ſanctificatæ Domino: non condentur, neque reponentur: quia his, qui habitaverint coram Domino, erit negotiatio ejus, ut manducent in ſaturitatem, & veſtiantur uſque ad vetuſtatem.

Caput XXIV.

Mala quæ Dominus propter peccata univerſo orbi facturus eſt, adjecta interim reliquiarum conſolatione: & quàm terribilis erit dies divini judicij.

A 1 ECce Dominus diſſipabit terram, & nudabit eam, & affliget faciem ejus, & diſperget habitatores ejus.

2 * Et erit ſicut populus, ſic ſacerdos: & ſicut ſervus, ſic dominus ejus: ſicut ancilla, ſic domina ejus: ſicut emens, ſic ille qui vendit: ſicut fœnerator, ſic is qui mutuum accipit: ſicut qui repetit, ſic qui debet. *Oſe 4.b.9.

3 Diſſipatione diſſipabitur terra, & direptione prædabitur. Dominus enim locutus eſt verbum hoc.

4 Luxit, & defluxit terra, & infirmata eſt: defluxit orbis, infirmata eſt altitudo populi terræ.

5 Et terra infecta eſt ab habitatoribus ſuis: quia tranſgreſſi ſunt leges, mutaverunt jus, diſſipaverunt fœdus ſempiternum.

6 Propter hoc maledictio vorabit terram, & peccabunt habitatores ejus: ideóque inſanient cultores ejus, & relinquentur homines pauci. B

7 Luxit vindemia, infirmata eſt vitis, ingemuerunt omnes qui lætabantur corde.

8 Ceſſavit gaudium tympanorum, quievit ſonitus lætantium, conticuit dulcedo citharæ.

9 Cum cantico non bibent vinum: amara erit potio bibentibus illam.

10 Attrita eſt civitas vanitatis, clauſa eſt omnis domus nullo introeunte.

11 Clamor erit ſuper vino in plateis: deſerta eſt omnis lætitia: tranſlatum eſt gaudium terræ.

12 Relicta eſt in urbe ſolitudo, & calamitas opprimet portas.

13 Quia hæc erunt in medio terræ, in medio populorum: quomodo ſi paucæ olivæ, quæ remanſerunt, excutiantur ex olea; & racemi, cùm fuerit finita vindemia.

14 Hi levabunt vocem ſuam, atque laudabunt: C cùm glorificatus fuerit Dominus, hinnient de mari.

15 Propter hoc in doctrinis glorificate Dominum: in inſulis maris nomen Domini Dei Iſraël.

16 A finibus terræ laudes audivimus, gloriam juſti. Et dixi: Secretum meum mihi, ſecretum meum mihi, væ mihi: prævaricantes prævaricati ſunt, & prævaricatione tranſgreſſorum prævaricati ſunt.

17 Formido, & fovea, & laqueus ſuper te, qui habitator es terræ.

18 Et erit: *Qui fugerit à voce formidinis, cadet in foveam: & qui ſe explicaverit de fovea, tenebitur laqueo: quia cataractæ de excelſis apertæ ſunt, & concutientur fundamenta terræ. *Ier. 48. 44. D

19 Confractione confringetur terra, contritione conteretur terra, commotione commovebitur terra,

20 Agitatione agitabitur terra ſicut ebrius, & auferetur quaſi tabernaculum unius noctis: & gravabit eam iniquitas ſua, & corruet, & non adjiciet ut reſurgat.

21 Et erit: In die illa viſitabit Dominus ſuper militiam cæli in excelſo; & ſuper reges terræ, qui ſunt ſuper terram.

22 Et congregabuntur in congregatione unius faſcis in lacum, & claudentur ibi in carcere: & poſt multos dies viſitabuntur.

23 Et erubeſcet luna, & confundetur ſol, cùm regnaverit Dominus exercituum in monte Sion, & in Jeruſalem, & in conſpectu ſenum ſuorum fuerit glorificatus.

Digitized by Google

Caput XXV.

*Propheta Deo gratias agit de operibus ſuis mirabilibus,
& beneficiis populo ipſius in monte Sion præſtandis.*

A 1 DOmine Deus meus es tu, exaltabo te, &
confitebor nomini tuo: quoniam feciſti mi-
rabilia, cogitationes antiquas fideles, amen.
2 Quia poſuiſti civitatem in tumulum, urbem
fortem in ruinam, domum alienorum: ut non ſit
civitas, & in ſempiternum non ædificetur.
3 Super hoc laudabit te populus fortis, civitas
gentium robuſtarum timebit te.
4 Quia factus es fortitudo pauperi, fortitudo
egeno in tribulatione ſua: ſpes à turbine, umbra-
culum ab æſtu. ſpiritus enim robuſtorum quaſi
turbo impellens parietem.
B 5 Sicut æſtus in ſiti, tumultum alienorum hu-
miliabis: & quaſi calore ſub nube torrente, propa-
ginem fortium marceſcere facies.
6 Et faciet Dñs exercituum omnibus populis in
monte hoc convivium pinguium, convivium vin-
demiæ, pinguiũ medullatorũ, vindemiæ defæcatæ.
C 7 Et præcipitabit in monte iſto faciem vincu-
li colligati ſuper omnes populos, & telam quam
orditus eſt ſuper omnes nationes.
** Apoc. 7. d. 17. 21. a. 4.* 8 Præcipitabit mortem in ſempiternum, * &
auferet Dominus Deus lacrymam ab omni facie,
& opprobrium populi ſui auferet de univerſa
terra: quia Dominus locutus eſt.
9 Et dicet in die illa: Ecce Deus noſter iſte, ex-
pectavimus eum, & ſalvabit nos: iſte Dñs, ſuſtinui-
mus eũ, exultabimus, & lætabimur in ſalutari ejus.
D 10 Quia requieſcet manus Domini in monte
iſto: & triturabitur Moab ſub eo, ſicuti teruntur
paleæ in plauſtro.
11 Et extendet manus ſuas ſub eo, ſicut exten-
dit natans ad natandum: & humiliabit gloriam
ejus cum alliſione manuum ejus.
12 Et munimenta ſublimium murorum tuorum
concident, & humiliabuntur, & detrahentur in
terram uſque ad pulverem.

Caput XXVI.

*Canticum gratiarum actionis ob exaltationem juſtorum &
humiliationem impiorum, & de reſurrectione mortuorum.*

A 1 IN die illa cantabitur canticum iſtud in terra
Juda:
Urbs fortitudinis noſtræ Sion ſalvator, ponetur
in ea murus & antemurale.
2 Aperite portas, & ingrediatur gens juſta,
cuſtodiens veritatem.
3 Vetus error abiit: ſervabis pacem; pacem,
quia in te ſperavimus.
4 Speraſtis in Domino in ſæculis æternis, in
Domino Deo forti in perpetuum.
5 Quia incurvabit habitantes in excelſo, civi-
tatem ſublimem humiliabit.
Humiliabit eam uſque ad terram, detrahet eam
uſque ad pulverem.
6 Conculcabit eam pes, pedes pauperis, greſſus
egenorum.
B 7 Semita juſti recta eſt, rectus callis juſti ad
ambulandum.
8 Et in ſemita judiciorum tuorum Domine ſu-
ſtinuimus te: nomen tuum, & memoriale tuum
id deſiderio animæ.
9 Anima mea deſideravit te in nocte: ſed &
ſpiritu meo in præcordiis meis de manè vigila-
bo ad te.
Cùm feceris judicia tua in terra, juſtitiam diſ-
cent habitatores orbis.
10 Miſereamur impio, & non diſcet juſtitiam:
in terra ſanctorum iniqua geſſit, & non videbit
gloriam Domini.
11 Domine exaltetur manus tua, & non vi-
deant: videant, & confundantur zelantes populi:
& ignis hoſtes tuos devoret.
12 Domine dabis pacem nobis: omnia enim C
opera noſtra operatus es nobis.
13 Domine Deus noſter, poſſederunt nos do-
mini abſq; te, tãtùm in te recordemur nominis tui.
14 Morientes non vivant, gigantes non reſur-
gant: propterea viſitaſti & contriviſti eos, & per-
didiſti omnem memoriam eorum.
15 Indulſiſti genti Domine, indulſiſti genti:
numquid glorificatus es? elongaſti omnes termi-
nos terræ.
16 Domine in anguſtia requiſierunt te, in tri-
bulatione murmuris doctrina tua eis.
17 Sicut quæ concipit, cùm appropinquaverit
ad partum, dolens clamat in doloribus ſuis: ſic
facti ſumus à facie tua Domine.
18 Concepimus, & quaſi parturivimus, & pe- D
perimus ſpiritum; ſalutes non fecimus in terra,
ideò non ceciderunt habitatores terræ.
19 Vivent mortui tui, interfecti mei reſurgent:
expergiſcimini, & laudate qui habitatis in pulve-
re: quia ros lucis ros tuus, & terram gigantum
detrahes in ruinam.
20 Vade populus meus, intra in cubicula tua,
claude oſtia tua ſuper te, abſcondere modicum ad
momentum, donec pertranſeat indignatio.
21 * Ecce enim Dominus egredietur de loco ** Mich. 1. a. 3.*
ſuo, ut viſitet iniquitatem habitatoris terræ con-
tra eum: & revelabit terra ſanguinem ſuum, &
non operiet ultrà interfectos ſuos.

Caput XXVII.

*Punitio Leviathan, paterna Domini correctio in filios Iſ-
raël: civitas munita deſolabitur: filij Iſraël reverſi ab Aſſy-
riis & Ægypto adorabunt Dominum in Jeruſalem.*

1 IN die illa viſitabit Dominus in gladio ſuo du- A
ro, & grandi, & forti, ſuper Leviathan ſerpen-
tem vectem, & ſuper Leviathan ſerpentem tortuo-
ſum, & occidet cetum qui in mari eſt.
2 In die illa vinea meri cantabit ei.
3 Ego Dominus, qui ſervo eam, repentè propi-
nabo ei: ne fortè viſitetur contra eam, nocte &
die ſervo eam.
4 Indignatio non eſt mihi: quis dabit me ſpi- B
nam & veprem in prælio gradiar ſuper eam, ſuc-
cendam eam pariter?
5 An potiùs tenebit fortitudinem meam, faciet
pacem mihi, pacem faciet mihi?
6 Qui ingrediuntur impetu ad Jacob, florebit &
germinabit Iſraël, & implebũt faciẽ orbis ſemine.
7 Numquid juxta plagam percutientis ſe percuſſit
eũ? aut ſicut occidit interfectos ejus, ſic occiſus eſt?
8 In menſura contra menſuram, cùm abjecta
fuerit, judicabis eam: meditatus eſt in ſpiritu ſuo
duro per diem æſtus.

Digitized by Google

C 9 Idcircò ſuper hoc dimittetur iniquitas domui Jacob:& iſte omnis fructus ut auferatur peccatũ ejus,cùm poſuerit omnes lapides altaris ſicut lapides cineris alliſos,non ſtabunt luci & delubra.

10 Civitas enim munita deſolata erit,ſpecioſa relinquetur,& dimittetur quaſi deſertũ:ibi paſcetur vitulus,& ibi accubabit,& cõſumetſũmitates ejus.

D 11 In ſiccitate meſſes illius conterentur,mulieres venientes,& docentes eam:non eſt enim populus ſapiens,propterea non miſerebitur ejus,qui fecit eum; & qui formavit eum,non parcet ei.

12 Et erit : In die illa percutiet Dominus ab alveo fluminis uſque ad torrentem Ægypti,& vos congregabimini unus & unus filij Iſraël.

13 Et erit:In die illa clangetur in tuba magna, & venient qui perditi fuerant de Terra Aſſyriorum,& qui ejecti erant in Terra Ægypti,& adorabunt Dominum in monte ſancto in Jeruſalem.

CAPUT XXVIII.

Superbis & ebriis Iſraëlitis comminatur Dominus eò quòd ſacerdotes vacent ebrietati , & principes irrideant verba & comminationes prophetarum,ponentes mendacium ſpem ſuam: de lapide angulari in fundamentis Sion ponendo:de pœna illuſorum , & conſolatione paucorum bonorum.

A 1 VÆ coronæ ſuperbiæ,ebriis Ephraim,& flori decidenti, gloriæ exultationis ejus, qui erãt in vertice vallis pinguiſſimæ,errantes à vino.

2 Ecce validus & fortis Dominus, ſicut impetus grandinis; turbo confringens, ſicut impetus aquarum multarum inundantium, & emiſſarum ſuper terram ſpatioſam.

3 Pedibus conculcabitur corona ſuperbiæ ebriorum Ephraim.

B 4 Et erit flos decidens gloriæ exultationis ejus, qui eſt ſuper verticẽ vallis pinguiũ, quaſi tẽporaneũ ante maturitatẽ autumni:quod cùm aſpexerit videns, ſtatim ut manu tenuerit, devorabit illud.

5 In die illa erit Dominus exercituum corona gloriæ,& ſertum exultationis reſiduo populi ſui :

6 Et ſpiritus judicij ſedenti ſuper judicium,& fortitudo revertentibus de bello ad portam.

7 Verùm hi quoque præ vino neſcierunt, & præ ebrietate erraverunt : ſacerdos & propheta neſcierunt præ ebrietate,abſorpti ſunt à vino, erraverunt in ebrietate,neſcierunt videntem,ignoraverunt judicium.

8 Omnes enim menſæ repletæ ſunt vomitu,ſordiúmque,ita ut non eſſet ultrà locus.

C 9 Quẽ docebit ſcientiam?& quem intelligere faciet auditũ?ablactatos à lacte,avulſos ab uberibus.

10 Quia manda remanda,manda,remanda, expecta reexpecta,expecta reexpecta,modicum ibi, modicum ibi.

*1. Cor. 14.d.21. 11 * In loquela enim labij , & lingua altera loquetur ad populum iſtum.

12 Cui dixit:Hæc eſt requies mea,reficite laſſũ, & hoc eſt meum refrigerium: & noluerunt audire.

13 Et erit eis verbũ Dñi:Manda remanda,mãda remãda,expecta reexpecta,expecta reexpecta,modicum ibi,modicum ibi:ut vadãt,& cadant retrorſum,& conterantur,& illaqueentur, & capiantur.

D 14 Propter hoc audite verbum Domini viri illuſores,qui dominamini ſuper populum meum, qui eſt in Jeruſalem.

15 Dixiſtis enim:Percuſſimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. Flagellum inundans cùm tranſierit , non veniet ſuper nos : quia poſuimus mendacium ſpem noſtram , & mendacio protecti ſumus.

16 Idcircò hæc dicit Dominus Deus : * Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem,lapidem probatum , angularem, pretioſum,in fundamento fundatum.qui crediderit,non feſtinet. *Pſ.117 c.22. Mat.21. d.42. Act.4.b.11. Rom.9. g.33. 1.Pet.2. b.6.

17 Et ponam in pondere judicium,& juſtitiam in menſura : & ſubvertet grando ſpem mendacij: & protectionem aquæ inundabunt.

18 Et delebitur fœdus veſtrũ cum morte, & pactum veſtrum cum inferno non ſtabit : flagellum inundãs cùm tranſierit,eritis ei in conculcationẽ. E

19 Quandocumque pertranſierit , tollet vos : quoniam manè diluculo pertranſibit in die & in nocte , & tantummodò ſola vexatio intellectum dabit auditui.

20 Coanguſtatum eſt enim ſtratum,ita ut alter decidat:& palliũ breve utrũq; operire non poteſt.

21 * Sicut enim in monte diviſionum ſtabit Dominus:* ſicut in valle,quæ eſt in Gabaon , iraſcetur : ut faciat opus ſuum, alienum opus ejus : ut operetur opus ſuum,peregrinũ eſt opus ejus ab eo. *2 Reg. 5.d. 25. 1. Par. 14.c.11. *Ioſ.10. b.10.

22 Et nunc nolite illudere , ne fortè conſtringantur vincula veſtra.conſummationem enim & abbreviationem audivi à Domino Deo exercituum. ſuper univerſam terram. F

23 Auribus percipite, & audite vocem meam, attendite, & audite eloquium meum.

24 Numquid tota die arabit arans ut ſerat,proſcindet & ſarriet humum ſuam ?

25 Nónne cùm adæquaverit faciem ejus,ſeret gith,& cyminum ſparget, & ponet triticum per ordinem,& hordeum,& milium, & viciam in finibus ſuis ?

26 Et erudiet illum in judicio : Deus ſuus docebit illum.

27 Non enim in ſerris triturabitur gith,nec rota plauſtri ſuper cyminum circuibit:ſed in virga excutietur gith, & cyminum in baculo. G

28 Panis autem cõminuetur:verùm non in perpetuum triturans triturabit illum, neque vexabit eum rota plauſtri,nec ungulis ſuis cõminuet eum.

29 Et hoc à Domino Deo exercituum exivit, ut mirabile faceret cõſilium,& magnificaret juſtitiã.

CAPUT XXIX.

Obſidio & afflictio Ieruſalem,contritio gentium illam obſidentium:de libro ſignato,ac cæcitate Iudæorum:væ profundis corde denuntiatur : reliquias Iacob prædicit illuminandas, & ad Deum convertendas.

A 1 VÆ Ariel, Ariel, civitas, quam expugnavit David : additus eſt annus ad annum:ſolemnitates evolutæ ſunt.

2 Et circumvallabo Ariel,& erit triſtis & mœrens, & erit mihi quaſi Ariel.

3 Et circumdabo quaſi ſphæram in circuitu tuo,& jaciam contra te aggerem, & munimenta ponam in obſidionem tuam.

4 Humiliaberis, de terra loquèris, & de humo audietur eloquium tuum:& erit quaſi pythonis de terra vox tua , & de humo eloquium tuum muſſitabit.

5 Et

Digitized by Google

B 5 Et erit ſicut pulvis tenuis multitudo ventilantium te: & ſicut favilla pertranſiens multitudo eorum, qui contra te prævaluerunt:

6 Eritque repentè confeſtim. A Domino exercituum viſitabitur in tonitruo, & commotione terræ, & voce magna turbinis & tempeſtatis, & flammæ ignis devorantis.

7 Et erit ſicut ſomnium viſionis nocturnæ multitudo omnium Gentium, quæ dimicaverunt contra Ariel, & omnes qui militaverunt, & obſederunt, & prævaluerunt adverſus eam.

C 8 Et ſicut ſomniat eſuriens, & comedit, cùm autem fuerit expergefactus, vacua eſt anima ejus: & ſicut ſomniat ſitiens, & bibit, & poſtquam fuerit expergefactus, laſſus adhuc ſitit, & anima ejus vacua eſt: ſic erit multitudo omnium Gentium, quæ dimicaverunt contra montem Sion.

9 Obſtupeſcite, & admiramini, fluctuate, & vacillate: inebriamini, & non à vino: movemini, & non ab ebrietate.

D 10 Quoniam miſcuit vobis Dominus ſpiritum ſoporis, claudet oculos veſtros, prophetas & principes veſtros, qui vident viſiones, operiet.

11 Et erit vobis viſio omnium ſicut verba libri ſignati, quem cùm dederint ſcienti litteras, dicent: Lege iſtum: & reſpondebit: Non poſſum, ſignatus eſt enim.

12 Et dabitur liber neſcienti litteras, dicetúrque ei: Lege: & reſpondebit: Neſcio litteras.

* Matt. 15.b.8. Mar. 7. a.6. 13 Et dixit Dominus: * Eò quòd appropinquat populus iſte ore ſuo, & labiis ſuis glorificat me, cor autem ejus longè eſt à me, & timuerunt me mandato hominum & doctrinis:

E 14 Ideò ecce ego addam ut admirationem faciam populo huic miraculo grandi & ſtupendo: * peribit enim ſapientia à ſapientibus ejus, & intellectus prudentium ejus abſcondetur. * 1.Cor. 1.c.19. Abd c.8

15 Væ qui profúndi eſtis corde, ut à Domino abſcondatis conſilium: quorum ſunt in tenebris opera, & dicunt: * Quis videt nos, & quis novit nos? * Eccli. 23.c.26.

16 Perverſa eſt hæc veſtra cogitatio: quaſi ſi lutum contra figulum cogitet, & dicat opus factori ſuo: Non feciſti me: & figmentum dicat, fictori ſuo: Non intelligis.

F 17 Nónne adhuc in modico & in brevi convertetur Libanus in charmel, & charmel in ſaltum reputabitur?

18 Et audient in die illa ſurdi verba libri, & de tenebris & caligine oculi cæcorum videbunt.

19 Et addent mites in Domino lætitiam, & pauperes homines in ſancto Iſraël exultabunt:

20 Quoniam defecit qui prævalebat, conſummatus eſt illuſor, & ſuccisi ſunt omnes qui vigilabant ſuper iniquitatem:

G 21 Qui peccare faciebant homines in verbo, & arguentem in porta ſupplantabant, & declinaverunt fruſtrà à juſto.

22 Propter hoc, hæc dicit Dominus ad domum Jacob, qui redemit Abraham: Non modò confundetur Jacob, nec modò vultus ejus erubeſcet:

23 Sed cùm viderit filios ſuos, opera manuum mearum, in medio ſui ſanctificantes nomen meum, & ſanctificabunt ſanctum Jacob, & Deum Iſraël prædicabunt:

24 Et ſcient errantes ſpiritu intellectum, & muſſitatores dicent legem.

CAPUT XXX.

Comminatio adverſus Iudæos, qui Domino inconſulto prementibus Aſſyriis ad Ægyptios confugiebant: ipſis quoque prophetarum admonitiones audire nolentibus, ſed vana præſidia quærentibus, gravem denuntiat afflictionem: & quam ſit Deus futurus benignus ad ipſum revertentibus: & de magna revertentium felicitate, ac judicio impiorum.

1 VÆ filij deſertores, dicit Dominus, ut faceretis conſilium, & non ex me: & ordiremini telam, & non per ſpiritum meum, ut adderetis peccatum ſuper peccatum: A

2 Qui ambulatis ut deſcendatis in Ægyptum, & os meum non interrogaſtis, ſperantes auxilium in fortitudine Pharaonis, & habentes fiduciam in umbra Ægypti.

3 Et erit vobis fortitudo Pharaonis in confuſionem, & fiducia umbræ Ægypti in ignominiam.

4 Erant enim in Tani principes tui, & nuntij tui uſque ad Hanes pervenerunt.

5 Omnes confuſi ſunt ſuper populo, qui eis prodeſſe non potuit: non fuerũt in auxilium & in aliquã utilitatẽ, ſed in confuſionẽ & in opprobrium.

6 Onus jumentorum Auſtri. In terra tribulationis & anguſtiæ leæna, & leo ex eis, vipera & regulus volans, portantes ſuper humeros jumentorũ divitias ſuas, & ſuper gibbum camelorum theſauros ſuos, ad populum qui eis prodeſſe non poterit. B

7 Ægyptus enim fruſtrà & vanè auxiliabitur: ideò clamavi ſuper hoc: Superbia tantùm eſt, quieſce.

8 Nunc ergo ingreſſus ſcribe ei ſuper buxum, & in libro diligenter exara illud, & erit in die noviſſimo in teſtimonium uſque in æternum.

9 Populus enim ad iracundiam provocans eſt, & filij mendaces, filij nolentes audire legem Dei.

10 Qui dicunt videntibus: Nolite videre: & aſpiciẽtibus: Nolite aſpicere nobis ea, quæ recta ſunt: loquimini nobis placentia, videte nobis errores.

11 Auferte à me viam, declinate à me ſemitam, ceſſet à facie noſtra ſanctus Iſraël. C

12 Propterea hæc dicit ſanctus Iſraël: Pro eo quòd reprobaſtis verbum hoc, & ſperaſtis in calumnia & in tumultu, & innixi eſtis ſuper eo:

13 Propterea erit vobis iniquitas hæc ſicut interruptio cadẽs, & requiſita in muro excelſo, quoniã ſubitò, dũ non ſperatur, veniet contritio ejus.

14 Et comminuetur ſicut conteritur lagena figuli contritione pervalida: & non invenietur de fragmentis ejus teſta, in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parum aquæ de fovea.

15 Quia hæc dicit Dominus Deus ſanctus Iſraël: Si revertamini & quieſcatis, ſalvi eritis: in ſilentio & in ſpe erit fortitudo veſtra. Et noluiſtis.

16 Et dixiſtis: Nequaquam, ſed ad equos fugiemus: ideò fugietis. Et ſuper veloces aſcendemus: ideò velociores erunt, qui perſequentur vos. D

17 Mille homines à facie terroris unius: & à facie terroris quinque fugietis, donec relinquamini quaſi malus navis in vertice montis, & quaſi ſignum ſuper collem.

18 Propterea expectat Dominus ut miſereatur veſtri: & ideò exaltabitur parcẽs vobis: quia Deus judicij Dominus: beati omnes qui expectant eũ.

19 Populus enim Sion habitabit in Jeruſalem:

Digitized by Google

plorans nequaquam plorabis, miſerans miſerebi-
tur tui: ad vocem clamoris tui ſtatim ut audierit,
reſpondebit tibi.
E 20 Et dabit vobis Dominus panem arctum, &
aquam brevem, & non faciet avolare à te ultrà
doctorem tuum: & erunt oculi tui videntes præ-
ceptorem tuum.
21 Et aures tuæ audient verbum poſt tergum
monentis: Hæc eſt via: ambulate in ea: & non de-
clinetis neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram.
22 Et contaminabis laminas & ſculptiliū argenti
tui, & veſtimentū conflatilis auri tui, & diſperges
ea ſicut immunditiā mēſtruatæ. Egredere, dices ei:
23 Et dabitur pluvia ſemini tuo, ubicumque
ſeminaveris in terra: & panis frugum terræ erit
uberrimus, & pinguis paſcetur in poſſeſſione tua
in die illo agnus ſpatiosè:
24 Et tauri tui, & pulli aſinorum, qui operantur
terram, commiſtum migma comedent ſicut in
area ventilatum eſt.
F 25 Et erunt ſuper omnem montem excelſum,
& ſuper omnem collem elevatum, rivi currentium
aquarum, in die interfectionis multorum cùm ce-
ciderint turres.
26 Et erit lux lunæ ſicut lux ſolis, & lux ſolis
erit ſeptempliciter ſicut lux ſeptem dierum, in die
qua alligaverit Dominus vulnus populi ſui, &
percuſſuram plagæ ejus ſanaverit.
27 Ecce nomen Domini venit de longinquo,
ardens furor ejus, & gravis ad portandum: labia
ejus repleta ſunt indignatione, & lingua ejus
quaſi ignis devorans.
28 Spiritus ejus velut torrens inundans uſque
ad medium colli, ad perdendas gentes in nihilum,
& frænum erroris, quod erat in maxillis populorū.
G 29 Canticum erit vobis ſicut nox ſanctificatæ
ſollēnitatis, & lætitia cordis ſicut qui pergit cum
tibia, ut intret in montē Domini ad fortem Iſraël.
30 Et auditam faciet Dominus gloriam vocis
ſuæ, & terrorem brachij ſui oſtēdet in comminatione
furoris, & flamma ignis devorantis: allidet
in turbine, & in lapide grandinis.
31 A voce enim Domini pavebit Aſſur virga
percuſſus.
32 Et erit tranſitus virgæ fūdatus, quam requieſ-
cere faciet Dominus ſuper eum in tympanis &
citharis: & in bellis præcipuis expugnabit eos.
33 Præparata eſt enim ab heri Topheth, à rege
præparata, profunda, & dilatata. Nutrimenta ejus,
ignis & ligna multa: flatus Domini ſicut torrens
ſulphuris ſuccendens eam.

CAPUT XXXI.

Iudæos qui fiducia in Deum relicta, ad Ægyptios & humana confugiunt præſidia, prædicit conſumēdos unà cum ſuis auxiliatoribus, revertentes verò ad Dominum, virtute divina liberandos.

A 1 VÆ qui deſcendunt in Ægyptum ad auxi-
lium, in equis ſperantes, & habentes fidu-
ciam ſuper quadrigis, quia multæ ſunt; & ſuper
equitibus, quia prævalidi nimis; & non ſunt cōfiſi
ſuper ſanctū Iſraël, & dominum non requiſierunt.
B 2 Ipſe autem ſapiens adduxit malum, & verba
ſua non abſtulit: & cōſurget contra domum peſſi-
morum & contra auxilium operātium iniquitatē.
3 Ægyptus, homo, & non Deus: & equi eorum,
caro, & non ſpiritus: & Dominus inclinabit ma-
num ſuam, & corruet auxiliator, & cadet cui præ-
ſtatur auxilium, ſimúlque omnes conſumentur.
4 Quia hæc dicit Dominus ad me: Quomodo ſi C
rugiat leo, & catulus leonis ſuper prædam ſuam, &
cùm occurrerit ei multitudo paſtorum, à voce eo-
rum non formidabit, & à multitudine eorum non
pavebit: ſic deſcendet Dominus exercituum ut
prælietur ſuper mōtem Sion, & ſuper collem ejus.
5 Sicut aves volantes, ſic proteget Dominus
exercituum Jeruſalem, protegens & liberans,
tranſiens & ſalvans.
6 Convertimini ſicut in profundum receſſera-
tis filij Iſraël.
7 In die enim illa abjiciet vir idola argenti ſui, D
& idola auri ſui, quæ fecerunt vobis manus veſtræ
in peccatum.
8 Et cadet Aſſur in gladio non viri, & gladius
non hominis vorabit eum, & fugiet non à facie
gladij: & juvenes ejus vectigales erunt:
9 Et fortitudo ejus à terrore tranſibit, & pave-
bunt fugientes principes ejus: dixit Dominus;
cujus ignis eſt in Siō, & caminus ejus in Jeruſalē.

CAPUT XXXII.

De rege ac principibus in juſtitia regnaturis, & de populi ſubditi felicitate: ſtulto autem principi & opulentis mulieribus futura prædicitur calamitas: pacis quoque pulchritudo ac requies opulenta promittitur populo Dei.

1 ECce in juſtitia regnabit rex, & principes in A
judicio præerunt.
2 Et erit vir ſicut qui abſconditur à vento, &
celat ſe à tempeſtate, ſicut rivi aquarum in ſiti, &
umbra petræ prominentis in terra deſerta.
3 Non caligabunt oculi videntium, & aures au-
dientium diligenter auſcultabunt.
4 Et cor ſtultorum intelliget ſcientiam, & lin-
gua balborum velociter loquetur & planè.
5 Non vocabitur ultrà is, qui inſipiens eſt, prin-
ceps: neque fraudulentus appellabitur major:
6 Stultus enim fatua loquetur, & cor ejus faciet
iniquitatem, ut perficiat ſimulationem, & loqua-
tur ad Dominum fraudulenter, & vacuam faciat
animam eſurientis, & potum ſitienti auferat.
7 Fraudulenti vaſa peſſima ſunt: ipſe enim co- B
gitationes cōcinnavit ad perdendos mites in ſer-
mone mendaci, cùm loqueretur pauper judicium.
8 Princeps verò ea, quæ digna ſunt principe,
cogitabit, & ipſe ſuper duces ſtabit.
9 Mulieres opulētæ ſurgite, & audite vocē meam:
filiæ cōfidentes percipite auribus eloquiū meum.
10 Poſt dies enim & annum, vos conturbabi- C
mini confidentes: conſummata eſt enim vinde-
mia, collectio ultrà non veniet.
11 Obſtupeſcite opulētæ, cōturbamini cōfidētes
exuite vos, & cōfūdimini, accingite lūbos veſtros.
12 Super ubera plangite, ſuper regione deſide-
rabili, ſuper vinea fertili.
13 Super humum populi mei ſpinæ & vepres
aſcendent: quantò magis ſuper omnes domos
gaudij civitatis exultantis?
14 Domus enim dimiſſa eſt, multitudo urbis reli-
cta eſt, tenebrę & palpatio factę ſūt ſuper ſpelūcas
uſq; in æternū. Gaudium onagrorū paſcua gregū,
15 Donec effūdatur ſuper nos ſpiritus de excelſo: D
& erit

Digitized by Google

& erit deſertum in charmel,& charmel in ſaltum reputabitur.

16 Et habitabit in ſolitudine judicium, & juſtitia in charmel ſedebit.

17 Et erit opus juſtitiæ pax, & cultus juſtitiæ ſilentium,& ſecuritas uſque in ſempiternum.

18 Et ſedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta.

19 Grando autem in deſcenſione ſaltus, & humilitate humiliabitur civitas.

20 Beati, qui ſeminatis ſuper omnes aquas,immittentes pedem bovis & aſini.

CAPUT XXXIII.

Permixtim de dejectione Sennacherib loquitur, & Iudæorum liberatione, ac divina potentiæ exaltatione: invehitur contra hypocritas: & quales eſſe debeant qui cum Domino habitaturi ſunt in excelſis: Ieruſalem verò habitatio erit opulenta, in qua magnificabitur Dominus,rex & legiſlator noſter.

A 1 VÆ qui prædaris,nónne & ipſe prædaberis? & qui ſpernis,nónne & ipſe ſpernêris?cùm conſummaveris deprædationem, deprædaberis: cùm fatigatus deſieris contemnere,contemnêris.

2 Domine miſerere noſtri: te enim expectavimus:eſto brachium noſtrum in manè,& ſalus noſtra in tempore tribulationis.

3 A voce angeli fugerunt populi,& ab exaltatione tua diſperſæ ſunt gentes.

4 Et congregabuntur ſpolia veſtra ſicut colligitur bruchus,velut cùm foſſæ plenæ fuerint de eo.

5 Magnificatus eſt Dominus,quoniam habitavit in excelſo: implevit Sion judicio & juſtitia.

6 Et erit fides in temporibus tuis:divitiæ ſalutis ſapientia & ſcientia: timor Domini ipſe eſt theſaurus ejus.

B 7 Ecce videntes clamabunt foris, angeli pacis amarè flebunt.

8 Diſſipatæ ſunt viæ, ceſſavit tranſiens per ſemitam, irritum factum eſt pactum, projecit civitates, non reputavit homines.

9 Luxit,& elanguit terra: confuſus eſt Libanus,& obſorduit, & factus eſt Saron ſicut deſertum: & concuſſa eſt Baſan, & Carmelus.

10 Nunc conſurgam, dicit Dominus: nunc exaltabor, nunc ſublevabor.

11 Concipietis ardorem, parietis ſtipulam: ſpiritus veſter ut ignis vorabit vos.

12 Et erunt populi quaſi de incendio cinis; ſpinæ congregatæ igni comburentur.

13 Audite qui longè eſtis,quæ fecerim, & cognoſcite vicini fortitudinem meam.

14 Conterriti ſunt in Sion peccatores, poſſedit tremor hypocritas. quis poterit habitare de vobis cum igne devorante?quis habitabit ex vobis cum ardoribus ſempiternis?

C 15 * Qui ambulat in juſtitiis, & loquitur veritatem,qui projicit avaritiam ex calumnia, & excutit manus ſuas ab omni munere, qui obturat aures ſuas ne audiat ſanguinem, & claudit oculos ſuos ne videat malum.

* Pſ.14. a.2.

16 Iſte in excelſis habitabit, munimenta ſaxorum ſublimitas ejus:panis ei datus eſt, aquæ ejus fideles ſunt.

17 Regem in decore ſuo videbunt oculi ejus, cernent terram de longè.

18 Cor tuum meditabitur timorem: * ubi eſt litteratus? ubi legis verba ponderans?ubi doctor parvulorum?

* 1. Cor. 1.20.

19 Populum impudentem non videbis, populum alti ſermonis:ita ut non poſſis intelligere diſertitudinẽ linguæ ejus,in quo nulla eſt ſapientia.

20 Reſpice Sion civitatem ſollemnitatis noſtræ:oculi tui videbunt Jeruſalem, habitationem opulentã, tabernaculum quod nequaquam transferri poterit: nec auferentur clavi ejus in ſempiternum, & omnes funiculi ejus non rumpentur: D

21 Quia ſolummodò ibi magnificus eſt Dominus noſter: locus fluviorum rivi latiſſimi & patentes:non tranſibit per eum navis remigum,neque trieris magna tranſgredietur eum.

22 Dominus enim judex noſter,Dominus legifer noſter,Dominus rex noſter: ipſe ſalvabit nos.

23 Laxati ſunt funiculi tui,& non prævalebunt: ſic erit malus tuus ut dilatare ſignum non queas. Tunc dividentur ſpolia prædarum multarum: claudi diripient rapinam.

24 Nec dicet vicinus: Elangui: populus qui habitat in ea, auferetur ab eo iniquitas.

CAPUT XXXIV.

Acerba Dei ultio ſuper omnes gentes: Idumæa quoque contritio & perpetua vaſtitas prædicitur.

1 ACcedite Gentes,& audite,& populi attendite:audiat terra, & plenitudo ejus;orbis, & omne germen ejus.

2 Quia indignatio Domini ſuper omnes Gentes, & furor ſuper univerſam militiam eorum: interfecit eos, & dedit eos in occiſionem.

3 Interfecti eorum projicientur, & de cadaveribus eorum aſcendet fœtor: tabeſcent montes à ſanguine eorum.

4 Et tabeſcet omnis militia cælorum,& complicabuntur ſicut liber cæli:& omnis militia eorum defluet, ſicut defluit folium de vinea & de ficu.

5 Quoniam inebriatus eſt in cælo gladius meus: ecce ſuper Idumæam deſcendet, & ſuper populum interfectionis meæ,ad judicium.

6 Gladius Domini repletus eſt ſanguine, incraſſatus eſt adipe,de ſanguine agnorũ,& hircorũ, de ſanguine medullatorũ arietum:victima enim Domini in Boſra,& interfectio magna in terra Edom. B

7 Et deſcendent unicornes cum eis, & tauri cum potentibus: inebriabitur terra eorum ſanguine, & humus eorum adipe pinguium:

8 Quia dies ultionis Domini, annus retributionum judicij Sion.

9 Et convertẽtur torrẽtes ejus in picem,& humus ejus in ſulphur: & erit terra ejus in picẽ ardentẽ.

10 Nocte & die non extinguetur, in ſempiternum aſcendet fumus ejus: à generatione in generationem deſolabitur,in ſæcula ſæculorum non erit tranſiens per eam. C

11 Et poſſidebunt illam onocrotalus & ericius: ibis & corvus habitabunt in ea: & extendetur ſuper eam menſura, ut redigatur ad nihilum, & perpendiculum in deſolationem.

12 Nobiles ejus non erunt ibi:regem potiùs invocabunt,& omnes principes ejus erũt in nihilũ.

13 Et orientur in domibus ejus ſpinæ,& urticæ,

Digitized by Google

& paliurus in munitionibus ejus: & erit cubile
draconum, & paſcua ſtruthionum.
D 14 Et occurrent dæmonia onocentauris, & pi-
loſus clamabit alter ad alterum: ibi cubavit lamia,
& invenit ſibi requiem.
15 Ibi habuit foveam ericius, & enutrivit ca-
tulos, & circumfodit, & fovit in umbra ejus: illuc
congregati ſunt milvi, alter ad alterum.
16 Requirite diligenter in libro Domini, & le-
gite: unum ex eis non defuit, alter alterum non
quæſivit: quia quod ex ore meo procedit, ille
mandavit, & ſpiritus ejus ipſe congregavit ea.
17 Et ipſe miſit eis ſortem, & manus ejus divi-
ſit eam illis in menſuram: uſque in æternum poſſi-
debunt eam, in generationem & generationem
habitabunt in ea.

Caput XXXV.

De futura conſolatione, lætitia, ſecuritate, & felicitate perpetua eorum qui in Chriſtum ſunt credituri.

A 1 LÆtabitur deſerta & invia, & exultabit ſoli-
tudo, & florebit quaſi lilium.
2 Germinans germinabit, & exultabit læta-
bunda & laudans: gloria Libani data eſt ei: decor
Carmeli, & Saron, ipſi videbunt gloriam Domini,
& decorem Dei noſtri.
B 3 Confortate manus diſſolutas, & genua debi-
lia roborate.
4 Dicite puſillanimis: Confortamini, & nolite
timere: Ecce Deus veſter ultionem adducet retri-
butionis: Deus ipſe veniet, & ſalvabit vos.
5 Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures ſur-
dorum patebunt.
C 6 Tunc ſaliet ſicut cervus claudus, & aperta erit
lingua mutorum: quia ſciſſæ ſunt in deſerto
aquæ, & torrentes in ſolitudine.
7 Et quæ erat arida, erit in ſtagnum, & ſitiens
in fontes aquarum. In cubilibus, in quibus priùs
dracones habitabãt, orietur viror calami & junci.
8 Et erit ibi ſemita & via, & via ſancta vocabi-
tur: non tranſibit per eam pollutus, & hæc erit
vobis directa via, ita ut ſtulti non errent per eam.
D 9 Non erit ibi leo, & mala beſtia non aſcendet
per eam, nec invenietur ibi: & ambulabunt qui
liberati fuerint.
10 Et redempti à Domino convertentur, & ve-
nient in Sion cum laude & lætitia ſempiterna ſu-
per caput eorum: gaudium & lætitiam obtine-
bunt, & fugiet dolor & gemitus.

Caput XXXVI.

Sennacherib captis civitatibus Iudæ munitis, mittit Rabſacen ad capiendam Ieruſalem, qui variis in Ezechiam jactatis conviciis & blaſphemiis in Deum, Ieroſolymitas ad deditionem exhortatur.

A 1 ET factum eſt in quarto decimo anno regis
Ezechiæ, aſcẽdit Sennacherib rex Aſſyriorũ
4.Reg. 18.c.13. 2.Par. 32.a.1. Eccl.48. c.20. ſuper omnes civitates Juda munitas, & cepit eas.
2 Et miſit rex Aſſyriorum Rabſacen de Lachis
in Jeruſalem, ad regem Ezechiam in manu gravi,
& ſtetit in aquæductu piſcinæ ſuperioris in via
Agri fullonis.
3 Et egreſſus eſt ad eum Eliacim filius Elciæ,
qui erat ſuper domum, & Sobna ſcriba, & Joahe
filius Aſaph à commentariis.
4 Et dixit ad eos Rabſaces: Dicite Ezechiæ:
Hæc dicit rex magnus, rex Aſſyriorum: Quæ eſt
iſta fiducia, qua confidis?
5 Aut quo conſilio vel fortitudine rebellare diſ-
ponis? ſuper quem habes fiduciam, quia receſſiſti
à me?
6 Ecce confidis ſuper baculum arundineũ con- B
fractum iſtũ, ſuper Ægyptum: cui ſi innixus fue-
rit homo, intrabit in manũ ejus, & perforabit eam:
ſic Pharao rex Ægypti omnibus, qui cõfidũt in eo.
7 Quod ſi reſponderis mihi: In Domino Deo
noſtro confidimus: nónne ipſe eſt, cujus abſtulit
Ezechias excelſa & altaria, & dixit Judæ & Jeru-
ſalem: Coram altari iſto adorabitis?
8 Et nunc trade te Domino meo regi Aſſyrio-
rum, & dabo tibi duo millia equorum, nec pote-
ris ex te præbere adſcenſores eorum.
9 Et quomodo ſuſtinebis faciem judicis unius
loci ex ſervis domini mei minoribus? Quòd ſi
confidis in Ægypto, in quadrigis, & in equitibus:
10 Et nunc numquid ſine Domino aſcendi ad
terram iſtam, ut diſperderem eam? Dominus dixit
ad me: Aſcende ſuper terram iſtam, & diſperde
eam.
11 Et dixit Eliacim, & Sobna, & Joahe ad Rab- C
ſacen: Loquere ad ſervos tuos Syra lingua: in-
telligimus enim: ne loquaris ad nos Judaicè in
auribus populi, qui eſt ſuper murum.
12 Et dixit ad eos Rabſaces: Numquid ad do-
minum tuum & ad te miſit me Dominus meus, ut
loquerer omnia verba iſta, & non potiùs ad viros,
qui ſedent in muro, ut comedant ſtercora ſua, &
bibant urinam pedum ſuorum vobiſcum?
13 Et ſtetit Rabſaces, & clamavit voce magna
Judaïcè, & dixit: Audite verba regis magni, regis
Aſſyriorum.
14 Hæc dicit rex: Non ſeducat vos Ezechias,
quia non poterit eruere vos.
15 Et non vobis tribuat fiduciã Ezechias ſuper
Domino, dicens: Eruens liberabit nos Dominus,
non dabitur civitas iſta in manu regis Aſſyriorũ.
16 Nolite audire Ezechiam: hæc enim dicit D
rex Aſſyriorum: Facite mecum benedictionem,
& egredimini ad me, & comedite unuſquiſque vi-
neam ſuam, & unuſquiſque ficum ſuam: & bibite
unuſquiſque aquam ciſternæ ſuæ,
17 Donec veniam, & tollam vos ad terram, quæ
eſt ut terra veſtra, terram frumenti & vini, terram
panum & vinearum.
18 Nec conturbet vos Ezechias, dicens: Domi-
nus liberabit nos. Numquid liberaverunt dij gen-
tium unuſquiſque terram ſuam de manu regis
Aſſyriorum?
19 Ubi eſt deus Emath, & Arphad? ubi eſt
deus Sepharuaim? numquid liberaverunt Sama-
riam de manu mea?
20 Quis eſt ex omnibus diis terrarum iſtarum,
qui eruerit terram ſuam de manu mea, ut eruat
Dominus Jeruſalem de manu mea?
21 Et ſiluerunt, & non reſponderunt ei verbum.
Mandaverat enim rex, dicens, ne reſpondeatis ei.
22 Et ingreſſus eſt Eliacim filius Helciæ, qui
erat ſuper domum, & Sobna ſcriba, & Joahe fi-
lius Aſaph à commentariis, ad Ezechiam ſciſſis
veſtibus, & nuntiaverunt ei verba Rabſacis.

Caput

Digitized by Google

Caput XXXVII.

Conſternatus Ezechias propter blaſphemias tum Rabſacis tum Sennacherib, mittit ad Iſaiam ut Dominus deprecetur qui ipſum confortans divinum promittit auxilium: & caſo per Angelum exercitu Sennacherib, etiam ipſe à filiis ſuis interimitur.

A 4 Reg. 19.a.1. 1 ET factum eſt, cùm audiſſet rex Ezechias,
ſcidit veſtimenta ſua, & obvolutus eſt ſac-
co, & intravit in domum Domini.
2 Et miſit Eliacim, qui erat ſuper domum, &
Sobnam ſcribã, & ſeniores de ſacerdotibus, oper-
tos ſaccis, ad Iſaiam filium Amos prophetam,
3. Et dixerunt ad eum: Hæc dicit Ezechias:
Dies tribulationis, & correptionis, & blaphemiæ,
dies hæc: quia venerunt filij uſque ad partum,
& virtus non eſt pariendi.
4 Si quo modo audiat Dominus Deus tuus ver-
ba Rabſacis, quem miſit rex Aſſyriorum dominus
ſuus ad blaſphemandum Deum viventem, & ex-
B probrandum ſermonibus, quos audivit Dominus
Deus tuus: leva ergo orationem pro reliquiis, quæ
repertæ ſunt.
5 Et venerunt ſervi regis Ezechiæ ad Iſaiam.
6 Et dixit ad eos Iſaias: Hæc dicetis domino ve-
ſtro: Hæc dicit Dominus: Ne timeas à facie
verborum, quæ audiſti, quibus blaſphemaverunt
pueri regis Aſſyriorum me.
7 Ecce ego dabo ei ſpiritum, & audiet nun-
tium, & revertetur ad terram ſuam, & corruere
eum faciam gladio in terra ſua.
8 Reverſus eſt autem autem Rabſaces, & invenit
regem Aſſyriorum præliantem adverſus Lobnam.
Audierat enim quia profectus eſſet de Lachis,
9 Et audivit de Tharaca rege Æthiopiæ, dicen-
tes: Egreſſus eſt ut pugnet contra te. Quod cùm
audiſſet, miſit nuntios ad Ezechiam, dicens:
10 Hæc dicetis Ezechiæ regi Judæ, loquentes:
Non te decipiat Deus tuus, in quo tu confidis, di-
cens: Non dabitur Jeruſalem in manu regis Aſſy-
riorum.
C 11 Ecce tu audiſti omnia, quæ fecerunt reges
Aſſyriorum omnibus terris, quas ſubverterunt, &
tu poteris liberari?
12 Nunquid eruerunt eos dij Gentium, quos
ſubverterunt patres mei, Gozam, & Haram, &
Reſeph & filios Eden, qui erant in Thalaſſar?
13 Ubi eſt rex Emath, & Rex Arphad, & rex
urbis Sepharuaim, Ana, & Ava?
14 Et tulit Ezechias libros de manu nuntiorum,
& legit eos, & aſcendit in domum Domini, & ex-
pandit eos Ezechias coram Domino.
15 Et oravit Ezechias ad Dominum, dicens:
16 Domine exercituum Deus Iſraël, qui ſedes
ſuper cherubim: tu es Deus ſolus omnium regno-
rum terræ, tu feciſti cœlum & terram.
D 17 Inclina Domine aurem tuam, & audi: aperi
Domine oculos tuos, & vide, & audi omnia verba
Sennacherib, quæ miſit ad blaſphemandum
Deum viventem.
18 Verè enim Domine deſertas fecerunt reges
Aſſyriorum terras, & regiones earum.
19 Et dederunt deos earum igni: non enim
erant dij, ſed opera manuum hominum, lignum
& lapis: & comminuerunt eos.
20 Et nunc Domine Deus noſter ſalva nos de
manu ejus: & cognoſcant omnia regna terræ,
quia tu es Dominus ſolus.
21 Et miſit Iſaias filius Amos ad Ezechiam, di-
cens: Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Pro qui-
bus rogaſti me de Sennacherib rege Aſſyriorum!
22 Hoc eſt verbum, quod locutus eſt Domi-
nus ſuper eum: Deſpexit te, & ſubſannavit te vir-
go filia Sion: poſt te caput movit filia Jeruſalem.
23 Cui exprobraſti, & quem blaſphemaſti, &
ſuper quem exaltaſti vocem, & levaſti altitudi-
nem oculorum tuorum? Ad ſanctum Iſraël.
24 In manu ſervorum tuorum exprobraſti Do- E
mino: & dixiſti: In multitudine quadrigarum
mearum ego aſcendi altitudinem montium, juga
Libani: & ſuccidam excelſa cedrorum ejus, &
electas abietes illius, & introibo altitudinem ſum-
mitatis ejus, ſaltum Carmeli ejus.
25 Ego fodi, & bibi aquam, & exſiccavi veſtigio
pedis mei omnes rivos aggerum.
26 Numquid non audiſti, quæ olim fecerim ei?
ex diebus antiquis ego plaſmavi illud: & nunc
adduxi: & factum eſt in eradicationem collium
compugnantium, & civitatum munitarum.
27 Habitatores earum breviata manu contre-
muerunt, & confuſi ſunt: facti ſunt ſicut fœnum
agri, & gramen paſcuæ, & herba tectorum, quæ
exaruit antequam matureſceret.
28 Habitationem tuam, & egreſſum tuum, & F
introitum tuum cognovi, & inſaniam tuam con-
tra me.
29 Cùm fureres adverſum me, ſuperbia tua aſ-
cendit in aures meas: ponam ergo circulum in na-
ribus tuis, & frænum in labiis tuis, & reducam te
in viam, per quam veniſti.
30 Tibi autem hoc erit ſignum: Comede hoc
anno quæ ſponte naſcuntur, & in anno ſecundo
pomis veſcere: in anno autem tertio ſeminate, &
metite, & plantate vineas, & comedite fructum
earum.
31 Et mittet id, quod ſalvatum fuerit de domo
Iuda, & quod reliquum eſt, radicem deorſum, &
faciet fructum ſurſum.
32 Quia de Jeruſalem exibunt reliquiæ, & ſal-
vatio de monte Sion: zelus Domini exercituum
faciet iſtud.
33 Proptereà hæc dicit Dominus de rege Aſſy- G
riorum: Non intrabit civitatem hanc, & non jaciet
ibi ſagittam, & non occupabit eam clypeus, & non
mittet in circuitu ejus aggerem.
34 In via qua venit, per eam revertetur, & ci-
vitatem hanc non ingredietur, dicit Dominus:
35 Et protegam civitatem iſtam, ut ſalvem eam
propter me, & propter David ſervum meum.
36 * Egreſſus eſt autem Angelus Domini, & * 4 Reg. 19.g.35
percuſſit in caſtris Aſſyriorum centum octoginta Tob. 1.
quinque millia. Et ſurrexerunt manè, & ecce om- d.21.
nes, cadavera mortuorum. Eccli. 48 d.14.
37 Et egreſſus eſt, & abiit, & reverſus eſt Senna- 1. Mach. 7.f.41.
cherib rex Aſſyriorum, & habitavit in Ninive. 2. Mach. 8.e.19.
38 Et factum eſt, cùm adoraret in templo
Neſroch deum ſuum, Adramelech & Saraſar fi-
lij ejus percuſſerunt eum gladio: fugerúntque in
Terram Ararat, & regnavit Aſarhaddon filius
ejus pro eo.

Digitized by Google

CAPUT XXXVIII.

Ezechias à morte ſibi per Iſaiam comminata liberatus, ſigno in horologio Achaz accepto, & promiſſa de manu Aſſyriorum liberatione, additiſque ei ad vitam quindecim annis, canticum hoc gratiarum actionis Deo cecinit.

A 1 IN diebus illis ægrotavit Ezechias uſque ad
mortem: & introivit ad eum Iſaias filius Amos
4. Reg. 20.a.1. 2. Par. 32.f.24. propheta, & dixit ei: Hæc dicit Dominus: Diſ-
pone domui tuæ, quia morieris tu, & non vives.
2 Et convertit Ezechias faciem ſuam ad pa-
rietem, & oravit ad Dominum,
3 Et dixit: Obſecro Domine, memento quæ-
ſo quomodo ambulaverim coram te in veritate,
& in corde perfecto, & quod bonum eſt in ocu-
lis tuis fecerim. Et flevit Ezechias fletu magno.
4 Et factum eſt verbum Domini ad Iſaiam,
dicens:
5 Vade, & dic Ezechiæ: Hæc dicit Dominus
Deus David patris tui: Audivi orationem tuam,
& vidi lacrimas tuas: ecce ego adjiciam ſuper
dies tuos quindecim annos:
6 Et de manu regis Aſſyriorum eruam te, &
civitatem iſtam, & protegam eam.
7 Hoc autem tibi erit ſignum à Domino, quia
B faciet Dominus verbum hoc, quod locutus eſt:
* Eccli. 48.d.6 8 * Ecce ego reverti faciam umbram linea-
rum, per quas deſcenderat in horologio Achaz
in ſole, retrorſum decem lineis. Et reverſus eſt ſol
decem lineis per gradus, quos deſcenderat.
9 Scriptura Ezechiæ regis Juda, cùm ægrotaſ-
ſet, & convaluiſſet de infirmitate ſua.
10 Ego dixi: In dimidio dierum meorum va-
dam ad portas inferi.
Quæſivi reſiduum annorum meorum.
11 Dixi: Non videbo Dominum Deum in ter-
ra viventium.
Non aſpiciam hominem ultrà, & habitatorem
quietis.
12 Generatio mea ablata eſt, & convoluta eſt
C à me, quaſi tabernaculum paſtorum.
Præciſa eſt velut à texente, vita mea: dum ad-
huc ordirer, ſuccidit me: de manè uſque ad veſ-
peram finies me.
13 Sperabam uſque ad manè, quaſi leo ſic con-
trivit omnia oſſa mea:
De manè uſque ad veſperam finies me:
14 Sicut pullus hirundinis ſic clamabo, medi-
tabor ut columba.
Attenuati ſunt oculi mei, ſuſpicientes in excel-
ſum.
Domine vim patior, reſponde pro me.
15 Quid dicam, aut quid reſpondebit mihi,
cùm ipſe fecerit?
Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritu-
dine animæ meæ.
D 16 Domine ſi ſic vivitur, & in talibus vita ſpi-
ritus mei, corripies me, & vivificabis me.
17 Ecce in pace amaritudo mea amariſſima:
Tu autem eruiſti animam meam ut non periret,
projeciſti poſt tergum tuum omnia peccata mea.
18 Quia non infernus confitebitur tibi, neque
mors laudabit te: non expectabunt qui deſcen-
dunt in lacum, veritatem tuam.
19 Vivens vivens ipſe confitebitur tibi, ſicut
& ego hodie: pater filiis notam faciet veritatem
tuam.
20 Domine ſalvum me fac, & pſalmos noſtros
cantabimus cunctis diebus vitæ noſtræ in domo
Domini.
21 Et juſſit Iſaias ut tollerent maſſam de ficis,
& cataplaſmarent ſuper vulnus, & ſanaretur.
22 Et dixit Ezechias: Quod erit ſignum quia
aſcendam in domum Domini?

CAPUT XXXIX.

Ezechias cùm miſſis à rege Babylonis nuntiis ſuos oſtendiſſet theſauros, ab Iſaia de futura eorum in Babylonem ablatione præmonetur.

1 IN tempore illo miſit Merodach Baladan, filius A
Baladan rex Babylonis, libros & munera ad 4. Reg. 20.ſ.12.
Ezechiam: audierat enim quòd ægrotaſſet &
convaluiſſet.
2 Lætatus eſt autem ſuper eis Ezechias, & oſten-
dit eis cellam aromatum, & argenti, & auri, &
odoramentorum, & unguenti optimi, & omnes
apothecas ſupellectilis ſuæ, & univerſa quæ in-
venta ſunt in theſauris ejus. Non fuit verbum B
quod non oſtenderet eis Ezechias in domo ſua,
& in omni poteſtate ſua.
3 Introivit autem Iſaias propheta ad Ezechiam
regem, & dixit ei: Quid dixerunt viri iſti, & un-
de venerunt ad te? Et dixit Ezechias: De terra
longinqua venerunt ad me, de Babylone.
4 Et dixit: Quid viderunt in domo tua? Et C
dixit Ezechias: Omnia quæ in domo mea ſunt,
viderunt: non fuit res, quam non oſtenderim eis
in theſauris meis.
5 Et dixit Iſaias ad Ezechiam: Audi verbum
Domini exercituum.
6 Ecce dies venient, & auferentur omnia, quæ
in domo tua ſunt, & quæ theſaurizaverunt patres
tui uſque ad diem hanc, in Babylonem: non re- D
linquetur quidquam, dicit Dominus.
7 Et de filiis tuis, qui exibunt de te, quos ge-
nueris, tollent, & erunt eunuchi in palatio regis
Babylonis.
8 Et dixit Ezechias ad Iſaiam: Bonum verbum
Domini quod locutus eſt. Et dixit: Fiat tantùm
pax & veritas in diebus meis.

CAPUT XL.

Conſolatio & ſalus Jeruſalem per Chriſtum futura: Ioannis Baptiſtæ prædicatio: fragilitas hominis, & perpetuitas verbi divini: Chriſti in carnem adventus, ipſiúſque gloria, poteſtas & retributio palàm annuntianda: contra idololatras Deum ſculptilibus aſſimilantes, incomparabilem Dei potentiam ac ſapientiam commendat: quòdque ſperantes in Domino mutent fortitudinem.

1 COnſolamini, conſolamini popule meus, dicit A
Deus veſter.
2 Loquimini ad cor Jeruſalem, & advocate eam:
quoniam completa eſt malitia ejus, dimiſſa eſt
iniquitas illius: ſuſcepit de manu Domini dupli-
cia pro omnibus peccatis ſuis.
3 * Vox clamãtis in deſerto: Parate viam Domi- * Matt. 3.a.3.
ni, rectas facite in ſolitudine ſemitas Dei noſtri. Mar. 1.
4 Omnis vallis exaltabitur, & omnis mons & a.3. Luc. 3.
collis humiliabitur, & erunt prava in directa, & b.4. Joan. 1.
aſpera in vias planas. c.23.
5 Et revelabitur gloria Domini, & videbit om- B
nis caro pariter quod os Domini locutum eſt.

6 Vox

6 Vox dicentis: Clama. Et dixi: Quid clama-
* Eccli. 14. c. 18. bo? * Omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus
quaſi flos agri.
Iac. 1. b. 10. 7 Exiccatum eſt fœnũ, & cecidit flos, quia ſpiri-
1. Pet. 1. d. 14. tus Domini ſufflavit in eo. Verè fœnũ eſt populus:
8 Exiccatum eſt fœnum, & cecidit flos: Ver-
bum autem Domini noſtri manet in æternum.
9 Super montem excelſum aſcende tu, qui
evangelizas Sion: exalta in fortitudine vocem
tuam, qui evangelizas Jeruſalem: exalta, noli ti-
mere. Dic civitatibus Juda: Ecce Deus veſter:
C 10 Ecce Dominus Deus in fortitudine veniet,
& brachium ejus dominabitur: ecce merces ejus
cum eo, & opus illius coram illo.
* Ezech. 34. f. 23. 37. g. 24 11 * Sicut paſtor gregem ſuum paſcet: in bra-
Ioan. 10. c. 11. chio ſuo congregabit agnos, & in ſinu ſuo leva-
bit, fœtas ipſe portabit.
12 Quis menſus eſt pugillo aquas, & cœlos pal-
mo ponderavit? quis appendit tribus digitis mo-
lem terræ, & libravit in pondere montes & col-
les in ſtatera?
* Sap. 9. c. 13. 13 * Quis adjuvit ſpiritum Domini? aut quis
Rom. 11. d. 34. conſiliarius ejus fuit, & oſtendit illi?
1. Cor. 2. d. 16. 14 Cum quo iniit conſilium, & inſtruxit eum,
& docuit eum ſemitam juſtitiæ, & erudivit eum
ſcientiam, & viam prudentiæ oſtendit illi?
D 15 Ecce Gentes quaſi ſtilla ſitulæ, & quaſi mo-
mentum ſtateræ reputatæ ſunt: ecce inſulæ quaſi
pulvis exiguus.
16 Et Libanus non ſufficiet ad ſuccendendum,
& animalia ejus non ſufficient ad holocauſtum.
17 Omnes gentes quaſi non ſint, ſic ſunt coram
eo, & quaſi nihilum & inane reputatæ ſunt ei.
* Act. 17. f. 29. 18 * Cui ergo ſimilem feciſtis Deum? aut quam
imaginem ponetis ei?
19 Numquid ſculptile conflavit faber? aut au-
E rifex auro figuravit illud, & laminis argenteis
argentarius?
20 Forte lignum & imputribile elegit: artifex
ſapiens quærit quomodo ſtatuat ſimulachrum,
quod non moveatur.
21 Numquid non ſcitis? numquid non audiſtis?
numquid non annuntiatum eſt vobis ab initio?
nunquid non intellexiſtis fundamenta terræ?
22 Qui ſedet ſuper gyrum terræ, & habitato-
res ejus ſunt quaſi locuſtæ qui extendit velut ni-
hilum cœlos, & expandit eos ſicut tabernaculum
ad inhabitandum.
23 Qui dat ſecretorum ſcrutatores quaſi non
ſint, judices terræ velut inane fecit:
F 24 Et quidem neque plantatus, neque ſatus, ne-
que radicatus in terra truncus eorum: repentè
flavit in eos, & aruerunt, & turbo quaſi ſtipulam
auferet eos.
25 Et cui aſſimilaſtis me, & adæquaſtis, dicit
ſanctus?
26 Levate in excelſum oculos veſtros, & vide-
te quis creavit hæc: qui educit in numero mili-
tiam eorum, & omnes ex nomine vocat: præ
multitudine fortitudinis & roboris, virtutíſque
ejus, neque unum reliquum fuit.
G 27 Quare dicis Jacob, & loqueris Iſraël: Abſ-
condita eſt via mea à Domino, & à Deo meo ju-
dicium meum tranſivit?
28 Numquid neſcis, aut non audiſti? Deus
ſempiternus Dominus, qui creavit terminos ter-
ræ: non deficiet, neque laborabit, nec eſt inveſti-
gatio ſapientiæ ejus.
29 Qui dat laſſo virtutem: & his, qui non
ſunt, fortitudinem & robur multiplicat.
30 Deficient pueri, & laborabunt, & juvenes
in infirmitate cadent.
31 Qui autem ſperant in Domino, mutabunt
fortitudinẽ, aſſument pennas ſicut aquilæ, current
& non laborabunt, ambulabunt & non deficient.

CAPUT XLI.

Diſceptat Dominus cum idololatris de potentia & variis magníſque beneficiis populo Iudaico exhibitis: quibus ſuam comprobat potentiam & benignitatem erga homines: oſtendens ſimul & idolorum impotentiam, & idololatrarum vanitatem.

1 TAceant ad me inſulæ, & Gentes mutent A
fortitudinem: accedant, & tunc loquantur,
ſimul ad judicium propinquemus.
2 Quis ſuſcitavit ab Oriente juſtum, vocavit
eum ut ſequeretur ſe? dabit in conſpectu ejus
Gentes, & reges obtinebit: dabit quaſi pulverem
gladio ejus, ſicut ſtipulam vẽto raptam arcui ejus.
3 Perſequetur eos, tranſibit in pace, ſemita in
pedibus ejus non apparebit.
4 Quis hæc operatus eſt, & fecit, vocans ge-
nerationes ab exordio? Ego Dominus, * primus * Inf. 44. a. 6. 48. b. 12.
& noviſſimus ego ſum.
5 Viderunt inſulæ, & timuerunt, extrema terræ Apoc. 1. b. 8. d. 17
obſtupuerunt, appropinquaverunt, & acceſſerunt. 22. c. 13
6 Unuſquiſque proximo ſuo auxiliabitur, & B
fratri ſuo dicet: Confortare.
7 Confortavit faber ærarius percutiens malleo
eum, qui cudebat tunc temporis, dicens: Glutino
bonum eſt: & confortavit eum clavis, ut non mo-
veretur.
8 Et tu Iſraël ſerve meus, Jacob quem elegi,
ſemen Abraham amici mei:
9 In quo apprehendi te ab extremis terræ, & à
longinquis ejus vocavi te, & dixi tibi: Servus
meus es tu, elegi te, & non abjeci te.
10 Ne timeas, quia ego tecum ſum: ne decli- C
nes, quia ego Deus tuus: confortavi te, & auxilia-
tus ſum tibi, & ſuſcepit te dextera juſti mei.
11 Ecce confundentur & erubeſcent omnes,
qui pugnant adverſum te: erunt quaſi non ſint, &
peribunt viri, qui contradicunt tibi.
12 Quæres eos, & non invenies, viros rebelles
tuos: erunt quaſi non ſint: & veluti conſumptio,
homines bellantes adverſum te.
13 Quia ego Dominus Deus tuus apprehen-
dens manum tuam, dicénſque tibi: Ne timeas,
ego adjuvi te.
14 Noli timere vermis Jacob, qui mortui eſtis D
ex Iſraël: ego auxiliatus ſum tibi, dicit Dominus:
& redemptor tuus ſanctus Iſraël.
15 Ego poſui te quaſi plauſtrum triturans no-
vum, habens roſtra ſerrantia: triturabis montes, &
comminues: & colles quaſi pulverem pones.
16 Ventilabis eos, & ventus tollet, & turbo
diſperget eos: & tu exultabis in Domino, in ſan-
cto Iſraël lætaberis.
17 Egeni & pauperes quærunt aquas, & non
ſunt: lingua eorum ſiti aruit. Ego Dominus
exaudiam

Digitized by Google

exaudiam eos, Deus Iſraël non derelinquam eos.
E 18 Aperiam in ſupinis collibus flumina, & in
medio camporum fontes: ponam deſertum in ſta-
gna aquarum, & terram inviam in rivos aquarum.
19 Dabo in ſolitudinem cedrum, & ſpinam, &
myrtum, & lignum olivæ: ponam in deſerto abie-
tem, ulmum, & buxum ſimul:
20 Ut videant, & ſciant, & recogitent, & intel-
ligant pariter, quia manus Domini fecit hoc, &
ſanctus Iſraël creavit illud.
21 Propè facite judicium veſtrum, dicit Domi-
nus: afferte, ſi quid fortè habetis, dixit rex Jacob.
F 22 Accedant, & nuntient nobis quæcumque
ventura ſunt: priora quæ fuerunt nuntiate: & po-
nemus cor noſtrum, & ſciemus noviſſima eorum,
& quæ ventura ſunt indicate nobis.
23 Annuntiate quæ ventura ſunt in futurum,
& ſciemus quia dij eſtis vos. benè quoque aut
malè, ſi poteſtis, facite: & loquamur, & videamus
ſimul.
24 Ecce, vos eſtis ex nihilo, & opus veſtrum ex
eo quod non eſt: abominatio eſt qui elegit vos.
25 Suſcitavi ab Aquilone, & veniet ab Ortu ſo-
lis: vocabit nomen meum, & adducet magiſtratus
quaſi lutum, & velut plaſtes conculcans humum.
G 26 Quis annuntiavit ab exordio ut ſciamus, &
à principio ut dicamus: Juſtus es? non eſt neque
annuntians, neque prædicens, neque audiens ſer-
mones veſtros.
27 Primus ad Sion dicet: Ecce adſunt, & Jeru-
ſalem evangeliſtam dabo.
28 Et vidi, & non erat neque ex iſtis quiſquam
qui iniret conſilium, & interrogatus reſponderet
verbum.
29 Ecce omnes injuſti, & vana opera eorum:
ventus & inane ſimulachra eorum.

CAPUT XLII.

*Pater ſibi complacet in filio Chriſto, cujus virtutes & ope-
ra quæ facturus eſt, propheta explicat, exhortans univerſas
gentes ad laudem & gratiarum actionem: addit quoque, ma-
los, idololatras & ingratos graviter à Domino puniendos, plu-
rimùm conquerens de ingraditudine ſervorum Dei.*

A 1 ECce ſervus meus, ſuſcipiam eum: electus
Matt. 12.b.18. meus, complacuit ſibi in illo anima mea:
dedi ſpiritum meum ſuper eum, judicium Gen-
tibus proferet.
2 Non clamabit, neque accipiet perſonam, nec
audietur vox ejus foris.
3 Calamum quaſſatum non conteret, & linum
fumigans non extinguet: in veritate educet judi-
cium.
4 Non erit triſtis, neque turbulentus, donec po-
nat in terra judicium: & legem ejus inſulæ ex-
pectabunt.
5 Hæc dicit Dominus Deus, creans cœlos, &
extendens eos: firmans terram, & quæ germinant
ex ea: dans flatum populo, qui eſt ſuper eam, &
ſpiritum calcantibus eam.
B 6 Ego Dominus vocavi te in juſtitia, & appre-
* Infr. 49.b.6. hendi manum tuam, & ſervavi te.* Et dedi te in
fœdus populi, in lucem Gentium:
7 Ut aperires oculos cæcorum, & educeres de
concluſione vinctum, de domo carceris ſedentes
in tenebris.
8 * Ego Dominus, hoc eſt nomen meum: glo- * Infr. 48.b.11
riam meam alteri non dabo, & laudem meam
ſculptilibus.
9 Quæ prima fuerunt, ecce venerunt: nova
quoque ego annuntio: antequam oriantur, audita
vobis faciam.
10 Cantate Domino canticum novum, laus
ejus ab extremis terræ: qui deſcenditis in mare, &
plenitudo ejus; inſulæ & habitatores earum.
11 Sublevetur deſertum, & civitates ejus: in do-
mibus habitabit Cedar: laudate habitatores Pe-
træ, de vertice montium clamabunt.
12 Ponent Domino gloriam, & laudem ejus in
inſulis nuntiabunt.
13 Dominus ſicut fortis egredietur, ſicut vir
prælíator ſuſcitabit zelum: vociferabitur, & cla-
mabit: ſuper inimicos ſuos confortabitur.
14 Tacui ſemper, ſilui, patiens fui, ſicut partu-
riens loquar: diſſipabo, & abſorbebo ſimul.
15 Deſertos faciam montes, & colles, & omne C
gramen eorum exiccabo: & ponam flumina in
inſulas, & ſtagna arefaciam.
16 Et ducam cæcos in viam, quam neſciunt; &
in ſemitis, quas ignoraverunt, ambulare eos fa-
ciam: ponam tenebras corā eis in lucem, & prava
in recta: hæc verba feci eis, & non dereliqui eos.
17 Converſi ſunt retrorſum: confundantur con-
fuſione qui confidunt in ſculptili, qui dicunt
conflatili: Vos dij noſtri.
18 Surdi audite, & cæci intuemini ad videndū,
19 Quis cæcus, niſi ſervus meus? & ſurdus, niſi
ad quem nuntios meos miſi? quis cæcus, niſi qui
venumdatus eſt? & quis cæcus, niſi ſervus Do-
mini?
20 Qui vides multa, nónne cuſtodies? qui aper-
tas habes aures, nónne audies?
21 Et Dominus voluit ut ſanctificaret eum, &
magnificaret legem, & extolleret.
22 Ipſe autem populus direptus, & vaſtatus: D
laqueus juvenum omnes, & in domibus carcerum
abſconditi ſunt: facti ſunt in rapinam, nec eſt qui
eruat; in direptionem, nec eſt qui dicat: Redde.
23 Quis eſt in vobis qui audiat hoc, attendat
& auſcultet futura?
24 Quis dedit in direptionem Jacob, & Iſraël
vaſtantibus? nónne Dominus ipſe, cui peccavi-
mus? Et noluerunt in viis ejus ambulare, & non
audierunt legem ejus.
25 Et effudit ſuper eum indignationem furoris
ſui, & forte bellum, & combuſſit eum in circuitu,
& non cognovit: & ſuccendit eū, & non intellexit.

CAPUT XLIII.

*Populum credentem ſecurum facit, ejus ex univerſo orbe
multiplicationem futuram promittens, cum enarratione præte-
ritorum ac futurorum Dei erga populum ſuum beneficiorum,
quibus ſe ſolum verum Deum eſſe comprobat: addita gravi
expoſtulatione adverſus Judæorum ingratitudinem.*

1 ET nunc hæc dicit Dominus creans te Ja- A
cob, & formans te Iſraël: Noli timere, quia
redemi te, & vocavi te nomine tuo: meus es tu.
2 Cùm tranſieris per aquas, tecum ero, & flumi-
na non operient te: cùm ambulaveris in igne, non
combureris, & flamma non ardebit in te:
3 Quia ego Dominus Deus tuus ſanctus Iſraël
ſalvator

Digitized by Google

ſalvator tuus, dedi propitiationem tuam Ægyptum, Æthiopiam & Saba pro te.

4 Ex quo honorabilis factus es in oculis meis, & glorioſus: ego dilexi te, & dabo homines pro te, & populos pro anima tua.

5 Noli timere, quia ego tecum ſum: ab Oriente adducã ſemen tuũ, & ab Occidẽte congregabo te.

6 Dicam Aquiloni: Da; & Auſtro: Noli prohibere: affer filios meos de longinquo, & filias meas ab extremis terræ.

7 Et omnem, qui invocat nomen meum, in gloriam meam creavi eum, formavi eum, & feci eum.

8 Educ foras populum cæcum, & oculos habentem; ſurdum, & aures ei ſunt.

B 9 Omnes gentes congregatæ ſunt ſimul, & collectæ ſunt tribus: quis in vobis annuntiet iſtud, & quæ prima ſunt, audire nos faciet? dent teſtes eorum, juſtificentur, & audiant, & dicant: Verè.

10 Vos teſtes mei, dicit Dominus, & ſervus meus, quem elegi: ut ſciatis, & credatis mihi, & intelligatis quia ego ipſe ſum. Ante me non eſt formatus Deus, & poſt me non erit.

*Oſe.13. b.4. 11 * Ego ſum, ego ſum Dominus, & non eſt abſque me ſalvator.

12 Ego annuntiavi, & ſalvavi: auditum feci, & non fuit in vobis alienus: vos teſtes mei, dicit Dominus, & ego Deus.

13 Et ab initio ego ipſe, & non eſt qui de manu mea eruat: operabor, & quis avertet illud?

14 Hæc dicit Dominus redemptor veſter, ſanctus Iſraël: Propter vos miſi in Babylonem, & detraxi vectes univerſos, & Chaldæos in navibus ſuis glориantes.

15 Ego Dominus ſanctus veſter, creans Iſraël rex veſter.

C 16 Hæc dicit Dominus, qui dedit in mari viam, & in aquis torrentibus ſemitam.

17 Qui eduxit quadrigam & equum, agmen & robuſtum: ſimul obdormierunt, nec reſurgent: contriti ſunt quaſi linum, & extincti ſunt.

18 Ne memineritis priorum, & antiqua ne intueamini.

*1.Cor. 5.17. Apoc.21. b.5. 19 * Ecce ego facio nova, & nunc orientur, utique cognoſcetis ea: ponam in deſerto viam, & in invio flumina.

20 Glorificabit me beſtia agri, dracones & ſtruthiones: quia dedi in deſerto aquas, flumina in invio, ut darem potum populo meo, electo meo.

21 Populum iſtum formavi mihi, laudem meam narrabit.

22 Non me invocaſti Jacob, nec laboraſti in me Iſraël.

23 Non obtuliſti mihi arietem holocauſti tui, & victimis tuis non glorificaſti me: non te ſervire feci in oblatione, nec laborem tibi præbui in thure.

D 24 Non emiſti mihi argento calamum, & adipe victimarum tuarum non inebriaſti me. Verumtamen ſervire me feciſti in peccatis tuis, præbuiſti mihi laborem in iniquitatibus tuis.

25 Ego ſum, ego ſum ipſe, qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor.

26 Reduc me in memoriam, & judicemur ſimul: narra ſi quid habes ut juſtificeris.

27 Pater tuus primus peccavit, & interpretes tui prævaricati ſunt in me.

28 Et contaminavi principes ſanctos, dedi ad internecionem Jacob, & Iſraël in blaſphemiam.

CAPUT XLIV.

Deus conſolatur populum ſuum, effuſurus ſuper eum ſpiritum ſuum, & aquas ſuper ſitientem: ipſe primus & noviſſimus ac ſolus Deus, omnium creator ac moderator: idolorum quoque, artificum eorum ac idololatrarum magna vanitas, imò ſtupor apertè convincitur: proinde ab idolis ad Deum, in cujus manu ſunt omnia, populus revocatur.

1 ET nunc audi Jacob ſerve meus, & Iſraël A quem elegi: Ier.30. b.10.46 g.27.

2 Hæc dicit Dominus faciens & formans te, ab utero auxiliator tuus: noli timere ſerve meus Jacob, & rectiſſime, quem elegi.

3 Effundam enim aquas ſuper ſitientem, & fluenta ſuper aridam: effundam ſpiritum meum ſuper ſemen tuum, & benedictionem meam ſuper ſtirpem tuam.

4 Et germinabunt inter herbas, quaſi ſalices juxta præterfluentes aquas.

5 Iſte dicet: Domini ego ſum: & ille vocabit in nomine Jacob: & hic ſcribet manu ſua: Domino: & in nomine Iſraël aſſimilabitur.

6 * Hæc dicit Dominus rex Iſraël, & redemptor ejus Dominus exercituum: Ego primus, & ego noviſſimus, & abſque me non eſt Deus. *Sup.41 b.4. Inf.48. b.12. Apoc.1. b.8. d. 17.22. c. 13.

7 Quis ſimilis mei? vocet, & annuntiet: & ordinẽ exponat mihi, ex quo conſtitui populum antiquũ: ventura & quæ futura ſunt annuntient eis.

8 Nolite timere, neque conturbemini: ex tunc audire te feci, & annuntiavi: vos eſtis teſtes mei. numquid eſt Deus abſque me, & formator quem ego non noverim?

9 Plaſtæ idoli omnes nihil ſunt, & amantiſſima B eorum non proderunt eis. ipſi ſunt teſtes eorum, quia non vident, neq; intelligunt, ut confundãtur.

10 Quis formavit Deum, & ſculptile conflavit ad nihil utile?

11 Ecce omnes participes ejus confundentur: fabri enim ſunt ex hominibus: convenient omnes, ſtabunt & pavebunt, & confundẽtur ſimul.

12 * Faber ferrarius lima operatus eſt in prunis, & in malleis formavit illud, & operatus eſt in brachio fortitudinis ſuæ: eſuriet & deficiet, non bibet aquam, & laſſeſcet. *Sap.13 c.11.

13 Artifex lignarius extendit normam, formavit illud in runcina: fecit illud in angularibus, & in circino tornavit illud: & fecit imaginem viri quaſi ſpecioſum hominem habitantem in domo.

14 Succidit cedros, tulit ilicem, & quercum, quæ ſteterat inter ligna ſaltus: plantavit pinum, quam pluvia nutrivit.

15 Et facta eſt hominibus in focum: ſumpſit ex eis, & calefactus eſt: & ſuccendit, & coxit panes: C de reliquo autem operatus eſt deum, & adoravit: fecit ſculptile, & curvatus eſt ante illud.

16 Medium ejus combuſſit igni, & de medio ejus carnes comedit: coxit pulmentum, & ſaturatus eſt, & calefactus eſt, & dixit: Vah, calefactus ſum, vidi focum.

17 Reliquum autem ejus deum fecit & ſculptile ſibi: curvatur ante illud, & adorat illud, & obſecrat, dicens: Libera me, quia Deus meus es tu.

18 Neſcie

Digitized by Google

18 Neſcierunt, neque intellexerunt: obliti enim ſunt ne videant oculi eorum, & ne intelligant corde ſuo:

19 Non recogitant in mente ſua, neque cognoſcunt, neque ſentiunt, ut dicant: Medietatem ejus combuſſi igni, & coxi ſuper carbones ejus panes: coxi carnes & comedi, & de reliquo ejus idolum faciam? ante truncum ligni procidam?

D 20 Pars ejus cinis eſt: cor inſipiens adoravit illud, & non liberabit animam ſuam, neque dicet: Fortè mendacium eſt in dextera mea.

21 Memento horum Jacob, & Iſraël, quoniam ſervus meus es tu. formavi te, ſervus meus es tu Iſraël, ne obliviſcaris mei.

22 Delevi ut nubem iniquitates tuas, & quaſi nebulam peccata tua: revertere ad me, quoniam redemi te.

23 Laudate cæli, quoniam miſericordiam fecit Dominus: jubilate extrema terræ, reſonate montes laudationem, ſaltus & omne lignum ejus: quoniam redemit Dominus Jacob, & Iſraël gloriabitur.

24 Hæc dicit Dominus redemptor tuus, & formator tuus ex utero: Ego ſum Dominus, faciens omnia, extendens cælos ſolus, ſtabiliens terram, & nullus mecum.

25 Irrita faciens ſigna divinorum, & ariolos in furorem vertens. Convertens ſapientes retrorſum: & ſcientiam eorum ſtultam faciens.

26 Suſcitans verbum ſervi ſui, & conſilium nuntiorum ſuorum complens. Qui dico Jeruſalem: Habitaberis; & civitatibus Juda: Ædificabimini, & deſerta ejus ſuſcitabo.

27 Qui dico profundo: Deſolare, & flumina tua arefaciam.

28 Qui dico Cyro: Paſtor meus es, & omnem voluntatem meam complebis. Qui dico Jeruſalem: Ædificaberis; & templo: Fundaberis.

CAPUT XLV.

Prophetia de Cyro & victoriis ipſi à Deo concedendis, cum increpatione quòd Deum in his non agnoſcat, cùm ipſe ſolus ſit Deus, omnium Dominus, cui nemo poteſt contradicere: prædicitur Chriſti nativitas: & loquitur propheta permixtim de Judæorum per Cyrum liberatione, ac ſalute per Chriſtum futura: quódque ſolus Dominus ſit Deus, juſtus & ſalvans promiſſáque complens.

A 1 HÆc dicit Dominus Chriſto meo Cyro, cujus apprehendi dexteram, ut ſubjiciam ante faciem ejus Gentes, & dorſa regum vertam, & aperiam coram eo januas, portæ non claudentur.

2 Ego ante te ibo: & glorioſos terræ humiliabo: portas æreas conteram, & vectem ferreos confringam.

3 Et dabo tibi theſauros abſconditos, & arcana ſecretorum: ut ſcias quia ego Dominus, qui voco nomen tuum, Deus Iſraël.

4 Propter ſervum meum Jacob, & Iſraël electum meum, & vocavi te nomine tuo: aſſimilavi te, & non cognoviſti me.

5 Ego Dominus, & non eſt amplius: extra me non eſt Deus: accinxi te, & non cognoviſti me:

6 Ut ſciant hi, qui ab ortu ſolis, & qui ab occidente, quoniam abſque me non eſt. Ego Dominus, & non eſt alter,

7 Formans lucem, & creans tenebras, faciens pacem, & creans malum: ego Dominus faciens omnia hæc.

8 Rorate cæli deſuper, & nubes pluant juſtum: B aperiatur terra, & germinet ſalvatorem: & juſtitia oriatur ſimul: ego Dominus creavi eum.

9 Væ qui contradicit fictori ſuo, teſta de ſamiis terræ: * numquid dicet lutum figulo ſuo: Quid facis, & opus tuum abſque manibus eſt? *Jer. 18 a.6. Rom. 9. e.20.*

10 Væ qui dicit patri: Quid generas? & mulieri: Quid parturis?

11 Hæc dicit Dominus ſanctus Iſraël, plaſtes ejus: Ventura interrogate me, ſuper filios meos, & ſuper opus manuum mearum mandate mihi.

12 Ego feci terram, & hominem ſuper eam creavi ego: manus meæ tetenderunt cælos, & omni militiæ eorum mandavi.

13 Ego ſuſcitavi eum ad juſtitiam, & omnes C vias ejus dirigam: ipſe ædificabit civitatem meam, & captivitatem meam dimittet, non in pretio, neque in muneribus, dicit Dominus Deus exercituum.

14 Hæc dicit Dominus: Labor Ægypti, & negotiatio Æthiopiæ, & Sabaim viri ſublimes ad te tranſibunt, & tui erunt: Poſt te ambulabunt, vincti manicis pergent: & te adorabunt, téque deprecabuntur: tantum in te eſt Deus, & non eſt abſque te Deus.

15 Verè tu es Deus abſconditus, Deus Iſraël ſalvator.

16 Confuſi ſunt, & erubuerunt omnes: ſimul abierunt in confuſionem fabricatores errorum.

17 Iſraël ſalvatus eſt in Domino ſalute æterna: non confundemini, & non erubeſcetis uſque in ſæculum ſæculi.

18 Quia hæc dicit Dominus creans cælos, ipſe Deus formans terram, & faciens eam, ipſe plaſtes ejus: non in vanum creavit eam: ut habitaretur, formavit eam. ego Dominus, & non eſt alius.

19 Non in abſcondito locutus ſum in loco terræ tenebroſo: non dixi ſemini Jacob: Fruſtrà quærite me. ego Dominus loquens juſtitiam, annuntians recta.

20 Congregamini, & venite, & accedite ſimul qui ſalvati eſtis ex Gentibus: neſcierunt qui levant lignum ſculpturæ ſuæ, & rogant Deum non ſalvantem.

21 Annuntiate, & venite, & conſiliamini ſimul: D quis auditum fecit hoc ab initio, ex tunc prædixit illud? numquid non ego Dominus, & non eſt ultrà Deus abſque me? Deus juſtus, & ſalvans non eſt præter me.

22 Convertimini ad me, & ſalvi eritis omnes fines terræ: quia ego Deus, & non eſt alius.

23 In memetipſo juravi: egredietur de ore meo juſtitiæ verbum, & non revertetur:

24 * Quia mihi curvabitur omne genu, & jurabit omnis lingua. *Rom. 14.c.11. Phil. 2. b.10.*

25 Ergo in Domino, dicet, meæ ſunt juſtitiæ & imperium: ad eum venient, & confundentur omnes qui repugnant ei.

26 In Domino juſtificabitur, & laudabitur omne ſemen Iſraël.

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT XLVI.

Oſtenditur idolorum vanitas, & deſtructio ipſorum prædicitur: Iudæi cum reliquiis Iſraël ad Deum revocantur, oſtenſa Dei magna benignitate ad ipſos, addita gravi increpatione ob ipſorum ingratitudinem & idololatriam, hortatúrque ut ad ipſum qui ſolus omnia novit & poteſt, revertantur, ſalutem ipſis per filium promittens.

A 1 CONfractus eſt Bel, contritus eſt Nabo: facta ſunt ſimulachra eorum beſtiis & jumentis, onera veſtra gravi pondere uſque ad laſſitudinẽ.

2 Contabuerunt, & contrita ſunt ſimul: non potuerunt ſalvare portantem, & anima eorum in captivitatem ibit.

B 3 Audite me domus Jacob, & omne reſiduum domus Iſraël, qui portamini à meo utero, qui geſtamini à mea vulva.

4 Uſque ad ſenectam ego ipſe, & uſque ad canos ego portabo: ego feci, & ego feram: ego portabo, & ſalvabo.

5 Cui aſſimilaſtis me, & adæquaſtis, & comparaſtis me, & feciſtis ſimilem?

6 Qui confertis aurum de ſacculo, & argentum ſtatera ponderatis: conducentes aurificem, ut faciat deum: & procidunt, & adorant.

C 7 * Portant illum in humeris geſtantes, & ponentes in loco ſuo: & ſtabit, ac de loco ſuo non movebitur. ſed & cùm clamaverint ad eum, non audiet: de tribulatione non ſalvabit eos.

* Bar. 6. c. 25.

8 Mementote iſtud, & confundamini: redite prævaricatores ad cor.

9 Recordamini prioris ſæculi, quoniam ego ſum Deus, & non eſt ultrà Deus, nec eſt ſimilis mei:

D 10 Annuntians ab exordio noviſſimum, & ab initio quæ necdum facta ſunt, dicens: Conſilium meum ſtabit, & omnis voluntas mea fiet:

11 Vocans ab Oriente avem, & de terra longinqua virum voluntatis meæ. & locutus ſum, & adducam illud: creavi, & faciam illud.

12 Audite me duro corde, qui lõgè eſtis à juſtitia.

13 Propè feci juſtitiam meam, non elongabitur, & ſalus mea non morabitur. Dabo in Sion ſalutem, & in Iſraël gloriam meam.

CAPUT XLVII.

Babylonis humiliatio ac contritio prædicitur propter ipſius ſuperbiam, arrogantiam, & crudelitatem in Iudæos ſuos captivos: & quia in maleficiis, auguribus, atque incantatoribus ſpem poſuit.

A 1 DEſcende, ſede in pulvere virgo filia Babylon, ſede in terra: non eſt ſolium filiæ Chaldæorũ, quia ultrà non vocaberis mollis & tenera.

2 Tolle molam, & mole farinam: denuda turpitudinem tuam, diſcooperi humerum, revela crura, tranſi flumina.

3 * Revelabitur ignominia tua, & videbitur opprobrium tuum: ultionem capiam, & non reſiſtet mihi homo.

* Nah. 3. b. 5.

4 Redemptor noſter, Dominus exercituum nomen illius, ſanctus Iſraël.

5 Sede tacens, & intra in tenebras filia Chaldæorum: quia non vocaberis ultrà domina regnorum.

B 6 Iratus ſum ſuper populum meum, contaminavi hereditatem meam, & dedi eos in manu tua: non poſuiſti eis miſericordias: ſuper ſenem aggravaſti jugum tuum valdè.

7 Et dixiſti: In ſempiternum ero domina: non poſuiſti hæc ſuper cor tuum, neque recordata es noviſſimi tui.

8 Et nunc audi hæc delicata, & habitans confidenter, quæ dicis in corde tuo: * Ego ſum, & non eſt præter me amplius: non ſedebo vidua, & ignorabo ſterilitatem. C

* Apoc. 18. c. 7.

9 * Venient tibi duo hæc ſubitò in die una, ſterilitas & viduitas. univerſa venerũt ſuper te, propter multitudinem maleficiorum tuorum, & propter duritiam incantatorum tuorum vehementem.

* Inf. 51. f. 19.

10 Et fiduciam habuiſti in malitia tua, & dixiſti: Non eſt qui videat me. ſapientia tua & ſcientia tua hæc decepit te. Et dixiſti in corde tuo: Ego ſum, & præter me non eſt altera.

11 Veniet ſuper te malum, & neſcies ortũ ejus: D & irruet ſuper te calamitas, quam non poteris expiare: veniet ſuper te repentè miſeria, quã neſcies.

12 Sta cum incantatoribus tuis, & cum multitudine maleficiorum tuorũ, in quibus laboraſti ab adoleſcentia tua, ſi fortè quid proſit tibi, aut ſi poſſis fieri fortior.

13 Defeciſti in multitudine conſiliorum tuorum: ſtent, & ſalvent te augures cæli, qui contemplabantur ſidera, & ſupputabant menſes, ut ex eis annuntiarent ventura tibi.

14 Ecce facti ſunt quaſi ſtipula, ignis combuſſit eos: non liberabunt animam ſuam de manu flammæ: non ſunt prunæ, quibus calefiant; nec focus, ut ſedeant ad eum.

15 Sic facta ſunt tibi in quibuſcumque laboraveras: negotiatores tui ab adoleſcẽtia tua, unuſquiſque in via ſua erraverunt: non eſt qui ſalvet te.

CAPUT XLVIII.

Increpat Dominus hypocriſim, ingratitudinem ac duritiam Iudæorum, ſe, & non idola, annuntiaſſe futura & illa compleviſſe oſtendens: propter nomen ſuum tamen parcet ipſis; & ita benignè eos ad ſe revocat, probans ſe ſolum verum Deum, omnium conſcium, ſuique populi redemptorem ac gubernatorem: conquerens quoque de mandatorum ſuorum prævaricatione, quibus obſervatis felices fuiſſent.

1 AUdite hæc domus Jacob, qui vocamini nomine Iſraël, & de aquis Juda exiſtis, qui juratis in nomine Domini, & Dei Iſraël recordamini non in veritate, neque in juſtitia. A

2 De civitate enim ſancta vocati ſunt, & ſuper Deum Iſraël conſtabiliti ſunt: Dominus exercituum nomen ejus.

3 Priora ex tunc annuntiavi, & ex ore meo exierunt, & audita feci ea: repentè operatus ſum, & venerunt.

4 Scivi enim quia durus es tu, & nervus ferreus cervix tua, & frons tua ærea.

5 Prædixi tibi ex tunc: antequã venirent indicavi tibi, ne fortè diceres: Idola mea fecerunt hæc, & ſculptilia mea & conflatilia mandauerunt iſta.

6 Quæ audiſti, vide omnia: vos autem num annuntiaſtis? Audita feci tibi nova ex tunc, & conſervata ſunt quæ neſcis: B

7 Nunc creata ſunt, & non ex tunc: & ante diem, & non audiſti ea, ne fortè dicas: Ecce ego cognovi ea.

8 Neque audiſti, neque cognoviſti, neque ex tunc aperta eſt auris tua: ſcio enim quia prævaricans prævaricaberis, & tranſgreſſorem ex utero vocavi te.

9 Propter nomen meum longè faciam furorem
meum: & laude mea infrænabo te,ne intereas.
10 Ecce excoxi te,ſed non quaſi argentum,ele-
gi te in camino paupertatis.
11 Propter me,propter me faciam, ut non blaſ-
* Sup. 42. b. 8. phemer: * & gloriam meam alteri non dabo.
12 Audi me Jacob, & Iſraël quem ego voco:
* Sup. 41 a. 4. 44. a. 6. * ego ipſe,ego primus,& ego noviſſimus.
13 Manus quoque mea fundavit terram,& dex-
tera mea menſa eſt cælos: ego vocabo eos,& ſta-
Apoc. 1. b. 8. & 17 22. c. 13. bunt ſimul.
14 Congregamini omnes vos,& audite: quis de
C eis annuntiavit hæc? Dñs dilexit eũ,faciet volun-
tatẽ ſuã in Babylone,& brachiũ ſuũ in Chaldæis.
15 Ego ego locutus ſum,& vocavi eum: adduxi
eum,& directa eſt via ejus.
16 Accedite ad me, & audite hoc: non à prin-
cipio in abſcondito locutus ſum: ex tempore an-
tequam fieret,ibi eram: & nunc Dominus Deus
miſit me, & ſpiritus ejus.
17 Hæc dicit Dominus redemptor tuus ſanctus
Iſraël: Ego Dominus Deus tuus docens te utilia,
gubernans te in via,qua ambulas.
D 18 Utinam attendiſſes mandata mea: facta fuiſ-
ſet ſicut flumen pax tua,& juſtitia tua ſicut gur-
gites maris.
19 Et fuiſſet quaſi arena ſemen tuum,& ſtirps
uteri tui ut lapilli ejus: non interiſſet, & non
fuiſſet attritum nomen ejus à facie mea.
* Ier. 51. a. 6. 20 * Egredimini de Babylone, fugite à Chal-
dæis, in voce exultationis annuntiate: auditum
facite hoc,& efferte illud uſque ad extrema terræ.
Dicite: Redemit Dominus ſervum ſuum Jacob.
21 Non ſitierunt in deſerto,cùm educeret eos:
* Exod. 17. b. 6. Num. 2. b. 11. * aquam de petra produxit eis,& ſcidit petram,
& fluxerunt aquæ.
* Inf. 57 d. 21. 22 * Non eſt pax impiis,dicit Dominus.

CAPUT XLIX.

*Conſtituitur Chriſtus dux Gentium ac Iudæorum ſalvan-
dorum,datúrque in fœdus populi ex omni orbis parte vocan-
di: & oſtenſa magna felicitate credentium in Chriſtum, horta-
tur eos ad gratiarum actionem: benignè etiam conſolatur Sion
quæ ſe à Deo deſertam conquerebatur, promittens eam toto
orbe fore glorioſam, omnibus ad ipſam confluentibus, ejúſque
contritis inimicis.*

A 1 AUdite inſulæ,& attendite populi de longè:
Dominus ab utero vocavit me, de ventre
matris meæ recordatus eſt nominis mei.
* Inf. 51. f. 16. 2 * Et poſuit os meum quaſi gladium acutum:
in umbra manus ſuæ protexit me,& poſuit me ſi-
cut ſagittã electam: in pharetra ſua abſcondit me.
3 Et dixit mihi: Servus meus es tu Iſraël, quia
in te gloriabor.
4 Et ego dixi: In vacuum laboravi,ſine cauſa,
& vanè fortitudinem meam conſumpſi: ergo ju-
dicium meum cum Domino,& opus meum cum
Deo meo.
5 Et nunc dicit Dominus, formans me ex ute-
ro ſervum ſibi,ut reducam Jacob ad eum,& Iſraël
non congregabitur: & glorificatus ſum in oculis
Domini,& Deus meus factus eſt fortitudo mea.
B 6 Et dixit: Parum eſt ut ſis mihi ſervus ad ſuſ-
* Sup. 42 b. 6. citandas tribus Jacob, & fæces Iſraël converten-
Act. 13. f. 47. das.* Ecce dedi te in lucem Gentium,ut ſis ſalus
mea uſque ad extremum terræ.
7 Hæc dicit Dominus redemptor Iſraël,ſanctus
ejus ad contemptibilem animam,ad abominatam
gentem,ad ſervum dominorum: Reges videbunt
& conſurgent principes, & adorabunt propter
Dominum,quia fidelis eſt, & ſanctum Iſraël qui
elegit te.
8 Hæc dicit Dominus: * In tempore placito C
exaudivi te,& in die ſalutis auxiliatus ſum tui:& * 2. Cor. 6. a. 2.
ſervavi te,& dedi te in fœdus populi,ut ſuſcitares
terram, & poſſideres hereditates diſſipatas:
9 Ut diceres his,qui vincti ſunt: Exite;& his,
qui in tenebris: Revelamini. Super vias paſcen-
tur, & in omnibus planis paſcua eorum.
10 * Non eſurient,neque ſitient, & non percu- * Apoc. 7. d. 16.
tiet eos æſtus & ſol: quia miſerator eorum reget
eos, & ad fontes aquarum potabit eos.
11 Et ponam omnes montes meos in viam, &
ſemitæ meæ exaltabuntur.
12 Ecce iſti de longè venient, & ecce illi ab D
Aquilone & mari, & iſti de terra auſtrali.
13 Laudate cæli,& exulta terra, jubilate mon-
tes laudem: quia conſolatus eſt Dominus popu-
lum ſuum,& pauperum ſuorum miſerebitur.
14 Et dixit Sion: Dereliquit me Dominus, &
Dominus oblitus eſt mei.
15 Numquid oblviſci poteſt mulier infantem
ſuum,ut non miſereatur filio uteri ſui? & ſi illa
oblita fuerit, ego tamen non oblivíſcar tui.
16 Ecce in manibus meis deſcripſi te: muri
tui coram oculis meis ſemper.
17 Venerunt ſtructores tui: deſtruentes te &
diſſipantes, à te exibunt.
18 * Leva in circuitu oculos tuos, & vide, om- E
nes iſti congregati ſunt,venerunt tibi: vivo ego, * Inf. 60. a. 4.
dicit Dominus,quia omnibus his velut ornamen-
to veſtieris,& circumdabis tibi eos quaſi ſponſa.
19 Quia deſerta tua, & ſolitudines tuæ,& terra
ruinæ tuæ,nunc anguſta erunt præ habitatoribus,
& longè fugabuntur qui abſorbebant te.
20 Adhuc dicent in auribus tuis filii ſterilita-
tis tuæ: Anguſtus eſt mihi locus,fac ſpatium mi-
hi ut habitem.
21 Et dices in corde tuo: Quis genuit mihi F
iſtos? ego ſterilis, & non pariens, tranſmigrata,
& captiva: & iſtos quis enutrivit? ego deſtituta
& ſola: & iſti ubi erant?
22 Hæc dicit Dominus Deus: Ecce levabo ad
Gentes manum meam, & ad populos exaltabo
ſignum meum. Et afferent filios tuos in ulnis, &
filias tuas ſuper humeros portabunt.
23 Et erunt reges nutritij tui, & reginæ nutrices G
tuæ: vultu in terrã demiſſo adorabũt te,& pulverẽ
pedum tuorum lingent. Et ſcies quia ego Dñs, ſu-
per quo non confundentur qui expectant eum.
24 Numquid tolletur à forti præda? aut quod
captum fuerit à robuſto,ſalvum eſſe poterit?
25 Quia hæc dicit Dominus: Equidem, & ca-
ptivitas à forti tolletur: & quod ablatum fuerit à
robuſto, ſalvabitur. Eos verò, qui judicaverunt
te, ego judicabo, & filios tuos ego ſalvabo.
26 Et cibabo hoſtes tuos carnibus ſuis:& quaſi
muſto, ſanguine ſuo inebriabuntur: & ſciet om-
nis caro,quia ego Dominus ſalvans te, & redem-
ptor tuus fortis Jacob.

Digitized by Google

Caput L.

Non ex Dei impotentia, ſed propter ſuas iniquitates manet Synagoga repudiata, Chriſtum nolens recipere, qui nihil prætermiſit quod agendum fuerat ut ab ea reciperetur; imò illius amore ſeipſum in ignominioſas tradens afflictiones: ideóque Synagogam doloribus interituram denunciat.

A 1 HÆc dicit Dominus: Quis eſt hic liber repudii matris veſtræ, quo dimiſi eam? aut quis eſt creditor meus, cui vendidi vos? ecce in iniquitatibus veſtris venditi eſtis, & in ſceleribus veſtris dimiſi matrem veſtram.

2 Quia veni, & non erat vir: vocavi, & non erat qui audiret.* numquid abbreviata & parvula facta eſt manus mea, ut non poſſim redimere? aut non eſt in me virtus ad liberandum? Ecce in increpatione mea deſertum faciam mare, ponam flumina in ſiccum: computreſcent piſces ſine aqua, & morientur in ſiti. *Inf. 59. a. 1. B

3 Induam cælos tenebris, & ſaccum ponam operimentum eorum.

4 Dominus dedit mihi linguã eruditam, ut ſciã ſuſtentare eum, qui laſſus eſt verbo: erigit manè, manè erigit mihi aurem, ut audiã quaſi magiſtrũ.

5 Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico: retrorſum non abii.

C 6 * Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus: faciem meam non averti ab increpantibus, & conſpuentibus in me. * Matt. 26. g. 67.

7 Dominus Deus auxiliator meus, ideò non ſum confuſus: ideò poſui faciem meam ut petram duriſſimam, & ſcio quoniam non confundar.

8 * Juxtà eſt qui juſtificat me, quis contradicet mihi? ſtemus ſimul, quis eſt adverſarius meus? accedat ad me. *Rom. 8. f. 33.

9 Ecce Dominus Deus auxiliator meus: quis eſt qui condemnet me? Ecce omnes quaſi veſtimentum conterentur, tinea comedet eos.

D 10 Quis ex vobis timens Dominum, audiens vocem ſervi ſui? qui ambulavit in tenebris, & non eſt lumen ei, ſperet in nomine Domini, & innitatur ſuper Deum ſuum.

11 Ecce vos omnes accendentes ignem, accincti flammis, ambulate in lumine ignis veſtri, & in flammis quas ſuccendiſtis: de manu mea factum eſt hoc vobis, in doloribus dormietis.

Caput LI.

Exhortatur Sion exemplo Abrahæ, cui Deus promiſſa complevit, ut & ipſa certò fidat ſe promiſſam à Deo conſolationem accepturam: de conſolatione, ſalute & magna felicitate Sion, hoc eſt Eccleſiæ, per Chriſtum futura, & de lege Evangelica latè diſſerit, ac de humiliatione hoſtium Eccleſiæ.

A 1 AUdite me qui ſequimini quod juſtum eſt, & quæritis Dominum: attendite ad petram unde exciſi eſtis, & ad cavernam laci, de qua præciſi eſtis.

2 Attendite ad Abraham patrem veſtrum, & ad Saram, quæ peperit vos: quia unum vocavi eum, & benedixi ei, & multiplicavi eum.

B 3 Conſolabitur ergo Dominus Sion, & conſolabitur omnes ruinas ejus: & ponet deſertum ejus quaſi delicias, & ſolitudinem ejus quaſi hortum Domini. Gaudium & lætitia invenietur in ea, gratiarum actio & vox laudis.

4 Attendite ad me popule meus, & tribus mea me audite: quia lex à me exiet, & judicium meũ in lucem populorum requieſcet.

5 Propè eſt juſtus meus, egreſſus eſt ſalvator meus, & brachia mea populos judicabunt: me inſulæ expectabunt, & brachium meum ſuſtinebũt.

6 Levate in cælum oculos veſtros, & videte ſub terra deorſum: quia cæli ſicut fumus liqueſcent, & terra ſicut veſtimentum atteretur, & habitatores ejus ſicut hæc interibunt:* Salus autem mea in ſempiternum erit, & juſtitia mea non deficiet. C *Pſ. 36 a 37. *Pſ. 36. d. 31.

7 Audite me qui ſcitis juſtum populus meus * lex mea in corde eorum: nolite timere opprobriũ hominum, & blaſphemias eorum ne metuatis.

8 Sicut enim veſtimentum, ſic comedet eos vermis: & ſicut lanam, ſic devorabit eos tinea: Salus autem mea in ſempiternum erit, & juſtitia mea in generationes generationum.

9 Conſurge, conſurge, induere fortitudinem brachium Dñi: conſurge ſicut in diebus antiquis, in generationibus ſæculorum. Numquid non tu percuſſiſti ſuperbum, vulneraſti draconem?

10 * Numquid non tu ſiccaſti mare, aquam abyſſi vehementis: qui poſuiſti profundum maris viam, ut tranſirent liberati? D * Exod. 14. e. 21.

11 Et nunc qui redempti ſunt à Domino, revertentur, & venient in Sion laudantes, & lætitia ſempiterna ſuper capita eorum, gaudium & lætitiam tenebunt, fugiet dolor & gemitus.

12 Ego, ego ipſe conſolabor vos: quis tu ut timeres ab homine mortali, & à filio hominis, qui quaſi fœnum ità areſcet?

13 Et oblitus es Domini factoris tui, qui tetendit cælos, & fundavit terram: & formidaſti jugiter tota die à facie furoris ejus qui te tribulabat, & paraverat ad perdendum: ubi nunc eſt furor tribulantis? E

14 Citò veniet gradiens ad aperiendum, & non interficiet uſque ad internecionem, nec deficiet panis ejus.

15 Ego autem ſum Dominus Deus tuus, qui conturbo mare, & intumeſcunt fluctus ejus: Dominus exercituum nomen meum.

16 * Poſui verba mea in ore tuo, & in umbra manus meæ protexi te, ut plantes cælos, & fundes terram: & dicas ad Sion: Populus meus es tu. F *Sup. 49 a. 2.

17 Elevare, elevare, conſurge Jeruſalem, quæ bibiſti de manu Dñi calicẽ iræ ejus: uſque ad fundũ calicis ſoporis bibiſti, & potaſti uſque ad fæces.

18 Non eſt qui ſuſtentet eam ex omnibus filiis, quos genuit: & non eſt qui apprehendat manum ejus ex omnibus filiis, quos enutrivit.

19 * Duo ſunt quæ occurrerunt tibi; quis contriſtabitur ſuper te? vaſtitas, & contritio, & fames, & gladius: quis conſolabitur te? *Sup. 47. c. 9.

20 Filij tui projecti ſunt, dormierunt in capite omnium viarum, ſicut orix illaqueatus: pleni indignatione Domini, increpatione Dei tui. G

21 Idcircò audi hoc paupercula, & ebria nõ à vino.

22 Hæc dicit dominator tuus Dominus, & Deus tuus, qui pugnabit pro populo ſuo: Ecce tuli de manu tua calicẽ ſoporis, fundum calicis indignationis meæ, non adjicies ut bibas illum ultrà.

23 Et ponam illum in manu eorum, qui te humiliaverunt, & dixerunt animæ tuæ: Incurvare, ut tranſeamus: & poſuiſti ut terram corpus tuum, & quaſi viam tranſeuntibus.

Digitized by Google

Caput LII.

Excitat Sion, hoc eſt, Chriſti Eccleſiam ad conſolationem ob gratuitam ſui redemptionem: meminit deſcenſus Iſraël in Ægyptum, & liberationis ab Aſſur: prædicatores autem Evangelicæ pacis commendat, excitans omnes ad laudem propter Chriſtum paratum omnibus ſalvatorem: & de ipſius exaltatione ac humiliatione, & fide Gentium in ipſum.

A 1 CONſurge, conſurge, induere fortitudine tua
Sion, induere veſtimentis gloriæ tuæ Jeru-
ſalem, civitas, ſancti: quia non adjiciet ultrà ut
pertranſeat per te incircumciſus & immundus.
2 Excutere de pulvere, conſurge; ſede Jeruſa-
lem: ſolve vincula colli tui captiva filia Sion.
3 Quia hæc dicit Dominus: Gratis venumdati
eſtis, & ſine argento redimemini.
B 4 Quia hæc dicit Dñs Deus: * In Ægyptũ deſ-
* Gen. 46. a. 6. cendit populus meus in principio, ut colonus eſſet
ibi: & Aſſur abſq; ulla cauſa calumniatus eſt eum.
5 Et numquid mihi eſt hic, dicit Dominus,
quoniam ablatus eſt populus meus gratis? Domi-
* Ezech. 36. d. 20. Rom. 2. d. 24. natores ejus iniquè agunt, dicit Dominus, * & ju-
giter tota die nomen meum blaſphematur.
6 Propter hoc ſciet populus meus nomen meũ
in die illa: quia ego ipſe qui loquebar, ecce adſum.
* Nah. 1. d. 15. Rom. 10. c. 15. 7 * Quàm pulchri ſuper montes pedes annuntiã-
tis & prædicantis pacẽ; annuntiantis bonum, præ-
dicantis ſalutẽ, dicẽtis Sion: Regnabit Deus tuus!
C 8 Vox ſpeculatorum tuorum: levaverunt vo-
cem, ſimul laudabunt: quia oculo ad oculum vi-
debunt cum converterit Dominus Sion.
9 Gaudete, & laudate ſimul deſerta Jeruſalem:
quia conſolatus eſt Dominus populum ſuum, re-
demit Jeruſalem.
10 Paravit Dominus brachium ſanctum ſuum
* Pſ. 97. a. 3. in oculis omnium Gentium: * & videbunt omnes
fines terræ ſalutare Dei noſtri.
* 2. Cor. 6. d. 17. 11 Recedite, recedite, exite inde, * pollutum
nolite tangere: exite de medio ejus, mundamini
qui fertis vaſa Domini.
D 12 Quoniam non in tumultu exibitis, nec in
fuga properabitis: præcedet enim vos Dominus,
& congregabit vos Deus Iſraël.
13 Ecce intelliget ſervus meus, exaltabitur, &
elevabitur, & ſublimis erit valdè.
14 Sicut obſtupuerunt ſuper te multi, ſic inglo
rius erit inter viros adſpectus ejus, & forma ejus
inter filios hominum.
15 Iſte aſperget gentes multas, ſuper ipſum
* Rom. 15. e. 21. continebunt reges os ſuum: * quia quibus non eſt
narratum de eo, viderunt; & qui non audierunt,
contemplati ſunt.

Caput LIII.

Non omnes Evangelij prædicationem ſuſcipiunt: prophetia de Chriſti nativitate, & ignominioſa paſſione ac morte ipſius propter peccata noſtra: contemptui habitus eſt qui ſalutem nobis peperit: de manſuetudine & voluntaria ipſius oblatione: de gloria & exaltatione ejus, credentiúmque multitudine.

A 1 QUis credidit auditui noſtro? & brachium
Rom. 10. c. 16. Domini cui revelatum eſt?
Ioan. 12. f. 38. 2 Et aſcendet ſicut virgultum coram eo, & ſi-
cut radix de terra ſitienti: non eſt ſpecies ei, ne-
que decor: & vidimus eum, & non erat aſpectus,
& deſideravimus eum:
* Marc. 9. b. 11. 3 * Deſpectum, & noviſſimum virorum, virum
dolorum, & ſcientem infirmitatem: & quaſi abſ-
conditus vultus ejus & deſpectus, unde nec repu-
tavimus eum.
4 * Verè languores noſtros ipſe tulit, & dolores B
noſtros ipſe portavit: & nos putavimus eum quaſi * Mat. 8. b. 17.
leproſum, & percuſſum à Deo & humiliatum.
5 * Ipſe autẽ vulneratus eſt propter iniquitates * 1. Cor. 15. a. 3.
noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra: diſcipli-
na pacis noſtrę ſuper eũ, & livore ejus ſanati ſumus
6 Omnes nos quaſi oves erravimus, unuſquiſ-
que in viam ſuam declinavit: & poſuit Dominus
in eo iniquitatem omnium noſtrum.
7 Oblatus eſt quia ipſe voluit, & non aperuit C
os ſuum: ſicut ovis ad occiſionem ducetur, & qua-
ſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet, * & non * Matt. 26. f. 63.
aperiet os ſuum. Act. 8. f. 32.
8 De anguſtia, & de judicio ſublatus eſt: genera-
tionẽ ejus quis enarrabit? quia abſciſſus eſt de ter-
ra viventiũ: propter ſcelus populi mei percuſſi eũ.
9 Et dabit impios pro ſepultura, & divitem pro
morte ſua: * eò quòd iniquitatem non fecerit, ne- * 1. Pet. 2. d. 22.
que dolus fuerit in ore ejus. 1. Ioan. 3. a. 5.
10 Et Dominus voluit conterere eum in infir-
mitate: ſi poſuerit pro peccato animam ſuam, vi-
debit ſemen longævum, & voluntas Domini in
manu ejus dirigetur.
11 Pro eo quòd laboravit anima ejus, videbit & D
ſaturabitur: in ſcientia ſua juſtificabit ipſe juſtus
ſervus meus multos, & iniquitates eorum ipſe por-
tabit.
12 Ideò diſpertiã ei plurimos, & fortiũ dividet
ſpolia, pro eo quòd tradidit in mortẽ animã ſuam,
* & cum ſceleratis reputatus eſt: & ipſe peccata * Marc. 15. c. 28.
multorum tulit, * & pro tranſgreſſoribus rogavit. Luc. 22. d. 37.

Caput LIV.

Eccleſiam invitat ad lætitiã quòd ex Gentibus futura ſit numeroſior quã erat Synagoga, & per orbẽ propagãda, perpetua Dei protectione ſit in ſecuritate victura, veteris oblita calamitatis: quódque ex pretioſis ædificabitur lapidibus, in juſtitia fũdata: omnéſq; in ea docti erũt à Deo multitudine pacis fruituri. * Luc. 23. e. 34.

1 LAuda ſterilis quæ non paris: decanta laudem, A
& hinni quæ non pariebas: quoniam multi Luc. 23. d. 29.
filij deſertæ, magis quàm ejus quæ habet virum, Gal. 4. d. 27.
dicit Dominus.
2 Dilata locum tentorij tui, & pelles taberna-
culorum tuorum extende, ne parcas: longos fac
funiculos tuos, & clavos tuos conſolida.
3 Ad dexteram enim & ad lævam penetrabis: B
& ſemen tuum Gentes hereditabit, & civitates
deſertas inhabitabit.
4 Noli timere, quia non confundêris, neque
erubeſces: non enim te pudebit, quia confuſionis
adoleſcentiæ tuæ oblivíſcêris, & opprobrij vidui-
tatis tuæ non recordaberis ampliùs.
5 Quia dominabitur tui qui fecit te, * Dominus C
exercituum nomen ejus: & redemptor tuus ſan- * Luc. 1. d. 32.
ctus Iſraël, Deus omnis terræ vocabitur.
6 Quia ut mulierem derelictam & mœrentem
ſpiritu vocavit te Dominus, & uxorem ab adoleſ-
centia abjectam, dixit Deus tuus.
7 Ad punctum in modico dereliqui te, & in mi-
ſerationibus magnis congregabo te.
8 In momento indignationis abſcondi faciem
meã parumper à te, & in miſericordia ſempiterna
miſertus ſum tui: dixit redemptor tuus Dominus.
9 * Sicut

* Gen. 9 b. 11. 9 * Sicut in diebus Noë iſtud mihi eſt, qui jura-
vi ne inducerem aquas Noë ultrà ſupra terram:
ſic juravi ut non iraſcar tibi, & non increpem te.
E 10 Montes enim commovebuntur, & colles
contremiſcent: miſericordia autem mea non re-
cedet à te, & fœdus pacis meæ non movebitur:
dixit miſerator tuus Dominus.
11 Paupercula, tempeſtate convulſa, abſque ul-
la conſolatione. Ecce ego ſternam per ordinem la-
pides tuos, & fundabo te in ſapphiris,
F 12 Et ponam jaſpidem propugnacula tua: &
portas tuas in lapides ſculptos, & omnes terminos
tuos in lapides deſiderabiles:
* Joan. 6 e. 45. 13 * Univerſos filios tuos doctos à Domino; &
multitudinem pacis filiis tuis.
14 Et in juſtitia fundaberis: recede procul à
calumnia, quia non timebis; & à pavore, quia
non appropinquabit tibi.
15 Ecce accola veniet, qui non erat mecum,
advena quondam tuus adjungetur tibi.
G 16 Ecce ego creavi fabrum ſufflantem in igne
prunas, & proferentem vas in opus ſuum, & ego
creavi interfectorem ad diſperdendum.
17 Omne vas, quod fictum eſt contra te, non di-
rigetur: & omnem linguam reſiſtentem tibi in
judicio, judicabis. Hæc eſt hereditas ſervorũ Do-
mini, & juſtitia eorum apud me, dicit Dominus.

CAPUT LV.

Omnes ad fidem vocans, promittit donorum ſpiritualium abundantiam: revocantur à peccatis impij, cùm Dominus miſericors ſit & verax in promiſſis: de profectu prædicationis Evangelij & felicitate credentium.

A 1 OMnes ſitientes venite ad aquas: & qui non
habetis argentum, properate, emite, &
Eccli 51. d. 33. Apoc. 22. d. 17 comedite: venite, emite abſque argento, & abſ-
que ulla commutatione vinum & lac.
2 Quare appenditis argentum non in panibus,
& laborem veſtrum non in ſaturitate? Audite au-
dientes me, & comedite bonum, & delectabitur
in craſſitudine anima veſtra.
B 3 Inclinate aurem veſtram, & venite ad me: au-
dite, & vivet anima veſtra, & feriã vobiſcum pa-
* Act. 13. e. 14. ctum ſempiternum, *miſericordias David fideles.
4 Ecce teſtem populis dedi eum, ducem ac præ-
ceptorem Gentibus.
5 Ecce gentem, quam neſciebas, vocabis: &
Gentes, quæ te non cognoverunt, ad te current,
propter Dominum Deum tuum, & ſanctum Iſ-
raël, quia glorificavit te.
6 Quærite Dominum, dum inveniri poteſt, in-
vocate eum, dum prope eſt.
7 Derelinquat impius viam ſuam, & vir ini-
quus cogitationes ſuas, & revertatur ad Domi-
num, & miſerebitur ejus, & ad Deum noſtrum:
quoniam multus eſt ad ignoſcendum.
C 8 Non enim cogitationes meæ, cogitationes ve-
ſtræ: neque viæ veſtræ, viæ meæ, dicit Dominus.
9 Quia ſicut exaltantur cæli à terra, ſic exalta-
tæ ſunt viæ meæ à viis veſtris, & cogitationes
meæ à cogitationibus veſtris.
10 Et quomodo deſcendit imber, & nix de cæ-
lo, & illuc ultrà non revertitur, ſed inebriat ter-
ram, & infundit eam, & germinare eam facit, &
dat ſemen ſerenti, & panem comedenti:
11 Sic erit verbum meum, quod egredietur de D
ore meo: non revertetur ad me vacuum, ſed fa-
ciet quæcumque volui, & proſperabitur in his, ad
quæ miſi illud.
12 Quia in lætitia egrediemini, & in pace de-
ducemini: montes & colles cantabunt coram vo-
bis laudẽ, & omnia ligna regionis plaudẽt manu.
13 Pro ſaliunca aſcendet abies, & pro urtica
creſcet myrtus: & erit Dominus nominatus in
ſignum æternum, quod non auferetur.

CAPUT LVI.

Omnes cujuſvis gentis aut conditionis hortatur Dominus ad ſervanda ſua præcepta: conſolatio eunuchorum juſtorum: domus Dei, domus eſt orationis: gravis increpatio & comminatio adverſus paſtores Jeruſalem quos cæcos & canes mutos ac impudentes appellat.

1 HÆc dicit Dominus: Cuſtodite judicium, & A
facite juſtitiam: quia juxtà eſt ſalus mea ut Sap. 1. a. 1.
veniat, & juſtitia mea ut reveletur.
2 Beatus vir, qui facit hoc, & filius hominis, qui
apprehendet iſtud: cuſtodiẽs ſabbatum ne polluat
illud, cuſtodiens manus ſuas ne faciat omne malũ.
3 Et non dicat filius advenæ, qui adhæret Do- B
mino, dicens: Separatione dividet me Dominus
à populo ſuo: Et non dicat Eunuchus: Ecce ego
lignum aridum.
4 Quia hæc dicit Dominus Eunuchis: Qui
cuſtodierint ſabbata mea, & elegerint quæ ego
volui, & tenuerint fœdus meum:
5 Dabo eis in domo mea, & in muris meis lo-
cum, & nomen melius à filiis & filiabus: nomen
ſempiternum dabo eis, quod non peribit.
6 Et filios advenæ, qui adhærent Domino, ut
colant eum, & diligant nomen ejus, ut ſint ei in
ſervos: omnem cuſtodientem ſabbatum ne pol- C
luat illud, & tenentem fœdus meum:
7 Adducam eos in montem ſanctum meum, &
lætificabo eos in domo orationis meæ: holocauſta
eorum, & victimæ eorum, placebunt mihi ſuper
altari meo: * quia domus mea, domus orationis * Jer. 7. b. 11.
vocabitur cunctis populis. Matt 21 b. 13.
8 Ait Dominus Deus, qui congregat diſperſos Mar. 11. c. 17.
Iſraël: Adhuc congregabo ad eũ congregatos ejus. Luc. 19. f. 46.
9 Omnes beſtiæ agri venite ad devorandum,
univerſæ beſtiæ ſaltus.
10 Speculatores ejus cæci omnes, neſcierunt D
univerſi: canes muti non valentes latrare, viden-
tes vana, dormientes, & amantes ſomnia.
11 Et canes impudentiſſimi neſcierunt ſaturita-
tem: ipſi paſtores ignoraverunt intelligentiã: om-
nes in viam ſuam declinaverunt, *unuſquiſque ad * Jer. 6. c. 13. 8. d. 10.
avaritiam ſuam, à ſummo uſque ad noviſſimum.
12 Venite, ſumamus vinum, & impleamur
ebrietate: & erit ſicut hodie, ſic & cras, & mul-
tò ampliùs.

CAPUT LVII.

Juſtorum interitus, & futura ipſorum requies non intelligitur ab impiis, cum quibus Deus hìc expoſtulat ſuper idololatria aliiſque ipſorum ſceleribus, denuntians eos humiliandos: converſis autem pax & conſolatio promittitur, cùm impij cor ſit tanquam mare fervens cui non eſt pax.

1 JUſtus perit, & nõ eſt qui recogitet in corde ſuo: A
& viri miſericordiç colligũtur, quia nõ eſt qui
intelligat: à facie enim malitiæ collectus eſt juſtus.

Digitized by Google

2 Veniat pax, requieſcat in cubili ſuo qui am-
bulavit in directione ſua.
3 Vos autem accedite huc filij auguratricis ;
ſemen adulteri, & fornicariæ.
4 Super quem luſiſtis?ſuper quem dilataſtis os,
& ejeciſtis linguam?numquid non vos filij ſcele-
ſti, ſemen mendax ?
5 Qui conſolamini in diis ſubter omne lignum
frondoſum, immolantes parvulos in torrentibus ,
ſubter eminentes petras ?
6 In partibus torrentis pars tua , hæc eſt ſors
tua : & ipſis effudiſti libamen , obtuliſti ſacrifi-
cium. numquid ſuper his non indignabor ?
B 7 Super montē excelſum & ſublimem poſuiſti
cubile tuum,& illuc aſcendiſti ut immolares ho-
ſtias.
8 Et poſt oſtium,& retro poſtem poſuiſti memo-
riale tuum:quia juxta me diſcooperuiſti,& ſuſce-
piſti adulterum:dilataſti cubile tuum,& pepigiſti
cum eis fœdus:dilexiſti ſtratū eorū manu aperta.
9 Et ornaſti te regi unguento, & multiplicaſti
pigmenta tua. Miſiſti legatos tuos procul, & hu-
miliata es uſque ad inferos.
10 In multitudine viæ tuæ laboraſti : non di-
xiſti: Quieſcam. vitam manus tuæ inveniſti, pro-
pterea non rogaſti.
C 11 Pro quo ſollicita timuiſti,quia mentita es,&
mei non es recordata , neque cogitaſti in corde
tuo ? quia ego tacens,& quaſi non videns,& mei
oblita es.
12 Ego annuntiabo juſtitiam tuam , & opera
tua non proderunt tibi.
13 Cùm clamaveris,liberent te congregati tui,
& omnes eos auferet ventus : tollet aura:Qui au-
tem fiduciam habet mei, hereditabit terram , &
poſſidebit montem ſanctum meum.
* Inf.62 d.10. 14 Et dicam:* Viam facite,præbete iter,declinate
de ſemita,auferte offendicula de via populi mei.
15 Quia hæc dicit Excelſus,& ſublimis habi-
tans æternitatem : & ſanctum nomen ejus in ex-
celſo & in ſancto habitans , & cum contrito &
humili ſpiritu:ut vivificet ſpiritum humilium,&
vivificet cor contritorum.
D 16 Non enim in ſempiternum litigabo, neque
uſque ad finem iraſcar : quia ſpiritus à facie mea
egredietur, & flatus ego faciam.
17 Propter iniquitatem avaritiæ ejus iratus ſum,
& percuſſi eum : abſcondi à te faciem meam, &
indignatus ſum : & abiit vagus in via cordis ſui.
18 Vias ejus vidi,& ſanavi eum,& reduxi eum,
& reddidi conſolationes ipſi , & lugentibus ejus.
19 Creavi fructum labiorum pacē,pacem ei,qui
longè eſt,& qui propè, dixit Dn̄s,& ſanavi eum.
20 Impij autem quaſi mare fervens , quod
quieſcere non poteſt, & redundant fluctus ejus
in conculcationem & lutum.
* Sup.48 d.22. 21 * Non eſt pax impiis,dicit Dominus Deus.

CAPUT LVIII.

*Reprehendit Judæorum hypocriſim : oſtendens eorum jeju-
nium non eſſe Deo acceptabile : & quæ debeant illud comitari,
quibus adhibitis multa præſtantur hominibus beneficia : quo-
modo debeat ſabbatum celebrari,abnegata propria voluntate,
& quod ſit præmium ita celebrantium.*

A 1 CLama , ne ceſſes , quaſi tuba exalta vocem
tuam , & annuntia populo meo ſcelera eo-
rum, & domui Jacob peccata eorum.
2 Me etenim de die in diem quærunt, & ſcire
vias meas volunt:quaſi gens, quæ juſtitiam fece-
rit,& judicium Dei ſui non dereliquerit : rogant
me judicia juſtitiæ : appropinquare Deo volunt.
3 Quare jejunavimus,& non aſpexiſti : humi-
liavimus animas noſtras,& neſciſti ? Ecce in die
jejunij veſtri, invenitur voluntas veſtra,& omnes
debitores veſtros repetitis.
4 Ecce ad lites & contentiones jejunatis, & per- B
cutitis pugno impiè. Nolite jejunare ſicut uſque
ad hanc diē,ut audiatur in excelſo clamor veſter.
5 * Numquid tale eſt jejunium quod elegi,per * Zach. 7.b.5.
diem affligere hominem animam ſuam?numquid
contorquere quaſi circulum caput ſuum,& ſaccū
& cinerem ſternere ? numquid iſtud vocabis je-
junium,& diem acceptabilem Domino ?
6 Nónne hoc eſt magis jejunium, quod elegi ?
diſſolve colligationes impietatis, ſolve faſciculos
deprimentes ; dimitte eos,qui confracti ſunt , li-
beros, & omne onus dirumpe.
7 * Frange eſurienti panem tuum,& egenos va- C
góſque induc in domum tuam : cùm videris nu- * Ezech. 18.b.7.
dum,operi eum, & carnem tuam ne deſpexeris. d.6. Matth. 25.c.35.
8 Tunc erumpet quaſi manè lumen tuum , &
ſanitas tua citiùs orietur,& anteibit faciem tuam
juſtitia tua, & gloria Domini colliget te.
9 Tunc invocabis, & Dominus exaudiet : cla-
mabis, & dicet : Ecce adſum. ſi abſtuleris de me-
dio tui catenam, & deſieris extendere digitum ,
& loqui quod non prodeſt.
10 Cùm effuderis eſurienti animam tuam , &
animam afflictam repleveris , orietur in tenebris
lux tua, & tenebræ tuæ erunt ſicut meridies.
11 Et requiem tibi dabit Dominus ſemper , & D
implebit ſplendoribus animam tuam, & oſſa tua
liberabit , & eris quaſi hortus irriguus , & ſicut
fons aquarum, cujus non deficient aquæ.
12 * Et ædificabuntur in te deſerta ſæculorum: * Inf.61. b.4.
fundamenta generationis & generationis ſuſcita-
bis : & vocaberis ædificator ſepium, avertens ſe-
mitas in quietem.
13 Si averteris à ſabbato pedem tuum , facere
voluntatem tuam in die ſancto meo, & vocaveris
ſabbatum delicatū, & ſanctū Domini glorioſum ,
& glorificaveris eum dum non facis vias tuas , &
non invenitur voluntas tua,ut loquaris ſermonē :
14 Tunc delectaberis ſuper Domino,& ſuſtol-
lam te ſuper altitudines terræ,& cibabo te heredi-
tate Jacob patris tui.os enim Domini locutum eſt.

CAPUT LIX.

*Potens ac benignus eſt Deus ad ſalvandum Judæos;ſed ini-
quitates eorum , quas propheta perſequitur , impediunt ne
exaudiantur ac ſalventur : propter quas & confitentur ſe ju-
ſtè à Deo deſertos,& excæcatos,affligi variis malis:de furore
Domini in malos,& benignitate erga pœnitentes.*

1 ECce non eſt abbreviata manus Domini ut A
ſalvare nequeat, neque aggravata eſt auris Num.11 c.23.
ejus ut non exaudiat : Sup.50 a.2.
2 Sed iniquitates veſtræ diviſerunt inter vos
& Deum veſtrum , & peccata veſtra abſconde-
runt faciem ejus à vobis ne exaudiret.
3 * Manus enim veſtræ pollutæ ſunt ſanguine,& * Sup.1. d.15.
digiti veſtri iniquitate : labia veſtra locuta ſunt
mendacium, & lingua veſtra iniquitatem fatur.
4 Non

Digitized by Google

4 Non eſt qui invocet Juſtitiam, neque eſt qui judicet verè: ſed confidunt in nihilo, & loquuntur vanitates: *conceperunt laborem, & pepererunt iniquitatem.

*Iob.15 d.35.

5 Ova aſpidum ruperunt, & telas araneæ texuerunt: qui comederit de ovis eorum, morietur: & quod confotum eſt, erumpet in regulum.

B 6 Telæ eorum non erunt in veſtimentum, neque operientur operibus ſuis: opera eorum opera inutilia, & opus iniquitatis in manibus eorum.

7 *Pedes eorum ad malum currunt, & feſtinant ut effundant ſanguinem innocentem: cogitationes eorum cogitationes inutiles: vaſtitas & contritio in viis eorum.

*Prov.1 b.16. Rom. 3. b.15.

8 Viam pacis neſcierunt, & non eſt judicium in greſſibus eorum. ſemitæ eorum incurvatæ ſunt eis: omnis qui calcat in eis, ignorat pacem.

9 Propter hoc elongatum eſt judicium à nobis, & non apprehendet nos juſtitia: expectavimus lucem, & ecce tenebræ; ſplendorem, & in tenebris ambulavimus.

10 Palpavimus ſicut cæci parietem, & quaſi abſque oculis attrectavimus: impegimus meridie quaſi in tenebris, in caliginoſis quaſi mortui.

C 11 Rugiemus quaſi urſi omnes, & quaſi columbæ meditantes gememus. expectavimus judicium, & non eſt; ſalutem, & elongata eſt à nobis.

12 Multiplicatæ ſunt enim iniquitates noſtræ coram te, & peccata noſtra reſponderunt nobis. quia ſcelera noſtra nobiſcum, & iniquitates noſtras cognovimus,

13 Peccare & mentiri contra Dominum: & averſi ſumus ne iremus poſt tergum Dei noſtri, ut loqueremur calumniam & tranſgreſſionem: concepimus, & locuti ſumus de corde verba mendacij.

14 Et converſum eſt retrorſum judicium, & juſtitia longè ſtetit: quia corruit in platea veritas, & æquitas non potuit ingredi.

15 Et facta eſt veritas in oblivionem: & qui receſſit à malo, prædæ patuit: & vidit Dominus, & malū apparuit in oculis ejus, quia non eſt judiciū.

D 16 Et vidit quia non eſt vir: & aporiatus eſt, quia non eſt qui occurrat: & ſalvavit ſibi brachium ſuum, & juſtitia ejus ipſa confirmavit eum.

17 *Indutus eſt juſtitia ut lorica, & galea ſalutis in capite ejus: indutus eſt veſtimentis ultionis, & opertus eſt quaſi pallio zeli.

*Eph.6 c.17. 1.Theſſ. 5.b.8.

18 Sicut ad vindictam quaſi ad retributionem indignationis hoſtibus ſuis & viciſſitudinem inimicis ſuis: inſulis vicem reddet.

19 Et timebunt qui ab Occidente, nomen Domini; & qui ab ortu ſolis, gloriam ejus: cùm venerit quaſi fluvius violentus, quem ſpiritus Domini cogit:

20 *Et venerit Sion redemptor, & eis qui redeunt ab iniquitate in Jacob, dicit Dominus.

*Rom. 11.d.26.

21 Hoc fœdus meum cum eis, dicit Dominus: Spiritus meus, qui eſt in te, & verba mea, quæ poſui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore ſeminis tui, & de ore ſeminis ſeminis tui, dicit Dominus, amodò & uſque in ſempiternum.

Caput LX.

Eccleſia ad exultationem excitatur, quòd in ea Domini gloria reluceat, ad quam acceſſura ſunt plurimæ nationes, & quæ ad eam nō venerint peribunt: in qua pax, juſtitia & laus Dei invenientur, ablata iniquitate: eritque Dominus ei in lucem ſempiternam & gloriam.

1 Surge, illuminare Jeruſalem, quia venit lumen tuum, & gloria Domini ſuper te orta eſt. A

2 Quia ecce tenebræ operient terram & caligo populos: ſuper te autem orietur Dominus, & gloria ejus in te videbitur.

3 Et ambulabunt Gentes in lumine tuo, & reges in ſplendore ortus tui.

4 *Leva in circuitu oculos tuos, & vide: omnes iſti congregati ſunt, venerunt tibi: filij tui de longè venient, & filiæ tuæ de latere ſurgent.

*Sup. 49.c.18

5 Tunc videbis, & afflues, & mirabitur & dilatabitur cor tuum, quando converſa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi.

6 Inundatio camelorum operiet te, dromedarij Madian & Epha: omnes de Saba venient, aurū & & thus deferētes, & laudem Domino annuntiātes.

7 Omne pecus Cedar congregabitur tibi, arietes Nabajoth miniſtrabunt tibi: offerētur ſuper placabili altari, meo, & domū majeſtatis meę glorificabo. B

8 Qui ſunt iſti, qui ut nubes volant, & quaſi columbæ ad feneſtras ſuas?

9 Me enim inſulæ expectant, & naves maris in principio, ut adducam filios tuos de longè; argentum eorum, & aurum eorum cum eis: nomini Domini Dei tui, & ſancto Iſraël, quia glorificavit te.

10 Et ædificabunt filij peregrinorum muros tuos, & reges eorum miniſtrabunt tibi: in indignatione enim mea percuſſi te: & in reconciliatione mea miſertus ſum tui.

11 *Et aperientur portæ tuæ jugiter: die ac nocte non claudentur, ut afferatur ad te fortitudo Gentium, & reges earum adducantur.

*Apoc. 21.g.25.

12 Gens enim & regnum, quod non ſervierit tibi, peribit: & Gentes ſolitudine vaſtabuntur.

13 Gloria Libani ad te veniet, abies & buxus, & pinus ſimul, ad ornandum locum ſanctificationis meæ; & locum pedum meorum glorificabo. C

14 Et venient ad te curvi filij eorum qui humiliaverunt te, & adorabunt veſtigia pedum tuorum omnes qui detrahebant tibi, & vocabunt te Civitatem Domini, Sion ſancti Iſraël.

15 Pro eo quòd fuiſti derelicta, & odio habita, & non erat qui per te tranſiret, ponam te in ſuperbiam ſæculorum, gaudium in generationem & generationem: &

16 Suges lac Gentium, & mamilla regum lactaberis: & ſcies quia ego Dominus ſalvans te, & redemptor tuus fortis Jacob.

17 Pro ære afferam aurum, & pro ferro afferam argentum; & pro lignis æs, & pro lapidibus ferrum: & ponam viſitationem tuam pacem, & præpoſitos tuos juſtitiam. D

18 Non audietur ultrà iniquitas in terra tua, vaſtitas & contritio in terminis tuis, & occupabit ſalus muros tuos, & portas tuas laudatio.

19 *Non erit tibi ampliùs ſol ad lucendum per diem, nec ſplendor lunæ illuminabit te: ſed erit tibi Dominus in lucem ſempiternam, & Deus tuus in gloriam tuam.

*Apoc. 21.g.23 22.a.5.

Digitized by Google

20 Non occidet ultrà ſol tuus,& luna tua non
minuetur:quia erit tibi Dominus in lucem ſem-
piternam, & complebuntur dies luctus tui.
21 Populus autem tuus omnes juſti, in perpe-
tuum hereditabunt terram, germen plantationis
meæ, opus manus meæ ad glorificandum.
22 Minimus erit in mille, & parvulus in gen-
tem fortiſſimam; ego Dominus in tempore ejus
ſubitò faciam iſtud.

CAPUT LXI.

Chriſti ſalvatoris officium,& humani generis reparationem pulchrè explicat, prædicatione quoque miniſtrorum Chriſti gentes ad fidem convertendas: additur de conſolatione credentium & gloria miniſtrorum: Eccleſia lætabunda ſuam felicitatem mirè ſibi gratulatur.

A 1 SPiritus Domini ſuper me: eò quòd unxerit
Luc. 4. c. 18. Dominus me: ad annuntiandum manſuetis
miſit me,ut mederer contritis corde, & prædica-
rem captivis indulgentiam,& clauſis apertionem:
2 Ut prædicarem annum placabilem Domino,
* Mat. 5. a. 5. & diem ultionis Deo noſtro:* ut conſolarer om-
nes lugentes:
B 3 Ut ponerem lugentibus Sion;& darem eis co-
ronam pro cinere,oleum gaudij pro luctu,pallium
laudis pro ſpiritu mœroris: & vocabuntur in ea
fortes juſtitiæ,plantatio Domini ad glorificandū.
*Sup. 58. d. 12. 4 * Et ædificabunt deſerta à ſæculo,& ruinas
antiquas erigent,& inſtaurabunt civitates deſer-
tas,diſſipatas in generationem & generationem.
5 Et ſtabunt alieni, & paſcent pecora veſtra:&
filij peregrinorū,agricolæ & vinitores veſtri erūt.
6 Vos autem Sacerdotes Domini vocabimini:
Miniſtri Dei noſtri,dicetur vobis: Fortitudinem
Gentiū comedetis,& in gloria earum ſuperbietis.
C 7 Pro confuſione veſtra duplici & rubore,lau-
dabunt partem ſuam: propter hoc in terra ſua du-
plicia poſſidebunt, lætitia ſempiterna erit eis.
8 Quia ego Dominus diligens judicium, &
odio habens rapinam in holocauſto:& dabo opus
eorum in veritate,& fœdus perpetuum feriam eis.
9 Et ſcient in Gentibus ſemen eorum, & ger-
men eorum in medio populorum:omnes qui vi-
derint eos,cognoſcent illos,quia iſti ſunt ſemen,
cui benedixit Dominus.
D 10 Gaudens gaudebo in Domino,& exultabit
anima mea in Deo meo: quia induit me veſti-
mentis ſalutis: & indumento juſtitiæ circumde-
dit me,quaſi ſponſum decoratum corona,& quaſi
ſponſam ornatam monilibus ſuis.
11 Sicut enim terra profert germen ſuum, &
ſicut hortus ſemen ſuum germinat: ſic Dominus
Deus germinabit juſtitiam & laudem coram uni-
verſis Gentibus.

CAPUT LXII.

Propheta non ceſſat propter impios Chriſtum annuntiare, prophetans de Chriſti adventu & converſione Gentium: de felicitate,gloria & exaltatione Eccleſiæ ex Dei gratuito beneplacito erga ipſam: de prædicatoribus Eccleſiæ, & Evangelio per orbem divulgando.

A 1 PRopter Sion non tacebo, & propter Jeruſa-
lem non quieſcā,donec egrediatur ut ſplēdor
juſtus ejus,& ſalvator ejus ut lampas accendatur.
2 Et videbunt Gentes juſtum tuum, & cuncti
reges inclytum tuum: & vocabitur tibi no-
men novum, quod os Domini nominabit
3 Et eris corona gloriæ in manu Domini, &
diadema regni in manu Dei tui.
4 Non vocaberis ultrà Derelicta; & terra tua B
non vocabitur ampliùs Deſolata: ſed vocaberis
Voluntas mea in ea, & terra tua Inhabitata.quia
cōplacuit Domino in te:& terra tua inhabitabitur.
5 Habitabit enim juvenis cum virgine,& ha-
bitabunt in te filij tui.Et gaudebit ſponſus ſuper
ſponſam, & gaudebit ſuper te Deus tuus.
6 Super muros tuos Jeruſalem conſtitui cuſto- C
des, tota die & tota nocte in perpetuum non ta-
cebunt.Qui reminiſcimini Domini,ne taceatis,
7 Et ne detis ſilentium ei, donec ſtabiliat, &
donec ponat Jeruſalem laudem in terra.
8 Juravit Dominus in dextera ſua, & in bra-
chio fortitudinis ſuæ: Si dedero triticum tuum
ultrà cibum inimicis tuis:& ſi biberint filij alie-
ni vinum tuum,in quo laboraſti.
9 Quia qui congregant illud,comedent,& lau-
dabunt Dominum:& qui comportant illud, bi-
bent in atriis ſanctis meis.
10 Tranſite, tranſite per portas,* præparate D
viam populo, planum facite iter, eligite lapides, *Sup. 57. c. 14.
& elevate ſignum ad Populos.
11 Ecce Dominus auditum fecit in extremis
terræ,* dicite filiæ Sion: Ecce ſalvator tuus venit: * Zach. 9. b. 9.
ecce merces ejus cum eo, & opus ejus coram illo. Mat. 21. a. 5.
12 Et vocabunt eos,Populus ſanctus, redempti
à Domino.Tu autem vocaberis:Quæſita civitas,
& non Derelicta.

CAPUT LXIII.

Dicit ſe Dominus ſanguine aſperſum dum ſolus viciſſet hoſtes: Deus multa præſtitit Iſraelitis beneficia,ſed propter iniquitates ſuas ſunt ab eo derelicti: propheta autem miſerationum Domini memor, invocat ipſius miſericordiam ſuper populum ſuum, quem à Deo deſertum conqueritur.

1 QUis eſt iſte qui venit de Edom, tinctis ve- A
ſtibus de Boſra? iſte formoſus in ſtola ſua,
gradiens in multitudine fortitudinis ſuæ.Ego qui
loquor juſtitiā,& propugnator ſum ad ſalvandum.
2 * Quare ergo rubrum eſt indumentum tuū, *Apoc. 19. c. 13.
& veſtimenta tua ſicut calcantium in torculari?
3 Torcular calcavi ſolus, & de Gentibus non
eſt vir mecum: calcavi eos in furore meo,& con-
culcavi eos in ira mea:& aſperſus eſt ſanguis eo-
rum ſuper veſtimenta mea, & omnia indumenta
inquinavi.
4 * Dies enim ultionis in corde meo, annus *Sup. 14. b. 8.
redemptionis meæ venit.
5 Circumſpexi,& non erat auxiliator:quæſivi,
& non fuit qui adjuvaret:& ſalvavit mihi brachiū
meum,& indignatio mea ipſa auxiliata eſt mihi.
6 Et conculcavi populos in furore meo, & ine- B
briavi eos in indignatione mea,& detraxi in ter-
ram virtutem eorum.
7 Miſerationum Domini recordabor, laudem
Dn̄i ſuper omnibus quæ reddidit nobis Dominus,
& ſuper multitudinem bonorū domui Iſraël,quæ
largitus eſt eis ſecundùm indulgentiam ſuam, &
ſecundùm multitudinē miſericordiarum ſuarum.
8 Et dixit: Verumtamen populus meus eſt, fi-
lij non negantes: & factus eſt eis ſalvator.
9 In omni tribulatione eorum non eſt tribula- C
tus,& angelus faciei ejus ſalvavit eos:in dilectio-
ne ſua,& in indulgentia ſua ipſe redemit eos, &
portavit eos,& elevavit eos cunctis diebus ſæculi.
10 Ipſi

10 Ipſe autem ad iracundiam provocaverunt,& afflixerunt ſpiritum ſancti ejus: & converſus eſt eis in inimicum,& ipſe debellavit eos.

11 Et recordatus eſt dierum ſæculi Moyſi, & populi ſui:* Ubi eſt qui eduxit eos de mari cum paſtoribus gregis ſui?ubi eſt qui poſuit in medio ejus ſpiritum ſancti ſui?

* Exod. 14.c.29.

12 Qui eduxit ad dexteram Moyſen brachio majeſtatis ſuæ,qui ſcidit aquas ante eos, ut faceret ſibi nomen ſempiternum:

13 Qui eduxit eos per abyſſos,quaſi equum in deſerto non impingentem.

14 Quaſi animal in campo deſcendens ſpiritus Domini ductor ejus fuit: ſic adduxiſti populum tuum,ut faceres tibi nomen gloriæ.

D 15 * Attende de cœlo, & vide de habitaculo ſancto tuo, & gloriæ tuæ:ubi eſt zelus tuus, & fortitudo tua,multitudo viſcerum tuorum,& miſerationum tuarum? ſuper me continuerunt ſe.

* Deut. 26.c.15. Baruc. 2.c.16.

16 Tu enim pater noſter,& Abraham neſcivit nos, & Iſraël ignoravit nos:tu Domine pater noſter,redemptor noſter,à ſæculo nomen tuum.

17 Quare errare nos feciſti Domine de viis tuis: induraſti cor noſtrum ne timeremus te?converte propter ſervos tuos,tribus hæreditatis tuæ.

18 Quaſi nihilum poſſederunt populum ſanctum tuum:hoſtes noſtri conculcaverunt ſanctificationem tuam.

19 Facti ſumus quaſi in principio,cùm non dominareris noſtri,neque invocaretur nomen tuum ſuper nos.

CAPUT LXIV.

Petit propheta ut Deus nomen ſuum & potentiam inimicis nota faciat: facta quoque mentione felicitatis quæ Deum expectantibus præparata eſt,confitetur ac luget populi ſui iniquitates,immunditias & exilium,orans pro liberatione.

A 1 UTinam dirumperes cœlos,& deſcenderes: á facie tua montes defluerent.

2 Sicut exuſtio ignis tabeſcerent, aquæ arderent igni, ut notum fieret nomen tuum inimicis tuis: à facie tua gentes turbarentur.

3 Cúm feceris mirabilia,non ſuſtinebimus:deſcendiſti,& á facie tua defluxerunt.

B 4 A ſæculo non audierunt, neque auribus perceperunt: *oculus non vidit, Deus abſque te, quæ præparaſti expectantibus te.

* 1 Cor. 2.b.9

5 Occurriſti lætanti,& facienti juſtitiã:in viis tuis recordabuntur tui: ecce tu iratus es,& peccavimus: in ipſis fuimus ſemper,& ſalvabimur.

6 Et facti ſumus ut immundus omnes nos, & quaſi pannus menſtruatæ univerſæ juſtitiæ no-
C ſtræ:& cecidimus quaſi folium univerſi, & iniquitates noſtræ quaſi ventus abſtulerunt nos.

7 Non eſt qui invocet nomen tuum; qui conſurgat,& teneat te:abſcondiſti faciem tuam à nobis,& alliſiſti nos in manu iniquitatis noſtræ.

8 Et nunc Domine,pater noſter es tu,nos verò lutum: & fictor noſter tu,& opera manuum tuarum omnes nos.

9 * Ne iraſcaris Domine ſatis,& ne ultrà memineris iniquitatis noſtræ:ecce reſpice,populus tuus omnes nos.

* Pſ.78. c.8.

D 10 Civitas ſancti tui facta eſt deſerta,Sion deſerta facta eſt,Jeruſalem deſolata eſt.

11 Domus ſanctificationis noſtræ,& gloriæ noſtræ,ubi laudaverunt te patres noſtri, facta eſt in exuſtionem ignis, & omnia deſiderabilia noſtra verſa ſunt in ruinas.

12 Numquid ſuper his continebis te Domine, tacebis,& affliges nos vehementer?

CAPUT LXV.

Gentium converſio,& Judæorum propter iniquitates ſuas & idololatriam abjectio, ſervatis tamen paucis reliquiis ex ipſis:comminatio his qui Dei legem abjecerunt,& proſpera ac nova omnia ſervis Dei nuntiantur: de quorum felicitate & Dei erga ipſos benignitate multis agit propheta.

1 QUæſierunt me qui ante non interrogabant, A
invenerunt qui non quæſierunt me. dixi: Ecce ego,ecce ego ad Gentem,quæ non invocabat nomen meum.

* Rom. 10.d.20.

2 Expandi manus meas tota die ad populum incredulum,qui graditur in via non bona poſt cogitationes ſuas.

3 Populus qui ad iracundiam provocat me ante faciem meam ſemper:qui immolant in hortis, & ſacrificant ſuper lateres:

4 Qui habitant in ſepulchris,& in delubris idolorum dormiunt: qui comedunt carnem ſuillam, & jus profanum in vaſis eorum.

5 Qui dicunt, Recede à me,non appropinques mihi,quia immundus es: iſti fumus erunt in furore meo, ignis ardens tota die.

6 Ecce ſcriptum eſt coram me: non tacebo,ſed reddam & retribuam in ſinum eorum

7 Iniquitates veſtras,& iniquitates patrum veſtrorum ſimul,dicit Dñs,qui ſacrificaverũt ſuper montes,& ſuper colles exprobraverunt mihi, & remetiar opus eorum primum in ſinu eorum.

8 Hæc dicit Dominus: Quomodo ſi invenia- B
tur granum in botro,& dicatur:Ne diſſipes illud, quoniam benedictio eſt: ſic faciam propter ſervos meos,ut non diſperdam totum.

9 Et educam de Jacob ſemen, & de Juda poſſidentem montes meos:& hereditabunt eam electi mei,& ſervi mei habitabunt ibi.

10 Et erunt campeſtria in caulas gregum, & vallis Achor in cubile armentorum, populo meo qui requiſierunt me.

11 Et vos,qui dereliquiſtis Dominum,qui obliti eſtis montem ſanctum meum, qui ponitis Fortunæ menſam,& libatis ſuper eam.

12 Numerabo vos in gladio,& omnes in cæde corruetis:* pro eo quód vocavi, & non reſpondiſtis:locutus ſum,& non audiſtis:& faciebatis malum in oculis meis,& quæ nolui elegiſtis.

* Prov. 1.c.24. Inf.66. b.4. Ier.7. c.13.

13 Propter hoc hæc dicit Dominus Deus: Ecce ſervi mei comedent, & vos eſurietis: Ecce ſervi mei bibent,& vos ſitietis.

14 Ecce ſervi mei lætabuntur & vos confun- C
demini: Ecce ſervi mei laudabunt prę exultatione cordis,& vos clamabitis præ dolore cordis, & præ contritione ſpiritus ululabitis.

15 Et dimittetis nomen veſtrum in juramentum electis meis:& interficiet te Dominus Deus, & ſervos ſuos vocabit nomine alio.

16 In quo qui benedictus eſt ſuper terrã,benedicetur in Deo amen:& qui jurat in terra,jurabit in Deo amẽ:quia oblivioni traditæ ſunt anguſtiæ priores,& quia abſconditæ ſunt ab oculis meis.

17 * Ecce

Digitized by Google

Inf. 66. g. 22. Apoc. 24. c. 1. 17 * Ecce enim ego creo cælos novos, & terram novam: & non erunt in memoria priora, & non aſcendent ſuper cor.

18 Sed gaudebitis & exultabitis uſque in ſẽpiternum, in his quæ ego creo: quia ecce ego creo Jeruſalem exultationẽ, & populũ ejus gaudium.

D 19 Et exultabo in Jeruſalem, & gaudebo in populo meo: & non audietur in eo ultrà vox fletus & vox clamoris.

20 Non erit ibi ampliùs infans dierum, & ſenex qui non impleat dies ſuos: quoniam puer centum annorum morietur, & peccator centum annorum maledictus erit.

21 Et ædificabunt domos, & habitabunt: & plantabunt vineas, & comedent fructus earum.

22 Non ædificabunt, & alius habitabit: non plantabunt, & alius comedet: ſecundùm enim dies ligni, erunt dies populi mei, & opera manuum eorum inveterabunt:

23 Electi mei non laborabunt fruſtrà, neque generabunt in conturbatione: quia ſemen benedictorum Domini eſt, & nepotes eorum cum eis.

* Pſ. 31. b. 5. 24 * Erítque antequam clament, ego exaudiam: adhuc illis loquentibus, ego audiam.

* Sup. 1 b. 6. 25 * Lupus & agnus paſcentur ſimul, leo & bos comedent paleas: & ſerpenti pulvis panis ejus: non nocebunt, neque occident in omni monte ſancto meo, dicit Dominus.

CAPUT LXVI.

Dominus cæli & terræ non templum reſpicit, quod Iudæi pro loco quietis illi ædificare volebant, ſed ſpiritum humiliatum: rejiciuntur veteris legis ſacrificia: Iudæorum adverſus Chriſtum ipſiuſque diſcipulos pervicacia punienda oſtenditur: de Chriſti nativitate & Eccleſiæ fecunditate; cui ut omnes collætentur, exhortatur, oſtendens beneficia quæ à Domino recipiet; & qualæ futurum ſit malorum judicium, & quomodo per diſcipulorum Chriſti prædicationem Gentes convertentur: de finali quoque retributione malorum & bonorum.

A * Act. 7. f. 49. 17 e 14. 1 HÆc dicit Dominus: * Cælum ſedes mea, terra autem ſcabellum pedum meorum, quæ eſt iſta Domus, quam ædificabitis mihi? & quis eſt iſte locus quietis meæ?

2 Omnia hæc manus mea fecit, & facta ſunt univerſa iſta, dicit Dominus: ad quem autem reſpiciam, niſi ad pauperculum, & contritum ſpiritu, & trementem ſermones meos?

3 Qui immolat bovem, quaſi qui interficiat virum: qui mactat pecus, quaſi qui excerebret canem: qui offert oblationem, quaſi qui ſanguinem ſuillum offerat: qui recordatur thuris, quaſi qui

B benedicat idolo. Hæc omnia elegerunt in viis ſuis, & in abominationibus ſuis, anima eorum delectata eſt.

* Prov. 1 e 24. Sup. 65. b. 12. Jer. 7. e. 13. 4 Unde & ego eligam illuſiones eorum: & quæ timebant, adducam eis: * Quia vocavi, & non erat qui reſponderet: locutus ſum, & non audierunt fecerúntque malum in oculis meis, & quæ nolui elegerunt.

5 Audite verbum Domini, qui tremitis ad verbum ejus: dixerunt fratres veſtri odientes vos, & abjicientes propter nomen meum: glorificetur Dominus, & videbimus in lætitia veſtra: ipſi autem confundentur.

6 Vox populi de civitate, vox de templo, vox Domini reddentis retributionem inimicis ſuis.

7 Antequam parturiret, peperit: antequam veniret partus ejus, peperit maſculum. C

8 Quis audivit umquam tale? & quis vidit huic ſimile? numquid parturiet terra in die una? aut parietur gens ſimul, quia parturivit & peperit Sion filios ſuos?

9 Numquid ego, qui alios parere facio, ipſe non pariam, dicit Dominus? ſi ego, qui generationem ceteris tribuo, ſterilis ero, ait Dominus Deus tuus?

10 Lætamini cum Jeruſalem, & exultate in ea omnes qui diligitis eam: gaudete cum ea gaudio univerſi, qui lugetis ſuper eam,

11 Ut ſugatis, & repleamini ab ubere conſolationis ejus: ut mulgeatis, & deliciis affluatis ab omnimoda gloria ejus. D

12 Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego declinabo ſuper eam quaſi fluvium pacis, & quaſi torrentem inundantem gloriam gentium, quam ſugetis: ad ubera portabimini, & ſuper genua blandientur vobis.

13 Quomodo ſi cui mater blandiatur, ita ego conſolabor vos, & in Jeruſalem conſolabimini.

14 Videbitis, & gaudebit cor veſtrum, & oſſa veſtra quaſi herba germinabunt: & cognoſcetur manus Domini ſervis ejus, & indignabitur inimicis ſuis:

15 Quia ecce Dominus in igne veniet, & quaſi turbo quadrigæ ejus: reddere in indignatione furorem ſuum, & increpationẽ ſuam in flãma ignis: E

16 Quia in igne Dominus dijudicabit, & in gladio ſuo ad omnem carnem, & multiplicabuntur interfecti à Domino.

17 Qui ſanctificabantur, & mundos ſe putabant in hortis poſt januam intrinſecus, qui comedebant carnem ſuillam, & abominationem, & murem: ſimul conſumentur, dicit Dominus.

18 Ego autem opera eorum, & cogitationes eorum, venio ut congregem cum omnibus gentibus & linguis, & venient & videbunt gloriam meam. F

19 Et ponam in eis ſignum, & mittam ex eis qui ſalvati fuerint, ad Gẽtes in mare, in Africam, & Lydiam tendentes ſagittam; in Italiam & Græciam, ad inſulas longè, ad eos qui non audierunt de me, & non viderunt gloriam meam. Et annuntiabunt gloriam meam Gentibus,

20 Et adducent omnes fratres veſtros de cunctis Gentibus donum Domino, in equis, & in quadrigis, & in lecticis, & in mulis, & in carrucis, ad montem ſanctum meum Jeruſalem, dicit Dominus, quomodo ſi inferant filij Iſraël munus in vaſe mundo in domum Domini.

21 Et aſſumam ex eis in ſacerdotes, & levitas, dicit Dominus: G

22 * Quia ſicut cæli novi, & terra nova, quæ ego facio ſtare coram me, dicit Dominus: ſic ſtabit ſemen veſtrum, & nomen veſtrum. * Apoc. 21. a. 1.

23 Et erit menſis ex menſe, & ſabbatum ex ſabbatho: veniet omnis caro ut adoret coram facie mea, dicit Dominus.

24 Et egredientur, & videbunt cadavera virorum, qui prævaricati ſunt in me: * vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur: & erunt uſque ad ſatietatem viſionis omni carni. * Marc. 9. f. 45.

PROPHE

Digitized by Google

PROPHETIA IEREMIÆ.

Caput Primum.

Jeremias in ventre matris ſanctificatus, & tẽpore Ioſiæ re-
gis Iuda miſſus à Domino ad prophetandũ, cauſatur pueritiam,
ſed doctus à Deo accipit robur invincibile, jubetúrq; vaticina-
ri deſtructionem Ieruſalem ſub nomine virgæ, & ollæ ſuccenſæ.

A 1 VERBA Jeremiæ filij Helciæ, de
ſacerdotibus qui fuerunt in Ana-
thoth, in Terra Benjamin.
2 Quod factum eſt verbum Do-
mini ad eum in diebus Joſiæ filij Amon regis Ju-
da, in tertiodecimo anno regni ejus.
3 Et factum eſt in diebus Joakim filij Joſiæ regis
Juda, uſque ad conſummationem undecimi anni
Sedeciæ filij Joſiæ regis Juda, uſque ad tranſmi-
grationem Jeruſalem, in menſe quinto.
4 Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens:
B 5 Priuſquam te formarem in utero, novi te: &
antequam exires de vulva, ſanctificavi te, & pro-
phetam in Gentibus dedi te.
6 Et dixi, A, a, a, Domine Deus: ecce neſcio
loqui, quia puer ego ſum.
7 Et dixit Dominus ad me: Noli dicere: Puer
ſum: quoniam ad omnia quæ mittam te, ibis: &
univerſa, quæcumque mandavero tibi, loqueris.
8 Ne timeas à facie eorum: quia tecum ego
ſum, ut eruam te, dicit Dominus.
9 Et miſit Dominus manum ſuam, & tetigit os
meum: & dixit Dominus ad me: Ecce dedi verba
mea in ore tuo:
C 10 Ecce conſtitui te hodie ſuper Gentes, & ſu-
* Inf. 18.a.7. per regna, * ut evellas, & deſtruas, & diſperdas, &
diſſipes, & ædifices, & plantes.
11 Et factum eſt verbum Domini ad me, di-
cens: Quid tu vides Jeremia? Et dixi: Virgam
vigilantem ego video.
12 Et dixit Dominus ad me: Bene vidiſti, quia
vigilabo ego ſuper verbo meo ut faciam illud.
13 Et factum eſt verbum Domini ſecundò ad
me, dicens: Quid tu vides? Et dixi: Ollam ſuc-
cenſam ego video, & faciẽ ejus à facie Aquilonis.
* Inf. 4. b.6. 14 Et dixit Dominus ad me: * Ab Aquilone
pandetur malum ſuper omnes habitatores terræ.
15 Quia ecce ego convocabo omnes cognatio-
nes regnorum Aquilonis, ait Dominus: & ve-
nient & ponent unuſquiſque ſolium ſuum in in-
troitu portarum Jeruſalem, & ſuper omnes mu-
ros ejus in circuitu, & ſuper univerſas urbes Juda.
D 16 Et loquar judicia mea cum eis, ſuper omnem
malitiam eorum qui dereliquerunt me, & libave-
runt diis alienis, & adoraverunt opus manuum
ſuarum.
17 Tu ergo accinge lumbos tuos, & ſurge, &
loquere ad eos omnia quæ ego præcipio tibi. Ne
formides à facie eorum: nec enim timere te fa-
ciam vultum eorum.
* Inf. 6. a.17. 18 * Ego quippe dedi te hodie in civitatem
munitam, & in columnam ferream, & in murum
æreum, ſuper omnem terram, regibus Juda, prin-
cipibus ejus, & ſacerdotibus, & populo terræ.
19 Et bellabunt adverſum te, & non prævale-
bunt: quia ego tecum ſum, ait Dominus, ut libe-
rem te.

Caput II.

Graviter expoſtulat Dominus cum filiis Iſrael & Iuda, po-
tiſſimùm cum paſtoribus ac prophetis, quòd non reſpicientes ac-
cepta à Deo varia beneficia, eo qui fons eſt aquæ vivæ relicto,
adoraverint idola, à quibus nihil boni expectare poterant: imò
cùm toti eſſent in idololatria, rapinis & crudelitate, ſeſe juſti-
ficare nitebantur, & propterea devaſtandos prædicit.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, dicẽs: A
2 Vade, & clama in auribus Jeruſalem, di-
cens: Hæc dicit Dominus: Recordatus ſum tui,
miſerans adoleſcentiam tuam, & charitatem deſ-
ponſationis tuæ, quando ſecuta es me in deſerto,
in terra quæ non ſeminatur.
3 Sanctus Iſrael Domino, primitiæ frugum
ejus: omnes, qui devorant eum, delinquunt: mala
venient ſuper eos, dicit Dominus.
4 Audite verbum Domini domus Jacob, & om-
nes cognationes domus Iſraël:
5 Hæc dicit Dominus: * Quid invenerunt pa- * Mic. 6.a.3.
tres veſtri in me iniquitatis, quia elongaverunt à
me, & ambulaverunt poſt vanitatem, & vani facti
ſunt?
6 Et non dixerunt: Ubi eſt Dominus, qui aſ- B
cendere nos fecit de Terra Ægypti: qui traduxit
nos per deſertum, per terram inhabitabilem &
inviam, per terram ſitis, & imaginem mortis, per
terram, in qua non ambulavit vir, neque habita-
vit homo?
7 Et induxi vos in terram Carmeli, ut comede-
retis fructum ejus, & optima illius: & ingreſſi
contaminaſtis terram meam, & hereditatem
meam poſuiſtis in abominationem.
8 Sacerdotes non dixerunt: Ubi eſt Dominus?
& tenentes legem neſcierunt me, & paſtores præ-
varicati ſunt in me: & prophetæ prophetaverunt
in Baal, & idola ſecuti ſunt.
9 Propterea adhuc judicio contendam vobiſ-
cum, ait Dominus, & cum filiis veſtris diſceptabo.
10 Tranſite ad inſulas Cethim, & videte: & in C
Cedar mittite, & conſiderate vehementer: & vi-
dete ſi factum eſt hujuſcemodi.
11 Si mutavit gens deos ſuos, & certè ipſi non
ſunt dij: populus verò meus mutavit gloriam ſuam
in idolum.
12 Obſtupeſcite cæli ſuper hoc, & portæ ejus
deſolamini vehementer, dicit Dominus.
13 Duo enim mala fecit populus meus: Me
dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt ſibi
ciſternas, ciſternas diſſipatas, quæ continere non
valent aquas.
14 Numquid ſervus eſt Iſraël, aut vernaculus?
quare ergo factus eſt in prædam?

15 Super

Digitized by Google

15 Super eum rugierunt leones, & dederunt
vocem ſuam, poſuerunt terram ejus in ſolitudi-
nem: civitates ejus exuſtæ ſunt, & non eſt qui
habitet in eis.
D 16 Filij quoque Mempheos & Taphnes con-
ſtupraverunt te uſque ad verticem.
17 Numquid non iſtud factum eſt tibi, quia de-
reliquiſti Dominum Deum tuum eo tempore,
quo ducebat te per viam?
18 Et nunc quid tibi vis in via Ægypti, ut bi-
bas aquam turbidam? & quid tibi cum via Aſſy-
riorum, ut bibas aquam fluminis?
19 Arguet te malitia tua, & averſio tua incre-
pabit te. Scito, & vide, quia malum & amarum
eſt reliquiſſe te Dominum Deum tuum, & non
eſſe timorem mei apud te, dicit Dominus Deus
exercituum.
20 A ſæculo confregiſti jugum meum, rupiſti
* Inf. 5. b. 6. vincula mea, & dixiſti: Non ſerviam. * In omni
enim colle ſublimi, & ſub omni ligno frondoſo,
tu proſternebaris meretrix.
E 21 * Ego autem plantavi te vineam electam,
* Iſa 5. a. 1. Mat. 21. d. 33. omne ſemen verum: quomodo ergo converſa es
mihi in pravum vinea aliena?
22 Si laveris te nitro, & multiplicaveris tibi her-
bam borith, maculata es in iniquitate tua coram
me, dicit Dominus Deus.
23 Quomodo dicis: Non ſum polluta, poſt Baa-
lim non ambulavi? vide vias tuas in convalle, ſcito
quid feceris: curſor levis explicans vias ſuas.
24 Onager aſſuetus in ſolitudine, in deſiderio
animæ ſuæ attraxit ventum amoris ſui: nullus
avertet eam: omnes qui quærunt eam, non defi-
cient: in menſtruis ejus invenient eam.
25 Prohibe pedem tuum à nuditate, & guttur
tuum à ſiti. Et dixiſti: Deſperavi, nequaquam
faciam: adamavi quippe alienos, & poſt eos am-
bulabo.
F 26 Quomodo confunditur fur quando depre-
henditur, ſic confuſi ſunt domus Iſraël, ipſi & re-
ges eorum, principes, & ſacerdotes, & prophetæ
eorum,
27 Dicentes ligno: Pater meus es tu; & lapidi:
* Inf. 32. f. 33. Tu me genuiſti. * verterunt ad me tergum, & non
faciem, & in tempore afflictionis ſuæ dicent: Sur-
ge, & libera nos.
28 Vbi ſunt dij tui, quos feciſti tibi? ſurgant &
* Inf. 11. c. 13. liberent te in tempore afflictionis tuæ: * ſecun-
dùm numerum quippe civitatum tuarum erant
dii tui Juda.
29 Quid vultis mecum judicio contendere?
omnes dereliquiſtis me, dicit Dominus.
30 Fruſtrà percuſſi filios veſtros, diſciplinam non
receperunt: devoravit gladius veſter prophetas
veſtros, quaſi leo vaſtator.
31 Generatio veſtra. Videte verbum Domini:
Numquid ſolitudo factus ſum Iſraëli, aut terra ſe-
rotina? quare ergo dixit populus meus: Receſſi-
mus, non veniemus ultrà ad te?
G 32 Numquid obliviſcetur virgo ornamenti ſui,
aut ſponſa faſciæ pectoralis ſuæ? populus verò
meus oblitus eſt mei diebus innumeris.
33 Quid niteris bonam oſtendere viam tuam
ad quærendam dilectionem, quæ inſuper &
malitias tuas docuiſti vias tuas,
34 Et in alis tuis inventus eſt ſanguis anima-
rum pauperum & innocentum? non in foſſis in-
veni eos, ſed in omnibus quæ ſuprà memoravi.
35 Et dixiſti: Abſque peccato & innocens ego
ſum: & propterea avertatur furor tuus à me. Ecce
ego judicio contendam tecum, eò quòd dixeris:
Non peccavi.
36 Quàm vilis facta es nimis, iterans vias tuas!
& ab Ægypto confundêris, ſicut confuſa es ab
Aſſur.
37 Nam & ab iſta egredieris, & manus tuæ erunt
ſuper caput tuum: quoniam obtrivit Dñs confi-
dentiam tuam, & nihil habebis proſperum in ea.

Caput III.

Deus incomparabili clementia populum ſuum ad ſe revocat ab idololatria, in qua Iuda etiam Iſraëlem exceſſit: promittens ſe aſſumpturum eos in filios, & veros paſtores eis daturum, ut Ieroſolymis in pace colant Dominum: de futura gloria & exaltatione Ieruſalem, ac Gentium ad eam congregatione, & de populi pœnitentia.

1 VUlgò dicitur: Si dimiſerit vir uxorem ſuã, A
& recedens ab eo duxerit virum alterum:
nũquid revertetur ad eam ultrà? nũquid non pol-
luta & contaminata erit mulier illa? tu autẽ for-
nicata es cum amatoribus multis: tamen reverte-
re ad me, dicit Dominus, & ego ſuſcipiam te.
2 Leva oculos tuos in directum, & vide ubi non
proſtrata ſis: in viis ſedebas, expectans eos quaſi
latro in ſolitudine: & polluiſti terram in forni-
cationibus tuis, & in malitiis tuis.
3 Quam ob rem prohibitæ ſunt ſtillæ pluvia-
rum, & ſerotinus imber non fuit: frons mulieris
meretricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere.
4 Ergo ſaltem amodò voca me: Pater meus, dux
virginitatis meæ tu es:
5 Numquid iraſcêris in perpetuum, aut perſe- B
verabis in finem? Ecce locuta es, & feciſti mala,
& potuiſti.
6 Et dixit Dominus ad me in diebus Joſiæ regis: * Sup. 2. d. 20.
* Numquid vidiſti quæ fecerit averſatrix Iſraël?
abiit ſibimet ſuper omnem montem excelſum, &
ſub omni ligno frondoſo, & fornicata eſt ibi.
7 Et dixi, cùm feciſſet hæc omnia: Ad me re-
vertere: & non eſt reverſa. Et vidit prævaricatrix
ſoror ejus Juda,
8 Quia pro eo, quòd mœchata eſſet averſatrix C
Iſraël, dimiſiſſem eam, & dediſſem ei libellum re-
pudij: & non timuit prævaricatrix Juda ſoror
ejus, ſed abiit, & fornicata eſt etiam ipſa.
9 Et facilitate fornicationis ſuæ contaminavit
terram, & mœchata eſt cum lapide & ligno.
10 Et in omnibus his non eſt reverſa ad me
prævaricatrix ſoror ejus Juda in toto corde ſuo,
ſed in mendacio, ait Dominus.
11 Et dixit Dominus ad me: Juſtificavit ani-
mam ſuam averſatrix Iſraël, comparatione præva-
ricatricis Judæ.
12 Vade, & clama ſermones iſtos contra Aqui- D
lonem, & dices: Revertere averſatrix Iſraël, ait
Dominus, & non avertam faciem meam à vobis:
quia ſanctus ego ſum, dicit Dominus, & non iraſ-
car in perpetuum.

Digitized by Google

13 Verumtamen ſcito iniquitatem tuam, quia in Dominum Deum tuum prævaricata es: & diſperſiſti vias tuas alienis ſub omni ligno frondoſo, & vocem meam non audiſti, ait Dominus.

14 Convertimini filij revertentes, dicit Dominus: quia ego vir veſter: & aſſumam vos unum de civitate, & duos de cognatione, & introducam vos in Sion.

15 Et dabo vobis paſtores juxta cor meum, & paſcent vos ſcientia & doctrina.

E 16 Cúmque multiplicati fueritis, & creveritis in terra in diebus illis, ait Dominus: non dicent ultrà: Arca teſtamenti Domini: neque aſcendet ſuper cor, neque recordabuntur illius: nec viſitabitur, nec fiet ultrà.

17 In tempore illo vocabunt Jeruſalem Solium Domini: & congregabuntur ad eam omnes Gentes in nomine Domini in Jeruſalem, & non ambulabunt poſt pravitatem cordis ſui peſſimi.

18 In diebus illis ibit domus Juda ad domum Iſraël, & venient ſimul de terra Aquilonis, ad terram quam dedi patribus veſtris.

19 Ego autem dixi: Quomodo ponam te in filios, & tribuam tibi terram deſiderabilem, hæreditatem præclaram exercituum Gentium? Et dixi:
F Patrē vocabis me, & poſt me ingredi non ceſſabis.

20 Sed quomodo ſi contemnat mulier amatorem ſuum, ſic contempſit me domus Iſraël, dicit Dñs.

21 Vox in viis audita eſt, ploratus & ululatus filiorum Iſraël: quoniam iniquam fecerunt viam ſuam, obliti ſunt Domini Dei ſui.

22 Convertimini filij revertentes, & ſanabo averſiones veſtras. Ecce nos venimus ad te: tu enim es Dominus Deus noſter.

G 23 Verè mendaces erant colles, & multitudo montiū: verè in Domino Deo noſtro ſalus Iſraël.

24 Confuſio comedit laborem patrum noſtrorum ab adoleſcentia noſtra, greges eorum, & armenta eorum, filios eorum, & filias eorum.

25 Dormiemus in confuſione noſtra, & operiet nos ignominia noſtra: quoniam Domino Deo noſtro peccavimus nos, & patres noſtri, ab adoleſcentia noſtra uſque ad diem hanc: & non audivimus vocem Domini Dei noſtri.

Caput IV.

Promittit Dominus veniam ſi ſe verè convertant & corde circumcidant, comminando gravia mala, ſi in malis perſiſtant: quapropter luget propheta videns terram devaſtandam, & in ſolitudinem redigendam, ita tamen ut non fiat conſummatio.

A 1 SI reverteris Iſraël, ait Dominus, ad me convertere: ſi abſtuleris offendicula tua à facie mea, non commoveberis.

2 Et jurabis: Vivit Dominus in veritate, & in judicio, & in juſtitia: & benedicent eum Gentes, ipſúmque laudabunt.

3 Hæc enim dicit Dominus viro Juda & Jeruſalem: * Novate vobis novale, & nolite ſerere ſuper ſpinas:

* Oſee. 10. d. 12.

4 Circumcidimini Domino, & auferte præputia cordium veſtrorum viri Juda, & habitatores Jeruſalem: ne fortè egrediatur ut ignis indignatio mea, & ſuccendatur, & non ſit qui extinguat, propter malitiam cogitationum veſtrarum.

B 5 Annuntiate in Juda, & in Jeruſalem auditum facite: loquimini, & canite tuba in terra: clamate fortiter, & dicite: Congregamini, & ingrediamur civitates munitas,

6 Levate ſignum in Sion. Confortamini, nolite ſtare, * quia malum ego adduco ab Aquilone, & contritionem magnam.

* Sup. 1. c. 14.

7 Aſcendit leo de cubili ſuo, & prædo Gentium ſe levavit: egreſſus eſt de loco ſuo, ut ponat terram tuam in ſolitudinem: civitates tuæ vaſtabuntur, remanentes abſque habitatore.

8 Super hoc accingite vos ciliciis, plangite & ululate: quia non eſt averſa ira furoris Domini à nobis. C

9 Et erit in die illa, dicit Dominus: Peribit cor regis, & cor principum: & obſtupeſcent ſacerdotes, & prophetæ conſternabuntur.

10 Et dixi: Heu, heu, heu Dñe Deus, ergóne decepiſti populum iſtum & Jeruſalem, dicens: Pax erit vobis: & ecce pervenit gladius uſq; ad animā?

11 In tempore illo dicetur populo huic & Jeruſalem: Ventus urens in viis, quæ ſunt in deſerto viæ filiæ populi mei, non ad ventilandum & ad purgandum.

12 Spiritus plenus ex his veniet mihi: & nunc ego loquar judicia mea cum eis.

13 Ecce quaſi nubes aſcendet, & quaſi tempeſtas currus ejus: velociores aquilis equi illius: væ nobis quoniam vaſtati ſumus. D

14 Lava à malitia cor tuū Jeruſalem, ut ſalva fias: uſquequò morabuntur in te cogitationes noxiæ?

15 Vox enim annuntiantis à Dan, & notum facientis idolum de monte Ephraim.

16 Dicite gentibus: Ecce auditum eſt in Jeruſalem cuſtodes venire de terra longinqua, & dare ſuper civitates Juda vocem ſuam.

17 Quaſi cuſtodes agrorum facti ſunt ſuper eam in gyro: quia me ad iracundiam provocavit, dicit Dominus.

18 * Viæ tuæ, & cogitationes tuæ fecerunt hæc tibi: iſta malitia tua, quia amara, quia tetigit cor tuum.

* Sup. 2. a. 3. b. 5.

19 Ventrem meum, ventrem meum doleo, ſenſus cordis mei turbati ſunt in me: non tacebo, quoniam vocem buccinæ audivit anima mea, clamorem prælij. E

20 Contritio ſuper contritionem vocata eſt, & vaſtata eſt omnis terra: repentè vaſtata ſunt tabernacula mea, ſubitò pelles meæ.

21 Uſquequò videbo fugientem, audiam vocem buccinæ?

22 Quia ſtultus populus meus me non cognovit: filij inſipientes ſunt, & vecordes: ſapientes ſunt ut faciant mala, benè autem facere neſcierunt.

23 Aſpexi terram, & ecce vacua erat, & nihili; & cælos, & non erat lux in eis.

24 Vidi montes, & ecce movebantur: & omnes colles conturbati ſunt.

25 Intuitus ſum, & non erat homo: & omne volatile cæli receſſit.

26 Aſpexi, & ecce Carmelus deſertus: & omnes urbes ejus deſtructæ ſunt à facie Domini, & à facie iræ furoris ejus. F

27 Hæc enim dicit Dominus: Deſerta erit omnis terra, ſed tamen conſummationem non faciā.

Digitized by Google

28 Lugebit terra, & mœrebunt cæli deſuper:
eò quòd locutus ſum, cogitavi, & non pœnituit
me, nec averſus ſum ab eo.
G 29 A voce equitis & mittentis ſagittam, fugit
omnis civitas: ingreſſi ſunt ardua, & aſcenderunt
rupes: univerſæ urbes derelictæ ſunt, & non ha-
bitat in eis homo.
30 Tu autem vaſtata quid facies? cùm veſtieris
te coccino, cùm ornata fueris monili aureo, & pin-
xeris ſtibio oculos tuos, fruſtrà componeris; contē-
pſerunt te amatores tui, animam tuam quærent.
31 Vocem enim quaſi parturientis audivi, an-
guſtias ut puerperæ: Vox filiæ Sion intermorien-
tis, expandentiſque manus ſuas: væ mihi, quia
defecit anima mea propter interfectos.

Caput V.

*Dominus in Ieruſalem quærit virum juſtum, ut illi miſerea-
tur: ſed tam plebs quàm optimates in pravitatibus ſuis &
idololatria indurati ſunt & effuſi, ideò comminatur eis vaſta-
tionem ab extraneo populo, eo quòd cæci & ſurdi facti ſint,
non tamen uſque ad conſummationem.*

A 1 CIrcuite vias Jeruſalem, & aſpicite, & conſi-
derate, & quærite in plateis ejus, an inve-
niatis virum facientem judicium, & quærentem
fidem: & propitius ero ei.
2 Quòd ſi etiam, Vivit Dominus, dixerint: &
hoc falsò jurabunt.
3 Domine oculi tui reſpiciunt fidem: percuſſi-
ſti eos, & non doluerunt: attriviſti eos, & renue-
runt accipere diſciplinam: induraverunt facies
ſuas ſupra petram, & noluerunt reverti.
4 Ego autem dixi: Forſitan pauperes ſunt &
ſtulti, ignorantes viam Domini, judicium Dei ſui.
B 5 Ibo igitur ad optimates, & loquar eis: ipſi
enim cognoverunt viam Domini, judicium Dei
ſui. & ecce magis hi ſimul confregerunt jugum,
ruperunt vincula.
6 Idcircò percuſſit eos leo de ſilva, lupus ad veſ-
peram vaſtavit eos, pardus vigilans ſuper civita-
tes eorum: omnis, qui egreſſus fuerit ex eis, ca-
pietur: quia multiplicatæ ſunt prævaricationes
eorum, confortatæ ſunt averſiones eorum.
7 Super quo propitius tibi eſſe potero? filij tui
dereliquerunt me, & jurant in his qui non ſunt
dij: ſaturavi eos, & mœchati ſunt, & in domo
meretricis luxuriabantur.
* Ezech. 8 Equi amatores & emiſſarij facti ſunt: *Unuſ-
22.b.11. quiſque ad uxorem proximi ſui hinniebat.
C 9 Numquid ſuper his non viſitabo, dicit Domi-
nus? & in gente tali non ulciſcetur anima mea?
10 Aſcendite muros ejus, & diſſipate, conſum-
mationem autem nolite facere: auferte propagi-
nes ejus, quia non ſunt Domini.
11 Prævaricatione enim prævaricata eſt in me
domus Iſraël, & domus Juda, ait Dominus.
12 Negaverunt Dominum, & dixerunt: Non
eſt ipſe: neque veniet ſuper nos malum: gladium
& famem non videbimus.
13 Prophetæ fuerunt in ventum locuti, & reſ-
ponſum non fuit in eis: hæc ergo evenient illis.
14 Hæc dicit Dominus Deus exercituum:
Quia locuti eſtis verbum iſtud: ecce ego do ver-
ba mea in ore tuo in ignem, & populum iſtum in
ligna, & vorabit eos.
15 Ecce ego adducam ſuper vos gentem de lon- D
ginquo domus Iſraël, ait Dominus, gentem ro-
buſtam, gentem antiquam, gentem, cujus ignora-
bis linguam, nec intelliges quid loquatur.
16 Pharetra ejus quaſi ſepulchrum patens, uni-
verſi fortes.
17 Et comedet ſegetes tuas, & panem tuum:
devorabit filios tuos, & filias tuas: comedet gre-
gem tuum, & armenta tua: comedet vineam tuam,
& ficum tuam: & conteret urbes munitas tuas, in
quibus tu habes fiduciam, gladio.
18 Verumtamen in diebus illis, ait Dominus,
non faciam vos in conſummationem. E
19 * Quòd ſi dixeritis: Quare fecit nobis Do- *Inf.16.b.10.
minus Deus noſter hæc omnia? dices ad eos: Sicut
dereliquiſtis me, & ſerviſtis deo alieno in terra
veſtra, ſic ſervietis alienis in terra non veſtra.
20 Annuntiate hoc domui Jacob, & auditum
facite in Juda, dicentes:
21 Audi popule ſtulte, qui non habes cor: qui ha-
bentes oculos, non videtis; & aures, & non auditis.
22 Me ergo non timebitis, ait Dominus, & à fa-
cie mea non dolebitis? Qui poſui arenam termi-
num mari, præceptum ſempiternum, quod non
præteribit: & commovebuntur, & non poterunt:
& intumeſcent fluctus ejus, & non tranſibunt
illud:
23 Populo autem huic factum eſt cor incre- F
dulum & exaſperans, receſſerunt & abierunt.
24 Et non dixerunt in corde ſuo: Metuamus
Dominum Deum noſtrum, qui dat nobis pluviam
temporaneam & ſerotinam in tempore ſuo; ple-
nitudinem annuæ meſſis cuſtodientem nobis.
25 Iniquitates veſtræ declinaverunt hæc: &
peccata veſtra prohibuerunt bonum à vobis:
26 Quia inventi ſunt in populo meo impij in-
ſidiantes quaſi aucupes, laqueos ponentes & pe-
dicas ad capiendos viros.
27 Sicut decipula plena avibus, ſic domus eo-
rum plenæ dolo: ideò magnificati ſunt & ditati.
28 Incraſſati ſunt & impinguati: & prætérie- G
runt ſermones meos peſſimè. *Cauſam viduæ non *Iſa.1.f.23.
judicaverunt, cauſam pupilli non direxerunt, & Zach.7.c.10.
judicium pauperum non judicaverunt.
29 Numquid ſuper his non viſitabo, dicit Do-
minus? aut ſuper gentem hujuſcemodi non ulciſ-
cetur anima mea?
30 Stupor & mirabilia facta ſunt in terra:
31 Prophetæ prophetabant mendacium, & ſa-
cerdotes applaudebant manibus ſuis: & populus
meus dilexit talia: quid igitur fiet in noviſſimo
ejus?

Caput VI.

*Prædicitur calamitas ac vaſtitas Ieroſolymorum ab Aſſyriis,
eò quòd contempſerint legem Domini, nec audire voluerint in-
crepationes: ſed omnes, & potiſſimùm primates, prophetæ ac ſa-
cerdotes avaritiæ ac dolo ſtuduerint, ideóque & ipſos & eo-
rum ſacrificia Deus abjicit: jubet ergo Prophetæ eos lugere,
quoniam purgari conflatorio non potuerunt.*

1 COnfortamini filij Benjamin in medio Jeru- A
ſalem, & in Thecua clangite buccina, & ſu-
per Bethacarem levate vexillum: quia malum vi-
ſum eſt ab Aquilone, & contritio magna.
2 Speciosæ & delicatæ aſſimilavi filiam Sion.
3 Ad eam venient paſtores, & greges eorum,
fixerunt

Digitized by Google

fixerunt in ea tentoria in circuitu: paſcet unuſ-
quiſque eos, qui ſub manu ſua ſunt.
4 Sanctificate ſuper eam bellum:conſurgite,&
aſcendamus in meridie: væ nobis,quia declinavit
dies,quia longiores factæ ſunt umbræ veſperi.
5 Surgite, & aſcendamus in nocte, & diſſipe-
mus domos ejus.
B 6 Quia hæc dicit Dominus exercituum: Cæ-
dite lignum ejus, & fundite circa Jeruſalem agge-
rem:hæc eſt civitas viſitationis,omnis calumnia
in medio ejus.
7 Sicut frigidam fecit ciſterna aquam ſuam,ſic
frigidam fecit malitiam ſuam:iniquitas & vaſti-
tas audietur in ea,coram me ſemper infirmitas &
plaga.
8 Erudire Jeruſalem, ne fortè recedat anima
mea à te, ne fortè ponam te deſertam,terram in-
habitabilem.
9 Hæc dicit Dñs exercituum: Uſque ad race-
mum colligent quaſi in vinea reliquias Iſraël:con-
verte manum tuã quaſi vindemiator ad cartallũ.
10 Cui loquar?& quem conteſtabor ut audiat?
ecce incircumciſæ aures eorum, & audire non
poſſunt: ecce verbum Domini factum eſt eis in
opprobrium, & non ſuſcipient illud.
C 11 Idcircò furore Domini plenus ſum, labora-
vi ſuſtinens:effunde ſuper parvulum foris,& ſu-
per conſilium juvenum ſimul: vir enim cum
muliere capietur, ſenex cum pleno dierum.
12 Et tranſibunt domus eorum ad alteros, agri
& uxores pariter: quia extendam manum meam
ſuper habitantes terram, dicit Dominus.
*Iſa.56.d.11. Inf.8.d.10. 13 * A minore quippe uſque ad majorem om-
nes avaritiæ ſtudent: & à propheta uſque ad ſa-
cerdotem cuncti faciunt dolum.
14 Et curabant contritionem filiæ populi mei
cũ ignominia,dicentes:Pax, pax:& non erat pax.
D 15 Confuſi ſunt,quia abominationem fecerũt:
quin potiùs cõfuſione non ſunt confuſi,& erubeſ-
cere neſcierunt:quam ob rẽ cadent inter ruentes:
in tempore viſitationis ſuæ corruent,dicit Dñs.
16 Hæc dicit Dñs:State ſuper vias,& videte,&
interrogate de ſemitis antiquis,quæ ſit via bona,
Matt.11.d.29 & ambulate in ea: & invenietis refrigerium ani-
mabus veſtris. Et dixerunt: Non ambulabimus.
17 Et conſtitui ſuper vos ſpeculatores. Audite
vocem tubæ. Et dixerunt: Non audiemus.
E 18 Ideò audite Gentes, & cognoſce congrega-
tio, quanta ego faciam eis.
19 Audi terra: Ecce ego adducam mala ſuper
populum iſtum,fructum cogitationum ejus:quia
verba mea non audierunt,& legem meam proje-
cerunt.
*Iſa.1.c.11. 20 * Ut quid mihi thus de Saba affertis,& ca-
lamum ſuave olentem de terra longinqua? holo-
cautomata veſtra non ſunt accepta, & victimæ
veſtræ non placuerunt mihi.
F 21 Propterea hæc dicit Dominus:Ecce ego da-
bo in populum iſtum ruinas, & ruent in eis pa-
tres & filij ſimul,vicinus & proximus peribunt.
22 Hæc dicit Dominus: Ecce populus venit
de Terra Aquilonis, & gens magna conſurget à
finibus terræ.
23 Sagittam & ſcutum arripiet:crudelis eſt,&
non miſerebitur.vox ejus quaſi mare ſonabit: &
ſuper equos aſcendent, præparati quaſi vir ad
prælium, adverſum te filia Sion.
24 Audivimus famam ejus, diſſolutæ ſunt ma-
nus noſtræ:tribulatio apprehendit nos,dolores ut
parturientem.
25 Nolite exire ad agros, & in via ne ambule-
tis:quoniam gladius inimici, pavor in circuitu.
26 Filia populi mei accingere cilicio, & conſ- G
pergere cinere:luctum unigeniti fac tibi, planctũ
amarum, quia repentè veniet vaſtator ſuper nos.
27 Probatorem dedi te in populo meo robu-
ſtum: & ſcies, & probabis viam eorum.
28 Omnes iſti principes declinantes,ambulan-
tes fraudulenter, æs & ferrum: univerſi corrupti
ſunt.
29 Defecit ſufflatorium, in igne conſumptum
eſt plumbum,fruſtra conflavit conflator: malitiæ
enim eorum non ſunt conſumptæ.
30 Argentum reprobum vocate eos, quia Do-
minus projecit illos.

CAPUT VII.

Quòd fruſtrà confidant in templo,peſſima perpetrantes, & prophetas audire nolentes,ſicut & patres eorum: quapropter denuntiat templum abjiciendum, & terram Juda redigendam in ſolitudinem;nec profuturam orationem Ieremiæ pro illis, nec oblata ab eis ſacrificia, propter excelſa Topheth in valle filij Ennom, & multiplicet ipſorum malitias.

1 VErbum, quod factum eſt ad Jeremiam à A
Domino, dicens:
2 Sta in porta domus Domini, & prædica ibi
verbum iſtud, & dic: Audite verbum Domini
omnis Juda, qui ingredimini per portas has, ut
adoretis Dominum.
3 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël:
* Bonas facite vias veſtras, & ſtudia veſtra: & *Inf.26.a.13.
habitabo vobiſcum in loco iſto.
4 Nolite confidere in verbis mendacij, dicen-
tes: Templum Domini, templum Domini, tem-
plum Domini eſt.
5 Quoniam ſi benè direxeritis vias veſtras, &
ſtudia veſtra: ſi feceritis judicium inter virum
& proximum ejus,
6 Advenæ,& pupillo, & viduæ non feceritis B
calumniam, nec ſanguinem innocentem effude-
ritis in loco hoc, & poſt deos alienos non ambu-
laveritis in malum vobiſmetipſis:
7 Habitabo vobiſcum in loco iſto,in terra quam
dedi patribus veſtris à ſæculo & uſque in ſæculum.
8 Ecce vos confiditis vobis in ſermonibus men-
dacij, qui non proderunt vobis:
9 Furari,occidere,adulterari,jurare mẽdaciter, li-
bare Baalim,& ire poſt deos alienos,quos ignoratis.
10 Et veniſtis, & ſtetiſtis coram me in domo
hac,in qua invocatum eſt nomen meum,& dixi-
ſtis: Liberati ſumus, eò quòd fecerimus omnes
abominationes iſtas.
11 * Numquid ergo ſpelunca latronum facta eſt *Matt.21.b.13. Marc.11.c.17. Luc.19.g.46.
domus iſta, in qua invocatum eſt nomen meum
in oculis veſtris?ego,ego ſum:ego vidi,dicit Dñs.
12 Ite ad locum meum in Silo, ubi habitavit
nomen meum à principio: & videte quæ fecerim
ei propter malitiam populi mei Iſraël:
13 Et nunc, quia feciſtis omnia opera hæc, di- C
cit Dominus: & locutus ſum ad vos manè con-
ſurgens,

Digitized by Google

*Prov.1 c.24. Iſa.65. b.12. ſurgens,& loquens, & non audiſtis: * & vocavi
vos, & non reſpondiſtis:
*1.Reg 4.a.2. b.10. 14 * Faciam domui huic, in qua invocatum eſt
nomen meũ,& in qua vos habetis fiduciã,& loco,
qué dedi vobis & patribus veſtris, ſicut feci Silo.
15 Et projiciam vos à facie mea, ſicut projeci
omnes fratres veſtros, univerſum ſemen Ephraim.
*Inf.11 c.14.14. b.11. 16 * Tu ergo noli orare pro populo hoc, nec
aſſumas pro eis laudem & orationem,& non obſi-
ſtas mihi: quia non exaudiam te.
17 Nónne vides quid iſti faciunt in civitati-
bus Juda, & in plateis Jeruſalem?
D 18 Filij colligunt ligna, & patres ſuccendunt
ignem, & mulieres conſpergunt adipem, ut fa-
ciant placentas reginæ cæli,& libent diis alienis,
& me ad iracundiam provocent.
19 Numquid me ad iracundiam provocant, di-
cit Dominus? nónne ſemetipſos in confuſionem
vultus ſui?
20 Ideò hæc dicit Dominus Deus: Ecce furor
meus, & indignatio mea conflatur ſuper locum
iſtum, ſuper viros,& ſuper jumenta, & ſuper li-
gnum regionis, & ſuper fruges terræ, & ſuccen-
detur, & non extinguetur.
E 21 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſ-
raël: Holocautomata veſtra addite victimis ve-
ſtris, & comedite carnes.
22 Quia non ſum locutus cum patribus veſtris,
& non præcepi eis, in die qua eduxi eos de Terra
Ægypti, de verbo holocautomatum,& victimarũ.
23 Sed hoc verbum præcepi eis, dicens: Audi-
te vocem meam,& ero vobis Deus, & vos eritis
mihi populus: & ambulate in omni via, quam
mandavi vobis, ut benè ſit vobis.
24 Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem
ſuam: ſed abierunt in voluntatibus, & in pravi-
tate cordis ſui mali: factique ſunt retrorſum &
non in ante,
F 25 A die qua egreſſi ſunt patres eorum de ter-
ra Ægypti, uſque ad diem hanc. Et miſi ad vos
omnes ſervos meos prophetas per diem conſur-
gens diluculo, & mittens.
26 Et non audierunt me, nec inclinaverunt au-
Inf.16. c.12. rem ſuam: ſed induraverunt cervicem ſuam: &
pejùs operati ſunt, quàm patres eorum.
27 Et loquèris ad eos omnia verba hæc, & non
audient te: & vocabis eos, & non reſpondebunt
tibi.
28 Et dices ad eos: Hæc eſt gens, quæ non au-
divit vocem Domini Dei ſui, nec recepit diſci-
plinam: periit fides, & ablata eſt de ore eorum.
29 Tonde capillum tuum, & projice, & ſume
in directum planctum: quia projecit Dominus,
& reliquit generationem furoris ſui,
30 Quia fecerunt filij Juda malum in oculis
meis, dicit Dominus. Poſuerunt offendicula ſua
in domo, in qua invocatum eſt nomen meum, ut
polluerent eam:
G 31 Et ædificaverunt excelſa Topheth, quæ eſt
in valle filij Ennom: ut incenderent filios ſuos, &
filias ſuas igni: quæ non præcepi, nec cogitavi in
corde meo.
32 Ideò ecce dies venient, dicit Dominus, &
non dicetur ampliùs, Topheth,& Vallis filij En-
nom: ſed Vallis interfectionis: & ſepelient in
Topheth, eò quòd non ſit locus.
33 Et erit morticinũ populi hujus in cibos volu-
cribus cæli,& beſtiis terræ,& non erit qui abigat.
34 * Et quieſcere faciam de urbibus Juda,& de *Ezech. 26 c.13.
plateis Jeruſalem, vocem gaudij,& vocem lætitiæ,
vocem ſponſi, & vocem ſponſæ: in deſolationem
enim erit terra.

CAPUT VIII.

Quia tam reges, optimates, ſacerdotes ac propheta, quàm reliquus populus ad idololatriam converſi ſunt; & non conſiderato Domini judicio, omnes relicta veritate ſtuduerunt avaritia ac idololatria, & Dominum provocantes noluerunt reſipiſcere; ideò ab hoſtibus crudeliſſimis affligentur.

1 IN illo tempore, ait Dominus: Ejicient oſſa re- A
gum Juda,& oſſa principum ejus, & oſſa ſa-
cerdotum,& oſſa prophetarum,& oſſa eorum qui
habitaverunt Jeruſalem, de ſepulchris ſuis:
2 Et expandent ea ad ſolem, & lunam,& om-
nem militiam cæli, quæ dilexerunt,& quibus ſer-
vierunt,& poſt quæ ambulaverunt,& quæ quæ-
ſierunt, & adoraverunt: non colligentur, & non
ſepelientur: in ſterquilinium ſuper faciem terræ
erunt.
3 Et eligent magis mortem quàm vitam omnes
qui reſidui fuerint de cognatione hac peſſima in
univerſis locis, quæ derelicta ſunt, ad quæ ejeci
eos, dicit Dominus exercituum.
4 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus: Num- B
quid qui cadit, non reſurget? & qui averſus eſt,
non revertetur?
5 Quare ergo averſus eſt populus iſte in Jeru-
ſalem averſione contentioſa? Apprehenderunt
mendacium, & noluerunt reverti.
6 Attendi, & auſcultavi: nemo quod bonum
eſt loquitur, nullus eſt qui agat pœnitentiam ſu-
per peccato ſuo, dicens: Quid feci? omnes con-
verſi ſunt ad curſum ſuum, quaſi equus impetu
vadens ad prælium.
7 Milvus in cælo cognovit tempus ſuum; turtur, C
& hirundo,& ciconia, cuſtodierunt tempus ad-
ventus ſui: populus autem meus non cognovit ju-
dicium Domini.
8 Quomodo dicitis: Sapientes nos ſumus, &
lex Domini nobiſcum eſt? verè mendacium ope-
ratus eſt ſtylus mendax ſcribarum.
9 Confuſi ſunt ſapientes, perterriti & capti
ſunt: verbum enim Domini projecerunt, & ſa-
pientia nulla eſt in eis.
10 Propterea dabo mulieres eorum exteris, agros D
eorum heredibus: quia * à minimo uſque ad ma- *Iſa.56 d.11.
ximum omnes avaritiam ſequuntur: à propheta Sup.6.
uſq; ad ſacerdotem cuncti faciunt mendacium. c.13.
11 Et ſanabant contritionem filiæ populi mei
ad ignominiam, dicentes: Pax, pax: cùm non eſſet
pax.
12 Confuſi ſunt, quia abominationem fecerunt:
quinimò confuſione non ſunt confuſi, & erubeſ-
cere neſcierunt: idcircò cadent inter corruentes,
in tempore viſitationis ſuæ corruent, dicit Dñs,
13 Congregans congregabo eos, ait Dominus:
non eſt uva in vitibus, & non ſunt ficus in ficul-
nea, folium defluxit: & dedi eis quæ prætergreſ-
ſa ſunt.

14 Quare

Digitized by Google

14 Quare ſedemus? convenite, & ingrediamur civitatem munitam, & ſileamus ibi: quia Dominus Deus noſter ſilere nos fecit, & potum dedit nobis * aquam fellis: peccavimus enim Domino.

* Inf. 9. c. 15. * Inf. 14. d. 19.

15 * Expectavimus pacem, & non erat bonum: tempus medelæ, & ecce formido.

F 16 A Dan auditus eſt fremitus equorum ejus, à voce hinnituum pugnatorum ejus commota eſt omnis terra, & venerunt, & devoraverunt terram, & plenitudinem ejus, urbem, & habitatores ejus.

17 Quia ecce ego mittam vobis ſerpentes regulos, quibus non eſt incantatio: & mordebunt vos, ait Dominus.

18 Dolor meus ſuper dolorem, in me cor meum mœrens.

G 19 Ecce vox clamoris filiæ populi mei de terra longinqua: Numquid Dominus non eſt in Sion, aut rex ejus non eſt in ea? Quare ergo me ad iracundiam concitaverunt in ſculptilibus ſuis, & in vanitatibus alienis?

20 Tranſiit meſſis, finita eſt æſtas, & nos ſalvati non ſumus.

21 Super contritione filiæ populi mei contritus ſum, & contriſtatus, ſtupor obtinuit me.

22 Numquid reſina non eſt in Galaad? aut medicus non eſt ibi? quare igitur non eſt obducta cicatrix filiæ populi mei?

CAPUT IX.

Luget propheta interficiendos de Iudæa: in nullo dicit eſſe fidendum, cùm omnes doloſè incedant: & quia Iudæa vaſtanda eſt, vult omnes aſſumere luctum: in ſolo Deo ejúſque cognitione gloriandum, qui puniet tam Gentiles quàm filios Iſraël incircumciſos corde.

A 1 QUis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum? & plorabo die ac nocte interfectos filiæ populi mei.

2 Quis dabit me in ſolitudine diverſorium viatorum, & derelinquam populum meum, & recedam ab eis? quia omnes adulteri ſunt, cœtus prævaricatorum.

3 Et extenderunt linguam ſuam quaſi arcum mendacij & non veritatis: confortati ſunt in terra, quia de malo ad malum egreſſi ſunt, & me non cognoverunt, dicit Dominus.

B 4 Unuſquiſque ſe à proximo ſuo cuſtodiat, & in omni fratre ſuo non habeat fiduciam: quia omnis frater ſupplantans ſupplantabit, & omnis amicus fraudulenter incedet.

5 Et vir fratrem ſuum deridebit, & veritatem non loquentur: docuerunt enim linguam ſuam loqui mendacium: ut iniquè agerent, laboraverunt.

6 Habitatio tua in medio doli: in dolo renuerunt ſcire me, dicit Dominus.

7 Proptereà hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego conflabo, & probabo eos: quid enim aliud faciam à facie filiæ populi mei?

C 8 * Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta eſt: in ore ſuo pacem cum amico ſuo loquitur, & occultè ponit ei inſidias.

* Pſ. 27. a. 3.

9 Numquid ſuper his non viſitabo, dicit Dominus? aut in gente hujuſmodi non ulciſcetur anima mea?

10 Super montes aſſumam fletum ac lamentum, & ſuper ſpecioſa deſerti planctum: quoniam incenſa ſunt, eò quòd non ſit vir pertranſiens: & non audierunt vocem poſſidentis: à volucre cæli uſque ad pecora tranſmigraverunt & receſſerũt.

11 Et dabo Jeruſalem in acervos arenæ, & cubilia draconum: & civitates Juda dabo in deſolationem, eò quòd non ſit habitator.

12 Quis eſt vir ſapiens, qui intelligat hoc, & ad quem verbum oris Domini fiat ut annuntiet iſtud, quare perierit terra, & exuſta ſit quaſi deſertum, eò quòd non ſit qui pertranſeat? D

13 Et dixit Dominus: Quia dereliquerunt legem meam, quam dedi eis, & non audierunt vocem meam, & non ambulaverunt in ea:

14 Et abierunt poſt pravitatem cordis ſui, & poſt Baalim: quod didicerunt à patribus ſuis.

15 Idcircò hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: * Ecce ego cibabo populum iſtum abſinthio, & potum dabo eis aquam fellis.

* Inf. 23. d. 15.

16 Et diſpergam eos in Gentibus, quas non noverunt ipſi & patres eorum: & mittam poſt eos gladium, donec conſumantur. E

17 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël. Contemplamini, & vocate lamentatrices, & veniant: & ad eas, quæ ſapientes ſunt, mittite, & properent:

18 Feſtinent, & aſſumant ſuper nos lamentum: deducant oculi noſtri lacrymas, & palpebræ noſtræ defluant aquis.

19 Quia vox lamentationis audita eſt de Sion: Quomodo vaſtati ſumus & confuſi vehementer? quia dereliquimus terram, quoniam dejecta ſunt tabernacula noſtra. F

20 Audite ergo mulieres verbum Domini: & aſſumant aures veſtræ ſermonem oris ejus: & docete filias veſtras lamentum, & unaquæque proximam ſuam planctum.

21 Quia aſcendit mors per feneſtras noſtras, ingreſſa eſt domos noſtras, diſperdere parvulos deforis, juvenes de plateis.

22 Loquere: Hæc dicit Dominus: & cadet morticinum hominis quaſi ſtercus ſuper faciem regionis, & quaſi fœnum poſt tergum metentis, & non eſt qui colligat.

23 Hæc dicit Dominus: * Non glorietur ſapiens in ſapientia ſua, & non glorietur fortis in fortitudine ſua, & non glorietur dives in divitiis ſuis: G

* 1. Cor. 1. d. 31. 2. Cor. 10. d. 17.

24 Sed in hoc glorietur, qui gloriatur, ſcire & noſſe me, quia ego ſum Dominus, qui facio miſericordiam, & judicium, & juſtitiam in terra: hæc enim placent mihi, ait Dominus.

25 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & viſitabo ſuper omnem qui circumciſum habet præputium,

26 Super Ægyptum, & ſuper Juda, & ſuper Edom, & ſuper filios Ammon, & ſuper Moab, & ſuper omnes qui attonſi ſunt in comam, habitantes in deſerto: quia omnes gentes habent præputium, omnis autem domus Iſraël incircumciſi ſunt corde.

Digitized by Google

CAPUT X.

Non eſt timenda cæleſtis conſtellatio, nec vaniſſima ac imbecillia idola; ſed Dominus qui ſolus eſt Deus, creator ac gubernator omnium, qui vaſtabit peccatores terræ: plangit ſuum malum Ieruſalem, & cùm hominis non ſit ſuas vias dirigere, orat Deum ne eos qui ipſum cognoſcunt, ad internecionem deleat, ſed in hoſtes potiùs Iudæorum ſuum effundat furorem.

A 1 AUdite verbum, quod locutus eſt Dominus
ſuper vos domus Iſraël.
2 Hæc dicit Dominus: Juxta vias Gentium no-
lite diſcere: & à ſignis cæli nolite metuere, quæ
timent Gentes:
*Sap. 13. 6. 11. 14. a. 8. 3 Quia leges populorum vanæ ſunt: quia * li-
gnũ de ſaltu præcidit opus manus artificis in aſcia.
4 Argento & auro decoravit illud: clavis &
malleis compegit, ut non diſſolvatur.
5 In ſimilitudinem palmæ fabricata ſunt, & non
loquentur: portata tollentur, quia incedere non
valent. nolite ergo timere ea, quia nec malè poſ-
ſunt facere, nec benè.
*Mich. 7. d. 18. 6 * Non eſt ſimilis tui Domine: magnus es tu,
& magnum nomen tuum in fortitudine.
*Apoc. 15. a. 4. 7 * Quis non timebit te ô rex Gentium? tuum
eſt enim decus: inter cunctos ſapientes Gen-
tium, & in univerſis regnis eorum nullus eſt ſimi-
lis tui.
8 Pariter inſipientes & fatui probabuntur: do-
ctrina vanitatis eorum lignum eſt.
B 9 Argentum involutum de Tharſis affertur, &
aurum de Ophaz: opus artificis, & manus ærarij:
hyacinthus & purpura indumentum eorum. opus
artificum univerſa hæc.
10 Dominus autem Deus verus eſt: ipſe Deus
vivens, & rex ſempiternus. ab indignatione ejus
commovebitur terra: & non ſuſtinebunt Gentes
comminationem ejus.
11 Sic ergo dicetis eis: Dij, qui cælos & ter-
ram non fecerunt, pereant de terra, & de his
quæ ſub cælo ſunt.
*Gen. 1. Inf. 51. b. 15. 12 * Qui facit terram in fortitudine ſua, præ-
parat orbem in ſapientia ſua, & prudentia ſua
extendit cælos.
13 Ad vocem ſuam dat multitudinem aquarum
in cælo, & elevat nebulas ab extremitatibus ter-
*Pſ. 134. b. 7. Inf. 51. b. 16. ræ: * fulgura in pluviam facit, & educit ventum
de theſauris ſuis.
C 14 Stultus factus eſt omnis homo à ſcientia, con-
fuſus eſt artifex omnis in ſculptili: quoniam fal-
ſum eſt quod conflavit, & non eſt ſpiritus in eis.
15 Vana ſunt, & opus riſu dignum: in tempore
viſitationis ſuæ peribunt.
16 Non eſt his ſimilis pars Jacob: qui enim for-
mavit omnia, ipſe eſt: & Iſraël virga hereditatis
ejus: Dominus exercituum nomen illi.
17 Congrega de terra confuſionem tuam, quæ
habitas in obſidione.
18 Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego longè
projiciam habitatores terræ in hac vice: & tribu-
labo eos ita ut inveniantur.
19 Væ mihi ſuper contritione mea, peſſima pla-
ga mea. Ego autem dixi: Planè hæc infirmitas
mea eſt, & portabo illam.
20 Tabernaculum meum vaſtatum eſt, omnes
funiculi mei dirupti ſunt, filij mei exierunt à me,
& non ſubſiſtunt: non eſt qui extendat ultrà ten-
torium meum, & erigat pelles meas.
21 Quia ſtultè egerunt paſtores, & Dominum D
non quæſierunt: propter eà non intellexerunt, &
omnis grex eorum diſperſus eſt.
22 Vox auditionis ecce venit, & commotio
magna de terra Aquilonis: ut ponat civitates Ju-
da ſolitudinem, & habitaculum draconum.
23 Scio Domine quia non eſt hominis via ejus;
nec viri eſt ut ambulet, & dirigat greſſus ſuos.
24 * Corripe me Domine, verumtamen in ju- *Pſ. 6. a. 2.
dicio; & non in furore tuo, ne fortè ad nihilum
redigas me.
25 * Effunde indignationem tuam ſuper Gen- *Pſ. 78. b. 6.
tes, quæ non cognoverunt te; & ſuper provincias,
quæ nomen tuum non invocaverunt: quia come-
derunt Jacob, & devoraverunt eum, & conſum-
pſerunt illum, & decus ejus diſſipaverunt.

CAPUT XI.

Quia maledicitur qui non audit nec ſervat pactum Domini patribus datum, ideò præcipitur propheta ut illud ſervandum Iudæis prædicet, ſed fruſtrà, cùm magis ſequantur patrum ſuorum ſcelera, variámque idololatriam; idcircò inferet Dominus inevitabilia in illos mala, nec proderunt eis idola, vel juſtorum oratio, neque quòd priùs à Deo dilecti fuerint: refert prava Iudæorum ſtudia de ipſo ex terra delendo: ſed perdentur qui nolunt audire prophetiam in nomine Domini.

1 VErbum, quod factum eſt à Domino ad Je- A
remiam, dicens:
2 Audite verba pacti hujus, & loquimini ad vi-
ros Juda, & habitatores Jeruſalem,
3 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus
Iſraël: Maledictus vir, qui non audierit verba pa-
cti hujus,
4 Quod præcepi patribus veſtris, in die qua
eduxi eos de terra Ægypti, de fornace ferrea, di-
cens: Audite vocem meam, & facite omnia quæ
præcipio vobis, & eritis mihi in populum, & ego
ero vobis in Deum:
5 Vt ſuſcitem juramentum, quod juravi patri-
bus veſtris, daturum me eis terram fluentem la-
cte & melle, ſicut eſt dies hæc. Et reſpondi, & di-
xi: Amen Domine.
6 Et dixit Dominus ad me: Vociferare omnia
verba hæc in civitatibus Juda, & foris Jeruſalem,
dicens: Audite verba pacti hujus, & facite illa:
7 Quia conteſtans conteſtatus ſum patres ve-
ſtros, in die qua eduxi eos de Terra Ægypti, uſ-
que ad diem hanc: manè conſurgens conteſtatus
ſum, & dixi: Audite vocem meam:
8 Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem B
ſuam: ſed abierunt unuſquiſque in pravitate cor-
dis ſui mali: & induxi ſuper eos omnia verba pacti
hujus, quod præcepi ut facerent, & non fecerunt.
9 Et dixit Dominus ad me: Inventa eſt conju-
ratio in viris Juda, & in habitatoribus Jeruſalem.
10 Reverſi ſunt ad iniquitates patrum ſuorum
priores, qui noluerunt audire verba mea: & hi
ergo abierunt poſt deos alienos, ut ſervirent eis:
irritum fecerunt domus Iſraël & domus Juda pa-
ctum meum, quod pepigi cum patribus eo-
rum.
11 Quam ob rem hæc dicit Dominus: Ecce
ego inducam ſuper eos mala, de quibus exire non
poterunt:

Digitized by Google

poterunt:& clamabũt ad me:& non exaudiã eos.

12 Et ibunt civitates Iuda,& habitatores Jeruſalem,& clamabunt ad deos,quibus libant, & non ſalvabunt eos in tempore afflictionis eorum.

*Sup. 2. f. 28. C 13 * Secundùm numerum enim civitatum tuarum, erant dij tui Juda: & ſecundùm numerum viarum Jeruſalem, poſuiſti aras confuſionis, aras ad libandum Baalim.

*Sup. 7. e. 16. Inf. 14. b. 11. 14 Tu ergo noli orare pro populo hoc,& ne aſſumas pro eis laudem, & orationem: quia non exaudiam in tempore clamoris eorum ad me, in tempore afflictionis eorum.

15 Quid eſt, quòd dilectus meus in domo mea fecit ſcelera multa? Numquid carnes ſanctæ auferent à te malitias tuas,in quibus gloriata es?

16 Olivam uberem,pulchram,fructiferam,ſpecioſam,vocavit Dominus nomen tuum:ad vocem loquelæ, grandis exarſit ignis in ea, & combuſta ſunt fruteta ejus.

17 Et Dominus exercituum qui plantavit te, locutus eſt ſuper te malum, pro malis domus Iſraël & domus Juda,quæ fecerunt ſibi ad irritandum me,libantes Baalim.

D 18 Tu autem Domine demonſtraſti mihi, & cognovi: tunc oſtendiſti mihi ſtudia eorum.

19 Et ego quaſi agnus manſuetus,qui portatur ad victimam: & non cognovi quia cogitaverunt ſuper me conſilia, dicentes:Mittamus lignum in panem ejus,& eradamus eum de terra viventium, & nomen ejus non memoretur ampliùs.

*Inf. 17. b. 10. 20. c. 12 20 * Tu autem Domine Sabaoth,qui judicas juſtè,& probas renes & corda, videam ultionem tuam ex eis: tibi enim revelavi cauſam meam.

21 Propterea hæc dicit Dominus ad viros Anathoth, qui quærunt animam tuam, & dicunt: Non prophetabis in nomine Domini, & non morieris in manibus noſtris.

22 Propterea hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego viſitabo ſuper eos: juvenes morientur in gladio, filij eorum & filiæ eorum morientur in fame.

23 Et reliquiæ non erunt ex eis:inducam enim malum ſuper viros Anathoth,annum viſitationis eorum.

CAPUT XII.

Miratur propheta malorum proſperitatem, qui tamen parantur ad diem occiſionis,ſúntque terra cauſa luctus: hereditas adverſata eſt Domino ſuo, & paſtores demoliti ſunt vineam Domini,ideo traditur in diſſipationem,cujus tamen rurſum miſerebitur Dominus, vaſtatis ipſius inimicis.

A 1 JUſtus quidem tu es Domine, ſi diſputem tecum: verumtamen juſta loquar ad te:* Quare via impiorum proſperatur: benè eſt omnibus, qui prævaricantur & inique agunt? *Iob 21. a. 7. Hab. 1. d. 13.

2 Plantaſti eos, & radicem miſerunt: proficiunt,& faciunt fructum, propè es tu ori eorum, & longè à renibus eorum.

3 Et tu Domine noſti me,vidiſti me,& probaſti cor meum tecum: congrega eos quaſi gregem ad victimam, & ſanctifica eos in die occiſionis.

4 Uſquequò lugebit terra, & herba omnis regionis ſiccabitur,propter malitiam habitantium in ea? conſumptum eſt animal,& volucre: quoniam dixerunt: Non videbit noviſſima noſtra.

5 Si cum peditibus currens laboraſti: quomodo contendere poteris cum equis? cùm autem in terra pacis ſecurus fueris,quid facies in ſuperbia Jordanis?

6 Nam & fratres tui,& domus patris tui,etiam ipſi pugnaverunt adverſum te, & clamaverunt poſt te plena voce: ne credas eis cùm locuti fuerint tibi bona. B

7 Reliqui domum meam,dimiſi hereditatem meam:dedi dilectam animam meam in manu inimicorum ejus.

8 Facta eſt mihi hereditas mea quaſi leo in ſilva: dedit contra me vocem,ideò odivi eam.

9 Numquid avis diſcolor hereditas mea mihi? numquid avis tincta per totũ? venite,cõgregamini omnes beſtiæ terræ,properate ad devorandum.

10 Paſtores multi demoliti ſunt vineã meam, conculcaverunt partem meam:dederunt portionem meam deſiderabilem in deſertum ſolitudinis. C

11 Poſuerunt eam in diſſipationem, luxítque ſuper me: deſolatione deſolata eſt omnis terra: quia nullus eſt qui recogitet corde.

12 Super omnes vias deſerti venerunt vaſtatores, quia gladius Domini devorabit ab extremo terræ uſque ad extremum ejus: non eſt pax univerſæ carni.

13 Seminaverunt triticũ,& ſpinas meſſuerunt: hereditatẽ acceperũt,& nõ eis proderit:cõfundemini à fructibus veſtris propter iram furoris Dñi. D

14 Hæc dicit Dominus adverſũ omnes vicinos meos peſſimos,qui tangunt hereditatem,quam diſtribui populo meo Iſraël: Ecce ego evellam eos de terra ſua, & domum Juda evellã de medio eorũ.

15 Et cùm evulſero eos,convertar,& miſerebor eorum: & reducam eos, virum ad hereditatem ſuam,& virum in terram ſuam.

16 Et erit: ſi eruditi didicerint vias populi mei, ut jurent in nomine meo, Vivit Dominus, ſicut docuerunt populum meum jurare in Baal: ædificabuntur in medio populi mei.

17 Quòd ſi non audierint, evellam gentem illam evulſione & perditione,ait Dominus.

CAPUT XIII.

Sicut lumbare Ieremiæ abſconditum in Euphrate computruit, ſic Iudas primùm Domino adhærens, propter ſuperbiam & idololatriam ab ipſo abjicitur, omnéſque diſpergentur: revocantur tamen à propheta, ut ſua pœnitentia devitent mala, alioqui Iudas auferetur propter ſuas iniquitates, qui ad pœnitentiam nequit adduci ob inveteratam in malis conſuetudinem: interponitur etiam Propheta commiſeratio.

1 HÆc dicit Dominus ad me: Vade,& poſſide tibi lumbare lineum, & pones illud ſuper lumbos tuos,& in aquam non inferes illud. A

2 Et poſſedi lumbare juxta verbum Domini,& poſui circa lumbos meos.

3 Et factus eſt ſermo Dñi ad me, ſecũdò,dicẽs:

4 Tolle lumbare,quod poſſediſti,quod eſt circa lumbos tuos, & ſurgens vade ad Euphraten, & abſconde ibi illud in foramine petræ.

5 Et abij, & abſcondi illud in Euphrate, ſicut præceperat mihi Dominus.

6 Et factum eſt poſt dies plurimos,dixit Dñs ad me: Surge,vade ad Euphraten: & tolle inde lumbare,quod præcepi tibi ut abſconderes illud ibi.

Digitized by Google

7 Et abij ad Euphraten,& fodi, & tuli lumbare
de loco, ubi abſconderam illud : & ecce compu-
truerat lumbare,ita ut nulli uſui aptum eſſet.
8 Et factum eſt verbum Domini ad me,dicens:
B 9 Hæc dicit Dominus : Sic putreſcere faciam
ſuperbiam Juda,& ſuperbiam Jeruſalem multam:
10 Populum iſtum peſſimum,qui nolunt audi-
re verba mea,& ambulant in pravitate cordis ſui:
abierúntque poſt deos alienos ut ſervirent eis, &
adorarent eos : & erunt ſicut lumbare iſtud,quod
nulli uſui aptum eſt.
11 Sicut enim adhæret lumbare ad lumbos viri,
ſic agglutinavi mihi omnem domum Iſraël , &
omnem domum Juda,dicit Dominus : ut eſſent
mihi in populum, & in nomen,& in laudem, &
in gloriam : & non audierunt.
12 Dices ergo ad eos ſermonem iſtum:Hæc di-
cit Dominus Deus Iſraël:Omnis laguncula im-
plebitur vino.Et dicent ad te : Numquid ignora-
mus quia omnis laguncula implebitur vino ?
13 Et dices ad eos:Hæc dicit Dominus : Ecce
ego implebo omnes habitatores terræ hujus , &
reges qui ſedent de ſtirpe David ſuper thronum
ejus,& ſacerdotes, & prophetas,& omnes habita-
tores Jeruſalem,ebrietate :
G 14 Et diſpergam eos virum à fratre ſuo,& patres
& filios pariter, ait Dominus:non parcam,& non
concedam:neque miſerebor ut non diſperdā eos.
15 Audite,& auribus percipite.Nolite elevari,
quia Dominus locutus eſt.
16 Date Domino Deo veſtro gloriam antequam
contenebreſcat,& antequam offendant pedes ve-
ſtri ad montes caliginoſos:exſpectabitis lucem,&
ponet eam in umbram mortis,& in caliginem.
17 Quòd ſi hoc non audieritis, in abſcondito
* Thren. 1.4.2. plorabit anima mea à facie ſuperbiæ : * plorans
plorabit,& deducet oculus meus lacrymam:quia
captus eſt grex Domini.
18 Dic regi,& dominatrici : Humiliamini,ſe-
dete:quoniam deſcendit de capite veſtro corona
gloriæ veſtræ.
19 Civitates Auſtri clauſæ ſunt,& non eſt qui
aperiat:tranſlata eſt omnis Juda tranſmigratione
perfecta.
20 Levate oculos veſtros,& videte qui venitis
ab Aquilone : ubi eſt grex,qui datus eſt tibi,pe-
cus inclytum tuum ?
D 21 Quid dices cùm viſitaverit te ? tu enim do-
cuiſti eos adverſum te,& erudiſti in caput tuum:
numquid non dolores apprehendent te:quaſi mu-
lierem parturientem ?
* Inf. 3.a.14. 22 Quòd ſi dixeris in corde tuo:Quare vene-
runt mihi hæc ? Propter multitudinem iniquita-
tis tuæ revelata ſunt verecundiora tua , pollutæ
ſunt plantæ tuæ.
23 Si mutare poteſt æthiops pellem ſuam,aut
pardus varietates ſuas:& vos poteritis beneface-
re,cùm didiceritis malum.
24 Et diſſeminabo eos quaſi ſtipulam , quæ
vento raptatur in deſerto.
25 Hæc ſors tua , párſque menſuræ tuæ à me,
dicit Dominus, quia oblita es mei,& confiſa es
in mendacio.
26 Unde & ego nudavi femora tua contra fa-
ciem tuam , & apparuit ignominia tua,
27 Adulteria tua,& hinnitus tuus, ſcelus for-
nicationis tuæ:ſuper colles in agro vidi abomina-
tiones tuas. Væ tibi Jeruſalem , non mundaberis
poſt me:uſquequò adhuc ?

Caput XIV.

Siccitas magna in terra Iuda propter peccata populi,& orãt Propheta pro ejus liberatione & miſericordia , prohibetur a Domino pro ipſis orare:nec ſuſcipit Deus eorum jejunia & victimas : propheta etiam illis ſecuritatem promittentes unà cum ipſis peribunt : luget Ieremias mortuos gladio & fame, populique peccata confitens orat pro miſericordia.

1 QUod factum eſt verbum Domini ad Jere- A
miam de ſermonibus ſiccitatis.
2 Luxit Judæa,& portæ ejus corruerunt,& ob-
ſcuratæ ſunt in terra,& clamor Jeruſalē aſcendit.
3 Majores miſerunt minores ſuos ad aquam:ve-
nerunt ad hauriendum, non invenerunt aquam,
reportaverunt vaſa ſua vacua : confuſi ſunt &
afflicti,& operuerunt capita ſua.
4 Propter terræ vaſtitatem, quia non venit plu-
via in terram, confuſi ſunt agricolæ, operuerunt
capita ſua.
5 Nam & cerva in agro peperit, & reliquit:
quia non erat herba.
6 Et onagri ſteterunt in rupibus , traxerunt
ventum quaſi dracones,defecerunt oculi eorum,
quia non erat herba.
7 Si iniquitates noſtræ reſponderint nobis Do-
mine:fac propter nomen tuum , quoniam multæ
ſunt averſiones noſtræ,tibi peccavimus.
8 Expectatio Iſraël , ſalvator ejus in tempore B
tribulationis : quare quaſi colonus futurus es in
terra,& quaſi viator declinans ad manendum ?
9 Quare futurus es velut vir vagus , ut fortis
qui non poteſt ſalvare:tu autem in nobis es Do-
mine, & nomen tuum invocatum eſt ſuper nos,
ne derelinquas nos.
10 Hæc dicit Dominus populo huic,qui dile-
xit movere pedes ſuos, & non quievit , & Do-
mino non placuit : Nunc recordabitur iniquita-
tum eorum,& viſitabit peccata eorum.
11 Et dixit Dominus ad me:* Noli orare pro * Sup.7.c.16.11.c.14.
populo iſto in bonum.
12 Cùm jejunaverint , non exaudiam preces
eorum : & ſi obtulerint holocautomata , & victi-
mas, non ſuſcipiam ea:quoniam gladio, & fame,
& peſte conſumam eos.
13 Et dixi,A a a,Domine Deus : Prophetæ di- * Sup.5.c.12.
cunt eis : * Non videbitis gladium,& fames non Inf.23.d.17
erit in vobis,ſed pacē verā dabit vobis in loco iſto.
14 Et dixit Dominus ad me:* Falsò prophetæ * Inf.29.b.9.
vaticinantur in nomine meo:non miſi eos,& non C
præcepi eis, neque locutus ſum ad eos : viſionem
mendacem,& divinationem,& fraudulentiam,&
ſeductionem cordis ſui prophetant vobis.
15 Idcircò hæc dicit Dominus de prophetis,
qui prophetant in nomine meo,quos ego non mi-
ſi,dicentes:Gladius & fames non erit in terra hac:
In gladio & fame conſumentur prophetæ illi.
16 Et populi , quibus prophetant , erunt proje-
cti in viis Jeruſalem præ fame & gladio, & non
erit qui ſepeliat eos:ipſi & uxores eorum, filij &
filiæ eorum:& effundam ſuper eos malum ſuum.

17 Et

Digitized by Google

*Thren. 1.f.16. 2.f.18.
17 Et dices ad eos verbum iſtud: * Deducant
oculi mei lacrymam per noctem & diem, & non
taceant: quoniam contritione magna contrita eſt
virgo filia populi mei, plaga peſſima vehementer.
D 18 Si egreſſus fuero ad agros, ecce occiſi gla-
dio: & ſi introiero in civitatem, ecce attenuati fa-
me. Propheta quoque & ſacerdos abierunt in ter-
ram, quam ignorabant.
19 Numquid projiciens abjeciſti Judam? aut
Sion abominata eſt anima tua? quare ergo per-
*Sup.8. e.15. cuſſiſti nos, ita ut nulla ſit ſanitas? * expectavimus
pacem, & non eſt bonum; & tempus curationis,
& ecce turbatio.
20 Cognovimus Domine impietates noſtras,
iniquitates patrũ noſtrorũ, quia peccavimus tibi.
21 Ne des nos in opprobrium propter nomen
tuum, neque facias nobis contumeliam ſolij glo-
riæ tuæ: recordare, ne irritum facias fœdus tuum
nobiſcum.
22 Numquid ſunt in ſculptilibus Gentium qui
pluant? aut cæli poſſunt dare imbres? nónne tu
es Dominus Deus noſter, quem expectavimus?
tu enim feciſti omnia hæc.

CAPUT XV.

Nec Moyſi nec Samuelis precibus flectendũ ſe dicit Dominus, quin populum Ieruſalem tradat peſti, gladio, fami, & captivitati, quia caſtigatus non eſt emendatus: conqueritur propheta quòd fuerit occaſio diſcordiæ, rurſumq; quòd annuntians verbum Dei paſſus ſit opprobrium, cui Dominus promittit auxilium cum vaſtatione Iudæorũ: promittit præterea & robur, & liberationẽ, ac miſericordiã his qui ad ipſum ſe convertent.

A 1 ET dixit Dominus ad me: Si ſteterit Moyſes
& Samuel corã me, nõ eſt anima mea ad po-
pulum iſtũ: ejice illos à facie mea, & egrediantur.
2 quòd ſi dixerint ad te: Quò egrediemur?
Zach. 11.b.9. dices ad eos: Hæc dicit Dominus: * Qui ad mor-
tem, ad mortem: & qui ad gladium, ad gladium:
& qui ad famem, ad famem: & qui ad captivita-
tem, ad captivitatem.
3 Et viſitabo ſuper eos quattuor ſpecies, dicit
Dominus: Gladium ad occiſionem, & canes ad
lacerandum, & volatilia cæli & beſtias terræ ad
devorandum & diſſipandum.
4 Et dabo eos in fervorem univerſis regnis ter-
*4.Reg. 21.a.2. b.11. ræ: * propter Manaſſem filium Ezechiæ regis Ju-
da, ſuper omnibus quæ fecit in Jeruſalem.
5 Quis enim miſerebitur tui Jeruſalem? aut
quis contriſtabitur pro te? aut quis ibit ad rogan-
dum pro pace tua?
6 Tu reliquiſti me, dicit Dominus, retrorſum
abiiſti: & extendam manum meam ſuper te, &
interficiam te: laboravi rogans.
B 7 Et diſpergam eos ventilabro in portis terræ:
interfeci, & diſperdidi populum meum, & tamen
à viis ſuis non ſunt reverſi.
8 Multiplicatæ ſunt mihi viduæ ejus ſuper are-
nam maris: induxi eis ſuper matrem adoleſcentis
vaſtatorem meridie: miſi ſuper vaſtitates repentè
terrorem.
*1.Reg. 2.a.5. 9 * Infirmata eſt quæ peperit ſeptem, defecit
*Amos 8.c.9. anima ejus: * occidit ei ſol, cùm adhuc eſſet dies:
cõfuſa eſt, & erubuit: & reſiduos ejus in gladium
dabo in conſpectu inimicorũ eorũ, ait Dominus.
10 Væ mihi mater mea: quare genuiſti me, vi-
rum rixæ, virum diſcordiæ in univerſa terra? non
fœneravi, nec fœneravit mihi quiſquam: omnes
maledicunt mihi.
11 Dicit Dominus: Si non reliquiæ tuæ in bo- C
num, ſi non occurri tibi in tempore afflictionis, &
in tempore tribulationis adverſus inimicum.
12 Numquid fœderabitur ferrum ferro ab
Aquilone, & æs?
13 Divitias tuas & theſauros tuos in direptio-
nem dabo gratis, in omnibus peccatis tuis, & in
omnibus terminis tuis.
14 Et adducam inimicos tuos de terra, quam
neſcis: quia ignis ſuccenſus eſt in furore meo, ſu-
per vos ardebit.
15 Tu ſcis Domine, recordare mei, & viſita
me, & tuere me ab his qui perſequuntur me, no-
li in patientia tua ſuſcipere me: ſcito quoniam
ſuſtinui propter te opprobrium.
16 Inventi ſunt ſermones tui, & comedi eos, D
& factum eſt mihi verbum tuum in gaudium &
in lætitiam cordis mei: quoniam invocatum eſt
nomẽ tuum ſuper me, Domine Deus exercituum.
17 * Non ſedi in conſilio ludentium, & gloria- *Pſ.1. a.1.
tus ſum à facie manus tuæ: ſolus ſedebam, quo- 25.b.4.
niam comminatione repleſti me.
18 Quare factus eſt dolor meus perpetuus, & *Inf.30. c.15.
plaga mea deſperabilis renuit curari? facta eſt mi-
hi quaſi mendacium aquarum infidelium.
19 Propter hoc hæc dicit Dominus: Si con-
verteris, convertam te, & ante faciem meam ſta-
bis: & ſi ſeparaveris pretioſum à vili, quaſi os
meum eris: convertentur ipſi ad te, & tu non
converteris ad eos.
20 Et dabo te populo huic in murum æreum,
fortem: & bellabunt adverſum te, & non præva-
lebunt: quia ego tecum ſum ut ſalvem te, &
eruam te, dicit Dominus.
21 Et liberabo te de manu peſſimorum, & re-
dimam te de manu fortium.

CAPUT XVI.

Prohibet Dominus ne Propheta uxorem ducat, denuntians Iudæos vario mortis genere inerituros, ita ut mortui non ſepeliantur nec plangantur à vivis propter idololatriam patrum ac filiorum, & derelictam legem Domini: ſed poſteà per piſcatores ac venatores reducet eos Dominus in terram ſuam, in qua ipſi unà cum Gentibus confitebuntur Domino peccata ſua.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, dicẽs: A
2 Non accipies uxorem, & non erunt tibi
filij & filiæ in loco iſto.
3 Quia hæc dicit Dominus ſuper filios & filias,
qui generantur in loco iſto, & ſuper matres eo-
rum, quæ genuerunt eos: & ſuper patres eorum, de
quorum ſtirpe ſunt nati in terra hac:
4 Mortibus ægrotationum morientur: non plan-
gentur, & non ſepelientur, in ſterquilinium ſuper
faciem terræ erunt: & gladio & fame conſumen-
tur: & erit cadaver eorum in eſcam volatilibus
cæli, & beſtiis terræ.
5 Hæc enim dicit Dominus: Ne ingrediaris
domum convivij, neque vadas ad plãgendum, ne-
que conſoleris eos: quia abſtuli pacem meam à po-
pulo iſto, dicit Dñs, miſericordiã & miſerationes.
6 Et morientur grandes & parvi in terra iſta:
non ſepelientur neque plangentur, & non ſe in-
cident, neque calvitium fiet pro eis.

7 Et

B 7 Et non frangent inter eos lugenti paně ad con-
ſolandum ſuper mortuo: & non dabunt eis po-
tũ calicis ad conſolãdum ſuper patre ſuo & matre.
8 Et domum convivij non ingrediaris ut ſedeas
cum eis,& comedas & bibas:
9 Quia hæc dicit Dominus exercituum Deus
Iſraël: Ecce ego auferam de loco iſto in oculis ve-
ſtris,& in diebus veſtris, vocem gaudij, & vo-
cem lætitiæ, vocem ſponſi, & vocem ſponſæ.
10 Et cùm annuntiaveris populo huic omnia
* Sup. 5. c. 19. verba hæc,& dixerint tibi: * Quare locutus eſt
Dominus ſuper nos omne malum grande iſtud?
quæ iniquitas noſtra?& quod peccatum noſtrum,
quod peccavimus Domino Deo noſtro?
C 11 Dices ad eos: Quia dereliquerunt me pa-
tres veſtri, ait Dominus: & abierunt poſt deos
alienos,& ſervierunt eis,& adoraverunt eos:& me
dereliquerunt,& legem meam non cuſtodierunt.
* Sup. 7. f. 26. 12 Sed & vos * pejus operati eſtis, quàm patres
veſtri: ecce enim ambulat unuſquiſque poſt pra-
vitatem cordis ſui mali, ut me non audiat.
13 Et ejiciam vos de terra hac, in terram, quam
ignoratis vos,& patres veſtri: & ſervietis ibi diis
alienis die ac nocte, qui non dabunt vobis requiẽ.
14 Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus,
& non dicetur ultrà: Vivit Dominus, qui eduxit
filios Iſraël de Terra Ægypti.
15 Sed, Vivit Dominus, qui eduxit filios Iſraël
de Terra Aquilonis,& de univerſis terris, ad quas
ejeci eos: & reducam eos in terram ſuam, quam
dedi patribus eorum.
D 16 Ecce ego mittam piſcatores multos, dicit Do-
minus, & piſcabuntur eos: & poſt hæc mittam
eis multos venatores,& venabuntur eos de omni
monte,& de omni colle, & de cavernis petrarum.
17 Quia oculi mei ſuper omnes vias eorum:
non ſunt abſconditæ à facie mea, & non fuit oc-
cultata iniquitas eorum ab oculis meis.
18 Et reddam primùm duplices iniquitates, &
peccata eorum: quia contaminaverunt terram
meam in morticinis idolorum ſuorum,& abomi-
nationibus ſuis impleverunt hereditatem meam.
19 Domine fortitudo mea,& robur meum, &
refugium meum in die tribulationis: ad te Gentes
venient ab extremis terræ,& dicent: Verè men-
dacium poſſederunt patres noſtri, vanitatem, quæ
eis non profuit.
20 Numquid faciet ſibi homo deos,& ipſi non
ſunt dij?
21 Idcircò ecce ego oſtendam eis per vicem
hanc, oſtendam eis manum meam, & virtutem
meam,& ſcient quia nomen mihi Dominus.

CAPUT XVII.

*Iudæi in peccato obſtinati,& ob id vaſtandi dicuntur: male-
dictus qui cõfidit in homine,& benedictus qui in Deo confidit:
ſolus Deus ſcrutatur corda, & cuique reddit juxta viam ſuam:
petit propheta à Deo in quo ſpem habuit, liberari,& inimicos
confundi: præcipit Deus de obſervando ſabbato, ut omnia ſint
ipſi Ieruſalem proſpera, quæ alioqui igne conſumetur.*

A 1 PEccatum Juda ſcriptum eſt ſtylo ferreo in
ungue adamantino, exaratum ſuper latitu-
dinem cordis eorum,& in cornibus ararum eorũ.
2 Cùm recordati fuerint filij eorum ararum ſua-
rum, & lucorum ſuorum, lignorúmque fronden-
tium, in montibus excelſis,
3 Sacrificantes in agro: fortitudinem tuam,&
omnes theſauros tuos in direptionem dabo, excel-
ſa tua propter peccata in univerſis finibus tuis.
4 Et relinquêris ſola ab hereditate tua, quam * Iſa. 10. a. 2.
dedi tibi: & ſervire te faciam inimicis tuis in 11. a. 1.
terra, quam ignoras: quoniam ignem ſuccendiſti Inf. 48. a. 7.
in furore meo, uſque in æternum ardebit. * Infr. 48. a. 6.
5 Hæc dicit Dominus: * Maledictus homo, qui
confidit in homine, & ponit carnem brachium
ſuum,& à Domino recedit cor ejus.
6 Erit * enim quaſi myricæ in deſerto, & non
videbit cùm venerit bonũ: ſed habitabit in ſicci-
tate in deſerto, in terra ſalſuginis,& inhabitabili.
7 Benedictus vir, qui confidit in Domino, &
erit Dominus fiducia ejus.
8 * Et erit quaſi lignum quod tranſplantatur * Pſ. 1. a. 1.
ſuper aquas, quod ad humorem mittit radices
ſuas:& non timebit cùm venerit æſtus. Et erit fo-
lium ejus viride,& in tempore ſiccitatis non erit B
ſollicitum, nec aliquando deſinet facere fructum.
9 Pravum eſt cor omnium,& inſcrutabile: quis
cognoſcet illud?
10 Ego Dominus * ſcrutans cor,& probans re-
nes: qui do unicuique juxta viam ſuam,& juxta
fructum adinventionum ſuarum.
11 Perdix fovit quæ non peperit: fecit divi- * 1. Reg. 16. Pſ.
tias,& non in judicio: in dimidio dierum ſuorum 7. b. 10. Apoc. 2.
derelinquet eas,& in noviſſimo ſuo erit inſipiens. f. 21.
12 Solium gloriæ altitudinis à principio, locus
ſanctificationis noſtræ.
13 Exſpectatio Iſraël Domine: omnes, qui te
derelinquunt, confundentur: recedentes à te, in
terra ſcribentur: quoniam dereliquerunt venam
aquarum viventium Dominum.
14 Sana me Domine, & ſanabor: ſalvum me C
fac,& ſalvus ero: quoniam laus mea tu es.
15 Ecce ipſi dicunt ad me: Ubi eſt verbum
Domini? veniat.
16 Et ego non ſum turbatus, te paſtorem ſe-
quens: & diem hominis non deſideravi. tu ſcis:
Quod egreſſum eſt de labiis meis, rectum in con-
ſpectu tuo fuit.
17 Non ſis tu mihi formidini, ſpes mea tu in
in die afflictionis.
18 Confundantur qui me perſequuntur,& non
confundar ego: paveant illi, & non paveam ego:
induc ſuper eos diem afflictionis,& duplici con-
tritione contere eos.
19 Hæc dicit Dominus ad me: Vade, & ſta
in porta filiorum populi, per quam ingrediuntur
reges Juda, & egrediuntur, & in cunctis portis
Jeruſalem.
20 Et dices ad eos: Audite verbum Domini
reges Juda, & omnis Juda, cunctíque habitatores
Jeruſalem, qui ingredimini per portas iſtas.
21 Hæc dicit Dominus: Cuſtodite animas ve-
ſtras,& nolite portare pondera in die ſabbati, nec
inferatis per portas Jeruſalem.
22 Et nolite ejicere onera de domibus veſtris D
in die ſabbati,& omne opus non facietis: ſancti-
ficate diem ſabbati, ſicut præcepi patribus veſtris.
23 Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem
ſuam: ſed induraverunt cervicem ſuam, ne au-
dirent

Digitized by Google

ditent me, & ne acciperent diſciplinam.
24 Et erit: Si audieritis me, dicit Dominus,
ut non inferatis onera per portas civitatis hujus
in die ſabbati: & ſi ſanctificaveritis diem ſabba-
ti, ne faciatis in eo omne opus:
25 Ingredientur per portas civitatis hujus re-
ges & principes, ſedentes ſuper ſolium David, &
aſcendentes in curribus & equis, ipſi & principes
eorum, viri Juda, & habitatores Jeruſalem: & ha-
bitabitur civitas hæc in ſempiternum.
26 & venient de civitatibus Juda, & de circui-
tu Jeuſalem, & de Terra Benjamin, & de campe-
ſtribus, & de montuoſis, & ab Auſtro, portantes
holocauſtum, & victimam, & ſacrificium, & thus,
& inferent oblationem in domum Domini.
27 Si autem non audieritis me ut ſanctificetis
diem ſabbati, & ne portetis onus, & ne inferatis
per portas Jeruſalem in die ſabbati: ſuccendam
ignem in portis ejus, & devorabit domos Jeruſa-
lem, & non extinguetur.

Caput XVIII.

Exemplo figuli oſtendit Dominus in manu ſua eſſe domum Iſraël, ut juxta ipſorum merita eis faciat, etiam ſi prius aliud ſe facturum dixerit: propter obſtinatam Iudæorum malitiam denuntiatur eis interitus: conſpiratio Iudæorum contra Ieremiam, ipſius quoque ad Deum lamentatio; & pœnarum quæ inimicos ſequentur denuntiatio.

A 1 VErbum, quod factum eſt ad Jeremiam à
Domino, dicens:
2 Surge, & deſcende in domum figuli, & ibi
audies verba mea.
3 Et deſcendi in domum figuli, & ecce ipſe
faciebat opus ſuper rotam.
4 Et diſſipatum eſt vas, quod ipſe faciebat è
luto manibus ſuis: converſúſque fecit illud vas
alterum, ſicut placuerat in oculis ejus ut faceret.
5 Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens:
6 * Numquid ſicut figulus iſte, non potero vo-
bis facere, domus Iſraël, ait Dominus? Ecce ſicut
lutum in manu figuli, ſic vos in manu mea, do-
mus Iſraël.
7 Repentè loquar adverſum gentem & adver-
ſus regnum, * ut eradicem, & deſtruam, & diſper-
dam illud.
8 Si pœnitentiam egerit gens illa à malo ſuo,
quod locutus ſum adverſus eam: agam & ego pœ-
nitentiam ſuper malo, quod cogitavi ut facerē ei,
9 Et ſubitò loquar de gente & de regno, ut ædi-
ficem & plantem illud.
B 10 Si fecerit malum in oculis meis, ut non au-
diat vocem meam: pœnitentiam agam ſuper bo-
no, quod locutus ſum ut facerem ei.
11 Nunc ergo dic viro Juda, & habitatoribus
Jeruſalem, dicens: Hæc dicit Dominus: Ecce ego
fingo contra vos malum, & cogito contra vos co-
gitationem: * revertatur unuſquiſque à via ſua
mala, & dirigite vias veſtras & ſtudia veſtra.
12 Qui dixerunt: Deſperavimus: poſt cogita-
tiones enim noſtras ibimus, & unuſquiſque pra-
vitatem cordis ſui mali faciemus.
13 Ideò hæc dicit Dominus: Interrogate Gen-
tes: Quis audivit talia horribilia, quæ fecit nimis
virgo Iſraël?
14 Numquid deficiet de petra agri nix Liba-
ni? aut evelli poſſunt aquæ erumpentes frigidæ, &
defluentes?
15 Quia oblitus eſt mei populus meus, fruſtrà C
libantes, & impingentes in viis ſuis, in ſemitis
ſæculi, ut ambularent per eas in itinere non trito:
16 * Ut fieret terra eorum in deſolationem, & in
ſibilum ſempiternum: omnis qui præterierit per
eam obſtupeſcet, & movebit caput ſuum.
17 Sicut ventus urens diſpergam eos coram
inimico: dorſum, & non faciem oſtendam eis in
die perditionis eorum.
18 Et dixerunt: Venite, & cogitemus contra
Jeremiam cogitationes: non enim peribit lex à ſa-
cerdote, neque conſilium à ſapiente, nec ſermo à
propheta: venite, & percutiamus eum lingua, &
non attendamus ad univerſos ſermones ejus.
19 Attende Domine ad me, & audi vocem ad-
verſariorum meorum.
20 Numquid redditur pro bono malum, quia D
foderunt foveam animæ meæ? Recordare quòd
ſteterim in conſpectu tuo, ut loquerer pro eis bo-
num, & averterem indignationem tuam ab eis.
21 Proptereà da filios eorum in famē, & deduc
eos in manus gladij: fiant uxores eorum abſque li-
beris, & viduæ: & viri earum interficiantur mor-
te: juvenes eorum confodiantur gladio in prælio:
22 Audiatur clamor de domibus eorum: addu-
ces enim ſuper eos latronem repentè: quia fode-
runt foveam ut caperent me, & laqueos abſcon-
derunt pedibus meis.
23 Tu autem Domine ſcis omne conſilium eo-
rum adverſum me in mortem: ne propitieris ini-
quitati eorum, & peccatum eorum à facie tua non
deleatur: fiant corruentes in conſpectu tuo, in
tempore furoris tui abutere eis.

Caput XIX.

Ieremias per laguncularm terream quam fregit, oſtendit populum Ieruſalem, perdendum gladio & fame in obſidione, in qua patres filios comedant, propter multiplicem ipſorum idololatriam & contemptum verbi Dei.

1 HÆc dicit Dominus: Vade, & accipe lagun- A
culam figuli teſteam à ſenioribus populi,
& à ſenioribus ſacerdotum:
2 Et egredere ad vallem filij Ennom, quæ eſt
juxta introitum portæ fictilis: & prædicabis ibi
verba, quæ ego loquar ad te.
3 Et dices: Audite verbum Domini reges Ju-
da, & habitatores Jeruſalem: Hæc dicit Dominus
exercituum Deus Iſraël: Ecce ego inducam affli-
ctionem ſuper locum iſtum, ita ut omnis qui au-
dierit illam, tinniant aures ejus:
4 Eò quòd dereliquerint me, & alienum fece-
rint locum iſtum: & libaverunt in eo diis alie-
nis, quos neſcierunt ipſi, & patres eorum, & re-
ges Juda: & repleverunt locum iſtum ſanguine
innocentum.
5 Et ædificaverunt excelſa Baalim, ad combu- B
rendos filios ſuos igni in holocauſtum Baalim:
quæ non præcepi, nec locutus ſum, nec aſcende-
runt in cor meum.
6 Proptereà ecce dies veniunt, dicit Dominus:
& non vocabitur ampliùs locus iſte Topheth, &
Vallis filij Ennom, ſed Vallis occiſionis.
7 Et diſſipabo conſilium Juda & Jeruſalem in
loco

* Iſa. 45. b. 9. Rom. 9. c. 20.
* Sup. 1. c. 10.
* 4. Reg. 17. c. 13. Inf. 25. a. 5. 35. c. 15. Jonæ 3. c. 9.
* Inf. 19. b. 8. 49. c. 13. 50. b. 13.

Digitized by Google

loco iſto : & ſubvertam eos gladio in conſpectu inimicorum ſuorum,& in manu quærentium animas eorum:& dabo cadavera eorum, eſcam volatilibus cæli, & beſtiis terræ.

* Sup. 18.c.16 Inf.49 c.13 10. b.13. 8 * Et ponam civitatem hanc in ſtuporem, & in ſibilum : omnis,qui præterierit per eam,obſtupeſcet,& ſibilabit ſuper univerſa plaga ejus.

C 9 Et cibabo eos carnibus filiorum ſuorum, & carnibus filiarum ſuarum : & unuſquiſque carnem amici ſui comedet in obſidione,& in anguſtia,in qua concludent eos inimici eorum, & qui quærunt animas eorum.

10 Et conteres lagunculam in oculis virorum, qui ibunt tecum.

11 Et dices ad eos:Hæc dicit Dominus exercituum : Sic conteram populum iſtum,& civitatem iſtam, ſicut conteritur vas figuli,quod non poteſt ultrà inſtaurari : & in Topheth ſepelientur,eò quòd non ſit alius locus ad ſepeliendum.

12 Sic faciam loco huic, ait Dominus,& habitatoribus ejus : & ponam civitatem iſtam ſicut Topheth.

D 13 Et erunt domus Jeruſalem, & domus regum Juda,ſicut locus Topheth, immundæ ; omnes domus,in quarum domatibus ſacrificaverunt omni militiæ cæli,& libaverunt libamina diis alienis.

14 Venit autem Jeremias de Topheth,quò miſerat eum Dominus ad prophetandũ,& ſtetit in atrio domus Domini,& dixit ad omnẽ populum:

15 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël:Ecce ego inducam ſuper civitatem hanc, & ſuper omnes urbes ejus, univerſa mala,quæ locutus ſum adverſum eam : quoniam induraverunt cervicem ſuam,ut non audirent ſermones meos.

CAPUT XX.

Percuſſus Ieremias mittitur à Phaſſur in nervum , & ab eodem eductus vaticinatur illi tamquam pſeudoprophetæ & omnibus amicis ejus , totique Iudææ captivitatem Babylonicam : conqueritur ſe rideri & pati opprobrium ac perſecutionem ob verbum Domini, maledicitque diei nativitatis ſuæ.

A 1 ET audivit Phaſſur filius Emmer ſacerdos, qui conſtitutus erat princeps in domo Domini,Jeremiam prophetantem ſermones iſtos.

2 Et percuſſit Phaſſur Jeremiam prophetam, & miſit eum in nervum, quod erat in porta Benjamin ſuperiori,in domo Domini.

3 Cúmque illuxiſſet in craſtinum, eduxit Phaſſur Jeremiam de nervo, & dixit ad eum Jeremias : Non Phaſſur vocavit Dominus nomen tuum,ſed pavorem undique.

4 Quia hæc dicit Dominus : Ecce ego dabo te in pavorem, te & omnes amicos tuos:& corruent gladio inimicorum ſuorum,& oculi tui videbunt: & omnem Judam dabo in manum regis Babylonis : & traducet eos in Babylonem, & percutiet eos gladio.

B 5 Et dabo univerſam ſubſtantiam civitatis hujus,& omnem laborem ejus, omnéque pretium, & cunctos theſauros regum Juda dabo in manu inimicorum eorum : & diripient eos, & tollent, & ducent in Babylonem.

6 Tu autem Phaſſur, & omnes habitatores domus tuæ,ibitis in captivitatem : & in Babylonem venies, & ibi morieris, ibíque ſepelieris tu, & omnes amici tui, quibus prophetaſti mendacium.

7 Seduxiſti me Domine, & ſeductus ſum:fortior me fuiſti,& invaluiſti:factus ſum in deriſum tota die,omnes ſubſannant me.

8 Quia jam olim loquor, vociferans iniquitatem,& vaſtitatem clamito : & factus eſt mihi ſermo Domini in opprobriũ,& in deriſum tota die.

9 Et dixi : Non recordabor ejus,neque loquar ultrà in nomine illius : & factus eſt in corde meo quaſi ignis exæſtuans,clauſúſque in oſſibus meis: & defeci,ferre non ſuſtinens.

10 Audivi enim contumelias multorum,& terrorem in circuitu : Perſequimini , & perſequamur eum : ab omnibus viris, qui erant pacifici mei, & cuſtodientes latus meum : ſi quo modo decipiatur,& prævaleamus adverſus eum,& conſequamur ultionem ex eo. C

11 Dominus autem mecum eſt quaſi bellator fortis:idcircò qui perſequuntur me,cadent & infirmi erunt: confundentur vehementer, *quia non intellexerunt opprobrium ſempiternum, quod numquam delebitur. * Inf. 23.g.40

12 Et tu Domine exercituum probator juſti, qui vides renes & cor : videam quæſo ultionem tuam ex eis : tibi enim revelavi cauſam meam. * Sup. 11.d.20. 17.b.10.

13 Cantate Domino,laudate Dominum : quia liberavit animam pauperis de manu malorum.

14 * Maledicta dies, in qua natus ſum:dies in qua peperit me mater mea,non ſit benedicta. Iob 3. a.3. D

15 Maledictus vir, qui annuntiavit patri meo, dicens : Natus eſt tibi puer maſculus : & quaſi gaudio lætificavit eum.

16 Sit homo ille ut ſunt civitates,quas ſubvertit Dominus,& non pœnituit eum:audiat clamorem manè,& ululatum in tempore meridiano :

17 Qui non me interfecit à vulva,ut fieret mihi mater mea ſepulchrum, & vulva ejus conceptus æternus.

18 Quare de vulva egreſſus ſum , ut viderem laborem & dolorem, & conſumerentur in confuſione dies mei ?

CAPUT XXI.

Reſpondet Ieremias nuntiis Sedeciæ regis ſuper obſidione regis Nabuchodonoſor, Iudam vaſtandum peſte,gladio, fame & captivitate, ſolóſque eos victuro, qui transfugerint ad Chaldæos : hortatur etiam ut faciant judicium,ne indignatio Domini penitus ipſos conſumat.

1 VErbum , quod factum eſt ad Jeremiam à Domino, quando miſit ad eum rex Sedecias Phaſſur filium Melchiæ, & Sophoniam filium Maaſiæ ſacerdotem,dicens ; A

2 Interroga pro nobis Dominum, quia Nabuchodonoſor rex Babylonis præliatur adverſum nos:ſi fortè faciat Dominus nobiſcum ſecundùm omnia mirabilia ſua,& recedat à nobis.

3 Et dixit Jeremias ad eos:Sic dicetis Sedeciæ:

4 Hæc dicit Dominus Deus Iſraël : Ecce ego convertam vaſa belli,quæ in manibus veſtris ſunt, & quibus vos pugnatis adverſum regem Babylonis,& Chaldæos,qui obſident vos in circuitu murorũ : & congregabo ea in medio civitatis hujus.

5 Et debellabo ego vos in manu extenta, & in brachio forti,& in furore, & in indignatione, & in ira grandi. B

6 Et

Digitized by Google

6 Et percutiam habitatores civitatis hujus,ho-
mines & beſtiæ peſtilentia magna morientur.
7 Et poſt hæc ait Dñs:dabo Sedeciam regem Ju-
da,& ſervos ejus,& populum ejus,& qui derelicti
ſunt in civitate hac a peſte, & gladio,& fame, in
manu Nabuchodonoſor regis Babylonis,& in ma-
nu inimicorum eorum, & in manu quærentium
animam eorum,& percutiet eos in ore gladij, &
non flectetur,neque parcet, nec miſerebitur.
C 8 Et ad populũ hunc dices:Hæc dicit Dominus:
Ecce ego do coram vobis viam vitæ,& viã mortis.
* Inf. 38.a.2. 9 * Qui habitaverit in urbe hac morietur gla-
dio,& fame,& peſte:qui autem egreſſus fuerit,&
transfugerit ad Chaldæos,qui obſident vos,vivet,
& erit ei anima ſua,quaſi ſpolium.
10 Poſui enim faciem meam ſuper civitatem
hanc in malum,& non in bonum,ait Dominus.in
manu regis Babylonis dabitur,& exuret eam igni.
11 Et domui regis Juda: Audite verbũ Domini,
* Inf. 22.a.3. 12 Domus David,hæc dicit Dominus: * Judi-
cate manè judicium , & eruite vi oppreſſum de
D manu calumniantis: ne fortè egrediatur ut ignis
indignatio mea,& ſuccendatur,& non ſit qui ex-
tinguat,propter malitiam ſtudiorum veſtrorum.
13 Ecce ego ad te habitatricem vallis ſolidæ
atque campeſtris,ait Dominus:qui dicitis: Quis
percutiet nos?& quis ingredietur domos noſtras?
14 Et viſitabo ſuper vos juxta fructũ ſtudiorum
veſtrorum,dicit Dominus:& ſuccẽdam ignem in
ſaltu ejus : & devoravit omnia in circuitu ejus.

Caput XXII.

Hortatur regem Iuda & populum ejus ut faciant judicium & juſtitiam, quo omnia proſperè ipſis ſuccedant ; alioqui erunt omnes in direptionem: quodque Sellum ſive Ioakim filius Ioſiæ regis Iuda non ſit in Ieruſalem reverſurus: increpat eos qui ex injuſtitia ædificant,promittentes ſibi felicitatem patrum juſtorum: vaticinatur adverſus impium Ioakim filium Ioſiæ, quòd ſepultura ſit cariturus , & hujus filius impiiſſimus Iechonias cum matre ducendus in Babylonem,ibique moriturus.

A 1 HÆc dicit Dominus: Deſcende in domum
regis Juda,& loquêris ibi verbum hoc,
2 Et dices:Audi verbum Domini rex Juda,qui
ſedes ſuper ſolium David ; tu & ſervi tui,& po-
pulus tuus,qui ingredimini per portas iſtas.
* Sup. 21.d.12. 3 Hæc dicit Dominus: * Facite judicium &
juſtitiam, & liberate vi oppreſſum de manu ca-
lumniatoris: & advenam, & pupillum,& viduam
nolite cõtriſtare,neque opprimatis iniquè:& ſan-
guinem innocentem ne effundatis in loco iſto.
B 4 Si enim facientes feceritis verbum iſtud:in-
gredientur per portas domus hujus,reges ſedentes
de genere David ſuper thronũ ejus,& aſcẽdentes
currus & equos,ipſi & ſervi,& populus eorum.
5 Quòd ſi non audieritis verba hæc:in memet-
ipſo juravi , dicit Dominus, quia in ſolitudinem
erit domus hæc.
6 Quia hæc dicit Dominus ſuper domum regis
Juda:Galaad tu mihi caput Libani:ſi non poſue-
ro te ſolitudinem, urbes inhabitabiles.
7 Et ſanctificabo ſuper te , interficientem vi-
rum & arma ejus : & ſuccident electas cedros
tuas:& præcipitabunt in ignem.
C 8 Et pertranſibunt gentes multæ per civitatem
* Deut. 29.d.24. 3. Reg. 9.b.8. hanc:& dicet unuſquiſque proximo ſuo:* Quare
fecit Dominus ſic civitati huic grandi ?
9 Et reſpondebunt:Eò quòd dereliquerint pa-
ctum Domini Dei ſui , & adoraverint deos alie-
nos,& ſervierint eis.
10 Nolite flere mortuum,neque lugeatis ſuper
eum fletu : plangite eum,qui egreditur,quia non
revertetur ultrà, nec videbit terrã nativitatis ſuæ.
11 Quia hæc dicit Dominus ad Sellum filium
Joſiæ regem Juda , qui regnavit pro Joſia patre
ſuo,qui egreſſus eſt de loco iſto: Non revertetur
huc ampliùs :
12 Sed in loco,ad quem tranſtuli eum, ibi mo-
rietur,& terram iſtam non videbit ampliùs.
13 Væ qui ædificat domum ſuam in injuſtitia, D
& cœnacula ſua non in judicio : amicum ſuum
opprimet fruſtrà,& mercedem ejus non reddet ei.
14 Qui dicit : Ædificabo mihi domum latam,
& cœnacula ſpatioſa : qui aperit ſibi feneſtras,&
facit laquearia cedrina,pingítque ſinopide.
15 Numquid regnabis,quoniam confers te ce-
dro?pater tuus numquid non comedit & bibit,&
fecit judicium & juſtitiã tunc cùm benè erat ei ?
16 Judicavit cauſam pauperis & egeni in bo-
num ſuum:numquid non ideò quia cognovit me,
dicit Dominus ?
17 Tui verò oculi & cor ad avaritiam, & ad
ſanguinem innocentem fundendum,& ad calum-
niam,& ad curſum mali operis.
18 Proptereà hæc dicit Dominus ad Joakim fi- E
lium Joſiæ regem Juda : Non plangent eum : Væ
frater & væ ſoror : non concrepabunt ei : Væ
Domine, & væ inclyte.
19 Sepultura aſini ſepelietur,putrefactus & pro-
jectus extra portas Jeruſalem.
20 Aſcende Libanum, & clama : & in Baſan
da vocem tuam , & clama ad tranſeuntes , quia
contriti ſunt omnes amatores tui.
21 Locutus ſum ad te in abundantia tua;& di-
xiſti : Non audiam:hæc eſt via tua ab adoleſcen-
tia tua,quia non audiſti vocem meam.
22 Omnes paſtores tuos paſcet ventus,& ama- F
tores tui in captivitatem ibunt : & tunc confun-
dêris, & erubeſces ab omni malitia tua.
23 Quæ ſedes in Libano,& nidificas in cedris,
quomodo congemuiſti , cum veniſſent tibi dolo-
res,quaſi dolores parturientis ?
24 Vivo ego,dicit Dominus : quia ſi fuerit Je-
chonias filius Joakim regis Juda annulus in manu
dextera mea,inde evellam eum.
25 Et dabo te in manu quærentium animam
tuam,& in manu quorum tu formidas faciem, &
in manu Nabuchodonoſor regis Babylonis, & in
manu Chaldæorum.
26 Et mittam te , & matrem tuam quæ genuit G
te,in terram alienam, in qua nati non eſtis , ibí-
que moriemini :
27 Et in terram ad quam ipſi levant animam
ſuam ut revertantur illuc,non revertentur.
28 Numquid vas fictile atque contritum vir iſte
Jechonias?numquid vas abſque omni voluptate?
quare abjecti ſunt ipſe & ſemen ejus, & projecti
in terram,quam ignoraverunt ?
29 Terra,terra,terra,audi ſermonem Domini.
30 Hæc dicit Dominus:Scribe virũ iſtum ſte-
rilem,virum qui in diebus ſuis non proſperabitur:
nec enim erit de ſemine ejus vir,qui ſedeat ſuper
ſolium David,& poteſtatem habeat ultrà in Juda.

Digitized by Google

CAPUT XXIII.

Comminatur Dominus paſtoribus qui gregem diſpergunt ac lacerant, promittens ſe reducturum reliquias gregis ad locum ſuum, ac ſuſcitaturum paſtores & germen David juſtum, ſub quo magna fruentur felicitate: vaticinatur quoque pſeudoprophetis æternum opprobrium, qui populum decipiunt, volentes ut obliviſcatur nominis Domini, & prophetant abſque Dei voluntate, ſermonem Domini Onus appellantes.

A [Ezech. 34. a. 2.]
1 VÆ paſtoribus, qui diſperdunt & dilacerant gregem paſcuæ meæ, dicit Dominus.
2 Ideò hæc dicit Dominus Deus Iſraël ad paſtores, qui paſcunt populum meum: Vos diſperſiſtis gregem meum, & ejeciſtis eos, & non viſitaſtis eos: ecce ego viſitabo ſuper vos malitiam ſtudiorum veſtrorum, ait Dominus.
3 Et ego congregabo reliquias gregis mei de omnibus terris, ad quas ejecero eos illuc: & convertam eos ad rura ſua: & creſcent & multiplicabuntur.
[* Sup. 3. d. 15. * Iſaiæ 4. a. 2. 40. c. 11. 45. b. 8. Inf. 33. c. 14. Ezech. 34. c. 12. Dan. 9. f. 24. Joan. 1. g. 45.]
4 Et * ſuſcitabo ſuper eos paſtores, & paſcent eos: non formidabunt ultrà, & non pavebunt: & nullus quæretur ex numero, dicit Dominus.
5 * Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & ſuſcitabo David germen juſtum: & regnabit rex, & ſapiens erit: & faciet judicium & juſtitiã in terra.
[* Deut. 33. d. 28.]
6 In diebus illis ſalvabitur Juda, & * Iſraël habitabit confidenter: & hoc eſt nomen, quod vocabunt eum, Dominus juſtus noſter.
B [* Sup. 16. c. 14.]
7 Propter hoc ecce dies veniunt, dicit Dominus, & non dicent ultrà: Vivit Dominus, qui eduxit filios Iſraël de Terra Ægypti:
8 Sed: * Vivit Dominus, qui eduxit & adduxit ſemen domus Iſraël de Terra Aquilonis, & de cunctis terris, ad quas ejeceram eos illuc: & habitabunt in terra ſua.
9 Ad prophetas: Contritũ eſt cor meum in medio mei, contremuerunt omnia oſſa mea: factus ſum quaſi vir ebrius, & quaſi homo madidus à vino, à facie Dñi, & à facie verborum ſanctorũ ejus.
10 Quia adulteris repleta eſt terra, quia à facie maledictionis luxit terra, areſfacta ſunt arva deſerti: factus eſt curſus eorum malus, & fortitudo eorum diſſimilis.
C
11 Propheta namque & ſacerdos polluti ſunt: & in domo mea inveni malum eorum, ait Dñs.
12 Idcircò via eorum erit quaſi lubricum in tenebris, impellentur enim, & corruent in ea: afferam enim ſuper eos mala, annum viſitationis eorum, ait Dominus.
13 Et in prophetis Samariæ vidi fatuitatem: prophetabant in Baal, & decipiebant populum meum Iſraël.
14 Et in prophetis Jeruſalem vidi ſimilitudinem adulterantium, & iter mendacij: & confortaverũt manus peſſimorum, ut non converteretur unuſquiſque à malitia ſua: facti ſunt mihi omnes ut Sodoma, & habitatores ejus quaſi Gomorrha.
[* Sup. 9. c. 15.] D
15 Propterea hæc dicit Dominus exercituum ad prophetas: * Ecce ego cibabo eos abſinthio, & potabo eos felle: à prophetis enim Jeruſalem, egreſſa eſt pollutio ſuper omnem terram.
[* Inf. 27. b. 9. 29. b. 8.]
16 Hæc dicit Dominus exercituum: * Nolite audire verba prophetarum, qui prophetant vobis, & decipiunt vos: viſionem cordis ſui loquuntur, non de ore Domini.
17 Dicunt his, qui blaſphemant me: Locutus eſt Dñs: * Pax erit vobis: & omni, qui ambulat in pravitate cordis ſui, dixerũt: nõ veniet ſuper vos malũ. [* Sup. 6. c. 14. 8. c. 11.]
18 Quis enim affuit in conſilio Domini, & vidit & audivit ſermonem ejus? quis conſideravit verbum illius & audivit?
19 * Ecce turbo Dominicæ indignationis egredietur, & tempeſtas erumpens ſuper caput impiorum veniet. [* Inf. 30. c. 14.]
20 Non revertetur furor Dñi, uſque dum faciat, & uſque dum compleat cogitationem cordis ſui: in noviſſimis diebus intelligetis conſilium ejus. E
21 * Non mittebam prophetas, & ipſi currebant: non loquebar ad eos, & ipſi prophetabant. [* Inf. 27. c. 15. 29. b. 9.]
22 Si ſtetiſſent in conſilio meo, & nota feciſſent verba mea populo meo, avertiſſem utique eos à via ſua mala, & à cogitationibus ſuis peſſimis.
23 Putáſne Deus è vicino ego ſum, dicit Dominus? & non Deus de longè?
24 Si occultabitur vir in abſconditis: & ego non videbo eum, dicit Dominus? numquid non cælum & terram ego impleo, dicit Dominus?
25 Audivi quæ dixerunt prophetæ, prophetantes in nomine meo mendacium, atque dicentes: Somniavi, ſomniavi.
26 Uſquequò iſtud eſt in corde prophetarum vaticinantium mendacium, & prophetantium ſeductiones cordis ſui? F
27 Qui volunt facere ut obliviſcatur populus meus nominis mei propter ſomnia eorum, quæ narrat unuſquiſque ad proximum ſuum: ſicut obliti ſunt patres eorũ nominis mei propter Baal.
28 Propheta, qui habet ſomnium, narret ſomnium: & qui habet ſermonem meum, loquatur ſermonem meum verè: quid paleis ad triticum, dicit Dominus?
29 Numquid non verba mea ſunt quaſi ignis, dicit Dominus, & quaſi malleus conterens petrã?
30 Propterea ecce ego ad prophetas, ait Dñs, qui furantur verba mea unuſquiſque à proximo ſuo.
31 Ecce ego ad prophetas, ait Dominus, qui aſſumunt linguas ſuas, & aiunt: Dicit Dominus.
32 Ecce ego ad prophetas ſomniantes mendacium, ait Dñs, qui narraverunt ea, & ſeduxerunt populum meum in mendacio ſuo, & in miraculis ſuis: cùm ego non miſiſſem eos, nec mandaſſem eis, qui nihil profuerunt populo huic, dicit Dñs.
33 Si igitur interrogaverit te populus iſte, vel propheta, aut ſacerdos, dicens: Quod eſt onus Domini? dices ad eos: Vos eſtis onus. projiciam quippe vos, dicit Dominus. G
34 Et propheta, & ſacerdos, & populus qui dicit: Onus Domini: viſitabo ſuper virum illum, & ſuper domum ejus.
35 Hæc dicetis unuſquiſque ad proximum, & ad fratrem ſuum: Quid reſpondit Dominus? & quid locutus eſt Dominus?
36 Et onus Dñi ultrà non memorabitur: quia onus erit unicuique ſermo ſuus: & pervertiſtis verba Dei viventis, Dñi exercituum Dei noſtri.
37 Hæc dices ad prophetam: Quid reſpondit tibi Dominus? & quid locutus eſt Dominus?
38 Si autem onus Domini dixeritis: propter hoc hæc dicit Dominus: Quia dixiſtis ſermonem iſtum: Onus Domini: & miſi ad vos, dicens: Nolite dicere: Onus Domini:

39 Propter

Digitized by Google

39 Propterea ecce ego tollam vos portans, & derelinquam vos, & civitatem quam dedi vobis & patribus veſtris, à facie mea.

* Sup. 20.c.11. 40 * Et dabo vos in opprobrium ſempiternum, & in ignominiam æternam, quæ numquam oblivione delebitur.

Caput XXIV.

Calathus bonarum ficuum deſignat captivos in Babylonia Judæos, quos dicit Dominus ſe reducturum in terram ſuam, qui toto corde ad ipſum revertentur: calathus autem malarum ficuum ſignificat eos qui manſerant Ieroſolymis, ac poſtea fugerant in Ægyptum, quos dicit ſe daturum in opprobrium & maledictionem.

A 1 OStendit mihi Dominus: & ecce duo calathi pleni ficis, poſiti ante templum Domini, poſtquam tranſtulit Nabuchodonoſor rex Babylonis Jechoniam filium Joakim regem Juda, & principes ejus, & fabrum, & incluſorem, de Jeruſalem, & adduxit eos in Babylonem.

2 Calathus unus ficus bonas habebat nimis, ut ſolent ficus eſſe primi temporis: & calathus unus ficus habebat malas nimis, quæ comedi non poterant; eò quòd eſſent malæ.

B 3 Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides Jeremia? Et dixi: Ficus, ficus bonas, bonas valdè; & malas, malas valdè, quæ comedi non poſſunt, eò quòd ſint malæ.

4 Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

5 Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Sicut ficus hæ bonæ: ſic cognoſcam tranſmigrationem Juda, quam emiſi de loco iſto in Terram Chaldæorum, in bonum.

C 6 Et ponam oculos meos ſuper eos ad placandũ, & reducam eos in terram hanc: & ædificabo eos, & non deſtruam: & plantabo eos, & non evellam.

7 Et dabo eis cor ut ſciant me, quia ego ſum Dominus:* & erunt mihi in populum, & ego ero eis in Deũ: quia revertentur ad me in toto corde ſuo.

* Sup.7. c.23. * inf. 31.f.33. Inf.19. d.17.

D 8 * Et ſicut ficus peſſimæ, quæ comedi non poſſunt, eò quòd ſint malæ: hæc dicit Dominus, ſic dabo Sedeciam regem Juda, & principes ejus, & reliquos de Jeruſalem, qui remanſerunt in urbe hac, & qui habitant in terra Ægypti.

9 Et dabo eos in vexationem, afflictionémque omnibus regnis terræ; in opprobrium, & in parabolam, & in proverbium, & in maledictionem in univerſis locis, ad quæ ejeci eos.

10 Et mittam in eis gladium, & famem, & peſtem; donec conſumantur de terra, quam dedi eis, & patribus eorum.

Caput XXV.

Quia noluerunt audire Ieremiam nec reliquos Prophetas adhortantes ad pœnitentiam, prædicit excidium Ieroſolymorum, & captivitatem ſeptuaginta annorum, ac deinde perditionem regum qui ipſos tenebant captivos: quapropter jubetur Ieremias civitatibus Iudæ ac cæteris regibus terrarum propinare calicem furoris Domini: ululatum quoque prænuntiat paſtoribus ac optimatibus.

A 1 VErbum, quod factum eſt ad Jeremiam de omni populo Juda, in anno quarto Ioakim filij Ioſiæ regis Juda (ipſe eſt annus primus Nabuchodonoſor regis Babylonis.)

2 Quod locutus eſt Jeremias propheta ad omnem populum Juda, & ad univerſos habitatores Jeruſalem, dicens:

3 A tertio decimo anno Ioſiæ filij Ammon regis Juda uſque ad diem hanc; iſte tertius & vigeſimus annus; factum eſt verbum Domini ad me, & locutus ſum ad vos de nocte conſurgens, & loquens: & non audiſtis.

4 Et miſit Dñs ad vos omnes ſervos ſuos prophetas, conſurgens diluculo, mittenſque: & non audiſtis, neque inclinaſtis aures veſtras ut audiretis,

5 Cùm diceret:* Revertimini unuſquiſque à via ſua mala, & à peſſimis cogitationibus veſtris: & habitabitis in terra, quam dedit Dominus vobis, & patribus veſtris, à ſæculo & uſque in ſæculum. * 4.Reg. 17.c.13 Sup.18. b.11. Inf.35. c.15.

B 6 Et nolite ire poſt deos alienos, ut ſerviatis eis, adoretiſque eos: neque me ad iracundiam provocetis in operibus manuum veſtrarum, & non affligam vos.

7 Et non audiſtis me, dicit Dominus, ut me ad iracundiam provocaretis in operibus manuum veſtrarum, in malum veſtrum.

8 Propterea hæc dicit Dominus exercituum: Pro eo quòd non audiſtis verba mea:

9 Ecce ego mittam, & aſſumam univerſas cognationes Aquilonis, ait Dominus, & Nabuchodonoſor regem Babylonis ſervum meum: & adducam eos ſuper terram iſtam, & ſuper habitatores ejus, & ſuper omnes nationes, quæ in circuitu illius ſunt: & interficiam eos, & ponam eos in ſtuporẽ & in ſibilum, & in ſolitudines ſempiternas.

10 Perdámque ex eis vocem gaudij, & vocem lætitiæ, vocem ſponſi, & vocem ſponſæ, vocem molæ, & lumen lucernæ. C

11 * Et erit univerſa terra hæc in ſolitudinem, & in ſtuporem: & ſervient omnes gentes iſtæ regi Babylonis ſeptuaginta annis. * 2.Par. 36.d.21. 1.Eſdr.1. a.1 Inf.26.b. 6.29.c. 10 Dan.9. a.2.

12 Cúmque impleti fuerint ſeptuaginta anni, viſitabo ſuper regem Babylonis, & ſuper gentem illam, dicit Dominus, iniquitatem eorum, & ſuper terram Chaldæorum: & ponam illam in ſolitudines ſempiternas.

13 Et adducam ſuper terram illam, omnia verba mea, quæ locutus ſum contra eam, omne quod ſcriptum eſt in libro iſto, quæcumque prophetavit Jeremias adverſum omnes gentes:

14 Quia ſervierunt eis, cùm eſſent gentes multæ, & reges magni: & reddam eis ſecundùm opera eorum, & ſecundùm facta manuum ſuarum.

15 Quia ſic dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Sume calicem vini furoris hujus de manu mea: & propinabis de illo cunctis gentibus, ad quas ego mittam te. D

16 Et bibent & turbabuntur, & inſanient à facie gladij, quem ego mittam inter eos.

17 Et accepi calicem de manu Domini, & propinavi cunctis gẽtibus, ad quas miſit me Dominus:

18 Jeruſalem, & civitatibus Juda, & regibus ejus, & principibus ejus: ut darem eos in ſolitudinem, & in ſtuporem, & in ſibilum, & in maledictionem, ſicut eſt dies iſta:

19 Pharaoni regi Ægypti, & ſervis ejus, & principibus ejus, & omni populo ejus,

20 Et univerſis generaliter: cunctis regibus terræ Auſitidis, & cunctis regibus terræ Philiſthiim, & Aſcaloni, & Gazæ, & Accaron, & reliquiis Azoti,

21 Et Idumææ, & Moab, & filiis Ammon:

22 Et cunctis regibus Tyri, & univerſis regibus Sidonis:

Digitized by Google

CAPUT XXIII.

Comminatur Dominus paſtoribus qui gregem diſpergunt ac lacerant, promittens ſe reducturum reliquias gregis ad locum ſuum, ac ſuſcitaturum paſtores & germen David juſtum, ſub quo magna fruentur felicitate: vaticinatur quoque pſeudoprophetis æternum opprobrium, qui populum decipiunt, volentes ut obliviſcatur nominis Domini, & prophetant abſque Dei voluntate, ſermonem Domini Onus appellantes.

A 1 VÆ paſtoribus, qui diſperdunt & dilacerant gregem paſcuæ meæ, dicit Dominus.
Ezech. 13.a.3. 14.a.2. 2 Ideò hæc dicit Dominus Deus Iſraël ad paſtores, qui paſcunt populum meum: Vos diſperſiſtis gregem meum, & ejeciſtis eos, & non viſitaſtis eos: ecce ego viſitabo ſuper vos malitiam ſtudiorum veſtrorum, ait Dominus.
3 Et ego congregabo reliquias gregis mei de omnibus terris, ad quas ejecero eos illuc: & convertam eos ad rura ſua: & creſcent & multiplicabuntur.
* Sup. 3. d.15. 4 Et * ſuſcitabo ſuper eos paſtores, & paſcent
* Iſaia 4.a.2. eos: non formidabunt ultrà, & non pavebunt: &
40.c.11. nullus quæretur ex numero, dicit Dominus.
41.b.8. Inf.33. 5 * Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & ſuſ-
c.14. Ezech. citabo David germen juſtum: & regnabit rex, &
34.c.11. ſapiens erit: & faciet judicium & juſtitiã in terra.
Dan.9. f.24. 6 In diebus illis ſalvabitur Juda, & * Iſraël ha-
Ioan.1. g.45. bitabit confidenter: & hoc eſt nomen, quod voca-
* Deut. 33.d.28. bunt eum, Dominus juſtus noſter.
B 7 Propter hoc ecce dies veniunt, dicit Domi-
* Sup. 16.c.14. nus, & non dicent ultrà: Vivit Dominus, qui eduxit filios Iſraël de Terra Ægypti:
8 Sed: * Vivit Dominus, qui eduxit & adduxit ſemen domus Iſraël de Terra Aquilonis, & de cunctis terris, ad quas ejeceram eos illuc: & habitabunt in terra ſua.
9 Ad prophetas: Contritũ eſt cor meum in medio mei, contremuerunt omnia oſſa mea: factus ſum quaſi vir ebrius, & quaſi homo madidus à vino, à facie Dñi, & à facie verborum ſanctorũ ejus.
10 Quia adulteris repleta eſt terra, quia à facie maledictionis luxit terra, areſacta ſunt arva deſerti: factus eſt curſus eorum malus, & fortitudo eorum diſſimilis.
C 11 Propheta namque & ſacerdos polluti ſunt: & in domo mea inveni malum eorum, ait Dñs.
12 Idcircò via eorum erit quaſi lubricum in tenebris, impellentur enim, & corruent in ea: afferam enim ſuper eos mala, annum viſitationis eorum, ait Dominus.
13 Et in prophetis Samariæ vidi fatuitatem: prophetabant in Baal, & decipiebant populum meum Iſraël.
14 Et in prophetis Jeruſalem vidi ſimilitudinem adulterantium, & iter mendacij: & confortaverũt manus peſſimorum, ut non converteretur unuſquiſque à malitia ſua: facti ſunt mihi omnes ut Sodoma, & habitatores ejus quaſi Gomorrha.
* Sup. 9. e.15. 15 Propterea hæc dicit Dominus exercituum
D ad prophetas: * Ecce ego cibabo eos abſinthio, & potabo eos felle: à prophetis enim Jeruſalem, egreſſa eſt pollutio ſuper omnem terram.
* Inf. 16 Hæc dicit Dominus exercituum: * Nolite
27.b.9. 29.b.8. audire verba prophetarum, qui prophetant vobis, & decipiunt vos: viſionem cordis ſui loquuntur, non de ore Domini.
17 Dicunt his, qui blaſphemant me: Locutus eſt Dñs: * Pax erit vobis: & omni, qui ambulat in pra- * Sup. 5.
vitate cordis ſui, dixerũt: nõ veniet ſuper vos malũ. c.12.14. b.13.
18 Quis enim affuit in conſilio Domini, & vidit & audivit ſermonem ejus? quis conſideravit verbum illius & audivit?
19 * Ecce turbo Dominicæ indignationis egre- * Inf.30
dietur, & tempeſtas erumpens ſuper caput impio- e.14.
rum veniet.
20 Non revertetur furor Dñi, uſque dum faciat, & uſque dum compleat cogitationem cordis ſui: E
in noviſſimis diebus intelligetis conſilium ejus.
21 * Non mittebam prophetas, & ipſi curre- * Inf.27
bant: non loquebar ad eos, & ipſi prophetabant. c.15.29. b.9.
22 Si ſtetiſſent in conſilio meo, & nota feciſſent verba mea populo meo, avertiſſem utique eos à via ſua mala, & à cogitationibus ſuis peſſimis.
23 Putáſne Deus è vicino ego ſum, dicit Dominus? & non Deus de longè?
24 Si occultabitur vir in abſconditis: & ego non videbo eum, dicit Dominus? numquid non cælum & terram ego impleo, dicit Dominus?
25 Audivi quæ dixerunt prophetæ, prophetantes in nomine meo mendacium, atque dicentes: Somniavi, ſomniavi.
26 Uſquequò iſtud eſt in corde prophetarum F
vaticinantium mendacium, & prophetantium ſeductiones cordis ſui?
27 Qui volunt facere ut obliviſcatur populus meus nominis mei propter ſomnia eorum, quæ narrat unuſquiſque ad proximum ſuum: ſicut obliti ſunt patres eorũ nominis mei propter Baal.
28 Propheta, qui habet ſomnium, narret ſomnium: & qui habet ſermonem meum, loquatur ſermonem meum verè: quid paleis ad triticum, dicit Dominus?
29 Numquid non verba mea ſunt quaſi ignis, dicit Dominus, & quaſi malleus conterens petrã?
30 Propterea ecce ego ad prophetas, ait Dñs, qui furantur verba mea unuſquiſque à proximo ſuo.
31 Ecce ego ad prophetas, ait Dominus, qui aſſumunt linguas ſuas, & aiunt: Dicit Dominus.
32 Ecce ego ad prophetas ſomniantes mendacium, ait Dñs, qui narraverunt ea, & ſeduxerunt populum meum in mendacio ſuo, & in miraculis ſuis: cùm ego non miſiſſem eos, nec mandaſſem eis, qui nihil profuerunt populo huic, dicit Dñs.
33 Si igitur interrogaverit te populus iſte, vel G
propheta, aut ſacerdos, dicens: Quod eſt onus Domini? dices ad eos: Vos eſtis onus. projiciam quippe vos, dicit Dominus.
34 Et propheta, & ſacerdos, & populus qui dicit: Onus Domini: viſitabo ſuper virum illum, & ſuper domum ejus.
35 Hæc dicetis unuſquiſque ad proximum, & ad fratrem ſuum: Quid reſpondit Dominus? & quid locutus eſt Dominus?
36 Et onus Dñi ultrà non memorabitur: quia onus erit unicuique ſermo ſuus: & pervertiſtis verba Dei viventis, Dñi exercituum Dei noſtri.
37 Hæc dices ad prophetam: Quid reſpondit tibi Dominus? & quid locutus eſt Dominus?
38 Si autem onus Domini dixeritis: propter hoc hæc dicit Dominus: Quia dixiſtis ſermonem iſtum: Onus Domini: & miſi ad vos, dicens: Nolite dicere: Onus Domini:

39 Propter

Digitized by Google

39 Propterea ecce ego tollam vos portans, &
derelinquam vos, & civitatem quam dedi vobis
& patribus veſtris, à facie mea.
* Sup. 40 * Et dabo vos in opprobrium ſempiternum,
20.c.11. & in ignominiam æternam, quæ numquam obli-
vione delebitur.

Caput XXIV.

Calathus bonarum ficuum deſignat captivos in Babylonia Judæos, quos dicit Dominus ſe reducturum in terram ſuam, qui toto corde ad ipſum revertentur: calathus autem malarum ficuum ſignificat eos qui manſerant Ieroſolymis, ac poſteà fugerant in Ægyptum, quos dicit ſe daturum in opprobrium & maledictionem.

A 1 OStendit mihi Dominus: & ecce duo cala-
thi pleni ficis, poſiti ante templum Domi-
ni, poſtquam tranſtulit Nabuchodonoſor rex Ba-
bylonis Jechoniam filium Joakim regem Juda, &
principes ejus, & fabrum, & incluſorem, de Jeru-
ſalem, & adduxit eos in Babylonem.
2 Calathus unus ficus bonas habebat nimis, ut
ſolent ficus eſſe primi temporis: & calathus unus
ficus habebat malas nimis, quæ comedi non po-
terant; eò quòd eſſent malæ.
B 3 Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides Je-
remia? Et dixi: Ficus, ficus bonas, bonas valdè; &
malas, malas valdè, quæ comedi non poſſunt, eò
quòd ſint malæ.
4 Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens:
5 Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Sicut ficus
hæ bonæ: ſic cognoſcam tranſmigrationem Juda,
quam emiſi de loco iſto in Terram Chaldæorum,
in bonum.
C 6 Et ponam oculos meos ſuper eos ad placandũ,
& reducam eos in terram hanc: & ædificabo eos,
& non deſtruam: & plantabo eos, & non evellam.
7 Et dabo eis cor ut ſciant me, quia ego ſum Do-
* Sup.7. minus: * & erunt mihi in populum, & ego ero eis
c.23. in Deũ: quia revertentur ad me in toto corde ſuo.
* Inf. 8 * Et ſicut ficus peſſimæ, quæ comedi non poſ-
31.f.11. ſunt, eò quòd ſint malæ: hæc dicit Dominus, ſic
Inf.29.
d.17.
D dabo Sedeciam regem Juda, & principes ejus, &
reliquos de Jeruſalem, qui remanſerunt in urbe
hac, & qui habitant in terra Ægypti.
9 Et dabo eos in vexationem, afflictionémque
omnibus regnis terræ; in opprobrium, & in para
bolam, & in proverbium, & in maledictionem in
univerſis locis, ad quæ ejeci eos.
10 Et mittam in eis gladium, & famem, & pe-
ſtem; donec conſumantur de terra, quam dedi eis,
& patribus eorum.

Caput XXV.

Quia noluerunt audire Ieremiam nec reliquos Prophetas adhortantes ad pœnitentiam, prædicit excidium Ieroſolymorum, & captivitatem ſeptuaginta annorum, ac deinde perditionem regum qui ipſos tenebant captivos: quapropter jubetur Ieremias civitatibus Iuda ac cæteris regibus terrarum propinare calicem furoris Domini: ululatum quoque prænuntiat paſtoribus ac optimatibus.

A 1 VErbum, quod factum eſt ad Jeremiam de
omni populo Juda, in anno quarto Ioakim
filij Ioſiæ regis Juda (ipſe eſt annus primus Na-
buchodonoſor regis Babylonis.)
2 Quod locutus eſt Jeremias propheta ad om-
nem populum Juda, & ad univerſos habitatores
Jeruſalem, dicens:
3 A tertio decimo anno Ioſiæ filij Ammon regis
Juda uſque ad diem hanc; iſte tertius & vigeſi-
mus annus; factum eſt verbum Domini ad me, &
locutus ſum ad vos de nocte conſurgens, & lo-
quens: & non audiſtis.
4 Et miſit Dñs ad vos omnes ſervos ſuos prophe-
tas, conſurgens diluculo, mitténſque: & non au-
diſtis, neque inclinaſtis aures veſtras ut audiretis,
5 Cùm diceret: * Revertimini unuſquiſque à via * 4.Reg.
ſua mala, & à peſſimis cogitationibus veſtris: & 17.c.13.
habitabitis in terra, quam dedit Dominus vobis, Sup.18.
& patribus veſtris, à ſæculo & uſque in ſæculum. b.11.
Inf.35.
c.15.
B
6 Et nolite ire poſt deos alienos, ut ſerviatis eis,
adoretíſque eos: neque me ad iracundiam provo-
cetis in operibus manuum veſtrarum, & non affli-
gam vos.
7 Et non audiſtis me, dicit Dominus, ut me ad
iracundiam provocaretis in operibus manuum
veſtrarum, in malum veſtrum.
8 Propterea hæc dicit Dominus exercituum:
Pro eo quòd non audiſtis verba mea:
9 Ecce ego mittam, & aſſumam univerſas co-
gnationes Aquilonis, ait Dominus, & Nabucho-
donoſor regem Babylonis ſervum meum: & ad-
ducam eos ſuper terram iſtam, & ſuper habitato-
res ejus, & ſuper omnes nationes, quæ in circuitu
illius ſunt: & interficiam eos, & ponam eos in ſtu-
porẽ & in ſibilum, & in ſolitudines ſempiternas.
10 Perdámque ex eis vocem gaudij, & vocem C
lætitiæ, vocem ſponſi, & vocem ſponſæ, vocem
molæ, & lumen lucernæ.
11 * Et erit univerſa terra hæc in ſolitudinem, * 2.Par.
& in ſtuporem: & ſervient omnes gentes iſtæ re- 36.d.21.
gi Babylonis ſeptuaginta annis. 1.Eſdr.1.
a.1.
Inf.26.b.
6.29.c.
10.
Dan.9.
a.2.
12 Cúmque impleti fuerint ſeptuaginta anni,
viſitabo ſuper regem Babylonis, & ſuper gentem
illam, dicit Dominus, iniquitatem eorum, & ſuper
terram Chaldæorum: & ponam illam in ſolitudi-
nes ſempiternas.
13 Et adducam ſuper terram illam, omnia verba
mea, quæ locutus ſum contra eam, omne quod
ſcriptum eſt in libro iſto, quæcumque propheta-
vit Jeremias adverſum omnes gentes:
14 Quia ſervierunt eis, cùm eſſent gentes mul-
tæ, & reges magni: & reddam eis ſecundùm ope-
ra eorum, & ſecundùm facta manuum ſuarum.
15 Quia ſic dicit Dominus exercituum Deus D
Iſraël: Sume calicem vini furoris hujus de manu
mea: & propinabis de illo cunctis gentibus, ad
quas ego mittam te.
16 Et bibent & turbabuntur, & inſanient à fa-
cie gladij, quem ego mittam inter eos.
17 Et accepi calicem de manu Domini, & propi-
navi cunctis gẽtibus, ad quas miſit me Dominus:
18 Jeruſalem, & civitatibus Juda, & regibus ejus,
& principibus ejus: ut darem eos in ſolitudinem,
& in ſtuporem, & in ſibilum, & in maledictio-
nem, ſicut eſt dies iſta:
19 Pharaoni regi Ægypti, & ſervis ejus, & prin-
cipibus ejus, & omni populo ejus,
20 Et univerſis generaliter: cunctis regibus terræ
Auſitidis, & cunctis regibus terræ Philiſthiim, &
Aſcaloni, & Gazæ, & Accaron, & reliquiis Azoti,
21 Et Idumææ, & Moab, & filiis Ammon:
22 Et cunctis regibus Tyri, & univerſis regibus

Digitized by Google

Sidonis: & regibus terræ inſularum, qui ſunt
trans mare:
23 Et Dedan, & Thema, & Buz, & univerſis
qui attonſi ſunt in comam:
24 Et cunctis regibus Arabiæ, & cunctis regi-
bus Occidentis, qui habitant in deſerto:
E 25 Et cunctis regibus Zambri: & cunctis regi-
bus Elam, & cunctis regibus Medorum:
26 Cunctis quoque regibus Aquilonis de pro-
pè & de longè, unicuique contra fratrem ſuum:
& omnibus regnis terræ, quæ ſuper faciem ejus
ſunt: & rex Seſach bibet poſt eos.
27 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exer-
cituum Deus Iſraël: Bibite, & inebriamini, &
vomite: & cadite, neque ſurgatis à facie gladij,
quem ego mittam inter vos.
F 28 Cùmque noluerint accipere calicem de ma-
nu tua ut bibant, dices ad eos: Hæc dicit Domi-
nus exercituum: Bibentes bibetis.
* 1.Pet. 4.d.17. 29 * Quia ecce in civitate, in qua invocatum
eſt nomen meum, ego incipiam affligere, & vos
quaſi innocentes & immunes eritis? non eritis
immunes: gladium enim ego voco ſuper omnes
habitatores terræ, dicit Dominus exercituum.
* Ioël.3.c.16. Amos 1.a.2. 30 Et tu prophetabis ad eos omnia verba hæc,
& dices ad illos: * Dñs de excelſo rugiet & de ha-
bitaculo ſancto ſuo dabit vocem ſuã: rugiens ru-
giet ſuper decorem ſuum: celeuma quaſi calcantiũ
concinetur adverſus omnes habitatores terræ:
31 Pervenit ſonitus uſque ad extrema terræ:
quia judicium Dño cum gentibus: judicatur ipſe
cum omni carne, impios tradidi gladio, dicit Dñs.
32 Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce affli-
ctio egredietur de gente in gentem: & turbo ma-
gnus egredietur à ſummitatibus terræ:
G 33 Et erunt interfecti Domini in die illa à ſum-
mo terræ uſque ad ſummum ejus: non plangen-
tur, & non colligentur, neque ſepelientur: in
ſterquilinium ſuper faciem terræ jacebunt.
34 Ululate paſtores, & clamate: & aſpergite
vos cinere optimates gregis: quia completi ſunt
dies veſtri, ut interficiamini; & diſſipationes ve-
ſtræ, & cadetis quaſi vaſa pretioſa.
35 Et peribit fuga à paſtoribus, & ſalvatio ab
optimatibus gregis.
36 Vox clamoris paſtorum, & ululatus optima-
tum gregis: quia vaſtavit Dominus paſcua eorum.
37 Et conticuerunt arva pacis à facie iræ furo-
ris Domini.
38 Dereliquit quaſi leo umbraculum ſuum,
quia facta eſt terra eorum in deſolationem à fa-
cie iræ columbæ, & à facie iræ furoris Domini.

CAPUT XXVI.

Prophetans Ieremias excidium Ieroſolymorum niſi reſipiſcant, comprehenditur à ſacerdotibus & prophetis, ſed liberatur per principes ſeniores ne occidatur, prolatis exemplis Michaæ & Uriæ prophetarum.

A 1 IN principio regni Joakim filij Joſiæ regis Juda,
factum eſt verbum iſtud à Domino, dicens:
2 Hæc dicit Dominus: Sta in atrio domus Do-
mini, & loquêris ad omnes civitates Juda, de qui-
bus veniunt ut adorent in domo Domini, univer-
ſos ſermones, quos ego mandavi tibi ut loquaris
ad eos: noli ſubtrahere verbum,
3 Si fortè audiant & convertantur unuſquiſque
à via ſua mala: & pœniteat me mali, quod cogi-
to facere eis propter malitiam ſtudiorum eorum.
4 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus: Si non B
audieritis me, ut ambuletis in lege mea, quam
dedi vobis,
5 Ut audiatis ſermones ſervorum meorum Pro-
phetarum, quos ego miſi ad vos de nocte conſur-
gens, & dirigens, & non audiſtis:
6 * Dabo domum iſtam ſicut Silo, & urbem hãc * 1.Reg. 4.a.2.b.10.
dabo in maledictionem cunctis gentibus terræ.
7 Et audierunt ſacerdotes, & prophetæ, & om-
nis populus, Jeremiam loquentem verba hæc in
domo Domini.
8 Cùmque compleſſet Jeremias, loquens omnia
quæ præceperat ei Dominus, ut loqueretur ad
univerſum populum, apprehenderunt eum ſacer-
dotes, & prophetæ, & omnis populus, dicens: Mor-
te moriatur.
9 Quare prophetavit in nomine Domini, di- C
cens: Sicut Silo erit domus hæc: & urbs iſta deſo-
labitur, eò quòd non ſit habitator? Et congrega-
tus eſt omnis populus adverſus Jeremiam in do-
mo Domini.
10 Et audierũt principes Juda verba hæc: & aſcẽ-
derunt de domo regis in domum Domini, & ſe-
derunt in introitu portæ domus Domini novæ.
11 Et locuti ſunt ſacerdotes & prophetæ ad
principes, & ad omnem populum, dicentes: Ju-
dicium mortis eſt viro huic: quia prophetavit ad-
verſus civitatẽ iſtã, ſicut audiſtis auribus veſtris.
12 Et ait Jeremias ad omnes principes, & ad uni- D
verſum populum: dicens: * Dominus miſit me, ut * Sup. 25.b.8.
prophetarem ad domum iſtam, & ad civitatem
hanc, omnia verba quæ audiſtis. * * Sup.7. a.3.
13 Nunc ergo bonas facite vias veſtras, & ſtu-
dia veſtra, & audite vocem Dñi Dei veſtri: & pœ-
nitebit Dñm mali, quod locutus eſt adverſum vos.
14 Ego autẽ ecce in manibus veſtris ſum: facite
mihi quod bonum & rectum eſt in oculis veſtris:
15 Verumtamen ſcitote & cognoſcite, quòd ſi
occideritis me, ſanguinem innocentem tradetis
contra voſmetipſos, & contra civitatẽ iſtam, & ha-
bitatores ejus. in veritate enim miſit me Dñs ad E
vos, ut loquerer in auribus veſtris omnia verba hęc.
16 Et dixerunt principes, & omnis populus, ad
ſacerdotes, & ad prophetas: Non eſt viro huic
judicium mortis: quia in nomine Domini Dei
noſtri locutus eſt ad nos.
17 Surrexerunt ergo viri de ſenioribus terræ:
& dixerunt ad omnem cœtum populi, loquentes:
18 Michæas de Moraſthi fuit propheta in die-
bus Ezechiæ regis Juda, & ait ad omnem popu-
lũ Juda, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum:
* Sion quaſi ager arabitur: & Jeruſalem in acer- F
vũ lapidũ erit: & mons domus in excelſa ſilvarum. * Mich. 3.d.12.
19 Numquid morte condemnavit eum Eze-
chias rex Juda, & omnis Iuda? numquid non ti-
muerunt Dominum, & deprecati ſunt faciem Do-
mini: & pœnituit Dominum mali, quod locutus
fuerat adverſum eos? Itaque nos facimus malum
grande contra animas noſtras.
20 Fuit quoque vir prophetans in nomine Dñi,
Urias filius Semei de Cariathiarim: & prophe-
tavit

Digitized by Google

tavit adverſus civitatem iſtam, & adverſus ter-
ram hanc, juxta omnia verba Jeremiæ.
G 21 Et audivit rex Joakim, & omnes potentes,
& principes ejus, verba hæc: & quæſivit rex in-
terficere eum. Et audivit Urias, & timuit, fugít-
que & ingreſſus eſt Ægyptum.
22 Et miſit rex Joakim viros in Ægyptum Elna-
than filiũ Achobor, & viros cũ eo in Ægyptum.
23 Et eduxerunt Uriam de Ægypto: & addu-
xerunt eum ad regem Joakim, & percuſſit eum
gladio: & projecit cadaver ejus in ſepulchris
vulgi ignobilis.
24 Igitur manus Ahicam filij Saphan fuit cum
Jeremia: ut non traderetur in manus populi, &
interficerent eum.

CAPUT XXVII.

Vinculis ad varios reges miſſis, dicit illos, ſi ſervire velint regi Babylonis ejúſque poſteris, permanſuros in terra ſua; alioqui perituros gladio, fame & peſte, invehens in pſeudoprophetas qui aliud vaticinantur, fallentes populum: prædicit etiam ſacra vaſa quæ reliqua ſunt transferenda in Babylonem, & tandem referenda Ieroſolymam.

A 1 IN principio regni Joakim filij Joſiæ regis Ju-
da, factum eſt verbum iſtud ad Jeremiam à
Domino, dicens:
2 Hæc dicit Dominus ad me: Fac tibi vincu-
la, & catenas: & pones eas in collo tuo.
3 Et mittes eas ad regem Edom, & ad regem
Moab, & ad regem filiorum Ammon, & ad regem
Tyri, & ad regem Sidonis; in manu nuntiorum,
qui venerunt Jeruſalem ad Sedeciam regem Juda.
4 Et præcipies eis ut ad dominos ſuos loquan-
tur: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël:
Hæc dicetis ad dominos veſtros:
5 Ego feci terram, & homines, & jumenta,
quæ ſunt ſuper faciem terræ, in fortitudine mea
magna, & in brachio meo extento: & dedi eam
ei, qui placuit in oculis meis.
B 6 Et nunc itaque ego dedi omnes terras iſtas in
manu Nabuchodonoſor regis Babylonis ſervi
mei: inſuper & beſtias agri dedi ei ut ſerviãt illi
7 Et ſervient ei omnes gentes, & filio ejus, &
filio filij ejus: donec veniat tempus terræ ejus &
ipſius: & ſervient ei gentes multæ, & reges magni.
8 Gens autem & regnum, quod non ſervierit
Nabuchodonoſor regi Babylonis, & quicumque
non curvaverit collum ſuum ſub jugo regis Ba
bylonis: in gladio, & in fame, & in peſte viſitabo
ſuper gentem illam, ait Dominus, donec conſu
mam eos in manu ejus.
* Sup. 23.d.16. Inf.29. b.8. 9 * Vos ergo nolite audire prophetas veſtros,
& divinos, & ſomniatores, & augures, & malefi-
cos, qui dicũt vobis: Non ſervietis regi Babylonis.
10 Quia mendaciũ prophetant vobis: ut longè
vos faciãt de terra veſtra, & ejiciãt vos, & pereatis.
11 Porrò gens, quæ ſubjecerit cervicem ſuam
ſub jugo regis Babylonis, & ſervierit ei: dimit-
tam eam in terra ſua, dicit Dominus: & colet
eam, & habitabit in ea.
C 12 Et ad Sedeciam regem Juda locutus ſum
ſecundùm omnia verba hæc, dicens: Subjicite
colla veſtra ſub jugo regis Babylonis, & ſervite ei,
& populo ejus, & vivetis.
13 Quare moriemini tu & populus tuus gla-
dio, & fame, & peſte, ſicut locutus eſt Dominus ad
gentem, quæ ſervire noluerit regi Babylonis?
14 Nolite audire verba prophetarum dicentium
vobis: Non ſervietis regi Babylonis: quia men-
dacium ipſi loquuntur vobis.
15 * Quia non miſi eos, ait Dominus: & ipſi * Sup. 14.c.14. 23.c.21. Inf. 29. b. 9.
prophetant in nomine meo mendaciter: ut eji-
ciant vos, & pereatis tam vos, quàm prophetæ, qui
vaticinantur vobis.
16 Et ad ſacerdotes, & ad populũ iſtum locutus
ſum, dicens: Hæc dicit Dñs: Nolite audire verba
prophetarum veſtrorum, qui prophetant vobis, di-
centes: Ecce vaſa Domini revertentur de Babylo-
ne nunc citò, mendacium enim prophetant vobis.
17 Nolite ergo audire eos, ſed ſervite regi Ba-
bylonis, ut vivatis. quare datur hæc civitas in ſo-
litudinem?
18 Et ſi prophetæ ſunt, & eſt verbum Domini D
in eis: occurrant Domino exercituum, ut non
veniant vaſa, quæ derelicta fuerant in domo Dñi,
& in domo regis Juda, & in Jeruſalẽ, in Babylonẽ.
19 Quia hæc dicit Dominus exercituum * ad * 4.Reg. 25.c.13.
columnas, & ad mare, & ad baſes, & ad reliqua
vaſorum, quæ remanſerunt in civitate hac:
20 Quæ non tulit Nabuchodonoſor rex Baby-
lonis, cùm transferret Jechoniam filium Joakim
regem Juda de Jeruſalem in Babylonem, & omnes
optimates Juda & Jeruſalem.
21 Quia hæc dicit Dominus exercituum Deus
Iſraël ad vaſa, quæ derelicta ſunt in domo Domini,
& in domo regis Juda & Jeruſalem:
22 In Babylonem transferentur, & ibi erunt
uſque ad diem viſitationis ſuæ, dicit Dominus, &
afferri faciam ea, & reſtitui in loco iſto.

CAPUT XXVIII.

Hananias pſeudopropheta, ablatis de collo Ieremiæ catenis, vaticinatur ſacra vaſa cum rege & captivo populo poſt biennium reducenda: ſed jubetur Ieremias contrarium vaticinari, & mortem illi denuntiare, quæ juxta verbum Ieremiæ eodem anno ſecuta eſt.

1 ET factum eſt in anno illo, in principio re- A
gni Sedeciæ regis Juda, in anno quarto, in
menſe quinto, dixit ad me Hananias filius Azur
propheta de Gabaon, in domo Domini, coram
ſacerdotibus & omni populo, dicens:
2 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël:
Contrivi jugum regis Babylonis.
3 Adhuc duo anni dierum, & ego referri fa-
ciam ad locum iſtum omnia vaſa domus Domi-
ni, quæ tulit Nabuchodonoſor rex Babylonis de
loco iſto, & tranſtulit ea in Babylonem.
4 Et Jechoniam filium Joakim regem Juda, &
omnem tranſmigrationem Juda, qui ingreſſi ſunt
in Babylonem, ego convertam ad locum iſtum, ait
Dominus: conteram enim jugum regis Babylonis.
5 Et dixit Jeremias propheta ad Hananiam B
prophetam, in oculis ſacerdotum, & in oculis om-
nis populi, qui ſtabat in domo Domini.
6 Et ait Jeremias propheta: Amen, ſic faciat
Dominus: ſuſcitet Dominus verba tua, quæ pro-
phetaſti: ut referantur vaſa in domum Domini,
& omnis tranſmigratio de Babylone ad locũ iſtũ.
7 Verumtamen audi verbum hoc, quod ego lo-
quor in auribus tuis, & in auribus univerſi populi:
8 Prophetæ qui fuerunt ante me & ante te ab

Digitized by Google

initio, & prophetaverunt ſuper terras multas, &
ſuper regna magna,de prælio,& de afflictione , &
de fame.
9 Propheta, qui vaticinatus eſt pacem : cùm
venerit verbum ejus,ſcietur propheta, quem mi-
ſit Dominus in veritate.
C 10 Et tulit Hananias propheta catenam de
collo Jeremiæ prophetæ,& confregit eam.
11 Et ait Hananias in conſpectu omnis populi,
dicens : Hæc dicit Dominus : Sic confringam
jugum Nabuchodonoſor regis Babylonis poſt
duos annos dierum de collo omnium gentium.
12 Et abiit Jeremias propheta in viam ſuam.
Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam,poſt-
quam confregit Hananias propheta catenam de
collo Jeremiæ prophetæ,dicens:
13 Vade,& dices Hananiæ:Hæc dicit Domi-
minus:Catenas ligneas contriviſti : & facies pro
eis catenas ferreas.
D 14 Quia hæc dicit Dominus exercituum Deus
Iſraël : Jugum ferreum poſui ſuper collum cun-
ctarum Gentium iſtarum, ut ſerviant Nabucho-
donoſor regi Babylonis,& ſervient ei : inſuper &
beſtias terræ dedi ei.
15 Et dixit Jeremias propheta ad Hananiã pro-
phetam: Audi Hanania:Non miſit te Dominus,&
tu confidere feciſti populum iſtum in mendacio.
16 Idcircò hæc dicit Dominus: Ecce ego mit-
tam te à facie terræ:hoc anno morieris:adverſum
enim Dominum locutus es.
17 Et mortuus eſt Hananias propheta in anno
illo,menſe ſeptimo.

CAPUT XXIX.

*Captivos Iudæos vaticinatur 70. annis in Babylone perman-
ſuros,hortatúrque ut illic multiplicari ſtudeant, & deinde re-
ducentur:eos verò qui Ieroſolymis remanſerunt, gladio, fame
& peſte dicit conſumendos:deinde mala vaticinatur adverſus
Achab, Sedeciam & Semeiam pſeudoprophetas , ſeducentes
populum tranſmigrationis.*

A 1 ET hæc ſunt verba libri , quem miſit Jere-
mias propheta de Jeruſalem ad reliquias ſe-
niorum tranſmigrationis, & ad ſacerdotes, & ad
prophetas,& ad omnem populum,quem traduxe-
rat Nabuchodonoſor de Jeruſalem in Babylonem:
2 Poſtquam egreſſus eſt Jechonias rex , & do-
mina,& eunuchi,& principes Juda & Jeruſalem,
& faber & incluſor de Jeruſalem :
3 In manu Elaſa filij Saphan', & Gamariæ filij
Helciæ, quos miſit Sedecias rex Juda ad Nabu-
chodonoſor regem Babylonis in Babyloné,dicés:
4 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël
omni tranſmigrationi, quam tranſtuli de Jeruſa-
lem in Babylonem :
5 Ædificate domos,& habitate : & plantate
hortos,& comedite fructum eorum.
B 6 Accipite uxores,& generate filios & filias:&
date filiis veſtris uxores,& filias veſtras date viris,
& pariant filios & filias:& multiplicamini ibi,&
nolite eſſe pauci numero.
7 Et quærite pacem civitatis,ad quam tranſmi-
grare vos feci:& orate pro ea ad Dominum:quia
*Sup. in pace illius erit pax vobis.
14.b.13. 8 Hæc enim dicit Dominus exercituum Deus
23.d. 16.f. Iſraël : * Non vos ſeducant prophetæ veſtri,qui
ſ.26.27. c.15. ſunt in medio veſtrûm,& divini veſtri:& ne at-
tendatis ad ſomnia veſtra,quæ vos ſomniatis :
9 Quia falsò ipſi prophetant vobis in nomine
meo : & non miſi eos,dicit Dominus.
10 * Quia hæc dicit Dominus:Cùm cœperint C
impleri in Babylone ſeptuaginta anni , viſitabo *Sup. 25.c.12.
vos:& ſuſcitabo ſuper vos verbum meum bonum, 2.Par. 36.d.
ut reducam vos ad locum iſtum. 22. 1. Eſd.1.
11 Ego enim ſcio cogitationes,quas ego cogito a.1.
ſuper vos,ait Dominus,cogitationes pacis, & non Dan.9. a.2.)
afflictionis,ut dem vobis finem & patientiam.
12 Et invocabitis me : & ibitis:& orabitis me,
& ego exaudiam vos.
13 Quæretis me,& invenietis:cùm quæſieritis
me in toto corde veſtro.
14 Et inveniar à vobis,ait Dominus: & redu- D
cam captivitatem veſtram,& congregabo vos de
univerſis gentibus, & de cunctis locis, ad quæ
expuli vos,dicit Dominus : & reverti vos faciam
de loco,ad quem tranſmigrare vos feci.
15 Quia dixiſtis : Suſcitavit nobis Dominus
Prophetas in Babylone.
16 Quia hæc dicit Dominus ad regem, qui ſe-
det ſuper ſolium David, & ad omnem populum
habitatorem urbis hujus , ad fratres veſtros,qui
non ſunt egreſſi vobiſcum in tranſmigrationem.
17 Hæc dicit Dominus exercituum : * Ecce *Sup.
mittam in eos gladium, & famem,& peſtem : & 24.d.9. 10.
ponam eos quaſi ficus malas , quæ comedi non
poſſunt,eò quòd peſſimæ ſint.
18 Perſequar eos in gladio , & in fame, & in
peſtilentia : & dabo eos in vexationem univerſis
regnis terræ;in maledictionem , & in ſtuporem,
& in ſibilum,& in opprobrium cunctis Gentibus,
ad quas ego ejeci eos :
19 Eò quòd non audierint verba mea , dicit E
Domius : quæ miſi ad eos per ſervos meos pro-
phetas, de nocte conſurgens, & mittens ; & non
audiſtis,dicit Dominus.
20 Vos ergo audite verbum Domini , omnis
tranſmigratio , quam emiſi de Jeruſalem in Ba-
bylonem.
21 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël
ad Achab filiũ Coliæ, & ad Sedeciã filiũ Maaſiæ,
qui prophetant vobis in nomine meo mẽdaciter:
Ecce ego tradam eos in manus Nabuchodonoſor
regis Babylonis:& percutiet eos in oculis veſtris.
22 Et aſſumetur ex eis maledictio omni tranſ-
migrationi Juda,quæ eſt in Babylone,dicentium:
Ponat te Dominus ſicut Sedeciam , & ſicut
Achab,quos frixit rex Babylonis in igne :
23 Pro eo quòd fecerint ſtultitiam in Iſraël, & F
mœchati ſunt in uxores amicorum ſuorum,& lo-
cuti sũt verbũ in nomine meo mẽdaciter,quod nõ
mandavi eis : ego ſum judex & teſtis, dicit Dñs.
24 Et ad Semeiam Nehelamiten dices :
25 Hæc dicit Dominus exercituũ,Deus Iſraël:
Pro eo quòd miſiſti in nomine tuo libros ad om-
nem populum,qui eſt in Jeruſalem,& ad Sopho-
niam filium Maaſiæ ſacerdotem, & ad univerſos
ſacerdotes,dicens:
26 Dominus dedit te Sacerdotem pro Joiade
ſacerdote, ut ſis dux in domo Domini ſuper om-
nem virum arreptitium & prophetantem , ut
mittas eum in nervum & in carcerem.

27 Et

Digitized by Google

17 Et nunc quare non increpaſti Jeremiam
Anathotiten, qui prophetat vobis?
G 18 Quia ſuper hoc miſit in Babylonem ad nos,
dicens: Longum eſt: ædificate domos, & habitate:
& plantate hortos, & comedite fructus eorum.
29 Legit ergo Sophonias ſacerdos librum iſtum
in auribus Jeremiæ prophetæ.
30 Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam,
dicens:
31 Mitte ad omnem tranſmigrationem, dicens:
Hæc dicit Dominus ad Semeiam Nehelamiten:
Pro eo quòd prophetavit vobis Semeias, & ego
non miſi eum: & fecit vos confidere in mēdacio:
32 Idcircò hæc dicit Dominus: Ecce ego viſitabo
ſuper Semeiam Nehelamiten, & ſuper ſemen
ejus: non erit ei vir ſedens in medio populi hujus,
& non videbit bonum, quod ego faciam populo
meo, ait Dominus: quia prævaricationem
locutus eſt adverſus Dominum.

Caput XXX.

Vaticinatur Judæis & filiis Iſraël reditum à gravi captivitate, in qua propter peccata ſua detinebantur; & quòd poſt reditum ſervituri ſint Domino, ac David regi, quem ille ſuſcitabit eis in proſperitate & ſecuritate magna, devaſtatis ipſorum inimicis.

A 1 HOc verbum, quod factum eſt ad Jeremiam
à Domino, dicens:
2 Hæc dicit Dominus Deus Iſraël, dicens: Scribe
tibi omnia verba, quæ locutus ſū ad te, in libro.
3 Ecce enim dies veniunt, dicit Dominus: &
convertam converſionem populi mei Iſraël & Juda,
ait Dominus: & convertam eos ad terram,
quam dedi patribus eorum: & poſſidebunt eam.
4 Et hæc verba, quæ locutus eſt Dominus ad
Iſraël & ad Judam:
5 Quoniam hæc dicit Dominus: Vocem terroris
audivimus: formido, & non eſt pax.
6 Interrogate, & videte ſi generat maſculus:
quare ergo vidi omnis viri manum ſuper lumbum
ſuum, quaſi parturientis, & converſæ ſunt univerſæ
facies in auruginem?
*Joel 2. a. 1. & 11. Amos 5. c. 18. Soph. 1. d. 15. 7 * Væ, quia magna dies illa, nec eſt ſimilis
ejus: tempúſque tribulationis eſt Jacob, & ex ipſo
ſalvabitur.
8 Et erit in die illa, ait Dominus exercituum:
B conteram jugum ejus de collo tuo, & vincula ejus
dirumpā, & non dominabuntur ei ampliùs alieni:
9 Sed ſervient Domino Deo ſuo, & David regi
ſuo, quem ſuſcitabo eis.
*Iſa. 43. a. 1. 44. a. 2. Luc. 1. g. 70. 10 * Tu ergo ne timeas ſerve meus Jacob, ait Dominus,
neque paveas Iſraël, quia ecce ego ſalvabo
te de terra longinqua, & ſemen tuum de terra captivitatis
eorū: & revertetur Jacob, & quieſcet, &
cunctis affluet bonis, & non erit quem formidet:
11 Quoniam tecum ego ſum ait, Dominus, ut
ſalvem te: faciam enim conſummationem in cunctis
Gentibus, in quibus diſperſi te: te autem non
faciam in conſummationem: ſed caſtigabo te in
judicio, ut non videaris tibi innoxius.
12 Quia hæc dicit Dominus: Inſanabilis fractura
tua, peſſima plaga tua.
C 13 Non eſt qui judicet judicium tuum ad alligandum:
curationum utilitas non eſt tibi.
14 Omnes amatores tui obliti ſunt tui, téque
non quærent: plaga enim inimici percuſſi te caſtigatione Sup. 13. d. 17.
crudeli propter multitudinem iniquitatis
tuæ: dura facta ſunt peccata tua.
15 Quid clamas ſuper contritione tua? inſanabilis
eſt dolor tuus: propter multitudinem iniquitatis
tuæ, & propter dura peccata tua feci hæc tibi.
16 Proptereà omnes, qui comedunt te, devorabuntur:
& univerſi hoſtes tui in captivitatem
ducentur: & qui te vaſtant, vaſtabuntur, cunctóſque
prædatores tuos dabo in prædam.
17 Obducam enim cicatricem tibi, & à vulneribus
tuis ſanabo te, dicit Dominus. Quia ejectam
vocaverunt te Sion: Hæc eſt, quæ non habebat
requirentem.
18 Hæc dicit Dominus: Ecce ego convertam D
converſionem tabernaculorum Jacob, & tectis ejus
miſerebor, & ædificabitur civitas in excelſo ſuo,
& templum juxta ordinem ſuum fundabitur.
19 Et egredietur de eis laus, vóxque ludentium:
& multiplicabo eos, & non minuentur: & glorificabo
eos, & non attenuabuntur.
20 Et erunt filii ejus ſicut à principio, & cœtus
ejus coram me permanebit: & viſitabo adverſum
omnes qui tribulant eum.
21 Et erit dux ejus ex eo: & princeps de medio
ejus producetur: & applicabo eum, & accedet
ad me. quis enim iſte eſt, qui applicet cor ſuum
ut appropinquet mihi, ait Dominus?
22 Et eritis mihi in populum, & ego ero vobis
in Deum.
23 Ecce turbo Domini, furor egrediens, procella
ruens, in capite impiorum conquieſcet.
24 Non avertet iram indignationis Dominus,
donec faciat & compleat cogitationem cordis ſui:
in noviſſimo dierum intelligetis ea.

Caput XXXI.

Dicit Dominus ſe reducturum populum Iſrael de captivitate, ut in affluentia bonorum ſerviat Domino: jubetur ergo Rachel non flere ampliùs filios ſuos: agnoſcit Iſraël ſe meritò caſtigatum, ideóque pœnitentiam agit: de novitate qua femina circumdabit virum: vigilabit Dominus ad reducendum Iſraël: de uva acerba: de novo pacto quod feriet Dominus cum domo Iſraël, nec abjiciet unquam univerſum illius ſemen.

1 IN tempore illo, dicit Dominus: Ero Deus A
univerſis cognationibus Iſraël, & ipſi erunt
mihi in populum.
2 Hæc dicit Dominus: Invenit gratiam in deſerto
populus, qui remanſerat à gladio: vadet ad
requiem ſuam Iſraël.
3 Longè Dominus apparuit mihi. Et in charitate
perpetua dilexi te: ideò attraxi te, miſerans.
4 Rurſúmque ædificabo te, & ædificaberis virgo
Iſraël: adhuc ornaberis tympanis tuis, & egredieris
in choro ludentium.
5 Adhuc plantabis vineas in montibus Samariæ:
plantabunt plantantes, & donec tempus
veniat non vindemiabunt:
6 Quia erit dies, in qua clamabunt cuſtodes in
monte Ephraim: * Surgite, & aſcendamus in Sion
ad Dominum Deum noſtrum.
7 Quia hæc dicit Dominus: Exultate in lætitia * Iſa. 2. a. 3. Mich. 4. a. 2.
Jacob, & hinnite contra caput Gentium: perſonate
& canite, & dicite: Salva Domine populum
tuum, reliquias Iſraël.
8 Ecce ego adducam eos te de terra Aquilonis, B

Digitized by Google

& congregabo eos ab extremis terræ: inter quos erunt cæcus & claudus, prægnans & pariens ſimul, cœtus magnus revertentium huc.

9 In fletu venient, & in miſericordia reducam eos: & adducam eos per torrentes aquarum in via recta, & non impingent in ea: quia factus ſum Iſraëli pater, & Ephraim primogenitus meus eſt.

10 Audite verbum Domini Gentes, & annuntiate in inſulis quæ procul ſunt, & dicite: Qui diſperſit Iſraël, congregabit eum: & cuſtodiet eum ſicut paſtor gregem ſuum.

11 Redemit enim Dominus Jacob, & liberavit eum de manu potentioris.

12 Et venient, & laudabunt in monte Sion: & confluent ad bona Domini, ſuper frumento, & vino, & oleo, & fœtu pecorum & armentorum: eritque anima eorum quaſi hortus irriguus, & ultrà non eſurient.

C 13 Tunc lætabitur virgo in choro, juvenes & ſenes ſimul: & convertam luctum eorum in gaudium, & conſolabor eos, & lætificabo à dolore ſuo.

14 Et inebriabo animam ſacerdotum pinguedine: & populus meus bonis meis adimplebitur, ait Dominus.

15 Hæc dicit Dominus: * Vox in excelſo audita eſt lamentationis, luctus, & fletus Rachel plorantis filios ſuos, & nolentis conſolari ſuper eis, quia non ſunt.

* Matt. 2.d.18.

16 Hæc dicit Dominus: Quieſcat vox tua à ploratu, & oculi tui à lacrymis: quia eſt merces operi tuo, ait Dominus: & revertentur de terra inimici.

17 Et eſt ſpes noviſſimis tuis, ait Dominus: & revertentur filij ad terminos ſuos.

18 Audiens audivi Ephraim tranſmigrantem: Caſtigaſti me, & eruditus ſum, quaſi juvenculus indomitus: converte me, & convertar: quia tu Dominus Deus meus.

D 19 Poſtquam enim convertiſti me, egi pœnitentiam: & poſtquam oſtendiſti mihi, percuſſi femur meum. Confuſus ſum, & erubui, quoniam ſuſtinui opprobrium adoleſcentiæ meæ.

20 Si filius honorabilis mihi Ephraim, ſi puer delicatus: quia ex quo locutus ſum de eo, adhuc recordabor ejus. Idcircò cōturbata ſunt viſcera mea ſuper eum: miſerans miſerebor ejus, ait Dominus.

21 Statue tibi ſpeculam, pone tibi amaritudines: dirige cor tuum in viam rectam, in qua ambulaſti: revertere virgo Iſraël, revertere ad civitates tuas iſtas.

22 Uſquequò deliciis diſſolvêris filia vaga? quia creavit Dominus novum ſuper terram: FEMINA CIRCUMDABIT VIRUM.

E 23 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Adhuc dicent verbum iſtud in terra Juda, & in urbibus ejus, cùm convertero captivitatem eorum: Benedicat tibi Dominus, pulchritudo juſtitiæ, mons ſanctus:

24 Et habitabunt in eo Judas & omnes civitates ejus ſimul, agricolæ & minantes greges.

25 Quia inebriavi animam laſſam, & omnem animam eſurientem ſaturavi.

26 Ideò quaſi de ſomno ſuſcitatus ſum: & vidi, & ſomnus meus dulcis mihi.

27 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & ſeminabo domum Iſraël & domum Juda ſemine hominum, & ſemine jumentorum.

28 Et ſicut vigilavi ſuper eos ut evellerem, & demolirer, & diſſiparem, & diſperderem, & affligerem: ſic vigilabo ſuper eos ut ædificem, & plantem, ait Dominus.

29 In diebus illis non dicent ultrà: * Patres comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum obſtupuerunt.

* Ezec. 18.a.2.

30 Sed unuſquiſque in iniquitate ſua morietur: omnis homo, qui comederit uvam acerbam, obſtupeſcent dentes ejus. F

31 * Ecce dies venient, dicit Dominus: & feriam domui Iſraël & domui Juda fœdus novum.

* Heb. 8. c.8.

32 Non ſecundùm pactum, quod pepigi cum patribus eorum, in die qua apprehendi manum eorum, ut educerem eos de Terra Ægypti; pactum, quod irritum fecerunt, & ego dominatus ſum eorum, dicit Dominus.

33 Sed hoc erit pactum, quod feriam cum domo Iſraël poſt dies illos, dicit Dominus: * Dabo legem meam in viſceribus eorum, & in corde eorum ſcribam eam: & ero eis in Deum, & ipſi erunt mihi in populum.

* Heb. 10.c.16.

34 Et non docebit ultrà vir proximum ſuum, & vir fratrem ſuum, dicens: Cognoſce Dominum: omnes enim cognoſcent me à minimo eorum uſque ad maximum, ait Dominus: * quia propitiabor iniquitati eorum, & peccati eorum non memorabor ampliùs.

* Act. 10. g.43.

35 Hæc dicit Dominus, qui dat ſolem in lumine diei, ordinem lunæ & ſtellarum in lumine noctis: qui turbat mare, & ſonant fluctus ejus, Dominus exercituum nomen illi. G

36 Si defecerint leges iſtæ coram me, dicit Dominus: tunc & ſemen Iſraël deficiet, ut non ſit gens coram me cunctis diebus.

37 Hæc dicit Dominus: Si menſurari potuerint cæli ſurſum, & inveſtigari fundamenta terræ deorſum: & ego abjiciam univerſum ſemen Iſraël, propter omnia quæ fecerunt, dicit Dominus.

38 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & ædificabitur civitas Domino, à turre Hananeel uſque ad portam anguli.

39 Et exibit ultrà norma menſuræ in conſpectu ejus ſuper collem Gareb: & circuibit Goatha,

40 Et omnem vallem cadaverum, & cineris, & univerſam regionem mortis, uſque ad torrentem Cedron, & uſque ad angulum portæ equorum Orientalis, Sanctum Domini: non evelletur, & non deſtruetur ultrà in perpetuum.

CAPUT XXXII.

Obſidente Nabuchodonoſor Jeruſalem, Jeremias in atrio carceris poſitus agrum in Anathoth juſſu Domini emit à ſuo patruele, jubétque ſervari librum emptionis: refert coram Domino beneficia Iſraëlitis præſtita: Dominus dicit ſe traditurū civitatem cum populo regi Babylonis propter illorum idololatriam, ſed poſteà revocaturum ipſos in Jeruſalem, ac percuſſurū cum eis novum fœdus ut ſibi ex toto corde ſerviant.

1 VErbum quod factum eſt ad Jeremiam à Domino, in anno decimo Sedeciæ regis Juda: ipſe eſt annus decimus octavus Nabuchodonoſor. A

2 Tunc exercitus regis Babylonis obſidebat Jeruſalem: & Jeremias Propheta erat clauſus in atrio carceris, qui erat in domo regis Juda.

3 Clauſerat

Digitized by Google

3 Clauſerat enim eum Sedecias rex Juda, di-
cens:Quare vaticinaris,dicens;Hæc dicit Domi-
nus: Ecce ego dabo civitatem iſtam in manus
regis Babylonis,& capiet eam?
4 Et Sedecias rex Juda non effugiet de manu
Chaldæorum:ſed tradetur in manus regis Baby-
lonis: & loquetur os ejus cum ore illius ,& oculi
ejus oculos illius videbunt.
5 Et in Babylonem ducet Sedeciam:& ibi erit
donec viſitẽ eum,ait Dominus.ſi autẽ dimicave-
ritis adversũ Chaldæos,nihil proſperũ habebitis.
6 Et dixit Jeremias:Factum eſt verbum Domi-
ni ad me, dicens:
B 7 Ecce Hanameel filius Sellum patruelis tuus
veniet ad te,dicens: Eme tibi agrum meum,qui
eſt in Anathoth: tibi enim competit ex propin-
quitate ut emas.
8 Et venit ad me Hanameel filius patrui mei ſe-
cundùm verbum Domini ad veſtibulum carceris,
& ait ad me: Poſſide agrum meum: qui eſt in
Anathoth in terra Benjamin:quia tibi competit
hereditas,& tu propinquus es ut poſſideas.Intel-
lexi autem quòd verbum Domini eſſet.
9 Et emi agrum ab Hanameel filio patrui mei,
qui eſt in Anathoth:& appendi ei argentum ſe-
ptem ſtateres,& decem argenteos.
10 Et ſcripſi in libro,& ſignavi, & adhibui te-
ſtes:& appendi argentum in ſtatera.
11 Et accepi librum poſſeſſionis ſignatum, &
ſtipulationes,& rata,& ſigna forinſecus.
12 Et dedi librum poſſeſſionis Baruch filio Neri
filij Maaſiæ,in oculis Hanameel patruelis mei,in
oculis teſtium,qui ſcripti erant in libro emptio-
nis,& in oculis omnium Judæorum,qui ſedebant
in atrio carceris.
13 Et præcepi Baruch coram eis dicens:
C 14 Hæc dicit Dominus exercituum Deus
Iſraël: Sume libros iſtos,librum emptionis hunc
ſignatum,& librum hunc qui apertus eſt: & po-
ne illos in vaſe fictili, ut permanere poſſint die-
bus multis.
15 Hæc enim dicit Dominus exercituum Deus
Iſraël:Adhuc poſſidebuntur domus,& agri,& vi-
neæ in terra iſta.
16 Et oravi ad Dominum,poſtquam tradidi li-
brum poſſeſſionis Baruch filio Neri,dicens:
17 Heu,heu,heu,Domine Deus:Ecce tu feci-
ſti cælum & terram in fortitudine tua magna,& in
brachio tuo extento:non erit tibi difficile omne
verbum:
* Exod. 34.4.7. 18*Qui facis miſericordiam in millibus,& red-
dis iniquitatem patrum in ſinum filiorum eo-
rum poſt eos:Fortiſſime,magne,& potens, Domi-
nus exercituum nomen tibi.
19 Magnus conſilio, & incomprehenſibilis co-
gitatu: cujus oculi aperti ſunt ſuper omnes vias
filiorum Adam,ut reddas unicuiq;ſecundùm vias
ſuas,& ſecundùm fructum adinventionum ejus.
20 Qui poſuiſti ſigna & portenta in Terra Æ-
gypti uſque ad diem hãc,& in Iſrael,& in homi-
nibus,& feciſti tibi nomen ſicut eſt dies hæc.
D 21 Et eduxiſti populum tuum Iſraël de Terra
Ægypti,in ſignis,& in portentis,& in manu ro-
buſta,& in brachio extento,& in terrore magno.
22 Et dediſti eis terram hanc quam juraſti patri-
bus eorũ ut dares eis terrã fluentẽ lacte & melle.
23 Et ingreſſi ſunt, & poſſederunt eam:& non
obedierunt voci tuæ,& in lege tua non ambula-
verunt:omnia quæ mandaſti eis,ut facerent, non
fecerunt: & evenerunt eis omnia mala hæc.
24 Ecce munitiones extructæ ſunt adverſum
civitatem, ut capiatur:& urbs data eſt in manus
Chaldæorum,qui præliantur adverſus eam:à facie
gladij, & famis, & peſtilentiæ: & quæcumque
locutus es acciderunt,ut tu ipſe cernis.
25 Et tu dicis mihi Domine Deus:Eme agrum
argento,& adhibe teſtes:cum urbs data ſit in ma-
nus Chaldæorum?
26 Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam,
dicens:
27 Ecce ego Dominus Deus univerſæ carnis: E
numquid mihi difficile erit omne verbum?
28 Propterea hæc dicit Dominus: Ecce ego
tradam civitatem iſtam in manus Chaldæorum,
& in manus regis Babylonis,& capient eam.
29 Et venient Chaldæi præliantes adverſum ur-
bem hanc,& ſuccendent eam igni,& comburent
eam, & domos, in quarum domatibus ſacrifica-
bant Baal; & libabant diis alienis libamina ad
irritandum me.
30 Erant enim filij Iſraël, & filij Juda, jugiter
facientes malum in oculis meis ab adoleſcentia
ſua: filij Iſraël qui uſque nunc exacerbant me in
opere manuum ſuarum, dicit Dominus.
31 Quia in furore & in indignatione mea facta
eſt mihi civitas hæc,à die qua ædificaverunt eam,
uſque ad diẽ iſtã,qua auferetur de cõſpectu meo.
32 Propter malitiam filiorum Iſraël,& filiorum F
Juda, quam fecerunt ad iracundiam me provo-
cantes, ipſi & reges eorum, principes eorum, &
ſacerdotes eorum, & prophetæ eorum, viri Juda
& habitatores Jeruſalem.
33 Et verterunt ad me terga & non facies: cùm
docerem eos diluculo,& erudirem, & nollent au-
dire ut acciperent diſciplinam.
34 * Et poſuerunt idola ſua in domo,in qua in- * 4.Reg. 21.4.4.
vocatum eſt nomen meum,ut polluerent eam.
35 Et ædificaverunt excelſa Baal, quæ ſunt in
valle filij Ennom,ut initiarent filios ſuos & filias
ſuas Moloch: quod non mandavi eis, nec aſcen-
dit in cor meum ut facerent abominationem
hanc, & in peccatum deducerent Judam.
36 Et nunc propter iſta, hæc dicit Dominus
Deus Iſraël ad civitatem hanc,de qua vos dicitis
quòd tradetur in manus regis Babylonis in gla-
dio,& in fame, & in peſte.
37 Ecce ego congregabo eos de univerſis ter-
ris,ad quas ejeci eos in furore meo, & in ira mea,
& in indignatione grandi: & reducam eos ad lo-
cum iſtum,& habitare eos faciam confidenter.
38 Et erunt mihi in populum, & ego ero eis
in Deum.
39 Et dabo eis cor unum, & viam unam, ut ti- G
meant me univerſis diebus:& benè ſit eis & filiis
eorum poſt eos.
40 Et feriam eis pactum ſempiternum,& non
deſinam eis benefacere: & timorem meum dabo
in corde eorum ut non recedant à me.

Digitized by Google

41 Et lætabor ſuper eis,cùm benè eis fecero:& plantabo eos in terra iſta in veritate,in toto corde meo & in tota anima mea.

42 Quia hæc dicit Dominus:Sicut adduxi ſuper populum iſtum omne malum hoc grande: ſic adducam ſuper eos omne bonum, quod ego loquor ad eos.

53 Et poſſidebuntur agri in terra iſta: de qua vos dicitis quòd deſerta ſit,eò quòd non remanſerit homo & jumentum, & data ſit in manus Chaldæorum.

44 Agri ementur pecunia, & ſcribentur in libro,& imprimetur ſignum,& teſtis adhibebitur: in terra Benjamin,& in circuitu Jeruſalem,in civitatibus Juda, & in civitatibus montanis, & in civitatibus campeſtribus,& in civitatibus quæ ad Auſtrum ſunt:quia convertam captivitatem eorum,ait Dominus.

Caput XXXIII.

Promittit Dominus ſe dimiſſurum peccata populi ſui, & à captivitate reducturum,multis beneficiis ſubſequentibus: germinavit David germen juſtitiæ faciens juſtitiam & judicium in terra; & firmiſſimum eſt pactum Domini cum David & ſemine Iacob vehementer multiplicando.

A 1 ET factum eſt verbum Domini ad Jeremiam ſecundò, cùm adhuc clauſus eſſet in atrio carceris,dicens:

2 Hæc dicit Dominus qui facturus eſt, & formaturus illud,& paraturus,Dominus nomen ejus.

3 Clama ad me,& exaudiam te:& annuntiabo tibi grandia,& firma quæ neſcis.

4 Quia hæc dicit Dominus Deus Iſraël ad domos urbis hujus,& ad domos regis Juda,quæ deſtructæ ſunt,& ad munitiones,& ad gladium

5 Venientium ut dimicent cum Chaldæis, & impleant eas cadaveribus hominum,quos percuſſi in furore meo & in indignatione mea, abſcondens faciem meam à civitate hac,propter omnem malitiam eorum.

6 Ecce ego obducam eis cicatricem & ſanitatem, & curabo eos: & revelabo illis deprecationem pacis & veritatis.

7 Et convertam converſionem Juda,& converſionẽ Jeruſalem:& ædificabo eos ſicut à principio.

8 Et emundabo illos ab omni iniquitate ſua,in qua peccaverunt mihi: & propitius ero cunctis iniquitatibus eorum,in quibus deliquerunt mihi, & ſpreverunt me.

B 9 Et erit mihi in nomen,& in gaudium, & in laudem,& in exultationem cunctis gentibus terræ quæ audierint omnia bona,quæ ego facturus ſum eis: & pavebunt, & turbabuntur in univerſis bonis,& in omni pace,quam ego faciam eis.

10 Hæc dicit Dominus: Adhuc audietur in loco iſto(quem vos dicitis eſſe deſertum,eò quòd non ſit homo nec jumentum:in civitatibus Juda, & foris Jeruſalem, quæ deſolatæ ſunt abſque homine,& abſque habitatore,& abſque pecore)

11 Vox gaudij & vox lætitiæ,vox ſponſi & vox ſponſæ, vox dicentium: Confitemini Domino exercituum, quoniam bonus Dominus,quoniam in æternum miſericordia ejus:& portantium vota in domum Domini:reducam enim converſionem terræ ſicut à principio, dicit Dominus.

12 Hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc erit in loco iſto deſerto abſque homine,& abſque jumento,& in cunctis civitatibus ejus, habitaculum paſtorum accubantium gregum.

13 In civitatibus montuoſis, & in civitatibus campeſtribus,& in civitatibus quæ ad Auſtrum ſunt;& in terra Benjamin, & in circuitu Jeruſalem,& in civitatibus Juda,adhuc tranſibunt greges ad manum numerantis,ait Dominus. C

14 Ecce dies veniunt,dicit Dominus:& ſuſcitabo verbum bonum, quod locutus ſum ad domum Iſraël & ad domum Juda.

15 In diebus illis,& in tempore illo,germinare faciam David germen juſtitiæ:& faciet judicium & juſtitiam in terra.

16 In diebus illis ſalvabitur Juda,& Jeruſalem habitabit confidenter: & hoc eſt nomen, quod vocabunt eum,Dominus juſtus noſter.

17 Quia hæc dicit Dominus:Non interibit de David vir,qui ſedeat ſuper thronũ domus Iſraël.

18 Et de ſacerdotibus & de Levitis non interibit vir à facie mea,qui offerat holocautomata,& incendat ſacrificium, & cædat victimas omnibus diebus.

19 Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam,dicens:

20 Hæc dicit Dominus:Si irritum poteſt fieri pactum meum cum die, & pactum meum cum nocte,ut non ſit dies & nox in tempore ſuo:

21 Et pactum meũ irritũ eſſe poterit cum David ſervo meo,ut non ſit ex eo filius qui regnet in throno ejus,& Levitæ & Sacerdotes miniſtri mei. D

22 Sicuti enumerari non poſſunt ſtellæ cæli,& metiri arena maris:ſic multiplicabo ſemen David ſervi mei,& Levitas miniſtros meos.

23 Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam, dicens:

24 Numquid non vidiſti quid populus hic locutus ſit,dicens: Duæ cognationes,quas elegerat Dominus, abjectæ ſunt:& populum meum deſpexerunt,eò quòd non ſit ultrà gens coram eis?

25 Hæc dicit Dominus:Si pactum meum inter diem & noctem,& leges cælo & terræ non poſui:

26 Equidẽ & ſemen Jacob & David ſervi mei projiciam, ut non aſſumam de ſemine ejus principes ſeminis Abraham,Iſaac,& Jacob: reducam enim converſionem eorum,& miſerebor eis.

Caput XXXIV.

Prædicit Dominus ſe traditurum regem Sedeciam in manus regis Babylonis, unà cum Ieruſalem, quam igni ſuccendet; eò quòd pactum, quod coràm Domino pepigerant de dimittendis his liberis,quos ex Hebræis ſibi in ſervitutem ſubjecerant non ſervaverint.

1 VErbum quod factum eſt ad Jeremiam à Domino, quando Nabuchodonoſor rex Babylonis, & omnis exercitus ejus, univerſaque regna terræ,quæ erant ſub poteſtate manus ejus, & omnes populi bellabant contra Jeruſalem, & contra omnes urbes ejus,dicens: A

2 Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Vade,& loquere ad Sedeciam regem Juda:& dices ad eum: Hæc dicit Dñs:Ecce ego tradam civitatem hanc in manus regis Babylonis,& ſuccendet eam igni,

3 Et tu non effugies de manu ejus: ſed comprehenſio

prehenſio

Digitized by Google

prehenſione capieris,& in manu ejus tradêris:&
oculi tui oculos regis Babylonis videbunt, & os
ejus cum ore tuo loquetur, & Babylonē introibis.
4 Attamen audi verbum Domini Sedecia rex
Juda: Hæc dicit Dominus ad te: Non morieris
in gladio,
5 Sed in pace morieris, & ſecundùm combu-
ſtiones patrum tuorum regum priorum qui fuerũt
ante te,ſic comburent te:& væ Domine,plangent
te:quia verbum ego locutus ſum, dicit Dominus.
B 6 Et locutus eſt Jeremias propheta ad Sedeciam
regem Juda univerſa verba hæc in Jeruſalem.
7 Et exercitus regis Babylonis pugnabat contra
Jeruſalem,& contra omnes civitates Iuda,quæ re-
liquæ erant,contra Lachis, & contra Azecha:hæ
enim ſupererãt de civitatibus Iuda,urbes munitæ.
8 Verbum,quod factum eſt ad Jeremiam à Do-
mino,poſtquam percuſſit rex Sedecias fœdus cum
omni populo in Jeruſalem, prædicans:
9 Ut dimitteret unuſquiſque ſervum ſuum, &
unuſquiſque ancillam ſuam, Hebræum & He-
bræam,liberos: & nequaquam dominarentur eis,
id eſt, in Iudæo & fratre ſuo.
10 Audierunt ergo omnes principes & univer-
ſus populus, qui inierant pactum ut dimitteret
unuſquiſque ſervum ſuum, & unuſquiſque an-
cillam ſuam liberos, & ultrà non dominarentur
eis: audierunt igitur, & dimiſerunt.
C 11 Et converſi ſunt deinceps: & retraxerunt
ſervos & ancillas ſuas,quos dimiſerant liberos,&
ſubjugaverunt in famulos & famulas.
12 Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam
à Domino, dicens:
13 Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Ego per-
cuſſi fœdus cum patribus veſtris,in die qua eduxi
eos de Terra Ægypti,de domo ſervitutis,dicens:
*Exod. 21. a. 2. Deut. 15 c. 12. 14 * Cùm completi fuerint ſeptem anni,dimit-
tet unuſquiſque fratrem ſuum Hebræum, qui vẽ-
ditus eſt ei, & ſerviet tibi ſex annis: & dimittes
eum à te liberum:& non audierunt patres veſtri
me, nec inclinaverunt aurem ſuam.
15 Et converſi eſtis vos hodie, & feciſtis quod
rectum eſt in oculis meis, ut prædicaretis liber-
tatem unuſquiſque ad amicum ſuum: & iniſtis
pactum in conſpectu meo,in domo,in qua invo-
catum eſt nomen meum ſuper eam.
16 Et reverſi eſtis: & commaculaſtis nomen
meum:& reduxiſtis unuſquiſque ſervum ſuum,&
unuſquiſque ancillam ſuam, quos dimiſeratis ut
eſſent liberi & ſuæ poteſtatis: & ſubjugaſtis eos
ut ſint vobis ſervi & ancillæ.
D 17 Propterea hæc dicit Dominus: Vos non
audiſtis me, ut prædicaretis libertatem unuſquiſ-
que fratri ſuo,& unuſquiſque amico ſuo:ecce ego
prædico vobis libertatem, ait Dominus,ad gla-
dium,ad peſtem, & ad famem: & dabo vos in
commotionem cunctis regnis terræ.
18 Et dabo viros, qui prævaricantur fœdus
meum, & non obſervaverunt verba fœderis, qui-
bus aſſenſi ſunt in conſpectu meo, vitulum quem
*Gen. 15 b. 10. conciderunt in duas partes, & * tranſierunt inter
diviſiones ejus:
19 Principes Juda & principes Jeruſalem,eunu-
chi & ſacerdotes, & omnis populus terræ, qui
tranſierunt inter diviſiones vituli:
20 Et dabo eos in manus inimicorum ſuorum,
& in manus quærentium animam eorum:& erit
morticinum eorum in eſcam volatilibus cæli, &
beſtiis terræ.
21 Et Sedeciam regem Juda, & principes ejus,
dabo in manus inimicorum ſuorum, & in manus
quærentium animas eorum,& in manus exerci-
tuum regis Babylonis, qui receſſerunt à vobis.
22 Ecce ego præcipio,dicit Dominus,& redu-
cam eos in civitatem hanc, & prœliabuntur ad-
verſus eam, & capient eam, & incendent igni:
& civitates Juda dabo in ſolitudinem, eò quòd
non ſit habitator.

CAPUT XXXV.

Exemplo obedientiæ Rechabitarum, præcepta patris ſui licèt dura ſervantium, expoſtulat Dominus de pertinaci Iudæorum inobedientia adverſus ipſius præcepta: quapropter his prænuntiat Dominus mala, illis autem bona.

1 VErbum, quod factum eſt ad Jeremiam à
Domino, in diebus Joakim filij Joſiæ regis A
Juda, dicens:
2 Vade ad domum Rechabitarum: & loquere
eis,& introduces eos in domum Domini,in unam
exedram theſaurorum,& dabis eis bibere vinum.
3 Et aſſumpſi Jezoniam filium Jeremiæ filij
Habſaniæ, & fratres ejus, & omnes filios ejus, &
univerſam domum Rechabitarum:
4 Et introduxi eos in domum Domini ad ga-
zophylacium filiorum Hanan, filij Jegedeliæ ho-
minis Dei,quod erat juxta gazophylacium prin-
cipum, ſuper theſaurum Maaſiæ filij Sellum, qui
erat cuſtos veſtibuli.
5 Et poſui coram filiis domus Rechabitarum
ſcyphos plenos vino, & calices: & dixi ad eos:
Bibite vinum.
6 Qui reſponderunt:Non bibemus vinum:quia B
Jonadab filius Rechab,pater noſter, præcepit no-
bis,dicens: Non bibetis vinum vos,& filij veſtri,
uſque in ſempiternum:
7 Et domum non ædificabitis,& ſementem non
ſeretis,& vineas non plantabitis, nec habebitis:
ſed in tabernaculis habitabitis cunctis diebus ve-
ſtris, ut vivatis diebus multis ſuper faciem terræ,
in qua vos peregrinamini.
8 Obedivimus ergo voci Jonadab filij Rechab,
patris noſtri,in omnibus quæ præcepit nobis, ita
ut non biberemus vinum cunctis diebus noſtris
nos, & mulieres noſtræ, filij, & filiæ noſtræ:
9 Et non ædificaremus domos ad habitandum:
& vineam,& agrum,& ſementem non habuimus:
10 Sed habitavimus in tabernaculis, & obe-
dientes fuimus, juxta omnia, quæ præcepit nobis
Ionadab pater noſter.
11 Cùm autem aſcendiſſet Nabuchodonoſor
rex Babylonis ad terram noſtram,diximus: Veni-
te, & ingrediamur Jeruſalem à facie exercitus
Chaldæorum,& à facie exercitus Syriæ: & man-
ſimus in Ieruſalem.
12 Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam,
dicens:
13 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſ- C
raël: Vade, & dic viris Iuda & habitatoribus Ie-
ruſalem: Numquid non recipietis diſciplinam
ut

Digitized by Google

ut obediatis verbis meis, dicit Dominus?

14 Prævaluerunt ſermones Jonadab filij Rechab, quos præcepit filiis ſuis ut non biberent vinum: & non biberunt uſque ad diem hanc, quia obedierunt præcepto patris ſui: ego autem locutus ſum ad vos, de manè conſurgens & loquens,& non obediſtis mihi.

15 Miſíque ad vos omnes ſervos meos prophetas, conſurgens diluculo, mitténſque & dicens:
* cap. 18.b.11. 25.a.5. * Convertimini unuſquiſque à via ſua peſſima,& bona facite,ſtudia veſtra:& nolite ſequi deos alienos, neque colatis eos: & habitabitis in terra, quam dedi vobis & patribus veſtris: & non inclinaſtis aurem veſtram, neque audiſtis me.

D 16 Firmaverunt igitur filij Jonadab filij Rechab præceptum patris ſui,quod præceperat eis: populus autem iſte non obedivit mihi.

17 Idcircò hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſraël:Ecce ego adducam ſuper Juda,& ſuper omnes habitatores Jeruſalem,univerſam afflictionem, quam locutus ſum adverſum illos: eò quòd locutus ſum ad illos,& non audierunt: vocavi illos,& non reſponderunt mihi.

18 Domui autem Rechabitarum dixit Jeremias: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Pro eo quòd obediſtis præcepto Jonadab patris veſtri, & cuſtodiſtis omnia mandata ejus, & feciſtis univerſa,quæ præcepit vobis:

19 Propterea hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël:non deficiet vir de ſtirpe Jonadab filij Rechab,ſtans in conſpectu meo cunctis diebus.

Caput XXXVI.

Juſſu Domini mittit Ieremias incluſus carcere per Baruch librum comminationum,quem legat coram omni populo ut reſipiſcant:porrò rex Ioakim ipſum igni conſumit, jubens Jeremiam & Baruch comprehendi, qui abſconditi erant: Ieremias autem juſſu Domini jubet Baruch alium ſcribere,& Ioakim ac ſemen ejus unà cum Ieruſalem prædicit perdendos.

A 1 ET factum eſt in anno quarto Joakim filij Joſiæ regis Juda: factum eſt verbum hoc ad Jeremiam à Domino,dicens:

2 Tolle volumen libri, & ſcribes in eo omnia verba, quæ locutus ſum tibi adverſum Iſraël & Judam, & adverſum omnes gentes; à die qua locutus ſum ad te,ex diebus Joſiæ uſque ad diem hanc:

3 Si fortè audiente domo Juda univerſa mala, quæ ego cogito facere eis,revertatur unuſquiſque à via ſua peſſima:& propitius ero iniquitati, & peccato eorum.

4 Vocavit ergo Jeremias Baruch filium Neriæ: & ſcripſit Baruch ex ore Jeremiæ,omnes ſermones Domini quos locutus eſt ad eũ,in volumine libri:

5 Et præcepit Jeremias Baruch, dicens: Ego clauſus ſum,nec valeo ingredi domum Domini.

B 6 Ingredere ergo tu, & lege de volumine, in quo ſcripſiſti ex ore meo,verba Domini,audiente populo in domo Domini in die jejunij: inſuper & audiente univerſo Juda, qui veniunt de civitatibus ſuis,leges eis:

7 Si fortè cadat oratio eorum in conſpectu Domini,& revertatur unuſquiſque à via ſua peſſima: quoniam magnus furor & indignatio eſt, quam locutus eſt Dominus adverſus populum hunc.

8 Et fecit Baruch filius Neriæ, juxta omnia, quæ præceperat ei Jeremias propheta, legens ex volumine ſermones Domini in domo Domini.

9 Factum eſt autem in anno quinto Joakim filij Joſiæ regis Juda, in menſe nono: prædicaverunt jejunium in conſpectu Domini omni populo in Jeruſalem, & univerſæ multitudini, quæ confluxerat de civitatibus Juda in Jeruſalem.

10 Legítque Baruch ex volumine ſermones Jeremiæ in domo Domini, in gazophilacio Gamariæ filij Saphan ſcribæ, in veſtibulo ſuperiori, in introitu portæ novæ domus Domini, audiente omni populo. C

11 Cúmque audiſſet Michæas filius Gamariæ filij Saphan omnes ſermones Domini ex libro:

12 Deſcendit in domum regis ad gazophylacium ſcribæ: & ecce ibi omnes principes ſedebant: Eliſama ſcriba,& Dalaias filius Semeiæ, & Elnathã filius Achobor,& Gamarias filius Saphã, & Sedecias filius Hananiæ,& univerſi principes.

13 Et nuntiavit eis Michæas omnia verba,quæ audivit legente Baruch ex volumine in auribus populi.

14 Miſerunt itaque omnes principes ad Baruch, Judi filium Nathaniæ filij Selemiæ, filij Chuſi, dicentes: Volumen, ex quo legiſti audiente populo,ſume in manu tua, & veni. Tulit ergo Baruch filius Neriæ volumen in manu ſua, & venit ad eos.

15 Et dixerunt ad eum: Sede,& lege hæc in auribus noſtris. Et legit Baruch in auribus eorum. D

16 Igitur cùm audiſſent omnia verba, obſtupuerunt unuſquiſque ad proximum ſuum, & dixerunt ad Baruch: Nuntiare debemus regi omnes ſermones iſtos.

17 Et interrogaverunt eum, dicentes: Indica nobis quomodo ſcripſiſti omnes ſermones iſtos ex ore ejus.

18 Dixit autem eis Baruch: Ex ore ſuo loquebatur quaſi legens ad me omnes ſermones iſtos:& ego ſcribebam in volumine atramento.

19 Et dixerunt principes ad Baruch: Vade,& abſcondere tu & Ieremias, & nemo ſciat ubi ſitis.

20 Et ingreſſi ſunt ad regem in atrium: porrò volumen commendaverunt in gazophilacio Eliſamæ ſcribæ:& nuntiaverunt audiente rege omnes ſermones.

21 Miſítque rex Judi ut ſumeret volumen: qui tollens illud de gazophilacio Eliſamæ ſcribæ,legit audiente rege, & univerſis principibus qui ſtabant circa regem. E

22 Rex autẽ ſedebat in domo hiemali in menſe nono:& poſita erat arula coram eo plena prunis.

23 Cúmque legiſſet Judi tres pagellas vel quattuor, ſcidit illud ſcapello ſcribæ, & projecit in ignem, qui erat ſuper arulam,donec conſumeretur omne volumen igni, qui erat in arula.

24 Et non timuerunt, neque ſciderunt veſtimenta ſua,rex & omnes ſervi ejus,qui audierunt univerſos ſermones iſtos.

25 Verumtamen Elnathan, & Dalaias, & Gamarias, contradixerunt regi ne combureret librum: & non audivit eos.

26 Et præcepit rex Jeremiel filio Amelech, & Saraiæ

F Saraiæ filio Ezriel, & Selemiæ filio Abdeel, ut
comprehenderent Baruch ſcribam, & Jeremiam
prophetam: abſcondit autem eos Dominus.
17 Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam
prophetam, poſtquam combuſſerat rex volumen,
& ſermones quos ſcripſerat Baruch ex ore Jeremiæ,
dicens:
18 Rurſum tolle volumen aliud: & ſcribe in eo
omnes ſermones priores, qui erant in primo volumine,
quod combuſſit Ioakim rex Iuda.
G 29 Et ad Ioakim regem Iuda dices: Hæc dicit
Dominus: Tu combuſſiſti volumen illud, dicens:
Quare ſcripſiſti in eo annuntians: Feſtinus veniet
rex Babylonis, & vaſtabit terram hanc, &
ceſſare faciet ex illa hominem, & jumentum?
30 Propterea hæc dicit Dominus contra Ioakim
regem Iuda: Non erit ex eo qui ſedeat ſuper
ſolium David: & cadaver ejus projicietur ad
æſtum per diem, & ad gelu per noctem.
31 Et viſitabo contra eum, & contra ſemen
ejus, & contra ſervos ejus, iniquitates ſuas; & adducam
ſuper eos, & ſuper habitatores Jeruſalem,
& ſuper viros Juda, omne malum, quod locutus
ſum ad eos, & non audierunt.
32 Jeremias autem tulit volumen aliud: & dedit
illud Baruch filio Neriæ ſcribæ: qui ſcripſit in
eo ex ore Jeremiæ omnes ſermones libri, quem
combuſſerat Ioakim rex Juda igni: & inſuper,
additi ſunt ſermones multò plures, quàm anteà
fuerant.

Caput XXXVII.

Sedecias Iechoniæ ſuccedens petit pro ſe orare Ieremiam; qui, relicta à Chaldæis Ieruſalem propter adventum exercitus Pharaonis, prophetat Chaldæos redituros, & Ieruſalem exuſturos: ipſe quoque Ieremias urbem egrediens, cæſus in carcerem detruditur; unde à Sedecia eductus, ſervatur in veſtibulo carceris, aſſignata ipſi in dies torta panis.

A 1 ET regnavit rex Sedecias filius Joſiæ pro Jechonia
filio Joakim: quem conſtituit regem
Nabuchodonoſor rex Babylonis in terra Juda.
2 Et non obedivit ipſe, & ſervi ejus, & populus
terræ, verbis Domini, quæ locutus eſt in manu
Jeremiæ prophetæ.
3 Et miſit rex Sedecias Juchal filium Selemiæ,
& Sophoniam filium Maaſiæ ſacerdotem, ad Jeremiam
prophetam, dicens: Ora pro nobis Dominum
Deum noſtrum.
4 Jeremias autem liberè ambulabat in medio
populi: non enim miſerant eum in cuſtodiam
carceris. Igitur exercitus Pharaonis egreſſus eſt
de Ægypto: & audientes Chaldæi, qui obſidebant
Jeruſalem, hujuſcemodi nuntium, receſſerunt ab
Jeruſalem.
5 Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam
prophetam, dicens:
B 6 Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Sic dicetis
regi Juda, qui miſit vos ad me interrogandum:
Ecce exercitus Pharaonis, qui egreſſus eſt vobis
in auxilium, revertetur in terrã ſuam in Ægyptũ.
7 Et redient Chaldæi, & bellabunt contra civitatem
hanc: & capient eam, & ſuccendent eam
igni.
8 Hæc dicit Dominus: Nolite decipere animas
veſtras, dicentes: Euntes abibunt, & recedent
à nobis Chaldæi; quia non abibunt.
6 Sed & ſi percuſſeritis omnem exercitum Chaldæorum,
qui præliantur adverſum vos, & derelicti
fuerint ex eis aliqui vulnerati: ſinguli de tentorio
ſuo conſurgent, & incendent civitatem hanc igni.
10 Ergo cùm receſſiſſet exercitus Chaldæorum
ad Jeruſalem propter exercitum Pharaonis,
11 Egreſſus eſt Jeremias de Jeruſalem ut iret in
Terram Benjamin, & divideret ibi poſſeſſionem
in conſpectu civium.
12 Cúmque perveniſſet ad portam Benjamin, C
erat ibi cuſtos portæ per vices, nomine Jerias, filius
Selemiæ filij Hananiæ, & apprehendit Jeremiam
prophetam, dicens: Ad Chaldæos prófugis.
13 Et reſpondit Jeremias: Falſum eſt, non fugio
ad Chaldæos. Et non audivit eum: ſed comprehendit
Jerias Jeremiam, & adduxit eum ad
principes.
14 Quam ob rem irati principes contra Jeremiam,
cæſum eum miſerunt in carcerem, qui erat
in domo Jonathan ſcribæ: ipſe enim præpoſitus
erat ſuper carcerem.
15 Itaque ingreſſus eſt Jeremias in domum laci
& in ergaſtulum: & ſedit ibi Jeremias diebus
multis.
16 Mittens autem Sedecias rex tulit eum: & D
interrogavit eum in domo ſua abſconditè, & dixit:
Putáſne eſt ſermo à Domino? Et dixit Jeremias:
Eſt, & ait: In manus regis Babylonis tradèris.
17 Et dixit Jeremias ad regem Sedeciam:
Quid peccavi tibi, & ſervis tuis, & populo tuo,
quia miſiſti me in domum carceris?
18 Ubi ſunt prophetæ veſtri, qui prophetabant
vobis, & dicebant: Non veniet rex Babylonis
ſuper vos, & ſuper terram hanc?
19 Nunc ergo audi obſecro domine mi rex: Valeat
deprecatio mea in conſpectu tuo: & ne me
remittas in domum Jonathã ſcribæ, ne moriar ibi.
20 Præcepit ergo rex Sedecias ut traderetur Jeremias
in veſtibulo carceris: & daretur ei torta
panis quotidie, excepto pulmento, donec conſumerentur
omnes panes de civitate: & manſit Jeremias
in veſtibulo carceris.

Caput XXXVIII.

Ieremias principibus à rege traditus mittitur in lacum lutoſum; unde juſſu regis per Abdemelech eductus in veſtibulum carceris, ſuadet regi ut egrediatur ad Chaldæos, alioqui nec ipſe eos effugiet, & civitas ab eis igne ſuccendetur: jubet quoque rex Ieremiæ ut hoc colloquium ſervet ſecretum.

1 AUdivit autem Saphatias filius Mathan, & A
Gedelias filius Phaſſur & Juchal filius Selemiæ,
& Phaſſur filius Melchiæ, ſermones, quos
Jeremias loquebatur ad omnem populum, dicens:
2 Hæc dicit Dominus: * Quicumque manſerit * Sup. 21.c.9.
in civitate hac, morietur gladio, & fame, &
peſte: qui autem profugerit ad Chaldæos, vivet,
& erit anima ejus ſoſpes & vivens.
3 Hæc dicit Dominus: Tradendo tradetur civitas
hæc in manu exercitus regis Babylonis, &
capiet eam.
4 Et dixerunt principes regi: Rogamus ut occidatur B
homo iſte: de induſtria enim diſſolvit manus
virorum bellantium, qui remanſerunt in civitate
hac, & manus univerſi populi: loquens ad eos

Digitized by Google

juxta verba hæc : ſiquidem homo iſte non quærit pacem populo huic, ſed malum.

5 Et dixit rex Sedecias : Ecce ipſe in manibus veſtris eſt : nec enim fas eſt regem vobis quidquam negare.

6 Tulerunt ergo Jeremiam,& projecerunt eum in lacum Melchiæ filij Amelech , qui erat in veſtibulo carceris : & ſubmiſerunt Jeremiam funibus in lacum, in quo non erat aqua , ſed lutum : deſcendit itaque Jeremias in cœnum.

7 Audivit autem Abdemelech Æthiops vir eunuchus,qui erat in domo regis quòd miſiſſent Jeremiam in lacum : porrò rex ſedebat in porta Benjamin.

8 Et egreſſus eſt Abdemelech de domo regis , & locutus eſt ad regem , dicens:

9 Domine mi rex , malefecerunt viri iſti omnia quæcumque perpetrarunt contra Jeremiam prophetam, mittentes eum in lacum ut moriatur ibi fame, non ſunt enim panes ultrà in civitate.

C 10 Præcepit itaque rex Abdemelech Æthiopi, dicens: Tolle tecum hinc triginta viros , & leva Jeremiam prophetam de lacu antequam moriatur.

11 Aſſumptis ergo Abdemelech ſecum viris , ingreſſus eſt domum regis, quæ erat ſub cellario : & tulit inde veteres pannos,& antiqua quæ computruerant, & ſubmiſit ea ad Jeremiam in lacum per funiculos.

12 Dixítque Abdemelech Æthiops ad Jeremiam : Pone veteres pannos, & hæc ſciſſa & putrida,ſub cubito manuum tuarum , & ſuper funes. fecit ergo Jeremias ſic.

D 13 Et extraxerunt Jeremiam funibus,& eduxerunt eum de lacu : manſit autem Jeremias in veſtibulo carceris.

14 Et miſit rex Sedecias,& tulit ad ſe Jeremiam prophetam ad oſtium tertium , quod erat in domo Domini : & dixit rex ad Jeremiam : Interrogo ego te ſermonem, ne abſcondas à me aliquid.

15 Dixit autem Jeremias ad Sedeciam : Si annuntiavero tibi,numquid non interficies me?& ſi conſilium dedero tibi, non me audies.

16 Juravit ergo rex Sedecias Jeremiæ clàm, dicens : Vivit Dominus , qui fecit nobis animam hanc, ſi occidero tè , & ſi tradidero te in manus virorum iſtorum, qui quærunt animam tuam.

E 17 Et dixit Jeremias ad Sedeciam : Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël : Si profectus exieris ad principes regis Babylonis , vivet anima tua , & civitas hæc non ſuccendetur igni:& ſalvus eris tu, & domus tua.

18 Si autem non exieris ad principes regis Babylonis, tradetur civitas hæc in manus Chaldæorum, & ſuccendent eam igni : & tu non effugies de manu eorum.

19 Et dixit rex Sedecias ad Jeremiam : Solicitus ſum propter Judæos , qui transfugerunt ad Chaldæos : ne fortè tradar in manus eorum,& illudant mihi.

20 Reſpondit autem Jeremias: Non te tradent. audi quæſo vocem Domini, quam ego loquor ad te, & benè tibi erit, & vivet anima tua.

F 21 Quòd ſi nolueris egredi : iſte eſt ſermo , quem oſtendit mihi Dominus :

22 Ecce omnes mulieres, quæ remanſerunt in domo regis Juda,educentur ad principes regis Babylonis : & ipſæ dicent: Seduxerunt te, & prævaluerunt adverſum te viri pacifici tui,demerſerunt in cœno & in lubrico pedes tuos, & receſſerunt à te.

23 Et omnes uxores tuæ,& filij tui educentur ad Chaldæos : & non effugies manus eorum, ſed in manu regis Babylonis capieris : & civitatem hanc comburet igni.

24 Dixit ergo Sedecias ad Jeremiam : Nullus ſciat verba hæc, & non morieris.

25 Si autem audierint principes quia locutus ſum tecum,& venerint ad te,& dixerint tibi:Indica nobis quid locutus ſis cum rege,ne celes nos,& non te interficiemus:& quid locutus eſt tecū rex: G

26 Dices ad eos : Proſtravi ego preces meas coram rege,ne me reduci juberet in domum Jonathan , & ibi morerer.

27 Venerunt ergo omnes principes ad Jeremiam,& interrogaverunt eum:& locutus eſt eis, juxta omnia verba quæ præceperat ei rex,& ceſſaverunt ab eo:nihil enim fuerat auditum.

28 Manſit verò Jeremias in veſtibulo carceris uſque ad diem, quo capta eſt Ieruſalem : & factum eſt ut caperetur Jeruſalem.

CAPUT XXXIX.

Ieruſalem à rege Babylonis capta, rex Sedecias fugiens capitur unà cum principibus;cujus filij in conſpectu ipſius trucidantur cum nobilibus , ipſéque exoculatur , ac vinctus in Babylonem ducitur:ſubverſo autem muro Ieruſalem, & palatio aliiſque domibus igne ſuccenſis, pars vulgi transfertur in Babylonem,& pars Ieroſolymis relinquitur;Ieremias verò de carceris veſtibulo liber educitur.

1 ANno nono Sedeciæ regis Juda , menſe decimo, venit Nabuchodonoſor rex Babylonis , & omnis exercitus ejus ad Jeruſalem,& obſidebant eam. *4. Reg. 25.a.1. Inf. 52. a 4.* A

2 Undecimo autem anno Sedeciæ , menſe quarto, quinta menſis aperta eſt civitas.

3 Et ingreſſi ſunt omnes principes regis Babylonis,& ſederunt in porta media : Neregel, Sereſer , Semegarnabu , Sarſachim , Rabſares, Neregel, Sereſer, Rebmag , & omnes reliqui principes regis Babylonis.

4 Cúmque vidiſſet eos Sedecias rex Iuda , & omnes viri bellatores, fugerunt : & egreſſi ſunt nocte de civitate per viam horti regis,& per portam, quæ erat inter duos muros, & egreſſi ſunt ad viam deſerti.

5 Perſecutus eſt autem eos exercitus Chaldæorum:& cōprehenderunt Sedeciam in campo ſolitudinis Jerichontinæ , & captum adduxerunt ad Nabuchodonoſor regē Babylonis in Reblatha,quę eſt in Terra Emath:& locutus eſt ad eum judicia. B

6 Et occidit rex Babylonis filios Sedeciæ in Reblatha, in oculis ejus : & omnes nobiles Juda occidit rex Babylonis.

7 Oculos quoque Sedeciæ eruit : & vinxit eum compedibus ut duceretur in Babylonem.

8 Domum quoque regis, & domum vulgi ſuccenderunt Chaldæi igni , & murum Ieruſalem ſubverterunt.

9 Et reliquias populi qui remanſerant in civitate, & perfugas, qui transfugerant ad eum , & ſuperfluo

Digitized by Google

ſuperfluos vulgi, qui remanſerant, tranſtulit Nabuzardan magiſter militum in Babylonem.

C 10 Et de plebe pauperum,qui nihil penitus habebant,dimiſit Nabuzardan magiſter militum in Terra Iuda:& dedit eis vineas & ciſternas in die illa.

11 Præceperat autem Nabuchodonoſor rex Babylonis de Jeremia Nabuzardan magiſtro militum, dicens:

12 Tolle illum,& pone ſuper eum oculos tuos, nihilque ei mali facias:ſed,ut voluerit,ſic facias ei.

13 Miſit ergo Nabuzardan princeps militiæ, & Nabuſezban, & Rabſares, & Neregel,& Sereſer, & Rebmag, & omnes optimates regis Babylonis,

14 Miſerunt,& tulerunt Jeremiam de veſtibulo carceris, & tradiderunt eum Godoliæ filio Ahicam filij Saphan,ut intraret in domum,& habitaret in populo.

D 15 Ad Jeremiam autem factus fuerat ſermo Domini,cũ clauſus eſſet in veſtibulo carceris,dicẽs:

16 Vade,& dic Abdemelech Æthiopi,dicens: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël:Ecce ego inducam ſermones meos ſuper civitatem hanc in malum, & non in bonum: & erunt in conſpectũ tuo in die illa.

17 Et liberabo te in die illa, ait Dominus: & non tradẽris in manus virorum,quos tu formidas:

18 Sed eruens liberabo te,& gladio non cades: ſed erit tibi anima tua in ſalutem, quia in me habuiſti fiduciam,ait Dominus.

Caput XL.

Jeremiæ permittitur liberè habitare ubicumque voluerit; qui unà cum diſperſis Iudæis venit ad Godoliam præfectum reliquiis Iudæorum: qui Godolias audire noluit Iohanan monentem ipſum de Iſmahel intentante ei mortem.

A 1 SErmo, qui factus eſt ad Jeremiam à Domino, poſtquam dimiſſus eſt à Nabuzardan magiſtro militiæ de Rama, quando tulit eum vinctum catenis in medio omnium,qui migrabant de Jeruſalem & Juda, & ducebantur in Babylonem.

2 Tollens ergo princeps militiæ Jeremiam, dixit ad eum: Dominus Deus tuus locutus eſt malum hoc ſuper locum iſtum,

3 Et adduxit: & fecit Dominus ſicut locutus eſt, quia peccaſtis Domino, & non audiſtis vocem ejus, & factus eſt vobis ſermo hic.

4 Nunc ergo ecce ſolvi te hodie de catenis,quæ ſunt in manibus tuis: ſi placet tibi ut venias mecum in Babylonem,veni; & ponam oculos meos ſuper te: ſi autem diſplicet tibi venire mecum in Babylonem, reſide: ecce omnis terra in conſpectu tuo eſt: quod elegeris, & quò placuerit tibi ut vadas, illuc perge.

B 5 Et mecum noli venire: ſed habita apud Godoliam filium Ahicam filij Saphan, quem præpoſuit rex Babylonis civitatibus Juda.habita ergo cũ eo in medio populi: vel quocumque placuerit tibi ut vadas,vade. Dedit quoque ei magiſter militiæ cibaria,& munuſcula, & dimiſit eum.

6 Venit autem Jeremias ad Godoliam filium Ahicam in Maſphath,& habitavit cum eo in medio populi, qui relictus fuerat in terra.

7 Cumque audiſſent omnes principes exercitus, qui diſperſi fuerant per regiones, ipſi & ſocij eorum,quòd præfeciſſet rex Babylonis Godoliam filium Ahicam terræ, & quòd commendaſſet ei viros, & mulieres, & parvulos, & de pauperibus terræ,qui non fuerant tranſlati in Babylonem:

8 Venerunt ad Godoliam in Maſphath: & Iſmahel filius Nathaniæ, & Johanan & Jonathan filij Caree, & Sareas filius Thanehumeth, & filij C
Ophi, qui erant de Netophati,& Jezonias filius Maachathi, ipſi & viri eorum.

9 * Et juravit eis Godolias filius Ahicam filij Saphan, & comitibus eorum, dicens: Nolite timere ſervire Chaldæis, habitate in terra & ſervite regi Babylonis, & benè erit vobis. *4. Reg. 25. f. 24.

10 Ecce ego habito in Maſphath, ut reſpondeam præcepto Chaldæorum, qui mittuntur ad nos: vos autem colligite vindemiam, & meſſem, & oleum, & condite in vaſis veſtris,& manete in urbibus veſtris, quas tenetis.

11 Sed & omnes Judæi, qui erant in Moab, & in filiis Ammon, & in Idumæa,& in univerſis regionibus,audito quòd dediſſet rex Babylonis reliquias in Judæa, & quòd præpoſuiſſet ſuper eos Godoliam filium Ahicam filij Saphan:

12 Reverſi ſunt,inquam, omnes Judæi de uni- D
verſis locis,ad quæ profugerant, & venerunt in terram Juda ad Godoliam in Maſphath: & collegerunt vinum, & meſſem multam nimis.

13 Johanan autem filius Caree, & omnes principes exercitus, qui diſperſi fuerant in regionibus, venerunt ad Godoliam in Maſphath.

14 Et dixerunt ei: Scito quòd Baalis rex filiorum Ammon miſit Iſmahel filium Nathaniæ percutere animam tuam. Et non credidit eis Godolias filius Ahicam.

15 Johanan autem filius Caree dixit ad Godoliam ſeorſum in Maſphath, loquens: Ibo, & percutiam Iſmahel filium Nathaniæ nullo ſciente, ne interficiat animam tuam, & diſſipentur omnes Judæi, qui congregati ſunt ad te,& peribunt reliquiæ Juda.

16 Et ait Godolias filius Ahicam ad Johanan filium Caree: Noli facere verbum hoc: falſum enim tu loqueris de Iſmahel.

Caput XLI.

Iſmahel dolo occidit Godoliam præfectum cum Iudæis & Chaldæis qui cum eo erant in Maſphath; alióſque octoginta interimens,pepercit decem qui ſe theſauros habere dicebant: ac tandem veritus Iohanan ac principes bellatorum fugit cum octo viris, liberato populo quem ceperat captivum: omnes autem qui reliqui ſunt, ſtatuunt fugere in Ægyptum à facie Chaldæorum.

1 ET factum eſt in menſe ſeptimo, venit Iſ- A
mahel filius Nathaniæ,filij Eliſama de ſemine regali, & optimates regis, & decem viri cum eo, ad Godoliam filium Ahicam in Maſphath:& comederunt ibi panes ſimul in Maſphath.

2 Surrexit autem Iſmahel filius Nathaniæ, & decem viri qui cum eo erant, & percuſſerunt Godoliam filium Ahicam filij Saphan gladio, & interfecerunt eum,quem præfecerat rex Babylonis terræ.

3 Omnes quoque Judæos, qui erant cum Godolia in Maſphath, & Chaldæos, qui reperti ſunt ibi, & viros bellatores percuſſit Iſmahel.

Digitized by Google

4 Secundo autem die poſtquam occiderat Godoliam, nullo adhuc ſciente,

5 Venerunt viri de Sichem,& de Silo,& de Samaria octoginta viri,raſi barba,& ſciſſis veſtibus, & ſquallentes: & munera & thus habebant in manu, ut offerrent in domo Domini.

B 6 Egreſſus ergo Iſmahel filius Nathaniæ in occurſum eorum de Maſphath, incedens & plorans ibat:cùm autem occurriſſet eis, dixit ad eos: Venite ad Godoliam filium Ahicam.

7 Qui cùm veniſſent ad medium civitatis, interfecit eos Iſmahel filius Nathaniæ circa medium laci, ipſe, & viri qui erant cum eo.

8 Decem autem viri reperti ſunt inter eos, qui dixerunt ad Iſmahel: Noli occidere nos:quia habemus theſauros in agro,frumenti,& hordei, & olei, & mellis. Et ceſſavit, & non interfecit eos cum fratribus ſuis.

9 Lacus autem, in quem projecerat Iſmahel omnia cadavera virorum, quos percuſſit propter Godoliam, ipſe eſt, quem fecit rex Aſa propter Baaſa regem Iſraël: ipſum replevit Iſmahel filius Nathaniæ occiſis.

C 10 Et captivas duxit Iſmahel omnes reliquias populi,qui erant in Maſphath; filias regis, & univerſum populum, qui remanſerat in Maſphath quos commendaverat Nabuzardan princeps militiæ Godoliæ filio Ahicam. Et cepit eos Iſmahel filius Nathaniæ,& abiit ut tranſiret ad filios Ammon.

11 Audivit autem Johanan filius Caree,& omnes principes bellatorum, qui erant cum eo,omne malum,quod fecerat Iſmahel filius Nathaniæ.

12 Et aſſumptis univerſis viris,profecti ſunt ut bellarent adverſum Iſmahel filium Nathaniæ, & invenerunt eum ad aquas multas, quæ ſunt in Gabaon.

13 Cúmque vidiſſet omnis populus, qui erat cum Iſmahel, Johanan filium Caree, & univerſos principes bellatorum, qui erant cum eo, lætati ſunt.

D 14 Et reverſus eſt omnis populus, quem ceperat Iſmahel, in Maſphath: reverſúſque abiit ad Johanan filium Caree.

15 Iſmahel autem filius Nathaniæ fugit cum octo viris à facie Iohanan, & abiit ad filios Ammon.

16 Tulit ergo Iohanan filius Caree, & omnes principes bellatorum,qui erant cum eo, univerſas reliquias vulgi, quas reduxerat ab Iſmahel filio Nathaniæ de Maſphath, poſtquam percuſſit Godoliam filium Ahicam; fortes viros ad prœlium, & mulieres,& pueros,& eunuchos, quos reduxerat de Gabaon.

17 Et abierunt, & ſederunt peregrinantes in Chamaam, quæ eſt juxta Bethlehem, ut pergerent, & introirent Ægyptum

18 A facie Chaldæorum: timebant enim eos, quia percuſſerat Iſmahel filius Nathaniæ Godoliam filium Ahicam,quem præpoſuerat rex Babylonis in Terra Juda.

CAPUT XLII.

Miſſus Jeremias ad orandum ac conſulendum Dominum pro reliquis Iudæorum,reſpondet ipſos fore ſalvos ſi in Iudæa maneant: ſi autem in Ægyptum fugiant,dicit eos omnes gladio, fame, & peſte morituros.

1 ET acceſſerunt omnes principes bellatorũ,& Iohanã filius Caree,& Iezonias filius Oſaiæ, & reliquum vulgus à parvo uſque ad magnum: A

2 Dixerúntque ad Jeremiam prophetam:Cadat oratio noſtra in conſpectu tuo: & ora pro nobis ad Dominum Deum tuum,pro univerſis reliquiis iſtis; quia derelicti ſumus pauci de pluribus,ſicut oculi tui nos intuentur:

3 Et annuntiet nobis Dominus Deus tuus viam, per quam pergamus, & verbum,quod faciamus.

4 Dixit autem ad eos Jeremias propheta: Audivi: ecce ego oro ad Dominum Deum veſtrum ſecundùm verba veſtra.omne verbum,quodcumque reſponderit mihi, indicabo vobis; nec celabo vos quidquam.

5 Et illi dixerunt ad Jeremiam: Sit Dominus inter nos teſtis veritatis & fidei,ſi non juxta omne verbum,in quo miſerit te Dominus Deus tuus ad nos, ſic faciemus.

6 Sive bonum eſt, ſive malum, voci Domini Dei noſtri, ad quem mittimus te, obediemus: ut benè ſit nobis cùm audierimus vocem Domini Dei noſtri.

7 Cùm autem completi eſſent decem dies, factum eſt verbum Domini ad Jeremiam. B

8 Vocavítque Johanan filium Caree,& omnes principes bellatorum, qui erant cum eo, & univerſum populum à minimo uſque ad magnum.

9 Et dixit ad eos: Hæc dicit Dominus Deus Iſraël, ad quem miſiſtis me,ut proſternerem preces veſtras in conſpectu ejus:

10 Si quieſcentes manſeritis in terra hac, ædificabo vos,& non deſtruam;plantabo,& non evellam: jam enim placatus ſum ſuper malo quod feci vobis.

11 Nolite timere à facie regis Babylonis,quem vos pavidi formidatis: nolite metuere eum, dicit Dominus: quia vobiſcum ſum ego, ut ſalvos vos faciam, & eruam de manu ejus.

12 Et dabo vobis miſericordias, & miſerebor veſtri, & habitare vos faciam in terra veſtra.

13 Si autem dixeritis vos:Non habitabimus in terra iſta, nec audiemus vocem Dñi Dei noſtri, C

14 Dicentes: Nequaquam, ſed ad Terram Ægypti pergemus: ubi non videbimus bellum, & clangorem tubæ non audiemus,& famem non ſuſtinebimus: & ibi habitabimus.

15 Propter hoc nunc audite verbum Domini reliquiæ Iuda: Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſraël: Si poſueritis faciem veſtrã ut ingrediamini Ægyptum,& intraveritis ut ibi habitetis:

16 Gladius, quem vos formidatis, ibi comprehendet vos in Terra Ægypti: & fames, pro qua eſtis ſoliciti, adhærebit vobis in Ægypto, & ibi moriemini.

17 Omnéſque viri,qui poſuerunt faciẽ ſuam ut ingrediantur Ægyptum,ut habitent ibi,morietur gladio,& fame, & peſte:nullus de eis remanebit, nec effugiet à facie mali,quod ego afferã ſuper eos.

18 Quia

Digitized by Google

D 18 Quia hæc dicit Dominus exercituum,Deus Iſraël: Sicut conflatus eſt furor meus, & indignatio mea ſuper habitatores Jeruſalem: ſic conflabitur indignatio mea ſuper vos, cùm ingreſſi fueritis Ægyptum, & eritis in jusjurandum, & in ſtuporem,& in maledictum,& in opprobrium: & nequaquam ultrà videbitis locum iſtum.

19 Verbum Domini ſuper vos reliquiæ Juda: Nolite intrare Ægyptum: ſcientes ſcietis quia obteſtatus ſum vos hodie,

20 Quia decepiſtis animas veſtras: vos enim miſiſtis me ad Dominum Deum noſtrum dicentes: Ora pro nobis ad Dominum Deum noſtrum, & juxta omnia quæcumque dixerit tibi Dominus Deus noſter, ſic annuntia nobis,& faciemus.

21 Et annuntiavi vobis hodie, & non audiſtis vocem Domini Dei veſtri, ſuper univerſis pro quibus miſit me ad vos.

22 Nunc ergo ſcientes ſcietis quia gladio, & fame, & peſte moriemini in loco, ad quem voluiſtis intrare ut habitaretis ibi.

CAPUT XLIII.

Reliquiæ Judæorum non audientes Domini præceptum quod referebat Jeremias, proficiſcuntur unà cum Jeremia & Baruch in Ægyptum: ubi conſtitutus Jeremias vaticinatur regem Babylonis vaſtaturum Terram Ægypti cum idolis ſuis, eique dominaturum.

A 1 FActum eſt autem, cùm compleſſet Jeremias loquens ad populum univerſos ſermones Domini Dei eorum, pro quibus miſerat eum Dominus Deus eorum ad illos, omnia verba hæc:

2 Dixit Azarias filius Oſaiæ, & Johanan filius Caree,& omnes viri ſuperbi, dicentes ad Jeremiā: Mendacium tu loqueris: non miſit te Dominus Deus noſter, dicens: Ne ingrediamini Ægyptum ut habitetis illic.

B 3 Sed Baruch filius Neriæ incitat te adverſum nos, ut tradat nos in manus Chaldæorum, ut interficiat nos,& traduci faciat in Babylonem.

4 Et non audivit Johanan filius Caree, & omnes principes bellatorum, & univerſus populus, vocem Domini, ut manerent in Terra Juda.

5 Sed tollens Johanan filius Caree, & univerſi principes bellatorum, univerſos reliquiarum Juda, qui reverſi fuerāt de cunctis Gentibus, ad quas fuerant antè diſperſi, ut habitarent in Terra Juda;

6 Viros,& mulieres,& parvulos,& filias regis, & omnem animam, quam reliquerat Nabuzardan princeps militiæ cum Godolia filio Ahicam filij Saphan, & Jeremiam prophetam, & Baruch filium Neriæ.

C 7 Et ingreſſi ſunt Terram Ægypti, quia non obedierunt voci Domini: & venerunt uſque ad Taphnis.

8 Et factus eſt ſermo Domini ad Jeremiam in Taphnis, dicens:

9 Sume lapides grandes in manu tua,& abſcondes eos in crypta, quæ eſt ſub muro latericio in porta domus Pharaonis in Taphnis, cernentibus viris Judæis:

10 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Ecce ego mittam,& aſſumam Nabuchodonoſor regem Babylonis ſervū meum: & ponam thronum ejus ſuper lapides iſtos, quos abſcondi, & ſtatuet ſolium ſuum ſuper eos.

11 Veniénſque percutiet Terram Ægypti: quos D
in mortem, in mortem; & quos in captivitatem, in captivitatem; & quos in gladium, in gladium.

12 Et ſuccendet ignem in delubris deorum Ægypti,& comburet ea,& captivos ducet illos:& amicietur Terra Ægypti, ſicut amicitur paſtor pallio ſuo: & egredietur inde in pace.

13 Et conteret ſtatuas domus Solis, quæ ſunt in Terra Ægypti:& delubra deorum Ægypti comburet igni.

CAPUT XLIV.

Judæi in Ægypto reprehenſi à Jeremia ſuper idololatria, obſtinatè reſpondent unà cum multitudine mulierum, ſe permanſuros in idololatria inveterata: quos Jeremias prædicit univerſos gladio & fame conſumendos, regémque Ægypti tradendum in manus inimicorum ſuorum, ac terram Ægypti prorſus vaſtandam.

1 VErbum, quod factum eſt per Jeremiam ad A
omnes Judæos, qui habitabant in Terra Ægypti, habitantes in Magdalo, & in Taphnis, & in Memphis, & in Terra Phatures, dicens:

2 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Vos vidiſtis omne malum iſtud, quod adduxi ſuper Jeruſalem,& ſuper omnes urbes Juda:& ecce deſertæ ſunt hodie,& non eſt in eis habitator:

3 Propter malitiam, quam fecerunt ut me ad iracundiam provocarent,& irent ut ſacrificarent, & colerent deos alienos, quos neſciebant & illi, & vos, & patres veſtri.

4 Et miſi ad vos omnes ſervos meos prophetas, de nocte cōſurgens, mittènſq; & dicens: Nolite facere verbū abominationis hujuſcemodi, quā odivi.

5 Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem ſuam, ut converterentur à malis ſuis & non ſacrificarent diis alienis.

6 Et conflata eſt indignatio mea & furor meus, B
& ſuccenſa eſt in civitatibus Iuda, & in plateis Ieruſalem: & verſæ ſunt in ſolitudinem & vaſtitatem ſecundùm diem hanc.

7 Et nunc hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Quare vos facitis malum grande hoc contra animas veſtras, ut intereat ex vobis vir & mulier, parvulus & lactens de medio Judæ, nec relinquatur vobis quidquam reſiduum:

8 Provocantes me in operibus manuum veſtrarum, ſacrificando diis alienis in Terra Ægypti, in quam ingreſſi eſtis ut habitetis ibi: & diſpereatis, & ſitis in maledictionem, & in opprobrium cunctis gentibus terræ?

9 Numquid obliti eſtis mala patrum veſtrorum,& mala regum Iuda,& mala uxorum ejus, & mala veſtra,& mala uxorum veſtrarum, quæ fecerunt in Terra Iuda,& in regionibus Ieruſalem?

10 Non ſunt mundati uſque ad diem hanc: & non timuerunt,& non ambulaverunt in lege Domini, & in præceptis meis, quæ dedi coram vobis & coram patribus veſtris.

11 Ideò hæc dicit Dominus exercituum Deus C
Iſraël: * Ecce ego ponam faciem meam in vobis *Amos 9. 4.
in malum: & diſperdam omnem Iudam.

12 Et aſſumam reliquias Iudæ, qui poſuerunt facies ſuas ut ingrederentur Terram Ægypti, & habitarent ibi: & conſumentur omnes in Terra Ægypti: cadēt in gladio & in fame: & cōſumētur à

Digitized by Google

minimo uſque ad maximum, in gladio & in fame morientur & erunt in jusjurandum,& in miraculum,& in maledictionem, & in opprobrium.

13 Et viſitabo ſuper habitatores Terræ Ægypti, ſicut viſitavi ſuper Jeruſalem, in gladio, & fame, & peſte.

D 14 Et non erit qui effugiat, & ſit reſiduus de reliquiis Judæorum, qui vadunt ut peregrinentur in Terra Ægypti:& revertantur in Terram Juda, ad quam ipſi elevant animas ſuas ut revertantur, & habitent ibi:non revertentur niſi qui fugerint.

15 Reſponderunt autem Jeremiæ omnes viri, ſcientes quòd ſacrificarent uxores eorum diis alienis,& univerſæ mulieres, quarum ſtabat multitudo grandis, & omnis populus habitantium in terra Ægypti in Phatures, dicentes:

16 Sermonem, quem locutus es ad nos in nomine Domini, non audiemus ex te:

17 Sed facientes faciemus omne verbum quod egredietur de ore noſtro, ut ſacrificemus reginæ cæli, & libemus ei libamina,ſicut fecimus nos,& patres noſtri,reges noſtri,& principes noſtri,in urbibus Juda,& in plateis Jeruſalẽ:& ſaturati ſumus panibus,& benè nobis erat,malúmq; non vidimus.

18 Ex eo autem tempore,quo ceſſavimus ſacrificare reginæ cæli,& libare ei libamina, indigemus omnibus,& gladio & fame conſumpti ſumus.

E 19 Quòd ſi nos ſacrificamus reginæ cæli, & libamus ei libamina:numquid ſine viris noſtris fecimus ei placentas, ad colendum eam, & libandum ei libamina?

20 Et dixit Jeremias ad omnem populum, adverſum viros, & adverſum mulieres,& adverſum univerſam plebem, qui reſponderant ei verbum, dicens:

21 Numquid non ſacrificium, quod ſacrificaſtis in civitatibus Juda, & in plateis Jeruſalem, vos & patres veſtri, reges veſtri, & principes veſtri,& populus terræ,horum recordatus eſt Dominus,& aſcendit ſuper cor ejus?

22 Et non poterat Dominus ultrà portare propter malitiam ſtudiorum veſtrorum, & propter abominationes, quas feciſtis:& facta eſt terra veſtra in deſolationem,& in ſtuporem,& in maledictum,eò quòd non ſit habitator ſicut eſt dies hæc.

23 Propterea quòd ſacrificaveritis idolis, & peccaveritis Domino, & non audieritis vocem Domini,& in lege, & in præceptis, & in teſtimoniis ejus non ambulaveritis: idcirco evenerunt vobis mala hæc, ſicut eſt dies hæc.

24 Dixit autem Jeremias ad omnem populum, & ad univerſas mulieres:Audite verbum Domini omnis Iuda,qui eſtis in Terra Ægypti:

25 Hæc inquit Dominus exercituum Deus Iſraël, dicens: Vos,& uxores veſtræ, locuti eſtis ore veſtro, & manibus veſtris impleſtis,dicentes: Faciamus vota noſtra,quæ vovimus, ut ſacrificemus reginæ cæli, & libemus ei libamina. impleſtis vota veſtra, & opere perpetraſtis ea.

26 Ideò audite verbum Domini omnis Iuda, qui habitatis in Terra Ægypti: Ecce ego juravi in nomine meo magno, ait Dominus: quia nequaquam ultrà vocabitur nomen meum ex ore omnis viri Judæi, dicentis: Vivit Dominus Deus in omni Terra Ægypti.

27 Ecce ego vigilabo ſuper eos in malum, & G
non in bonum:& conſumentur omnes viri Iuda, qui ſunt in Terra Ægypti,gladio & fame, donec penitus conſumantur.

28 Et qui fugerint gladium, revertentur de Terra Ægypti in Terram Juda viri pauci: & ſcient omnes reliquiæ Iuda ingredientium Terram Ægypti, ut habitent ibi, cujus ſermo compleatur, meus, an illorum.

29 Et hoc vobis ſignum,ait Dominus,quòd viſitem ego ſuper vos in loco iſto:ut ſciatis quia verè complebuntur ſermones mei contra vos in malũ.

30 Hæc dicit Dominus:Ecce ego tradam Pharaonem Ephree regem Ægypti in manu inimicorum ejus, & in manu quærentium animam illius: ſicut tradidi Sedeciam regem Iuda in manu Nabuchodonoſor regis Babylonis inimici ſui, & quærentis animam ejus.

CAPUT XLV.

Deus per Ieremiam arguit Baruch, quòd quereretur ſe dolorem habere, & non requiem; cui tamen in ceterorum vaſtatione pollicetur ſecuritatem.

1 VErbum,quod locutus eſt Jeremias prophe- A
ta ad Baruch filium Neriæ,cùm ſcripſiſſet verba hæc in libro ex ore Ieremiæ, anno quarto Ioakim filij Ioſiæ regis Iuda, dicens:

2 Hæc dicit Dñs Deus Iſraël ad te Baruch:

3 Dixiſti: Væ miſero mihi, quoniam addidit Dominus dolorem dolori meo: laboravi in gemitu meo, & requiem non inveni.

4 Hæc dicit Dominus: Sic dices ad eum:Ecce B
quos ædificavi, ego deſtruo: & quos plantavi, ego evello,& univerſam terram hanc.

5 Et tu quæris tibi grandia? noli quærere:quia ecce ego adducam malum ſuper omnem carnem, ait Dominus: & dabo tibi animam tuam in ſalutem,in omnibus locis, ad quæcumque perrexeris.

CAPUT XLVI.

Dominus per Ieremiam Pharaoni & Ægypto prænuntiat deſolationem, quam inducet Nabuchodonoſor; Iudæis autem & filiis Iſraël conſolationem tandem ac liberationem: univerſis verò Gentibus ad quas Deus illos ejecerat, vaſtationem.

1 QUod factum eſt verbum Domini ad Iere- A
miam prophetam contra Gentes,

2 Ad Ægyptum, adverſum exercitum Pharaonis Nechao regis Ægypti, qui erat juxta fluvium Euphraten in Charcamis, quem percuſſit Nabuchodonoſor rex Babylonis, in quarto anno Ioakim filij Ioſiæ regis Iuda.

3 Præparate ſcutum, & clypeum, & procedite ad bellum.

4 Iungite equos, & aſcendite equites: ſtate in galeis,polite lanceas, induite vos loricis.

5 Quid igitur?vidi ipſos pavidos,& terga vertentes, fortes eorum cæſos: fugerunt conciti,nec reſpexerunt: terror undique, ait Dominus.

6 Non fugiat velox; nec ſalvari ſe putet fortis: B
Ad Aquilonem juxta flumen Euphraten victi ſunt, & ruerunt.

7 Quis eſt iſte, qui quaſi flumen aſcendit: & veluti fluviorum, intumeſcunt gurgites ejus?

8 Ægyptus, fluminis inſtar aſcendit, & velut flumina movebuntur fluctus ejus, & dicet: Aſcendens

Digitized by Google

cendens operiam terram: perdam civitatem, &
habitatores ejus:
9 Aſcendite equos, & exultate in curribus, &
procedant fortes, Æthiopia & Libyes tenentes
ſcutum, & Lydij arripientes & jacientes ſagittas.
C 10 Dies autem ille Domini Dei exercituum,
dies ultionis, ut ſumat vindictam de inimicis ſuis:
devorabit gladius, & ſaturabitur, & inebriabitur
ſanguine eorum: victima enim Domini Dei exer-
cituũ in terra Aquilonis juxta flumen Euphraten.
11 Aſcende in Galaad, & tolle reſinam, virgo
filia Ægypti: fruſtrà multiplicas medicamina, ſa-
nitas non erit tibi.
12 Audierunt gentes ignominiam tuam, & ulu-
latus tuus replevit terram: quia fortis im pegit in
fortem, & ambo pariter conciderunt.
13 Verbum quod locutus eſt Dominus ad Je-
remiam prophetam, ſuper eo quòd venturus eſſet
Nabuchodonoſor rex Babylonis & percuſſurus
Terram Ægypti.
D 14 Annuntiate Ægypto, & auditum facite in
Magdalo, & reſonet in Memphis, & in Taphnis,
dicite: Sta & præpara te: quia devorabit gladius
ea quæ per circuitum tuum ſunt.
15 Quare computruit fortis tuus? non ſtetit:
quoniam Dominus ſubvertit eum.
16 Multiplicavit ruentes, ceciditque vir ad
proximum ſuum: & dicent: Surge, & reverta-
mur ad populum noſtrum, & ad terram nativita-
tis noſtræ, à facie gladij columbæ.
17 Vocate nomen Pharaonis regis Ægypti, tu-
multum adduxit tempus.
E 18 Vivo ego (inquit rex, Dominus exercituum
nomen ejus) quoniam ſicut Thabor in montibus,
& ſicut Carmelus in mari, veniet.
19 Vaſa tranſmigrationis fac tibi habitatrix fi-
lia Ægypti: quia Memphis in ſolitudinem erit, &
deſeretur, & inhabitabilis erit.
20 Vitula elegans atque formoſa Ægyptus: ſti-
mulator ab Aquilone veniet ei.
21 Mercenarij quoque ejus, qui verſabantur in
medio ejus, quaſi vituli ſaginati verſi ſunt, & fuge-
runt ſimul, nec ſtare potuerunt, quia dies interfe-
ctionis eorum venit ſuper eos, tempus viſitationis
eorum.
F 22 Vox ejus quaſi æris ſonabit: quoniam cum
exercitu properabunt, & cum ſecuribus venient
ei, quaſi cædentes ligna.
23 Succiderunt ſaltum ejus, ait Dominus, qui
ſupputari non poteſt: multiplicati ſunt ſuper lo-
cuſtas, & non eſt eis numerus.
24 Confuſa eſt filia Ægypti, & tradita in ma-
nus populi Aquilonis.
25 Dixit Dominus exercituum Deus Iſraël:
Ecce ego viſitabo ſuper tumultum Alexándriæ, &
ſuper Pharaonem, & ſuper Ægyptum, & ſuper
deos ejus, & ſuper reges ejus, & ſuper Pharao-
nem, & ſuper eos qui confidunt in eo.
G 26 Et dabo eos in manus quærentium animam
eorum, & in manus Nabuchodonoſor regis Ba-
bylonis, & in manus ſervorum ejus: & poſt hæc
habitabitur ſicut diebus priſtinis, ait Dominus.
* Iſa. 41.4.1. 44.4.2. 27 * Et tu ne timeas ſerve meus Jacob, & ne pa-
veas Iſrael: quia ecce ego ſalvum te faciam de
longinquo, & ſemen tuum de terra captivitatis
tuæ: & revertetur Jacob, & requieſcet, & proſpe-
rabitur; & non erit qui exterreat eum.
28 Et tu noli timere ſerve meus Jacob, ait Do-
minus: quia tecum ego ſum, quia ego conſumam
cunctas gentes, ad quas ejeci te: te verò non
conſumam, ſed caſtigabo te in judicio, nec quaſi
innocenti parcam tibi.

CAPUT XLVII.

Vaſtatio prædicitur Palæſtinorum, Tyri, Sidonis, Gazæ, & Aſcalonis.

1 Quod factum eſt verbum Domini ad Jere- A
miam prophetam contra Palæſthinos, an-
tequam percuteret Pharao Gazam:
2 Hæc dicit Dominus: Ecce aquæ aſcendunt
ab Aquilone, & erunt quaſi torrens inundans, &
operient terram & plenitudinem ejus urbem, &
habitatores ejus: clamabunt homines, & ulula-
bunt omnes habitatores terræ,
3 A ſtrepitu pompæ armorum, & bellatorum B
ejus, à commotione quadrigarum ejus, & multitu-
dine rotarum illius. Non reſpexerunt patres fi-
lios manibus diſſolutis.
4 Pro adventu diei, in quo vaſtabuntur omnes
Philiſthiim, & diſſipabitur Tyrus, & Sidon cũ om-
nibus reliquis auxiliis ſuis. depopulatus eſt enim
Dñs Palæſthinos, reliquias inſulæ Cappadociæ.
5 Venit calvitiũ ſuper Gazam: conticuit Aſca- C
lon, & reliquiæ vallis earum: uſquequò cõſîderis?
6 O mucro Domini uſquequò non quieſces?
Ingredere in vaginam tuam, refrigerare, & ſile.
7 Quomodo quieſcet, cùm Dominus præcepe-
rit ei adverſus Aſcalonem, & adverſus maritimas
ejus regiones, ibique condixerit illi?

CAPUT XLVIII.

Prædicit Dominus vaſtationem Moab & omnium urbium ejus, ſed in noviſſimis diebus captivitatem ipſorum relaxandam: maledictus dicitur faciens opus Domini fraudulenter, & gladium ſuum à ſanguine prohibens.

1 Ad Moab hæc dicit Dominus exercituum A
Deus Iſraël: Væ ſuper Nabo, quoniam va-
ſtata eſt, & confuſa: capta eſt Cariathim: con-
fuſa eſt fortis, & tremuit.
2 Non eſt ultrà exultatio in Moab contra He-
ſebon: cogitaverunt malum. Venite, & diſperda-
mus eam de gente. ergo ſilens conticeſces, ſeque-
túrque te gladius.
3 Vox clamoris de Oronaim: vaſtitas, & con-
tritio magna.
4 Contrita eſt Moab: Annuntiate clamorem
parvulis ejus.
5 Per aſcenſum enim Luith plorans aſcendet
in fletu: quoniam in deſcenſu Oronaim hoſtes
ululatum contritionis audierunt:
6 Fugite, ſalvate animas veſtras: & eritis * qua- * Sup. 17.a.6.
ſi myricæ in deſerto.
7 Pro eo enim quòd habuiſti fiduciam in mu-
nitionibus tuis, & in theſauris tuis, tu quoque
capieris: & ibit Chamos in tranſmigrationem, ſa-
cerdotes ejus, & principes ejus ſimul.
8 Et veniet prædo ad omnem urbem, & urbs B
nulla ſalvabitur: & peribunt valles, & diſſipabun-
tur campeſtria: quoniam dixit Dominus.
9 Date florem Moab, quia florens egredietur.

Digitized by Google

& civitates ejus deſertæ erunt, & inhabitabiles.

10 Maledictus, qui facit opus Domini fraudulenter: & maledictus, qui prohibet gladium ſuum à ſanguine.

11 Fertilis fuit Moab ab adoleſcentia ſua, & requievit in fæcibus ſuis nec transfuſus eſt de vaſe in vas, & in tranſmigrationem non abiit: idcircò permanſit guſtus ejus in eo, & odor ejus non eſt immutatus.

12 Proptereà ecce dies veniunt, dicit Dominus: & mittam ei ordinatores, & ſtratores laguncularum, & ſternent eum, & vaſa ejus exhaurient, & lagunculas eorum collident.

* 3. Reg. 12. g. 29. 13 Et confundetur Moab à Chamos, * ſicut confuſa eſt domus Iſraël à Bethel, in qua habebat fiduciam.

14 Quomodo dicitis: Fortes ſumus, & viri robuſti ad præliandum?

C 15 Vaſtata eſt Moab, & civitates illius ſucciderunt: & electi juvenes ejus deſcenderunt in occiſionem: ait rex, Dominus exercituum nomen ejus.

16 Propè eſt interitus Moab ut veniat: & malum ejus velociter accurret nimis.

17 Conſolamini eum omnes, qui eſtis in circuitu ejus; & univerſi, qui ſcitis nomen ejus, dicite: Quomodo confracta eſt virga fortis, baculus glorioſus?

18 Deſcende de gloria, & ſede in ſiti, habitatio filiæ Dibon: quoniam vaſtator Moab aſcendit ad te, diſſipavit munitiones tuas.

19 In via ſta, & proſpice habitatio Aroër: interroga fugiētem: & ei qui evaſit, dic: Quid accidit?

20 Confuſus eſt Moab, quoniam victus eſt: ululate, & clamate, annuntiate in Arnon, quoniam vaſtata eſt Moab.

21 Et judicium venit ad terram campeſtrem, ſuper Helon, & ſuper Jaſa, & ſuper Mephaath,

22 Et ſuper Dibon, & ſuper Nabo, & ſuper domum Deblathaim,

23 Et ſuper Cariathaim, & ſuper Bethgamul, & ſuper Bethmaon,

D 24 Et ſuper Carioth, & ſuper Boſra; & ſuper omnes civitates terræ Moab, quæ longè, & quæ propè ſunt.

25 Abſciſſum eſt cornu Moab, & brachium ejus contritum eſt, ait Dominus.

26 Inebriate eum, quoniam contra Dominum erectus eſt: & allidet manum Moab in vomitu ſuo, & erit in deriſum etiam ipſe.

27 Fuit enim in deriſum tibi Iſraël, quaſi inter fures reperiſſes eum: propter verba ergo tua quæ adverſum illum locutus es, captivus ducēris.

28 Relinquite civitates, & habitate in petra, habitatores Moab: & eſtote quaſi columba nidificans in ſummo ore foraminis.

* Iſa. 16. 6.6. 29 * Audivimus ſuperbiam Moab, ſuperbus eſt valdè; ſublimitatem ejus, & arrogantiam, & ſuperbiam & altitudinem cordis ejus.

E 30 Ego ſcio, ait Dominus, jactantiam ejus: & quòd non ſit juxta eam virtus ejus, nec juxta quod poterat conata ſit facere.

31 Ideò ſuper Moab ejulabo, & ad Moab univerſam clamabo, ad viros muri fictilis lamentātes.

32 De planctu Jazer plorabo tibi vinea Sabama: propagines tuæ tranſierunt mare, uſque ad mare Jazer pervenerunt: ſuper meſſem tuam & vindemiam tuam, prædo irruit.

33 * Ablata eſt lætitia & exultatio de Carmelo, & de Terra Moab, & vinum de torcularibus ſuſtuli: nequaquam calcator uvæ ſolitum celeuma cantabit. * Iſa. 16. c. 10. B

34 De clamore Heſebon uſque Eleale, & Jaſa, dederunt vocem ſuam; à Segor uſque ad Oronaim vitula conſternante: aquæ quoque Nemrim peſſimæ erunt.

35 Et auferam de Moab, ait Dominus, offerentem in excelſis, & ſacrificantem diis ejus. F

36 Proptereà cor meum ad Moab quaſi tibiæ reſonabit: & cor meum ad viros muri fictilis dabit ſonitum tibiarum: quia plus fecit quàm potuit, idcircò perierunt.

37 * Omne enim caput calvitium, & omnis barba raſa erit: in cunctis manibus colligatio, & ſuper omne dorſum cilicium. * Iſa. 15. a. 2. Ezec. 7. c. 18.

38 Super omnia tecta Moab, & in plateis ejus, omnis planctus: quoniam contrivi Moab ſicut vas inutile, ait Dominus.

39 Quomodo victa eſt, & ululaverunt? quomodo dejecit cervicem Moab, & confuſus eſt? Eritque Moab in deriſum, & in exemplum omnibus in circuitu ſuo: C

40 Hæc dicit Dominus: Ecce quaſi aquila volabit & extendet alas ſuas ad Moab.

41 Capta eſt Carioth, & munitiones comprehenſæ ſunt: Et erit cor fortium Moab in die illa, ſicut cor mulieris parturientis. G

42 Et ceſſabit Moab eſſe populus: quoniam contra Dominum gloriatus eſt.

43 Pavor, & fovea, & laqueus ſuper te ô habitator Moab, dicit Dominus.

44 Qui fugerit à facie pavoris, cadet in foveam: & qui conſcenderit de fovea, capietur laqueo: adducam enim ſuper Moab annum viſitationis eorum, ait Dominus. * Iſa. 24. c. 18. D

45 In umbra Heſebon ſteterunt de laqueo fugientes: quia ignis egreſſus eſt de Heſebon, & flamma de medio Seon, & devorabit partem Moab, & verticem filiorum tumultus.

46 Væ tibi Moab, periiſti popule Chamos: quia cōprehēſi ſunt filij tui, & filiæ tuæ in captivitatē.

47 Et convertam captivitatē Moab in noviſſimis diebus, ait Dominus. Hucuſq; judicia Moab.

CAPUT XLIX.

Deſolatio Ammon, Idumææ, Damaſci, Cedar, regnorúmque Aſor & Ælam prænuntiatur; captivitas autem filiorum Ammon ac Ælam tandem ſolvenda.

1 AD filios Ammon. Hæc dicit Dominus: Numquid non filij ſunt Iſraël? aut heres non eſt ei? Cur igitur hereditate poſſedit Melchō, Gad: & populus ejus in urbibus ejus habitavit? A

2 Ideò ecce dies veniunt, dicit Dominus: & auditum faciam ſuper Rabbath filiorum Ammon fremitum prælij, & erit in tumulum diſſipata, filiæque ejus igni ſuccendentur, & poſſidebit Iſraël poſſeſſores ſuos, ait Dominus.

3 Ulula Heſebon, quoniam vaſtata eſt Hai. clamate filij Rabbath, accingite vos ciliciis: plangite & circuite per ſepes: quoniam Melchom in tranſmigra

transmigrationem ducetur; ſacerdotes ejus &
principes ejus ſimul.
4 Quid gloriaris in vallibus? defluxit vallis tua,
filia delicata, quæ confidebas in theſauris tuis, &
dicebas: Quis veniet ad me?
B 5 Ecce ego inducam ſuper te terrorem, ait Do-
minus Deus exercituum, ab omnibus qui ſunt in
circuitu tuo: & diſpergemini ſinguli à conſpectu
veſtro, nec erit qui congreget fugientes.
6 Et poſt hæc reverti faciam captivos filiorum
Ammon, ait Dominus.
7 Ad Idumæam. Hæc dicit Dominus exercituū:
Numquid non ultrà eſt ſapiētia in Themā? Periit
conſiliū à filiis, inutilis facta eſt ſapientia eorum.
8 Fugite & terga vertite, deſcendite in voragi-
nem habitatores Dadan: quoniam perditionem
Eſau adduxi ſuper eum, tempus viſitationis ejus.
9 Si vindemiatores veniſſent ſuper te, non reli-
quiſſent racemum: ſi fures in nocte, rapuiſſent
quod ſufficeret ſibi.
10 Ego verò diſcooperui Eſau, revelavi abſcō-
dita ejus, & celari non poterit: vaſtatum eſt ſemen
ejus, & fratres ejus, & vicini ejus, & non erit.
C 11 Relinque pupillos tuos: ego faciam eos vi-
vere: & viduæ tuæ in me ſperabunt.
12 Quia hæc dicit Dominus: Ecce quibus non
erat judicium ut biberent calicem, bibentes bi-
bent: & tu quaſi innocens relinquêris? non eris
innocens, ſed bibens bibes.
13 Quia per memetipſum juravi, dicit Domi-
nus, quòd in ſolitudinem, & in opprobrium, & in
deſertum, & in maledictionem erit Boſra: & om-
nes civitates ejus erunt in ſolitudines ſēpiternas.
* Abd. a.1. 14 * Auditum audivi à Domino, & legatus ad
Gentes miſſus eſt: Congregamini, & venite contra
eam, & conſurgamus in prœlium:
15 Ecce enim parvulum dedi te in Gentibus,
contemptibilem inter homines.
D 16 Arrogantia tua decepit te, & ſuperbia cordis
tui: qui habitas in cavernis petræ, & apprehēdere
* Abd. b.4. niteris altitudinem collis. * cùm exaltaveris quaſi
aquila nidum tuum, inde detraham te, dicit Dñs.
17 Et erit Idumæa deſerta: omnis qui tranſibit
per eam, ſtupebit, & ſibilabit ſuper omnes plagas
ejus.
* Gen. 19 c.24. 18 * Sicut ſubverſa eſt Sodoma, & Gomorrha,
& vicinæ ejus, ait Dominus: non habitabit ibi
* Inf. 50. f.44. vir, & non incolet eam filius hominis.
19 * Ecce quaſi leo aſcendet de ſuperbia Jorda-
nis ad pulchritudinem robuſtam: quia ſubitò cur-
rere faciam eum ad illam: & quis erit electus,
quem præponam ei? quis enim ſimilis mei? &
* Iob 41. a.1. quis ſuſtinebit me? * & quis eſt iſte paſtor, qui re-
ſiſtat vultui meo?
20 Propterea audite conſilium Domini, quod
iniit de Edom; & cogitationes ejus, quas cogita-
vit de habitatoribus Theman: Si non dejecerint
eos parvuli gregis, niſi diſſipaverint cum eis ha-
bitaculum eorum.
21 A voce ruinæ eorum commota eſt terra: cla-
mor in mari rubro auditus eſt vocis ejus.
E 22 Ecce quaſi aquila aſcendet, & avolabit: &
expādet alas ſuas ſuper Boſran: & erit cor fortium
Idumææ in die illa, quaſi cor mulieris parturiētis.
23 Ad Damaſcum: Confuſa eſt Emath, & Ar-
phad: quia auditum peſſimum audierunt, turbati
ſunt in mari: præ ſolicitudine quieſcere nō potuit.
24 Diſſoluta eſt Damaſcus, verſa eſt in fugam;
tremor apprehendit eam: anguſtia & dolores te-
nuerunt eam quaſi parturientem.
25 Quomodo dereliquerunt civitatem lauda-
bilem, urbem lætitiæ?
26 Ideò cadent juvenes ejus in plateis ejus: &
omnes viri prœlij conticeſcent in die illa, ait Do-
minus exercituum.
27 Et ſuccendam ignem in muro Damaſci, &
devorabit mœnia Benadad.
28 Ad Cedar, & ad regna Aſor, quæ percuſſit F
Nabuchodonoſor rex Babylonis. Hæc dicit Do-
minus: Surgite, & aſcendite ad Cedar, & vaſtate
filios Orientis.
29 Tabernacula eorum, & greges eorum ca-
pient: pelles eorum, & omnia vaſa eorum, & ca-
melos eorum tollent ſibi: & vocabunt ſuper eos
formidinem in circuitu.
30 Fugite, abite vehementer, in voraginibus ſe-
dete, qui habitatis Aſor, ait Dominus: iniit enim
contra vos Nabuchodonoſor rex Babylonis conſi-
lium, & cogitavit adverſum vos cogitationes.
31 Conſurgite, & aſcendite ad gentem quie-
tam, & habitantem confidenter, ait Dominus: non
oſtia, nec vectes eis: ſoli habitant.
32 Et erunt cameli eorum in direptionem, &
multitudo jumentorum in prædam: & diſpergam
eos in omnem ventum, qui ſunt attonſi in co-
mam: & ex omni confinio eorum adducam inte-
ritum ſuper eos, ait Dominus.
33 Et erit Aſor in habitaculum draconum, de-
ſerta uſque in æternum: non manebit ibi vir, nec
incolet eam filius hominis.
34 Quod factum eſt verbum Domini ad Jere- G
miam prophetam adverſus Ælam, in principio
regni Sedeciæ regis Juda, dicens:
35 Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego
confringam arcum Ælam, & ſummam fortitudi-
nem eorum.
36 Et inducam ſuper Ælam quattuor ventos à
quattuor plagis cæli: & ventilabo eos in omnes
ventos iſtos: & non erit gens, ad quam non per-
veniant profugi Ælam.
37 Et pavere faciam Ælam coram inimicis ſuis,
& in cōſpectu quærentiū animā eorū: & adducam
ſuper eos malum, iram furoris mei, dicit Dñs: &
mittam poſt eos gladium donec conſumam eos.
38 Et ponam ſolium meum in Ælam, & per-
dam inde reges, & principes, ait Dominus.
39 In noviſſimis autem diebus reverti faciam
captivos Ælam, dicit Dominus.

CAPUT L.

Babylon quæ in captivitate affligit filios Iſraël, his in terram ſuam feliciter reductis, penitus vaſtabitur à regibus Aquilonis.

1 VErbum quod locutus eſt Dominus de Ba- A
bylone, & de terra Chaldæorum, in manu
Jeremiæ prophetæ.
2 Annuntiate in Gentibus, & auditum facite:
levate ſignum, prædicate, & nolite celare: dicite:
Capta eſt Babylon, confuſus eſt Bel, victus eſt Me-
rodach,

Digitized by Google

rodach, confuſa ſunt ſcuptilia ejus, ſuperata ſunt idola eorum.

3 Quoniam aſcendit contra eam gens ab Aquilone, quæ ponet terram ejus in ſolitudinem: & non erit qui habitet in ea ab homine uſque ad pecus: & moti ſunt,& abierunt.

4 In diebus illis,& in tempore illo, ait Dominus: venient filij Iſraël,ipſi & filij Juda ſimul:ambulantes & flentes properabunt, & Dominum Deum ſuum quærent.

5 In Sion interrogabunt viam, huc facies eorum. Venient, & apponentur ad Dominum fœdere ſempiterno,quod nulla oblivione delebitur.

6 Grex perditus factus eſt populus meus: paſtores eorum ſeduxerunt eos, feceruntque vagari in montibus: de monte in collem tranſierunt, obliti ſunt cubilis ſui.

B 7 Omnes,qui invenerunt,comederunt eos: & hoſtes eorum dixerunt:Non peccavimus: pro eo quòd peccaverunt Domino decori juſtitiæ, & expectationi patrum eorum Domino.

8 Recedite de medio Babylonis, & de terra Chaldæorum egredimini: & eſtote quaſi hœdi ante gregem.

9 Quoniam ecce ego ſuſcito, & adducam in Babylonem congregationem Gentium magnarum de terra Aquilonis:& præparabuntur adverſus eam,& inde capietur: ſagitta ejus, quaſi viri fortis interfectoris,non revertetur vacua.

10 Et erit Chaldæa in prædam:omnes vaſtantes eam replebuntur,ait Dominus.

11 Quoniam exultatis, & magna loquimini, diripiẽtes hereditatem meam:quoniã effuſi eſtis ſicut vituli ſuper herbã, & mugiſtis ſicut tauri.

12 Confuſa eſt mater veſtra nimis,& adæquata pulveri, quæ genuit vos: ecce noviſſima erit in Gentibus,deſerta, invia,& arens.

13 Ab ira Domini non habitabitur, ſed redigetur tota in ſolitudinem:omnis,qui tranſibit per Babylonem, ſtupebit, & ſibilabit ſuper univerſis plagis ejus.

C 14 Præparamini contra Babylonem per circuitum omnes qui tenditis arcum;debellate eam, non parcatis jaculis: quia Domino peccavit.

15 Clamate adverſus eam,ubique dedit manum, ceciderunt fundamenta ejus, deſtructi ſunt muri ejus, quoniam ultio Domini eſt: ultionem accipite de ea; ſicut fecit, facite ei.

16 Diſperdite ſatorem de Babylone, & tenentem falcem in tempore meſſis: à facie gladij columbæ unuſquiſque ad populum ſuum convertetur, & ſinguli ad terram ſuam fugient.

17 Grex diſperſus Iſraël,leones ejecerunt eum: primus comedit eum rex Aſſur: iſte noviſſimus exoſſavit eum,Nabuchodonoſor rex Babylonis.

D 18 Propterea hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël:Ecce ego viſitabo regem Babylonis, & terram ejus,ſicut viſitavi regem Aſſur:

19 Et reducam Iſraël ad habitaculum ſuum:& paſcetur Carmelũ & Baſan,& in monte Ephraim & Galaad ſaturabitur anima ejus.

20 In diebus illis, & in tempore illo, ait Dominus, quæretur iniquitas Iſraël, & non erit; & peccatum Juda, & non invenietur: quoniam propitius ero eis, quos reliquero.

21 Super terram dominantium aſcende,& ſuper habitatores ejus viſita,diſſipa,& interfice quæ poſt eos ſunt, ait Dominus: & fac juxta omnia quæ præcepi tibi.

22 Vox belli in terra,& contritio magna.

23 Quomodo confractus eſt & contritus malleus univerſæ terræ?quomodo verſa eſt in deſertum Babylon in Gentibus?

24 Illaqueavi te, & capta es Babylon, & neſciebas:inventa es & apprehenſa: quoniam Dominum provocaſti.

25 Aperuit Dominus theſaurum ſuum,& protulit vaſa iræ ſuæ:quoniam opus eſt Domino Deo exercituum in terra Chaldæorum.

26 Venite ad eam ab extremis finibus,aperite ut exeant qui conculcent eam: tollite de via lapides, & redigite in acervos, & interficite eam: nec ſit quidquam reliquum. E

27 Diſſipate univerſos fortes ejus, deſcendant in occiſionem: væ eis, quia venit dies eorum, tempus viſitationis eorum.

28 Vox fugientium,& eorum qui evaſerunt de terra Babylonis, ut annuntient in Sion ultionem Domini Dei noſtri, ultionem templi ejus.

29 Annuntiate in Babylonem plurimis, omnibus qui tendunt arcum: conſiſtite adverſus eam per gyrum,& nullus evadat:reddite ei ſecundùm opus ſuũ:* juxta omnia quæ fecit,facite illi:quia contra Dñm erecta eſt, adverſum ſanctum Iſraël. * Inf. 51. c.49.

30 Idcircò cadent juvenes ejus in plateis ejus: & omnes viri bellatores ejus conticeſcent in die illa,ait Dominus.

31 Ecce ego ad te ſuperbe, dicit Dominus Deus exercituum: quia venit dies tuus,tempus viſitationis tuæ.

32 Et cadet ſuperbus, & corruet, & non erit qui ſuſcitet eum: & ſuccendam ignem in urbibus ejus,& devorabit omnia in circuitu ejus.

33 Hæc dicit Dominus exercituum: Calumniam ſuſtinẽt filij Iſraël,& filij Juda ſimul:omnes, qui ceperunt eos,tenent,nolunt dimittere eos. F

34 Redemptor eorũ fortis,Dominus exercituum nomen ejus,judicio defendet cauſam eorũ,ut exterreat terrã,& commoveat habitatores Babylonis.

35 Gladius ad Chaldæos, ait Dominus, & ad habitatores Babylonis, & ad principes, & ad ſapientes ejus.

36 Gladius ad divinos ejus, qui ſtulti erunt: gladius ad fortes illius,qui timebunt.

37 Gladius ad equos ejus, & ad currus ejus,& ad omne vulgus, quod eſt in medio ejus:& erunt quaſi mulieres: gladius ad theſauros ejus,qui diripientur.

38 Siccitas ſuper aquas ejus erit,& areſcẽt:quia terra ſculptilium eſt, & in portentis gloriantur.

39 Propterea habitabunt dracones cum faunis ficariis: & habitabunt in ea ſtruthiones: & non inhabitabitur ultrà uſque in ſempiternũ, nec extruetur uſque ad generationem & generationem.

40 * Sicut ſubvertit Dominus Sodomam & Gomorrham,& vicinas ejus,ait Dominus:non habitabit ibi vir,& non incolet eam filius hominis. *Gen. 19. c.24.

41 Ecce populus venit ab Aquilone, & gens magna,

G magna, & reges multi conſurgent à finibus terræ.
42 Arcum & ſcutum apprehendent: crudeles
ſunt & immiſericordes: vox eorum quaſi mare
ſonabit; & ſuper equos aſcendent, ſicut vir para-
tus ad prælium contra te filia Babylon.
43 Audivit rex Babylonis famam eorum, & diſ-
ſolutæ ſunt manus ejus: anguſtia apprehendit
eum, dolor quaſi parturientem.
* Sup. 49. d. 19. 44 * Ecce quaſi leo aſcendet de ſuperbia Jor-
danis ad pulchritudinem robuſtam: quia ſubitò
currere faciam eum ad illam: & quis erit electus,
quem præponam ei? quis eſt enim ſimilis mei?
* Iob. 41. a. 1. & quis ſuſtinebit me? * & quis eſt iſte paſtor, qui
reſiſtat vultui meo?
45 Propterea audite conſilium Domini, quod
mente concepit adverſum Babylonem; & cogita-
tiones ejus quas cogitavit ſuper terram Chaldæo-
rum: Niſi detraxerint eos parvuli gregum, niſi
diſſipatum fuerit cum ipſis habitaculum eorum.
46 A voce captivitatis Babylonis commota eſt
terra, & clamor inter Gentes auditus eſt.

CAPUT LI.

Mala à regibus Medorũ Babyloni imminentia prædicuntur.

A 1 HÆc dicit Dominus: Ecce ego ſuſcitabo
ſuper Babylonem & ſuper habitatores ejus,
qui cor ſuum levaverunt contra me, quaſi ven-
tum peſtilentem.
2 Et mittam in Babylonem ventilatores, & ven-
tilabunt eam, & demolientur terram ejus: quo-
niam venerunt ſuper eam undique in die affli-
ctionis ejus.
3 Non tendat qui tendit arcum ſuum, & non
aſcendat loricatus, nolite parcere juvenibus ejus;
interficite omnem militiam ejus.
4 Et cadent interfecti in terra Chaldæorum, &
vulnerati in regionibus ejus.
5 Quoniam non fuit viduatus Iſraël & Juda à
Deo ſuo Domino exercituum: terra autem eo-
rum repleta eſt delicto à ſancto Iſraël.
6 Fugite de medio Babylonis, & ſalvet unuſ-
quiſque animam ſuam: nolite tacere ſuper iniqui-
tatem ejus: quoniam tempus ultionis eſt à Domi-
no, viciſſitudinem ipſe retribuet ei.
7 Calix aureus Babylon in manu Domini, ine-
brians omnem terram: de vino ejus biberunt
Gentes, & ideò commotæ ſunt.
* Iſa. 21. c. 9. Apoc. 14. b. 8. 8 * Subitò cecidit Babylon, & contrita eſt: ulu-
late ſuper eam, tollite reſinam ad dolorem ejus,
ſi forte ſanetur.
9 Curavimus Babylonem, & non eſt ſanata: de-
relinquamus eam, & eamus unuſquiſque in ter-
ram ſuam: quoniam pervenit uſque ad cælos ju-
dicium ejus, & elevatum eſt uſque ad nubes.
B 10 Protulit Dominus juſtitias noſtras: venite,
& narremus in Sion opus Domini Dei noſtri.
11 Acuite ſagittas, implete pharetras: ſuſcitavit
Dominus ſpiritum regum Medorum: & contra
Babylonem mens ejus eſt ut perdat eam, quoniam
ultio Domini eſt, ultio templi ſui.
12 Super muros Babylonis levate ſignum, au-
gete cuſtodiam: levate cuſtodes, præparate inſi-
dias: quia cogitavit Dominus, & fecit quæcum-
que locutus eſt contra habitores Babylonis.
13 Quæ habitas ſuper aquas multas, locuples in
theſauris, venit finis tuus pedalis præciſionis tuæ.
14 * Juravit Dominus exercituum per animam * Amos 6. b. 8.
ſuam: Quoniam replebo te hominibus quaſi bru-
cho, & ſuper te celeuma cantabitur.
15 * Qui fecit terram in fortitudine ſua, præ- * Gen. 1. a. 1.
paravit orbem in ſapientia ſua, & prudentia ſuâ
extendit cælos.
16 Dante eo vocem, multiplicantur aquæ in
cælo: qui levat nubes ab extremo terræ, fulgura in
pluviã fecit: & produxit ventum de theſauris ſuis.
17 Stultus factus eſt omnis homo à ſcientia: con-
fuſus eſt omnis conflator in ſculptili, quia men-
dax eſt conflatio eorum, nec eſt ſpiritus in eis.
18 Vana ſunt opera, & riſu digna, in tempore
viſitationis ſuæ peribunt.
19 Non ſicut hæc pars Jacob: quia qui fecit C
omnia, ipſe eſt, & Iſraël ſceptrum hereditatis ejus:
Dominus exercituum nomen ejus.
20 Collidis tu mihi vaſa belli, & ego collidam
in te Gentes, & diſperdam in te regna:
21 Et collidam in te equum & equitem ejus: &
collidam in te currum & adſcenſorem ejus:
22 Et collidam in te virum & mulierem: & col-
lidam in te ſenem & puerum: & collidam in te
juvenem & virginem:
23 Et collidam in te paſtorem & gregem ejus:
& collidam in te agricolam & jugales ejus: & col-
lidam in te duces & magiſtratus.
24 Et reddam Babyloni, & cunctis habitatori-
bus Chaldææ, omne malum ſuum, quod fecerunt
in Sion, in oculis veſtris, ait Dominus.
25 Ecce ego ad te mons peſtifer, ait Dominus,
qui corrumpis univerſam terram: & extendam
manum meam ſuper te, & evolvam te de petris,
& dabo te in montem combuſtionis.
26 Et non tollent de te lapidem in angulum, &
lapidem in fundamenta, ſed perditus in æternum
eris, ait Dominus.
27 Levate ſignum in terra: clangite buccina in
Gentibus, ſanctificate ſuper eam Gentes: annun-
tiate contra illam regibus Ararat, Menni, & Aſ-
cenez, numerate contra eam Taphſar, adducite
equum quaſi bruchum aculeatum.
28 Sanctificate contra eam Gentes, reges Me-
diæ, duces ejus, & univerſos magiſtratus ejus, cun-
ctámque terram poteſtatis ejus.
29 Et commovebitur terra, & conturbabitur: D
quia evigilabit contra Babylonem cogitatio Do-
mini, ut ponat Terram Babylonis deſertam & in-
habitabilem.
30 Ceſſaverunt fortes Babylonis à prælio, habi-
taverunt in præſidiis: devoratum eſt robur eo-
rum, & facti ſunt quaſi mulieres: incenſa ſunt ta-
bernacula ejus, contriti ſunt vectes ejus.
31 Currens obviàm currenti veniet: & nun-
tius obvius nuntianti: ut annuntiet regi Babylo-
nis, quia capta eſt civitas ejus à ſummo uſque ad
ſummum:
32 Et vada præoccupata ſunt, & paludes incen-
ſæ ſunt igni, & viri bellatores conturbati ſunt.
33 Quia hæc dicit Dominus exercituum, Deus
Iſraël: Filia Babylonis quaſi area, tempus trituræ
ejus: adhuc modicum, & veniet tempus meſſio-
nis ejus.

34 Comedit

Digitized by Google

34 Comedit me, devoravit me Nabuchodonoſor rex Babylonis, reddidit me quaſi vas inane, abſorbuit me quaſi draco, replevit ventrem ſuum teneritudine mea, & ejecit me.

35 Iniquitas adverſum me, & caro mea ſuper Babylonem, dicit habitatio Sion: & ſanguis meus ſuper habitatores Chaldææ, dicit Jeruſalem.

36 Propterea hæc dicit Dominus: Ecce ego judicabo cauſam tuam, & ulciſcar ultionem tuam, & deſertum faciam mare ejus, & ſiccabo venā ejus.

37 Et erit Babylon in tumulos, habitatio draconum, ſtupor, & ſibilus, eò quò non ſit habitator.

38 Simul ut leones rugient, excutient comas veluti catuli leonum.

39 In calore eorum ponam potus eorum, & inebriabo eos, ut ſopiantur, & dormiāt ſomnum ſempiternum, & non conſurgant, dicit Dominus.

E 40 Deducam eos quaſi agnos ad victimam, & quaſi arietes cum hœdis.

41 Quomodo capta eſt Seſach, & comprehenſa eſt inclyta univerſæ terræ? quomodo facta eſt in ſtuporem Babylon inter gentes?

42 Aſcendit ſuper Babylonem mare, multitudine fluctuum ejus operta eſt.

43 Factæ ſunt civitates ejus in ſtuporem, terra inhabitabilis & deſerta, terra in qua nullus habitet, nec tranſeat per eam filius hominis.

44 Et viſitabo ſuper Bel in Babylone, & ejiciam quod abſorbuerat de ore ejus, & non confluent ad eum ultrà Gentes, ſi quidem & murus Babylonis corruet.

45 Egredimini de medio ejus populus meus: ut ſalvet unuſquiſque animam ſuam ab ira furoris Domini.

46 Et ne fortè molleſcat cor veſtrum, & timeatis auditum, qui audietur in terra: & veniet in anno auditio, & poſt hunc annum auditio; & iniquitas in terra, & dominator ſuper dominatorem.

47 Propterea ecce dies veniunt, & viſitabo ſuper ſculptilia Babylonis: & omnis terra ejus confundetur, & univerſi interfecti ejus cadent in medio ejus.

48 Et laudabunt ſuper Babylonem cæli & terra, & omnia quæ in eis ſunt: quia ab Aquilone venient ei prædones, ait Dominus.

49 Et quomodo fecit Babylon ut caderent occiſi in Iſraël: ſic de Babylone cadent occiſi in univerſa terra.

F 50 Qui fugiſtis gladium, venite, nolite ſtare: recordamini procul Domini, & Jeruſalem aſcendat ſuper cor veſtrum.

51 Confuſi ſumus quoniam audivimus opprobrium: operuit ignominia facies noſtras: quia venerunt alieni ſuper ſanctificationem domus Dñi.

52 Propterea ecce dies veniunt, ait Dominus: & viſitabo ſuper ſculptilia ejus, & in omni terra ejus mugiet vulneratus.

43 Si aſcenderit Babylon in cælum, & firmaverit in excelſo robur ſuum: à me venient vaſtatores ejus, ait Dominus.

54 Vox clamoris de Babylone: & contritio magna de Terra Chaldæorum:

55 Quoniam vaſtavit Dominus Babylonem, & perdidit ex ea vocem magnam: & ſonabunt fluctus eorum quaſi aquæ multæ: dedit ſonitum vox eorum:

56 Quia venit ſuper eam, id eſt ſuper Babylonem, prædo, & apprehenſi ſunt fortes ejus, & emarcuit arcus eorum, quia fortis ultor Dominus reddens retribuet.

57 Et inebriabo principes ejus, & ſapientes ejus, & duces ejus, & magiſtratus ejus, & fortes ejus: & dormient ſomnum ſempiternum, & non expergiſcentur, ait rex, Dominus exercituum nomen ejus.

58 Hæc dicit Dominus exercituum: Murus Babylonis ille latiſſimus ſuffoſſione ſuffodietur, & portæ ejus excelſæ igni comburentur, & labores populorum ad nihilum, & gentium in ignem erunt, & diſperibunt. G

59 Verbum quod præcepit Jeremias propheta Saraiæ filio Neriæ filij Maaſiæ, cùm pergeret cum Sedecia rege in Babylonem, in anno quarto regni ejus: Saraias autem erat princeps prophetiæ.

60 Et ſcripſit Jeremias omne malum, quod venturum erat ſuper Babylonem, in libro uno: omnia verba hæc, quæ ſcripta ſunt contra Babylonem.

61 Et dixit Jeremias ad Saraiam: Cùm veneris in Babylonem, & videris, & legeris omnia verba hæc,

62 Dices: Domine tu locutus es contra locum iſtum ut diſperderes eum: ne ſit qui in eo habitet ab homine uſque ad pecus, & ut ſit perpetua ſolitudo.

63 Cúmque compleveris legere librum iſtum, ligabis ad eum lapidem, & projicies illum in medium Euphraten:

64 Et dices: Sic ſubmergetur Babylon, & non conſurget à facie afflictionis, quā ego adduco ſuper eam, & diſſolvetur. Hucuſque verba Jeremiæ.

Caput LII.

Præcedentium repetitio, nempe quòd Jeruſalem à Nabuchodonoſor obſeſſa poſt biennium capitur, & Sedecias rex Iuda fugiens reducitur, filiiſque ejus coram ipſo trucidatis unà cum principibus Iuda, exoculatus ac vinctus ducitur in Babylonem: & incenſo templo & palatio ceteriſque domibus, transferuntur omnes in Babylonem, præter paucos vinitores & agricolas: ſimiliter & vaſa templi, inter quæ deſcribuntur duæ æreæ columnæ: & numerus Iudæorum in Babylonem diverſis temporibus tranſlatorum, ubi rex Ioachim poſt 37. annos de carcere eductus exaltatur.

1 Filius viginti & unius anni erat Sedecias cùm regnare cœpiſſet: & undecim annis regnavit in Jeruſalem, & nomen matris ejus Amital, filia Jeremiæ de Lobna. A * 4.Reg. 24.d.18. 2.Par. 36.b.11.

2 Et fecit malum in oculis Domini, juxta omnia quæ fecerat Joakim.

3 Quoniam furor Domini erat in Jeruſalem & in Juda, uſquequò projiceret eos à facie ſua: & receſſit Sedecias à rege Babylonis.

4 * Factum eſt autem in anno nono regni ejus, in menſe decimo, decima menſis: Venit Nabuchodonoſor rex Babylonis, ipſe & omnis exercitus ejus, adverſus Jeruſalem, & obſederunt eam, & ædificaverūt contra eam munitiones in circuitu. * 4.Reg. 25.a.1. Sup.39.a.1.

5 Et fuit civitas obſeſſa uſque ad undecimum annum regis Sedeciæ.

6 Menſe autem quarto, nona menſis, obtinuit fames civitatē: & non erant alimenta populo terræ. B

7 Et

Digitized by Google

7 Et dirupta eſt civitas, & omnes viri bellatores ejus fugerunt, exierúntque de civitate nocte, per viam portæ, quæ eſt inter duos muros, & ducit ad hortum regis (Chaldæis obſidentibus urbem in gyro) & abierunt per viam, quæ ducit in eremum.

8 Perſecutus eſt autem Chaldæorum exercitus regem: & apprehenderunt Sedeciam in deſerto, quod eſt juxta Jericho: & omnis comitatus ejus diffugit ab eo.

9 Cúmque comprehendiſſent regem, adduxerunt eum ad regem Babylonis in Reblatha, quæ eſt in terra Emath: & locutus eſt ad eum judicia.

10 Et jugulavit rex Babylonis filios Sedeciæ in oculis ejus: ſed & omnes principes Juda occidit in Reblatha.

C 11 Et oculos Sedeciæ eruit, & vinxit eum compedibus, & adduxit eum rex Babylonis in Babylonem, & poſuit eum in domo carceris uſque ad diem mortis ejus.

12 In menſe autem quinto decima menſis, ipſe eſt annus nonus decimus Nabuchodonoſor regis Babylonis: venit Nabuzardan princeps militiæ qui ſtabat coram rege Babylonis in Jeruſalem.

13 Et incendit domum Domini, & domum regis, & omnes domos Jeruſalem, & omnem domum magnam igni combuſſit.

14 Et totum murum Jeruſalem per circuitum deſtruxit, cunctus exercitus Chaldæorum, qui erat cum magiſtro militiæ.

15 De pauperibus autem populi, & de reliquo vulgo, quod remanſerat in civitate, & de perfugis, qui transfugerant ad regem Babylonis, & ceteros de multitudine, tranſtulit Nabuzardan princeps militiæ.

16 De pauperibus verò terræ reliquit Nabuzardan princeps militiæ vinitores, & agricolas.

17 Columnas quoque æreas, quæ erant in domo Domini, & baſes, & mare æneum, quod erat in domo Domini, confregerunt Chaldæi, & tulerunt omne æs eorum in Babylonem.

D 18 Et lebetes, & creagras, & pſalteria, & phialas, & mortariola, & omnia vaſa ærea, quæ in miniſterio fuerant, tulerunt: &

19 Hydrias, & thymiamateria, & urceos, & pelves, & candelabra, & mortaria, & cyathos: quotquot aurea, aurea; & quotquot argentea, argentea, tulit magiſter militiæ:

20 Et columnas duas, & mare unum, & vitulos duodecim æreos, qui erant ſub baſibus, quas fecerat rex Salomon in domo Domini: non erat pondus æris omnium horum vaſorum.

21 De columnis autem, decem & octo cubiti altitudinis erant in columna una, & funiculus duodecim cubitorum circuibat eam: porrò groſſitudo ejus quattuor digitorum, & intrinſecus cava erat.

22 Et capitella ſuper utramque ærea: altitudo capitelli unius quinque cubitorum: & retiacula, & malogranata ſuper coronam in circuitu, omnia ærea. Similiter columnæ ſecundæ, & malogranata. E

23 Et fuerunt malogranata nonaginta ſex dependentia: & omnia malogranata centum, retiaculis circumdabantur.

24 Et tulit magiſter militiæ Saraiam ſacerdotem primum, & Sophoniam ſacerdotem ſecundum, & tres cuſtodes veſtibuli.

25 Et de civitate tulit eunuchum unum, qui erat præpoſitus ſuper viros bellatores: & ſeptem viros de his, qui videbant faciem regis, qui inventi ſunt in civitate: & ſcribam principem militum, qui probabat tyrones: & ſexaginta viros de populo terræ, qui inventi ſunt in medio civitatis.

26 Tulit autem eos Nabuzardan magiſter militiæ, & duxit eos ad regem Babylonis in Reblatha.

27 Et percuſſit eos rex Babylonis, & interfecit eos in Reblatha in terra Emath: & tranſlatus eſt Juda de terra ſua.

28 Iſte eſt populus, quem tranſtulit Nabuchodonoſor: In anno ſeptimo, Judæos tria millia & viginti tres:

29 In anno octavodecimo Nabuchodonoſor, de Jeruſalem animas octingentas triginta duas:

30 In anno vigeſimotertio Nabuchodonoſor, tranſtulit Nabuzardan magiſter militiæ animas Judæorum ſeptingentas quadraginta quinque. omnes ergo animæ, quattuor millia ſexcentæ.

31 Et factum eſt in trigeſimo ſeptimo anno tranſmigrationis Joachim regis Juda, duodecimo menſe, vigeſima quinta menſis, elevavit Evilmerodach rex Babylonis ipſo anno regni ſui, caput Joachim regis Juda, & eduxit eum de domo carceris. D

32 Et locutus eſt cum eo bona, & poſuit thronum ejus ſuper thronos regum, qui erant poſt ſe in Babylone.

33 Et mutavit veſtimenta carceris ejus, & comedebat panem coram eo ſemper cunctis diebus vitæ ſuæ.

34 Et cibaria ejus, cibaria perpetua dabantur ei à rege Babylonis, ſtatuta per ſingulos dies, uſque ad diem mortis ſuæ, cunctis diebus vitæ ejus.

Digitized by Google

THRENI, ID EST LAMENTATIONES JEREMIÆ PROPHETÆ.

Et factum eſt poſtquam in captivitatem redactus eſt Iſraël, & Jeruſalem deſerta eſt, ſedit Jeremias propheta flens,& planxit lamentatione hac in Jeruſalem,& amaro animo ſuſpirans,& ejulans dixit:

CAPUT PRIMUM.

ALEPH.

A 1 QUOMODO ſedet ſola civitas plena populo : facta eſt quaſi vidua domina Gentium : princeps provinciarum facta eſt ſub tributo.

BETH.

2 * Plorans ploravit in nocte, & lacrymæ ejus in maxillis ejus : non eſt qui conſoletur eam ex omnibus charis ejus : omnes amici ejus ſpreverunt eam, & facti ſunt ei inimici.

*Jer.13. c.17.

GHIMEL.

3 Migravit Judas propter afflictionem, & multitudinem ſervitutis : habitavit inter gentes, nec invenit requiem: omnes perſecutores ejus apprehenderunt eam inter anguſtias.

DALETH

B 4 Viæ Sion lugent, eò quòd non ſint qui veniant ad ſollemnitatem: omnes portæ ejus deſtructæ: ſacerdotes ejus gementes: virgines ejus ſqualidæ, & ipſa oppreſſa amaritudine.

HE.

5 Facti ſunt hoſtes ejus in capite, inimici ejus locupletati ſunt : quia Dñs locutus eſt ſuper eam propter multitudinem iniquitatum ejus : parvuli ejus ducti ſunt in captivitatẽ ante faciẽ tribulãtis.

VAU.

6 Et egreſſus eſt à filia Sion omnis decor ejus: facti ſunt principes ejus velut arietes non invenientes paſcua: & abierunt abſque fortitudine ante faciem ſubſequentis.

ZAIN.

C 7 Recordata eſt Jeruſalẽ dierum afflictionis ſuę, & prævaricationis omnium deſiderabiliũ ſuorũ, quæ habuerat à diebus antiquis, cùm caderet populus ejus in manu hoſtili,& non eſſet auxiliator: viderunt eam hoſtes, & deriſerunt ſabbata ejus.

HETH.

8 Peccatum peccavit Jeruſalem, proptereà inſtabilis facta eſt : omnes, qui glorificabant eam, ſpreverunt illam, quia viderunt ignominiam ejus: ipſa autem gemens converſa eſt retrorſum.

TETH.

D 9 Sordes ejus in pedibus ejus, nec recordata eſt finis ſui : depoſita eſt vehementer, non habens conſolatorem : vide Domine afflictionem meam, quoniam erectus eſt inimicus.

JOD.

10 Manũ ſuam miſit hoſtis ad omnia deſiderabilia ejus: quia vidit Gentes ingreſſas ſanctuarium ſuum, de quibus præceperas ne intrarent in eccleſiam tuam.

CAPH.

11 Omnis populus ejus gemens,& quærens panem: dederunt pretioſa quæque pro cibo ad refocillandam animam. vide Domine & conſidera, quoniam facta ſum vilis.

LAMED.

12 O vos omnes, qui tranſitis per viam, attendite, & videte ſi eſt dolor ſicut dolor meus : quoniam vindemiavit me ut locutus eſt Dominus in die iræ furoris ſui.

MEM.

E 13 De excelſo miſit ignem in oſſibus meis, & erudivit me : expandit rete pedibus meis, convertit me retrorſum: poſuit me deſolatam, tota die mœrore confectam.

NUN.

14 Vigilavit jugum iniquitatum mearum : in manu ejus convolutæ ſunt,& impoſitæ collo meo: infirmata eſt virtus mea : dedit me Dominus in manu, de qua non potero ſurgere.

SAMECH.

15 Abſtulit omnes magnificos meos Dominus de medio mei : vocavit adverſum me tempus, ut contereret electos meos : torcular calcavit Dominus virgini filiæ Juda.

AIN.

F 16 Idcircò ego plorans, & oculus meus deducens aquas: quia longè factus eſt à me conſolator, convertens animam meam : facti ſunt filij mei perditi, quoniam invaluit inimicus.

*Jer.14. c.17.

PHE.

17 Expandit Sion manus ſuas, non eſt qui conſoletur eam : mandavit Dominus adverſum Jacob in circuitu ejus hoſtes ejus : facta eſt Jeruſalem quaſi polluta menſtruis inter eos.

SADE.

18 Juſtus eſt Dominus, quia os ejus ad iracundiam provocavi. audite obſecro univerſi populi, & videte dolorem meum : virgines meæ, & juvenes mei abierunt in captivitatem.

COPH.

G 19 Vocavi amicos meos,& ipſi deceperunt me: ſacerdotes mei, & ſenes mei in urbe conſumpti ſunt : quia quæſierunt cibum ſibi ut refocillarent animam ſuam.

RES.

20 Vide Domine quoniã tribulor, conturbatus eſt

Digitized by Google

eſt venter meus: ſubverſum eſt cor meum in memetipſa, quoniam amaritudine plena ſum. foris interficit gladius, & domi mors ſimilis eſt.

SIN.

21 Audierunt quia ingemiſco ego, & non eſt qui conſoletur me: omnes inimici mei audierunt malum meum, lætati ſunt, quoniam tu feciſti: adduxiſti diem conſolationis, & fient ſimiles mei.

THAU.

22 Ingrediatur omne malum eorum coram te: & vindemia eos, ſicut vindemiaſti me propter omnes iniquitates meas: multi enim gemitus mei, & cor meum mœrens.

CAPUT II.

ALEPH.

A 1 Quomodo obtexit caligine in furore ſuo Dominus filiam Sion: projecit de cælo in terram inclytam Iſraël, & non eſt recordatus ſcabelli pedum ſuorum in die furoris ſui.

BETH.

2 Præcipitavit Dominus, nec pepercit, omnia ſpecioſa Jacob: deſtruxit in furore ſuo munitiones virginis Juda, & dejecit in terram: polluit regnum, & principes ejus.

GHIMEL.

3 Confregit in ira furoris ſui omne cornu Iſraël: avertit retrorſum dexteram ſuam à facie inimici: & ſuccendit in Jacob quaſi ignem flammæ devorantis in gyro.

DALETH.

B 4 Tetendit arcum ſuum quaſi inimicus, firmavit dexteram ſuam quaſi hoſtis: & occidit omne quod pulchrum erat viſu in tabernaculo filiæ Sion, effudit quaſi ignem indignationem ſuam.

HE.

5 Factus eſt Dominus velut inimicus: præcipitavit Iſraël, præcipitavit omnia mœnia ejus: diſſipavit munitiones ejus, & replevit in filia Juda humiliatum & humiliatam.

VAV.

6 Et diſſipavit quaſi hortum tentorium ſuum, demolitus eſt tabernaculum ſuum: oblivioni tradidit Dominus in Sion feſtivitatem, & ſabbatum; & in opprobrium, & in indignationem furoris ſui, regem, & ſacerdotem.

ZAIN.

C 7 Repulit Dominus altare ſuum, maledixit ſanctificationi ſuæ: tradidit in manu inimici muros turrium ejus: vocem dederunt in domo Domini, ſicut in die ſollemni.

HETH.

8 Cogitavit Dominus diſſipare murum filiæ Sion: tetendit funiculum ſuum, & non avertit manum ſuam à perditione: luxitque antemurale, & murus pariter diſſipatus eſt.

TETH.

9 Defixæ ſunt in terra portæ ejus: perdidit, & contrivit vectes ejus: regem ejus & principes ejus in Gentibus: non eſt lex, & prophetæ ejus non invenerunt viſionem à Domino.

JOD.

10 Sederunt in terra, conticuerunt ſenes filiæ Sion: conſperſerunt cinere capita ſua, accincti ſunt ciliciis, abjecerunt in terram capita ſua virgines Jeruſalem.

CAPH.

11 Defecerunt præ lacrymis oculi mei, conturbata ſunt viſcera mea: effuſum eſt in terra jecur meum ſuper contritione filiæ populi mei, cùm deficeret parvulus & lactens in plateis oppidi. D

LAMED.

12 Matribus ſuis dixerunt: Ubi eſt triticum & vinum? cùm deficerent quaſi vulnerati in plateis civitatis: cùm exhalarent animas ſuas in ſinu matrum ſuarum.

MEM.

13 Cui comparabo te? vel cui aſſimilabo te, filia Jeruſalem? cui exæquabo te, & conſolabor te virgo filia Sion? magna eſt enim velut mare contritio tua: quis medebitur tui?

NUN.

14 Prophetæ tui viderunt tibi falſa, & ſtulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, ut te ad pœnitentiam provocarent: viderunt autem tibi aſſumptiones falſas, & ejectiones. E

SAMECH.

15 Plauſerunt ſuper te manibus omnes tranſeuntes per viam: ſibilaverunt, & moverunt caput ſuum ſuper filiam Jeruſalem: Hæccine eſt urbs, dicentes, perfecti decoris, gaudium univerſæ terræ?

PHE.

16 Aperuerunt ſuper te os ſuum omnes inimici tui: ſibilaverunt, & fremuerunt dentibus, & dixerunt: Devorabimus: en iſta eſt dies, quam expectabamus: invenimus, vidimus. F

AIN.

17 * Fecit Dominus quæ cogitavit, complevit ſermonem ſuum, quem præceperat à diebus antiquis: deſtruxit, & non perpercit, & lætificavit ſuper te inimicum, & exaltavit cornu hoſtium tuorum. * Lev. 26.b.14 Deut. 28.b.15.

SADE.

18 Clamavit cor eorum ad Dominum ſuper muros filiæ Sion: * Deduc quaſi torrentem lacrymas, per diem & noctem: non des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui. * Jer. 14. c.17. Sup. 1. f.16.

COPH.

19 Conſurge, lauda in nocte, in principio vigiliarum: effunde ſicut aquam cor tuum ante conſpectum Domini: leva ad eum manus tuas pro anima parvulorum tuorum, qui defecerunt in fame in capite omnium compitorum.

RES.

20 Vide Domine, & conſidera quem vindemiaveris ita: ergóne comedent mulieres fructum ſuum, parvulos ad menſuram palmæ? ſi occiditur in ſanctuario Domini ſacerdos, & propheta? G

SIN.

21 Jacuerunt in terra foris puer & ſenex: virgines meæ, & juvenes mei ceciderunt in gladio: interfeciſti in die furoris tui: percuſſiſti, nec miſertus es.

THAU.

22 Vocaſti quaſi ad diem ſollemnem, qui terrerent me de circuitu, & non fuit in die furoris Domini qui effugeret, & relinqueretur: quos educavi, & enutrivi, inimicus meus conſumpſit eos.

Digitized by Google

Caput III.

ALEPH.

A 1 EGo vir videns paupertatem meam in virga indignationis ejus.

ALEPH.

2 Me minavit, & adduxit in tenebras, & non in lucem.

ALEPH.

3 Tantùm in me vertit, & convertit manum ſuam tota die.

BETH.

4 Vetuſtam fecit pellem meam, & carnem meam, contrivit oſſa mea.

BETH.

5 Ædificavit in gyro meo, & circumdedit me felle, & labore.

BETH.

6 In tenebroſis collocavit me, quaſi mortuos ſempiternos.

GHIMEL.

7 Circumædificavit adverſum me, ut non egrediar: aggravavit compedem meum.

GHIMEL.

8 Sed & cùm clamavero, & rogavero, excluſit orationem meam.

GHIMEL.

B 9 Concluſit vias meas lapidibus quadris, ſemitas meas ſubvertit.

DALETH.

10 Urſus inſidians factus eſt mihi: leo in abſconditis.

DALETH.

11 Semitas meas ſubvertit, & confregit me: poſuit me deſolatam.

DALETH.

12 Tetendit arcum ſuum, & poſuit me quaſi ſignum ad ſagittam.

HE.

13 Miſit in renibus meis filias pharetræ ſuæ.

HE.

14 Factus ſum in deriſum omni populo meo, canticum eorum tota die.

HE.

15 Replevit me amaritudinibus, inebriavit me abſynthio.

VAU.

16 Et fregit ad numerum dentes meos, cibavit me cinere.

VAU.

17 Et repulſa eſt à pace anima mea, oblitus ſum bonorum.

VAU.

C 18 Et dixi: Periit finis meus, & ſpes mea à Domino.

ZAIN.

19 Recordare paupertatis, & tranſgreſſionis meæ, abſynthij, & fellis.

ZAIN.

20 Memoria memor ero, & tabeſcet in me anima mea.

ZAIN.

21 Hæc recolens in corde meo, ideò ſperabo.

HETH.

22 Miſericordiæ Domini quia non ſumus conſumpti: quia non defecerunt miſerationes ejus.

HETH.

23 Novi diluculo, multa eſt fides tua.

HETH.

24 Pars mea Dominus, dixit anima mea: proptereà expectabo eum.

TETH.

25 Bonus eſt Dominus ſperantibus in eum, animæ quærenti illum.

TETH.

26 Bonum eſt præſtolari cum ſilentio ſalutare Dei.

TETH.

27 Bonum eſt viro, cùm portaverit jugum ab D
adoleſcentia ſua.

JOD.

28 Sedebit ſolitarius, & tacebit: quia levavit ſuper ſe.

JOD.

29 Ponet in pulvere os ſuum, ſi fortè ſit ſpes.

JOD.

30 Dabit percutienti ſe maxillam, ſaturabitur opprobriis.

CAPH.

31 Quia non repellet in ſempiternum Dominus.

CAPH.

32 Quia ſi abjecit, & miſerebitur ſecundùm multitudinem miſericordiarum ſuarum.

CAPH.

33 Non enim humiliavit ex corde ſuo, & abjecit filios hominum.

LAMED.

34 Ut contereret ſub pedibus ſuis omnes vinctos terræ.

LAMED.

35 Ut declinaret judicium viri in conſpectu vultus Altiſſimi.

LAMED.

36 Ut perverteret hominem in judicio ſuo, E
Dominus ignoravit.

MEM.

37 * Quis eſt iſte, qui dixit ut fieret, Domino * Amos
non jubente? 3.b.6.

MEM.

38 Ex ore Altiſſimi non egredientur nec mala nec bona?

MEM.

39 Quid murmuravit homo vivens, vir pro peccatis ſuis?

NUN.

40 Scrutemur vias noſtras, & quæramus, & revertamur ad Dominum.

NUN.

41 Levemus corda noſtra cum manibus ad Dominum in cælos.

NUN.

42 Nos iniquè egimus, & ad iracundiam provocavimus: idcircò tu inexorabilis es.

SAMECH.

43 Operuiſti in furore, & percuſſiſti nos: occidiſti, nec pepercisti.

SAMECH.

Digitized by Google

SAMECH.

44 Oppoſuiſti nubem tibi, ne tranſeat oratio.

SAMECH.

F 45 Eradicationem, & abjectionem poſuiſti me in medio populorum.

PHE.

46 Aperuerunt ſuper nos os ſuũ omnes inimici.

PHE.

47 Formido & laqueus facta eſt nobis vaticinatio, & contritio.

PHE.

48 Diviſiones aquarum deduxit oculus meus, in contritione filiæ populi mei.

AIN.

49 Oculus meus afflictus eſt, nec tacuit, eò quòd non eſſet requies.

AIN.

50 Donec reſpiceret & videret Dominus de cælis.

AIN.

51 Oculus meus deprædatus eſt animam meam in cunctis filiabus urbis meæ.

SADE.

52 Venatione ceperunt me quaſi avem inimici mei gratis.

SADE.

53 Lapſa eſt in lacum vita mea, & poſuerunt lapidem ſuper me.

SADE.

54 Inundaverunt aquæ ſuper caput meum: dixi: Perij.

COPH.

55 Invocavi nomen tuũ Dñe de lacu noviſſimo.

COPH.

G 56 Vocem meam audiſti: ne avertas aurem tuam à ſingultu meo, & clamoribus.

COPH.

57 Appropinquaſti in die, quando invocavi te: dixiſti: Ne timeas.

RES.

58 Judicaſti Domine cauſam animæ meæ, redemptor vitæ meæ.

RES.

59 Vidiſti Domine iniquitatem illorum adverſum me: judica judicium meum.

RES.

60 Vidiſti omnem furorem: univerſas cogitationes eorum adverſum me.

SIN.

61 Audiſti opprobrium eorum Domine, omnes cogitationes eorum adverſum me.

SIN.

62 Labia inſurgentium mihi, & meditationes eorum adverſum me tota die.

SIN.

63 Seſſionem eorum, & reſurrectionem eorum, vide; ego ſum pſalmus eorum.

THAU.

64 Reddes eis vicem Domine juxta opera manuum ſuarum.

THAU.

65 Dabis eis ſcutum cordis laborem tuum.

THAU.

66 Perſequêris in furore, & conteres eos ſub cælis Domine.

CAPUT IV.

ALEPH.

1 Quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus, diſperſi ſunt lapides ſanctuarij in capite omnium platearum? A

BETH.

2 Filij Sion incluti, & amicti auro primo: quomodo reputati ſunt in vaſa teſtea, opus manuum figuli?

GHIMEL.

3 Sed & lamiæ nudaverunt mammam, lactaverunt catulos ſuos: filia populi mei crudelis, quaſi ſtruthio in deſerto.

DALETH.

4 Adhæſit lingua lactentis ad palatum ejus in ſiti: parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis.

HE.

5 Qui veſcebantur voluptuosè, interierunt in viis. qui nutriebantur in croceis, amplexati ſunt ſtercora.

VAU.

6 Et major effecta eſt iniquitas filiæ populi mei peccato Sodomorum, * quæ ſubverſa eſt in momento, & non ceperunt in ea manus. * Gen. 19.c.24

ZAIN.

7 Candidiores Nazaræi ejus nive, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, ſapphiro pulchriores. B

HETH.

8 Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum, & non ſunt cogniti in plateis: adhæſit cutis eorum oſſibus: aruit, & facta eſt quaſi lignum.

TETH.

9 Meliùs fuit occiſis gladio, quàm interfectis fame: quoniam iſti extabuerunt conſumpti à ſterilitate terræ.

JOD.

10 Manus mulierum miſericordium coxerunt filios ſuos: facti ſunt cibus earum, in contritione filiæ populi mei.

CAPH.

11 Complevit Dominus furorem ſuum, effudit iram indignationis ſuæ: & ſuccendit ignem in Sion, & devoravit fundamenta ejus.

LAMED.

12 Non crediderunt reges terræ, & univerſi habitatores orbis, quoniam ingrederetur hoſtis & inimicus per portas Jeruſalem:

MEM.

13 Propter peccata prophetarum ejus, & iniquitates ſacerdotum ejus, qui effuderunt in medio ejus ſanguinem juſtorum. G

NUN.

14 Erraverunt cæci in plateis, polluti ſunt in ſanguine: cúmque non poſſent, tenuerunt lacinias ſuas.

SAMECH.

15 Recedite polluti, clamaverunt eis: recedite, abite, nolite tangere: jurgati quippe ſunt, & commoti dixerunt inter Gentes: Non addet ultrà ut habitet in eis.

PHE.

16 Facies Domini diviſit eos, non addet ut

Digitized by Google

reſpiciat eos : facies ſacerdotum non erubuerunt, neque ſenum miſerti ſunt.

AIN.

17 Cùm adhuc ſubſiſteremus,defecerunt oculi noſtri ad auxilium noſtrum vanum,cùm reſpiceremus attenti ad gentem,quæ ſalvare non poterat.

SADE.

D 18 Lubricaverunt veſtigia noſtra in itinere platearum noſtrarum,appropinquavit finis noſter: completi ſunt dies noſtri,quia venit finis noſter.

COPH.

19 Velociores fuerunt perſecutores noſtri aquilis cæli : ſuper montes perſecuti ſunt nos, in deſerto inſidiati ſunt nobis.

RES.

20 Spiritus oris noſtri Chriſtus Dominus captus eſt in peccatis noſtris : cui diximus:In umbra tua vivemus in Gentibus.

SIN.

21 Gaude, & lætare filia Edom, quæ habitas in Terra Hus : ad te quoque perveniet calix,inebriaberis,atque nudaberis.

THAU.

22 Completa eſt iniquitas tua filia Sion, non addet ultrà ut tranſmigret te: viſitavit iniquitatem tuam filia Edom,diſcooperuit peccata tua.

ORATIO JEREMIÆ PROPHETÆ.

Caput V.

A 1 RECordare Domine quid acciderit nobis: intuere,& reſpice opprobrium noſtrum.

2 Hereditas noſtra verſa eſt ad alienos, domus noſtræ ad extraneos.

3 Pupilli facti ſumus abſque patre, matres noſtræ quaſi viduæ.

4 Aquam noſtram pecunia bibimus :ligna noſtra pretio comparavimus.

5 Cervicibus noſtris minabamur,laſſis non dabatur requies.

6 Ægypto dedimus manum, & Aſſyriis ut ſaturaremur pane. B

7 Patres noſtri peccaverunt, & non ſunt : & nos iniquitates eorum portavimus.

8 Servi dominati ſunt noſtri : non fuit qui redimeret de manu eorum.

9 In animabus noſtris afferebamus panem nobis, à facie gladij in deſerto.

10 Pellis noſtra,quaſi clibanus exuſta eſt à facie tempeſtatum famis.

11 Mulieres in Sion humiliaverunt,& virgines in civitatibus Juda.

12 Principes manu ſuſpenſi ſunt:facies ſenum non erubuerunt.

13 Adoleſcentibus impudicè abuſi ſunt : & pueri in ligno corruerunt. C

14 Senes defecerunt de portis, juvenes de choro pſallentium.

15 Defecit gaudium cordis noſtri: verſus eſt in luctum chorus noſter.

16 Cecidit corona capitis noſtri:væ nobis,quia peccavimus.

17 Propterea mœſtum factum eſt cor noſtrum, ideò contenebrati ſunt oculi noſtri.

18 Propter montem Sion quia diſperiit, vulpes ambulaverunt in eo.

19 Tu autem Domine in æternum permanebis, ſolium tuum in generationem & generationem. D

20 Quare in perpetuum obliviſcêris noſtri? derelinques nos in longitudine dierum?

21 Converte nos Domine ad te, & convertemur : innova dies noſtros, ſicut à principio.

22 Sed projiciens repuliſti nos, iratus es contra nos vehementer.

PROPHETIA BARUCH.

Caput Primum.

Judæi à Babylone mittunt ad eos qui erant in Jeruſalem librum Baruch unà cum collectis pecuniis ut oblatis holocauſtis orent pro ipſis,& pro Nabuchodonoſor, filióque ejus Baltaſſar : ac confitentur peccata ſua.

A 1 ET hæc verba libri,quæ ſcripſit Baruch filius Neriæ,filij Maaſiæ, filij Sedeciæ,filij Sedei,filij Helciæ, in Babylonia,

2 In anno quinto,in ſeptimo die menſis,in tempore quo ceperunt Chaldæi Jeruſalem, & ſuccenderunt eam igni.

3 Et legit Baruch verba libri hujus ad aures Jechoniæ filij Joakim regis Juda,& ad aures univerſi populi venientis ad librum,

4 Et ad aures potentium filiorum regum,& ad aures presbyterorum, & ad aures populi, à minimo uſque ad maximum eorum omnium habitantium in Babylonia, ad flumen Sodi.

5 Qui audientes plorabant, & jejunabant, & orabant in conſpectu Domini.

6 Et collegerunt pecuniam ſecundùm quod potuit uniuſcujuſque manus,

7 Et miſerunt in Jeruſalem ad Joakim filium Helciæ filij Salom Sacerdotem,& ad Sacerdotes, & ad omnem populum,qui inventi ſunt cum eo in Jeruſalem : B

8 Cùm acciperet vaſa templi Domini, quæ ablata fuerant de templo,revocare in Terram Juda decima die menſis Sivan, vaſa argentea, quæ fecit Sedecias filius Joſiæ rex Juda,

9 Poſteaquam cepiſſet Nabuchodonoſor rex Babylonis Jechoniam, & principes, & cunctos potentes, & populum terræ, ab Jeruſalem, & duxit eos vinctos in Babylonem.

10 Et dixerũt:Ecce miſimus ad vos pecunias, de quibus emite holocautomata,& thus,& facite mãna, & offerte pro peccato ad aram Domini Dei noſtri :

11 Et orate pro vita Nabuchodonoſor regis

Babylonis

Digitized by Google

Babylonis, & pro vita Baltaſſar filij ejus, ut ſint dies eorum ſicut dies cæli ſuper terram:

C 12 Et ut det Dominus virtutem nobis, & illuminet oculos noſtros, ut vivamus ſub umbra Nabuchodonoſor regis Babylonis, & ſub umbra Baltaſſar filij ejus, & ſerviamus eis multis diebus, & inveniamus gratiam in conſpectu eorum.

13 Et pro nobis ipſis orate ad Dominum Deum noſtrum: quia peccavimus Domino Deo noſtro, & non eſt averſus furor ejus à nobis uſque in hunc diem.

14 Et legite librum iſtum, quem miſimus ad vos recitari in templo Domini, in die ſollemni, & in die opportuno:

* Inf. 2. b. 6. 15 Et dicetis: * Domino Deo noſtro juſtitia, nobis autem confuſio faciei noſtræ, ſicut eſt dies hæc omni Juda, & habitantibus in Jeruſalem,

16 Regibus noſtris, & principibus noſtris, & ſacerdotibus noſtris, & prophetis noſtris, & patribus noſtris.

* Dan. 9. a. 5. 17 * Peccavimus ante Dominum Deum noſtrum, & non credidimus, diffidentes in eum:

D 18 Et non fuimus ſubjectibiles illi, & non audivimus vocem Domini Dei noſtri, ut ambularemus in mandatis ejus, quæ dedit nobis.

19 A die, qua eduxit patres noſtros de Terra Ægypti, uſque ad diem hanc, eramus incredibiles ad Dominum Deum noſtrum: & diſſipati receſſimus, ne audiremus vocem ipſius.

* Deut. 28. b. 15. 20 * Et adhæſerunt nobis multa mala, & maledictiones, quæ conſtituit Dominus Moyſi ſervo ſuo: qui eduxit patres noſtros de Terra Ægypti, dare nobis terram fluentem lac & mel, ſicut hodierna die.

21 Et non audivimus vocem Domini Dei noſtri ſecundùm omnia verba prophetarum, quos miſit ad nos:

22 Et abivimus unuſquiſque in ſenſum cordis noſtri maligni, operari diis alienis, facientes mala ante oculos Domini Dei noſtri.

CAPUT II.

Iudæi in captivitate confitentur propter peccata ſua contigiſſe ſibi mala quæ Deus per prophetas ſuos fuerat comminatus: fuſis ergo precibus petunt miſericordiam, quam per Moyſen fuerat pollicitus ſe reſipiſcentibus daturum.

A 1 PRopter quod ſtatuit Dominus Deus noſter verbum ſuum, quod locutus eſt ad nos, & ad judices noſtros, qui judicaverunt Iſraël, & ad reges noſtros, & ad principes noſtros, & ad omnem Iſraël, & Juda:

2 Ut adduceret Dominus ſuper nos mala magna, quæ non ſunt facta ſub cælo, quemadmodum facta ſunt in Jeruſalem, * ſecundùm quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi, * Deut. 28. f. 53.

3 Ut manducaret homo carnes filij ſui, & carnes filiæ ſuæ.

4 Et dedit eos ſub manu regum omnium, qui ſunt in circuitu noſtro, in improperium, & in deſolationem in omnibus populis, in quibus nos diſperſit Dominus.

5 Et facti ſumus ſubtus, & non ſupra: quia peccavimus Domino Deo noſtro, non obaudiendo voci ipſius.

* Sup. 1. c. 15. 6 * Domino Deo noſtro juſtitia: nobis autem, & patribus noſtris cõfuſio faciei, ſicut eſt dies hæc.

7 Quia locutus eſt Dominus ſuper nos omnia mala hæc, quæ venerunt ſuper nos: B

8 Et non ſumus deprecati faciem Domini Dei noſtri, ut reverteremur unuſquiſque noſtrûm à viis noſtris peſſimis.

9 Et vigilavit Dominus in malis, & adduxit ea ſuper nos: quia juſtus eſt Dominus in omnibus operibus ſuis, quæ mandavit nobis:

10 Et non audivimus vocem ipſius ut iremus in præceptis Domini, quæ dedit ante faciẽ noſtram.

11 * Et nunc Domine Deus Iſraël, qui eduxiſti populum tuum de Terra Ægypti in manu valida, & in ſignis, & in prodigiis, & in virtute tua magna, & in brachio excelſo, & feciſti tibi nomen ſicut eſt dies iſte: * Dan. 9. a. 15. C

12 Peccavimus, impiè egimus, iniquè geſſimus, Domine Deus noſter, in omnibus juſtitiis tuis.

13 Avertatur ira tua à nobis: quia derelicti ſumus pauci inter gentes, ubi diſperſiſti nos.

14 Exaudi Domine preces noſtras, & orationes noſtras, & educ nos propter te: & da nobis invenire gratiam ante faciem eorum, qui nos abduxerunt.

15 Ut ſciat omnis terra quia tu es Dominus Deus noſter, quia nomen tuum invocatum eſt ſuper Iſraël, & ſuper genus ipſius.

16 * Reſpice Domine de domo ſancta tua in nos, & inclina aurem tuam, & exaudi nos. * Deut. 26. c. 15. Iſa. 63. d. 15.

17 * Aperi oculos tuos, & vide: * quia non mortui, qui ſunt in inferno, quorum ſpiritus acceptus eſt à viſceribus ſuis, dabunt honorem & juſtificationem Domino: * Iſa. 37. d. 7. 64. c. 0. * Pſal. 113. d. 17.

18 Sed anima, quæ triſtis eſt ſuper magnitudine mali, & incedit curva, & infirma, & oculi deficientes, & anima eſuriens dat tibi gloriam & juſtitiam Domino. D

19 Quia non ſecundùm juſtitias patrum noſtrorum nos fundimus preces, & petimus miſericordiam ante conſpectum tuum, Domine Deus noſter:

20 Sed quia miſiſti iram tuam, & furorem tuum ſuper nos, ſicut locutus es in manu puerorum tuorum prophetarum, dicens:

21 Sic dicit Dominus: Inclinate humerum veſtrum, & cervicem veſtram, & opera facite regi Babylonis: & ſedebitis in terra, quam dedi patribus veſtris. E

22 Quòd ſi non audieritis vocem Domini Dei veſtri operari regi Babyloniæ: defectionem veſtram faciã de civitatibus Juda, & à foris Jeruſalẽ,

23 Et auferam à vobis vocem jucunditatis, & vocem gaudij, & vocem ſponſi, & vocem ſponſæ, & erit omnis terra ſine veſtigio ab inhabitantibus eam.

24 Et non audierunt vocem tuam, ut operarentur regi Babylonis: & ſtatuiſti verba tua, quæ locutus es in manibus puerorum tuorum prophetarum, ut transferrentur oſſa regum noſtrorum, & oſſa patrum noſtrorum de loco ſuo:

25 Et ecce projecta ſunt in calore ſolis, & in gelu noctis: & mortui ſunt in doloribus peſſimis, in fame & in gladio, & in emiſſione.

26 Et poſuiſti templum, in quo invocatum eſt F

Digitized by Google

nomen tuum in ipſo,ſicut hæc dies, propter ini-
quitatem domus Iſraël,& domus Juda.
27 Et feciſti in nobis Domine Deus noſter ſe-
cundùm omnem bonitatem tuam, & ſecundùm
omnem miſerationem tuam illam magnam:
28 Sicut locutus es in manu pueri tui Moyſi,
in die qua præcepiſti ei ſcribere legem tuam co-
ram filiis Iſraël,
* Lev. 26.b.4. Deut. 28.b.15. 29 Dicens: * Si non audieritis vocem meam,
multitudo hæc magna convertetur in minimam
inter Gentes,quò ego eos diſpergam:
30 Quia ſcio quòd me non audiet populus.po-
pulus eſt enim dura cervice: & convertetur ad
cor ſuum in terra captivitatis ſuæ:
G 31 Et ſcient quia ego ſum Dominus Deus
eorum,& dabo eis cor,& intelligent; aures,& au-
dient.
32 Et laudabunt me in terra captivitatis ſuæ,
& memores erunt nominis mei.
33 Et avertent ſe à dorſo ſuo duro,& à maligni-
tatibus ſuis: quia reminiſcentur vitam patrum
ſuorum qui peccaverunt in me.
34 Et revocabo illos in terram, quam juravi
patribus eorum,Abraham,Iſaac,& Jacob,& domi-
nabuntur eis: & multiplicabo eos,& non mino-
rabuntur.
35 Et ſtatuam illis teſtamentum alterum ſem-
piternum,ut ſim illis in Deum,& ipſi erunt mihi
in populum: & non movebo ampliùs populum
meum,filios Iſraël,à terra quam dedi illis.

Caput III.

Perſeverant confiteri peccata ſua & patrum ſuorum, obſe-crantes Deum pro miſericordia: Iſraël in captivitatem du-ctus eſt, eò quod dereliquerit viam ſapientiæ qua non inveni-tur à potentibus, divitibus,aut gigantibus,ſed populo Iſraël tradita fuerat à Deo, cui omnes ſua creatura obediunt: ad-ditúrque de Chriſti adventu in carnem.

A 1 ET nunc Domine omnipotens, Deus Iſraël,
anima in anguſtiis,& ſpiritus anxius clamat
ad te:
2 Audi Domine,& miſerere,quia Deus es miſe-
ricors,& miſerere noſtri:quia peccavimus ante te.
3 Quia tu ſedes in ſempiternum,& nos peribi-
mus in ævum?
4 Domine omnipotens, Deus Iſraël,audi nunc
orationem mortuorum Iſraël,& filiorum ipſorum
qui peccaverunt ante te,& non audierunt vocem
Domini Dei ſui, & agglutinata ſunt nobis
mala.
5 Noli meminiſſe iniquitatum patrum noſtro-
rum, ſed memento manus tuæ, & nominis tui in
tempore iſto:
6 Quia tu es Dominus Deus noſter, & lauda-
bimus te Domine:
7 Quia propter hoc dediſti timorem tuum in
cordibus noſtris,& ut invocemus nomen tuum,&
laudemus te in captivitate noſtra, quia converti-
mur ab iniquitate patrum noſtrorum,qui pecca-
verunt ante te.
B 8 Et ecce nos in captivitate noſtra ſumus ho-
die, qua nos diſperſiſti in improperium, & in
maledictum, & in peccatum, ſecundùm omnes
iniquitates patrum noſtrorum,qui receſſerunt à
te Domine Deus noſter.
9 Audi Iſraël mandata vitæ:auribus percipe,
ut ſcias prudentiam.
10 Quid eſt Iſraël quòd in terra inimicorũ es?
11 Inveteraſti in terra aliena, coinquinatus es
cum mortuis: deputatus es cum deſcendentibus
in infernum.
12 Dereliquiſti fontem ſapientiæ.
13 Nam ſi in via Dei ambulaſſes, habitaſſes
utique in pace ſempiterna.
14 Diſce ubi ſit prudentia, ubi ſit virtus,ubi ſit
intellectus, ut ſcias ſimul ubi ſit longiturnitas vi-
tæ & victus,ubi ſit lumen oculorum, & pax.
15 Quis invenit locum ejus?& quis intravit in
theſauros ejus.
16 Ubi ſunt principes Gentium, & qui domi-
nantur ſuper beſtias,quæ ſunt ſuper terram?
17 Qui in avibus cæli ludunt,
18 Qui argentum theſaurizant, & aurum, in
quo confidunt homines, & non eſt finis acquiſi-
tionis eorum?qui argentum fabricant & ſolliciti
ſunt,nec eſt inventio operum illorum?
19 Exterminati ſunt, & ad inferos deſcende-
runt, & alij loco eorum ſurrexerunt.
20 Juvenes viderunt lumen, & habitaverunt C
ſuper terram:viam autem diſciplinæ ignoraverũt,
21 Neque intellexerunt ſemitas ejus, neque
filij eorum ſuſceperunt eam, à facie ipſorum lon-
gè facta eſt:
22 Non eſt audita in Terra Chanaan, neque
viſa eſt in Theman.
23 Filij quoque Agar, qui exquirunt pruden-
tiam quæ de terra eſt, negotiatores Merrhæ, &
Theman,& fabulatores, & exquiſitores pruden-
tiæ & intelligentiæ: viam autem ſapientiæ neſ-
cierunt,neque commemorati ſunt ſemitas ejus.
24 O Iſraël, quàm magna eſt domus Dei, &
ingens locus poſſeſſionis ejus!
25 Magnus eſt, & non habet finem; excelſus
& immenſus.
26 Ibi fuerunt gigantes nominati illi, qui ab
initio fuerunt,ſtatura magna,ſcientes bellum.
27 Non hos elegit Dominus, neque viam diſ-
ciplinæ invenerunt: propterea perierunt.
28 Et quoniam non habuerunt ſapientiam,in-
terierunt propter ſuam inſipientiam.
29 Quis aſcendit in cælum, & accepit eam, & D
eduxit eam de nubibus?
30 Quis transfretavit mare,& invenit illam?&
attulit illam ſuper aurum electum?
31 Non eſt qui poſſit ſcire vias ejus,neque qui
exquirat ſemitas ejus.
32 Sed qui ſcit univerſa, novit eam,& adinve-
nit eam prudentia ſua: qui præparavit terram in
æterno tempore, & replevit eam pecudibus, &
quadrupedibus.
33 Qui emittit lumen,& vadit:& vocavit illud:
& obedit illi in tremore.
34 Stellæ autem dederunt lumen in cuſtodiis
ſuis: & lætatæ ſunt:
35 Vocatæ ſunt, & dixerunt: Adſumus:& lu-
xerunt ei cum jucunditate,qui fecit illas.
36 Hic eſt Deus noſter, & non æſtimabitur
alius adverſus eum.
37 Hic adinvenit omnem viam diſciplinæ, &
tradidit

Digitized by Google

tradidit illam Jacob puero ſuo,& Iſraël dilecto ſuo.
38 Poſt hæc in terris viſus eſt, & cum homini-
bus converſatus eſt.

Caput IV.

Ieruſalem ſuam luget deſolationem, hortatúrque filios ſuos ut forti ſint animo: nam ſicut propter ipſorum peccata Deus eos tradidit adverſariis, ita eis liberatis puniet hoſtes ipſorum.

A 1 HIc liber mandatorum Dei,& lex quæ eſt in
æternum: omnes qui tenent eam, perve-
nient ad vitam; qui autem dereliquerunt eam,
in mortem.
2 Convertere Jacob,& apprehende eam,ambula
per viam ad ſplendorem ejus contra lumen ejus.
3 Ne tradas alteri gloriam tuam,& dignitatem
tuam genti alienæ.
4 Beati ſumus Iſraël: quia quæ Deo placent,
manifeſta ſunt nobis.
5 Animæquior eſto populus Dei, memorabilis
Iſraël:
6 Venundati eſtis Gentibus non in perditio-
nem:ſed propter quòd in ira ad iracundiam pro-
vocaſtis Deum,traditi eſt adverſariis.
B 7 Exacerbaſtis enim eum qui fecit vos, Deum
æternum,immolantes dæmoniis, & non Deo.
8 Obliti enim eſtis Deum,qui nutrivit vos, &
contriſtaſtis nutricem veſtram Jeruſalem.
9 Vidit enim iracundiam à Deo venientem
vobis, & dixit: Audite confines Sion, adduxit
enim mihi Deus luctum magnum:
10 Vidi enim captivitatem populi mei, filio-
rum meorum, & filiarum, quam ſuperduxit illis
æternus.
11 Nutrivi enim illos cum jucunditate:dimiſi
autem illos cum fletu & luctu.
12 Nemo gaudeat ſuper me viduam, & deſo-
latam: à multis derelicta ſum propter peccata
filiorum meorum,quia declinaverunt à lege Dei.
C 13 Juſtitias autem ipſius neſcierunt, nec am-
bulaverunt per vias mandatorum Dei,neque per
ſemitas veritatis ejus cum juſtitia ingreſſi ſunt.
14 Veniant confines Sion,& memorentur ca-
ptivitatem filiorum, & filiarum mearum, quam
ſuperduxit illis æternus.
15 Adduxit enim ſuper illos gentem de lon-
ginquo,gentem improbam,& alterius linguæ:
16 Qui non ſunt reveriti ſemen,neque puero-
rum miſerti ſunt,& abduxerunt dilectos viduæ,&
à filiis unicam deſolaverunt.
17 Ego autem quid poſſum adjuvare vos?
18 Qui enim adduxit ſuper vos mala, ipſe vos
eripiet de manibus inimicorum veſtrorum.
19 Ambulate filij,ambulate:ego enim derelicta
ſum ſola.
D 20 Exui me ſtola pacis,indui autem me ſacco
obſecrationis, & clamabo ad Altiſſimum in die-
bus meis.
21 Animæquiores eſtote filij, clamate ad Do-
minum,& eripiet vos de manu principum inimi-
corum.
22 Ego enim ſperavi in æternum ſalutem ve-
ſtram: & venit mihi gaudium à ſancto ſuper
miſericordia,quæ veniet vobis ab æterno ſalutari
noſtro.
23 Emiſi enim vos cum luctu & ploratu: re-
ducet autem vos mihi Dominus cum gaudio &
jucunditate in ſempiternum.
24 Sicut enim viderunt vicinæ Sion captivita- E
tem veſtram à Deo, ſic videbunt & in celeritate
ſalutem veſtram à Deo, quæ ſuperveniet vobis
cum honore magno,& ſplendore æterno.
25 Filij patienter ſuſtinete iram, quæ ſuperve-
nit vobis: perſecutus eſt enim te inimicus tuus,
ſed citò videbis perditionem ipſius:& ſuper cer-
vices ipſius aſcendes.
26 Delicati mei ambulaverunt vias aſperas:
ducti ſunt enim ut grex direptus ab inimicis.
27 Animæquiores eſtote filij,& proclamate ad
Dominum: erit enim memoria veſtra ab eo qui
duxit vos.
28 Sicut enim fuit ſenſus veſter ut erraretis à
Deo: decies tantùm iterùm convertentes requi-
retis eum.
29 Qui enim induxit vobis mala, ipſe rurſum F
adducet vobis ſempiternam jucunditatem cum
ſalute veſtra.
30 Animæquior eſto Jeruſalem, exhortatur
enim te,qui te nominavit.
31 Nocentes peribunt, qui te vexaverunt: &
qui gratulati ſunt in tua ruina,punientur.
32 Civitates, quibus ſervierunt filij tui, pu-
nientur; & quæ accepit filios tuos.
33 Sicut enim gaviſa eſt in tua ruina, & læta
eſt in caſu tuo,ſic cõtriſtabitur in ſua deſolatione.
34 Et amputabitur exultatio multitudinis ejus,
& gaudimonium ejus erit in luctum.
35 Ignis enim ſuperveniet ei ab æterno in lon- G
giturnis diebus, & habitabitur à dæmoniis in
multitudine temporis.
36 * Circumſpice Jeruſalem ad Orientem, & * Inf. 5. 5.
vide jucunditatem à Deo tibi venientem.
37 Ecce enim veniunt filij tui, quos dimiſiſti
diſperſos, veniunt collecti ab Oriente uſque ad
Occidentem,in verbo ſancti gaudentes in hono-
rem Dei.

Caput V.

Jubetur Ieruſalem luctum exuere, eò quòd filij ejus cum ignominia ducti in captivitatem, cum gloria ſint ad eam reducendi.

1 EXue te Jeruſalem ſtola luctus,& vexationis A
tuæ: & indue te decore,& honore ejus,quæ
à Deo tibi eſt,ſempiternæ gloriæ.
2 Circumdabit te Deus diploide juſtitiæ, &
imponet mitram capiti honoris æterni.
3 Deus enim oſtendet ſplendorem ſuum in te,
omni qui ſub cælo eſt.
4 Nominabitur enim tibi nomen tuum à Deo in B
ſempiternum: Pax juſtitiæ, & honor pietatis.
5 Exurge Jeruſalem, & ſta in excelſo: * & * Sup. 4. g. 36.
circumſpice ad Orientem,& vide collectos filios
tuos ab Oriente ſole uſque ad Occidentem, in
verbo ſancti gaudentes Dei memoria.
6 Exierunt enim abs te pedibus ducti ab inimi- C
cis:adducet autem illos Dominus ad te portatos
in honore ſicut filios regni.
7 Conſtituit enim Deus humiliare omnem
montem excelſum, & rupes perennes,& conval-
les replere in æqualitatem terræ:ut ambulet Iſrael
diligenter in honorem Dei.

8 Obumbra

Digitized by Google

8 Obumbraverunt autem & ſilvæ, & omne
D lignum ſuavitatis Iſraël ex mandato Dei.

9 Adducet enim Deus Iſraël cum jucunditate in lumine majeſtatis ſuæ, cum miſericordia, & juſtitia, quæ eſt ex ipſo.

Caput VI.

Judæos apud Babylonios captivos vaticinatur Jeremias poſt ſeptem generationes liberandos: hortatúrque, ut ſibi caveant ab ipſorum idololatria, oſtendens à plurimis effectibus imbecillia eſſe idola, penitúſque ſenſu carentia, ac vaniſſima.

A EXemplar epiſtolæ, quam miſit Jeremias ad abducendos captivos in Babyloniam à rege Babyloniorum, ut annuntiaret illis ſecundùm quod præceptum eſt illi à Deo.

* Ier. 25.d.9. 1 * PROPTER peccata, quę peccaſtis ante Deum, abducemini in Babyloniam captivi à Nabuchodonoſor rege Babyloniorum.

2 Ingreſſi itaque in Babylonem, eritis ibi annis plurimis, & temporibus longis, uſque ad generationes ſeptem: poſt hoc autem educam vos inde cum pace.

* Iſa. 44.b.a. 3 * Nunc autem videbitis in Babylonia deos aureos, & argenteos, & lapideos, & ligneos in humeris portari, oſtentantes metum Gentibus.

4 Videte ergo ne & vos ſimiles efficiamini factis alienis, & metuatis, & metus vos capiat in ipſis.

5 Viſa itaque turba de retro, & ab ante, adorantes, dicite in cordibus veſtris: Te oportet adorari Domine.

6 Angelus enim meus vobiſcum eſt; ipſe autem exquiram animas veſtras.

7 Nam lingua ipſorum polita à fabro, ipſa etiam inaurata & inargentata, falſa ſunt, & non poſſunt loqui.

8 Et ſicut virgini amanti ornamenta; ita accepto auro fabricati ſunt.

9 Coronas certè aureas habent ſuper capita ſua dii illorum: unde ſubtrahunt ſacerdotes ab eis aurum, & argentum, & erogant illud in ſemetipſos.

10 Dant autem & ex ipſo proſtitutis, & meretrices ornant: & iterùm cùm receperint illud à meretricibus, ornant deos ſuos.

11 Hi autē non liberātur ab ærugine & tinea.

B 12 Opertis autem illis veſte purpurea, extergūnt faciem ipſorum propter pulverem domus, qui eſt plurimus inter eos.

13 Sceptrum autem habet ut homo, ſicut judex regionis, qui in ſe peccantem non interficit.

14 Habet etiam in manu gladium, & ſecurim; ſe autem de bello, & à latronibus non liberat. unde vobis notum ſit quia non ſunt dij.

15 Non ergo timueritis eos. Sicut enim vas hominis confractum inutile efficitur, tales ſunt & dij illorum.

16 Conſtitutis illis in domo, oculi eorum pleni ſunt pulvere à pedibus introeuntium.

17 Et ſicut alicui qui regem offendit, circumſeptæ ſunt januæ: aut ſicut ad ſepulchrum adductum mortuum, ita tutantur ſacerdotes oſtia clauſuris & ſeris, ne à latronibus expolientur.

18 Lucernas accendunt illis, & quidem multas, ex quibus nullam videre poſſunt: ſunt autem ſicut trabes in domo.

19 Corda verò eorum dicunt elingere ſerpentes, qui de terra ſunt, dum comedunt eos, & veſtimentum ipſorum, & non ſentiunt.

20 Nigræ fiunt facies eorum à fumo, qui in domo fit.

21 Supra corpus eorum, & ſupra caput eorum volant noctuæ, & hirundines, & aves etiam ſimiliter & cattæ.

22 Unde ſciatis quia non ſunt dij. Ne ergo timueritis eos.

23 Aurum etiam quod habent, ad ſpeciem eſt. C
Niſi aliquis exterſerit æruginem, non fulgebunt: neque enim dum conflarentur, ſentiebant.

24 Ex omni pretio empta ſunt, in quibus ſpiritus non ineſt ipſis.

25 * Sine pedibus in humeris portantur, oſtentantes ignobilitatem ſuam hominibus. Confundantur etiam qui colunt ea. * Iſa. 46. c. 7.

26 Propterea ſi ceciderint in terram, à ſemetipſis non conſurgunt: neque ſi quis eum ſtatuerit rectum, per ſemetipſum ſtabit, ſed ſicut mortuis munera eorum illis apponentur.

27 Hoſtias illorum vendunt ſacerdotes ipſorum, & abutuntur: ſimiliter & mulieres eorum decerpentes, neque infirmo, neque medicamenti aliquid impertiunt;

28 * De ſacrificiis eorum fœtæ & menſtruatæ contingunt. Scientes itaque ex his quia non ſunt dij, ne timeatis eos.

29 Unde enim vocantur dij? Quia mulieres apponunt diis argenteis, & aureis, & ligneis:

30 Et in domibus eorum ſacerdotes ſedent, habentes tunicas ſciſſas, & capita, & barbam raſam, quorum capita nuda ſunt.

31 Fugiunt autem clamantes contra deos ſuos, ſicut in cœna mortui.

32 Veſtimenta eorum auferunt ſacerdotes, & veſtiunt uxores ſuas, & filios ſuos.

33 Neque ſi quid mali patiuntur ab aliquo, neque ſi quid boni, poterunt retribuere: neque regem conſtituere poſſunt, neque auferre. D

34 Similiter neque dare divitias poſſunt, neque malum retribuere. Si quis illis votum voverit, & non reddiderit; neque hoc requirunt.

35 Hominem à morte non liberant, neque infirmum à potentiori eripiunt.

36 Hominem cæcum ad viſum non reſtituunt, de neceſſitate hominem non liberabunt.

37 Viduæ non miſerebuntur, neque orphanis benefacient.

38 Lapidibus de monte ſimiles ſunt dij illorum, lignei, & lapidei, & aurei, & argentei. Qui autem colunt ea, confundentur.

39 Quomodo ergo æſtimandum eſt, aut dicendum, illos eſſe deos?

40 Adhuc enim ipſis Chaldæis non honorantibus ea: qui cùm audierint mutum non poſſe loqui, offerunt illud ad Bel, poſtulantes ab eo loqui:

41 Quaſi poſſint ſentire qui non habent motum, & ipſi cùm intellexerint, relinquent ea: ſenſum enim non habent ipſi dij illorum.

42 Mulieres autem circumdatæ funibus in viis ſedent, ſuccendentes oſſa olivarum.

43 Cùm autem aliqua ex ipſis attracta ab aliquo tranſeunte

Digitized by Google

E tranſeunte dormierit cum eo, proximæ ſuæ ex-
probrat quòd ea non ſit digna habita, ſicut ipſa,
neque funis ejus diruptus ſit.
44 Omnia autem quæ illis fiunt, falſa ſunt. Quo-
modo æſtimandum aut dicendū eſt, illos eſſe deos?
45 A fabris autē, & ab aurificibus facta sūt. Nihil
aliud erunt, niſi id quod volunt eſſe ſacerdotes.
46 Artifices etiam ipſi, qui ea faciunt, non ſunt
multi temporis. Numquid ergo poſſunt ea quæ
fabricata ſunt ab ipſis eſſe dij?
47 Reliquerunt autem falſa & opprobrium po-
ſteà futuris.
48 Nam cùm ſupervenerit illis prælium, &
mala; cogitant ſacerdotes apud ſe, ubi ſe abſcon-
dant cum illis.
49 Quomodo ergo ſentiri debeant quoniam dij
ſunt, qui nec de bello ſe liberant, neque de malis
ſe eripiunt?
50 Nam cùm ſint lignea, inaurata, & inar-
gentata, ſcietur poſteà quia falſa ſunt, ab univer-
ſis Gentibus & regibus: quæ manifeſta ſunt quia
non ſunt dij, ſed opera manuum hominum, &
nullum Dei opus cum illis.
51 Unde ergo notum eſt, quia non ſunt dij,
ſed opera manuum hominum, & nullum Dei
opus in ipſis eſt?
52 Regem regioni non ſuſcitant, neque plu-
viam hominibus dabunt:
F 53 Judicium quoque non diſcernent, neque
regiones liberabunt ab injuria: quia nihil poſ
ſunt, ſicut corniculæ inter medium cæli & terræ.
54 Etenim cùm inciderit ignis in domum deo-
rum ligneorum, argenteorum, & aureorum, ſa
cerdotes quidem ipſorum fugient, & liberabun-
tur: ipſi verò ſicut trabes in medio comburentur.
55 Regi autem, & bello non reſiſtent. Quomo-
do ergo æſtimandum eſt, aut recipiendum quia
dij ſunt?
56 Non à furibus, neque à latronibus ſe libera-
bunt dij lignei, & lapidei, & inaurati, & inargen-
tati, quibus hi qui fortiores ſunt,
57 Aurum, & argentum, & veſtimentum, quo
operti ſunt, auferent illis, & abibunt, nec ſibi au-
xilium ferent.
58 Itaque melius eſt eſſe regem oſtentantem
virtutem ſuam; aut vas in domo utile, in quo glo-
riabitur qui poſſidet illud; vel oſtium in domo,
quod cuſtodit quæ in ipſa ſunt; quàm falſi dij.
59 Sol quidem, & luna, ac ſidera cùm ſint ſplen-
dida, & emiſſa ad utilitates, obaudiunt.
60 Similiter & fulgur cum apparuerit, perſpi-
cuum eſt: idipſum autem & ſpiritus in omni re-
gione ſpirat.
61 Et nubes, quibus cùm imperatum fuerit à
Deo perambulare univerſum orbem, perficiunt
quod imperatum eſt eis.
62 Ignis etiam miſſus deſuper ut conſumat mon- G
tes, & ſilvas, facit quod præceptum eſt ei. Hæc au-
tem neque ſpeciebus, neque virtutibus uni eorum
ſimilia ſunt.
63 Unde neque exiſtimandum eſt, neque di-
cendum, illos eſſe deos, quando non poſſunt ne-
que judicium judicare, neque quidquam facere
hominibus.
64 Scientes itaque quia non ſunt dij, ne ergo
timueritis eos.
65 Neque enim regibus maledicent, neque be-
nedicent.
66 Signa etiam in cælo Gentibus non oſten-
dunt, neque ut ſol lucebunt, neque illuminabunt
ut luna.
67 Beſtiæ meliores ſunt illis, quæ poſſunt fuge-
re ſub tectum, ac prodeſſe ſibi.
68 Nullo itaque modo nobis eſt manifeſtum
quia ſunt dij: propter quod ne timeatis eos.
69 Nam ſicut in cucumerario formido nihil
cuſtodit: ita ſunt dij illorum lignei, & argentei,
& inaurati.
70 Eodem modo & in horto ſpina alba, ſupra
quam omnis avis ſedet. Similiter & mortuo pro-
jecto in tenebris, ſimiles ſunt dij illorum lignei, &
inaurati, & inargentati.
71 A purpura quoque & murice, quæ ſupra il-
los tineant, ſcietis itaque quia non ſunt dij. Ipſi
etiam poſtremò comeduntur, & erunt oppro-
brium in regione.
72 Melior eſt homo juſtus, qui non habet ſimu-
lachra: nam erit longè ab opprobriis.

PROPHETIA EZECHIELIS.

Caput Primum.

Tempus & locus quibus Ezechieli oſtenſa ſunt viſiones Dei: nempe in medio ignis ſimilitudo quattuor animalium quæ deſcribuntur, ſimiliter & rotarum, firmamenti, throni, & hominis in throno ſedentis igne circumdati.

A 1 ET factum eſt in trigeſimo an-
no, in quarto, in quinta men-
ſis, cùm eſſem in medio capti-
vorum * Juxta fluvium Cho-
bar, aperti ſunt cæli, & vi-
di viſiones Dei.
2 In quinta menſis, ipſe eſt annus quintus
tranſmigrationis regis Joachim,
3 Factum eſt verbum Domini ad Ezechielem
filium Buzi ſacerdotem in terra Chaldæorum, ſe-
cus flumen Chobar: & facta eſt ſuper eum ibi
manus Domini.
B 4 Et vidi, & ecce ventus turbinis venie-
bat ab Aquilone; & nubes magna, & ignis
involvens, & ſplendor in circuitu ejus: & de
medio ejus quaſi ſpecies electri, id eſt de medio
ignis:
5 E in medio ejus ſimilitudo quattuor anima-
lium: & hic aſpectus eorum, ſimilitudo homi-
nis in eis.

* Inf. 3. f. 23. 10. d. 10. 43. a 3.

6 Quattuor

Digitized by Google

6 Quattuor facies uni,& quattuor pennæ uni.

7 Pedes eorum pedes recti, & planta pedis eorum quaſi planta pedis vituli, & ſcintillæ quaſi aſpectus æris candentis.

8 Et manus hominis ſub pennis eorum in quattuor partibus: & facies & pennas per quattuor partes habebant.

C 9 Junctæque erant pennæ eorum alterius ad alterum. non revertebantur cùm incederent: ſed unumquodque ante faciem ſuam gradiebatur.

10 Similitudo autem vultus eorum: facies hominis,& facies leonis à dextris ipſorum quattuor; facies autem bovis, à ſiniſtris ipſorum quattuor, & facies aquilæ deſuper ipſorum quattuor.

11 Facies eorum,& pennæ eorum extentæ deſuper: duæ pennæ ſingulorum jungebantur, & duæ tegebant corpora eorum:

12 Et unumquodque eorum coram facie ſua ambulabat: ubi erat impetus ſpiritus,illuc gradiebantur,nec revertebantur cùm ambularent.

D 13 Et ſimilitudo animaliũ, aſpectus eorũ quaſi carbonũ ignis ardẽtium, & quaſi aſpectus lampadarum. Hæc erat viſio diſcurrẽs in medio animalium,ſplendor ignis,& de igne fulgur egrediens.

14 Et animalia ibant & revertebantur, in ſimilitudinem fulguris coruſcantis.

15 Cúmque adſpicerem animalia,apparuit rota una ſuper terram juxta animalia,habens quattuor facies.

16 Et aſpectus rotarum, & opus earum, quaſi viſio maris:& una ſimilitudo ipſarum quattuor: & aſpectus earum & opera,quaſi ſit rota in medio rotæ.

17 Per quattuor partes earum euntes ibant, & non revertebantur cùm ambularent.

E 18 Statura quoque erat rotis,& altitudo,& horribilis aſpectus: & * totum corpus oculis plenum in circuitu ipſarum quattuor.

*Inf.10.c.12.

19 Cúmque ambularent animalia, ambulabant pariter & rotæ juxta ea:& cùm elevarentur animalia de terra:elevabantur ſimul & rotæ.

20 Quocumque ibat ſpiritus,illuc eunte ſpiritu, & rotæ pariter elevabantur, ſequentes eum. Spiritus enim vitæ erat in rotis.

21 Cum euntibus ibant,& cum ſtantibus ſtabant: & cum elevatis à terra, pariter elevabantur & rotæ, ſequentes ea: quia ſpiritus vitæ erat in rotis.

F 22 Et ſimilitudo ſuper capita animalium firmamenti,quaſi aſpectus cryſtalli horribilis,& extenti ſuper capita eorum deſuper.

23 Sub firmamento autem pennæ eorum rectæ alterius ad alterum: unumquodque duobus alis velabat corpus ſuum,& alterũ ſimiliter velabatur.

24 Et audiebam ſonum alarum, quaſi ſonum aquarum multarum, quaſi ſonum ſublimis Dei: cùm ambularent quaſi ſonus erat multitudinis ut ſonus caſtrorum. cúmque ſtarent, demittebantur pennæ eorum.

G 25 Nam cùm fieret vox ſuper firmamentum, quod erat ſuper caput eorum, ſtabant, & ſubmittebant alas ſuas.

26 Et ſuper firmamentum,quod erat imminens capiti eorum,quaſi aſpectus lapidis ſapphiri ſimilitudo throni: & ſuper ſimilitudinem throni, ſimilitudo quaſi aſpectus hominis deſuper.

27 Et vidi quaſi ſpeciem electri, velut aſpectum ignis,intrinſecus ejus per circuitum:à lumbis ejus & deſuper, & à lumbis ejus uſque deorſum,vidi quaſi ſpeciem ignis ſplendentis in circuitu.

28 Velut aſpectum arcus cùm fuerit in nube in die pluviæ.hic erat aſpectus ſplẽdoris per gyrum.

CAPUT II.

Roboratur propheta exterritus,ut intrepidè arguat rebelles filios Iſraël,ſi quo modo tandem ab inveteratis peccatis reſipiſcant, & jubetur comedere librum ſcriptum intus & foris, in quo erant lamentationes,& carmen,& væ.

A 1 HÆc viſio ſimilitudinis gloriæ Domini: & vidi, & cecidi in faciem meam, & audivi vocem loquentis.Et dixit ad me:Fili hominis ſta ſuper pedes tuos,& loquar tecum.

2 Et ingreſſus eſt in me ſpiritus poſtquam locutus eſt mihi,& ſtatuit me ſupra pedes meos:& audivi loquentem ad me,

B 3 Et dicentem: Fili hominis, mitto ego te ad filios Iſrael, ad Gentes Apoſtatrices, quæ receſſerunt à me: ipſi & patres eorum prævaricati ſunt pactum meum uſque ad diem hanc.

4 Et filij dura facie,& indomabili corde ſunt,ad quos ego mitto te:& dices ad eos:Hæc dicit Dominus Deus:

5 Si fortè vel ipſi audiant,& ſi fortè quieſcant, quoniam domus exaſperans eſt: & ſcient quia propheta fuerit in medio eorum.

C 6 Tu ergo fili hominis ne timeas eos, neque ſermones eorum metuas: quoniam increduli & ſubverſores ſunt tecum, & cum ſcorpionibus habitas. verba eorum ne timeas, & vultus eorum ne formides,quia domus exaſperans eſt.

7 Loquêris ergo verba mea ad eos, ſi fortè audiant,& quieſcant: quoniam irritatores ſunt.

D 8 Tu autem fili hominis audi quæcumque loquor ad te, & noli eſſe exaſperans, ſicut domus exaſperatrix eſt: aperi os tuum & comede quæcumque ego do tibi.

9 Et vidi, & ecce manus miſſa ad me, in qua erat involutus liber:& expandit illum coram me, * qui erat ſcriptus intus & foris: & ſcriptæ erant in eo lamentationes,& carmen,& væ.

*Apoc.5.a.1.

CAPUT III.

Comeſto libro datur propheta facies adamãtina,ut intrepidè arguat duriſſimos filios Iſraël in tranſmigratione conſtitutos: miſſus autem conſtituitur ſpeculator, qui ſi viſum imminens malum non annuntiaverit,ejus qui perit reus efficitur; ſi autem annuntiaverit, animam ſuam liberat, etiam ſi alius pereat: deinde campum ingreſſus, viſáque ibi gloria Domini, jubetur in domo ſua includi, tamquam vinctus ac mutus.

A 1 ET dixit ad me: Fili hominis quodcumque inveneris comede: comede volumen iſtud, & vadens loquere ad filios Iſraël.

2 Et aperui os meum,& cibavit me volumine illo:

3 Et dixit ad me: Fili hominis venter tuus comedet, & viſcera tua complebuntur volumine iſto,quod ego do tibi. * Et comedi illud: & factum eſt in ore meo ſicut mel dulce.

*Apoc.10.d.9.10.

4 Et dixit ad me:Fili hominis vade ad domum Iſraël,& loquêris verba mea ad eos.

5 Non

Digitized by Google

5 Non enim ad populum profundi ſermonis &
ignotæ linguæ tu mitteris,ad domum Iſraël :
6 Neque ad populos multos profundi ſermonis,
& ignotæ linguæ, quorum non poſſis audire ſer-
mones : & ſi ad illos mittereris,ipſi audirent te.
B 7 Domus autem Iſraël nolunt audire te : quia
nolunt audire me,omnis quippe domus Iſraël at-
trita fronte eſt, & duro corde.
8 Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus
eorum,& frontem tuam duriorem frontibus eo-
rum.
9 Ut adamantem, & ut ſilicem dedi faciem
tuam : ne timeas eos,neque metuas à facie eorum:
quia domus exaſperans eſt.
10 Et dixit ad me : Fili hominis, omnes ſer-
mones meos,quos ego loquor ad te,aſſume in cor-
de tuo, & auribus tuis audi :
C 11 Et vade ingredere ad tranſmigrationem,ad
filios populi tui, & loquêris ad eos, & dices eis :
Hæc dicit Dominus Deus : ſi fortè audiant, &
quieſcant.
12 Et aſſumpſit me ſpiritus, & audivi poſt me
vocem commotionis magnæ : Benedicta gloria
Domini de loco ſuo;
13 Et vocem alarum animalium percutientium
alteram ad alteram, & vocem rotarum ſequen-
tium animalia,& vocem commotionis magnæ.
D 14 Spiritus quoque levavit me, & aſſumpſit
me : & abii amarus in indignatione ſpiritus mei:
manus enim Domini erat mecum,confortans me.
15 Et veni ad tranſmigrationem, ad acervum
novarum frugum,ad eos qui habitabant juxta flu-
men Chobar, & ſedi ubi illi ſedebant : & manſi
ibi ſeptem diebus mœrens in medio eorum.
16 Cùm autem pertranſiſſent ſeptem dies, fa-
ctum eſt verbum Domini ad me,dicens :
* Inf. 33. b. 7. 17 * Fili hominis ſpeculatorem dedi te domui
Iſraël : & audies de ore meo verbum, & annun-
tiabis eis ex me.
E 18 Si dicente me ad impium:Morte morieris :
non annuntiaveris ei, neque locutus fueris ut
avertatur à via ſua impia, & vivat:ipſe impius in
iniquitate ſua morietur,ſanguinem autem ejus de
manu tua requiram.
19 Si autem tu annuntiaveris impio,& ille non
fuerit converſus ab impietate ſua,& à via ſua im-
pia : ipſe quidem in iniquitate ſua morietur, tu
autem animam tuam liberaſti.
20 Sed & ſi converſus juſtus à juſtitia ſua fue-
rit,& fecerit iniquitatem : ponam offendiculum
coram eo, ipſe morietur,quia non annuntiaſti ei:
in peccato ſuo morietur, & non erunt in memo-
ria juſtitiæ ejus,quas fecit : ſanguinem verò ejus
de manu tua requiram.
F 21 Si autem tu annuntiaveris juſto ut non pec-
cet juſtus, & ille non peccaverit : vivens vivet,
quia annuntiaſti ei,& tu animam tuam liberaſti.
22 Et facta eſt ſuper me manus Domini,& di-
xit ad me : Surgens egredere in campum, & ibi
loquar tecum.
23 Et ſurgens egreſſus ſum in campum:& ec-
ce ibi gloria Domini ſtabat quaſi gloria,quam vi-
* Sup. 1. a. 1. di * juxta fluvium Chobar : & cecidi in faciem
meam.

24 Et ingreſſus eſt in me ſpiritus, & ſtatuit me G
ſuper pedes meos:& locutus eſt mihi, & dixit ad
me : Ingredere,& includere in medio domus tuæ.
25 Et tu fili hominis, ecce data ſunt ſuper te
vincula, & ligabunt te in eis : & non egredieris
de medio eorum.
26 Et linguam tuam adhærere faciam palato
tuo, & eris mutus,nec quaſi vir objurgans : qu[illegible]
domus exaſperans eſt.
27 Cùm autem locutus fuero tibi, aperiam os
tuum,& dices ad eos:Hæc dicit Dominus Deus:
Qui audit,audiat: & qui quieſcit,quieſcat : quia
domus exaſperans eſt.

Caput IV.

Jubetur propheta figurare obſidionem Jeruſalem,ac dormire ſuper latus ſiniſtrum 390. diebus, ſuper dextrum verò 40. ac vilem cibum & fœdè confectum ſibi præparare : quibus deſignet calamitatem filiorum Iſraël, obſidionem & afflictionem habitantium Jeroſolymis.

1 ET tu fili hominis ſume tibi laterem, & po- A
nes eum coram te : & deſcribes in eo civi-
tatem Jeruſalem.
2 Et ordinabis adverſus eam obſidionem, &
ædificabis munitiones,& comportabis aggerem,
& dabis contra eã caſtra, & pones arietes in gyro.
3 Et tu ſume tibi ſartaginem ferream,& pones
eam in murum ferreum inter te,& inter civita-
tem : & obfirmabis faciem tuam ad eam,& erit in
obſidionem,& circumdabis eam : ſignum eſt do-
mui Iſraël.
4 Et tu dormies ſuper latus tuum ſiniſtrum, &
pones iniquitates domus Iſraël ſuper eo, numero
dierum quibus dormies ſuper illud, & aſſumes
iniquitatem eorum.
5 Ego autem dedi tibi annos iniquitatis eorum, B
numero dierum trecentos & nonaginta dies : &
portabis iniquitatem domus Iſraël.
6 Et cùm compleveris hæc,dormies ſuper latus
tuum dexterum ſecundò : & * aſſumes iniquita- * Num. 14. f. 34.
tem domus Juda quadraginta diebus.diem pro an-
no, diem, inquam,pro anno dedi tibi.
7 Et ad obſidionem Jeruſalem convertes faciem
tuam, & brachium tuum erit extentum : & pro-
phetabis adverſus eam.
8 Ecce circumdedi te vinculis : & non te con-
vertes à latere tuo in latus aliud,donec compleas
dies obſidionis tuæ.
9 Et tu ſume tibi frumentum, & hordeum, &
fabam, & lentem,& milium, & viciam : & mittes
ea in vas unum,& facies tibi panes numero die-
rum quibus dormies ſuper latus tuum : trecentis
& nonaginta diebus comedes illud.
10 Cibus autem tuus quo veſcêris,erit in pon- G
dere viginti ſtateres in die : à tempore uſque ad
tempus comedes illud.
11 Et aquam in menſura bibes, ſextam partem
hinc : à tempore uſque ad tempus bibes illud.
12 Et quaſi ſubcinericium hordeaceum come-
des illud:& ſtercore,quod egreditur de homine,
operies illud in oculis eorum.
13 Et dixit Dominus : Sic comedent filij Iſraël
* panem ſuum pollutum inter Gentes, ad quas * Os. 9. a. 4.
ejiciam eos.
14 Et dixi : A a a,Domine Deus, ecce anima

mea non eſt polluta; & morticinum & laceratum à beſtiis non comedi ab infantia mea uſque nunc,& non eſt ingreſſa in os meum omnis caro immunda.

D 15 Et dixit ad me:Ecce dedi tibi fimum boum pro ſtercoribus humanis: & facies panem tuum in eo.

* Inf. 5. d.16. & 14. c.13. 16 Et dixit ad me: Fili hominis: * Ecce ego conteram baculum panis in Jeruſalem: & comedent panem in pondere, & in ſolicitudine: & aquam in menſura, & in anguſtia bibent:

17 Ut deficientibus pane,& aqua corruat unuſquiſque ad fratrem ſuum:& contabeſcant in iniquitatibus ſuis.

Caput V.

Per detonſos capitis & barbæ propheta pilos juſſu Domini, variéque conſumptos, deſignantur Iudæi, propter ſua peccata fame & gladio conſumendi; ſic ut patres filios,& filij patres comedant; reliqui verò in captivitatem ducendi, ubi ſint opprobrium ac ſtupor Gentibus, quarum ſuperarunt ſcelera.

A 1 ET tu fili hominis ſume tibi gladiũ acutum, radentem pilos: & aſſumes eum, & duces per caput tuum,& per barbam tuam: & aſſumes tibi ſtateram ponderis, & divides eos.

2 Tertiam partem igni combures in medio civitatis,juxta completionem dierum obſidionis:& aſſumes tertiam partem,& concides gladio in circuitu ejus:tertiam verò aliam diſperges in ventum, & gladium nudabo poſt eos.

3 Et ſumes inde parvum numerum: & ligabis eos in ſummitate pallij tui.

4 Et ex eis rurſum tolles, & projicies eos in medio ignis,& combures eos igni:& ex eo egredietur ignis in omnem domum Iſrael.

5 Hæc dicit Dominus Deus: Iſta eſt Jeruſalem,in medio Gentium poſui eam,& in circuitu ejus terras.

B 6 Et contempſit judicia mea,ut plus eſſet impia quàm Gentes; & præcepta mea, ultrà quàm terræ quæ in circuitu ejus sũt.judicia enim mea projecerunt,& in præceptis meis non ambulaverunt.

7 Idcircò hæc dicit Dominus Deus: Quia ſuperaſtis Gentes,quæ in circuitu veſtro ſunt,& in præceptis meis non ambulaſtis, & judicia mea non feciſtis,& juxta judicia Gentium,quæ in circuitu veſtro ſunt, non eſtis operati;

8 Ideò hæc dicit Dominus Deus:Ecce ego ad te,& ipſe ego faciam in medio tui judicia in oculis Gentium.

9 Et faciam in te quod non feci, & quibus ſimilia ultrà non faciam, propter omnes abominationes tuas.

10 Ideò patres comedent filios in medio tui,& filij comedent patres ſuos, & faciam in te judicia,& ventilabo univerſas reliquias tuas in omnem ventum.

C 11 Idcircò vivo ego,dicit Dominus Deus:Niſi pro eo quòd ſanctum meum violaſti in omnibus offenſionibus tuis,& in cunctis abominationibus tuis: ego quoque confringam,& non parcet oculus meus,& non miſerebor.

12 Tertia pars tui peſte morietur,& fame conſumetur in medio tui:& tertia pars tui in gladio cadet in circuitu tuo:tertiam verò partem tuam in omnem ventum diſpergam,& gladium evaginabo poſt eos.

13 Et complebo furorem meum, & requieſcere faciam indignationem meam in eis, & conſolabor:& ſcient quia ego Dominus locutus ſum in zelo meo, cùm implevero indignationem meam in eis.

14 Et dabo te in deſertum & in opprobrium Gentibus, quæ in circuitu tuo ſunt,in conſpectu omnis prætereuntis. D

15 Et eris opprobrium,& blaſphemia, exemplum,& ſtupor in Gentibus, quæ in circuitu tuo ſunt, cùm fecero in te judicia in furore, & in indignatione,& in increpationibus iræ.

16 Ego Dominus locutus ſum:Quando miſero ſagittas famis peſſimas in eos,quæ erunt mortiferæ, & quas mittam ut diſperdam vos: & famem congregabo ſuper vos,& * conteram in vobis baculum panis. * Sup. 4. d.16. Inf.14. d.13.

17 Et immittam in vos famem,& beſtias peſſimas uſque ad internecionem: & peſtilentia & ſanguis tranſibunt per te, & gladium inducam ſuper te. ego Dominus locutus ſum.

Caput VI.

Propter multiplicem idololatriam filiorum Iſraël,prædicuntur eorum urbes & excelſa diſſipanda,& qui peſtem,gladium & famem evaſerint,diſpergendi inter Gentes,ubi malis preſſi, convertentur ad Dominum.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: A
2 Fili hominis pone faciem tuam ad montes Iſrael,& prophetabis ad eos,

3 Et dices:* Montes Iſrael audite verbum Domini Dei: Hæc dicit Dominus Deus montibus, & collibus, rupibus,& vallibus: Ecce ego inducam ſuper vos gladium, & diſperdam excelſa veſtra, * Inf. 36.a.1.

4 Et demoliar aras veſtras,& confringentur ſimulachra veſtra: & dejiciam interfectos veſtros ante idola veſtra.

5 Et dabo cadavera filiorum Iſrael ante faciem ſimulachrorum veſtrorum:& diſpergam oſſa veſtra circum aras veſtras,

6 In omnibus habitationibus veſtris. Urbes deſertæ erunt,& excelſa demolientur,& diſſipabuntur:& interibunt aræ veſtræ,& confringentur:& ceſſabunt idola veſtra, & conterentur delubra veſtra,& delebuntur opera veſtra. B

7 Et cadet interfectus in medio veſtri:& ſcietis quia ego ſum Dominus.

8 Et relinquam in vobis eos, qui fugerint gladium in Gentibus, cùm diſperſero vos in terris.

9 Et recordabuntur mei liberati veſtri in Gentibus, ad quas captivi ducti ſunt: quia contrivi cor eorum fornicans,& recedens à me; & oculos eorum fornicantes poſt idola ſua:& diſplicebunt ſibimet ſuper malis quæ fecerunt in univerſis abominationibus ſuis. C

10 Et ſcient,quia ego Dominus non fruſtrà locutus ſum,ut facerem eis malum hoc.

11 Hæc dicit Dominus Deus:Percute manum tuam,& allide pedem tuum,& dic: Heu,ad omnes abominationes malorum domus Iſraël: quia gladio,fame,& peſte ruituri ſunt.

12 Qui longè eſt, peſte morietur: qui autem propè,

Digitized by Google

propè,gladio corruet.& qui relictus fuerit,& ob-
ſeſſus, fame morietur : & complebo indignatio-
nem meam in eis.
D 13 Et ſcietis quia ego Dominus , cùm fuerint
interfecti veſtri in medio idolorum veſtrorum, in
circuitu ararum veſtrarum , in omni colle excel-
ſo, & in cunctis ſummitatibus montium, & ſub-
tus omne lignum nemoroſum , & ſubtus univer-
ſam quercum frondoſam, locum ubi accenderunt
thura redolentia univerſis idolis ſuis.
14 Et extendam manum meam ſuper eos:& fa-
ciam terram deſolatam & deſtitutam , à deſerto
Deblatha, in omnibus habitationibus eorum : &
ſcient quia ego Dominus.

Caput VII.

Denuntiat propheta totius terræ Iudæ extremam & inevitabilem vaſtationem proximè imminere propter ipſorum ſcelera.

A 1 ET factus eſt ſermo Domini ad me , dicens:
2 Et tu fili hominis , hæc dicit Dominus
Deus terræ Iſraël : Finis venit , venit finis ſuper
quattuor plagas terræ.
3 Nunc finis ſuper te , & immittam furorem
meum in te : & judicabo te juxta vias tuas : &
ponam contra te omnes abominationes tuas.
4 Et non parcet oculus meus ſuper te , & non
miſerebor : ſed vias tuas ponam ſuper te, & abo-
minationes tuæ in medio tui erunt:& ſcietis quia
ego Dominus.
B 5 Hæc dicit Dominus Deus : Afflictio una,af-
flictio ecce venit.
6 Finis venit, venit finis, evigilavit adverſum
te : ecce venit.
7 Venit contritio ſuper te , qui habitas in ter-
ra : venit tempus,propè eſt dies occiſionis,& non
gloriæ montium.
8 Nunc de propinquo effundam iram meam
ſuper te,& complebo furorem meum in te:& ju-
dicabo te juxta vias tuas, & imponam tibi omnia
ſcelera tua :
C 9 Et non parcet oculus meus , nec miſerebor,
ſed vias tuas imponam tibi,& abominationes tuæ
in medio tui erunt : & ſcietis quia ego ſum Do-
minus percutiens.
10 Ecce dies,ecce venit : egreſſa eſt contritio,
floruit virga,germinavit ſuperbia :
11 Iniquitas ſurrexit in virga impietatis ; non
ex eis,& non ex populo, neque ex ſonitu eorum:
& non erit requies in eis.
12 Venit tempus , appropinquavit dies : qui
emit,non lætetur:& qui vendit,non lugeat : quia
ira ſuper omnem populum ejus.
D 13 Quia qui vendit, ad id quod vendidit , non
revertetur , & adhuc in viventibus vita eorum.
viſio enim ad omnem multitudinem ejus non re-
gredietur:& vir in iniquitate vitæ ſuæ non con-
fortabitur.
14 Canite tuba, præparentur omnes,& non eſt
qui vadat ad prælium : ira enim mea ſuper uni-
verſum populum ejus.
15 Gladius foris;& peſtis & fames intrinſecus:
qui in agro eſt,gladio morietur : & qui in civita-
te,peſtilentia & fame devorabuntur.
16 Et ſalvabuntur qui fugerint ex eis : & erunt
in montibus quaſi columbæ convallium omnes
trepidi , unuſquiſque in iniquitate ſua.
17 Omnes manus diſſolventur,& omnia genua
fluent aquis.
18 * Et accingent ſe ciliciis,& operiet eos for- E
mido,& in omni facie confuſio , & in univerſis * Iſa. 15.a.2.
capitibus eorum calvitium. Ier.48. f.37.
19 Argentum eorum foras projicietur,& aurum
eorum in ſterquilinium erit.* Argentum eorum, * Prov. 11.a.4.
& aurum eorum non valebit liberare eos in die Sophon. 1.d.18.
furoris Domini. Animam ſuam non ſaturabunt, Eccli.5. c.10.
& ventres eorum non implebuntur:quia ſcanda-
lum iniquitatis eorum factum eſt.
20 Et ornamentum monilium ſuorum in ſuper- F
biam poſuerũt, & imagines abominationum ſua-
rum & ſimulachrorum fecerunt ex eo : propter
hoc dedi eis illud in immunditiam :
21 Et dabo illud in manus alienorum ad diri-
piendum,& impiis terræ in prædam,& contami-
nabunt illud.
22 Et avertam faciem meam ab eis,& violabunt
arcanum meum : & introibunt in illud emiſſarij,
& contaminabunt illud.
23 Fac concluſionem:quoniam terra plena eſt
judicio ſanguinum,& civitas plena iniquitate.
24 Et adducam peſſimos de Gentibus, & poſſi- G
debunt domos eorum:& quieſcere faciam ſuper-
biam potentium, & poſſidebũt ſanctuaria eorum.
25 Anguſtia ſuperveniente , requirent pacem,
& non erit.
26 Conturbatio ſuper conturbationem veniet,
& auditus ſuper auditum : & quærent viſionem
de propheta, & lex peribit à ſacerdote, & conſi-
lium à ſenioribus.
27 Rex lugebit, & princeps induetur mœrore,
& manus populi terræ conturbabuntur. Secun-
dùm viam eorum faciam eis,& ſecundùm judicia
eorum judicabo eos:& ſcient quia ego Dominus.

Caput VIII.

Ezechiel poſt viſam Dei ſimilitudinem , ſpiritu raptus in Jeruſalem , videt peſſimas Judæorum idololatrias ſub variis figuris:quare dicit Dominus ſe eis non parciturum, nec orationes exauditurum.

1 ET factum eſt in anno ſexto , in ſexto men- A
ſe,in quinta menſis : ego ſedebam in domo
mea, & ſenes Juda ſedebant coram me,& cecidit
ibi ſuper me manus Domini Dei.
2 Et vidi,& ecce ſimilitudo quaſi aſpectus ig-
nis : ab aſpectu lumborum ejus,& deorſum,ignis:
& à lumbis ejus, & ſurſum, quaſi aſpectus ſplen-
doris,ut viſio electri.
3 * Et emiſſa ſimilitudo manus apprehendit * Dan. 14.f.35.
me in cincinno capitis mei : & elevavit me ſpi- B
ritus inter terram & cælum:& adduxit me in Je-
ruſalem in viſione Dei , juxta oſtium interius,
quod reſpiciebat ad Aquilonẽ, ubi erat ſtatutum
idolum zeli ad provocandam æmulationem.
4 Et ecce ibi gloria Dei Iſraël , ſecundùm vi-
ſionem quam videram in campo.
5 Et dixit ad me:Fili hominis,leva oculos tuos C
ad viam Aquilonis.Et levavi oculos meos ad viam
Aquilonis:& ecce ab Aquilone portæ altaris,ido-
lum zeli in ipſo introitu.
6 Et dixit ad me : Fili hominis , putáſne, vides
tu quid iſti faciunt,abominationes magnas, quas

domus Iſraël facit hîc ut procul recedam à ſanctuario meo? & adhuc converſus videbis abominationes majores.

7 Et introduxit me ad oſtium atrij: & vidi, & ecce foramen unum in pariete.

D 8 Et dixit ad me: Fili hominis fode parietem. Et cùm fodiſſem parietem, apparuit oſtium unum.

9 Et dixit ad me: Ingredere, & vide abominationes peſſimas, quas iſti faciunt hîc.

10 Et ingreſſus vidi, & ecce omnis ſimilitudo reptilium & animalium, abominatio, & univerſa idola, domus Iſraël depicta erant in pariete in circuitu per totum.

E 11 Et ſeptuaginta viri de ſenioribus domus Iſraël, & Jezonias filius Saphan ſtabat in medio eorum, ſtantium ante picturas: & unuſquiſque habebat thuribulum in manu ſua: & vapor nebulæ de thure conſurgebat.

12 Et dixit ad me: Certè vides fili hominis quæ ſeniores domus Iſraël faciunt in tenebris, unuſquiſque in abſcondito cubiculi ſui: dicunt enim: Non videt Dominus nos, dereliquit Dominus terram.

F 13 Et dixit ad me: Adhuc converſus videbis abominationes majores, quas iſti faciunt.

14 Et introduxit me per oſtium portæ domus Domini, quod reſpiciebat ad Aquilonem: & ecce ibi mulieres ſedebant plangentes Adonidem.

15 Et dixit ad me: Certè vidiſti fili hominis: adhuc cõverſus videbis abominationes majores his.

16 Et introduxit me in atrium domus Domini interius: & ecce in oſtio templi Domini inter veſtibulum & altare, quaſi vigintiquinque viri, dorſa habentes contra templum Domini, & facies ad Orientem: & adorabant ad ortum Solis.

17 Et dixit ad me: Certè vidiſti fili hominis:
G numquid leve eſt hoc domui Juda, ut facerent abominationes iſtas, quas fecerunt hîc: quia replentes terram iniquitate, converſi ſunt ad irritandum me? & ecce applicant ramum ad nares ſuas.

18 Ergo & ego faciam in furore: non parcet oculus meus, nec miſerebor: & cùm clamaverint ad aures meas voce magna, non exaudiam eos.

CAPUT IX.

Apparentes ſex viri jubentur omnes in Jeruſalem trucidare, qui à viro lineis veſtito non ſunt ſigno thau notati: quo facto Dominus exclamanti propheta reſpondet id futurum exigentibus ipſorum criminibus.

A 1 ET clamavit in auribus meis voce magna, dicens: Appropinquaverunt viſitationes urbis, & unuſquiſque vas interfectionis habet in manu ſua.

2 Et ecce ſex viri veniebant de via portæ ſuperioris, quæ reſpicit ad Aquilonem: & uniuſcujuſque vas interitus in manu ejus: vir quoque unus in medio eorum veſtitus erat lineis, & atramentarium ſcriptoris ad renes ejus: & ingreſſi ſunt, & ſteterunt juxta altare æreum:

B 3 Et gloria Domini Iſraël aſſumpta eſt de cherub, quæ erat ſuper eum ad limen domus: & vocavit virum, qui indutus erat lineis, & atramentarium ſcriptoris habebat in lumbis ſuis.

4 Et dixit Dominus ad eum: Tranſi per mediam civitatem in medio Jeruſalem: * & ſigna thau ſuper frontes virorum gementium, & dolentium ſuper cunctis abominationibus, quæ fiunt in medio ejus.

* Exod. 12. b 7. Apoc. 7. a. 3.

5 Et illis dixit, audiente me: Tranſite per civitatem ſequentes eum, & percutite: non parcat oculus veſter, neque miſereamini.

6 Senem, adoleſcentulum, & virginem, parvulum, & mulieres, interficite uſque ad internecionem: omnem autem, ſuper quem videritis thau, ne occidatis, & à ſanctuario meo incipite. Cœperunt ergo à viris ſenioribus, qui erant ante faciem domus. C

7 Et dixit ad eos: Contaminate domum, & implete atria interfectis: egredimini. Et egreſſi ſunt, & percutiebant eos qui erant in civitate.

8 Et cæde completa, remanſi ego: ruíque ſuper faciem meam, & clamans aio: Heu, heu, heu Domine Deus: ergóne diſperdes omnes reliquias Iſrael, effundens furorem tuum ſuper Jeruſalem?

9 Et dixit ad me: Iniquitas domus Iſraël & Juda, magna eſt nimis valdè, & repleta eſt terra ſanguinibus, & civitas repleta eſt averſione: dixerunt enim: Dereliquit Dominus terram, & Dominus non videt. D

10 Igitur & meus non parcet oculus, neque miſerebor: viam eorum ſuper caput eorum reddam.

11 Et ecce vir, qui erat indutus lineis, qui habebat atramentarium in dorſo ſuo, reſpondit verbum, dicens: Feci ſicut præcepiſti mihi.

CAPUT X.

Jubetur vir lineis veſtitus accipere prunas ignis de medio rotarum, quæ ſunt ſubtus cherubim, & ſuper civitatem effundere: deſcribitur viſio Dei, cherubim, & quattuor rotarum.

1 ET vidi, & ecce in firmamento, quod erat ſuper caput cherubim, quaſi lapis ſapphirus, quaſi ſpecies ſimilitudinis ſolij, apparuit ſuper ea. A

2 Et dixit ad virum, qui indutus erat lineis, & ait: Ingredere in medio rotarum, quæ ſunt ſubtus cherubim, & imple manum tuam prunis ignis, quæ ſunt inter cherubim, & effunde ſuper civitatem. Ingreſſúſque eſt in conſpectu meo:

3 Cherubim autem ſtabant à dextris domus cùm ingrederetur vir, & nubes implevit atrium interius.

4 Et elevata eſt gloria Domini deſuper cherub ad limen domus: & repleta eſt domus nube, & atrium repletum eſt ſplendore gloriæ Domini.

5 Et ſonitus alarum cherubim audiebatur uſque ad atrium exterius, quaſi vox Dei omnipotentis loquentis.

6 Cúmque præcepiſſet viro, qui indutus erat lineis, dicens: Sume ignem de medio rotarum, quæ ſunt inter cherubim: ingreſſus ille ſtetit juxta rotam. B

7 Et extendit cherub manum de medio cherubim, ad ignem, qui erat inter cherubim: & ſumpſit, & dedit in manus ejus, qui indutus erat lineis: qui accipiens egreſſus eſt.

8 Et apparuit in cherubim ſimilitudo manus hominis ſubtus pennas eorum.

9 Et vidi, & ecce quattuor rotæ juxta cherubim: rota una juxta cherub unum, & rota alia juxta cherub

Digitized by Google

cherub unum : ſpecies autem rotarum erat quaſi viſio lapidis chryſolithi.

10 Et aſpectus earum ſimilitudo una quattuor: quaſi ſit rota in medio rotæ.

11 Cúmque ambularent, in quattuor partes gradiebantur : & non revertebantur ambulantes, ſed ad locum, ad quem ire declinabat quæ prima erat, ſequebantur & ceteræ, nec convertebantur.

C 12 Et omne corpus earum, & colla, & manus, & pennæ, & circuli, plena erant oculis, in circuitu quattuor rotarum.

13 Et rotas iſtas vocavit volubiles, audiente me.

14 Quattuor autem facies habebat unum : facies una, facies cherub : & facies ſecunda, facies hominis: & in tertio facies leonis: & in quarto facies aquilæ.

15 Et elevata ſunt cherubim : ipſum eſt animal, quod videram juxta fluvium Chobar.

16 Cúmque ambularent cherubim, ibant pariter & rotæ juxta ea: & cùm elevarent cherubim alas ſuas ut exaltarentur de terra, non reſidebant rotæ, ſed & ipſæ juxtà erant.

17 Stantibus illis, ſtabant: & cum elevatis elevabantur. ſpiritus enim vitæ erat in eis.

D 18 Et egreſſa eſt gloria Domini à limine templi: & ſtetit ſuper cherubim.

19 Et elevantia cherubim alas ſuas exaltata ſunt à terra coram me: & illis egredientibus, rotæ quoque ſubſecutæ ſunt: & ſtetit in introitu portæ domus Domini orientalis: & gloria Dei Iſraël erat ſuper ea.

*Sup. 1. a. 1 5. 20 Ipſum eſt animal, quod vidi ſubter Deum Iſraël * juxta fluvium Chobar : & intellexi quia cherubim eſſent.

21 Quattuor vultus uni, & quattuor alæ uni: & ſimilitudo manus hominis ſub alis eorum.

22 Et ſimilitudo vultuum eorum, ipſi vultus quos videram juxta fluvium Chobar, & intuitus eorum, & impetus ſingulorum ante faciem ſuam ingredi.

CAPUT XI.

Adverſus Iezoniam & Pheltiam qui dicebant, peſſimum tractantes conſilium, Nónne dudum ædificatæ ſunt domus? hæc eſt lebes, nos autem carnes; *vaticinatur illos & quotquot nolunt reſipiſcere puniendos: & prophetante Ezechiele mortuus eſt Pheltias: reliquias autem Iſraël dicit ſe reducturum in terram ipſorum, & daturum eis cor carneum, ut colant ac timeant Dominum.*

A 1 ET elevavit me ſpiritus, & introduxit me ad portam domus Domini orientalem quæ reſpicit ad ſolis ortum: & ecce in introitu portæ viginti quinque viri : & vidi in medio eorum Jezoniam filium Azur, & Pheltiam filium Banaiæ, principes populi.

2 Dixítque ad me : Fili hominis, hi ſunt viri, qui cogitant iniquitatem, & tractant conſilium peſſimum in urbe iſta.

3 Dicentes: Nónne dudum ædificatæ ſunt domus? hæc eſt lebes, nos autem carnes.

4 Idcircò vaticinare de eis, vaticinare fili hominis.

5 Et irruit in me ſpiritus Dñi & dixit ad me : Loquere: Hæc dicit Dominus: Sic locuti eſtis domus Iſraël, & cogitationes cordis veſtri ego novi.

6 Plurimos occidiſtis in urbe hac, & implêſtis vias ejus interfectis.

7 Propterea hæc dicit Dominus Deus : Interfecti veſtri, quos poſuiſtis in medio ejus, hi ſunt carnes, & hæc eſt lebes : & educam vos de medio ejus. B

8 Gladium metuiſtis, & gladium inducam ſuper vos, ait Dominus Deus.

9 Et ejiciam vos de medio ejus, dabóque vos in manu hoſtium, & faciam in vobis judicia.

10 Gladio cadetis : in finibus Iſraël judicabo vos, & ſcietis quia ego Dominus.

11 Hæc non erit vobis in lebetem, & vos non eritis in medio ejus in carnes: in finibus Iſraël judicabo vos.

12 Et ſcietis quia ego Dominus : quia in præceptis meis non ambulaſtis, & judicia mea non feciſtis, ſed juxta judicia Gentium, quæ in circuitu veſtro ſunt, eſtis operati.

13 Et factum eſt, cùm prophetarem, Pheltias filius Banaiæ mortuus eſt : & cecidi in faciem meam clamans voce magna, & dixi: Heu, heu, heu Domine Deus: conſummationem tu facis reliquiarum Iſraël?

14 Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

15 Fili hominis, fratres tui, fratres tui, viri propinqui tui, & omnis domus Iſraël, univerſi, quibus dixerunt habitatores Jeruſalem : Longè recedite à Domino, nobis data eſt terra in poſſeſſionem. C

16 Propterea hæc dicit Dominus Deus, quia longè feci eos in Gentibus, & quia diſperſi eos in terris: ero eis in ſanctificationem modicam in terris, ad quas venerunt.

17 Propterea loquere? Hæc dicit Dominus Deus : Congregabo vos de populis, & adunabo de terris in quibus diperſi eſtis, dabóque vobis humum Iſraël.

18 Et ingredientur illuc, & auferent omnes offenſiones, cunctáſque abominationes ejus de illa.

19 * Et dabo eis cor unum, & ſpiritum novum tribuam in viſceribus eorum : & auferam cor lapideum de carne eorum, & dabo eis cor carneum: *Jer. 31. f. 33. Infr. 36. e. 26

20 Ut in præceptis meis ambulent, & judicia mea cuſtodiant, faciántque ea: & ſint mihi in populum, & ego ſim eis in Deum. D

21 Quorum cor poſt offendicula & abominationes ſuas ambulat, horum viam in capite ſuo ponam : dicit Dominus Deus.

22 Et elevaverunt cherubim alas ſuas, & rotæ cum eis : & gloria Dei Iſraël erat ſuper ea.

23 Et aſcendit gloria Dñi de medio civitatis, ſtetítque ſuper montem, qui eſt ad Orientē urbis.

24 Et ſpiritus levavit me, adduxítque in Chaldæam ad tranſmigrationem, in viſione, in ſpiritu Dei : & ſublata eſt à me viſio, quam videram.

25 Et locutus ſum ad tranſmigrationem omnia verba Domini, quæ oſtenderat mihi.

CAPUT XII.

Ezechiel ſuis factis portendit futuram Ieruſalem & regis ipſius captivitatem, reliquis gladio, peſte & fame in Ieruſalem conſumptis: oſtendit etiam viſionem prophetarum non caſſam futuram, nec in longum differendam.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: A
2 Fili hominis in medio domus exaſperātis

Digitized by Google

tu habitas: qui oculos habent ad videndum, &
non vident: & aures ad audiendum, & non audiunt: quia domus exaſperans eſt.
3 Tu ergo fili hominis, fac tibi vaſa transmigrationis, & tranſmigrabis per diem coram eis:
tranſmigrabis autem de loco tuo ad locum alterum, in conſpectu eorum, ſi fortè aſpiciant: quia
domus exaſperans eſt.
B 4 Et efferes foras vaſa tua quaſi vaſa tranſmigrantis per diem in conſpectu eorum: tu autem
egrederis veſpere coram eis, ſicut egreditur migrans.
5 Ante oculos eorum perfode tibi parietem: &
egrederis per eum.
6 In conſpectu eorum in humeris portaberis, in
caligine effereris: faciem tuam velabis, & non videbis terram: quia portẽtum dedi te domui Iſraël.
7 Feci ergo ſicut præceperat mihi Dominus:
vaſa mea protuli quaſi vaſa tranſmigrantis per
diem: & veſpere perfodi mihi parietem manu: &
in caligine egreſſus ſum, in humeris portatus in
conſpectu eorum.
C 8 Et factus eſt ſermo Domini manè ad me, dicens:
9 Fili hominis, numquid non dixerunt ad te
domus Iſraël, domus exaſperans: Quid tu facis?
10 Dic ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Super
ducem onus iſtud, qui eſt in Jeruſalem, & ſuper
omnem domum Iſraël, quæ eſt in medio eorum.
11 Dic: Ego portentum veſtrum: quomodo feci, ſic fiet illis in tranſmigrationem, & in captivitatem ibunt.
12 Et dux, qui eſt in medio eorum, in humeris
portabitur, in caligine egredietur: parietem perfodient ut educant eum: facies ejus operietur ut
non videat oculo terram.
D 13 * Et extendam rete meum ſuper eum, & capietur in ſagena mea: & adducam eum in Babylonem in terram Chaldæorum: & ipſam non videbit, ibíque morietur.
*Inf. 17. f. 20.
14 Et omnes qui circa eum ſunt, præſidium
ejus, & agmina ejus, diſpergam in omnem ventum: & gladium evaginabo poſt eos.
15 Et ſcient quia ego Dominus, quando diſperſero illos in Gentibus, & diſſeminavero eos in
terris.
16 Et relinquam ex eis viros paucos, à gladio,
& fame, & peſtilentia: ut enarrent omnia ſcelera eorum in Gentibus, ad quas ingredientur: &
ſcient quia ego Dominus.
E 17 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
18 Fili hominis, panem tuum in conturbatione
comede: ſed & aquam tuam in feſtinatione &
mœrore bibe.
19 Et dices ad populum terræ: Hæc dicit Dominus Deus ad eos, qui habitant in Jeruſalem in
terra Iſraël: Panem ſuum in ſolicitudine comedent, & aquam ſuam in deſolatione bibent: ut deſoletur terra à multitudine ſua, propter iniquitatem omnium qui habitant in ea.
F 20 Et civitates quæ nunc habitantur, deſolatæ
erunt, terráque deſerta: & ſcietis quia ego Dominus.
21 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
22 Fili hominis, quod eſt proverbium iſtud vobis in terra Iſraël, dicentium: In longum differentur dies, & peribit omnis viſio?
23 Ideò dic ad eos: Hæc dicit Dominus Deus:
Quieſcere faciam proverbium iſtud: neque vulgò dicetur ultrà in Iſraël: & loquere ad eos quòd
appropinquaverint dies, & ſermo omnis viſionis.
24 Non enim erit ultrà omnis viſio caſſa, neque
divinatio ambigua in medio filiorum Iſraël.
25 Quia ego Dominus loquar: & quodcumque G
locutus fuero verbum, fiet, & non prolongabitur
ampliùs: ſed in diebus veſtris domus exaſperãs loquar verbũ, & faciam illud, dicit Dominus Deus.
26 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
27 Fili hominis, ecce domus Iſraël dicentium:
viſio, quam hîc videt, in dies multos, & in tempora longa iſte prophetat.
28 Propterea dic ad eos: Hæc dicit Dominus
Deus: Non prolongabitur ultrà omnis ſermo
meus: verbum, quod locutus fuero, complebitur, dicit Dominus Deus.

Caput XIII.

Minatur Dominus pſeudoprophetis ex ſuo cerebro divinantibus, populúmque ſeducentibus, falſam promittendo pacem, & parietem luto abſque paleis liniendo; ſimiliter & filiabus Iſraël de corde ſuo prophetantibus, & pulvillos ſub o[illegible]i cubito conſuentibus.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: A
2 Fili homi[illegible], vaticinare ad proph[illegible]
Iſraël, qui propheta[illegible] [illegible]ices prophetantibus
de corde ſuo: Audite v[illegible]m Domini:
3 Hæc dicit Dominus Deus: * Væ prophetis *Jer. 23. a. 1. Inf. 14. c. 9. & 4. a. 2.
inſipientibus, qu[illegible] [illegible]untur ſpiritum ſuum, &
nihil vident.
4 Quaſi vulpes in de[illegible]tis, p[illegible]phetæ tui Iſraël
erant.
5 Non aſcendiſtis ex adverſo, neque oppoſuiſtis murum pro domo Iſraël, ut ſtaretis in [illegible]elio
in die Domini.
6 Vident vana, & divinant mendacium, dicentes: Ait Dominus: cùm Dominus non miſerit
eos: & perſeveraverunt confirmare ſermonem.
7 Numquid non viſionem caſſam vidiſtis, &
divinationem mendacem locuti eſtis? & dicitis,
Ait Dominus; cùm ego non ſim locutus.
8 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quia
locuti eſtis vana, & vidiſtis mendacium: ideò ecce ego ad vos, dicit Dominus Deus:
9 Et erit manus mea ſuper prophetas, qui vident vana, & divinant mendacium: in conſilio B
populi mei non erunt, & in ſcriptura domus Iſraël non ſcribentur: nec in terram Iſraël ingredientur: & ſcietis quia ego Dominus Deus.
10 Eò quòd deceperint populum meum, dicentes: Pax, & non eſt pax: & ipſe ædificabat parietem, illi autem liniebant eum luto abſque paleis.
11 Dic ad eos qui liniunt abſque temperatura,
quòd caſurus ſit: erit enim imber inundans, &
dabo lapides prægrandes deſuper irruentes, &
ventum procellæ diſſipantem.
12 Siquidem ecce cecidit paries: numquid non
dicetur vobis: Ubi eſt litura, quam liniſtis?
13 Propterea hæc dicit Dominus Deus: &
erumpere faciam ſpiritum tempeſtatum in indignatione

Digitized by Google

gnatione mea, & imber inundans in furore meo
erit: & lapides grandes in ira in conſumptionem.
C 14 Et deſtruam parietem, quem liniſtis abſque
temperamento: & adæquabo eum terræ, & reve-
labitur fundamentũ ejus: & cadet, & conſumetur
in medio ejus: & ſcietis quia ego ſum Dominus.
15 Et complebo indignationem meam in pa-
riete, & in his qui liniunt eum abſque tempera-
mento, dicámque vobis: Non eſt paries, & non
ſunt qui liniunt eum.
16 Prophetæ Iſraël, qui prophetant ad Jeruſa-
lem, & vident ei viſionem pacis: & non eſt pax,
ait Dominus Deus.
17 Et tu fili hominis, pone faciem tuam con-
tra filias populi tui, quæ prophetant de corde ſuo:
& vaticinare ſuper eas,
18 Et dic: Hæc dicit Dominus Deus: Væ quæ
conſuunt pulvillos ſub omni cubito manus: &
faciũt cervicalia ſub capite univerſæ ætatis ad
capiendas animas: & cùm caperent animas popu-
li mei, vivificabant animas eorum.
19 Et violabant me ad populum meum propter
pugillum hordei, & fragmen panis, ut interfice-
rent animas, quæ non moriuntur, & vivificarent
animas, quæ non vivunt; mentientes populo meo
credenti mendaciis.
D 20 Propter hoc hæc dicit Dominus Deus: Ecce
ego ad pulvillos veſtros quibus vos capitis animas
volantes: & dirumpam eos de brachiis veſtris:
& dimittam animas, quas vos capitis, animas ad
volandum.
21 Et dirumpam cervicalia veſtra, & liberabo
populum meum de manu veſtra, neque erunt ul-
trà in manibus veſtris ad prædandum: & ſcietis
quia ego Dominus.
22 Pro eo quòd mœrere feciſtis cor juſti men-
daciter, quem ego non contriſtavi: & confortaſtis
manus impij, ut non reverteretur à via ſua mala,
& viveret:
23 Propterea vana non videbitis, & divinationes
non divinabitis ampliùs, & eruã populum meum
de manu veſtra: & ſcietis quia ego Dominus.

CAPUT XIV.

*Comminatur Dominus idololatris qui veniunt ad prophe-
tas, ut per eos conſulant Dominum, dicens ſe illos perditu-
rum, & prophetas decepturum, ut reſpondeant juxta illorum
iniquitates: Noë autem, Danielem & Job ſua juſtitia libera-
turos ſe tantùm, & non impios de fame, malis beſtiis, gladio
& peſte, quæ in populum peccatorem immittet Dominus: ad-
ditur etiam conſolatio reliquiarum Iſraël.*

A 1 ET venerunt ad me viri ſeniorum Iſraël, &
ſederunt coram me.
2 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
3 Fili hominis, viri iſti poſuerunt immunditias
ſuas in cordibus ſuis, & ſcandalum iniquitatis
ſuæ ſtatuerunt contra faciem ſuam: numquid in-
terrogatus reſpondebo eis?
B 4 Propter hoc loquere eis, & dices ad eos: Hæc
dicit Dominus Deus: Homo homo de domo Iſ-
raël, qui poſuerit immunditias ſuas in corde ſuo,
& ſcandalum iniquitatis ſuæ ſtatuerit contra fa-
ciem ſuam, & venerit ad prophetam interrogans
per eum me: ego Dominus reſpondebo ei in
multitudine immunditiarum ſuarum:
5 Ut capiatur domus Iſraël in corde ſuo, quo re-
ceſſerunt à me in cunctis idolis ſuis.
6 Propterea dic ad domum Iſraël: Hæc dicit
Dominus Deus: Convertimini, & recedite ab
idolis veſtris, & ab univerſis contaminationibus
veſtris avertite facies veſtras.
7 Quia homo homo de domo Iſraël, & de pro-
ſelytis quicumque advena fuerit in Iſraël, ſi alie-
natus fuerit à me, & poſuerit idola ſua in corde
ſuo, & ſcandalum iniquitatis ſuæ ſtatuerit contra
faciẽ ſuam, & venerit ad prophetam ut interroget
per eum me: ego Dominus reſpondebo ei per me.
8 Et ponam faciem meam ſuper hominem il- C
lum, & faciam eum in exemplum, & in prover-
bium, & diſperdam eum de medio populi mei:
& ſcietis quia ego Dominus.
9 * Et propheta cùm erraverit, & locutus fue- * Sup. 11 a. 3.
rit verbum: ego Dominus decepi prophetam il-
lum: & extendam manum meam ſuper illum, &
delebo eum de medio populi mei Iſraël.
10 Et portabunt iniquitatem ſuam: juxta ini-
quitatẽ interrogantis, ſic iniquitas prophetæ erit.
11 Ut non erret ultrà domus Iſraël à me, ne-
que polluatur in univerſis prævaricationibus ſuis:
ſed ſint mihi in populum, & ego ſim eis in Deum,
ait Dominus exercituum.
12 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
13 Fili hominis, terra cùm peccaverit mihi, D
ut prævaricetur prævaricans, extendam manum
meam ſuper eam, & * conteram virgam panis * Sup. 4. d. 16.
ejus: & immittam in eam famem, & interficiam 5. d. 16.
de ea hominem, & jumentum.
14 Et ſi fuerint tres viri iſti in medio ejus, Noë,
Daniel, & Job: ipſi juſtitia ſua liberabunt animas
ſuas, ait Dominus exercituum.
15 Quòd ſi & beſtias peſſimas induxero ſuper E
terram ut vaſtem eam; & fuerit invia, eò quòd
non ſit pertranſiens propter beſtias:
16 Tres viri iſti ſi fuerint in ea, vivo ego, dicit
Dominus Deus, quia nec filios, nec filias liberabũt:
ſed ipſi ſoli liberabuntur, terra autem deſolabitur.
17 Vel ſi gladium induxero ſuper terram illam,
& dixero gladio: Tranſi per terram: & interfecero
de ea hominem, & jumentum.
18 Et tres viri iſti fuerint in medio ejus: vivo
ego, dicit Dominus Deus, non liberabunt filios,
neque filias: ſed ipſi ſoli liberabuntur.
19 Si autem & peſtilentiam immiſero ſuper ter- F
ram illam, & effudero indignationem meam ſu-
per eam in ſanguine, ut auferam ex ea hominem,
& jumentum.
20 Et Noë, & Daniel, & Job fuerint in medio
ejus: vivo ego, dicit Dominus Deus, quia filium
& filiam non liberabunt: ſed ipſi juſtitia ſua libe-
rabunt animas ſuas.
21 Quoniam hæc dicit Dominus Deus: Quòd
& ſi quattuor judicia mea peſſima, gladium, & fa-
mem, ac beſtias malas, & peſtilentiam, immiſero
in Jeruſalem, ut interficiam de ea hominem, &
pecus.
22 Tamen relinquetur in ea ſalvatio educẽtium G
filios, & filias: ecce ipſi ingredientur ad vos, &
videbitis viam eorum, & adinventiones eorum,
& conſolabimini ſuper malo, quod induxi in Je-
ruſalem, in omnibus quæ importavi ſuper eam.

Digitized by Google

23 Et conſolabuntur vos, cùm videritis viam eorum, & adinventiones eorum: & cognoſcetis quòd non fruſtrà fecerim omnia, quæ feci in ea, ait Dominus Deus.

CAPUT XV.

Sicut lignum de vite præciſum ſoli ſervit igni, ita Iudæos ob inveterata peccata cum Ieruſalem prædicit exurendos.

A 1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: 2 Fili hominis, quid fit de ligno vitis, ex omnibus lignis nemorum, quæ ſunt inter ligna ſilvarum?

3 Numquid tolletur de ea lignum, ut fiat opus, aut fabricabitur de ea paxillus, ut dpendeat in eo quodcumque vas.

4 Ecce igni datum eſt in eſcam: utramque partem ejus conſumpſit ignis, & medietas ejus redacta eſt in favillam: numquid utile erit ad opus?

B 5 Etiam cùm eſſet integrum, non erat aptum ad opus: quantò magis cum illud ignis devoraverit, & combuſſerit, nihil ex eo fiet operis?

6 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quomodo lignum vitis inter ligna ſilvarum, quod dedi igni ad devorandum, ſic tradam habitatores Jeruſalem.

7 Et ponam faciem meam in eos: de igne egredientur, & ignis conſumet eos: & ſcietis quia ego Dominus, cùm poſuero faciem meam in eos,

8 Et dedero terram inviam, & deſolatam: eò quòd prævaricatores extiterint, dicit Dominus Deus.

CAPUT XVI.

Jeruſalem priùs abjectiſſima, mirum in modum à Deo exaltata, oſtendit ingratitudinem varia idololatria, in qua & Samariam & Sodomam ſuperavit: idcircò tradet eam Dominus in vaſtationem & in ignominiam omnibus gentibus; ſervabit tamen pactum reliquiis ſuis.

A 1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: 2 Fili hominis, notas fac Jeruſalem abominationes ſuas.

3 Et dices: Hæc dicit Dominus Deus Jeruſalem. Radix tua, & generatio tua de Terra Chanaan: pater tuus Amorrhæus, & mater tua Cethæa.

4 Et quando nata es, in die ortus tui: non eſt præciſus umbilicus tuus, & aqua non eſt lota in ſalutem, nec ſale ſalita, nec involuta pannis.

5 Non pepercit ſuper te oculus ut faceret tibi unum de his, miſertus tui: ſed projecta es ſuper faciem terræ in abjectione animæ tuæ, in die qua nata es.

6 Tranſiens autem per te, vidi te conculcari in ſanguine tuo. & dixi tibi cùm eſſes in ſanguine tuo: Vive dixi, inquam, tibi: In ſanguine tuo vive.

7 Multiplicatam quaſi germen agri dedi te: & multiplicata es, & grandis effecta, & ingreſſa es, & perveniſti ad mundum muliebrem: ubera tua intumuerunt, & pilus tuus germinavit: & eras nuda, & confuſione plena.

8 Et tranſivi per te, & vidi te: & ecce tempus tuum, tempus amantium: & expandi amictum meum ſuper te, & operui ignominiam tuam. Et juravi tibi, & ingreſſus ſum pactum tecum (ait Dominus Deus) & facta es mihi.

9 Et lavi te aqua, & emundavi ſanguinem tuum ex te: & unxi te oleo.

10 Et veſtivi te diſcoloribus, & calceavi te ianthino: & cinxi te byſſo, & indui te ſubtilibus. B

11 Et ornavi te ornamento, & dedi armillas in manibus tuis, & torquem circa collum tuum.

12 Et dedi inaurem ſuper os tuum, & circulos auribus tuis, & coronam decoris in capite tuo.

13 Et ornata es auro, & argento, & veſtita es byſſo & polymito, & multicoloribus: ſimilam, & mel, & oleum comediſti, & decora facta es vehementer nimis: & profeciſti in regnum.

14 Et egreſſum eſt nomen tuum in Gentes propter ſpeciẽ tuã: quia perfecta eras in decore meo, quem poſueram ſuper te, dicit Dominus Deus.

15 Et habens fiduciam in pulchritudine tua, fornicata es in nomine tuo: & expoſuiſti fornicationem tuam omni tranſeunti, ut ejus fieres.

16 Et ſumens de veſtimentis tuis, feciſti tibi excelſa hinc inde conſuta: & fornicata es ſuper eis, ſicut non eſt factum, neque futurum eſt.

17 Et tuliſti vaſa decoris tui de auro meo, atque argento meo, quæ dedi tibi: & feciſti tibi imagines maſculinas, & fornicata es in eis.

18 Et ſumpſiſti veſtimenta tua multicoloria, & operuiſti illas: & oleum meum, & thymiama meum poſuiſti coram eis.

19 Et panem meum, quem dedi tibi, ſimilam, & oleum, & mel, quibus enutrivi te, poſuiſti in conſpectu eorum in odorem ſuavitatis, & factum eſt, ait Dominus Deus.

20 Et tuliſti filios tuos, & filias tuas, quas ge- C
neraſti mihi: & immolaſti eis ad devorandum. Numquid parva eſt fornicatio tua?

21 Immolaſti filios meos, & dediſti, illos conſecrans, eis.

22 Et poſt omnes abominationes tuas, & fornicationes, non es recordata dierum adoleſcentiæ tuæ, quando eras nuda, & confuſione plena, conculcata in ſanguine tuo.

23 Et accidit poſt omnem malitiam tuam (væ, væ tibi, ait Dominus Deus)

24 Et ædificaſti tibi lupanar, & feciſti tibi proſtibulum in cunctis plateis.

25 Ad omne caput viæ ædificaſti ſignum proſtitutionis tuæ: & abominabilem feciſti decorem tuum: & diviſiſti pedes tuos omni tranſeunti, & multiplicaſti fornicationes tuas.

26 Et fornicata es cum filiis Ægypti vicinis tuis magnarum carnium: & multiplicaſti fornicationem tuam ad irritandum me.

27 Ecce ego extendam manum meam ſuper te, & auferam juſtificationem tuam: & dabo te in animas odientium te filiarum Palæſtinorum, quæ erubeſcunt in via tua ſcelerata.

28 Et fornicata es in filiis Aſſyriorum, eò quòd needum fueris expleta: & poſtquam fornicata es, nec ſic es ſatiata.

29 Et multiplicaſti fornicationem tuam in Terra Chanaan cum Chaldæis: & nec ſic ſatiata es.

30 In quo mundabo cor tuum, ait Dominus Deus, cùm facias omnia hæc opera mulieris meretricis, & procacis?

31 Quia fabricaſti lupanar tuum in capite om- D
nis viæ, & excelſum tuum feciſti in omni platea: nec facta es quaſi meretrix faſtidio augens pretiũ,

32 Sed

Digitized by Google

32 Sed quaſi mulier adultera, quæ ſuper virum ſuum inducit alienos.

33 Omnibus meretricibus dantur mercedes: tu autem dediſti mercedes cunctis amatoribus tuis, & dona donabas eis, ut intrarent ad te undique ad fornicandum tecum.

34 Factúmque eſt in te contra conſuetudinem mulierum in fornicationibus tuis, & poſt te non erit fornicatio: in eo enim quòd dediſti mercedes, & mercedes non accepiſti, factum eſt in te contrarium.

35 Propterea meretrix audi verbum Domini.

34 Hæc dicit Dominus Deus: Quia effuſum eſt æs tuum, & revelata eſt ignominia tua in fornicationibus tuis ſuper amatores tuos, & ſuper idola abominationum tuarum in ſanguine filiorum tuorum, quos dediſti eis:

37 Ecce ego congregabo omnes amatores tuos, quibus commiſta es, & omnes quos dilexiſti, cum univerſis quos oderas: & congregabo eos ſuper te undique, & nudabo ignominiam tuam coram
* Inf. 23. b. 9. eis, & * videbunt omnem turpitudinem tuam.

E 38 Et judicabo te judiciis adulterarum, & effundentium ſanguinem: & dabo te in ſanguinem furoris & zeli.

39 Et dabo te in manus eorum, & deſtruent lupanar tuum: & demolientur proſtibulum tuum: & denudabunt te veſtimentis tuis, & auferent vaſa decoris tui: & derelinquent te nudam, plenámque ignominia:

40 Et adducent ſuper te multitudinem, & lapidabunt te lapidibus, & trucidabunt te gladiis ſuis.

* 4. Reg. 25. b. 9. 41 * Et comburent domos tuas igni, & facient in te judicia in oculis mulierum plurimarum: & deſines fornicari, & mercedes ultrà non dabis.

42 Et requieſcet indignatio mea in te: & auferetur zelus meus à te, & quieſcam, nec iraſcar ampliùs.

43 Eò quòd non fueris recordata dierum adoleſcentiæ tuæ, & provocaſti me in omnibus his: quapropter & ego vias tuas in capite tuo dedi, ait Dominus Deus, & non feci juxta ſcelera tua in omnibus abominationibus tuis.

44 Ecce omnis, qui dicit vulgò proverbium, in te aſſumet illud, dicẽs: Sicut mater, ita & filia ejus.

45 Filia matris tuæ es tu, quæ projecit virum ſuum, & filios ſuos: & ſoror ſororum tuarum es tu, quæ projecerunt viros ſuos, & filios ſuos: mater veſtra Cethæa, & pater veſter Amorrhæus.

46 Et ſoror tua major, Samaria, ipſa & filiæ ejus, quæ habitant ad ſiniſtram tuam: ſoror autem tua minor te, quæ habitat à dextris tuis, Sodoma, & filiæ ejus.

F 47 Sed nec in viis earum ambulaſti, neque ſecundùm ſcelera earum feciſti pauxillum minus: penè ſceleratiora feciſti illis in omnibus viis tuis.

48 Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia non fecit Sodoma ſoror tua ipſa, & filiæ ejus, ſicut feciſti tu, & filiæ tuæ.

* Gen. 19. a. 24. 49 * Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ, ſuperbia, ſaturitas panis & abundantia, & otium ipſius, & filiarum ejus: & manum egeno & pauperi non porrigebant.

50 Et elevatæ ſunt, & fecerunt abominationes coram me: & abſtuli eas ſicut vidiſti.

51 Et Samaria dimidium peccatorum tuorum non peccavit: ſed viciſti eas ſceleribus tuis, & juſtificaſti ſorores tuas in omnibus abominationibus tuis, quas operata es.

52 Ergo & tu porta confuſionem tuam, quæ viciſti ſorores tuas peccatis tuis, ſceleratiùs agens ab eis: juſtificatæ ſunt enim à te: ergo & tu confundere, & porta ignominiam tuam, quæ juſtificaſti ſorores tuas.

53 Et convertam reſtituens eas converſione Sodomorum cum filiabus ſuis, & converſione Samariæ, & filiarum ejus: & convertam reverſionem tuam in medio earum,

54 Ut portes ignominiam tuam, & confundaris in omnibus, quæ feciſti conſolans eas.

55 Et ſoror tua Sodoma, & filiæ ejus revertentur ad antiquitatem ſuam: & Samaria, & filiæ ejus G
revertentur ad antiquitatem ſuam: & tu, & filiæ tuæ, revertemini ad antiquitatem veſtram.

56 Non fuit autem Sodoma ſoror tua audita in ore tuo, in die ſuperbiæ tuæ,

57 Antequam revelaretur malitia tua: ſicut hoc tempore in opprobrium filiarum Syriæ, & cunctarum in circuitu tuo filiarum Palæſtinarum, quæ ambiunt te per gyrum.

58 Scelus tuum, & ignominiam tuam tu portaſti, ait Dominus Deus.

59 Quia hæc dicit Dominus Deus: Et faciam tibi, ſicut deſpexiſti juramentum, ut irritum faceres pactum:

60 Et recordabor ego pacti mei tecum in diebus adoleſcentiæ tuæ: & ſuſcitabo tibi pactum ſempiternum.

61 Et recordaberis viarum tuarum, & confunderis: cùm receperis ſorores tuas te majores cum minoribus tuis: & dabo eas tibi filias, ſed non ex pacto tuo.

62 Et ſuſcitabo ego pactum meum tecum: & ſcies quia ego Dominus,

63 Ut recorderis, & confundaris, & non ſit tibi ultrà aperire os præ confuſione tua, cùm placatus tibi fuero in omnibus quæ feciſti, ait Dominus Deus.

CAPUT XVII.

Per parabolam de duabus aquilis, & plantata ac creſcente vinea quæ non proſperabitur, declaratur quòd rex Babylonis tranſlato in Babylonem rege Ioakim, conſtituet pro eo regem Sedeciam; qui relicto fœdere cum Nabuchodonoſor inito, ad regem Ægypti transfugit: quapropter à Domino tradetur in manus Nabuchodonoſor, & ductus in Babylonem morietur ibi: Dominus autem ſublimi humiliato exaltabit humilem.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, dicẽs: A
2 Fili hominis propone ænigma, & narra parabolam ad domum Iſraël,

3 Et dices: Hæc dicit Dominus Deus: Aquila grandis magnarum alarum, longo membrorum ductu, plena plumis, & varietate, venit ad Libanum, & tulit medullam cedri.

4 Summitatem frondium ejus avulſit: & tranſportavit eam in terram Chanaan, in urbe negotiatorum poſuit illam.

5 Et tulit de ſemine terræ, & poſuit illud in terra pro ſemine, ut firmaret radicem ſuper aquas multas: in ſuperficie poſuit illud.

6 Cúmque

Digitized by Google

B 6 Cúmque germinaſſet, crevit in vineam latio-
rem humili ſtatura, reſpicientibus ramis ejus ad
eam: & radices ejus ſub illa erant. facta eſt ergo
vinea, & fructificavit in palmites, & emiſit pro-
pagines.

7 Et facta eſt aquila altera grandis, magnis alis,
multíſque plumis: & ecce vinea iſta quaſi mittens
radices ſuas ad eam, palmites ſuos extendit ad
illam, ut irrigaret eam de areolis germinis ſui.

C 8 In terra bona ſuper aquas multas plantata
eſt: ut faciat frondes, & portet fructum, ut ſit in
vineam grandem.

9 Dic: Hæc dicit Dominus Deus: Ergóne
proſperabitur? nónne radices ejus evellet, & fru-
ctus ejus diſtringet, & ſiccabit omnes palmites
germinis ejus, & areſcet: & nō in brachio grandi,
neque in populo multo, ut evelleret eam radicitus?

10 Ecce plantata eſt: ergóne proſperabitur?
nónne cùm tetigerit eam ventus urens ſiccabitur,
& in areis germinis ſui areſcet?

11 Et factum eſt verbū Domini ad me, dicens:

D 12 Dic ad domum exaſperantem: Neſcitis
quid iſta ſignificent? Dic: Ecce venit rex Babylo-
nis in Jeruſalem: & aſſumet regem, & principes
ejus, & adducet eos ad ſemetipſum in Babylonem.

13 Et tollet de ſemine regni, feriétque cum eo
fœdus: & ab eo accipiet jusjurandum. ſed & for-
tes terræ tollet,

14 Ut ſit regnum humile, & non elevetur, ſed
cuſtodiat pactum ejus, & ſervet illud.

15 Qui recedens ab eo miſit nuntios ad Ægy-
ptum, ut daret ſibi equos, & populum multum.
Numquid proſperabitur, vel conſequetur ſalutem
qui fecit hæc? & qui diſſolvit pactum, numquid
effugiet?

E 16 Vivo ego, dicit Dominus Deus: quoniam
in loco regis, qui conſtituit eum regem, cujus fe-
cit irritum juramentum, & ſolvit pactum, quod
habebat cum eo, in medio Babylonis morietur.

17 Et non in exercitu grandi, neque in populo
multo faciet contra eum Pharao prælium: in
jactu aggeris, & in extructione vallorum, ut in-
terficiat animas multas.

18 Spreverat enim juramentum ut ſolveret
fœdus, & ecce dedit manum ſuam: & cùm om-
nia hæc fecerit, non effugiet.

F 19 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Vivo
ego, quoniam juramentum quod ſprevit, & fœdus
quod prævaricatus eſt, ponam in caput ejus.

20 * Et expandam ſuper eum rete meum, & [* Sup. 12.d.13. Inf. 32. a.3.]
comprehendetur in ſagena mea: & adducam eum
in Babylonem, & judicabo eum ibi, in prævarica-
tione qua deſpexit me.

21 Et omnes profugi ejus cum univerſo agmi-
ne ſuo, gladio cadent: reſidui autem in omnem
ventum diſpergentur: & ſcietis quia ego Domi-
nus locutus ſum.

22 Hæc dicit Dominus Deus: Et ſumam ego
de medulla cedri ſublimis, & ponam: de vertice
ramorum ejus tenerum diſtringam, & plantabo
ſuper montem excelſum & eminentem.

G 23 In monte ſublimi Iſraël plantabo illud, &
erumpet in germen, & faciet fructum, & erit in
cedrum magnam: & habitabunt ſub ea omnes
volucres, & univerſum volatile ſub umbra fron-
dium ejus nidificabit.

24 Et ſcient omnia ligna regionis, quia ego Do-
minus humiliavi lignum ſublime; & exaltavi li-
gnum humile: & ſiccavi lignum viride, & fron-
dere feci lignum aridum. Ego Dominus locutus
ſum, & feci.

Caput XVIII.

Rejecta Judæorum parabola dicit quòd filius non portabit iniquitatem patris, nec contra, ſed quiſque ſuam ipſius portabit: quòd ſi impius pœnitētiam agat, ſalvabitur: juſtus verò ſi ſuam deſerat juſtitiam damnabitur: hortatur ergo Dominus ad pœnitentiam & cordis innovationem.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: A
2 Quid eſt quòd inter vos parabolam ver-
titis in proverbium iſtud in terra Iſraël, dicentes:
Patres comederunt uvam acerbam, & dentes fi- [Jer. 31. c. 29.]
liorum obſtupeſcunt?

3 Vivo ego, dicit Dominus Deus, ſi erit ultrà
vobis parabola hæc in proverbium in Iſraël.

4 Ecce omnes animæ, meæ ſunt: ut anima pa-
tris, ita & anima filij mea eſt: anima, quæ pecca-
verit, ipſa morietur.

5 Et vir ſi fuerit juſtus, & fecerit judicium &
juſtitiam,

6 In montibus non comederit, & oculos ſuos B
non levaverit ad idola domus Iſraël: & uxorem
proximi ſui non violaverit, & ad mulierem men-
ſtruatam non acceſſerit:

7 Et hominem non contriſtaverit: pignus de-
bitori reddiderit, per vim nihil rapuerit: * panem [* Iſai. 58. c. 7. Mat. 25. c. 35.]
ſuum eſurienti dederit, & nudum operuerit ve-
ſtimento:

8 Ad uſuram non cōmodaverit, & ampliùs non
acceperit: ab iniquitate averterit manum ſuam,
& judicium verum fecerit inter virum & virum:

9 In præceptis meis ambulaverit, & judicia
mea cuſtodierit ut faciat veritatem: hic juſtus eſt,
vita vivet, ait Dominus Deus.

10 Quòd ſi genuerit filium latronem effunden- C
tem ſanguinem, & fecerit unum de iſtis:

11 Et hæc quidem omnia non facientem, ſed
in montibus comedentem, & uxorem proximi ſui
polluentem:

12 Egenum & pauperem cōtriſtantem, rapien-
tem rapinas, pignus non reddentem, & ad idola
levantem oculos ſuos, abominationem facientem:

13 Ad uſuram dantem, & ampliùs accipien-
tem: numquid vivet? non vivet. cùm univerſa
hæc deteſtanda fecerit, morte morietur, ſanguis
ejus in ipſo erit.

14 Quòd ſi genuerit filium, qui videns omnia
peccata patris ſui quæ fecit, timuerit, & non fe-
cerit ſimile eis:

15 Super montes non comederit, & oculos ſuos
non levaverit ad idola domus Iſraël, & uxorem
proximi ſui non violaverit:

16 Et virum non contriſtaverit, pignus non re- D
tinuerit, & rapinam non rapuerit, panem ſuum
eſurienti dederit, & nudum operuerit veſtimento:

17 A pauperis injuria averterit manum ſuam,
uſuram & ſuperabundantiā non acceperit, judicia
mea fecerit, in præceptis meis ambulaverit, hic nō
morietur in iniquitate patris ſui, ſed vita vivet.

18 Pater

Digitized by Google

18 Pater ejus quia calumniatus eſt, & vim fe-
cit fratri, & malum operatus eſt in medio populi
ſui,ecce mortuus eſt in iniquitate ſua.
19 Et dicitis: Quare non portavit filius ini-
quitatem patris? Videlicet,quia Filius judicium
& juſtitiam operatus eſt, omnia præcepta mea
cuſtodivit,& fecit illa, vivet vita.
E 20 * Anima,quæ peccaverit, ipſa morietur:fi-
(* Deut. 24.c.16. 4. Reg. 14.b.6. 2. Par. 25.a.4.) lius non portabit iniquitatem patris,& pater non
portabit iniquitatem filij:juſtitia juſti ſuper eum
erit,& impietas impij erit ſuper eum.
21 Si autem impius egerit pœnitentiam ab
omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt, & cu-
ſtodierit omnia præcepta mea,& fecerit judicium
& juſtitiam: vita vivet,& non morietur.
22 Omniũ iniquitatũ ejus,quas operatus eſt,non
recordabor:in juſtitia ſua,quã operatus eſt,vivet.
(* Inf. 33. 12.13. c.11. 2. Pet.3. c.9.) 23 * Numquid voluntatis meæ eſt mors impij,
dicit Dominus Deus,& non ut convertatur à viis
ſuis, & vivat?
F 24 Si autem averterit ſe juſtus à juſtitia ſua,&
fecerit iniquitatẽ ſecundùm omnes abominatio-
nes, quas operari ſolet impius, numquid vivet?
omnes juſtitiæ ejus,quas fecerat, nõ recordabun-
tur:in prævaricatione,qua prævaricatus eſt, & in
peccato ſuo,quod peccavit,in ipſis morietur.
(* Inf. 33. d.20.) 25 Et dixiſtis:* Non eſt æqua via Domini. Au-
dite ergo domus Iſraël: Numquid via mea non
eſt æqua,& non magis viæ veſtræ pravæ ſunt?
26 Cùm enim averterit ſe juſtus à juſtitia ſua,
& fecerit iniquitatem,morietur in eis:in injuſti-
tia,quam operatus eſt,morietur.
27 Et cùm averterit ſe impius ab impietate
ſua,quam operatus eſt, & fecerit judicium & ju-
ſtitiam: ipſe animam ſuam vivificabit.
28 Conſiderans enim,& avertens ſe ab omni-
bus iniquitatibus ſuis, quas operatus eſt, vita vi-
vet,& non morietur.
G 29 Et dicunt filij Iſraël:Non eſt æqua via Do-
mini. Numquid viæ meæ non ſunt æquæ, domus
Iſraël,& non magis viæ veſtræ pravæ?
(* Mat.3. a.2. Luc.3. a.3.) 30 Idcircò unumquemq; juxta vias ſuas judi-
cabo domus Iſraël,ait Dominus Deus.* Cõverti-
mini,& agite pœnitentiam ab omnibus iniquita-
tibus veſtris:& non erit vobis in ruinã iniquitas.
31 Projicite à vobis omnes prævaricationes ve-
ſtras, in quibus prævaricati eſtis, & facite vobis
cor novum,& ſpiritum novum: & quare morie-
mini domus Iſrael?
(* Sup. v.23. Inf. 33. c.11. 2. Pet.3. c.9.) 32 * Quia nolo mortem morientis,dicit Domi-
nus Deus,revertimini,& vivite.

Caput XIX.

Parabola leænæ & leunculorum deſignat captivitatem regum Ioachaz & Ioacim,item præteritam civitatis Ieruſalẽ felicitatem deſcribit,præſentémque calamitatem,ſub parabola vineæ.

A 1 ET tu aſſume plãctum ſuper principes Iſrael,
2 Et dices: Quare mater tua leæna inter
leones cubavit, in medio leunculorum enutrivit
catulos ſuos?
3 Et eduxit unum de leunculis ſuis, & leo fa-
ctus eſt:& didicit capere prædam, hominémque
comedere.
4 Et audierunt de eo Gentes, & non abſque
vulneribus ſuis ceperunt eum: & adduxerunt
eum in catenis in Terram Ægypti.
5 Quæ cùm vidiſſet quoniam infirmata eſt,& B
periit expectatio ejus: tulit unum de leunculis
ſuis,leonem conſtituit eum.
6 Qui incedebat inter leones,& factus eſt leo:
& didicit prædam capere, & homines devorare:
7 Didicit viduas facere, & civitates eorum in
deſertum adducere: & deſolata eſt terra,& ple-
nitudo ejus,à voce rugitus illius.
8 Et convenerunt adverſus eum Gentes undi-
que de provinciis, & expanderunt ſuper eum re-
te ſuum,in vulneribus earum captus eſt.
9 Et miſerunt eum in caveam, in catenis ad- C
duxerunt eum ad regem Babylonis:miſerúntque
eum in carcerem,ne audiretur vox ejus ultrà ſu-
per montes Iſrael.
10 Mater tua quaſi vinea in ſanguine tuo ſuper
aquam plantata eſt: fructus ejus,& frondes ejus
creverunt ex aquis multis.
11 Et factæ ſunt ei virgæ ſolidæ in ſceptra do- D
minantium,& exaltata eſt ſtatura ejus inter fron-
des:& vidit altitudinem ſuam in multitudine pal-
mitum ſuorum.
12 Et evulſa eſt in ira, in terrámque projecta,
* & ventus urens ſiccavit fructum ejus: marcue- (* Oſee 13.d.15.)
runt, & arefactæ ſunt virgæ roboris ejus: ignis
comẽdit eam.
13 Et nunc tranſplantata eſt in deſertum,in ter-
ra invia & ſitienti.
14 Et egreſſus eſt ignis de virga ramorum ejus,
qui fructum ejus comẽdit:& non fuit in ea virga
fortis,ſceptrum dominantium. Planctus eſt,& erit
in planctum.

Caput XX.

Dominus negat ſe filiis Iſrael reſponſurum, quia & in Ægypto, & in deſerto & in terra promiſſionis prævaricati ſunt ipſius mandata,& idola coluerunt,quibus ſæpè comminatus eſt mala, ſed pepercit ne nomen ejus blaſphemaretur inter Gentes: nunc autem poſt hæc omnia dicit ſe eos revocaturum ad terram ſuam, in qua ſibi ſerviant:jubet etiam prophetare contra ſaltum meridianum.

1 ET factum eſt in anno ſeptimo, in quinto,in A
decima menſis: venerunt viri de ſenioribus
Iſrael, ut interrogarent Dominum, & ſederunt
coram me:
2 Et factus eſt ſermo Domini ad me,dicens:
3 Fili hominis loquere ſenioribus Iſraël,& dices
ad eos:Hæc dicit Dominus Deus: Numquid ad
interrogandum me vos veniſtis? vivo ego quia
non reſpondebo vobis, ait Dominus Deus.
4 Si judicas eos,ſi judicas fili hominis, abomi-
nationes patrum eorum oſtende eis.
5 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus:
In die, qua elegi Iſraël,& levavi manum meam
pro ſtirpe domus Jacob, & apparui eis in Terra
Ægypti, & levavi manum meam pro eis,dicens:
Ego Dominus Deus veſter:
6 In die illa levavi manum meam pro eis, ut
educerem eos de Terra Ægypti in Terram,quam
provideram eis, fluentem lacte & melle: quæ eſt
egregia inter omnes terras.
7 Et dixi ad eos:Unuſquiſque offenſiones ocu-
lorum ſuorum abjiciat,& in idolis Ægypti nolite
pollui: ego Dominus Deus veſter.
8 Et irritaverunt me,noluerúntque me audire: B
unuſquiſque

Digitized by Google

unuſquiſque abominationes oculorum ſuorum non projecit, nec idola Ægypti reliquerunt: & dixi ut effunderem indignationem meam ſuper eos,& implerem iram meam in eis, in medio Terræ Ægypti.

9 Et feci propter nomen meũ,ut non violaretur coram Gentibus,in quarum medio erant,& inter quas apparui eis ut educerẽ eos de terra Ægypti.

10 Ejeci ergo eos de Terra Ægypti, & eduxi eos in deſertum.

* Lev. 18.a.5. Rom.10.a.5. 11 * Et dedi eis præcepta mea, & judicia mea oſtendi eis,quæ faciens homo, vivet in eis.

* Exod. 20.b.8. 31.c.13. Deut.5.b.12. 12 * Inſuper & ſabbata mea dedi eis,ut eſſent ſignum inter me & eos: & ſcirent quia ego Dominus ſanctificans eos.

13 Et irritaverunt me domus Iſraël in deſerto, in præceptis meis non ambulaverunt, & judicia mea projecerunt,quæ faciens homo vivet in eis: & ſabbata mea violaverunt vehementer:dixi ergo ut effunderem furorem meum ſuper eos in deſerto,& conſumerem eos.

14 Et feci propter nomen meum,ne violaretur coram Gentibus, de quibus ejeci eos in conſpectu earum.

C 15 Ego igitur levavi manum meam ſuper eos in deſerto, ne inducerem eos in Terram, quam dedi eis,fluentem lacte & melle, præcipuam terrarum omnium:

16 Quia judicia mea projecerunt,& in præceptis meis non ambulaverũt,& ſabbata mea violaverunt:poſt idola enim cor eorum gradiebatur.

17 Et pepercit oculus meus ſuper eos ut non interficerem eos: nec conſumpſi eos in deſerto.

18 Dixi autem ad filios eorum in ſolitudine:In præceptis patrum veſtrorum nolite incedere,nec judicia eorum cuſtodiatis, nec in idolis eorum polluamini.

19 Ego Dominus Deus veſter: in præceptis meis ambulate,judicia mea cuſtodite,& facite ea:

20 Et ſabbata mea ſanctificate,ut ſint ſignum inter me & vos,& ſciatis quia ego ſum Dominus Deus veſter.

D 21 Et exacerbaverunt me filij,in præceptis meis non ambulaverunt, & judicia mea non cuſtodierunt ut facerent ea:quæ cùm fecerit homo,vivet in eis: & ſabbata mea violaverunt: & comminatus ſum ut effunderem furorem meum ſuper eos,& implerem iram meam in eis in deſerto.

22 Averti autem manum meam,& feci propter nomen meum,ut non violaretur coram Gentibus, de quibus ejeci eos in oculis earum.

23 Iterùm levavi manum meam in eos in ſolitudine,ut diſpergerem illos in nationes,& ventilarem in terras:

24 Eò quòd judicia mea non feciſſent,& præcepta mea reprobaſſent,& ſabbata mea violaſſent,& poſt idola patrum ſuorum fuiſſent oculi eorum.

25 Ergo & ego dedi eis præcepta non bona, & judicia in quibus non vivent.

26 Et pollui eos in muneribus ſuis,cùm offerrent omne quod aperit vulvam, propter delicta ſua: & ſcient quia ego Dominus.

27 Quamobrem loquere ad domum Iſraël, fili hominis: & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus:Adhuc & in hoc blaſphemaverunt me patres veſtri, cùm ſpreviſſent me contemnentes.

28 Et induxiſſem eos in Terram, ſuper quam levavi manum meam ut darem eis:viderunt omnem collem excelſum, & omne lignum nemoroſum,& immolaverunt ibi victimas ſuas: & dederunt ibi irritationem oblationis ſuæ,& poſuerunt ibi odorem ſuavitatis ſuæ, & libaverunt libationes ſuas. E

29 Et dixi ad eos:Quid eſt excelſum,ad quod vos ingredimini?& vocatum eſt nomen ejus Excelſum uſque ad hanc diem.

30 Propterea dic ad domum Iſraël: Hæc dicit Dominus Deus: Certè in via patrum veſtrorum vos polluimini,& poſt offendicula eorum vos fornicamini:

31 Et in oblatione donorum veſtrorum, cùm traducitis filios veſtros per ignem, vos polluimini in omnibus idolis veſtris uſque hodie:& ego reſpondebo vobis domus Iſraël? Vivo ego dicit Dominus Deus,quia non reſpondebo vobis.

32 Neque cogitatio mentis veſtræ fiet,dicentium:Erimus ſicut Gentes, & ſicut cognationes terræ,ut colamus ligna,& lapides.

33 Vivo ego, dicit Dominus Deus, quoniam in manu forti,& in brachio extento, & in furore effuſo regnabo ſuper vos.

34 Et educam vos de populis:& congregabo vos de terris,in quibus diſperſi eſtis, in manu valida, & in brachio extento, & in furore effuſo regnabo ſuper vos.

35 Et adducam vos in deſertum populorum,& judicabor vobiſcum ibi facie ad faciem.

36 Sicut judicio contendi adverſum patres veſtros in deſerto Terræ Ægypti, ſic judicabo vos, F
dicit Dominus Deus.

37 Et ſubjiciam vos ſceptro meo, & inducam vos in vinculis fœderis.

38 Et eligam de vobis tranſgreſſores, & impios, & de terra incolatus eorum educam eos,& in terram Iſraël non ingredientur: & ſcietis quia ego Dominus.

39 Et vos domus Iſrael, Hæc dicit Dominus Deus: Singuli poſt idola veſtra ambulate,& ſervite eis. Quòd ſi & in hoc non audieritis me, & nomen meum ſanctum pollueritis ultrà in muneribus veſtris,& in idolis veſtris:

40 In monte ſancto meo, in monte excelſo Iſrael,ait Dominus Deus,ibi ſerviet mihi omnis domus Iſrael; omnes, inquam, in terra, in qua placebunt mihi, & ibi quæram primitias veſtras, & initium decimarum veſtrarum in omnibus ſanctificationibus veſtris.

41 In odorem ſuavitatis ſuſcipiam vos, cùm eduxero vos de populis, & congregavero vos de terris,in quas diſperſi eſtis,& ſanctificabor in vobis in oculis nationum.

42 Et ſcietis quia ego Dominus,cùm induxero vos ad terram Iſrael, in Terram, pro qua levavi G
manum meam, ut darem eam patribus veſtris.

43 Et recordabimini ibi viarum veſtrarum, & omnium ſcelerum veſtrorum,quibus polluti eſtis in eis: & diſplicebitis vobis in conſpectu veſtro in omnibus malitiis veſtris, quas feciſtis.

44 Et

Digitized by Google

44 Et ſcietis quia ego Dominus, cùm beneferéro vobis propter nomen meum, & non ſecundùm vias veſtras malas, neque ſecundùm ſcelera veſtra peſſima domus Iſraël, ait Dominus Deus.

45 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:

46 Fili hominis, pone faciem tuam contra viam Auſtri, & ſtilla ad Aphricum, & propheta ad ſaltum agri meridiani.

47 Et dices ſaltui meridiano: Audi verbum Domini: hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ſuccendam in te ignem, & comburam in te omne lignum viride, & omne lignum aridum: non extinguetur flamma ſuccenſionis: & comburetur in ea omnis facies ab Auſtro uſque ad Aquilonem.

48 Et videbit univerſa caro, quia ego Dominus ſuccendi eam, nec extinguetur.

49 Et dixit: A a a, Domine Deus: ipſi dicunt de me: Numquid non per parabolas loquitur iſte?

CAPUT XXI.

Vaticinatur horrendum ac multiplicem gladium venturum ſuper Jeruſalem, & ſuper filios Ammon, à rege Babylonis; qui tandem etiam in terra ſua judicandus eſt, penitúſque diſſipandus.

A 1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis, pone faciem tuam ad Jeruſalem, & ſtilla ad ſanctuaria, & propheta contra humum Iſraël:

3 Et dices terræ Iſraël: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te, & ejiciam gladium meum de vagina ſua, & occidam in te juſtum & impium.

4 Pro eo autem quòd occidi in te juſtum & impium, idcircò egredietur gladius meus de vagina ſua ad omnem carnem ab Auſtro uſque ad Aquilonem:

5 Ut ſciat omnis caro quia ego Dominus eduxi gladium meum de vagina ſua irrevocabilem.

6 Et tu fili hominis ingemiſce in contritione lumborum, & in amaritudinibus ingemiſce coram eis.

B 7 Cúmque dixerint ad te: Quare tu gemis? dices: Pro auditu: quia venit, & tabeſcet omne cor, & diſſolventur univerſæ manus, & infirmabitur omnis ſpiritus, & per cuncta genua fluent aquæ: ecce venit, & fiet, ait Dominus Deus.

8 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:

9 Fili hominis propheta, & dices: Hæc dicit Dominus Deus: Loquere: Gladius, gladius exacutus eſt, & limatus.

10 Ut cædat victimas, exacutus eſt: ut ſplendeat, limatus eſt: qui moves ſceptrum filij mei, ſuccidiſti omne lignum.

11 Et dedi eum ad levigandum, ut teneatur manu: iſte exacutus eſt gladius, & iſte limatus eſt, ut ſit in manu interficientis.

C 12 Clama, & ulula fili hominis, quia hic factus eſt in populo meo, hic in cunctis ducibus Iſraël qui fugerant: gladio traditi ſunt cum populo meo, idcircò plaude ſuper femur,

13 Quia probatus eſt: & hoc, cùm ſceptrum ſubverterit, & non erit, dicit Dominus Deus.

14 Tu ergo fili hominis propheta, & percute manu ad manum, & duplicetur gladius, ac triplicetur gladius interfectorum: hic eſt gladius occiſionis magnæ, qui obſtupeſcere eos facit,

D 15 Et corde tabeſcere, & multiplicat ruinas. In omnibus portis eorum dedi conturbationem gladij acuti, & limati ad fulgendum, amicti ad cædem.

16 Exacuere, vade ad dexteram, ſive ad ſiniſtram, quocumque faciei tuæ eſt appetitus.

17 Quin & ego plaudam manu ad manum, & implebo indignationem meam, ego Dominus locutus ſum.

18 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:

19 Et tu Fili hominis pone tibi duas vias, ut veniat gladius regis Babylonis: de terra una egredientur ambæ: & manu capiet conjecturam, in capite viæ civitatis conjiciet.

20 Viam pones ut veniat gladius ad Rabbath, E
filiorum Ammon, & ad Judam in Jeruſalem munitiſſimam.

21 Stetit enim rex Babylonis in bivio, in capite duarum viarum, divinationem quærens, commiſcens ſagittas: interrogavit idola, exta conſuluit.

22 Ad dexteram ejus facta eſt divinatio ſuper Jeruſalē, ut ponat arietes, ut aperiat os in cæde, ut elevet vocem in ululatu, ut ponat arietes contra portas, ut comportet aggerem, ut ædificet munitiones.

23 Eritque quaſi conſulens fruſtrà oraculum in oculis eorum, & ſabbatorum otium imitans: ipſe autem recordabitur iniquitatis ad capiendum.

24 Idcircò hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd F
recordati eſtis iniquitatis veſtræ, & revelaſtis prævaricationes veſtras, & apparuerunt peccata veſtra in omnibus cogitationibus veſtris: pro eo, inquam, quòd recordati eſtis, manu capiemini.

25 Tu autem profane, impie dux Iſraël, cujus venit dies in tempore iniquitatis præfinita:

26 Hæc dicit Dominus Deus: Aufer cidarim, tolle coronam: nónne hæc eſt, quæ humilem ſublevavit, & ſublimem humiliavit?

27 Iniquitatem, iniquitatem, iniquitatem ponam eam: & hoc non factum eſt, donec veniret cujus eſt judicium, & tradam ei.

28 Et tu fili hominis propheta, & dic: Hæc dicit G
Dominus Deus ad filios Ammon, & ad opprobrium eorum, & dices: Mucro, mucro, evagina te ad occidendum, lima te ut interficias, & fulgeas,

29 Cùm tibi viderentur vana, & divinarentur mendacia, ut dareris ſuper colla vulneratorum impiorum: quorum venit dies in tempore iniquitatis præfinita.

30 Revertere ad vaginam tuam, in loco in quo creatus es, in terra nativitatis tuæ judicabo te,

31 Et effundam ſuper te indignationem meam: in igne furoris mei ſufflabo in te, dabóque te in manus hominum inſipientium, & fabricantium interitum.

32 Igni eris cibus, ſanguis tuus erit in medio terræ, oblivioni tradêris: quia ego Dominus locutus ſum.

CAPUT XXII.

Varia narrat ſcelera Jeroſolymis perpetrata, propter quæ dicit ſe ſuper eos effuſurum indignationem ſuam: narrátque ſcelera ſacerdotum, principum, pſeudoprophetarum, ac populi terræ, ut nullus inventus ſit qui pro avertendo furore Domini ſe opponeret.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, dicens: A
2 Et tu fili hominis nónne judicas, nonne judicas civitatem ſanguinum?

3 Et oſtendes ei omnes abominationes ſuas, & dices:

dices: Hæc dicit Dominus Deus: Civitas effun-
dens ſanguinem in medio ſui, ut veniat tempus
ejus: & quæ fecit idola contra ſemetipſam, ut
pollueretur.
4 In ſanguine tuo, qui à te effuſus eſt, deliquiſti:
& in idolis tuis, quæ feciſti, polluta es: & appro-
pinquare feciſti dies tuos, & adduxiſti tempus an-
norum tuorum: propterea dedi te opprobrium
Gentibus, & irriſionem univerſis terris.
5 Quæ juxta ſunt, & quæ procul à te, triumpha-
bunt de te: ſordida, nobilis, grandis interitu.
6 Ecce principes Iſraël ſinguli in brachio ſuo
fuerunt in te, ad effundendum ſanguinem.
B 7 Patrem & matrem contumeliis affecerunt in
te, advenam calumniati ſunt in medio tui, pupil-
lum & viduam contriſtaverunt apud te:
8 Sanctuaria mea ſpreviſti, & ſabbata mea
polluiſti.
9 Viri detractores fuerunt in te ad effundendum
ſanguinem, & ſuper montes comederunt in te, ſce-
lus operati ſunt in medio tui.
10 Verecundiora patris diſcooperuerunt in te,
immunditiam menſtruatæ humiliaverunt in te:
* Jer. 5. b.7. 11 * Et unuſquiſque in uxorem proximi ſui
operatus eſt abominationem, & ſocer nurum ſuam
polluit nefariè, frater ſororem ſuam filiam patris
ſui oppreſſit in te.
C 12 Munera acceperunt apud te ad effundendum
ſanguinem: uſuram & ſuperabundantiam accepi-
ſti, & avarè proximos tuos calumniabaris: meíque
oblita es, ait Dominus Deus.
13 Ecce comploſi manus meas ſuper avaritiam
tuam, quam feciſti; & ſuper ſanguinem, qui effu-
ſus eſt in medio tui.
14 Nunquid ſuſtinebit cor tuum, aut prævale-
bunt manus tuæ, in diebus quos ego faciam tibi?
ego Dominus locutus ſum, & faciam.
15 Et diſpergam te in nationes, & ventilabo te in
terras, & deficere faciam immunditiam tuam à te.
16 Et poſſidebo te in conſpectu Gentium: &
ſcies quia ego Dominus.
17 Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens:
D 18 Fili hominis, verſa eſt mihi domus Iſraël in
ſcoriam: omnes iſti æs, & ſtannum, & ferrum, &
plumbũ in medio fornacis: ſcoria argenti facti ſunt.
19 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Eò
quòd verſi eſtis omnes in ſcoriam, propterea ecce
ego congregabo vos in medio Jeruſalem,
20 Congregatione argenti, & æris, & ſtanni,
& ferri, & plumbi in medio fornacis: ut ſuccen-
dam in ea ignem ad conflandum. ſic congregabo
in furore meo, & in ira mea, & requieſcam: &
conflabo vos.
E 21 Et congregabo vos, & ſuccendam vos in
igne furoris mei, & conflabimini in medio ejus.
22 Ut conflatur argentum in medio fornacis,
ſic eritis in medio ejus: & ſcietis quia ego Domi-
nus, cùm effuderim indignationem meam ſuper
vos.
23 Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens:
24 Fili hominis, dic ei: Tu es terra immunda,
& non compluta in die furoris.
25 Conjuratio prophetarum in medio ejus, ſi-
cut leo rugiens, rapiénſque prædam, animas de-
voraverunt, opes & pretium acceperunt, viduas
ejus multiplicaverunt in medio illius.
26 Sacerdotes ejus contempſerunt legem meam, F
& polluerunt ſanctuaria mea: inter ſanctum &
profanum non habuerunt diſtantiam: & inter
pollutum & mundum non intellexerunt: & à ſab-
batis meis averterunt oculos ſuos, & coinquinabar
in medio eorum.
27 * Principes ejus in medio illius, quaſi lupi * Mich. 3.d.11.
rapientes prædam ad effundendum ſanguinem, & Sophon. 3.a.3.
ad perdendas animas, & avarè ad ſectanda lucra.
28 Prophetæ autem ejus liniebant eos abſque G
temperamento, videntes vana, & divinantes eis
mendacium, dicentes: Hæc dicit Dominus Deus,
cùm Dominus non ſit locutus.
29 Populi terræ calumniabantur calumniam, &
rapiebant violenter: egenum & pauperem affli̇ge-
bant, & advenam opprimebant calumnia abſque
judicio.
30 Et quæſivi de eis virum, qui interponeret
ſepem, & ſtaret oppoſitus contra me pro terra, ne
diſſiparem eam: & non inveni.
31 Et effudi ſuper eos indignationem meam, in
igne iræ meæ conſumpſi eos: viam eorum in ca-
put eorum reddidi, ait Dominus Deus.

CAPUT XXIII.

Sub figura multiplicium ſtuprorum duarum meretricum Oolla & Ooliba ac punitionis earum, oſtendit Dominus variam idololatriam Samariæ & Jeruſalem, propter quam tradendi ſunt in opprobrium Gentibus, quarum ſunt idololatriam imitati.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: A
2 Fili hominis, duæ mulieres filiæ matris
unius fuerunt,
3 Et fornicatæ ſunt in Ægypto, in adoleſcentia
ſua fornicatæ ſunt: ibi ſubacta ſunt ubera earum,
& fractæ ſunt mammæ pubertatis earum.
4 Nomina autem earum, Oolla major, & Ooli-
ba ſoror ejus minor: & habui eas, & pepererunt
filios & filias. Porrò earum nomina, Samaria Ool-
la, & Jeruſalem Ooliba.
5 Fornicata eſt igitur ſuper me Oolla, & inſani-
vit in amatores ſuos, in Aſſyrios propinquantes,
6 Veſtitos hyacintho, principes, & magiſtratus,
juvenes cupidinis, univerſos equites, aſcenſores
equorum.
7 Et dedit fornicationes ſuas ſuper eos electos
filios Aſſyriorum univerſos: & in omnibus in quos
inſanivit, in immunditiis eorum polluta eſt.
8 Inſuper & fornicationes ſuas, quas habuerat B
in Ægypto, non reliquit: nam & illi dormierunt
cum ea in adoleſcentia ejus, & illi confregerunt
ubera pubertatis ejus, & effuderunt fornicatio-
nem ſuam ſuper eam.
9 Propterea tradidi eam in manus amatorum
ſuorum, in manus filiorum Aſſur, ſuper quorum
inſanivit libidine.
10 * Ipſi diſcooperuerunt ignominiam ejus, filios * Sup. 16. d.37.
& filias ejus tulerunt, & ipſam occiderunt gladio:
& factæ ſunt famoſæ mulieres, & judicia perpe-
traverunt in ea.
11 Quod cùm vidiſſet ſoror ejus Ooliba, pluſ-
quam illa inſanivit libidine: & fornicationem
ſuam ſuper fornicationem ſororis ſuæ
12 Ad filios Aſſyriorum præbuit impudenter
ducibus

Digitized by Google

ducibus & magiſtratibus ad ſe venientibus, indu-
tis veſte varia, equitibus qui vectabantur equis,
& adoleſcentibus forma cunctis egregia.
C 13 Et vidi quòd polluta eſſet via una ambarum.
14 Et auxit fornicationes ſuas: cúmque vidiſſet
viros depictos in pariete, imagines Chaldæorum
expreſſas coloribus,
15 Et accinctos balteis renes, & tiaras tinctas
in capitibus eorum, formam ducum omnium, ſimi-
litudinem filiorum Babylonis, terræque Chaldæo-
rum, in qua orti ſunt,
16 Inſanivit ſuper eos concupiſcentia oculorum
ſuorum, & miſit nuntios ad eos in Chaldæam.
17 Cúmque veniſſent ad eam filij Babylonis ad
cubile mammarum, polluerunt eam ſtupris ſuis, &
polluta eſt ab eis, & ſaturata eſt anima ejus ab illis.
18 Denudavit quoque fornicationes ſuas, & diſ-
cooperuit ignominiam ſuam: & receſſit anima mea
ab ea, ſicut receſſerat anima mea à ſorore ejus.
19 Multiplicavit enim fornicationes ſuas, recor-
dans dies adoleſcentiæ ſuæ, quibus fornicata eſt
in terra Ægypti.
D 20 Et inſanivit libidine ſuper concubitum eo-
rum, quorum carnes ſunt ut carnes aſinorum: &
ſicut fluxus equorum, fluxus eorum.
21 Et viſitaſti ſcelus adoleſcentiæ tuæ, quando
ſubacta ſunt in Ægypto ubera tua, & confractæ
ſunt mammæ pubertatis tuæ.
22 Propterea Ooliba, hæc dicit Dominus Deus:
Ecce ego ſuſcitabo omnes amatores tuos contra
te, de quibus ſatiata eſt anima tua: & congregabo
eos adverſum te in circuitu;
23 Filios Babylonis, & univerſos Chaldæos,
nobiles, tyrannóſque & principes, omnes filios
Aſſyriorum, juvenes forma egregia, duces & ma-
giſtratus univerſos, principes principum, & no-
minatos aſcenſores equorum:
24 Et venient ſuper te inſtructi curru & rota,
multitudo populorum: lorica, & clypeo, & galea
armabuntur contra te undique: & dabo coram eis
judicium, & judicabunt te judiciis ſuis.
25 Et ponam zelum meum in te, quem exercent
tecum in furore: naſum tuum, & aures tuas præ-
cìdent: & quæ remanſerint, gladio concìdent: ipſi
filios tuos, & filias tuas capient; & noviſſimum
tuum devorabitur igni.
26 Et denudabunt te veſtimentis tuis, & tollent
vaſa gloriæ tuæ.
E 27 Et requieſcere faciam ſcelus tuum de te, &
fornicationem tuam de Terra Ægypti: nec leva-
bis oculos tuos ad eos, & Ægypti non recordabe-
ris ampliùs.
28 Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego
tradam te in manus eorum, quos odiſti; in manus,
de quibus ſatiata eſt anima tua.
29 Et agent tecum in odio, & tollent omnes la-
bores tuos, & dimittent te nudam, & ignominia
plenam, & revelabitur ignominia fornicationum
tuarum, ſcelus tuum, & fornicationes tuæ.
30 Fecerunt hæc tibi, quia fornicata es poſt
Gentes, inter quas polluta es in idolis earum.
31 In via ſororis tuæ ambulaſti, & dabo calicem
ejus in manu tua.
32 Hæc dicit Dominus Deus: Calicem ſororis
tuæ bibes profundum & latum: eris in deriſum, &
in ſubſannationem, quæ eſt capaciſſima.
33 Ebrietate, & dolore repleberis: calice mœ-
roris, & triſtitiæ, calice ſororis tuæ Samariæ.
34 Et bibes illum, & epotabis uſque ad fœces;
& fragmenta ejus devorabis, & ubera tua lacera-
bis: quia ego locutus ſum, ait Dominus Deus.
35 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quia
oblita es mei, & projeciſti me poſt corpus tuum, tu
quoque porta ſcelus tuum, & fornicationes tuas.
36 Et ait Dominus ad me, dicens: Fili hominis F
numquid judicas Oollam, & Oolibam, & annun-
tias eis ſcelera earum?
37 Quia adulteratæ ſunt, & ſanguis in manibus
earum, & cum idolis ſuis fornicatæ ſunt: inſuper
& filios ſuos, quos genuerunt mihi, obtulerunt eis
ad devorandum.
38 Sed & hoc fecerunt mihi: Polluerunt ſan-
ctuarium meum in die illa, & ſabbata mea pro-
fanaverunt.
39 Cúmque immolarent filios ſuos idolis ſuis,
& ingrederentur ſanctuarium meum in die illa
ut pollueren illud: etiam hæc fecerunt in medio
domus meæ.
40 Miſerunt ad viros venientes de longè, ad
quos nuntium miſerant: itaque ecce venerunt:
quibus te laviſti, & circumliniſti ſtibio oculos
tuos, & ornata es mundo muliebri.
41 Sediſti in lecto pulcherrimo, & menſa orna-
ta eſt ante te: thymiama meum, & unguentum
meum poſuiſti ſuper eam.
42 Et vox multitudinis exultantis erat in ea: &
in viris, qui de multitudine hominum adduceban-
tur, & veniebant de deſerto, poſuerunt armillas in
manibus earum, & coronas ſpecioſas in capitibus
earum.
43 Et dixi ei, quæ attrita eſt in adulteriis: Nunc G
fornicabitur in fornicatione ſua etiam hæc.
44 Et ingreſſi ſunt ad eam quaſi ad mulierem
meretricem: ſic ingrediebantur ad Oollam &
Oolibam, mulieres nefarias.
45 Viri ergo juſti ſunt: hi judicabunt eas judicio
adulterarum, & judicio effundentium ſanguinem:
quia adulteræ ſunt, & ſanguis in manibus earum.
46 Hæc enim dicit Dominus Deus: Adduc ad
eas multitudinem, & trade eas in tumultum, & in
rapinam:
47 Et lapidentur lapidibus populorum, & con-
fodiantur gladiis eorum: filios & filias earum in-
terficient, & domos earum igne ſuccendent.
48 Et auferam ſcelus de terra, & diſcent om-
nes mulieres ne faciant ſecundùm ſcelus earum.
49 Et dabunt ſcelus veſtrum ſuper vos, & pec-
cata idolorum veſtrorum portabitis: & ſcietis quia
ego Dominus Deus.

CAPUT XXIV.

*Sub figura ollæ, electioribus carnium partibus ac oſſibus ple-
næ, ignique admotæ, & ſub figura mortis uxoris Ezechielis,
pro qua juſſus eſt nullum facere luctum, ſignificat Dominus
domum Iſraël in exitium tradendam, filióſque ejus trucidan-
dos, nullo ſequente luctu præ animi ſtupore.*

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, in an- A
no nono, in menſe decimo, decima die men-
ſis, dicens:

2 Fili hominis ſcribe tibi nomen diei hujus, in qua confirmatus eſt rex Babylonis adverſum Jeruſalem hodie.

3 Et dices per proverbium ad domum irritatricem parabolam, & loquêris ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Pone ollam; pone, inquam, & mitte in eam aquam.

4 Congere fruſta ejus in eam, omnem partem bonam, femur & armum, electa & oſſibus plena.

B 5 Pinguiſſimum pecus aſſume, compone quoque ſtrues oſſium ſub ea: efferbuit coctio ejus, & diſcocta ſunt oſſa illius in medio ejus.

6 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Væ civitati ſanguinum, ollæ, cujus rubigo in ea eſt, & rubigo ejus non exivit de ea: per partes & per partes ſuas ejice eam, non cecidit ſuper eam ſors.

7 Sanguis enim ejus in medio ejus eſt, ſuper limpidiſſimam petram effudit illum: non effudit illum ſuper terram, ut poſſit operiri pulvere.

C 8 Ut ſuperinducerem indignationem meam, & vindicta ulciſcerer: dedi ſanguinem ejus ſuper petram limpidiſſimam ne operiretur.

* Nah. 3. a. 1. Hab. 2. c. 12.

9 Propterea hæc dicit Dominus Deus: *Væ civitati ſanguinum, cujus ego grandem faciam pyram.

10 Congere oſſa, quæ igne ſuccendam: conſumentur carnes, & coquetur univerſa compoſitio, & oſſa tabeſcent.

11 Pone quoque eam ſuper prunas vacuã, ut incaleſcat, & liquefiat æs ejus: & cõfletur in medio ejus inquinamentum ejus, & conſumatur rubigo ejus:

12 Multo labore ſudatum eſt, & non exivit de ea nimia rubigo ejus, neque per ignem.

D 13 Immunditia tua execrabilis: quia mundare te volui, & non es mundata à ſordibus tuis: ſed nec mundaberis priùs, donec quieſcere faciam indignationem meam in te.

14 Ego Dominus locutus ſum: Veniet, & faciam: non tranſeam, nec parcam, nec placabor: juxta vias tuas, & juxta adinventiones tuas judicabo te, dicit Dominus.

15 Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

16 Fili hominis, ecce ego tollo à te deſiderabile oculorum tuorum in plaga: & non planges, neque plorabis, neque fluent lacrymæ tuæ.

E 17 Ingemiſce tacens, mortuorum luctum non facies, corona tua circumligata ſit tibi, & calceamenta tua erunt in pedibus tuis, nec amictu ora velabis, nec cibos lugentium comedes.

18 Locutus ſum ergo ad populum manè, & mortua eſt uxor mea veſperè: fecique manè ſicut præceperat mihi.

19 Et dixit ad me populus: Quare non indicas nobis, quid iſta ſignificent, quæ tu facis?

20 Et dixi ad eos: Sermo Domini factus eſt ad me, dicens:

F 21 Loquere domui Iſraël: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego polluam ſanctuarium meum, ſuperbiam imperij veſtri, & deſiderabile oculorum veſtrorum, & ſuper quo pavet anima veſtra: filij veſtri, & filiæ veſtræ, quas reliquiſtis, gladio cadent.

22 Et facietis ſicut feci: Ora amictu non velabitis, & cibos lugentium non comedetis.

23 Coronas habebitis in capitibus veſtris, & calceamenta in pedibus: non plangetis neque flebitis, ſed tabeſcetis in iniquitatibus veſtris, & unuſquiſque gemet ad fratrem ſuum.

24 Eritque Ezechiel vobis in portentum: juxta omnia, quæ fecit, facietis cùm venerit iſtud: & ſcietis quia ego Dominus Deus. G

25 Et tu fili hominis, ecce in die, qua tollam ab eis fortitudinem eorum, & gaudium dignitatis, & deſiderium oculorum eorum, ſuper quo requieſcunt animæ eorum, filios & filias eorum:

26 In die illa cùm venerit fugiens ad te, ut annuntiet tibi:

27 In die, inquam, illa aperietur os tuum cum eo qui fugit: & loquêris, & non ſilebis ultrà: eriſque eis in portentum, & ſcietis quia ego Dominus.

CAPUT XXV.

Regionibus Ammon, Moab, Idumææ, & Palæſtinæ minatur Dominus exitium, eò quòd filios Iſraël afflixerint, & de ipſorum afflictione exultaverint.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: A
2 Fili hominis pone faciem tuam contra filios Ammon, & prophetabis de eis.

3 Et dices filiis Ammon: Audite verbum Domini Dei: Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd dixiſti: Euge, euge ſuper ſanctuarium meum, quia pollutum eſt, & ſuper terram Iſraël, quoniam deſolata eſt; & ſuper domum Juda, quoniam ducti ſunt in captivitatem:

4 Idcircò ego tradam te filiis orientalibus in hereditatem, & collocabunt caulas ſuas in te, & ponent in te tentoria ſua: ipſi comedent fruges tuas: & ipſi bibent lac tuum.

5 Dabóque Rabbath in habitaculum camelorum, & filios Ammon in cubile pecorum: & ſcietis quia ego Dominus. B

6 Quia hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd plauſiſti manu, & percuſſiſti pede, & gaviſa es ex toto affectu ſuper terram Iſraël:

7 Idcircò ecce ego extendam manum meam ſuper te, & tradam te in direptionem Gentium, & interficiam te de populis, & perdam de terris, & conteram: & ſcies quia ego Dominus.

8 Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd dixerunt Moab & Seir: Ecce ſicut omnes Gentes, domus Juda:

9 Idcircò ecce ego aperiam humerum Moab de civitatibus, de civitatibus, inquam, ejus, & de finibus ejus, inclytas terræ Bethieſimoth & Beelmeon & Cariathaim, C

10 Filiis Orientis cum filiis Ammon, & dabo eam in hereditatem: ut non ſit ultrà memoria filiorum Ammon in Gentibus.

11 Et in Moab faciam judicia: & ſcient quia ego Dominus.

12 Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd fecit Idumæa ultionẽ ut ſe vindicaret de filiis Juda, peccavítque delinquẽs, & vindictam expetivit de eis;

13 Idcircò hæc dicit Dominus Deus: Extendam manum meam ſuper Idumæam, & auferam de ea hominem & jumentum, & faciam eam deſertam ab Auſtro: & qui ſunt in Dedan, gladio cadent.

14 Et dabo ultionem meam ſuper Idumæam per manum populi mei Iſraël: & facient in Edom juxta iram meam, & furorem meum: & ſcient vindictam meam, dicit Dominus Deus. D

15 Hæc

Digitized by Google

15 Hæc dicit Dominus Deus:Pro eo quòd fecerunt Palæſtini vindictam, & ulti ſe ſunt toto animo,interficiẽtes,& implentes inimicitias veteres:

16 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego extendam manum meam ſuper Palæſtinos,& interficiam interfectores,& perdam reliquias maritimæ regionis:

17 Faciámque in eis ultiones magnas arguens in furore: & ſcient quia ego Dominus, cùm dedero vindictam meam ſuper eos.

CAPUT XXVI.

Tyri inclytæ urbis prædicit Dominus everſionem, eò quòd ſuper vaſtatione Jeruſalem exultaverit.

A 1 ET factum eſt in undecimo anno,prima menſis,factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis, pro eo quòd dixit Tyrus de Jeruſalem: Euge confractæ ſunt portæ populorum, converſa eſt ad me: implebor, deſerta eſt.

3 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ſuper te Tyre,& aſcendere faciam ad te gentes multas, ſicut aſcendit mare fluctuans.

4 Et diſſipabunt muros Tyri,& deſtruent turres ejus: & radam pulverem ejus de ea, & dabo eam in limpidiſſimam petram.

5 Siccatio ſagenarum erit in medio maris,quia ego locutus ſum, ait Dominus Deus: & erit in direptionem Gentibus.

6 Filiæ quoque ejus, quæ ſunt in agro, gladio interficientur: & ſcient quia ego Dominus.

7 Quia hæc dicit Dominus Deus:Ecce ego adducam ad Tyrum Nabuchodonoſor regem Babylonis ab Aquilone, regem regum, cum equis,& curribus, & equitibus,& cœtu populóque magno.

B 8 Filias tuas quæ ſunt in agro,gladio interficiet: & circumdabit te munitionibus, & comportabit aggerem in gyro: & elevabit contra te clypeum.

9 Et vineas,& arietes temperabit in muros tuos, & turres tuas deſtruet in armatura ſua.

10 Inundatione equorum ejus operiet te pulvis eorum: à ſonitu equitum, & rotarum,& curruum, movebuntur muri tui, cùm ingreſſus fuerit portas tuas quaſi per introitum urbis diſſipatæ.

11 Ungulis equorum ſuorum conculcabit omnes plateas tuas: populum tuum gladio cædet, & ſtatuæ tuæ nobiles in terram corruent.

12 Vaſtabunt opes tuas, diripient negotiationes tuas: & deſtruent muros tuos, & domos tuas præclaras ſubvertent: & lapides tuos,& ligna tua, & pulverem tuum in medio aquarum ponent.

C

* Jer. 7. 8. 34.

13 * Et quieſcere faciam multitudinem canticorum tuorum, & ſonitus citharарum tuarum non audietur ampliùs.

14 Et dabo te in limpidiſſimam petram, ſiccatio ſagenarum eris, nec ædificaberis ultrà: quia ego locutus ſum, ait Dominus Deus.

15 Hæc dicit Dominus Deus Tyro: Numquid non à ſonitu ruinæ tuæ, & gemitu interfectorum tuorum, cùm occiſi fuerint in medio tui, commovebuntur inſulæ?

16 Et deſcendent de ſedibus ſuis omnes principes maris: & auferent exuvias ſuas, & veſtimenta ſua varia abjicient, & induentur ſtupore: in terra ſedebunt, & attoniti ſuper repentino caſu tuo admirabuntur.

17 Et aſſumentes ſuper te lamentum, dicent tibi: Quomodo periſti quæ habitas in mari, urbs inclyta, quæ fuiſti fortis in mari cum habitatoribus tuis, quos formidabant univerſi?

18 Nunc ſtupebunt naves in die pavoris tui: D
& turbabuntur inſulæ in mari, eò quòd nullus egrediatur ex te.

19 Quia hæc dicit Dominus Deus: Cùm dedero te urbem deſolatam, ſicut civitates quæ non habitantur: & adduxero ſuper te abyſſum,& operuerint te aquæ multæ:

20 Et detraxero te cum his qui deſcendunt in lacum ad populum ſempiternum, & collocavero te in terra noviſſima ſicut ſolitudines veteres, cum his qui deducuntur in lacum, ut non habiteris: porrò cùm dedero gloriam in terra viventium,

21 In nihilum redigam te,& non eris, & requiſita non invenieris ultrà in ſempiternum, dicit Dominus Deus.

CAPUT XXVII.

Tyri urbis maritimæ ac opulentiſſimæ ruina defletur, enarratis mercibus quæ à quaque regione ad eam deferri ſolent.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me,dicens: A
2 Tu ergo fili hominis aſſume ſuper Tyrum lamentum:

3 Et dices Tyro,quæ habitat in introitu maris, negotiationi populorum ad inſulas multas: Hæc dicit Dominus Deus: O Tyre, tu dixiſti: Perfecti decoris ego ſum,

4 Et in corde maris ſita.Finitimi tui,qui te ædificaverunt, impleverunt decorem tuum:

5 Abietibus de Sanir extruxerunt te cum omnibus tabulatis maris: cedrum de Libano tulerunt ut facerent tibi malum.

6 Quercus de Baſan dolaverunt in remos tuos: & tranſtra tua fecerunt tibi ex ebore Indico, & prætoriola de inſulis Italiæ.

7 Byſſus varia de Ægypto texta eſt tibi in velum B
ut poneretur in malo: hyacinthus & purpura de inſulis Eliſa facta ſunt operimentum tuum.

8 Habitatores Sidonis & Aradij fuerunt remiges tui:ſapientes tui,Tyre,facti ſunt gubernatores tui.

9 Senes Giblij, & prudentes ejus, habuerunt nautas ad miniſterium variæ ſupellectilis tuæ: omnes naves maris, & nautæ earum, fuerunt in populo negotiationis tuæ.

10 Perſæ,& Lydij, & Libyes erant in exercitu tuo viri bellatores tui: clypeum,& galeam ſuſpenderunt in te pro ornatu tuo.

11 Filij Aradij cum exercitu tuo erant ſuper muros tuos in circuitu:ſed & Pigmæi, qui erãt in turribus tuis,pharetras ſuas ſuſpenderũt in muris tuis per gyrum: ipſi cõpleverunt pulchritudinem tuã.

12 Carthaginenſes negotiatores tui,à multitudi- C
ne cunctarum divitiarum, argento,ferro, ſtanno, plumbóque,repleverunt nundinas tuas.

13 Græcia, Thubal, & Moſoch, ipſi inſtitores tui:mancipia,& vaſa ærea advexerunt populo tuo.

14 De domo Thogorma, equos, & equites, & mulos adduxerunt ad forum tuum.

15 Filij Dedan negotiatores tui: inſulæ multæ, negotiatio manus tuæ: dentes eburneos & hebeninos commutaverunt in pretio tuo.

16 Syrus negotiator tuus propter multitudinem

Digitized by Google

operum tuorum, gemmam, & purpuram, & ſcutu-
lata, & byſſum, & ſericum, & chodchod propo-
ſuerunt in mercatu tuo.
D 17 Juda & terra Iſraël ipſi inſtitores tui in fru-
mento primo, balſamum, & mel, & oleum, &
reſinam propoſuerunt in nundinis tuis.
18 Damaſcenus negotiator tuus in multitudine
operum tuorum, in multitudine diverſarum opum,
in vino pingui, in lanis coloris optimi.
19 Dan, & Græcia, & Moſel, in nundinis tuis
propoſuerunt ferrum fabrefactum: ſtacte & cala-
mus in negotiatione tua.
20 Dedan inſtitores tui in tapetibus ad ſedendũ.
21 Arabia, & univerſi principes Cedar, ipſi ne-
gotiatores manus tuæ: cum agnis, & arietibus, &
hœdis venerunt ad te negotiatores tui.
E 22 Venditores Saba, & Reema, ipſi negotiato-
res tui: cum univerſis primis aromatibus, & lapi-
de pretioſo, & auro, quod propoſuerunt in mercatu
tuo.
23 Haran, & Chene, & Eden, negotiatores tui:
Saba, Aſſur, & Chelmad, venditores tui.
24 Ipſi negotiatores tui multifariàm involucris
hyacinthi, & polymitorum, gazarúmque pretio-
ſarum, quæ obvolutæ & aſtrictæ erant funibus:
cedros quoque habebant in negotiationibus tuis.
25 Naves maris, principes tui in negotiatione
tua: & repleta es, & glorificata nimis in corde
maris.
26 In aquis multis adduxerunt te remiges tui:
ventus auſter contrivit te in corde maris.
F 27 Divitiæ tuæ, & theſauri tui, & multiplex in-
ſtrumentum tuum, nautæ tui & gubernatores tui,
qui tenebant ſupellectilem tuam, & populo tuo
præerant: viri quoque bellatores tui, qui erant in
te, cum univerſa multitudine tua, quæ eſt in me-
dio tui: cadent in corde maris in die ruinæ tuæ.
28 A ſonitu clamoris gubernatorum tuorum con-
turbabuntur claſſes:
29 Et deſcendent de navibus ſuis omnes qui te-
nebant remum: nautæ & univerſi gubernatores
maris in terra ſtabunt:
30 Et ejulabunt ſuper te voce magna, & clama-
bunt amarè: & ſuperjacient pulverem capitibus
ſuis, & cinere conſpergentur.
31 Et radent ſuper te calvitium, & accingentur
ciliciis: & plorabunt te in amaritudine animæ
ploratu amariſſimo.
G 32 Et aſſument ſuper te carmen lugubre, &
plangent te: Quæ eſt ut Tyrus, quæ obmutuit in
medio maris?
33 Quæ in exitu negotiationum tuarum de mari
impleſti populos multos: in multitudine divitia-
rum tuarum, & populorum tuorum, ditaſti reges
terræ.
34 Nunc contrita es à mari, in profundis aqua-
rum opes tuæ, & omnis multitudo tua, quæ erat
in medio tui, ceciderunt.
35 Univerſi habitatores inſularum obſtupue-
runt ſuper te: & reges earum omnes tempeſtate
perculſi mutaverunt vultus.
36 Negotiatores populorum ſibilaverunt ſuper
te: ad nihilum deducta es, & non eris uſque in
perpetuum.

CAPUT XXVIII.

Ruina regis Tyri, maxima gloria prius exaltati, ob nimiam ipſius ſuperbiam aliáſque iniquitates: ſimiliter & vaſtatio Sidonis, ac reductio filiorum Iſraël in terram ſuam, vaſtatis ipſorum inimicis.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: A
2 Fili hominis, dic principi Tyri: Hæc
dicit Dominus Deus: Eò quòd elevatum eſt cor
tuum, & dixiſti: Deus ego ſum, & in cathedra
Dei ſedi in corde maris: cùm ſis homo, & non
Deus, & dediſti cor tuum quaſi cor Dei.
3 Ecce ſapientior es tu Daniele: omne ſecre-
tum non eſt abſconditum à te.
4 In ſapientia & prudentia tua feciſti tibi forti-
tudinem: & acquiſiſti aurum & argentum in the-
ſauris tuis.
5 In multitudine ſapientiæ tuæ, & in negotia- B
tione tua multiplicaſti tibi fortitudinem: & ele-
vatum eſt cor tuum in robore tuo.
6 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Eò
quòd elevatum eſt cor tuum quaſi cor Dei:
7 Idcircò ecce ego adducam ſuper te alienos,
robuſtiſſimos Gentium: & nudabunt gladios ſuos
ſuper pulchritudinem ſapientiæ tuæ, & polluent
decorem tuum.
8 Interficient, & detrahent te: & morieris in
interitu occiſorum in corde maris.
9 Numquid dicens loquêris: Deus ego ſum,
coram interficientibus te: cùm ſis homo, & non
Deus, in manu occidentium te?
10 Morte incircumciſorum morieris in manu alie- C
norum: quia ego locutus ſum, ait Dominus Deus.
11 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
Fili hominis leva planctum ſuper regem Tyri:
12 Et dices ei: Hæc dicit Dominus Deus: Tu
ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſapientia, & per-
fectus decore,
13 In deliciis paradiſi Dei fuiſti: omnis lapis
pretioſus operimentum tuum: ſardius, topazius,
& jaſpis, chryſolithus, & onyx, & berillus, ſapphi- D
rus, & carbunculus, & ſmaragdus: aurum opus de-
coris tui: & foramina tua in die, qua conditus es,
præparata ſunt.
14 Tu cherub extentus, & protegens, & poſui
te in monte ſancto Dei, in medio lapidum igni-
torum ambulaſti.
15 Perfectus in viis tuis à die conditionis tuæ,
donec inventa eſt iniquitas in te.
16 In multitudine negotiationis tuæ repleta ſunt
interiora tua iniquitate, & peccaſti: & ejeci te de
monte Dei, & perdidi te, ô cherub protegens, de
medio lapidum ignitorum.
17 Et elevatum eſt cor tuum in decore tuo: per- E
didiſti ſapientiam tuam in decore tuo, in terram
projeci te, ante faciem regum dedi te ut cerne-
rent te.
18 In multitudine iniquitatum tuarum, & ini-
quitate negotiationis tuæ, polluiſti ſanctificatio-
nem tuam: producam ergo ignem de medio tui,
qui comedat te, & dabo te in cinerem ſuper ter-
ram in conſpectu omnium videntium te.
19 Omnes, qui viderint te in Gentibus, obſtu-
peſcent ſuper te: nihili factus es, & non eris in
perpetuum.

20 Et

Digitized by Google

20 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
21 Fili hominis pone faciem tuam contra Si-
donem : & prophetabis de ea,
F 22 Et dices : Hæc dicit Dominus Deus : Ecce
ego ad te Sidon, & glorificabor in medio tui : &
ſcient quia ego Dominus, cum fecero in ea judi-
cia, & ſanctificatus fuero in ea.
23 Et immittam ei peſtilentiam, & ſanguinem
in plateis ejus: & corruent interfecti in medio ejus
gladio per circuitum: & ſcient quia ego Dominus.
24 Et non erit ultrà domui Iſraël offendiculum
amaritudinis, & ſpina dolorem inferens undique
per circuitum eorum, qui adverſantur eis : & ſcient
quia ego Dominus Deus.
G 25 Hæc dicit Dominus Deus: Quando congre-
gavero domum Iſraël de populis in quibus diſperſi
ſunt, ſanctificabor in eis coram Gentibus : &
habitabunt in terra ſua, quam dedi ſervo meo
Jacob.
26 Et habitabunt in ea ſecuri : & ædificabunt
domos, & plantabunt vineas, & habitabunt con-
fidenter, cùm fecero judicia in omnibus qui ad-
verſantur eis per circuitum : & ſcient quia ego
Dominus Deus eorum.

Caput XXIX.

Adverſus regem Ægypti ac regnum ejus, in ſolitudinem redigendum, poſt 40. tamen annos revocandum, licet non ad priſtinam gloriam. Terra Ægypti datur Nabuchodonoſor, eò quòd cum ſuo exercitu laboraverit devaſtando Tyrum.

A 1 IN anno decimo, decimo menſe, undecima die
menſis, factum eſt verbum Domini ad me, di-
cens :
2 Fili hominis pone faciem tuam contra Pha-
raonem regem Ægypti, & prophetabis de eo, &
de Ægypto univerſa :
3 Loquere, & dices: Hæc dicit Dominus Deus :
Ecce ego ad te Pharao rex Ægypti, draco magne,
qui cubas in medio fluminum tuorum, & dicis :
Meus eſt fluvius, & ego feci memetipſum.
4 Et ponam frænum in maxillis tuis : & agglu-
tinabo piſces fluminum tuorum ſquamis tuis : &
extraham te de medio fluminum tuorum, & uni-
verſi piſces tui ſquamis tuis adhærebunt.
B 5 Et projiciam te in deſertum, & omnes piſces
fluminis tui : ſuper faciem terræ cades, non colli-
gêris, neque congregaberis: beſtiis terræ, & vo-
latilibus cæli, dedi te ad devorandum :
* Iſa. 36. 6. 6 Et ſcient omnes habitatores Ægypti quia
ego Dominus : * pro eo quòd fuiſti baculus arun-
dineus domui Iſraël.
7 Quando apprehenderunt te manu, & con-
fractus es, & laceraſti omnem humerum eorum :
& innitentibus eis ſuper te comminutus es, &
diſſolviſti omnes renes eorum.
8 Propterea hæc dicit Dominus Deus : Ecce
ego adducam ſuper te gladium : & interficiam de
te hominem, & jumentum.
9 Et erit Terra Ægypti in deſertum, & in ſo-
litudinem : & ſcient quia ego Dominus : pro eo
quòd dixeris : Fluvius meus eſt, & ego feci eum.
10 Idcircò ecce ego ad te, & ad flumina tua :
dabóque Terram Ægypti in ſolitudines, gladio
diſſipatam, à turre Syenes, uſque ad terminos
Æthiopiæ.
11 Non pertranſibit eam pes hominis, neque C
pes jumenti gradietur in ea : & non habitabitur
quadraginta annis.
12 Dabóque Terram Ægypti deſertam in me-
dio terrarum deſertarum, & civitates ejus in me-
dio urbium ſubverſarum, & erunt deſolatæ qua-
draginta annis : & diſpergam Ægyptios in natio-
nes, & ventilabo eos in terras.
13 Quia hæc dicit Dominus Deus : Poſt finem
quadraginta annorum congregabo Ægyptum de
populis, in quibus diſperſi fuerant.
14 Et reducam captivitatem Ægypti, & collo-
cabo eos in terra Phatures, in terra nativitatis
ſuæ : & erunt ibi in regnum humile :
15 Inter cetera regna erit humillima, & non
elevabitur ultrà ſuper nationes, & imminuam eos
ne imperent Gentibus.
16 Neque erunt ultrà domui Iſraël in confiden- D
tia, docentes iniquitatem, ut fugiant, & ſequan-
tur eos : & ſcient quia ego Dominus Deus.
17 Et factum eſt in vigeſimo & ſeptimo anno,
in primo, in una menſis : factum eſt verbum Do-
mini ad me, dicens :
18 Fili hominis, Nabuchodonoſor rex Babylo-
nis ſervire fecit exercitum ſuum ſervitute magna
adverſus Tyrum : omne caput decalvatum, & om-
nis humerus depilatus eſt : & merces non eſt red-
dita ei, neque exercitui ejus, de Tyro, pro ſervi-
tute qua ſervivit mihi adverſus eam.
19 Propterea hæc dicit Dominus Deus : Ecce
ego dabo Nabuchodonoſor regem Babylonis in
Terra Ægypti : & accipiet multitudinem ejus, &
deprædabitur manubias ejus, & diripiet ſpolia
ejus : & erit merces exercitui illius,
20 Et operi, quo ſervivit adverſus eam : dedi
ei Terram Ægypti, pro eo quòd laboraverit mihi,
ait Dominus Deus.
21 In die illo pullulabit cornu domui Iſraël, &
tibi dabo apertum os in medio eorum : & ſcient
quia ego Dominus.

Caput XXX.

Omnes urbes Ægypti per regem Babylonis vaſtabuntur.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, dicens: A
2 Fili hominis propheta, & dic : Hæc di-
cit Dominus Deus : Ululate, væ, væ diei :
3 Quia juxtà eſt dies, & appropinquat dies
Domini : dies nubis, tempus Gentium erit.
4 Et veniet gladius in Ægyptum : & erit pavor
in Æthiopia, cùm ceciderint vulnerati in Ægy-
pto, & ablata fuerit multitudo illius, & deſtructa
fundamenta ejus.
5 Æthiopia, & Libya, & Lydi, & omne re-
liquum vulgus, & Chub, & filij terræ fœderis,
cum eis gladio cadent.
6 Hæc dicit Dominus Deus : Et corruent ful- B
cientes Ægyptum, & deſtruetur ſuperbia imperij
ejus : à turre Syenes gladio cadent in ea, ait Do-
minus Deus exercituum.
7 Et diſſipabuntur in medio terrarũ deſolatarum,
& urbes ejus in medio civitatũ deſertarum erunt.
8 Et ſcient quia ego Dominus : cùm dedero
ignem in Ægypto, & attriti fuerint omnes auxi-
liatores ejus.

Digitized by Google

9 In die illa egredientur nuntij à facie mea in
trieribus, ad conterendam Æthiopiæ confiden-
tiam; & erit pavor in eis in die Ægypti, quia
abſque dubio veniet.
C 10 Hæc dicit Dominus Deus: Ceſſare faciam
multitudinem Ægypti in manu Nabuchodonoſor
regis Babylonis.
11 Ipſe & populus ejus cum eo, fortiſſimi Gen-
tium, adducentur ad diſperdendam terram: & eva-
ginabunt gladios ſuos ſuper Ægyptum: & imple-
bunt terram interfectis.
12 Et faciam alveos fluminum aridos, & tra-
dam terram in manus peſſimorum: & diſſipabo
terram & plenitudinem ejus manu alienorum, ego
Dominus locutus ſum.
D 13 * Hæc dicit Dominus Deus: Et diſperdam
* Zach. 13.2. ſimulachra, & ceſſare faciam idola de Memphis:
& dux de Terra Ægypti non erit ampliùs: & da-
bo terrorem in Terra Ægypti.
14 Et diſperdam terram Phatures, & dabo ignem
in Taphnis, & faciam judicia in Alexandria.
15 Et effundam indignationem meam ſuper
Peluſium robur Ægypti, & interficiam multitu-
dinem Alexandriæ,
16 Et dabo ignem in Ægypto: quaſi parturiens
dolebit Peluſium, & Alexandria erit diſſipata, &
in Memphis anguſtiæ quotidianæ.
17 Juvenes Heliopoleos & Bubaſti gladio ca-
dent, & ipſæ captivæ ducentur.
E 18 Et in Taphnis nigreſcet dies, cùm contri-
vero ibi ſceptra Ægypti, & defecerit in ea ſuper-
bia potentiæ ejus: ipſam nubes operiet, filiæ au-
tem ejus in captivitatem ducentur.
19 Et judicia faciam in Ægypto: & ſcient quia
ego Dominus.
20 Et factum eſt in undecimo anno, in primo
menſe, in ſeptima menſis, factum eſt verbum Do-
mini ad me, dicens:
F 21 Fili hominis brachium Pharaonis regis Æ-
gypti confregi: & ecce non eſt obvolutum ut reſti-
tueretur ei ſanitas, ut ligaretur pānis, & faſciaretur
linteolis, ut recepto robore poſſet tenere gladium.
22 Proptereà hæc dicit Dominus Deus: Ecce
ego ad Pharaonem regem Ægypti, & comminuam
brachium ejus forte, ſed confractum: & dejiciam
gladium de manu ejus:
23 Et diſpergam Ægyptum in Gentibus, &
ventilabo eos in terris.
G 24 Et confortabo brachia regis Babylonis, da-
bóque gladium meum in manu ejus: & confrin-
gam brachia Pharaonis, & gement gemitibus in-
terfecti coram facie ejus.
25 Et confortabo brachia regis Babylonis, & bra-
chia Pharaonis concident: & ſcient quia ego Do-
minus, cùm dedero gladiū meum in manu regis Ba-
bylonis, & extenderit eum ſuper Terram Ægypti.
26 Et diſpergam Ægyptum in nationes, & ven-
tilabo eos in terras, & ſcient quia ego Dominus.

CAPUT XXXI.

Sublimitatem regis Pharaonis cum Aſſur comparat, & utriuſque ſimilem prædicit interitum.

A 1 ET factum eſt in anno undecimo, tertio men-
ſe, una menſis, factum eſt verbum Domini
ad me, dicens:
2 Fili hominis dic Pharaoni regi Ægypti, & po-
pulo ejus: Cui ſimilis factus es in magnitudine tua?
3 Ecce Aſſur quaſi cedrus in Libano, pulcher
ramis, & frondibus nemoroſus, excelſúſque altitu-
dine, & inter condenſas frondes elevatum eſt ca-
cumen ejus.
4 Aquæ nutrierunt illum, abyſſus exaltavit illum:
flumina ejus manabant in circuitu radicum ejus,
& rivos ſuos emiſit ad univerſa ligna regionis.
5 Proptereà elevata eſt altitudo ejus ſuper omnia B
ligna regionis: & multiplicata ſunt arbuſta ejus,
& elevati ſunt rami ejus præ aquis multis.
6 Cúmque extendiſſet umbram ſuam, in ramis
ejus fecerunt nidos omnia volatilia cæli, & ſub
frondibus ejus genuerunt omnes beſtiæ ſaltuum,
& ſub umbraculo illius habitabat cœtus Gentium
plurimarum.
7 Erátque pulcherrimus in magnitudine ſua, &
in dilatatione arbuſtorum ſuorum: erat enim ra-
dix illius juxta aquas multas.
8 Cedri non fuerunt altiores illo in paradiſo C
Dei, abietes non adæquaverunt ſummitatem ejus,
& platani non fuerunt æquæ frondibus illius: om-
ne lignum paradiſi Dei non eſt aſſimilatum illi, &
pulchritudini ejus.
9 Quoniam ſpecioſum feci eum, & multis con-
denſiſque frondibus: & æmulata ſunt eum omnia
ligna voluptatis, quæ erant in paradiſo Dei.
10 Proptereà hæc dicit Dominus Deus: Pro eo D
quòd ſublimatus eſt in altitudine, & dedit ſummi-
tatem ſuam virentem atque condenſam, & eleva-
tum eſt cor ejus in altitudine ſua:
11 Tradidi eum in manu fortiſſimi Gentium, fa-
ciens faciet ei: juxta impietatem ejus ejeci eum.
12 Et ſuccident eum alieni, & crudeliſſimi na-
tionum, & projicient eum ſuper montes, & in
cunctis convallibus corruent rami ejus, & con-
fringentur arbuſta ejus in univerſis rupibus ter-
ræ: & recedent de umbraculo ejus omnes popŭli
terræ, & relinquent eum.
13 In ruina ejus habitaverunt omnia volatilia E
cæli, & in ramis ejus fuerunt univerſæ beſtiæ re-
gionis.
14 Quam ob rem non elevabuntur in altitudi-
ne ſua omnia ligna aquarum, nec ponent ſublimi-
tatem ſuam inter nemoroſa atque frondoſa, nec
ſtabunt in ſublimitate ſua omnia quæ irrigantur
aquis: quia omnes traditi ſunt in mortem ad ter-
ram ultimam, in medio filiorum hominum, ad eos
qui deſcendunt in lacum.
15 Hæc dicit Dominus Deus: In die quando F
deſcendit ad inferos, induxi luctum, operui eum
abyſſo: & prohibui flumina ejus, & coërcui aquas
multas: contriſtatus eſt ſuper eum Libanus, & om-
nia ligna agri concuſſa ſunt.
16 A ſonitu ruinæ ejus commovi Gentes, cùm
deducerem eum ad infernum cum his qui deſcen-
debant in lacum: & conſolata ſunt in terra infima
omnia ligna voluptatis egregia atque præclara in
Libano, univerſa quæ irrigabantur aquis.
17 Nam & ipſi cum eo deſcendent in infernum
ad interfectos gladio: & brachium uniuſcujuſque
ſedebit ſub umbraculo ejus in medio nationum.
18 Cui aſſimilatus es ô inclyte atque ſublimis
inte

Digitized by Google

inter ligna voluptatis? Ecce deductus es cum lignis voluptatis ad terram ultimam: in medio incircumciſorum dormies, cum eis qui interfecti ſunt gladio: ipſe eſt Pharao, & omnis multitudo ejus, dicit Dominus Deus.

Caput XXXII.

Pharao quantumvis ſublimis, conterendus eſt à rege Babylonis: cujus vaſtatione plurimi reges obſtupeſcent, pluréſque nationes cum eo in abyſſum detrahentur.

A 1 ET factum eſt, duodecimo anno, in menſe duodecimo, in una menſis, factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis aſſume lamentum ſuper Pharaonem regem Ægypti, & dices ad eum: Leoni Gentium aſſimulatus es, & draconi qui eſt in mari: & ventilabas cornu in fluminibus tuis, & conturbabas aquas pedibus tuis, & conculcabas flumina earum.

** Sup. 12. d. 13. 17. f. 20.* 3 Propterea hæc dicit Dominus Deus: * Expandam ſuper te rete meum in multitudine populorum multorum, & extraham te in ſagena mea.

4 Et projiciam te in terram, ſuper faciem agri abjiciam te: & habitare faciam ſuper te omnia volatilia cæli, & ſaturabo de te beſtias univerſæ terræ.

5 Et dabo carnes tuas ſuper montes, & implebo colles tuos ſanie tua.

6 Et irrigabo terram fœtore ſanguinis tui ſuper

B montes, & valles implebuntur ex te.

** Iſai. 13. b. 10. Ioel. 2. b. 10. 3. c. 15. Matt. 24. c. 29.* 7 * Et operiam, cùm extinctus fueris, cælum, & nigreſcere faciam ſtellas ejus: ſolem nube tegam, & luna non dabit lumen ſuum.

8 Omnia luminaria cæli mœrere faciam ſuper te: & dabo tenebras ſuper terram tuam, dicit Dominus Deus, cùm ceciderint vulnerati tui in medio terræ, ait Dominus Deus.

9 Et irritabo cor populorum multorum, cùm induxero contritionem tuam in Gentibus ſuper terras quas neſcis.

10 Et ſtupeſcere faciam ſuper te populos multos: & reges eorum horrore nimio formidabunt ſuper te, cùm volare cœperit gladius meus ſuper facies eorum: & obſtupeſcent repentè ſinguli pro anima ſua in die ruinæ tuæ.

11 Quia hæc dicit Dominus Deus: Gladius regis Babylonis veniet tibi,

C 12 In gladiis fortium dejiciam multitudinem tuam: inexpugnabiles omnes Gentes hæ: & vaſtabunt ſuperbiam Ægypti, & diſſipabitur multitudo ejus.

13 Et perdam omnia jumenta ejus, quæ erant ſuper aquas plurimas: & non conturbabit eas pes hominis ultrà, neque ungula jumentorum turbabit eas.

14 Tunc puriſſimas reddam aquas eorum, & flumina eorum quaſi oleum adducam, ait Dominus Deus:

15 Cùm dedero Terram Ægypti deſolatam: deſeretur autem terra à plenitudine ſua, quando percuſſero omnes habitatores ejus: & ſcient quia ego Dominus.

D 16 Planctus eſt, & plangent eum: filiæ Gentium plangent eum: ſuper Ægyptum, & ſuper multitudinem ejus plangent eum, ait Dominus Deus.

17 Et factum eſt in duodecimo anno, in quintadecima menſis, factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

18 Fili hominis cane lugubre ſuper multitudinem Ægypti: & detrahe eam ipſam, & filias Gentium robuſtarum, ad terram ultimam, cum his qui deſcendunt in lacum.

19 Quò pulchrior es? deſcende, & dormi cum incircumciſis.

20 In medio interfectorum gladio cadent: gladius datus eſt, attraxerunt eam, & omnes populos ejus.

21 Loquentur ei potentiſſimi robuſtorum de medio inferni, qui cum auxiliatoribus ejus deſcenderunt, & dormierunt incircumciſi, interfecti gladio.

22 Ibi Aſſur, & omnis multitudo ejus: in circuitu illius ſepulchra ejus: omnes interfecti, & E qui ceciderunt gladio.

23 Quorum data ſunt ſepulchra in noviſſimis laci: & facta eſt multitudo ejus per gyrum ſepulchri ejus: univerſi interfecti, cadentéſque gladio, qui dederant quondam formidinem in terra viventium.

24 Ibi Ælam, & omnis multitudo ejus per gyrum ſepulchri ſui. omnes hi interfecti, ruentéſque gladio: qui deſcenderunt incircumciſi ad terram ultimam: qui poſuerunt terrorem ſuum in terra viventium, & portaverunt ignominiam ſuam cum his qui deſcendunt in lacum.

25 In medio interfectorum poſuerunt cubile F ejus in univerſis populis ejus: in circuitu ejus ſepulchrum illius: omnes hi incircumciſi, interfectíque gladio. dederunt enim terrorem ſuum in terra viventium, & portaverunt ignominiam ſuam cum his qui deſcendunt in lacum: in medio interfectorum poſiti ſunt.

26 Ibi Moſoch, & Thubal, & omnis multitudo ejus: in circuitu ejus ſepulchra illius. omnes hi incircumciſi, interfectíque & cadentes gladio: quia dederunt formidinem ſuam in terra viventium.

27 Et non dormient cum fortibus, cadentibúſque & incircumciſis, qui deſcenderunt ad infernum cum armis ſuis, & poſuerunt gladios ſuos ſub capitibus ſuis, & fuerunt iniquitates eorum in oſſibus eorum: quia terror fortium facti ſunt in terra viventium.

28 Et tu ergo in medio incircumciſorum contererìs, & dormies cum interfectis gladio.

29 Ibi Idumæa, & reges ejus, & omnes duces G ejus, qui dati ſunt cum exercitu ſuo cum interfectis gladio: & qui cum incircumciſis dormierunt, & cum his qui deſcendunt in lacum.

30 Ibi principes Aquilonis omnes, & univerſi venatores: qui deducti ſunt cum interfectis, paventes, & in ſua fortitudine confuſi: qui dormierunt incircumciſi cum interfectis gladio, & portaverunt confuſionem ſuam cum his qui deſcendunt in lacum.

31 Vidit eos Pharao, & conſolatus eſt ſuper univerſa multitudine ſua, quæ interfecta eſt gladio; Pharao, & omnis exercitus ejus, ait Dominus Deus:

32 Quia

Digitized by Google

32 Quia dedi terrorem meum in terra viven-
tium, & dormivit in medio incircumciſorum cum
interfectis gladio; Pharao, & omnis multitudo
ejus; ait Dominus Deus.

Caput XXXIII.

*Si ſpeculator viſum imminens malum non annuntiaverit,
reus erit pereuntium: quòd ſi annuntiaverit, ſolus is qui ſibi
non cavit reus erit. Juſtus quoque ſi ſuam deſerat juſtitiam,
damnabitur; & impius ſi convertatur, ſalvabitur. Nec confi-
dant de terra ſibi data in poſſeſſionem, quoniam propter ſuas
iniquitates perdentur, & terra in ſolitudinem redigetur.*

A 1 ET factum eſt verbum Domini ad me, dicens:
2 Fili hominis loquere ad filios populi tui,
& dices ad eos: Terra cùm induxero ſuper eam
gladium, & tulerit populus terræ virum unum de
noviſſimis ſuis, & conſtituerit eum ſuper ſe ſpecu-
latorem:
3 Et ille viderit gladium venientem ſuper ter-
ram, & cecinerit buccina, & annuntiaverit po-
pulo:
4 Audiens autem, quiſquis ille eſt, ſonitum buc-
cinæ, & non ſe obſervaverit, veneritque gladius,
& tulerit eum: ſanguis ipſius ſuper caput ejus erit.
5 Sonum buccinæ audivit, & non ſe obſerva-
vit, ſanguis ejus in ipſo erit: ſi autem ſe cuſtodie-
rit, animam ſuam ſalvabit.
B 6 Quòd ſi ſpeculator viderit gladium venien-
tem, & non inſonuerit buccina: & populus ſe non
cuſtodierit, veneritque gladius, & tulerit de eis
animam: ille quidem in iniquitate ſua captus eſt,
ſanguinem autem ejus de manu ſpeculatoris re-
quiram.
* Sup. 3. d. 17. 7 * Et tu fili hominis, ſpeculatorem dedi te
domui Iſraël: audiens ergo ex ore meo ſermonem,
annuntiabis eis ex me.
8 Si me dicente ad impium: Impie, morte morie-
ris: non fueris locutus ut ſe cuſtodiat impius à via
ſua: ipſe impius in iniquitate ſua morietur, ſan-
guinem autem ejus de manu tua requiram.
9 Si autem annuntiante te ad impium ut à viis
ſuis convertatur, non fuerit converſus à via ſua:
ipſe in iniquitate ſua morietur: porrò tu animam
tuam liberaſti.
C 10 Tu ergo fili hominis dic ad domum Iſraël:
Sic locuti eſtis, dicentes: Iniquitates noſtræ, &
peccata noſtra ſuper nos ſunt, & in ipſis nos ta-
beſcimus: quomodo ergo vivere poterimus?
* Sup. 18. e. 23. g. 32. 11 * Dic ad eos: Vivo ego, dicit Dominus
Deus: nolo mortem impij, ſed ut convertatur im-
pius à via ſua, & vivat. Convertimini, converti-
mini à viis veſtris peſſimis: & quare moriemini
domus Iſraël?
12 Tu itaque fili hominis dic ad filios populi
tui: Juſtitia juſti non liberabit eum in quacumque
die peccaverit: & impietas impij non nocebit ei,
in quacumque die converſus fuerit ab impietate
ſua: & juſtus non poterit vivere in juſtitia ſua,
in quacumque die peccaverit.
13 Etiam ſi dixero juſto quòd vita vivat, & con-
fiſus in juſtitia ſua fecerit iniquitatem: omnes ju-
ſtitiæ ejus oblivioni tradentur, & in iniquitate
ſua, quam operatus eſt, in ipſa morietur.
D 14 Si autem dixero impio: Morte morieris: &
egerit pœnitentiam à peccato ſuo, feceritque ju-
dicium & juſtitiam,
15 Et pignus reſtituerit ille impius, rapinám-
que reddiderit, in mandatis vitæ ambulaverit, nec
fecerit quidquam injuſtum: vita vivet, & non
morietur.
16 Omnia peccata ejus quæ peccavit, non impu-
tabuntur ei: judicium & juſtitiam fecit, vita vivet.
17 Et dixerunt filij populi tui: Non eſt æqui
ponderis via Domini: & ipſorum via injuſta eſt.
18 Cùm enim receſſerit juſtus à juſtitia ſua, fe-
ceritque iniquitates, morietur in eis.
19 Et cùm receſſerit impius ab impietate ſua,
feceritque judicium & juſtitiam, vivet in eis.
20 * Et dicitis: Non eſt recta via Domini. * Sup. 18. f. 25.
Unumquemque juxta vias ſuas judicabo de vobis,
domus Iſraël.
21 Et factum eſt in duodecimo anno, in deci- E
mo menſe, in quinta menſis tranſmigrationis no-
ſtræ, venit ad me qui fugerat de Jeruſalem, dicens:
Vaſtata eſt civitas.
22 Manus autem Domini facta fuerat ad me
veſpere, antequam veniret qui fugerat: aperuít-
que os meum donec veniret ad me manè, & aper-
to ore meo non ſilui amplius.
23 Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens:
24 Fili hominis, qui habitant in ruinoſis his
ſuper humum Iſraël, loquentes aiunt: Unus erat
Abraham, & hereditate poſſedit terram: nos au-
tem multi ſumus, nobis data eſt terra in poſſeſſio-
nem.
25 Idcircò dices ad eos: Hæc dicit Dominus F
Deus: Qui in ſanguine comeditis, & oculos ve-
ſtros levatis ad immunditias veſtras, & ſanguinem
funditis: numquid terram hereditate poſſidebitis?
26 Stetiſtis in gladiis veſtris, feciſtis abomina-
tiones, & unuſquiſque uxorem proximi ſui pol-
luit: & terram hereditate poſſidebitis?
27 Hæc dices ad eos: Sic dicit Dominus Deus:
Vivo ego, quia qui in ruinoſis habitant, gladio
cadent: & qui in agro eſt, beſtiis tradetur ad de-
vorandum: qui autem in præſidiis & ſpeluncis
ſunt, peſte morientur.
28 Et dabo terram in ſolitudinem, & in deſer-
tum, & deficiet ſuperba fortitudo ejus: & deſola-
buntur montes Iſraël, eò quòd nullus ſit qui per
eos tranſeat.
29 Et ſcient quia ego Dominus, cùm dedero
terram eorum deſolatam & deſertam, propter uni-
verſas abominationes ſuas, quas operati ſunt.
30 Et tu fili hominis: filij populi tui, qui lo- G
quuntur de te juxta muros, & in oſtiis domorum, &
dicunt unus ad alterum, vir ad proximum ſuum lo-
quentes: Venite, & audiamus quis ſit ſermo egre-
diens à Domino.
31 Et veniunt ad te, quaſi ſi ingrediatur popu-
lus, & ſedent coram te populus meus: & audiunt
ſermones tuos, & non faciunt eos: quia in can-
ticum oris ſui vertunt illos, & avaritiam ſuam ſe-
quitur cor eorum.
32 Et es eis quaſi carmen muſicum, quod ſuavi
dulcíque ſono canitur: & audiunt verba tua, &
non faciunt ea.
33 Et cùm venerit quod prædictum eſt (ecce
enim venit) tunc ſcient quòd prophetes fuerit in-
ter eos.

Caput

Digitized by Google

CAPUT XXXIV.

Ex manibus paſtorum, qui neglecto grege tantùm quæ ſua ſunt quærunt, dicit Dominus ſe oves ſuas liberaturum: quodque eas in judicio paſcet, ſuſcitaturus ſuper eas ſervum ſuum David, ſub quo in omni terra ubertate ſecurè paſcantur: oſtenditque gregem ſuum eſſe populum Iſraël, & ſe Deum ipſorum.

A 1 ET factum eſt verbum Domini ad me, dicens:
2 Fili hominis propheta de paſtoribus Iſraël: propheta, & dices paſtoribus: Hæc dicit Dominus Deus: * Væ paſtoribus Iſraël, qui paſcebant ſemetipſos: nónne greges à paſtoribus paſcuntur?

* Jer. 23. a. 1. Sup. 13. a. 3.

3 Lac comedebatis, & lanis operiebamini, & quod craſſum erat occidebatis: gregem autem meum non paſcebatis.

4 Quod infirmum fuit non conſolidaſtis, & quod ægrotum non ſanaſtis, quod confractum eſt non alligaſtis, & quod abjectum eſt non reduxiſtis, & quod perierat non quæſiſtis: ſed cum auſteritate imperabatis eis, & cum potentia.

5 Et diſperſæ ſunt oves meæ, eò quòd non eſſet paſtor: & factæ ſunt in devorationem omnium beſtiarum agri, & diſperſæ ſunt.

B 6 Erraverunt greges mei in cunctis montibus, & in univerſo colle excelſo: & ſuper omnem faciem terræ diſperſi ſunt greges mei, & non erat qui requireret, non erat, inquam, qui requireret.

7 Propterea paſtores audite verbum Domini:

8 Vivo ego, dicit Dominus Deus: quia pro eo quòd facti ſunt greges mei in rapinam, & oves meæ in devorationem omnium beſtiarum agri, eò quòd non eſſet paſtor: neque enim quæſierunt paſtores mei gregem meum, ſed paſcebant paſtores ſemetipſos, & greges meos non paſcebant:

9 Propterea paſtores audite verbum Domini:

C 10 Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ipſe ſuper paſtores requiram gregem meum de manu eorum, & ceſſare faciam eos ut ultrà non paſcant gregem, nec paſcant ampliùs paſtores ſemetipſos: & liberabo gregem meum de ore eorum, & non erit ultrà eis in eſcam.

11 Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ipſe requiram oves meas, & viſitabo eas.

12 Sicut viſitat paſtor gregem ſuum, in die quando fuerit in medio ovium ſuarum diſſipatarum: ſic viſitabo oves meas, & liberabo eas de omnibus locis, in quibus diſperſæ fuerant in die nubis & caliginis.

D 13 Et educam eas de populis, & congregabo eas de terris, & inducam eas in terram ſuam: & paſcam eas in montibus Iſraël, in rivis, & in cunctis ſedibus terræ.

14 In paſcuis uberrimis paſcam eas, & in montibus excelſis Iſraël erunt paſcua earum: ibi requieſcent in herbis virentibus, & in paſcuis pinguibus paſcentur ſuper montes Iſraël.

15 Ego paſcam oves meas, & ego eas accubare faciam, dicit Dominus Deus.

16 Quod perierat requiram, & quod abjectum erat reducam, & quod confractum fuerat alligabo, & quod infirmum fuerat conſolidabo, & quod pingue & forte cuſtodiam: & paſcam illas in judicio.

17 Vos autem greges mei, hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego judico inter pecus & pecus, arietum & hircorum.

18 Nónne ſatis vobis erat paſcua bona depaſci? E
inſuper & reliquias paſcuarum veſtrarum conculcaſtis pedibus veſtris: & cùm puriſſimam aquam biberetis, reliquam pedibus veſtris turbabatis.

19 Et oves meæ his, quæ conculcata pedibus veſtris fuerant, paſcebantur: & quæ pedes veſtri turbaverant, hæc bibebant.

20 Propterea hæc dicit Dominus Deus ad vos: Ecce ego ipſe judico inter pecus pingue & macilentum:

21 Pro eo quòd lateribus & humeris impingebatis, & cornibus veſtris ventilabatis omnia infirma pecora, donec diſpergerentur foras:

22 Salvabo gregem meum, & non erit ultrà in rapinam, & judicabo inter pecus & pecus.

23 * ET SUSCITABO SUPER EAS PASTOREM UNUM, qui paſcat eas, ſervum meum David: ipſe paſcet eas, & ipſe erit eis in paſtorem. F

24 Ego autem Dominus ero eis in Deum: & ſervus meus David princeps in medio eorum: ego Dominus locutus ſum.

* Iſa. 40. c. 11. Oſee. 3. b. 5. * Joan. 1. g. 45. 10. c. 11. 14.

25 Et faciam cum eis pactum pacis, & ceſſare faciam beſtias peſſimas de terra: & qui habitant in deſerto, ſecuri dormient in ſaltibus.

26 Et ponam eos in circuitu collis mei benedictionem: & deducam imbrem in tempore ſuo: pluviæ benedictionis erunt.

27 Et dabit lignum agri fructum ſuum, & terra dabit germen ſuum, & erunt in terra ſua abſque timore: & ſcient quia ego Dominus, cùm contrivero catenas jugi eorum, & eruero eos de manu imperantium ſibi. G

28 Et non erunt ultrà in rapinam in Gentibus, neque beſtiæ terræ devorabunt eos: ſed habitabunt confidenter abſque ullo terrore.

29 Et ſuſcitabo eis germen nominatum: & non erunt ultrà imminuti fame in terra, neque portabunt ultrà opprobrium gentium.

30 Et ſcient quia ego Dominus Deus eorum cum eis, & ipſi populus meus domus Iſraël: ait Dominus Deus.

31 * Vos autem greges mei, greges paſcuæ meæ, homines eſtis: & ego Dominus Deus veſter, dicit Dominus Deus. * Joan. 10. c. 11.

CAPUT XXXV.

Montis Seir ſive Idumæorum futura vaſtatio, eò quòd populum Dei afflixerint.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: A
2 Fili hominis pone faciem tuam adverſum montem Seir, & prophetabis de eo, & dices illi:

3 Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te mons Seir, & extendam manum meam ſuper te, & dabo te deſolatum atque deſertum.

4 Urbes tuas demoliar, & tu deſertus eris: & ſcies quia ego Dominus.

5 Eò quòd fueris inimicus ſempiternus, & concluſeris filios Iſraël in manus gladij in tẽpore afflictionis eorum, in tempore iniquitatis extremæ. B

6 Propterea vivo ego, dicit Dñs Deus: quoniam ſanguini tradam te, & ſanguis te perſequetur: & cùm ſanguinem oderis, ſanguis perſequetur te.

7 Et

Digitized by Google

7 Et dabo montem Seir deſolatum atque deſer-
tum: & auferam de eo euntem, & redeuntem.
8 Et implebo montes ejus occiſorum ſuorum:
in collibus tuis, & in vallibus tuis, atque in tor-
rentibus interfecti gladio cadent.
C 9 In ſolitudines ſempiternas tradam te, & ci-
vitates tuæ non habitabuntur: & ſcietis quia ego
Dominus Deus.
10 Eò quòd dixeris: Duæ gentes, & duæ ter-
ræ meæ erunt, & hereditate poſſidebo eas: cùm
Dominus eſſet ibi.
11 Propterea vivo ego, dicit Dominus Deus,
quia faciam juxta iram tuam, & ſecundùm zelum
tuum, quem feciſti odio habens eos: & notus ef-
ficiar per eos cùm te judicavero.
D 12 Et ſcies quia ego Dominus audivi univerſa
opprobria tua, quæ locutus es de montibus Iſraël,
dicens: Deſerti, nobis ad devorandum dati ſunt.
13 Et inſurrexiſtis ſuper me ore veſtro, & dero-
gaſtis adverſum me verba veſtra: ego audivi.
14 Hæc dicit Dominus Deus: Lætante univer-
ſa terra, in ſolitudinem te redigam.
15 Sicuti gaviſus es ſuper hereditatem domus
Iſraël, eò quòd fuerit diſſipata, ſic faciam tibi:
diſſipatus eris mons Seir, & Idumæa omnis: &
ſcient quia ego Dominus.

CAPUT XXXVI.

Quia populus Dei erat in opprobrium Gentibus, eò quòd propter ſua peccata diſperſi eſſent in captivitatem, dicit Dominus, non propter illum, ſed propter ſe reducturum eum in terram ſuam; quòdque ſuper ipſum effundet aquam mundam, faciens eam in ſuis præceptis ambulare, magnâque frui felicitate.

A 1 TU autem fili hominis propheta ſuper mon-
*Sup.6.a.3. tes Iſraël, & dices: * Montes Iſraël audite
verbum Domini:
2 Hæc dicit Dominus Deus: Eò quòd dixerit
inimicus de vobis: Euge, altitudines ſempiternæ
in hereditatem datæ ſunt nobis:
3 Propterea vaticinare, & dic: Hæc dicit Do-
minus Deus: Pro eo quòd deſolati eſtis, & con-
culcati per circuitum, & facti in hereditatem re-
liquis Gentibus, & aſcendiſtis ſuper labium lin-
guæ, & opprobrium populi:
4 Propterea montes Iſraël audite verbum Do-
mini Dei: Hæc dicit Dominus Deus montibus,
& collibus, torrentibus, vallibúſque, & deſertis,
parietinis, & urbibus derelictis, quæ depopulatæ
ſunt, & ſubſannatæ à reliquis Gentibus per cir-
cuitum.
B 5 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quo-
niam in igne zeli mei locutus ſum de reliquis Gen-
tibus, & de Idumæa univerſa, quæ dederunt
terram meam ſibi in hereditatem cum gaudio, &
toto corde, & ex animo: & ejecerunt eam ut va-
ſtarent:
6 Idcirco vaticinare ſuper humum Iſraël, &
dices montibus & collibus, jugis & vallibus: Hæc
dicit Dominus Deus: Ecce ego in zelo meo, &
in furore meo locutus ſum, eò quòd confuſionem
gentium ſuſtinueritis.
7 Idcirco hæc dicit Dominus Deus: Ego leva-
vi manum meam, ut Gentes, quæ in circuitu ve-
ſtro ſunt, ipſæ confuſionem ſuam portent.
8 Vos autem montes Iſraël ramos veſtros ger-
minetis, & fructum veſtrum afferatis populo meo
Iſraël: propè enim eſt ut veniat:
9 Quia ecce ego ad vos, & convertar ad vos
& arabimini, & accipietis ſementem.
10 Et multiplicabo in vobis homines, omném- C
que domum Iſraël: & habitabuntur civitates, &
ruinoſa inſtaurabuntur.
11 Et replebo vos hominibus, & jumentis: &
multiplicabuntur, & creſcent: & habitare vos
faciam ſicut à principio, boniſque donabo majo-
ribus quàm habuiſtis ab initio: & ſcietis quia
ego Dominus.
12 Et adducam ſuper vos homines, populum
meum Iſraël, & hereditate poſſidebunt te: & eris
eis in hereditatem, & non addes ultrà ut abſque
eis ſis.
13 Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd
dicunt de vobis: Devoratrix hominum es, &
ſuffocans gentem tuam:
14 Propterea homines non comedes ampliùs,
& gentem tuam non necabis ultrà, ait Dominus
Deus:
15 Nec auditam faciam in te ampliùs confuſio- D
nem Gentium, & opprobrium populorum nequa-
quam portabis, & gentem tuam non amittes am-
pliùs, ait Dominus Deus.
16 Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens:
17 Fili hominis, domus Iſraël habitaverunt in
humo ſua, & polluerunt eam in viis ſuis, & in ſtu-
diis ſuis; juxta immunditiam menſtruatæ facta eſt
via eorum coram me.
18 Et effudi indignationem meam ſuper eos
pro ſanguine, quem fuderunt ſuper terram, &
in idolis ſuis polluerunt eam.
19 Et diſperſi eos in Gentes, & ventilati ſunt
in terras: juxta vias eorum, & adinventiones eo-
rum judicavi eos.
20 Et ingreſſi ſunt ad Gentes, ad quas introie-
runt, & * polluerunt nomen ſanctum meum, cùm *Iſa.
diceretur de eis, Populus Domini iſte eſt, & de 52.b.5.
terra ejus egreſſi ſunt. Rom.2.d.24.
21 Et peperci nomini ſancto meo, quod polluerat E
domus Iſraël in Gentibus, ad quas ingreſſi ſunt.
22 Idcircò dices domui Iſraël: Hæc dicit Do-
minus Deus: Non propter vos ego faciam, domus
Iſraël, ſed propter nomen ſanctum meum, quod
polluiſtis in Gentibus, ad quas intraſtis.
23 Et ſanctificabo nomen meum magnum, quod
pollutum eſt inter Gentes, quod polluiſtis in medio
earum: ut ſciant Gentes quia ego Dominus, ait
Dominus exercituum: cùm ſanctificatus fuero in
vobis coram eis.
24 Tollam quippe vos de Gentibus, & congre-
gabo vos de univerſis terris, & adducam vos in
terram veſtram.
25 Et effundam ſuper vos aquam mundam, &
mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris,
& ab univerſis idolis veſtris mundabo vos.
26 * Et dabo vobis cor novum, & ſpiritum no- *Sup.11.d.19.
vum ponam in medio veſtri: & auferam cor lapi- F
deum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum.
27 Et ſpiritum meum ponam in medio veſtri:
& faciam ut in præceptis meis ambuletis, & judi-
cia mea cuſtodiatis & operemini.

28 Et

28 Et habitabitis in terra, quam dedi patribus veſtris: & eritis mihi in populum, & ego ero vobis in Deum.

29 Et ſalvabo vos ex univerſis iniquinamentis veſtris: & vocabo frumentum, & multiplicabo illud, & non imponam vobis famem.

30 Et multiplicabo fructum ligni, & genimina agri, ut non portetis ultrà opprobrium famis in Gentibus.

31 Et recordabimini viarum veſtrarum peſſimarum, ſtudiorúmque non bonorum: & diſplicebunt vobis iniquitates veſtræ, & ſcelera veſtra.

32 Non propter vos ego faciam, ait Dominus Deus, notum ſit vobis: confundimini, & erubeſcite ſuper viis veſtris, domus Iſraël.

G 33 Hæc dicit Dominus Deus: In die, qua mundavero vos ex omnibus iniquitatibus veſtris, & inhabitari fecero urbes, & inſtauravero ruinoſa,

34 Et terra deſerta fuerit exculta, quæ quondam erat deſolata in oculis omnis viatoris,

35 Dicent: Terra illa inculta, facta eſt ut hortus voluptatis: & civitates deſertæ, & deſtitutæ atque ſuffoſſæ, munitæ ſederunt.

36 Et ſcient Gentes quæcumque derelictæ fuerint in circuitu veſtro, quia ego Dominus ædificavi diſſipata, plantavíque inculta, ego Dominus locutus ſim, & fecerim.

37 Hæc dicit Dominus Deus: Adhuc in hoc invenient me domus Iſraël, ut faciam eis: Multiplicabo eos ſicut gregem hominum,

38 Ut gregem ſanctum, ut gregem Jeruſalem in ſollemnitatibus ejus: Sic erunt civitates deſertæ, plenæ gregibus hominum: & ſcient quia ego Dominus.

CAPUT XXXVII.

In figura aridorum oſſium reviviſcentium, deſignat filios Iſraël qui de omni proſperitate deſperant, reducendos in terram ſuam: & per duo ligna conjuncta ſignificat unum fore regnum Juda & Iſraël, qui ſub uno rege ac paſtore David obſervaturi ſint mandata Domini, qui cum ipſis pactum feriet ſempiternum.

A 1 FActa eſt ſuper me manus Domini, & eduxit me in ſpiritu Domini: & dimiſit me in medio campi, qui erat plenus oſſibus:

2 Et circumduxit me per ea in gyro: erant autem multa valdè ſuper faciem campi, ſiccáque vehementer.

3 Et dixit ad me: Fili hominis putáſne vivent oſſa iſta? Et dixi: Domine Deus, tu noſti.

4 Et dixit ad me: Vaticinare de oſſibus iſtis: & dices eis: Oſſa arida audite verbum Domini.

5 Hæc dicit Dominus Deus oſſibus his: Ecce ego intromittam in vos ſpiritum, & vivetis.

B 6 Et dabo ſuper vos nervos, & ſuccreſcere faciam ſuper vos carnes, & ſuperextendam in vobis cutem: & dabo vobis ſpiritum, & vivetis, & ſcietis quia ego Dominus.

7 Et prophetavi ſicut præceperat mihi: factus eſt autem ſonitus, prophetante me, & ecce commotio: & acceſſerunt oſſa ad oſſa, unumquodque ad juncturam ſuam.

8 Et vidi, & ecce ſuper ea nervi & carnes aſcenderunt: & extenta eſt in eis cutis deſuper, & ſpiritum non habebant.

C 9 Et dixit ad me: Vaticinare ad ſpiritum, vaticinare fili hominis, & dices ad ſpiritum: Hæc dicit Dominus Deus: A quattuor ventis veni ſpiritus, & inſuffla ſuper interfectos iſtos, & reviviſcant.

10 Et prophetavi ſicut præceperat mihi: & ingreſſus eſt in ea ſpiritus, & vixerunt: ſteterúntque ſuper pedes ſuos exercitus grandis nimis valdè.

11 Et dixit ad me: Fili hominis, oſſa hæc univerſa, domus Iſraël eſt: ipſi dicunt: Aruerunt oſſa noſtra, & periit ſpes noſtra, & abſciſſi ſumus.

12 Proptereà vaticinare, & dices ad eos: Hæc D
dicit Dominus Deus: Ecce ego aperiam tumulos veſtros, & educam vos de ſepulchris veſtris, populus meus: & inducam vos in terram Iſraël.

13 Et ſcietis quia ego Dominus, cùm aperuero ſepulchra veſtra, & eduxero vos de tumulis veſtris, popule meus:

14 Et dedero ſpiritum meum in vobis, & vixeritis, & requieſcere vos faciam ſuper humum veſtram: & ſcietis quia ego Dominus locutus ſum, & feci, ait Dominus Deus.

15 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:

16 Et tu fili hominis ſume tibi lignum unum: & ſcribe ſuper illud: Judæ, & filiorum Iſraël ſociorum ejus: & tolle lignum alterum, & ſcribe ſuper illud: Ioſeph ligno Ephraim, & cunctæ domui Iſraël, ſociorúmque ejus.

17 Et adjunge illa, unum ad alterum tibi in li- E
gnum unum: & erunt in unionem in manu tua.

18 Cùm autem dixerint ad te filij populi tui loquẽtes: Nónne indicas nobis quid in his tibi velis?

19 Loquêris ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego aſſumam lignum Joſeph, quod eſt in manu Ephraim, & tribus Iſraël, quæ ſunt ei adjunctæ: & dabo eas pariter cum ligno Juda, & faciam eas in lignum unum: & erunt unum in manu ejus.

20 Erunt autem ligna, ſuper quæ ſcripſeris in manu tua, in oculis eorum.

21 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: F
Ecce ego aſſumam filios Iſraël de medio nationum, ad quas abierunt: & congregabo eos undique, & adducam eos ad humum ſuam.

22 * Et faciam eos in gentem unam in terra in *Joan. 10.d.16.
montibus Iſraël, & rex unus erit omnibus imperans: & non erunt ultrà duæ gentes, nec dividentur ampliùs in duo regna.

23 Neque polluentur ultrà in idolis ſuis, & abominationibus ſuis, & cunctis iniquitatibus ſuis: & ſalvos eos faciam de univerſis ſedibus, in quibus peccaverunt, & emundabo eos: & erunt mihi populus, & ego ero eis Deus. G

24 * Et ſervus meus David rex ſuper eos, & paſtor unus erit omnium eorum: in judiciis meis ambulabunt, & mandata mea cuſtodient, & facient ea. *Iſa. 40. c. 11. Jer. 23. a. 5. Sup. 34. f. 23. Dan. 9. f. 24. Joan. 1. g. 45.

25 Et habitabunt ſuper terram, quam dedi ſervo meo Iacob, in qua habitaverunt patres veſtri: & habitabunt ſuper eam ipſi, & filij eorum, & filij filiorum eorum, uſque in ſempiternum: & David ſervus meus princeps eorum in perpetuum.

26 * Et percutiam illis fœdus pacis, pactum ſempiternum erit eis: & fundabo eos, & multiplicabo, & dabo ſanctificationem meam in medio eorum in perpetuum. *Pſ. 109. b. 4. 116. a. 1. Joan. 12. e. 34.

27 Et erit tabernaculum meum in eis: & ero
eis Deus, & ipſi erunt mihi populus.
28 Et ſcient Gentes quia ego Dominus ſancti-
ficator Iſraël, cùm fuerit ſanctificatio mea, in
medio eorum in perpetuum.

CAPUT XXXVIII.

Habitantibus poſt reductam captivitatem ſecurè filiis Iſraël in oppidis ſuis, adducet Dominus in noviſſimis diebus contra eos Gog cum ingenti exercitu: ſed & hunc cum ſuo exercitu multis cladibus poſteà conſumet.

A 1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
Inf. 39. a.1. 2 Fili hominis, pone faciem tuam contra
Apoc. 20. c.7. Gog, terram Magog, principem capitis Moſoch
& Thubal: & vaticinare de eo.
3 Et dices ad eum: Hæc dicit Dominus Deus:
Ecce ego ad te Gog principem capitis Moſoch &
Thubal,
4 Et circumagam te, & ponam frænum in ma-
xillis tuis: & educam te, & omnem exercitum
tuum, equos & equites veſtitos loricis univerſos,
multitudinem magnam, haſtam & clypeum arri-
pientium & gladium.
B 5 Perſæ, Æthiopes, & Libyes cum eis, omnes
ſcutati & galeati.
6 Gomer, & univerſa agmina ejus, domus
Thogorma, latera Aquilonis, & totum robur ejus,
populíque multi tecum.
7 Præpara, & inſtrue te, & omnem multitudi-
nem tuam, quæ coacervata eſt ad te: & eſto eis
in præceptum.
8 Poſt dies multos viſitaberis: in noviſſimo
annorum venies ad terram, quæ reverſa eſt à gla-
dio, & congregata eſt de populis multis ad montes
Iſraël, qui fuerunt deſerti jugiter: hæc de popu-
lis educta eſt, & habitabunt in ea confidenter
univerſi.
C 9 Aſcendens autem quaſi tempeſtas venies, &
quaſi nubes, ut operias terram tu, & omnia agmi-
na tua, & populi multi tecum.
10 Hæc dicit Dominus Deus: In die illa aſcen-
dent ſermones ſuper cor tuum, & cogitabis cogi-
tationem peſſimam:
11 Et dices: Aſcendam ad terram abſque mu-
ro: veniam ad quieſcentes habitantéſque ſecurè:
hi omnes habitant ſine muro, vectes & portæ non
ſunt eis:
D 12 Ut diripias ſpolia, & invadas prædam, ut
inferas manum tuam ſuper eos, qui deſerti fue-
rant, & poſteà reſtituti, & ſuper populum, qui
eſt congregatus ex Gentibus, qui poſſidere cœpit,
& eſſe habitator umbilici terræ.
13 Saba, & Dedan, & negotiatores Tharſis,
& omnes leones ejus dicent tibi: Numquid ad ſu-
menda ſpolia tu venis? ecce ad diripiendam præ-
dam congregaſti multitudinem tuam, ut tollas ar-
gentum, & aurum, & auferas ſupellectilem, atque
ſubſtantiam, & diripias manubias infinitas.
14 Propterea vaticinare fili hominis, & dices
ad Gog: Hæc dicit Dominus Deus: Numquid
non in die illo, cùm habitaverit populus meus
Iſraël confidenter, ſcies?
E 15 Et venies de loco tuo à lateribus Aquilonis
tu, & populi multi tecum, aſcenſores equorum
univerſi, cœtus magnus, & exercitus vehemens.
16 Et aſcendes ſuper populum meum Iſraël
quaſi nubes, ut operias terram. In noviſſimis die-
bus eris, & adducam te ſuper terram meam: ut
ſciant Gentes me, cùm ſanctificatus fuero in te in
oculis eorum, ô Gog.
17 Hæc dicit Dominus Deus: Tu ergo ille es, F
de quo locutus ſum in diebus antiquis, in manu
ſervorum meorum prophetarum Iſraël, qui pro-
phetaverunt in diebus illorum temporum, ut ad-
ducerem te ſuper eos.
18 Et erit in die illa, in die adventus Gog ſu-
per terram Iſraël, ait Dominus Deus, aſcendet
indignatio mea in furore meo.
19 Et in zelo meo, in igne iræ meæ locutus
ſum. Quia in die illa erit commotio magna ſuper
terram Iſraël:
20 Et * commovebuntur à facie mea piſces ma- ** Matth. 24. c.29.*
ris, & volucres cæli, & beſtiæ agri, & omne *Lucæ 21. c.25.*
reptile quod movetur ſuper humum, cunctíque
homines qui ſunt ſuper faciem terræ: & ſubver-
tentur montes, & cadent ſepes, & omnis murus
corruet in terram.
21 Et convocabo adverſus eum in cunctis mon- G
tibus meis gladium, ait Dominus Deus: gladius
uniuſcujuſque in fratrem ſuum dirigetur.
22 Et judicabo eum peſte, & ſanguine, & im-
bre vehementi, & lapidibus immenſis: ignem &
ſulphur pluam ſuper eum, & ſuper exercitum ejus,
& ſuper populos multos, qui ſunt cum eo.
23 Et magnificabor, & ſanctificabor: & notus
ero in oculis multarum gentium, & ſcient quia
ego Dominus.

CAPUT XXXIX.

Adducet Dominus Gog contra Iſraël, ſed ipſum cum toto ejus exercitu ibi perdet; in cujus ſepultura ſeptem menſibus occupabuntur ad mundandam terram: Dominus filios Iſraël propter peccata ipſorum tradidit in captivitatem, ſed reducet eos in terram ſuam ad nominis ſui glorificationem.

1 TU autem fili hominis vaticinare adverſum A
Gog, & dices: Hæc dicit Dominus Deus:
Ecce ego ſuper te Gog principem capitis Moſoch
& Thubal:
2 Et circumagam te, & educam te, & aſcen-
dere te faciam de lateribus Aquilonis: & adducam
te ſuper montes Iſraël.
3 Et percutiam arcum tuum in manu ſiniſtra tua,
& ſagittas tuas de manu dextera tua dejiciam.
4 Super montes Iſraël cades tu, & omnia agmi-
na tua, & populi tui, qui ſunt tecum: feris, avi-
bus, omníque volatili, & beſtiis terræ, dedi te ad
devorandum.
5 Super faciem agri cades: quia ego locutus ſum,
ait Dominus Deus. B
6 Et immittam ignem in Magog, & in his qui
habitant in inſulis confidenter: & ſcient quia
ego Dominus.
7 Et nomen ſanctum meum notum faciam in
medio populi mei Iſraël, & non polluam nomen
ſanctum meum amplius: & ſcient Gentes quia
ego Dominus ſanctus Iſraël.
8 Ecce venit, & factum eſt, ait Dominus Deus:
hæc eſt dies, de qua locutus ſum.
9 Et egredientur habitatores de civitatibus
Iſraël, & ſuccendent, & comburent arma, cly-
peum,

Digitized by Google

peum, & haſtas, arcum, & ſagittas, & baculos manuum, & contos: & ſuccendent ea igni ſeptem annis.

C 10 Et non portabunt ligna de regionibus, neque ſuccident de ſaltibus: quoniam arma ſuccendent igni, & deprædabuntur eos, quibus prædæ fuerant, & diripient vaſtatores ſuos, ait Dominus Deus.

11 Et erit in die illa: dabo Gog locum nominatum ſepulchrum in Iſraël: vallem viatorum ad Orientem maris, quæ obſtupeſcere faciet prætereuntes: & ſepelient ibi Gog & omnem multitudinem ejus, & vocabitur vallis multitudinis Gog.

12 Et ſepelient eos domus Iſraël, ut mundent terram ſeptem menſibus.

13 Sepeliet autem eum omnis populus terræ, & erit eis nominata dies, in qua glorificatus ſum, ait Dominus Deus.

D 14 Et viros jugiter conſtituent luſtrantes terram, qui ſepeliant & requirant eos qui remanſerant ſuper faciem terræ, ut emundent eam: poſt menſes autem ſeptem quærere incipient.

15 Et circuibunt peragrantes terram: cúmque viderint os hominis, ſtatuent juxta illud titulum, donec ſepeliant illud polinctores in valle multitudinis Gog.

16 Nomen autem civitatis Amona, & mundabunt terram.

E 17 Tu ergo fili hominis, hæc dicit Dominus Deus: Dic omni volucri, & univerſis avibus, cunctíſque beſtiis agri: Convenite, properate, concurrite undique ad victimam meam, quam ego immolo vobis, victimam grandem ſuper montes Iſraël: ut comedatis carnem, & bibatis ſanguinem.

18 Carnes fortium comedetis, & ſanguinem principum terræ bibetis: arietum, & agnorum, & hircorum, taurorúmque & altilium, & pinguium omnium.

19 Et comedetis adipem in ſaturitatem, & bibetis ſanguinem in ebrietatem, de victima, quam ego immolabo vobis:

20 Et ſaturabimini ſuper menſam meam de equo, & equite forti, & de univerſis viris bellatoribus, ait Dominus Deus.

21 Et ponam gloriam meam in Gentibus: & videbunt omnes gentes judicium meum, quod fecerim; & manum meam, quam poſuerim ſuper eos.

F 22 Et ſcient domus Iſraël, quia ego Dominus Deus eorum, à die illa, & deinceps.

23 Et ſcient Gentes quoniam in iniquitate ſua capta ſit domus Iſraël, eò quòd dereliquerint me, & abſconderim faciem meam ab eis: & tradiderim eos in manus hoſtium, & ceciderint in gladio univerſi.

24 Juxta immunditiam eorum & ſcelus feci eis, & abſcondi faciem meam ab illis.

25 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Nunc reducam captivitatem Jacob, & miſerebor omnis domus Iſraël: & aſſumam zelum pro nomine ſancto meo.

G 26 Et portabunt confuſionem ſuam, & omnem prævaricationem, qua prævaricati ſunt in me, cùm habitaverint in terra ſua confidenter neminem formidantes:

27 Et reduxero eos de populis, & congregavero de terris inimicorum ſuorum, & ſanctificatus fuero in eis, in oculis gentium plurimarum.

28 * Et ſcient quia ego Dominus Deus eorum, eò quòd tranſtulerim eos in nationes, & congregaverim eos ſuper terram ſuam, & non dereliquerim quemquam ex eis ibi. *Sup. 16. 6. 13.

29 Et non abſcondam ultrà faciem meam ab eis, eò quòd effuderim ſpiritum meum ſuper omnem domum Iſraël, ait Dominus Deus.

CAPUT XL.

Propheta oſtenditur futura reædificatio civitatis, cum menſura in longitudine, latitudine & altitudine ſingularum domuum, portarum, thalamorum, frontium, feneſtrarum, veſtibulorum & cubiculorum & graduum: item menſuratio quattuor menſarum ad immolanda ſacrificia: rurſum gazophylacia cantorum & ſacerdotum, ac veſtibula templi.

1 IN vigeſimoquinto anno tranſmigrationis noſtræ, in exordio anni, decima menſis, quartodecimo anno poſtquam percuſſa eſt civitas: in ipſa hac die facta eſt ſuper me manus Domini, & adduxit me illuc. A

2 In viſionibus Dei adduxit me in terram Iſraël, & dimiſit me ſuper montem excelſum nimis: ſuper quem erat quaſi ædificium civitatis vergentis ad Auſtrum.

3 Et introduxit me illuc: & ecce vir, cujus erat ſpecies quaſi ſpecies æris, & funiculus lineus in manu ejus, & calamus menſuræ in manu ejus: ſtabat autem in porta.

4 Et locutus eſt ad me idem vir: Fili hominis vide oculis tuis, & auribus tuis audi, & pone cor tuum in omnia, quæ ego oſtendam tibi: quia ut oſtendantur tibi adductus es huc: annuntia omnia, quæ tu vides, domui Iſraël.

5 Et ecce murus forinſecus in circuitu domus undique, & in manu viri calamus menſuræ ſex cubitorum, & palmo: & menſus eſt latitudinem ædificij calamo uno, altitudinem quoque calamo uno.

6 Et venit ad portam, quæ reſpiciebat viam Orientalem, & aſcendit per gradus ejus: & menſus eſt limen portæ calamo uno latitudinem, id eſt limen unum calamo uno in latitudine: B

7 Et thalamum uno calamo in longum, & uno calamo in latum: & inter thalamos, quinque cubitos:

8 Et limen portæ juxta veſtibulum portæ intrinſecus calamo uno.

9 Et menſus eſt veſtibulum portæ octo cubitorum, & frontem ejus duobus cubitis: veſtibulum autem portæ erat intrinſecus.

10 Porrò thalami portæ ad viam Orientalem, tres hinc & tres inde: menſura una trium, & menſura una frontium ex utraque parte.

11 Et menſus eſt latitudinem liminis portæ, decem cubitorum: & longitudinem portæ, tredecim cubitorum:

12 Et marginem ante thalamos cubiti unius: & cubitus unus finis utrimque: thalami autem, ſex cubitorum erant hinc & inde.

13 Et menſus eſt portam à tecto thalami uſque ad tectum ejus, latitudinem viginti quinque cubitorum: oſtium contra oſtium.

Digitized by Google

14 Et fecit frontes per ſexaginta cubitos: & ad frontem atrium portæ undique per circuitum.

15 Et ante faciem portæ, quæ pertingebat uſque ad faciem veſtibuli portæ interioris, quinquaginta cubitos.

C 16 Et feneſtras obliquas in thalamis, & in frontibus eorum, quæ erant intra portam undique per circuitum: ſimiliter autem erant & in veſtibulis feneſtræ per gyrum intrinſecus, & ante frontes pictura palmarum.

17 Et eduxit me ad atrium exterius, & ecce gazophylacia, & pavimentum ſtratum lapide in atrio per circuitum: triginta gazophylacia in circuitu pavimenti.

18 Et pavimentum in fronte portarum, ſecundùm longitudinem portarum erat inferius.

19 Et menſus eſt latitudinem à facie portæ inferioris uſque ad frontem atrij interioris extrinſecus, centum cubitos ad Orientem, & ad Aquilonem.

20 Portam quoque, quæ reſpiciebat viam Aquilonis atrij exterioris, menſus eſt tam in longitudine, quàm in latitudine.

21 Et thalamos ejus tres hinc, & tres inde: & frontem ejus, & veſtibulum ejus ſecundùm menſuram portæ prioris, quinquaginta cubitorum longitudinem ejus, & latitudinem viginti quinque cubitorum.

D 22 Feneſtræ autem ejus, & veſtibulum, & ſculpturæ ſecundùm menſuram portæ, quæ reſpiciebat ad Orientem: & ſeptem graduum erat aſcenſus ejus, & veſtibulum ante eam.

23 Et porta atrij interioris contra portam Aquilonis, & Orientalem: & menſus eſt à porta uſque ad portam centum cubitos.

24 Et eduxit me ad viam Auſtralem, & ecce porta, quæ reſpiciebat ad Auſtrum: & menſus eſt frontem ejus, & veſtibulum ejus, juxta menſuras ſuperiores.

25 Et feneſtras ejus, & veſtibula in circuitu, ſicut feneſtras ceteras: quinquaginta cubitorum longitudine, & latitudine vigintiquinque cubitorum.

26 Et in gradibus ſeptem aſcendebatur ad eam: & veſtibulum ante fores ejus: & cælatæ palmæ erant, una hinc, & altera inde in fronte ejus.

27 Et porta atrij interioris in via Auſtrali: & menſus eſt à porta uſque ad portam in via Auſtrali, centum cubitos.

28 Et introduxit me in atrium interius ad portam Auſtralem, & menſus eſt portam juxta menſuras ſuperiores.

29 Thalamum ejus, & frontem ejus, & veſtibulum ejus eiſdem menſuris: & feneſtras ejus, & veſtibulum ejus in circuitu, quinquaginta cubitos longitudinis, & latitudinis vigintiquinque cubitos.

E 30 Et veſtibulum per gyrum longitudine vigintiquinque cubitorum, & latitudine quinque cubitorum.

31 Et veſtibulum ejus ad atrium exterius, & palmas ejus in fronte: & octo gradus erant, quibus aſcendebatur per eam.

32 Et introduxit me in atrium interius per viam Orientalem: & menſus eſt portam ſecundùm menſuras ſuperiores.

33 Thalamum ejus, & frontem ejus, & veſtibulum ejus, ſicut ſuprà: & feneſtras ejus, & veſtibula ejus in circuitu, longitudine quinquaginta cubitorum, & latitudine vigintiquinque cubitorum.

34 Et veſtibulum ejus, id eſt atrij exterioris: & palmæ cælatæ in fronte ejus hinc & inde: & in octo gradibus aſcenſus ejus.

35 Et introduxit me ad portam, quæ reſpiciebat ad Aquilonem: & menſus eſt ſecundùm menſuras ſuperiores.

36 Thalamum ejus, & frontem ejus, & veſtibulum ejus, & feneſtras ejus per circuitum, longitudine quinquaginta cubitorum, & latitudine vigintiquinque cubitorum.

37 Et veſtibulum ejus reſpiciebat ad atrium exterius: & cælatura palmarum in fronte ejus hinc & inde: & in octo gradibus aſcenſus ejus.

38 Et per ſingula gazophylacia oſtium in frontibus portarum: ibi lavabant holocauſtum. F

39 Et in veſtibulo portæ, duæ menſæ hinc, & duæ menſæ inde: ut immoletur ſuper eas holocauſtum & pro peccato, & pro delicto.

40 Et ad latus exterius, quod aſcendit ad oſtium portæ, quæ pergit ad Aquilonem, duæ menſæ: & ad latus alterum ante veſtibulum portæ, duæ menſæ.

41 Quattuor menſæ hinc, & quattuor menſæ inde: per latera portæ octo menſæ erant, ſuper quas immolabant.

42 Quattuor autem menſæ ad holocauſtum, de lapidibus quadris extructæ: longitudine cubiti unius & dimidij: & latitudine cubiti unius & dimidij: & altitudine cubiti unius: ſuper quas ponãt vaſa, in quibus immolatur holocauſtum, & victima.

43 Et labia earum palmi unius, reflexa intrinſecus per circuitum: ſuper menſas autem carnes oblationis.

44 Et extra portam interiorem, gazophylacia cantorum in atrio interiori, quod erat in latere portæ reſpicientis ad Aquilonem: & facies eorum contra viam Auſtralem, una ex latere portæ Orientalis, quæ reſpiciebat ad viam Aquilonis. G

45 Et dixit ad me: Hoc eſt gazophylacium, quod reſpicit viam Meridianam; ſacerdotum erit, qui excubant in cuſtodiis templi.

46 Porrò gazophylacium, quod reſpicit ad viam Aquilonis, ſacerdotum erit, qui excubant ad miniſterium altaris. iſti ſunt filij Sadoc, qui accedunt de filiis Levi ad Dominum ut miniſtrent ei.

47 Et menſus eſt atrium longitudine centum cubitorum, & latitudine centum cubitorum per quadrum: & altare ante faciem templi.

48 Et introduxit me in veſtibulum templi: & menſus eſt veſtibulum quinque cubitis hinc, & quinque cubitis inde: & latitudinem portæ trium cubitorum hinc, & trium cubitorum inde.

49 Longitudinem autem veſtibuli viginti cubitorum, & latitudinem undecim cubitorum, & octo gradibus aſcendebatur ad eam. Et columnæ erant in frontibus; una hinc, & altera inde.

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT XLI.

Diſpoſitio reædificandi templi juxta partes ſingulas.

A 1 ET introduxit me in templum, & menſus eſt frontes, ſex cubitos latitudinis hinc, & ſex cubitos inde, latitudinem tabernaculi.

2 Et latitudo portæ, decem cubitorum erat: & latera portæ, quinque cubitis hinc, & quinque cubitis inde: & menſus eſt longitudinem ejus quadraginta cubitorum, & latitudinem viginti cubitorum.

3 Et introgreſſus intrinſecus menſus eſt in fronte portæ duos cubitos: & portam, ſex cubitorum: & latitudinem portæ, ſeptem cubitorum.

4 Et menſus eſt longitudinem ejus viginti cubitorum, & latitudinem ejus viginti cubitorum, ante faciem templi: & dixit ad me: Hoc eſt ſanctum ſanctorum.

5 Et menſus eſt parietem domus ſex cubitorum: & latitudinem lateris quattuor cubitorum undique per circuitum domus.

6 Latera autem, latus ad latus, bis triginta tria: & erant eminentia, quæ ingrederentur per parietem domus, in lateribus per circuitum, ut continerent, & non attingerent parietem templi.

B 7 Et platea erat in rotundum, aſcendens ſurſum per cochleam, & in cœnaculum templi deferebat per gyrum: idcircò latius erat templum in ſuperioribus: & ſic de inferioribus aſcendebatur ad ſuperiora in medium.

8 Et vidi in domo altitudinem per circuitum, fundata latera ad menſuram calami ſex cubitorum ſpatio:

9 Et latitudinem per parietem lateris forinſecus quinque cubitorum: & erat interior domus in lateribus domus.

10 Et inter gazophylacia latitudinem viginti cubitorum in circuitu domus undique,

11 Et oſtium lateris ad orationem: oſtium unum ad viam Aquilonis, & oſtium unum ad viam Auſtralem: & latitudinem loci ad orationem, quinque cubitorum in circuitu.

12 Et ædificium quod erat ſeparatum, verſúmque ad viam reſpicientem ad mare, latitudinis ſeptuaginta cubitorum. paries autem ædificij, quinque cubitorum latitudinis per circuitum: & longitudo ejus nonaginta cubitorum.

C 13 Et menſus eſt domus longitudinem, centum cubitorum: & quod ſeparatum erat ædificium, & parietes ejus, longitudinis centum cubitorum.

14 Latitudo autem ante faciem domus, & ejus quod erat ſeparatum contra Orientem, centum cubitorum.

15 Et menſus eſt longitudinem ædificij contra faciem ejus, quòd erat ſeparatum ad dorſum: ethecas ex utraque parte centum cubitorum: & templum interius, & veſtibula atrij.

16 Limina, & feneſtras obliquas, & ethecas in circuitu per tres partes, contra uniuſcujuſque limen, ſtratúmque ligno per gyrum in circuitu: terra autem uſque ad feneſtras, & feneſtræ clauſæ ſuper oſtia.

17 Et uſque ad domum interiorem, & forinſecus per omnem parietem in circuitu intrinſecus, & forinſecus, ad menſuram.

18 Et fabrefacta cherubim & palmæ: & palma inter cherub & cherub, duáſque facies habebat cherub.

19 Faciem hominis juxta palmam ex hac parte, & faciem leonis juxta palmam ex alia parte, expreſſam per omnem domum in circuitu.

20 De terra uſque ad ſuperiora portæ cherubim & palmæ cælatæ erant in pariete templi.

21 Limen quadrangulum, & facies ſanctuarij, D
aſpectus contra aſpectum.

22 Altaris lignei trium cubitorum altitudo, & longitudo ejus duorum cubitorum: & anguli ejus, & longitudo ejus, & parietes ejus lignei. Et locutus eſt ad me: Hæc eſt menſa coram Domino.

23 Et duo oſtia erant in templo, & in ſanctuario.

24 Et in duobus oſtiis ex utraque parte bina erant oſtiola, quæ in ſe invicem plicabantur: bina enim oſtia erant ex utraque parte oſtiorum.

25 Et cælata erant in ipſis oſtiis templi cherubim, & ſculpturæ palmarum, ſicut in parietibus quoque expreſſæ erant: quam ob rem & groſſiora erant ligna in veſtibuli fronte forinſecus.

26 Super quæ feneſtræ obliquæ, & ſimilitudo palmarum hinc atque inde in humerulis veſtibuli, ſecundùm latera domus latitudinémque parietum.

CAPUT XLII.

De gazophylaciis, ceteriſque quæ ad ſacrorum uſum pertinent reædificandis.

1 ET eduxit me in atrium exterius per viam ducentem ad Aquilonem, & introduxit me in gazophylacium, quod erat contra ſeparatum ædificium, & contra ædem vergentem ad Aquilonem. A

2 In facie longitudinis, centum cubitos oſtij Aquilonis: & latitudinis quinquaginta cubitos,

3 Contra viginti cubitos atrij interioris, & contra pavimentum ſtratum lapide atrij exterioris, ubi erat porticus juncta porticui triplici.

4 Et ante gazophylacia deambulatio decem cubitorum latitudinis, ad interiora reſpiciens viæ cubiti unius. Et oſtia eorum ad Aquilonem:

5 Ubi erant gazophylacia in ſuperioribus humiliora: quia ſupportabant porticus, quæ ex illis eminebant de inferioribus, & de mediis ædificij.

6 Triſtega enim erant, & non habebant columnas, ſicut erant columnæ atriorum: propterea eminebant de inferioribus, & de mediis à terra cubitis quinquaginta. B

7 Et peribolus exterior ſecundùm gazophylacia, quæ erant in via atrij exterioris ante gazophylacia: longitudo ejus quinquaginta cubitorum.

8 Quia longitudo erat gazophylaciorum atrij exterioris, quinquaginta cubitorum: & longitudo ante faciem templi, centum cubitorum.

9 Et erat ſubter gazophylacia hæc introitus ab Oriente ingredientium in ea de atrio exteriori.

10 In latitudine periboli atrij, quod erat contra

Digitized by Google

viam Orientalem, in faciem ædificij ſeparati, &
erant ante ædificium gazophylacia.
C 11 Et via ante faciem eorum, juxta ſimilitudi-
nem gazophylaciorum, quæ erant in via Aquilo-
nis: ſecundùm longitudinem eorum, ſic & latitudo
eorum: & omnis introitus eorum, & ſimilitudi-
nes, & oſtia eorum.
12 Secundùm oſtia gazophylaciorum, quæ erant
in via reſpiciente ad Notum: oſtium in capite
viæ: quæ via erat ante veſtibulum ſeparatum per
viam Orientalem ingredientibus.
13 Et dixit ad me: Gazophylacia Aquilonis, &
gazophylacia Auſtri, quæ ſunt ante ædificium ſe-
paratum: hæc ſunt gazophylacia ſancta: in qui-
bus veſcuntur ſacerdotes, qui appropinquant ad
Dominum in ſancta ſanctorum: ibi ponent ſancta
ſanctorum, & oblationem pro peccato, & pro de-
licto: locus enim ſanctus eſt.
14 Cùm autem ingreſſi fuerint ſacerdotes, non
egredientur de ſanctis in atrium exterius: & ibi re-
ponent veſtimenta ſua, in quibus miniſtrant, quia
ſancta ſunt: veſtientúrque veſtimentis aliis, &
ſic procedent ad populum.
D 15 Cúmque compleſſet menſuras domus inte-
rioris, eduxit me per viam portæ, quæ reſpiciebat
ad viam Orientalem: & menſus eſt eam undique
per circuitum.
16 Menſus eſt autem contra ventum Orienta-
lem calamo menſuræ, quingentos calamos in ca-
lamo menſuræ per circuitum.
17 Et menſus eſt contra ventum Aquilonis quin-
gentos calamos in calamo menſuræ per gyrum.
18 Et ad ventum Auſtralem menſus eſt quin-
gentos calamos in calamo menſuræ per circuitum.
19 Et ad ventum Occidentalem menſus eſt
quingentos calamos in calamo menſuræ.
20 Per quattuor ventos menſus eſt murum ejus
undique per circuitum, longitudinem quingento-
rum cubitorum, & latitudinem quingentorum cu-
bitorum, dividentem inter ſanctuarium & vulgi
locum.

CAPUT XLIII.

Gloria Domini apparente audit propheta quòd filij Iſraël non ampliùs polluent nomen Domini, & quæ ſint menſuræ altaris, ac ſacrificia ad ipſum ſeptem diebus expiandum.

A 1 ET duxit me ad portam, quæ reſpiciebat ad
viam Orientalem.
2 Et ecce gloria Dei Iſraël ingrediebatur per
viam Orientalem: & vox erat ei quaſi vox aqua-
rum multarum, & terra ſplendebat à majeſtate
ejus.
* Sup. 9. a. 1. 3 * Et vidi viſionem, ſecundùm ſpeciem, quam
videram, quando venit ut diſperderet civitatem:
* Sup. 1. a. 1. & ſpecies ſecundùm aſpectum, * quem videram
juxta fluvium Chobar: & cecidi ſuper faciem
meam.
4 Et majeſtas Domini ingreſſa eſt templum per
viam portæ, quæ reſpiciebat ad Orientem.
5 Et elevavit me ſpiritus, & introduxit me in
atrium interius: & ecce repleta erat gloria Do-
mini domus.
6 Et audivi loquentem ad me de domo, & vir
qui ſtabat juxta me,
B 7 Dixit ad me: Fili hominis, locus ſolij mei,
& locus veſtigiorum pedum meorum, ubi habito
in medio filiorum Iſraël in æternum: & non pol-
luent ultrà domus Iſraël nomen ſanctum meum,
ipſi & reges eorum in fornicationibus ſuis, & in
ruinis regum ſuorum, & in excelſis.
8 Qui fabricati ſunt limen ſuum juxta limen
meum, & poſtes ſuos juxta poſtes meos: & murus
erat inter me & eos: & polluerunt nomen ſanctum
meum in abominationibus, quas fecerunt: propter
quod conſumpſi eos in ira mea.
9 Nunc ergo repellant procul fornicationem C
ſuam, & ruinas regum ſuorum à me: & habitabo
in medio eorum ſemper.
10 Tu autem fili hominis oſtende domui Iſraël
templum, & confundantur ab iniquitatibus ſuis,
& metiantur fabricam:
11 Et erubeſcant ex omnibus quæ fecerunt:
Figuram domus, & fabricæ ejus exitus, & introi-
tus, & omnem deſcriptionem ejus, & univerſa
præcepta ejus, cunctúmque ordinem ejus, & om-
nes leges ejus oſtende eis, & ſcribes in oculis eo-
rum: ut cuſtodiant omnes deſcriptiones ejus, &
præcepta illius, & faciant ea.
12 Iſta eſt lex domus in ſummitate montis:
Omnis finis ejus in circuitu, ſanctum ſanctorum
eſt: hæc eſt ergo lex domus.
13 Iſtæ autem menſuræ altaris in cubito veriſſi- D
mo, qui habebat cubitum & palmum: in ſinu ejus
erat cubitus & cubitus in latitudine, & definitio
ejus uſque ad labium ejus, & in circuitu, palmus
unus. hæc quoque erat foſſa altaris.
14 Et de ſinu terræ uſque ad crepidinem no-
viſſimam duo cubiti, & latitudo cubiti unius: &
à crepidine minore uſque ad crepidinem majorem
quattuor cubiti, & latitudo cubiti unius.
15 Ipſe autem Ariel quattuor cubitorum: & ab
Ariel uſque ad ſurſum, cornua quattuor.
16 Et Ariel duodecim cubitorum in longitudi- E
ne per duodecim cubitos latitudinis: quadrangu-
latum æquis lateribus.
17 Et crepido quattuordecim cubitorum longi-
tudinis, per quattuordecim cubitos latitudinis in
quattuor angulis ejus: & corona in circuitu ejus
dimidij cubiti, & ſinus ejus unius cubiti per cir-
cuitum: gradus autem ejus verſi ad Orientem.
18 Et dixit ad me: Fili hominis, hæc dicit
Dominus Deus: Hi ſunt ritus altaris, in quacum-
que die fuerit fabricatum; ut offeratur ſuper illud
holocauſtum, & effundatur ſanguis.
19 Et dabis Sacerdotibus, & Levitis, qui ſunt F
de ſemine Sadoc, qui accedunt ad me, ait Domi-
nus Deus, ut offerant mihi vitulum de armento
pro peccato.
20 Et aſſumens de ſanguine ejus, pones ſuper
quattuor cornua ejus, & ſuper quattuor angulos
crepidinis, & ſuper coronam in circuitu: & mun-
dabis illud, & expiabis.
21 Et tolles vitulum, qui oblatus fuerit pro pec-
cato: & combures eum, in ſeparato loco domus
extra ſanctuarium.
22 Et in die ſecunda offeres hircum caprarum
immaculatum pro peccato: & expiabunt altare,
ſicut expiaverunt in vitulo.
23 Cúmque compleveris expiàns illud, offeres G
vitulum

Digitized by Google

vitulum de armento immaculatum, & arietem de grege immaculatum.

24 Et offeres eos in conſpectu Domini: & mittent ſacerdotes ſuper eos ſal, & offerent eos holocauſtum Domino.

25 Septem diebus facies hircum pro peccato quotidie: & vitulum de armento, & arietem de pecoribus, immaculatos offerent.

26 Septem diebus expiabunt altare, & mundabunt illud: & implebunt manum ejus.

27 Expletis autem diebus, in die octava & ultrà, facient ſacerdotes ſuper altare holocauſta veſtra, & quæ pro pace offerunt: & placatus ero vobis, ait Dominus Deus.

CAPUT XLIV.

Porta ſanctuarij clauſa, qua ſolus Deus ingreditur: incircumciſi carne & corde non ingrediuntur ſanctuarium, nec Levitæ qui idola ſecuti ſunt, ſed hi miniſtri domus erunt: filij autem Sadoc ſacerdotes ingrediuntur, & horum leges ponuntur.

A 1 ET convertit me ad viam portæ ſanctuarij exterioris, quæ reſpiciebat ad Orientem: & erat clauſa.

2 Et dixit Dominus ad me: Porta hæc clauſa erit: non aperietur, & vir non tranſibit per eam: quoniam Dominus Deus Iſraël ingreſſus eſt per eam, eritque clauſa

3 Principi. Princeps ipſe ſedebit in ea, ut comedat panem coram Domino: per viam portæ veſtibuli ingredietur, & per viam ejus egredietur.

B 4 Et adduxit me per viam portæ Aquilonis in conſpectu domus: & vidi, & ecce implevit gloria Domini domum Domini: & cecidi in faciem meam.

5 Et dixit ad me Dominus: Fili hominis pone cor tuum, & vide oculis tuis, & auribus tuis audi omnia, quæ ego loquor ad te de univerſis ceremoniis domus Domini, & de cunctis legibus ejus: & pones cor tuum in viis templi per omnes exitus ſanctuarij.

6 Et dices ad exaſperantem me domum Iſraël: Hæc dicit Dominus Deus: Sufficiant vobis omnia ſcelera veſtra domus Iſraël:

7 Eò quòd inducitis filios alienos incircumciſos corde, & incircumciſos carne, ut ſint in ſanctuario meo, & polluant domum meam: & offertis panes meos, adipem, & ſanguinem: & diſſolvitis pactum meum in omnibus ſceleribus veſtris.

C 8 Et non ſervaſtis præcepta ſanctuarij mei: & poſuiſtis cuſtodes obſervationum mearum in ſanctuario meo vobiſmetipſis.

9 Hæc dicit Dominus Deus: omnis alienigena incircumciſus corde, & incircumciſus carne, non ingredietur ſanctuarium meum, omnis filius alienus qui eſt in medio filiorum Iſraël.

10 Sed & Levitæ, qui longè receſſerunt à me in errore filiorum Iſraël, & erraverunt à me poſt idola ſua, & portaverunt iniquitatem ſuam:

11 Erunt in ſanctuario meo æditui, & janitores portarum domus, & miniſtri domus: ipſi mactabunt holocauſta, & victimas populi: & ipſi ſtabunt in conſpectu eorum, ut miniſtrent eis.

D 12 Pro eo quòd miniſtraverunt illis in conſpectu idolorum ſuorum, & facti ſunt domui Iſraël in offendiculum iniquitatis: idcircò levavi manum meam ſuper eos, ait Dominus Deus, & portabunt iniquitatem ſuam:

13 Et non appropinquabunt ad me ut ſacerdotio fungantur mihi, neque accedent ad omne ſanctuarium meum juxta ſancta ſanctorum: ſed portabunt confuſionem ſuam, & ſcelera ſua quæ fecerunt.

14 Et dabo eos janitores domus in omni miniſterio ejus, & in univerſis quæ fient in ea.

15 Sacerdotes autem & Levitæ filij Sadoc, qui E
cuſtodierunt ceremonias ſanctuarij mei, cùm errarent filij Iſraël à me, ipſi accedent ad me ut miniſtrent mihi: & ſtabunt in conſpectu meo ut offerat mihi adipem, & ſanguinem, ait Dominus Deus.

16 Ipſi ingredientur ſanctuarium meum, & ipſi accedent ad menſam meam ut miniſtrent mihi, & cuſtodiant ceremonias meas.

17 Cúmque ingredientur portas atrij interioris, veſtibus lineis induentur: nec aſcendet ſuper eos quidquam laneum, quando miniſtrant in portis atrij interioris & intrinſecus.

18 Vittæ lineæ erunt in capitibus eorum, & feminalia linea erunt in lumbis eorum, & non accingentur in ſudore.

19 Cúmque egredientur atrium exterius ad po- F
pulum, exuent ſe veſtimentis ſuis, in quibus miniſtraverant, & reponent ea in gazophylacio ſanctuarij, & veſtient ſe veſtimentis aliis: & non ſanctificabunt populum in veſtibus ſuis.

20 Caput autem ſuum non radent neque comam nutrient: ſed tondentes attondent capita ſua.

21 Et vinum non bibet omnis ſacerdos quando ingreſſurus eſt atrium interius.

22 * Et viduam & repudiatā non accipient uxo- *Levit.
res, ſed virgines de ſemine domus Iſraël: ſed & vi- 21.6.14.
duam, quæ fuerit vidua à ſacerdote, accipient.

23 Et populum meum docebunt quid ſit inter ſanctum & pollutum, & inter mundum & immundum oſtendent eis.

24 Et cùm fuerit controverſia, ſtabunt in judiciis meis, & judicabunt: leges meas, & præcepta mea in omnibus ſollemnitatibus meis cuſtodient, & Sabbata mea ſanctificabunt.

25 Et ad mortuum hominem non ingredientur, G
ne polluantur, niſi ad patrem & matrem, & filium & filiam, & fratrem & ſororem, quæ alterum virum non habuerit: in quibus contaminabuntur.

26 Et poſtquam fuerit emundatus, ſeptem dies numerabuntur ei.

27 Et in die introitus ſui in ſanctuarium ad atrium interius, ut miniſtret mihi in ſanctuario, offeret pro peccato ſuo, ait Dominus Deus.

28 * Non erit autem eis hereditas, ego hereditas *Num.
eorum: & poſſeſſionem non dabitis eis in Iſraël, 18.c.20. Deut.18.
ego enim poſſeſſio eorum. a.1.

29 Victimam & pro peccato & pro delicto ipſi comedent: & omne votum in Iſraël ipſorum erit.

30 * Et primitiva omnium primogenitorum, & *Exo.22.
omnia libamenta ex omnibus quæ offeruntur, ſa- d.29.
cerdotum erunt: & primitiva ciborum veſtrorum dabitis ſacerdoti, ut reponat benedictionem domui tuæ.

31 * Omne morticinum, & captum à beſtia *Levit.
de avibus & de pecoribus non comedent Sacer- 22.a.8.
dotes.

Digitized by Google

CAPUT XLV.

In terra diviſione, ſeparatis Domino primitiis, aſſignanda eſt certa portio ſacerdotibus, Levitis, civitati ac principi: ſervandáque æquitas in ponderibus, menſuris, primitiis & ſacrificiis: quæ ſacrificia offerentur primo ac ſeptimo die primi menſis, & in ſollemnitatibus Paſchæ ac Tabernaculorum.

A 1 CUmque cœperitis terram dividere ſortitò, ſeparate primitias Domino, ſanctificatum de terra, longitudine viginti quinque millia, & latitudine decem millia: ſanctificatum erit in omni termino ejus per circuitum.

2 Et erit ex omni parte ſanctificatum quingentos per quingentos, quadrifariàm per circuitum: & quinquaginta cubitis in ſuburbana ejus per gyrũ.

B 3 Et à menſura iſta menſurabis longitudinem vigintiquinque millium, & latitudinem decem millium, & in ipſo erit templum, ſanctúmque ſanctorum.

4 Sanctificatum de terra erit ſacerdotibus miniſtris ſanctuarij, qui accedunt ad miniſterium Domini: & erit eis locus in domos, & in ſanctuarium ſanctitatis.

5 Vigintiquinque autem millia longitudinis, & decẽ millia latitudinis erunt Levitis, qui miniſtrãt domui: ipſi poſſidebunt viginti gazophylacia.

6 Et poſſeſſionem civitatis dabitis quinque millia latitudinis, & longitudinis vigintiquinque millia, ſecundùm ſeparationem ſanctuarij, omni domui Iſraël.

C 7 Principi quoque hinc, & inde in ſeparationem ſanctuarij, & in poſſeſſionem civitatis, contra faciem ſeparationis ſanctuarij, & contra faciem poſſeſſionis urbis: à latere Maris uſque ad Mare, & à latere Orientis uſque ad Orientem: Longitudinis autem juxta unamquamque partem à termino Occidentali uſque ad terminum Orientalem.

8 De terra erit ei poſſeſſio in Iſraël: & non depopulabuntur ultrà principes populum meum: ſed terram dabunt domui Iſraël ſecundùm tribus eorum.

D 9 Hæc dicit Dominus Deus: ſufficiat vobis principes Iſraël: iniquitatem & rapinas intermittite, & judicium & juſtitiam facite, ſeparate confinia veſtra à populo meo, ait Dominus Deus.

10 Statera juſta, & ephi juſtum, & batus juſtus erit vobis.

11 Ephi & batus æqualia, & unius menſuræ erunt: ut capiat decimam partem cori batus, & decimam partem cori ephi: juxta menſuram cori erit æqua libratio eorum.

12 * Siclus autem viginti obolos habet. Porrò viginti ſicli, & viginti quinque ſicli, & quindecim ſicli mnam faciunt.

*Ex. 30. b. 13. Lev. 27. c. 25. Num. 3. f. 47.

13 Et hæ ſunt primitiæ, quas tolletis: ſextam
E partem ephi de coro frumenti, & ſextam partem ephi de coro hordei.

14 Menſura quoque olei, batus olei, decima pars cori eſt: & decem bati corum faciunt: quia decem bati implent corum.

15 Et arietem unum de grege ducentorum, de his quæ nutriunt Iſraël in ſacrificium, & in holocauſtum, & in pacifica, ad expiandum pro eis, ait Dominus Deus.

16 Omnis populus terræ tenebitur primitiis his principi in Iſraël.

17 Et ſuper principem erunt holocauſta, & ſa- F
crificium, & libamina in ſollemnitatibus, & in Calendis, & in Sabbatis, & in univerſis ſollemnitatibus domus Iſraël: ipſe faciet pro peccato ſacrificium, & holocauſtum, & pacifica ad expiandum pro domo Iſraël.

18 Hæc dicit Dominus Deus: In primo menſe, una menſis, ſumes vitulum de armento immaculatum, & expiabis ſanctuarium.

19 Et tollet ſacerdos de ſanguine quod erit pro peccato: & ponet in poſtibus domus, & in quattuor angulis crepidinis altaris, & in poſtibus portæ atrij interioris.

20 Et ſic facies in ſeptima menſis, pro unoquoque qui ignoravit, & errore deceptus eſt, & expiabis pro domo.

21 In primo menſe, quartadecima die menſis, G
erit vobis Paſchæ ſollemnitas: ſeptem diebus azyma comedentur.

22 Et faciet princeps in die illa pro ſe, & pro univerſo populo terræ, vitulum pro peccato.

23 Et in ſeptem dierum ſollemnitate faciet holocauſtum Domino ſeptem vitulos, & ſeptem arietes immaculatos quotidie ſeptem diebus: & pro peccato hircum caprarum quotidie.

24 Et ſacrificium ephi per vitulum, & ephi per arietem faciet: & olei hin per ſingula ephi.

25 Septimo menſe, quintadecima die menſis in ſollemnitate, faciet ſicut ſuprà dicta ſunt per ſeptem dies, tam pro peccato quàm pro holocauſto, & in ſacrificio, & in oleo.

CAPUT XLVI.

Porta ſolis Sabbatis ac Calendis aperienda, & quæ holocauſta his diebus offeret princeps, quàve porta ipſe aut populus templum ingredietur, vel egredietur: de ſpontaneo & quotidiano principis holocauſto: de ipſius dono filiis aut ſervis dato: loca in quibus ſacerdotes coquant ſacrificia & miniſtri victimas populi.

1 HÆc dicit Dominus Deus: Porta atrij interioris, quæ reſpicit ad Orientem, erit clauſa ſex diebus, in quibus opus fit: die autem Sabbati aperietur, ſed & in die Calendarum aperietur.

2 Et intrabit princeps per viam veſtibuli portæ deforis, & ſtabit in limine portæ: & facient ſacerdotes holocauſtum ejus, & pacifica ejus: & adorabit ſuper limen portæ, & egredietur: porta autem non claudetur uſque ad veſperam.

3 Et adorabit populus terræ ad oſtium portæ illius in Sabbatis, & in Calendis, coram Domino.

4 Holocauſtum autem hoc offeret princeps B
Domino; in die Sabbati ſex agnos immaculatos, & arietem immaculatum.

5 Et ſacrificium ephi per arietem: in agnis autem ſacrificium quod dederit manus ejus: & olei hin per ſingula ephi.

6 In die autem Calendarum vitulum de armento immaculatum: & ſex agni & arietes immaculati erunt.

7 Et ephi per vitulum, ephi quoque per arietem faciet ſacrificium: de agnis autem, ſicut invenerit manus ejus: & olei hin per ſingula ephi.

8 Cúmque ingreſſurus eſt princeps, per viã veſti- C
buli portæ ingrediatur, & per eamdem viã exeat.

9 Et cùm intrabit populus terræ in conſpectu Domini in ſollemnitatibus: qui ingreditur per portam

Digitized by Google

portam Aquilonis, ut adoret, egrediatur per viam
portæ Meridianæ: porrò qui ingreditur per viam
portæ Meridianæ, egrediatur per viam portæ
Aquilonis: non revertetur per viam portæ, per
quam ingreſſus eſt, ſed è regione illius egredietur.
10 Princeps autem in medio eorum cum ingre-
dientibus ingredietur, & cum egredientibus egre-
dietur.
D 11 Et in nundinis, & in ſollemnitatibus erit ſa-
crificium ephi per vitulum, & ephi per arietem:
agnis autem erit ſacrificium ſicut invenerit manus
ejus: & olei hin per ſingula ephi.
12 Cùm autem fecerit princeps ſpontaneum
holocauſtum, aut pacifica voluntaria Domino;
aperietur ei porta quæ reſpicit ad Orientem, & fa-
ciet holocauſtum ſuum, & pacifica ſua, ſicut fieri
ſolet in die ſabbati: & egredietur, claudetúrque
porta poſtquam exierit.
13 Et agnum ejuſdem anni immaculatum fa-
ciet holocauſtum quotidie Domino: ſemper manè
faciet illud.
E 14 Et faciet ſacrificium ſuper eo cata mane ma-
ne ſextam partem ephi, & de oleo tertiam partem
hin, ut miſceatur ſimilæ: ſacrificium Domino le-
gitimum, juge atque perpetuum.
15 Faciet agnum, & ſacrificium, & oleum cata
mane mane: holocauſtum ſempiternum.
16 Hæc dicit Dominus Deus: Si dederit prin-
ceps donum alicui de filiis ſuis: hereditas ejus,
filiorum ſuorum erit, poſſidebunt eam hereditariè.
F 17 Si autem dederit legatum de hereditate ſua
uni ſervorum ſuorum, erit illius uſque ad annum
remiſſionis, & revertetur ad principem: heredi-
tas autem ejus, filiis ejus erit.
18 Et non accipiet princeps de hereditate po-
puli per violentiam, & de poſſeſſione eorum: ſed
de poſſeſſione ſua hereditatem dabit filiis ſuis: ut
non diſpergatur populus meus unuſquiſque à poſ-
ſeſſione ſua.
19 Et introduxit me per ingreſſum, qui erat ex
latere portæ, in gazophylacia ſanctuarij ad ſacer-
dotes, quæ reſpiciebant ad Aquilonem: & erat
ibi locus vergens ad Occidentem.
G 20 Et dixit ad me: Iſte eſt locus ubi coquent
ſacerdotes pro peccato, & pro delicto: ubi coquent
ſacrificium, ut non efferant in atrium exterius, &
ſanctificetur populus.
21 Et eduxit me in atrium exterius, & circum-
duxit me per quattuor angulos atrij: & ecce atriolū
erat in angulo atrij, atriola ſingula per angulos atrij.
22 In quattuor angulis atrij atriola diſpoſita,
quadraginta cubitorum per longum, & triginta
per latum: menſuræ unius quattuor erat.
23 Et paries per circuitum ambiens quattuor
atriola: & culinæ fabricatæ erant ſubter porticus
per gyrum.
24 Et dixit ad me: Hæc eſt domus culinarum, in
qua coquent miniſtri domus Dñi victimas populi.

CAPUT XLVII.

Aquæ ſubter limen domus egredientes, & in latus templi dextrum deſcendentes, efficiuntur torrens qui tandem non poteſt tranſvadari, & ſanat omnia ad quæ pertigerit, habens piſces & arbores fructiferas: termini Terræ ſanctæ, quæ duodecim tribubus Iſraël & advenis dividenda eſt.

A 1 ET convertit me ad portam domus, & ecce
aquæ egrediebantur ſubter limen domus
ad Orientem: facies enim domus reſpiciebat ad
Orientem: aquæ autem deſcendebant in latus
templi dextrum ad Meridiem altaris.
2 Et eduxit me per viam portæ Aquilonis, &
convertit me ad viam foras portam exteriorem,
viam quæ reſpiciebat ad Orientem: & ecce aquæ
redundantes à latere dextro.
3 Cùm egrederetur vir ad Orientem, qui habe-
bat funiculum in manu ſua, & menſus eſt mille cu-
bitos: & traduxit me per aquam uſque ad talos.
4 Rurſúmque menſus eſt mille, & traduxit me
per aquam uſque ad genua:
5 Et menſus eſt mille, & traduxit me per aquam
uſque ad renes. Et menſus eſt mille, torrentem,
quem non potui pertranſire: quoniam intumue-
rant aquæ profundi torrentis, qui non poteſt
tranſvadari.
6 Et dixit ad me: Certè vidiſti fili hominis. B
Et eduxit me, & convertit ad ripam torrentis.
7 Cúmque me convertiſſem, ecce in ripa tor-
rentis ligna multa nimis ex utraque parte.
8 Et ait ad me: Aquæ iſtæ, quæ egrediuntur ad tu-
mulos ſabuli Orientalis, & deſcendūt ad plana de-
ſerti, intrabunt mare, & exibūt, & ſanabūtur aquæ.
9 Et omnis anima vivens, quæ ſerpit quocum-
que venerit torrens, vivet: & erunt piſces multi
ſatis poſtquam venerint illuc aquæ iſtæ, & ſana-
buntur & vivent omnia, ad quæ venerit torrens.
10 Et ſtabunt ſuper illas piſcatores, ab Engaddi
uſque ad Engallim ſiccatio ſagenarum erit: pluri-
mæ ſpecies erunt piſcium ejus, ſicut piſces maris C
magni, multitudinis nimiæ:
11 In littoribus autem ejus, & in paluſtribus
non ſanabuntur, quia in ſalinas dabuntur.
12 Et ſuper torrentem orietur in ripis ejus ex
utraque parte omne lignum pomiferum: non de-
fluet folium ex eo, & non deficiet fructus ejus:
per ſingulos menſes afferet primitiva, quia aquæ
ejus de ſanctuario egredientur: & erunt fructus
ejus in cibum, & folia ejus ad medicinam.
13 Hæc dicit Dominus Deus: Hic eſt terminus
in quo poſſidebitis terram in duodecim tribubus
Iſraël: quia Joſeph duplicem funiculum habet.
14 Poſſidebitis autem eam ſinguli æquè ut fra-
ter ſuus; ſuper quam levavi manum meam ut da-
rem patribus veſtris: & cadet terra hæc vobis in
poſſeſſionem.
15 Hic eſt autem terminus terræ: ad plagam
Septemtrionalem, à mari magno via Hethalon,
venientibus Sedada,
16 Emath, Berotha, Sabarim, quæ eſt inter
terminum Damaſci & confinium Emath, domus
Tichon, quæ eſt juxta terminum Auran.
17 Et erit terminus à mari uſque ad atrium Enon
terminus Damaſci, & ab Aquilone ad Aquilonem:
terminus Emath plaga Septemtrionalis.
18 Porrò plaga Orientalis de medio Auran, & D
de medio Damaſci, & de medio Galaad, & de me-
dio terræ Iſraël, Jordanis diſterminans ad mare
Orientale, metiemini etiam plagam Orientalem.
19 Plaga autem auſtralis meridiana, à Thamar
uſque ad aquas contradictionis Cades: & torrens
uſque ad mare magnum: & hæc eſt plaga ad Me-
ridiem auſtralis.
20 Et plaga Maris, mare magnum à confinio per
directum

Digitized by Google

directum donec venias Emath: hęc eſt plaga Maris.
21 Et divideris terram iſtam vobis per tribus
Iſraël:
22 Et mittetis eam in hereditatem vobis, & ad-
venis, qui acceſſerint ad vos, qui genuerint filios
in medio veſtrûm: & erunt vobis ſicut indigenæ
inter filios Iſraël: vobiſcum divident poſſeſſionem
in medio tribuum Iſraël.
23 In tribu autem quacumque fuerit advena, ibi
dabitis poſſeſſionem illi, ait Dominus Deus.

CAPUT XLVIII.

Diviſio Terræ ſanctæ in duodecim tribus: ubi ſint primitiæ & ſanctuarium: locus Sacerdotum ac Levitarum: menſura civitatis in quadro cum ſuburbanis: poſſeſſio principis & duodecim portæ civitatis juxta duodecim tribus.

A 1 ET hæc nomina tribuum à finibus Aquilonis
juxta viam Hethalon pergentibus Emath,
atrium Enan terminus Damaſci ad Aquilonem
juxta viam Emath. Et erit ei plaga Orientalis ma-
re, Dan una.
2 Et ſuper terminum Dan, à plaga Orientali
uſque ad plagam Maris, Aſer una:
3 Et ſuper terminum Aſer, à plaga Orientali
uſque ad plagam Maris, Nephthali una.
4 Et ſuper terminum Nephthali, à plaga Orien-
tali uſque ad plagam Maris, Manaſſe una.
5 Et ſuper terminum Manaſſe, à plaga Orien-
tali uſque ad plagam Maris, Ephraim una.
6 Et ſuper terminum Ephraim, à plaga Orien-
tali uſque ad plagam Maris, Ruben una.
7 Et ſuper terminum Ruben, à plaga Orientali
uſque ad plagam Maris, Juda una.
8 Et ſuper terminum Juda, à plaga Orientali
uſque ad plagam Maris, erunt primitiæ, quas ſe-
parabitis, vigintiquinque millibus latitudinis &
longitudinis, ſicuti ſingulæ partes à plaga Orien-
tali uſque ad plagam Maris: & erit ſanctuarium
in medio ejus.
9 Primitiæ, quas ſeparabitis Domino: longitu-
do vigintiquinque millibus, & latitudo decem
millibus.
B 10 Hæ autem erunt primitiæ ſanctuarij ſacerdo-
tum: ad Aquilonem longitudinis vigintiquinque
millia, & ad Mare latitudinis decem millia, ſed &
ad Orientem latitudinis decem millia, & ad Meri-
diem longitudinis vigintiquinque millia: & erit
ſanctuarium Domini in medio ejus.
11 Sacerdotibus ſanctuarium erit de filiis Sa-
doc, qui cuſtodierunt ceremonias meas, & non
erraverunt cùm errarent filij Iſraël, ſicut errave-
runt & Levitæ.
12 Et erunt eis primitiæ de primitiis terræ ſan-
ctum ſanctorum, juxta terminum Levitarum.
13 Sed & Levitis ſimiliter juxta fines ſacerdo-
tum vigintiquinque millia longitudinis, & latitu-
dinis decem millia. Omnis longitudo viginti &
quinque millium, & latitudo decem millium.
14 Et non venumdabunt ex eo, neque muta-
bunt, neque transferentur primitiæ terræ, quia
ſanctificatæ ſunt Domino.
15 Quinque millia autem quæ ſuperſunt in la-
titudine per vigintiquinque millia, profana erunt
urbis in habitaculum, & in ſuburbana: & erit ci-
vitas in medio ejus.
16 Et hæ menſuræ ejus: ad plagam Septemtrio-
nalem quingenta & quattuor millia: & ad plagam
Meridianam, quingenta & quattuor millia: & ad
plagam Orientalem, quingenta & quattuor mil-
lia: & ad plagam Occidentalem, quingenta &
quattuor millia.
17 Erunt autem ſuburbana civitatis ad Aquilo- C
nem ducenta quinquaginta, & ad Meridiem du-
centa quinquaginta, & ad Orientem ducenta
quinquaginta, & ad Mare ducenta quinquaginta.
18 Quod autem reliquum fuerit in longitudine
ſecundùm primitias ſanctuarij, decem millia in
Orientem, & decem millia in Occidentem, erunt
ſicut primitiæ ſanctuarij: & erunt fruges ejus in
panes his qui ſerviunt civitati.
19 Servientes autem civitati, operabuntur ex
omnibus tribubus Iſraël.
20 Omnes primitiæ vigintiquinque millium, per
vigintiquinque millia in quadrum, ſeparabuntur
in primitias ſanctuarij, & in poſſeſſionē civitatis.
21 Quod autem reliquum fuerit, principis erit
ex omni parte primitiarum ſanctuarij, & poſſeſ-
ſionis civitatis è regione vigintiquinque millium
primitiarum uſque ad terminum Orientalem: ſed
& ad Mare, è regione vigintiquinque millium uſ-
que ad terminum maris, ſimiliter in partibus prin-
cipis erit: & erunt primitiæ ſanctuarij, & ſanctua-
rium templi in medio ejus.
22 De poſſeſſione autem Levitarum, & de poſ-
ſeſſione civitatis in medio partium principis: erit
inter terminum Juda, & inter terminum Benja-
min, & ad principem pertinebit.
23 Et reliquis tribubus: A plaga Orientali uſ-
que ad plagam Occidentalem, Benjamin una.
24 Et contra terminū Benjamin, à plaga Orien- D
tali uſque ad plagam Occidentalem, Simeon una.
25 Et ſuper terminum Simeonis, à plaga Orien-
tali uſque ad plagam Occidentalem, Iſſachar una.
26 Et ſuper terminum Iſſachar, à plaga Orientali
uſque ad plagam Occidentalem, Zabulon una.
27 Et ſuper terminum Zabulon, à plaga Orien-
tali uſque ad plagam Maris, Gad una.
28 Et ſuper terminum Gad, ad plagam Auſtri
in meridie: & erit finis de Thamar uſque ad aquas
contradictionis Cades, hereditas contra mare
magnum.
29 Hæc eſt terra, quam mittetis in ſortem tri-
bubus Iſraël: & hæ partitiones earum, ait Domi-
nus Deus.
30 Et hi egreſſus civitatis: A plaga Septemtrio-
nali quingentos & quattuor millia menſurabis.
31 Et portæ civitatis ex nominibus tribuum
Iſraël, portæ tres à Septemtrione, porta Ruben
una, porta Juda una, porta Levi una.
32 Et ad plagam Orientalem, quingentos &
quattuor millia: & portæ tres, porta Joſeph una,
porta Benjamin una, porta Dan una.
33 Et ad plagam Meridianam, quingentos &
quattuor millia metieris: & portæ tres, porta Si-
meonis una, porta Iſſachar una, porta Zabulon
una.
34 Et ad plagam Occidentalem, quingentos &
quattuor millia, & portæ eorum tres, porta Gad
una, porta Aſer una, porta Nephthali una.
35 Per circuitum, decem & octo millia: & no-
men civitatis ex illa die, Dominus ibidem.

PROPHE

Digitized by Google

PROPHETIA DANIELIS.

Caput Primum.

Daniel, Ananias, Miſaël & Azarias in captivitate eliguntur, ut docti linguam Chaldaeorum aſtarent regi: mutatiſque ipſorum nominibus, obtinent à præpoſito eunuchorum ut ſolis veſcantur leguminibus, aquam bibentes: quo facto, facies ipſorum corpulentiores erant quàm illorum qui cibo regio veſcebantur: quibus Deus ſapientiam dedit, & Danieli præterea intelligentiam ſomniorum.

A 1 ANNO tertio regni Joakim regis Juda, venit Nabuchodonoſor rex Babylonis in Jeruſalem, & obſedit eam:

2 Et tradidit Dominus in manu ejus Joakim regem Juda, & partem vaſorum domus Dei, & aſportavit ea in terram Sennaar in domum dei ſui, & vaſa intulit in domum Theſauri dei ſui.

3 Et ait rex Aſphenez præpoſito Eunuchorum, ut introduceret de filiis Iſraël, & de ſemine regio & tyrannorum,

4 Pueros, in quibus nulla eſſet macula, decoros forma, & eruditos omni ſapientia, cautos ſcientia, & doctos diſciplina, & qui poſſent ſtare in palatio regis, ut doceret eos litteras, & linguam Chaldæorum.

5 Et conſtituit eis rex annonam per ſingulos dies de cibis ſuis, & de vino unde bibebat ipſe, ut enutriti tribus annis, poſteà ſtarent in conſpectu regis.

6 Fuerunt ergo inter eos de filiis Juda, Daniel, Ananias, Miſaël, & Azarias.

B 7 Et impoſuit eis præpoſitus eunuchorum, nomina; Danieli, Baltaſſar; Ananiæ, Sidrach; Miſaëli, Miſach; & Azariæ, Abdenago.

8 Propoſuit autem Daniel in corde ſuo, ne pollueretur de menſa regis, neque de vino potus ejus: & rogavit eunuchorum præpoſitum ne contaminaretur.

9 Dedit autem Deus Danieli gratiam & miſericordiam in conſpectu principis eunuchorum.

10 Et ait princeps eunuchorum ad Danielem: Timeo ego dominum meum regem, qui conſtituit vobis cibum & potum: qui ſi viderit vultus veſtros macilentiores præ ceteris adoleſcentibus coævis veſtris, condemnabitis caput meum regi.

C 11 Et dixit Daniel ad Malaſar, quem conſtituerat princeps eunuchorum ſuper Danielem, Ananiam, Miſaëlem, & Azariam:

12 Tenta nos obſecro ſervos tuos diebus decem, & dentur nobis legumina ad veſcendum, & aqua ad bibendum:

13 Et contemplare vultus noſtros, & vultus puerorum qui veſcuntur cibo regio: & ſicut videris, facies cum ſervis tuis.

14 Qui audito ſermone hujuſcemodi, tentavit eos diebus decem.

15 Poſt dies autem decem, apparuerunt vultus eorum meliores & corpulentiores præ omnibus pueris, qui veſcebantur cibo regio.

16 Porrò Malaſar tollebat cibaria, & vinum potus eorum: dabátque eis legumina.

17 Pueris autem his dedit Deus ſcientiam & diſciplinam, in omni libro & ſapientia: Danieli autem intelligentiam omnium viſionum & ſomniorum. D

18 Completis itaque diebus, poſt quos dixerat rex ut introducerentur: introduxit eos præpoſitus eunuchorum in conſpectu Nabuchodonoſor.

19 Cúmque eis locutus fuiſſet rex, non ſunt inventi tales de univerſis, ut Daniel, Ananias, Miſaël, & Azarias: & ſteterunt in conſpectu Regis.

20 Et omne verbum ſapientiæ & intellectus, quod ſciſcitatus eſt ab eis Rex, invenit in eis decuplum, ſuper cunctos ariolos & magos, qui erant in univerſo regno ejus.

21 * Fuit autem Daniel uſque ad annum primum Cyri regis. *Infr. 6. g. 28.

Caput II.

Cùm ſapientes Chaldæi ſomnium Nabuchodonoſor conjectare non potentes, juberentur omnes interimi, oranti Danieli revelatum eſt myſterium, qui regi aperit ſomnium ipſius de magna quadam ſtatua, ejúſque declarationem de quattuor regnis: quo facto Nabuchodonoſor Danielem adoravit, & hoſtias ac incenſum illi præcepit offerri, confitens Dominum Deum, & exaltans Danielem.

1 IN anno ſecundo regni Nabuchodonoſor, vidit Nabuchodonoſor ſomnium, & conterritus eſt ſpiritus ejus, & ſomnium ejus fugit ab eo. A

2 Præcepit autem rex, ut convocarentur arioli, & magi, & malefici, & Chaldæi, ut indicarent regi ſomnia ſua: qui cùm veniſſent, ſteterunt coram rege.

3 Et dixit ad eos rex: Vidi ſomnium, & mente confuſus ignoro quid viderim.

4 Reſponderúntque Chaldæi regi Syriacè: Rex in ſempiternum vive: dic ſomnium ſervis tuis, & interpretationem ejus indicabimus.

5 Et reſpondens rex, ait Chaldæis: Sermo receſſit à me: niſi indicaveritis mihi ſomnium, & conjecturam ejus, peribitis vos, & domus veſtræ publicabuntur.

6 Si autem ſomnium, & conjecturam ejus narraveritis, præmia, & dona, & honorem multum accipietis à me: ſomnium igitur, & interpretationem ejus indicate mihi.

7 Reſponderunt ſecundò, atque dixerunt: Rex ſomnium dicat ſervis ſuis, & interpretationem illius indicabimus. B

8 Reſpondit rex, & ait: Certè novi quòd tempus redimitis, ſcientes quòd receſſerit à me ſermo.

9 Si ergo ſomnium non indicaveritis mihi, una eſt de vobis ſententia, quòd interpretationem quoque fallacem & deceptione plenam compoſueritis,

Digitized by Google

ſueritis,ut loquamini mihi donec tempus pertran-
ſeat. Somnium itaque dicite mihi, ut ſciam quòd
interpretationem quoque ejus veram loquamini.
10 Reſpondentes ergo Chaldæi coram rege,
dixerunt: Non eſt homo ſuper terram,qui ſermo-
nem tuum, rex, poſſit implere: ſed neque regum
quiſquam magnus & potens verbum hujuſcemodi
ſciſcitatur ab omni ariolo,& mago, & Chaldæo.
11 Sermo enim, quem tu quæris, rex, gravis
eſt: nec reperietur quiſquam, qui indicet illum
in conſpectu regis: exceptis diis, quorum non eſt
cum hominibus converſatio.
12 Quo audito, rex in furore & in ira magna
præcepit, ut perirent omnes ſapientes Babylonis.
13 Et egreſſa ſententia, ſapientes interficie-
bantur: quærebantúrque Daniel & ſocij ejus, ut
perirent.
C 14 Tunc Daniel requiſivit de lege atque ſen-
tentia,ab Arioch principe militiæ regis,qui egreſ-
ſus fuerat ad interficiendos ſapientes Babylonis.
15 Et interrogavit eum, qui à rege poteſtatem
acceperat, quam ob cauſam tam crudelis ſententia
à facie regis eſſet egreſſa. Cùm ergo rem indicaſ-
ſet Arioch Danieli,
16 Daniel ingreſſus rogavit regem, ut tempus
daret ſibi ad ſolutionem indicandam regi.
17 Et ingreſſus eſt domum ſuam, Ananiæque &
Miſaëli & Azariæ ſociis ſuis indicavit negotium:
18 Ut quærerent miſericordiam à facie Dei
cæli ſuper ſacramento iſto,& non perirent Daniel
& ſocij ejus cum ceteris ſapientibus Babylonis.
19 Tunc Danieli myſterium per viſionem nocte
revelatum eſt: & benedixit Daniel Deum cæli,
20 Et locutus ait: Sit nomen Domini bene-
dictum à ſæculo & uſque in ſæculum:quia ſapien-
tia & fortitudo ejus ſunt.
21 Et ipſe mutat tempora, & ætates: transfert
regna, atque conſtituit: dat ſapientiam ſapienti-
bus, & ſcientiam intelligentibus diſciplinam:
D 22 Ipſe revelat profunda, & abſcondita,& no-
vit in tenebris conſtituta: & lux cum eo eſt.
23 Tibi Deus patrum noſtrorum confiteor, té-
que laudo: quia ſapientiam & fortitudinem dedi-
ſti mihi: & nunc oſtendiſti mihi quæ rogavimus
te, quia ſermonem regis aperuiſti nobis.
24 Poſt hæc Daniel ingreſſus ad Arioch,quem
conſtituerat rex ut perderet ſapientes Babylonis,
ſic ei locutus eſt: Sapientes Babylonis ne perdas:
introduc me in conſpectu regis,& ſolutionem regi
narrabo.
25 Tunc Arioch feſtinus introduxit Danielem
ad regem, & dixit ei: Inveni hominem de filiis
tranſmigrationis Juda, qui ſolutionem regi an-
nuntiet.
26 Reſpondit rex,& dixit Danieli,cujus nomen
erat Baltaſſar: Putáſne verè potes mihi indicare
ſomnium, quod vidi,& interpretationem ejus?
27 Et reſpondens Daniel coram rege, ait:My-
ſterium, quod rex interrogat, ſapientes, magi,
arioli, & aruſpices nequeunt indicare regi.
E 28 Sed eſt Deus in cælo revelans myſteria, qui
indicavit tibi rex Nabuchodonoſor, quæ ventura
ſunt in noviſſimis temporibus. Somnium tuum, &
viſiones capitis tui in cubili tuo hujuſcemodi ſunt:

29 Tu rex cogitare cœpiſti in ſtrato tuo, quid
eſſet futurum poſt hæc: & qui revelat myſteria,
oſtendit tibi quæ ventura ſunt.
30 Mihi quoque non in ſapientia,quæ eſt in me
plus quàm in cunctis viventibus, ſacramentum
hoc revelatum eſt: ſed ut interpretatio regi mani-
feſta fieret, & cogitationes mentis tuæ ſcires.
31 Tu rex videbas, & ecce quaſi ſtatua una
grandis: ſtatua illa magna,& ſtatura ſublimis ſta-
bat contra te,& intuitus ejus erat terribilis.
32 Hujus ſtatuæ caput ex auro optimo erat,
pectus autem & brachia de argento, porrò venter
& femora ex ære.
33 Tibiæ autem ferreæ, pedum quædam pars
erat ferrea, quædam autem fictilis.
34 Videbas ita, donec abſciſſus eſt lapis de mon-
te ſine manibus: & percuſſit ſtatuam in pedibus
ejus ferreis & fictilibus, & comminuit eos.
35 Tunc contrita ſunt pariter ferrum,teſta,æs,
argentum, & aurum, & redacta quaſi in favillam
æſtivæ areæ, quæ rapta ſunt vento: nullúſque lo-
cus inventus eſt eis: lapis autem, qui percuſſerat
ſtatuam, factus eſt mons magnus, & implevit uni-
verſam terram.
36 Hoc eſt ſomnium: Interpretationem quo- F
que ejus dicemus coram te, rex.
37 Tu rex regum es: & Deus cæli, regnum,&
fortitudinem,& imperium, & gloriam dedit tibi:
38 Et omnia in quibus habitant filij hominum,
& beſtiæ agri: volucres quoque cæli dedit in ma-
nu tua,& ſub ditione tua univerſa conſtituit: tu es
ergo caput aureum.
39 Et poſt te conſurget regnum aliud minus te
argenteum:& regnum tertium aliud æreum, quod
imperabit univerſæ terræ.
40 Et regnum quartum erit velut ferrum. quo-
modo ferrum comminuit & domat omnia,ſic com-
minuet & conteret omnia hæc.
41 Porrò quia vidiſti pedum, & digitorum par-
tem teſtæ figuli, & partem ferream: regnum di-
viſum erit, quod tamen de plantario ferri orietur,
ſecundùm quod vidiſti ferrum miſtum teſtæ ex
luto.
42 Et digitos pedum ex parte ferreos, & ex
parte fictiles: ex parte regnum erit ſolidum,& ex
parte contritum.
43 Quòd autem vidiſti ferrum miſtum teſtæ
ex luto,commiſcebuntur quidem humano ſemine,
ſed non adhærebunt ſibi, ſicuti ferrum miſceri non
poteſt teſtæ.
44 In diebus autem regnorum illorum,ſuſcita- G
bit Deus cæli regnum, quod in æternum non diſ-
ſipabitur, & regnum, ejus alteri populo non trade-
tur: comminuet autem, & conſumet univerſa
regna hæc: & ipſum ſtabit in æternum.
45 Secundum quod vidiſti, quòd de monte
abſciſſus eſt lapis, ſine manibus, & comminuit
teſtam, & ferrum, & æs, & argentum, & aurum,
Deus magnus oſtendit regi, quæ ventura ſunt
poſteà. & verum eſt ſomnium, & fidelis interpre-
tatio ejus.
46 Tunc rex Nabuchodonoſor cecidit in fa-
ciem ſuam, & Danielem adoravit, & hoſtias &
incenſum præcepit ut ſacrificarent ei.

47 Loquens

Digitized by Google

47 Loquens ergo rex, ait Danieli: Verè Deus veſter Deus deorum eſt, & Dominus regum, & revelans myſteria: quoniam tu potuiſti aperire hoc ſacramentum.

48 Tunc rex Danielem in ſublime extulit, & munera multa & magna dedit ei: & conſtituit eum principem ſuper omnes provincias Babylonis, & præfectum magiſtratuum ſuper cunctos ſapientes Babylonis.

49 Daniel autem poſtulavit à rege; & conſtituit ſuper opera provinciæ Babylonis, Sidrach, Miſach, & Abdenago: ipſe autem Daniel erat in foribus regis.

CAPUT III.

Ananias, Miſaël, & Azarias nolentes adorare ſtatuam quam rex Nabuchodonoſor erexerat, ligati mittuntur in fornacem ignis ardentis, in qua illæſi manentes confitentur Domino, quod propter peccata ſuæ gentis paterentur afflictiones: & petentes ejus miſericordiam, exhortantur omnem creaturam ad benedicendum Dominum: quod Nabuchodonoſor animadvertens obſtupuit, & illis de fornace egreſſis benedicit Deum ipſorum, jubens ut occidatur quiſquis ipſum blaſphemaverit.

A 1 NAbuchodonoſor rex fecit ſtatuam auream, altitudine cubitorum ſexaginta, latitudine cubitorum ſex, & ſtatuit eam in campo Dura provinciæ Babylonis.

2 Itaque Nabuchodonoſor rex miſit ad congregandos ſatrapas, magiſtratus, & judices, duces & tyrannos, & præfectos, omnéſque principes regionum, ut convenirent ad dedicationem ſtatuæ, quam erexerat Nabuchodonoſor rex.

3 Tunc congregati ſunt ſatrapæ, magiſtratus, & judices, duces, & tyranni, & optimates qui erant in poteſtatibus conſtituti, & univerſi principes regionum, ut convenirent ad dedicationem ſtatuę, quam erexerat Nabuchodonoſor rex. ſtabant autem in conſpectu ſtatuæ, quam poſuerat Nabuchodonoſor rex:

4 Et præco clamabat valenter: Vobis dicitur populis, tribubus, & linguis:

5 In hora, qua audieritis ſonitum tubæ, & fiſtulę, & citharæ, ſambucæ, & pſalterij, & ſymphoniæ, & univerſi generis muſicorum, cadentes adorate ſtatuam auream, quã conſtituit Nabuchodonoſor rex.

6 Si quis autem non proſtratus adoraverit, eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis.

7 Poſt hæc igitur ſtatim ut audierunt omnes populi ſonitum tubæ, fiſtulæ, & citharæ, ſambucæ, & pſalterij, & ſymphoniæ, & omnis generis muſicorum: cadentes omnes populi, tribus, & linguæ, adoraverunt ſtatuam auream, quam conſtituerat Nabuchodonoſor rex.

8 Statímque in ipſo tempore accedentes viri Chaldæi accuſaverunt Judæos:

9 Dixerúntque Nabuchodonoſor regi: Rex in æternum vive:

10 Tu rex poſuiſti decretum, ut omnis homo, qui audierit ſonitum tubæ, fiſtulæ, & citharæ, ſambucæ, & pſalterij, & ſymphoniæ, & univerſi generis muſicorum, proſternat ſe, & adoret ſtatuam auream:

11 Si quis autem non procidens adoraverit, mittatur in fornacem ignis ardentis.

B 12 Sunt ergo viri Judæi, quos conſtituiſti ſuper opera regionis Babylonis, Sidrach, Miſach, & Abdenago: viri iſti contempſerunt, rex, decretum tuum: deos tuos non colunt, & ſtatuam auream, quam erexiſti, non adorant.

13 Tunc Nabuchodonoſor in furore & in ira pręcepit, ut adducerẽtur Sidrach, Miſach & Abdenago: qui cõfeſtim adducti ſunt in conſpectu regis.

14 Pronuntiánſque Nabuchodonoſor rex, ait eis: Veréne Sidrach, Miſach, & Abdenago, deos meos non colitis, & ſtatuam auream, quam conſtitui, non adoratis?

15 Nunc ergo ſi eſtis parati, quacumque hora audieritis ſonitum tubæ, fiſtulæ, citharæ, ſambucæ, & pſalterij, & ſymphoniæ omníſque generis muſicorum, proſternite vos, & adorate ſtatuam quam feci: quòd ſi non adoraveritis, eadem hora mittemini in fornacem ignis ardentis: & quis eſt Deus, qui eripiet vos de manu mea?

16 Reſpondentes Sidrach, Miſach, & Abdenago, dixerunt regi Nabuchodonoſor: Non oportet nos de hac re reſpondere tibi.

17 Ecce enim Deus noſter, quem colimus, poteſt eripere nos de camino ignis ardentis, & de manibus tuis, ô rex, liberare.

18 Quòd ſi noluerit, notum ſit tibi rex, quia deos tuos non colimus, & ſtatuam auream, quam erexiſti, non adoramus.

19 Tunc Nabuchodonoſor repletus eſt furore: & aſpectus faciei illius immutatus eſt ſuper Sidrach, Miſach, & Abdenago, & præcepit ut ſuccenderetur fornax ſeptuplum quàm ſuccendi conſueverat.

20 Et viris fortiſſimis de exercitu ſuo juſſit, ut ligatis pedibus Sidrach, Miſach, & Abdenago, mitterent eos in fornacem ignis ardentis.

21 Et confeſtim viri illi vincti, cum braccis ſuis, C
& tiaris, & calceamentis, & veſtibus, miſſi ſunt in medium fornacis ignis ardentis,

22 Nam juſſio regis urgebat: fornax autem ſuccenſa erat nimis. Porrò viros illos, qui miſerant Sidrach, Miſach, & Abdenago, interfecit flamma ignis.

23 Viri autem hi tres, id eſt, Sidrach, Miſach, & Abdenago, ceciderunt in medio camino ignis ardentis, colligati.

Quæ ſequuntur in Hebræis voluminibus non reperi.

24 Et ambulabant in medio flammæ laudantes Deum, & benedicentes Domino.

25 Stans autem Azarias oravit ſic, aperiénſque os ſuum in medio ignis, ait:

26 Benedictus es Domine Deus patrum noſtrorũ, & laudabile & glorioſum nomen tuũ in ſæcula:

27 Quia juſtus es in omnibus quæ feciſti nobis, & univerſa opera tua vera, & viæ tuæ rectæ, & omnia judicia tua vera.

28 Judicia enim vera feciſti, juxta omnia quæ induxiſti ſuper nos, & ſuper civitatem ſanctã patrum noſtrorũ Jeruſalẽ: quia in veritate, & in judicio, induxiſti omnia hæc propter peccata noſtra.

29 Peccavimus enim, & iniquè egimus recedentes à te: & deliquimus in omnibus:

30 Et præcepta tua non audivimus, nec obſervavimus, nec fecimus ſicut præceperas nobis ut benè nobis eſſet.

31 Omnia ergo, quæ induxiſti ſuper nos, & univerſa,

Digitized by Google

univerſa, quæ feciſti nobis, in vero judicio feciſti:

32 Et tradidiſti nos in manibus inimicorum noſtrorum iniquorum, & peſſimorum, prævaricatorúmque, & regi injuſto & peſſimo ultrà omnem terram.

33 Et nunc non poſſumus aperire os: confuſio & opprobrium facti ſumus ſervis tuis, & his qui colunt te.

D 34 Ne, quæſumus, tradas nos in perpetuum, propter nomen tuum, & ne diſſipes teſtamentum tuum:

35 Neque auferas miſericordiam tuam à nobis, propter Abraham dilectum tuum, & Iſaac ſervum tuum, & Iſraël ſanctum tuum:

36 Quibus locutus es pollicens quòd multiplicares ſemen eorum ſicut ſtellas cæli, & ſicut arenam quæ eſt in littore maris:

37 Quia Domine imminuti ſumus plus quàm omnes gentes, ſumúſque humiles in univerſa terra hodie propter peccata noſtra.

38 Et non eſt in tempore hoc princeps, & dux, & propheta, neque holocauſtum, neque ſacrificium, neque oblatio, neque incenſum, neque locus primitiarum coram te,

39 Ut poſſimus invenire miſericordiam tuam: ſed in animo contrito, & ſpiritu humilitatis ſuſcipiamur.

40 Sicut in holocauſto arietum, & taurorum, & ſicut in millibus agnorum pinguium: ſic fiat ſacrificium noſtrum in conſpectu tuo hodie, ut placeat tibi: quoniam non eſt confuſio confidentibus in te.

41 Et nunc ſequimur te in toto corde, & timemus te, & quærimus faciem tuam.

42 Ne confundas nos: ſed fac nobiſcum juxta manſuetudinem tuam, & ſecundùm multitudinem miſericordiæ tuæ.

43 Et erue nos in mirabilibus tuis, & da gloriam nomini tuo Domine:

44 Et confundantur omnes, qui oſtendunt ſervis tuis mala, confundantur in omni potentia tua, & robur eorum conteratur:

45 Et ſciant quia tu es Dominus Deus ſolus, & glorioſus ſuper orbem terrarum.

46 Et non ceſſabant qui miſerant eos miniſtri regis ſuccendere fornacem, naphtha, & ſtuppa, & pice, & malleolis,

47 Et effundebatur flamma ſuper fornacem cubitis quadraginta novem:

48 Et erupit, & incendit quos reperit juxta fornacem de Chaldæis.

E 49 Angelus autem Domini deſcendit cum Azaria, & ſociis ejus, in fornacem: & excuſſit flammam ignis de fornace,

50 Et fecit medium fornacis quaſi ventum roris flantem, & non tetigit eos omnino ignis, neque contriſtavit, nec quidquam moleſtiæ intulit.

51 Tunc hi tres quaſi ex uno ore laudabant, & glorificabant, & benedicebant Deum in fornace, dicentes:

52 Benedictus es Domine Deus patrum noſtrorum: & laudabilis, & glorioſus, & ſuperexaltatus in ſæcula, & benedictum nomen gloriæ tuæ ſanctum: & laudabile, & ſuperexaltatũ in omnibus ſæculis.

53 Benedictus es in templo ſancto gloriæ tuæ: & ſuperlaudabilis, & ſuperglorioſus in ſæcula.

54 Benedictus es in throno regni tui: & ſuperlaudabilis, & ſuperexaltatus in ſæcula.

55 Benedictus es, qui intueris abyſſos, & ſedes ſuper cherubim: & laudabilis, & ſuperexaltatus in ſæcula.

56 Benedictus es in firmamento cæli: & laudabilis, & glorioſus in ſæcula.

57 Benedicite omnia opera Domini Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

58 Benedicite Angeli Domini Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

59 * Benedicite cæli Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula. *Pſal.148. 4.

60 Benedicite aquæ omnes, quæ ſuper cælos ſunt, Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

61 Benedicite omnes virtutes Domini Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

62 Benedicite ſol & luna Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

63 Benedicite ſtellæ cæli Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

64 Benedicite omnis imber & ros Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

65 Benedicite omnes ſpiritus Dei Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

66 Benedicite ignis & æſtus Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

67 Benedicite frigus & æſtus Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

68 Benedicite rores & pruina Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

69 Benedicite gelu & frigus Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

70 Benedicite glacies & nives Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

71 Benedicite noctes & dies Domino: laudate F & ſuperexaltate eum in ſæcula.

72 Benedicite lux & tenebræ Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula,

73 Benedicite fulgura & nubes Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

74 Benedicat terra Dominum: laudet & ſuperexaltet eum in ſæcula.

75 Benedicite montes & colles Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

76 Benedicite univerſa germinantia in terra Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

77 Benedicite fontes Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

78 Benedicite maria & flumina Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

79 Benedicite cete, & omnia quæ moventur in aquis, Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

80 Benedicite omnes volucres cæli Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

81 Benedicite omnes beſtiæ & pecora Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

82 Benedicite filij hominum Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

83 Benedicat Iſraël Dominum: laudet & ſuper exaltet eum in ſæcula.

Digitized by Google

84 Benedicite ſacerdotes Domini Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

85 Benedicite ſervi Domini Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

86 Benedicite ſpiritus & animæ juſtorum Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

87 Benedicite ſancti & humiles corde Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

88 Benedicite Anania, Aſaria, Miſaël Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

Quia eruit nos de inferno, & ſalvos fecit de manu mortis, & liberavit nos de medio ardentis flammæ, & de medio ignis eruit nos.

89 Confitemini Domino quoniam bonus; quoniam in ſæculum miſericordia ejus.

90 Benedicite omnes religioſi Domino Deo deorum: laudate & confitemini ei, quia in omnia ſæcula miſericordia ejus.

Hucuſque in Hebræo non habetur, & quæ poſuimus; de Theodotionis editione tranſlata ſunt.

G 91 Tunc Nabuchodonoſor rex obſtupuit, & ſurrexit properè, & ait optimatibus ſuis: Nónne tres viros miſimus in medium ignis compeditos? Qui reſpondentes regi, dixerunt: Verè rex.

92 Reſpondit, & ait: Ecce ego video quattuor viros ſolutos, & ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis eſt, & ſpecies quarti ſimilis filio Dei.

93 Tunc acceſſit Nabuchodonoſor ad oſtium fornacis ignis ardentis, & ait: Sidrach, Miſach, & Abdenago, ſervi Dei excelſi, egredimini, & venite. Statímque egreſſi ſunt Sidrach, Miſach, & Abdenago de medio ignis.

94 Et congregati ſatrapæ, & magiſtratus, & judices, & potentes regis, contemplabantur viros illos, quoniam nihil poteſtatis habuiſſet ignis in corporibus eorum, & capillus capitis eorum non eſſet aduſtus, & ſarabala eorum non fuiſſent immutata, & odor ignis non tranſiſſet per eos.

95 Et erumpens Nabuchodonoſor, ait: Benedictus Deus eorum, Sidrach videlicet, Miſach, & Abdenago, qui miſit angelum ſuum: & eruit ſervos ſuos, qui crediderunt in eum: & verbum regis immutaverunt, & tradiderunt corpora ſua ne ſervirent, & ne adorarent omnem deum, excepto Deo ſuo.

96 A me ergo poſitum eſt hoc decretum, ut omnis populus, tribus, & lingua, quæcumque locuta fuerit blaſphemiam contra Deum Sidrach, Miſach, & Abdenago, diſpereat, & domus ejus vaſtetur: neque enim eſt alius Deus, qui poſſit ita ſalvare.

97 Tunc rex promovit Sidrach, Miſach, & Abdenago, in provincia Babylonis.

98 Nabuchodonosor rex, omnibus populis, gentibus, & linguis, qui habitant in univerſa terra, pax vobis multiplicetur.

99 Signa & mirabilia fecit apud me Deus excelſus. Placuit ergo mihi prædicare

100 Signa ejus, quia magna ſunt; & mirabilia ejus, quia fortia: & regnum ejus regnum ſempiternum, & * poteſtas ejus in generationem & generationem.

* Inf. 4. d. 31. 7. d. 14.

Caput IV.

Somnium regis Nabuchodonoſor de excelſa arbore præciſa ſolus Daniel interpretatur, quòd ipſe regno pulſus ad ſeptem annos cum beſtiis ageret: hortatur igitur ut eleemoſynis ſua redimat peccata: ſed completur nihilominùs ſomnium propter illius ſuperbiam, donec Deum cæli recognovit: & tunc in ſuum regnum reſtituitur.

1 EGo Nabuchodonoſor quietus eram in domo mea, & florens in palatio meo: A

2 Somnium vidi, quod perterruit me: & cogitationes meæ in ſtrato meo, & viſiones capitis mei, conturbaverunt me.

3 Et per me propoſitum eſt decretum ut introducerentur in conſpectu meo cuncti ſapientes Babylonis, & ut ſolutionem ſomnij indicarent mihi.

4 Tunc ingrediebantur arioli, magi, Chaldæi, & aruſpices, & ſomnium narravi in conſpectu eorum: & ſolutionem ejus non indicaverunt mihi:

5 Donec collega ingreſſus eſt in conſpectu meo Daniel, cui nomen Baltaſſar ſecundùm nomen Dei mei, qui habet ſpiritum deorum ſanctorum in ſemetipſo: & ſomnium coram ipſo locutus ſum.

6 Baltaſſar princeps ariolorum, quoniam ego ſcio quòd ſpiritum ſanctorum deorum habeas in te, & omne ſacramentum non eſt impoſſibile tibi: viſiones ſomniorum meorum, quas vidi, & ſolutionem earum narra.

7 Viſio capitis mei in cubili meo: Videbam, & ecce arbor in medio terræ, & altitudo ejus nimia. B

8 Magna arbor, & fortis: & proceritas ejus contingens cælum: aſpectus illius erat uſque ad terminos univerſæ terræ.

9 Folia ejus pulcherrima, & fructus ejus nimius: & eſca univerſorum in ea, ſubter eam habitabant animalia & beſtiæ, & in ramis ejus converſabantur volucres cæli: & ex ea veſcebatur omnis caro.

10 Videbam in viſione capitis mei ſuper ſtratum meum, & ecce vigil & ſanctus de cælo deſcendit.

11 Clamavit fortiter, & ſic ait: Succidite arborem, & præcidite ramos ejus: excutite folia ejus, & diſpergite fructus ejus: fugiant beſtiæ quæ ſubter eam ſunt, & volucres de ramis ejus.

12 Verumtamen germen radicum ejus in terra ſinite, & alligetur vinculo ferreo & æreo, in herbis quæ foris ſunt, & rore cæli tingatur, & cum feris pars ejus in herba terræ.

13 Cor ejus ab humano commutetur, & cor feræ detur ei: & ſeptem tempora mutentur ſuper eum. C

14 In ſententia vigilum decretum eſt, & ſermo ſanctorum, & petitio: donec cognoſcant viventes, quoniam dominatur Excelſus in regno hominum; & cuicumque voluerit, dabit illud, & humillimum hominem conſtituet ſuper eum.

15 Hoc ſomnium vidi ego Nabuchodonoſor rex: tu ergo Baltaſſar interpretationem narra feſtinus: quia omnes ſapientes regni mei non queunt ſolutionem edicere mihi: tu autem potes, quia ſpiritus deorum ſanctorum in te eſt.

16 Tunc Daniel, cujus nomen Baltaſſar, cœpit intra ſemetipſum tacitus cogitare quaſi una hora: & cogitationes ejus conturbabant eum. Reſpondens autem rex ait: Baltaſſar, ſomnium & interpretatio ejus non conturbent te. Reſpondit Baltaſſar, & dixit: Domine mi, ſomnium his qui te oderunt, & interpretatio ejus hoſtibus tuis ſit.

Digitized by Google

D 17 Arborem quam vidiſti ſublimem atque robuſtam, cujus altitudo pertingit ad cælum, & aſpectus illius in omnem terram:

18 Et rami ejus pulcherrimi,& fructus ejus nimius,& eſca omnium in ea,ſubter eam habitantes beſtiæ agri,& in ramis ejus cõmorantes aves cæli:

19 Tu es rex,qui magnificatus es,& invaluiſti: & magnitudo tua crevit, & pervenit uſque ad cælum, & poteſtas tua in terminos univerſæ terræ.

20 Quòd autem vidit rex vigilem & ſanctum deſcendere de cælo, & dicere: Succidite arborem, & diſſipate illam, attamen germen radicum ejus in terra dimittite, & vinciatur ferro & ære in herbis foris, & rore cæli conſpergatur, & cum feris ſit pabulum ejus, donec ſeptem tempora mutentur ſuper eum:

E 21 Hæc eſt interpretatio ſententiæ Altiſſimi, quæ pervenit ſuper dominum meum regem:

22 Ejicient te ab hominibus, & cum beſtiis feriſque erit habitatio tua, & * fœnum ut bos comedes, & rore cæli infunderis: ſeptem quoque tempora mutabuntur ſuper te, donec ſcias quòd dominetur Excelſus ſuper regnum hominum, & cuicumque voluerit, det illud.

* *Inf. 5. f. 21.*

23 Quòd autem præcepit ut relinqueretur germen radicum ejus, id eſt, arboris: regnum tuum tibi manebit, poſtquam cognoveris poteſtatem eſſe cæleſtem.

24 Quamobrem rex conſilium meum placeat tibi, * & peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordiis pauperum: forſitan ignoſcet delictis tuis.

* *Eccl. 3. d. 33.*

25 Omnia hæc venerunt ſuper Nabuchodonoſor regem.

26 Poſt finem menſium duodecim, in aula Babylonis deambulabat.

F 27 Reſponditque rex, & ait: Nónne hæc eſt Babylon magna, quam ego ædificavi in domum regni, in robore fortitudinis meæ,& in gloria decoris mei?

28 Cúmque ſermo adhuc eſſet in ore regis, vox de cælo ruit: Tibi dicitur Nabuchodonoſor rex: Regnum tuum tranſibit à te,

29 Et ab hominibus ejicient te, & cum beſtiis & feris erit habitatio tua: fœnum quaſi bos comedes, & ſeptem tempora mutabuntur ſuper te, donec ſcias quòd dominetur Excelſus in regno hominum, & cuicumque voluerit, det illud.

30 Eadem hora ſermo completus eſt ſuper Nabuchodonoſor, & ex hominibus abjectus eſt, & fœnum ut bos comedit,& rore cæli corpus ejus infectum eſt:donec capilli ejus in ſimilitudinẽ aquilarum creſcerent, & ungues ejus quaſi avium.

G 31 Igitur poſt finem dierum, ego Nabuchodonoſor oculos meos ad cælum levavi,& ſenſus meus redditus eſt mihi:& Altiſſimo benedixi,& viventem in ſempiternum laudavi,& glorificavi:* quia poteſtas ejus poteſtas ſempiterna, & regnum ejus in generationem & generationem.

* *Sup. 3. g. 100. Infr. 7. d. 14.*

32 Et omnes habitatores terræ apud eum in nihilum reputati ſunt: juxta voluntatem enim ſuam facit tam in virtutibus cæli quàm in habitatoribus terræ: & non eſt qui reſiſtat manui ejus, & dicat ei: Quare feciſti?

33 In ipſo tempore ſenſus meus reverſus eſt ad me, & ad honorem regni mei decorémque perveni: & figura mèa reverſa eſt ad me: & optimates mei, & magiſtratus mei requiſierunt me, & in regno meo reſtitutus ſum: & magnificentia amplior addita eſt mihi.

34 Nunc igitur ego Nabuchodonoſor laudo, & magnifico, & glorifico regem cæli: quia omnia opera ejus vera, & viæ ejus judicia, & gradientes in ſuperbia poteſt humiliare.

CAPUT V.

Poſtquam Baltaſſar in convivio bibit cum ſuis,ex vaſis templi Domini, laudando idola ſua, vidit digitos in pariete ſcribentes: quam ſcripturam ſolus Daniel legere potuit & interpretari,nempe quod,quia ſecutus ipſum Nabuchodonoſor elevaverat cor ſuum contra Deum laudans idola, ſimiliter auferetur ei regnum: honorato igitur Daniele, ac rege ea nocte interempto, ſucceſſit Darius Medus.

1 Baltaſſar rex fecit grande convivium optimatibus ſuis mille: & unuſquiſque ſecundùm ſuam bibebat ætatem. A

2 Præcepit ergo jam temulentus, ut afferrentur vaſa aurea & argentea, quæ aſportaverat Nabuchodonoſor pater ejus de templo, quod fuit in Jeruſalem, ut biberent in eis rex & optimates ejus, uxoréſque ejus & concubinæ.

3 Tunc allata ſunt vaſa aurea, & argentea,quæ aſportaverat de templo, quod fuerat in Jeruſalem: & biberunt in eis rex & optimates ejus, uxores & concubinæ illius.

4 Bibebant vinum, & laudabant deos ſuos aureos, & argenteos, æreos, ferreos, ligneóſque & lapideos.

5 In eadem hora apparuerunt digiti, quaſi manus hominis ſcribentis contra candelabrum in ſuperficie parietis aulæ regiæ: & rex aſpiciebat articulos manus ſcribentis. B

6 Tunc facies regis commutata eſt, & cogitationes ejus conturbabant eum:& compages renum ejus ſolvebantur, & genua ejus ad ſe invicem collidebantur.

7 Exclamavit itaque rex fortiter, ut introducerent magos, Chaldæos,& aruſpices.Et proloquens rex ait ſapientibus Babylonis: Quicumque legerit ſcripturam hanc, & interpretationem ejus manifeſtam mihi fecerit, purpura veſtietur, & torquem auream habebit in collo,& tertius in regno meo erit.

8 Tunc ingreſſi omnes ſapientes regis, non potuerunt nec ſcripturam legere, nec interpretationem indicare regi.

9 Unde rex Baltaſſar ſatis conturbatus eſt, & vultus illius immutatus eſt: ſed & optimates ejus turbabantur.

10 Regina autem, pro re quæ acciderat regi, & optimatibus ejus, domum convivij ingreſſa eſt:& proloquens ait:Rex in æternũ vive:non te conturbent cogitationes tuę,neque facies tua immutetur. C

11 Eſt vir in regno tuo, qui ſpiritum deorum ſanctorum habet in ſe: & in diebus patris tui ſcientia & ſapiẽtia inventæ ſunt in eo:nam & rex Nabuchodonoſor pater tuus, principem magorum, incantatorum, Chaldæorum, & aruſpicum conſtituit eum, pater, inquam, tuus, ô rex:

12 Quia ſpiritus amplior,& prudẽtia,intelligentiaque

Digitized by Google

tiáque & interpretatio ſomniorum, & oſtenſio ſecretorum, ac ſolutio ligatorum, inventæ ſunt in eo, hoc eſt in Daniele: cui rex poſuit nomen Baltaſſar. nunc itaque Daniel vocetur, & interpretationem narrabit.

D 13 Igitur introductus eſt Daniel coram rege. Ad quē præfatus rex ait: Tu es Daniel de filiis captivitatis Judę, quē adduxit pater meus rex de Judęa?

14 Audivi de te, quoniam ſpiritum deorum habeas: & ſcientia intelligentiáque ac ſapientia ampliores inventæ ſunt in te.

15 Et nunc introgreſſi ſunt in conſpectu meo ſapientes magi, ut ſcripturam hanc legerent, & interpretationem ejus indicarent mihi: & nequiverunt ſenſum hujus ſermonis edicere.

16 Porrò ego audivi de te, quòd poſſis obſcura interpretari, & ligata diſſolvere: ſi ergo vales ſcripturam legere, & interpretationem ejus indicare mihi, purpura veſtieris, & torquem auream circa collum tuum habebis, & tertius in regno meo princeps eris.

E 17 Ad quæ reſpondens Daniel, ait coram rege: Munera tua ſint tibi, & dona domus tuæ alteri da: ſcripturam autem legam tibi, rex, & interpretationem ejus oſtendam tibi.

18 O rex, Deus Altiſſimus, regnum & magnificentiam, gloriam & honorem dedit Nabuchodonoſor patri tuo.

19 Et propter magnificentiam quam dederat ei, univerſi populi, tribus, & linguæ, tremebant & metuebant eum: quos volebat, interficiebat: & quos volebat, percutiebat: & quos volebat, exaltabat: & quos volebat, humiliabat.

20 Quando autem elevatum eſt cor ejus, & ſpiritus illius obfirmatus eſt ad ſuperbiam, depoſitus eſt de ſolio regni ſui, & gloria ejus ablata eſt:

F 21 *Et à filiis hominum ejectus eſt, ſed & cor ejus cum beſtiis poſitum eſt, & cum onagris erat habitatio ejus: fœnum quoque ut bos comedebat, & rore cæli corpus ejus infectum eſt, donec cognoſceret quòd poteſtatem haberet Altiſſimus in regno hominum: & quemcumque voluerit, ſuſcitabit ſuper illud.

* Sup. 4. c. 22.

22 Tu quoque filius ejus Baltaſſar, non humiliaſti cor tuum, cùm ſcires hæc omnia:

23 Sed adverſum Dominatorem cæli elevatus es: & vaſa domus ejus allata ſunt coram te: & tu, & optimates tui, & uxores tuæ, & concubinæ tuæ, vinum bibiſtis in eis: deos quoque argenteos, & aureos, & æreos, ferreos, ligneóſque & lapideos, qui non vident, neque audiunt, neque ſentiunt, laudaſti: porrò Deum, qui habet flatum tuum in manu ſua, & omnes vias tuas, non glorificaſti.

24 Idcircò ab eo miſſus eſt articulus manus, quæ ſcripſit hoc, quod exaratum eſt.

G 25 Hæc eſt autem ſcriptura, quæ digeſta eſt: Mane, Thecel, Phares.

26 Et hæc eſt interpretatio ſermonis. Mane: numeravit Deus regnum tuum, & complevit illud

27 Thecel: appenſus es in ſtatera, & inventus es minus habens.

28 Phares: diviſum eſt regnum tuum, & datum eſt Medis & Perſis.

29 Tunc jubente rege indutus eſt Daniel purpura, & circumdata eſt torques aurea collo ejus: & prædicatum eſt de eo quòd haberet poteſtatem tertius in regno ſuo.

30 Eadem nocte interfectus eſt Baltaſſar rex Chaldæus.

31 Et Darius Medus ſucceſſit in regnum annos natus ſexaginta duos.

Caput VI.

Daniel ſupra ſatrapas regni conſtituitur, & accuſatus quòd regis edictum non ſervaſſet, quia Deum cæli orabat, miſſus eſt in lacum leonum; ſequentique die illæſus eductus, immiſſis ac ſubitò dilaniatis ejus accuſatoribus: qua re motus rex, in ſuis provinciis Deum ejus timendum præcepit.

1 Placuit Dario, & conſtituit ſuper regnum A
ſatrapas centum viginti, ut eſſent in toto regno ſuo.

2 Et ſuper eos principes tres, ex quibus Daniel unus erat: ut ſatrapæ illis redderent rationem, & rex non ſuſtineret moleſtiam.

3 Igitur Daniel ſuperabat omnes principes & ſatrapas: quia ſpiritus Dei amplior erat in illo.

4 Porrò rex cogitabat conſtituere eum ſuper omne regnum: unde principes & ſatrapæ quærebant occaſionem ut invenirent Danieli ex latere regis: nullámque cauſam & ſuſpicionem reperire potuerunt, eò quòd fidelis eſſet, & omnis culpa & ſuſpicio non inveniretur in eo.

5 Dixerunt ergo viri illi: Non inveniemus B
Danieli huic aliquam occaſionem, niſi fortè in lege Dei ſui.

6 Tunc principes & ſatrapæ ſurripuerunt regi, & ſic locuti ſunt ei: Dari rex in æternum vive:

7 Conſilium inierunt omnes principes regni tui, magiſtratus, & ſatrapæ, ſenatores, & judices, ut decretum imperatorium exeat, & edictum: Ut omnis qui petierit aliquam petitionem à quocumque deo & homine, uſque ad triginta dies, niſi à te rex, mittatur in lacum leonum.

8 Nunc itaque rex confirma ſententiam, & ſcribe decretum: ut non immutetur quod ſtatutum eſt à Medis & Perſis, nec prævaricari cuiquam liceat.

9 Porrò rex Darius propoſuit edictū, & ſtatuit.

10 Quod cùm Daniel comperiſſet, id eſt, con- C
ſtitutam legem, ingreſſus eſt domum ſuam: & feneſtris apertis in cœnaculo ſuo contra Jeruſalem tribus temporibus in die flectebat genua ſua: & adorabat, confitebatúrque coram Deo ſuo, ſicut & antè facere conſueverat.

11 Viri ergo illi curioſiùs inquirentes, invenerunt Danielem orantem & obſecrantem Deum ſuum.

12 Et accedentes locuti ſunt regi ſuper edicto: D
Rex numquid non conſtituiſti, ut omnis homo, qui rogaret quemquam de diis & hominibus, uſque ad dies triginta, niſi te, rex, mitteretur in lacum leonum? Ad quos reſpondens rex, ait: Verus eſt ſermo juxta decretum Medorum atque Perſarum, quod prævaricari non licet.

13 Tunc reſpondentes dixerunt coram rege: Daniel de filiis captivitatis Juda, non curavit de lege tua & de edicto quod conſtituiſti, ſed tribus temporibus per diem orat obſecratione ſua.

14 Quod verbum cùm audiſſet rex, ſatis contriſtatus eſt: & pro Daniele poſuit cor ut liberaret eum,

Digitized by Google

eum, & uſque ad occaſum ſolis laborabat ut erue-
ret illum.
15 Viri autem illi intelligentes regem, dixerunt
ei : Scito rex, quia lex Medorum aque Perſarum
eſt, ut omne decretum, quod conſtituerit rex, non
liceat immutari.
E 16 Tunc rex præcepit ; & adduxerunt Danie-
lem, & miſerunt eum in lacum leonum. Dixítque
rex Danieli : Deus tuus, quem colis ſemper, ipſe
liberabit te.
17 Allatúſque eſt lapis unus, & poſitus eſt ſu-
per os laci : quem obſignavit rex annulo ſuo, &
annulo optimatum ſuorum, nequid fieret contra
Danielem.
18 Et abiit rex in domum ſuam, & dormivit
incœnatus, cibíque non ſunt allati coram eo, in-
ſuper & ſomnus receſſit ab eo.
19 Tunc rex primo diluculo conſurgens, feſti-
nus ad lacum leonum perrexit :
20 Appropinquánſque lacui, Danielem voce la-
crymabili inclamavit, & affatus eſt eum : Daniel
ſerve Dei viventis, Deus tuus, cui tu ſervis ſem-
per, putáſne valuit te liberare à leonibus ?
21 Et Daniel regi reſpondens ait : Rex in æter-
num vive :
F 22 * Deus meus miſit angelum ſuum, & con-
* 1. Mac. 2. g. 60. cluſit ora leonum, & non nocuerunt mihi : quia
coram eo juſtitia inventa eſt in me : ſed & coram
te, rex, delictum non feci.
23 Tunc vehementer rex gaviſus eſt ſuper eo,
& Danielem præcepit educi de lacu : eductúſque
eſt Daniel de lacu, & nulla læſio inventa eſt in
eo, quia credidit Deo ſuo.
24 Jubente autem rege, adducti ſunt viri illi,
qui accuſaverant Danielem : & in lacum leonum
miſſi ſunt, ipſi, & filij, & uxores eorum : & non
pervenerunt uſque ad pavimentum laci, donec
arriperent eos leones, & omnia oſſa eorum com-
minuerunt.
G 25 Tunc Darius rex ſcripſit univerſis populis,
tribubus, & linguis, habitantibus in univerſa
terra : Pax vobis multiplicetur.
26 A me conſtitutum eſt decretum, ut in uni-
verſo imperio & regno meo, tremiſcant & pa-
veant Deum Danielis. Ipſe eſt enim Deus vivens,
& æternus in ſæcula : & regnum ejus non diſſipa-
bitur, & poteſtas ejus uſque in æternum.
27 Ipſe liberator, atque ſalvator, faciens ſigna,
& mirabilia in cælo & in terra: qui liberavit Da-
nielem de lacu leonum.
* Sup. 1. art. 21. 28 * Porrò Daniel perſeveravit uſque ad re-
gnum Darij, regnúmque Cyri Perſæ.

Caput VII.

Viſio Danielis de quattuor beſtiis quattuor regna deſignantibus : de antiquo dierum & throno ejus ac miniſtris, quo judicante perierunt beſtiæ : ad hunc accedens filius hominis accipit poteſtatem æternam & incorruptible regnum : declarantur regna per beſtias deſignata, & maximè quæ per quartam beſtiam & ejus cornua deſignentur, quæ regnabit uſque ad tempus & tempora & dimidium temporis.

A 1 ANno primo Baltaſſar regis Babylonis, Da-
niel ſomnium vidit: viſio autē capitis ejus
in cubili ſuo: & ſomnium ſcribens, brevi ſermone
comprehendit : ſummatímque perſtringens, ait :
2 Videbam in viſione mea nocte, & ecce quat-
tuor venti cæli pugnabant in mari magno.
3. Et quattuor beſtiæ grandes aſcendebant de
mari diverſæ inter ſe.
4 Prima quaſi leæna, & alas habebat aquilæ:
aſpiciebam donec evulſæ ſunt alæ ejus, & ſublata
eſt de terra, & ſuper pedes quaſi homo ſtetit, &
cor hominis datum eſt ei.
5 Et ecce beſtia alia ſimilis urſo in parte ſtetit: B
& tres ordines erant in ore ejus, & in dentibus
ejus, & ſic dicebant ei : Surge, comede carnes
plurimas.
6 Poſt hæc aſpiciebam, & ecce alia quaſi par-
dus, & alas habebat quaſi avis, quattuor ſuper ſe,
& quattuor capita erant in beſtia, & poteſtas da-
ta eſt ei.
7 Poſt hæc aſpiciebam in viſione noctis, & ecce
beſtia quarta terribilis, atque mirabilis, & fortis
nimis, dentes ferreos habebat magnos, comedens
atque comminuens, & reliqua pedibus ſuis con-
culcans : diſſimilis autem erat ceteris beſtiis, quas
videram ante eam, & habebat cornua decem.
8 Conſiderabam cornua, & ecce cornu aliud C
parvulum ortum eſt de medio eorum : & tria de
cornibus primis evulſa ſunt à facie ejus : & ecce
oculi, quaſi oculi hominis erant in cornu iſto, &
os loquens ingentia.
9 Aſpiciebam donec throni poſiti ſunt, & anti-
quus dierum ſedit : veſtimentum ejus candidum
quaſi nix, & capilli capitis ejus quaſi lana mun-
da : thronus ejus flammæ ignis : rotæ ejus ignis
accenſus.
10 Fluvius igneus, rapidúſque egrediebatur à
facie ejus.* millia millium miniſtrabant ei, & de- * Apoc. 5. c. 11.
cies millies centena millia aſſiſtebant ei : judi-
cium ſedit, & libri aperti ſunt.
11 Aſpiciebam propter vocem ſermonum gran- D
dium, quos cornu illud loquebatur : & vidi quo-
niam interfecta eſſet beſtia, & periſſet corpus
ejus, & traditum eſſet ad comburendum igni :
12 Aliarum quoque beſtiarum ablata eſſet po-
teſtas, & tempora vitæ conſtituta eſſent eis uſque
ad tempus & tempus.
13 Aſpiciebam ergo in viſione noctis, & ecce
cum nubibus cæli quaſi filius hominis veniebat,
& uſque ad antiquum dierum pervenit : & in
conſpectu ejus obtulerunt eum.
14 Et dedit ei poteſtatem, & honorem, & re-
gnum : & omnes populi, tribus, & linguæ ipſi ſer-
vient: *poteſtas ejus, poteſtas æterna, quæ non au- * Supr. 3. g. 100. 4. g. 31. Mich. 4. c. 7. Luc. 1. d. 32.
feretur : & regnum ejus, quod non corrumpetur.
15 Horruit ſpiritus meus, ego Daniel territus
ſum in his, & viſiones capitis mei conturbave-
runt me.
16 Acceſſi ad unum de aſſiſtentibus, & verita- E
tem quærebam ab eo de omnibus his. Qui dixit
mihi interpretationem ſermonum, & docuit me:
17 Hæ quattuor beſtiæ magnæ, quattuor ſunt
regna, quæ conſurgent de terra.
18 Suſcipient autem regnum ſancti Dei altiſſi-
mi : & obtinebunt regnum uſque in ſæculum, &
ſæculum ſæculorum.
19 Poſt hoc volui diligenter diſcere de beſtia
quarta, quæ erat diſſimilis valde ab omnibus, &
terribilis

Digitized by Google

terribilis nimis : dentes & ungues ejus ferrei : co-
medebat, & comminuebat, & reliqua pedibus
ſuis conculcabat :

20 Et de cornibus decem, quæ habebat in ca-
pite : & de alio, quod ortum fuerat, ante quod ce-
ciderant tria cornua : & de cornu illo, quod ha-
bebat oculos, & os loquens grandia, & majus erat
ceteris.

F 21 Adſpiciebam, & ecce cornu illud faciebat
bellum adverſus ſanctos, & prævalebat eis.

22 Donec venit antiquus dierum, & judicium
dedit ſanctis Excelſi, & tempus advenit, & re-
gnum obtinuerunt ſancti.

23 Et ſic ait : Beſtia quarta, regnum quartum
erit in terra, quod majus erit omnibus regnis, &
devorabit univerſam terram, & conculcabit, &
comminuet eam.

24 Porrò cornua decem ipſius regni, decem re-
ges erunt : & alius conſurget poſt eos, & ipſe po-
tentior erit prioribus, & tres reges humiliabit.

G 25 Et ſermones contra Excelſum loquetur, &
ſanctos Altiſſimi conteret : & putabit quòd poſſit
mutare tempora, & leges, & tradentur in manu
ejus uſque ad tempus, & tempora, & dimidium
temporis.

26 Et judicium ſedebit, ut auferatur potentia,
& conteratur, & diſpereat uſque in finem.

27 Regnum autem, & poteſtas, & magnitudo
regni, quæ eſt ſubter omne cælum, detur populo
ſanctorum Altiſſimi : cujus regnum, regnum ſem-
piternũ eſt, & omnes reges ſervient ei, & obediẽt.

28 Hucuſque finis verbi. Ego Daniel multùm
cogitationibus meis conturbabar, & facies mea
mutata eſt in me : verbum autem in corde meo
conſervavi.

CAPUT VIII.

*Viſio de ariete duorum cornuum, & hirco unius ac poſtmo-
dum quattuor cornuum, qui devicit arietem : quorum ille re-
gem Medorum ac Perſarum deſignat, hic autem regem Græ-
corum : additur prophetia de rege impudente, ipſiuſque ty-
rannide, dolo & ſuperbia, qui ſine manu conteretur.*

A 1 ANno tertio regni Baltaſſar regis, viſio ap-
paruit mihi. Ego Daniel, poſt id quod vi-
deram in principio,

2 Vidi in viſione mea, cùm eſſem in Suſis ca-
ſtro, quod eſt in Ælam regione : vidi autem in
viſione eſſe me ſuper portam Ulai.

3 Et levavi oculos meos, & vidi : & ecce aries
unus ſtabat ante paludem, habens cornua excelſa,
& unum excelſius altero atque ſuccreſcens. Poſteà

4 Vidi arietem cornibus ventilantem contra
* Occidentem, & contra Aquilonem, & contra
Meridiem, & omnes beſtiæ non poterant reſiſtere
ei, neque liberari de manu ejus : fecítque ſecun-
dùm voluntatem ſuam, & magnificatus eſt.

* *Orientem & contra occidentem.*

B 5 Et ego intelligebam : ecce autem hircus ca-
prarum veniebat ab Occidente ſuper faciem to-
tius terræ, & non tangebat terram : porrò hircus
habebat cornu inſigne inter oculos ſuos.

6 Et venit uſque ad arietem illum cornutum,
quem videram ſtantem ante portam, & cucurrit
ad eum in impetu fortitudinis ſuæ.

C 7 Cúmque appropinquaſſet prope arietem, ef-
feratus eſt in eum, & percuſſit arietem : & commi-
nuit duo cornua ejus, & non poterat aries reſiſte-
re ei : cúmque eum miſiſſet in terram, conculcavit,
& nemo quibat liberare arietem de manu ejus.

8 Hircus autem caprarum magnus factus eſt ni-
mis : cúmque creviſſet, fractum eſt cornu ma-
gnum, & orta ſunt quattuor cornua ſubter illud
per quattuor ventos cæli.

9 De uno autem ex eis egreſſum eſt cornu unũ
modicum : & factum eſt grande contra Meridiem,
& contra Orientem, & contra fortitudinem.

10 Et magnificatum eſt uſque ad fortitudinem
cæli : & dejecit de fortitudine, & de ſtellis, &
conculcavit eas.

11 Et uſque ad principem fortitudinis magnifi- D
catum eſt : & ab eo tulit juge ſacrificium, & de-
jecit locum ſanctificationis ejus.

12 Robur autem datum eſt ei contra juge ſacri-
ficium propter peccata : & proſternetur veritas
in terra, & faciet, & proſperabitur.

13 Et audivi unum de ſanctis loquentem : &
dixit unus ſanctus alteri neſcio cui loquenti : Uſ-
quequò viſio, & juge ſacrificium, & peccatum
deſolationis, quæ facta eſt : & ſanctuarium, & for-
titudo conculcabitur?

14 Et dixit ei : Uſque ad veſperam & mane, dies
duo millia trecenti : & mundabitur ſanctuarium.

15 Factum eſt autem cùm viderem ego Daniel E
viſionem, & quærerem intelligentiam : ecce ſtetit
in conſpectu meo quaſi ſpecies viri.

16 Et audivi vocem viri inter Ulai : & clamavit,
& ait : Gabriel fac intelligere iſtam viſionem.

17 Et venit, & ſtetit juxtà ubi ego ſtabam :
cúmque veniſſet, pavens corrui in faciem meam,
& ait ad me : Intellige fili hominis, quoniam in
tempore finis complebitur viſio.

18 Cúmque loqueretur ad me, collapſus ſum
pronus in terram, & tetigit me, & ſtatuit me in
gradu meo :

19 Dixítque mihi : Ego oſtendam tibi quæ fu- F
tura ſunt in noviſſimo maledictionis : quoniam
habet tempus finem ſuum.

20 Aries, quem vidiſti habere cornua, rex
Medorum eſt atque Perſarum.

21 Porrò hircus caprarum, rex Græcorum eſt,
& cornu grande, quod erat inter oculos ejus, ipſe
eſt rex primus.

22 Quòd autem fracto illo ſurrexerunt quattuor
pro eo : quattuor reges de gente ejus conſurgent,
ſed non in fortitudine ejus.

23 Et poſt regnum eorum, cùm creverint ini-
quitates, conſurget rex impudens facie, & intelli-
gens propoſitiones.

24 Et roborabitur fortitudo ejus, ſed non in vi-
ribus ſuis : & ſuprà quàm credi poteſt, univerſa
vaſtabit, & proſperabitur, & faciet. Et interficiet
robuſtos, & populum ſanctorum

25 Secundùm voluntatem ſuam, & dirigetur G
dolus in manu ejus : & cor ſuum magnificabit, &
in copia rerum omnium occidet plurimos : & con-
tra principem principum conſurget, & ſine ma-
nu conteretur.

26 Et viſio veſpere & manè, quæ dicta eſt, ve-
ra eſt : tu ergo viſionem ſigna, quia poſt multos
dies erit.

Digitized by Google

37 Et ego Daniel langui, & ægrotavi per dies: cúmque ſurrexiſſem, faciebam opera regis, & ſtupebam ad viſionem, & non erat qui interpretaretur.

Caput IX.

Poſt orationem Danielis, qua confitetur Judæos propter ſua & patrum peccata veniſſe in magnam afflictionem, petens Dei miſericordiam erga populum ſuum, fit ipſi revelatio de 70. hebdomadibus uſque ad unctionem Sancti ſanctorum, & de Chriſti morte, populóque ejus perdendo, & abominatione deſolationis in templo.

A 1 IN anno primo Darij filij Aſſueri de ſemine Medorum, qui imperavit ſuper regnum Chaldæorum:

2 Anno uno regni ejus ego Daniel intellexi in libris * numerum annorum, de quo factus eſt ſermo Domini ad Jeremiam prophetam, ut complerentur deſolationis Jeruſalem ſeptuaginta anni. (* Ier. 25. c. 11. 29. c. 10.)

3 Et poſui faciem meam ad Dominum Deum meum rogare & deprecari in jejuniis, ſacco, & cinere.

4 Et oravi Dominum Deum meum, & confeſſus ſum, & dixi: * Obſecro Domine Deus magne & terribilis, cuſtodiens pactum & miſericordiam diligentibus te, & cuſtodientibus mandata tua. (* 2. Eſd. 1. b. 5.)

5 * Peccavimus, iniquitatem fecimus, impiè egimus, & receſſimus: & declinavimus à mandatis tuis, ac judiciis. (* Baruc. 1. c. 17.)

B 6 Non obedivimus ſervis tuis prophetis, qui locuti ſunt in nomine tuo regibus noſtris, principibus noſtris, patribus noſtris, omníq; populo terræ.

7 Tibi Domine juſtitia: nobis autem confuſio faciei, ſicut eſt hodie viro Juda, & habitatoribus Jeruſalem, & omni Iſraël, his qui propè ſunt, & his qui procul, in univerſis terris ad quas ejeciſti eos, propter iniquitates eorum, in quibus peccaverunt in te.

8 Domine nobis confuſio faciei, regibus noſtris, principibus noſtris, & patribus noſtris, qui peccaverunt.

9 Tibi autem Domino Deo noſtro miſericordia, & propitiatio, quia receſſimus à te:

10 Et non audivimus vocem Domini Dei noſtri, ut ambularemus in lege ejus, quam poſuit nobis per ſervos ſuos prophetas.

C 11 Et omnis Iſraël prævaricati ſunt legem tuam, & declinaverunt ne audirent vocẽ tuã, & ſtillavit ſuper nos maledictio, & deteſtatio, * quæ ſcripta eſt in libro Moyſi ſervi Dei, quia peccavimus ei. (* Deut. 27. c. 14.)

12 Et ſtatuit ſermones ſuos, quos locutus eſt ſuper nos, & ſuper principes noſtros, qui judicaverunt nos, ut ſuperinduceret in nos magnum malum, quale numquam fuit ſub omni cælo, ſecundùm quod factum eſt in Jeruſalem.

13 Sicut ſcriptum eſt in lege Moyſi, omne malum hoc venit ſuper nos: & non rogavimus faciem tuam Domine Deus noſter, ut reverteremur ab iniquitatibus noſtris, & cogitaremus veritatem tuam.

D 14 Et vigilavit Dominus ſuper malitiam, & adduxit eam ſuper nos: juſtus Dominus Deus noſter in omnibus operibus ſuis, quæ fecit: non enim audivimus vocem ejus.

15 * Et nunc Domine Deus noſter, * qui eduxiſti populum tuum de Terra Ægypti in manu forti, & feciſti tibi nomen ſecundùm diem hanc: peccavimus, iniquitatem fecimus. (* Baruc. 1. c. 11. * Exod. 14. c. 21.)

16 Domine in omnem juſtitiam tuam: avertatur obſecro ira tua, & furor tuus, à civitate tua Jeruſalem, & monte ſancto tuo. Propter peccata enim noſtra, & iniquitates patrum noſtrorum, Jeruſalem & populus tuus in opprobrium ſunt omnibus per circuitum noſtrum.

17 Nunc ergo exaudi Deus noſter orationem ſervi tui, & preces ejus: & oſtende faciem tuam ſuper ſanctuarium tuum, quod deſertum eſt propter temetipſum. E

18 Inclina Deus meus aurem tuam, & audi: aperi oculos tuos, & vide deſolationem noſtram, & civitatem, ſuper quam invocatum eſt nomen tuum: neque enim in juſtificationibus noſtris proſternimus preces ante faciem tuam, ſed in miſerationibus tuis multis.

19 Exaudi Domine, placare Domine: attende & fac: ne moreris propter temetipſum Deus meus: quia nomen tuum invocatum eſt ſuper civitatem, & ſuper populum tuum.

20 Cúmque adhuc loquerer, & orarem, & confiterer peccata mea, & peccata populi mei Iſraël, & proſternerem preces meas in conſpectu Dei mei, pro monte ſancto Dei mei: F

21 Adhuc me loquente in oratione, ecce vir Gabriel, quem viderã in viſione à principio, citò volans tetigit me in tempore ſacrificij veſpertini.

22 Et docuit me, & locutus eſt mihi, dixítque: Daniel nunc egreſſus ſum ut docerem te, & intelligeres.

23 Ab exordio precum tuarum egreſſus eſt ſermo: ego autem veni ut indicarem tibi, quia vir deſideriorum es: tu ergo animadverte ſermonem, & intellige viſionem.

24 * Septuaginta hebdomades abbreviatæ ſunt ſuper populum tuum, & ſuper urbem ſanctam tuam, ut conſummetur prævaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur juſtitia ſempiterna, & impleatur viſio, & prophetia, & ungatur Sanctus ſanctorum. (* Ioan. 11. c. 45.)

25 Scito ergo, & animadverte: Ab exitu ſermonis, ut iterùm ædificetur Jeruſalem, uſque ad Chriſtum ducem, hebdomades ſeptem, & hebdomades ſexaginta duæ erunt: & rurſum ædificabitur platea, & muri in anguſtia temporum. G

26 Et poſt hebdomades ſexaginta duas occidetur Chriſtus: & non erit ejus populus, qui eum negaturus eſt. Et civitatem & ſanctuarium diſſipabit populus cum duce venturo: & finis ejus vaſtitas, & poſt finem belli ſtatuta deſolatio.

27 Confirmabit autem pactum multis hebdomada una: & in dimidio hebdomadis deficiet hoſtia & ſacrificium: & * erit in templo abominatio deſolationis: & uſque ad conſummationem & finem perſeverabit deſolatio. (* Matt. 24. b. 15.)

Caput X.

Ubi ſe afflixiſſet Daniel, videt virum lineis veſtitum qui hic deſcribitur, & territus ac tremens confortatur ſemel & iterùm: de reſiſtente principe regni Perſarum, de principe Græcorum, & de Michaële principe Judæorum qui ſolus auxiliatur.

1 ANno tertio Cyri regis Perſarum, verbum revelatũ eſt Danieli cognomẽto Baltaſſar, H

Digitized by Google

& verbum verũ, & fortitudo magna: intellexítque ſermonem: intelligentia enim eſt opus in viſione.

2 In diebus illis ego Daniel lugebam trium hebdomadarum diebus.

3 Panem deſiderabilem non comedi, & caro & vinum non introierunt in os meum, ſed neque unguento unctus ſum: donec complerentur trium hebdomadarum dies.

4 Die autem vigeſima & quarta menſis primi, eram juxta fluvium magnum, qui eſt Tigris.

5 Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce vir unus veſtitus lineis, & renes ejus accincti auro obrizo:

6 Et corpus ejus quaſi chryſolithus, & facies ejus velut ſpecies fulguris, & oculi ejus ut lampas ardens: & brachia ejus, & quæ deorſum ſunt uſque ad pedes, quaſi ſpecies æris candentis: & vox ſermonum ejus ut vox multitudinis.

B 7 Vidi autem ego Daniel ſolus viſionem: porrò viri, qui erant mecum, non viderunt: ſed terror nimius irruit ſuper eos, & fugerunt in abſconditum.

8 Ego autem relictus ſolus vidi viſionem grandem hanc: & non remanſit in me fortitudo, ſed & ſpecies mea immutata eſt in me, & emarcui, nec habui quidquam virium.

9 Et audivi vocem ſermonum ejus: & audiens jacebam conſternatus ſuper faciem meam, & vultus meus hærebat terræ.

10 Et ecce manus tetigit me, & erexit me ſuper genua mea, & ſuper articulos manuum mearum.

11 Et dixit ad me: Daniel vir deſideriorum, intellige verba, quæ ego loquor ad te, & ſta in gradu tuo: nunc enim ſum miſſus ad te. Cúmque dixiſſet mihi ſermonem iſtum, ſteti tremens.

C 12 Et ait ad me: Noli metuere Daniel: quia ex die primo, quo poſuiſti cor tuum ad intelligendũ ut te affligeres in conſpectu Dei tui, exaudita ſunt verba tua: & ego veni propter ſermones tuos.

13 Princeps autem regni Perſarum reſtitit mihi viginti & uno diebus: & ecce Michaël unus de principibus primis venit in adjutorium meum, & ego remanſi ibi juxta regem Perſarum.

14 Veni autem ut docerem te quæ ventura ſunt populo tuo in noviſſimis diebus, quoniam adhuc viſio in dies.

15 Cúmque loqueretur mihi hújuſcemodi verbis, dejeci vultum meum ad terram, & tacui.

D 16 Et ecce quaſi ſimilitudo filij hominis tetigit labia mea: & aperiens os meum locutus ſum, & dixi ad eum qui ſtabat contra me: Domine mi, in viſione tua diſſolutæ ſunt compages meæ, & nihil in me remanſit virium.

17 Et quomodo poterit ſervus Domini mei loqui cum Domino meo? nihil enim in me remanſit virium, ſed & halitus meus intercluditur.

18 Rurſum ergo tetigit me quaſi viſio hominis, & confortavit me,

19 Et dixit: Noli timere vir deſideriorum: pax tibi: confortare, & eſto robuſtus. Cúmque loqueretur mecum, convalui: & dixi: Loquere Domine mi, quia confortaſti me.

20 Et ait: Numquid ſcis quare venerim ad te? & nunc revertar ut prælier adverſum principem Perſarum. cùm ego egrederer, apparuit princeps Græcorum veniens.

21 Veruntamen annunciabo tibi quod expreſſum eſt in ſcriptura veritatis: & nemo eſt adjutor meus in omnibus his, niſi Michaël princeps veſter.

CAPUT XI.

Vaticinium de regibus Perſarum & rege Græcorum: de bellis ac inſidiis inter reges Auſtri & Aquilonis, & de rege qui Deum deorum non reputabit, ſed plurima adverſus ipſum loquetur, & quæ provinciæ ab illo evadẽt, quibúſve dominabitur.

1 EGo autem ab anno primo Darij Medi ſta- A
bam ut confortaretur, & roboraretur.

2 Et nunc veritatem annuntiabo tibi. Ecce adhuc tres reges ſtabunt in Perſide, & quartus ditabitur opibus nimiis ſuper omnes: & cùm invaluerit divitiis ſuis, concitabit omnes adverſum regnum Græciæ.

3 Surget verò rex fortis, & dominabitur poteſtate multa, & faciet quod placuerit ei.

4. Et cùm ſteterit, conteretur regnum ejus, & dividetur in quattuor ventos cæli; ſed non in poſteros ejus, neque ſecundùm potentiam illius, qua dominatus eſt, lacerabitur enim regnum ejus etiam in externos, exceptis his.

5 Et confortabitur rex Auſtri: & de principibus ejus prævalebit ſuper eum, & dominabitur ditione: multa enim dominatio ejus.

6 Et poſt finem annorum fœderabuntur: filiáque regis Auſtri veniet ad regem Aquilonis facere amicitiam, & non obtinebit fortitudinem brachij, nec ſtabit ſemen ejus: & tradetur ipſa, & qui adduxerunt eam, adoleſcentes ejus, & qui confortabant eam in temporibus.

7 Et ſtabit de germine radicum ejus plantatio: B
& veniet cum exercitu, & ingredietur provinciam regis Aquilonis: & abutetur eis, & obtinebit.

8 Inſuper & deos eorum, & ſculptilia, vaſa quoque pretioſa argenti & auri, captiva ducet in Ægyptum: ipſe prævalebit adverſus regem Aquilonis.

9 Et intrabit in regnum rex Auſtri, & revertetur ad terram ſuam.

10 Filij autem ejus provocabuntur, & congregabunt multitudinem exercituum plurimorum: & veniet properans, & inundans: & revertetur, & concitabitur, & congredietur cum robore ejus.

11 Et provocatus rex Auſtri egredietur, & pugnabit adverſus regem Aquilonis, & præparabit multitudinẽ nimiã, & dabitur multitudo in manu ejus.

12 Et capiet multitudinem, & exaltabitur cor C
ejus, & dejiciet multa millia, ſed non prævalebit.

13 Convertetur enim rex Aquilonis, & præparabit multitudinem multò majorem quàm priùs: & in fine temporum annorúmque, veniet properans cum exercitu magno, & opibus nimiis.

14 * Et in temporibus illis multi conſurgent ad- * Iſa. 19. c. 16.
verſus regem Auſtri: filij quoque prævaricatorum populi tui extollentur ut impleant viſionem, & corruent.

15 Et veniet rex Aquilonis, & comportabit aggerem, & capiet urbes munitiſſimas: & brachia Auſtri non ſuſtinebunt, & conſurgent electi ejus ad reſiſtendum, & non erit fortitudo.

16 Et faciet veniens ſuper eum juxta placitum ſuum,

Digitized by Google

ſuum, & non erit qui ſtet contra faciem ejus: & ſtabit in terra inclyta, & conſumetur in manu ejus.

17 Et ponet faciem ſuam ut veniat ad tenendum univerſum regnum ejus, & recta faciet cum eo: & filiam feminarum dabit ei, ut evertat illud: & non ſtabit, nec illius erit.

18. Et convertet faciem ſuam ad inſulas, & capiet multas: & ceſſare faciet principem opprobrij ſui, & opprobrium ejus convertetur in eum.

D 19 Et convertet faciem ſuam ad imperium terræ ſuæ, & impinget, & corruet, & non invenietur.

20 Et ſtabit in loco ejus viliſſimus, & indignus decore regio: & in paucis diebus conteretur, non in furore, nec in prælio.

21 Et ſtabit in loco ejus deſpectus, & non tribuetur ei honor regius: & veniet clàm, & obtinebit regnum in fraudulentia.

22 Et brachia pugnantis expugnabuntur à facie ejus, & conterentur: inſuper & dux fœderis.

23 Et poſt amicitias, cum eo faciet dolum: & aſcendet, & ſuperabit in modico populo.

24 Et abundantes & uberes urbes ingredietur: & faciet quæ non fecerunt patres ejus, & patres patrum ejus: rapinas, & prædam, & divitias eorum diſſipabit, & contra firmiſſimas cogitationes inibit: & hoc uſque ad tempus.

25 Et concitabitur fortitudo ejus, & cor ejus adverſum regem Auſtri in exercitu magno: & rex Auſtri provocabitur ad bellum multis auxiliis, & fortibus nimis: & non ſtabunt, quia inibunt adverſus eum conſilia.

E 26 Et comedentes panem cum eo, conterent illum: exercitúſque ejus opprimetur: & cadent interfecti plurimi.

27 Duorum quoque regum cor erit ut malefaciant, & ad menſam unam mendacium loquentur, & non proficient: quia adhuc finis in aliud tempus.

28 Et revertetur in terram ſuam cum opibus multis: & cor ejus adverſum teſtamentum ſanctum, & faciet, & revertetur in terram ſuam.

29 Statuto tempore revertetur, & veniet ad Auſtrum: & non erit priori ſimile noviſſimum.

30 Et venient ſuper eum Trieres & Romani: & percutietur, & revertetur, & indignabitur contra teſtamentum ſanctuarij, & faciet: revertetúrque, & cogitabit adverſum eos, qui dereliquerunt teſtamentum ſanctuarij.

31 Et brachia ex eo ſtabunt, & polluent ſanctuarium fortitudinis, & auferent juge ſacrificium: & dabunt abominationem in deſolationem.

F 32 Et impij in teſtamentum ſimulabunt fraudulenter: populus autem ſciens Deum ſuum, obtinebit, & faciet.

33 Et docti in populo docebunt plurimos: & ruent in gladio, & in flamma, & in captivitate, & in rapina dierum.

34 Cúmque corruerint, ſublevabuntur auxilio parvulo: & applicabũtur eis plurimi fraudulenter.

35 Et de eruditis ruent, ut conflentur, & eligantur, & dealbentur uſque ad tempus præfinitum: quia adhuc aliud tempus erit.

36 Et faciet juxta voluntatem ſuam rex, & elevabitur, & magnificabitur adverſus omnem deum: & adverſus Deum deorum loquetur magnifica, & dirigetur, donec compleatur iracundia: perpetrata quippe eſt definitio.

37 Et Deum patrum ſuorum non reputabit: & erit in concupiſcentiis feminarum, nec quemquam deorum curabit: quia adverſum univerſa conſurget.

38 Deum autem Maozim in loco ſuo venerabitur: & deum, quem ignoraverunt patres ejus, colet auro, & argento, & lapide pretioſo, rebúſque pretioſis.

39 Et faciet ut muniat Maozim cum deo alieno, quem cognovit, & multiplicabit gloriam, & dabit eis poteſtatem in multis, & terram dividet gratuitò. G

40 Et in tempore præfinito prælíabitur adverſus eum rex Auſtri, & quaſi tempeſtas veniet contra illum rex Aquilonis, in curribus, & in equitibus, & in claſſe magna, & ingredietur terras, & conteret & pertranſiet.

41 Et introibit in terram glorioſam, & multæ corruent: hæ autem ſolæ ſalvabuntur de manu ejus, Edom, & Moab, & principium filiorum Ammon.

42 Et mittet manum ſuam in terras: & terra Ægypti non effugiet.

43 Et dominabitur theſaurorum auri & argenti, & in omnibus pretioſis Ægypti: per Lybiam quoque & Æthiopiam tranſibit.

44 Et fama turbabit eum ab Oriente & ab Aquilone: & veniet in multitudine magna ut conterat & interficiat plurimos.

45 Et figet tabernaculum ſuum Apadno inter maria, ſuper montem inclytum & ſanctum: & veniet uſque ad ſummitatem ejus, & nemo auxiliabitur ei.

CAPUT XII.

Poſt magnam afflictionem tandem ſalvabuntur reliquiæ Judæorum, & ex mortuis quidam reſurgent ad vitam, & quidam ad opprobrium; docti verò ac doctores fulgebunt: de duobus ad ripas fluminis ſtantibus, & viro lineis veſtito, qui temporis aperit determinationem: & de completione hujus prophetiæ poſt ſtatutum tempus.

1 IN tempore autem illo conſurget Michaël princeps magnus, qui ſtat pro filiis populi tui: & veniet tempus quale non fuit ab eo ex quo gentes eſſe cœperunt uſque ad tempus illud. Et in tempore illo ſalvabitur populus tuus omnis qui inventus fuerit ſcriptus in libro. A

2 Et multi de his qui dormiunt in terræ pulvere, evigilabunt: * alij in vitam æternam, & alij in opprobrium ut videant ſemper. * Matt. 25. d. 46.

3 Qui autem docti fuerint, * fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti: & qui ad juſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. * Sap. 3. a. 7.

4 Tu autem Daniel claude ſermones, & ſigna librum, uſque ad tempus ſtatutum: plurimi pertranſibunt, & multiplex erit ſcientia.

5 Et vidi ego Daniel, & ecce quaſi duo alij ſtabant: unus hinc ſuper ripam fluminis, & alius inde ex altera ripa fluminis.

6 Et dixi viro, qui erat indutus lineis, qui ſtabat ſuper aquas fluminis: Uſquequò finis horum mirabilium?

Digitized by Google

C 7 Et audivi virum, qui indutus erat lineis, qui
* Apoc. 10.b.5. ſtabat ſuper aquas fluminis,* cùm elevaſſet dex-
teram & ſiniſtram ſuam in cælum, & juraſſet per
viventem in æternum, quia in tempus, & tem-
pora, & dimidium temporis. Et cùm completa
fuerit diſperſio manus populi ſancti, complebun-
tur univerſa hæc.
8 Et ego audivi, & non intellexi. Et dixi: Do-
mine mi, quid erit poſt hæc?
9 Et ait: Vade Daniel, quia clauſi ſunt, ſigna-
tíque ſermones, uſque ad præfinitum tempus.
D 10 Eligentur, & dealbabuntur, & quaſi ignis
probabuntur multi: & impiè agent impij, neque
intelligent omnes impij, porrò docti intelligent.
11 Et à tempore cùm ablatum fuerit juge ſacri-
ficium, & poſita fuerit abominatio in deſolatio-
nem, dies mille ducenti nonaginta.
12 Beatus, qui expectat, & pervenit uſque ad
dies mille trecentos trigintaquinque.
13 Tu autem vade ad præfinitum: & requieſ-
ces, & ſtabis in ſorte tua in finem dierum.

Hucuſque Danielem in Hebræo volumine legimus. Quæ ſequuntur uſque ad finem libri, de Theodotionis editione tranſlata ſunt.

CAPUT XIII.

Caſtiſſimam Suſannam impudici presbyteri, cùm ejus concubitu frui non poſſent, falsò adulterij accuſant: ſed cùm ad mortem duceretur, orantem exaudivit Deus: & per puerum Danielem proprio ore convictos ſenes, jure talionis populus interimit.

A 1 ET erat vir habitans in Babylone, & nomen
ejus Joakim:
2 Et accepit uxorem nomine Suſannam, filiam
Helciæ, pulchram nimis, & timentem Deum:
3 Parentes enim illius, cùm eſſent juſti, eru-
dierunt filiam ſuam ſecundùm legem Moyſi.
4 Erat autem Joakim dives valdè, & erat ei po-
marium vicinum domi ſuæ: & ad ipſum conflue-
bant Judæi, eò quòd eſſet honorabilior om-
nium.
5 Et conſtituti ſunt de populo duo ſenes judices
in illo anno: de quibus locutus eſt Dominus: Quia
egreſſa eſt iniquitas de Babylone à ſenioribus ju-
dicibus, qui videbantur regere populum.
6 Iſti frequentabant domum Joakim, & venie-
bant ad eos omnes qui habebant judicia.
7 Cùm autem populus revertiſſet per meridiem,
ingrediebatur Suſanna, & deambulabat in poma-
rio viri ſui.
8 Et videbant eam ſenes quotidie ingredien-
tem, & deambulantem: & exarſerunt in concu-
piſcentiam ejus:
9 Et everterunt ſenſum ſuum, & declinaverunt
oculos ſuos ut non viderent cælum, neque recor-
darentur judiciorum juſtorum.
B 10 Erant ergo ambo vulnerati amore ejus, nec
indicaverunt ſibi viciſſim dolorem ſuum:
11 Erubeſcebant enim indicare ſibi concupiſ-
centiam ſuam, volentes concumbere cum ea:
12 Et obſervabant quotidie ſolicitiùs videre
eam. Dixítque alter ad alterum:
13 Eamus domum, quia hora prandij eſt. Et
egreſſi receſſerunt à ſe.
14 Cúmque revertiſſent, venerunt in unum: &
ſciſcitantes ab invicem cauſam, confeſſi ſunt con-
cupiſcentiam ſuam: & tunc in communi ſtatue-
runt tempus, quando eam poſſent invenire ſolam.
15 Factum eſt autem, cùm obſervarent diem
aptum, ingreſſa eſt aliquando ſicut heri & nudiu-
ſtertius, cum duabus ſolis puellis, voluítque lavari
in pomario: æſtus quippe erat:
16 Et non erat ibi quiſquam, præter duos ſenes
abſconditos, & contemplantes eam.
17 Dixit ergo puellis: Afferte mihi oleum, &
ſmigmata, & oſtia pomarij claudite, ut laver.
18 Et fecerunt ſicut præceperat: clauſerúntque
oſtia pomarij, & egreſſæ ſunt per poſticum, ut af-
ferrent quæ juſſerat: neſciebántque ſenes intus
eſſe abſconditos.
19 Cùm autem egreſſæ eſſent puellæ, ſurrexerunt C
duo ſenes, & accurrerunt ad eam, & dixerunt:
20 Ecce oſtia pomarij clauſa ſunt, & nemo nos
videt, & nos in concupiſcentia tui ſumus: quam
ob rem aſſentire nobis, & commiſcere nobiſcum.
21 Quòd ſi nolueris, dicemus contra te teſtimo-
nium, quòd fuerit tecum juvenis, & ob hanc cau-
ſam emiſeris puellas à te.
22 Ingemuit Suſanna, & ait: Anguſtiæ ſunt
mihi undique: ſi enim hoc egero, mors mihi eſt:
ſi autem non egero, non effugiam manus veſtras.
23 Sed melius eſt mihi abſque opere incidere in
manus veſtras, quàm peccare in cõſpectu Domini.
24 Et exclamavit voce magna Suſanna: excla-
maverunt autem & ſenes adverſus eam.
25 Et cucurrit unus ad oſtia pomarij, & aperuit.
26 Cùm ergo audiſſent clamorem famuli domus
in pomario, irruerunt per poſticum, ut viderent
quidnam eſſet.
27 Poſtquam autem ſenes locuti ſunt, erube- D
runt ſervi vehementer: quia numquam dictus
fuerat ſermo hujuſcemodi de Suſanna. Et facta eſt
dies craſtina.
28 Cúmque veniſſet populus ad Joakim virum
ejus, venerunt & duo presbyteri pleni iniqua co-
gitatione adverſus Suſannam, ut interficerẽt eam.
29 Et dixerunt coram populo: Mittite ad Suſan-
nam filiam Helciæ uxorem Joakim. Et ſtatim mi-
ſerunt.
30 Et venit cum parentibus, & filiis, & uni-
verſis cognatis ſuis.
31 Porrò Suſanna erat delicata nimis, & pul-
chra ſpecie.
32 At iniqui illi juſſerunt ut diſcooperiretur
(erat enim cooperta) ut vel ſic ſatiarentur decore
ejus.
33 Flebant igitur ſui, & omnes qui noverant eã.
34 Conſurgentes autem duo presbyteri in me-
dio populi, poſuerunt manus ſuas ſuper caput ejus.
35 Quæ flens ſuſpexit ad cælum: erat enim cor
ejus fiduciam habens in Domino.
36 Et dixerunt presbyteri: Cùm deambularemus
in pomario ſoli, ingreſſa eſt hæc cum duabus puel-
lis: & clauſit oſtia pomarij, & dimiſit à ſe puellas.
37 Venítque ad eam adoleſcens qui erat abſcon-
ditus, & concubuit cum ea.
38 Porrò nos cùm eſſemus in angulo pomarij,
videntes iniquitatem, cucurrimus ad eos, & vidi-
mus eos pariter commiſceri.
39 Et illum quidẽ non quivimus cõprehendere,
quia

Digitized by Google

quia fortior nobis erat, & apertis oſtiis exilivit:
E 40 Hanc autem cùm apprehendiſſemus, inter-
rogavimus, quiſnam eſſet adoleſcens, & noluit
indicare nobis: hujus rei teſtes ſumus.
41 Credidit eis multitudo, quaſi ſenibus & ju-
dicibus populi, & condemnaverunt eam ad mor-
tem.
42 Exclamavit autem voce magna Suſanna, &
dixit: Deus æterne, qui abſconditorum es cogni-
tor, qui noſti omnia antequam fiant,
43 Tu ſcis quoniam falſum teſtimonum tule-
runt contra me: & ecce morior, cùm nihil horum
fecerim, quæ iſti malitioſè compoſuerunt adver-
ſum me.
44 Exaudivit autem Dominus vocem ejus.
45 Cúmque duceretur ad mortem, ſuſcitavit
Dominus ſpiritum ſanctum pueri junioris, cujus
nomen Daniel:
46 Et exclamavit voce magna: Mundus ego
ſum à ſanguine hujus.
47 Et converſus omnis populus ad eum, dixit:
Quis eſt iſte ſermo, quem tu locutus es?
48 Qui cùm ſtaret in medio eorum, ait: Sic fa-
tui filij Iſraël, non judicantes, neque quod verum
eſt cognoſcentes, condemnaſtis filiam Iſraël?
F 49 Revertimini ad judicium, quia falſum teſti-
monium locuti ſunt adverſus eam.
* Exod. 23. a 7. 50 Reverſus eſt ergo populus cum feſtinatione,
& dixerunt ei ſenes: Veni, & ſede in medio
noſtrûm, & indica nobis: quia tibi Deus dedit
honorem ſenectutis.
51 Et dixit ad eos Daniel: Separate illos ab in-
vicem procul, & dijudicabo eos.
52 Cùm ergo diviſi eſſent alter ab altero, voca-
vit unum de eis, & dixit ad eum: Inveterate die-
rum malorum, nunc venerunt peccata tua, quæ
operabaris priùs;
53 Judicans judicia injuſta, innocentes oppri-
* Exod. 23. a. 7. mens, & dimittens noxios, dicente Domino: *
Innocentem & juſtum non interficies.
54 Nunc ergo ſi vidiſti eam, dic ſub qua arbore
videris eos colloquentes ſibi. Qui ait: Sub ſchino.
55 Dixit autem Daniel: Rectè mentitus es in
caput tuum: Ecce enim Angelus Dei accepta ſen-
tentia ab eo, ſcindet te medium.
56 Et, amoto eo, juſſit venire alium, & dixit ei:
Semen Chanaan, & non Juda, ſpecies decepit te,
& concupiſcentia ſubvertit cor tuum:
57 Sic faciebatis filiabus Iſraël, & illæ timen-
tes loquebantur vobis: ſed filia Juda non ſuſtinuit
iniquitatem veſtram.
58 Nunc ergo dic mihi, ſub qua arbore compre-
henderis eos loquentes ſibi. Qui ait: Sub prino.
G 59 Dixit autem ei Daniel: Rectè mentitus es
& tu in caput tuum: manet enim Angelus Domi-
ni, gladium habens, ut ſecet te medium, & inter-
ficiat vos.
60 Exclamavit itaque omnis cœtus voce magna,
& benedixerunt Deum, qui ſalvat ſperantes in ſe.
61 Et conſurrexerunt adverſus duos presbyteros
(convicerat enim eos Daniel ex ore ſuo falſum
dixiſſe teſtimonium) fecerúntque eis ſicut malè
* Deut. 19. d. 18. 19. egerant adverſus proximum,
62 * Ut facerent ſecundùm legem Moyſi: &
interfecerunt eos, & ſalvatus eſt ſanguis innoxius
in die illa.
63 Helcias autem & uxor ejus laudaverant
Deum pro filia ſua Suſanna, cum Joakim marito
ejus, & cognatis omnibus, quia non eſſet inventa
in ea res turpis.
64 Daniel autem factus eſt magnus in conſpectu
populi, à die illa, & deinceps.
65 Et rex Aſtyages appoſitus eſt ad patres ſuos,
& ſuſcepit Cyrus Perſes regnum ejus.

CAPUT XIV.

Fraudes ſacerdotum idoli Bel, qui appoſitos illi cibos occultè auferebant, regi per Danielem detectæ ſunt; ipſiſque interemptis, idolum una cum templo ſuo everſum eſt: ſimiliter & draconem quem colebant Babylonij, injecta in os maſſa ex pice, adipe & pilis confecta, Daniel interfecit: quapropter inſtantibus Babyloniis miſſus eſt in lacum leonum, illæſúſque ſervatus, allato etiam illi per Prophetam Habacuc prandio ex Judæa: quod videns rex, adverſariis illius à leonibus in momento devoratis, jubet omnes timere Deum Danielis.

1 ERat autem Daniel conviva regis, & hono- A
ratus ſuper omnes amicos ejus.
2 Erat quoque idolum apud Babylonios nomine
Bel: & impendebantur in eo per dies ſingulos ſi-
milæ artabæ duodecim, & oves quadraginta, vi-
nique amphoræ ſex.
3 Rex quoque colebat eum, & ibat per ſingulos
dies adorare eum: porrò Daniel adorabat Deum
ſuum. Dixítque ei rex: Quare non adoras Bel?
4 Qui reſpondens ait ei: Quia non colo idola ma-
nufacta, ſed viventem Deum, qui creavit cælum
& terram, & habet poteſtatem omnis carnis.
5 Et dixit rex ad eum: Non videtur tibi eſſe
Bel vivens Deus? An non vides quanta comedat
& bibat quotidie?
6 Et ait Daniel arridens: Ne erres rex. iſte B
enim intrinſecus luteus eſt, & forinſecus æreus,
neque comedit aliquando.
7 Et iratus rex vocavit ſacerdotes ejus, & ait
eis: Niſi dixeritis mihi, quis eſt qui comedat im-
penſas has, moriemini.
8 Si autem oſtenderitis, quoniam Bel come
dat hæc, morietur Daniel, quia blaſphemavit in
Bel. Et dixit Daniel regi: Fiat juxta verbum
tuum.
9 Erant autem ſacerdotes Bel ſeptuaginta, ex-
ceptis uxoribus, & parvulis, & filiis. Et venit rex
cum Daniele in templum Bel.
10 Et dixerunt ſacerdotes Bel: Ecce nos egredi-
mur foras: & tu rex pone eſcas, & vinum miſce,
& claude oſtium, & ſigna annulo tuo:
11 Et cùm ingreſſus fueris manè, niſi inveneris C
omnia comeſta à Bel, morte moriemur, vel Daniel
qui mentitus eſt adverſum nos.
12 Contemnebant autem, quia fecerant ſub
menſa abſconditum introitum, & per illum ingre-
diebantur ſemper, & devorabant ea.
13 Factum eſt igitur poſtquam egreſſi ſunt illi, rex
poſuit cibos ante Bel: præcepit Daniel pueris ſuis,
& attulerunt cinerem, & cribravit per totum tem-
plum coram rege: & egreſſi clauſerunt oſtium: &
ſignantes annulo regis abierunt.
14 Sacerdotes autem ingreſſi ſunt nocte juxta
conſuetudinem ſuam, & uxores, & filij eorum: &
comederunt omnia, & biberunt.

15 Surrexit

Digitized by Google

15 Surrexit autem rex primo diluculo, & Daniel cum eo.

16 Et ait rex: Salvàne ſunt ſignacula, Daniel? Qui reſpondit: Salva, rex.

D 17 Statímque cùm aperuiſſet oſtium, intuitus rex menſam, exclamavit voce magna: Magnus es Bel, & non eſt apud te dolus quiſquam.

18 Et riſit Daniel: & tenuit regem ne ingrederetur intrò: & dixit: Ecce pavimentum, animadverte cujus veſtigia ſint hæc.

19 Et dixit rex: Video veſtigia virorum, & mulierum, & infantium. Et iratus eſt rex.

20 Tunc apprehendit ſacerdotes, & uxores, & filios eorum: & oſtenderunt ei abſcondita oſtiola, per quæ ingrediebantur, & conſumebant quæ erant ſuper menſam.

21 Occidit ergo illos rex, & tradidit Bel in poteſtatem Danielis: qui ſubvertit eum, & templū ejus.

22 Et erat draco magnus in loco illo, & colebant eum Babylonij.

23 Et dixit rex Danieli: Ecce nunc non potes dicere quia iſte non ſit Deus vivens: adora ego eum.

E 24 Dixítque Daniel: Dominum Deum meum adoro: quia ipſe eſt Deus vivens: iſte autem non eſt Deus vivens.

25 Tu autem rex da mihi poteſtatem, & interficiam draconem abſque gladio & fuſte. Et ait rex: Do tibi.

26 Tulit ergo Daniel picem, & adipem, & pilos, & coxit pariter: fecítque maſſas, & dedit in os draconis, & diruptus eſt draco. Et dixit: Ecce quem colebatis.

27 Quod cùm audiſſent Babylonij, indignati ſunt vehementer: & congregati adverſum regem, dixerunt: Judæus factus eſt rex: Bel deſtruxit, draconem interfecit, & ſacerdotes occidit.

28 Et dixerunt cùm veniſſent ad regem: Trade nobis Danielem, alioquin interficiemus te, & domum tuam.

29 Vidit ergo rex quòd irruerent in eum vehementer: & neceſſitate compulſus tradidit eis Danielem. F

30 Qui miſerunt eum in lacum leonum, & erat ibi diebus ſex.

31 Porrò in lacu erant leones ſeptem, & dabantur eis duo corpora quotidie, & duæ oves: & tunc non data ſunt eis, ut devorarent Danielem.

32 Erat autem Habacuc propheta in Judæa, & ipſe coxerat pulmentum, & intriverat panes in alveolo: & ibat in campum ut ferret meſſoribus.

33 Dixítque Angelus Domini ad Habacuc: Fer prandium, quod habes, in Babylonem Danieli, qui eſt in lacu leonum.

34 Et dixit Habacuc: Domine, Babylonem non vidi, & lacum neſcio.

35 * Et apprehendit eum Angelus Domini in * Ezec. 8. b. 3.
vertice ejus, & portavit eum capillo capitis ſui, G
poſuítque eum in Babylone ſupra lacum in impetu ſpiritus ſui.

36 Et clamavit Habacuc, dicens: Daniel ſerve Dei, tolle prandium, quod miſit tibi Deus.

37 Et ait Daniel: Recordatus es mei Deus, & non dereliquiſti diligentes te.

38 Surgénſque Daniel comedit. Porrò Angelus Domini reſtituit Habacuc confeſtim in loco ſuo.

39 Venit ergo rex die ſeptimo ut lugeret Danielem: & venit ad lacum, & introſpexit, & ecce Daniel ſedens in medio leonum.

40 Et exclamavit voce magna rex, dicens: Magnus es Domine Deus Danielis. Et extraxit eum de lacu leonum.

41 Porrò illos, qui perditionis ejus cauſa fuerant, intromiſit in lacum, & devorati ſunt in momento coram eo.

42 Tunc rex ait: Paveant omnes habitantes in univerſa terra Deum Danielis: quia ipſe eſt ſalvator: faciens ſigna & mirabilia in terra: qui liberavit Danielem de lacu leonum.

PROPHETIA OSEE.

Caput Primum.

Quo tempore Oſee prophetaverit, qui juſſus fornicariam accipere uxorem, duos filios unámque filiam ex ea generavit: quibus nomina jubetur imponere juxta effectus quos Dominus in populo ſuo decreverat inducere: de Gentium converſione, & futuro eodem capite filiorum Juda & Iſraël.

A 1 VERBUM Domini, quod factum eſt ad Oſee filium Beeri, in diebus Oziæ, Joathan, Achaz, Ezechiæ, regum Juda, & in diebus Jeroboam filij Joas regis Iſraël.

2 Principium loquendi Domino in Oſee: & dixit Dominus ad Oſee: Vade, ſume tibi uxorem fornicationum, & fac tibi filios fornicationum: quia fornicans fornicabitur terra à Domino.

B 3 Et abiit, & accepit Gomer filiam Debelaim: & concepit, & peperit ei filium.

4 Et dixit Dominus ad eum: Voca nomen ejus Jezrahel: quoniam adhuc modicum, & viſitabo ſanguinem Jezrahel ſuper domum Jehu, & quieſcere faciam regnum domus Iſraël.

5 Et in illa die conteram arcum Iſraël in valle Jezrahel.

6 Et concepit adhuc, & peperit filiam. Et dixit ei: Voca nomen ejus Abſque miſericordia: quia non addam ultrà miſereri domui Iſraël, ſed oblivione obliviſcar eorum.

7 Et domui Juda miſerebor, & ſalvabo eos in C
Domino Deo ſuo: & non ſalvabo eos in arcu, & gladio, & in bello, & in equis, & in equitibus.

8 Et ablactavit eam, quæ erat Abſque miſericordia. Et concepit, & peperit filium.

9 Et dixit: Voca nomen ejus: Non populus meus: D
quia vos non populus meus, & ego non ero veſter.

10 Et erit numerus filiorum Iſraël quaſi arena maris quæ ſine menſura eſt, & non numerabitur.

* Et erit in loco ubi dicetur eis: Non populus * Rom. 9.f.29.
meus vos: dicetur eis: Filij Dei viventis.
11 Et congregabuntur filij Juda, & filij Iſraël
pariter: & ponent ſibimet caput unum, & aſcen-
dent de terra: quia magnus dies Jezrahel.

Caput II.

*Minatur Dominus Iſraëli tanquam uxori adulteræ repu-
dium, & ſepit vias eius ſpinis, ut ad virum ſuum revertatur:
cúmque non advertat à quo habeat bonorum abundantiam,
ablaturum ſe ab ea dicit cuncta in quibus delectatur ſicque
ipſum tandem ad ſe reducturum, magnáque felicitate dona-
turum: & de Gentium vocatione.*

A 1 DIcite fratribus veſtris: Populus meus; & ſo-
rori veſtræ: Miſericordiam conſecuta.
2 Judicate matrem veſtram, judicate: quoniam
ipſa non uxor mea, & ego non vir ejus. auferat for-
nicationes ſuas à facie ſua, & adulteria ſua de me-
dio uberum ſuorum.
3 Ne fortè expoliem eam nudam, & ſtatuam
eam ſecundùm diem nativitatis ſuæ: & ponam
eam quaſi ſolitudinem, & ſtatuam eam velut ter-
ram inviam, & interficiam eam ſiti.
4 Et filiorum illius non miſerebor: quoniam
filij fornicationum ſunt.
5 Quia fornicata eſt mater eorum, confuſa eſt
quæ concepit eos: quia dixit: Vadam poſt ama-
tores meos, qui dant panes mihi, & aquas meas,
lanam meam, & linum meum, oleum meum, &
potum meum.
6. Propter hoc ecce ego ſepiam viam tuam ſpi-
nis, & ſepiam eam maceria, & ſemitas ſuas non
inveniet.
B 7 Et ſequetur amatores ſuos, & non apprehendet
eos: & quæret eos, & non inveniet, & dicet:
Vadam, & revertar ad virum meum priorem: quia
benè mihi erat tunc magis quàm nunc.
8 Et hæc neſcivit, quia ego dedi ei frumentum,
& vinum, & oleum, & argentum multiplicavi ei,
& aurum, quæ fecerunt Baal.
9 Idcireò convertar, & ſumam frumentum
meum in tempore ſuo, & vinum meum in tempo-
re ſuo, & liberabo lanam meam & linum meum,
quæ operiebant ignominiam ejus.
10 Et nunc revelabo ſtultitiam ejus in oculis
amatorum ejus: & vir nõ eruet eam de manu mea:
11 Et ceſſare faciam omne gaudium ejus, ſollem-
nitatem ejus, neomeniam ejus, ſabbatum ejus, &
omnia feſta tempora ejus.
C 12 Et corrumpam vineam ejus, & ficum ejus:
de quibus dixit: Mercedes hæ, meæ ſunt, quas
dederunt mihi amatores mei: & ponam eam in
ſaltum, & comedet eam beſtia agri.
13 Et viſitabo ſuper eam dies Baalim, quibus
accendebat incenſum, & ornabatur inaure ſua, &
monili ſuo, & ibat poſt amatores ſuos, & mei obli-
viſcebatur, dicit Dominus.
14 Propter hoc, ecce ego lactabo eam, & ducam
eam in ſolitudinem: & loquar ad cor ejus.
15 Et dabo ei vinitores ejus ex eodem loco, &
vallem Achor ad aperiendam ſpem: & canet ibi
juxta dies juventutis ſuæ, & juxta dies aſcenſionis
ſuæ de terra Ægypti.
16 Et erit in die illa, ait Dominus: vocabit me:
Vir meus, & non vocabit me ultrà, Baali.
17 Et auferam nomina Baalim de ore ejus, &
non recordabitur ultrà nominis eorum.
18 Et percutiam cum eis fœdus in die illa, cum D
beſtia agri, & cum volucre cæli, & cum reptili
terræ: & arcum, & gladium, & bellum conteram
de terra: & dormire eos faciam fiducialiter.
19 Et ſponſabo te mihi in ſempiternum: &
ſponſabo te mihi in juſtitia, & judicio, & in mi-
ſericordia, & in miſerationibus.
20 Et ſponſabo te mihi in fide: & ſcies quia
ego Dominus.
21 Et erit in die illa: Exaudiam, dicit Domi-
nus, exaudiam cælos, & illi exaudient terram.
22 Et terra exaudiet triticum, & vinum, &
oleum: & hæc exaudient Jezrahel.
23 Et ſeminabo eam mihi in terra, & miſere-
bor ejus, quæ fuit abſque miſericordia.
24 * Et dicam non populo meo: Populus meus * Rom. 9.f.25. 1. Pet.2. b.10.
es tu: & ipſe dicet: Deus meus es tu.

Caput III.

*Rurſum jubetur Propheta diligere adulteram, quæ tamen
multis diebus illum expectet, quia filios Iſraël multis diebus
ſine rege & ſacrificio ſedentes; tandem ad Dominum dicit
reverſuros.*

1 ET dixit Dominus ad me: Adhuc vade, & dili- A
ge mulierem dilectam amico & adulteram:
ſicut diligit Dominus filios Iſraël, & ipſi reſpi-
ciunt ad deos alienos, & diligunt vinacia uvarum.
2 Et fodi eam mihi quindecim argenteis, & coro
hordei, & dimidio coro hordei.
3 Et dixi ad eam: Dies multos expectabis me: B
non fornicaberis, & non eris viro: ſed & ego ex-
pectabo te.
4 Quia dies multos ſedebunt filij Iſraël ſine re-
ge, & ſine principe, & ſine ſacrificio, & ſine alta-
ri, & ſine ephod, & ſine theraphim.
5 * Et poſt hæc revertentur filij Iſraël, & quæ- * Ezec. 34.f.23.
rent Dominum Deum ſuum, & David regem
ſuum: & pavebunt ad Dominum, & ad bonum,
ejus, in noviſſimo dierum.

Caput IV.

*Minatur terræ Iſraël, propter multa populi peccata, qui &
ſcientiam repulit, & idololatriæ fuit deditus: dicit ſe relictu-
rum Iſraël in peccatis ſuis, cupiens ne Juda ipſum imitetur.*

1 AUdite verbum Domini filij Iſraël, quia ju- A
dicium Domino cum habitatoribus terræ:
non eſt enim veritas, & non eſt miſericordia, &
non eſt ſcientia Dei in terra.
2 Maledictum, & mendacium, & homicidium,
& furtum & adulterium inundaverunt, & ſanguis
ſanguinem tetigit.
3 Propter hoc lugebit terra, & infirmabitur om-
nis qui habitat in ea, in beſtia agri, & in volucre
cæli: ſed & piſces maris congregabuntur.
4 Verumtamen unuſquiſque non judicet: & non
arguatur vir: populus enim tuus, ſicut hi qui con-
tradicunt ſacerdoti.
5 Et corrues hodie, & corruet etiam propheta B
tecum: nocte tacere feci matrem tuam.
6 Conticuit populus meus, eò quòd non habue-
rit ſcientiam: quia tu ſcientiam repuliſti, repellam
te, ne ſacerdotio fungaris mihi: & oblita es legis
Dei tui, obliviſcar filiorum tuorum & ego.
7 Secundùm multitudinem eorum ſic pecca-
verunt

Digitized by Google

verunt mihi: gloriam eorum in ignominiam commutabo.
8 Peccata populi mei comedent, & ad iniquitatem eorum ſublevabunt animas eorum.
* Iſai. 24. a. 2. 9 * Et erit ſicut populus, ſic ſacerdos: & viſitabo ſuper eum vias ejus, & cogitationes ejus reddam ei.
C 10 Et comedent, & non ſaturabuntur: fornicati ſunt, & non ceſſaverunt: quoniam Dominum dereliquerunt in non cuſtodiendo.
11 Fornicatio, & vinum, & ebrietas auferunt cor.
12 Populus meus in ligno ſuo interrogavit, & baculus ejus annuntiavit ei: ſpiritus enim fornicationum decepit eos, & fornicati ſunt à Deo ſuo.
13 Super capita montium ſacrificabant, & ſuper colles accendebant thymiama; ſubtus quercum, & populum, & terebinthum, quia bona erat umbra ejus: ideò fornicabuntur filiæ veſtræ, & ſponſæ veſtræ adulteræ erunt.
D 14 Non viſitabo ſuper filias veſtras cùm fuerint fornicatæ, & ſuper ſponſas veſtras cùm adulteraverint: quoniam ipſi cum meretricibus converſabantur, & cum effeminatis ſacrificabant, & populus non intelligens vapulabit.
15 Si fornicaris tu Iſraël, non delinquat ſaltem Juda: & nolite ingredi in Galgala, & ne aſcenderitis in Bethaven, neque juraveritis: Vivit Dominus.
16 Quoniam ſicut vacca laſciviens declinavit Iſraël: nunc paſcet eos Dominus, quaſi agnum in latitudine.
17 Particeps idolorum Ephraim, dimitte eum.
18 Separatum eſt convivium eorum, fornicatione fornicati ſunt: dilexerunt afferre ignominiam protectores ejus.
19 Ligavit eum ſpiritus in alis ſuis, & confundentur à ſacrificiis ſuis.

CAPUT V.

Minatur Dominus ſe puniturum Iſraël propter peccata ſua, ſimiliter & Judam: nec proderit humanum auxilium, cùm Dominus eis adverſetur.

A 1 AUdite hoc ſacerdotes: & attendite domus Iſraël, & domus regis auſcultate: quia vobis judicium eſt, quoniam laqueus facti eſtis ſpeculationi, & rete expanſum ſuper Thabor.
2 Et victimas declinaſtis in profundum: & ego eruditor omnium eorum.
3 Ego ſcio Ephraim, & Iſraël non eſt abſconditus à me: quia nunc fornicatus eſt Ephraim, contaminatus eſt Iſraël.
B 4 Non dabunt cogitationes ſuas ut revertantur ad Deum ſuum: quia ſpiritus fornicationum in medio eorum, & Dominum non cognoverunt.
5 Et reſpondebit arrogantia Iſraël in facie ejus: & Iſraël & Ephraim ruent in iniquitate ſua, ruet etiam Judas cum eis.
6 In gregibus ſuis, & in armentis ſuis vadent ad quærendum Dominum, & non invenient: ablatus eſt ab eis.
7 In Dominum prævaricati ſunt, quia filios alienos genuerunt: nunc devorabit eos menſis, cum partibus ſuis.
C 8 Clangite buccina in Gabaa, tuba in Rama: ululate in Bethaven, poſt tergum tuum Benjamin.
9 Ephraim in deſolatione erit in die correptionis: in tribubus Iſraël oſtendi fidem.
10 Facti ſunt principes Juda quaſi aſſumentes terminum: ſuper eos effundam quaſi aquam iram meam.
11 Calumniam patiens eſt Ephraim, fractus judicio: quoniam cœpit abire poſt ſordes.
12 Et ego quaſi tinea Ephraim: & quaſi putredo domui Juda.
13 Et vidit Ephraim languorem ſuum, & Juda vinculum ſuum: & abiit Ephraim ad Aſſur, & miſit ad regem ultorem: & ipſe non poterit ſanare vos, nec ſolvere poterit à vobis vinculum. D
14 Quoniam ego quaſi leæna Ephraim, & quaſi catulus leonis domui Juda: ego ego capiam, & vadam: tollam, & non eſt qui eruat.
15 Vadens revertar ad locum meum: donec deficiatis, & quæratis faciem meam.

CAPUT VI.

Reverſi in tribulatione ad Dominum, magna fiducia ſalutem ſibi ab eo promittunt: expoſtulat Dominus cum Iſraël & Juda, quòd neque beneficiis, neque prophetarum comminationibus ab idololatria aliiſque iniquitatibus ſint revocati, cùm præferat miſericordiam ſacrificio.

1 IN tribulatione ſua manè conſurgent ad me: Venite, & revertamur ad Dominum: A
2 Quia ipſe cepit, & ſanabit nos: percutiet, & curabit nos.
3 * Vivificabit nos poſt duos dies: in die tertia B
ſuſcitabit nos, & vivemus in conſpectu ejus. Sciemus, ſequemúrque ut cognoſcamus Dominum: * 1. Cor. 15. a. 4.
quaſi diluculum præparatus eſt egreſſus ejus, & veniet quaſi imber nobis temporaneus, & ſerotinus terræ.
4 Quid faciam tibi Ephraim? quid faciam tibi Juda? miſericordia veſtra quaſi nubes matutina, & quaſi ros manè pertranſiens. C
5 Propter hoc dolavi in prophetis, occidi eos in verbis oris mei: & judicia tua quaſi lux egredientur.
6 * Quia miſericordiam volui, & non ſacrificium; & ſcientiam Dei, pluſquam holocauſta. * 1. Reg. 15. e. 22. Eccle. 4. d. 17. Matt. 9. b. 13. 12. a. 7.
7 Ipſi autem ſicut Adam trangreſſi ſunt pactum, ibi prævaricati ſunt in me.
8 Galaad civitas operantium idolum, ſupplantata ſanguine.
9 Et quaſi fauces virorum latronum, particeps D
ſacerdotum, in via interficientium pergentes de Sichem: quia ſcelus operati ſunt.
10 In domo Iſraël vidi horrendum: ibi fornicationes Ephraim: contaminatus eſt Iſraël.
11 Sed & Juda pone meſſem tibi; cùm convertero captivitatem populi mei.

CAPUT VII.

Cùm ſanaturus eſſet Dominus Iſraël, obſtiterunt iniquitates eorum: conſentientes enim regum ſuorum malitiæ, omnes in idololatriam vehementer exarſerunt: Dominóque relicto, converſi ad Ægypti auxilium, tranſlati ſunt in Aſſyrios.

1 CUm ſanare vellem Iſraël, revelata eſt iniquitas Ephraim, & malitia Samariæ, quia operati ſunt mendacium: & fur ingreſſus eſt ſpolians, latrunculus foris. A
2 Et ne fortè dicant in cordibus ſuis, omnem malitiam eorum me recordatum: nunc circumdederunt

Digitized by Google

dederunt eos adinventiones ſuæ, coram facie mea factæ ſunt.

3 In malitia ſua lætificaverunt regem: & in mendaciis ſuis principes.

4 Omnes adulterantes, quaſi clibanus ſuccenſus à coquente: quievit paululùm civitas à commiſtione fermenti, donec fermentaretur totum.

B 5 Dies regis noſtri: cœperunt principes furere à vino: extendit manum ſuam cum illuſoribus.

6 Quia applicuerunt quaſi clibanum cor ſuum, cùm inſidiaretur eis: tota nocte dormivit coquens eos, manè ipſe ſuccenſus quaſi ignis flammæ.

7 Omnes calefacti ſunt quaſi clibanus, & devoraverunt judices ſuos: omnes reges eorum ceciderunt: non eſt qui clamet in eis ad me.

8 Ephraim in populis ipſe commiſcebatur: Ephraim factus eſt ſubcinericius panis, qui non reverſatur.

C 9 Comederunt alieni robur ejus, & ipſe neſcivit: ſed & cani effuſi ſunt in eo, & ipſe ignoravit.

10 Et humiliabitur ſuperbia Iſraël in facie ejus: nec reverſi ſunt ad Dominum Deum ſuum, & non quæſierunt eum in omnibus his.

11 Et factus eſt Ephraim quaſi columba ſeducta non habens cor: Ægyptum invocabant, ad Aſſyrios abierunt.

12 Et cùm profecti fuerint, expandam ſuper eos rete meum: quaſi volucrem cæli detraham eos, cædam eos ſecundùm auditionem cœtus eorum.

D 13 Væ eis, quoniam receſſerunt à me: vaſtabuntur, quia prævaricati ſunt in me: & ego redemi eos: & ipſi locuti ſunt contra me mendacia.

14 Et non clamaverunt ad me in corde ſuo, ſed ululabant in cubilibus ſuis ſuper triticum & vinum ruminabant, receſſerunt à me.

15 Et ego erudivi eos, & confortavi brachia eorum: & in me cogitaverunt malitiam.

16 Reverſi ſunt ut eſſent abſque jugo: facti ſunt quaſi arcus doloſus: cadent in gladio principes eorum, à furore linguæ ſuæ. Iſta ſubſannatio eorum in Terra Ægypti.

CAPUT VIII.

Samariam prædicit cum vitulo ſuo deſtruendam per Nabuchodonoſor, propter idololatriam; nec ipſorum hoſtiæ ſuſcipientur: civitates autem Iuda etiam concremabuntur.

A 1 IN gutture tuo ſit tuba quaſi aquila ſuper domum Domini: pro eo quòd tranſgreſſi ſunt fœdus meum, & legem meam prævaricati ſunt.

2 Me invocabunt: Deus meus cognovimus te Iſraël.

3 Projecit Iſraël bonum, inimicus perſequetur eum.

4 Ipſi regnaverunt, & non ex me: principes extiterunt, & non cognovi: argentum ſuum & aurum ſuum fecerunt ſibi idola, ut interirent:

B 5 Projectus eſt vitulus tuus Samaria, iratus eſt furor meus in eos. uſquequò non poterunt emundari?

6 Quia ex Iſraël & ipſe eſt: artifex fecit illum, & non eſt Deus: quoniam in aranearum telas erit vitulus Samariæ.

7 Quia ventum ſeminabunt, & turbinem metent: culmus ſtans non eſt in eo, germen non faciet farinam: quod & ſi fecerit, alieni comedent eam.

8 Devoratus eſt Iſraël: nunc factus eſt in nationibus quaſi vas immundum.

9 Quia ipſi aſcenderunt ad Aſſur, onager ſoli- C
tarius ſibi: Ephraim munera dederunt amatoribus.

10 Sed & cùm mercede conduxerint nationes, nunc congregabo eos: & quieſcent pauliſper ab onere regis, & principum.

11 Quia multiplicavit Ephraim altaria ad peccandum: factæ ſunt ei aræ in delictum.

12 Scribam ei multiplices leges meas, quæ velut alienæ computatæ ſunt.

13 Hoſtias offerent, immolabunt carnes, & D
comedent, & Dominus non ſuſcipiet eas: nunc recordabitur iniquitatis eorum, & viſitabit peccata eorum: ipſi in Ægyptum convertentur.

14 Et oblitus eſt Iſraël factoris ſui, & ædificavit delubra: & Judas multiplicavit urbes munitas: & mittam ignem in civitates ejus, & devorabit ædes illius.

CAPUT IX.

Dominus in populum Iſraël famem & captivitatem propter ipſius peccata immittet: nec grata ipſi erunt eorum ſacrificia: & quia in peccatis perſeverant, perpetuò ejecti à Domino permanebunt, vagi inter nationes.

1 NOli lætari Iſraël, noli exultare ſicut popu- A
li, quia fornicatus es à Deo tuo, dilexiſti mercedem ſuper omnes areas tritici.

2 Area & torcular non paſcet eos, & vinum mentietur eis.

3 Non habitabunt in terra Domini: reverſus eſt Ephraim in Ægyptum, & in Aſſyriis pollutum comedit.

4 Non libabunt Domino vinum, & non placebunt ei: ſacrificia eorum, quaſi panis lugentium. omnes, qui comedent eum, contaminabuntur: quia panis eorum animæ ipſorum, non intrabit in domum Domini.

5 Quid facietis in die ſollemni, in die feſtivitatis Domini?

6 Ecce enim profecti ſunt à vaſtitate: Ægyptus B
congregabit eos, Memphis ſepeliet eos: deſiderabile argentum eorum urtica hereditabit, lappa in tabernaculis eorum.

7 Venerunt dies viſitationis, venerunt dies retributionis: ſcitote Iſraël ſtultum prophetam, inſanum virum ſpiritualem, propter multitudinem iniquitatis tuæ, & multitudinem amentiæ.

8 Speculator Ephraim cum Deo meo: propheta laqueus ruinæ factus eſt ſuper omnes vias ejus, inſania in domo Dei ejus.

9 * Profundè peccaverunt, ſicut in diebus Ga- * Judic. 19.f.25.
baa: recordabitur iniquitatis eorum, & viſitabit C
peccata eorum.

10 Quaſi uvas in deſerto, inveni Iſraël: quaſi prima poma ficulneę in cacumine ejus, vidi patres eorum: ipſi autem intraverunt ad Beelphegor, & abalienati ſunt in confuſionem, & facti ſunt abominabiles, ſicut ea quæ dilexerunt.

11 Ephraim quaſi avis avolavit, gloria eorum à partu, & ab utero, & à conceptu.

12 Quòd & ſi enutrierint filios ſuos, abſque liberis

Digitized by Google

ris eos faciam in hominibus : ſed & væ eis cùm receſſero ab eis.

D 13 Ephraim, ut vidi, Tyrus erat fundata in pulchritudine : & Ephraim educet ad interfectorem filios ſuos.

14 Da eis Domine. Quid dabis eis? Da eis vulvam ſine liberis, & ubera arentia.

* 1. Reg. 8. a. 5.
15 * Omnes nequitiæ eorum in Galgal, quia ibi exoſos habui eos: propter malitiam adinventionum eorum, de domo mea ejiciam eos: non addam ut diligam eos, omnes principes eorum recedentes.

16 Percuſſus eſt Ephraim, radix eorum exſiccata eſt: fructum nequaquam facient. Quòd & ſi genuerint, interficiam amantiſſima uteri eorum.

17 Abjiciet eos Deus meus, quia non audierunt eum: & erunt vagi in nationibus.

CAPUT X.

Propter idololatriam Iſraël traditur Aſſyriis: & cùm à Domino revocati ad juſtitiam, pergant ſequi vias ſuas, omnes eorum munitiones vaſtabuntur.

A 1 VItis frondoſa Iſraël, fructus adæquatus eſt ei : ſecundùm multitudinem fructus ſui multiplicavit altaria, juxta ubertatem terræ ſuæ exuberavit ſimulachris.

2 Diviſum eſt cor eorum, nunc interibunt: ipſe confringet ſimulachra eorum, depopulabitur aras eorum.

3 Quia nunc dicent: Non eſt rex nobis: non enim timemus Dominum : & rex quid faciet nobis?

4 Loquimini verba viſionis inutilis, & ferietis fœdus: & germinabit quaſi amaritudo judicium ſuper ſulcos agri.

B 5 Vaccas Bethaven coluerunt habitatores Samariæ: quia luxit ſuper eum populus ejus, & æditui ejus ſuper eum exultaverunt in gloria ejus, quia migravit ab eo.

6 Siquidem & ipſe in Aſſur delatus eſt, munus regi ultori: confuſio Ephraim capiet, & confundetur Iſraël in voluntate ſua.

7 Tranſire fecit Samaria regem ſuum quaſi ſpumam ſuper faciem aquæ.

C 8 Et diſperdentur excelſa idoli, peccatum Iſraël: lappa & tribulus aſcendet ſuper aras eorum: & dicent montibus: * Operite nos; & collibus: Cadite ſuper nos.

* Iſai. 2. d. 19. Luc. 23. e. 30. Apoc. 6. d. 16.
* Iudic. 19. f. 25.

9 * Ex diebus Gabaa, peccavit Iſraël, ibi ſteterunt: non comprehendet eos in Gabaa prælium ſuper filios iniquitatis.

10 Juxta deſiderium meum corripiam eos: congregabuntur ſuper eos populi, cùm corripientur propter duas iniquitates ſuas.

11 Ephraim vitula docta diligere trituram, & ego tranſivi ſuper pulchritudinem colli ejus: aſcendam ſuper Ephraim, arabit Judas, confringet ſibi ſulcos Jacob.

* Ier. 4. a. 3.
D 12 * Seminate vobis in juſtitia, & metite in ore miſericordiæ, innovate vobis novale: tempus autem requirendi Dominum, cùm venerit qui docebit vos juſtitiam.

13 Araſtis impietatem, iniquitatem meſſuiſtis, comediſtis frugem mendacij: quia confiſus es in viis tuis, in multitudine fortium tuorum.

14 Conſurget tumultus in populo tuo: & omnes munitiones tuæ vaſtabuntur, ſicut vaſtatus eſt * Salmana à domo ejus, qui judicavit Baal in die prælij, matre ſuper filios alliſa. * Iudic. 8. d. 21.

15 Sic fecit vobis Bethel, à facie malitiæ nequitiarum veſtrarum.

CAPUT XI.

Beneficiis oſtendit Dominus ſe diligere populum Iſraël: ſed propter illius ſcelera tradidit eum Aſſyriis: attamen propter ſuam miſericordiam reducet eos: ut in terra ſua ſerviant Domino, unà cum Gentibus ad Deum converſis.

1 SIcut manè tranſiit, pertranſiit rex Iſraël. Quia puer Iſraël, & dilexi eum: & * ex Ægypto vocavi filium meum. A
* Mat. 2. c. 15.

2 Vocaverunt eos, ſic abierunt à facie eorum: Baalim immolabant, & ſimulachris ſacrificabant.

3 Et ego quaſi nutricius Ephraim, portabam eos in brachiis meis: & neſcierunt quòd curarem eos.

4 In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis: & ero eis quaſi exaltans jugum ſuper maxillas eorum: & declinavi ad eum ut veſceretur. B

5 Non revertetur in Terram Ægypti, & Aſſur ipſe rex ejus: quoniam noluerunt converti.

6 Cœpit gladius in civitatibus ejus, & conſumet electos ejus, & comedet capita eorum.

7 Et populus meus pendebit ad reditum meum: jugum autem imponetur eis ſimul, quod non auferetur.

8 Quomodo dabo te Ephraim, protegam te Iſraël? * quomodo dabo te ſicut Adama, ponam te ut Seboim? Converſum eſt in me cor meum, pariter conturbata eſt pœnitudo mea. C
* Gen. 19. e. 24.

9 Non faciam furorem iræ meæ: non convertar ut diſperdam Ephraim: quoniam Deus ego, & non homo: in medio tui ſanctus, & non ingrediar civitatem.

10 Poſt Dominum ambulabunt, quaſi leo rugiet: quia ipſe rugiet, & formidabunt filij maris. D

11 Et avolabunt quaſi avis ex Ægypto, & quaſi columba de terra Aſſyriorum: & collocabo eos in domibus ſuis, dicit Dominus.

12 Circumdedit me in negatione Ephraim, & in dolo domus Iſraël: Judas autem teſtis deſcendit cum Deo, & cum ſanctis fidelis.

CAPUT XII.

Vanè fidit Iſraël in Ægypto, ut ab Aſſur liberetur: ſed tam ipſi quàm Juda reddet Dominus juxta merita ipſorum, qui immemores beneficiorum Jacob patriarchæ præſtitorum, declinaverunt in avaritiam: quibus tamen pacem offert: carpens potiſſimùm idololatriam Galaad.

1 EPhraim paſcit ventum, & ſequitur æſtum: tota die mendacium & vaſtitatem multiplicat: & fœdus cum Aſſyriis iniit, & oleum in Ægyptum ferebat. A

2 Judicium ergo Domini cum Juda, & viſitatio ſuper Jacob: juxta vias ejus, & juxta adinventiones ejus reddet ei.

3 * In utero ſupplantavit fratrem ſuum: & in fortitudine ſua directus eſt cum angelo. * Gen. 25. d. 25. Gen. 32. f. 24.

4 Et invaluit ad Angelum, & confortatus eſt: flevit, & rogavit eum: in Bethel invenit eum, & ibi locutus eſt nobiſcum.

Digitized by Google

5 Et Dominus Deus exercituum, Dominus
memoriale ejus.
6 Et tu ad Deum tuum converteris: miſericor-
diam & judicium cuſtodi, & ſpera in Deo tuo
ſemper.
7 Chanaan, in manu ejus ſtatera doloſa, ca-
lumniam dilexit.
C 8 Et dixit Ephraim: Verumtamen dives effe-
ctus ſum, inveni idolum mihi: omnes labores mei
non invenient mihi iniquitatem, quam peccavi.
9 Et ego Dominus Deus tuus ex Terra Ægy-
pti, adhuc ſedere te faciam in tabernaculis, ſicut
in diebus feſtivitatis.
10 Et locutus ſum ſuper prophetas, & ego vi-
ſionem multiplicavi, & in manu prophetarum aſ-
ſimilatus ſum.
11 Si Galaad idolum, ergo fruſtrà erant in Gal-
gal bobus immolantes: nam & altaria eorum
quaſi acervi ſuper ſulcos agri.
D 12 * Fugit Jacob in regionem Syriæ, & ſervivit
* Gen. 28.a.5. Iſraël in uxorem, & in uxorem ſervavit.
* Exod. 14.e.21.22. 13 * In propheta autem eduxit Dominus Iſraël
de Ægypto: & in propheta ſervatus eſt.
14 Ad iracundiam me provocavit Ephraim in
amaritudinibus ſuis, & ſanguis ejus ſuper eum ve-
niet, & opprobrium ejus reſtituet ei Dominus
ſuus.

Caput XIII.

Abominationes Iſraël oſtendit, propter quas ipſi minatur exitium: Dominus dicit ſe ſolum eſſe Deum & liberatorem, arguens Iſraël ingratitudinis de beneficiis in deſerto acceptis, gravémque ob id vindictam illis comminatur: addens ſe eos de morte liberaturum, devictis morte & inferno.

A 1 LOquente Ephraim, horror invaſit Iſraël, &
deliquit in Baal, & mortuus eſt.
2 Et nunc addiderunt ad peccandum: fecerúnt-
que ſibi conflatile de argento ſuo quaſi ſimilitu-
dinem idolorum, factura artificum totum eſt:
his ipſi dicunt: Immolate homines vitulos ado-
rantes.
3 Idcircò erunt quaſi nubes matutina, & ſicut
ros matutinus præteriens, ſicut pulvis turbine ra-
ptus ex area, & ſicut fumus de fumario.
B 4 * Ego autem Dominus Deus tuus ex terra
* Iſai. 34.b.11. Ægypti: & Deum abſque me neſcies, & ſalvator
non eſt præter me.
3 Ego cognovi te in deſerto, in terra ſolitu-
dinis.
6 Juxta paſcua ſua adimpleti ſunt, & ſatura-
ti ſunt: & levaverunt cor ſuum, & obliti ſunt
mei.
7 Et ego ero eis quaſi leæna, ſicut pardus in via
Aſſyriorum.
8 Occurram eis quaſi urſa raptis catulis, & di-
rumpam interiora jecoris eorum: & conſumam
eos ibi quaſi leo, beſtia agri ſcindet eos.
9 Perditio tua Iſraël: tantummodò in me auxi-
lium tuum.
10 Ubi eſt rex tuus? maximè nunc ſalvet te in C
omnibus urbibus tuis; & judices tui, de quibus
dixiſti: * Da mihi regem, & principes.
11 Dabo tibi regem in furore meo, & auferam * 1. Reg. 8.a.5.
in indignatione mea.
12 Colligata eſt iniquitas Ephaim, abſcondi-
tum peccatum ejus.
13 Dolores parturientis venient ei: ipſe filius
non ſapiens: nunc enim non ſtabit in contritio-
ne filiorum.
14 De manu mortis liberabo eos, de morte re-
dimam eos: * ero mors tua ô mors, morſus tuus * 1. Cor.
ero inferne: conſolatio abſcondita eſt ab oculis 15.f.54.
meis. Heb. 2. d.14.
15 Quia ipſe inter fratres dividet: * adducet * Ezech.
urentem ventum Dominus de deſerto aſcenden- 19.d.12.
tem: & ſiccabit venas ejus, & deſolabit fontem
ejus, & ipſe diripiet theſaurum omnis vaſis deſi-
derabilis.

Caput XIV.

Perditionem annuntiat Iſraëli, propter ipſius peccata: revocat tamen ad ſe, & converſis plurima bona promittit.

1 PEreat Samaria, quoniam ad amaritudinem A
concitavit Deum ſuum: in gladio pereant,
parvuli eorum elidantur, & fœtæ ejus diſcin-
dantur.
2 Convertere Iſraël ad Dominum Deum tuum:
quoniam corruiſti in iniquitate tua.
3 Tollite vobiſcum verba, & convertimini ad B
Dominum: & dicite ei: Omnem aufer iniquita-
tem, accipe bonum: & reddemus vitulos, labio-
rum noſtrorum.
4 Aſſur non ſalvabit nos, ſuper equum non aſ-
cendemus, nec dicemus ultrà: Dij noſtri opera ma-
nuum noſtrarum: quia ejus, qui in te eſt, miſe-
reberis pupilli.
5 Sanabo contritiones eorum, diligam eos ſpon- C
taneè: quia averſus eſt furor meus ab eis.
6 Ero quaſi ros, Iſraël germinabit ſicut lilium,
& erumpet radix ejus ut Libani.
7 Ibunt rami ejus, & erit quaſi oliva gloria ejus,
& odor ejus ut Libani.
8 Convertentur ſedentes in umbra ejus: vivent
tritico, & germinabunt quaſi vinea: memoriale
ejus ſicut vinum Libani.
9 Ephraim quid mihi ultrà idola? ego exau- D
diam, & dirigam eum ego ut abietem virentem:
ex me fructus tuus inventus eſt.
10 Quis ſapiens, & intelliget iſta? intelligens, &
ſciet hæc? quia rectæ viæ Domini, & juſti ambula-
bunt in eis: prævaricatores verò corruent in eis.

PROPHE

Digitized by Google

PROPHETIA JOEL.

Caput Primum.

Joël parabola propoſita de eruca, locuſta, brucho & rubigine, quattuor plagas contra Judæam vaticinando, hortatur omnes & potiſſimùm ſacerdotes, ad planctum, jejunium & orationem, plangens & ipſe vaſtitatem terræ ſuæ.

A VERBUM Domini, quod factum eſt ad Joël filium Phatuel.
2 Audite hoc ſenes, & auribus percipite omnes habitatores terræ: ſi factum eſt iſtud in diebus veſtris, aut in diebus patrum veſtrorum?
3 Super hoc filiis veſtris narrate, & filij veſtri filiis ſuis, & filij eorum generationi alteræ.
4 Reſiduum erucæ comedit locuſta, & reſiduum locuſtæ comedit bruchus, & reſiduum bruchi comedit rubigo.
5 Expergiſcimini ebrij, & flete, & ululate omnes, qui bibitis vinum in dulcedine: quoniam periit ab ore veſtro.
B 6 Gens enim aſcendit ſuper terram meam, fortis & innumerabilis: dentes ejus ut dentes leonis: & molares ejus ut catuli leonis.
7 Poſuit vineam meam in deſertum, & ficum meam decorticavit: nudans ſpoliavit eam, & projecit: albi facti ſunt rami ejus.
8 Plange quaſi virgo accincta ſacco ſuper virum pubertatis ſuæ.
9 Periit ſacrificium & libatio de domo Domini: luxerunt ſacerdotes miniſtri Domini.
10 Depopulata eſt regio, luxit humus: quoniam devaſtatum eſt triticum, confuſum eſt vinum, elanguit oleum.
C 11 Confuſi ſunt agricolæ, ululaverunt vinitores ſuper frumento & hordeo, quia periit meſſis agri.
12 Vinea confuſa eſt, & ficus elanguit: malogranatum, & palma, & malum, & omnia ligna agri aruerunt: quia confuſum eſt gaudium à filiis hominum.
13 Accingite vos, & plangite ſacerdotes, ululate miniſtri altaris: ingredimini, cubate in ſacco miniſtri Dei mei: quoniam interiit de domo Dei veſtri ſacrificium & libatio.
D 14 * Sanctificate jejunium, vocate cœtum, congregate ſenes, omnes habitatores terræ in domum Dei veſtri: & clamate ad Dominum:
* Inf.2.c.15.
15 A a a, diei. quia propè eſt dies Domini, & quaſi vaſtitas à potente veniet.
16 Numquid non coram oculis veſtris alimenta perierunt de domo Dei noſtri, lætitia & exultatio?
17 Computruerunt jumenta in ſtercore ſuo, demolita ſunt horrea, diſſipatæ ſunt apothecæ: quoniam confuſum eſt triticum.
18 Quid ingemuit animal, mugierunt greges armenti? Quia non eſt paſcua eis: ſed & greges pecorum diſperierunt.
19 Ad te Domine clamabo: quia ignis comedit ſpecioſa deſerti, & flamma ſuccendit omnia ligna regionis.
20 Sed & beſtiæ agri, quaſi area ſitiens imbrem, ſuſpexerunt ad te: quoniam exſiccati ſunt fontes aquarum, & ignis devoravit ſpecioſa deſerti.

Caput II.

Propheta Judæis crudelitatem hoſtium ſuorum denuntiat, & quàm terribilis erit ipſis dies illa; quapropter ad pœnitentiam eos hortatur: & converſis magnam pollicetur Dominus proſperitatem; ſéque daturum ſpiritum ſuum ſuper omnem carnem, & magna prodigia ante diem Domini magnum & terribilem; eritque ſalvus omnis qui invocaverit nomen Domini.

1 CAnite tuba in Sion, ululate in monte ſancto A
meo, conturbentur omnes habitatores terræ: Quia venit dies Domini, quia propè eſt
2 Dies tenebrarum & caliginis, dies nubis & turbinis: quaſi manè expanſum ſuper montes populus multus & fortis: ſimilis ei non fuit à principio, & poſt eum non erit uſque in annos generationis & generationis.
3 Ante faciem ejus ignis vorans, & poſt eum exurens flamma: quaſi hortus voluptatis terra coram eo, & poſt eum ſolitudo deſerti, neque eſt qui effugiat eum.
4 Quaſi aſpectus equorum, aſpectus eorum: & quaſi equites ſic current.
5 Sicut ſonitus quadrigarum ſuper capita mon B
tium exſilient, ſicut ſonitus flammæ ignis devorantis ſtipulam, velut populus fortis præparatus ad prælium.
6 A facie ejus cruciabuntur populi: omnes vultus redigentur in ollam.
7 Sicut fortes current: quaſi viri bellatores aſcendent murum: viri in viis ſuis gradientur, & non declinabunt à ſemitis ſuis.
8 Unuſquiſque fratrem ſuum non coarctabit, ſinguli in calle ſuo ambulabunt: ſed & per feneſtras cadent, & non demolientur.
9 Urbem ingredientur, in muro current: domos conſcendent, per feneſtras intrabunt quaſi fur.
10 A facie ejus contremuit terra, moti ſunt C
cæli: * ſol & luna obtenebrati ſunt, & ſtellæ retraxerunt ſplendorem ſuum.
11 Et Dominus dedit vocem ſuam ante faciem exercitus ſui: quia multa ſunt nimis caſtra ejus, quia fortia & facientia verbum ejus: * magnus enim dies Domini, & terribilis valdè: & quis ſuſtinebit eum?
12 Nunc ergo dicit Dominus: Convertimini ad me in toto corde veſtro, in jejunio, & in fletu, & in planctu.
13 Et ſcindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra, & convertimini ad Dominum Deum veſtrum: * quia benignus & miſericors eſt, patiens & multę miſericordię, & pręſtabilis ſuper malitia.
14 * Quis ſcit ſi convertatur, & ignoſcat, & relinquat poſt ſe benedictionem, ſacrificium & libamen Domino Deo veſtro?
15 Canite tuba in Sion, * ſanctificate jejunium, vocate cœtum,

* Iſa.13.b.10. Ezec.32.b.7. Inf.3.c.15. * Matt.24.c.29. Marc.13.c.24. Luc.21.c.25. * Jer.30.a.7. Amos 5.c.18. Soph.1.c.15. * Pſ.85.a.5. Jon.4.c.2. * Jon.3.c.9. * Sup.1.c.14.

Digitized by Google

D 16 Congregate populum, ſanctificate eccleſiam, coadunate ſenes, congregate parvulos, & ſugentes ubera: egrediatur ſponſus de cubili ſuo, & ſponſa de thalamo ſuo.

17 Inter veſtibulum & altare plorabunt ſacerdotes miniſtri Domini, & dicent: Parce Domine, parce populo tuo: & ne des hereditatem tuam in opprobrium, ut dominentur eis nationes. quare dicunt in populis: Ubi eſt Deus eorum?

18 Zelatus eſt Dominus terram ſuam, & pepercit populo ſuo:

E 19 Et reſpondit Dominus, & dixit populo ſuo: Ecce ego mittam vobis frumentum, & vinum, & oleum, & replebimini eis: & non dabo vos ultra opprobrium in Gentibus.

20 Et eum, qui ab Aquilone eſt, procul faciam à vobis: & expellam eum in terram inviam & deſertam: faciem ejus contra mare Orientale, & extremum ejus ad mare noviſſimũ: & aſcendet fœtor ejus, & aſcendet putredo ejus, quia ſuperbè egit.

21 Noli timere terra, exulta & lætare: quoniam magnificavit Dominus ut faceret.

22 Nolite timere animalia regionis: quia germinaverunt ſpecioſa deſerti, quia lignum attulit fructũ ſuum, ficus & vinea dederunt virtutẽ ſuam.

23 Et filij Sion exultate, & lætamini in Domino Deo veſtro: quia dedit vobis doctorem juſtitiæ, & deſcendere faciet ad vos imbrem matutinum & ſerotinum, ſicut in principio.

24 Et implebuntur areæ frumento, & redundabunt torcularia vino & oleo.

F 25 Et reddam vobis annos, quos comedit locuſta, bruchus, & rubigo, & eruca: fortitudo mea magna, quam miſi in vos.

26 Et comedetis veſcentes, & ſaturabimini: & laudabitis nomen Domini Dei veſtri, qui fecit mirabilia vobiſcum: & non confundetur populus meus in ſempiternum.

27 Et ſcietis quia in medio Iſraël ego ſum: & ego Dominus Deus veſter, & non eſt ampliùs: & non confundetur populus meus in æternum.

* Iſa. 44. a. 3. Act. 2. c. 17. 28 Et erit poſt hæc: * Effundam ſpiritum meum ſuper omnem carnem: & prophetabunt filij veſtri, & filiæ veſtræ: ſenes veſtri ſomnia ſomniabunt, & juvenes veſtri viſiones videbunt.

G 29 Sed & ſuper ſervos meos & ancillas in diebus illis effundam ſpiritum meum.

30 Et dabo prodigia in cælo, & in terra, ſanguinem, & ignem, & vaporem fumi.

* Sup. 2. b. 10. Mat. 24. c. 29. Luc. 21. c. 25. 31 * Sol convertetur in tenebras, & luna in ſanguinem: antequam veniat dies Domini magnus, & horribilis.

Act. 2. c. 20. * Rom. 10. c. 13. 32 Et erit: * omnis qui invocaverit nomen Domini, ſalvus erit: quia in monte Sion, & in Jeruſalem erit ſalvatio, ſicut dixit Dominus, & in reſiduis, quos Dominus vocaverit.

Caput III.

Minatur Dominus afflictionem magnam Gentibus, quæ populum ſuum afflixerunt, ſeque omnes in valle Joſaphat judicaturum: fons de domo Domini egredietur, & Judæa in æternum inhabitabitur, ſanguine ipſius emundato.

A 1 QUia ecce in diebus illis, & in tempore illo, cùm convertero captivitatem Juda & Jeruſalem:

2 Congregabo omnes Gentes, & deducam eas in vallem Joſaphat: & diſceptabo cum eis ibi ſuper populo meo, & hereditate mea Iſraël quos diſperſerunt in nationibus, & terram meam diviſerunt.

3 Et ſuper populum meum miſerunt ſortem: & poſuerunt puerum in proſtibulo, & puellam vendiderunt pro vino ut biberent.

4 Verùm quid mihi & vobis Tyrus & Sidon, & omnis terminus Palæſtinorum? numquid ultionem vos reddetis mihi? & ſi ulciſcimini vos contra me, citò velociter reddam viciſſitudinem vobis ſuper caput veſtrum.

5 Argentum enim meum & aurum tuliſtis: & deſiderabilia mea & pulcherrima intuliſtis in delubra veſtra. B

6 Et filios Juda, & filios Jeruſalẽ vendidiſtis filiis Græcorum; ut longè faceretis eos de finibus ſuis.

7 Ecce ego ſuſcitabo eos de loco, in quo vendidiſtis eos: & convertam retributionem veſtram in caput veſtrum.

8 Et vendam filios veſtros, & filias veſtras in manibus filiorum Juda, & venumdabunt eos Sabæis genti longinquæ, quia Dominus locutus eſt.

9 Clamate hoc in Gentibus, ſanctificate bellum, ſuſcitate robuſtos: accedant, aſcendant omnes viri bellatores.

10 Concidite aratra veſtra in gladios, & ligones veſtros in lanceas. Infirmus dicat: Quia fortis ego ſum. C

11 Erumpite, & venite omnes gentes de circuitu, & congregamini: ibi occumbere faciet Dominus robuſtos tuos.

12 Conſurgant, & aſcendant Gentes in vallem Joſaphat: quia ibi ſedebo ut judicem omnes gentes in circuitu.

13 * Mittite falces, quoniam maturavit meſſis: venite, & deſcendite, quia plenum eſt torcular, exuberant torcularia: quia multiplicata eſt malitia eorum. * Apoc. 14. c. 15.

14 Populi populi in valle conciſionis: quia juxtà eſt dies Domini in valle conciſionis.

15 * Sol & luna obtenebrati ſunt, & ſtellæ retraxerunt ſplendorem ſuum. * Sup. 2. b. 10. g. 31.

16 * Et Dominus de Sion rugiet, & de Jeruſalem dabit vocem ſuam: & movebuntur cæli, & terra: & Dominus ſpes populi ſui, & fortitudo filiorum Iſraël. * Jer. 25. f. 30. Amos 1. a. 2.

17 Et ſcietis quia ego Dominus Deus veſter, habitans in Sion monte ſancto meo: & erit Jeruſalem ſancta, & alieni non tranſibunt per eam ampliùs. D

18 Et erit in die illa: * ſtillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lacte: & per omnes rivos Juda ibunt aquæ: & fons de domo Domini egredietur, & irrigabit torrentem ſpinarum. * Amos 9. d. 13.

19 Ægyptus in deſolationem erit, & Idumæa in deſertum perditionis: pro eo quòd iniquè egerint in filios Juda, & effuderint ſanguinem innocentem in terra ſua.

20 Et Judæa in æternum habitabitur, & Jeruſalem in generationem & generationem.

21 Et mundabo ſanguinem eorum, quem non mundaveram: & Dominus commorabitur in Sion.

PROPHE

Digitized by Google

PROPHETIA AMOS.

Caput Primum.

Tempus prophetiæ Amos : ultio Domini in Damaſcum, Philiſthæos , Tyrum, Idumæam , & filios Ammon, quos ſuper quattuor ſceleribus non convertet.

A 1 VERBA Amos qui fuit in paſtoribus de Thecue : quæ vidit ſuper Iſraël in diebus Oziæ regis Juda , & in diebus Jeroboam filij Joas regis Iſraël , * ante duos annos terræ motus.

* Ezech. 14. b. 5. * Jer. 25. f. 30. Joel. 3. c. 16.

2 Et dixit : * Dominus de Sion rugiet , & de Jeruſalem dabit vocem ſuam : & luxerunt ſpecioſa paſtorum , & exſiccatus eſt vertex Carmeli.

3 Hæc dicit Dominus : Super tribus ſceleribus Damaſci , & ſuper quattuor non convertam eum : eò quòd trituraverint in plauſtris ferreis Galaad.

4 Et mittam ignem in domum Azael, & devorabit domos Benadad.

B 5 Et conteram vectem Damaſci : & diſperdam habitatorem de campo idoli,& tenentem ſceptrum de domo voluptatis : & transferetur populus Syriæ Cyrenen, dicit Dominus.

6 Hæc dicit Dominus : Super tribus ſceleribus Gazæ, & ſuper quattuor non convertam eum : eò quòd tranſtulerint captivitatem perfectam , ut concluderent eam in Idumæa.

7 Et mittam ignem in murum Gazæ , & devorabit ædes ejus.

C 8 Et diſperdam habitatorem de Azoto , & tenentem ſceptrum de Aſcalone : & convertam manum meam ſuper Accaron , & peribunt reliqui Philiſthinorum, dicit Dominus Deus.

9 Hæc dicit Dominus : Super tribus ſceleribus Tyri , & ſuper quattuor non convertam eum : eò quòd concluſerint captivitatem perfectam in Idumæa , & non ſint recordati fœderis fratrum.

D 10 Et mittam ignem in murum Tyri , & devorabit ædes ejus.

11 Hæc dicit Dominus : Super tribus ſceleribus Edom , & ſuper quattuor non convertam eum : eò quòd perſecutus ſit in gladio fratrem ſuum,& violaverit miſericordiam ejus, & tenuerit ultrà furorem ſuum , & indignationem ſuam ſervaverit uſque in finem.

12 Mittam ignem in Theman : & devorabit ædes Boſræ.

13 Hæc dicit Dominus : Super tribus ſceleribus filiorum Ammon , & ſuper quattuor non convertam eum : eò quòd diſſecuerit prægnantes Galaad ad dilatandum terminum ſuum.

14 Et ſuccendam ignem in muro Rabba : & devorabit ædes ejus in ululatu in die belli , & in turbine in die commotionis.

15 Et ibit Melchom in captivitatem , ipſe , & principes ejus ſimul , dicit Dominus.

Caput II.

Ultio Domini in Moab , Judam & Iſraëlem , hiſque minatur interitum, quem effugere non poterunt : quia acceptis beneficiis ſemper fuerunt ingrati , Deique legem abjecerunt.

1 HÆc dicit Dominus : Super tribus ſceleribus Moab : & ſuper quattuor non convertam eum : eò quòd incenderit oſſa regis Idumææ uſque ad cinerem. A

2 Et mittam ignem in Moab , & devorabit ædes Carioth : & morietur in ſonitu Moab , in clangore tubæ :

3 Et diſperdam judicem de medio ejus , & omnes principes ejus interficiam cum eo , dicit Dominus.

4 Hæc dicit Dominus : Super tribus ſceleribus B
Juda , & ſuper quattuor non convertam eum : eò quòd abjecerit legem Domini , & mandata ejus non cuſtodierit : deceperunt enim eos idola ſua , poſt quæ abierant patres eorum.

5 Et mittam ignem in Juda , & devorabit ædes Jeruſalem.

6 Hæc dicit Dominus : Super tribus ſceleribus Iſraël, & ſuper quattuor non convertam eum : pro eò quòd vendiderit pro argento juſtum , & pauperem pro calceamentis.

7 Qui conterunt ſuper pulverem terræ capita pauperum , & viam humilium declinant : & filius ac pater ejus ierunt ad puellam , ut violarent nomen ſanctum meum.

8 Et ſuper veſtimentis pignoratis accubuerunt C
juxta omne altare : & vinum damnatorum bibebant in domo Dei ſui.

9 * Ego autem exterminavi Amorrhæum à facie eorum : cujus altitudo, cedrorum altitudo ejus, & fortis ipſe quaſi quercus : & contrivi fructum ejus deſuper , & radices ejus ſubter.

* Num. 21. c. 24. Deut. 2. c. 24.

10 * Ego ſum , qui aſcendere vos feci de Terra Ægypti,& duxi vos in deſerto quadraginta annis, ut poſſideretis Terram Amorrhæi.

* Ex. 14. c. 21. D. nt. 8. a. 2.

11 Et ſuſcitavi de filiis veſtris in prophetas , & de juvenibus veſtris nazaræos : numquid non ita eſt filij Iſraël : dicit Dominus ?

12 Et propinabitis nazaræis , vinum : & pro- D
phetis mandabitis, dicentes : Ne propheteti.

13 Ecce ego ſtridebo ſubter vos, ſicut ſtridet plauſtrum onuſtum fœno.

14 Et peribit fuga à veloce , & fortis non obtinebit virtutem ſuam,& robuſtus non ſalvabit animam ſuam :

15 Et tenens arcum non ſtabit, & velox pedibus ſuis non ſalvabitur : & aſcenſor equi non ſalvabit animam ſuam:

16 Et robuſtus corde inter fortes nudus fugiet in illa die, dicit Dominus.

Caput III.

Domum Iſraël populum olim unicè electum arguit variorum ſcelerum : ex quibus paucos dicit ſervandos in ſuperventura afflictione, quam ipſis comminatur.

1 AUdite verbum , quod locutus eſt Dominus ſuper vos, filij Iſraël : ſuper omnem cognationem A

tionem, quam eduxi de terra Ægypti, dicens:

2 Tantummodò vos cognovi ex omnibus cognationibus terræ: idcircò viſitabo ſuper vos omnes iniquitates veſtras.

3 Numquid ambulabunt duo pariter, niſi convenerit eis?

4 Numquid rugiet leo in ſaltu, niſi habuerit prædam? numquid dabit catulus leonis vocem de cubili ſuo, niſi aliquid apprehenderit?

B 5 Numquid cadet avis in laqueum terræ abſque aucupe? numquid auferetur laqueus de terra antequam quid ceperit?

6 Si clanget tuba in civitate, & populus non expaveſcet? ſi erit malum in civitate, quod Dominus non fecerit?

7 Quia non facit Dominus Deus verbum, niſi revelaverit ſecretum ſuum ad ſervos ſuos prophetas.

8 Leo rugiet, quis non timebit? Dominus Deus locutus eſt, quis non prophetabit?

C 9 Auditum facite in ædibus Azoti, & in ædibus Terræ Ægypti: & dicite: Congregamini ſuper montes Samariæ, & videte inſanias multas in medio ejus, & calumniam patientes in penetralibus ejus.

10 Et neſcierunt facere rectum, dicit Dominus, theſaurizantes iniquitatem & rapinas in ædibus ſuis.

11 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Tribulabitur, & circuietur terra: & detrahetur ex te fortitudo tua, & diripientur ædes tuæ.

D 12 Hæc dicit Dominus: Quomodo ſi eruat paſtor de ore leonis duo crura, aut extremum auriculæ: ſic eruentur filij Iſraël, qui habitant in Samaria in plaga lectuli, & in Damaſci grabato.

13 Audite, & conteſtamini in domo Jacob, dicit Dominus Deus exercituum:

14 Quia in die cùm viſitare cœpero prævaricationes Iſraël, ſuper eum viſitabo, & ſuper altaria Bethel: & amputabuntur cornua altaris, & cadent in terram.

15 Et percutiam domum hiemalem cum domo æſtiva: & peribunt domus eburneæ, & diſſipabuntur ædes multæ, dicit Dominus.

CAPUT IV.

Invehitur ſub typo vaccarum pinguium in iniquos primates Samariæ, ipſorum ſubſannans idololatriam: & quia filij Iſraël variis flagellis à peccatis ſuis revocari non potuerunt, minatur eis Dominus ſimilia his quæ priùs paſſi fuerant; hortando ut ad Deum omnipotentem convertantur.

A 1 Audite verbum hoc vaccæ pingues, quæ eſtis in monte Samariæ: quæ calumniam facitis egenis, & confringitis pauperes: quæ dicitis dominis veſtris: Afferte, & bibemus.

2 Juravit Dominus Deus in ſancto ſuo: quia ecce dies venient ſuper vos, & levabunt vos in contis, & reliquias veſtras in ollis ferventibus.

3 Et per aperturas exibitis altera contra alteram, & projiciemini in Armon, dicit Dominus.

4 Venite ad Bethel, & impiè agite: ad Galgalam, & multiplicate prævaricationẽ: & afferte manè victimas veſtras, tribus diebus decimas veſtras.

5 Et ſacrificate de fermentato laudem: & vocate voluntarias oblationes, & annuntiate: ſic enim voluiſtis filij Iſraël, dicit Dominus Deus.

6 Unde & ego dedi vobis ſtuporem dentium in cunctis urbibus veſtris, & indigentiam panum in omnibus locis veſtris: & non eſtis reverſi ad me, dicit Dominus. B

7 Ego quoque prohibui à vobis imbrem, cùm adhuc tres menſes ſupereſſent uſque ad meſſem: & plui ſuper unam civitatem, & ſuper alteram civitatem non plui: pars una compluta eſt; & pars ſuper quam non plui, aruit.

8 Et venerunt duæ & tres civitates ad unam civitatem ut biberent aquam, & non ſunt ſatiatæ: & non rediſtis ad me, dicit Dominus. C

9 * Percuſſi vos in vento urente, & in aurugine, multitudinem hortorum veſtrorum, & vinearum veſtrarum: oliveta veſtra, & ficeta veſtra comedit eruca: & non rediſtis ad me, dicit Dominus. * Agg. 2. c. 18.

10 Miſi in vos mortem in via Ægypti, percuſſi in gladio juvenes veſtros, uſque ad captivitatem equorum veſtrorum: & aſcendere feci putredinem caſtrorum veſtrorum in nares veſtras: & non rediſtis ad me, dicit Dominus.

11 Subverti vos, * ſicut ſubvertit Deus Sodomam & Gomorrhã, & facti eſtis quaſi torris raptus ab incendio: & non rediſtis ad me, dicit Dominus. D *Gen. 19. c. 24.

12 Quapropter hæc faciam tibi Iſraël: poſtquam autem hæc fecero tibi, præparare in occurſum Dei tui Iſraël.

13 Quia ecce formans montes, & creans ventum, & annuntians homini eloquium ſuum, faciens matutinam nebulam, & gradiens ſuper excelſa terræ: Dominus Deus exercituum nomen ejus.

CAPUT V.

Luget caſum Iſraëlis Propheta, revocans eos ad quærendum Dominum, ut ita poſſint evadere afflictiones ſuis peccatis debitas, propter quas ubique planctus erit: odit Dominus feſtivitates ac ſacrificia eorum, quibus propter idololatriam minatur captivitatem.

1 Audite verbum iſtud, quod ego levo ſuper vos planctum: Domus Iſraël cecidit, & non adjiciet ut reſurgat. A

2 Virgo Iſraël projecta eſt in terram ſuam, non eſt qui ſuſcitet eam.

3 Quia hæc dicit Dominus Deus: Urbs de qua egrediebantur mille, relinquentur in ea centum: & de qua egrediebantur centum, relinquentur in ea decem in domo Iſraël.

4 Quia hæc dicit Dominus domui Iſraël: Quærite me, & vivetis.

5 Et nolite quærere Bethel, & in Galgalam nolite intrare, & in Berſabee non tranſibitis: quia Galgala captiva ducetur, & Bethel erit inutilis. B

6 Quærite Dominum, & vivite: ne fortè comburatur ut ignis domus Joſeph, & devorabit, & non erit qui extinguat Bethel.

7 Qui convertitis in abſynthium judicium, & juſtitiam in terra relinquitis.

8 Facientem Arcturum & Orionem, & convertentem in manè tenebras, & diem in noctem mutantem: * qui vocat aquas maris, & effundit eas ſuper faciem terræ: Dominus nomen eſt ejus. C * Infr. 9. b. 6.

9 Qui ſubridet vaſtitatem ſuper robuſtum, & depopulationem ſuper potentem affert.

10 Odio habuerunt corripientem in porta: & loquentem perfectè abominati ſunt.

11 Idcircò,

Digitized by Google

11 Idcirco, pro eo quòd diripiebatis pauperem,
Soph. 1. c. 13. & prædam electam tollebatis ab eo: * domos qua-
dro lapide ædificabitis, & non habitabitis in eis:
vineas plantabitis amantiſſimas, & non bibetis
vinum earum.
12 Quia cognovi multa ſcelera veſtra, & fortia
peccata veſtra: hoſtes juſti accipientes munus, &
pauperes deprimentes in porta:
13 Ideò prudens in tempore illo tacebit, quia
tempus malum eſt.
D 14 Quærite bonum, & non malum, ut vivatis:
& erit Dominus Deus exercituum vobiſcum, ſicut
dixiſtis.
Iſ. 5. b. 10. Rom. 12. b. 9. 15 * Odite malum, & diligite bonum, & con-
ſtituite in porta judicium: ſi fortè miſereatur
Dominus Deus exercituum reliquiis Joſeph.
16 Propterea hæc dicit Dominus Deus exerci-
tuum dominator: In omnibus plateis planctus: &
in cunctis, quæ foris ſunt, dicetur væ væ: & vo-
cabunt agricolam ad luctum, & ad planctum eos
qui ſciunt plangere.
E 17 Et in omnibus vineis erit planctus: quia
pertranſibo in medio tui, dicit Dominus.
Ier. 30. a. 7. Joel 2. c. 11. Soph. 1. d. 15. 18 * Væ deſiderantibus diem Domini, ad quid
eam vobis? dies Domini iſta, tenebræ, & non lux.
19 Quomodo ſi fugiat vir à facie leonis, & occur-
rat ei urſus: & ingrediatur domum, & innitatur ma-
nu ſua ſuper parietem, & mordeat eum coluber.
20 Numquid non tenebræ dies Domini, & non
lux: & caligo, & non ſplendor in ea?
F 21 * Odi, & projeci feſtivitates veſtras: & non
Iſaia. 1. c. 11. Jer. 6. e. 20. Malac. 1. d. 12. capiam odorem cœtuum veſtrorum.
22 Quòd ſi obtuleritis mihi holocautomata, &
munera veſtra, non ſuſcipiam: & vota pinguium
veſtrorum non reſpiciam.
23 Aufer à me tumultum carminum tuorum: &
cantica lyræ tuæ non audiam.
24 Et revelabitur quaſi aqua judicium, & juſti-
tia quaſi torrens fortis.
G 25 * Numquid hoſtias & ſacrificium obtuliſtis
Act. 7. e. 42. mihi in deſerto quadraginta annis, domus Iſraël?
26 Et portaſtis tabernaculum Moloch veſtro, &
imaginem idolorum veſtrorum, ſidus Dei veſtri,
quæ feciſtis vobis.
27 Et migrare vos faciam trans Damaſcum, di-
cit Dominus Deus exercituum nomen ejus.

CAPUT VI.

Comminatur Dominus ſuperbis, & in deliciis agentibus exitium ac transmigrationem, unà cum reliquo populo Iſraël; cujus deteſtatur ſuperbiam.

A 1 VÆ qui opulenti eſtis in Sion, & confiditis
Luca 6. d. 24. in monte Samariæ: optimates capita po-
pulorum, ingredientes pompaticè domum Iſraël.
2 Tranſite in Chalane, & videte, & ite inde in
Emath magnam: & deſcendite in Geth Palæſthi-
norum: & ad optima quæque regna horum: ſi la-
tior terminus eorum termino veſtro eſt.
3 Qui ſeparati eſtis in diem malum: & appro-
pinquatis ſolio iniquitatis.
4 Qui dormitis in lectis eburneis, & laſcivitis
in ſtratis veſtris: qui comeditis agnum de grege,
& vitulos de medio armenti.
5 Qui canitis ad vocem pſalterij: ſicut David
putaverunt ſe habere vaſa cantici.
6 Bibentes vinum in phialis, & optimo un- B
guento delibuti: & nihil patiebantur ſuper con-
tritione Joſeph.
7 Quapropter nunc migrabunt in capite tranſ-
migrantium: & auferetur factio laſcivientium.
8 * Juravit Dominus Deus in anima ſua, dicit *Ier. 51. b. 14.*
Dominus Deus exercituum: Deteſtor ego ſuper-
biam Jacob, & domos ejus odi, & tradam civitatem
cum habitatoribus ſuis.
9 Quòd ſi reliqui fuerint decem viri in domo
una, & ipſi morientur.
10 Et tollet eum propinquus ſuus, & comburet C
eum, ut efferat oſſa de domo: & dicet ei, qui in pe-
netralibus domus eſt: Nũquid adhuc eſt penes te?
11 Et reſpondebit: Finis eſt. Et dicet ei: Tace,
& non recorderis nominis Domini.
12 Quia ecce Dominus mandabit, & percutiet
domum majorem ruïnis, & domum minorem ſciſ-
ſionibus.
13 Numquid currere queunt in petris equi, aut D
arari poteſt in bubalis, quoniam convertiſtis in
amaritudinem judicium, & fructum juſtitiæ in
abſinthium?
14 Qui lætamini in nihilo: qui dicitis: Numquid
nõ in fortitudine noſtra aſſũpſimus nobis cornua?
15 Ecce enim ſuſcitabo ſuper vos domus Iſraël,
dicit Dñs Deus exercituum, gentem: & conteret
vos ab introitu Emath uſque ad torrentem deſerti.

CAPUT VII.

Deprecatur Propheta pœnas quas videt imminere; & Dominus comminatur captivitatem, quam Amos ſub parabola trulla cæmentarij vaticinatur, adverſante licet Amaſia ſacerdote Bethel: qui coram rege Iſraël accuſat Amos, ſuadens ipſi Amos ut eat prophetatum in terram Juda: ſed oſtendit ſe factum à Domino prophetam ut ſuper Iſraël prophetaret, qui & Amaſiæ & Iſraëli vaticinatur afflictiones.

1 HÆc oſtendit mihi Dñs Deus: & ecce fictor A
locuſtæ in principio germinantium ſerotini
imbris, & ecce ſerotinus poſt tonſionem regis.
2 Et factum eſt: cùm conſummaſſet comedere
herbam terræ, dixit: Domine Deus propitius eſto,
obſecro: quis ſuſcitabit Jacob, quia parvulus eſt?
3 Miſertus eſt Dominus ſuper hoc: Non erit,
dixit Dominus.
4 Hæc oſtendit mihi Dominus Deus: & ecce
vocabat judicium ad ignem Dominus Deus: & de-
voravit abyſſum multam, & comedit ſimul partem.
5 Et dixi: Domine Deus quieſce obſecro: quis
ſuſcitabit Jacob, quia parvulus eſt?
6 Miſertus eſt Dominus ſuper hoc: Sed & iſtud
non erit, dixit Dominus Deus.
7 Hæc oſtendit mihi Dominus: & ecce Domi- B
nus ſtans ſuper murum litum, & in manu ejus
trulla cæmentarij.
8 Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides
Amos? Et dixi: Trullam cæmentarij. Et dixit
Dominus: Ecce ego ponam trullam in medio po-
puli mei Iſraël: non adjiciam ultrà ſuperinducere
eum.
9 Et demolientur excelſa idoli, & ſanctificatio-
nes Iſraël deſolabuntur: & conſurgam ſuper do-
mum Jeroboam in gladio.
10 Et miſit Amaſias ſacerdos Bethel ad Jero- C
boam regem Iſraël, dicens: Rebellavit contra te
Amos in medio domus Iſraël: non poterit terra
ſuſtinere

Digitized by Google

ſuſtinere univerſos ſermones ejus.
11 Hæc enim dicit Amos: In gladio morietur
Jeroboam, & Iſraël captivus migrabit de terra ſua:
12 Et dixit Amaſias ad Amos: Qui vides, gra-
dere, fuge in terram Juda: & comede ibi panem,
& prophetabis ibi.
13 Et in Bethel non adjicies ultrà ut prophetes:
quia ſanctificatio regis eſt, & domus regni eſt.
D 14 Reſponditque Amos, & dixit ad Amaſiam:
Non ſum propheta, & non ſum filius prophetæ:
ſed armentarius ego ſum vellicans ſycomoros.
15 Et tulit me Dominus cùm ſequerer gregem:
& dixit Dominus ad me: Vade propheta ad po-
pulum meum Iſraël.
16 Et nunc audi verbum Domini: Tu dicis:
Non prophetabis ſuper Iſraël, & non ſtillabis
ſuper domum idoli.
17 Propter hoc, hæc dicit Dominus: Uxor tua in
civitate fornicabitur: & filij tui & filiæ tuæ in
gladio cadent, & humus tua funiculo metietur:
& tu in terra polluta morieris, & Iſraël captivus
migrabit de terra ſua.

CAPUT VIII.

Amos ſub parabola uncini pomorum prophetat finem imminere regni Iſraël, propter pauperum oppreſſiones: acerbitatem verò imminentis calamitatis explicat: ac feſtivitates eorum dicit in luctum convertendas, famémque verbi Dei futuram denuntiat.

A 1 HÆc oſtendit mihi Dominus Deus: & ecce
uncinus pomorum.
2 Et dixit: Quid tu vides Amos? Et dixi: Un-
cinum pomorum. Et dixit Dominus ad me: Venit
finis ſuper populum meum Iſraël: non adjiciam
ultrà ut pertranſeam eum.
3 Et ſtridebunt cardines templi in die illa, dicit
Dominus Deus: multi morientur: in omni loco
projicietur ſilentium.
4 Audite hoc qui conteritis pauperem, & de-
ficere facitis egenos terræ,
B 5 Dicentes: Quando tranſibit menſis, & ve-
numdabimus merces; & ſabbatum, & aperiemus
frumentum: ut imminuamus menſuram, & augea-
mus ſiclum, & ſupponamus ſtateras doloſas,
6 Ut poſſideamus in argento egenos & pauperes
pro calceamentis, & quiſquilias frumenti venda-
mus?
7 Juravit Dominus in ſuperbiam Jacob: Si obli-
tus fuero uſque ad finem omnia opera eorum.
C 8 Numquid ſuper iſto non commovebitur terra,
& lugebit omnis habitator ejus: & aſcendet quaſi
fluvius univerſus, & ejicietur, & defluet quaſi
rivus Ægypti?
9 Et erit in die illa, dicit Dominus Deus: occi-
det ſol in meridie, & tenebreſcere faciam terram
in die luminis:
*Tob. 2. b. 6. 1. Mach. 1. c. 41. 10 * Et convertam feſtivitates veſtras in luctum,
& omnia cantica veſtra in planctum: & inducam
ſuper omne dorſum veſtrum ſaccum, & ſuper om-
ne caput calvitium: & ponam eam quaſi luctum
unigeniti, & noviſſima ejus quaſi diem amarum.
D 11 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & mittam
famem in terram: non famem panis, neque ſitim
aquæ, ſed audiendi verbum Domini.
12 Et commovebuntur à Mari uſque ad mare, &
ab Aquilone uſque ad Orientem: circuibunt quæ-
rentes verbum Domini, & non invenient.
13 In die illa deficient virgines pulchræ, & ado-
leſcentes in ſiti.
14 Qui jurant in delicto Samariæ, & dicunt:
Vivit Deus tuus Dan, & vivit via Berſabee: &
cadent, & non reſurgent ultrà.

CAPUT IX.

Vaſtaturum ſe dicit Dominus impios, ſic ut nulli pateat effugium, poſteà tamen ſuſcitabit tabernaculum David, & captivitatem filiorum Iſraël convertet cum magna ipſorum felicitate.

1 VIdi Dominum ſtantem ſuper altare, & di- A
xit: Percute cardinem, & commoveantur
ſuperliminaria: avaritia enim in capite omniũ, &
noviſſimum eorum in gladio interficiam: non erit
fuga eis. Fugient, & nõ ſalvabitur ex eis qui fugerit.
2 * Si deſcenderint uſque ad infernum, inde *Pſ. 138. b. 8.
manus mea educet eos: & ſi aſcenderint uſque in
cælum, inde detraham eos.
3 Et ſi abſconditi fuerint in vertice Carmeli, in-
de ſcrutans auferam eos: & ſi celaverint ſe ab ocu-
lis meis in profundo maris, ibi mandabo ſerpenti,
& mordebit eos.
4 Et ſi abierint in captivitatem coram inimicis
ſuis, ibi mandabo gladio, & occidet eos: & * ponam *Jer. 44. c. 11.
oculos meos ſuper eos in malum, & non in bonum.
5 Et Dominus Deus exercituum, qui tangit ter- B
ram, & tabeſcet: & lugebunt omnes habitantes
in ea: & aſcendet ſicut rivus omnis, & defluet ſi-
cus fluvius Ægypti.
6 Qui ædificat in cælo aſcenſionem ſuam, &
faſciculum ſuum ſuper terram fundavit: * qui vo- *Sup. 5. b. 8.
cat aquas maris, & effundit eas ſuper faciem terræ,
Dominus nomen ejus.
7 Numquid non ut filij Æthiopum vos eſtis
mihi, filij Iſraël, ait Dominus? numquid non
Iſraël aſcendere feci de Terra Ægypti: & Palæſ-
thinos de Cappadocia, & Syros de Cyrene?
8 Ecce oculi Domini Dei ſuper regnũ peccans, C
& conteram illud à facie terræ: Verumtamen con-
terens non conteram domũ Jacob, dicit Dominus.
9 Ecce enim mandabo ego, & concutiam in om-
nibus gentibus domum Iſraël, ſicut concutitur tri-
ticũ in cribro: & non cadet lapillus ſuper terram.
10 In gladio morientur omnes peccatores populi
mei: qui dicunt: Non appropinquabit, & non
veniet ſuper nos malum.
11 In die illa * ſuſcitabo tabernaculum David, *Act. 15. c. 16.
quod cecidit: & reædificabo aperturas murorum
ejus, & ea quæ corruerant inſtaurabo: & reædi-
ficabo illud ſicut in diebus antiquis.
12 Ut poſſideant reliquias Idumææ, & omnes
nationes, eò quòd invocatum ſit nomen meum
ſuper eos: dicit Dominus faciens hæc.
13 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & com- D
prehendet arator meſſorem, & calcator uvæ mit-
tentem ſemen: * & ſtillabunt montes dulcedinem, *Joel. 3. d. 18.
& omnes colles culti erunt.
14 Et convertam captivitatem populi mei Iſraël:
& ædificabunt civitates deſertas, & inhabitabunt:
& plantabunt vineas, & bibent vinum earum: &
facient hortos, & comedent fructus eorum.
15 Et plantabo eos ſuper humum ſuam: & non
evellam eos ultrà de terra ſua, quam dedi eis, dicit
Dominus Deus tuus.

Digitized by Google

PROPHETIA ABDIÆ.

Vaticinatur exitium adverſus Idumæos qui affligebant ac ſubſannabant filios Iſrael : qui tamen reducti, dominium accipient in eos qui ipſos afflixerant.

A 1 VISIO Abdiæ. Hæc dicit
Jer 49. c.14. Dominus Deus ad Edom :
* Auditum audivimus à Do-
mino,& legatũ ad gentes mi-
ſit : Surgite, & conſurgamus
adverſus eum in prælium.
2 Ecce parvulum dedi te in Gentibus : con-
temptibilis tu es valdè.
3 Superbia cordis tui extulit te habitantem
B in ſciſſuris petrarum, exaltantem ſolium tuum,
qui dicis in corde tuo : Quis detrahet me in ter-
ram ?
4 Si exaltatus fueris ut aquila, & ſi inter ſide-
ra poſueris nidum tuum : inde detraham te, dicit
Dominus.
5 Si fures introiſſent ad te,ſi latrones per no-
ctem, quomodo conticuiſſes ? nónne furati eſſent
ſufficientia ſibi ? ſi vindemiatores introiſſent ad
te, numquid ſaltem racemum reliquiſſent tibi ?
6 Quomodo ſcrutati ſunt Eſau, inveſtigaverunt
abſcondita ejus ?
7 Uſque ad terminum emiſerunt te : omnes viri
C fœderis tui illuſerunt tibi : invaluerunt adverſum
te viri pacis tuæ : qui comedunt tecum, ponent
inſidias ſubter te : non eſt prudentia in eo.
*Iſai. 29.c.14. 1.Cor.1. c.19. 8 * Numquid non in die illa,dicit Dominus,
perdam ſapientes de Idumæa, & prudentiam de
monte Eſau ?
9 Et timebunt fortes tui à Meridie, ut intereat
vir de monte Eſau.
*Gen. 27.c.41. 10 * Propter interfectionem, & propter ini-
quitatem in fratrem tuum Jacob, operiet te con-
fuſio, & peribis in æternum.
D 11 In die cùm ſtares adverſus eum, quando
capiebant alieni exercitum ejus, & extranei in-
grediebantur portas ejus,& ſuper Jeruſalem mitte-
bant ſortem : tu quoque eras quaſi unus ex eis.
12 Et non deſpicies in die fratris tui, in die pe-
regrinationis ejus : & non lætaberis ſuper filios
Juda in die perditionis eorum : & non magnifica-
bis os tuum in die anguſtiæ.
13 Neque ingredieris portam populi mei in die E
ruinæ eorum : neque deſpicies & tu in malis ejus
in die vaſtitatis illius : & non mittêris adverſus
exercitum ejus in die vaſtitatis illius.
14 Neque ſtabis in exitibus ut interficias eos
qui fugerint : & non concludes reliquos ejus in
die tribulationis.
15 Quoniam juxtà eſt dies Domini ſuper om-
nes gentes : ſicut feciſti, fiet tibi : retributionem
tuam convertet in caput tuum.
16 Quomodo enim bibiſtis ſuper montem ſan- F
ctum meum, bibent omnes Gentes jugiter : & bi-
bent, & abſorbebunt, & erunt quaſi non ſint.
17 Et in monte Sion erit ſalvatio, & erit ſan-
ctus : & poſſidebit domus Jacob eos qui ſe poſſe-
derant.
18 Et erit domus Jacob ignis, & domus Joſeph
flamma, & domus Eſau ſtipula : & ſuccendentur
in eis, & devorabunt eos : & non erunt reliquiæ
domus Eſau, quia Dominus locutus eſt.
19 Et hereditabunt hi qui ad Auſtrum ſunt, G
montem Eſau,& qui in campeſtribus Philiſthiim :
& poſſidebunt regionem Ephraim, & regionem
Samariæ : & Benjamin poſſidebit Galaad.
20 Et tranſmigratio exercitus hujus filiorum
Iſraël, omnia loca Chananæorum uſque ad Sare-
ptam : & tranſmigratio Jeruſalem,quæ in Boſpho-
ro eſt, poſſidebit civitates Auſtri.
21 Et aſcendent ſalvatores in montem Sion ju-
dicare montem Eſau : & erit Domino regnum.

PROPHETIA JONÆ.

CAPUT PRIMUM.

Jonas à Domino miſſus ut in Ninive prædicaret, navigio fugit in Tharſis à facie Domini : quo immittente in navim tempeſtatem, jactiſque ſortibus, deprehenſus Jonas in mare mittitur, ceſſátque tempeſtas.

A 1 ET factum eſt verbum Do-
mini ad Jonam filium Ama-
thi, dicens :
2 Surge, & vade in Nini-
ven civitatem grandem, &
prædica in ea : quia aſcendit
malitia ejus coram mè.
3 Et ſurrexit Jonas, ut fugeret in Tharſis à fa-
cie Domini, & deſcendit in Joppen, & invenit
navem euntem in Tharſis : & dedit naulum ejus,
& deſcendit in eam ut iret cum eis in Tharſis à
facie Domini.
B 4 Dominus autem miſit ventum magnum in
mare : & facta eſt tempeſtas magna in mari, &
navis periclitabatur conteri.
5 Et timuerunt nautæ, & clamaverunt viri ad
deum ſuum : & miſerunt vaſa, quæ erant in navi,
in mare,ut alleviaretur ab eis : & Jonas deſcendit
ad interiora navis,& dormiebat ſopore gravi.
6 Et acceſſit ad eum gubernator,& dixit ei : Quid
tu ſopore deprimeris ? ſurge,invoca Deum tuum,ſi
fortè recogitet Deus de nobis, & non pereamus.
7 Et dixit vir ad collegam ſuum : Venite, & mit- C
tamus ſortes, & ſciamus quare hoc malum ſit no-
bis. Et miſerunt ſortes : & cecidit ſors ſuper Jonam.
8 Et dixerunt ad eum : Indica nobis cujus cauſa
malum iſtud ſit nobis : quod eſt opus tuum ? quæ
terra tua, & quò vadis ? vel ex quo populo es tu ?
9 Et dixit ad eos : Hebræus ego ſum, & Do-
minum Deum cæli ego timeo, qui fecit mare &
aridam.

10 Et timuerunt viri timore magno,& dixerunt
ad eum: Quid hoc feciſti? (cognoverunt enim
viri quòd à facie Domini fugeret, quia indicave-
rat eis.)
11 Et dixerunt ad eum: Quid faciemus tibi,&
ceſſabit mare à nobis? quia mare ibat, & intu-
meſcebat.
D 12 Et dixit ad eos: Tollite me,& mittite in mare,
& ceſſabit mare à vobis: ſcio enim ego quoniam
propter me tempeſtas hęc grandis venit ſuper vos.
13 Et remigabant viri ut reverterentur ad ari-
dam, & non valebant: quia mare ibat, & intu-
meſcebat ſuper eos.
14 Et clamaverunt ad Dominum, & dixerunt:
Quæſumus Domine, ne pereamus in anima viri
iſtius, & ne des ſuper nos ſanguinem innocentem:
quia tu Domine, ſicut voluiſti, feciſti.
15 Et tulerunt Jonam, & miſerunt in mare: &
ſtetit mare à fervore ſuo.
16 Et timuerunt viri timore magno Dominũ, &
immolaverunt hoſtias Domino,& voverunt vota.

CAPUT II.

Jonas à ceto quem Dominus praeparaverat abſorptus fuit in eo tribus diebus & tribus noctibus, cùmque de ventre ejus oraſſet Dominum, ipſius juſſu in aridam evomitur.

A 1 ET præparavit Dominus piſcem grandem ut
* Matt. deglutiret Jonam: * & erat Jonas in ventre
12. c. 40. 16. a. 4. piſcis tribus diebus, & tribus noctibus.
Luc. 11. 2 Et oravit Jonas ad Dominum Deum ſuum de
d. 30. ventre piſcis.
1. Cor. 15. a. 4. 3 Et dixit: * Clamavi de tribulatione mea ad
* Pſ. 119. Dominum,& exaudivit me: de ventre inferi cla-
a. 1. mavi, & exaudiſti vocem meam.
B 4 Et projeciſti me in profundum in corde ma-
ris, & flumen circumdedit me: omnes gurgites
tui, & fluctus tui ſuper me tranſierunt.
5 Et ego dixi: abjectus ſum à conſpectu ocu-
lorum tuorum: verumtamen rurſus videbo tem-
plum ſanctum tuum.
* Pſ. 68. 6 *Circumdederunt me aquæ uſque ad animam:
a. 2. abyſſus vallavit me: pelagus operuit caput meum.
7 Ad extrema montium deſcendi: terræ vectes
concluſerunt me in æternum: & ſublevabis de
corruptione vitam meam, Domine Deus meus.
8 Cùm anguſtiaretur in me anima mea, Do-
mini recordatus ſum: ut veniat ad te oratio mea
ad templum ſanctum tuum.
9 Qui cuſtodiunt vanitates fruſtrà, miſericor-
diam ſuam derelinquunt.
10 Ego autem in voce laudis immolabo tibi:
quæcumque vovi, reddam pro ſalute Domino.
11 Et dixit Dominus piſci: & evomuit Jonam
in aridam.

CAPUT III.

Rurſum miſſus Jonas ad Ninivitas prædicit civitatis ſubverſionem: illis autem ad Deum converſis, & magna pœnitentiæ ſigna oſtendentibus, parcit Dominus civitati.

A 1 ET factum eſt verbum Domini ad Jonam ſe-
cundò, dicens:
2 Surge,& vade in Niniven civitatem magnã:&
prædica in ea prędicationẽ,quã ego loquor ad te.
3 Et ſurrexit Jonas, & abiit in Niniven juxta
verbum Domini: & Ninive erat civitas magna
itinere trium dierum.
4 Et cœpit Jonas introire in civitatem itinere B
diei unius: & clamavit, & dixit: Adhuc quadra-
ginta dies, & Ninive ſubvertetur.
5 * Et crediderunt viri Ninivitæ in Deum: & * Matt.
prædicaverunt jejunium, & veſtiti ſunt ſaccis à 12. d. 41. Lucæ 11.
majore uſque ad minorem. d. 32.
6 Et pervenit verbum ad regem Ninive:& ſur-
rexit de ſolio ſuo, & abjecit veſtimentum ſuum à
ſe, & indutus eſt ſacco,& ſedit in cinere.
7 Et clamavit, & dixit in Ninive ex ore regis
& principum ejus, dicens: Homines,& jumenta,
& boves, & pecora non guſtent quidquam: nec
paſcantur, & aquam non bibant.
8 Et operiantur ſaccis homines, & jumenta,& C
clament ad Dominum in fortitudine, & conver-
tatur vir à via ſua mala, & ab iniquitate, quæ eſt
in manibus eorum.
9 Quis ſcit ſi convertatur & ignoſcat Deus: & * Jer. 18. b. 11.
revertatur à furore iræ ſuæ,& non peribimus? Joel 2.
10 Et vidit Deus opera eorum,quia converſi ſunt c. 14.
de via ſua mala:& miſertus eſt Deus ſuper malitiã,
quam locutus fuerat ut faceret eis:& non fecit.

CAPUT IV.

Afflictus Jonas quia vaticinium ſuum adverſus Ninivem videbat non impleri, mortem optat: verùm à Domino corripitur, qui injuſtam ipſius indignationem convincit, quòd putaret ſe rectè dolere de areſacta hedera, & tamen noluerit Dominum parcere Ninive civitati maximæ, in qua erant plus quàm 120000. eorum qui non peccaverant.

1 ET afflictus eſt Jonas afflictione magna, & A
iratus eſt:
2 Et oravit ad Dominum, & dixit: Obſecro
Domine, numquid non hoc eſt verbum meum,
cùm adhuc eſſem in terra mea? propter hoc præ-
occupavi ut fugerem in Tharſis. * ſcio enim quia * Pſ. 85.
tu Deus clemens & miſericors es,patiens & mul- a. 5. Joel 2.
tæ miſerationis, & ignoſcens ſuper malitia. c. 13.
3 Et nunc Domine tolle quæſo animam meam B
à me: quia melior eſt mihi mors quàm vita.
4 Et dixit Dominus: Putáſne benè iraſceris tu?
5 Et egreſſus eſt Jonas de civitate, & ſedit con-
tra Orientem civitatis: & fecit ſibimet umbracu-
lum ibi, & ſedebat ſubter illud in umbra, donec
videret quid accideret civitati.
6 Et præparavit Dominus Deus hederam,& aſ- C
cendit ſuper caput Jonæ, ut eſſet umbra ſuper ca-
put ejus,& protegeret eum (laboraverat enim) &
lætatus eſt Jonas ſuper hedera, lætitia magna.
7 Et paravit Deus vermem aſcenſu diluculi in
craſtinum: & percuſſit hederam, & exaruit.
8 Et cùm ortus fuiſſet ſol, præcepit Dominus
vento calido & urenti: & percuſſit ſol ſuper caput
Jonæ,& æſtuabat: & petivit animæ ſuæ ut more-
retur,& dixit: Melius eſt mihi mori, quàm vivere.
9 Et dixit Dominus ad Jonam: Putáſne benè D
iraſceris tu ſuper hedera? Et dixit: Benè iraſcor
ego uſque ad mortem.
10 Et dixit Dominus: Tu doles ſuper hederam,
in qua non laboraſti, neque feciſti ut creſceret:
quæ ſub una nocte nata eſt, & ſub una nocte
periit.
11 Et ego non parcam Ninive civitati magnæ,
in qua ſunt plus quàm centum viginti millia ho-
minum, qui neſciunt quid ſit inter dexteram &
ſiniſtram ſuam, & jumenta multa.

PROPHE

Digitized by Google

PROPHETIA MICHÆÆ.

Caput Primum.

Quo tempore Michæas prophetaverit: comminatur Samariæ & Jeruſalem exitium & captivitatem propter idololatriam ipſorum: quos plangit Propheta & ad planctum provocat.

A 1 VERBUM Domini quod factum eſt ad Michæam Moraſthiten, in diebus Joathan, Achaz, & Ezechiæ, regum Juda; quod vidit ſuper Samariam, & Jeruſalem.

* Deut. 32. a. 1. Iſa. 1. a. 2.

2 * Audite populi omnes, & attendat terra, & plenitudo ejus: & ſit Dominus Deus vobis in teſtem, Dominus de templo ſancto ſuo.

* Iſa. 26. d. 21.

3 * Quia ecce Dominus egredietur de loco ſuo: & deſcendet, & calcabit ſuper excelſa terræ.

B

4 Et conſumentur montes ſubtus eum: & valles ſcindentur ſicut cera à facie ignis, & ſicut aquæ, quæ decurrunt in præceps.

5 In ſcelere Jacob omne iſtud, & in peccatis domus Iſraël. quod ſcelus Jacob? nónne Samaria? & quæ excelſa Judæ? nónne Jeruſalem?

6 Et ponam Samariam quaſi acervum lapidum in agro cùm plantatur vinea: & detraham in vallem lapides ejus, & fundamenta ejus revelabo.

7 Et omnia ſculptilia ejus concidentur, & omnes mercedes ejus comburentur igne, & omnia idola ejus ponam in perditionem: quia de mercedibus meretricis congregata ſunt, & uſque ad mercedem meretricis revertentur.

C

8 Super hoc plangam, & ululabo: vadam ſpoliatus, & nudus: faciam planctum velut draconum, & luctum quaſi ſtruthionum.

9 Quia deſperata eſt plaga ejus, quia venit uſque ad Judam, tetigit portam populi mei uſque ad Jeruſalem.

10 In Geth nolite annuntiare, lacrymis ne ploretis, in domo Pulveris pulvere vos conſpergite.

11 Et tranſite vobis habitatio Pulchra, confuſa ignominia: non eſt egreſſa quæ habitat in exitu: planctum Domus vicina accipiet ex vobis, quæ ſtetit ſibimet.

12 Quia infirmata eſt in bonum, quæ habitat in amaritudinibus: quia deſcendit malum à Domino in portam Jeruſalem.

D

13 Tumultus quadrigæ ſtuporis habitanti Lachis: principium peccati eſt filiæ Sion, quia in te inventa ſunt ſcelera Iſraël.

14 Proptereà dabit emiſſarios ſuper hereditatem Geth: domus mendacij in deceptionem regibus Iſraël.

15 Adhuc heredem adducam tibi quæ habitas in Mareſa: uſque ad Odollam veniet gloria Iſraël.

16 Decalvare, & tondere ſuper filios deliciarum tuarum: dilata calvitium tuum ſicut aquila: quoniam captivi ducti ſunt ex te.

Caput II.

Propheta populi ſui multiplicem iniuſtitiam, aliáque peccata recenſens, prædicit vindictam & captivitatem ipſi imminere; & ob id lugens, reliquiarum futuram congregationẽ denuntiat.

1 VÆ qui cogitatis inutile, & operamini malũ in cubilibus veſtris: in luce matutina faciunt illud, quoniam contra Deum eſt manus eorũ. A

2 Et concupierunt agros, & violenter tulerunt; & rapuerunt domos: & calumniabantur virum, & domum ejus; virum & hereditatem ejus.

3 Idcircò hæc dicit Dominus: Ecce ego cogito ſuper familiam iſtam malum: unde non auferetis colla veſtra, & non ambulabitis ſuperbi, quoniam tempus peſſimum eſt.

4 In die illa ſumetur ſuper vos parabola, & cantabitur canticum cum ſuavitate, dicentium: Depopulatione vaſtati ſumus: pars populi mei commutata eſt: quomodo recedet à me, cùm revertatur, qui regiones noſtras dividat? B

5 Propter hoc non erit tibi mittens funiculum ſortis in cœtu Domini.

6 Ne loquamini loquentes: Non ſtillabit ſuper iſtos, non comprehendet confuſio.

7 Dicit domus Jacob: Numquid abbreviatus eſt ſpiritus Dñi, aut tales ſũt cogitationes ejus? Nónne verba mea bona ſunt cum eo, qui rectè graditur?

8 Et è contrario populus meus in adverſarium conſurrexit: deſuper tunica pallium ſuſtuliſtis: & eos, qui tranſibant ſimpliciter, convertiſtis in bellum. C

9 Mulieres populi mei ejeciſtis de domo deliciarum ſuarum: à parvulis earum tuliſtis laudem meam in perpetuum.

10 Surgite, & ite, quia non habetis hìc requiem: propter immunditiam ejus corrumpetur putredine peſſima.

11 Utinam non eſſem vir habens ſpiritum, & mendacium potiùs loquerer: ſtillabo tibi in vinum, & in ebrietatem: & erit ſuper quem ſtillatur populus iſte. D

12 Congregatione congregabo Jacob totum te: in unum conducam reliquias Iſraël, pariter ponam illum quaſi gregem in ovili, quaſi pecus in medio caularũ, tumultuabuntur à multitudine hominum.

13 Aſcendet enim pandens iter ante eos: divident, & tranſibunt portam, & ingredientur per eam: & tranſibit rex eorum coram eis, & Dominus in capite eorum.

Caput III.

Propter peccata principum, judicum, pſeudoprophetarum ac ſacerdotum populi Iſraël, comminatur Dominus gravem ultionem & Jeroſolymæ deletionem.

1 ET dixi: Audite principes Jacob, & duces domus Iſraël: Numquid non veſtrum eſt ſcire judicium, A

2 Qui odio habetis bonum, & diligitis malum: qui violenter tollitis pelles eorum deſuper eis, & carnem eorum deſuper oſſibus eorum?

3 Qui comederunt carnem populi mei, & pellem eorum deſuper excoriaverunt: & oſſa eorum

confregerunt, & conciderunt ſicut in lebête, & quaſi carnem in medio ollæ.

B 4 Tunc clamabunt ad Dominum, & non exaudiet eos: & abſcondet faciem ſuam ab eis in tempore illo, ſicut nequiter egerunt in adinventionibus ſuis.

5 Hæc dicit Dominus ſuper prophetas, qui ſeducunt populum meum: qui mordent dentibus ſuis, & prædicant pacem: & ſi quis non dederit in ore eorum quippiam, ſanctificant ſuper eum prælium.

6 Propterea nox vobis pro viſione erit, & tenebræ vobis pro divinatione: & occumbet ſol ſuper prophetas, & obtenebrabitur ſuper eos dies.

C 7 Et confundentur qui vident viſiones, & confundentur divini: & operient omnes vultus ſuos, quia non eſt reſponſum Dei.

8 Verumtamen ego repletus ſum fortitudine ſpiritus Domini, judicio, & virtute: ut annuntiem Jacob ſcelus ſuum, & Iſraël peccatum ſuum.

9 Audite hoc principes domus Jacob, & judices domus Iſraël: quia abominamini judicium: & omnia recta pervertitis.

10 Qui ædificatis Sion in ſanguinibus, & Jeruſalem in iniquitate.

* *Ezec. 22. f. 27. Soph. 3. a. 3.*

11 * Principes ejus in muneribus judicabant, & ſacerdotes ejus in mercede docebant, & prophetæ ejus in pecunia divinabant: & ſuper Dominum requieſcebant, dicentes: Numquid non Dominus in medio noſtrûm? non venient ſuper nos mala.

* *Jer. 26. f. 18.*

12 Propter hoc, cauſa veſtri, * Sion quaſi ager arabitur, & Jeruſalem quaſi acervus lapidum erit, & mons templi in excelſa ſilvarum.

CAPUT IV.

Tempore gratiæ plurimæ nationes accedent ad Eccleſiam & cultum Dei, cùm magna ſecuritate: conſolatur Sion quòd de captivitate ſit à Domino redimenda, ut ſe de ſuis inimicis ulciſcatur.

A * *Iſa. 2. a. 2.*

1 ET erit: * In noviſſimo dierum erit mons domus Domini præparatus in vertice montium, & ſublimis ſuper colles: & fluent ad eum populi.

2 Et properabunt gentes multæ, & dicent: Venite, aſcendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Jacob: & docebit nos de viis ſuis, & ibimus in ſemitis ejus: quia de Sion egredietur lex, & verbum Domini de Jeruſalem.

B 3 Et judicabit inter populos multos, & corripiet gentes fortes uſque in longinquum: & concident gladios ſuos in vomeres, & haſtas ſuas in ligones: non ſumet gens adverſus gentem gladium: & non diſcent ultrà belligerare.

4 Et ſedebit vir ſubtus vitem ſuam, & ſubtus ficum ſuam, & non erit qui deterreat: quia os Domini exercituum locutum eſt.

5 Quia omnes populi ambulabunt unuſquiſque in nomine Dei ſui: nos autem ambulabimus in nomine Domini Dei noſtri in æternum & ultrà.

6 In die illa, dicit Dominus, congregabo claudicantem: & eam, quam ejeceram, colligam; & quam afflixeram:

* *Soph. 3. d. 19.*

7 * Et ponam claudicantem in reliquias: & eam, quæ laboraverat, in gentem robuſtam: * & regnabit Dominus ſuper eos in monte Sion, ex hoc nunc & uſque in æternum.

* *Dan. 7. d. 14. Luca 1. d. 32.*

C 8 Et tu turris gregis nebuloſa filiæ Sion uſque ad te veniet: & veniet poteſtas prima regnum filiæ Jeruſalem.

9 Nunc quare mœrore contraheris? numquid rex non eſt tibi, aut conſiliarius tuus periit, quia comprehendit te dolor ſicut parturientem?

10 Dole, & ſatage filia Sion quaſi parturiens: quia nunc egredieris de civitate, & habitabis in regione, & venies uſque ad Babylonem: ibi liberaberis, ibi redimet te Dominus de manu inimicorum tuorum.

11 Et nunc congregatæ ſunt ſuper te gentes multæ, quæ dicunt: Lapidetur: & aſpiciat in Sion oculus noſter.

D 12 Ipſi autem non cognoverunt cogitationes Domini, & non intellexerunt conſilium ejus: quia congregavit eos quaſi fœnum areæ.

13 Surge, & tritura filia Sion: quia cornu tuum ponam ferreum, & ungulas tuas ponam æreas: & comminues populos multos, & interficies Domino rapinas eorum, & fortitudinem eorum Domino univerſæ terræ.

CAPUT V.

Imminens urbis Jeruſalem vaſtatio oſtenditur, & Chriſtus in Bethlehem naſciturus: reliquiæ Iſrael exaltabuntur, devictis inimicis, & ablata ab ipſis idololatria.

A 1 NUnc vaſtaberis filia latronis: obſidionem poſuerunt ſuper nos, in virga percutient maxillam judicis Iſraël:

* *Matt. 2. a. 6. Joan. 7. f. 42.*

2 * Et tu BETHLEHEM Ephrata parvulus es in millibus Juda: ex te mihi egredietur qui ſit dominator in Iſraël, & egreſſus ejus ab initio, à diebus æternitatis.

3 Propter hoc dabit eos uſque ad tempus, in quo parturiens pariet: & reliquiæ fratrum ejus convertentur ad filios Iſraël.

4 Et ſtabit, & paſcet in fortitudine Domini, in ſublimitate nominis Domini Dei ſui: & convertentur, quia nunc magnificabitur uſque ad terminos terræ.

B 5 Et erit iſte pax: cùm venerit Aſſyrius in terram noſtram, & quando calcaverit in domibus noſtris: & ſuſcitabimus ſuper eum ſeptem paſtores, & octo primates homines.

6 Et paſcent terram Aſſur in gladio, & terram Nemrod in lanceis ejus: & liberabit ab Aſſur cùm venerit in terram noſtram, & cùm calcaverit in finibus noſtris.

C 7 Et erunt reliquiæ Jacob in medio populorum multorum quaſi ros à Domino, & quaſi ſtillæ ſuper herbam, quæ non expectat virum, & non præſtolatur filios hominum.

8 Et erunt reliquiæ Jacob in Gentibus in medio populorum multorum, quaſi leo in jumentis ſilvarum, & quaſi catulus leonis in gregibus pecorum: qui cùm tranſierit, & conculcaverit, & ceperit, non eſt qui eruat.

9 Exaltabitur manus tua ſuper hoſtes tuos, & omnes inimici tui interibunt.

D 10 Et erit in die illa, dicit Dominus: Auferã equos tuos de medio tui, & diſperdam quadrigas tuas.

11 Et

Digitized by Google

11 Et perdam civitates terræ tuæ, & deſtruam omnes munitiones tuas, & auferam maleficia de manu tua, & divinationes non erunt in te.

12 Et perire faciam ſculptilia tua, & ſtatuas tuas de medio tui: & non adorabis ultrà opera manuum tuarum.

13 Et evellam lucos tuos de medio tui: & conteram civitates tuas.

14 Et faciam in furore & in indignatione ultionem in omnibus gentibus, quæ non audierunt.

CAPUT VI.

Diſceptat Dominus cum ingratis, recenſens collata illis beneficia, indicans etiam quid ſit bonum, & quid Dominus à populo ſuo requirat: ſed propter injuſtitiam aliáque ſcelera filiorum Iſraël comminatur eis Dominus varias afflictiones.

A 1 AUdite quæ Dominus loquitur: Surge, contende judicio adverſum montes, & audiant colles vocem tuam.

2 Audiant montes judicium Domini, & fortia fundamenta terræ: quia judicium Domini cum populo ſuo, & cum Iſraël dijudicabitur.

* Jer. 2. a. 5. 3 * Popule meus quid feci tibi, aut quid moleſtus fui tibi? reſponde mihi.

4 Quia eduxi te de Terra Ægypti, & de domo ſervientium liberavi te: & miſi ante faciem tuam Moyſen, & Aaron, & Mariam?

B 5 * Popule meus memento quæſo quid cogitaverit Balach rex Moab, & quid reſponderit ei Balaam filius Beor, de Setim uſque ad Galgalam, ut cognoſceres juſtitias Domini.
* Num. 22. & 23.

6 Quid dignum offeram Domino? curvabo genu Deo excelſo? numquid offeram ei holocautomata, & vitulos anniculos?

7 Numquid placari poteſt Dominus in millibus arietum, aut in multis millibus hircorum pinguium? numquid dabo primogenitum meum pro ſcelere meo, fructum ventris mei pro peccato animæ meæ?

8 Indicabo tibi ô homo quid ſit bonum, & quid Dominus requirat à te: Utique facere judicium, & diligere miſericordiam, & ſollicitum ambulare cum Deo tuo.

9 Vox Domini ad civitatem clamat, & ſalus erit timentibus nomen tuum: Audite tribus, & quis approbabit illud?

10 Adhuc ignis in domo impij theſauri iniquitatis, & menſura minor iræ plena.

11 Numquid juſtificabo ſtateram impiam, & ſacelli pondera doloſa?

12 In quibus divites ejus repleti ſunt iniquitate, & habitantes in ea loquebantur mendacium, & lingua eorum fraudulenta in ore eorum.

13 Et ego ergo cœpi percutere te perditione ſuper peccatis tuis.

D 14 Tu comedes, & non ſaturaberis: & humiliatio tua in medio tui: & apprehendes, & non ſalvabis: & quos ſalvaveris, in gladium dabo.

* Deut. 28. d. 38. Agg. 1. b. 6. 15 * Tu ſeminabis, & non metes: tu calcabis olivam, & non ungêris oleo; & muſtum, & non bibes vinum.

16 Et cuſtodiſti præcepta Amri, & omne opus domus Achab, & ambulaſti in voluntatibus eorũ, ut darem te in perditionem, & habitantes in ea in ſibilum: & opprobrium populi mei portabitis.

CAPUT VII.

Luget propheta tam paucos eſſe reliquos qui non ſint iniqui: in nullo homine oſtendit eſſe confidendum, ſed in ſolo Deo ſalvatore: qui miſerebitur Sion: & pudefactis inimicis, tam ad ſe reducet, complens factas ad patres promiſſiones.

1 VÆ mihi, quia factus ſum ſicut qui colligit in autumno racemos vindemiæ: non eſt botrus ad comedendum, præcoquas ficus deſideravit anima mea. A

2 Periit ſanctus de terra, & rectus in hominibus non eſt: omnes in ſanguine inſidiantur, vir fratrem ſuum ad mortem venatur.

3 Malum manuum ſuarum dicunt bonum: princeps poſtulat, & judex in reddendo eſt: & magnus locutus eſt deſiderium animæ ſuæ, & conturbaverunt eam.

4 Qui optimus in eis eſt, quaſi paliurus: & qui rectus, quaſi ſpina de ſepe. Dies ſpeculationis tuæ, viſitatio tua venit: nunc erit vaſtitas eorum.

5 Nolite credere amico: & nolite confidere in duce: ab ea quæ dormit in ſinu tuo, cuſtodi clauſtra oris tui. B

6 *Quia filius contumeliã facit patri, & filia conſurgit adverſus matrem ſuam, nurus adverſus ſocrum ſuam: * & inimici hominis domeſtici ejus. * Matt. 10. d. 35. * Matt. 10. d. 36.

7 Ego autem ad Dominum aſpiciam, expectabo Deum ſalvatorem meum: audiet me Deus meus.

8 Ne læteris inimica mea ſuper me, quia cecidi: conſurgam, cùm ſedero in tenebris, Dominus lux mea eſt.

9 Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei, donec cauſam meam judicet, & faciat judicium meum: educet me in lucem: videbo juſtitiam ejus.

10 Et aſpiciet inimica mea, & operietur confuſione, quæ dicit ad me. Ubi eſt Dominus Deus tuus? Oculi mei videbunt in eam: nunc erit in conculcationem ut lutum platearum.

11 Dies, ut ædificentur maceriæ tuæ: in die illa longè fiet lex. C

12 In die illa & uſque ad te veniet de Aſſur, & uſque ad civitates munitas; & à civitatibus munitis uſque ad flumen, & ad mare de mari, & ad montem de monte.

13 Et terra erit in deſolationẽ propter habitatores ſuos, & propter fructum cogitationum eorum.

14 Paſce populum tuum in virga tua, gregem hereditatis tuę, habitãtes ſolos in ſaltu, in medio Carmeli: paſcẽtur Baſan & Galaad juxta dies antiquos.

15 Secundùm dies egreſſionis tuæ de Terra Ægypti oſtendam ei mirabilia.

16 Videbunt gentes, & confundentur ſuper omni fortitudine ſua: ponent manum ſuper os, aures eorum ſurdæ erunt.

17 Lingent pulverem ſicut ſerpentes, velut reptilia terrę perturbabuntur in ædibus ſuis: Dominum Deum noſtrum formidabunt, & timebunt te. D

18 * Quis Deus ſimilis tui, qui aufers iniquitatem, & tranſis peccatum reliquiarum hereditatis tuæ? non immittet ultrà furorem ſuum, quoniam volens miſericordiam eſt. * Jer. 10. a. 6. Act. 10. e. 43.

19 Revertetur, & miſerebitur noſtri: deponet iniquitates noſtras, & projiciet in profundum maris omnia peccata noſtra.

20 Dabis veritatem Jacob, miſericordiam Abrahã: quę juraſti patribus noſtris à diebus antiquis.

Digitized by Google

PROPHETIA NAHUM.

CAPUT PRIMUM.

Zelus Dei adverſus hoſtes ſuos, qui patiens eſt & fortitudine magnus, cujus ira nemo poteſt reſiſtere, & in ſe ſperantium eſt liberator, ſuique populi hoſtes eſt conſumpturus.

A 1 ONUS Ninive : Liber viſionis
Nahum Elceſæi.
2 Deus æmulator , & ulciſ-
cens Dominus : ulciſcens Do-
minus , & habens furorem : ul-
ciſcens Dominus in hoſtes ſuos : & iraſcens ipſe
inimicis ſuis.
3 Dominus patiens, & magnus fortitudine,
& mundans non faciet innocentem. Dominus in
tempeſtate & turbine viæ ejus, & nebulæ pulvis
pedum ejus.
4 Increpans mare , & exſiccans illud : & om-
nia flumina ad deſertum deducens. Infirmatus eſt
Baſan , & Carmelus : & flos Libani elanguit.
B 5 Montes commoti ſunt ab eo, & colles deſo-
lati ſunt : & contremuit terra à facie ejus , &
orbis , & omnes habitantes in eo.
6 Ante faciem indignationis ejus quis ſtabit?
& quis reſiſtet in ira furoris ejus? indignatio ejus
effuſa eſt ut ignis : & petræ diſſolutæ ſunt
ab eo.
7 Bonus Dominus, & confortans in die tribu-
lationis : & ſciens ſperantes in ſe.
C 8 Et in diluvio prætereunte , conſummatio-
nem faciet loci ejus : & inimicos ejus perſequen-
tur tenebræ.
9 Quid cogitatis contra Dominum ? conſum-
mationem ipſe faciet : non conſurget duplex tri-
bulatio.
10 Quia ſicut ſpinæ ſe invicem complectun-
tur, ſic convivium eorum pariter potantium : con-
ſumentur quaſi ſtipula ariditate plena.
11 Ex te exibit cogitans contra Dominum ma-
litiam : mente pertractans prævaricationem.
D 12 Hæc dicit Dominus : Si perfecti fuerint ,
& ita plures ; ſic quoque attondentur, & pertran-
ſibit : afflixi te , & non affligam te ultrà.
13 Et nunc conteram virgam ejus de dorſo
tuo , & vincula tua diſrumpam.
14 Et præcipiet ſuper te Dominus, non ſemi-
nabitur ex nomine tuo amplius : de domo Dei tui
interficiam ſculptile , & conflatile, ponam ſepul-
chrum tuum, quia ignoratus es.
* Iſai. 52.b.7. Rom. 10.c.15. 15 * Ecce ſuper montes pedes evangelizantis,
& annuntiantis pacem : celebra Juda feſtivitates
tuas, & redde vota tua : quia non adjiciet ultra ut
pertranſeat in te Belial : univerſus interiit.

CAPUT II.

Obſidio Ninive ejuſque à Chaldæis depopulatio, quia ſuperbè egit contra populum Domini.

A 1 ASCendit qui diſpergat coram te , qui cuſto-
diat obſidionem : contemplare viam, con-
forta lumbos , robora virtutem valdè.
2 Quia reddidit Dominus ſuperbiam Jacob, ſi-
cut ſuperbiam Iſraël : quia vaſtatores diſſipave-
runt eos , & propagines eorum corruperunt.
3 Clypeus fortium ejus ignitus , viri exercitus
in coccineis : igneæ habenæ currus in die præpa-
rationis ejus, & agitatores conſopiti ſunt.
4 In itineribus conturbati ſunt : quadrigæ B
colliſæ ſunt in plateis: aſpectus eorum quaſi lam-
pades , quaſi fulgura diſcurrentia.
5 Recordabitur fortium ſuorum , ruent in iti-
neribus ſuis : velociter aſcendent muros ejus , &
præparabitur umbraculum.
6 Portæ fluviorum apertæ ſunt, & templum ad
ſolum dirutum.
7 Et miles captivus abductus eſt : & ancillæ
ejus minabantur gementes ut columbæ , murmu-
rantes in cordibus ſuis.
8 Et Ninive quaſi piſcina aquarum aquæ ejus: C
ipſi verò fugerunt : ſtate, ſtate , & non eſt qui
revertatur.
9 Diripite argentum , diripite aurum : & non
eſt finis divitiarum ex omnibus vaſis deſidera-
bilibus.
10 Diſſipata eſt , & ſciſſa, & dilacerata : & cor
tabeſcens , & diſſolutio geniculorum , & defectio
in cunctis renibus : & facies omnium eorum ſicut
nigredo ollæ.
11 Ubi eſt habitaculum leonum, & paſcua ca- D
tulorum leonum , ad quam ivit leo ut ingrede-
retur illuc , catulus leonis , & non eſt qui exter-
reat ?
12 Leo cepit ſufficienter catulis ſuis, & necavit
leænis ſuis : & implevit præda ſpeluncas ſuas, &
cubile ſuum rapina.
13 Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum,
& ſuccendam uſque ad fumum quadrigas tuas , &
leunculos tuos comedet gladius : & exterminabo
de terra prædam tuam , & non audietur ultrà vox
nuntiorum tuorum.

CAPUT III.

Ninive urbs ſanguinum ſub nomine adulteræ vaſtanda prædicatur : quod exemplo Alexandriæ à Babyloniis devaſtatæ confirmatur : nec erit qui Ninive condoleat , aut eam conſoletur ſuper ipſius devaſtatione.

1 VÆ civitas ſanguinum , univerſa mendacij A Ezech. 24.c.9. Habac. 2.c.11.
dilaceratione plena : non recedet à te ra-
pina.
2 Vox flagelli , & vox impetus rotæ , & equi
frementis, & quadrigæ ferventis, & equitis aſcen-
dentis :
3 Et micantis gladij, & fulgurantis haſtæ , &
multitudinis interfectæ , & gravis ruinæ : nec eſt
finis cadaverum , & corruent in corporibus
ſuis.
4 Propter multitudinem fornicationum mere-
tricis ſpecioſæ, & gratæ , & habentis maleficia ,
quæ vendidit gentes in fornicationibus ſuis, &
familias in maleficiis ſuis :
5 Ecce ego ad te ,dicit Dominus exercituum,
& * revelabo pudenda tua in facie tua , & oſten- B
dam Gentibus nuditatem tuam, & regnis igno- * Iſai. 47.a.3.
miniam tuam.
6 Et projiciam ſuper te abominationes , &
contumeliis te afficiam , & ponam te in exem-
plum.

7 Et

Digitized by Google

7 Et erit : omnis , qui viderit te , reſiliet à te,
& dicet : Vaſtata eſt Ninive : quis commovebit
ſuper te caput ? unde quæram conſolatorem tibi ?
8 Numquid melior es Alexandria populorum,
quæ habitat in fluminibus ? aquæ in circuitu ejus:
cujus divitiæ , mare : aquæ , muri ejus.
9 Æthiopia fortitudo ejus, & Ægyptus, & non
eſt finis: Aphrica & Libyes fuerunt in auxilio tuo.
C 10 Sed & ipſa in tranſmigrationem ducta eſt
in captivitatem : parvuli ejus eliſi ſunt in capite
omnium viarum , & ſuper inclytos ejus miſerunt
ſortem , & omnes optimates ejus confixi ſunt in
compedibus.
11 Et tu ergo inebriaberis , & eris deſpecta : &
tu quæres auxilium ab inimico.
12 Omnes munitiones tuæ ſicut ficus cum groſ-
ſis ſuis : ſi concuſſæ fuerint , cadent in os come-
dentis.
13 Ecce populus tuus mulieres in medio tui :
inimicis tuis adapertione pandentur portæ ter-
ræ tuæ , devorabit ignis vectes tuos.
14 Aquam propter obſidionem hauri tibi ,
extrue munitiones tuas : intra in lutum , & calca,
ſubigens tene laterem.
15 Ibi comedet te ignis : peribis gladio , devo-
rabit te ut bruchus : congregare ut bruchus : mul-
tiplicare ut locuſta.
16 Plures feciſti negotiationes tuas quàm ſtellæ
ſint cæli : bruchus expanſus eſt , & avolavit.
17 Cuſtodes tui quaſi locuſtæ : & parvuli tui D
quaſi locuſtæ locuſtarum , quæ conſidunt in ſepi-
bus in die frigoris : ſol ortus eſt , & avolaverunt,
& non eſt cognitus locus earum ubi fuerint.
18 Dormitaverunt paſtores tui, rex Aſſur : ſe-
pelientur principes tui : latitavit populus tuus in
montibus , & non eſt qui congreget.
19 Non eſt obſcura contritio tua , peſſima eſt
plaga tua : omnes qui audierunt auditionem tuam,
compreſſerunt manum ſuper te : quia ſuper quem
non tranſiit malitia tua ſemper ?

PROPHETIA HABACUC.

CAPUT PRIMUM.

Miratur Propheta impium proſperari, & prævalere adverſus juſtum: nam adverſus Judæos ſuſcitat Dominus Chaldæos, qui victoriam non Domino , ſed idolo ſuo tribuunt.

A 1 ONus , quod vidit Habacuc pro-
pheta.
2 Uſquequò Domine clamabo, &
non exaudies? vociferabor ad te vim
patiens, & non ſalvabis ?
3 Quare oſtendiſti mihi iniquitatem & labo-
rem , videre prædam & injuſtitiam contra me? &
factum eſt judicium , & contradictio potentior.
4 Propter hoc lacerata eſt lex , & non pervenit
uſque ad finem judicium : quia impius prævalet
adverſus juſtum : propterea egreditur judicium
perverſum.
B 5 * Aſpicite in gentibus , & videte : admira-
mini, & obſtupeſcite: quia opus factum eſt in die-
bus veſtris, quod nemo credet cùm narrabitur.
* Act. 13. f. 41.
6 Quia ecce ego ſuſcitabo Chaldæos , gentem
amaram & velocem , ambulantem ſuper latitudi-
nem terræ , ut poſſideat tabernacula non ſua.
7 Horribilis , & terribilis eſt : ex ſemetipſa
C judicium , & onus ejus egredietur.
8 Leviores pardis equi ejus , & velociores lu-
pis veſpertinis ; & diffundentur equites ejus :
equites namque ejus de longè venient , volabunt
quaſi aquila feſtinans ad comedendum.
9 Omnes ad prædam venient , facies eorum
ventus urens : & congregabit quaſi arenam, capti-
vitatem.
10 Et ipſe de regibus triumphabit , & tyranni
ridiculi ejus erunt : ipſe ſuper omnem munitio-
nem ridebit , & comportabit aggerem , & capiet
eam.
11 Tunc mutabitur ſpiritus, & pertranſibit, &
corruet : hæc eſt fortitudo ejus dei ſui.
D 12 Numquid non tu à principio Domine Deus
meus, ſancte meus , & non moriemur ? Domine
in judicium poſuiſti eum : & fortem , ut corripe-
res , fundaſti eum.
13 Mundi ſunt oculi tui , ne videas malum ;
& reſpicere ad iniquitatem non poteris. quare
reſpicis ſuper iniqua agentes , & taces devorante
impio juſtiorem ſe ?
14 Et facies homines quaſi piſces maris, & quaſi
reptile non habens principem.
15 Totum in hamo ſublevavit , traxit illud in
ſagena ſua , & congregavit in rete ſuum. Super
hoc lætabitur & exultabit.
16 Propterea immolabit ſagenæ ſuæ , & ſacri-
ficabit reti ſuo : quia in ipſis incraſſata eſt pars
ejus , & cibus ejus electus.
17 Propter hoc ergo expandit ſagenam ſuam ,
& ſemper interficere Gentes non parcet.

CAPUT II.

Propheta à Domino reſponſum expectanti præcipitur , ut ſcribat viſionem , ac longanimiter ipſius eventum expectet : deſtructio Babylonis propter multa ipſorum ſcelera deſcribitur , & quod idola eis non proderunt.

1 SUper cuſtodiam meam ſtabo , & figam gra- A
dum ſuper munitionem : & contemplabor, ut
videam quid dicatur mihi , & quid reſpondeam
ad arguentem me.
2 Et reſpondit mihi Dominus, & dixit : Scri-
be viſum , & explana eum ſuper tabulas , ut per-
currat qui legerit eum.
3 Quia adhuc viſus procul, & apparebit in fi-
nem , & non mentietur, ſi moram fecerit expecta
illum : quia veniens veniet , & non tardabit.
4 Ecce qui incredulus eſt, non erit recta anima
ejus in ſemetipſo.
5 * Juſtus autem in fide ſua vivet. Et quomodo
vinum potantem decipit : ſic erit vir ſuperbus , &
non decorabitur : qui dilatavit quaſi infernus ani-
mam ſuam : & ipſe quaſi mors , & non adimple-
tur : & congregabit ad ſe omnes gentes , & coa-
cervabit ad ſe omnes populos.
* Joan. 3. d. 36. Rom. 1. b. 17. Gal. 3. b. 11. Heb. 10. g. 38.

Digitized by Google

6 Numquid non omnes iſti ſuper eum parabolam ſument, & loquelam ænigmatum ejus: & dicetur: Væ ei, qui multiplicat non ſua? uſquequò & aggravat contra ſe denſum lutum?

7 Numquid non repentè conſurgent qui mordeant te: & ſuſcitabuntur lacerantes te, & eris in rapinam eis?

8 Quia tu ſpoliaſti gentes multas, ſpoliabunt te omnes qui reliqui fuerint de populis, propter ſanguinem hominis, & iniquitatem terræ civitatis, & omnium habitantium in ea.

9 Væ qui congregat avaritiam malam domui ſuæ, ut ſit in excelſo nidus ejus, & liberari ſe putat de manu mali.

C 10 Cogitaſti confuſionem domui tuæ, concidiſti populos multos, & peccavit anima tua.

11 Quia lapis de pariete clamabit: & lignum, quod inter juncturas ædificiorum eſt, reſpondebit.

* Ezech. 24.c.9. Nah.3.a.1. 12 * Væ qui ædificat civitatem in ſanguinibus, & præparat urbem in iniquitate.

13 Numquid non hæc ſunt à Domino exercituum? Laborabunt enim populi in multo igne, & gentes in vacuum, & deficient.

14 Quia replebitur terra, ut cognoſcant gloriam Domini, quaſi aquæ operientes mare.

15 Væ qui potum dat amico ſuo mittens fel ſuum, & inebrians ut aſpiciat nuditatem ejus.

D 16 Repletus es ignominia pro gloria: bibe tu quoque, & conſopire: circumdabit te calix dexteræ Domini, & vomitus ignominiæ ſuper gloriam tuam.

17 Quia iniquitas Libani operiet te, & vaſtitas animalium deterrebit eos de ſanguinibus hominum, & iniquitate terræ, & civitatis, & omnium habitantium in ea.

18 Quid prodeſt ſculptile, quia ſculpſit illud fictor ſuus, conflatile, & imaginem falſam? quia ſperavit in figmento fictor ejus, ut faceret ſimulachra muta.

19 Væ qui dicit ligno: Expergiſcere; Surge, lapidi tacenti: numquid ipſe docere poterit? Ecce iſte coopertus eſt auro & argento: & omnis ſpiritus non eſt in viſceribus ejus.

* Pſ.10. b.5. 20 * Dominus autem in templo ſancto ſuo: ſileat à facie ejus omnis terra.

I. ORATIO HABACVC PROPHETÆ PRO IGNORANTIIS.

CAPUT III.

A 2 DOmine audivi auditionem tuam, & timui. Domine opus tuum, in medio annorum vivifica illud.

In medio annorum notum facies: cùm iratus fueris, miſericordiæ recordaberis.

3 Deus ab Auſtro veniet, & ſanctus de monte Pharan:

Operuit cælos gratia ejus: & laudis ejus plena eſt terra.

4 Splendor ejus ut lux erit: cornua in manibus ejus:

5 Ibi abſcondita eſt fortitudo ejus: ante faciem ejus ibit mors.

Et egredietur diabolus ante pedes ejus.

6 Stetit, & menſus eſt terram.

Aſpexit, & diſſolvit Gentes: & contriti ſunt montes ſæculi.

Incurvati ſunt colles mundi, ab itineribus æternitatis ejus.

7 Pro iniquitate vidi tentoria Æthiopiæ, turbabuntur pelles terræ Madian. B

8 Numquid in fluminibus iratus es Domine? aut in fluminibus furor tuus? vel in mari indignatio tua?

Qui aſcendes ſuper equos tuos: & quadrigæ tuæ ſalvatio.

9 Suſcitans ſuſcitabis arcum tuum, juramenta tribubus quæ locutus es.

10 Fluvios ſcindes terræ: viderunt te, & doluerunt montes: gurges aquarum tranſiit.

Dedit abyſſus vocem ſuam: altitudo manus ſuas levavit.

11 Sol & luna ſteterunt in habitaculo ſuo, in luce ſagittarum tuarum, ibunt in in ſplendore fulgurantis haſtæ tuæ. C

12 In fremitu conculcabis terram: in furore obſtupefacies Gentes.

13 Egreſſus es in ſalutem populi tui, in ſalutem cum Chriſto tuo.

Percuſſiſti caput de domo impij: denudaſti fundamentum ejus uſque ad collum.

14 Maledixiſti ſceptris ejus, capiti bellatorum ejus, venientibus ut turbo ad diſpergendum me.

Exultatio eorum, ſicut ejus qui devorat pauperem in abſcondito.

15 Viam feciſti in mari equis tuis, in luto aquarum multarum. D

16 Audivi, & conturbatus eſt venter meus: à voce contremuerunt labia mea.

Ingrediatur putredo in oſſibus meis, & ſubter me ſcateat.

Ut requieſcam in die tribulationis: ut aſcendam ad populum accinctum noſtrum.

17 Ficus enim non florebit: & non erit germen in vineis.

Mentietur opus olivæ: & arva non afferent cibum.

Abſcindetur de ovili pecus: & non erit armentum in præſepibus.

18 Ego autem in Domino gaudebo: & exultabo in Deo Jeſu meo.

19 Deus Dominus fortitudo mea: & ponet pedes meos quaſi cervorum.

Et ſuper excelſa mea deducet me victor in Pſalmis canentem.

Digitized by Google

PROPHETIA SOPHONIÆ.

Caput Primum.

Quo tempore Sophonias prophetaverit : qui primùm peccatoribus univerſis, deinde Judæis comminatur, ob idololatriam & Dei contemptum, divinam ultionem: Jeruſalem quoque lucernis ſcrutanda dicitur, & quàm erit amara dies ultionis Domini.

A 1 VERBUM Domini quod fa-
ctum eſt ad Sophoniam fi-
lium Chuſi, filij Godoliæ,
filij Amariæ, filij Ezeciæ,
in diebus Joſiæ filij Amon
regis Judæ.
2 Congregans congrega-
bo omnia à facie terræ, dicit Dominus:
3 Congregans hominem & pecus, congregans
volatilia cæli & piſces maris: & ruinæ impiorum
erunt: & diſperdam homines à facie terræ, dicit
Dominus.
4 Et extendam manum meam ſuper Judam, &
ſuper omnes habitantes Jeruſalem: & diſperdam
de loco hoc reliquias Baal, & nomina æditiuorum
cum ſacerdotibus;
B 5 Et eos qui adorant ſuper tecta militiam cæli,
& adorant & jurant in Domino, & jurant in Mel-
chom.
6 Et qui avertuntur de poſt tergum Domini,
& qui non quæſierunt Dominum, nec inveſtiga-
verunt eum.
7 Silete à facie Domini Dei: quia juxtà eſt
dies Domini, quia præparavit Dominus hoſtiam,
ſanctificavit vocatos ſuos.
8 Et erit: in die hoſtiæ Domini, viſitabo ſu-
per principes, & ſuper filios regis, & ſuper omnes
qui induti ſunt veſte peregrina:
9 Et viſitabo ſuper omnem, qui arroganter in-
greditur ſuper limen in die illa: qui complent do-
mum Domini Dei ſui iniquitate & dolo.
C 10 Et erit in die illa, dicit Dominus, vox cla-
moris à porta piſcium, & ululatus à Secunda, &
contritio magna à collibus.
11 Ululate habitatores Pilæ: conticuit omnis
populus Chanaan, diſperierunt omnes involuti
argento.
12 Et erit in tempore illo: ſcrutabor Jeruſalem
in lucernis: & viſitabo ſuper viros defixos in fæ-
cibus ſuis: qui dicunt in cordibus ſuis: Non fa-
ciet benè Dominus, & non faciet malè,
13 Et erit fortitudo eorum in direptionem, &
* Amos 5.c.11. domus eorum in deſertum: & * ædificabunt do-
mos, & non habitabunt: & plantabunt vineas, &
non bibent vinum earum.
D 14 Juxtà eſt dies Domini magnus, juxtà eſt &
velox nimis: vox diei Domini amara, tribula-
*Jer. 30. a.7. Joel. 2. c.11. Amos 5. c.18. bitur ibi fortis.
15 * Dies iræ dies illa, dies tribulationis & an-
guſtiæ, dies calamitatis & miſeriæ, dies tenebra-
rum & caliginis, dies nebulæ & turbinis,
16 Dies tubæ & clangoris ſuper civitates mu-
nitas, & ſuper angulos excelſos.
17 Et tribulabo homines, & ambulabunt ut
cæci, quia Domino peccaverunt: & effundetur
ſanguis eorum ſicut humus, & corpora eorum ſicut
ſtercora.
18 * Sed & argentum eorum, & aurum eorum Ezech. 7.c.19.
non poterit liberare eos in die iræ Domini: * in * Inf. 3. b.8.
igne zeli ejus devorabitur omnis terra, quia con-
ſummationem cum feſtinatione faciet cunctis ha-
bitantibus terram.

Caput II.

Hortatur Propheta populum ut ad Deum convertatur priuſquam ira Domini ei ſuperveniat, omnéſque manſuetos terræ ut Dominum quærant: denuntians deſtructionem imminere Philiſthæis, Moabitis, Ammonitis, Æthiopibus & Aſſyriis.

1 CONvenite, congregamini gens non amabilis. A
2 Priuſquam pariat juſſio quaſi pulverem
tranſeuntem diem, antequam veniat ſuper vos ira
furoris Domini, antequam veniat ſuper vos dies
indignationis Domini.
3 Quærite Dominum omnes manſueti terræ,
qui judicium ejus eſtis operati: quærite juſtum,
quærite manſuetum: ſi quomodo abſcondamini
in die furoris Domini.
4 Quia Gaza deſtructa erit, & Aſcalon in de-
ſertum, Azotum in meridie ejicient, & Accaron
eradicabitur.
5 Væ qui habitatis funiculum maris, gens per- B
ditorum: Verbum Domini ſuper vos Chanaan
terra Philiſthinorum, & diſperdam te, ita ut non
ſit inhabitator.
6 Et erit funiculus maris requies paſtorum, &
caulæ pecorum:
7 Et erit funiculus ejus, qui remanſerit de do-
mo Juda: ibi paſcentur, in domibus Aſcalonis ad
veſperam requieſcent: quia viſitabit eos Dominus
Deus eorum, & avertet captivitatem eorum.
8 Audivi opprobrium Moab, & blaſphemias C
filiorum Ammon: quæ exprobraverunt populo
meo, & magnificati ſunt ſuper terminos eorum.
9 Propterea vivo ego, dicit Dominus exerci-
tuum Deus Iſraël, quia Moab ut Sodoma erit, & fi-
lij Ammon quaſi Gomorrha, ſiccitas ſpinarum,
& acervi ſalis, & deſertum uſque in æternum: re-
liquiæ populi mei diripient eos, & reſidui gentis
meæ poſſidebunt illos.
10 Hoc eis eveniet pro ſuperbia ſua: quia
blaſphemaverunt, & magnificati ſunt ſuper popu-
lum Domini exercituum.
11 Horribilis Dominus ſuper eos, & attenua- D
bit omnes deos terræ: & adorabunt eum viri de
loco ſuo, omnes inſulæ Gentium.
12 Sed & vos Æthiopes interfecti gladio meo
eritis.
13 Et extendet manum ſuam ſuper Aquilonem,
& perdet Aſſur: & ponet ſpecioſam in ſolitu-
dinem,

Digitized by Google

dinem, & in invium, & quaſi deſertum.

* Iſai. 34. c. 11. 14 * Et accubabunt in medio ejus greges, omnes beſtiæ Gentium: & onocrotalus & ericius in liminibus ejus morabuntur: vox cantantis in feneſtra, corvus in ſuperliminari, quoniam attenuabo robur ejus.

15 Hæc eſt civitas glorioſa habitans in confidentia: quæ dicebat in corde ſuo: Ego ſum, & extra me non eſt alia ampliùs: quomodo facta eſt in deſertum cubile beſtiæ? omnis qui tranſit per eam, ſibilabit, & movebit manum ſuam.

Caput III.

Arguit Jeruſalem, & præcipuè rectores ejus, quibus minatur celerem Dei vindictam, quòd neque beneficiis neque flagellis ſint ad ipſum converſi: de felicitate nova legis, ac multiplicatione credentium: pœnáque iniquorum prædicitur.

A 1 VÆ provocatrix, & redempta civitas, columba.

2 Non audivit vocem, & non ſuſcepit diſciplinam: in Domino non eſt confiſa, ad Deum ſuum non appropinquavit.

* Ezec. 22. f. 27. Mich. 3. d. 11. 3 * Principes ejus in medio ejus quaſi leones rugientes: judices ejus lupi veſperè, non relinquebant in manè.

4 Prophetæ ejus veſani viri infideles: ſacerdotes ejus polluerunt ſanctum, injuſtè egerunt contra legem.

5 Dominus juſtus in medio ejus non faciet iniquitatem: manè manè judicium ſuum dabit in lucem, & non abſcondetur: neſcivit autem iniquus confuſionem.

6 Diſperdidi Gentes, & diſſipati ſunt anguli earum: deſertas feci vias eorum, dum non eſt qui tranſeat: deſolatæ ſunt civitates eorum, non remanente viro, neque ullo habitatore.

B 7 Dixi: Attamen timebis me, ſuſcipies diſciplinam: & non peribit habitaculum ejus, propter omnia in quibus viſitavi eam: verùmtamen diluculo ſurgentes corruperunt omnes cogitationes ſuas.

8 Quapropter expecta me, dicit Dominus, in die reſurrectionis meæ in futurum, quia judicium meum ut congregem Gentes, & colligam regna: & effundam ſuper eos indignationem meam, omnem iram furoris mei: * in igne enim zeli mei * Sup. 1. d. 18.
devorabitur omnis terra.

9 Quia tunc reddam populis labium electum, ut invocent omnes in nomine Domini, & ſerviant ei humero uno.

10 Ultra flumina Æthiopiæ, inde ſupplices mei, filij diſperſorum meorum deferent munus mihi.

11 In die illa non confundèris ſuper cunctis C
adinventionibus tuis, quibus prævaricata es in me: quia tunc auferam de medio tui magniloquos ſuperbiæ tuæ, & non adjicies exaltari ampliùs in monte ſancto meo.

12 Et derelinquam in medio tui populum pauperem & egenum: & ſperabunt in nomine Domini.

13 Reliquiæ Iſraël non facient iniquitatem, nec loquentur mendacium, & non invenietur in ore eorum lingua doloſa: quoniam ipſi paſcentur & accubabunt, & non erit qui exterreat.

14 Lauda filia Sion: jubila Iſraël: lætare, & exulta in omni corde filia Jeruſalem.

15 Abſtulit Dominus judicium tuum: avertit inimicos tuos: rex Iſraël Dominus in medio tui, non timebis malum ultrà.

16 In die illa dicetur Jeruſalem: Noli timere: Sion, non diſſolvantur manus tuæ.

17 Dominus Deus tuus in medio tui fortis, ipſe D
ſalvabit: gaudebit ſuper te in lætitia, ſilebit in dilectione ſua, exultabit ſuper te in laude.

18 Nugas, qui à lege receſſerant, congregabo, quia ex te erant: ut non ultrà habeas ſuper eis opprobrium.

19 Ecce ego interficiam omnes, qui affixerunt te in tempore illo: & ſalvabo claudicantem: & eam, quæ ejecta fuerat, congregabo: & ponam eos in laudem, & in nomen, in omni terra confuſionis eorum:

20 In tempore illo, quo adducam vos; & in tempore, quo congregabo vos. dabo enim vos in nomen, & in laudem omnibus populis terræ, cùm convertero captivitatem veſtram coram oculis veſtris, dicit Dominus.

PROPHETIA AGGÆI.

Caput Primum.

Quo tempore prophetaverit Aggæus: qui increpat Judæos, quòd neglecta domo Dei propria ædificia curarent: ob quam cauſam dicit illis immiſſam à Deo ſterilitatem: eóque tempore dux Zorobabel & Ieſu ſacerdos magnus unà cum populo excitati, incipiunt ædificare domum Dei.

A 1. Eſd. 5. a. 1. 1 IN anno ſecundo Darij regis, in menſe ſexto, in die una menſis, factum eſt verbum Domini in manu Aggæi prophetæ, ad Zorobabel filium Salathiel, ducem Juda, & ad Jeſum, filium Joſedec, ſacerdotem magnum, dicens:

2 Hæc ait Dominus exercituum, dicens: Populus iſte dicit: Nondum venit tempus domus Domini ædificandæ.

3 Et factum eſt verbum Domini in manu Aggæi prophetæ, dicens:

4 Numquid tempus vobis eſt ut habitetis in domibus laqueatis, & domus iſta deſerta?

5 Et nunc hæc dicit Dominus exercituum: Ponite corda veſtra ſuper vias veſtras.

6 * Seminaſtis multum, & intuliſtis parum: comediſtis, & non eſtis ſatiati: bibiſtis, & non eſtis inebriati: operuiſtis vos, & non eſtis calefacti: & qui mercedes congregavit, miſit eas in ſacculum pertuſum. * Deut. 28. d. 38. Mich. 6. d. 15. B

7 Hæc dicit Dominus exercituum: Ponite corda veſtra ſuper vias veſtras:

8 Aſcendite in montem, portate ligna, & ædificate domum: & acceptabilis mihi erit, & glorificabor, dicit Dominus.

9 Reſpexiſtis ad amplius, & ecce factum eſt C
minus

Digitized by Google

minus: & intuliſtis in domum,& exufflavi illud :
quam ob cauſam, dicit Dominus exercituum?
quia domus mea deſerta eſt, & vos feſtinatis
unuſquiſque in domum ſuam.
10 Propter hoc ſuper vos prohibiti ſunt cæli
ne darent rorem, & terra prohibita eſt ne daret
germen ſuum:
11 Et vocavi ſiccitatem ſuper terram, & ſu-
per montes, & ſuper triticum, & ſuper vinum, &
ſuper oleum, & quæcunque profert humus, &
ſuper homines, & ſuper jumenta,& ſuper omnem
laborem manuum.
D 12 Et audivit Zorobabel filius Salathiel, & Je-
ſus filius Joſedec ſacerdos magnus, & omnes reli-
quiæ populi, vocem Domini Dei ſui, & verba
Aggæi prophetæ, ſicut miſit eum Dominus Deus
eorum ad eos: & timuit populus à facie Domini.
13 Et dixit Aggæus nuntius Domini de nuntiis
Domini, populo dicens: Ego vobiſcum ſum,dicit
Dominus.
14 Et ſuſcitavit Dominus ſpiritum Zorobabel
filij Salathiel, ducis Juda, & ſpiritum Jeſu filij Jo-
ſedec ſacerdotis magni, & ſpiritum reliquorum
de omni populo: & ingreſſi ſunt, & faciebant
opus in domo Domini exercituum Dei ſui.

CAPUT II.

Etſi templum readificatum nihil videatur priori collatum; poſteà tamen veniente Meſſia replebitur gloria majori, quàm fuerit prioris templi: & ſicut Judæi ob neglectam templi reædificationem facti fuerant immundi coram Deo, ipſorúmque ſacrificia & ſterilitas adducta: ita poſt inceptam reædificationem omnia ipſis facta ſunt proſpera.

A 1 IN die vigeſima & quarta menſis, in ſexto
menſe, in anno ſecundo Darij regis.
2 In ſeptimo menſe, vigeſima & prima men-
ſis, factum eſt verbum Domini in manu Aggæi
prophetæ, dicens:
3 Loquere ad Zorobabel filium Salathiel du-
cem Juda, & ad Jeſum filium Joſedec ſacerdotem
magnum, & ad reliquos populi, dicens:
4 Quis in vobis eſt derelictus, qui vidit do-
mum iſtam in gloria ſua prima? & quid vos vide-
tis hanc nunc? numquid non ita eſt, quaſi non
ſit in oculis veſtris?
5 Et nunc confortare Zorobabel, dicit Domi-
nus: & confortare Jeſu fili Joſedec ſacerdos magne,
& confortare omnis populus terræ,dicit Dominus
exercituum: & facite (quoniam ego vobiſcum
ſum, dicit Dominus exercituum)
6 Verbum quod pepigi vobiſcum cùm egrede-
remini de Terra Ægypti: & ſpiritus meus erit in
B medio veſtrûm, nolite timere.
* Heb. 12.g.26. 7 Quia hæc dicit Dominus exercituum: * Ad-
huc unum modicum eſt, & ego commovebo cæ-
lum, & terram, & mare, & aridam.
8 Et movebo omnes Gentes: ET VENIET
DESIDERATUS cunctis Gentibus: & implebo
domum iſtam gloria, dicit Dominus exercituum.
9 Meum eſt argentum, & meum eſt aurum,
dicit Dominus exercituum.
10 Magna erit gloria domus iſtius noviſſimæ
plus quàm primæ, dicit Dominus exercituum:
& in loco iſto dabo pacem, dicit Dominus exer-
cituum.
11 In vigeſima & quarta noni menſis, in anno
ſecundo Darij regis, factum eſt verbum Domini
ad Aggæum prophetam, dicens:
12 Hæc dicit Dominus exercituum: Interroga
ſacerdotes legem, dicens:
13 Si tulerit homo carnem ſanctificatam in
ora veſtimenti ſui, & tetigerit de ſummitate
ejus panem, aut pulmentum, aut vinum, aut
oleum, aut omnem cibum: numquid ſanctifica-
bitur? Reſpondentes autem ſacerdotes, dixerunt:
Non.
14 Et dixit Aggæus: Si tetigerit pollutus in C
anima ex omnibus his, numquid contaminabitur?
Et reſponderunt ſacerdotes, & dixerunt: Conta-
minabitur.
15 Et reſpondit Aggæus, & dixit: Sic populus
iſte, & ſic gens iſta ante faciem meam, dicit Do-
minus, & ſic omne opus manuum eorum: & om-
nia quæ obtulerunt ibi, contaminata erunt.
16 Et nunc ponite corda veſtra à die hac & ſu-
prà, antequam poneretur lapis ſuper lapidem in
templo Domini.
17 Cùm accederetis ad acervum viginti modio-
rum, & fierent decem: & intraretis ad torcular,
ut exprimeretis quinquaginta lagenas, & fiebant
viginti.
18 * Percuſſi vos vento urente, & aurigine, & * Amos 4.c.9.
grandine omnia opera manuum veſtrarum: &
non fuit in vobis, qui reverteretur ad me, dicit
Dominus.
19 Ponite corda veſtra ex die iſta, & in futu-
rum, à die vigeſima & quarta noni menſis: à die,
qua fundamenta jacta ſunt templi Domini, ponite
ſuper cor veſtrum.
20 Numquid jam ſemen in germine eſt: & ad-
huc vinea, & ficus, & malogranatum, & lignum
olivæ non floruit? ex die iſta benedicam.
21 Et factum eſt verbum Domini ſecundò ad
Aggæum in vigeſima & quarta menſis, dicens:
22 Loquere ad Zorobabel ducem Juda, dicens:
Ego movebo cælum pariter & terram.
23 Et ſubvertam ſolium regnorum, & conte-
ram fortitudinem regni Gentium: & ſubvertam
quadrigam, & adſcenſorem ejus: & deſcendent
equi, & aſcenſores eorum: vir in gladio fratris
ſui.
24 In die illa, dicit Dominus exercituum, aſſu-
mam te * Zorobabel fili Salathiel ſerve meus,di- * Eccli. 49.c.13
cit Dominus: & ponam te quaſi ſignaculum, quia
te elegi, dicit Dominus exercituum.

PROPHE

Digitized by Google

PROPHETIA ZACHARIÆ.

Caput Primum.

Quo tempore Zacharias prophetaverit: quo hortatur populum ad reſipiſcentiam, ne imitentur patres ſuos, qui prophetas contemnentes puniti ſunt: duplici figura oſtendit Dominus ſe puniturum Gentes quæ populum ſuum afflixerant; hunc autem in Jeruſalem revocandum, in qua ædificabitur ipſi Domino templum.

A 1 IN menſe octavo, in anno ſecundo Darij regis, factum eſt verbum Domini ad Zachariam, filium Barachiæ filij Addo, prophetam, dicens:

2 Iratus eſt Dominus ſuper patres veſtros iracundia.

3 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituũ: * Convertimini ad me, ait Dominus exercituum: & convertar ad vos, dicit Dominus exercituum.

4 Ne ſitis ſicut patres veſtri, ad quos clamabant prophetæ priores, dicentes: Hæc dicit Dominus exercituum. Convertimini de viis veſtris malis, & de cogitationibus veſtris peſſimis: & non audierunt, neque attenderunt ad me, dicit Dominus.

* Iſai. 21. c. 12. 31. c. 6. 45. d. 22. Jer. 3. d. 1. Ezec. 18. g. 30. 33. c. 11. Oſee 14. a. 2. Joel. 2. c. 12. Malac. 3. b. 7.

5 Patres veſtri ubi ſunt? & Prophetæ numquid in ſempiternum vivent?

B 6 Verumtamen verba mea, & legitima mea, quæ mandavi ſervis meis prophetis, numquid non comprehenderunt patres veſtros, & converſi ſunt, & dixerunt: Sicut cogitavit Dominus exercituum facere nobis ſecundùm vias noſtras, & ſecundùm adinventiones noſtras, fecit nobis.

7 In die vigeſima & quarta undecimi menſis Sabath, in anno ſecundo Darij, factum eſt verbum Domini ad Zachariam filium Barachiæ, filij Addo, prophetam, dicens:

8 Vidi per noctem, & ecce vir aſcendens ſuper equum rufum, & ipſe ſtabat inter myrteta, quæ erant in profundo: & poſt eum equi rufi, varij, & albi.

9 Et dixi: Quid ſunt iſti, Domine mi? & dixit ad me Angelus, qui loquebatur in me: Ego oſtendam tibi quid ſint hæc.

10 Et reſpondit vir, qui ſtabat inter myrteta, & dixit: Iſti ſunt, quos miſit Dominus ut perambulent terram.

C 11 Et reſponderunt Angelo Domini, qui ſtabat inter myrteta, & dixerunt: Perambulavimus terram, & ecce omnis terra habitatur, & quieſcit.

12 Et reſpondit Angelus Domini, & dixit: Domine exercituum uſquequò tu non miſereberis Jeruſalem, & urbium Juda, quibus iratus es? Iſte jam ſeptuageſimus annus eſt.

13 Et reſpondit Dominus angelo, qui loquebatur in me verba bona, verba conſolatoria.

14 Et dixit ad me angelus, qui loquebatur in me: Clama, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum: * Zelatus ſum Jeruſalem & Sion zelo magno.

* Inf. 8. a. 2.

15 Et ira magna ego iraſcor ſuper gentes opulentas: quia ego iratus ſum parum, ipſi verò adjuverunt in malum.

16 Propterea hæc dicit Dominus: Revertar ad Jeruſalem in miſericordiis: & domus mea ædificabitur in ea, ait Dominus exercituum: & perpendiculum extendetur ſuper Jeruſalem.

17 Adhuc clama, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc affluent civitates meæ bonis: & conſolabitur adhuc Dominus Sion, & eliget adhuc Jeruſalem. D

18 Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce quattuor cornua.

19 Et dixi ad angelum, qui loquebatur in me: Quid ſunt hæc? & dixit ad me: Hæc ſunt cornua, quæ ventilaverunt Judam, & Iſraël, & Jeruſalem.

20 Et oſtendit mihi Dominus quattuor fabros.

21 Et dixi: Quid iſti veniunt facere? Qui ait, dicens: Hæc ſunt cornua, quæ ventilaverunt Judam per ſingulos viros, & nemo eorum levavit caput ſuum: & venerunt iſti deterrere ea, ut dejiciant cornua gentium, quæ levaverunt cornu ſuper terram Juda ut diſpergerent eam.

Caput II.

Apparet vir menſuraturus Jeruſalem, quæ poſt captivitatem [illegible] vehementer replenda eſt habitatoribus: cui Deus pro muro erit; & afflictis Chaldæis ac ceteris qui filios Iſraël afflixerant, multæ gentes unà cum Sion læta venient ad ſerviendum Domino, quas ipſe ſuſcipiet in populum.

1 ET levavi oculos meos, & vidi: & ecce vir, & in manu ejus funiculus menſorum. A

2 Et dixi: Quò tu vadis? Et dixit ad me: Ut metiar Jeruſalem, & videam quanta ſit latitudo ejus, & quanta longitudo ejus.

3 Et ecce angelus, qui loquebatur in me, egrediebatur, & angelus alius egrediebatur in occurſum ejus.

4 Et dixit ad eum: Curre, loquere ad puerum iſtum, dicens: Abſque muro habitabitur Jeruſalem, præ multitudine hominum & jumentorum in medio ejus. B

5 Et ego ero ei, ait Dominus, murus ignis in circuitu: & in gloria ero in medio ejus.

6 O, ô fugite de terra Aquilonis, dicit Dominus: quoniam in quattuor ventos cæli diſperſi vos, dicit Dominus.

7 O Sion fuge quæ habitas apud filiã Babylonis: C

8 Quia hæc dicit Dominus exercituum: Poſt gloriam miſit me ad gentes, quæ ſpoliaverunt vos: qui enim tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei:

9 Quia ecce ego levo manum meam ſuper eos, & erunt prædæ his qui ſerviebant ſibi: & cognoſcetis quia Dominus exercituum miſit me.

10 Lauda, & lætare filia Sion: quia ecce ego venio, & habitabo in medio tui, ait Dominus.

11 Et

Digitized by Google

D 11 Et applicabuntur Gentes multæ ad Dominum in die illa,& erunt mihi in populum, & habitabo in medio tui: & ſcies quia Dominus exercituum miſit me ad te.

12 Et poſſidebit Dominus Judam partem ſuam in terra ſanctificata: & eliget adhuc Jeruſalem.

13 Sileat omnis caro à facie Domini: quia conſurrexit de habitaculo ſancto ſuo.

Caput III.

Jeſus ſacerdos exutus ſordidis, induitur mutatoriis, qui judicaturus eſt domum Domini,ſi in viis ipſius ambulet: adducet Dominus ſervum ſuum Orientem: & de lapide agit ſuper quem ſeptem oculi ſunt.

A 1 ET oſtendit mihi Dominus Jeſum ſacerdotem magnum ſtantem coram angelo Domini: & ſatan ſtabat à dextris ejus ut adverſaretur ei.

B 2 Et dixit Dominus ad ſatan: Increpet Dominus in te ſatan: & increpet Dominus in te, qui elegit Jeruſalem: numquid non iſte torris eſt erutus de igne?

3 Et Jeſus erat indutus veſtibus ſordidis:& ſtabat ante faciem angeli.

4 Qui reſpondit, & ait ad eos qui ſtabant coram ſe,dicens: Auferte veſtimenta ſordida ab eo. Et dixit ad eum: Ecce abſtuli à te iniquitatem tuam, & indui te mutatoriis.

C 5 Et dixit: Ponite cidarim mundam ſuper caput ejus. Et poſuerunt cidarim mundam ſuper caput ejus, & induerunt eum veſtibus: & angelus Domini ſtabat.

6 Et conteſtabatur angelus Dñi Jeſum,dicens:

7 Hæc dicit Dominus exercituum: Si in viis meis ambulaveris, & cuſtodiam meam cuſtodieris: tu quoque judicabis domum meam, & cuſtodies atria mea, & dabo tibi ambulantes de his,qui nunc hîc aſſiſtunt.

D 8 Audi Jeſu ſacerdos magne,tu & amici tui, qui habitant coram te, quia viri portendentes ſunt: ecce enim ego. * ADDUCAM SERVUM MEUM ORIENTEM.

* Luc. 1. b. 78.

9 Quia ecce lapis,quem dedi coram Jeſu ſuper lapidem unum ſeptem oculi ſunt: ecce ego cælabo ſculpturam ejus, ait Dominus exercituum: & auferam iniquitatem terræ illius in die una.

10 In die illa,dicit Dominus exercituum,vocabit vir amicum ſuum ſubter vitem,& ſubter ficum.

Caput IV.

De candelabro aureo cum duabus olivis,lapide primario & ſtanneo,ac ſeptem oculis Domini;& horum interpretatio: quodque templum à Zorobabel fundatum, ab ipſo conſummabitur.

A 1 ET reverſus eſt angelus, qui loquebatur in me, ſuſcitavit me, quaſi virum qui ſuſcitatur de ſomno ſuo.

2 Et dixit ad me: Quid tu vides? Et dixi: vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas ejus ſuper caput ipſius, & ſeptem lucernæ ejus ſuper illud: & ſeptem infuſoria lucernis, quæ erant ſuper caput ejus.

3 Et duæ olivæ ſuper illud: una à dextris lampadis, & una à ſiniſtris ejus.

B 4 Et reſpondi, & aio ad angelum,qui loquebatur in me, dicens: Quid ſunt hæc, domine mi?

5 Et reſpondit angelus, qui loquebatur in me, & dixit ad me: Numquid neſcis quid ſunt hæc? Et dixi: Non, domine mi.

6 Et reſpondit, & ait ad me, dicens: Hoc eſt verbum Domini ad Zorobabel, dicens: Non in exercitu, nec in robore, ſed in ſpiritu meo, dicit Dominus exercituum.

7 Quis tu mons magne coram Zorobabel? in planum: & educet lapidem primarium, & exæquabit gratiam gratiæ ejus. C

8 Et factum eſt verbum Domini ad me,dicens:

9 Manus Zorobabel fundaverunt domum iſtam, & manus ejus perficient eam: & ſcietis quia Dominus exercituum miſit me ad vos.

10 Quis enim deſpexit dies parvos?& lætabuntur,& videbunt lapidem ſtanneum in manu Zorobabel. Septem iſti oculi ſunt Domini, qui diſcurrunt in univerſam terram.

11 Et reſpondi,& dixi ad eum: Quid ſunt duę olivę iſtæ,ad dexteram candelabri, & ad ſiniſtram ejus? D

12 Et reſpondi ſecundò,& dixi ad eum: Quid ſunt duæ ſpicæ olivarum, quæ ſunt juxta duo roſtra aurea, in quibus ſunt ſuffuſoria ex auro?

13 Et ait ad me,dicens: Numquid neſcis quid ſunt hæc? Et dixi: Non, domine mi.

14 Et dixit: Iſti ſunt duo filij olei, qui aſſiſtunt Dominatori univerſæ terræ.

Caput V.

Volumen volans, quo iniqui judicabuntur: mulier in amphora ſedens cum maſſa plumbi, deſignat impietatem: & duæ mulieres alatæ levant illam in aëra.

1 ET converſus ſum, & levavi oculos meos: & vidi, & ecce volumen volans. A

2 Et dixit ad me: Quid tu vides? Et dixi: Ego video volumen volans: longitudo ejus viginti cubitorum, & latitudo ejus decem cubitorum. B

3 Et dixit ad me: Hæc eſt maledictio, quæ egreditur ſuper faciem omnis terræ: quia omnis fur, ſicut ibi ſcriptum eſt, judicabitur: & omnis jurans, ex hoc ſimiliter judicabitur.

4 Educam illud, dicit Dominus exercituum: & veniet ad domum furis, & ad domum jurantis in nomine meo mendaciter: & commorabitur in medio domus ejus, & conſumet eam, & ligna ejus, & lapides ejus. C

5 Et egreſſus eſt angelus, qui loquebatur in me: & dixit ad me: Leva oculos tuos,& vide quid eſt hoc, quod egreditur.

6 Et dixi: Quidnam eſt? Et ait: Hæc eſt amphora egrediens. Et dixit: Hæc eſt oculus eorum in univerſa terra.

7 Et ecce talentum plumbi portabatur, & ecce mulier una ſedens in medio amphoræ.

8 Et dixit: Hæc eſt impietas. Et projecit eam in medio amphoræ, & miſit maſſam plumbeam in os ejus. D

9 Et levavi oculos meos, & vidi, & ecce duæ mulieres egredientes, & ſpiritus in alis earum, & habebant alas quaſi alas milvi: & levaverunt amphoram inter terram & cælum.

10 Et dixi ad angelum, qui loquebatur in me: Quò iſtæ deferunt amphoram?

11 Et dixit ad me: Ut ædificetur ei domus in terra Sennaar, & ſtabiliatur, & ponatur ibi ſuper baſem ſuam.

Digitized by Google

Caput VI.

Quattuor quadrigæ viſæ de medio duorum montium æreorum, quattuor venti ſunt, egredientes in terram: de coronis in capite Jeſu ſacerdotis imponendis; de viro cujus nomen Oriens, qui templum ædificabit Domino, & dominabitur in ſolio ſuo.

A 1 ET converſus ſum, & levavi oculos meos, & vidi: & ecce quattuor quadrigæ egredientes de medio duorum montium: & montes, montes ærei.

2 In quadriga prima equi rufi, & in quadriga ſecunda equi nigri,

3 Et in quadriga tertia equi albi, & in quadriga quarta equi varij, & fortes.

4 Et reſpondi, & dixi ad angelum, qui loquebatur in me: Quid ſunt hæc, domine mi?

B 5 Et reſpondit angelus, & ait ad me: Iſti ſunt quattuor venti cæli, qui egrediuntur, ut ſtent coram Dominatore omnis terræ.

6 In qua erant equi nigri, egrediebantur in terram Aquilonis: & albi egreſſi ſunt poſt eos: & varij egreſſi ſunt ad terram Auſtri.

7 Qui autem erant robuſtiſſimi, exierunt, & quærebant ire & diſcurrere per omnem terram. Et dixit: Ite, perambulate terram: & perambulaverunt terram.

8 Et vocavit me, & locutus eſt ad me, dicens: Ecce qui egrediuntur in terram Aquilonis, requieſcere fecerunt ſpiritum meum in terra Aquilonis.

C 9 Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

10 Sume à tranſmigratione, ab Holdai, & à Tobia, & ab Idaia; & venies tu in die illa, & intrabis domum Joſiæ, filij Sophoniæ, qui venerunt de Babylone.

11 Et ſumes aurum & argentum: & facies coronas, & pones in capite Jeſu filij Joſedec ſacerdotis magni,

12 Et loquêris ad eum, dicens: Hæc ait Dominus exercituum, dicens: * ECCE VIR ORIENS NOMEN EJUS: & ſubter eum orietur, & ædificabit templum Domino.

* Luc.1. g.78.

D 13 Et ipſe exſtruet templum Domino: & ipſe portabit gloriam, & ſedebit, & dominabitur ſuper ſolio ſuo: & erit ſacerdos ſuper ſolio ſuo, & conſilium pacis erit inter illos duos.

14 Et coronæ erunt Helem, & Tobiæ, & Idaiæ, & Hem, filio Sophoniæ, memoriale in templo Domini.

15 Et qui procul ſunt, venient, & ædificabunt in templo Domini: & ſcietis quia Dominus exercituum miſit me ad vos. Erit autem hoc, ſi auditu audieritis vocem Domini Dei veſtri.

Caput VII.

Jejunia quibus Judæi per 70. annos captivitatis jejunaverunt, non placebant Domino, quia in iniquitatibus ſuis permanebant; proinde hortatur eos ad reſipiſcentiam; nam quia prophetas olim non audierant, diſperſit eos Dominus in gentes, terráque deſolata facta eſt propter ipſorum iniquitates.

A 1 ET factum eſt in anno quarto Darij regis, factum eſt verbum Domini ad Zachariam, in quarta menſis noni, qui eſt Caſleu.

2 Et miſerunt ad domum Dei, Saraſar, & Rogommelech, & viri qui erant cum eo, ad deprecandam faciem Domini:

3 Ut dicerent ſacerdotibus domus Domini exercituum, & prophetis, loquentes: Numquid flendum eſt mihi in quinto menſe, vel ſanctificare me debeo, ſicut jam feci multis annis?

4 Et factum eſt verbum Domini exercituum ad me, dicens:

5 Loquere ad omnem populum terræ, & ad ſacerdotes, dicens: * Cùm jejunaretis, & plangeretis in quinto & ſeptimo per hos ſeptuaginta annos: numquid jejunium jejunaſtis mihi? B

6 Et cùm comediſtis, & bibiſtis, numquid non vobis comediſtis, & vobiſmetipſis bibiſtis?

7 Numquid non ſunt verba, quæ locutus eſt Dominus in manu prophetarum priorum, cùm adhuc Jeruſalem habitaretur, & eſſet opulenta, ipſa & urbes in circuitu ejus, & ad Auſtrum, & in campeſtribus habitaretur?

8 Et factum eſt verbum Domini ad Zachariam, dicens:

9 Hæc ait Dominus exercituum, dicens: Judicium verum judicate, & miſericordiam & miſerationes facite, unuſquiſque cum fratre ſuo. C

10 * Et viduam & pupillum, & advenam, & pauperem nolite calumniari: & malum vir fratri ſuo non cogitet in corde ſuo.

* Exod. 22.d.22. Iſa.1. f.23. Jer.5. g.28.

11 Et noluerunt attendere, & averterunt ſcapulam recedentem, & aures ſuas aggravaverunt ne audirent.

12 Et cor ſuum poſuerunt ut adamantem, ne audirent legem, & verba quæ miſit Dominus exercituum in ſpiritu ſuo per manum prophetarum priorum, & facta eſt indignatio magna à Domino exercituum. D

13 Et factum eſt ſicut locutus eſt, & non audierunt: ſic clamabunt, & non exaudiam, dicit Dominus exercituum.

14 Et diſperſi eos per omnia regna, quæ neſciunt, & terra deſolata eſt ab eis, eò quòd non eſſet tranſiens & revertens: & poſuerunt terram deſiderabilem in deſertum.

Caput VIII.

Sicut Dominus propter peccata populi ſui afflixit eum, & deſolatam fecit Jeruſalem, ſic nunc facit illam pluriùm habitari, omniáque dabit proſpera, modò ei ſerviant: quibus adjungentur & aliæ gentes: de fimbria Judæi à decem viris ethnicis apprehenſa.

1 ET factum eſt verbum Domini exercituum, dicens: A

2 Hæc dicit Dominus exercituum: Zelatus ſum Sion zelo magno, & indignatione magna zelatus ſum eam.

3 Hæc dicit Dominus exercituum: Reverſus ſum ad Sion, & habitabo in medio Jeruſalem: & vocabitur Jeruſalem Civitas veritatis, & Mons Domini exercituum mons ſanctificatus.

4 Hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc habitabunt ſenes & anus in plateis Jeruſalem: & viri baculus in manu ejus præ multitudine dierum.

5 Et plateæ civitatis complebuntur infantibus & puellis, ludentibus in plateis ejus.

6 Hæc dicit Dominus exercituum: Si videbitur difficile in oculis reliquiarum populi hujus in diebus illis, numquid in oculis meis difficile erit, dicit Dominus exercituum?

7 Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego ſalvabo

Digitized by Google

ſalvabo populum meum de terra Orientis, & de terra Occaſus ſolis.

B 8 Et adducam eos, & habitabunt in medio Jeruſalem: & erunt mihi in populum, & ego ero eis in Deum, in veritate & in juſtitia.

9 Hæc dicit Dominus exercituum: Confortentur manus veſtræ, qui auditis in his diebus ſermones iſtos per os prophetarum, in die qua fundata eſt domus Domini exercituum, ut templum ædificaretur.

10 Siquidem ante dies illos merces hominum non erat, nec merces jumentorum erat; neque introëunti, neque exeunti erat pax præ tribulatione, & dimiſi omnes homines, unumquemque contra proximum ſuum.

11 Nunc autem non juxta dies priores ego faciam reliquiis populi hujus, dicit Dominus exercituum,

12 Sed ſemen pacis erit: vinea dabit fructum ſuum, & terra dabit germen ſuum: & cæli dabunt rorem ſuum: & poſſidere faciam reliquias populi hujus univerſa hæc.

C 13 Et erit, ſicut eratis maledictio in Gentibus, domus Juda, & domus Iſraël: ſic ſalvabo vos, & eritis benedictio: nolite timere, confortentur manus veſtræ.

14 Quia hæc dicit Dominus exercituum: Sicut cogitavi ut affligerem vos, cùm ad iracundiam provocaſſent patres veſtri me, dicit Dominus,

15 Et non ſum miſertus: ſic converſus cogitavi in diebus iſtis ut benefaciam domui Juda, & Jeruſalem: nolite timere.

* Eph.4.a.25. 16 Hæc ſunt ergo verba, quæ facietis. * Loquimini veritatem unuſquiſque cum proximo ſuo: veritatem & judicium pacis judicate in portis veſtris.

17 Et unuſquiſque malum contra amicum ſuum ne cogitetis in cordibus veſtris: & juramentum mendax ne diligatis: omnia enim hæc ſunt, quæ odi, dicit Dominus.

18 Et factum eſt verbum Domini exercituum ad me, dicens:

D 19 Hæc dicit Dominus exercituum: Jejunium quarti, & jejunium quinti, & jejunium ſeptimi, & jejunium decimi erit domui Juda in gaudium, & lætitiam, & in ſollemnitates præclaras: veritatem tantùm, & pacem diligite.

20 Hæc dicit Dominus exercituum: Uſquequò veniant populi, & habitent in civitatibus multis,

21 Et vadant habitatores, unus ad alterum dicentes: Eamus, & deprecemur faciem Domini, & quæramus Dominum exercituum: vadam etiam ego.

22 Et venient populi multi, & gentes robuſtæ, ad quærendum Dominum exercituum in Jeruſalem, & deprecandam faciem Domini.

23 Hæc dicit Dominus exercituum: In diebus illis, in quibus apprehendent decem homines ex omnibus linguis Gentium, & apprehendent fimbriam viri Judæi, dicentes: Ibimus vobiſcum; audivimus enim quoniam Deus vobiſcum eſt.

CAPUT IX.

Vaticinatur adverſus civitates Syriæ, & ſuperbos Philiſthæos: rex Chriſtus venturus eſt ad Sion inſidens pullo aſini, & ablato bello imperabit mundo in magna pace: qui etiam emiſit vinctos de lacu in ſanguine teſtamenti ſui: omnia dicuntur futura populo Dei proſpera, quoniam ipſe eum proteget.

1 ONus verbi Domini in terra Hadrach, & Damaſci requiei ejus: quia Domini eſt oculus hominis, & omnium tribuum Iſraël. A

2 Emath quoque in terminis ejus, & Tyrus, & Sidon: aſſumpſerunt quippe ſibi ſapientiam valdè.

3 Et ædificavit Tyrus munitionem ſuam, & coarcervavit argentum quaſi humum, & aurum ut lutum platearum.

4 Ecce Dominus poſſidebit eam, & percutiet in mari fortitudinem ejus, & hæc igni devorabitur.

5 Videbit Aſcalon, & timebit; & Gaza, & dolebit nimis; & Accaron, quoniam confuſa eſt ſpes ejus: & peribit rex de Gaza, & Aſcalon non habitabitur.

6 Et ſedebit ſeparator in Azoto, & diſperdam ſuperbiam Philiſthinorum.

7 Et auferam ſanguinem ejus de ore ejus, & abominationes ejus de medio dentium ejus, & relinquetur etiam ipſe Deo noſtro, & erit quaſi dux in Juda, & Accaron quaſi Jebuſæus. B

8 Et circumdabo domum meam ex his qui militant mihi euntes & revertentes, & non tranſibit ſuper eos ultrà exactor: quia nunc vidi in oculis meis.

9 * Exulta ſatis filia Sion, jubila filia Jeruſalem: ECCE REX TUUS veniet tibi juſtus, & ſalvator: ipſe pauper, & aſcendens ſuper aſinam: & ſuper pullum filium aſinæ. * Iſa.62.d.11. Matt.21.a.5.

10 Et diſperdam quadrigam ex Ephraim, & equum de Jeruſalem, & diſſipabitur arcus belli: & loquetur pacem Gentibus, & poteſtas ejus à mari uſque ad mare, & à fluminibus uſque ad fines terræ.

11 Tu quoque in ſanguine teſtamenti tui emiſiſti vinctos tuos de lacu, in quo non eſt aqua.

12 Convertimini ad munitionem vincti ſpei, hodie quoque annuntians duplicia reddam tibi.

13 Quoniam extendi mihi Judam quaſi arcum, implevi Ephraim: & ſuſcitabo filios tuos Siō ſuper filios tuos Græcia: & ponam te quaſi gladiū fortiū.

14 Et Dominus Deus ſuper eos videbitur; & exibit ut fulgur, jaculum ejus: & Dominus Deus in tuba canet, & vadet in turbine Auſtri.

15 Dominus exercituum proteget eos: & devorabunt, & ſubjicient lapidibus fundæ: & bibentes inebriabuntur quaſi à vino, & replebuntur ut phialæ, & quaſi cornua altaris.

16 Et ſalvabit eos Dominus Deus eorum in die illa, ut gregem populi ſui: quia lapides ſancti elevabuntur ſuper terram ejus.

17 Quid enim bonum ejus eſt, & quid pulchrum ejus, niſi frumentum electorum, & vinum germinans virgines?

CAPUT X.

Solus Dominus poteſt petita præſtare, qui confortabit Judæos: & miſertus ipſorum congregabit eos de variis locis captivitatis in terram priſtinam, humiliatis ipſorum inimicis.

1 PEtite à Domino pluviam in tempore ſerotino, & Dominus faciet nives, & A

Digitized by Google

Caput VI.

Quattuor quadrigæ viſæ de medio duorum montium æreorum, quattuor venti ſunt, egredientes in terram: de coronis in capite Jeſu ſacerdotis imponendis; de viro cujus nomen Oriens, qui templum ædificabit Domino, & dominabitur in ſolio ſuo.

A 1 ET converſus ſum, & levavi oculos meos, &
vidi: & eccè quattuor quadrigæ egredientes
de medio duorum montium: & montes, montes
ærei.

2 In quadriga prima equi rufi, & in quadriga
ſecunda equi nigri,

3 Et in quadriga tertia equi albi, & in quadri-
ga quarta equi varij, & fortes.

4 Et reſpondi, & dixi ad angelum, qui loque-
batur in me: Quid ſunt hæc, domine mi?

B 5 Et reſpondit angelus, & ait ad me: Iſti ſunt
quattuor venti cæli, qui egrediuntur, ut ſtent co-
ram Dominatore omnis terræ.

6 In qua erant equi nigri, egrediebantur in
terram Aquilonis: & albi egreſſi ſunt poſt eos: &
varij egreſſi ſunt ad terram Auſtri.

7 Qui autem erant robuſtiſſimi, exierunt, &
quærebant ire & diſcurrere per omnem terram.
Et dixit: Ite, perambulate terram: & perambu-
laverunt terram.

8 Et vocavit me, & locutus eſt ad me, dicens:
Ecce qui egrediuntur in terram Aquilonis, re-
quieſcere fecerunt ſpiritum meum in terra Aqui-
lonis.

C 9 Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

10 Sume à tranſmigratione, ab Holdai, & à
Tobia, & ab Idaia; & venies tu in die illa, & in-
trabis domum Joſiæ, filij Sophoniæ, qui venerunt
de Babylone.

11 Et ſumes aurum & argentum: & facies co-
ronas, & pones in capite Jeſu filij Joſedec ſacer-
dotis magni,

12 Et loquêris ad eum, dicens: Hæc ait Do-
*Luc.1. g.78. minus exercituum, dicens: * ECCE VIR ORIENS
NOMEN ejus: & ſubter eum orietur, & ædificabit
templum Domino.

D 13 Et ipſe exſtruet templum Domino: & ipſe
portabit gloriam, & ſedebit, & dominabitur ſu-
per ſolio ſuo: & erit ſacerdos ſuper ſolio ſuo, &
conſilium pacis erit inter illos duos.

14 Et coronæ erunt Helem, & Tobiæ, & Idaiæ,
& Hem, filio Sophoniæ, memoriale in templo
Domini.

15 Et qui procul ſunt, venient, & ædificabunt
in templo Domini: & ſcietis quia Dominus exer-
cituum miſit me ad vos. Erit autem hoc, ſi auditu
audieritis vocem Domini Dei veſtri.

Caput VII.

Jejunia quibus Judæi per 70. annos captivitatis jejunaverunt, non placebant Domino, quia in iniquitatibus ſuis permanebant; proinde hortatur eos ad reſipiſcentiam; nam quia prophetas olim non audierant, diſperſit eos Dominus in gentes, terráque deſolata facta eſt propter ipſorum iniquitates.

A 1 ET factum eſt in anno quarto Darij regis, fa-
ctum eſt verbum Domini ad Zachariam, in
quarta menſis noni, qui eſt Caſleu.

2 Et miſerunt ad domum Dei, Saraſar, & Ro-
gommelech, & viri qui erant cum eo, ad depre-
candam faciem Domini:

3 Ut dicerent ſacerdotibus domus Domini
exercituum, & prophetis, loquentes: Numquid
flendum eſt mihi in quinto menſe, vel ſanctifica-
re me debeo, ſicut jam feci multis annis?

4 Et factum eſt verbum Domini exercituum ad
me, dicens:

5 Loquere ad omnem populum terræ, & ad ſa- B
cerdotes, dicens: * Cùm jejunaretis, & plangere-
tis in quinto & ſeptimo per hos ſeptuaginta an-
nos: numquid jejunium jejunaſtis mihi?

6 Et cùm comediſtis, & bibiſtis, numquid non
vobis comediſtis, & vobiſmetipſis bibiſtis?

7 Numquid non ſunt verba, quæ locutus eſt
Dominus in manu prophetarum priorum, cùm
adhuc Jeruſalem habitaretur, & eſſet opulenta,
ipſa & urbes in circuitu ejus, & ad Auſtrum, & in
campeſtribus habitaretur?

8 Et factum eſt verbum Domini ad Zachariam,
dicens:

9 Hæc ait Dominus exercituum, dicens: Judi- C
cium verum judicate, & miſericordiam & miſera-
tiones facite, unuſquiſque cum fratre ſuo.

10 * Et viduam & pupillum, & advenam, & *Exod.
pauperem nolite calumniari: & malum vir fratri 22.d.22. Iſa.1.
ſuo non cogitet in corde ſuo. ſ.23.

11 Et noluerunt attendere, & averterunt ſcapu- Jer.5.
lam recedentem, & aures ſuas aggravaverunt ne g.28.
audirent.

12 Et cor ſuum poſuerunt ut adamantem, ne D
audirent legem, & verba quæ miſit Dominus
exercituum in ſpiritu ſuo per manum propheta-
rum priorum, & facta eſt indignatio magna à Do-
mino exercituum.

13 Et factum eſt ſicut locutus eſt, & non au-
dierunt: ſic clamabunt, & non exaudiam, dicit
Dominus exercituum.

14 Et diſperſi eos per omnia regna, quæ neſ-
ciunt, & terra deſolata eſt ab eis, eò quòd non
eſſet tranſiens & revertens: & poſuerunt terram
deſiderabilem in deſertum.

Caput VIII.

Sicut Dominus propter peccata populi ſui afflixit eum, & deſolatam fecit Jeruſalem, ſic nunc facit illam plurimùm habitari, omniáque dabit proſpera, modò ei ſerviant: quibus adjungentur & aliæ gentes: de fimbria Judæi à decem viris ethnicis apprehenſa.

1 ET factum eſt verbum Domini exercituum, A
dicens:

2 Hæc dicit Dominus exercituum: Zelatus
ſum Sion zelo magno, & indignatione magna ze-
latus ſum eam.

3 Hæc dicit Dominus exercituum: Reverſus
ſum ad Sion, & habitabo in medio Jeruſalem: &
vocabitur Jeruſalem Civitas veritatis, & Mons
Domini exercituum mons ſanctificatus.

4 Hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc ha-
bitabunt ſenes & anus in plateis Jeruſalem: & viri
baculus in manu ejus præ multitudine dierum.

5 Et plateæ civitatis complebuntur infantibus
& puellis, ludentibus in plateis ejus.

6 Hæc dicit Dominus exercituum: Si videbi-
tur difficile in oculis reliquiarum populi hujus in
diebus illis, numquid in oculis meis difficile erit,
dicit Dominus exercituum?

7 Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego
ſalvabo

Digitized by Google

ſalvabo populum meum de terra Orientis, & de terra Occaſus ſolis.

B 8 Et adducam eos, & habitabunt in medio Jeruſalem: & erunt mihi in populum, & ego ero eis in Deum, in veritate & in juſtitia.

9 Hæc dicit Dominus exercituum: Confortentur manus veſtræ, qui auditis in his diebus ſermones iſtos per os prophetarum, in die qua fundata eſt domus Domini exercituum, ut templum ædificaretur.

10 Siquidem ante dies illos merces hominum non erat, nec merces jumentorum erat; neque introëunti, neque exeunti erat pax præ tribulatione, & dimiſi omnes homines, unumquemque contra proximum ſuum.

11 Nunc autem non juxta dies priores ego faciam reliquiis populi hujus, dicit Dominus exercituum,

12 Sed ſemen pacis erit: vinea dabit fructum ſuum, & terra dabit germen ſuum: & cæli dabunt rorem ſuum: & poſſidere faciam reliquias populi hujus univerſa hæc.

C 13 Et erit, ſicut eratis maledictio in Gentibus, domus Juda, & domus Iſraël: ſic ſalvabo vos, & eritis benedictio: nolite timere, confortentur manus veſtræ.

14 Quia hæc dicit Dominus exercituum: Sicut cogitavi ut affligerem vos, cùm ad iracundiam provocaſſent patres veſtri me, dicit Dominus,

15 Et non ſum miſertus: ſic converſus cogitavi in diebus iſtis ut benefaciam domui Juda, & Jeruſalem: nolite timere.

* Eph. 4. a. 25. 16 Hæc ſunt ergo verba, quæ facietis. * Loquimini veritatem unuſquiſque cum proximo ſuo: veritatem & judicium pacis judicate in portis veſtris.

17 Et unuſquiſque malum contra amicum ſuum ne cogitetis in cordibus veſtris: & juramentum mendax ne diligatis: omnia enim hæc ſunt, quæ odi, dicit Dominus.

18 Et factum eſt verbum Domini exercituum ad me, dicens:

D 19 Hæc dicit Dominus exercituum: Jejunium quarti, & jejunium quinti, & jejunium ſeptimi, & jejunium decimi erit domui Juda in gaudium, & lætitiam, & in ſollemnitates præclaras: veritatem tantùm, & pacem diligite.

20 Hæc dicit Dominus exercituum: Uſquequò veniant populi, & habitent in civitatibus multis,

21 Et vadant habitatores, unus ad alterum dicentes: Eamus, & deprecemur faciem Domini, & quæramus Dominum exercituum: vadam etiam ego.

22 Et venient populi multi, & gentes robuſtæ, ad quærendum Dominum exercituum in Jeruſalem, & deprecandam faciem Domini.

23 Hæc dicit Dominus exercituum: In diebus illis, in quibus apprehendent decem homines ex omnibus linguis Gentium, & apprehendent fimbriam viri Judæi, dicentes: Ibimus vobiſcum; audivimus enim quoniam Deus vobiſcum eſt.

CAPUT IX.

Vaticinatur adverſus civitates Syriæ, & ſuperbos Philiſthæos: rex Chriſtus venturus eſt ad Sion inſidens pullo aſini, & ablato bello imperabit mundo in magna pace: qui etiam emiſit vinctos de lacu in ſanguine teſtamenti ſui: omnia dicuntur futura populo Dei proſpera, quoniam ipſe eum proteget.

1 ONus verbi Domini in terra Hadrach, & Damaſci requiei ejus: quia Domini eſt oculus hominis, & omnium tribuum Iſraël. A

2 Emath quoque in terminis ejus, & Tyrus, & Sidon: aſſumpſerunt quippe ſibi ſapientiam valdè.

3 Et ædificavit Tyrus munitionem ſuam, & coarcervavit argentum quaſi humum, & aurum ut lutum platearum.

4 Ecce Dominus poſſidebit eam, & percutiet in mari fortitudinem ejus, & hæc igni devorabitur.

5 Videbit Aſcalon, & timebit; & Gaza, & dolebit nimis; & Accaron, quoniam confuſa eſt ſpes ejus: & peribit rex de Gaza, & Aſcalon non habitabitur.

6 Et ſedebit ſeparator in Azoto, & diſperdam ſuperbiam Philiſthinorum.

7 Et auferam ſanguinem ejus de ore ejus, & B abominationes ejus de medio dentium ejus, & relinquetur etiam ipſe Deo noſtro, & erit quaſi dux in Juda, & Accaron quaſi Jebuſæus.

8 Et circumdabo domum meam ex his qui militant mihi euntes & revertentes, & non tranſibit ſuper eos ultrà exactor: quia nunc vidi in oculis meis.

9 * Exulta ſatis filia Sion, jubila filia Jeruſalem: ECCE REX TUUS veniet tibi juſtus, & ſalvator: ipſe pauper, & aſcendens ſuper aſinam: & ſuper pullum filium aſinæ. * Iſa. 62. d. 11. Matt. 21. a. 5.

10 Et diſperdam quadrigam ex Ephraim, & equum de Jeruſalem, & diſſipabitur arcus belli: & loquetur pacem Gentibus, & poteſtas ejus à mari uſque ad mare, & à fluminibus uſque ad fines terræ.

11 Tu quoque in ſanguine teſtamenti tui emiſiſti vinctos tuos de lacu, in quo non eſt aqua.

12 Convertimini ad munitionem vincti ſpei, hodie quoque annuntians duplicia reddam tibi.

13 Quoniam extendi mihi Judam quaſi arcum, implevi Ephraim: & ſuſcitabo filios tuos Siō ſuper filios tuos Græcia: & ponam te quaſi gladiū fortiū.

14 Et Dominus Deus ſuper eos videbitur; & exibit ut fulgur, jaculum ejus: & Dominus Deus in tuba canet, & vadet in turbine Auſtri.

15 Dominus exercituum proteget eos: & devorabunt, & ſubjicient lapidibus fundæ: & bibentes inebriabuntur quaſi à vino, & replebuntur ut phialæ, & quaſi cornua altaris.

16 Et ſalvabit eos Dominus Deus eorum in die illa, ut gregem populi ſui: quia lapides ſancti elevabuntur ſuper terram ejus.

17 Quid enim bonum ejus eſt, & quid pulchrum ejus, niſi frumentum electorum, & vinum germinans virgines?

CAPUT X.

Solus Dominus poteſt petita præſtare, qui confortabit Judæos: & miſertus ipſorum congregabit eos de variis locis captivitatis in terram priſtinam, humiliatis ipſorum inimicis,

1 PEtite à Domino pluviam in tempore ſerotino, & Dominus faciet nives, & A

pluviam imbris dabit eis, ſingulis herbam in agro.
2 Quia ſimulachra locuta ſunt inutile, & divini
viderunt mendacium, & ſomniatores locuti ſunt
fruſtrà: vanè conſolabantur: idcircò abducti ſunt
quaſi grex: affligentur, quia non eſt eis paſtor.
B 3 Super paſtores iratus eſt furor meus, & ſuper
hircos viſitabo: quia viſitavit Dominus exerci-
tuum gregem ſuum, domum Juda, & poſuit eos
quaſi equum gloriæ ſuæ in bello.
4 Ex ipſo angulus, ex ipſo paxillus, ex ipſo arcus
prælij, ex ipſo egredietur omnis exactor ſimul.
5 Et erunt quaſi fortes conculcantes lutum via-
rum in prælio: & bellabunt, quia Dominus cum
eis: & confundentur aſcenſores equorum.
6 Et confortabo domum Juda, & domum Jo-
ſeph ſalvabo: & convertam eos, quia miſerebor
eorum: & erunt ſicut fuerunt quando non proje-
ceram eos: ego enim Dominus Deus eorum, &
exaudiam eos.
C 7 Et erunt quaſi fortes Ephraim, & lætabitur
cor eorum quaſi à vino: & filij eorum videbunt,
& lætabuntur, & exultabit cor eorum in Domino.
8 Sibilabo eis, & congregabo illos, quia redemi
eos: & multiplicabo eos ſicut antè fuerant multi-
plicati.
9 Et ſeminabo eos in populis, & de longè re-
cordabuntur mei: & vivent cum filiis ſuis, & re-
vertentur.
D 10 Et reducam eos de Terra Ægypti, & de Aſſy-
riis congregabo eos, & ad Terram Galaad & Li-
bani adducam eos, & non invenietur eis locus:
11 Et tranſibit in maris freto, & percutiet in
mari fluctus, & confundentur omnia profunda
fluminis, & humiliabitur ſuperbia Aſſur, & ſcep-
trum Ægypti recedet.
12 Confortabo eos in Domino, & in nomine
ejus ambulabunt, dicit Dominus.

CAPUT XI.

Jubet Dominus paſci pecora occiſionis, quibus non parcet, quia paſtores eorum non parcebant eis: de duabus virgis tandem abſciſſis, & tribus paſtoribus uno menſe ſuccisis: de appenſa mercede triginta argenteorum projectorum ad ſtatuarium: de alio malo paſtore à Domino ſuſcitando.

A 1 APeri Libane portas tuas, & comedat ignis
cedros tuas.
2 Ulula abies, quia cecidit cedrus, quoniam
magnifici vaſtati ſunt: ululate quercus Baſan, quo-
niam ſucciſus eſt ſaltus munitus.
3 Vox ululatus paſtorum, quia vaſtata eſt mag-
nificentia eorum: vox rugitus leonum, quoniam
vaſtata eſt ſuperbia Jordanis.
4 Hæc dicit Dominus Deus meus: Paſce pe-
cora occiſionis,
5 Quæ qui poſſederant, occidebant: & non
dolebant, & vendebant ea, dicentes: Benedictus
Dominus, divites facti ſumus: & paſtores eorum
non parcebant eis.
B 6 Et ego non parcam ultrà ſuper habitantes
terram, dicit Dominus: ecce ego tradam homi-
nes, unumquemque in manu proximi ſui, & in
manu regis ſui: & concident terram, & non
eruam de manu eorum.
7 Et paſcam pecus occiſionis propter hoc, ô
pauperes gregis. Et aſſumpſi mihi duas virgas,
unam vocavi Decorem, & alteram vocavi Funi-
culum: & pavi gregem.
8 Et ſuccidi tres paſtores in menſe uno, &
contracta eſt anima mea in eis: ſiquidem & ani-
ma eorum variavit in me.
9 Et dixi: Non paſcam vos: quod moritur, mo-
riatur: & quod ſucciditur, ſuccidatur: & reliqui
devorent unuſquiſque carnem proximi ſui.
10 Et tuli virgam meam, quæ vocabatur Decus; C
& abſcidi eam, ut irritum facerem fœdus meum,
quod percuſſi cum omnibus populis.
11 Et in irritum deductum eſt in die illa: &
cognoverunt ſic pauperes gregis, qui cuſtodiunt
mihi, quia verbum Domini eſt.
12 Et dixi ad eos: Si bonum eſt in oculis ve-
ſtris, afferte mercedem meam; & ſi non, quieſ-
cite. * Et appenderunt mercedem meam triginta * Matt. 27. b. 9.
argenteos.
13 Et dixit Dominus ad me: Projice illud ad
ſtatuarium, decôrum pretium, quo appretiatus
ſum ab eis. Et tuli triginta argenteos, & projeci
illos in domum Domini ad ſtatuarium.
14 Et præcidi virgam meam ſecundam, quæ
appellabatur Funiculus, ut diſſolverem germani-
tatem inter Judam & Iſraël.
15 Et dixit Dominus ad me: Adhuc ſume tibi
vaſa paſtoris ſtulti.
16 Quia ecce ego ſuſcitabo paſtorem in terra,
qui derelicta non viſitabit, diſperſum non quæret,
& contritum non ſanabit, & id quod ſtat non enu-
triet, & carnes pinguium comedet, & ungulas eo-
rum diſſolvet.
17 O paſtor, & idolum, derelinquens gregem:
gladius ſuper brachium ejus, & ſuper oculum dex-
trum ejus: brachium ejus ariditate ſiccabitur, &
oculus dexter ejus tenebreſcens obſcurabitur.

CAPUT XII.

Juda & Jeruſalem à variis regnis affligentur; ſed rurſum reducti filij Iſraël in terram ſuam ſuperiores erunt his qui ſe afflixerant: effuſóque à Domino ſpiritu gratiæ ſuper habitatores Jeruſalem, aſpicient ad eum quem confixerunt, & ſuper eum dolebunt, plangentes ſingula familia ſeorſum.

1 ONus verbi Domini ſuper Iſraël. Dicit Do- A
minus extendens cælum, & fundans ter-
ram, & fingens ſpiritum hominis in eo:
2 Ecce ego ponam Jeruſalem ſuperliminare
crapulæ omnibus populis in circuitu: ſed & Juda
erit in obſidione contra Jeruſalem.
3 Et erit: In die illa ponam Jeruſalem lapidem
oneris cunctis populis: omnes, qui levabunt eam,
conciſione lacerabuntur: & colligentur adverſus
eam omnia regna terræ.
4 In die illa, dicit Dominus, percutiam omnem B
equum in ſtuporem, & aſcenſorem ejus in amen-
tiam: & ſuper domum Juda aperiam oculos meos,
& omnem equum populorum percutiam cæcitate.
5 Et dicent duces Juda in corde ſuo: Confor-
tentur mihi habitatores Jeruſalem in Domino
exercituum Deo eorum.
6 In die illa ponam duces Juda ſicut caminum
ignis in lignis, & ſicut facem ignis in fœno: & de-
vorabunt ad dexteram & ad ſiniſtram omnes po-
pulos in circuitu: & habitabitur Jeruſalem rurſus
in loco ſuo in Jeruſalem.

7 Et

Digitized by Google

C 7 Et ſalvabit Dominus tabernacula Juda, ſicut in principio: ut non magnificè glorietur domus David, & gloria habitantium Jeruſalem contra Judam.

8 In die illa proteget Dominus habitatores Jeruſalem, & erit qui offenderit ex eis in die illa, quaſi David; & domus David quaſi Dei, ſicut angelus Domini in conſpectu eorum.

9 Et erit in die illa: quæram conterere omnes Gentes, quæ veniunt contra Jeruſalem.

10 Et effundam ſuper domum David, & ſuper habitatores Jeruſalem, ſpiritum gratiæ & precum:
* Joan. 19.g.37. * & aſpicient ad me, quem confixerunt: & plangent eum planctu quaſi ſuper unigenitum, & dolebunt ſuper eum, ut doleri ſolet in morte primogeniti.

D 11 In die illa magnus erit planctus in Jeruſalem,
* 2. Par. 35.d.22. * ſicut planctus Adadremmon in campo Mageddon.

12 Et planget terra: familiæ & familiæ ſeorſum, familiæ domus David ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum:

13 Familiæ domus Nathan ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum: familiæ domus Levi ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum: familiæ Semei ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum.

14 Omnes familiæ reliquæ, familiæ & familiæ ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum.

CAPUT XIII.

Cùm fuerit fons patens domui David in ablutionem peccatoris, tollentur idola; & pſeudoprophetæ à ſibi chariſſimis lapidabuntur: quæ ſint plagæ in medio manuum: percutiendus paſtor, & oves diſpergendæ: duæ partes hominum diſpergentur in omni terra, & tertia per ignem probabitur.

A 1 IN die illa erit fons patens domui David, & habitantibus Jeruſalem, in ablutionem peccatoris & menſtruatæ.

* Ezech. 30.d.13. 2 * Et erit in die illa, dicit Dominus exercituum: Diſperdam nomina idolorum de terra, & non memorabuntur ultrà: & pſeudoprophetas, & ſpiritum immundum auferam de terra.

B 3 Et erit, cùm prophetaverit quiſpiam ultrà, dicent ei pater ejus & mater ejus, qui genuerunt eum: Non vives: quia mendacium locutus es in nomine Domini, & configent eum pater ejus & mater ejus, genitores ejus, cùm prophetaverit.

4 Et erit: In die illa confundentur prophetæ, unuſquiſque ex viſione ſua cùm prophetaverit: nec operientur pallio ſaccino, ut mentiantur:

C 5 Sed dicet: Non ſum propheta, homo agricola ego ſum: quoniam Adam exemplum meum ab adoleſcentia mea.

6 Et dicetur ei: Quid ſunt plagæ iſtæ in medio manuum tuarum? Et dicet: His plagatus ſum in domo eorum, qui diligebant me.

7 Framea ſuſcitare ſuper paſtorem meum, & ſuper virum cohærentem mihi, dicit Dominus exer-
* Matt. 26.c.31. Mar. 14. c.27. cituum: * percute paſtorem, & diſpergentur oves: & convertam manum meam ad parvulos.

8 Et erunt in omni terra, dicit Dominus: partes duæ in ea diſpergentur, & deficient; & tertia pars relinquetur in ea.

9 Et ducam tertiam partem per ignem, & uram eos ſicut uritur argentum, & probabo eos ſicut probatur aurum. Ipſe vocabit nomen meum, & ego exaudiam eum. Dicam: Populus meus es; & ipſe dicet: Dominus Deus meus.

CAPUT XIV.

Poſtquam Jeruſalem paſſa fuerit captivitatem aliáſque afflictiones à Gentibus, erit dies nota Domino, cùm exibunt aquæ vivæ de Jeruſalem: & filij Iſrael revertentur, habitaturi ſecurè in Jeruſalem: percutiétque Dominus plaga Gentes quæ pugnaverunt adverſus Jeruſalem, & harum reliquiæ aſcendent ut adorent Dominum in Jeruſalem, ſanctúmque erit quod eſt ſuper frænum equi.

1 ECce venient dies Domini, & dividentur ſpolia tua in medio tui. A

2 Et congregabo omnes Gentes ad Jeruſalem in prælium, & capietur civitas, & vaſtabuntur domus, & mulieres violabuntur: & egredietur media pars civitatis in captivitatem, & reliquum populi non auferetur ex urbe.

3 Et egredietur Dominus, & præliabitur contra Gentes illas, ſicut præliatus eſt in die certaminis.

4 Et ſtabunt pedes ejus in die illa ſuper Montem olivarum, qui eſt contra Jeruſalem ad Orientem: & ſcindetur mons olivarum ex media parte ſui ad Orientem, & ad Occidentem, prærupto grandi valdè; & ſeparabitur medium montis ad Aquilonem, & medium ejus ad Meridiem.

5 Et fugietis ad vallem montium eorum, quoniam conjungetur vallis montium uſque ad proxi- B
mum: & fugietis * ſicut fugiſtis à facie terræmo- * Amos 1.a.1.
tus in diebus Oziæ regis Juda: & veniet Dominus Deus meus, omnéſque ſancti cum eo.

6 Et erit in die illa: Non erit lux, ſed frigus & gelu.

7 Et erit dies una, quæ nota eſt Domino, non dies neque nox: & in tempore veſperi erit lux.

8 Et erit in die illa: Exibunt aquæ vivæ de Jeruſalem: medium earum ad mare Orientale, & medium earum ad mare noviſſimum in æſtate & in hieme erunt.

9 Et erit Dominus Rex ſuper omnem terram: in die illa erit Dominus unus, & erit nomen ejus unũ.

10 Et revertetur omnis terra uſque ad deſertum, de colle Remmon ad Auſtrum Jeruſalem: & exaltabitur, & habitabit in loco ſuo, à porta Benjamin uſque ad locum portæ prioris, & uſque ad portam angulorum: & à turre Hananeel uſque ad torcularia regis.

11 Et habitabunt in ea, & anathema non erit ampliùs: ſed ſedebit Jeruſalem ſecura. C

12 Et hæc erit plaga, qua percutiet Dominus omnes Gentes, quæ pugnaverunt adverſus Jeruſalem: tabeſcet caro uniuſcujuſque ſtantis ſuper pedes ſuos, & oculi ejus contabeſcent in foraminibus ſuis, & lingua eorum contabeſcet in ore ſuo.

13 In die illa erit tumultus Domini magnus in eis: & apprehendet vir manum proximi ſui, & conſeretur manus ejus ſuper manum proximi ſui.

14 Sed & Judas pugnabit adverſus Jeruſalem: & congregabuntur divitiæ omnium Gentium in circuitu, aurum, & argentum, & veſtes multæ ſatis.

15 Et ſic erit ruina equi, & muli, & cameli, & aſini, & omnium jumentorum, quæ fuerint in caſtris illis, ſicut ruina hæc.

Digitized by Google

D 16 Et omnes qui reliqui fuerint de univerſis
Gentibus, quæ venerunt contra Jeruſalem, aſcen-
dent ab anno in annum, ut adorent Regem, Do-
minum exercituum, & celebrent feſtivitatem ta-
bernaculorum.
17 Et erit: qui non aſcenderit de familiis ter-
ræ ad Jeruſalem, ut adoret Regem Dominum exer-
cituum, non erit ſuper eos imber.
18 Quòd & ſi familia Ægypti non aſcende-
rit, & non venerit: nec ſuper eos erit, ſed
erit ruina, qua percutiet Dominus omnes Gen-
tes, quæ non aſcenderint ad celebrandam fe-
ſtivitatem tabernaculorum.
19 Hoc erit peccatum Ægypti, & hoc pecca-
tum omnium Gentium, quæ non aſcenderint ad
celebrandam feſtivitatem tabernaculorum.
20 In die illa erit quod ſuper frænum equi eſt:
ſanctum Domino: & erunt lebetes in domo Do-
mini quaſi phialæ coram altari.
21 Et erit omnis lebes in Jeruſalem & in Juda
ſanctificatus Domino exercituum: & venient
omnes immolantes, & ſument ex eis, & coquent
in eis: & non erit mercator ultrà in domo Do-
mini exercituum in die illo.

PROPHETIA MALACHIÆ.

Caput Primum.

Prophetia Malachiæ ad Iſraël, quem Dominus arguit ingratitudinis, quòd non agnoſcebat ſe in Jacob, unde deſcenderat, dilectum, rejecto Eſaü cum populo ſuo: ideò conqueritur ſe ab Iſraël non honorari neque timeri, quódque ſa.erdotes deſpiciant nomen Lomini, quorum rejicit ſ.crificia, gratam habens oblationem mundam quæ in omni loco ei offertur.

A 1 ONus verbi Domini ad Iſraël in
manu Malachiæ.
2 Dilexi vos, dicit Dominus, &
dixiſtis. In quo dilexiſti nos?
Nónne frater erat Eſaü Jacob, dicit Dominus,
& * dilexi Jacob, * Rom. 9.c.13.
3 Eſaü autem odio habui: & poſui montes ejus in
ſolitudinē, & hereditatē ejus in dracones deſerti.
4 Quòd ſi dixerit Idumæa: Deſtructi ſumus,
ſed revertentes ædificabimus quæ deſtructa ſunt:
Hæc dicit Dominus exercituum: Iſti ædifica-
bunt, & ego deſtruam: & vocabuntur termini im-
pietatis, & populus cui iratus eſt Dominus uſque
in æternum.
B 5 Et oculi veſtri videbunt: & vos dicetis: Ma-
gnificetur Dominus ſuper terminum Iſraël.
6 Filius honorat patrem, & ſervus dominum
ſuum: ſi ergo Pater ego ſum, ubi eſt honor meus?
& ſi Dominus ego ſum, ubi eſt timor meus, dicit
Dominus exercituum? ad vos, ô ſacerdotes, qui
deſpicitis nomen meum, & dixiſtis: In quo deſ-
peximus nomen tuum?
7 Offertis ſuper altare meum panem pollutum,
& dicitis: In quo polluimus te? In eo quòd dici-
tis: Menſa Domini deſpecta eſt.
C 8 Si offeratis cæcum ad immolandum, nónne
malum eſt? & ſi offeratis claudum, & languidum,
nónne malum eſt? offer illud duci tuo, ſi placue-
rit ei, aut ſi ſuſceperit faciem tuam, dicit Domi-
nus exercituum.
9 Et nunc deprecamini vultum Dei ut miſerea-
tur veſtri (de manu enim veſtra factum eſt hoc)
ſi quomodo ſuſcipiat facies veſtras, dicit Dominus
exercituum.
10 Quis eſt in vobis, qui claudat oſtia, & in-
cendat altare meum gratuitò? non eſt mihi vo-
luntas in vobis, dicit Dominus exercituum: &
munus non ſuſcipiam de manu veſtra.
* Pſal. 112.a.3. 11 * Ab ortu enim ſolis uſque ad occaſum,
magnum eſt nomen meum in Gentibus: & in om-
ni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo obla-
tio munda, quia magnum eſt nomen meum in
Gentibus, dicit Dominus exercituum.
12 Et vos polluiſtis illud in eo quod dicitis: Men- D
ſa Domini contaminata eſt: & quod ſuperponi-
tur, contemptibile eſt, cum igne qui illud devorat.
13 Et dixiſtis: Ecce de labore, & exufflaſtis
illud, dicit Dominus exercituum, & intuliſtis de
rapinis claudum, & languidum, & intuliſtis mu-
nus: numquid ſuſcipiam illud de manu veſtra,
dicit Dominus?
14 Maledictus doloſus, qui habet in grege ſuo
maſculum, & votum faciens immolat debile Do-
mino, quia rex magnūs ego, dicit Dominus exer-
cituum, & nomen meum horribile in Gentibus.

Caput II.

Comminatur Dominus ſe maledicturum benedictionibus ſacerdotum, niſi reſipiſcant: ipſius enim legem contemnunt, irritum facientes pactum Levi, qui hìc laudatur; tranſgreſſus eſt & Juda ducens alienigenas, quapropter non reſpiciet deinceps Dominus ad ſacrificium eorum: de uxore diligenda ſeu dimittenda: laborare fecerunt Dominum in ſermonibus ſuis.

1 ET nunc ad vos mandatum hoc, ô ſacerdotes. A
2 * Si nolueritis audire, & ſi nolueritis po- * Lev. 26.b.14.
nere ſuper cor, ut detis gloriam nomini meo, ait Deut.
Dominus exercituum: mittam in vos egeſtatem, 28.b.15.
& maledicam benedictionibus veſtris, & male-
dicam illis: quoniam non poſuiſtis ſuper cor.
3 Ecce ego projiciam vobis brachium, & diſper-
gam ſuper vultum veſtrum ſtercus ſollemnitatum
veſtrarum, & aſſumet vos ſecum.
4 Et ſcietis quia miſi ad vos mandatum iſtud,
ut eſſet pactum meum cum Levi, dicit Dominus
exercituum.
5 Pactum meum fuit cum eo vitæ & pacis: &
dedi ei timorem, & timuit me, & à facie nomi-
nis mei pavebat.
6 Lex veritatis fuit in ore ejus, & iniqui-
tas non eſt inventa in labiis ejus: in pace & in B
æquitate ambulavit mecum, & multos avertit ab
iniquitate.
7 Labia enim ſacerdotis cuſtodient ſcientiam,
& legem requirent ex ore ejus: quia angelus Do-
mini exercituum eſt.
8 Vos autem receſſiſtis de via, & ſcandalizaſtis
plurimos in lege: irritum feciſtis pactum Levi, di-
cit Dominus exercituum.
9 Propter quod & ego dedi vos contemptibiles,
& humiles omnibus populis, ſicut non ſervaſtis
vias

Digitized by Google

vias meas, & accepiſtis faciem in lege.
* Matt. 23. a. 9. Eph. 4. b. 6. 10 * Numquid non pater unus omnium no-
ſtrûm? numquid non Deus unus creavit nos? qua-
re ergo deſpicit unuſquiſque noſtrûm fratrem
ſuum, violans pactum patrum noſtrorum?
C 11 Tranſgreſſus eſt Juda, & abominatio facta eſt
in Iſraël, & in Jeruſalem: quia contaminavit Ju-
das ſanctificationem Domini, quam dilexit; &
habuit filiam dei alieni.
12 Diſperdet Dominus virum qui fecerit hoc,
magiſtrum & diſcipulum de tabernaculis Jacob, &
offerentem munus Domino exercituum.
13 Et hoc rurſum feciſtis, operiebatis lacrymis
altare Domini, fletu, & mugitu, ita ut non reſpi-
ciam ultrà ad ſacrificium, nec accipiam placabile
quid de manu veſtra.
14 Et dixiſtis: Quam ob cauſam? quia Domi-
nus teſtificatus eſt inter te, & uxorem pubertatis
tuæ, quam tu deſpexiſti: & hæc particeps tua, &
uxor fœderis tui.
D 15 Nónne unus fecit, & reſiduum ſpiritus ejus
eſt? Et quid unus quærit, niſi ſemen Dei? Cuſto-
dite ergo ſpiritum veſtrum, & uxorem adoleſcen-
tiæ tuæ noli deſpicere.
16 Cùm odio habueris, dimitte, dicit Domi-
nus Deus Iſraël: operiet autem iniquitas veſti-
mentum ejus, dicit Dominus exercituum: cuſto-
dite ſpiritum veſtrum, & nolite deſpicere.
17 Laborare feciſtis Dominum in ſermonibus
veſtris, & dixiſtis: In quo eum fecimus laborare?
In eo quòd dicitis: Omnis qui facit malum, bo-
nus eſt in conſpectu Domini, & tales ei placent:
aut certè ubi eſt Deus judicij?

CAPUT III.

De præcurſore Chriſti, & hujus adventu, ac futuro judicio: qui purgatis filiis Levi gratum habebit ſacrificium Juda & Jeruſalem: comminatur ſceleratis gravem ultionem; quos tamen ad ſe revocat, plurima bona converſis promittens: conqueritur de ingratitudine filiorum Iſraël, & quòd ipſum in decimis ſuis configant, quódque dicant Deo non eſſe curæ ſuos cultores, cujus contrarium tandem experientur.

A 1 ECce ego mitto angelum meum, & præparabit
Matt. 11. b. 10. viam ante faciem meam. Et ſtatim veniet ad
Mar. 1. a. 2. templum ſuum Dominator, quem vos quæritis; &
Luc. 1. b. 17. 7. d. 27. angelus teſtamenti, quem vos vultis. Ecce venit,
dicit Dominus exercituum:
2 Et quis poterit cogitare diem adventus ejus,
& quis ſtabit ad videndum eum? Ipſe enim quaſi
ignis conflans, & quaſi herba fullonum:
3 Et ſedebit conflans, & emundans argentum,
& purgabit filios Levi, & colabit eos quaſi aurum,
& quaſi argentum, & erunt Domino offerentes
ſacrificia in juſtitia.
4 Et placebit Domino ſacrificium Juda & Jeru-
ſalem, ſicut dies ſæculi, & ſicut anni antiqui.
B 5 Et accedam ad vos in judicio, & ero teſtis
velox maleficis, & adulteris, & perjuris, & qui
calumniantur mercedem mercenarij, viduas &
pupillos, & opprimunt peregrinum, nec timuerunt
me, dicit Dominus exercituum.
6 Ego enim Dominus, & non mutor: & vos
filij Jacob non eſtis conſumpti.
7 A diebus enim patrum veſtrorum receſſiſtis
* Zach. 1. a. 3. à legitimis meis, & non cuſtodiſtis. * Reverti-
mini ad me, & revertar ad vos, dicit Dominus
exercituum. Et dixiſtis: In quo revertemur?
8 Si affiget homo Deum, quia vos configitis
me? Et dixiſtis: In quo configimus te? In deci-
mis, & in primitiis.
9 Et in penuria vos maledicti eſtis, & me vos
configitis gens tota.
10 Inferte omnem decimam in horreum, & C
ſit cibus in domo mea, & probate me ſuper hoc,
dicit Dominus: ſi non aperuero vobis cataractas
cæli, & effudero vobis benedictionem uſque ad
abundantiam,
11 Et increpabo pro vobis devorantem, & non
corrumpet fructum terræ veſtræ; nec erit ſterilis
vinea in agro, dicit Dominus exercituum.
12 Et beatos vos dicent omnes Gentes: eritis
enim vos terra deſiderabilis, dicit Dominus exer-
cituum.
13 Invaluerunt ſuper me verba veſtra, dicit
Dominus.
14 Et dixiſtis: Quid locuti ſumus contra te? D
Dixiſtis: * Vanus eſt, qui ſervit Deo: & quod * Job. 1. b. 15.
emolumentum quia cuſtodivimus præcepta ejus,
& quia ambulavimus triſtes coram Domino exer-
cituum?
15 Ergo nunc beatos dicimus arrogantes: ſi-
quidem ædificati ſunt facientes impietatem; &
tentaverunt Deum, & ſalvi facti ſunt.
16 Tunc locuti ſunt timentes Dominum, unuſ-
quiſque cum proximo ſuo: Et attendit Dominus,
& audivit: & ſcriptus eſt liber monumenti coram
eo timentibus Dominum, & cogitantibus nomen
ejus.
17 Et erunt mihi, ait Dominus exercituum, in
die qua ego facio, in peculium: & parcam eis, ſi-
cut parcit vir filio ſuo ſervienti ſibi.
18 Et convertemini, & videbitis quid ſit inter
juſtum & impium, & inter ſervientem Deo, &
non ſervientem ei.

CAPUT IV.

Dies Domini inflammabit omnes facientes impietatem, evulſa ipſorum radice: orietur ſol juſtitiæ Deum timentibus, qui calcabunt impios: jubet reminiſci legis Moyſi: Elias antequam veniat dies Domini mittendus prædicitur, qui convertat cor patrum ad filios.

1 ECce enim dies veniet ſuccenſa quaſi cami- A
nus: & erunt omnes ſuperbi, & omnes fa-
cientes impietatem, ſtipula: & inflammabit eos
dies veniens, dicit Dominus exercituum, quæ non
derelinquet eis radicem & germen.
2 * Et orietur vobis timentibus nomen meum * Luc. 1. g. 78.
Sol juſtitiæ, & ſanitas in pennis ejus: & egredie-
mini, & ſalietis ſicut vituli de armento.
3 Et calcabitis impios, cùm fuerint cinis ſub B
planta pedum veſtrorum, in die qua ego facio, di-
cit Dominus exercituum.
4 * Mementote legis Moyſi ſervi mei, quam * Ex. 20. Deut. 4. ſ. 6.
mandavi ei in Horeb ad omnem Iſraël, præcepta
& judicia.
5 * Ecce ego mittam vobis Eliam prophetam, * Matt. 17. b. 10
antequam veniat dies Domini magnus, & horri- Mar. 9. b. 10.
bilis.
6 Et convertet cor patrum ad filios, & cor fi- Luc. 1. b. 17.
liorum ad patres eorum: ne fortè veniam, & per-
cutiam terram anathemate.

Digitized by Google

LIBER PRIMUS MACHABÆORUM.

Caput Primum.

Mortuo Alexandro Magno, qui Darium percuſſerat, ſucceſſit tandem in Græcia Antiochus illuſtris: ſub quo ſcelerati quidam ex filiis Iſraël profanarunt Jeruſalem: Antiochus autem, devicto Ptolemæo rege Ægypti, invaſit Jeruſalem, & ablatis omnibus vaſis templi ac theſauris, fecit cædẽ magnam, unde ortus eſt ingens planctus: ſimile fecit & princeps tributorum ab eo miſſus, incenſa Jeruſalem, plurimiſque in captivitatem ductis: Antiochus leges idololatriæ Judæis ſtatuit, ablatis cunctis divini cultus ceremoniis, & ædificato idolo deſolationis, renitentes miſerè trucidans: cujus edicta plurimi impij ſecuti ſunt, pij verò reſpuerunt, mortem potiùs ſubire parati.

A 1 ET factum eſt, poſtquam percuſſit Alexander Philippi Macedo, qui primus regnavit in Græcia, egreſſus de terra Cethim, Darium regem Perſarum & Medorum:

2 Conſtituit prælia multa, & obtinuit omnium munitiones, & interfecit reges terræ,

3 Et pertranſiit uſque ad fines terræ: & accepit ſpolia multitudinis Gentium: & ſiluit terra in conſpectu ejus.

4 Et congregavit virtutem, & exercitum fortem nimis: & exaltatum eſt, & elevatum cor ejus:

5 Et obtinuit regiones Gentium, & tyrannos: & facti ſunt illi in tributum.

6 Et poſt hæc decidit in lectum, & cognovit quia moreretur.

7 Et vocavit pueros ſuos nobiles, qui ſecum erant nutriti à juventute: & diviſit illis regnum ſuum, cùm adhuc viveret.

8 Et regnavit Alexander annis duodecim, & mortuus eſt.

9 Et obtinuerunt pueri ejus regnum, unuſquiſque in loco ſuo:

10 Et impoſuerunt omnes ſibi diademata poſt mortem ejus, & filij eorum poſt eos annis multis, & multiplicata ſunt mala in terra.

B 11 Et exiit ex eis radix peccatrix, Antiochus illuſtris, filius Antiochi regis, qui fuerat Romæ obſes: & regnavit in anno centeſimo trigeſimo ſeptimo regni Græcorum.

12 In diebus illis exierunt ex Iſraël filij iniqui, & ſuaſerunt multis, dicentes: Eamus, & diſponamus teſtamentum cum Gentibus, quæ circa nos ſunt: quia ex quo receſſimus ab eis, invenerunt nos multa mala.

13 Et bonus viſus eſt ſermo in oculis eorum.

14 Et deſtinaverunt aliqui de populo, & abierunt ad regem: & dedit illis poteſtatem ut facerent juſtitiam Gentium.

15 Et ædificaverunt gymnaſium in Jeroſolymis ſecundùm leges Nationum:

16 Et fecerunt ſibi præputia, & receſſerunt à teſtamento ſancto, & juncti ſunt Nationibus, & venumdati ſunt ut facerent malum.

17 Et paratum eſt regnum in conſpectu Antiochi, & cœpit regnare in terra Ægypti, ut regnaret ſuper duo regna. C

18 Et intravit in Ægyptum in multitudine gravi, in curribus, & elephantis, & equitibus, & copioſa navium multitudine:

19 Et conſtituit bellum adverſus Ptolemæum regem Ægypti, & veritus eſt Ptolemæus à facie ejus, & fugit, & ceciderunt vulnerati multi.

20 Et comprehendit civitates munitas in Terra Ægypti: & accepit ſpolia Terræ Ægypti.

21 Et convertit Antiochus, poſtquam percuſſit Ægyptum in centeſimo & quadrageſimo tertio anno: & aſcendit ad Iſraël:

22 Et aſcendit Jeroſolymam in multitudine gravi.

23 Et intravit in ſanctificationem cum ſuperbia, & accepit altare aureum, & candelabrum luminis, & univerſa vaſa ejus, & menſam propoſitionis, & libatoria, & phialas, & mortariola aurea, & velum, & coronas, & ornamentum aureum, quod in facie templi erat: & comminuit omnia. D

24 Et accepit argentum, & aurum, & vaſa concupiſcibilia: & accepit theſauſos occultos, quos invenit: & ſublatis omnibus abiit in terram ſuam.

25 Et fecit cædem hominum, & locutus eſt in ſuperbia magna.

26 Et factus eſt planctus magnus in Iſraël, & in omni loco eorum:

27 Et ingemuerunt principes, & ſeniores: virgines, & juvenes infirmati ſunt: & ſpecioſitas mulierum immutata eſt.

28 Omnis maritus ſumpſit lamentum: & quæ ſedebant in thoro maritali, lugebant:

29 Et commota eſt terra ſuper habitantes in ea, & univerſa domus Jacob induit confuſionem.

30 Et poſt duos annos dierum, miſit Rex principem tributorum in civitates Juda, & venit Jeruſalem cum turba magna.

31 Et locutus eſt ad eos verba pacifica in dolo: & crediderunt ei.

32 Et irruit ſuper civitatem repentè, & percuſſit eam plaga magna, & perdidit populum multum ex Iſraël.

33 Et accepit ſpolia civitatis: & ſuccendit eã igni, & deſtruxit domos ejus, & muros ejus in circuitu:

34 Et captivas duxerunt mulieres: & natos, & pecora poſſederunt.

35 Et ædificaverunt civitatem David muro magno & firmo, & turribus firmis, & facta eſt illis in arcem:

36 Et poſuerunt illic gentem peccatricem, viros iniquos, & convaluerunt in ea. & poſuerunt arma, & eſcas, & congregaverunt ſpolia Jeruſalem; E

37 Et repoſuerunt illic: & facti ſunt in laqueum magnum.

38 Et factum eſt hoc ad inſidias ſanctificationi, & in diabolum malum in Iſraël:

39 Et

39 Et effuderunt ſanguinem innocentem per circuitum ſanctificationis, & contaminaverunt ſanctificationem.

40 Et fugerunt habitatores Jeruſalem propter eos, & facta eſt habitatio exterorum, & facta eſt extera ſemini ſuo, & nati ejus reliquerunt eam.

41 Sanctificatio ejus deſolata eſt ſicut ſolitudo, * dies feſti ejus converſi ſunt in luctum, ſabbata ejus in opprobrium, honores ejus in nihilum.

* Tob. 2. b. 6. Amos 8. c. 10.

42 Secundùm gloriam ejus multiplicata eſt ignominia ejus: & ſublimitas ejus converſa eſt in luctum.

43 Et ſcripſit rex Antiochus omni regno ſuo, ut eſſet omnis populus, unus: & relinqueret unuſquiſque legem ſuam.

44 Et conſenſerunt omnes Gentes ſecundùm verbum regis Antiochi:

45 Et multi ex Iſraël conſenſerunt ſervituti ejus, & ſacrificaverunt idolis, & coinquinaverunt ſabbatum.

F 46 Et miſit Rex libros per manus nuntiorum in Jeruſalem, & in omnes civitates Juda: ut ſequerentur leges Gentium terræ,

47 Et prohiberent holocauſta, & ſacrificia, & placationes fieri in templo Dei,

48 Et prohiberent celebrari ſabbatum, & dies ſolemnes:

49 Et juſſit coinquinari ſancta, & ſanctum populum Iſraël.

50 Et juſſit ædificari aras, & templa, & idola, & immolari carnes ſuillas, & pecora communia,

51 Et relinquere filios ſuos incircumciſos, & coinquinari animas eorum in omnibus immundis, & abominationibus, ita ut obliviſcerentur legem, & immutarent omnes juſtificationes Dei.

52 Et quicumque non feciſſent ſecundùm verbum regis Antiochi, morerentur.

53 Secundùm omnia verba hæc ſcripſit omni regno ſuo: & præpoſuit principes populo, qui hæc fieri cogerent.

54 Et juſſerunt civitatibus Juda ſacrificare.

55 Et congregati ſunt multi de populo, ad eos qui dereliquerant legem Domini: & fecerunt mala ſuper terram:

56 Et effugaverunt populum Iſraël in abditis, & in abſconditis fugitivorum locis.

G 57 Die quinta decima menſis Caſleu, quinto & quadrageſimo & centeſimo anno, ædificavit rex Antiochus abominandum idolum deſolationis ſuper altare Dei, & per univerſas civitates Juda in circuitu ædificaverunt aras:

58 Et ante januas domorum, & in plateis incendebant thura, & ſacrificabant:

59 Et libros legis Dei combuſſerunt igni, ſcindentes eos:

60 Et apud quemcumque inveniebantur libri teſtamenti Domini, & quicumque obſervabat legem Domini, ſecundùm edictum regis trucidabant eum.

61 In virtute ſua faciebant hæc populo Iſraël, qui inveniebatur in omni * menſe & menſe in civitatibus.

* In omni menſe in civitatibus.

62 Et quinta & vigeſima die menſis ſacrificabant ſuper aram, quæ erat contra altare.

63 Et mulieres, quæ circumcidebant filios ſuos, trucidabantur ſecundùm juſſum regis Antiochi,

64 Et ſuſpendebant pueros à cervicibus per univerſas domos eorum: & eos, qui circumciderant illos, trucidabant.

65 Et multi de populo Iſraël definierunt apud ſe, ut non manducarent immunda: & elegerunt magis mori, quàm cibis coinquinari immundis:

66 Et noluerunt infringere legem Dei ſanctam, & trucidati ſunt:

67 Et facta eſt ira magna ſuper populum valdè.

CAPUT II.

Mathathias cum filiis luget afflictionem civitatis, & ſanctorum profanationem; oſtenſiſque ſignis mæſtitiæ, reſpondet his qui à rege miſſi erant, nec ſe nec cognationem ſuam impio decreto obtemperaturos, occiſiſque idololatra Judæo & regis miniſtro, fugit cum filiis in montes: plurimi nolentes obtemperare trucidantur, cum nollent ſabbato inimicis reſiſtere: Mathathias collecto piorum exercitu, revocat Dei cultum, deſtructa idololatria, cæſoque Antiochi præſidio: & moriturus hortatur filios, ut patrum exemplo ſemper tueantur legem Domini, dans Simonem filium ſuum in conſultorem, & Judam in militia principem:

1 IN diebus illis ſurrexit Mathathias filius Joannis, filij Simeonis, ſacerdos ex filiis Joarib ab Jeruſalem, & conſedit in monte Modin: A

2 Et habebat filios quinque, Joannem, qui cognominabatur Gaddis:

3 Et Simonem, qui cognominabatur Thaſi:

4 Et Judam, qui vocabatur Machabæus:

5 Et Eleazarum, qui cognominabatur Abaron, & Jonathan, qui cognominabatur Apphus.

6 Hi viderunt mala, quæ fiebant in populo Juda, & in Jeruſalem.

7 Et dixit Mathathias: Væ mihi, ut quid natus ſum videre contritionem populi mei, & contritionem civitatis ſanctæ, & ſedere illic, cùm datur in manibus inimicorum?

8 Sancta in manu extraneorum facta ſunt: templum ejus ſicut homo ignobilis. C

9 Vaſa gloriæ ejus captiva abducta ſunt: trucidati ſunt ſenes ejus in plateis, & juvenes ejus ceciderunt in gladio inimicorum.

10 Quæ gens non hereditavit regnum ejus, & non obtinuit ſpolia ejus?

11 Omnis compoſitio ejus ablata eſt. Quæ erat libera, facta eſt ancilla.

12 Ecce ſancta noſtra, & pulchritudo noſtra, & claritas noſtra deſolata eſt, & coinquinaverunt ea Gentes. B

13 Quò ergo nobis adhuc vivere?

14 Et ſcidit veſtimenta ſua Mathathias, & filij ejus: & operuerunt ſe ciliciis: & planxerunt valdè.

15 Et venerunt illuc qui miſſi erant à rege Antiocho, ut cogerent eos, qui confugerant in civitatem Modin, immolare, & accendere thura, & à lege Dei diſcedere.

16 Et multi de populo Iſraël conſentientes acceſſerunt ad eos: ſed Mathathias, & filij ejus conſtanter ſteterunt.

17 Et reſpondentes qui miſſi erant ab Antiocho, dixerunt Mathathiæ: Princeps & clariſſimus & magnus es in hac civitate, & ornatus filiis & fratribus.

18 Ergo accede prior, & fac juſſum regis, ſicut fecerunt

Digitized by Google

fecerunt omnes Gentes, & viri Juda, & qui remanſerunt in Jeruſalem: & eris tu, & filij tui, inter amicos regis, & amplificatus auro & argento, & muneribus multis.

19 Et reſpondit Mathathias, & dixit magna voce: Et ſi omnes Gentes regi Antiocho obediunt, ut diſcedat unuſquiſque à ſervitute legis patrum ſuorum, & conſentiat mandatis ejus:

20 Ego, & filij mei, & fratres mei, obediemus legi patrum noſtrorum.

21 Propitius ſit nobis Deus: non eſt nobis utile relinquere legem & juſtitias Dei:

C 22 Non audiemus verba regis Antiochi, nec ſacrificabimus tranſgredientes legis noſtræ mandata, ut eamus altera via.

23 Et ut ceſſavit loqui verba hæc, acceſſit quidam Judæus in omniū oculis ſacrificare idolis ſuper aram in civitate Modin, ſecundùm juſſum regis:

24 Et vidit Mathathias, & doluit, & contremuerunt renes ejus, & accenſus eſt furor ejus ſecundùm judicium legis, & inſiliens trucidavit eum ſuper aram:

25 Sed & virum, quem rex Antiochus miſerat, qui cogebat immolare, occidit in ipſo tempore, & aram deſtruxit,

*Nu.25. c.13. 26 Et zelatus eſt legem, * ſicut fecit Phinees Zamri filio Salomi.

27 Et exclamavit Mathathias voce magna in civitate, dicens: Omnis, qui zelum habet legis ſtatuens teſtamentum, exeat poſt me.

28 Et fugit ipſe, & filij ejus in montes, & reliquerunt quæcumque habebant in civitate.

29 Tunc deſcenderunt multi quærentes judicium, & juſtitiam, in deſertum:

30 Et ſederunt ibi ipſi, & filij eorum, & mulieres eorum, & pecora eorum: quoniam inundaverunt ſuper eos mala.

D 31 Et renuntiatum eſt viris regis, & exercitui, qui erat in Jeruſalem civitate David, quoniam diſceſſiſſent viri quidam, qui diſſipaverunt mandatum regis, in loca occulta in deſerto, & abiiſſent poſt illos multi.

32 Et ſtatim perrexerunt ad eos, & conſtituerunt adverſus eos prælium in die ſabbatorum,

33 Et dixerunt ad eos: Reſiſtitis & nunc adhuc? exite, & facite ſecundùm verbum regis Antiochi, & vivetis.

34 Et dixerunt: Non exibimus, neque faciemus verbum regis, ut polluamus diem ſabbatorum.

35 Et concitaverunt adverſus eos prælium.

36 Et non reſponderunt eis, nec lapidem miſerunt in eos, nec oppilaverunt loca occulta,

37 Dicentes: Moriamur omnes in ſimplicitate noſtra: & teſtes erunt ſuper nos cælum & terra, quòd injuſtè perditis nos.

38 Et intulerunt illis bellum ſabbatis: & mortui ſunt ipſi, & uxores eorum, & filij eorum, & pecora eorum, uſque ad mille animas hominum.

39 Et cognovit Mathathias, & amici ejus, & luctum habuerunt ſuper eos valdè:

40 Et dixit vir proximo ſuo: Si omnes fecerimus ſicut fratres noſtri fecerunt, & non pugnaverimus adverſus gentes pro animabus noſtris, & juſtificationibus noſtris: nunc citiùs diſperdēt nos à terra.

41 Et cogitaverunt in die illa, dicentes: Omnis homo quicumque venerit ad nos in bello die ſabbatorum, pugnemus adverſus eum: & non moriemur omnes, ſicut mortui ſunt fratres noſtri in occultis. E

42 Tunc congregata eſt ad eos ſynagoga Aſſidæorum fortis viribus ex Iſraël, omnis voluntarius in lege:

43 Et omnes, qui fugiebant à malis, additi ſunt ad eos, & facti ſunt illis ad firmamentum.

44 Et collegerunt exercitum, & percuſſerunt peccatores in ira ſua, & viros iniquos in indignatione ſua: & ceteri fugerunt ad nationes, ut evaderent.

45 Et circuivit Mathathias, & amici ejus, & deſtruxerunt aras:

46 Et circumciderunt pueros incircumciſos quotquot invenerunt in finibus Iſraël: & in fortitudine.

47 Et perſecuti ſunt filios ſuperbiæ, & proſperatum eſt opus in manibus eorum:

48 Et obtinuerunt legem de manibus gentium, & de manibus regum: & non dederunt cornu peccatori.

49 Et appropinquaverunt dies Mathathiæ moriendi, & dixit filiis ſuis: Nunc confortata eſt ſuperbia, & caſtigatio, & tempus everſionis, & ira indignationis. F

50 Nunc ergo, ô filij, æmulatores eſtote legis, & date animas veſtras pro teſtamento patrum veſtrorum,

51 Et mementote operum patrum, quæ fecerunt in generationibus ſuis: & accipietis gloriam magnam, & nomen æternum.

52 * Abraham nónne in tentatione inventus eſt fidelis: & reputatum eſt ei ad juſtitiam? * Gen. 22.a.1.

53 * Joſeph in tempore anguſtiæ ſuæ cuſtodivit mandatum, & factus eſt dominus Ægypti. * Gen. 41.c.40.

54 * Phinees pater noſter, zelando zelum Dei, accepit teſtamentum ſacerdotij æterni. * Num. 25.c.13. Eccl.45. d.28.

55 * Jeſus dum implevit verbum, factus eſt dux in Iſraël. * Joſ.1. a.2.

56 * Caleb, dum teſtificatur in Eccleſia, accepit hereditatem. * Num. 14.a.6. Joſ.14. d.14.

57 * David in ſua miſericordia conſecutus eſt ſedem regni in ſæcula. * 2.Reg. 2.a.4.

58 * Elias dum zelat zelum legis, receptus eſt in cælum. * 4.Reg. 2.b.11.

59 * Ananias & Azarias & Miſaël credentes liberati ſunt de flamma. * Dan.3. e.50.

60 * Daniel in ſua ſimplicitate liberatus eſt de ore leonum. * Dan 6 f.22.

61 Et ita cogitate per generationem & generationem: quia omnes qui ſperant in eum, non infirmantur.

62 Et à verbis viri peccatoris ne timueritis: quia gloria ejus, ſtercus & vermis eſt:

63 Hodie extollitur, & cras non invenietur, quia converſus eſt in terrā ſuam, & cogitatio ejus periit.

64 Vos ergo filij confortamini, & viriliter agite in lege: quia in ipſa glorioſi eritis.

65 Et ecce Simon frater veſter, ſcio quòd vir conſilij eſt: ipſum audite ſemper, & ipſe erit vobis pater.

66 Et

Digitized by Google

66 Et Judas Machabæus fortis viribus à juventute ſua, ſit vobis princeps militiæ, & ipſe aget bellum populi.

67 Et adducetis ad vos omnes factores legis: & vindicate vindictam populi veſtri.

68 Retribuite retributionem Gentibus, & intendite in præceptum legis.

69 Et benedixit eos, & appoſitus eſt ad patres ſuos.

70 Et defunctus eſt anno centeſimo & quadrageſimo ſexto: & ſepultus eſt à filiis ſuis in ſepulchris patrum ſuorum in Modin, & planxerunt eum omnis Iſraël planctu magno.

CAPUT III.

Judas Machabæus dux eximius prædicatur; qui perambulans civitates Judæ, trucidabat omnes impios; & occiſo duce Apollonio, ejúſque exercitu diſperſo, vicit cum paucis potentiſſimum Syriæ exercitum unà cum duce Serone: iratus autem ob hoc rex Antiochus, profectus in Perſidem conſtituit Lyſiam viceregem, dato belli in Judæos apparatu, qui miſit contra terrā Juda Gorgiam cum exercitu: Judas autem & ſui ad bellum ſe parant, maximè operibus pœnitentiæ & oratione ad Deum.

A 1 ET ſurrexit Judas, qui vocabatur Machabæus. filius ejus pro eo:

2 Et adjuvabant eum omnes fratres ejus, & univerſi qui ſe conjunxerant patri ejus, & præliabantur prælium Iſraël cum lætitia.

3 Et dilatavit gloriam populo ſuo, & induit ſe loricam ſicut gigas, & ſuccinxit ſe arma bellica ſua in præliis, & protegebat caſtra gladio ſuo.

4 Similis factus eſt leoni in operibus ſuis, & ſicut catulus leonis rugiens in venatione.

5 Et perſecutus eſt iniquos perſcrutans eos: & qui conturbabant populum ſuum, eos ſuccendit flammis:

6 Et repulſi ſunt inimici ejus præ timore ejus, & omnes operarij iniquitatis conturbati ſunt: & directa eſt ſalus in manu ejus.

7 Et exacerbabat reges multos, & lætificabat Jacob in operibus ſuis, & in ſæculum memoria ejus in Benedictione.

8 Et perambulavit civitates Juda, & perdidit impios ex eis, & avertit iram ab Iſraël.

9 Et nominatus eſt uſque ad noviſſimum terræ, & congregavit pereuntes.

B 10 Et congregavit Apollonius Gentes, & à Samaria virtutem multam & magnam, ad bellandum contra Iſraël.

11 Et cognovit Judas, & exiit obviàm illi: & percuſſit, & occidit illum: & ceciderunt vulnerati multi, & reliqui fugerunt.

12 Et accepit ſpolia eorum: & gladium Apollonij abſtulit Judas, & erat pugnans in eo omnibus diebus.

13 Et audivit Seron princeps exercitus Syriæ, quòd congregavit Judas congregationem fidelium & Eccleſiam ſecum,

14 Et ait: Faciam mihi nomen, & glorificabor in regno, & debellabo Judam, & eos qui cum ipſo ſunt, qui ſpernebant verbum regis.

15 Et præparavit ſe: & aſcenderunt cum eo caſtra impiorum, fortes auxiliarij, ut facerent vindictam in filios Iſraël.

16 Et appropinquaverunt uſque ad Bethoron: & exivit Judas obviàm illi cum paucis.

17 Ut autem viderunt exercitum venientem ſibi obviàm, dixerunt Judæ: Quomodo poterimus pauci pugnare contra multitudinem tantam, & tam fortem, & nos fatigati ſumus jejunio hodie? C

18 Et ait Judas: Facile eſt concludi multos in manus paucorum: & non eſt differentia in conſpectu Dei cæli liberare in multis, & in paucis:

19 Quoniam non in multitudine exercitus victoria belli, ſed de cælo fortitudo eſt.

20 Ipſi veniunt ad nos in multitudine contumaci & ſuperbia, ut diſperdant nos, & uxores noſtras, & filios noſtros, & ut ſpolient nos:

21 Nos verò pugnabimus pro animabus noſtris, & legibus noſtris:

22 Et ipſe Dominus conteret eos ante faciem noſtram: vos autem ne timueritis eos.

23 Ut ceſſavit autem loqui, inſiluit in eos ſubitò: & contritus eſt Seron, & exercitus ejus in conſpectu ipſius:

24 Et perſecutus eſt eum in deſcenſu Bethoron uſque in campum, & ceciderunt ex eis octingenti viri, reliqui autem fugerunt in terram Philiſthim.

25 Et cecidit timor Judæ, ac fratrum ejus, & formido ſuper omnes gentes in circuitu eorum.

26 Et pervenit ad regem nomen ejus, & de præliis Judæ narrabant omnes gentes. D

27 Ut audivit autem rex Antiochus ſermones iſtos, iratus eſt animo: & miſit, & congregavit exercitum univerſi regni ſui, caſtra fortia valdè.

28 Et aperuit ærarium ſuum, & dedit ſtipendia exercitui in annum: & mandavit illis ut eſſent parati ad omnia.

29 Et vidit quòd defecit pecunia de theſauris ſuis, & tributa regionis modica propter diſſenſionem, & plagam, quam fecit in terra, ut tolleret legitima: quæ erant à primis diebus:

30 Et timuit ne non haberet ut ſemel & bis, in ſumptus & donaria, quæ dederat antè larga manu: & abundaverat ſuper reges, qui ante eum fuerant.

31 Et conſternatus erat animo valdè, & cogitavit ire in Perſidem, & accipere tributa regionum, & congregare argentum multum.

32 Et reliquit Lyſiam hominem nobilem de genere regali, ſuper negotia regia, à flumine Euphrate uſque ad flumen Ægypti:

33 Et ut nutriret Antiochum filium ſuum, donec rediret: E

34 Et tradidit ei medium exercitum, & elephantos: & mandavit ei de omnibus quæ volebat, & de inhabitantibus Judæam & Jeruſalem:

35 Et ut mitteret ad eos exercitum, ad conterendam & extirpandam virtutem Iſraël, & reliquias Jeruſalem, & auferendam memoriā eorum de loco:

36 Et ut conſtitueret habitatores filios alienigenas in omnibus finibus eorum, & ſorte diſtribueret terram eorum.

37 Et rex aſſumpſit partem exercitus reſidui, & exivit ab Antiochia civitate regni ſui, anno centeſimo & quadrageſimo ſeptimo: & transfretavit Euphraten flumen, & perambulabat ſuperiores regiones.

38 Et elegit Lyſias Ptolemæum filium Dorymini, & Nicanorem, & Gorgiam, viros potentes ex amicis regis:

39 Et

39 Et miſit cum eis quadraginta millia virorum, & ſeptem millia equitum, ut venirent in terram Juda, & diſperderent eam ſecundùm verbũ regis.

40 Et proceſſerunt cum univerſa virtute ſua, & venerunt, & applicuerunt Emmaum in terra campeſtri.

41 Et audierunt mercatores regionum nomen eorum: & acceperunt argentum & aurum multum valdè, & pueros: & venerunt in caſtra, ut acciperent filios Iſraël in ſervos; & additi ſunt ad eos exercitus Syriæ, & terræ alienigenarum.

F 42 Et vidit Judas, & fratres ejus, quia multiplicata ſunt mala, & exrercitus applicabãt ad fines eorum: & cognoverunt verba regis, quæ mandavit populo facere in interitum & conſummationem:

43 Et dixerunt unuſquiſque ad proximum ſuum: Erigamus dejectionem populi noſtri, & pugnemus pro populo noſtro, & ſanctis noſtris.

44 Et congregatus eſt conventus ut eſſent parati in prælium; & ut orarent, & peterent miſericordiam & miſerationes.

45 Et Jeruſalem non habitabatur, ſed erat ſicut deſertum: non erat qui ingrederetur & egrederetur de natis ejus: & ſanctum conculcabatur: & filij alienigenarum erant in arce, ibi erat habitatio Gentium: & ablata eſt voluptas à Jacob, & defecit ibi tibia & cithara.

46 Et congregati ſunt, & venerunt in Maſpha contra Jeruſalem: quia locus orationis erat in Maſpha antè in Iſraël.

47 Et jejunaverunt illa die, & induerunt ſe ciliciis, & cinerem impoſuerunt capiti ſuo, & diſciderunt veſtimenta ſua:

48 Et expanderũt libros legis, de quibus ſcrutabãtur Gentes ſimilitudinem ſimulachrorum ſuorum:

G 49 Et attulerunt ornamenta ſacerdotalia, & primitias, & decimas: & ſuſcitaverunt Nazaræos, qui impleverant dies:

50 Et clamaverunt voce magna in cælum, dicentes: Quid faciemus iſtis, & quò eos ducemus?

51 Et ſancta tua conculcata ſunt, & contaminata ſunt, & ſacerdotes tui facti ſunt in luctum, & in humilitatem.

52 Et ecce Nationes convenerunt adverſum nos ut nos diſperdant: tu ſcis quæ cogitant in nos.

53 Quomodo poterimus ſubſiſtere ante faciem eorum, niſi tu Deus adjuves nos?

54 Et tubis exclamaverunt voce magna.

55 Et poſt hæc conſtituit Judas duces populi, tribunos, & centuriones, & pentacontarchos, & decuriones.

56 * Et dixit his, qui ædificabant domos, & ſponſabant uxores, & plantabant vineas, & formidoloſis, ut redirent unuſquiſque in domum ſuam ſecundùm legem.

* Deut. 20. a. 5. b. 6. 7. 8. Judic. 7. a. 3.

57 Et moverunt caſtra, & collocaverunt ad Auſtrum Emmaum.

58 Et ait Judas: Accingimini, & eſtote filij potentes, & eſtote parati in manè, ut pugnetis adverſus Nationes has, quæ convenerunt adverſus nos, diſperdere nos & ſancta noſtra:

59 Quoniam melius eſt nos mori in bello, quàm videre mala gentis noſtræ, & ſanctorum.

60 Sicut autem fuerit voluntas in cælo, ſic fiat.

CAPUT IV.

Gorgias quærit Judam: at hic ſuos hortatus fudit hoſtes, rurſúmque Gorgia exercitu fuſo colligit ſpolia; & iterum fuſis ad Deum precibus, devincit Lyſiæ exercitum, ac poſtmodum purificato templo, novum erigit altare: & omnibus quæ ad Dei cultum requirebantur præparatis, ſacrificiiſque oblatis, magna lætitia celebrant illius dedicationem diebus octo; ſtatuto etiam hujus dedicationis annuo feſto ad dies octo.

1 ET aſſumpſit Gorgias quinque millia virorum, & mille equites electos: & moverunt caſtra nocte, A

2 Ut applicarent ad caſtra Judæorum, & percuterent eos ſubitò: & filij, qui erant ex arce, erant illis duces.

3 Et audivit Judas, & ſurrexit ipſe, & potentes, percutere virtutem exercituum regis, qui erant in Emmaum.

4 Adhuc enim diſperſus erat exercitus à caſtris.

5 Et venit Gorgias in caſtra Judæ noctu, & neminem invenit: & quærebat eos in montibus: quoniam dixit: Fugiunt hi à nobis.

6 Et cùm dies factus eſſet, apparuit Judas in campo cum tribus millibus virorum tantùm, qui tegumenta & gladios non habebant:

7 Et viderunt caſtra Gentium valida, & loricatos, & equitatus in circuitu eorum, & hi docti ad prælium.

8 Et ait Judas viris, qui ſecum erant: Ne timueritis multitudinem eorum, & impetum eorum ne formidetis.

9 * Mementote qualiter ſalvi facti ſunt patres noſtri in mari rubro, cùm ſequeretur eos Pharao cum exercitu multo.

* Exod. 14. b. 9.

10 Et nunc clamemus in cælum; & miſerebitur noſtri Dominus, & memor erit teſtamenti patrum noſtrorum, & conteret exercitum iſtum ante faciem noſtram hodie:

11 Et ſcient omnes gentes, quia eſt qui redimat & liberet Iſraël.

12 Et elevaverunt alienigenæ oculos ſuos, & viderunt eos venientes ex adverſo.

13 Et exierunt de caſtris in prælium, & tuba cecinerunt hi qui erant cum Juda. B

14 Et congreſſi ſunt: & contritæ ſunt Gentes, & fugerunt in campum.

15 Noviſſimi autem omnes ceciderunt in gladio, & perſecuti ſunt eos uſque Gezeron, & uſque in campos Idumææ, & Azoti, & Jamniæ: & ceciderunt ex illis uſque ad tria millia virorum.

16 Et reverſus eſt Judas, & exercitus ejus, ſequens eum.

17 Dixítque ad populum: Non concupiſcatis ſpolia: quia bellum contra nos eſt,

18 Et Gorgias & exercitus ejus prope nos in monte: ſed ſtate nunc contra inimicos noſtros, & expugnate eos, & ſumetis poſteà ſpolia ſecuri.

19 Et adhuc loquente Juda, hæc, ecce apparuit pars quædam proſpiciens de monte.

20 Et vidit Gorgias quòd in fugam converſi ſunt ſui, & ſuccenderunt caſtra: fumus enim, qui videbatur, declarabat quod factum eſt.

21 Quibus illi conſpectis timuerunt valdè, aſpicientes ſimul & Judam, & exercitum in campo paratum ad prælium. C

22 Et fugerunt omnes in campum alienigenarũ.

Digitized by Google

23 Et Judas reverſus eſt ad ſpolia caſtrorum, & acceperunt aurum multum, & argentũ, & hyacinthum, & purpuram marinam, & opes magnas.

24 Et converſi, hymnum canebant, & benedicebant Deum in cælum, quoniam bonus eſt, quoniam in ſæculum miſericordia ejus.

25 Et facta eſt ſalus magna in Iſraël in die illa.

26 Quicumque autem alienigenarum evaſerunt, venerunt, & nuntiaverunt Lyſiæ univerſa quæ acciderant.

27 Quibus ille auditis, conſternatus animo deficiebat: quòd non qualia voluit, talia contigerunt in Iſraël, & qualia mandavit rex.

28 Et ſequenti anno congregavit Lyſias virorum electorum ſexaginta millia, & equitum quinque millia, ut debellaret eos.

29 Et venerunt in Judæam, & caſtra poſuerunt in Bethoron, & occurit illis Judas cum decem millibus viris.

D 30 Et viderunt exercitum fortem, & oravit, & dixit: Benedictus es ſalvator Iſraël: * qui contriviſti impetum potentis in manu ſervi tui David, * & tradidiſti caſtra alienigenarum in manu Jonathæ filij Saul, & armigeri ejus.

* 1. Reg. 17. g. 50.
* 1. Reg. 14. b. 13.

31 Conclude exercitum iſtum in manu populi tui Iſraël, & confundãtur in exercitu ſuo & equitibus.

32 Da illis formidinem, & tabefac audaciam virtutis eorum, & commoveantur contritione ſua.

33 Dejice illos gladio diligentium te: & collaudent te omnes, qui noverunt nomen tuum, in hymnis.

34 Et commiſerunt prælium: & ceciderunt de exercitu Lyſiæ quinque millia virorum.

35 Videns autem Lyſias fugam ſuorum, & Judæorum audaciam, & quòd parati ſunt aut vivere, aut mori fortiter, abiit Antiochiam, & elegit milites, ut multiplicati rurſus venirent in Judæam.

E 36 Dixit autem Judas, & fratres ejus: Ecce contriti ſunt inimici noſtri: aſcendamus nunc mundare ſancta, & renovare.

37 Et congregatus eſt omnis exercitus, & aſcenderunt in montem Sion.

38 Et viderunt ſanctificationem deſertam, & altare profanatum, & portas exuſtas, & in atriis virgulta nata ſicut in ſaltu vel in montibus, & paſtophoria diruta.

39 Et ſciderunt veſtimenta ſua, & planxerunt planctu magno, & impoſuerunt cinerem ſuper caput ſuum.

40 Et ceciderunt in faciem ſuper terram, & exclamaverunt tubis ſignorũ, & clamaverunt in cęlũ.

41 Tunc ordinavit Judas viros, ut pugnarent adverſus eos qui erant in arce, donec emundarent ſancta.

42 Et elegit ſacerdotes ſine macula, voluntatem habentes in lege Dei:

43 Et mundaverunt ſancta, & tulerunt lapides contaminationis in locum immundum.

44 Et cogitavit de altari holocauſtorum, quod profanatum erat, quid de eo faceret.

45 Et incidit illis conſiliũ bonum ut deſtruerent illud: ne forte illis eſſet in opprobrium, quia contaminaverunt illud Gentes, & demoliti ſunt illud.

46 Et repoſuerunt lapides in monte domus in loco apto, quoadusque veniret propheta, & reſponderet de eis.

47 Et acceperunt lapides integros ſecundùm legem; & ædificaverunt altare novum, ſecundùm illud quod fuit priùs: F

48 Et ædificaverunt ſancta, & quæ intra domum erant intrinſecus: & ædem, & atria ſanctificaverunt.

49 Et fecerunt vaſa ſancta nova, & intulerunt candelabrum, & altare incenſorum, & menſam in templum.

50 Et incenſum poſuerunt ſuper altare, & accenderunt lucernas, quæ ſuper candelabrum erant, & lucebant in templo.

51 Et poſuerunt ſuper menſam panes, & appenderunt vela, & conſummaverunt omnia opera quæ fecerant.

52 Et ante matutinum ſurrexerunt quinta & vigeſima die menſis noni (hic eſt menſis Caſleu) centeſimi quadrageſimi octavi anni:

53 Et obtulerunt ſacrificium ſecundùm legem, ſuper altare holocauſtorum novum quod fecerunt.

54 Secundùm tempus & ſecundùm diem, in qua contaminaverunt illud Gentes, in ipſa renovatum eſt in canticis, & citharis, & cinyris, & in cymbalis. G

55 Et cecidit omnis populus in faciem, & adoraverunt, & benedixerunt in cælum eum, qui proſperavit eis.

56 Et fecerunt dedicationem altaris diebus octo, & obtulerunt holocauſta cum lætitia, & ſacrificium ſalutaris & laudis.

57 Et ornaverunt faciem templi coronis aureis & ſcutulis: & dedicaverunt portas, & paſtophoria, & impoſuerunt eis januas.

58 Et facta eſt lætitia in populo magna valdè, & averſum eſt opprobrium Gentum.

59 * Et ſtatuit Judas, & fratres ejus, & univerſa eccleſia Iſraël, ut agatur dies dedicationis altaris in temporibus ſuis, ab anno in annum, per dies octo: à quinta & vigeſima die menſis Caſleu, cum lætitia & gaudio.

* Joan. 10. d. 22.

60 Et ædificaverunt in tempore illo montem Sion, & per circuitum muros altos, & turres firmas, nequando venirent Gentes, & conculcarent eum ſicut anteà fecerunt.

61 Et collocavit illic exercitum, ut ſervarent eum, & munivit eum ad cuſtodiendam Bethſuram, ut haberet populus munitionem contra faciem Idumææ.

CAPUT V.

Percuſſit Judas plurimas Gentes finitimas: obſeſſóſque Galaaditas & Galileos ipſe una cum fratre Simone liberat: & devicto ſemel atque iterùm Timotheo, captáque civitate Ephron, quæ tranſitum ipſi præbere noluerat, & omni maſculo ipſius interempto; tandem integro numero læti revertuntur in montem Sion ad ſacrificandum Domino, intereà qui relicti fuerant duces in Jeruſalem, dum contra Judæ præceptum pugnant adverſus Gentes, cæduntur: Judas verò percutit Chebron & Azotum, ſubverſis ipſarum ſimulachris.

1 ET factum eſt, ut audierunt Gentes in circuitu, quia ædificatum eſt altare & ſanctuarium ſicut priùs, iratæ ſunt valdè: A

2 Et cogitabant tollere genus Jacob, qui erant inter eos, & cœperunt occidere de populo, & perſequi.

Digitized by Google

3 Et debellabat Judas filios Eſaü in Idumæa,& eos qui erant in Acrabathane, quia circumſedebant Iſraëlitas, & percuſſit eos plaga magna.

4 Et recordatus eſt malitiam filiorum Bean,qui erant populo in laqueum, & in ſcandalum, inſidiantes ei in via.

5 Et concluſi ſunt ab eo in turribus,& applicuit ad eos,& anathematizavit eos, & incendit turres eorum igni, cum omnibus qui in eis erant.

6 Et tranſivit ad filios Ammon, & invenit manum fortem,.& populum copioſum, & Timotheum ducem ipſorum:

7 Et commiſit cum eis prælia multa,& contriti ſunt in conſpectu eorum, & percuſſit eos:

8 Et cepit Gazer civitatem,& filias ejus,& reverſus eſt in Judæam.

9 Et congregatæ ſunt gentes quæ ſunt in Galaad, adverſus Iſraëlitas qui erant in finibus eorum, ut tollerent eos: & fugerunt in Datheman munitionem,

10 Et miſerunt litteras ad Judam & fratres ejus, dicentes: Congregatæ ſunt adverſum nos gentes per circuitum, ut nos auferant:

B 11 Et parant venire, & occupare munitionem, in quam confugimus:& Timotheus eſt dux exercitus eorum.

12 Nunc ergo veni, & eripe nos de manibus eorum, quia cecidit multitudo de nobis.

13 Et omnes fratres noſtri, qui erant in locis Tubin,interfecti ſunt: & captivas duxerunt uxores eorum, & natos, & ſpolia, & peremerunt illic ferè mille viros.

14 Et adhuc epiſtolæ legebantur, & ecce alij nuntij venerunt de Galilæa conſciſſis tunicis,nuntiantes ſecundùm verba hæc:

15 Dicentes conveniſſe adverſum ſe à Ptolemaida, & Tyro, & Sidone: & repleta eſt omnis Galilæa alienigenis, ut nos conſumant.

16 Ut audivit autem Judas, & populus, ſermones iſtos, convenit eccleſia magna cogitare quid facerent fratribus ſuis, qui in tribulatione erant, & expugnabantur ab eis.

17 Dixítque Judas Simoni fratri ſuo: Elige tibi viros, & vade, & libera fratres tuos in Galilæa: ego autem & frater meus Jonathas ibimus in Galaaditim.

18 Et reliquit Joſephum filium Zachariæ & Azariam, duces populi, cum reſiduo exercitu in Judæa ad cuſtodiam:

19 Et præcepit illis, dicens: Præeſtote populo huic: & nolite bellum committere adverſum gentes, donec revertamur.

20 Et partiti ſunt Simoni viri tria millia,ut iret in Galilæam: Judæ autem octo millia in Galaaditim.

C 21 Et abiit Simon in Galilæam, & commiſit prælia multa cum gentibus: & contritæ ſunt gentes à facie ejus, & perſecutus eſt eos uſque ad portam

22 Ptolemaidis: & ceciderunt de gentibus ferè tria millia virorum, & accepit ſpolia eorum.

23 Et aſſumpſit eos,qui erãt in Galilæa,& in Arbatis,cum uxoribus,& natis,& omnibus quæ erant illis, & adduxit in Judæam cum lætitia magna.

24 Et Judas Machabæus & Jonathas frater ejus tranſierunt Jordanem, & abierunt viam trium dierum per deſertum.

25 Et occurrerunt eis Nabuthæi, & ſuſceperunt eos pacificè, & narraverunt eis omnia, quæ acciderant fratribus eorum in Galaaditide,

26 Et quia multi ex eis comprehenſi ſunt in Baraſa, & Boſor, & in Alimis, & in Caſphor,& Mageth, & Carnaim: hæ omnes civitates munitæ, & magnæ.

27 Sed & in ceteris civitatibus Galaaditidis tenentur comprehenſi, & in craſtinum conſtituerunt admovere exercitum civitatibus his,& comprehendere, & tollere eos in una die.

28 Et convertit Judas,& exercitus ejus,viam in deſertum Boſor repentè, & occupavit civitatem: & occidit omnem maſculum in ore gladij,& accepit omnia ſpolia eorum, & ſuccendit eam igni.

29 Et ſurrexerunt inde nocte, & ibant uſque ad munitionem.

30 Et factum eſt diluculo, cùm elevaſſent oculos ſuos, ecce populus multus, cujus non erat numerus, portantes ſcalas & machinas, ut comprehenderent munitionem, & expugnarent eos. D

31 Et vidit Judas quia cœpit bellum, & clamor belli aſcendit ad cælum ſicut tuba, & clamor magnus de civitate:

32 Et dixit exercitui ſuo: Pugnate hodie pro fratribus veſtris.

33 Et venit tribus ordinibus poſt eos,& exclamaverunt tubis,& clamaverunt in oratione.

34 Et cognoverunt caſtra Timothei quia Machabæus eſt, & refugerunt à facie ejus: & percuſſerunt eos plaga magna. & ceciderunt ex eis in die illa ferè octo millia virorum.

35 Et divertit Judas in Maſpha,& expugnavit, & cepit eam: & occidit omnem maſculum ejus,& ſumpſit ſpolia ejus, & ſuccendit eam igni.

36 Inde perrexit,& cepit Casbon, & Mageth, & Boſor, & reliquas civitates Galaaditidis.

37 Poſt hæc autem verba congregavit Timotheus exercitum alium, & caſtra poſuit contra Raphon trans torrentem.

38 Et miſit Judas ſpeculari exercitum: & renuntiaverunt ei, dicentes: Quia convenerunt ad eum omnes gentes, quæ in circuitu noſtro ſunt, exercitus multus nimis:

39 Et Arabas conduxerunt in auxilium ſibi, & caſtra poſuerunt trans torrentem, parati ad te venire in prælium. Et abiit Judas obviàm illis.

40 Et ait Timotheus principibus exercitus ſui: E
Cùm appropinquaverit Judas,& exercitus ejus ad torrentem aquæ: ſi tranſierit ad nos prior, non poterimus ſuſtinere eum: quia potens poterit adverſum nos.

41 Si verò timuerit tranſire, & poſuerit caſtra extra flumen, transfretemus ad eos, & poterimus adverſus illum.

42 Ut autem appropinquavit Judas ad torrentem aquæ,ſtatuit ſcribas populi ſecus torrentem, & mandavit eis dicens: Neminem hominum reliqueritis: ſed veniant omnes in prælium.

43 Et transfretavit ad illos prior,& omnis populus poſt eum, & contritæ ſunt omnes gentes à facie

Digitized by Google

facie eorum, & projecerunt arma ſua, & fugerunt ad fanum, quod erat in Carnaim.

44 Et occupavit ipſam civitatem, & fanum ſuccendit igni, cum omnibus qui erant in ipſo: & oppreſſa eſt Carnaim, & non potuit ſuſtinere contra faciem Judæ.

45 Et congregavit Judas univerſos Iſraëlitas, qui erant in Galaaditide, à minimo uſque ad maximum, & uxores eorum, & natos, & exercitum magnum valdè, ut venirent in terram Juda.

46 Et venerunt uſque Ephron: & hæc civitas magna in ingreſſu poſita, munita valdé, & non erat declinare ab ea dextera vel ſiniſtra, ſed per mediam iter erat.

F 47 Et incluſerunt ſe qui erant in civitate, & obſtruxerunt portas lapidibus: & miſit ad eos Judas verbis pacificis,

48 Dicens: Tranſeamus per terram veſtram, ut eamus in terram noſtram: & nemo vobis nocebit: tantùm pedibus tranſibimus. Et nolebant eis aperire.

49 Et præcepit Judas prædicare in caſtris, ut applicarent unuſquiſque in quo erat loco.

50 Et applicuerunt ſe viri virtutis: & oppugnavit civitatem illam tota die, & tota nocte, & tradita eſt civitas in manu ejus:

51 Et peremerunt omnem maſculum in ore gladij, & eradicavit eam, & accepit ſpolia ejus, & tranſivit per totam civitatem ſuper interfectos.

52 Et tranſgreſſi ſunt Jordanem in campo magno, contra faciem Bethſan.

53 Et erat Judas congregans extremos, & exhortabatur populum per totam viam, donec venirent in terram Juda.

44 Et aſcenderunt in montem Sion cum lætitia & gaudio, & obtulerunt holocauſta, quòd nemo ex eis cecidiſſet, donec reverterentur in pace.

55 Et in diebus quibus erat Judas & Jonathas in terra Galaad, & Simon frater ejus in Galilæa contra faciem Ptolemaidis,

56 Audivit Joſephus Zachariæ filius, & Azarias princeps virtutis, res benè geſtas, & prælia quæ facta ſunt:

57 Et dixit: Faciamus & ipſi nobis nomen, & eamus pugnare adverſus gentes, quæ in circuitu noſtro ſunt.

58 Et præcepit his qui erant in exercitu ſuo, & abierunt Jamniam.

G 59 Et exivit Gorgias de civitate, & viri ejus obviàm illis in pugnam.

60 Et fugati ſunt Joſephus & Azarias uſque in fines Judææ: & ceciderunt illo die de populo Iſraël ad duo millia viri, & facta eſt fuga magna in populo:

61 Quia non audierunt Judam, & fratres ejus, exiſtimantes fortiter ſe facturos.

62 Ipſi autem non erant de ſemine virorum illorum, per quos ſalus facta eſt in Iſraël.

63 Et viri Juda magnificati ſunt valdè in conſpectu omnis Iſraël, & gentium omnium ubi audiebatur nomen eorum.

64 Et convenerunt ad eos fauſta acclamantes.

65 Et exivit Judas, & fratres ejus, & expugnabant filios Eſaü, in terra quæ ad Auſtrum eſt, & percuſſit Chebron & filias ejus: & muros ejus & turres ſuccendit igni in circuitu.

66 Et movit caſtra ut iret in terram alienigenarum, & perambulabat Samariam.

67 In die illa ceciderunt ſacerdotes in bello, dum volunt fortiter facere, dum ſine conſilio exeunt in prælium.

68 Et declinavit Judas in Azotum in terram alienigenarum, & diruit aras eorum, & ſculptilia deorum ipſorum ſuccendit igni: & cepit ſpolia civitatum, & reverſus eſt in terram Juda.

CAPUT VI.

Antiochus repulſus ab opulenta civitate Elymaide venit in Babylonem; ubi auditis infortuniis quæ ſui in Judæa paſſi erant, incidit præ triſtitia in mortis languorem, confitens hoc ſibi contigiſſe ob impietatem quam in Judæos exercuerat: quo ibi mortuo, & Juda arcem Jeruſalem obſidente, ſucceſſor ejus filius Antiochus dictus Eupator, congregato adverſus Judam potentiſſimo exercitu non potuit eum vincere; & Eleazar, occiſo ingenti elelephante, ab eo oppreſſus interiit: Rex autem oppugnans Jeruſalem revocatur à Lyſia; ſed poſt juratam pacem non ſervat jusjurandum.

1 ET rex Antiochus perambulabat ſupêriores regiones, & audivit eſſe civitatem Elymaidem in Perſide nobiliſſimam, & copioſam in argento & auro, A

2 Templúmque in eo locuples valdè: & illic velamina aurea, & loricæ, & ſcuta, quæ reliquit Alexander Philippi rex Macedo, qui regnavit primus in Græcia.

3 Et venit, & quærebat capere civitatem, & deprædari eam: & non potuit, quoniam innotuit ſermo his qui erant in civitate:

4 Et inſurrexerunt in prælium, & fugit inde, & abiit cum triſtitia magna, & reverſus eſt in Babyloniam.

5 Et venit qui nuntiaret ei in Perſide, quia fugata ſunt caſtra, quæ erant in terra Juda:

6 Et quia abiit Lyſias cum virtute forti in primis, & fugatus eſt à facie Judæorum, & invaluerunt armis, & viribus, & ſpoliis multis, quæ ceperunt de caſtris, quæ exciderunt:

7 Et quia diruerunt abominationem, quam ædificaverat ſuper altare, quod erat in Jeruſalem, & ſanctificationem, ſicut priùs, circumdederunt muris excelſis, ſed & Bethſuram civitatem ſuam.

8 Et factum eſt ut audivit rex ſermones iſtos, expavit, & commotus eſt valdè: & decidit in lectum, & incidit in languorem præ triſtitia, quia non factum eſt ei ſicut cogitabat.

9 Et erat illic per dies multos: quia renovata eſt in eo triſtitia magna, & arbitratus eſt ſe mori.

10 Et vocavit omnes amicos ſuos, & dixit illis: B
Receſſit ſomnus ab oculis meis, & concidi, & corrui corde præ ſolicitudine:

11 Et dixi in corde meo: In quantam tribulationẽ deveni, & in quos fluctus triſtitię, in qua nũc ſum; qui jucundus eram, & dilectus in poteſtate mea!

12 Nunc verò reminiſcor malorum, quæ feci in Jeruſalem, unde & abſtuli omnia ſpolia aurea & argentea, quæ erant in ea, & miſi auferre habitantes Judæam ſine cauſa.

13 Cognovi ergo quia propterea invenerunt me mala iſta: & ecce pereo triſtitia magna in terra aliena.

Digitized by Google

14 Et vocavit Philippum, unum de amicis ſuis, & præpoſuit eum ſuper univerſum regnum ſuum.

15 Et dedit ei diadema, & ſtolam ſuam, & annulum, ut adduceret Antiochum filium ſuum, & nutriret eum, & regnaret.

16 Et mortuus eſt illic Antiochus rex, anno centeſimo quadrageſimo nono.

17 Et cognovit Lyſias, quoniam mortuus eſt rex, & conſtituit regnare Antiochum filium ejus, quem nutrivit adoleſcentem: & vocavit nomen ejus Eupator.

18 Et hi qui erant in arce, concluſerant Iſraël in circuitu ſanctorum: & quærebant eis mala ſemper, & firmamentum Gentium.

C 19 Et cogitavit Judas diſperdere eos: & convocavit univerſum populum, ut obſiderent eos.

20 Et convenerunt ſimul, & obſederunt eos anno centeſimo quinquageſimo, & fecerunt baliſtas & machinas.

21 Et exierunt quidam ex eis qui obſidebantur, & adjunxerunt ſe illis aliqui impij ex Iſraël.

22 Et abierunt ad regem, & dixerunt: Quouſque non facis judiciũ, & vindicas fratres noſtros?

23 Nos decrevimus ſervire patri tuo, & ambulare in præceptis ejus, & obſequi edictis ejus:

24 Et filij populi noſtri propter hoc alienabant ſe à nobis, & quicumque inveniebantur ex nobis, interficiebantur, & hereditates noſtræ diripiebantur.

25 Et non ad nos tantùm extenderunt manum, ſed & in omnes fines noſtros.

26 Et ecce applicuerunt hodie ad arcem Jeruſalem occupare eam, & munitionem Bethſuram munierunt:

27 Et niſi præveneris eos velociùs, majora quàm hæc facient, & non poteris obtinere eos.

28 Et iratus eſt rex, ut hæc audivit: & convocavit omnes amicos ſuos, & principes exercitus ſui, & eos qui ſuper equites erant.

29 Sed & de regnis aliis, & de inſulis maritimis, venerunt ad eum exercitus conductitij.

D 30 Et erat numerus exercitus ejus, centum millia peditum, & viginti millia equitum, & elephanti triginta duo, docti ad prælium.

31 Et venerunt per Idumæam, & applicuerunt ad Bethſuram, & pugnaverunt dies multos, & fecerunt machinas, & exierunt, & ſuccenderunt eas igni, & pugnaverunt viriliter.

32 Et receſſit Judas ab arce, & movit caſtra ad Bethzacharam contra caſtra regis.

33 Et ſurrexit rex ante lucem, & concitavit exercitus in impetum contra viam Bethzacharam: & comparaverunt ſe exercitus in prælium, & tubis cecinerunt,

34 Et elephantis oſtenderunt ſanguinem uvæ & mori, ad acuendos eos in prælium:

35 Et diviſerunt beſtias per legiones: & aſtiterũt ſingulis elephantis mille viri in loricis concatenatis, & galeæ æreæ in capitibus eorum: & quingenti equites ordinati unicuique beſtiæ electi erant.

36 Hi ante tempus ubicumque erat beſtia, ibi erant: & quocumque ibat ibant, & non diſcedebant ab ea.

37 Sed & turres ligneæ ſuper eos firmæ protegentes ſuper ſingulas beſtias: & ſuper eas machinæ: & ſuper ſingulas viri virtutis triginta duo, qui pugnabant deſuper, & Indus magiſter beſtiæ.

38 Et reſiduum equitatum hinc & inde ſtatuit in duas partes, tubis exercitum commovere, & perurgere conſtipatos in legionibus ejus.

39 Et ut refulſit ſol in clypeos aureos, & æreos, E
reſplenduerunt montes ab eis, & reſplenduerunt ſicut lampades ignis.

40 Et diſtincta eſt pars exercitus regis per montes excelſos, & alia per loca humilia: & ibant cautè & ordinatè.

41 Et commovebantur omnes inhabitantes terram à voce multitudinis, & inceſſu turbæ, & colliſione armorum: erat enim exercitus magnus valdè, & fortis.

42 Et appropiavit Judas, & exercitus ejus in prælium: & ceciderunt de exercitu regis ſexcenti viri.

43 Et vidit Eleazar filius Saura unam de beſtiis loricatam loricis regis: & erat eminens ſuper ceteras beſtias, & viſum eſt ei quòd in ea eſſet rex:

44 Et dedit ſe ut liberaret populum ſuum, & acquireret ſibi nomen æternum.

45 Et cucurrit ad eam audacter in medio legionis, interficiens à dextris & à ſiniſtris, & cadebant ab eo huc atque illuc.

46 Et ivit ſub pedes elephantis, & ſuppoſuit ſe ei, & occidit eum: & cecidit in terram ſuper ipſum, & mortuus eſt illic.

47 Et videntes virtutem regis, & impetum exercitus ejus, diverterunt ſe ab eis.

48 Caſtra autem regis aſcenderunt contra eos F
in Jeruſalem, & applicuerunt caſtra regis ad Judæam & montem Sion.

49 Et fecit pacem cum his qui erant in Bethſura: & exierunt de civitate, quia non erant eis ibi alimenta concluſis, quia ſabbata erant terræ.

50 Et comprehendit rex Bethſuram: & conſtituit illic cuſtodiam ſervare eam.

51 Et convertit caſtra ad locum ſanctificationis dies multos: & ſtatuit illic baliſtas, & machinas, & ignis jacula, & tormenta ad lapides jactandos, & ſpicula, & ſcorpios ad mittendas ſagittas, & fundibula.

52 Fecerunt autem & ipſi machinas adverſus machinas eorum, & pugnaverunt dies multos.

53 Eſcæ autem non erant in civitate, eò quòd ſeptimus annus eſſet: & qui remanſerant in Judæa de Gentibus, conſumpſerant reliquias eorum, quæ repoſitæ fuerant.

54 Et remanſerunt in ſanctis viri pauci, quoniam obtinuerat eos fames: & diſperſi ſunt unuſquiſque in locum ſuum.

55 Et audivit Lyſias quòd Philippus, quem con- G
ſtituerat rex Antiochus, cùm adhuc viveret, ut nutriret Antiochum filium ſuum, & regnaret,

56 Reverſus eſſet à Perſide, & Media, & exercitus qui abierat cum ipſo, & quia quærebat ſuſcipere regni negotia:

57 Feſtinavit ire, & dicere ad regem, & duces exercitus: Deficimus quotidie, & eſca nobis modica eſt, & locus, quem obſidemus, eſt munitus, & incumbit nobis ordinare de regno.

58 Nunc itaq; demus dextras hominibus iſtis, & faciamus

Digitized by Google

faciamus cum illis pacem,& cum omni gente eorũ:
59 Et conſtituamus illis ut ambulent in legitimis
ſuis ſicut priùs,propter legitima enim ipſorum,quę
deſpeximus,irati ſunt,& fecerunt omnia hæc.
60 Et placuit ſermo in conſpectu regis & prin-
cipum : & miſit ad eos pacem facere , & recepe-
runt illam.
61 Et juravit illis rex,& principes : & exierunt
de munitione.
62 Et intravit rex montem Sion,& vidit muni-
tionem loci:& rupit citiùs juramentum,quod jura-
vit : & mandavit deſtruere murum in gyro.
63 Et diſceſſit feſtinanter,& reverſus eſt Antio-
chiam,& invenit Philippum dominantẽ civitati :
& pugnavit adverſus eum,& occupavit civitatem.

CAPUT VII.

Demetrius Seleuci filius, occiſis Antiocho & Lyſia,obtinet regnum patrum ſuorum : qui, accuſato apud ſe Juda Machabæo, mittit ducem Bacchidem & accuſatorem Alcimum conſtitutum ſacerdotem ad affligendum filios Iſraël : ſed cùm non poſſent adverſus Judam prævalere, miſſus eſt à rege Nicanor, qui, ut & priores , cùm dolo nequiret , vi Judam aggreſſus, ſemel atque iterùm ab eo devictus eſt, & præmiſſis ad Deum precibus, cum toto ſuo exercitu occiſus,amputato ipſius capite ac dextera, quam irriſis Judæorum ſacrificiis ſuperbè contra locum ſanctum extulerat : cujus victoriæ dies annuus apud Judæos celebris inſtituitur.

A 1 ANno centeſimo quinquageſimo primo,exiit
Demetrius Seleuci filius ab urbe Roma, &
aſcendit cum paucis viris in civitatem mariti-
mam, & regnavit illic.
2 Et factum eſt, ut ingreſſus eſt domum regni
patrum ſuorum , comprehendit exercitus Antio-
chum & Lyſiam, ut adducerent eos ad eum.
3 Et res ei innotuit : & ait : Nolite mihi oſten-
dere faciem eorum.
4 Et occidit eos exercitus. Et ſedit Demetrius
ſuper ſedem regni ſui :
5 Et venerunt ad eum viri iniqui & impij ex
Iſraël : & Alcimus dux eorum , qui volebat fieri
ſacerdos.
6 Et accuſaverunt populum apud regem,dicen-
tes : Perdidit Judas, & fratres ejus, omnes amicos
tuos, & nos diſperſit de terra noſtra.
7 Nunc ergo mitte virum, cui credis, ut eat, &
videat exterminium omne , quod fecit nobis , &
regionibus regis : & puniat omnes amicos ejus,&
adjutores eorum.
B 8 Et elegit rex ex amicis ſuis Bacchidem , qui
dominabatur trans flumen magnum in regno , &
fidelem regi : & miſit eum ;
9 Ut videret exterminium,quod fecit Judas : ſed
& Alcimum impium conſtituit in ſacerdotium,&
mandavit ei facere ultionem in filios Iſraël.
10 Et ſurrexerunt , & venerunt cum exercitu
magno in terram Juda : & miſerunt nuntios, & lo-
cuti ſunt ad Judam, & ad fratres ejus,verbis paci-
ficis in dolo.
11 Et non intenderunt ſermonibus eorum : vi-
derunt enim quia venerunt cum exercitu magno.
12 Et convenerunt ad Alcimum & Bacchidem
congregatio ſcribarum requirere quæ juſta ſunt :
13 Et primi , Aſſidæi qui erant in filiis Iſraël,
& exquirebant ab eis pacem :
14 Dixerunt enim : Homo ſacerdos de ſemine
Aaron venit, non decipiet nos.
15 Et locutus eſt cum eis verba pacifica : & ju-
ravit illis , dicens : Non inferemus vobis malum ,
neque amicis veſtris.
16 Et crediderunt ei : Et comprehendit ex eis C
ſexaginta viros, & occidit eos in una die , ſecun-
dùm verbum quod ſcriptum eſt :
17 * Carnes ſanctorum tuorum , & ſanguinem * Pſ. 78.
ipſorum effuderunt in circuitu Jeruſalem , & non a.1.2.3.
erat qui ſepeliret.
18 Et incubuit timor & tremor in omnem po-
pulum : quia dixerunt : Non eſt veritas & judi-
cium in eis ; tranſgreſſi ſunt enim conſtitutum, &
jusjurandum quod juraverunt.
19 Et movit Bacchides caſtra ab Jeruſalem , &
applicuit in Bethzecha: & miſit,& comprehendit
multos ex eis qui à ſe effugerant , & quoſdam de
populo mactavit,& in puteum magnum projecit.
20 Et commiſit regionem Alcimo , & reliquit
cum eo auxilium in adjutorium ipſi. Et abiit Bac-
chides ad regem :
21 Et ſatis agebat Alcimus pro principatu ſa-
cerdotij ſui.
22 Et convenerunt ad eum omnes,qui perturba-
bant populum ſuum,& obtinuerunt terram Juda ,
& fecerunt plagam magnam in Iſraël.
23 Et vidit Judas omnia mala quæ fecit Alci- D
mus,& qui cum eo erant, filiis Iſraël , multò plus
quàm Gentes.
24 Et exiit in omnes fines Judææ in circuitu ,
& fecit vindictam in viros deſertores, & ceſſave-
runt ultrà exire in regionem.
25 Vidit autem Alcimus quòd prævaluit Judas,
& qui cum eo erant : & cognovit quia non poteſt
ſuſtinere eos,& regreſſus eſt ad regem, & accuſa-
vit eos multis criminibus.
26 * Et miſit rex Nicanorem, unum ex princi- * 2. Mac.
pibus ſuis nobilioribus : qui erat inimicitias exer- 15. a.1.
cens contra Iſraël:& mãdavit ei evertere populũ.
27 Et venit Nicanor in Jeruſalem cum exerci-
tu magno,& miſit ad Judam & ad fratres ejus ver-
bis pacificis cum dolo ,
28 Dicens:Non ſit pugna inter me & vos: veniã
cum viris paucis,ut videã facies veſtras cum pace.
29 Et venit ad Judam,& ſalutaverunt ſe invicem
pacificè : & hoſtes parati erant rapere Judam.
30 Et innotuit ſermo Judæ, quoniam cum dolo E
venerat ad eum : & conterritus eſt ab eo , & am-
pliùs noluit videre faciem ejus.
31 Et cognovit Nicanor quoniam denudatum
eſt conſilium ejus : & exivit obviàm Judæ in pu-
gnam juxta Capharſalama.
32 Et ceciderunt de Nicanoris exercitu ferè
quinque millia viri,& fugerunt in civitatẽ David.
33 Et poſt hæc verba aſcendit Nicanor in mon-
tem Sion : & exierunt de ſacerdotibus populi ſa-
lutare eum in pace, & demonſtrare ei holocauto-
mata, quæ offerebantur pro rege.
34 Et irridens ſprevit eos , & polluit : & locu-
tus eſt ſuperbè ,
35 Et juravit cum ira , dicens : Niſi traditus fue-
rit Judas , & exercitus ejus in manus meas , conti-
nuò cùm regreſſus fuero in pace, ſuccendam do-
mum iſtam. Et exiit cum ira magna.
36 Et intraverunt ſacerdotes , & ſteterunt ante
faciem

Digitized by Google

faciem altaris & templi: & flentes dixerunt:

37 Tu Domine elegiſti domum iſtam ad invocandum nomen tuum in ea, ut eſſet domus orationis & obſecrationis populo tuo.

F 38 Fac vindictam in homine iſto, & exercitu ejus, & cadant in gladio: memento blaſphemias eorum, & ne dederis eis ut permaneant.

39 Et exiit Nicanor ab Jeruſalem, & caſtra applicuit ad Bethorō: & occurrit illi exercitus Syriæ.

40 Et Judas applicuit in Adarſa cum tribus millibus viris: & oravit Judas, & dixit:

* 4.Reg. 19.g.35. Tobiæ 1. d.21. Eccli. 48.d.24. Iſaiæ 37. g.36. 2.Mach. 8.19.

41 * Qui miſſi erant à rege Sennacherib, Domine, quia blaſphemaverunt te, exiit angelus, & percuſſit ex eis centum octoginta quinque millia:

42 Sic contere exercitum iſtum in conſpectu noſtro hodie: & ſciant ceteri quia malè locutus eſt ſuper ſancta tua: & judica illum ſecundùm malitiam illius.

G 43 Et commiſerunt exercitus prælium tertiadecima die menſis Adar: & contrita ſunt caſtra Nicanoris, & cecidit ipſe primus in prælio.

44 Ut autem vidit exercitus ejus quia cecidiſſet Nicanor, projecerunt arma ſua, & fugerunt:

45 Et perſecuti ſunt eos viam unius diei, ab Adazer uſquequò veniatur in Gazara, & tubis cecinerunt poſt eos cum ſignificationibus:

46 Et exierunt de omnibus caſtellis Judææ in circuitu, & ventilabant eos cornibus, & convertebantur iterùm ad eos, & ceciderunt omnes gladio, & non eſt relictus ex eis nec unus.

47 Et acceperunt ſpolia eorum in prædam, & caput Nicanoris amputaverunt, & dexteram ejus, quam extenderat ſuperbè, & attulerunt & ſuſpenderunt contra Jeruſalem.

48 Et lætatus eſt populus valdè, & egerunt diem illam in lætitia magna.

49 Et conſtituit agi omnibus annis diem iſtam, tertiadecima die menſis Adar.

50 Et ſiluit terra Juda dies paucos.

CAPUT VIII.

Judas, audita celeberrima Romanorum fama ac virtute quæ hîc recitantur, miſſis nuntiis fœdus cum illis percutit, ut ipſorum præſidio Judæi à Græcorum jugo liberentur: Romani autem Judæ remittunt iſti fœderis reſcriptum in tabulis æreis ſculptum, quod hîc refertur.

A 1 ET audivit Judas nomen Romanorum, quia ſunt potentes viribus, & acquieſcunt ad omnia, quæ poſtulantur ab eis: & quicumque acceſſerunt ad eos, ſtatuerunt cum eis amicitias, & quia ſunt potentes viribus.

2 Et audierunt prælia eorum, & virtutes bonas quas fecerunt in Galatia, quia obtinuerunt eos, & duxerunt ſub tributum:

3 Et quanta fecerunt in regione Hiſpaniæ, & quòd in poteſtatem redegerunt metalla argenti & auri, quæ illic ſunt, & poſſederunt omnem locum conſilio ſuo, & patientia:

4 Locáque quæ longè erant valdè ab eis, & reges qui ſupervenerant eis ab extremis terræ, contriverunt, & percuſſerunt eos plaga magna: ceteri autem dant eis tributum omnibus annis.

5 Et Philippum & Perſen Cetεorum regem, & ceteros qui adverſum eos arma tulerant, contriverunt in bello, & obtinuerunt eos:

6 Et Antiochum magnum regem Aſiæ, qui eis pugnam intulerat habens centum viginti elephantos, & equitatum, & currus, & exercitum magnum valdè, contritum ab eis.

7 Et quia ceperunt eum vivum, & ſtatuerunt ei ut daret ipſe, & qui regnarent poſt ipſum, tributum magnum, & daret obſides, & conſtitutum, B

8 Et regionem Indorum, & Medos, & Lydos, de optimis regionibus eorum: & acceptas eas ab eis dederunt Eumeni regi.

9 Et quia qui erant apud Helladam, voluerunt ire, & tollere eos: & innotuit ſermo his,

10 Et miſerunt ad eos ducem unum, & pugnaverunt contra illos, & ceciderunt ex eis multi, & captivas duxerunt uxores eorum, & filios, & diripuerunt eos, & terram eorum poſſederunt, & deſtruxerunt muros eorum, & in ſervitutem illos redegerunt uſque in hunc diem:

11 Et reſidua regna, & inſulas, quæ aliquando reſtiterant illis, exterminaverunt, & in poteſtatem redegerunt.

12 Cum amicis autem ſuis, & qui in ipſis requiem habebant, conſervaverunt amicitiam, & obtinuerunt regna, quæ erant proxima, & quæ erant longè: quia quicumque audiebant nomen eorum, timebant eos.

13 Quibus verò vellent auxilio eſſe ut regnarent, regnabant: quos autem vellent, regno deturbabant: & exaltati ſunt valdè.

14 Et in omnibus iſtis nemo portabat diadema, C
nec induebatur purpura, ut magnificaretur in ea.

15 Et quia curiam fecerunt ſibi, & quotidie conſulebant trecentos viginti, conſilium agentes ſemper de multitudine, ut quæ digna ſunt, gerant:

16 Et committunt uni homini magiſtratum ſuum per ſingulos annos dominari univerſæ terræ ſuæ: & omnes obediunt uni, & non eſt invidia, neque zelus inter eos.

17 Et elegit Judas Eupolemum, filium Joannis, filij Jacob, & Jaſonem, filium Eleazari, & miſit eos Romam conſtituere cum illis amicitiam, & ſocietatem:

18 Et ut auferrent ab eis jugum Græcorum, quia viderunt quòd in ſervitutem premerent regnum Iſraël.

19 Et abierunt Romam viam multam valdè, & introierunt curiam, & dixerunt:

20 Judas Machabæus, & fratres ejus, & populus Judæorum miſerunt nos ad vos ſtatuere vobiſcum ſocietatem & pacem, & conſcribere nos ſocios & amicos veſtros.

21 Et placuit ſermo in conſpectu eorum.

22 Et hoc reſcriptum eſt, quod reſcripſerunt in tabulis æreis, & miſerunt in Jeruſalem, ut eſſet apud eos ibi memoriale pacis & ſocietatis.

23 BENE SIT ROMANIS, & genti Judæorum, in D
mari & in terra in æternum: gladiúſque & hoſtis procul ſit ab eis.

24 Quòd ſi inſtiterit bellum Romanis priùs, aut omnibus ſociis eorum in omni dominatione eorum:

25 Auxilium feret gens Judæorum, prout tempus dictaverit, corde pleno:

26 Et præliantibus non dabunt, neque ſubminiſtrabunt

ſtrabunt triticum, arma, pecuniam, naves, ſicut placuit Romanis: & cuſtodient mandata eorum, nihil ab eis accipientes.

27 Similiter autem & ſi genti Judæorum priùs acciderit bellum, adjuvabunt Romani ex animo, prout eis tempus permiſerit:

28 Et adjuvantibus non dabitur triticum, arma, pecunia, naves, ſicut placuit Romanis, & cuſtodient mandata eorum abſque dolo.

29 Secundùm hæc verba conſtituerunt Romani populo Judæorum.

30 Quòd ſi poſt hæc verba hi aut illi addere aut demere ad hæc aliquid voluerint, facient ex propoſito ſuo: & quæcumque addiderint, vel dempſerint, rata erunt.

31 Sed & de malis, quæ Demetritus rex fecit in eos, ſcripſimus ei, dicentes: Quare gravaſti jugum tuum ſuper amicos noſtros, & ſocios Judæos?

32 Si ergo iterùm adierint nos, adverſum te faciemus illis judicium, & pugnabimus tecum mari terráque.

CAPUT IX.

Bacchide & Alcimo contra Judam miſſis à Demetrio: Judas minimo exercitu fortiſſimè reſiſtens occiditur, ac lugetur: graviterque afflictis piis Iſraëlitis frater ipſius Jonathas in ejus locum ſufficitur: qui ob fratris Joannis mortem percutit filios Jambri in nuptiis: rurſumque percuſſis de Bacchidis exercitu mille viris, Alcimus ob impia in locum ſanctum opera percuſſus à Deo paralyſi, mortuus eſt: ſed & Bacchides cùm nec dolo nec vi poſſet Jonatham perdere, inito cum eo fœdere diſceſſit, nec ampliùs in Judæam reverſus eſt.

A 1 INtereà ut audivit Demetrius, quia cecidit Nicanor & exercitus ejus in prælio: appoſuit Bacchidem & Alcimum rurſum mittere in Judæam, & dextrum cornu cum illis.

2 Et abierunt viam, quæ ducit in Galgala, & caſtra poſuerunt in Maſaloth, quæ eſt in Arbellis: & occupaverunt eam, & peremerunt animas hominum multas.

3 In menſe primo anni centeſimi & quinquageſimi ſecundi, applicuerunt exercitum ad Jeruſalem:

4 Et ſurrexerunt, & abierunt in Beream viginti millia virorum, & duo millia equitum.

5 Et Judas poſuerat caſtra in Laiſa, & tria millia viri electi cum eo:

6 Et viderunt multitudinem exercitus quià multi ſunt, & timuerunt valdè: & multi ſubtraxerunt ſe de caſtris, & non remanſerunt ex eis niſi octingenti viri.

7 Et vidit Judas quòd defluxit exercitus ſuus, & bellum perurgebat eum, & confractus eſt corde, quia non habebat tempus congregandi eos, & diſſolutus eſt.

8 Et dixit his qui reſidui erant: Surgamus, & eamus ad adverſarios noſtros, ſi poterimus pugnare adverſus eos.

9 Et avertebant eum, dicentes: Non poterimus: ſed liberemus animas noſtras modò, & revertamur ad fratres noſtros, & tunc pugnabimus adverſus eos: nos autem pauci ſumus.

B 10 Et ait Judas: Abſit iſtam rem facere ut fugiamus ab eis: & ſi appropiavit tempus noſtrum, moriamur in virtute propter fratres noſtros, & non inferamus crimen gloriæ noſtræ.

11 Et movit exercitus de caſtris, & ſteterunt illis obviàm: & diviſi ſunt equites in duas partes, & fundibularij & ſagittarij præibant exercitum, & primi certaminis omnes potentes.

12 Bacchides autem erat in dextro cornu, & proximavit legio ex duabus partibus, & clamabant tubis.

13 Exclamaverunt autem & hi, qui erant ex parte Judæ, etiam ipſi, & commota eſt terra à voce exercituum: & commiſſum eſt prælium à manè uſque ad veſperam.

14 Et vidit Judas, quòd firmior eſt pars exercitus Bacchidis in dextris, & convenerunt cum ipſo omnes conſtantes corde:

15 Et contrita eſt dextera pars ab eis, & perſecutus eſt eos uſque ad montem Azoti.

16 Et qui in ſiniſtro cornu erant, viderunt quòd contritum eſt dextrum cornu, & ſecuti ſunt poſt Judam, & eos qui cum ipſo erant, à tergo:

17 Et ingravatum eſt prælium, & ceciderunt vulnerati multi ex his & ex illis.

18 Et Judas cecidit, & ceteri fugerunt.

19 Et Jonathas & Simon tulerunt Judam fratrem ſuum, & ſepelierunt eum in ſepulchro patrum ſuorum in civitate Modin. C

20 Et fleverunt eum omnis populus Iſraël planctu magno, & lugebant dies multos,

21 Et dixerunt: Quomodo cecidit potens, qui ſalvum faciebat populum Iſraël!

22 Et cetera verba bellorum Judæ, & virtutum quas fecit, & magnitudinis ejus, non ſunt deſcripta: multa enim erant valdè.

23 Et factum eſt: poſt obitum Judæ emerſerunt iniqui in omnibus finibus Iſraël, & exorti ſunt omnes qui operabantur iniquitatem.

24 In diebus illis facta eſt fames magna valdè, & tradidit ſe Bacchidi omnis regio eorum cum ipſis.

25 Et elegit Bacchides viros impios, & conſtituit eos dominos regionis:

26 Et exquirebant, & perſcrutabantur amicos Judæ, & adducebant eos ad Bacchidem, & vindicabat in illos, & illudebat.

27 Et facta eſt tribulatio magna in Iſraël, qualis non fuit ex die, qua non eſt viſus propheta in Iſraël.

28 Et congregati ſunt omnes amici Judæ, & dixerunt Jonathæ:

29 Ex quo frater tuus Judas defunctus eſt, vir ſimilis ei non eſt, qui exeat contra inimicos noſtros, Bacchidem, & eos qui inimici ſunt gentis noſtræ.

30 Nunc itaque te hodie elegimus eſſe pro eo nobis in principem, & ducem ad bellandum bellum noſtrum.

31 Et ſuſcepit Jonathas tempore illo principatum, & ſurrexit loco Judæ fratris ſui.

32 Et cognovit Bacchides, & quærebat eum occidere.

33 Et cognovit Jonathas, & Simon frater ejus, & omnes qui cum eo erant: & fugerunt in deſertum Thecuæ, & conſederunt ad aquam lacus Aſphar. D

34 Et cognovit Bacchides, & die ſabbatorum

Digitized by Google

venit ipſe, & omnis exercitus ejus, trans Jordanem.

35 Et Jonathas miſit fratrem ſuum ducem populi, & rogavit Nabuthæos amicos ſuos, ut commodarent illis apparatum ſuum, qui erat copioſus.

36 Et exierunt filij Jambri ex Madaba, & comprehenderunt Joannem, & omnia quæ habebat, & abierunt habentes ea.

37 Poſt hæc verba, renuntiatum eſt Jonathæ, & Simoni fratri ejus, quia filij Jambri faciunt nuptias magnas, & ducunt ſponſam ex Madaba, filiam unius de magnis principibus Chanaan, cum ambitione magna.

38 Et recordati ſunt ſanguinis Joannis fratris ſui: & aſcenderunt, & abſconderunt ſe ſub tegumento montis.*

39 Et elevaverunt oculos ſuos, & viderunt: & ecce tumultus, & apparatus multus: & ſponſus proceſſit, & amici ejus, & fratres ejus, obviàm illis cum tympanis & muſicis, & armis multis.

40 Et ſurrexerunt ad eos ex inſidiis, & occiderunt eos, & ceciderunt vulnerati multi, & reſidui fugerunt in montes: & acceperunt omnia ſpolia eorum:

41 Et converſæ ſunt nuptiæ in luctum, & vox muſicorum ipſorum in lamentum.

42 Et vindicaverunt vindictam ſanguinis fratris ſui: & reverſi ſunt ad ripam Jordanis.

E 43 Et audivit Bacchides, & venit die ſabbatorum uſque ad oram Jordanis in virtute magna.

44 Et dixit ad ſuos Jonathas: Surgamus, & pugnemus contra inimicos noſtros: non eſt enim hodie ſicut heri & nudiuſtertius.

45 Ecce enim bellum ex adverſo, aqua verò Jordanis hinc & inde, & ripæ, & paludes, & ſaltus: & non eſt locus divertendi.

46 * Nunc ergo clamate in cælum, ut liberemini de manu inimicorum veſtrorum. Et commiſſum eſt bellum.

* 1. Par. 10. a.

47 Et extendit Jonathas manum ſuam percutere Bacchidem, & divertit ab eo retrò:

48 Et diſſiliit Jonathas, & qui cum eo erant, in Jordanem, & tranſnataverunt ad eos Jordanem.

49 Et ceciderunt de parte Bacchidis die illa mille viri. Et reverſi ſunt in Jeruſalem,

50 Et ædificaverunt civitates munitas in Judæa, munitionem, quæ erat in Jericho, & in Ammaum, & in Bethoron, & in Bethel, & Thamnata, & Phara, & Thopo muris excelſis, & portis, & ſeris.

51 Et poſuit cuſtodiam in eis, ut inimicitias exercerent in Iſraël:

52 Et munivit civitatem Bethſuram, & Gazaram, & arcem, & poſuit in eis auxilia, & apparatum eſcarum:

53 Et accepit filios principum regionis obſides, & poſuit eos in arce in Jeruſalem in cuſtodiam.

F 54 Et anno centeſimo quinquageſimo tertio, menſe ſecundo, præcepit Alcimus deſtrui muros domus ſanctæ interioris, & deſtrui opera prophetarum: & cœpit deſtruere.

55 In tempore illo percuſſus eſt Alcimus: & impedita ſunt opera illius, & occluſum eſt os ejus, & diſſolutus eſt paralyſi, nec ultrà potuit loqui verbum, & mandare de domo ſua.

56 Et mortuus eſt Alcimus in tempore illo cum tormento magno.

57 Et vidit Bacchides quoniam mortuus eſt Alcimus: & reverſus eſt ad regem, & ſiluit terra annis duobus.

58 Et Cogitaverunt omnes iniqui dicentes: Ecce Jonathas, & qui cum eo ſunt, in ſilentio habitant confidenter: nunc ergo adducamus Bacchidem, & comprehendet eos omnes una nocte.

59 Et abierunt, & conſilium ei dederunt.

60 Et ſurrexit ut veniret cum exercitu multo: & miſit occultè epiſtolas ſociis ſuis, qui erant in Judæa, ut comprehenderent Jonathan, & eos qui cum eo erant: ſed non potuerunt, quia innotuit eis conſilium eorum.

61 Et apprehendit de viris regionis, qui principes erant malitiæ, quinquaginta viros, & occidit eos:

62 Et ſeceſſit Jonathas, & Simon, & qui cum eo erant, in Bethbeſſen, quæ eſt in deſerto: & exſtruxit diruta ejus, & firmaverunt eam.

63 Et cognovit Bacchides, & congregavit univerſam multitudinem ſuam: & his, qui de Judæa erant, denuntiavit. G

64 Et venit, & caſtra poſuit deſuper Bethbeſſen: & oppugnavit eam dies multos, & fecit machinas.

65 Et reliquit Jonathas Simonem fratrem ſuum in civitate, & exiit in regionem, & venit cum numero,

66 Et percuſſit Odaren, & fratres ejus, & filios Phaſeron in tabernaculis ipſorum; & cœpit cædere, & creſcere in virtutibus.

67 Simon verò, & qui cum ipſo erant, exierunt de civitate, & ſuccenderunt machinas,

68 Et pugnaverunt contra Bacchidem, & contritus eſt ab eis: & afflixerunt eum valdè, quoniam conſilium ejus, & congreſſus ejus erat inanis.

69 Et iratus contra viros iniquos, qui ei conſilium dederant ut veniret in regionem ipſorum, multos ex eis occidit: ipſe autem cogitavit cum reliquis abire in regionem ſuam.

70 Et cognovit Jonathas, & miſit ad eum legatos componere pacem cum ipſo, & reddere ei captivitatem.

71 Et libenter accepit, & fecit ſecundùm verba ejus, & juravit ſe nihil facturum ei mali omnibus diebus vitæ ejus.

72 Et reddidit ei captivitatem, quam priùs erat prædatus de terra Juda: & converſus abiit in terram ſuam, & non appoſuit ampliùs venire in fines ejus.

73 Et ceſſavit gladius ex Iſraël: & habitavit Jonathas in Machmas, & cœpit Jonathas ibi judicare populum, & exterminavit impios ex Iſraël.

CAPUT X.

Alexandro nobilis Antiochi filio occupante Ptolemaida, conatur Demetrius ferire fœdus cum Jonatha, ſemel ac iterùm plurima pollicens: at ille prælegit oblatas ab Alexandro amicitias; qui Alexander, devicto occiſóque Demetrio, ducit uxorem Cleopatram Ptolemæi regis Ægypti filiam, plurimùm Jonathan honorans: porrò Apollonium ducem junioris Demetrij devicit Jonathas, ſuccenſa Azoto & templo Dagon: rurſúmque ab Alexandro honoratur dato ſibi Accaron ac fibula aurea.

1 ET anno centeſimo ſexageſimo aſcendit Alexander Antiochi filius, qui cognominatus eſt A

Digitized by Google

eſt Nobilis: & occupavit Ptolemaidam: & receperunt eum, & regnavit illic.

2 Et audivit Demetrius rex, & congregavit exercitum copioſum valdè, & exivit obviàm illi in prælium.

3 Et miſit Demetrius epiſtolam ad Jonathan verbis pacificis, ut magnificaret eum.

4 Dixit enim: Anticipemus facere pacem cum eo, priuſquam faciat cum Alexandro adverſum nos.

5 Recordabitur enim omnium malorum, quæ fecimus in eum, & in fratrem ejus, & in gentem ejus.

6 Et dedit ei poteſtatem congregandi exercitum, & fabricare arma, & eſſe ipſum ſocium ejus: & obſides, qui erant in arce, juſſit tradi ei.

7 Et venit Jonathas in Jeruſalem, & legit epiſtolas in auditu omnis populi, & eorum qui in arce erant.

8 Et timuerunt timore magno, quoniam audierunt quòd dedit ei rex poteſtatem congregandi exercitum.

9 Et traditi ſunt Jonathæ obſides, & reddidit eos parentibus ſuis:

10 Et habitavit Jonathas in Jeruſalem, & cœpit ædificare & innovare civitatem.

11 Et dixit facientibus opera, ut exſtruerent muros, & montem Sion in circuitu lapidibus quadratis ad munitionem: & ita fecerunt.

12 Et fugerunt alienigenæ, qui erant in munitionibus, quas Bacchides ædificaverat:

13 Et reliquit unuſquiſque locum ſuum, & abiit in terram ſuam:

14 Tantùm in Bethſura remanſerunt aliqui, ex his qui reliquerant legem & præcepta Dei. erat enim hæc eis ad refugium.

B 15 Et audivit Alexander rex promiſſa, quæ promiſit Demetrius Jonathæ: & narraverunt ei prælia, & virtutes, quas ipſe fecit, & fratres ejus, & labores, quos laboraverunt.

16 Et ait: Numquid inveniemus aliquem virum talem? & nunc faciemus eum amicum, & ſocium noſtrum.

17 Et ſcripſit epiſtolam, & miſit ei ſecundùm hæc verba, dicens:

18 Rex Alexander fratri Jonathæ ſalutem.

19 Audivimus de te, quòd vir potens ſis viribus, & aptus es ut ſis amicus noſter:

20 Et nunc conſtituimus te hodie ſummum ſacerdotem gentis tuæ, & ut amicus voceris regis, (& miſit ei purpuram, & coronam auream) & quæ noſtra ſunt ſentias nobiſcum, & conſerves amicitias ad nos.

21 Et induit ſe Jonathas ſtola ſancta ſeptimo menſe, anno centeſimo ſexageſimo, in die ſollemni ſcenopegiæ: & congregavit exercitum, & fecit arma copioſa.

22 Et audivit Demetrius verba iſta, & contriſtatus eſt nimis, & ait:

23 Quid hoc fecimus, quòd præoccupavit nos Alexander apprehendere amicitiam Judæorum ad munimen ſui?

24 Scribam & ego illis verba deprecatoria, & dignitates, & dona: ut ſint mecum in adjutorium.

25 Et ſcripſit eis in hæc verba: Rex Demetrius genti Judæorum ſalutem:

26 Quoniam ſervaſtis ad nos pactum, & manſiſtis in amicitia noſtra, & non acceſſiſtis ad inimicos noſtros, audivimus, & gaviſi ſumus.

27 Et nunc perſeverate adhuc conſervare ad nos fidem, & retribuemus vobis bona pro his quę feciſtis nobiſcum: C

28 Et remittemus vobis præſtationes multas, & dabimus vobis donationes.

29 Et nunc abſolvo vos & omnes Judæos à tributis, & pretia ſalis indulgeo, & coronas remitto, & tertias ſeminis:

30 Et dimidiam partem fructus ligni, quod eſt portionis meæ, relinquo vobis ex hodierno die, & deinceps, ne accipiatur à terra Juda, & à tribus civitatibus, quæ additæ ſunt illi ex Samaria & Galilæa, ex hodierna die & in totum tempus:

31 Et Jeruſalem ſit ſancta, & libera cum finibus ſuis: & decimæ & tributa ipſius ſint.

32 Remitto etiam poteſtatem arcis, quæ eſt in Jeruſalem: & do eam ſummo ſacerdoti, ut conſtituat in ea viros quoſcumque ipſe elegerit, qui cuſtodiant eam.

33 Et omnem animam Judæorum, quæ captiva eſt à terra Juda in omni regno meo, relinquo liberam gratis, ut omnes à tributis ſolvantur, etiam pecorum ſuorum.

34 Et omnes dies ſollemnes, & ſabbata, & neomeniæ, & dies decreti, & tres dies ante diem ſollemnem, & tres dies poſt diem ſollemnem, ſint omnes immunitatis & remiſſionis omnibus Judæis, qui ſunt in regno meo:

35 Et nemo habebit poteſtatem agere aliquid, & movere negotia adverſus aliquem illorum, in omni cauſa.

36 Et aſcribantur ex Judæis in exercitu regis ad triginta millia virorum, & dabuntur illis copiæ ut oportet omnibus exercitibus regis, & ex eis ordinabuntur qui ſint in munitionibus regis magni:

37 Et ex his conſtituentur ſuper negotia regni, quæ aguntur ex fide, & principes ſint ex eis, & ambulent in legibus ſuis, ſicut præcepit rex in terra Juda.

38 Et tres civitates, quæ additæ ſunt Judææ ex regione Samariæ, cum Judæa reputentur: ut ſint ſub uno, & non obediant alij poteſtati, niſi ſummi ſacerdotis. D

39 Ptolemaida, & confines ejus, quas dedi donum ſanctis, qui ſunt in Jeruſalem, ad neceſſarios ſumptus ſanctorum.

40 Et ego do ſingulis annis quindecim millia ſiclorum argenti de rationibus regis, quæ me contingunt:

41 Et omne quod reliquum fuerit, quod non reddiderant qui ſuper negotia erant annis prioribus, ex hoc dabunt in opera domus.

42 Et ſuper hæc quinque millia ſiclorum argenti, quæ accipiebant de ſanctorum ratione per ſingulos annos: & hæc ad ſacerdotes pertineant, qui miniſterio funguntur.

43 Et quicumque confugerint in templum, quod

eſt

Digitized by Google

eſt Jeroſolymis, & in omnibus finibus ejus, obnoxij regi in omni negotio dimittantur, & univerſa, quæ ſunt eis in regno meo, libera habeant.

44 Et ad ædificanda vel reſtauranda opera ſanctorum, ſumptus dabuntur de ratione regis:

45 Et ad exſtruendos muros Jeruſalem, & communiendos in circuitu, ſumptus dabuntur de ratione regis, & ad conſtruendos muros in Judæa.

46 Ut audivit autem Jonathas & populus ſermones iſtos, * non crediderunt eis, nec receperunt eos: quia recordati ſunt malitiæ magnæ, quam fecerat in Iſraël, & tribulaverat eos valdè.

* Sup. 7. b. 11.

47 Et complacuit eis in Alexandrum, quia ipſe fuerat eis princeps ſermonum pacis, & ipſi auxilium ferebant omnibus diebus.

48 Et congregavit rex Alexander exercitum magnum, & admovit caſtra contra Demetrium.

49 Et commiſerunt prælium duo reges, & fugit exercitus Demetrij, & inſecutus eſt eum Alexander, & incubuit ſuper eos.

50 Et invaluit prælium nimis, donec occidit ſol: & cecidit Demetrius in die illa.

E 51 Et miſit Alexander ad Ptolemæum regem Ægypti legatos ſecundùm hæc verba, dicens:

52 QUONIAM regreſſus ſum in regnum meum, & ſedi in ſede patrum meorum, & obtinui principatum, & contrivi Demetrium, & poſſedi regionem noſtram,

53 Et commiſi pugnam cum eo, & contritus eſt ipſe, & caſtra ejus à nobis; & ſedimus in ſede regni ejus:

54 Et nunc ſtatuamus ad invicem amicitiam: & da mihi filiam tuam uxorem, & ego ero gener tuus, & dabo tibi dona, & ipſi, digna te.

55 Et reſpondit rex Ptolemæus, dicens: FELIX dies, in qua reverſus es ad terram patrum tuorum, & ſediſti in ſede regni eorum.

56 Et nunc faciam tibi quod ſcripſiſti: ſed occurre mihi Ptolemaidam, ut videamus invicem nos, & ſpondeam tibi ſicut dixiſti.

57 Et exivit Ptolemæus de Ægypto, ipſe, & Cleopatra filia ejus, & venit Ptolemaidam, anno centeſimo ſexageſimo ſecundo.

58 Et occurrit ei Alexander rex, & dedit ei Cleopatram filiam ſuam: & fecit nuptias ejus Ptolemaidæ, ſicut reges, in magna gloria.

59 Et ſcripſit rex Alexander Jonathæ, ut veniret obviàm ſibi.

60 Et abiit cum gloria Ptolemaidam, & occurrit ibi duobus regibus, & dedit illis argentum multum, & aurum, & dona: & invenit gratiam in conſpectu eorum.

61 Et convenerunt adverſus eum viri peſtilentes ex Iſraël, viri iniqui interpellantes adverſus eum: & non intendit ad eos rex.

62 Et juſſit ſpoliari Jonathan veſtibus ſuis, & indui eum purpura: & ita fecerunt. Et collocavit eum rex ſedere ſecum.

63 Dixitque principibus ſuis: Exite cum eo in medium civitatis, & prædicate, ut nemo adverſus eum interpellet de ullo negotio, nec quiſquam ei moleſtus ſit de ulla ratione.

F 64 Et factum eſt, ut viderunt qui interpellabant gloriam ejus, quæ prædicabatur, & opertum eum purpura, fugerunt omnes:

65 Et magnificavit eum rex, & ſcripſit eum inter primos amicos, & poſuit eum ducem, & participem principatus.

66 Et reverſus eſt Jonathas in Jeruſalem cum pace, & lætitia.

67 In anno centeſimo ſexageſimoquinto, venit Demetrius filius Demetrij à Creta in terram patrum ſuorum.

68 Et audivit Alexander rex, & contriſtatus eſt valdè, & reverſus eſt Antiochiam.

69 Et conſtituit Demetrius rex Apollonium ducem, qui præerat Cœleſyriæ: & congregavit exercitum magnum, & acceſſit ad Jamniam: & miſit ad Jonathan ſummum ſacerdotem,

70 Dicens: Tu ſolus reſiſtis nobis: ego autem factus ſum in deriſum, & in opprobrium, propterea quia tu poteſtatem adverſum nos exerces in montibus.

71 Nunc ergo ſi confidis in virtutibus tuis, deſcende ad nos in campum, & comparemus illic invicem: quia mecum eſt virtus bellorum.

72 Interroga, & diſce quis ſum ego, & ceteri, qui auxilio ſunt mihi, qui & dicunt quia non poteſt ſtare pes veſter ante faciem noſtram, quia bis in fugam converſi ſunt patres tui in terra ſua:

73 Et nunc quomodo poteris ſuſtinere equitatum & exercitum tantum in campo, ubi non eſt lapis, neque ſaxum, neque locus fugiendi?

74 Ut audivit autem Jonathas ſermones Apollonij, motus eſt animo: & elegit decem millia virorum, & exiit ab Jeruſalem, & occurrit ei Simon frater ejus in adjutorium:

75 Et applicuerunt caſtra in Joppen, & excluſit eum à civitate (quia cuſtodia Appollonij Joppe erat) & oppugnavit eam.

76 Et exterriti qui erant in civitate, aperuerunt ei, & obtinuit Jonathas Joppen.

77 Et audivit Appollonius, & admovit tria millia equitum, & exercitum multum. G

78 Et abiit Azotum tanquam iter faciens, & ſtatim exiit in campum, eò quòd haberet multitudinem equitum, & confideret in eis. Et inſecutus eſt eum Jonathas in Azotum, & commiſerunt prælium.

79 Et reliquit Appollonius in caſtris mille equites poſt eos occultè.

80 Et cognovit Jonathas quoniam inſidiæ ſunt poſt ſe, & circuierunt caſtra ejus, & jecerunt jacula in populum à manè uſque ad veſperam.

81 Populus autem ſtabat, ſicut præceperat Jonathas: & laboraverunt equi eorum.

82 Et ejecit Simon exercitum ſuum, & commiſit contra legionem: equites enim fatigati erant: & contriti ſunt ab eo, & fugerunt.

83 Et qui diſperſi ſunt per campum, fugerunt in Azotum, & intraverunt in Bethdagon idolum ſuum, ut ibi ſe liberarent.

84 Et ſuccendit Jonathas Azotum, & civitates quæ erant in circuitu ejus, & accepit ſpolia eorum, & templum Dagon: & omnes, qui fugerunt in illud, ſuccendit igni.

85 Et fuerunt qui ceciderunt gladio, cum his qui ſuccenſi ſunt, ferè octo millia virorum.

Digitized by Google

86 Et movit inde Jonathas caſtra, & applicuit
ea Aſcalonem: & exierunt de civitate obviàm illi
in magna gloria.
87 Et reverſus eſt Jonathas in Jeruſalem cum
ſuis, habentibus ſpolia multa.
88 Et factum eſt, ut audivit Alexander rex ſer-
mones iſtos, addidit adhuc glorificare Jonathan.
89 Et miſit ei fibulam auream, ſicut conſuetudo
eſt dari cognatis regum. Et dedit ei Accaron, &
omnes fines ejus, in poſſeſſionem.

Caput XI.

Mortuo Alexandro, & ſimiliter Ptolemæo qui Alexandri regnum dolo invaſerat, ablata ab eo filia ſua & tradita in uxorem Demetrio, hic Demetrius Jonathan honorat datis litteris immunitatis à tributis: Jonathas autem mittit ei auxiliares milites, qui occiſis uno die centum millibus, regem à civibus Antiochiæ liberarunt, & Antiochiam incenderunt: illo autem fœdus cum Jonatha initum prævaricante, Antiochus filius Alexandri devicto Demetrio regnans, fœdus init cum Jonatha qui unà cum fratre Simone ſæpiùs victor evadit adverſus alienigenas.

A 1 ET rex Ægypti congregavit exercitum, ſicut
arena quæ eſt circa oram maris, & naves
multas: & quærebat obtinere regnum Alexandri
dolo, & addere illud regno ſuo:
2 Et exiit in Syriam verbis pacificis, & ape-
riebant ei civitates, & occurrebant ei: quia man-
daverat Alexander rex exire ei obviàm, eò quòd
ſocer ſuus eſſet.
3 Cùm autem introiret civitatem Ptolemæus,
ponebat cuſtodias militum in ſingulis civitatibus.
4 Et ut appropiavit Azoto, oſtenderunt ei tem-
plum Dagon ſuccenſum igni, & Azotum & cetera
ejus demolita, & corpora projecta, & eorum qui cęſi
erant in bello tumulos, quos fecerant ſecus viam.
5 Et narraverunt regi quia hæc fecit Jonathas:
ut invidiam facerent ei: & tacuit rex.
6 Et occurrit Jonathas regi in Joppen cum glo-
ria, & invicem ſe ſalutaverunt, & dormierunt
illic.
7 Et abiit Jonathas cum rege uſque ad fluvium,
qui vocatur Eleutherus: & reverſus eſt in Jeru-
ſalem.
8 Rex autem Ptolemæus obtinuit dominium
civitatum uſque Seleuciam maritimam, & cogita-
bat in Alexandrum conſilia mala.
B 9 Et miſit legatos ad Demetrium, dicens:
Veni, componamus inter nos pactum, & dabo
tibi filiam meam, quam habet Alexander, & re-
gnabis in regno patris tui.
10 Pœnitet enim me quòd dederim illi filiam
meam: quæſivit enim me occidere.
11 Et vituperavit eum, propterea quòd concu-
pierat regnum ejus.
12 Et abſtulit filiam ſuam, & dedit eam De-
metrio, & alienavit ſe ab Alexandro, & mani-
feſtatæ ſunt inimicitiæ ejus.
13 Et intravit Ptolemæus Antiochiam, & impo-
ſuit duo diademata capiti ſuo, Ægypti & Aſiæ.
14 Alexander autem rex erat in Cilicia illis tem-
poribus: quia rebellabant qui erant in locis illis.
15 Et audivit Alexander, & venit ad eum in
bellum: & produxit Ptolemæus rex exercitum, &
occurrit ei in manu valida, & fugavit eum.
16 Et fugit Alexander in Arabiam, ut ibi pro-
tegeretur: Rex autem Ptolemæus exaltatus eſt.
17 Et abſtulit Zabdiel Arabs caput Alexandri,
& miſit Ptolemæo.
18 Et rex Ptolemæus mortuus eſt in die tertia:
& qui erant in munitionibus, perierunt ab his
qui erant intra caſtra.
19 Et regnavit Demetrius anno centeſimo
ſexageſimo ſeptimo.
20 In diebus illis congregavit Jonathas eos qui
erant in Judæa, ut expugnarent arcem, quæ eſt in
Jeruſalem: & fecerunt contra eam machinas
multas.
21 Et abierunt quidam qui oderant gentem
ſuam viri iniqui ad regem Demetrium, & renun-
tiaverunt ei quòd Jonathas obſideret arcem.
22 Et ut audivit, iratus eſt: & ſtatim venit ad
Ptolemaidam, & ſcripſit Jonathæ ne obſideret ar-
cem, ſed occurreret ſibi ad colloquium feſtinatò.
13 Ut audivit autem Jonathas, juſſit obſidere: C
& elegit de ſenioribus Iſraël, & de ſacerdotibus, &
dedit ſe periculo.
24 Et accepit aurum, & argentum, & veſtem, &
alia xenia multa, & abiit ad regem Ptolemaidam,
& invenit gratiam in conſpectu ejus,
25 Et interpellabant adverſus eum quidam
iniqui ex gente ſua.
26 Et fecit ei rex, ſicut fecerant ei qui ante eum
fuerant: & exaltavit eum in conſpectu omnium
amicorum ſuorum,
27 Et ſtatuit ei principatum ſacerdotij, & quæ-
cumque alia habuit priùs pretioſa, & fecit eum
principem amicorum.
28 Et poſtulavit Jonathas à rege, ut immunem
faceret Judæam, & tres toparchias, & Samariam,
& confines ejus: & promiſit ei talenta trecenta.
29 Et conſenſit rex: & ſcripſit Jonathæ epiſto-
las de his omnibus, hunc modum continentes:
30 Rex Demetrius fratri Jonathæ ſalutem, &
genti Judæorum.
31 Exemplum epiſtolæ, quā ſcripſimus Laſtheni
parenti noſtro de vobis, miſimus ad vos ut ſciretis:
32 Rex Demetrius Laſtheni parenti ſalutem.
33 Genti Judæorum, amicis noſtris, & conſer-
vantibus quæ juſta ſunt apud nos, decrevimus be-
nefacere, propter benignitatem ipſorum, quam
erga nos habent.
34 Statuimus ergo illis omnes fines Judææ, & D
tres civitates, Lydan, & Ramathan, quæ additæ
ſunt Judææ ex Samaria, & omnes confines earum,
ſequeſtrari omnibus ſacrificātibus in Jeroſolymis,
pro his quæ ab eis priùs accipiebat rex per ſingu-
los annos: & pro fructibus terræ & pomorum.
35 Et alia quæ ad nos pertinebant decimarum
& tributorum, ex hoc tempore remittimus eis: &
areas ſalinarum, & coronas quæ nobis defere-
bantur,
36 Omnia ipſis concedimus: & nihil horum
irritum erit ex hoc, & in omne tempus.
37 Nunc ergo curate facere horum exemplum,
& detur Jonathæ, & ponatur in monte ſancto, in
loco celebri.
38 Et videns Demetrius rex quòd ſiluit terra in
conſpectu ſuo, & nihil ei reſiſtit, dimiſit totum
exercitum ſuum, unumquemque in locum ſuum,

Digitized by Google

excepto peregrino exercitu, quem contraxit ab inſulis Gentium: & inimici erant ei omnes exercitus patrum ejus.

39 Tryphon autem erat quidam partium Alexandri priùs: & vidit quoniam omnis exercitus murmurabat contra Demetrium, & ivit ad Emalchuel Arabem, qui nutriebat Antiochum filium Alexandri:

40 Et aſſidebat ei, ut traderet eum ipſi, ut regnaret loco patris ſui: & enuntiavit ei quanta fecit Demetrius, & inimicitias exercituum ejus adverſus illum. Et manſit ibi diebus multis.

E 41 Et miſit Jonathas ad Demetrium regem, ut ejiceret eos, qui in arce erant in Jeruſalem, & qui in præſidiis erant: quia impugnabant Iſraël.

42 Et miſit Demetrius ad Jonathan, dicens: Non hæc tantùm faciam tibi, & genti tuæ, ſed gloria illuſtrabo te, & gentem tuam, cùm fuerit opportunum.

43 Nunc ergo rectè feceris, ſi miſeris in auxilium mihi viros: quia diſceſſit omnis exercitus meus.

44 Et miſit ei Jonathas tria millia virorum fortium Antiochiam: & venerunt ad regem, & delectatus eſt rex in adventu eorum.

45 Et convenerunt qui erant de civitate, centum viginti millia virorum, & volebant interficere regem.

46 Et fugit rex in aulam: & occupaverunt qui erant de civitate, itinera civitatis, & cœperunt pugnare.

47 Et vocavit rex Judæos in auxilium, & convenerunt omnes ſimul ad eum, & diſperſi ſunt omnes per civitatem:

48 Et occiderunt in illa die centum millia hominum, & ſuccenderunt civitatem, & ceperunt ſpolia multa in die illa, & liberaverunt regem.

49 Et viderunt qui erant de civitate, quòd obtinuiſſent Judæi civitatem ſicut volebant: & infirmati ſunt mente ſua, & clamaverunt ad regem cum precibus, dicentes:

50 Da nobis dextras, & ceſſent Judæi oppugnare nos & civitatem.

F 51 Et projecerunt arma ſua, & fecerunt pacem, & glorificati ſunt Judæi in conſpectu regis, & in conſpectu omnium qui erant in regno ejus, & nominati ſunt in regno: & regreſſi ſunt in Jeruſalem, habentes ſpolia multa.

52 Et ſedit Demetrius rex in ſede regni ſui: & ſiluit terra in conſpectu ejus.

53 Et mentitus eſt omnia quæcumque dixit, & abalienavit ſe à Jonatha, & non retribuit ei ſecundùm beneficia quæ ſibi tribuerat, & vexabat eum valdè.

54 Poſt hæc autem reverſus eſt Tryphon, & Antiochus cum eo puer adoleſcens, & regnavit, & impoſuit ſibi diadema.

55 Et congregati ſunt ad eum omnes exercitus, quos diſperſerat Demetrius, & pugnaverunt contra eum: & fugit, & terga vertit.

56 Et accepit Tryphon beſtias, & obtinuit Antiochiam:

57 Et ſcripſit Antiochus adoleſcens Jonathæ, dicens: Conſtituo tibi ſacerdotium, & conſtituo te ſuper quattuor civitates, ut ſis de amicis regis.

58 Et miſit illi vaſa aurea in miniſterium, & dedit ei poteſtatem bibendi in auro, & eſſe in purpura, & habere fibulam auream:

59 Et Simonem fratrem ejus conſtituit ducem à terminis Tyri uſque ad fines Ægypti.

60 Et exiit Jonathas, & perambulabat trans flumen civitates: & congregatus eſt ad eum omnis exercitus Syriæ in auxilium, & venit Aſcalonem, & occurrerunt ei honorificè de civitate.

61 Et abiit inde Gazam: & concluſerunt ſe qui erant Gazæ: & obſedit eam, & ſuccendit quæ erant in circuitu civitatis, & prædatus eſt ea.

62 Et rogaverunt Gazenſes Jonathan, & dedit illis dexteram: & accepit filios eorum obſides, & miſit illos in Jeruſalem: & perambulavit regionem uſque Damaſcum. G

63 Et audivit Jonathas quòd prævaricati ſunt principes Demetrij in Cades, quæ eſt in Galilæa, cum exercitu multo, volentes eum removere à negotio regni:

64 Et occurrit illis: fratrem autem ſuum Simonem reliquit intra provinciam.

65 Et applicuit Simon ad Bethſuram, & expugnabat eam diebus multis, & concluſit eos.

66 Et poſtulaverunt ab eo dextras accipere, & dedit illis: & ejecit eos inde, & cepit civitatem, & poſuit in ea præſidium.

67 Et Jonathas & caſtra ejus applicuerunt ad aquam Geneſar, & ante lucem vigilaverunt in campo Aſor.

68 Et ecce caſtra alienigenarum occurrebant in campo, & tendebant ei inſidias in montibus: ipſe autem occurrit ex adverſo.

69 Inſidiæ verò exurrexerunt de locis ſuis, & commiſerunt prælium.

70 Et fugerunt qui erant ex parte Jonathæ omnes, & nemo relictus eſt ex eis, niſi Mathathias filius Abſolomi, & Judas filius Calphi, princeps militiæ exercitus.

71 Et ſcidit Jonathas veſtimenta ſua, & poſuit terram in capite ſuo, & oravit.

72 Et reverſus eſt Jonathas ad eos in prælium, & convertit eos in fugam, & pugnaverunt.

73 Et viderunt qui fugiebant partis illius, & reverſi ſunt ad eum, & inſequebantur cum eo omnes uſque Cades ad Caſtra ſua, & pervenerunt uſque illuc.

74 Et ceciderunt de alienigenis in die illa tria millia virorum: & reverſus eſt Jonathas in Jeruſalem.

CAPUT XII.

Jonathas cum Romanis ac Spartiatis fœdus renovat: principes Demetrij ipſum invadentes fugat percuſſiſque Arabibus ordinat ædificare præſidia in Judæa, & muros contra arcem in Jeruſalem: ſed à Tryphone cupiente regnum Antiochi invadere, & fingente ſe amicum, apud Ptolemaida dolo captus eſt, omnéſque qui cum eo erant, interfecti.

1 ET vidit Jonathas quia tempus eum juvat, & elegit viros, & miſit eos Romam, ſtatuere & renovare cum eis amicitiam: A

2 Et ad Spartiatas, & ad alia loca miſit epiſtolas ſecundùm eamdem formam.

3 Et abierunt Romam, & intraverunt curiam, & dixerunt: Jonathas ſummus ſacerdos, & gens

Judæorum

Digitized by Google

Judæorum miſerunt nos, ut renovaremus amici-
tiam & ſocietatem ſecundùm priſtinum.
4 Et dederunt illis epiſtolas ad ipſos per loca,
ut deducerent eos in terram Juda cum pace.
5 Et hoc eſt exemplum epiſtolarum,quas ſcrip-
ſit Jonathas Spartiatis:
6 JONATAS ſummus ſacerdos, & ſeniores
gentis, & ſacerdotes, & reliquus populus Judæo-
rum, Spartiatis fratribus ſalutem.
B 7 Jampridem miſſæ erant epiſtolæ ad Oniam
ſummum ſacerdotem ab Ario, qui regnabat apud
vos, quoniam eſtis fratres noſtri, ſicut reſcriptum
continet, quod ſubjectum eſt.
8 Et ſuſcepit Onias virum, qui miſſus fuerat,
cum honore: & accepit epiſtolas, in quibus ſigni-
ficabatur de ſocietate & amicitia.
9 Nos, cùm nullo horum indigeremus,haben-
tes ſolatio ſanctos libros, qui ſunt in manibus
noſtris,
10 Maluimus mittere ad vos renovare fraterni-
tatem, & amicitiam, ne fortè alieni efficiamur à
vobis: multa enim tempora tranſierunt, ex quo
miſiſtis ad nos.
11 Nos ergo in omni tempore ſine intermiſſio-
ne in diebus ſollemnibus, & ceteris quibus opor-
tet, memores ſumus veſtri in ſacrificiis quæ offe-
rimus,& in obſervationibus, ſicut fas eſt & decet
meminiſſe fratrum.
12 Lætamur itaque de gloria veſtra.
13 Nos autem circumdederunt multæ tribula-
tiones, & multa prælia, & impugnaverunt nos re-
ges, qui ſunt in circuitu noſtro.
14 Noluimus ergo vobis moleſti eſſe, neque ce-
teris ſociis & amicis noſtris, in his præliis.
C 15 Habuimus enim de cælo auxilium, & libe-
rati ſumus nos, & humiliati ſunt inimici noſtri.
16 Elegimus itaque Numenium Antiochi fi-
lium, & Antipatrem Jaſonis filium, & miſimus
ad Romanos renovare cum eis amicitiam & ſo-
cietatem priſtinam.
17 Mandavimus itaque eis ut veniant etiam ad
vos, & ſalutent vos: & reddant vobis epiſtolas
noſtras de innovatione fraternitatis noſtræ.
18 Et nunc benefacietis reſpondentes nobis ad
hæc.
19 Et hoc eſt reſcriptum epiſtolarum, quod
miſerat Oniæ:
20 ARIUS, rex Spartiatarum, Oniæ ſacerdoti
magno ſalutem.
21 Inventum eſt in ſcriptura de Spartiatis &
Judæis, quoniam ſunt fratres, & quòd ſunt de ge-
nere Abraham.
22 Et nunc ex quo hæc cognovimus, benefaci-
tis ſcribentes nobis de pace veſtra.
23 Sed & nos reſcripſimus vobis: Pecora no-
ſtra,& poſſeſſiones noſtræ,veſtræ ſunt: & veſtræ,
noſtræ: mandavimus itaque hæc nuntiari vobis.
24 Et audivit Jonathas, quoniam regreſſi ſunt
principes Demetrij cum exercitu multo ſuprà
quàm priùs, pugnare adverſus eum.
D 25 Et exiit ab Jeruſalem, & occurrit eis in
Amathite regione: non enim dederat eis ſpatium
ut ingrederentur regionem ejus.
26 Et miſit ſpeculatores in caſtra eorum: &
reverſi renuntiaverunt quòd conſtituunt ſuper-
venire illis nocte.
27 Cùm occidiſſet autem ſol, præcepit Jona-
thas ſuis vigilare, & eſſe in armis paratos ad pu-
gnam tota nocte, & poſuit cuſtodes per circuitum
caſtrorum.
28 Et audierunt adverſarij quòd paratus eſt Jo-
nathas cum ſuis in bello: & timuerunt, & formi-
daverunt in corde ſuo: & accenderunt focos in
caſtris ſuis.
29 Jonathas autem, & qui cum eo erant, non
cognoverunt uſque manè: videbant autem lumi-
naria ardentia:
30 Et ſecutus eſt eos Jonathas, & non compre-
hendit eos: tranſierant enim flumen Eleutherum.
31 Et divertit Jonathas ad Arabas,qui vocantur E
Zabadæi,& percuſſit eos,& accepit ſpolia eorum.
32 Et junxit, & venit Damaſcum; & peram-
bulabat omnem regionem illam.
33 Simon autem exiit, & venit uſque ad Aſca-
lonem, & ad proxima præſidia: & declinavit in
Joppen, & occupavit eam.
(34 Audivit enim quòd vellent præſidium tra-
dere partibus Demetrij) & poſuit ibi cuſtodes ut
cuſtodirent eam.
35 Et reverſus eſt Jonathas, & convocavit ſe-
niores populi, & cogitavit cum eis ædificare præ-
ſidia in Judæa,
36 Et ædificare muros in Jeruſalem, & exalta-
re altitudinem magnam inter medium arcis & ci-
vitatis, ut ſepararet eam à civitate, ut eſſet ipſa
ſingulariter, & neque emant, neque vendant.
37 Et convenerunt, ut ædificarent civitatem:
& cecidit murus, qui erat ſuper torrentem ab
ortu ſolis, & reparavit eum, qui vocatur Caphe-
tetha.
38 Et Simon ædificavit Adiada in Sephela, &
munivit eam, & impoſuit portas & ſeras.
39 Et cùm cogitaſſet Tryphon regnare Aſiæ,& F
aſſumere diadema, & extendere manum in An-
tiochum regem:
40 Timens ne fortè non permitteret eum Jo-
nathas, ſed pugnaret adverſus eum, quærebat
comprehendere eum, & occidere. Et exurgens
abiit in Bethſan.
41 Et exivit Jonathas obviàm illi cum quadra-
ginta millibus virorum electorum in prælium, &
venit Bethſan.
42 Et vidit Tryphon quia venit Jonathas cum
exercitu multo ut extenderet in eum manus, ti-
muit.
43 Et excepit eum cum honore, & commen-
davit eum omnibus amicis ſuis, & dedit ei mune-
ra, & præcepit exercitibus ſuis ut obedirent ei,
ſicut ſibi.
44 Et dixit Jonathæ: Ut quid vexaſti univer-
ſum populum, cùm bellum nobis non ſit?
45 Et nunc remitte eos in domos ſuas:elige au-
tem tibi viros paucos, qui tecum ſint, & veni me-
cum Ptolemaidam, & tradam eam tibi, & reliqua
præſidia, & exercitum, & univerſos præpoſitos
negotij,& converſus abibo:propterea enim veni.
46 Et credidit ei, & fecit ſicut dixit: & dimi-
ſit exercitum, & abierunt in terram Juda.

Digitized by Google

47 Retinuit autem ſecum tria millia virorum : ex quibus remiſit in Galilæam duo millia, mille autem venerunt cum eo.

G 48 Ut autem intravit Ptolemaidam Jonathas, clauſerunt portas civitatis Ptolemenſes : & comprehenderunt eum : & omnes qui cum eo intraverant, gladio interfecerunt.

49 Et miſit Tryphon exercitum & equites in Galilæam, & in campum magnum, ut perderent omnes ſocios Jonathæ.

50 At illi cùm cognoviſſent quia comprehenſus eſt Ionathas, & periit, & omnes qui cum eo erant, hortati ſunt ſemetipſos, & exierunt parati in prælium.

51 Et videntes hi, qui inſecuti fuerant, quia pro anima res eſt illis, reverſi ſunt :

52 Illi autem venerunt omnes cum pace in terram Juda. Et planxerunt Jonathan, & eos qui cum ipſo fuerant valdè : & luxit Iſraël luctu magno.

53 Et quæſierunt omnes gentes, quæ erant in circuitu eorum, conterere eos : dixerunt enim :

54 Non habent principem, & adjuvantem : nunc ergo expugnemus illos, & tollamus de hominibus memoriam eorum.

Caput XIII.

Suſcepto Simon principatu pro fratre Jonatha miſit petitam à Tryphone pecuniam, unà cum filiis Jonathæ, ad ejus redemptionem : Tryphon autem, accepta pecunia, patrem occidit cum filiis : quibus ſepultis ac defletis, Simon magnificum exſtruxit parentibus ac fratribus ſepulchrum in Modin. Tryphon verò, occiſo Antiocho, regnum ejus invaſit : & Simon, impetratis à rege Demetrio litteris fœderis ac immunitatis, expugnavit Gazaram, & arcem Jeroſolymorum obtinuit : propter quod lætum agunt feſtum, quod etiam quotannis apud Judæos agi præcipitur.

A 1 ET audivit Simon quòd congregavit Tryphon exercitum copioſum, ut veniret in terram Juda, & attereret eam.

2 Videns quia in tremore populus eſt, & in timore, aſcendit Jeruſalem, & congregavit populum :

3 Et adhortans dixit : Vos ſcitis quanta ego, & fratres mei, & domus patris mei, fecimus pro legibus, & pro ſanctis prælia, & anguſtias quales vidimus :

4 Horum gratia perierunt fratres mei omnes propter Iſraël, & relictus ſum ego ſolus.

5 Et nunc non mihi contingat parcere animæ meæ in omni tempore tribulationis : non enim melior ſum fratribus meis.

6 Vindicabo itaque gentem meam, & ſancta, natos quoque noſtros, & uxores : quia congregatæ ſunt univerſæ gentes conterere nos inimicitiæ gratia.

7 Et accenſus eſt ſpiritus populi ſimul ut audivit ſermones iſtos :

B 8 Et reſponderunt voce magna dicentes : Tu es dux noſter loco Judæ & Jonathæ fratris tui :

9 Pugna prælium noſtrum : & omnia quæcumque dixeris nobis, faciemus.

10 Et congregans omnes viros bellatores, acceleravit conſummare univerſos muros Jeruſalem, & munivit eam in gyro.

11 Et miſit Jonathan filium Abſalomi, & cum eo exercitum novum, in Joppen ; & ejectis his, qui erant in ea, remanſit illic ipſe.

12 Et movit Tryphon à Ptolemaida cum exercitu multo, ut veniret in terram Juda, & Jonathas cum eo in cuſtodia.

13 Simon autem applicuit in Addus contra faciem campi.

14 Et ut cognovit Tryphon quia ſurrexit Simon loco fratris ſui Jonathæ : & quia commiſſurus eſſet cum eo prælium, miſit ad eum legatos,

15 Dicens : Pro argento, quod debebat frater tuus Jonathas in ratione regis, propter negotia quæ habuit, detinuimus eum.

16 Et nunc mitte argenti talenta centum, & duos filios ejus obſides, ut non dimiſſus fugiat à nobis, & remittemus eum.

17 Et cognovit Simon quia cum dolo loqueretur C
ſecum, juſſit tamen dari argentum, & pueros : ne inimicitiam magnam ſumeret ad populum Iſraël, dicentem :

18 Quia non miſit ei argentum, & pueros, propterea periit.

19 Et miſit pueros, & centum talenta : & mentitus eſt, & non dimiſit Jonathan.

20 Et poſt hæc venit Tryphon intra regionem, ut contereret eam : & gyraverunt per viam quæ ducit Ador : & Simon, & caſtra ejus ambulabant in omnem locum quocumque ibant.

21 Qui autem in arce erant, miſerunt ad Tryphonem legatos, ut feſtinaret venire per deſertum, & mitteret illis alimonias.

22 Et paravit Tryphon omnem equitatum, ut veniret illa nocte : erat autem nix multa valdè, & non venit in Galaaditim.

23 Et cùm appropinquaſſet Baſcaman, occidit Jonathan & filios ejus illic.

24 Et convertit Tryphon, & abiit in terram ſuam.

25 Et miſit, Simon, & accepit oſſa Jonathæ fratris D
ſui, & ſepelivit ea in Modin civitate patrum ejus.

26 Et planxerunt eum omnis Iſraël planctu magno, & luxerunt eum dies multos.

27 Et ædificavit Simon ſuper ſepulchrum patris ſui & fratrum ſuorum ædificium altum viſu, lapide polito retrò & antè :

28 Et ſtatuit ſeptem pyramidas, unam contra unam patri & matri, & quatuor fratribus :

29 Et his circumpoſuit columnas magnas ; & ſuper columnas arma, ad memoriam æternam ; & juxta arma naves ſculptas, quæ viderentur ab omnibus navigantibus mare.

30 Hoc eſt ſepulchrum, quod fecit in Modin, uſque in hunc diem.

31 Tryphon autem cùm iter faceret cum Antiocho rege adoleſcente, dolo occidit eum.

32 Et regnavit loco ejus, & impoſuit ſibi diadema Aſiæ, & fecit plagam magnam in terra.

33 Et ædificavit Simon præſidia Judææ, muniens E
ea turribus excelſis, & muris magnis, & portis, & ſeris : & poſuit alimenta in munitionibus.

34 Et elegit Simon viros, & miſit ad Demetriū regem, ut faceret remiſſionem regioni : quia actus omnes Tryphonis per direptionem fuerant geſti.

35 Et Demetrius rex ad verba iſta reſpondit ei, & ſcripſit epiſtolam talem :

36 Rex

Digitized by Google

36 Rex Demetrius Simoni ſummo ſacerdoti,
& amico regum, & ſenioribus, & genti Judæorum,
ſalutem.
37 Coronam auream, & bahem, quam miſi-
ſtis, ſuſcepimus: & parati ſumus facere vobiſcum
pacem magnam, & ſcribere præpoſitis regis re-
mittere vobis quæ indulſimus.
38 Quæcumque enim conſtituimus, vobis
conſtant. Munitiones, quas ædificaſtis, vobis
ſint.
39 Remittimus quoque ignorantias, & pecca-
ta uſque in hodiernum diem, & coronam quam
debebatis: & ſi quid aliud erat tributarium in Je-
ruſalem, jam non ſit tributarium.
40 Et ſi qui ex vobis apti ſunt conſcribi in-
ter noſtros, conſcribantur, & ſit inter nos pax.
41 Anno centeſimo ſeptuageſimo ablatum eſt
jugum Gentium ab Iſraël.
F 42 Et cœpit populus Iſraël ſcribere in tabulis
& geſtis publicis, anno primo ſub Simone ſum-
mo ſacerdote, magno duce, & principe Judæo-
rum.
43 In diebus illis applicuit Simon ad Gazam, &
circumdedit eam caſtris, & fecit machinas, & ap-
plicuit ad civitatem, & percuſſit turrem unam, &
comprehendit eam:
44 Et eruperant qui erant intra machinam in
civitatem: & factus eſt motus magnus in civi-
tate.
45 Et aſcenderunt qui erant in civitate, cum
uxoribus & filiis ſupra murum, ſciſſis tunicis ſuis,
& clamaverunt voce magna, poſtulantes à Simone
dextras ſibi dari,
46 Et dixerunt: Non nobis reddas ſecundùm
malitias noſtras, ſed ſecundùm miſericordias
tuas.
G 47 Et flexus Simon, non debellavit eos: ejecit
tamen eos de civitate, & mundavit ædes in qui-
bus fuerant ſimulacra, & tunc intravit in eam cum
hymnis benedicens Dominum:
48 Et ejecta ab ea omni immunditia, collocavit
in ea viros qui legem facerent: & munivit eam, &
fecit ſibi habitationem.
49 Qui autem erant in arce Jeruſalem, prohi-
bebantur egredi & ingredi regionem, & emere,
ac vendere: & eſurierunt valdè, & multi ex eis
fame perierunt.
50 Et clamaverunt ad Simonem ut dextras ac-
ciperent: & dedit illis: & ejecit eos inde, & mun-
davit arcem à contaminationibus:
51 Et intraverunt in eam tertia & vigeſima die
ſecundi menſis, anno centeſimo ſeptuageſimo pri-
mo, cum laude, & ramis palmarum, & cinyris, &
cymbalis, & nablis, & hymnis, & canticis, quia
contritus eſt inimicus magnus ex Iſraël.
52 Et conſtituit ut omnibus annis agerentur
dies hi cum lætitia.
53 Et munivit montem templi, qui erat ſe-
cus arcem, & habitavit ibi ipſe, & qui cum eo
erant.
54 Et vidit Simon Joannem filium ſuum, quòd
fortis prælij vir eſſet: & poſuit eum ducem virtu-
tum univerſarum: & habitavit in Gazaris.

CAPUT XIV.

Demetrio à duce Arſacis devicto & capto, Simon cum ſuo populo magna pace fruitur: ad quem miſſæ ſunt litteræ renovati fœderis à Spartiatis & Romanis cum maxima laude Simonis, qui Romanis clypeum aureum mnarum mille miſerat.

1 ANno centeſimo ſeptuageſimo ſecundo con- A
gregavit rex Demetrius exercitum ſuum, &
abiit in Mediam ad contrahenda ſibi auxilia, ut
expugnaret Tryphonem.
2 Et audivit Arſaces rex Perſidis & Mediæ,
quia intravit Demetrius confines ſuos, & miſit
unum de principibus ſuis ut comprehenderet eum
vivum, & adduceret eum ad ſe.
3 Et abiit, & percuſſit caſtra Demetrij: & com-
prehendit eum, & duxit eum ad Arſacem, & poſuit
eum in cuſtodiam.
4 Et ſiluit omnis terra Juda omnibus diebus Si-
monis, & quæſivit bona genti ſuæ: & placuit illis
poteſtas ejus, & gloria ejus, omnibus diebus.
5 Et cum omni gloria ſua accepit Joppen in
portum, & fecit introitum in inſulis maris.
6 Et dilatavit fines gentis ſuæ, & obtinuit re-
gionem.
7 Et congregavit captivitatem multam, & do-
minatus eſt Gazaræ, & Bethſuræ, & arci: & ab-
ſtulit immunditias ex ea, & non erat qui reſiſte-
ret ei.
8 Et unuſquiſque colebat terram ſuam cum pa- B
ce: & terra Juda dabat fructus ſuos, & ligna cam-
porum fructum ſuum.
9 Seniores in plateis ſedebant omnes, & de bo-
nis terræ tractabant, & juvenes induebant ſe glo-
riam & ſtolas belli.
10 Et civitatibus tribuebat alimonias, & conſti-
tuebat eas ut eſſent vaſa munitionis, quoaduſque
nominatum eſt nomen gloriæ ejus uſque ad extre-
mum terræ.
11 Fecit pacem ſuper terram, & lætatus eſt
Iſraël lætitia magna.
12 Et ſedit unuſquiſque ſub vite ſua, & ſub fi-
culnea ſua: & non erat qui eos terreret.
13 Defecit impugnans eos ſuper terram: reges
contriti ſunt in diebus illis.
14 Et confirmavit omnes humiles populi ſui,
& legem exquiſivit, & abſtulit omnem iniquum
& malum:
15 Sancta glorificavit, & multiplicavit vaſa
ſanctorum.
16 Et auditum eſt Romæ quia defunctus eſſet
Jonathas, & uſque in Spartiatas: & contriſtati
ſunt valdè.
17 Ut audierunt autem quòd Simon frater ejus
factus eſſet ſummus ſacerdos loco ejus, & ipſe obti-
neret omnem regionem, & civitates in ea;
18 Scripſerunt ad eum in tabulis æreis, ut re- C
novarent amicitias & ſocietatem, quam fecerant
cum Juda, & cum Jonatha fratribus ejus.
19 Et lectæ ſunt in conſpectu eccleſiæ in Jeru-
ſalem. Et hoc exemplum epiſtolarum, quas Spar-
tiatæ miſerunt:
20 SPARTIANORUM principes, & civitates,
Simoni Sacerdoti magno, & ſenioribus, & ſacer-
dotibus, & reliquo populo Judæorum, fratribus,
ſalutem.

21 Legati, qui miſſi ſunt ad populum noſtrum, nuntiaverunt nobis de veſtra gloria, & honore, ac lætitia: & gaviſi ſumus in introitu eorum.

22 Et ſcripſimus quæ ab eis erant dicta in conciliis populi, ſic: Numenius Antiochi, & Antipater Jaſonis filius, legati Judæorum venerunt ad nos, renovantes nobiſcum amicitiam priſtinam.

D 23 Et placuit populo excipere viros glorioſè, & ponere exemplum ſermonum eorum in ſegregatis populi libris, ut ſit ad memoriam populo Spartiatarum. Exemplum autem horum ſcripſimus Simoni magno Sacerdoti.

24 Poſt hæc autem miſit Simon Numenium Romam, habentem clypeum aureum magnum, pondo mnarum mille, ad ſtatuendam cum eis ſocietatem. Cùm autem audiſſet populus Romanus

25 Sermones iſtos, dixerunt: Quam gratiarum actionem reddemus Simoni, & filiis ejus?

26 Reſtituit enim ipſe fratres ſuos, & expugnavit inimicos Iſraël ab eis: & ſtatuerunt ei libertatem, & deſcripſerunt in tabulis æreis, & poſuerunt in titulis in monte Sion.

27 Et hoc eſt exemplum ſcripturæ: Octava decima die menſis Elul, anno centeſimo ſeptuageſimo ſecundo, anno tertio ſub Simone ſacerdote magno in Aſaramel,

28 In conventu magno ſacerdotum, & populi, & principum gentis, & ſeniorum regionis, nota facta ſunt hæc: Quoniam frequenter facta ſunt prælia in regione noſtra.

E 29 Simon autem Mathathiæ filius ex filiis Jarib, & fratres ejus dederunt ſe periculo, & reſtiterunt adverſariis gentis ſuæ, ut ſtarent ſancta ipſorum, & lex: & gloria magna glorificaverunt gentem ſuam.

30 Et congregavit Jonathas gentem ſuam, & factus eſt illis ſacerdos magnus, & appoſitus eſt ad populum ſuum.

31 Et voluerunt inimici eorum calcare, & atterere regionem ipſorum, & extendere manus in ſancta eorum.

32 Tunc reſtitit Simon, & pugnavit pro gente ſua, & erogavit pecunias multas, & armavit viros virtutis gentis ſuæ, & dedit illis ſtipendia:

33 Et munivit civitates Judææ, & Bethſuram, quæ erat in finibus Judææ, ubi erant arma hoſtiũ anteà: & poſuit illic præſidium viros Judæos.

34 Et Joppen munivit, quæ erat ad mare; & Gazaram, quæ eſt in finibus Azoti, in qua hoſtes anteà habitabant, & collocavit illic Judæos: & quæcumque apta erant ad correptionem eorum, poſuit in eis.

F 35 Et vidit populus actum Simonis, & gloriam quam cogitabat facere genti ſuæ, & poſuerunt eum ducem ſuum, & principem ſacerdotum, eò quòd ipſe fecerat hæc omnia, & juſtitiam, & fidem, quam conſervavit genti ſuæ, & exquiſivit omni modo exaltare populum ſuum.

36 Et in diebus ejus proſperatum eſt in manibus ejus, ut tollerentur gentes de regione ipſorum, & qui in civitate David erant in Jeruſalem, in arce, de qua procedebant, & contaminabant omnia quæ in circuitu ſanctorum ſunt, & inferebant plagam magnam caſtitati:

37 Et collocavit in ea viros Judæos ad tutamentum regionis, & civitatis, & exaltavit muros Jeruſalem.

38 Et rex Demetrius ſtatuit illi ſummum ſacerdotium.

39 Secundùm hæc fecit eum amicum ſuum, & glorificavit eum gloria magna.

40 Audivit enim quòd appellati ſunt Judæi à Romanis amici, & ſocij, & fratres, & quia ſuſceperunt legatos Simonis glorioſè:

41 Et quia Judæi, & ſacerdotes eorum conſenſerunt eum eſſe ducem ſuum, & ſummum ſacerdotem in æternum, donec ſurgat propheta fidelis:

42 Et ut ſit ſuper eos dux, & ut cura eſſet illi G
pro ſanctis, & ut conſtitueret præpoſitos ſuper opera eorum, & ſuper regionem, & ſuper arma, & ſuper præſidia:

43 Et cura ſit illi de ſanctis: & ut audiatur ab omnibus, & ſcribantur in nomine ejus omnes conſcriptiones in regione: & ut operiatur purpura, & auro:

44 Et ne liceat ulli ex populo, & ex ſacerdotibus irritum facere aliquid horum, & contradicere his quæ ab eo dicuntur, aut convocare conventum in regione ſine ipſo: & veſtiri purpura, & uti fibula aurea.

45 Qui autem fecerit extra hæc, aut irritum fecerit aliquid horum, reus erit.

46 Et complacuit omni populo ſtatuere Simonem, & facere ſecundùm verba iſta.

47 Et ſuſcepit Simon, & placuit ei ut ſummo ſacerdotio fungeretur, & eſſet dux & princeps gentis Judæorum, & ſacerdotum, & præeſſet omnibus.

48 Et ſcripturam iſtam dixerunt ponere in tabulis æreis, & ponere eas in peribolo ſanctorum, in loco celebri:

49 Exemplum autem eorum ponere in ærario, ut habeat Simon, & filij ejus.

Caput XV.

Antiochus Demetrij filius litteras amicitiarum mittit ad Simonem: Romani fœderatos ſibi Judæos ceteris nationibus per litteras commendant: Antiochus dum Tryphonem inſequitur, miſſum à Simone militum auxilium recuſat, mittitque ad eum Athenobium qui multa tanquam debita repoſcat; & Simonis reſponſo accepto, conſtituit adverſus eum Cendebæum ducem exercitus, ipſe verò Tryphonem perſequitur.

1 Et miſit rex Antiochus filius Demetrij epi- A
ſtolas ab inſulis maris Simoni ſacerdoti, & principi gentis Judæorum, & univerſæ genti:

2 Et erant continentes hunc modum: Rex Antiochus Simoni ſacerdoti magno, & genti Judæorum, ſalutem.

3 Quoniam quidem peſtilentes obtinuerunt regnum patrum noſtrorum, volo autem vendicare regnum, & reſtituere illud ſicut erat anteà: & electam feci multitudinem exercitus, & feci naves bellicas.

4 Volo autem procedere per regionem, ut ulciſcar in eos, qui corruperunt regionem noſtram, & qui deſolaverunt civitates multas in regno meo.

5 Nunc ergo ſtatuo tibi omnes oblationes, quas remiſerunt tibi ante me omnes reges, & quæcumque alia dona remiſerunt tibi:

6 Et

Digitized by Google

6 Et permitto tibi facere percuſſuram proprij numiſmatis in regione tua :

B 7 Jeruſalem autem ſanctam eſſe,& liberam : & omnia arma quæ fabricata ſunt, & præſidia quæ conſtruxiſti, quæ tenes, maneant tibi.

8 Et omne debitum regis, & quæ futura ſunt regi, ex hoc & in totum tempus remittuntur tibi.

9 Cùm autem obtinuerimus regnum noſtrum, glorificabimus te, & gentem tuam, & templum gloria magna, ita ut manifeſtetur gloria veſtra in univerſa terra.

10 Anno centeſimo ſeptuageſimo quarto exiit Antiochus in terram patrum ſuorum,& convenerunt ad eum omnes exercitus, ita ut pauci relicti eſſent cum Tryphone.

11 Et inſecutus eſt eum Antiochus rex, & venit Doram fugiens per maritimam.

C 12 Sciebat enim quòd congregata ſunt mala in eum, & reliquit eum exercitus.

13 Et applicuit Antiochus ſuper Doram cum centum viginti millibus virorum belligeratorum, & octo millibus equitum :

14 Et circuivit civitatem, & naves à mari acceſſerunt : & vexabant civitatem à terra & mari, & neminem ſinebant ingredi vel egredi.

15 Venit autem Numenius, & qui cum eo fuerant, ab urbe Roma, habentes epiſtolas regibus & regionibus ſcriptas, in quibus continebantur hæc :

16 Lucius conſul Romanorum, Ptolemæo regi ſalutem.

17 Legati Judæorum venerunt ad nos amici noſtri, renovantes priſtinam amicitiam & ſocietatem, miſſi à Simone principe Sacerdotum, & populo Judæorum.

18 Attulerunt autem & clypeum aureum mnarum mille.

19 Placuit itaque nobis ſcribere regibus, & regionibus, ut non inferant illis mala, neque impugnent eos & civitates eorum, & regiones eorum : & ut non ferant auxilium pugnantibus adverſus eos.

20 Viſum autem eſt nobis accipere ab eis clypeum.

D 21 Si qui ergo peſtilentes refugerunt de regione ipſorum ad vos, tradite eos Simoni principi ſacerdotum, ut vindicet in eos ſecundùm legem ſuam.

22 Hæc eadem ſcripta ſunt Demetrio regi, & Attalo, & Ariarathi, & Arſaci,

23 Et in omnes regiones : & Lampſaco,& Spartiatis, & in Delum, & in Myndum, & in Sicyonem, & in Cariam, & in Samum, & in Pamphyliam, & in Lyciam, & in Alycarnaſſum, & in Coo, & in Siden,& in Aradon, & in Rhodum, & in Phaſelidem, & in Gortynam, & Gnidum, & Cyprum, & Cyrenen.

24 Exemplum autem eorum ſcripſerunt Simoni principi ſacerdotum, & populo Judæorum.

25 Antiochus autem rex applicuit caſtra in Doram ſecundò, admovens ei ſemper manus, & machinas faciens : & concluſit Tryphonem, ne procederet.

E 26 Et miſit ad eum Simon duo millia virorum electorum in auxilium, & argentum, & aurum, & vaſa copioſa :

27 Et noluit ea accipere, ſed rupit omnia, quæ pactus eſt cum eo anteà, & alienavit ſe ab eo.

28 Et miſit ad eum Athenobium unum de amicis ſuis, ut tractaret cum ipſo, dicens : Vos tenetis Joppen, & Gazaram, & arcem quæ eſt in Jeruſalem, civitates regni mei :

29 Fines earum deſolaſtis, & feciſtis plagam magnam in terra, & dominati eſtis per loca multa in regno meo.

30 Nunc ergo tradite civitates, quas occupaſtis; & tributa locorum, in quibus dominati eſtis extra fines Judææ.

31 Sin autem, date pro illis quingenta talenta argenti, & exterminij, quod exterminaſtis,& tributorum civitatum alia talenta quingenta : ſin autem, veniemus, & expugnabimus vos.

F 32 Et venit Athenobius amicus regis in Jeruſalem,& vidit gloriam Simonis,& claritatem in auro & argento, & apparatum copioſum : & obſtupuit: & retulit ei verba Regis.

33 Et reſpondit ei Simon, & dixit ei : Neque alienam terram ſumpſimus, neque aliena detinemus: ſed hereditatem patrum noſtrorum, quæ injuſtè ab inimicis noſtris aliquo tempore poſſeſſa eſt.

34 Nos verò tempus habentes, vindicamus hereditatem patrum noſtrorum.

35 Nam de Joppe & Gazara quæ expoſtulas, ipſi faciebant in populo plagam magnam, & in regione noſtra : horum damus talenta centum. Et non reſpondit ei Athenobius verbum.

G 36 Reverſus autem cum ira ad regem, renuntiavit ei verba iſta, & gloriam Simonis, & univerſa quæ vidit : & iratus eſt rex ira magna.

37 Tryphon autem fugit navi in Orthoſiada.

38 Et conſtituit rex Cendebæum ducem maritimum, & exercitum peditum & equitum dedit illi.

39 Et mandavit illi movere caſtra contra faciem Judææ : & mandavit ei ædificare Cedorem,& obſtruere portas civitatis,& debellare populum. Rex autem perſequebatur Tryphonem.

40 Et pervenit Cendebæus Jamniam,& cœpit irritare plebem, & conculcare Judæam, & captivare populum, & interficere, & ædificare Gedorem.

41 Et collocavit illic equites, & exercitum : ut egreſſi perambularent viam Judææ, ſicut conſtituit ei rex.

Caput XVI.

Simon ſenex mittit exercitum ſuum cum filiis ſuis Juda & Joanne adverſus Cendebæum : quo devicto, Ptolemæus gener Simonis dominandi ambitione inflammatus, acceptos convivio ſocerum ejus atque filios Mathathiam & Judam dolo interfecit, ut ita Judææ provincias obtineret : porrò nuntij quos ad Joannem dolo interimendum miſerat, ſunt ab illo interfecti, & Joannes patri in ſummo ſacerdotio ſucceſſit.

A 1 Et aſcendit Joannes de Gazaris,& nuntiavit Simoni patri ſuo quæ fecit Cendebæus in populo ipſorum.

2 Et vocavit Simon duos filios ſeniores, Judam & Joannem, & ait illis : Ego, & fratres mei, & domus patris mei, expugnavimus hoſtes Iſraël ab adoleſcen

Digitized by Google

adoleſcentia uſque in hunc diem: & proſperatum eſt in manibus noſtris liberare Iſraël aliquoties.

3 Nunc autem ſenui, ſed eſtote loco meo, & fratres mei, & egreſſi pugnate pro gente noſtra: auxilium verò de cælo vobiſcum ſit.

4 Et elegit de regione viginti millia virorum belligeratorum, & equites; & profecti ſunt ad Cendebæum: & dormierunt in Modin.

5 Et ſurrexerunt manè, & abierunt in campum: & ecce exercitus copioſus in obviam illis peditum, & equitum, & fluvius torrens erat inter medium ipſorum.

B 6 Et admovit caſtra contra faciem eorum ipſe, & populus ejus, & vidit populum trepidantem ad transfretandum torrentem, & transfretavit primus: & viderunt eum viri, & tranſierunt poſt eum.

7 Et dimiſit populum, & equites in medio peditum: erat autem equitatus adverſariorum copioſus nimis.

8 Et exclamaverunt ſacris tubis, & in fugam converſus eſt Cendebæus, & caſtra ejus: & ceciderunt ex eis multi vulnerati: reſidui autem in munitionem fugerunt.

9 Tunc vulneratus eſt Judas frater Joannis: Joannes autem inſecutus eſt eos, donec venit Cedronem, quam ædificavit:

10 Et fugerunt uſque ad turres, quæ erant in agris Azoti, & ſuccendit eas igni. Et ceciderunt ex illis duo millia virorum, & reverſus eſt in Judæam in pace.

11 Et Ptolemæus filius Abobi conſtitutus erat dux in campo Jericho, & habebat argentum & aurum multum.

12 Erat enim gener ſummi ſacerdotis.

13 Et exaltatum eſt cor ejus, & volebat obtinere regionem, & cogitabat dolum adverſus Simonem, & filios ejus, ut tolleret eos.

14 Simon autem, perambulans civitates, quæ erant in regione Judææ, & ſolicitudinem gerens earum, deſcendit in Jericho ipſe, & Mathathias filius ejus, & Judas, anno centeſimo ſeptuageſimo ſeptimo, menſe undecimo: hic eſt menſis Sabath. C

15 Et ſuſcepit eos filius Abobi in munitiunculam, quæ vocatur Doch, cum dolo, quam ædificavit: & fecit eis convivium magnum, & abſcondit illic viros.

16 Et cùm inebriatus eſſet Simon, & filij ejus, ſurrexit Ptolemæus cum ſuis, & ſumpſerunt arma ſua, & intraverunt in convivium, & occiderunt eum, & duos filios ejus, & quoſdam pueros ejus.

17 Et fecit deceptionem magnam in Iſraël, & reddidit mala pro bonis.

18 Et ſcripſit hæc Ptolemæus, & miſit regi, ut mitteret ei exercitum in auxilium, & traderet ei regionem, & civitates eorum, & tributa.

19 Et miſit alios in Gazaram tollere Joannem: & tribunis miſit epiſtolas, ut venirent ad ſe, & daret eis argentum, & aurum, & dona.

20 Et alios miſit occupare Jeruſalem, & montem templi.

21 Et præcurrens quidam, nuntiavit Joanni in Gazara, quia periit pater ejus & fratres ejus, & quia miſit te quoque interfici. D

22 Ut audivit autem, vehementer expavit: & comprehendit viros, qui venerant perdere eum, & occidit eos: cognovit enim quia quærebant eum perdere.

23 Et cetera ſermonum Joannis, & bellorum ejus, & bonarum virtutum, quibus fortiter geſſit, & ædificij murorum, quos extruxit, & rerum geſtarum ejus:

24 Ecce hæc ſcripta ſunt in libro dierum ſacerdotij ejus, ex quo factus eſt princeps ſacerdotum poſt patrem ſuum.

LIBER SECUNDUS MACHABÆORUM.

Caput Primum.

Judæi habitantes Jeroſolymis ſcribunt Judæis in Ægypto commorantibus mortem Antiochi ac ſuorum quæ in Perſide contigerat, gratias Deo agentes, & hortantes ut celebrent diem ſcenopegiæ & diem dati ignis poſt reductionem captivitatis: cujus rei narratur hîc hiſtoria, & oratio Nehemiæ.

A 1 FRatribus, qui ſunt per Ægyptum, Judæis, ſalutem dicunt fratres, qui ſunt in Jeroſolymis, Judæi, & qui in regione Judææ, & pacem bonam.

2. Benefaciat vobis Deus, & meminerit teſtamenti ſui, quod locutus eſt ad Abraham, & Iſaac, & Jacob, ſervorum ſuorum fidelium:

3 Et det vobis cor omnibus, ut colatis eum, & faciatis ejus voluntatem, corde magno, & animo volenti.

4 Adaperiat cor veſtrum in lege ſua, & in præceptis ſuis, & faciat pacem.

5 Exaudiat orationes veſtras, & reconcilietur vobis, nec vos deſerat in tempore malo.

6 Et nunc hîc ſumus orantes pro vobis.

7 Regnante Demetrio, anno centeſimo ſexageſimo nono, nos Judæi ſcripſimus vobis in tribulatione, & impetu, qui ſupervenit nobis in iſtis annis, ex quo receſſit Jaſon à ſancta terra, & à regno. B

8 Portam ſuccenderunt, & effuderunt ſanguinem innocentem: & oravimus ad Dominum, & exauditi ſumus, & obtulimus ſacrificium, & ſimilaginem, & accendimus lucernas, & propoſuimus panes.

9 Et nunc frequentate dies ſcenopegiæ menſis Caſleu.

10 Anno centeſimo octogeſimo octavo, populus qui eſt Jeroſolymis, & in Judæa, Senatúſque, & Judas, Ariſtobolo magiſtro Ptolemæi regis, qui eſt de genere chriſtorum ſacerdotum, & his, qui in Ægypto C

Ægypto ſunt, Judæis, ſalutem & ſanitatem.

11 De magnis periculis à Deo liberati, magnificè gratias agimus ipſi, utpote qui adverſus talem regem dimicavimus.

12 Ipſe enim ebullire fecit de Perſide eos, qui pugnaverunt contra nos, & ſanctam civitatem.

13 Nam cùm in Perſide eſſet dux ipſe, & cum ipſo immenſus exercitus, cecidit in templo Naneæ, conſilio deceptus ſacerdotum Naneæ.

14 Etenim cum ea habitaturus venit ad locum Antiochus, & amici ejus, & ut acciperet pecunias multas dotis nomine.

15 Cúmque propoſuiſſent eas ſacerdotes Naneæ, & ipſe cum paucis ingreſſus eſſet intra ambitum fani, clauſerunt templum,

D 16 Cùm intraſſet Antiochus: apertóque occulto aditu templi, mittentes lapides percuſſerunt ducem, & eos qui cum eo erant, & diviſerunt membratim, & capitibus amputatis foras projecerunt.

17 Per omnia benedictus Deus, qui tradidit impios.

18 Facturi igitur quinta & vigeſima die menſis Caſleu purificationem templi, neceſſarium duximus ſignificare vobis: ut & vos quoque agatis diem ſcenopegiæ, & diem ignis qui datus eſt quando Nehemias ædificato templo & altari obtulit ſacrificia.

E 19 Nam cùm in Perſidem ducerentur patres noſtri; ſacerdotes qui tunc cultores Dei erant, acceptum ignem de altari occultè abſconderunt in valle, ubi erat puteus altus & ſiccus, & in eo contutati ſunt eum, ita ut omnibus ignotus eſſet locus.

20 Cùm autem præteriſſent anni multi, & placuit Deo ut mitteretur Nehemias à rege Perſidis: nepotes ſacerdotum illorum, qui abſconderant, miſit ad requirendum ignem: & ſicut narraverunt nobis, non invenerunt ignem, ſed aquam craſſam.

21 Et juſſit eos haurire, & afferre ſibi, & ſacrificia quæ impoſita erant, juſſit ſacerdos Nehemias aſpergi ipſa aqua, & ligna, & quæ erant ſuperpoſita.

22 Utque hoc factum eſt, & tempus affuit, quo ſol refulſit, qui priùs erat in nubilo, accenſus eſt ignis magnus, ita ut omnes mirarentur.

F 23 Orationem autem faciebant omnes ſacerdotes, dum conſummaretur ſacrificium, Jonatha inchoante, ceteris autem reſpondentibus.

24 Et Nehemiæ erat oratio hunc habens modum: DOMINE Deus omnium creator, terribilis, & fortis, juſtus, & miſericors, qui ſolus es bonus rex,

25 Solus præſtans, ſolus juſtus, & omnipotens, & æternus, qui liberas Iſraël de omni malo, qui feciſti patres electos, & ſanctificaſti eos:

26 Accipe ſacrificium pro univerſo populo tuo Iſraël, & cuſtodi partem tuam, & ſanctifica.

27 Congrega diſperſionem noſtram, libera eos qui ſerviunt Gentibus, & contemptos & abominatos reſpice: ut ſciant Gentes quia tu es Deus noſter.

28 Afflige opprimentes nos, & contumeliam facientes in ſuperbia.

29 Conſtitue populum tuum in loco ſancto tuo, * ſicut dixit Moyſes. * Deut. 30.a.3.5 Inf. 2. d.18.

30 Sacerdotes autem pſallebant hymnos, uſquequò conſumptum eſſet ſacrificium.

31 Cùm autem conſumptum eſſet ſacrificium, ex reſidua aqua Nehemias juſſit lapides majores perfundi. G

32 Quod ut factum eſt, ex eis flamma accenſa eſt: ſed ex lumine, quod refulſit ab altari, conſumpta eſt.

33 Ut verò manifeſtata eſt res, renunciatum eſt regi Perſarum, quòd in loco, in quo ignem abſconderant hi qui tranſlati fuerant ſacerdotes, aqua apparuit, de qua Nehemias, & qui cum eo erant, purificaverunt ſacrificia.

34 Conſiderans autem rex, & rem diligenter examinans, fecit ei templum, ut probaret quod factum erat.

35 Et cùm probaſſet, ſacerdotibus donavit multa bona, & alia atque alia munera, & accipiens manu ſua, tribuebat eis.

36 Appellavit autem Nehemias hunc locum Nephthar, quod interpretatur Purificatio. Vocatur autem apud plures Nephi.

CAPUT II.

Jeremias ſub Babyloniam captivitatem tradito tranſmigrantibus igne & lege Dei, in eo monte ad quem aſcendens Moyſes vidit terram promiſſionis, abſcondit tabernaculum, arcam & altare incenſi, ut ibi eſſent uſque ad populi reditum ex captivitate Babylonica: quædam Moyſi & Salomonis facta hic attinguntur: de factis Judæ Machabæi & fratrum ejus, de quo quinque Jaſonis volumina in unum hunc librum contrahuntur.

1 INvenitur autem in deſcriptionibus Jeremiæ prophetæ, quòd juſſit eos ignem accipere qui tranſmigrabant, ut ſignificatum eſt, & ut mandavit tranſmigratis. A

2 Et dedit illis legem ne obliviſcerentur præcepta Domini, & ut non exerrarent mentibus videntes ſimulachra aurea & argentea, & ornamenta eorũ.

3 Et alia hujuſmodi dicens, hortabatur ne legem amoverent à corde ſuo.

4 Erat autem in ipſa ſcriptura, quomodo tabernaculum & arcam juſſit propheta divino reſponſo ad ſe facto comitari ſecum, uſquequò exiit in montem, * in quo Moyſes aſcendit, & vidit Dei hereditatem. * Deut. 34.a.1.

5 Et veniens ibi Jeremias invenit locum ſpeluncæ: & tabernaculum, & arcam, & altare incenſi intulit illuc, & oſtium obſtruxit. B

6 Et acceſſerunt quidam ſimul, qui ſequebantur, ut notarent ſibi locum: & non potuerunt invenire.

7 Ut autem cognovit Jeremias, culpans illos, dixit: Quòd ignotus erit locus, donec congreget Deus congregationem populi, & propitius fiat:

8 Et tunc Dominus oſtendet hæc, & apparebit majeſtas Domini, & nubes erit, ſicut & Moyſi manifeſtabatur, & * ſicut cùm Salomon petiit ut locus ſanctificaretur magno Deo, manifeſtabat hæc. * 3. Reg. 8.b.11. 2. Par. 6. c. 14.

9 Magnificè etenim ſapientiam tractabat: & ut ſapientiam habens, obtulit ſacrificium dedicationis & conſummationis templi.

10 * Sicut & Moyſes orabat ad Dominum, & deſcendit ignis de cælo, & conſumpſit holocauſtum, ſic * & Salomon oravit, & deſcendit ignis de cælo, & conſumpſit holocauſtum. C * Lev. 9. d. 24. * 2. Par. 7. a.1.

11 Et dixit Moyſes, * eò quòd non ſit comeſtum quod erat pro peccato, conſumptum eſt. * Lev. 10.d.16. 17.

 12 Similiter

Digitized by Google

12 Similiter & Salomon octo diebus celebravit dedicationem.

13 Inferebantur autem in deſcriptionibus & commentariis Nehemiæ hæc eadem : & ut conſtruens bibliothecam congregavit de regionibus libros, & Prophetarum, & David, & epiſtolas Regum, & de donariis.

14 Similiter autem & Judas, ea quæ deciderant per bellum, quod nobis acciderat, congregavit omnia, & ſunt apud nos.

15 Si ergo deſideratis hæc, mittite qui perferant vobis.

D 16 Acturi itaque purificationem ſcripſimus vobis : benè ergo facietis, ſi egeritis hos dies.

17 Deus autem, qui liberavit populum ſuum, & reddidit hereditatem omnibus, & regnum, & ſacerdotium, & ſanctificationem.

* Deut. 30. 4. 5. Sup. 1. f. 29.

18 * Sicut promiſit in lege, ſperamus quòd citò noſtri miſerebitur, & congregabit ſub cælo in locum ſanctum.

19 Eripuit enim nos de magnis periculis, & locum purgavit.

20 De Juda verò Machabæo, & fratribus ejus, & de templi magni purificatione, & de aræ dedicatione;

E 21 Sed & de præliis, quæ pertinent ad Antiochum Nobilem, & filium ejus Eupatorem;

22 Et de illuminationibus quæ de cælo factæ ſunt ad eos, qui pro Judæis fortiter fecerunt, ita ut univerſam regionem, cùm pauci eſſent, vindicarent, & barbaram multitudinem fugarent,

23 Et famoſiſſimum in toto orbe templum recuperarent, & civitatem liberarent, & leges, quæ abolitæ erant, reſtituerentur, Domino cum omni tranquillitate propitio facto illis;

24 Itémque ab Jaſone Cyrenæo quinque libris comprehenſa, tentavimus nos uno volumine breviare.

F 25 Conſiderantes enim multitudinem librorum, & difficultatem volentibus aggredi narrationes hiſtoriarum propter multitudinem rerum,

26 Curavimus volentibus quidem legere, ut eſſet animi oblectatio: ſtudioſis verò, ut faciliùs poſſint memoriæ commendare: omnibus autem legentibus utilitas conferatur.

27 Et nobis quidem ipſis, qui hoc opus breviandi cauſa ſuſcepimus, non facilem laborem, immò verò negotium plenum vigiliarum & ſudoris aſſumpſimus.

28 Sicut hi qui præparant convivium, & quærunt aliorum voluntati parêre propter multorum gratiam, libenter laborem ſuſtinemus.

29 Veritatem quidem de ſingulis, auctoribus concedentes, ipſi autem ſecundùm datam formam brevitati ſtudentes.

G 30 Sicut enim novæ domus architecto de univerſa ſtructura curandum eſt: ei verò qui pingere curat, quæ apta ſunt ad ornatum, exquirenda ſunt: ita æſtimandum eſt & in nobis.

31 Etenim intellectum colligere, & ordinare ſermonem, & curioſiùs partes ſingulas quaſque diſquirere, hiſtoriæ congruit auctori:

32 Brevitatem verò dictionis ſectari, & executiones rerum vitare, brevianti concedendum eſt.

33 Hinc ergo narrationem incipiemus: de præfatione tantùm dixiſſe ſufficiat. ſtultum etenim eſt ante hiſtoriam effluere, in ipſa autem hiſtoria ſuccingi.

CAPUT III.

Simon templi præpoſitus theſauros ejus Apollonio duci prodit ad quos rapiendos miſſus à rege Heliodorus, poſt fuſas Judæorum orationes, à Deo percutitur, ſed Oniæ pontificis ſacrificio ac precibus liberatur, actiſque Deo & Oniæ gratiis, narrat regi ac ceteris omnibus Dei magnalia.

1 IGitur cùm ſancta civitas habitaretur in omni pace, leges etiam adhuc optimè cuſtodirentur, propter Oniæ pontificis pietatem, & animos odio habentes mala, A

2 Fiebat ut & ipſi reges & principes locum ſummo honore dignum ducerent, & templum maximis muneribus illuſtrarent:

3 Ita ut Seleucus Aſiæ rex de redditibus ſuis præſtaret omnes ſumptus ad miniſterium ſacrificiorum pertinentes.

4 Simon autem de tribu Benjamin præpoſitus templi conſtitutus, contendebat, obſiſtente ſibi principe ſacerdotum, iniquum aliquid in civitate moliri.

5 Sed cùm vincere Oniam non poſſet, venit ad Apollonium Tharſeæ filium, qui eo tempore erat dux Cœleſyriæ, & Phœnicis:

6 Et nuntiavit ei, pecuniis innumerabilibus plenum eſſe ærarium Jeroſolymis, & communes copias immenſas eſſe, quæ non pertinent ad rationem ſacrificiorum: eſſe autem poſſibile ſub poteſtate regis cadere univerſa.

7 Cúmque retuliſſet ad regem Apollonius de B
pecuniis quæ delatæ erant, ille accitum Heliodorum, qui erat ſuper negotia ejus, miſit cum mandatis, ut prædictam pecuniam tranſportaret.

8 Statímque Heliodorus iter eſt aggreſſus, ſpecie quidem quaſi per Cœleſyriam & Phœnicen civitates eſſet peragraturus, re vera autem regis propoſitum perfecturus.

9 Sed, cùm veniſſet Jeroſolymam, & benignè à ſummo ſacerdote in civitate eſſet exceptus, narravit de dato indicio pecuniarum: & , cujus rei gratia adeſſet, aperuit: interrogabat autem, ſi verè hæc ita eſſent.

10 Tunc ſummus ſacerdos oſtendit depoſita eſſe hæc, & victualia viduarum & pupillorum:

11 Quædam verò eſſe Hircani Tobiæ viri valdè eminentis, in his quæ detulerat impius Simon: univerſa autem argenti talenta eſſe quadringenta, & auri ducenta.

12 Decipi verò eos, qui credidiſſent loco & templo, quod per univerſum mundum honoratur, pro ſui veneratione & ſanctitate omnino impoſſibile eſſe.

13 At ille pro his quæ habebat in mandatis à C
rege, dicebat omni genere regi ea eſſe deferenda.

14 Conſtituta autem die intrabat de his Heliodorus ordinaturus. Non modica verò per univerſam civitatem erat trepidatio.

15 Sacerdotes autem ante altare cum ſtolis ſacerdotalibus jactaverunt ſe, & invocabant de cælo eum, qui de depoſitis legem poſuit, ut his, qui depoſuerant ea, ſalva cuſtodiret.

16 Jam

Digitized by Google

16 Jam verò qui videbat ſummi ſacerdotis vultum, mente vulnerabatur: facies enim & color immutatus, declarabat internum animi dolorem.

17 Circumfuſa enim erat mœſtitia quædam viro, & horror corporis, per quem manifeſtus aſpicientibus dolor cordis ejus efficiebatur.

18 Alij etiam gregatim de domibus confluebant, publica ſupplicatione obſecrantes, pro eo quòd in contemptum locus eſſet venturus.

D 19 Accinctæque mulieres ciliciis pectus, per plateas confluebant. ſed & virgines, quæ concluſæ erant, procurrebant ad Oniam: aliæ autem ad muros, quædam verò per feneſtras aſpiciebant:

20 Univerſæ autem protendentes manus in cælum, deprecabantur.

21 Erat enim miſera commiſtæ multitudinis, & magni ſacerdotis in agone conſtituti expectatio.

22 Et hi quidem invocabant omnipotentem Deum, ut credita ſibi, his qui crediderant, cum omni integritate conſervarentur.

23 Heliodorus autem, quod decreverat, perficiebat eodem loco ipſe cum ſatellitibus circa ærarium præſens.

E 24 Sed ſpiritus omnipotentis Dei magnam fecit ſuæ oſtenſionis evidentiam, ita ut omnes, qui auſi fuerant parêre ei, ruentes Dei virtute, in diſſolutionem & formidinem converterentur.

25 Apparuit enim illis quidam equus terribilem habens ſeſſorem, optimis operimentis adornatus: iſque cum impetu Heliodoro priores calces eliſit. qui autem ei ſedebat, videbatur arma habere aurea.

26 Alij etiam apparuerunt duo juvenes virtute decori, optimi gloria, ſpecioſíque amictu: qui circumſteterunt eum, & ex utraque parte flagellabant, ſine intermiſſione multis plagis verberantes.

27 Subitò autem Heliodorus concidit in terram, eúmque multa caligine circumfuſum rapuerunt, atque in ſella geſtatoria poſitum ejecerunt.

28 Et is, qui cum multis curſoribus & ſatellitibus prædictum ingreſſus eſt ærarium, portabatur nullo ſibi auxilium ferente, manifeſta Dei cognita virtute:

29 Et ille quidem per divinam virtutem jacebat mutus, atque omni ſpe & ſalute privatus.

F 30 Hi autem Dominum benedicebant, quia magnificabat locum ſuum: & templum, quod paulò antè timore ac tumultu erat plenum, apparente omnipotente Domino, gaudio & lætitia impletum eſt.

31 Tunc verò ex amicis Heliodori quidam rogabant confeſtim Oniam, ut invocaret Altiſſimum, ut vitam donaret ei, qui in ſupremo ſpiritu erat conſtitutus.

32 Conſiderans autem ſummus ſacerdos, ne fortè rex ſuſpicaretur malitiam aliquam ex Judæis circa Heliodorum conſummatam, obtulit pro ſalute viri hoſtiam ſalutarem.

33 Cúmque ſummus ſacerdos exoraret, iidem juvenes eiſdem veſtibus amicti, aſtantes Heliodoro, dixerunt: Oniæ ſacerdoti gratias age: nam propter eum Dominus tibi vitam donavit.

34 Tu autem à Deo flagellatus, nuntia omnibus magnalia Dei, & poteſtatem. Et his dictis, non comparuerunt.

35 Heliodorus autem, hoſtia Deo oblata, & votis magnis promiſſis ei, qui vivere illi conceſſit, & Oniæ gratias agens, recepto exercitu, repedabat ad regem.

36 Teſtabatur autem omnibus ea quæ ſub oculis ſuis viderat opera magni Dei.

37 Cùm autem rex interrogaſſet Heliodorum, quis eſſet aptus adhuc ſemel Jeroſolymã mitti, ait:

38 Si quem habes hoſtem, aut regni tui inſidiatorem, mitte illuc, & flagellatum eum recipies, ſi tamen evaſerit: eò quòd in loco ſit verè Dei quædam virtus.

39 Nam ipſe, qui habet in cælis habitationem, viſitator & adjutor eſt loci illius, & venientes ad malefaciendum percutit, ac perdit.

40 Igitur de Heliodoro, & ærarij cuſtodia, ita res ſe habet.

CAPUT IV.

Onias ob Simonis detractiones ad Seleucum conceſſit: cujus pontificatum ambiens frater ejus Jaſon, promiſit regi plurima talenta, acceptóque pontificatu omnem Dei cultum pervertit; quem pontificatu privari curat Menelaus, plura regi talenta pollicitus: cui promiſſa non præſtanti ſuccedit frater ipſius Lyſimachus: Onias cùm Menelaum de ſacrilegio argueret, illius ſuaſu ab Andronico perimitur; propter quod juſſu Antiochi in eodem loco Andronicus interimitur: Lyſimacho à populo oppreſſo, Menelaus apud regem accuſatus, intercedentibus donis abſolvitur, occiſis innocentibus ejus accuſatoribus.

1 SImon autem prædictus pecuniarum & patriæ A
delator, malè loquebatur de Onia, tanquam ipſe Heliodorum inſtigaſſet ad hæc, & ipſe fuiſſet incentor malorum:

2 Proviſorémque civitatis, ac defenſorem gentis ſuæ, & æmulatorem legis Dei, audebat inſidiatorem regni dicere.

3 Sed cùm inimicitiæ in tantum procederent, ut etiam per quoſdam Simonis neceſſarios homicidia fierent:

4 Conſiderans Onias periculum contentionis, & Apollonium inſanire, utpote ducem Cœleſyriæ & Phœnicis, ad augendam malitiam Simonis, ad regem ſe contulit,

5 Non ut civium accuſator, ſed communem utilitatem apud ſemetipſum univerſæ multitudinis conſiderans.

6 Videbat enim ſine regali providentia impoſſibile eſſe pacem rebus dari, nec Simonem poſſe ceſſare à ſtultitia ſua.

7 Sed poſt Seleuci vitæ exceſſum, cùm ſuſcepiſſet regnum Antiochus, qui Nobilis appellabatur, ambiebat Jaſon frater Oniæ ſummum ſacerdotium:

8 Adito rege, promittens ei argenti talenta trecenta ſexaginta, & ex redditibus aliis talenta octoginta,

9 Super hæc promittebat & alia centum quin- B
quaginta, ſi poteſtati ejus concederetur gymnaſium & ephebiam ſibi conſtituere, & eos, qui in Jeroſolymis erant, Antiochenos ſcribere.

10 Quod cum rex annuiſſet, & obtinuiſſet principatum, ſtatim ad gentilem ritum contribules ſuos transferre cœpit.

11 Et amotis his, quæ humanitatis cauſa Judæis à regibus

Digitized by Google

regibus fuerant conſtituta, per Joannem patrem
Eupolemi, qui apud Romanos de amicitia & ſo-
cietate functus eſt legatione legitima, civium jura
deſtituens, prava inſtituta ſanciebat.
12 Etenim auſus eſt ſub ipſa arce gymnaſium
conſtituere, & optimos quoſque epheborum in
lupanaribus ponere.
13 Erat autem hoc non initium, ſed incremen-
tum quoddam, & profectus gentilis & alienigenæ
converſationis, propter impij & non ſacerdotis Ja-
ſonis nefarium & inauditum ſcelus:
14 Ita ut ſacerdotes jam non circa altaris officia
dediti eſſent, ſed contempto templo, & ſacrificiis
neglectis, feſtinarent participes fieri palæſtræ, &
præbitionis ejus injuſtæ, & in exercitiis diſci.
15 Et patrios quidem honores nihil habentes,
Græcas glorias optimas arbitrabantur:
C 16 Quarum gratia periculoſa eos contentio ha-
bebat, & eorum inſtituta æmulabantur, ac per om-
nia his conſimiles eſſe cupiebant, quos hoſtes &
peremptores habuerant.
17 In leges enim divinas impiè agere impunè
non cedit: ſed hoc tempus ſequens declarabit.
18 Cùm autem quinquennalis agon Tyri cele-
braretur, & rex præſens eſſet,
19 Miſit Jaſon facinoroſus ab Jeroſolymis viros
peccatores, portantes argenti didrachmas trecen-
tas in ſacrificium Herculis: quas poſtulaverunt hi
qui aſportaverant ne in ſacrificiis erogarentur,
quia non oporteret, ſed in alios ſumptus eas de-
putari.
20 Sed hæ oblatæ ſunt quidem ab eo, qui miſe-
rat, in ſacrificium Herculis: propter præſentes
autem datæ ſunt in fabricam navium triremium.
21 Miſſo autem in Ægyptum Apollonio Mne-
ſthei filio, propter primates Ptolemæi Philome-
toris regis, cùm cognoviſſet Antiochus alienum
ſe à negotiis regni effectum, propriis utilitatibus
conſulens, profectus inde venit Joppen, & inde
Jeroſolymam.
D 22 Et magnificè ab Jaſone & civitate ſuſceptus,
cum facularum luminibus & laudibus ingreſſus
eſt: & inde in Phœnicen exercitum convertit.
23 Et poſt triennij tempus miſit Jaſon Mene-
laum, ſupradicti Simonis fratrem, portantem pe-
cunias regi, & de negotiis neceſſariis reſponſa
perlaturum.
24 At ille commendatus regi, cùm magnificaſſet
faciem poteſtatis ejus, in ſemetipſum retorſit ſum-
mum ſacerdotium, ſuperponens Jaſoni talenta ar-
genti trecenta.
25 Acceptiſque à rege mandatis, venit, nihil qui-
dem habens dignum ſacerdotio; animos verò cru-
delis tyranni, & feræ beluæ iram gerens.
26 Et Jaſon quidem, qui proprium fratrem ca-
ptivaverat, ipſe deceptus profugus in Ammanitem
expulſus eſt regionem.
27 Menelaus autem principatum quidem obti-
nuit: de pecuniis verò regi promiſſis, nihil age-
bat, cùm exactionem faceret Soſtratus, qui arci
erat præpoſitus:
28 (Nam ad hunc exactio vectigalium perti-
nebat) quam ob cauſam utrique ad regem ſunt
evocati.
29 Et Menelaus amotus eſt à ſacerdotio, ſucce-
dente Lyſimacho fratre ſuo: Soſtratus autem præ-
latus eſt Cypriis.
30 Et cùm hæc agerentur, contigit, Tharſen- E
ſes & Mallotas ſeditionem movere, eò quòd An-
tiochidi regis concubinæ dono eſſent dati.
31 Feſtinanter itaque rex venit ſedare illos, re-
licto ſuffecto uno ex comitibus ſuis Andronico.
32 Ratus autem Menelaus accepiſſe ſe tempus
opportunum, aurea quædam vaſa è templo furatus
donavit Andronico, & alia vendiderat Tyri, &
per vicinas civitates.
33 Quod cùm certiſſimè cognoviſſet Onias,
arguebat eum, ipſe in loco tuto ſe continens An-
tiochiæ ſecus Daphnem.
34 Unde Menelaus accedens ad Andronicum,
rogabat ut Oniam interficeret. Qui cùm veniſſet
ad Oniam, & datis dextris cum jurejurando
(quamvis eſſet ei ſuſpectus) ſuaſiſſet de aſylo pro-
cedere, ſtatim eum peremit, non veritus juſtitiam.
35 Ob quam cauſam non ſolùm Judæi, ſed aliæ
quoque nationes indignabantur, & moleſtè fere-
bant de nece tanti viri injuſta.
36 Sed regreſſum regem de Ciliciæ locis, adie-
runt Judæi apud Antiochiam, ſimul & Græci, con-
querentes de iniqua nece Oniæ.
37 Contriſtatus itaque animo Antiochus pro-
pter Oniam, & flexus ad miſericordiam, lacrymas
fudit, recordatus defuncti ſobrietatem, & mode-
ſtiam.
38 Accenſiſque animis, Andronicum purpura F
exutum, per totam civitatem jubet circumduci: &
in eodem loco, in quo in Oniam impietatem com-
miſerat, ſacrilegum vita privari, Domino illi con-
dignam retribuente pœnam.
39 Multis autem ſacrilegiis in templo à Lyſima-
cho commiſſis Menelai conſilio, & divulgata fa-
ma, congregata eſt multitudo adverſum Lyſima-
chum, multo jam auro exportato.
40 Turbis autem inſurgentibus, & animis ira
repletis, Lyſimachus armatis ferè tribus millibus
iniquis manibus uti cœpit, duce quodam tyranno,
ætate pariter & dementia provecto.
51 Sed, ut intellexerunt conatum Lyſimachi,
alij lapides, alij fuſtes validos arripuere: quidam
verò cinerem in Lyſimachum jecere.
42 Et multi quidem vulnerati, quidam autem G
& proſtrati, omnes verò in fugam converſi ſunt:
ipſum etiam ſacrilegum ſecus ærarium interfe-
cerunt.
43 De his ergo cœpit judicium adverſus Mene-
laum agitari.
44 Et cùm veniſſet rex Tyrum, ad ipſum ne-
gotium detulerunt miſſi tres viri à ſenioribus.
45 Et cùm ſuperaretur Menelaus, promiſit Pto-
lemæo multas pecunias dare ad ſuadendum regi.
46 Itaque Ptolemæus in quodam atrio poſitum
quaſi refrigerandi gratia regem adiit, & deduxit
à ſententia.
47 Et Menelaum quidem univerſæ malitiæ
reum criminibus abſolvit: miſeros autem, qui,
etiamſi apud Scythas cauſam dixiſſent, innocen-
tes judicarentur, hos morte damnavit.
48 Citò ergo injuſtam pœnam dederunt, qui
pro

Digitized by Google

pro civitate,& populo,& ſacris vaſis, cauſam proſecuti ſunt.

49 Quamobrem Tyrij quoque indignati, erga ſepulturam eorum liberaliſſimi extiterunt.

50 Menelaus autem, propter eorum,qui in potentia erant, avaritiam,permanebat in poteſtate, creſcens in malitia ad inſidias civium.

Caput V.

Armati exercitus, ipſorúmque congreſſiones Jeroſolymis in aëre quadraginta diebus conſpiciuntur : Jaſon Jeruſalem invadens , & cives crudeliter trucidans , apud exteros miſerè moritur : Antiochus , innumeris in Jeruſalem trucidatis , vinctis ac venumdatis , templum ſpoliat ; & diſcedens, relinquit crudeles præpoſitos qui populum affligant : rurſúmque miſſo duce Apollonio plurimos interficit : Judas verò Machabæus cum ſuis in deſertum locum ſeceſſit.

A 1 EOdem tempore Antiochus ſecundam profectionem paravit in Ægyptum.

2 Contigit autem per univerſam Jeroſolymorum civitatem videri diebus quadraginta per aëra equites diſcurrentes , auratas ſtolas habentes , & haſtis , quaſi cohortes, armatos ,

3 Et curſus equorum per ordines digeſtos , & congreſſiones fieri cominus , & ſcutorum motus , & galeatorum multitudinem gladiis diſtrictis , & telorum jactus,& aureorum armorum ſplendorem, omníſque generis loricarum.

4 Quapropter omnes rogabant in bonum monſtra converti.

5 Sed cùm falſus rumor exiſſet , tanquam vita exceſſiſſet Antiochus, aſſumptis Jaſon non minùs mille viris, repentè aggreſſus eſt civitatem : & civibus ad murum convolantibus, ad ultimum apprehenſa civitate,Menelaus fugit in arcem:

6 Jaſon verò non parcebat in cæde civibus ſuis, nec cogitabat proſperitatem adverſum cognatos malum eſſe maximum , arbitrans hoſtium & non civium ſe trophæa capturum.

B 7 Et principatum quidem non obtinuit, finem verò inſidiarum ſuarum confuſionem accepit , & profugus iterùm abiit in Ammaniten.

8 Ad ultimum,in exitium ſui concluſus ab Areta Arabum tyranno, fugiens de civitate in civitatem, omnibus odioſus , ut refuga legum & execrabilis , ut patriæ & civium hoſtis, in Ægyptum extruſus eſt :

9 Et qui multos de patria ſua expulerat, peregrè periit, Lacedæmonas profectus , quaſi pro cognatione ibi refugium habiturus :

10 Et qui inſepultos multos abjecerat , ipſe & illamentatus, & inſepultus abjicitur, ſepultura neque peregrina uſus, neque patrio ſepulchro participans.

11 His itaque geſtis , ſuſpicatus eſt rex ſocietatem deſerturos Judæos : & ob hoc profectus ex Ægypto efferatis animis , civitatem quidem armis cepit.

12 Juſſit autem militibus interficere, nec parcere occurſantibus, & per domos aſcendẽtes trucidare.

13 Fiebant ergo cædes juvenum ac ſeniorum , & mulierum & natorum exterminia , virginúmque & parvulorum neces.

14 Erant autem toto triduo octoginta millia interfecti , quadraginta millia vincti , non minus autem venumdati.

15 Sed nec iſta ſufficiunt : auſus eſt etiam intrare templum univerſa terra ſanctius , Menelao ductore, qui legum & patriæ fuit proditor : C

16 Et ſceleſtis manibus ſumens ſancta vaſa,quæ ab aliis regibus & civitatibus erant poſita ad ornatum loci , & gloriam , contrectabat indignè,& contaminabat.

17 Ita alienatus mente Antiochus , non conſiderabat, quòd propter peccata habitantium civitatem,modicum Deus fuerat iratus : propter quod & accidit circa locum deſpectio :

18 Alioquin niſi contigiſſet eos multis peccatis eſſe involutos,* ſicut Heliodorus, qui miſſus eſt à Seleuco rege ad expoliandum ærarium , etiam hic ſtatim adveniens flagellatus, & repulſus utique fuiſſet ab audacia. * Sup. 3. 25. 27.

19 Verùm non propter locum, gentem, ſed propter gentem, locum Deus elegit.

20 Ideóque & ipſe locus particeps factus eſt populi malorum: poſteà autem fiet ſocius bonorum,& qui derelictus in ira Dei omnipotentis eſt, iterùm in magni Domini reconciliatione cum ſumma gloria exaltabitur.

21 Igitur Antiochus mille & octingentis ablatis de templo talentis,velociter Antiochiam regreſſus eſt,exiſtimans ſe præ ſuperbia terram ad navigandum , pelagus verò ad iter agendum deducturum propter mentis elationem. D

22 Reliquit autem & præpoſitos ad affligendam gentem : Jeroſolymis quidem Philippum genere Phrygem , moribus crudeliorem eo ipſo , à quo conſtitutus eſt :

23 In Garizim autem Andronicum & Menelaum , qui graviùs quàm ceteri imminebant civibus.

24 Cúmque appoſitus eſſet contra Judæos , miſit odioſum principem Appollonium cum exercitu viginti & duobus millibus, præcipiens ei omnes perfectæ ætatis interficere , mulieres ac juvenes vendere.

25 Qui cùm veniſſet Jeroſolymam,pacem ſimulans , quievit uſque ad diem ſanctum ſabbati : & tunc feriatis Judæis, arma capere ſuis præcepit.

26 Omnéſque qui ad ſpectaculum proceſſerant, trucidavit : & civitatem cum armatis diſcurrens, ingentem multitudinem peremit.

27 Judas autem Machabæus , qui decimus fuerat, ſeceſſerat in deſertum locum , ibíque inter feras vitam in montibus cum ſuis agebat : & fœni cibo veſcentes,demorabantur,ne participes eſſent coinquinationis.

Caput VI.

Per ducem à rege miſſum Judæi à lege Dei arcentur , templúmque fœdiſſimè profanatur, & Judæi etiam per varias regiones diſperſi ad idolorum coguntur ſacrificia : deſcribitur duarum mulierum ſupplicium eò quòd filios ſuos circumcidiſſent ; ſabbatúmque celebrantes concremantur : oſtenditur tamen hæc afflictio non eſſe Dei deſerentis , ſed ſuos corripientis:egregium Eleazari ſenis martyrium nolentis porcinis veſci carnibus, nec id ſimulare.

1 SEd non poſt multum temporis, miſit rex ſenem quemdam Antiochenum, qui compelleret Judæos , ut ſe transferrent à patriis & Dei legibus : A

2 Contaminare

Digitized by Google

2 Contaminare etiam quod in Jeroſolymis erat templum, & cognominare Jovis Olympij: & in Garizim, prout erant hi, qui locum inhabitabant, Jovis hoſpitalis.

3 Peſſima autem & univerſis gravis erat malorum incurſio:

4 Nam templum luxuria & comeſſationibus Gentium erat plenum, & ſcortantium cum meretricibus, ſacratíſque ædibus mulieres ſe ultrò ingerebant, intrò ferentes ea, quæ non licebat.

5 Altare etiam plenum erat illicitis, quæ legibus prohibebantur.

B 6 Neque autem ſabbata cuſtodiebantur, neque dies ſollemnes patrij ſervabantur, nec ſimpliciter Judæum ſe eſſe quiſquam confitebatur.

7 Ducebantur autem cum amara neceſſitate in die natalis regis ad ſacrificia: &, cum Liberi ſacra celebrarentur, cogebantur hedera coronati Libero circuire.

8 Decretum autem exiit in proximas Gentilium civitates, ſuggerentibus Ptolemæis, ut pari modo & ipſi adverſus Judæos agerent, ut ſacrificarent:

9 Eos autem, qui nollent tranſire ad inſtituta Gentium, interficerent: erat ergo videre miſeriam.

10 Duæ enim mulieres delatæ ſunt natos ſuos circumcidiſſe: quas, infantibus ad ubera ſuſpenſis, cum publicè per civitatem circumduxiſſent, per muros præcipitaverunt.

C 11 Alij verò, ad proximas coëuntes ſpeluncas, & latenter ſabbati diem celebrantes, cúm indicati eſſent Philippo, flammis ſuccenſi ſunt, eò quòd verebantur, propter religionem & obſervantiam, manu ſibimet auxilium ferre.

12 Obſecro autem eos, qui hunc librum lecturi ſunt, ne abhorreſcant propter adverſos caſus, ſed reputent, ea quæ acciderunt, non ad interitum, ſed ad correptionem eſſe generis noſtri.

13 Etenim multo tempore non ſinere peccatoribus ex ſententia agere, ſed ſtatim ultiones adhibere, magni beneficij eſt indicium.

14 Non enim, ſicut in aliis nationibus, Dominus patienter expectat, ut eas, cum judicij dies advenerit, in plenitudine peccatorum puniat:

15 Ita & in nobis ſtatuit, ut peccatis noſtris in finem devolutis, ita demum in nos vindicet.

D 16 Propter quod numquam quidem à nobis miſericordiam ſuam amovet: corripiens verò in adverſis, populum ſuum non derelinquit.

17 Sed hæc nobis ad commonitionem legentium dicta ſint paucis. Jam autem veniendum eſt ad narrationem.

18 Igitur Eleazarus unus de primoribus ſcribarum, vir ætate provectus, & vultu decorus, aperto ore hians compellebatur carnem porcinam manducare.

19 At ille glorioſiſſimam mortem magis quàm odibilem vitam complectens, voluntariè præibat ad ſupplicium.

20 Intuens autem, quemadmodum oporteret accedere; patienter ſuſtinens, deſtinavit non admittere illicita propter vitæ amorem.

E 21 Hi autem qui aſtabant, iniqua miſeratione commoti, propter antiquam viri amicitiam, tollentes eum ſecretò rogabant afferri carnes, quibus veſci ei licebat, ut ſimularetur manducaſſe, ſicut rex imperaverat, de ſacrificij carnibus:

22 Ut, hoc facto, à morte liberaretur: & propter veterem viri amicitiam, hanc in eo faciebant humanitatem.

23 At ille cogitare cœpit ætatis ac ſenectutis ſuæ eminentiam dignam, & ingenitæ nobilitatis canitiem, atque à puero optimæ converſationis actus: & ſecundùm ſanctæ & à Deo conditæ legis conſtituta, reſpondit citò, dicens, præmitti ſe velle in infernum. F

24 Non enim ætati noſtræ dignum eſt, inquit, fingere: ut multi adoleſcentium, arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum tranſiſſe ad vitam alienigenarum:

25 Et ipſi propter meam ſimulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur; & per hoc maculam, atque execrationem meæ ſenectuti conquiram.

26 Nam, etſi in præſenti tempore ſuppliciis hominum eripiar, ſed manum Omnipotentis nec vivus, nec defunctus effugiam.

27 Quamobrem fortiter vita excedendo, ſenectute quidem dignus apparebo:

28 Adoleſcentibus autem exemplum forte relinquam, ſi prompto animo, ac fortiter pro graviſſimis ac ſanctiſſimis legibus honeſta morte perfungar. His dictis, confeſtim ad ſupplicium trahebatur.

29 Hi autem, qui eum ducebant, & paulò antè fuerant mitiores, in iram converſi ſunt propter ſermones ab eo dictos, quos illi per arrogantiam prolatos arbitrabantur. G

30 Sed, cùm plagis perimeretur, ingemuit, & dixit: Domine, qui habes ſanctam ſcientiam, manifeſtè tu ſcis, quia, cùm à morte poſſem liberari, duros corporis ſuſtineo dolores: ſecundùm animã verò propter timorem tuum libenter hæc patior.

31 Et iſte quidem hoc modo vita deceſſit, non ſolùm juvenibus, ſed & univerſæ genti memoriam mortis ſuæ ad exemplum virtutis & fortitudinis derelinquens.

CAPUT VII.

Septem fratrum matriſque eorum ingentia fortiſſiméque tolerata ſupplicia, quòd porcinis nollent veſci carnibus: & quàm conſtanter regi ob ſuam crudelitatem oſtenderint paratam eſſe damnationem, & mater ſuos filios ſit exhortata.

1 Contigit autem & ſeptem fratres unà cum matre ſua apprehenſos, compelli à rege edere contra fas carnes porcinas, flagris & taureis cruciatos. A

2 Unus autem ex illis, qui erat primus, ſic ait: Quid quæris, & quid vis diſcere à nobis? parati ſumus mori, magis, quàm patrias Dei leges prævaricari.

3 Iratus itaque rex, juſſit ſartagines & ollas æneas ſuccendi: quibus ſtatim ſuccenſis,

4 Juſſit, ei qui prior fuerat locutus, amputari linguam: &, cute capitis abſtracta, ſummas quoque manus & pedes ei præſcindi, ceteris ejus fratribus & matre inſpicientibus.

5 Et, cùm jam per omnia inutilis factus eſſet, juſſit

Digitized by Google

juſſit ignem admoveri, & adhuc ſpirantem torre-
ri in ſartagine: in qua cùm diu cruciaretur, cete-
ri unà cum matre invicem ſe hortabantur mori
fortiter,
6 Dicentes: Dominus Deus aſpiciet verita-
*Deut. 32.c.36. f.43. tem, & conſolabitur in nobis, * quemadmodum
in proteſtatione cantici declaravit Moyſes: & in
ſervis ſuis conſolabitur.
7 Mortuo itaque illo primo, hoc modo ſequen-
tem deducebant ad illudendum: &, cute capitis
ejus cum capillis abſtracta, interrogabant, ſi man-
ducaret priùs, quàm toto corpore per membra
ſingula puniretur:
8 At ille, reſpondens patria voce, dixit: Non
faciam. Propter quod & iſte, ſequenti loco, primi
tormenta ſuſcepit.
9 Et in ultimo ſpiritu conſtitutus, ſic ait: Tu
quidem ſceleſtiſſime in præſenti vita nos perdis:
ſed Rex mundi defunctos nos pro ſuis legibus in
æternæ vitæ reſurrectione ſuſcitabit.
10 Poſt hunc tertius illuditur, & linguam
poſtulatus citò protulit, & manus conſtanter ex-
tendit:
C 11 Et cum fiducia ait: E cælo iſta poſſideo, ſed
propter Dei leges nunc hæc ipſa deſpicio, quo-
niam ab ipſo me ea recepturum ſpero:
12 Ita ut rex, & qui cum ipſo erant, miraren-
tur adoleſcentis animum, quòd tanquam nihilum
duceret cruciatus.
13 Et hoc ita defuncto, quartum vexabant ſi-
militer torquentes.
14 Et, cùm jam eſſet ad mortem, ſic ait: Po-
tius eſt ab hominibus morti datos ſpem expectare
à Deo, iterùm ab ipſo reſuſcitandos: tibi enim re-
ſurrectio, ad vitam non erit.
15 Et cùm admoviſſent quintum, vexabant
eum. At ille reſpiciens in eum, dixit:
16 Poteſtatem inter homines habens cum ſis
corruptibilis, facis quod vis: noli autem putare
genus noſtrum à Deo eſſe derelictum.
D 17 Tu autem patienter ſuſtine, & videbis ma-
gnam poteſtatem ipſius, qualiter te & ſemen tuum
torquebit.
18 Poſt hunc ducebant ſextum, & is, mori in-
cipiens, ſic ait: Noli fruſtrà errare: nos enim
propter noſmetipſos hæc patimur, peccantes in
Deum noſtrum, & digna admiratione facta ſunt
in nobis:
19 Tu autem ne exiſtimes tibi impunè futu-
rum, quòd contra Deum pugnare tentaveris.
20 Supra modum autem mater mirabilis, & bo-
norum memoria digna, quæ pereuntes ſeptem
filios ſub unius diei tempore conſpiciens, bono
animo ferebat, propter ſpem quam in Deum ha-
bebat:
21 Singulos illorum hortabatur voce patria for-
titer, repleta ſapientia: &, femineæ cogitationi
maſculinum animum inſerens,
22 Dixit ad eos: Neſcio qualiter in utero meo
apparuiſtis: neque enim ego ſpiritum & animam
donavi vobis & vitam, & ſingulorum membra
non ego ipſa compegi:
23 Sed enim mundi Creator, qui formavit ho-
minis nativitatem, quique omnium invenit ori-
ginem, & ſpiritum vobis iterùm cum miſericor-
dia reddet & vitam, ſicut nunc voſmetipſos deſpi-
citis propter leges ejus.
24 Antiochus autem, contemni ſe arbitratus, E
ſimul & exprobrantis voce deſpecta, cùm adhuc
adoleſcentior ſupereſſet, non ſolùm verbis horta-
batur, ſed & cum juramento affirmabat, ſe divi-
tem & beatum facturum, & tranſlatum à patriis
legibus amicum habiturum, & res neceſſarias ei
præbiturum.
25 Sed ad hæc cùm adoleſcens nequaquam in-
clinaretur, vocavit rex matrem, & ſuadebat ei
ut adoleſcenti fieret in ſalutem.
26 Cùm autem multis eam verbis eſſet horta-
tus, promiſit ſuaſuram ſe filio ſuo.
27 Itaque inclinata ad illum irridens crudelem
tyrannum, ait patria voce: Fili mi, miſerere mei,
quæ te in utero novem menſibus portavi, & lac
triennio dedi & alui, & in ætatem iſtam perduxi.
28 Peto, nate, ut aſpicias ad cælum & terram, F
& ad omnia quæ in eis ſunt: & intelligas, quia ex
nihilo fecit illa Deus, & hominum genus:
29 Ita fiet, ut non timeas carnificem iſtum; ſed
dignus fratribus tuis effectus particeps, ſuſcipe
mortem, ut in illa miſeratione cum fratribus tuis
te recipiam.
30 Cùm hæc illa adhuc diceret, ait adoleſ-
cens: Quem ſuſtinetis; non obedio præcepto re-
gis, ſed præcepto legis, quæ data eſt nobis per
Moyſen.
31 Tu verò, qui inventor omnis malitiæ factus
es in Hebræos, non effugies manum Dei.
32 Nos enim pro peccatis noſtris hæc patimur.
33 Et ſi nobis propter increpationem & corre-
ptionem Dominus Deus noſter modicum iratus
eſt: ſed iterùm reconciliabitur ſervis ſuis.
34 Tu autem, ô ſceleſte, & omnium hominum
flagitioſiſſime, noli fruſtrà extolli vanis ſpebus in
ſervos ejus inflammatus.
35 Nondum enim omnipotentis Dei, & omnia G
inſpicientis, judicium effugiſti.
36 Nam fratres mei, modico nunc dolore ſu-
ſtentato, ſub teſtamento æternæ vitæ effecti
ſunt: tu verò Judicio Dei juſtas ſuperbiæ tuæ pœ-
nas exolves.
37 Ego autem, ſicut & fratres mei, animam
& corpus meum trado pro patriis legibus, invo-
cans Deum maturiùs genti noſtræ propitium fieri,
téque cum tormentis & verberibus confiteri
quòd ipſe eſt Deus ſolus.
38 In me verò & in fratribus meis deſinet om-
nipotentis ira, quæ ſuper omne genus noſtrum
juſtè ſuperducta eſt.
39 Tunc rex accenſus ira, in hunc ſuper om-
nes crudeliùs deſævit, indignè ferens ſe de-
riſum.
40 Et hic itaque mundus obiit, per omnia in
Domino confidens.
41 Noviſſimè autem poſt filios & mater con-
ſumpta eſt.
42 Igitur de ſacrificiis, & de nimiis crudelita-
tibus ſatis dictum eſt.

Digitized by Google

Caput VIII.

Judas Machabæus,invocato Dei auxilio,poſt aliquot victorias, Nicanorem,qui certam ſibi de Judæis pollicebatur victoriam, ſuos primum ad conſtantiam adhortatus,profligavit; interfectis de ejus exercitu unà cum Timotheo & Bacchide pluſquam 29000. ita ut Nicanor ſolus effugiens prædicaret Judæos Deum habere protectorem.

A 1 JUdas verò Machabæus, & qui cum illo erant,
introibant latenter in caſtella: & convocan-
tes cognatos & amicos, & eos, qui permanſerunt
in Judaïſmo, aſſumentes,eduxerunt ad ſe ſex mil-
lia virorum.

2 Et invocabant Dominum, ut reſpiceret in
populum, qui ab omnibus calcabatur: & mi-
ſereretur templo, quod contaminabatur ab im-
piis:

3 Miſereretur etiam exterminio civitatis, quæ
eſſet illicò complananda, & vocem ſanguinis ad
ſe clamantis audiret:

4 Memoraretur quoque iniquiſſimas mortes par-
vulorum innocentum, & blaſphemias nomini ſuo
illatas, & indignaretur ſuper his.

B 5 At Machabæus, congregata multitudine,in-
tolerabilis gentibus efficiebatur: ira enim Domi-
ni in miſericordiam converſa eſt.

6 Et ſuperveniens caſtellis & civitatibus im-
proviſus, ſuccendebat eas: & opportuna loca oc-
cupans, non paucas hoſtium ſtrages dabat:

7 Maximè autem noctibus ad hujuſcemodi ex-
curſus ferebatur, & fama virtutis ejus ubique dif-
fundebatur.

8 Videns autem Philippus paulatim virum ad
profectum venire, ac frequentiùs res ei cedere
proſperè, ad Ptolemæum ducem Cœleſyriæ &
Phœnicis ſcripſit, ut auxilium ferret regis ne-
gotiis.

9 At ille velociter miſit Nicanorem Patrocli
de primoribus amicum, datis ei de permiſtis gen-
tibus, armatis non minùs viginti millibus, ut uni-
verſum Judæorum genus deleret, adjuncto ei &
Gorgia viro militari,& in bellicis rebus experien-
tiſſimo.

C 10 Conſtituit autem Nicanor, ut regi tribu-
tum, quod Romanis erat dandum, duo millia ta-
lentorum, de captivitate Judæorum ſuppleret:

11 Statímque ad maritimas civitates miſit,con-
vocans ad coëmptionem Judaïcorum mancipiorũ,
promittens ſe nonaginta mancipia talento diſtra-
cturum, non reſpiciens ad vindictam, quæ eum ab
Omnipotente eſſet conſecutura.

12 Judas autem ubi comperit, indicavit his qui
ſecum erant Judæis, Nicanoris adventum.

13 Ex quibus quidam formidantes, & non cre-
dentes Dei juſtitiæ, in fugam vertebantur:

14 Alij verò ſi quid ei ſupererat vendebant, ſi-
múlque Dominum deprecabantur, ut eriperet eos
ab impio Nicanore, qui eos, priùs quàm cominus
veniret, vendiderat:

15 Et ſi non propter eos, propter teſtamentum
tamen quod erat ad patres eorum, & propter in-
vocationem ſancti & magnifici nominis ejus ſu-
per ipſos.

D 16 Convocatis autem Machabæus ſeptem mil-
libus, qui cum ipſo erant, rogabat ne hoſtibus re-
conciliarentur, neque metuerent iniquè venien-
tium adverſum ſe hoſtium multitudinem, ſed for-
titer contenderent,

17 Ante oculos habentes contumeliam, quæ
loco ſancto ab his injuſtè eſſet illata, itémque &
ludibrio habitæ civitatis injuriam, adhuc etiam
veterum inſtituta convulſa.

18 Nam illi quidem armis confidunt,ait, ſimul
& audacia: nos autem in omnipotente Domino,
qui poteſt & venientes adverſum nos, & univer-
ſum mundum uno nutu delere, confidimus.

19 Admonuit autem eos & de auxiliis Dei,quæ E
facta ſunt erga parentes: & * quòd ſub Sennache- * 4.Reg. 19.f.35.
rib centum octoginta quinque millia perierunt: Tob.1. d.21.

20 Et de prælio, quod eis adverſus Galatas fuit Eccli.48.
in Babylonia, ut omnes, ubi ad rem ventum eſt, d.24.
Macedonibus ſociis hæſitantibus, ipſi ſex millia Iſai. 37. g.36.
ſoli peremerunt centum viginti millia, propter 1.Mac.
auxilium illis datum de cælo, & beneficia pro his 7.f.41.
plurima conſecuti ſunt.

21 His verbis conſtantes effecti ſunt, & pro
legibus & patria mori parati.

22 Conſtituit itaque fratres ſuos duces utrique
ordini, Simonem,& Joſephum, & Jonathan, ſub-
jectis unicuique millenis & quingentenis.

23 Ad hoc etiam ab Eſdra lecto illis ſancto li-
bro,& dato ſigno adjutorij Dei,in prima acie ipſe
dux commiſit cum Nicanore.

24 Et facto ſibi adjutore Omnipotente, inter-
fecerunt ſuper novem millia hominum: majorem
autem partem exercitus Nicanoris vulneribus de-
bilem factam fugere compulerunt.

25 Pecuniis verò eorum, qui ad emptionem F
ipſorum venerant, ſublatis, ipſos uſquequaque
perſecuti ſunt,

26 Sed reverſi ſunt hora concluſi,nam erat an-
te ſabbatum: quam ob cauſam non perſeverave-
runt inſequentes.

27 Arma autem ipſorum & ſpolia congregan-
tes, ſabbatum agebant: benedicentes Dominum,
qui liberavit eos in iſto die, miſericordiæ initium
ſtillans in eos.

28 Poſt ſabbatum verò,debilibus,& orphanis,
& viduis diviſerunt ſpolia: & reſidua ipſi cum
ſuis habuere.

29 His itaque geſtis, & communiter ab omni-
bus facta obſecratione, miſericordem Dominum
poſtulabant, ut in finem ſervis ſuis reconcilia-
retur.

30 Et ex his, qui cum Timotheo & Bacchide
erant contra ſe contendentes, ſuper viginti millia
interfecerunt,& munitiones excelſas obtinuerunt:
& plures prædas diviſerunt,æquam portionem de-
bilibus,pupillis,& viduis,ſed & ſenioribus facien-
tes.

31 Et cùm arma eorum diligenter collegiſſent,
omnia compoſuerunt in locis opportunis, reſidua
verò ſpolia Jeroſolymam detulerunt:

32 Et Philarchen,qui cum Timotheo erat, in- G
terfecerunt, virum ſceleſtum, qui in multis Ju-
dæos afflixerat.

33 Et cùm epinicia agerent Jeroſolymis, eum,
qui ſacras januas incenderat, id eſt, Calliſthe-
nem, cùm in quoddam domicilium refugiſſet,
incenderunt,

Digitized by Google

incenderunt, digna ei mercede pro impietatibus ſuis reddita.

34 Facinoroſiſſimus autem Nicanor, qui mille negotiantes ad Judæorum venditionem adduxerat,

35 Humiliatus auxilio Domini, ab his quos nullos exiſtimaverat, depoſita veſte gloriæ, per mediterranea fugiens, ſolus venit Antiochiam, ſummam infelicitatem de interitu ſui exercitus conſecutus.

36 Et qui promiſerat Romanis ſe tributum reſtituere de captivitate Jeroſolymorum, prædicabat nunc protectorem Deum habere Judæos, & ob ipſum invulnerabiles eſſe, eò quòd ſequerentur leges ab ipſo conſtitutas.

CAPUT IX.

Antiochus à Perſepoli fugatus, dum Judæos ad internecionem perdere meditaretur, maximis viſcerum doloribus à Deo percuſſus, cum fœtore intolerabili ſcaturientibus è corpore vermibus, poſt ſuorum criminum agnitionem, & ſerò promiſſam emendationem, merita morte occubuit, ſcriptis ad Judæos litteris ut filio ſuo ſubditi perſiſterent.

A 1 EOdem tempore Antiochus inhoneſtè revertebatur de Perſide.

2 Intraverat enim in eam, quæ dicitur Perſepolis, & tentavit expoliare templum, & civitatem opprimere: ſed multitudine ad arma concurrente, in fugam verſi ſunt: & ita contigit ut Antiochus poſt fugam turpiter rediret.

3 Et cùm veniſſet circa Ecbatanam, recognovit quæ erga Nicanorem & Timotheum geſta ſunt.

4 Elatus autem in ira, arbitrabatur ſe, injuriam illorum qui ſe fugaverant, poſſe in Judæos retorquere: ideóque juſſit agitari currum ſuum, ſine intermiſſione agens iter, cæleſti eum judicio perurgente, eò quòd ita ſuperbè locutus eſt ſe venturum Jeroſolymam, & congeriem ſepulchri Judæorum eam facturum.

* 1.Par. 16.c.9. 5 * Sed qui univerſa conſpicit Dominus Deus Iſraël, percuſſit eum inſanabili & inviſibili plaga. Ut enim finivit hunc ipſum ſermonem, apprehendit eum dolor dirus viſcerum, & amara internorum tormenta:

6 Et quidem ſatis juſtè, quippe qui multis & novis cruciatibus aliorum torſerat viſcera, licet ille nullo modo à ſua malitia ceſſaret.

7 Super hoc autem ſuperbia repletus, ignem ſpirans animo in Judæos, & præcipiens accelerari negotium, contigit illum impetu euntem de curru cadere, & gravi corporis colliſione membra vexari.

B 8 Iſque qui ſibi videbatur etiam fluctibus maris imperare, ſupra humanum modum ſuperbia repletus, & montium altitudines in ſtatera appendere, nunc humiliatus ad terram in geſtatorio portabatur, manifeſtam Dei virtutem in ſemetipſo conteſtans:

9 Ita ut de corpore impii vermes ſcaturirent, ac viventis in doloribus carnes ejus effluerent, odore etiam illius & fœtore exercitus gravaretur.

10 Et qui paulò antè ſidera cæli contingere ſe arbitrabatur, eum nemo poterat propter intolerantiam fœtoris portare.

11 Hinc igitur cœpit ex gravi ſuperbia deductus ad agnitionem ſui venire, divina admonitus plaga, per momenta ſingula doloribus ſuis augmenta capientibus.

12 Et cùm nec ipſe jam fœtorem ſuum ferre poſſet, ita ait: Juſtum eſt ſubditum eſſe Deo, & mortalem non paria Deo ſentire.

13 Orabat autem hic ſceleſtus Dominum, à quo non eſſet miſericordiam conſecuturus.

14 Et civitatem, ad quam feſtinans veniebat ut eam ad ſolum deduceret, ac ſepulchrum congeſtorum faceret, nunc optat liberam reddere:

15 Et Judæos, quos nec ſepultura quidem ſe dignos habiturum, ſed avibus ac feris diripiendos traditurum, & cum parvulis exterminaturum dixerat, æquales nunc Athenienſibus facturum pollicetur:

16 Templum etiam ſanctum, quod priùs expoliaverat, optimis donis ornaturum, & ſancta vaſa multiplicaturum, & pertinentes ad ſacrificia ſumptus de redditibus ſuis præſtaturum: C

17 Super hæc, & Judæum ſe futurum, & omnem locum terræ perambulaturum, & prædicaturum Dei poteſtatem.

18 Sed non ceſſantibus doloribus (ſupervenerat enim in eum juſtum Dei judicium) deſperans ſcripſit ad Judæos in modum deprecationis epiſtolam hæc continentem:

19 OPTIMIS civibus Judæis plurimam ſalutem, & benè valere, & eſſe felices, rex & princeps Antiochus.

20 Si benè valetis, & filii veſtri, & ex ſententia vobis cuncta ſunt, maximas agimus gratias.

21 Et ego in infirmitate conſtitutus, veſtri autem memor benignè, reverſus de Perſidis locis, & infirmitate gravi apprehenſus, neceſſarium duxi pro communi utilitate curam habere:

22 Non deſperans memetipſum, ſed ſpem multam habens effugiendi infirmitatem.

23 Reſpiciens autem quòd & pater meus, quibus temporibus in locis ſuperioribus ducebat exercitum, oſtendit qui poſt ſe ſuſciperet principatum: D

24 Ut ſi quid contrarium accideret, aut difficile nuntiaretur, ſcientes hi qui in regionibus erant, cui eſſet rerum ſumma derelicta, non turbarentur.

25 Ad hæc conſiderans de proximo potentes quoſque & vicinos temporibus inſidiantes, & eventum expectantes, deſignavi filium meum Antiochum regem, quem ſæpè recurrens in ſuperiora regna multis veſtrûm commendabam: & ſcripſi ad eum quæ ſubjecta ſunt.

26 Oro itaque vos & peto, memores beneficiorum publicè & privatim, ut unuſquiſque conſervet fidem ad me & ad filium meum.

27 Confido enim, eum modeſtè & humanè acturum, & ſequentem propoſitum meum, & communem vobis fore.

28 Igitur homicida & blaſphemus peſſimè percuſſus, & ut ipſe alios tractaverat, peregrè in montibus miſerabili obitu vita functus eſt.

29 Transferebat autem corpus Philippus collactaneus ejus, qui metuens filium Antiochi, ad Ptolemæum Philometorem in Ægyptum abiit.

Digitized by Google

Caput X.

Judas Machabæus, purgatis templo ac civitate, octo diebus ſollemnitatem celebrat, & quotannis celebrandam ordinat: Eupator Antiocho patri in regno ſuccedens, Ptolemæo veneno extincto, Gorgiam ducem locorum conſtituit, Judæos ſæpius pugna moleſtantem: Judæi & hunc & Timotheum variaſque hoſtium munitiones devincunt, occiſis plurimis millibus, quinque etiam equitibus de cælo apparentibus, qui Judæis in auxilium venerant.

A 1 MAchabæus autem, & qui cum eo erant, Domino ſe protegente, templum quidem, & civitatem recepit:

2 Aras autem, quas alienigenæ per plateas extruxerant, itémque delubra demolitus eſt.

3 Et purgato templo, aliud altare fecerunt: & de ignitis lapidibus igne concepto ſacrificia obtulerunt poſt biennium, & incenſum, & lucernas, & panes propoſitionis poſuerunt.

4 Quibus geſtis, rogabant Dominum proſtrati in terram, ne ampliùs talibus malis inciderent: ſed &, ſi quando peccaſſent, ut ab ipſo mitiùs corriperentur, & non barbaris ac blaſphemis hominibus traderentur.

5 Qua die autem templum ab alienigenis pollutum fuerat, contigit eadem die purificationem fieri, vigeſima quinta menſis, qui fuit Caſleu.

B 6 Et cum lætitia diebus octo egerunt in modum tabernaculorum, recordantes quòd ante modicum temporis, diem ſollemnem tabernaculorũ in montibus & in ſpeluncis more beſtiarum egerant.

7 Propter quod thyrſos, & ramos virides, & palmas præferebant ei qui proſperavit mundari locum ſuum.

8 Et decreverunt communi præcepto & decreto, univerſæ genti Judæorum, omnibus annis agere dies iſtos.

9 Et Antiochi quidem, qui appellatus eſt Nobilis, vitæ exceſſus ita ſe habuit.

10 Nunc autem de Eupatore Antiochi impij filio, quæ geſta ſunt narrabimus, breviantes mala, quæ in bellis geſta ſunt.

C 11 Hic enim ſuſcepto regno, conſtituit ſuper negotia regni Lyſiam quemdam, Phœnicis & Syriæ militiæ principem.

12 Nam Ptolemæus, qui dicebatur Macer, juſti tenax erga Judæos eſſe conſtituit, & præcipuè propter iniquitatem quæ facta erat in eos, & pacificè agere cum eis.

13 Sed ob hoc accuſatus ab amicis apud Eupatorem, cùm frequenter proditor audiret, eò quòd Cyprum creditam ſibi à Philometore deſeruiſſet, & ad Antiochum Nobilem tranſlatus etiam ab eo receſſiſſet, veneno vitam finivit.

14 Gorgias autem, cùm eſſet dux locorum, aſſumptis advenis frequenter Judæos debellabat.

15 Judæi verò, qui tenebant opportunas munitiones, fugatos ab Jeroſolymis ſuſcipiebant, & bellare tentabant.

D 16 Hi verò qui erant cum Machabæo, per orationes Dominum rogantes ut eſſet ſibi adjutor, impetum fecerunt in munitiones Idumæorum.

17 Multáque vi inſiſtentes, loca obtinuerunt, occurrentes interemerunt, & omnes ſimul non minùs viginti millibus trucidaverunt.

18 Quidam autem, cùm confugiſſent in duas turres valdè munitas, omnem apparatum ad repugnandum habentes,

19 Machabæus ad eorum expugnationem, relicto Simone, & Joſepho, itémque Zachæo, eíſque qui cum ipſis erant ſatis multis, ipſe ad eas, quæ ampliùs perurgebant, pugnas converſus eſt.

20 Hi verò qui cum Simone erant cupiditate ducti, à quibuſdam qui in turribus erant, ſuaſi ſunt pecunia: & ſeptuaginta millibus didrachmis acceptis, dimiſerunt quoſdam effugere. E

21 Cùm autem Machabæo nuntiatum eſſet quod factum eſt, principibus populi congregatis, accuſavit, quòd pecunia fratres vendidiſſent, adverſariis eorum dimiſſis.

22 Hos igitur proditores factos interfecit, & confeſtim duas turres occupavit.

23 Armis autem ac manibus omnia proſperè agendo, in duabus munitionibus plus quàm viginti millia peremit.

24 At Timotheus, qui priùs à Judæis fuerat ſuperatus, convocato exercitu peregrinæ multitudinis, & congregato equitatu Aſiano, advenit quaſi armis Judæam capturus.

25 Machabæus autem, & qui cum ipſo erant, appropinquante illo, deprecabantur Dominum, caput terra aſpergentes, lumbóſque ciliciis præcincti,

26 Ad altaris crepidinem provoluti, ut ſibi propitius, inimicis autem eorum eſſet inimicus, & adverſariis adverſaretur, ſicut lex dicit.

27 Et ita poſt orationem, ſumptis armis, longiùs de civitate procedentes, & proximi hoſtibus effecti, reſederunt. F

28 Primo autem ſolis ortu utrique commiſerunt: iſti quidem victoriæ & proſperitatis ſponſorem cum virtute Dominum habentes: illi autem ducem belli animum habebant.

29 Sed, cùm vehemens pugna eſſet, apparuerunt adverſariis de cælo viri quinque in equis, frænis aureis decori, ducatum Judæis præſtantes:

30 Ex quibus duo Machabæum medium habentes, armis ſuis circumſeptum incolumem conſervabant: in adverſarios autem tela & fulmina jaciebant, ex quo & cæcitate confuſi, & repleti perturbatione cadebant.

31 Interfecti ſunt autem viginti millia quingenti, & equites ſexcenti.

32 Timotheus verò confugit in Gazaram præſidium munitum, cui præerat Chæreas.

33 Machabæus autem, & qui cum eo erant, G lætantes obſederunt præſidium diebus quattuor.

34 At hi qui intus erant, loci firmitate confiſi, ſupra modum maledicebant, & ſermones nefandos jactabant.

35 Sed cùm dies quinta illuceſceret, viginti juvenes ex his qui cum Machabæo erant, accenſi animis propter blaſphemiam viriliter acceſſerunt ad murum, & feroci animo incedentes aſcendebant:

36 Sed & alij ſimiliter aſcendentes, turres portáſque ſuccendere aggreſſi ſunt, atque ipſos maledicos vivos concremare.

37 Per continuũ autem biduũ præſidio vaſtato,

Timotheum

Digitized by Google

Timotheum occultantem ſe, in quodam repertum
loco peremerunt: & fratrem illius Chæream &
Appollophanem occiderunt.
38 Quibus geſtis, in hymnis & confeſſioni-
bus benedicebant Dominum, qui magna fecit in
Iſraël, & victoriam dedit illis.

CAPUT XI.

Judas Machabæus ferocis Lyſiæ maximum proſtravit exercitum, fretus auxilio miſſi cælitus equitis; quod animadvertens Lyſias pacem inter Judæos & regem componit; referuntur epiſtolæ Lyſiæ, Antiochi, ac Romanorum ad Judæos, & Antiochi ad Lyſiam pro Judæis.

A 1 SEd parvo pòſt tempore, Lyſias procurator re-
gis, & propinquus, ac negotiorum præpoſi-
tus, graviter ferens de his quæ acciderant,
2 Congregatis octoginta millibus, & equitatu
univerſo, veniebat adverſus Judæos, exiſtimans
ſe civitatem quidem captam Gentibus habitacu-
lum facturum,
3 Templum verò in pecuniæ quæſtum, ſicut
cetera delubra Gentium, habiturum, & per ſin-
gulos annos venale ſacerdotium:
4 Nuſquam recogitans Dei poteſtatem, ſed
mente effrænatus, in multitudine peditum, & in
millibus equitum, & in octoginta elephantis con-
fidebat.
5 Ingreſſus autem Judæam, & appropians Beth-
ſuræ, quæ erat in anguſto loco, ab Jeroſolyma in-
tervallo quinque ſtadiorum, illud præſidium ex-
pugnabat.
B 6 Ut autem Machabæus, & qui cum eo erant,
cognoverunt expugnari præſidia, cum fletu & la-
crymis rogabant Dominum, & omnis turba ſimul,
ut bonum angelum mitteret ad ſalutem Iſraël.
7 Et ipſe primus Machabæus, ſumptis armis,
ceteros adhortatus eſt ſimul ſecum periculum ſu-
bire, & ferre auxilium fratribus ſuis.
8 Cùmque pariter prompto animo procederent,
Jeroſolymis apparuit præcedens eos eques in ve-
ſte candida, armis aureis haſtam vibrans.
9 Tunc omnes ſimul benedixerunt miſericor-
dem Dominum, & convaluerunt animis: non ſo-
lùm homines, ſed & beſtias ferociſſimas, & mu-
ros ferreos parati penetrare.
10 Ibant igitur prompti, de cælo habentes ad-
C jutorem, & miſerantem ſuper eos Dominum.
11 Leonum autem more impetu irruentes in
hoſtes, proſtraverunt ex eis undecim millia pedi-
tum, & equitum mille ſexcentos:
12 Univerſos autem in fugam verterunt, plures
autem ex eis vulnerati nudi evaſerunt. Sed & ipſe
Lyſias turpiter fugiens evaſit.
13 Et quia non inſenſatus erat, ſecum ipſe re-
putans, factam erga ſe diminutionem, & intelli-
gens invictos eſſe Hebræos, omnipotentis Dei
auxilio innitentes, miſit ad eos:
14 Promiſítque ſe conſenſurum omnibus quæ
juſta ſunt, & regem compulſurum amicum fieri.
15 Annuit autem Machabæus precibus Ly-
ſiæ, in omnibus utilitati conſulens: & quæcum-
que Machabæus ſcripſit Lyſiæ de Judæis, ea rex
conceſſit.
16 Nam erant ſcriptæ Judæis epiſtolæ à Lyſia
quidem hunc modum continentes:

LYSIAS populo Judæorum ſalutem. D
17 Joannes & Abeſalom, qui miſſi fuerant à vo-
bis tradentes ſcripta, poſtulabant ut ea, quæ per
illos ſignificabantur, implerem.
18 Quæcumque igitur regi potuerunt perferri,
expoſui: & quæ res permittebat, conceſſit.
19 Si igitur in negotiis fidem conſervaveri-
tis, & deinceps bonorum vobis cauſa eſſe ten-
tabo.
20 De ceteris autem per ſingula verbo man-
davi, & iſtis, & his qui à me miſſi ſunt, collo-
qui vobiſcum. E
21 Benè valete. Anno centeſimo quadrage-
ſimo octavo, menſis Dioſcori die vigeſima &
quarta.
22 Regis autem epiſtola iſta continebat: REX
Antiochus Lyſiæ fratri ſalutem.
23 Patre noſtro inter deos tranſlato, nos volen-
tes eos, qui ſunt in regno noſtro, ſine tumultu age-
re, & rebus ſuis adhibere diligentiam,
24 Audivimus Judæos non conſenſiſſe patri
meo ut transferrentur ad ritum Græcorum, ſed te-
nere velle ſuum inſtitutum, ac propterea poſtu-
lare à nobis concedi ſibi legitima ſua.
25 Volentes igitur hanc quoque gentem quie-
tam eſſe, ſtatuentes judicavimus, templum reſtitui
illis, ut agerent ſecundùm ſuorum majorum con-
ſuetudinem.
26 Benè igitur feceris, ſi miſeris ad eos, &
dexteram dederis: ut cognita noſtra voluntate,
bono animo ſint, & utilitatibus propriis deſer-
viant. F
27 Ad Judæos verò regis epiſtola talis erat:
REX Antiochus ſenatui Judæorum, & ceteris
Judæis ſalutem.
28 Si valetis, ſic eſtis ut volumus: ſed & ipſi
benè valemus.
29 Adiit nos Menelaus, dicens velle vos deſcen-
dere ad veſtros, qui ſunt apud nos.
30 His igitur, qui commeant uſque ad diem
trigeſimum menſis Xanthici, damus dextras ſecu-
ritatis,
31 Ut Judæi utantur cibis & legibus ſuis, ſicut
& priùs: & nemo eorum ullo modo moleſtiam
patiatur de his, quæ per ignorantiam geſta
ſunt.
32 Miſimus autem & Menelaum, qui vos allo-
quatur.
33 Valete. Anno centeſimo quadrageſimo
octavo, Xanthici menſis quintadecima die.
34 Miſerunt autem etiam Romani epiſtolam,
ita ſe habentem:
QUINTUS Memmius & Titus Manilius, legati
Romanorum, populo Judæorum ſalutem. G
35 De his, quæ Lyſias cognatus regis conceſſit
vobis, & nos conceſſimus.
36 De quibus autem ad regem judicavit refe-
rendum, confeſtim aliquem mittite, diligentiùs
inter vos conferentes, ut decernamus, ſicut con-
gruit vobis: nos enim Antiochiam accedimus.
37 Ideóque feſtinate reſcribere, ut nos quoque
ſciamus cujus eſtis voluntatis.
38 Benè valete. Anno centeſimo quadrageſimo
octavo, quintadecima die menſis Xanthici.

Digitized by Google

CAPUT XII.

Judas ac duces ipſius divino freti auxilio pugnant feliciter adverſus Joppitas, Jamnitas, Arabes, Caſphin & Ephron civitates; item adverſus Timotheum habentem ingentem exercitum, adverſus præſidium Carnion, & Gorgiam: occiſis autem quibuſdam Judæis, qui de donariis idolorum ſuſtulerant, Judas curat pro ipſorum peccatis offerri ſacrificium.

A 1 HIs factis pactionibus, Lyſias pergebat ad regem, Judæi autem agriculturæ operam dabant.

2 Sed hi qui reſederant, Timotheus, & Apollonius Gennæi filius, ſed & Hieronymus, & Demophon ſuper hos, & Nicanor Cypriarches, non ſinebant eos in ſilentio agere, & quiete.

3 Joppitæ verò tale quoddam flagitium perpetrarunt: rogaverunt Judæos, cum quibus habitabant, aſcendere ſcaphas, quas paraverant, cum uxoribus & filiis, quaſi nullis inimicitiis inter eos ſubjacentibus.

4 Secundùm commune itaque decretum civitatis, & ipſis acquieſcentibus, paciſque cauſa nihil ſuſpectum habentibus: cùm in altum proceſſiſſent, ſubmerſerunt non minùs ducentos.

5 Quam crudelitatem Judas in ſuæ gentis homines factam ut cognovit, præcepit viris, qui erant cum ipſo: & invocato juſto judice Deo,

6 Venit adverſus interfectores fratrum, & portum quidem noctu ſuccendit, ſcaphas exuſſit, eos autem, qui ab igne refugerant, gladio peremit.

B 7 Et cùm hæc ita egiſſet diſceſſit quaſi iterùm reverſurus, & univerſos Joppitas eradicaturus.

8 Sed cùm cognoviſſet & eos, qui erant Jamniæ, velle pari modo facere habitantibus ſecum Judæis,

9 Jamnitis quoque nocte ſupervenit, & portum cum navibus ſuccendit: ita ut lumen ignis appareret Jeroſolymis à ſtadiis ducentis quadraginta.

10 Inde cùm jam abiiſſent novem ſtadiis, & iter facerent ad Timotheum, commiſerunt cum eo Arabes, quinque millia viri, & equites quingenti.

11 Cúmque pugna valida fieret, & auxilio Dei proſperè ceſſiſſet, reſidui Arabes victi, petebant à Juda dextram ſibi dari, promittentes ſe paſcua daturos, & in ceteris profuturos.

12 Judas autem, arbitratus verè in multis eos utiles, promiſit pacem: dextríſque acceptis, diſceſſere ad tabernacula ſua.

C 13 Aggreſſus eſt autem & civitatem quamdam firmam, pontibus muríſque circumſeptam, quæ à turbis habitabatur Gentium promiſcuarum, cui nomen Caſphin.

14 Hi verò qui intus erant, confidentes in ſtabilitate murorum, & apparatu alimoniarum, remiſſiùs agebant, maledictis laceſſentes Judam, & blaſphemantes, ac loquentes quæ fas non eſt.

15 Machabæus autem, invocato magno mundi Principe, qui ſine arietibus & machinis * temporibus Jeſu præcipitavit Jericho, irruit ferociter muris:

* Joſue 6. c. 20.

16 Et capta civitate per Domini voluntatem, innumerabiles cædes fecit, ita ut adjacens ſtagnum ſtadiorum duorum latitudinis, ſanguine interfectorum fluere videretur.

17 Inde diſceſſerunt ſtadia ſeptingenta quinquaginta, & venerunt in Characa ad eos, qui dicuntur Tubianæi, Judæos:

18 Et Timotheum quidem in illis locis non comprehenderunt, nullóque negotio perfecto regreſſus eſt, relicto in quodam loco firmiſſimo præſidio.

19 Doſitheus autem & Soſipater, qui erant duces cum Machabæo, peremerunt à Timotheo relictos in præſidio, decem millia viros.

20 At Machabæus, ordinatis circum ſe ſex millibus, & conſtitutis per cohortes, adverſus Timotheum proceſſit, habentem ſecum centum viginti millia peditum, equitúmque duo millia quingentos.

21 Cognito autem Judæ adventu, Timotheus D
præmiſit mulieres, & filios, & reliquum apparatum, in præſidium, quod Carnion dicitur: erat enim inexpugnabile, & acceſſu difficile propter locorum anguſtias.

22 Cúmque cohors Judæ prima apparuiſſet, timor hoſtibus incuſſus eſt, ex præſentia Dei, qui univerſa conſpicit, & in fugam verſi ſunt alius ab alio, ita ut magis à ſuis dejicerentur, & gladiorum ſuorum ictibus debilitarentur.

23 Judas autem vehementer inſtabat puniens profanos, & proſtravit ex eis triginta millia virorum.

24 Ipſe verò Timotheus incidit in partes Doſithei & Soſipatris: & multis precibus poſtulabat ut vivus dimitteretur, eò quòd multorum ex Judæis parentes haberet, ac fratres, quos morte ejus decipi eveniret.

25 Et cùm fidem dediſſet reſtituturum ſe eos ſecundùm conſtitutum, illæſum eum dimiſerunt propter fratrum ſalutem.

26 Judas autem egreſſus eſt ad Carnion, inter- E
fectis vigintiquinque millibus.

27 Poſt horum fugam, & necem, movit exercitum ad Ephron civitatem munitam, in qua multitudo diverſarum gentium habitabat: & robuſti juvenes pro muris conſiſtentes fortiter repugnabant: in hac autem machinæ multæ, & telorum erat apparatus.

28 Sed, cùm omnipotentem invocaſſent, qui poteſtate ſua vires hoſtium confringit, ceperunt civitatem: & ex eis qui intus erant, vigintiquinque millia proſtraverunt.

29 Inde ad civitatem Scytharum abierunt, quæ ab Jeroſolymis ſexentis ſtadiis aberat.

30 Conteſtantibus autem his, qui apud Scythopolitas erant, Judæis, quòd benignè ab eis haberentur, etiam temporibus infelicitatis quòd modeſtè ſecum egerint:

31 Gratias agentes eis, & exhortati etiam de F
cetero erga genus ſuum benignos eſſe, venerunt Jeroſolymam die ſollemni ſeptimanarum inſtante.

32 Et poſt Pentecoſten abierunt contra Gorgiam præpoſitum Idumææ.

33 Exivit autem cum peditibus tribus millibus, & equitibus quadringentis.

34 Quibus

Digitized by Google

34 Quibus congreſſis, contigit paucos ruere Judæorum.

35 Doſitheus verò quidam de Bacenoris eques, vir fortis, Gorgiam tenebat: &, cùm vellet illum capere vivum, eques quidam de Thracibus irruit in eum, humerúmque ejus amputavit: atque ita Gorgias effugit in Mareſa.

36 At illis, qui cum Eſdrin erant, diutiùs pugnantibus & fatigatis, invocavit Judas Dominum adjutorem & ducem belli fieri:

37 Incipiens voce patria, & cum hymnis clamorem extollens, fugam Gorgiæ militibus incuſſit.

38 Judas autem collecto exercitu venit in civitatem Odollam: &, cùm ſeptima dies ſuperveniret, ſecundùm conſuetudinem purificati, in eodem loco ſabbatum egerunt.

39 Et ſequenti die venit cum ſuis Judas, ut corpora proſtratorum tolleret, & cum parentibus poneret in ſepulchris paternis.

G 40 Invenerunt autem ſub tunicis interfectorum de donariis idolorum, quæ apud Jamniam fuerunt, * à quibus lex prohibet Judæos: omnibus ergo manifeſtum factum eſt, ob hanc cauſam eos corruiſſe.

* Deut. 7. d. 25.

41 Omnes itaque benedixerunt juſtum judicium Domini, qui occulta fecerat manifeſta.

42 Atque ita ad preces converſi, rogaverunt, ut id quod factum erat delictum oblivioni traderetur. At verò fortiſſimus Judas hortabatur populum conſervare ſe ſine peccato, ſub oculisv identes quæ facta ſunt pro peccatis eorum qui proſtrati ſunt.

43 Et facta collatione, duodecim millia drachmas argenti miſit Jeroſolymam offerri pro peccatis mortuorum ſacrificium, benè & religioſè de reſurrectione cogitans.

44 (Niſi enim eos, qui ceciderant, reſurrecturos ſperaret, ſuperfluum videretur & vanum orare pro mortuis.)

45 Et quia conſiderabat quòd hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repoſitam gratiam.

46 Sancta ergo & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis ſolvantur.

CAPUT XIII.

Menelaus Judæus transfuga juſſu Antiochi extremo afficitur ſupplicio: Antiochus verò maximum ducens in Judæos exercitum, ſemel ac iterùm victus & repulſus, multiſque millibus ex ſuis occiſis, & Philippo rebellante, ſupplex pacem cum Judæis firmat juramento, oblato in templo ſacrificio, Judáque in principem Ptolemaidis conſtituto.

A 1 ANno centeſimo quadrageſimo nono, cognovit Judas Antiochum Eupatorem venire cum multitudine adverſus Judæam,

2 Et cum eo Lyſiam procuratorem & præpoſitum negotiorum, ſecum habentem peditum centum decem millia, & equitum quinque millia, & elephantos viginti duos, currus cum falcibus trecentos.

3 Commiſcuit autem ſe illis & Menelaus: & cum multa fallacia deprecabatur Antiochum, non pro patriæ ſalute, ſed ſperans ſe conſtitui in principatum.

B 4 Sed Rex regum ſuſcitavit animos Antiochi in peccatorem: & ſuggerente Lyſia hunc eſſe cauſam omnium malorum, juſſit (ut eis eſt conſuetudo) apprehenſum in eodem loco necari.

5 Erat autem in eodem loco turris quinquaginta cubitorum, aggeſtum undique habens cineris: hæc proſpectum habebat in præceps.

6 Inde in cinerem dejici juſſit ſacrilegum, omnibus eum propellentibus ad interitum.

7 Et tali lege prævaricatorem legis contigit mori, nec terræ dari Menelaum.

C 8 Et quidem ſatis juſtè: nam quia multa erga aram Dei delicta commiſit, cujus ignis & cinis erat ſanctus; ipſe in cineris morte damnatus eſt.

9 Sed rex mente effrænatus veniebat, nequiorem ſe patre ſuo Judæis oſtenſurus.

10 Quibus Judas cognitis, præcepit populo ut die ac nocte Dominum invocarent, quo, ſicut ſemper, & nunc adjuvaret eos:

11 Quippe qui lege, & patria, ſanctóque templo privari vererentur: ac populum, qui nuper paululùm reſpiraſſet, ne fineret blaſphemis rurſus nationibus ſubdi.

D 12 Omnibus itaque ſimul id facientibus, & petentibus à Domino miſericordiam, cum fletu & jejuniis, per triduum continuum proſtratis, hortatus eſt eos Judas ut ſe præpararent.

13 Ipſe verò cum ſenioribus cogitavit, priùs quàm rex admoveret exercitum ad Judæam, & obtineret civitatem, exire, & Domini judicio committere exitum rei.

E 14 Dans itaque poteſtatem omnium Deo mundi creatori, & exhortatus ſuos ut fortiter dimicarent, & uſque ad mortem pro legibus, templo, civitate, patria, & civibus ſtarent, circa Modin exercitum conſtituit.

15 Et dato ſigno ſuis Dei victoriæ, juvenibus fortiſſimis electis, nocte aggreſſus aulam regiam, in caſtris interfecit viros quattuor millia, & maximum elephantorum cum his qui ſuperpoſiti fuerant:

16 Summóque metu ac perturbatione hoſtium caſtra replentes, rebus proſperè geſtis, abierunt.

17 Hoc autem factum eſt die illuceſcente, adjuvante eum Domini protectione.

18 Sed rex, accepto guſtu audaciæ Judæorum, arte difficultatem locorum tentabat:

F 19 Et Bethſuræ, quæ erat Judæorum præſidium munitum, caſtra admovebat: ſed fugabatur, impingebat, minorabatur.

20 His autem, qui intus erant, Judas neceſſaria mittebat.

21 Enuntiavit autem myſteria hoſtibus Rhodocus quidam de Judaico exercitu, qui requiſitus comprehenſus eſt, & concluſus.

22 Iterùm rex ſermonem habuit ad eos qui erant in Bethſuris: dextram dedit: accepit: abiit.

23 Commiſit cum Juda: ſuperatus eſt. Ut autem cognovit rebellaſſe Philippum Antiochiæ, qui relictus erat ſuper negotia, mente conſternatus, Judæos deprecans, ſubditúſque eis, jurat de

Digitized by Google

omnibus quibus juſtum viſum eſt: & reconciliatus obtulit ſacrificium, honoravit templum, & munera poſuit:

24 Machabæum amplexatus eſt, & fecit eum à Ptolemaide uſque ad Gerrenos ducem & principem.

25 Ut autem venit Ptolemaidam, graviter ferebant Ptolemenſes amicitiæ conventionem, indignantes ne fortè fœdus irrumperent.

26 Tunc aſcendit Lyſias tribunal, & expoſuit rationem; & populum ſedavit, regreſſúſque eſt Antiochiam: & hoc modo regis profectio & reditus proceſſit.

CAPUT XIV.

Suggerente Alcimo qui ſummo deſtitutus erat ſacerdotio, Nicanor in Judæos miſſus à rege Demetrio, auditis Judæ præclaris facinoribus, amicitiam cum eo contrahit: quam poſtmodum rege cogente ſolvens, dum Judam nequit comprehendere, templi minatur everſionem, & ſenem Raziam Judæum magnanimum apprehendere conatur: qui dum ab hoſtibus jam ſe capiendum videret, elegit potiùs conſtantiſſimo animo ſibi mortem inferre quàm indigna pati ab hoſtibus, in quos propriis manibus ſua inteſtina projecit.

A 1 SEd poſt triennij tempus, cognovit Judas, & qui cum eo erant, Demetrium Seleuci, cum multitudine valida, & navibus, per portum Tripolis aſcendiſſe ad loca opportuna,

2 Et tenuiſſe regiones adverſus Antiochum, & ducem ejus Lyſiam.

3 Alcimus autem quidam, qui ſummus ſacerdos fuerat, ſed voluntariè coinquinatus eſt temporibus commiſtionis, conſiderans nullo modo ſibi eſſe ſalutem, neque acceſſum ad altare,

4 Venit ad regem Demetrium, centeſimo quinquageſimo anno, offerens ei coronam auream, & palmam ſuper hæc & thallos, qui templi eſſe videbantur. Et ipſa quidem die ſiluit.

5 Tempus autem opportunum dementiæ ſuæ nactus, convocatus à Demetrio ad conſilium, & interrogatus quibus rebus & conſiliis Judæi niterentur,

6 Reſpondit: Ipſi qui dicuntur Aſſidæi Judæorum, quibus præeſt Judas Machabæus bella nutriunt, & ſeditiones movent, nec patiuntur regnum eſſe quietum.

7 Nam & ego defraudatus parentum gloria (dico autem ſummo ſacerdotio) huc veni:

B 8 Primò quidem utilitatibus regis fidem ſervans, ſecundò autem etiam civibus conſulens: nam illorum pravitate univerſum genus noſtrum non minimè vexatur.

9 Sed oro his ſingulis, ô rex, cognitis, & regioni, & generi, ſecundùm humanitatem tuam pervulgatam omnibus, proſpice.

10 Nam, quamdiu ſupereſt Judas, impoſſibile eſt pacem eſſe negotiis.

11 Talibus autem ab hoc dictis, & ceteri amici, hoſtiliter ſe habentes adverſus Judam inflammaverunt Demetrium.

12 Qui ſtatim Nicanorem præpoſitum elephantorum ducem miſit in Judæam:

13 Datis mandatis, ut ipſum quidem Judam caperet, eos verò, qui cum illo erant, diſpergeret, & conſtitueret Alcimum maximi templi ſummum ſacerdotem.

14 Tunc gentes, quæ de Judæa fugerant Judam, gregatim ſe Nicanori miſcebant; miſerias & clades Judæorum, proſperitates rerum ſuarum exiſtimantes. C

15 Audito itaque Judæi Nicanoris adventu & conventu nationum, conſperſi terra rogabant eum, qui populum ſuum conſtituit, ut in æternum cuſtodiret, quique ſuam portionem ſignis evidentibus protegit.

16 Imperante autem duce, ſtatim inde moverunt, conveneruntque ad caſtellum Deſſau.

17 Simon verò frater Judæ commiſerat cum Nicanore: ſed conterritus eſt repentino adventu adverſariorum.

18 Nicanor tamen, audiens virtutem comitum Judæ, & animi magnitudinem, quam pro patriæ certaminibus habebant, ſanguine judicium facere metuebat.

19 Quam ob rem præmiſit Poſidonium, & Theodotium, & Matthiam, ut darent dextras atque acciperent.

20 Et cùm diu de his conſilium ageretur, & ipſe dux ad multitudinem retuliſſet, omnium una fuit ſententia amicitiis annuere.

21 Itaque diem conſtituerunt, qua ſecretò inter ſe agerent: & ſingulis ſellæ prolatæ ſunt, & poſitæ.

22 Præcepit autem Judas armatos eſſe locis opportunis, ne fortè ab hoſtibus repentè mali aliquid oriretur: & congruum colloquium fecerunt.

23 Morabatur autem Nicanor Jeroſolymis, nihílque iniquè agebat, gregéſque turbarum, quæ congregatæ fuerant, dimiſit. D

24 Habebat autem Judam ſemper charum ex animo, & erat viro inclinatus.

25 Rogavítque eum ducere uxorem, filióſque procreare. Nuptias fecit: quietè egit, communiterque vivebant.

26 Alcimus autem videns charitatem illorum adinvicem, & conventiones, venit ad Demetrium, & dicebat, Nicanorem rebus alienis aſſentire, Judámque regni inſidiatorem ſucceſſorem ſibi deſtinaſſe.

27 Itaque rex exaſperatus, & peſſimis hujus criminationibus irritatus, ſcripſit Nicanori, dicens, graviter quidem ſe ferre de amicitiæ conventione, jubere tamen Machabæum citiùs vinctum mittere Antiochiam.

28 Quibus cognitis, Nicanor conſternabatur, & graviter ferebat, ſi ea, quæ convenerant, irrita faceret, nihil læſus à viro:

29 Sed quia regi reſiſtere non poterat, opportunitatem obſervabat, qua præceptum perficeret.

30 At Machabæus, videns ſecum auſteriùs agere Nicanorem, & conſuetum occurſum ferociùs exhibentem, intelligens non ex bono eſſe auſteritatem iſtam, paucis ſuorum congregatis, occultavit ſe à Nicanore. E

31 Quod cùm ille cognovit fortiter ſe à viro præventum, venit ad maximum & ſanctiſſimum templum: & ſacerdotibus ſolitas hoſtias offerentibus, juſſit ſibi tradi virum.

32 Quibus cum juramento dicentibus neſcire ſe ubi eſſet qui quærebatur, extendens manum ad templum,

33 Juravit,

Digitized by Google

33 Juravit, dicens: Niſi Judam mihi vinctum tradideritis, iſtud Dei fanum in planitiem deducam, & altare effodiam, & templum hoc Libero patri conſecrabo.

34 Et his dictis, abiit. Sacerdotes autem protendentes manus in cælum, invocabant eum, qui ſemper propugnator eſſet gentis ipſorum, hæc dicentes:

F 35 Tu Domine univerſorum, qui nullius indiges, voluiſti templum habitationis tuæ fieri in nobis.

36 Et nunc ſancte ſanctorum omnium Domine, conſerva in æternum impollutam domum iſtam, quæ nuper mundata eſt.

37 Razias autem quidam de ſenioribus ab Jeroſolymis delatus eſt Nicanori, vir amator civitatis, & benè audiens: qui pro affectu pater Judæorum appellabatur.

38 Hic multis temporibus continentiæ propoſitum tenuit in Judaiſmo, corpúſque & animam tradere contentus pro perſeverantia.

39 Volens autem Nicanor manifeſtare odium, quod habebat in Judæos, miſit milites quingentos, ut eum comprehenderent.

40 Putabat enim, ſi illum decepiſſet, ſe cladem Judæis maximam illaturum.

41 Turbis autem irruere in domum ejus, & januam diſrumpere, atque ignem admovere cupientibus, cùm jam comprehenderetur, gladio ſe petiit;

G 42 Eligens nobiliter mori potiùs, quàm ſubditus fieri peccatoribus, & contra natales ſuos indignis injuriis agi.

43 Sed, cùm per feſtinationem non certo ictu plagam dediſſet, & turbæ intra oſtia irrumperent, recurrens audacter ad murum, præcipitavit ſemetipſum viriliter in turbas:

44 Quibus velociter locum dantibus caſui ejus, venit per mediam cervicem:

45 Et cùm adhuc ſpiraret, accenſus animo, ſurrexit: & cùm ſanguis ejus magno fluxu deflueret, & graviſſimis vulneribus eſſet ſaucius, curſu turbam pertranſiit:

46 Et ſtans ſupra quamdam petram præruptam, & jam exſanguis effectus, complexus inteſtina ſua, utriſque manibus projecit ſuper turbas, invocans dominatorem vitæ ac ſpiritus, ut hæc illi iterùm redderet: atque ita vita defunctus eſt.

CAPUT XV.

Judas ſuos contra Nicanorem Dei potentiam contemnentem roborat, tum exhortatione, tum nocturnæ apparitionis manifeſtatione de viſo Jeremia pro populo Iſraël orante; qui in Deum ſpem habentes ingentem proſternunt exercitum, amputatis capite & manu Nicanoris, quæ Jeroſolymis in memoriam divinæ protectionis ſuſpenſa ſunt, lingua ejus blaſphema avibus particulatim tradita, eóque die in annuam ſollemnitatē inſtituto.

A 1. Mach. 7.d.26. 1 Nicanor autem, ut comperit Judam eſſe in locis Samariæ, cogitavit cum omni impetu die ſabbati committere bellum.

2 Judæis verò, qui illum per neceſſitatem ſequebantur, dicentibus: Ne ita ferociter & barbarè feceris, ſed honorem tribue diei ſanctificationis, & honora eum, qui univerſa conſpicit:

3 Ille infelix interrogavit, ſi eſt potens in cælo, qui imperavit agi diem ſabbatorum.

4 Et reſpondentibus illis: Eſt Dominus vivus ipſe in cælo potens, qui juſſit agi ſeptimam diem.

5 At ille ait: Et ego potens ſum ſuper terram, qui impero ſumi arma, & negotia regis impleri. Tamen non obtinuit ut conſilium perficeret.

6 Et Nicanor quidem cum ſumma ſuperbia erectus, cogitaverat commune trophæum ſtatuere de Juda.

7 Machabæus autem ſemper confidebat cum omni ſpe auxilium ſibi à Deo affuturum.

8 Et hortabatur ſuos ne formidarent ad adventum nationum, ſed in mente haberent adjutoria ſibi facta de cælo, & nunc ſperarent ab Omnipotente ſibi affuturam victoriam. B

9 Et allocutus eos de lege & prophetis, admonens etiam certamina quæ fecerant priùs, promptiores conſtituit eos:

10 Et ita animis eorum erectis, ſimul oſtendebat Gentium fallaciam, & juramentorum prævaricationem.

11 Singulos autem illorum armavit, non clypei & haſtæ munitione: ſed ſermonibus optimis, & exhortationibus, expoſito digno fide ſomnio, per quod univerſos lætificavit.

12 Erat autem hujuſcemodi viſus: Oniam, qui fuerat ſummus ſacerdos, virum bonum & benignum, verecundum viſu, modeſtum moribus, & eloquio decorum, & qui à puero in virtutibus exercitatus ſit, manus protendentem, orare pro omni populo Judæorum:

13 Poſt hoc apparuiſſe & alium virum, ætate & gloria mirabilem, & magni decoris habitudine circa illum: C

14 Reſpondentem verò Oniam dixiſſe: Hic eſt fratrum amator, & populi Iſraël: hic eſt, qui multum orat pro populo, & univerſa ſancta civitate, Jeremias propheta Dei.

15 Extendiſſe autem Jeremiam dextram, & dediſſe Judæ gladium aureum, dicentem:

16 Accipe ſanctum gladium munus à Deo, in quo dejicies adverſarios populi mei Iſraël.

17 Exhortati itaque Judæ ſermonibus bonis valdè, de quibus extolli poſſet impetus, & animi juvenum confortari, ſtatuerunt dimicare & confligere fortiter, ut virtus de negotiis judicaret: eò quòd civitas ſancta & templum periclitarentur. D

18 Erat enim pro uxoribus, & filiis, itémque pro fratribus, & cognatis, minor ſolicitudo: maximus verò & primus pro ſanctitate timor erat templi.

19 Sed & eos qui in civitate erant, non minima ſolicitudo habebat pro his qui congreſſuri erant.

20 Et cùm jam omnes ſperarent judicium futurum, hoſtéſque adeſſent, atque exercitus eſſet ordinatus, beſtiæ equitéſque opportuno in loco compoſiti,

21 Conſiderans Machabæus adventum multitudinis, & apparatum varium armorum, & ferocitatem beſtiarum, extendens manus in cælum, prodigia facientem Dominum invocavit, qui non ſecundùm armorum potentiam, ſed prout ipſi placet, dat dignis victoriam. E

22 Dixit autem invocans hoc modo: * Tu Domine, qui miſiſti angelum tuum ſub Ezechia * Sup. 8. c.19.

rege

Digitized by Google

rege Iuda, & interfeciſti de caſtris Sennacherib
centum octogintaquinque millia:
23 Et nunc dominator cælorum mitte ange-
lum tuum bonum ante nos, in timore & tremore
magnitudinis brachij tui,
24 Ut metuant qui cum blaſphemia veniunt
adverſus ſanctum populum tuum. Et hic quidem
ita peroravit.
25 Nicanor autem, & qui cum ipſo erant, cum
tubis & canticis admovebant.
26 Judas verò, & qui cum eo erant, invocato
Deo, per orationes congreſſi ſunt:
27 Manu quidem pugnantes, ſed Dominum
cordibus orantes, proſtraverunt non minus tri-
gintaquinque millia, præſentia Dei magnificè
delectati.
28 Cúmque ceſſaſſent, & cum gaudio redirent,
cognoverunt Nicanorem ruiſſe cum armis ſuis.
F 29 Facto itaque clamore, & perturbatione
excitata, patria voce omnipotentem Dominum
benedicebant.
30 Præcepit autem Judas, qui per omnia cor-
pore & animo mori pro civibus paratus erat, ca-
put Nicanoris, & manum cum humero abſciſſam,
Jeroſolymam perferri.
31 Quò cum perveniſſet, convocatis contri-
bulibus, & ſacerdotibus ad altare, accerſiit & eos
qui in arce erant.
32 Et oſtenſo capite Nicanoris, & manu nefa-
ria, quam extendens contra domum ſanctam om-
nipotentis Dei, magnificè gloriatus eſt:
33 Linguam etiam impij Nicanoris præciſam
juſſit particulatim avibus dari: manum autem de-
mentis contra templum ſuſpendi.
34 Omnes igitur cæli benedixerunt Dominum,
dicentes: Benedictus, qui locum ſuum inconta-
minatum ſervavit.
35 Suſpendit autem Nicanoris caput in ſumma G
arce, ut evidens eſſet & manifeſtum ſignum auxi-
lij Dei.
36 Itaque omnes communi conſilio decreverunt
nullo modo diem iſtum abſque celebritate præte-
rire:
37 Habere autem celebritatem tertiadecima
die menſis Adar, quod dicitur voce Syriaca, pri-
die Mardochæi diei.
38 Igitur his erga Nicanorem geſtis, & ex illis
temporibus ab Hebræis civitate poſſeſſa, ego quo-
que in his faciam finem ſermonis.
39 Et ſi quidem benè, & ut hiſtoriæ competit
hoc & ipſe velim: ſin autem minùs dignè, conce-
dendum eſt mihi.
40 Sicut enim vinum ſemper bibere, aut ſem-
per aquam, contrarium eſt; alternis autem uti, de-
lectabile: ita legentibus, ſi ſemper exactus ſit ſer-
mo, non erit gratus. Hîc ergo erit conſummatus.

F I N I S.

Digitized by Google

SANCTUM JESU CHRISTI EVANGELIUM SECUNDUM MATTHÆUM.

Caput Primum.

A quibus Majoribus Chriſtus ſecundùm carnem deſcenderit: Angelus inſtruit Joſeph de Mariæ ſponſæ ſuæ conceptione, partúque futuro.

A * Luc. 3. g. 31. * Gen. 21. a. 3. * Gen. 25. d. 25. * Gen. 29. e. 35. * Gen. 38 g. 29. 1. Par. 2. a. 4. * Rut. 4. d. 18. 1. Par. 2. a. 5. * Num. 7. b. 12. * Ruth. 4. d. 22. 1. Reg. 16. a. 1. * 2. Reg. 12. f. 24. B * 3. Reg. 11. g. 43. * 3. Reg. 14. g. 31. * 3. Reg. 15. b. 8. * 2. Par. 16. d. 13. * 2. Par. 27. d. 9. * 2. Par. 28. d. 27. * 2. Par. 32. g. 33. * 2. Par. 33. d. 20. * 2. Par. 33. d. 25. * 2. Par. 19. a. 1. 2.

1 Liber generationis Jeſu Chriſti filij * David, filij Abraham.
2 * Abraham genuit Iſaac.
* Iſaac autem genuit Jacob.
* Jacob autem genuit Judam, & fratres ejus.
3 * Judas autem genuit Phares, & Zaram de Thamar.
* Phares autem genuit Eſron.
Eſron autem genuit Aram.
4 Aram autem genuit Aminadab.
* Aminadab autem genuit Naaſſon.
Naaſſon autem genuit Salmon.
5 Salmon autem genuit Booz de Rahab.
* Booz autem genuit Obed ex Ruth.
Obed autem genuit Jeſſe.
* Jeſſe autem genuit David regem.
6 * David autem Rex genuit Salomonem ex ea quæ fuit Uriæ.
7 * Salomon autem genuit Roboam.
* Roboam autem genuit Abiam.
* Abias autem genuit Aſa.
8 Aſa autem genuit Joſaphat.
Joſaphat autem genuit Joram.
Joram autem genuit Oziam.
9 * Ozias autem genuit Joatham.
* Joatham autem genuit Achaz.
* Achaz autem genuit Ezechiam.
10 * Ezechias autem genuit Manaſſen.
* Manaſſes autem genuit Amon.
* Amon autem genuit Joſiam.
11 * Joſias autem genuit Jechoniam, & fratres ejus in tranſmigratione Babylonis.
12 Et poſt tranſmigrationem Babylonis:
Jechonias genuit Salathiel.
Salathiel autem genuit Zorobabel.
13 Zorobabel autem genuit Abiud.
Abiud autem genuit Eliacim.
Eliacim autem genuit Azor.
14 Azor autem genuit Sadoc.
Sadoc autem genuit Achim.
Achim autem genuit Eliud.
C 15 Eliud autem genuit Eleazar.
Eleazar autem genuit Mathan.
Mathan autem genuit Jacob.
16 Jacob autem genuit Joſeph virum Mariæ, de qua natus eſt Jesus, qui vocatur Chriſtus.
17 Omnes itaque generationes ab Abraham uſque ad David, generationes quattuordecim: & à David uſque ad tranſmigrationem Babylonis, generationes quattuordecim: & à tranſmigratione Babylonis uſque ad Chriſtum, generationes quattuordecim.
18 Chriſti autem generatio ſic erat: * Cùm eſſet deſponſata mater ejus Maria Joſeph, antequam convenirent, inventa eſt in utero habens de Spiritu ſancto. * Luc. 1. c. 27.
19 Joſeph autem vir ejus, cùm eſſet juſtus, & nollet eam traducere, voluit occultè dimittere eam.
20 Hæc autem eo cogitante, ecce Angelus Domini apparuit in ſomnis ei, dicens: Joſeph fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam: quod enim in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt. D
21 Pariet autem filium: * & vocabis nomen ejus Jesum: ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum. * Luc. 1. c. 31. Act. 4. c. 12.
22 Hoc autem totum factum eſt, ut adimpleretur quod dictum eſt à Domino per Prophetam dicentem:
23 * Ecce virgo in utero habebit, & pariet filium: & vocabunt nomen ejus Emmanuel: quod eſt interpretatum Nobiſcum Deus. * Iſa. 7. c. 14.
24 Exurgens autem Joſeph à ſomno, fecit ſicut præcepit ei angelus Domini, & accepit conjugem ſuam.
25 Et non cognoſcebat eam donec peperit filium ſuum primogenitum: & vocavit nomen ejus Jesum.

Caput II.

Quomodo Magi cum muneribus ad Chriſtum natum pervenerint: de Herodis in infantes ſævitia, & Chriſti in Ægyptum exilio, ipſiúſque reditu in terram Iſraël.

1 Cum ergo natus eſſet Jeſus in Bethlehem Juda in diebus Herodis regis, ecce Magi ab oriente venerunt Jeroſolymam, A Luc. 2. a. 7.
2 Dicentes: Ubi eſt qui natus eſt rex Judæorum? vidimus enim ſtellam ejus in oriente, & venimus adorare eum.
3 Audiens autem Herodes rex, turbatus eſt, & omnis Jeroſolyma cum illo.
4 Et congregans omnes principes ſacerdotum, & ſcribas populi, ſciſcitabatur ab eis ubi Chriſtus naſceretur.
5 At illi dixerunt ei: In Bethlehem Judæ: Sic enim ſcriptum eſt per Prophetam: * Mic. 5. a. 2. Joan. 7. f. 42.
6 * Et tu Bethlehem terra Juda, nequaquam

minima

Digitized by Google

minima es in principibus Juda: ex te enim exiet
dux, qui regat populum meum Iſraël.

7 Tunc Herodes clàm vocatis Magis diligenter didicit ab eis tempus ſtellæ quæ apparuit eis:

B 8 Et mittens illos in Bethlehem, dixit: Ite, & interrogate diligenter de puero: & cùm inveneritis, renuntiate mihi, ut & ego veniens adorem eum.

9 Qui cùm audiſſent regem, abierunt. & ecce ſtella, quam viderant in oriente, antecedebat eos, uſquedum veniens ſtaret ſuprà, ubi erat puer.

10 Videntes autem ſtellam gaviſi ſunt gaudio magno valdè.

11 Et intrantes domum, invenerunt puerum cum Maria matre ejus, & procidentes adoraverunt eum: *& apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.

* Pſ.71 b.10.

12 Et reſponſo accepto in ſomnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reverſi ſunt in regionem ſuam.

C 13 Qui cùm receſſiſſent, ecce angelus Domini apparuit in ſomnis Joſeph, dicens: Surge, & accipe puerum, & matrem ejus, & fuge in Ægyptum, & eſto ibi uſque dum dicam tibi. Futurum eſt enim ut Herodes quærat puerum ad perdendum eum.

14 Qui conſurgens, accepit puerum & matrem ejus nocte, & ſeceſſit in Ægyptum:

15 Et erat ibi uſque ad obitum Herodis: ut adimpleretur quod dictum eſt à Domino per Prophetam dicentem: * Ex Ægypto vocavi filium meum.

* Oſee 11.a.1.

16 Tunc Herodes videns quoniam illuſus eſſet à Magis, iratus eſt valdè, & mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem, & in omnibus finibus ejus, à bimatu & infrà, ſecundùm tempus quod exquiſierat à Magis.

17 Tunc adimpletum eſt quod dictum eſt per Jeremiam prophetam dicentem:

*Jer.31. c.15.

D 18 * Vox in Rama audita eſt, ploratus & ululatus multus: Rachel plorans filios ſuos, & noluit conſolari, quia non ſunt.

19 Defuncto autem Herode, ecce angelus Domini apparuit in ſomnis Joſeph in Ægypto,

20 Dicens: Surge, & accipe puerum, & matrem ejus, & vade in terram Iſraël: defuncti ſunt enim, qui quærebant animam pueri.

21 Qui conſurgens, accepit puerum, & matrem ejus, & venit in terram Iſraël.

22 Audiens autem quòd Archelaus regnaret in Judæa pro Herode patre ſuo, timuit illò ire: & admonitus in ſomnis, ſeceſſit in partes Galilææ.

23 Et veniens habitavit in civitate, quæ vocatur Nazareth: ut adimpleretur quod dictum eſt per Prophetas: Quoniam Nazaræus vocabitur.

CAPUT III.

Joannes Baptiſta (cujus vitæ auſteritas deſcribitur) pœnitentiam juxta Iſaiæ vaticinium in deſerto prædicat: & populo ad ipſum confluente, reprehendit Phariſæos unà cum Sadducæis, docens ut dignos faciant fructus pœnitentiæ: & quantum ſuus à Chriſti baptiſmo differat: ſuper Chriſtum autem à Joanne baptizatum deſcendit Spiritus ſanctus, & vox Patris cælitus audita eſt.

A 1 IN diebus autem illis venit Joannes Baptiſta prædicans in deſerto Judææ,

2 Et dicens: * Pœnitentiam agite: appropinquavit enim regnum cælorum. * Mar. 1.a.4. Luc.3. a.3.

3 Hic eſt enim, qui dictus eſt per Iſaiam prophetam dicentem: * Vox clamantis in deſerto: Parate viam Domini: rectas facite ſemitas ejus. * Iſ.40. a.3. Marc.1. a.3. Luc. 3. a.4.

4 Ipſe autem Joannes habebat veſtimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos ſuos: eſca autem ejus erat locuſtæ, & mel ſilveſtre.

5 * Tunc exibat ad eum Jeroſolyma, & omnis Judæa, & omnis regio circa Jordanem; * Mar. 1.a.5.

6 Et baptizabantur ab eo in Jordane, confitentes peccata ſua.

7 Videns autem multos Phariſæorum, & Sadducæorum, * venientes ad baptiſmum ſuum, dixit eis: Progenies viperarum, quis demonſtravit vobis fugere à ventura ira? B * Luc.3. b.7.

8 Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ.

9 Et ne velitis dicere intra vos: * Patrem habemus Abraham. dico enim vobis, quoniam potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ. *Joan.8. e.39.

10 Jam enim ſecuris ad radicem arborum poſita eſt. Omnis ergo arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

11 *Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam: qui autem poſt me venturus eſt, fortior me eſt, cujus non ſum dignus calceamenta portare: ipſe vos baptizabit in ſpiritu ſancto, & igni. C * Marc. 1.a.8. Luc. 3. d.16. Joan. 1. d.26. Act.1. a.5.

12 Cujus ventilabrum in manu ſua: & permundabit aream ſuam: & congregabit triticum ſuum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili.

13 * Tunc venit Jeſus à Galilæa in Jordanem ad Joannem, ut baptizaretur ab eo. * Mar. 1.a.9. D

14 Joannes autem prohibebat eum, dicens: Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me?

15 Reſpondens autem Jeſus, dixit ei: Sine modò: ſic enim decet nos implere omnem juſtitiam. Tunc dimiſit eum.

16 Baptizatus autem Jeſus, confeſtim aſcendit de aqua. & ecce aperti ſunt ei cæli: & vidit * Spiritum Dei deſcendentem ſicut columbam, & venientem ſuper ſe. * Luc.3. e.22. * Luc.9. e.35.

17 Et ecce vox de cælis dicens: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui. 2. Pet.1. d.17.

CAPUT IV.

Chriſtus in deſerto poſt jejunium quadraginta dierum vincit diaboli tentationes: & capto Joanne ſecedens in Capharnaum, pœnitentiam prædicat: piſcatores Petrum & Andream, Jacobum & Joannem Zebedæi ad ſe vocat: annuntians quoque Galilæis evangelium, varias curat infirmitates, turbis ipſum comitantibus.

1 TUnc Jeſus ductus eſt in deſertum à Spiritu, ut tentaretur à diabolo. A Mar.1. b.12.

2 Et cùm jejunaſſet quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, poſteà eſuriit. Luc.4. a.1.

3 Et accedens tentator dixit ei: Si filius Dei es, dic ut lapides iſti panes fiant.

4 Qui reſpondens dixit: Scriptum eſt: * Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. * Deut. 8.a.3. Luc.4. a.4.

5 Tunc aſſumpſit eum diabolus in ſanctam civitatem, & ſtatuit eum ſuper pinnaculum templi,

6 Et dixit ei: Si filius Dei es, mitte te deorſum.

Scriptum

Digitized by Google

*Pſ. 90. c. 11. Scriptum eſt enim: * Quia angelis ſuis mandavit
de te, & in manibus tollent te, ne fortè offendas
ad lapidem pedem tuum.
*Deut. 6. c. 16. 7 Ait illi Jeſus: Rurſum ſcriptum eſt: * Non
tentabis Dominum Deum tuum.
B 8 Iterùm aſſumpſit eum diabolus in montem
excelſum valdè: & oſtendit ei omnia regna mundi,
& gloriam eorum,
9 Et dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens
adoraveris me.
10 Tunc dicit ei Jeſus: Vade ſatana: Scriptum
*Deut. 6. b. 13. eſt enim: * Dominum Deum tuum adorabis, &
illi ſoli ſervies.
11 Tunc reliquit eum diabolus: & ecce angeli
acceſſerunt, & miniſtrabant ei.
12 Cùm autem audiſſet Jeſus quòd Joannes traditus
*Mar. 1. b. 14. Luc. 4. b. 14. Joan. 4. f. 43. ditus eſſet, * ſeceſſit in Galilæam:
13 Et, relicta civitate Nazareth, venit, & habitavit
tavit in Capharnaum maritima, in finibus Zabulon
lon & Nephthalim:
14 Ut adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiam
prophetam:
*Iſa. 9. a. 1. 15 * Terra Zabulon, & terra Nephthalim, via
maris trans Jordanem, Galilæa gentium,
C 16 Populus qui ſedebat in tenebris, vidit lucem
magnam: & ſedentibus in regione umbræ mortis,
tis, lux orta eſt eis.
*Mar. 1. b. 15. 17 * Exinde cœpit Jeſus prædicare, & dicere:
Pœnitentiam agite: appropinquavit enim regnum
cælorum.
18 Ambulans autem Jeſus juxta mare Galilææ,
*Mar. 1. b. 16. Luc. 5. a. 1. * vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus,
& Andream fratrem ejus, mittentes rete in mare,
(erant enim piſcatores)
19 Et ait illis: Venite poſt me, & faciam vos
fieri piſcatores hominum.
20 At illi continuò relictis retibus ſecuti ſunt eũ.
21 Et procedens inde, vidit alios duos fratres,
Jacobum Zebedæi, & Joannem fratrem ejus, in
navi cum Zebedæo patre eorum, reficientes retia
ſua: & vocavit eos.
22 Illi autem ſtatim relictis retibus & patre, ſecuti
cuti ſunt eum.
D 23 Et circuibat Jeſus totam Galilæam, docens
in ſynagogis eorum, & prædicans evangelium regni:
gni: & ſanans omnem languorem, & omnem infirmitatem
firmitatem in populo.
24 Et abiit opinio ejus in totam Syriam, & obtulerunt
tulerunt ei omnes malè habentes, variis languoribus,
bus, & tormentis comprehenſos, & qui dæmonia
habebant, & lunaticos, & paralyticos, & curavit
eos:
*Mar. 3. a. 7. Luc. 6. c. 17. 25 * Et ſecutæ ſunt eum turbæ multæ de Galilæa
læa & Decapoli, & de Jeroſolymis, & de Judæa,
& de trans Jordanem.

CAPUT V.

Octo tradit beatitudines: Apoſtolos ſalem terræ & lucem mundi dicit: nec venit ut ſolvat legem aut prophetas, ſed adimpleat, docens de non iraſcendo fratri, ſed ut ei reconciliemur, de non concupiſcenda muliere, de membro ſcandalizante ab iciendo, de uxore extra cauſum adulterij non dimittenda: non jurandum, nec malo reſiſtendum, inimicos diligendos, & de malè meritis benè merendum.

A 1 Videns autẽ Jeſus turbas, aſcẽdit in montẽ, &
cùm ſediſſet, acceſſerũt ad eũ diſcipuli ejus,
2 Et aperiens os ſuum docebat eos, dicens:
3 * Beati pauperes ſpiritu: quoniam ipſorum *Luc. 6. c. 20.
eſt regnum cælorum.
4 * Beati mites: quoniam ipſi poſſidebunt *Pſ. 36. b. 11.
terram.
5 * Beati, qui lugent: quoniam ipſi cõſolabuntur. *Iſa. 61. a. 2.
6 Beati, qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam: quoniam
niam ipſi ſaturabuntur.
7 Beati miſericordes: quoniam ipſi miſericordiam
diam conſequentur.
8 * Beati mundo corde: quoniam ipſi Deum *Pſ. 23. a. 4.
videbunt.
9 Beati pacifici: quoniam filij Dei vocabuntur.
tur.
10 * Beati, qui perſecutionem patiuntur pro- *1. Petr. 2. d. 20. 3. c. 4. 4. d. 14.
pter juſtitiam: quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.
lorum.
11 Beati eſtis cùm maledixerint vobis, & perſecuti
ſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adverſum
ſum vos mentientes, propter me:
12 Gaudete, & exultate, quoniam merces ve- B
ſtra copioſa eſt in cælis. ſic enim perſecuti ſunt
prophetas, qui fuerunt ante vos.
13 Vos eſtis ſal terræ. * Quòd ſi ſal evanuerit, *Mar. 9. g. 49. Luc. 14. g. 34.
in quo ſalietur? ad nihilum valet ultrà, niſi ut mittatur
tatur foras, & conculcetur ab hominibus.
14 Vos eſtis lux mundi. Non poteſt civitas
abſcondi ſupra montem poſita.
15 * Neque accendunt lucernam, & ponunt *Mar. 4. c. 21. Luc. 8. b. 16. 11. e. 33.
eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, ut luceat
omnibus qui in domo ſunt.
16 Sic luceat lux veſtra coram hominibus, * *1. Petr. 2. c. 12.
ut videant opera veſtra bona, & glorificent patrem
trem veſtrum, qui in cælis eſt.
17 Nolite putare quoniam veni ſolvere legem,
aut prophetas: non veni ſolvere, ſed adimplere.
18 * Amen quippe dico vobis, donec tranſeat *Luc. 16. c. 17.
cælum & terra, iota unum, aut unus apex non C
præteribit à lege, donec omnia fiant.
19 * Qui ergo ſolverit unum de mandatis iſtis *Jac. 2. b. 10.
minimis, & docuerit ſic homines, minimus vocabitur
bitur in regno cælorum: qui autem fecerit & docuerit,
cuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum.
20 Dico enim vobis, quia niſi abundaverit
juſtitia veſtra * plus quàm Scribarum, & Phariſæorum, *Luc. 11. c. 39.
ſæorum, non intrabitis in regnum cælorum.
21 Audiſtis quia dictum eſt antiquis: * Non oc- *Exod. 20. c. 13. Deut. 5. c. 17.
cides: qui autem occiderit, reus erit judicio.
22 Ego autem dico vobis: quia omnis, qui iraſcitur
citur fratri ſuo, reus erit judicio. Qui autem dixerit
rit fratri ſuo, raca: reus erit concilio. Qui autem
dixerit, fatue: reus erit gehennæ ignis.
23 Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi D
recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid
adverſum te:
24 Relinque ibi munus tuum ante altare, &
vade priùs reconciliari fratri tuo: & tunc veniens
offeres munus tuum.
25 * Eſto conſentiens adverſario tuo citò dum *Luc. 12. f. 58.
es in via cum eo: ne fortè tradat te adverſarius
judici, & judex tradat te miniſtro: & in carcerem
rem mittaris.
26 Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas
das noviſſimum quadrantem.

Digitized by Google

* Exod. 20. a. 14. 27 Audiſtis quia dictum eſt antiquis : * Non mœchaberis.

28 Ego autem dico vobis : quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo.

E 29 * Quòd ſi oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te : expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum mittatur in gehennam. * Mar. 9. f. 46. Inf. 18. b. 9.

30 Et ſi dextra manus tua ſcandalizat te, abſcide eam, & projice abs te : expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum eat in gehennam.

* Deut. 24. a. 1. Infr. 19. a. 7. 31 Dictum eſt autem : * Quicumque dimiſerit uxorem ſuam, det ei libellum repudij.

* Mar. 10. b. 11. Luc. 16. c. 18. 1. Cor. 7. b. 10. 32 Ego autẽ dico vobis: * Quia omnis, qui dimiſerit uxorem ſuam, excepta fornicationis cauſa, facit eam mœchari: & qui dimiſſã duxerit, adulterat.

* Exod. 20. b. 7. Lev. 19. c. 12. Deut. 5. b. 11. 33 Iterùm audiſtis quia dictum eſt antiquis: * Non perjurabis : reddes autem Domino juramenta tua.

34 Ego autem dico vobis, non jurare omnino, neque per cælum, quia thronus Dei eſt :

Jac. 5. c. 12. 35 Neque per terram, quia ſcabellum eſt pedum ejus : neque per Jeroſolymam, quia civitas eſt magni regis :

F 36 Neque per caput tuum juraveris, quia non potes unum capillum album facere, aut nigrum.

* Jac. 5. c. 12. 37 * Sit autem ſermo veſter, eſt, eſt : non, non: quod autem his abundantius eſt, à malo eſt.

* Exod. 21. c. 24 Lev. 24. d. 20. 38 Audiſtis quia dictum eſt : * Oculum pro oculo, & dentem pro dente.

Deut. 19. d. 21. * Luc. 6. d. 28. 39 Ego autem dico vobis, non reſiſtere malo ; * ſed ſi quis te percuſſerit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram :

* 1. Cor. 6. b. 7. 40 * Et ei, qui vult tecum judicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium.

41 Et quicumque te angariaverit mille paſſus, vade cum illo & alia duo.

* Deut. 15. b. 8. 42 * Qui petit à te, da ei : & volenti mutuari à te, ne avertaris.

G 43 Audiſtis quia dictum eſt. * diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum.

* Lev. 19. d. 18. * Luc. 6. d. 27. 44 Ego autem dico vobis : * Diligite inimicos veſtros, * benefacite his qui oderunt vos: * & orate pro perſequentibus, & calumniantibus vos :

* Rom. 12. d. 20. * Luc. 23. e. 34. Act. 7. g. 59. 45 Ut ſitis filij patris veſtri qui in cælis eſt : qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos: & pluit ſuper juſtos & injuſtos.

46 Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedẽ habebitis? nónne & publicani hoc faciũt?

47 Et ſi ſalutaveritis fratres veſtros tantùm, quid ampliùs facitis ? nónne & Ethnici hoc faciunt ?

48 Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & pater veſter cæleſtis perfectus eſt.

CAPUT VI.

Docet Chriſtus quomodo facienda ſint eleemoſyna & oratio, traditque diſcipulis formam orandi, & offenſas aliis condonandi : item quomodo ſit jejunandum : quòd non in terra ſed in cælo theſaurizandum, oculus mundandus, non ſerviendum duobus dominis : vetat itaque ſolicitudinem de victu, veſtitu, & de craſtino.

A 1 ATtendite ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis : alioquin mercedem non habebitis apud patrem veſtrum, qui in cælis eſt.

2 Cùm ergo facis eleemoſynam, noli tuba canere ante te, ſicut hypocritæ faciunt in ſynagogis, & in vicis, ut honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam.

3 Te autem faciente eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua :

4 Ut ſit eleemoſyna tua in abſcondito, & pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi.

5 Et cùm oratis, non eritis ſicut hypocritæ, qui amant in ſynagogis & in angulis platearum ſtantes orare, ut videantur ab hominibus : amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam.

6 Tu autem cùm oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio, ora patrem tuum in abſcondito : & pater tuus qui videt in abſcondito, reddet tibi.

7 Orantes autem, nolite multum loqui, ſicut Ethnici. putant enim quòd in multiloquio ſuo exaudiantur. B

8 Nolite ergo aſſimilari eis. ſcit enim pater veſter, quid opus ſit vobis, antequam petatis eum.

9 Sic ergo vos orabitis : * Pater noſter, qui es in cælis : ſanctificetur nomen tuum. * Luc. 11. a. 2.

10 Adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tua, ſicut in cælo, & in terra.

11 Panem noſtrum ſuperſubſtantialem da nobis hodie.

12 Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.

13 Et ne nos inducas in tentationem, Sed libera nos à malo. Amen.

14 * Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorum : dimittet & vobis pater veſter cæleſtis delicta veſtra. * Eccli. 28. a. 3. 4. 5. Inf. 18. d. 35. Marc. 11. e. 25.

15 Si autem non dimiſeritis hominibus : nec pater veſter dimittet vobis peccata veſtra.

16 Cùm autem jejunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes. exterminant enim facies ſuas, ut appareant hominibus jejunantes. Amen dico vobis, quia receperunt mercedem ſuam.

17 Tu autem, cùm jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava,

18 Ne videaris hominibus jejunans, ſed patri tuo, qui eſt in abſcondito : & pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi.

19 Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra : ubi ærugo, & tinea demolitur : & ubi fures effodiunt, & furantur. C

20 * Theſaurizate autem vobis theſauros in cælo : ubi neque ærugo, neque tinea demolitur : & ubi fures non effodiunt, nec furantur. * Luc. 12. c. 33. 1. Tim. 6. d. 19.

21 Ubi enim eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum.

22 * Lucerna corporis tui eſt oculus tuus. Si oculus tuus fuerit ſimplex : totum corpus tuum lucidum erit. * Luc. 11. e. 34.

23 Si autem oculus tuus fuerit nequam : totum corpus tuum tenebroſum erit. Si ergo lumen, quod in te eſt, tenebræ ſunt : ipſæ tenebræ quantæ erunt ?

24 * Nemo poteſt duobus dominis ſervire : aut enim unum odio habebit, & alterum diliget : * Luc. 16. c. 13.

aut

Digitized by Google

aut unum ſuſtinebit, & alterum contemnet. Non
poteſtis Deo ſervire & mammonæ.
*Pſa.54. 25 * Ideò dico vobis, ne ſoliciti ſitis animæ
d.23. veſtræ quid manducetis, neque corpori veſtro
Luc.12. c.22. quid induamini. Nónne anima plus eſt quàm eſca:
Phil.4. b.6. & corpus plus quàm veſtimentum?
1.Tim.6. 26 Reſpicite volatilia cæli, quoniam non ſe-
b.7. runt, neque metunt, neque congregant in horrea:
1.Pet.5. & pater veſter cæleſtis paſcit illa. Nónne vos
b.7. D magis pluris eſtis illis?
27 Quis autem veſtrûm cogitans poteſt adjice-
re ad ſtaturam ſuam cubitum unum?
28 Et de veſtimento quid ſoliciti eſtis? Conſi-
derate lilia agri quomodo creſcunt: non laborant,
neque nent.
29 Dico autem vobis, quoniam nec Salomon
in omni gloria ſua coopertus eſt ſicut unum ex
iſtis.
30 Si autem fœnum agri, quod hodie eſt, &
cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit: quantò
magis vos modicæ fidei?
31 Nolite ergo ſoliciti eſſe, dicentes: Quid
manducabimus, aut quid bibemus, aut quo ope-
riemur?
32 Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit
enim pater veſter, quia his omnibus indigetis.
33 Quærite ergo primùm regnum Dei, & ju-
ſtitiam ejus: & hæc omnia adjicientur vobis.
34 Nolite ergo ſoliciti eſſe in craſtinum. Craſti-
nus enim dies ſolicitus erit ſibi ipſi. ſufficit diei
malitia ſua.

CAPUT VII.

Docet non judicandum: de feſtuca in oculo fratris, & trabe in proprio oculo: ſanctum non dandum canibus: omnem petentem, quærentem, & pulſantem à Deo exaudiri: faciendum aliis quod nobis fieri volumus: per anguſtam portam ad vitam intrandum: quomodo dignoſcantur falſi prophetæ, & arbor bona à mala: comparatio de audiente Chriſti verba, & operante aut non operante juxta illa.

A 1 NOlite judicare, ut non judicemini.
*Luc.6. 2 In quo enim judicio judicaveritis, ju-
e.37. dicabimini: * & in qua menſura menſi fueritis,
Rom.2. a.1. remetietur vobis.
*Mar.4. c.24. 3 Quid autem vides feſtucam in oculo fratris
tui: & trabem in oculo tuo non vides?
4 Aut quomodo dicis fratri tuo: Sine ejiciam
feſtucam de oculo tuo: & ecce trabs eſt in oculo
tuo?
5 Hypocrita, ejice primùm trabem de oculo
tuo, & tunc videbis ejicere feſtucam de oculo fra-
tris tui.
6 Nolite dare ſanctum canibus, neque mittatis
margaritas veſtras ante porcos: ne fortè concul-
cent eas pedibus ſuis, & converſi dirumpant vos.
*Inf.21. 7 * Petite, & dabitur vobis: quærite, & inve-
b.22. nietis: pulſate, & aperietur vobis.
Mar.11. c.24. 8 Omnis enim qui petit, accipit: & qui quæ-
Luc.11. b.9. rit, invenit: & pulſanti aperietur.
9 * Aut quis eſt ex vobis homo quem ſi petierit
filius ſuus panem, numquid lapidem porriget ei?
B 10 Aut ſi piſcem petierit, numquid ſerpentem
Joan.14. porriget ei?
b.13. 11 Si ergo vos, cùm ſitis mali, noſtis bona data
Jac.1.b.6 dare filiis veſtris: quantò magis pater veſter, qui
*Luc.11. b.11. in cælis eſt, dabit bona petentibus ſe?

12 * Omnia ergo quæcumque vultis ut faciant *Tob.4.
vobis homines, & vos facite illis. Hæc eſt enim c.16. Luc.6.
lex, & Prophetæ. d.31.
13 * Intrate per anguſtam portam: quia lata *Luc.13
porta, & ſpatioſa via eſt, quæ ducit ad perditio- c.24.
nem, & multi ſunt qui intrant per eam.
14 Quàm anguſta porta, & arcta via, quæ ducit
ad vitam: & pauci ſunt, qui inveniunt eam!
15 Attendite à falſis prophetis, qui veniunt ad C
vos in veſtimentis ovium, intrinſecùs autem ſunt
lupi rapaces:
16 A fructibus eorum cognoſcetis eos. Num-
quid colligunt de ſpinis uvas, aut de tribulis ficus?
17 Sic omnis arbor bona fructus bonos facit:
mala autem arbor malos fructus facit.
18 Non poteſt arbor bona malos fructus face-
re: neque arbor mala bonos fructus facere.
19 * Omnis arbor, quæ non facit fructum bo- *Sup.3.
num, excidetur, & in ignem mittetur. b.10.
20 Igitur ex fructibus eorum cognoſcetis eos.
21 * Non omnis, qui dicit mihi, Domine, *Inf.25.
Domine, intrabit in regnum cælorum: ſed qui a.11.
facit voluntatem Patris mei, qui in cælis eſt, ipſe Luc.6.
intrabit in regnum cælorum. g.46.
22 Multi dicent mihi in illa die: Domine, Do-
min, nonne in nomine tuo prophetavimus, & * *Act.19.
in nomine tuo dæmonia ejecimus, & in nomine c.13.
tuo virtutes multas fecimus? D
23 Et tunc confitebor illis: Quia nunquam novi
vos: * diſcedite à me qui operamini iniquitatem. *Pſa.6.
24 * Omnis ergo, qui audit verba mea hæc, & b.9.
facit ea, aſſimilabitur viro ſapienti, qui ædificavit Inf.25. d.41.
domum ſuam ſupra petram, Luc.13. f.27.
25 Et deſcendit pluvia, & venerunt flumina, & *Luc.6.
flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & g.48.
non cecidit: fundata enim erat ſuper petram. Rom.2. c.13.
26 Et omnis, qui audit verba mea hæc, & non Jac.1.
facit ea, ſimilis erit viro ſtulto, qui ædificavit do- d.22.
mum ſuam ſuper arenam:
27 Et deſcendit pluvia, & venerunt flumina,
& flaverunt venti, & irruerunt in domum illam,
& cecidit, & fuit ruina illius magna.
28 Et factum eſt: cùm conſummaſſet Jeſus verba
hæc, admirabantur turbæ ſuper doctrina ejus.
29 * Erat enim docens eos ſicut poteſtatem ha- *Marc.
bens, & non ſicut Scribæ eorum, & Phariſæi. 1.c.22. Luc.4. e.32.

CAPUT VIII.

Curatum leproſum Jeſus mittit ad ſacerdotes: ſanat puerum Centurionis, cujus fidem commendat; item ſocrum Petri febricitantem, alióſque plurimos malè habentes: verbo ſpiritus ejicit: Scribam ſequi volentem rejicit, alium verò patre inſepulto mox ſequi jubet: navicula fluctibus periclitante excitatus à diſcipulis mare ſedat: duos quoque dæmoniacos apud Geraſenos liberat, dæmonibus in porcos ingredi permittens; quo viſo Geraſeni precantur ut à ſuis finibus diſcedat.

1 CUm autem deſcendiſſet de monte, ſecutæ A
ſunt eum turbæ multæ:
2 * Et ecce leproſus veniens, adorabat eum, *Mar.1.
dicens: Domine, ſi vis, potes me mundare. d.40.
3 Et extendens Jeſus manum, tetigit eum, di- Luc.5. c.12.
cens: Volo. Mundare. Et confeſtim mundata eſt
lepra ejus.
4 Et ait illi Jeſus: Vide nemini dixeris: ſed
vade, * oſtende te ſacerdoti, & offer munus, quod *Levi.
præcepit Moyſes, in teſtimonium illis. 14.a.2.

Digitized by Google

* Luc. 7. a. 1. 5 * Cùm autem introiſſet Capharnaum, acceſ-
ſit ad eum Centurio, rogans eum,
6 Et dicens: Domine, puer meus jacet in do-
mo paralyticus, & malè torquetur.
7 Et ait illi Jeſus: Ego veniam, & curabo eum.
* Luc. 7. a. 6. 8 Et reſpondens Centurio, ait: * Domine non
ſum dignus ut intres ſub tectum meum: ſed tan-
tùm dic verbo, & ſanabitur puer meus.
9 Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſti-
tutus, habens ſub me milites, & dico huic: Vade,
& Vadit; & alij, Veni, & venit; & ſervo meo,
Fac hoc, & facit.
B 10 Audiens autem Jeſus miratus eſt, & ſequen-
tibus ſe dixit: Amen dico vobis, non inveni tan-
tam fidem in Iſraël.
* Malac. 1. c. 11. 11 Dico autem vobis, quòd multi * ab Oriente,
& Occidente venient, & recumbent cum Abra-
ham, & Iſaac, & Jacob in regno cælorum:
12 Filij autem regni ejicientur in tenebras ex-
teriores: ibi erit fletus, & ſtridor dentium.
13 Et dixit Jeſus Centurioni: Vade, & ſicut
credidiſti fiat tibi. Et ſanatus eſt puer in illa hora.
14 Et cùm veniſſet Jeſus in domum Petri, vidit
ſocrum ejus jacentem, & febricitantem.
15 Et tetigit manum ejus, & dimiſit eam febris,
& ſurrexit, & miniſtrabat eis.
* Mar. 1. c. 32. 16 * Veſpere autem facto, obtulerunt ei multos
dæmonia habentes: & ejiciebat ſpiritus verbo: &
omnes malè habentes curavit:
* Iſa. 53. b. 4. 17 Ut adimpleretur quod dictum eſt per * Iſaiam
1. Pet. 2. prophetam, dicentem: Ipſe infirmitates noſtras
d. 24. accepit: & ægrotationes noſtras portavit.
C 18 Videns autem Jeſus turbas multas circum ſe,
juſſit ire trans fretum.
19 Et accedens unus Scriba, ait illi: Magiſter,
ſequar te, quocumque ieris.
* Luc. 9. 20 Et dicit ei Jeſus: * Vulpes foveas habent,
g. 58. & volucres cæli nidos: filius autem hominis non
habet ubi caput reclinet.
21 Alius autem de diſcipulis ejus ait illi: Do-
ne, permitte me primùm ire, & ſepelire patrem
meum.
22 Jeſus autem ait illi: Sequere me, & dimitte
mortuos ſepelire mortuos ſuos.
* Mar. 4. d. 36. 23 * Et aſcendente eo in naviculam, ſecuti
Luc. 8. ſunt eum diſcipuli ejus:
c. 22. 24 Et ecce motus magnus factus eſt in mari,
ita ut navicula operiretur fluctibus, ipſe verò dor-
miebat.
25 Et acceſſerunt ad eum Diſcipuli ejus, & ſuſ-
citaverunt eum dicentes: Domine ſalva nos, pe-
rimus.
26 Et dicit eis Jeſus: Quid timidi eſtis modicæ
fidei? Tunc ſurgens, imperavit ventis & mari,
& facta eſt tranquillitas magna.
27 Porrò homines mirati ſunt, dicentes: Qualis
eſt hic, quia venti & mare obediunt ei?
D 28 * Et cùm veniſſet trans fretum in regionem
* Mar. 5. Geraſenorum, occurrerunt ei duo habentes dæ-
a. 1. monia, de monumentis exeuntes, ſævi nimis, ita
Luc. 8. d. 26. ut nemo poſſet tranſire per viam illam.
29 Et ecce clamaverunt, dicens: Quid nobis,
& tibi, Jeſu fili Dei? Veniſti huc ante tempus
torquere nos?

30 * Erat autem non longè ab illis grex mul- * Mar. 5.
torum porcorum paſcens. a. 11.
Luc. 8.
31 Dæmones autem rogabant eum, dicentes: c. 32.
Si ejicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum.
32 Et ait illis: Ite. At illi exeuntes abierunt in
porcos, & ecce impetu abiit totus grex per præ-
ceps in mare: & mortui ſunt in aquis.
33 Paſtores autem fugerunt: & venientes in
civitatem, nuntiaverunt omnia, & de eis, qui dæ-
monia habuerant.
34 Et ecce tota civitas exiit obviàm Jeſu: & * * Mar. 5. b. 17.
viſo eo rogabant, ut tranſiret à finibus eorum. Luc. 8. e. 37.

CAPUT IX.

Paralyticum curat, Scribis murmurantibus quòd dixiſſet remiſſa illi peccata: vocat Matthæum publicanum, & reſpondet Phariſæis murmurantibus quòd cum publicanis ederet, quòdque ipſius diſcipuli non jejunarent: mulierem à ſanguinis profluvio liberat: filiam principis mortuam ſuſcitat: viſu duobus cæcis reſtituto, dæmoniacum mutum ſanat: & ubique prædicans omnes ſanat infirmitates, dicens multam eſſe meſſem, paucos verò operarios.

1 ET aſcendens in naviculam, transfretavit, & A
venit in civitatem ſuam.
2 * Et ecce offerebant ei paralyticum jacentem * Mar. 2. a. 3.
in lecto. Et videns Jeſus fidem illorum, dixit pa- Luc. 5.
ralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata d. 18.
tua.
3 Et ecce quidam de Scribis dixerunt intra ſe:
Hic blaſphemat.
4 Et cùm vidiſſet Jeſus cogitationes eorum, di-
xit: Ut quid cogitatis mala in cordibus veſtris?
5 Quid eſt facilius, dicere: Dimittuntur tibi
peccata tua; an dicere: Surge, & ambula?
6 Ut autem ſciatis, quia filius hominis habet
poteſtatem in terra dimittendi peccata, tunc ait
paralytico: Surge, tolle lectum tuum, & vade in
domum tuam.
7 Et ſurrexit, & abiit in domum ſuam.
8 Videntes autem turbæ timuerunt, & glori-
ficaverunt Deum, qui dedit poteſtatem talem ho-
minibus.
9 * Et, cùm tranſiret inde Jeſus, vidit homi- B
nem ſedentem in telonio, Matthæum nomine. Et * Mar. 2. b. 14.
ait illi: Sequere me. Et ſurgens, ſecutus eſt eum. Luc. 5.
10 Et factum eſt diſcumbente eo in domo, ecce e. 27.
multi publicani & peccatores venientes, diſcum-
bebant cum Jeſu, & diſcipulis ejus.
11 Et videntes Phariſæi, dicebant diſcipulis
ejus: Quare cum publicanis & peccatoribus man-
ducat Magiſter veſter?
12 At Jeſus audiens, ait: Non eſt opus valen-
tibus medicus, ſed malè habentibus.
13 Euntes autem diſcite quid eſt? * Miſericor- * Oſee. 6.
diam volo, & non ſacrificium. Non enim veni c. 6. Inf. 12.
vocare juſtos, * ſed peccatores. a. 7.
* 1. Tim. 1. c. 15.
14 Tunc acceſſerunt ad eum diſcipuli Joannis,
dicentes: * Quare nos, & Phariſæi, jejunamus * Mar.
frequenter: diſcipuli autem tui non jejunant? 2. c. 18.
15 Et ait illis Jeſus: Numquid poſſunt filij ſponſi Luc. 5. f. 33.
lugere quamdiu cum illis eſt ſponſus? Venient
autem dies cùm auferetur ab eis ſponſus: & tunc
jejunabunt.
16 Nemo autem immittit commiſſuram panni
rudis in veſtimentum vetus: tollit enim plenitu-
dinem ejus à veſtimento, & pejor ſciſſura fit.

17 Neque

Digitized by Google

C 17 Neque mittunt vinum novum in utres veteres, alioquin rumpuntur utres, & vinum effunditur,& utres pereunt. Sed vinum novum in utres novos mittunt, & ambo conſervantur.

* Mar. 5.c.22. Luc.8. f.41. 18 * Hæc illo loquente ad eos, ecce princeps unus acceſſit, & adorabat eum, dicens: Domine, filia mea modò defuncta eſt: ſed veni, impone manum tuam ſuper eam, & vivet.

19 Et ſurgẽs Jeſus,ſequebatur eũ,& diſcipuli ejus.

* Mar. 5.c.25. Luc.8. f.43. 20 * Et ecce mulier, quæ ſanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, acceſſit retrò, & tetigit fimbriam veſtimenti ejus.

21 Dicebat enim intra ſe: Si tetigero tantùm veſtimentum ejus, ſalva ero.

22 At Jeſus converſus, & videns eam, dixit: Confide filia, fides tua te ſalvam fecit. Et ſalva facta eſt mulier ex illa hora.

23 Et cùm veniſſet Jeſus in domum principis, & vidiſſet tibicines & turbam tumultuantem, dicebat:

24 Recedite: non eſt enim mortua puella, ſed dormit. Et deridebant eum.

25 Et cùm ejecta eſſet turba, intravit: & tenuit manum ejus. Et ſurrexit puella.

26 Et exiit fama hæc in univerſam terram illam.

27 Et tranſeunte inde Jeſu, ſecuti ſunt eum duo cæci, clamantes,& dicentes: Miſerere noſtri, fili David.

D 28 Cùm autem veniſſet domum, acceſſerunt ad eum cæci. Et dicit eis Ieſus: Creditis quia hoc poſſum facere vobis? Dicunt ei: Utique,Domine.

29 Tunc tetigit oculos eorum, dicens: Secundùm fidem veſtram fiat vobis.

30 Et aperti ſunt oculi eorum: & comminatus eſt illis Jeſus, dicens: Videte ne quis ſciat.

31 Illi autem exeuntes, diffamaverunt eum in tota terra illa.

* Inf.12. b.22. Luc.11. b.14. 32 Egreſſis autem illis, * ecce obtulerunt ei hominem mutum, dæmonium habentem.

33 Et ejecto dæmonio, locutus eſt mutus, & miratæ ſunt turbæ, dicentes: Nunquam apparuit ſic in Iſraël.

34 Phariſæi autem dicebant: In principe dæmoniorum ejicit dæmones.

* Mar. 6.a.6. 35 * Et circuibat Jeſus omnes civitates & caſtella, docens in ſynagogis eorum, & prædicans evangelium regni, & curans omnem languorem, & omnem infirmitatem.

36 Videns autem turbas,miſertus eſt eis: quia erant vexati, & jacentes ſicut oves non habentes paſtorem.

* Luc. 10.a.2. 37 Tunc dicit diſcipulis ſuis: * Meſſis quidem multa, operarij autem pauci.

38 Rogate ergo Dominum meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam.

Caput X.

Legatio ac inſtructio duodecim Apoſtolorum(quorum hîc nomina recenſentur) ad evangelizandum Judæis,& dæmoniacos infirmóſque curandos: qui adverſus mala hîc imminentia præmonentur & roborantur: Chriſtus non venit ut mittat pacem,ſed gladium,ipſéque coram hominibus confitendus eſt,neque quidquam ejus amori præponendum: honorans autem alios propter Chriſtum, honorat Chriſtum, & ita mercedem recipiet.

A Mar.3. b.13. 1 ET convocatis duodecim diſcipulis ſuis, dedit illis poteſtatem ſpirituum immundorum, ut ejicerent eos, & curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem.

2 Duodecim autem Apoſtolorum nomina ſunt hæc. Primus, Simon, qui dicitur Petrus, & Andræas frater ejus,

3 Jacobus Zebedæi,& Joannes frater ejus,Philippus, & Bartholomæus, Thomas, & Matthæus publicanus, Jacobus Alphæi, & Thaddæus,

4 Simon Chananæus, & Judas Iſcariotes, qui & tradidit eum.

5 Hos duodecim miſit Jeſus; præcipiens eis, dicens: in viam gentium ne abieritis, & in civitates Samaritanorum ne intraveritis:

6 Sed potiùs ite * ad oves,quæ perierunt domus Iſraël. * Act. 13.g.46.

7 Euntes autem prædicate, dicentes: Quia appropinquavit regnum cælorum.

8 Infirmos, curate, mortuos ſuſcitate, leproſos mundate, dæmones ejicite, gratis accepiſtis, gratis date.

9 * Nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris: * Marc. 6.a.8. Luc.9. a.3.10.4.

10 Non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam: dignus enim eſt operarius cibo ſuo. B

11 In quamcumque autem civitatem aut caſtellum intraveritis, interrogate, quis in ea dignus ſit: & ibi manete donec exeatis.

12 Intrantes autem in domum, ſalutate eam,dicentes: Pax huic domui.

13 Et ſi quidem fuerit domus illa digna, veniet pax veſtra ſuper eam: ſi autem non fuerit digna, pax veſtra revertetur ad vos.

14 Et quicumque non receperit vos, neque audierit ſermones veſtros: exeuntes foras de domo vel civitate, excutite pulverem de pedibus veſtris.

15 Amen dico vobis: Tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die judicij, quàm illi civitati.

16 * Ecce ego mitto vos ſicut oves in medio luporum. Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ. * Luc. 10.a.3.

17 * Cavete autem ab hominibus. Tradent enim vos in conciliis, & in ſynagogis ſuis flagellabunt vos: * Luc. 12.b.11. C

18 Et ad præſides & ad reges ducemini propter me, in teſtimonium illis, & gentibus.

19 * Cùm autem tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora, quid loquamini.

20 Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis.

21 Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium. & inſurgent filij in parentes,& morte eos afficient:

22 Et eritis odio omnibus propter nomen meum: qui autem perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.

23 Cùm autem perſequentur vos in civitate iſta, fugite in aliam. Amen dico vobis, non conſummabitis civitates Iſraël, donec veniat Filius hominis.

24 * Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum, nec ſervus ſuper dominum ſuum. * Luc. 6. f.40.

Digitized by Google

Joan.13. 25 Sufficit diſcipulo, ut ſit ſicut magiſter ejus; &
b.16.15. ſervo, ſicut dominus ejus. Si patrem familias Beel-
c.20. zebub vocaverunt: quanto magis domeſticos ejus?
* Marc. 26 Ne ergo timueritis eos. * Nihil enim eſt
4.c.22. Luc.8.b. opertum, quod non revelabitur; & occultum,
17.12. quod non ſcietur.
a.2. 27 Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumi-
ne: & quod in aure auditis, prædicate ſuper tecta.
28 Et nolite timere eos, qui occidunt corpus,
animam autem non poſſunt occidere: ſed potiùs
timete eum, qui poteſt & animam & corpus per-
dere in gehennam.
* 2.Reg. 29 * Nonne duo paſſeres aſſe væneunt: & unus
c.11. Act.27. ex illis non cadet ſuper terram ſine patre veſtro?
f.35. 30 Veſtri autem capilli capitis omnes nume-
rati ſunt.
31 Nolite ergo timere: multis paſſeribus me-
liores eſtis vos.
* Mar.8. 32 * Omnis ergo qui confitebitur me coram
d.32. Luc.9. hominibus, confitebor & ego eum coram Patre
c.26. 12. meo, qui in cælis eſt:
b.8. 2.Tim.2. 33 Qui autem negaverit me coram homini-
b.12. bus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in
cælis eſt.
D 34 * Nolite arbitrari quia pacem venerim mit-
tere in terram: non veni pacem mittere, ſed gla-
dium.
* Luc.12. 35 Veni enim ſeparare hominem adverſus pa-
g.51. trem ſuum, & filiam adverſus matrem ſuam, &
nurum adverſus ſocrum ſuam.
* Mich. 36 * Et inimici hominis, domeſtici ejus.
7.b.6. *Luc.14. 37 * Qui amat patrem aut matrem plus quàm
f.26. me, non eſt me dignus: & qui amat filium aut fi-
liam ſuper me, non eſt me dignus.
* Inf.16. 38 * Et qui non accipit crucem ſuam, & ſequi-
d.24. Mar.4. tur me, non eſt me dignus.
d.34. Luc.14. 39 Qui invenit animam ſuam, perdet illam:
f.27. & qui * perdiderit animam ſuam propter me, in-
* Luc.9. veniet eam.
c.24.17. g.33. 40 * Qui recipit vos, me recipit: & qui me re-
Joan.12. cipit, recipit eum, qui me miſit.
f.25. *Luc.10. 41 Qui recipit prophetam in nomine prophe-
c.16. tæ, mercedem prophetæ accipiet: & qui recipit
Joan.11. juſtum in nomine juſti, mercedem juſti accipiet.
c.20. * Mar.9. 42 * Et quicumque potum dederit uni ex mi-
f.40. nimis iſtis calicem aquæ frigidæ tantùm in nomi-
ne diſcipuli: amen dico vobis, non perdet merce-
dem ſuam.

Caput XI.

Joannes de carcere nuntios mittit ad Jeſum: quibus poſt Chriſti reſponſum abeuntibus, ipſe coram turbis laudat Joannem; Judæos verò pueris in foro invicem acclamantibus aſſimilat exprobrans civitatibus obſtinatis in quibus plurimas fecerat virtutes: confeſſio Jeſu ad Patrem: oneratos ad ſe vocat Chriſtus, dicens jugum ſuum eſſe ſuave.

A 1 ET factum eſt, cùm conſummaſſet Jeſus, præ-
cipiens duodecim diſcipulis ſuis, tranſiit in-
de ut doceret & prædicaret in civitatibus eorum.
* Luc.7. 2 * Joannes autem cùm audiſſet in vinculis ope-
c.18. ra Chriſti, mittens duos de diſcipulis ſuis,
3 Ait illi: Tu es, qui venturus es, an alium ex-
pectamus?
4 Et reſpondens Jeſus ait illis: Euntes renun-
tiate Joanni quæ audiſtis & vidiſtis.
* Iſa.35. 5 * Cæci vident, claudi ambulant, leproſi mun-
b.5.
dantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, * paupe- * Iſa.61.
res evangelizantur: a.1.
6 Et beatus eſt, qui non fuerit ſcandalizatus
in me.
7 * Illis autem abeuntibus, cœpit Jeſus dicere * Luc.7.
ad turbas de Joanne: Quid exiſtis in deſertum vi- d.24.
dere? arundinem vento agitatam.
8 Sed quid exiſtis videre? hominem mollibus
veſtitum? Ecce qui mollibus veſtiuntur, in do-
mibus regum ſunt.
9 Sed quid exiſtis videre? prophetam? Etiam B
dico vobis, & plus quàm prophetam.
10 Hic eſt enim de quo ſcriptum eſt: * Ecce * Mal.3.
ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui a.1. Mar.1.
præparabit viam tuam ante te. a.2.
11 Amen dico vobis, non ſurrexit inter natos Luc.7.
mulierum major Joanne Baptiſta: qui autem mi- d.27.
nor eſt in regno cælorum, major eſt illo.
12 A diebus autem Joannis Baptiſtæ uſque
nunc, regnum cælorum vim patitur, & violenti
rapiunt illud.
13 Omnes enim prophetæ & lex, uſque ad
Joannem, prophetaverunt:
14 Et ſi vultis recipere, * ipſe eſt Elias, qui ven- * Mal.4.
turus eſt. b.5.
15 Qui habet aures audiendi, audiat.
16 Cui autem ſimilem æſtimabo generationem C
iſtam? Similis eſt pueris ſedentibus in foro, qui
clamantes coæqualibus,
17 Dicunt: Cecinimus vobis, & non ſaltaſtis:
lamentavimus, & non planxiſtis.
18 Venit enim Joannes neque manducans ne-
que bibens, & dicunt: Dæmonium habet.
19 Venit filius hominis manducans & bibens,
& dicunt: Ecce homo vorax, & potator vini, pu-
blicanorum & peccatorum amicus. Et juſtificata
eſt ſapientia à filiis ſuis.
20 Tunc cœpit exprobare civitatibus in qui-
bus factæ ſunt plurimæ virtutes ejus, quia non
egiſſent pœnitentiam.
21 * Væ tibi Corozain, væ tibi Bethſaida: quia, * Luc.
ſi in Tyro & Sidone factæ eſſent virtutes, quæ fa- 10.c.13.
ctæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœni-
tentiam egiſſent.
22 Verumtamen dico vobis: Tyro & Sidoni
remiſſius erit in die judicij, quàm vobis.
23 Et tu Capharnaum, numquid uſque in cæ-
lum exaltaberis? uſque in infernum deſcendes.
quia, ſi in Sodomis factæ fuiſſent virtutes, quæ
factæ ſunt in te, fortè manſiſſent uſque in hanc
diem.
24 Verumtamen dico vobis, quia terræ Sodo-
morum remiſſius erit in die judicij, quàm tibi.
25 In illo tempore reſpondens Jeſus dixit: Con-
fiteor tibi, Pater, Domine cæli & terræ, quia ab-
ſcondiſti hæc à ſapientibus, & prudentibus, &
revelaſti ea parvulis.
26 Ita pater: quoniam ſic fuit placitum ante te.
27 Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. * Et * Joan.6.
nemo novit filium, niſi Pater: neque Patrem quis e.46.7.
novit, niſi Filius, & cui voluerit Filius revelare. d.28.8.
28 Venite ad me omnes, qui laboratis, & one- b.19.10.
rati eſtis, & ego reficiam vos. c.15.
20 Tollite jugum meum ſuper vos, & diſcite à
me,

Digitized by Google

* Jer.6. d. 16. me, quia mitis ſum, & humilis corde: & * inve-
nictis requiem animabus veſtris.
* 1. Joan. 5. a. 3. 30 * Jugum enim meum ſuave eſt, & onus
meum leve,

CAPUT XII.

Diſcipulos ſpicas ſabbato vellentes excuſat, manum quoque aridam ſabbato curat: Phariſæorum machinationi tacitus cedens, variòſque à ſe curatos ſilere præcipiens, implet Iſaiæ vaticinium: dæmoniaco cæco & muto curato, Phariſæos ipſum in Beelzebub ejicere dæmonia blaſphemantes convincit falſum dicere; dicens blaſphemiam in Spiritum ſanctum irremiſſibilem, & de omni verbo otioſo reddendam rationem: Scribis autem & Phariſæis ſignum petentibus, dandum dicit Jonæ ſignum: & quæ ſint mater & fratres ipſius.

A 1 IN illo tempore abiit Jeſus per ſata ſabbato:
Mar. 2. d. 23. Luc. 6. a. 1. diſcipuli autem ejus eſurientes cœperunt vel-
lere ſpicas, & manducare.
2 Phariſæi autem videntes, dixerunt ei: Ecce
diſcipuli tui faciunt quod non licet facere ſab-
batis.
* 1. Reg. 21. b. 6. 3 At ille dixit eis: Non legiſtis * quid fecerit
David, quando eſuriit, & qui cum eo erant:
4 Quomodo intravit in domum Dei, & panes
propoſitionis comedit, quos non licebat ei edere,
* Lev. 24. b. 9. neque his qui cum eo erant, * niſi ſolis ſacerdo-
tibus?
* Nu. 28. b. 9. 5 Aut non legiſtis in lege, * quia ſabbatis ſa-
cerdotes in templo ſabbatum violant, & ſine cri-
mine ſunt?
6 Dico autem vobis, quia templo major eſt hic.
* 1. Reg. 15. e. 22. 7 Si autem ſciretis, quid eſt: * Miſericordiam
Eccle. 4. d. 17. volo, & non ſacrificium: numquam condemnaſſe-
Oſée 6. c. 6. tis innocentes.
Sup. 9. b. 13. 8 Dominus enim eſt filius hominis etiam ſab-
bati.
9 Et cùm inde tranſiſſet, venit in ſynagogam
eorum.
* Mar. 3. a. 1. 10 * Et ecce homo manum habens aridam, &
Luc. 6. a. 6. interrogabant eum, dicentes: Si licet ſabbatis cu-
rare? ut accuſarent eum.
* Deut. 22. a. 4. 11 Ipſe autem dixit illis: * Quis erit ex vobis
homo, qui habeat ovem unam, & ſi ceciderit hæc
ſabbatis in foveam, nónne tenebit & levabit eam?
12 Quantò magis melior eſt homo ove? Itaque
licet ſabbatis benefacere.
13 Tunc ait homini: Extende manum tuam.
Et extendit, & reſtituta eſt ſanitati ſicut altera.
B 14 Exeuntes autem Phariſæi, conſilium facie-
bant adverſus eum, quomodo perderent eum.
15 Jeſus autem ſciens receſſit inde: & ſecuti
ſunt eum multi, & curavit eos omnes:
16 Et præcepit eis ne manifeſtum eum facerent.
17 Ut adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiam
Prophetam, dicentem:
* Iſai. 42. a. 1. 18 * Ecce puer meus, quem elegi, dilectus meus,
in quo benè complacuit animæ meæ. Ponam ſpi-
ritum meum ſuper eum, & judicium gentibus
nuntiabit.
19 Nôn contendet, neque clamabit, neque au-
diet aliquis in plateis vocem ejus:
20 Arundinem quaſſatam non confringet, &
linum fumigans non extinguet, donec ejiciat ad
victoriam judicium:
21 Et in nomine ejus Gentes ſperabunt.
22 Tunc oblatus eſt ei dæmonium habens, cæ-
cus, & mutus, & curavit eum ita ut loqueretur, &
videret.
23 Et ſtupebant omnes turbæ, & dicebant:
Numquid hic eſt filius David?
24 * Phariſæi autem audientes, dixerunt: Hic
non ejicit dæmones niſi in Beelzebub principe
dæmoniorum.
25 Jeſus autem ſciens cogitationes eorum, dixit
eis: * Omne regnum diviſum contra ſe, deſola- * Sup. 9. d. 34.
bitur: & omnis civitas, vel domus diviſa contra Mar. 3. c. 22.
ſe, non ſtabit, Luc. 11. b. 15.
26 Et ſi ſatanas ſatanam ejicit, adverſus ſe di-
viſus eſt: Quomodo ergo ſtabit regnum ejus? * Luc. 11. b. 17.
27 Et ſi ego in Beelzebub ejicio dæmones, filij
veſtri in quo ejiciunt? Ideò ipſi judices veſtri
erunt.
28 Si autem ego in ſpiritu Dei ejicio dæmo-
nes, igitur pervenit in vos regnum Dei.
29 Aut quomodo poteſt quiſquam intrare in
domum fortis, & vaſa ejus diripere, niſi priùs al-
ligaverit fortem? & tunc domum illius diripiet.
30 Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui C
non congregat mecum, ſpargit.
31 * Ideò dico vobis: Omne peccatum & blaſ- * Mar. 3. d. 28. 29.
phemia remittetur hominibus, ſpiritus autem Luc. 12. b. 10.
blaſphemia non remittetur.
32 Et quicumque dixerit verbum contra filium
hominis, remittetur ei: qui autem dixerit con-
tra Spiritum ſanctum, non remittetur ei, neque
in hoc ſæculo, neque in futuro.
33 Aut facite arborem bonam, & fructum ejus
bonum: aut facite arborem malam, & fructum ejus
malum: ſiquidem ex fructu arbor agnoſcitur.
34 Progenies viperarum, quomodo poteſtis bo-
na loqui, cùm ſitis mali? * ex abundantia enim * Luc. 6. g. 45.
cordis os loquitur.
35 Bonus homo de bono theſauro profert bona:
& malus homo de malo theſauro profert mala.
36 Dico autem vobis, quoniam omne verbum
otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent
rationem de eo in die judicij.
37 Ex verbis enim tuis juſtificaberis, & ex ver-
bis tuis condemnaberis.
38 Tunc reſponderunt ei quidam de Scribis &
Phariſæis, dicentes: Magiſter, volumus à te ſignum
videre.
39 Qui reſpondens ait illis: * Generatio mala * Inf. 16. a. 4.
& adultera ſignum quærit: & ſignum non dabitur Luc. 11. d. 29.
ei, niſi ſignum * Jonæ Prophetæ. 1. Cor. 1. c. 22.
40 Sicut enim fuit Jonas in ventre ceti tribus
diebus, & tribus noctibus: ſic erit filius hominis * Jon. 2. a. 1.
in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus.
41 * Viri Ninivitæ ſurgent in judicio cum ge- D * Jon. 3. b. 5.
neratione iſta, & condemnabunt eam: quia pœ-
nitentiam egerunt in prædicatione Jonæ. Et ecce
plus quàm Jonas hic.
42 Regina auſtri ſurget in judicio cum genera-
tione iſta, & condemnabit eam: * quia venit à
finibus terræ audire ſapientiam Salomonis. & ec-
ce plus quà Salomon hic.
43 * Cùm autem immundus ſpiritus exierit ab
homine, ambulat per loca arida, quærens re-
quiem, & non invenit.
44 Tunc dicit: Revertar in domum meam.

Digitized by Google

Joan.13. b.16.15. c.20. 25 Sufficit diſcipulo, ut ſit ſicut magiſter ejus; &
ſervo, ſicut dominus ejus. Si patrem familias Beel-
zebub vocaverunt: quanto magis domeſticos ejus?
** Marc. 4. c.22. Luc.8. b. 17.12. a.2.* 26 Ne ergo timueritis eos. * Nihil enim eſt
opertum, quod non revelabitur; & occultum,
quod non ſcietur.
27 Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumi-
ne: & quod in aure auditis, prædicate ſuper tecta.
28 Et nolite timere eos, qui occidunt corpus,
animam autem non poſſunt occidere: ſed potiùs
timete eum, qui poteſt & animam & corpus per-
dere in gehennam.
** 2.Reg. c.11. Act.27. f.35.* 29 * Nonne duo paſſeres aſſe væneunt: & unus
ex illis non cadet ſuper terram ſine patre veſtro?
30 Veſtri autem capilli capitis omnes nume-
rati ſunt.
31 Nolite ergo timere: multis paſſeribus me-
liores eſtis vos.
** Mar.8. d.32. Luc.9. e.16. 12. b.8. 2.Tim.2. b.12.* 32 * Omnis ergo qui confitebitur me coram
hominibus, confitebor & ego eum coram Patre
meo, qui in cælis eſt:
33 Qui autem negaverit me coram homini-
bus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in
cælis eſt.
D 34 * Nolite arbitrari quia pacem venerim mit-
tere in terram: non veni pacem mittere, ſed gla-
dium.
** Luc.12. g.51.* 35 Veni enim ſeparare hominem adverſus pa-
trem ſuum, & filiam adverſus matrem ſuam, &
nurum adverſus ſocrum ſuam.
** Mich. 7. b.6.* 36 * Et inimici hominis, domeſtici ejus.
** Luc.14. f.26.* 37 * Qui amat patrem aut matrem plus quàm
me, non eſt me dignus: & qui amat filium aut fi-
liam ſuper me, non eſt me dignus.
** Inf.16. d.24. Mar.4. d.34. Luc.14. f.27.* 38 * Et qui non accipit crucem ſuam, & ſequi-
tur me, non eſt me dignus.
39 Qui invenit animam ſuam, perdet illam:
& qui * perdiderit animam ſuam propter me, in-
** Luc.9. c.24.17. g.33. Joan.12. f.25.* veniet eam.
40 * Qui recipit vos, me recipit: & qui me re-
cipit, recipit eum, qui me miſit.
** Luc.10. c.16. Joan.11. c.20.* 41 Qui recipit prophetam in nomine prophe-
tæ, mercedem prophetæ accipiet: & qui recipit
juſtum in nomine juſti, mercedem juſti accipiet.
** Mar.9. f.40.* 42 * Et quicumque potum dederit uni ex mi-
nimis iſtis calicem aquæ frigidæ tantùm in nomi-
ne diſcipuli: amen dico vobis, non perdet merce-
dem ſuam.

CAPUT XI.

Joannes de carcere nuntios mittit ad Jeſum: quibus poſt Chriſti reſponſum abeuntibus, ipſe coram turbis laudat Joannem; Judæos verò pueris in foro invicem acclamantibus aſſimilat exprobrans civitatibus obſtinatis in quibus plurimas fecerat virtutes: confeſſio Jeſu ad Patrem: oneratos ad ſe vocat Chriſtus, dicens jugum ſuum eſſe ſuave.

A 1 ET factum eſt, cùm conſummaſſet Jeſus, præ-
cipiens duodecim diſcipulis ſuis, tranſiit in-
de ut doceret & prædicaret in civitatibus eorum.
** Luc.7. e.18.* 2 * Joannes autem cùm audiſſet in vinculis ope-
ra Chriſti, mittens duos de diſcipulis ſuis,
3 Ait illi: Tu es, qui venturus es, an alium ex-
pectamus?
4 Et reſpondens Jeſus ait illis: Euntes renun-
tiate Joanni quæ audiſtis & vidiſtis.
** Iſa.35. b.5.* 5 * Cæci vident, claudi ambulant, leproſi mun-
dantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, * paupe- ** Iſa.61. a.1.*
res evangelizantur:
6 Et beatus eſt, qui non fuerit ſcandalizatus
in me.
7 * Illis autem abeuntibus, cœpit Jeſus dicere ** Luc.7. d.24.*
ad turbas de Joanne: Quid exiſtis in deſertum vi-
dere? arundinem vento agitatam.
8 Sed quid exiſtis videre? hominem mollibus
veſtitum? Ecce qui mollibus veſtiuntur, in do-
mibus regum ſunt.
9 Sed quid exiſtis videre? prophetam? Etiam B
dico vobis, & plus quàm prophetam.
10 Hic eſt enim de quo ſcriptum eſt: * Ecce ** Mal.3. a.1.*
ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui *Mar.1.*
præparabit viam tuam ante te. *a.2.*
11 Amen dico vobis, non ſurrexit inter natos *Luc.7. d.27.*
mulierum major Joanne Baptiſta: qui autem mi-
nor eſt in regno cælorum, major eſt illo.
12 A diebus autem Joannis Baptiſtæ uſque
nunc, regnum cælorum vim patitur, & violenti
rapiunt illud.
13 Omnes enim prophetæ & lex, uſque ad
Joannem, prophetaverunt:
14 Et ſi vultis recipere, * ipſe eſt Elias, qui ven- ** Mal.4. b.5.*
turus eſt.
15 Qui habet aures audiendi, audiat.
16 Cui autem ſimilem æſtimabo generationem C
iſtam? Similis eſt pueris ſedentibus in foro, qui
clamantes coæqualibus,
17 Dicunt: Cecinimus vobis, & non ſaltaſtis:
lamentavimus, & non planxiſtis.
18 Venit enim Joannes neque manducans ne-
que bibens, & dicunt: Dæmonium habet.
19 Venit filius hominis manducans & bibens,
& dicunt: Ecce homo vorax, & potator vini, pu-
blicanorum & peccatorum amicus. Et juſtificata
eſt ſapientia à filiis ſuis.
20 Tunc cœpit exprobare civitatibus in qui-
bus factæ ſunt plurimæ virtutes ejus, quia non
egiſſent pœnitentiam.
21 * Væ tibi Corozain, væ tibi Bethſaida: quia, ** Luc. 10. c.13.*
ſi in Tyro & Sidone factæ eſſent virtutes, quæ fa-
ctæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœni-
tentiam egiſſent.
22 Verumtamen dico vobis: Tyro & Sidoni
remiſſius erit in die judicij, quàm vobis.
23 Et tu Capharnaum, numquid uſque in cæ-
lum exaltaberis? uſque in infernum deſcendes.
quia, ſi in Sodomis factæ fuiſſent virtutes, quæ
factæ ſunt in te, fortè manſiſſent uſque in hanc
diem.
24 Verumtamen dico vobis, quia terræ Sodo-
morum remiſſius erit in die judicij, quàm tibi.
25 In illo tempore reſpondens Jeſus dixit: Con-
fiteor tibi, Pater, Domine cæli & terræ, quia ab-
ſcondiſti hæc à ſapientibus, & prudentibus, &
revelaſti ea parvulis.
26 Ita pater: quoniam ſic fuit placitum ante te.
27 Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. * Et ** Joan.6. e.46.7.*
nemo novit filium, niſi Pater: neque Patrem quis *d.28.8.*
novit, niſi Filius, & cui voluerit Filius revelare. *b.19.10. e.15.*
28 Venite ad me omnes, qui laboratis, & one-
rati eſtis, & ego reficiam vos.
29 Tollite jugum meum ſuper vos, & diſcite à
me,

Digitized by Google

*Jer.6. d.16. me, quia mitis ſum, & humilis corde: & * inve-
nietis requiem animabus veſtris.
*1.Joan. 5.a.3. 30 * Jugum enim meum ſuave eſt, & onus
meum leve,

CAPUT XII.

Diſcipulos ſpicas ſabbato vellentes excuſat, manum quoque aridam ſabbato curat: Phariſæorum machinationi tacitus cedens, varióſque à ſe curatos ſilere præcipiens, implet Iſaiæ vaticinium: dæmoniaco cæco & muto curato, Phariſæos ipſum in Beelzebub ejicere dæmonia blaſphemantes convincit falſum dicere; dicens blaſphemiam in Spiritum ſanctum irremiſſibilem, & de omni verbo otioſo reddendam rationem: Scribis autem & Phariſæis ſignum petentibus, dandum dicit Jonæ ſignum: & quæ ſint mater & fratres ipſius.

A 1 IN illo tempore abiit Jeſus per ſata ſabbato:
Mar.2. d.23. diſcipuli autem ejus eſurientes cœperunt vel-
Luc.6. a.1. lere ſpicas, & manducare.
2 Phariſæi autem videntes, dixerunt ei: Ecce
diſcipuli tui faciunt quod non licet facere ſab-
batis.
*1.Reg. 21.b.6. 3 At ille dixit eis: Non legiſtis * quid fecerit
David, quando eſuriit, & qui cum eo erant:
4 Quomodo intravit in domum Dei, & panes
propoſitionis comedit, quos non licebat ei edere,
*Lev. 24.b.9. neque his qui cum eo erant, * niſi ſolis ſacerdo-
tibus?
*Nu.28. b.9. 5 Aut non legiſtis in lege, * quia ſabbatis ſa-
cerdotes in templo ſabbatum violant, & ſine cri-
mine ſunt?
6 Dico autem vobis, quia templo major eſt hic.
*1.Reg. 15.e.22 7 Si autem ſciretis, quid eſt: * Miſericordiam
Eccle.4. d.17. volo, & non ſacrificium: numquam condemnaſſe-
Oſée 6. b.6. tis innocentes.
8 Dominus enim eſt filius hominis etiam ſab-
Sup.9. b.13. bati.
9 Et cùm inde tranſiſſet, venit in ſynagogam
eorum.
*Mar.3. a.1. 10 * Et ecce homo manum habens aridam, &
Luc.6. a.6. interrogabant eum, dicentes: Si licet ſabbatis cu-
rare? ut accuſarent eum.
*Deut. 22.a.4. 11 Ipſe autem dixit illis: * Quis erit ex vobis
homo, qui habeat ovem unam, & ſi ceciderit hæc
ſabbatis in foveam, nónne tenebit & levabit eam?
12 Quantò magis melior eſt homo ove? Itaque
licet ſabbatis benefacere.
13 Tunc ait homini: Extende manum tuam.
Et extendit, & reſtituta eſt ſanitati ſicut altera.
B 14 Exeuntes autem Phariſæi, conſilium facie-
bant adverſus eum, quomodo perderent eum.
15 Jeſus autem ſciens receſſit inde: & ſecuti
ſunt eum multi, & curavit eos omnes:
16 Et præcepit eis ne manifeſtum eum facerent.
17 Ut adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiam
Prophetam, dicentem:
*Iſai. 42.a.1. 18 * Ecce puer meus, quem elegi, dilectus meus,
in quo benè complacuit animæ meæ. Ponam ſpi-
ritum meum ſuper eum, & judicium gentibus
nuntiabit.
19 Nõn contendet, neque clamabit, neque au-
diet aliquis in plateis vocem ejus:
20 Arundinem quaſſatam non confringet, &
linum fumigans non extinguet, donec ejiciat ad
victoriam judicium:
21 Et in nomine ejus Gentes ſperabunt.
22 Tunc oblatus eſt ei dæmonium habens, cæ-
cus, & mutus, & curavit eum ita ut loqueretur, &
videret.
23 Et ſtupebant omnes turbæ, & dicebant:
Numquid hic eſt filius David?
24 * Phariſæi autem audientes, dixerunt: Hic
non ejicit dæmones niſi in Beelzebub principe
dæmoniorum.
25 Jeſus autem ſciens cogitationes eorum, dixit
eis: * Omne regnum diviſum contra ſe, deſola- *Sup.9. d.34.
bitur: & omnis civitas, vel domus diviſa contra Mar.3.
ſe, non ſtabit, c.22.
26 Et ſi ſatanas ſatanam ejicit, adverſus ſe di- Luc.11. b.17.
viſus eſt: Quomodo ergo ſtabit regnum ejus? *Luc.11.
27 Et ſi ego in Beelzebub ejicio dæmones, filij b.17.
veſtri in quo ejiciunt? Ideò ipſi judices veſtri
erunt.
28 Si autem ego in ſpiritu Dei ejicio dæmo-
nes, igitur pervenit in vos regnum Dei.
29 Aut quomodo poteſt quiſquam intrare in
domum fortis, & vaſa ejus diripere, niſi priùs al-
ligaverit fortem? & tunc domum illius diripiet.
30 Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui C
non congregat mecum, ſpargit.
31 * Ideò dico vobis: Omne peccatum & blaſ- *Mar.3.
phemia remittetur hominibus, ſpiritus autem d.28.29.
blaſphemia non remittetur. Luc.12. b.10.
32 Et quicumque dixerit verbum contra filium
hominis, remittetur ei: qui autem dixerit con-
tra Spiritum ſanctum, non remittetur ei, neque
in hoc ſæculo, neque in futuro.
33 Aut facite arborem bonam, & fructum ejus
bonum: aut facite arborem malam, & fructum ejus
malum: ſiquidem ex fructu arbor agnoſcitur.
34 Progenies viperarum, quomodo poteſtis bo-
na loqui, cùm ſitis mali? * ex abundantia enim *Luc.6.
cordis os loquitur. g.45.
35 Bonus homo de bono theſauro profert bona:
& malus homo de malo theſauro profert mala.
36 Dico autem vobis, quoniam omne verbum
otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent
rationem de eo in die judicij.
37 Ex verbis enim tuis juſtificaberis, & ex ver-
bis tuis condemnaberis.
38 Tunc reſponderunt ei quidam de Scribis &
Phariſæis, dicentes: Magiſter, volumus à te ſignum
videre.
39 Qui reſpondens ait illis: * Generatio mala *Inf.16. a.4.
& adultera ſignum quærit: & ſignum non dabitur Luc.11.
ei, niſi ſignum * Jonæ Prophetæ. d.29.
40 Sicut enim fuit Jonas in ventre ceti tribus 1.Cor.1. c.22.
diebus, & tribus noctibus: ſic erit filius hominis *Jon.2.
in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus. a.1.
41 * Viri Ninivitæ ſurgent in judicio cum ge- D *Jon.3.
neratione iſta, & condemnabunt eam: quia pœ- b.5.
nitentiam egerunt in prædicatione Jonæ. Et ecce
plus quàm Jonas hic.
42 Regina auſtri ſurget in judicio cum genera-
tione iſta, & condemnabit eam: * quia venit à *3.Reg.
finibus terræ audire ſapientiam Salomonis, & ec- 10.a.1.
ce plus quà Salomon hic. 2.Par.9. a.1.
43 * Cùm autem immundus ſpiritus exierit ab *Luc.11.
homine, ambulat per loca arida, quærens re- c.24.
quiem, & non invenit.
44 Tunc dicit: Revertar in domum meam,

Digitized by Google

unde exivi. Et veniens invenit eam vacantem, ſcopis mundatam, & ornatam.

45 Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus
(* 2. Pet. 2. d. 20.) ſecum nequiores ſe, & intrantes habitant ibi: * & fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus. Sic erit & generationi huic peſſimæ.

(* Mar. 3. d. 31. Luc. 8. c. 19.) 46 * Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater ejus & fratres ſtabant foris, quærentes loqui ei.

47 Dixit autem ei quidam: Ecce mater tua, & fratres tui foris ſtant quærentes te.

48 At ipſe reſpondens dicenti ſibi, ait: Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?

49 Et extendens manum in diſcipulos ſuos, dixit: Ecce mater mea, & fratres mei.

50 Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in cælis eſt; ipſe meus frater, & ſoror, & mater eſt.

CAPUT XIII.

Sedens in navicula proponit turbis parabolas ſeminantis ac zizaniorum, quas etiam diſcipulis interpretatur: item parabolas de grano ſinapis, de fermento in farina occultato, de theſauro & margarita inventis; de reti in mare miſſo, quam parabolam etiam declarat: docens in patria, ait prophetam non eſſe ſine honore niſi in propria patria.

A 1 IN illo die exiens Jeſus de domo, ſedebat ſecus mare.

(* Mar. 4. a. 1. Luc. 8. a. 4.) 2 * Et congregatæ ſunt ad eum turbæ multæ, ita ut in naviculam aſcendens ſederet, & omnis turba ſtabat in littore:

3 Et locutus eſt eis multa in parabolis, dicens: Ecce exiit qui ſeminat ſeminare.

4 Et dum ſeminat, quædam ceciderunt ſecus viam, & venerunt volucres cæli, & comederunt ea.

5 Alia autem ceciderunt in petroſa, ubi non habebant terram multam: & continuò exorta ſunt, quia non habebant altitudinem terræ.

6 Sole autem orto æſtuaverunt: & quia non habebant radicem, aruerunt.

7 Alia autem ceciderunt in ſpinas: & creverunt ſpinæ, & ſuffocaverunt ea.

8 Alia autem ceciderunt in terram bonam: & dabant fructum, aliud centeſimum, aliud ſexageſimum, aliud trigeſimum.

9 Qui habet aures audiendi audiat.

10 Et accedentes diſcipuli dixerunt ei: Quare in parabolis loqueris eis?

B 11 Qui reſpondens, ait illis: Quia vobis datum eſt noſſe myſteria regni cælorum: illis autem non eſt datum.

(* Inf. 25. c. 29.) 12 * Qui enim habet, dabitur ei, & abundabit: qui autem non habet, & quod habet auferetur ab eo.

13 Ideò in parabolis loquor eis: quia videntes non vident, & audientes non audiunt, neque intelligunt.

14 Et adimpletur in eis prophetia Iſaiæ dicen-
(* Iſai. 6. c. 9. Mar. 4. b. 12. Luc. 8. b. 10. Joan. 12. f. 40. Act. 28. f. 26. Rom. 11. b. 8.) tis: * Auditu audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & non videbitis.

15 Incraſſatum eſt enim cor populi hujus, & auribus graviter audierunt, & oculos ſuos clauſerunt: nequando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & convertantur, & ſanem eos.

16 Veſtri autem beati oculi quia vident, & aures veſtræ quia audiunt.

17 * Amen quippe dico vobis, quia multi C
prophetæ & juſti cupierunt videre quæ videtis, (* Luc. 10. c. 24.)
& non viderunt; & audire quæ auditis, & non audierunt.

18 Vos ergo audite parabolam ſeminantis.

19 Omnis qui audit verbum regni, & non intelligit, venit malus, & rapit quod ſeminatum eſt in corde ejus: hic eſt qui ſecus viam ſeminatus eſt.

20 Qui autem ſuper petroſa ſeminatus eſt, hic eſt, qui verbum audit; & continuò cum gaudio accipit illud:

21 Non habet autem in ſe radicem, ſed eſt temporalis. facta autem tribulatione & perſecutione propter verbum, continuò ſcandalizatur.

22 Qui autem ſeminatus eſt in ſpinis, hic eſt, qui verbum audit, & ſolicitudo ſæculi iſtius, & fallacia divitiarum, ſuffocat verbum, & ſine fructu efficitur.

23 Qui verò in terram bonam ſeminatus eſt, hic eſt, qui audit verbum, & intelligit, & fructum affert, & facit aliud quidem centeſimum, aliud autem ſexageſimum, aliud verò trigeſimum.

24 * Aliam parabolam propoſuit illis, dicens: (* Mar. 4. c. 26.)
Simile factum eſt regnum cælorum homini, qui ſeminavit bonum ſemen in agro ſuo.

25 Cùm autem dormirent homines, venit inimicus ejus, & ſuperſeminavit zizania in medio tritici, & abiit.

26 Cùm autem creviſſet herba, & fructum feciſſet, tunc apparuerunt & zizania. D

27 Accedentes autem ſervi patris familias, dixerunt ei: Domine, nónne bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo? Unde ergo habet zizania?

28 Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Servi autem dixerunt ei, Vis, imus, & colligimus ea?

29 Et ait: Non: ne fortè colligentes zizania, eradicetis ſimul cum eis & triticum.

30 Sinite utraque creſcere uſque ad meſſem, & in tempore meſſis dicam meſſoribus: Colligite primùm zizania, & alligate ea in faſciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum.

31 * Aliam parabolam propoſuit eis dicens: (* Mar. 4. d. 31.)
Simile eſt regnum cælorum grano ſinapis, quod (Luc. 13. d. 19.)
accipiens homo ſeminavit in agro ſuo.

32 Quod minimum quidem eſt omnibus ſeminibus: cùm autem creverit, majus eſt omnibus oleribus, & fit arbor, ita ut volucres cæli veniant, & habitent in ramis ejus. E

33 Aliam parabolam locutus eſt eis. * Simile (* Luc. 13. d. 21.)
eſt regnum cælorum fermento, quod acceptum mulier abſcondit in farinæ ſatis tribus, donec fermentatum eſt totum.

34 Hæc omnia locutus eſt Jeſus in parabolis ad turbas: & ſine parabolis non loquebatur eis:

35 Ut impleretur quod dictum erat per Prophetam dicentem: * Aperiam in parabolis os (* Pſ. 77. a. 2.)
meum, eructabo abſcondita à conſtitutione mundi. (* Mar. 4. d. 34.)

36 * Tunc, dimiſſis turbis, venit in domum: & acceſſerunt ad eum diſcipuli ejus, dicentes: Ediſſere nobis parabolam zizaniorum agri.

37 Qui reſpondens ait illis: Qui ſeminat bonum ſemen, eſt Filius hominis.

38 Ager autem, eſt mundus. Bonum verò ſemen,

Digitized by Google

ſemen, hi ſunt filij regni. Zizania autem, filij ſunt
nequam.
39 Inimicus autem, qui ſeminavit ea, eſt dia-
*Apoc. bolus. * Meſſis verò, conſummatio ſæculi eſt.
14.d.15. Meſſores autem, angeli ſunt.
40 Sicut ergo colliguntur zizania, & igni com-
buruntur: ſic erit in conſummatione ſæculi.
F 41 Mittet filius hominis angelos ſuos, & col-
ligent de regno ejus omnia ſcandala, & eos qui
faciunt iniquitatem:
42 Et mittent eos in caminum ignis. Ibi erit
fletus, & ſtridor dentium.
*Sap.3. a.7. 43 * Tunc juſti fulgebunt ſicut ſol in regno Pa-
Dan.12. a.3. tris eorum. Qui habet aures audiendi, audiat.
44 Simile eſt regnum cælorum theſauro abſ-
condito in agro: quem qui invênit homo, abſcon-
dit, & præ gaudio illius vadit, & vendit univerſa
quæ habet, & emit agrum illum.
45 Iterùm ſimile eſt regnum cælorum homini
negotiatori, quærenti bonas margaritas.
46 Inventa autem una pretioſa margarita, abiit,
& vendidit omnia quæ habuit, & emit eam.
47 Iterùm ſimile eſt regnum cælorum ſagenæ
miſſæ in mare, & ex omni genere piſcium congre-
ganti.
48 Quam, cùm impleta eſſet, educentes, & ſe-
cus littus ſedentes, elegerunt bonos in vaſa, ma-
los autem foras miſerunt.
49 Sic erit in conſummatione ſæculi: exibunt
angeli, & ſeparabunt malos de medio juſtorum,
50 Et mittent eos in caminum ignis: ibi erit
fletus, & ſtridor dentium.
51 Intellexiſtis hæc omnia? Dicunt ei: Etiam.
G 52 Ait illis: Ideò omnis ſcriba doctus in regno
cælorum, ſimilis eſt homini patrifamilias, qui pro-
fert de theſauro ſuo nova & vetera.
53 Et factum eſt, cùm conſummaſſet Jeſus pa-
rabolas iſtas, tranſiit inde.
*Mar.6. a.1. 54 Et * veniens in patriam ſuam, docebat eos
Luc.4. in ſynagogis eorum, ita ut mirarentur, & dicerent:
c.16. Unde huic ſapientia hæc, & virtutes?
*Joan.6. 55 * Nónne hic eſt fabri filius? Nónne ma-
e.42. ter ejus dicitur Maria; & fratres ejus Jacobus, &
Joſeph, & Simon, & Judas?
56 Et ſorores ejus, nónne omnes apud nos
ſunt? Unde ergo huic omnia iſta?
57 Et ſcandalizabantur in eo. Jeſus autem dixit
eis: Non eſt propheta ſine honore, niſi in patria
ſua, & in domo ſua.
58 Et non fecit ibi virtutes multas, propter in-
credulitatem illorum.

CAPUT XIV.

*Caput Joannis datur puellæ ſaltatrici: Jeſus quinque viro-
rum millia in deſerto quinque panibus & duobus piſcibus ſa-
tiat, ſublatis duodecim reliquiarum cophinis: & ſuper mare
ambulans diſcipulos tempeſtate agitatos confortat, Petrúmque
à ſubmerſione liberat: in terra Geneſar varij curantur lan-
guores tactu veſtimenti ipſius.*

A 1 IN illo tempore audivit Herodes tetrarcha fa-
Mar.6. b.14. mam Jeſu:
Luc.9. a.7. 2 Et ait pueris ſuis: Hic eſt Joannes Baptiſta:
ipſe ſurrexit à mortuis, & ideò virtutes operan-
*Mar.6. e.17. tur in eo.
Luc.3. d.19. 3 * Herodes enim tenuit Joannem, & alligavit
eum: & poſuit in carcerem propter Herodiadem
uxorem fratris ſui.
4 Dicebat enim illi Joannes: Non licet tibi
habere eam.
5 Et volens illum occidere, timuit populum:
* quia ſicut prophetam eum habebant. *Inf.21.
6 Die autem natalis Herodis ſaltavit filia He- c.26.
rodiadis in medio, & placuit Herodi.
7 Unde cum juramento pollicitus eſt ei dare
quodcumque poſtulaſſet ab eo.
8 At illa præmonita à matre ſua, Da mihi, in-
quit, hîc in diſco caput Joannis Baptiſtæ.
9 Et contriſtatus eſt rex, propter juramentum
autem, & eos qui pariter recumbebant, juſſit dari.
10 Miſitque & decollavit Joannem in carcere.
11 Et allatum eſt caput ejus in diſco, & datum
eſt puellæ, & attulit matri ſuæ.
12 Et accedentes diſcipuli ejus, tulerunt cor- B
pus ejus, & ſepelierunt illud: & venientes nun-
tiaverunt Jeſu.
13 * Quod cùm audiſſet Jeſus, ſeceſſit inde in *Mar.6. d.31.
navicula, in locum deſertum ſeorſum: & cùm au- Luc.9.
diſſent turbæ, ſecutæ ſunt eum pedeſtres de civi- a.10.
tatibus. Joan.6. a.3.
14 Et exiens vidit turbam multam, & miſertus
eſt eis, & curavit languidos eorum.
15 Veſpere autem facto, acceſſerunt ad eum
diſcipuli ejus, dicentes: Deſertus eſt locus, & ho-
ra jam præteriit: dimitte turbas, ut euntes in ca-
ſtella, emant ſibi eſcas.
16 Jeſus autem dixit eis: Non habent neceſſe
ire: date illis vos manducare.
17 Reſponderunt ei: * Non habemus hîc niſi *Joan.6.
quinque panes, & duos piſces. a.9.
18 Qui ait eis: Afferte mihi illos huc.
19 Et cùm juſſiſſet turbam diſcumbere ſuper
fœnum, acceptis quinque panibus, & duobus piſ-
cibus, aſpiciens in cælum benedixit, & fregit, &
dedit diſcipulis panes, diſcipuli autem turbis.
20 Et manducaverunt omnes, & ſaturati ſunt. C
Et tulerunt reliquias, duodecim cophinos frag-
mentorum plenos.
21 Manducantium autem fuit numerus, quin-
que millia virorum exceptis mulieribus, & par-
vulis.
22 * Et ſtatim compulit Jeſus diſcipulos aſcen- *Mar.6.
dere in naviculam, & præcedere eum trans fre- f.45.
tum, donec dimitteret turbas.
23 Et dimiſſa turba, * aſcendit in montem ſolus *Joan.6.
orare. Veſpere autem facto ſolus erat ibi. b.15.
24 Navicula autem in medio mari jactabatur
fluctibus: erat enim contrarius ventus.
25 Quarta autem vigilia noctis, venit ad eos
ambulans ſuper mare.
26 Et videntes eum ſuper mare ambulantem,
turbati ſunt, dicentes: Quia phantaſma eſt. Et præ
timore clamaverunt.
27 Statímque Jeſus locutus eſt eis, dicens: Ha-
bete fiduciam: ego ſum, nolite timere.
28 Reſpondens autem Petrus dixit: Domine, D
ſi tu es, jube me ad te venire ſuper aquas.
29 At ipſe ait: Veni. Et deſcendens Petrus de
navicula, ambulabat ſuper aquam ut veniret ad
Jeſum.

30 Videns

Digitized by Google

30 Videns verò ventum validum, timuit: &
cum cœpiſſet mergi, clamavit dicens: Domine,
ſalvum me fac.
31 Et continuò Jeſus extendens manum, ap-
prehendit eum: & ait illi: Modicæ fidei, quare
dubitaſti?
32 Et cùm aſcendiſſent in naviculam, ceſſavit
ventus.
33 Qui autem in navicula erant, venerunt, &
adoraverunt eum, dicentes: Verè Filius Dei es.
* Mar. 6. g. 53. 34 * Et cùm transfretaſſent, venerunt in ter-
ram Geneſar.
35 Et cùm cognoviſſent eum viri loci illius, mi-
ſerunt in univerſam regionem illam, & obtulerunt
ei omnes malè habentes:
36 Et rogabant eum ut vel fimbriam veſtimen-
ti ejus tangerent. Et quicumque tetigerunt, ſalvi
facti ſunt.

CAPUT XV.

Phariſæorum de lavandis manibus aliiſque rebus traditiones, quas Dei mandatis præponebant: & quæ ſint coinquinantia hominem: mulier Chananæa perſeveranti fide ac ſupplicatione impetrat filiæ curationem: Jeſus curatis juxta mare Galilææ variis languoribus, quatuor virorum millia ſeptem panibus pauciſque piſciculis ſatiat, ſublatis ſeptem ſportarum reliquiis.

A
* Mar. 7. a. 1. 1 * TUnc acceſſerunt ad eum ab Jeroſolymis Scri-
bæ, & Phariſæi, dicentes:
* Mar. 7. a. 5. 2 * Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur tradi-
tionem ſeniorum? non enim lavant manus ſuas
cùm panem manducant.
3 Ipſe autem reſpondens ait illis: Quare & vos
tranſgredimini mandatum Dei propter traditio-
nem veſtram? Nam Deus dixit:
* Exod. 20. c. 12. Deut. 5. b. 16. Epheſ. 6. a. 2. 4 * Honora patrem, & matrem; & : * Qui
maledixerit patri, vel matri, morte moriatur.
5 Vos autem dicitis: Quicumque dixerit pa-
tri, vel matri, Munus quodcumque eſt ex me, tibi
* Exod. 21. c. 17. Levit. 20. b. 9. Prov. 20. c. 20. proderit:
6 Et non honorificabit patrem ſuum, aut ma-
trem ſuam: & irritum feciſtis mandatum Dei
propter traditionem veſtram.
7 Hypocritæ, benè prophetavit de vobis
Iſaias, dicens:
B
* Iſai. 29. d. 13. Mar. 7. a. 6. 8 * Populus hic labiis me honorat, cor autem
eorum longè eſt à me.
9 Sine cauſa autem colunt me, docentes do-
ctrinas, & mandata hominum.
10 Et convocatis ad ſe turbis, dixit eis: Audite,
& intelligite.
11 Non quod intrat in os, coinquinat homi-
nem: ſed quod procedit ex ore, hoc coinquinat
hominem.
12 Tunc accedentes diſcipuli ejus, dixerunt ei:
Scis quia Phariſæi audito verbo hoc, ſcandalizati
ſunt?
* Joan. 15. a. 2. 13 At ille reſpondens ait: * Omnis plantatio,
quam non plantavit Pater meus cæleſtis eradica-
bitur.
* Luc. 6. e. 39. 14 Sinite illos: * cæci ſunt, & duces cæcorum.
cæcus autem ſi cæco ducatum præſtet, ambo in
foveam cadunt.
* Mar. 7. c. 17. 15 * Reſpondens autem Petrus dixit ei: Ediſſe-
re nobis parabolam iſtam.
16 At ille dixit: Adhuc & vos ſine intellectu
eſtis?
17 Non intelligitis, quia omne quod in os in-
trat, in ventrem vadit, & in ſeceſſum emittitur?
18 Quæ autem procedunt de ore, de corde
exeunt, & ea coinquinant hominem:
19 De corde enim exeunt cogitationes malæ, C
homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa
teſtimonia, blaſphemiæ.
20 Hæc ſunt quæ coinquinant hominem. Non
lotis autem manibus manducare, non coinquinat
hominem.
21 * Et egreſſus inde Jeſus, ſeceſſit in partes * Mar. 7. c. 24.
Tyri & Sidonis.
22 Et ecce mulier Chananæa à finibus illis
egreſſa clamavit, dicens ei: Miſerere mei Domine
fili David: filia mea malè à dæmonio vexatur.
23 Qui non reſpondit ei verbum. Et accedentes
diſcipuli ejus rogabant eum, dicentes: Dimitte
eam: quia clamat poſt nos.
24 Ipſe autem reſpondens ait: Non ſum miſſus
niſi * ad oves, quæ perierunt domus Iſraël. * Supr. 10. a. 6.
25 At illa venit, & adoravit eum, dicens: Do- Joan. 10. a. 3.
mine, adjuva me.
26 Qui reſpondens ait: Non eſt bonum ſume-
re panem filiorum, & mittere canibus.
27 At illa dixit: Etiam Domine: nam & ca-
telli edunt de micis, quæ cadunt de menſa domi-
norum ſuorum.
28 Tunc reſpondens Jeſus, ait illi: O mulier,
magna eſt fides tua: fiat tibi ſicut vis. Et ſanata eſt
filia ejus ex illa hora.
29 Et cùm tranſiſſet inde Jeſus, venit ſecus Mare * Iſai. 35. b. 5.
Galilææ: & aſcendens in montem, ſedebat ibi. D
30 * Et acceſſerunt ad eum turbæ multæ, ha-
bentes ſecum mutos, cæcos, claudos, debiles, &
alios multos: & projecerunt eos ad pedes ejus, &
curavit eos:
31 Ita ut turbæ mirarentur, videntes mutos lo-
quentes, claudos ambulantes, cæcos videntes: &
magnificabant Deum Iſraël.
32 * Jeſus autem, convocatis diſcipulis ſuis, dixit: * Mar. 8. a. 1.
Miſereor turbæ, quia triduo jam perſeverant me-
cum, & non habent quod manducent: & dimitte-
re eos jejunos nolo, ne deficiant in via.
33 Et dicunt ei diſcipuli: Unde ergo nobis in
deſerto panes tantos, ut ſaturemus turbam tantam?
34 Et ait illis Jeſus: Quot habetis panes? At illi
dixerunt: Septem, & paucos piſciculos.
35 Et præcepit turbæ, ut diſcumberent ſuper
terram.
36 Et accipiens ſeptem panes, & piſces, &
gratias agens, fregit, & dedit diſcipulis ſuis, & diſ-
cipuli dederunt populo.
37 Et comederunt omnes, & ſaturati ſunt. Et
quod ſuperfuit de fragmentis, tulerunt ſeptem
ſportas plenas.
38 Erant autem qui manducaverunt, quattuor
millia hominum, extra parvulos & mulieres.
39 Et, dimiſſa turba, aſcendit in naviculam:
& venit in fines Magedan.

CAPUT

Digitized by Google

Caput XVI.

Jeſus ſigni petitione ipſum tentantes arguit, quòd ſigna temporum non dijudicarent : jubet diſcipulos cavere à fermento Phariſæorum ac Sadducæorum : ipſóſque interrogat quem ipſum eſſe dicant, & Petro poſt illius reſponſionem promittit claves regni cælorum : ſuam autem paſſionem prædicens, à Petro increpatur : propter quod ſatanam ipſum appellat. docens quemque propriam crucem tollere, & Deum unicuique juxta ſua opera redditurum.

A 1 ET acceſſerunt ad eum Phariſæi & Sadducæi
*Mar.8. b.11. tentantes : & rogaverunt eum ut ſignum de
cælo oſtenderet eis.
*Luc.12. g.54. 2 At ille reſpondens, ait illis : * Facto veſpere
dicitis: Serenum erit, rubicundum eſt enim cælum;
3 Et mane : Hodie tempeſtas, rutilat enim triſte cælum.
4 Faciem ergo cæli dijudicare noſtis : ſigna
*Sup.12. e.39. autem temporum non poteſtis ſcire ? * Generatio
mala & adultera ſignum quærit : & ſignum non
*Jonæ.2. a.1. dabitur ei, * niſi ſignum Jonæ Prophetæ. Et relictis illis, abiit.
5 Et cùm veniſſent diſcipuli ejus trans fretum,
obliti ſunt panes accipere.
*Mar.8. b.15. 6 Qui dixit illis : * Intuemini, & cavete à fer-
Luc.12. a.1. mento Phariſæorum, & Sadducæorum.
7 At illi cogitabant intra ſe dicentes: Quia panes non accepimus.
8 Sciens autem Jeſus, dixit : Quid cogitatis intra vos modicæ fidei, quia panes non habetis ?
B 9 Nondum intelligitis , neque recordamini
*Sup.14. b.17. * quinque panum in quinque millia hominum, &
Joan.6. a.9. quot cophinos ſumpſiſtis ?
*Sup.15. d.34. 10 Neque * ſeptem panum in quattuor millia
hominum, & quot ſportas ſumpſiſtis ?
11 Quare non intelligitis, quia non de pane dixi
vobis : Cavete à fermento Phariſæorum, & Sadducæorum ?
12 Tunc intellexerunt, quia non dixerit cavendum à fermento panum, ſed à doctrina Phariſæorum, & Sadducæorum.
*Mar.8. c.27. 13 * Venit autem Jeſus in partes Cæſareæ Philippi : & interrogabat diſcipulos ſuos , dicens:
Quem dicunt homines eſſe Filium hominis ?
C 14 At illi dixerunt : * Alij Joannem Baptiſtam,
*Luc.19. b.19. alij autem Eliam , alij verò Jeremiam , aut unum
ex prophetis.
15 Dicit illis Jeſus : Vos autem quem me eſſe dicitis ?
*Joan.6. g.70. 16 Reſpondens Simon Petrus dixit : * Tu es
Chriſtus, Filius Dei vivi.
17 Reſpondens autem Jeſus, dixit ei : Beatus es
Simon Bar-Jona : quia caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus, qui in cælis eſt.
*Joan.1. f.43. 18 * Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam , &
portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.
*Iſai.22. f.22. 19 * Et tibi dabo claves regni cælorum. Et* quod-
*Joann.20.f.23. cumque ligaveris ſuper terram , erit ligatum & in
cælis : & quodcumque ſolveris ſuper terram , erit
ſolutum & in cælis.
20 Tunc præcepit diſcipulis ſuis, ut nemini dicerent quia ipſe eſſet Jeſus Chriſtus.
D 21 Exinde cœpit Jeſus oſtendere diſcipulis ſuis,
quia oporteret eum ire Jeroſolymam, & multa pati à ſenioribus , & Scribis , & principibus ſacerdotum , & occidi , & tertia die reſurgere.
22 Et aſſumens eum Petrus , cœpit increpare
illum dicens: Abſit à te, Domine: non erit tibi hoc.
23 Qui converſus, dixit Petro : * Vade poſt me *Mar.8.
ſatana, ſcandalum es mihi : quia non ſapis ea quæ d.33.
Dei ſunt, ſed ea, quæ hominum.
24 Tunc Jeſus dixit diſcipulis ſuis : * Si quis *Sup.10.
vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat d.38. Luc.9.
crucem ſuam, & ſequatur me. c.23.24.
25 * Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam f.27.
facere, perdet eam : qui autem perdiderit animam *Luc.17. g.33.
ſuam propter me, inveniet eam. Joan.12. d.25.
26 Quid enim prodeſt homini, ſi mundum univerſum lucretur , animæ verò ſuæ detrimentum
patiatur ? Aut quam dabit homo commutationem
pro anima ſua ?
27 Filius enim hominis venturus eſt in gloria *Act.17.
Patris ſui cum angelis ſuis : * & tunc reddet uni- g.31. Rom.2.
cuique ſecundum opera ejus. a.6.
28 Amen dico vobis , * ſunt quidam de hîc *Mar.8.
ſtantibus , qui non guſtabunt mortem , donec vi- d.39. Luc.9.
deant Filium hominis venientem in regno ſuo. c.27.

Caput XVII.

Chriſti in monte transfiguratio, quam jubet diſcipulos ſilentio ſervare, donec à mortuis reſurgat: Eliam dicit venturum, imò jam veniſſe, ſed cognitum non fuiſſe, nempe Joannem Baptiſtam : puerum lunaticum curat, quem diſcipuli ob modicam fidem curare non potuerant ; oſtendens quanta ſint virtutis , fides ſimilis grano ſinapis , jejunium , & oratio : paſſionem ſuam prædicit : pro ſe quoque & Petro didrachma ſolvit , invento in ore piſcis ſtatere.

1 ET poſt dies ſex aſſumit Jeſus Petrum , & Ja- A
cobum , & Joannem fratrem ejus , & ducit Mar.9.
illos in montem excelſum ſeorſum : a.1.
2 Et transfiguratus eſt ante eos. Et reſplenduit Luc.9. d.28.
facies ejus ſicut ſol : veſtimenta autem ejus facta
ſunt alba ſicut nix.
3 Et ecce apparuerunt illis Moyſes & Elias cum
eo loquentes.
4 Reſpondens autem Petrus , dixit ad Jeſum :
Domine, bonum eſt nos hîc eſſe : ſi vis, faciamus
hîc tria tabernacula, tibi unum, Moyſi unum , &
Eliæ unum.
5 Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos. * Et ecce vox de nube, dicens : Hic eſt *Sup.3.
Filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui: d.17.
ipſum audite. 2.Petri.1. d.17.
6 Et audientes diſcipuli ceciderunt in faciem
ſuam, & timuerunt valdè.
7 Et acceſſit Jeſus, & tetigit eos : dixítque eis:
Surgite , & nolite timere.
8 Levantes autem oculos ſuos, neminem viderant, niſi ſolum Jeſum.
9 Et deſcendentibus illis de monte , præcepit B
eis Jeſus dicens: Nemini dixeritis viſionem, donec
Filius hominis à mortuis reſurgat.
10 Et interrogaverunt eum diſcipuli, dicentes:
* Quid ergo Scribæ dicunt quòd Eliam oporteat *Mar.9.
primum venire ? b.10.
11 * At ille reſpondens , ait eis : Elias quidem *Mal.4.
venturus eſt, & reſtituet omnia. b.5.
12 Dico autem vobis , * quia Elias jam venit *Sup.
& non cognoverunt eum , * ſed fecerunt in eo 11.b.14.
quæcumque voluerunt. Sic & Filius hominis paſ- *Sup.14. a.10.
ſurus eſt ab eis.

* Luc.7. a.1. 5 * Cùm autem introiſſet Capharnaum, acceſ-
ſit ad eum Centurio, rogans eum,
6 Et dicens: Domine, puer meus jacet in do-
mo paralyticus, & malè torquetur.
7 Et ait illi Jeſus: Ego veniam, & curabo eum.
* Luc.7. a.6. 8 Et reſpondens Centurio, ait: * Domine non
ſum dignus ut intres ſub tectum meum: ſed tan-
tùm dic verbo, & ſanabitur puer meus.
9 Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſti-
tutus, habens ſub me milites, & dico huic: Vade,
& Vadit; & alij, Veni, & venit; & ſervo meo,
Fac hoc, & facit.
B 10 Audiens autem Jeſus miratus eſt, & ſequen-
tibus ſe dixit: Amen dico vobis, non inveni tan-
tam fidem in Iſraël.
* Malac. 1.c.11. 11 Dico autem vobis, quòd multi * ab Oriente,
& Occidente venient, & recumbent cum Abra-
ham, & Iſaac, & Jacob in regno cælorum:
21 Filij autem regni ejicientur in tenebras ex-
teriores: ibi erit fletus, & ſtridor dentium.
13 Et dixit Jeſus Centurioni: Vade, & ſicut
credidiſti fiat tibi. Et ſanatus eſt puer in illa hora.
14 Et cùm veniſſet Jeſus in domum Petri, vidit
ſocrum ejus jacentem, & febricitantem.
15 Et tetigit manum ejus, & dimiſit eam febris,
& ſurrexit, & miniſtrabat eis.
* Mar.1. c.32. 16 * Veſpere autem facto, obtulerunt ei multos
dæmonia habentes: & ejiciebat ſpiritus verbo: &
omnes malè habentes curavit:
* Iſa.53. b.4. 17 Ut adimpleretur quod dictum eſt per * Iſaiam
1.Pet.2. d.24. prophetam, dicentem: Ipſe infirmitates noſtras
accepit: & ægrotationes noſtras portavit.
C 18 Videns autem Jeſus turbas multas circum ſe,
juſſit ire trans fretum.
19 Et accedens unus Scriba, ait illi: Magiſter,
ſequar te, quocumque ieris.
* Luc.9. g.58. 20 Et dicit ei Jeſus: * Vulpes foveas habent,
& volucres cæli nidos: filius autem hominis non
habet ubi caput reclinet.
21 Alius autem de diſcipulis ejus ait illi: Do-
ne, permitte me primùm ire, & ſepelire patrem
meum.
22 Jeſus autem ait illi: Sequere me, & dimitte
mortuos ſepelire mortuos ſuos.
* Mar.4. d.36. 23 * Et aſcendente eo in naviculam, ſecuti
Luc.8. c.22. ſunt eum diſcipuli ejus:
24 Et ecce motus magnus factus eſt in mari,
ita ut navicula operiretur fluctibus, ipſe verò dor-
miebat.
25 Et acceſſerunt ad eum Diſcipuli ejus, & ſuſ-
citaverunt eum dicentes: Domine ſalva nos, pe-
rimus.
26 Et dicit eis Jeſus: Quid timidi eſtis modicæ
fidei? Tunc ſurgens, imperavit ventis & mari,
& facta eſt tranquillitas magna.
27 Porrò homines mirati ſunt, dicentes: Qualis
eſt hic, quia venti & mare obediunt ei?
D 28 * Et cùm veniſſet trans fretum in regionem
* Mar.5. a.1. Geraſenorum, occurrerunt ei duo habentes dæ-
Luc.8. d.26. monia, de monumentis exeuntes, ſævi nimis, ita
ut nemo poſſet tranſire per viam illam.
29 Et ecce clamaverunt, dicens: Quid nobis,
& tibi, Jeſu fili Dei? Veniſti huc ante tempus
torquere nos?
30 * Erat autem non longè ab illis grex mul- * Mar.5. a.11.
torum porcorum paſcens. Luc.8.
31 Dæmones autem rogabant eum, dicentes: c.32.
Si ejicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum.
32 Et ait illis: Ite. At illi exeuntes abierunt in
porcos, & ecce impetu abiit totus grex per præ-
ceps in mare: & mortui ſunt in aquis.
33 Paſtores autem fugerunt: & venientes in
civitatem, nunciaverunt omnia, & de eis, qui dæ-
monia habuerant.
34 Et ecce tota civitas exiit obviàm Jeſu: & * * Mar.5. b.17.
viſo eo rogabant, ut tranſiret à finibus eorum. Luc.8. e.37.

CAPUT IX.

Paralyticum curat, Scribis murmurantibus quòd dixiſſet remiſſa illi peccata: vocat Matthæum publicanum, & reſpondet Phariſæis murmurantibus quòd cum publicanis ederet, quòdque ipſius diſcipuli non jejunarent: mulierem à ſanguinis profluvio liberat: filiam principis mortuam ſuſcitat: viſu duobus cæcis reſtituto, dæmoniacum mutum ſanat: & ubique prædicans omnes ſanat infirmitates, dicens multam eſſe meſſem, paucos verò operarios.

1 ET aſcendens in naviculam, transfretavit, & A
venit in civitatem ſuam.
2 * Et ecce offerebant ei paralyticum jacentem * Mar.2. a.3.
in lecto. Et videns Jeſus fidem illorum, dixit pa- Luc.5. d.18.
ralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata
tua.
3 Et ecce quidam de Scribis dixerunt intra ſe:
Hic blaſphemat.
4 Et cùm vidiſſet Jeſus cogitationes eorum, di-
xit: Ut quid cogitatis mala in cordibus veſtris?
5 Quid eſt facilius, dicere: Dimittuntur tibi
peccata tua; an dicere: Surge, & ambula?
6 Ut autem ſciatis, quia filius hominis habet
poteſtatem in terra dimittendi peccata, tunc ait
paralytico: Surge, tolle lectum tuum, & vade in
domum tuam.
7 Et ſurrexit, & abiit in domum ſuam.
8 Videntes autem turbæ timuerunt, & glori-
ficaverunt Deum, qui dedit poteſtatem talem ho-
minibus.
9 * Et, cùm tranſiret inde Jeſus, vidit homi- B
nem ſedentem in telonio, Matthæum nomine. Et * Mar.2. b.14.
ait illi: Sequere me. Et ſurgens, ſecutus eſt eum. Luc.5. e.27.
10 Et factum eſt diſcumbente eo in domo, ecce
multi publicani & peccatores venientes, diſcum-
bebant cum Jeſu, & diſcipulis ejus.
11 Et videntes Phariſæi, dicebant diſcipulis
ejus: Quare cum publicanis & peccatoribus man-
ducat Magiſter veſter?
12 At Jeſus audiens, ait: Non eſt opus valen-
tibus medicus, ſed malè habentibus.
13 Euntes autem diſcite quid eſt? * Miſericor- * Oſee.6. c.6.
diam volo, & non ſacrificium. Non enim veni Inf.12.
vocare juſtos, * ſed peccatores. a.7.
14 Tunc acceſſerunt ad eum diſcipuli Joannis, * 1.Tim. 1.c.15.
dicentes: * Quare nos, & Phariſæi, jejunamus *. Mar. 2.c.18.
frequenter: diſcipuli autem tui non jejunant? Luc.5.
15 Et ait illis Jeſus: Numquid poſſunt filij ſponſi f.33.
lugere quamdiu cum illis eſt ſponſus? Venient
autem dies cùm auferetur ab eis ſponſus: & tunc
jejunabunt.
16 Nemo autem immittit commiſſuram panni
rudis in veſtimentum vetus: tollit enim plenitu-
dinem ejus à veſtimento, & pejor ſciſſura fit.
17 Neque

Digitized by Google

C 17 Neque mittunt vinum novum in utres veteres, alioquin rumpuntur utres, & vinum effunditur, & utres pereunt. Sed vinum novum in utres novos mittunt, & ambo conſervantur.

** Mar. 5.c.22. Luc.8. f.41.* 18 * Hæc illo loquente ad eos, ecce princeps unus acceſſit, & adorabat eum, dicens: Domine, filia mea modò defuncta eſt: ſed veni, impone manum tuam ſuper eam, & vivet.

19 Et ſurgẽs Jeſus, ſequebatur eũ, & diſcipuli ejus.

** Mar. 5.c.25. Luc.8. f.43.* 20 * Et ecce mulier, quæ ſanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, acceſſit retrò, & tetigit fimbriam veſtimenti ejus.

21 Dicebat enim intra ſe: Si tetigero tantùm veſtimentum ejus, ſalva ero.

22 At Jeſus converſus, & videns eam, dixit: Confide filia, fides tua te ſalvam fecit. Et ſalva facta eſt mulier ex illa hora.

23 Et cùm veniſſet Jeſus in domum principis, & vidiſſet tibicines & turbam tumultuantem, dicebat:

24 Recedite: non eſt enim mortua puella, ſed dormit. Et deridebant eum.

25 Et cùm ejecta eſſet turba, intravit: & tenuit manum ejus. Et ſurrexit puella.

26 Et exiit fama hæc in univerſam terram illam.

27 Et tranſeunte inde Jeſu, ſecuti ſunt eum duo cæci, clamantes, & dicentes: Miſerere noſtri, fili David.

D 28 Cùm autem veniſſet domum, acceſſerunt ad eum cæci. Et dicit eis Ieſus: Creditis quia hoc poſſum facere vobis? Dicunt ei: Utique, Domine.

29 Tunc tetigit oculos eorum, dicens: Secundùm fidem veſtram fiat vobis.

30 Et aperti ſunt oculi eorum: & comminatus eſt illis Jeſus, dicens: Videte ne quis ſciat.

31 Illi autem exeuntes, diffamaverunt eum in tota terra illa.

** Inf.12. b.22. Luc.11. b.14.* 32 Egreſſis autem illis, * ecce obtulerunt ei hominem mutum, dæmonium habentem.

33 Et ejecto dæmonio, locutus eſt mutus, & miratæ ſunt turbæ, dicentes: Nunquam apparuit ſic in Iſraël.

34 Phariſæi autem dicebant: In principe dæmoniorum ejicit dæmones.

** Mar. 6.a.6.* 35 * Et circuibat Jeſus omnes civitates & caſtella, docens in ſynagogis eorum, & prædicans evangelium regni, & curans omnem languorem, & omnem infirmitatem.

36 Videns autem turbas, miſertus eſt eis: quia erant vexati, & jacentes ſicut oves non habentes paſtorem.

** Luc. 10.a.2.* 37 Tunc dicit diſcipulis ſuis: * Meſſis quidem multa, operarij autem pauci.

38 Rogate ergo Dominum meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam.

CAPUT X.

Legatio ac inſtructio duodecim Apoſtolorum (quorum hìc nomina recenſentur) ad evangelizandum Judæis, & dæmoniacos infirmóſque curandos: qui adverſus mala hìc imminentia præmonentur & roborantur: Chriſtus non venit ut mittat pacem, ſed gladium, ipſéque coram hominibus confitendus eſt, neque quidquam ejus amori præponendum: honorans autem alios propter Chriſtum, honorat Chriſtum, & ita mercedem recipiet.

A ** Mar.3. b.13.* 1 ET convocatis duodecim diſcipulis ſuis, * dedit illis poteſtatem ſpirituum immundorum, ut ejicerent eos, & curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem.

2 Duodecim autem Apoſtolorum nomina ſunt hæc. Primus, Simon, qui dicitur Petrus, & Andræas frater ejus,

3 Jacobus Zebedæi, & Joannes frater ejus, Philippus, & Bartholomæus, Thomas, & Matthæus publicanus, Jacobus Alphæi, & Thaddæus,

4 Simon Chananæus, & Judas Iſcariotes, qui & tradidit eum.

5 Hos duodecim miſit Jeſus; præcipiens eis, dicens: in viam gentium ne abieritis, & in civitates Samaritanorum ne intraveritis:

6 Sed potiùs ite * ad oves, quæ perierunt domus Iſraël. ** Act. 13.g.46.*

7 Euntes autem prædicate, dicentes: Quia appropinquavit regnum cælorum.

8 Infirmos, curate, mortuos ſuſcitate, leproſos mundate, dæmones ejicite, gratis accepiſtis, gratis date.

9 * Nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris: ** Marc. 6.a.8. Luc.9. a.3.10. a.4.*

10 Non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam: dignus enim eſt operarius cibo ſuo. B

11 In quamcumque autem civitatem aut caſtellum intraveritis, interrogate, quis in ea dignus ſit: & ibi manete donec exeatis.

12 Intrantes autem in domum, ſalutate eam, dicentes: Pax huic domui.

13 Et ſi quidem fuerit domus illa digna, veniet pax veſtra ſuper eam: ſi autem non fuerit digna, pax veſtra revertetur ad vos.

14 Et quicumque non receperit vos, neque audierit ſermones veſtros: exeuntes foras de domo vel civitate, excutite pulverem de pedibus veſtris.

15 Amen dico vobis: Tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die judicij, quàm illi civitati.

16 * Ecce ego mitto vos ſicut oves in medio luporum. Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ. ** Luc. 10.a.3.*

17 * Cavete autem ab hominibus. Tradent enim vos in conciliis, & in ſynagogis ſuis flagellabunt vos: ** Luc. 12.b.11.* C

18 Et ad præſides & ad reges ducemini propter me, in teſtimonium illis, & gentibus.

19 * Cùm autem tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora, quid loquamini.

20 Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis.

21 Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium. & inſurgent filij in parentes, & morte eos afficient:

22 Et eritis odio omnibus propter nomen meum: qui autem perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.

23 Cùm autem perſequentur vos in civitate iſta, fugite in aliam. Amen dico vobis, non conſummabitis civitates Iſraël, donec veniat Filius hominis.

24 * Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum, nec ſervus ſuper dominum ſuum. ** Luc. 6. f.40.*

Digitized by Google

Joan.13. b.16.15. c.20.

25 Sufficit diſcipulo, ut ſit ſicut magiſter ejus; & ſervo, ſicut dominus ejus. Si patrem familias Beelzebub vocaverunt: quanto magis domeſticos ejus?

** Marc. 4. c.22. Luc.8. b. 17.12. a.2.*

26 Ne ergo timueritis eos. * Nihil enim eſt opertum, quod non revelabitur; & occultum, quod non ſcietur.

27 Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in aure auditis, prædicate ſuper tecta.

28 Et nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere: ſed potiùs timete eum, qui poteſt & animam & corpus perdere in gehennam.

** 2.Reg. c.11. Act.27. f.35.*

29 * Nonne duo paſſeres aſſe væneunt: & unus ex illis non cadet ſuper terram ſine patre veſtro?

30 Veſtri autem capilli capitis omnes numerati ſunt.

31 Nolite ergo timere: multis paſſeribus meliores eſtis vos.

** Mar.8. d. 32. Luc.9. c.26. 12. b.8. 2.Tim.2. b.12.*

32 * Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cælis eſt:

33 Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cælis eſt.

D

34 * Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere in terram: non veni pacem mittere, ſed gladium.

** Luc.12. g. 51.*

35 Veni enim ſeparare hominem adverſus patrem ſuum, & filiam adverſus matrem ſuam, & nurum adverſus ſocrum ſuam.

** Mich. 7. b.6.*

36 * Et inimici hominis, domeſtici ejus.

** Luc.14. f.26.*

37 * Qui amat patrem aut matrem plus quàm me, non eſt me dignus: & qui amat filium aut filiam ſuper me, non eſt me dignus.

** Inf.16. d. 24. Mar.4. d. 34. Luc.14. f.27.*

38 * Et qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus.

** Luc.9. c.24.17. g.33. Joan.12. f.25.*

39 Qui invenit animam ſuam, perdet illam: & qui * perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam.

** Luc.10. c.16. Joan. 11. c. 20.*

40 * Qui recipit vos, me recipit: & qui me recipit, recipit eum, qui me miſit.

41 Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet: & qui recipit juſtum in nomine juſti, mercedem juſti accipiet.

** Mar.9. f.40.*

42 * Et quicumque potum dederit uni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ tantùm in nomine diſcipuli: amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam.

Caput XI.

Joannes de carcere nuntios mittit ad Jeſum: quibus poſt Chriſti reſponſum abeuntibus, ipſe coram turbis laudat Joannem; Judæos verò pueris in foro invicem acclamantibus aſſimilat exprobrans civitatibus obſtinatis in quibus plurimas fecerat virtutes: confeſſio Jeſu ad Patrem: oneratos ad ſe vocat Chriſtus, dicens jugum ſuum eſſe ſuave.

A

1 ET factum eſt, cùm conſummaſſet Jeſus, præcipiens duodecim diſcipulis ſuis, tranſiit inde ut doceret & prædicaret in civitatibus eorum.

** Luc.7. c.18.*

2 * Joannes autem cùm audiſſet in vinculis opera Chriſti, mittens duos de diſcipulis ſuis,

3 Ait illi: Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?

4 Et reſpondens Jeſus ait illis: Euntes renuntiate Joanni quæ audiſtis & vidiſtis.

** Iſa.35. b.5.*

5 * Cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, * pauperes evangelizantur: ** Iſa.61. a.1.*

6 Et beatus eſt, qui non fuerit ſcandalizatus in me.

7 * Illis autem abeuntibus, cœpit Jeſus dicere ad turbas de Joanne: Quid exiſtis in deſertum videre? arundinem vento agitatam. ** Luc.7. d.24.*

8 Sed quid exiſtis videre? hominem mollibus veſtitum? Ecce qui mollibus veſtiuntur, in domibus regum ſunt.

9 Sed quid exiſtis videre? prophetam? Etiam dico vobis, & plus quàm prophetam. B

10 Hic eſt enim de quo ſcriptum eſt: * Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te. ** Mal.3. a. 1. Mar.1. a. 2. Luc.7. d.27.*

11 Amen dico vobis, non ſurrexit inter natos mulierum major Joanne Baptiſta: qui autem minor eſt in regno cælorum, major eſt illo.

12 A diebus autem Joannis Baptiſtæ uſque nunc, regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.

13 Omnes enim prophetæ & lex, uſque ad Joannem, prophetaverunt:

14 Et ſi vultis recipere, * ipſe eſt Elias, qui venturus eſt. ** Mal.4. b.5.*

15 Qui habet aures audiendi, audiat.

16 Cui autem ſimilem æſtimabo generationem iſtam? Similis eſt pueris ſedentibus in foro, qui clamantes coæqualibus, C

17 Dicunt: Cecinimus vobis, & non ſaltaſtis: lamentavimus, & non planxiſtis.

18 Venit enim Joannes neque manducans neque bibens, & dicunt: Dæmonium habet.

19 Venit filius hominis manducans & bibens, & dicunt: Ecce homo vorax, & potator vini, publicanorum & peccatorum amicus. Et juſtificata eſt ſapientia à filiis ſuis.

20 Tunc cœpit exprobare civitatibus in quibus factæ ſunt plurimæ virtutes ejus, quia non egiſſent pœnitentiam.

21 * Væ tibi Corozain, væ tibi Bethſaida: quia, ſi in Tyro & Sidone factæ eſſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent. ** Luc. 10. c.13.*

22 Verumtamen dico vobis: Tyro & Sidoni remiſſius erit in die judicij, quàm vobis.

23 Et tu Capharnaum, numquid uſque in cælum exaltaberis? uſque in infernum deſcendes. quia, ſi in Sodomis factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in te, fortè manſiſſent uſque in hanc diem.

24 Verumtamen dico vobis, quia terræ Sodomorum remiſſius erit in die judicij, quàm tibi.

25 In illo tempore reſpondens Jeſus dixit: Confiteor tibi, Pater, Domine cæli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus, & prudentibus, & revelaſti ea parvulis.

26 Ita pater: quoniam ſic fuit placitum ante te.

27 Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. * Et nemo novit filium, niſi Pater: neque Patrem quis novit, niſi Filius, & cui voluerit Filius revelare. ** Joan.6. e.46.7. d.28.8. b.19.10. e.15.*

28 Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos.

29 Tollite jugum meum ſuper vos, & diſcite à

me,

Digitized by Google

* Jer.6. d. 16. me, quia mitis ſum, & humilis corde: & * inve-
nietis requiem animabus veſtris.
* 1. Joan. 5. a. 3. 30 * Jugum enim meum ſuave eſt, & onus
meum leve,

Caput XII.

Diſcipulos ſpicas ſabbato vellentes excuſat, manum quoque aridam ſabbato curat: Phariſæorum machinationi tacitus cedens, variòſque à ſe curatos ſilere præcipiens, implet Iſaiæ vaticinium: dæmoniaco cæco & muto curato, Phariſæos ipſum in Beelzebub ejicere dæmonia blaſphemantes convincit falſum dicere; dicens blaſphemiam in Spiritum ſanctum irremiſſibilem, & de omni verbo otioſo reddendam rationem: Scribis autem & Phariſæis ſignum petentibus, dandum dicit Jonæ ſignum: & quæ ſint mater & fratres ipſius.

A
1 IN illo tempore abiit Jeſus per ſata ſabbato:
Mar. 2. d. 23. Luc. 6. a. 1. diſcipuli autem ejus eſurientes cœperunt vel-
lere ſpicas, & manducare.
2 Phariſæi autem videntes, dixerunt ei: Ecce
diſcipuli tui faciunt quod non licet facere ſab-
batis.
* 1. Reg. 21. b. 6. 3 At ille dixit eis: Non legiſtis * quid fecerit
David, quando eſuriit, & qui cum eo erant:
4 Quomodo intravit in domum Dei, & panes
propoſitionis comedit, quos non licebat ei edere,
* Lev. 24. b. 9. neque his qui cum eo erant, * niſi ſolis ſacerdo-
tibus?
* Nu. 28. b. 9. 5 Aut non legiſtis in lege, * quia ſabbatis ſa-
cerdotes in templo ſabbatum violant, & ſine cri-
mine ſunt?
6 Dico autem vobis, quia templo major eſt hic.
* 1. Reg. 15. e. 22 Eccle. 4. d. 17. Oſée 6. c. 6. Sup. 9. b. 13. 7 Si autem ſciretis, quid eſt: * Miſericordiam
volo, & non ſacrificium: numquam condemnaſſe-
tis innocentes.
8 Dominus enim eſt filius hominis etiam ſab-
bati.
9 Et cùm inde tranſiſſet, venit in ſynagogam
eorum.
* Mar. 3. a. 1. Luc. 6. a. 6. 10 * Et ecce homo manum habens aridam, &
interrogabant eum, dicentes: Si licet ſabbatis cu-
rare? ut accuſarent eum.
* Deut. 22. a. 4. 11 Ipſe autem dixit illis: * Quis erit ex vobis
homo, qui habeat ovem unam, & ſi ceciderit hæc
ſabbatis in foveam, nónne tenebit & levabit eam?
12 Quantò magis melior eſt homo ove? Itaque
licet ſabbatis benefacere.
13 Tunc ait homini: Extende manum tuam.
Et extendit, & reſtituta eſt ſanitati ſicut altera.
B
14 Exeuntes autem Phariſæi, conſilium facie-
bant adverſus eum, quomodo perderent eum.
15 Jeſus autem ſciens receſſit inde: & ſecuti
ſunt eum multi, & curavit eos omnes:
16 Et præcepit eis ne manifeſtum eum facerent.
17 Ut adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiam
Prophetam, dicentem:
* Iſai. 42. a. 1. 18 * Ecce puer meus, quem elegi, dilectus meus,
in quo benè complacuit animæ meæ. Ponam ſpi-
ritum meum ſuper eum, & judicium gentibus
nuntiabit.
19 Nôn contendet, neque clamabit, neque au-
diet aliquis in plateis vocem ejus:
20 Arundinem quaſſatam non confringet, &
linum fumigans non extinguet, donec ejiciat ad
victoriam judicium:
21 Et in nomine ejus Gentes ſperabunt.
22 Tunc oblatus eſt ei dæmonium habens, cæ-
cus, & mutus, & curavit eum ita ut loqueretur, &
videret.
23 Et ſtupebant omnes turbæ, & dicebant:
Numquid hic eſt filius David?
24 * Phariſæi autem audientes, dixerunt: Hic
non ejicit dæmones niſi in Beelzebub principe
dæmoniorum.
25 Jeſus autem ſciens cogitationes eorum, dixit
eis: * Omne regnum diviſum contra ſe, deſola- * Sup. 9. d. 34.
bitur: & omnis civitas, vel domus diviſa contra Mar. 3. c. 22.
ſe, non ſtabit,
26 Et ſi ſatanas ſatanam ejicit, adverſus ſe di- Luc. 11. b. 15.
viſus eſt: Quomodo ergo ſtabit regnum ejus? * Luc. 11. a. 17.
27 Et ſi ego in Beelzebub ejicio dæmones, filij
veſtri in quo ejiciunt? Ideò ipſi judices veſtri
erunt.
28 Si autem ego in ſpiritu Dei ejicio dæmo-
nes, igitur pervenit in vos regnum Dei.
29 Aut quomodo poteſt quiſquam intrare in
domum fortis, & vaſa ejus diripere, niſi priùs al-
ligaverit fortem? & tunc domum illius diripiet.
30 Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui C
non congregat mecum, ſpargit.
31 * Ideò dico vobis: Omne peccatum & blaſ- * Mar. 3. d. 28. 29.
phemia remittetur hominibus, ſpiritus autem Luc. 12. b. 10.
blaſphemia non remittetur.
32 Et quicumque dixerit verbum contra filium
hominis, remittetur ei: qui autem dixerit con-
tra Spiritum ſanctum, non remittetur ei, neque
in hoc ſæculo, neque in futuro.
33 Aut facite arborem bonam, & fructum ejus
bonum: aut facite arborem malam, & fructum ejus
malum: ſiquidem ex fructu arbor agnoſcitur.
34 Progenies viperarum, quomodo poteſtis bo-
na loqui, cùm ſitis mali? * ex abundantia enim * Luc. 6. g. 45.
cordis os loquitur.
35 Bonus homo de bono theſauro profert bona:
& malus homo de malo theſauro profert mala.
36 Dico autem vobis, quoniam omne verbum
otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent
rationem de eo in die judicij.
37 Ex verbis enim tuis juſtificaberis, & ex ver-
bis tuis condemnaberis.
38 Tunc reſponderunt ei quidam de Scribis &
Phariſæis, dicentes: Magiſter, volumus à te ſignum
videre.
39 Qui reſpondens ait illis: * Generatio mala * Inf. 16. a. 4.
& adultera ſignum quærit: & ſignum non dabitur Luc. 11. d. 29.
ei, niſi ſignum * Jonæ Prophetæ. 1. Cor. 1. c. 22.
40 Sicut enim fuit Jonas in ventre ceti tribus
diebus, & tribus noctibus: ſic erit filius hominis * Jon. 2. a. 1.
in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus.
41 * Viri Ninivitæ ſurgent in judicio cum ge- D * Jon. 3. b. 5.
neratione iſta, & condemnabunt eam: quia pœ-
nitentiam egerunt in prædicatione Jonæ. Et ecce
plus quàm Jonas hic.
42 Regina auſtri ſurget in judicio cum genera-
tione iſta, & condemnabit eam: * quia venit à * 3. Reg. 10. a. 1.
finibus terræ audire ſapientiam Salomonis, & ec- 2. Par. 9. a. 1.
ce plus quà Salomon hic.
43 * Cùm autem immundus ſpiritus exierit ab * Luc. 11. c. 24.
homine, ambulat per loca arida, quærens re-
quiem, & non invenit.
44 Tunc dicit: Revertar in domum meam,

Digitized by Google

unde exivi. Et veniens invenit eam vacantem,
ſcopis mundatam, & ornatam.
45 Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus
* 2. Pet. ſecum nequiores ſe, & intrantes habitant ibi: * &
2. d.20. fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus. Sic
erit & generationi huic peſſimæ.
* Mar. 3. 46 * Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater
d.31. ejus & fratres ſtabant foris, quærentes loqui ei.
Luc. 8. 47 Dixit autem ei quidam: Ecce mater tua, &
e.19. fratres tui foris ſtant quærentes te.
48 At ipſe reſpondens dicenti ſibi, ait: Quæ
eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?
49 Et extendens manum in diſcipulos ſuos, di-
xit: Ecce mater mea, & fratres mei.
50 Quicumque enim fecerit voluntatem Patris
mei, qui in cælis eſt; ipſe meus frater, & ſoror,
& mater eſt.

CAPUT XIII.

Sedens in navicula proponit turbis parabolas ſeminantis ac zizaniorum, quas etiam diſcipulis interpretatur: item parabolas de grano ſinapis, de fermento in farina occultato, de theſauro & margarita inventis; de reti in mare miſſo, quam parabolam etiam declarat: docens in patria, ait prophetam non eſſe ſine honore niſi in propria patria.

A 1 IN illo die exiens Jeſus de domo, ſedebat ſecus
mare.
* Mar. 4 2 * Et congregatæ ſunt ad eum turbæ multæ,
a. 1. ita ut in naviculam aſcendens ſederet, & omnis
Luc. 8. turba ſtabat in littore:
a. 4. 3 Et locutus eſt eis multa in parabolis, dicens:
Ecce exiit qui ſeminat ſeminare.
4 Et dum ſeminat, quædam ceciderunt ſecus
viam, & venerunt volucres cæli, & comederunt ea.
5 Alia autem ceciderunt in petroſa, ubi non
habebant terram multam: & continuò exorta
ſunt, quia non habebant altitudinem terræ.
6 Sole autem orto æſtuaverunt: & quia non
habebant radicem, aruerunt.
7 Alia autem ceciderunt in ſpinas: & creverunt
ſpinæ, & ſuffocaverunt ea.
8 Alia autem ceciderunt in terram bonam: &
dabant fructum, aliud centeſimum, aliud ſexage-
ſimum, aliud trigeſimum.
9 Qui habet aures audiendi audiat.
10 Et accedentes diſcipuli dixerunt ei: Quare
in parabolis loqueris eis?
B 11 Qui reſpondens, ait illis: Quia vobis datum
eſt noſſe myſteria regni cælorum: illis autem non
eſt datum.
* Inf. 25. 12 * Qui enim habet, dabitur ei, & abundabit: qui
c.29. autem non habet, & quod habet auferetur ab eo.
13 Ideò in parabolis loquor eis: quia videntes
non vident, & audientes non audiunt, neque in-
telligunt.
14 Et adimpletur in eis prophetia Iſaiæ dicen-
* Iſai. 6. tis: * Auditu audietis, & non intelligetis: & vi-
c. 9. dentes videbitis, & non videbitis.
Mar. 4. 15 Incraſſatum eſt enim cor populi hujus, &
b. 12. auribus graviter audierunt, & oculos ſuos clauſe-
Luc. 8. runt: nequando videant oculis, & auribus au-
b. 10. diant, & corde intelligant, & convertantur, &
Joan. 12. ſanem eos.
f. 40. 16 Veſtri autem beati oculi quia vident, & au-
Act. 28. res veſtræ quia audiunt.
f. 26.
Rom. 11.
b. 8.

17 * Amen quippe dico vobis, quia multi C
prophetæ & juſti cupierunt videre quæ videtis, * Luc.
& non viderunt; & audire quæ auditis, & non 10.c.24.
audierunt.
18 Vos ergo audite parabolam ſeminantis.
19 Omnis qui audit verbum regni, & non in-
telligit, venit malus, & rapit quod ſeminatum eſt
in corde ejus: hic eſt qui ſecus viam ſeminatus eſt.
20 Qui autem ſuper petroſa ſeminatus eſt, hic
eſt, qui verbum audit; & continuò cum gaudio
accipit illud:
21 Non habet autem in ſe radicem, ſed eſt
temporalis. facta autem tribulatione & perſecutio-
ne propter verbum, continuò ſcandalizatur.
22 Qui autem ſeminatus eſt in ſpinis, hic eſt,
qui verbum audit, & ſolicitudo ſæculi iſtius, &
fallacia divitiarum, ſuffocat verbum, & ſine fructu
efficitur.
23 Qui verò in terram bonam ſeminatus eſt,
hic eſt, qui audit verbum, & intelligit, & fructum
affert, & facit aliud quidem centeſimum, aliud
autem ſexageſimum, aliud verò trigeſimum.
24 * Aliam parabolam propoſuit illis, dicens: * Mar. 4.
Simile factum eſt regnum cælorum homini, qui c. 26.
ſeminavit bonum ſemen in agro ſuo.
25 Cùm autem dormirent homines, venit ini-
micus ejus, & ſuperſeminavit zizania in medio
tritici, & abiit.
26 Cùm autem creviſſet herba, & fructum fe- D
ciſſet, tunc apparuerunt & zizania.
27 Accedentes autem ſervi patris familias, di-
xerunt ei: Domine, nónne bonum ſemen ſemi-
naſti in agro tuo? Unde ergo habet zizania?
28 Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Servi
autem dixerunt ei, Vis, imus, & colligimus ea?
29 Et ait: Non: ne fortè colligentes zizania,
eradicetis ſimul cum eis & triticum.
30 Sinite utraque creſcere uſque ad meſſem,
& in tempore meſſis dicam meſſoribus: Colligite
primùm zizania, & alligate ea in faſciculos ad
comburendum, triticum autem congregate in
horreum meum.
31 * Aliam parabolam propoſuit eis dicens: * Mat. 4.
Simile eſt regnum cælorum grano ſinapis, quod d. 31.
accipiens homo ſeminavit in agro ſuo. Luc. 13.
32 Quod minimum quidem eſt omnibus ſemi- d. 19. E
nibus: cùm autem creverit, majus eſt omnibus
oleribus, & fit arbor, ita ut volucres cæli veniant,
& habitent in ramis ejus.
33 Aliam parabolam locutus eſt eis. * Simile * Luc. 13.
eſt regnum cælorum fermento, quod accepum d. 21.
mulier abſcondit in farinæ ſatis tribus, donec fer-
mentatum eſt totum.
34 Hæc omnia locutus eſt Jeſus in parabolis ad
turbas: & ſine parabolis non loquebatur eis:
35 Ut impleretur quod dictum erat per Pro-
phetam dicentem: * Aperiam in parabolis os * Pſ. 77.
meum, eructabo abſcondita à conſtitutione mundi. a. 2.
36 * Tunc, dimiſſis turbis, venit in domum: & * Mar. 4.
acceſſerunt ad eum diſcipuli ejus, dicentes: Ediſſe- d. 34.
re nobis parabolam zizaniorum agri.
37 Qui reſpondens ait illis: Qui ſeminat bo-
num ſemen, eſt Filius hominis.
38 Ager autem, eſt mundus. Bonum verò
ſemen,

Digitized by Google

ſemen, hi ſunt filij regni. Zizania autem, filij ſunt
nequam.
39 Inimicus autem, qui ſeminavit ea, eſt dia-
* Apoc. 14. c. 15. bolus. * Meſſis verò, conſummatio ſæculi eſt.
Meſſores autem, angeli ſunt.
40 Sicut ergo colliguntur zizania, & igni com-
buruntur: ſic erit in conſummatione ſæculi.
F 41 Mittet filius hominis angelos ſuos, & col-
ligent de regno ejus omnia ſcandala, & eos qui
faciunt iniquitatem:
42 Et mittent eos in caminum ignis. Ibi erit
fletus, & ſtridor dentium.
* Sap. 3. a. 7. Dan. 12. a. 3. 43 * Tunc juſti fulgebunt ſicut ſol in regno Pa-
tris eorum. Qui habet aures audiendi, audiat.
44 Simile eſt regnum cælorum theſauro abſ-
condito in agro: quem qui invênit homo, abſcon-
dit, & præ gaudio illius vadit, & vendit univerſa
quæ habet, & emit agrum illum.
45 Iterùm ſimile eſt regnum cælorum homini
negotiatori, quærenti bonas margaritas.
46 Inventa autem una pretioſa margarita, abiit,
& vendidit omnia quæ habuit, & emit eam.
47 Iterùm ſimile eſt regnum cælorum ſagenæ
miſſæ in mare, & ex omni genere piſcium congre-
ganti.
48 Quam, cùm impleta eſſet, educentes, & ſe-
cus littus ſedentes, elegerunt bonos in vaſa, ma-
los autem foras miſerunt.
49 Sic erit in conſummatione ſæculi: exibunt
angeli, & ſeparabunt malos de medio juſtorum,
50 Et mittent eos in caminum ignis: ibi erit
fletus, & ſtridor dentium.
51 Intellexiſtis hæc omnia? Dicunt ei: Etiam.
G 52 Ait illis: Ideò omnis ſcriba doctus in regno
cælorum, ſimilis eſt homini patrifamilias, qui pro-
fert de theſauro ſuo nova & vetera.
53 Et factum eſt, cùm conſummaſſet Jeſus pa-
rabolas iſtas, tranſiit inde.
* Mar. 6. a. 1. Luc. 4. c. 16. 54 Et * veniens in patriam ſuam, docebat eos
in ſynagogis eorum, ita ut mirarentur, & dicerent:
Unde huic ſapientia hæc, & virtutes?
* Joan. 6. e. 42. 55 * Nónne hic eſt fabri filius? Nónne ma-
ter ejus dicitur Maria; & fratres ejus Jacobus, &
Joſeph, & Simon, & Judas?
56 Et ſorores ejus, nónne omnes apud nos
ſunt? Unde ergo huic omnia iſta?
57 Et ſcandalizabantur in eo. Jeſus autem dixit
eis: Non eſt propheta ſine honore, niſi in patria
ſua, & in domo ſua.
58 Et non fecit ibi virtutes multas, propter in-
credulitatem illorum.

Caput XIV.

Caput Joannis datur puellæ ſaltatrici: Jeſus quinque virorum millia in deſerto quinque panibus & duobus piſcibus ſatiat, ſublatis duodecim reliquiarum cophinis: & ſuper mare ambulans diſcipulos tempeſtate agitatos confortat, Petrúmque à ſubmerſione liberat: in terra Geneſar varij curantur languores tactu veſtimenti ipſius.

A 1 IN illo tempore audivit Herodes tetrarcha fa-
Mar. 6. b. 14. Luc. 9. a. 7. mam Jeſu:
2 Et ait pueris ſuis: Hic eſt Joannes Baptiſta:
ipſe ſurrexit à mortuis, & ideò virtutes operan-
* Mar. 6. c. 17. Luc. 3. d. 19. tur in eo.
3 * Herodes enim tenuit Joannem, & alligavit
eum: & poſuit in carcerem propter Herodiadem
uxorem fratris ſui.
4 Dicebat enim illi Joannes: Non licet tibi
habere eam.
5 Et volens illum occidere, timuit populum:
* quia ſicut prophetam eum habebant. * Inf. 21. c. 26.
6 Die autem natalis Herodis ſaltavit filia He-
rodiadis in medio, & placuit Herodi.
7 Unde cum juramento pollicitus eſt ei dare
quodcumque poſtulaſſet ab eo.
8 At illa præmonita à matre ſua, Da mihi, in-
quit, hîc in diſco caput Joannis Baptiſtæ.
9 Et contriſtatus eſt rex, propter juramentum
autem, & eos qui pariter recumbebant, juſſit dari.
10 Miſítque & decollavit Joannem in carcere.
11 Et allatum eſt caput ejus in diſco, & datum
eſt puellæ, & attulit matri ſuæ.
12 Et accedentes diſcipuli ejus, tulerunt cor- B
pus ejus, & ſepelierunt illud: & venientes nun-
tiaverunt Jeſu.
13 * Quod cùm audiſſet Jeſus, ſeceſſit inde in * Mar. 6. d. 31.
navicula, in locum deſertum ſeorſum: & cùm au- Luc. 9. a. 10.
diſſent turbæ, ſecutæ ſunt eum pedeſtres de civi- Joan. 6. a. 3.
tatibus.
14 Et exiens vidit turbam multam, & miſertus
eſt eis, & curavit languidos eorum.
15 Veſpere autem facto, acceſſerunt ad eum
diſcipuli ejus, dicentes: Deſertus eſt locus, & ho-
ra jam præteriit: dimitte turbas, ut euntes in ca-
ſtella, emant ſibi eſcas.
16 Jeſus autem dixit eis: Non habent neceſſe
ire: date illis vos manducare.
17 Reſponderunt ei: * Non habemus hîc niſi * Joan. 6. a. 9.
quinque panes, & duos piſces.
18 Qui ait eis: Afferte mihi illos huc.
19 Et cùm juſſiſſet turbam diſcumbere ſuper
fœnum, acceptis quinque panibus, & duobus piſ-
cibus, aſpiciens in cælum benedixit, & fregit, &
dedit diſcipulis panes, diſcipuli autem turbis.
20 Et manducaverunt omnes, & ſaturati ſunt. C
Et tulerunt reliquias, duodecim cophinos frag-
mentorum plenos.
21 Manducantium autem fuit numerus, quin-
que millia virorum exceptis mulieribus, & par-
vulis.
22 * Et ſtatim compulit Jeſus diſcipulos aſcen- * Mar. 6. f. 45.
dere in naviculam, & præcedere eum trans fre-
tum, donec dimitteret turbas.
23 Et dimiſſa turba, * aſcendit in montem ſolus * Joan. 6. b. 15.
orare. Veſpere autem facto ſolus erat ibi.
24 Navicula autem in medio mari jactabatur
fluctibus: erat enim contrarius ventus.
25 Quarta autem vigilia noctis, venit ad eos
ambulans ſuper mare.
26 Et videntes eum ſuper mare ambulantem,
turbati ſunt, dicentes: Quia phantaſma eſt. Et præ
timore clamaverunt.
27 Statímque Jeſus locutus eſt eis, dicens: Ha-
bete fiduciam: ego ſum, nolite timere.
28 Reſpondens autem Petrus dixit: Domine, D
ſi tu es, jube me ad te venire ſuper aquas.
29 At ipſe ait: Veni. Et deſcendens Petrus de
navicula, ambulabat ſuper aquam ut veniret ad
Jeſum.

30 Videns

Digitized by Google

30 Videns verò ventum validum, timuit: &
cum cœpiſſet mergi, clamavit dicens: Domine,
ſalvum me fac.
31 Et continuò Jeſus extendens manum, ap-
prehendit eum: & ait illi: Modicæ fidei, quare
dubitaſti?
32 Et cùm aſcendiſſent in naviculam, ceſſavit
ventus.
33 Qui autem in navicula erant, venerunt, &
adoraverunt eum, dicentes: Verè Filius Dei es.
*Mar. 6. g. 53. 34 * Et cùm transfretaſſent, venerunt in ter-
ram Geneſar.
35 Et cùm cognoviſſent eum viri loci illius, mi-
ſerunt in univerſam regionem illam, & obtulerunt
ei omnes malè habentes:
36 Et rogabant eum ut vel fimbriam veſtimen-
ti ejus tangerent. Et quicumque tetigerunt, ſalvi
facti ſunt.

CAPUT XV.

Phariſæorum de lavandis manibus aliiſque rebus traditiones, quas Dei mandatis præponebant: & quæ ſint coinquinantia hominem: mulier Chananæa perſeveranti fide ac ſupplicatione impetrat filiæ curationem: Jeſus curatis juxta mare Galilææ variis languoribus, quatuor virorum millia ſeptem panibus pauciſque piſciculis ſatiat, ſublatis ſeptem ſportarum reliquiis.

A 1 TUnc acceſſerunt ad eum ab Jeroſolymis Scri-
Mar. 7. a. 1. bæ, & Phariſæi, dicentes:
*Mar. 7. a. 5. 2 * Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur tradi-
tionem ſeniorum? non enim lavant manus ſuas
cùm panem manducant.
3 Ipſe autem reſpondens ait illis? Quare & vos
tranſgredimini mandatum Dei propter traditio-
nem veſtram? Nam Deus dixit:
*Exod. 20. c. 12. Deut. 5. b. 16. Epheſ. 6. a. 2. 4 * Honora patrem, & matrem; & : * Qui
maledixerit patri, vel matri, morte moriatur.
*Exod. 21. c. 17. Lev. 20. b. 9. Prov. 20. c. 20. 5 Vos autem dicitis: Quicumque dixerit pa-
tri, vel matri, Munus quodcumque eſt ex me, tibi
proderit:
6 Et non honorificabit patrem ſuum, aut ma-
trem ſuam: & irritum feciſtis mandatum Dei
propter traditionem veſtram.
7 Hypocritæ, benè prophetavit de vobis
Iſaias, dicens:
B 8 * Populus hic labiis me honorat, cor autem
*Iſai. 29. d. 13. Mar. 7. a. 6. eorum longè eſt à me.
9 Sine cauſa autem colunt me, docentes do-
ctrinas, & mandata hominum.
10 Et convocatis ad ſe turbis, dixit eis: Audite,
& intelligite.
11 Non quod intrat in os, coinquinat homi-
nem: ſed quod procedit ex ore, hoc coinquinat
hominem.
12 Tunc accedentes diſcipuli ejus, dixerunt ei:
Scis quia Phariſæi audito verbo hoc, ſcandalizati
ſunt?
*Joan. 15. a. 2. 13 At ille reſpondens ait: * Omnis plantatio,
quam non plantavit Pater meus cæleſtis eradica-
bitur.
*Luc. 6. e. 39. 14 Sinite illos: * cæci ſunt, & duces cæcorum.
cæcus autem ſi cæco ducatum præſtet, ambo in
foveam cadunt.
*Mar. 7. c. 17. 15 * Reſpondens autem Petrus dixit ei: Ediſſe-
re nobis parabolam iſtam.
16 At ille dixit: Adhuc & vos ſine intellectu
eſtis?
17 Non intelligitis, quia omne quod in os in-
trat, in ventrem vadit, & in ſeceſſum emittitur?
18 Quæ autem procedunt de ore, de corde
exeunt, & ea coinquinant hominem:
19 De corde enim exeunt cogitationes malæ, C
homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa
teſtimonia, blaſphemiæ.
20 Hæc ſunt quæ coinquinant hominem. Non
lotis autem manibus manducare, non coinquinat
hominem.
21 * Et egreſſus inde Jeſus, ſeceſſit in partes *Mar. 7. c. 24.
Tyri & Sidonis.
22 Et ecce mulier Chananæa à finibus illis
egreſſa clamavit, dicens ei: Miſerere mei Domine
fili David: filia mea malè à dæmonio vexatur.
23 Qui non reſpondit ei verbum. Et accedentes
diſcipuli ejus rogabant eum, dicentes: Dimitte
eam: quia clamat poſt nos.
24 Ipſe autem reſpondens ait: Non ſum miſſus
niſi * ad oves, quæ perierunt domus Iſraël. *Sup. 10. a. 6. Joan. 10. a. 3.
25 At illa venit, & adoravit eum, dicens: Do-
mine, adjuva me.
26 Qui reſpondens ait: Non eſt bonum ſume-
re panem filiorum, & mittere canibus.
27 At illa dixit: Etiam Domine: nam & ca-
telli edunt de micis, quæ cadunt de menſa domi-
norum ſuorum.
28 Tunc reſpondens Jeſus, ait illi: O mulier,
magna eſt fides tua: fiat tibi ſicut vis. Et ſanata eſt
filia ejus ex illa hora.
29 Et cùm tranſiſſet inde Jeſus, venit ſecus Mare *Iſai. 35. b. 5.
Galilææ: & aſcendens in montem, ſedebat ibi. D
30 * Et acceſſerunt ad eum turbæ multæ, ha-
bentes ſecum mutos, cæcos, claudos, debiles, &
alios multos: & projecerunt eos ad pedes ejus, &
curavit eos:
31 Ita ut turbæ mirarentur, videntes mutos lo-
quentes, claudos ambulantes, cæcos videntes: &
magnificabant Deum Iſraël.
32 * Jeſus autem, convocatis diſcipulis ſuis, dixit: *Mar. 8. a. 1.
Miſereor turbæ, quia triduo jam perſeverant me-
cum, & non habent quod manducent: & dimitte-
re eos jejunos nolo, ne deficiant in via.
33 Et dicunt ei diſcipuli: Unde ergo nobis in
deſerto panes tantos, ut ſaturemus turbam tantam?
34 Et ait illis Jeſus: Quot habetis panes? At illi
dixerunt: Septem, & paucos piſciculos.
35 Et præcepit turbæ, ut diſcumberent ſuper
terram.
36 Et accipiens ſeptem panes, & piſces, &
gratias agens, fregit, & dedit diſcipulis ſuis, & di-
ſcipuli dederunt populo.
37 Et comederunt omnes, & ſaturati ſunt. Et
quod ſuperfuit de fragmentis, tulerunt ſeptem
ſportas plenas.
38 Erant autem qui manducaverunt, quattuor
millia hominum, extra parvulos & mulieres.
39 Et, dimiſſa turba, aſcendit in naviculam:
& venit in fines Magedan.

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT XVI.

Jeſus ſigni petitione ipſum tentantes arguit, quòd ſigna temporum non dijudicarent : jubet diſcipulos cavere à fermento Phariſæorum ac Sadducæorum : ipſóſque interrogat quem ipſum eſſe dicant, & Petro poſt illius reſponſionem promittit claves regni cælorum : ſuam autem paſſionem prædicens, à Petro increpatur : propter quod ſatanam ipſum appellat, docens quemque propriam crucem tollere, & Deum unicuique juxta ſua opera redditurum.

A *Mar.8. b.11.* 1 ET acceſſerunt ad eum Phariſæi & Sadducæi
tentantes : & rogaverunt eum ut ſignum de
cælo oſtenderet eis.
Luc.12. g.54. 2 At ille reſpondens, ait illis : * Facto veſpere
dicitis: Serenum erit, rubicundum eſt enim cælum;
3 Et mane : Hodie tempeſtas, rutilat enim tri-
ſte cælum.
4 Faciem ergo cæli dijudicare noſtis : ſigna
Sup.12. c.39. autem temporum non poteſtis ſcire ? * Generatio
mala & adultera ſignum quærit : & ſignum non
Jonæ 2. a.1. dabitur ei, * niſi ſignum Jonæ Prophetæ. Et reli-
ctis illis, abiit.
5 Et cùm veniſſent diſcipuli ejus trans fretum,
obliti ſunt panes accipere.
Mar.8. b.15. 6 Qui dixit illis : * Intuemini, & cavete à fer-
Luc.12. a.1. mento Phariſæorum, & Sadducæorum.
7 At illi cogitabant intra ſe dicentes: Quia pa-
nes non accepimus.
8 Sciens autem Jeſus, dixit : Quid cogitatis in-
tra vos modicæ fidei, quia panes non habetis ?
B 9 Nondum intelligitis, neque recordamini
Sup.14. b.17. * quinque panum in quinque millia hominum, &
Joan.6. a.9. quot cophinos ſumpſiſtis ?
10 Neque * ſeptem panum in quattuor millia
Sup.15. d.34. hominum, & quot ſportas ſumpſiſtis ?
11 Quare non intelligitis, quia non de pane dixi
vobis : Cavete à fermento Phariſæorum, & Sad-
ducæorum ?
12 Tunc intellexerunt, quia non dixerit caven-
dum à fermento panum, ſed à doctrina Phariſæo-
rum, & Sadducæorum.
Mar.8. c.27. 13 * Venit autem Jeſus in partes Cæſareæ Phi-
lippi : & interrogabat diſcipulos ſuos, dicens:
Quem dicunt homines eſſe Filium hominis ?
C 14 At illi dixerunt : * Alij Joannem Baptiſtam,
Luc.9. b.19. alij autem Eliam, alij verò Jeremiam, aut unum
ex prophetis.
15 Dicit illis Jeſus : Vos autem quem me eſſe
dicitis ?
Joan.6. g.70. 16 Reſpondens Simon Petrus dixit : * Tu es
Chriſtus, Filius Dei vivi.
17 Reſpondens autem Jeſus, dixit ei : Beatus es
Simon Bar-Jona : quia caro & ſanguis non reve-
lavit tibi, ſed Pater meus, qui in cælis eſt.
Joan.1. f.42. 18 * Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſu-
per hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, &
portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.
Iſai.22. f.22. 19 * Et tibi dabo claves regni cælorum. Et * quod-
Joann.20. f.23. cumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in
cælis : & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit
ſolutum & in cælis.
20 Tunc præcepit diſcipulis ſuis, ut nemini di-
cerent quia ipſe eſſet Jeſus Chriſtus.
D 21 Exinde cœpit Jeſus oſtendere diſcipulis ſuis,
quia oporteret eum ire Jeroſolymam, & multa pa-
ti à ſenioribus, & Scribis, & principibus ſacer-
dotum, & occidi, & tertia die reſurgere.
22 Et aſſumens eum Petrus, cœpit increpare
illum dicens: Abſit à te, Domine: non erit tibi hoc.
23 Qui converſus, dixit Petro : * Vade poſt me *Mar.8.*
ſatana, ſcandalum es mihi : quia non ſapis ea quæ *d.33.*
Dei ſunt, ſed ea, quæ hominum.
24 Tunc Jeſus dixit diſcipulis ſuis : * Si quis *Sup.10.*
vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat *d.38. Luc.9.*
crucem ſuam, & ſequatur me. *c.23.24.*
25 * Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam *f.27. *Luc.17.*
facere, perdet eam : qui autem perdiderit animam *g.33.*
ſuam propter me, inveniet eam. *Joan.12.*
26 Quid enim prodeſt homini, ſi mundum uni- *d.25.*
verſum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum
patiatur ? Aut quam dabit homo commutationem
pro anima ſua ?
27 Filius enim hominis venturus eſt in gloria *Act.17.*
Patris ſui cum angelis ſuis : * & tunc reddet uni- *g.31. *Rom.2.*
cuique ſecundùm opera ejus. *a.6.*
28 Amen dico vobis, * ſunt quidam de hîc *Mar.8.*
ſtantibus, qui non guſtabunt mortem, donec vi- *d.39. Luc.9.*
deant Filium hominis venientem in regno ſuo. *c.27.*

CAPUT XVII.

Chriſti in monte transfiguratio, quam jubet diſcipulos ſilentio ſervare, donec à mortuis reſurgat: Eliam dicit venturum, imo jam veniſſe, ſed cognitum non fuiſſe, nempe Joannem Baptiſtam : puerum lunaticum curat, quem diſcipuli ob modicam fidem curare non poterant ; oſtendens quanta ſint virtutis, fides ſimilis grano ſinapis, & jejunium, & oratio : paſſionem ſuam prædicit : pro ſe quoque & Petro didrachma ſolvit, invento in ore piſcis ſtatere.

1 ET poſt dies ſex aſſumit Jeſus Petrum, & Ja- A
cobum, & Joannem fratrem ejus, & ducit *Mar.9.*
illos in montem excelſum ſeorſum : *a.1. Luc.9.*
2 Et transfiguratus eſt ante eos. Et reſplenduit *d.28.*
facies ejus ſicut ſol : veſtimenta autem ejus facta
ſunt alba ſicut nix.
3 Et ecce apparuerunt illis Moyſes & Elias cum
eo loquentes.
4 Reſpondens autem Petrus, dixit ad Jeſum :
Domine, bonum eſt nos hîc eſſe : ſi vis, faciamus
hîc tria tabernacula, tibi unum, Moyſi unum, &
Eliæ unum.
5 Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obum-
bravit eos. * Et ecce vox de nube, dicens : Hic eſt *Sup.3.*
Filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui: *d.17. 2.Petri.1.*
ipſum audite. *d.17.*
6 Et audientes diſcipuli ceciderunt in faciem
ſuam, & timuerunt valdè.
7 Et acceſſit Jeſus, & tetigit eos : dixitque eis:
Surgite, & nolite timere.
8 Levantes autem oculos ſuos, neminem vide-
rant, niſi ſolum Jeſum.
9 Et deſcendentibus illis de monte, præcepit B
eis Jeſus dicens: Nemini dixeritis viſionem, donec
Filius hominis à mortuis reſurgat.
10 Et interrogaverunt eum diſcipuli, dicentes:
* Quid ergo Scribæ dicunt quòd Eliam oporteat *Mar.9.*
primum venire ? *b.10.*
11 * At ille reſpondens, ait eis : Elias quidem *Mal.4.*
venturus eſt, & reſtituet omnia. *b.5.*
12 Dico autem vobis, * quia Elias jam venit *Sup.*
& non cognoverunt eum, * ſed fecerunt in eo *11. b.14. *Sup.14.*
quæcumque voluerunt. Sic & Filius hominis paſ- *a.10.*
ſurus eſt ab eis.

13 Tunc

Digitized by Google

13 Tunc intellexerunt diſcipuli, quia de Joanne Baptiſta dixiſſet eis.

Mar.9.c.16. Luc.9.c.38.

14 * Et cùm veniſſet ad turbam, acceſſit ad eum homo genibus provolutus ante eum: dicens: Domine, miſerere filio meo, quia lunaticus eſt, & malè patitur: nam ſæpe cadit in ignem, & crebrò in aquam.

15 Et obtuli eum diſcipulis tuis, & non potuerunt curare eum.

16 Reſpondens autem Jeſus, ait: O generatio incredula, & perverſa, quouſque ero vobiſcum? uſquequò patiar vos? Afferte huc illum ad me.

C

17 Et increpavit illum Jeſus, & exiit ab eo dæmonium, & curatus eſt puer ex illa hora.

18 Tunc acceſſerunt diſcipuli ad Jeſum ſecretò, & dixerunt: Quare nos non potuimus ejicere illum?

Luc.17.b.6.

19 Dixit illis Jeſus: Propter incredulitatem veſtram. * Amen quippe dico vobis, ſi habueritis fidem, ſicut granum ſinapis, dicetis monti huic, Tranſi hinc illuc, & tranſibit, & nihil impoſſibile erit vobis.

20 Hoc autem genus non ejicitur niſi per orationem, & jejunium.

Inf.10.b.18. Mar.9.c.30. Luc.9.f.44.

21 Converſantibus autem eis in Galilæa, dixit illis Jeſus: * Filius hominis tradendus eſt in manus hominum:

22 Et occident eum, & tertia die reſurget. Et contriſtati ſunt vehementer.

D

23 Et cùm veniſſent Capharnaum, acceſſerunt qui didrachma accipiebant, ad Petrum, & dixerunt ei: Magiſter veſter non ſolvit didrachma?

24 Ait: Etiam. Et cùm intraſſet in domum, prævenit eum Jeſus, dicens: Quid tibi videtur Simon? Reges terræ à quibus accipiunt tributum vel cenſum? à filiis ſuis, an ab alienis?

25 Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Jeſus: Ergo liberi ſunt filij.

26 Ut autem non ſcandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum piſcem, qui primus aſcenderit, tolle: & aperto ore ejus, invenies ſtaterem: illum ſumens, da eis pro me, & te.

CAPUT XVIII.

Propoſito parvulo docet quiſnam major ſit in regno cælorum, & quàm ſit à puſillorum ſcandalo cavendum: quomodo frater in nos peccans debeat corripi, & Eccleſiam non audiens pro ethnico haberi, poteſtate ligandi atque ſolvendi diſcipulis tradita: docet etiam, quàm ſit apud Deum efficax duorum petitio, ſibi conſentientium, & quoties fratri in nos peccanti ſit ignoſcendum, accommodata ad hoc parabola de rege rationem cum ſervis ſuis ineunte.

A

Mar.9.e.33. Luc.9.f.46.

1 IN illa hora acceſſerunt diſcipuli ad Jeſum, dicentes: Quis, putas, major eſt in regno cælorum?

Inf.19.b.14.

2 * Et advocans Jeſus parvulum, ſtatuit eum in medio eorum,

1.Cor.14.d.20.

3 Et dixit: Amen dico vobis, niſi converſi fueritis, & * efficiamini ſicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum.

4 Quicumque ergo humiliaverit ſe ſicut parvulus iſte, hic eſt major in regno cælorum.

5 Et qui ſuſceperit unum parvulum talem in nomine meo, me ſuſcipit.

Mar.9.f.41. Luc.17.a.2.

6 * Qui autem ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis, qui in me credunt, expedit ei ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris.

7 Væ mundo à ſcandalis. Neceſſe eſt enim ut veniant ſcandala: verumtamen væ homini illi, per quem ſcandalum venit.

B

Sup.5.e.30. Mar.9.g.42.

8 * Si autem manus tua, vel pes tuus ſcandalizat te; abſcide eum, & projice abs te: bonum tibi eſt ad vitam ingredi debilem vel claudum, quàm duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum.

9 Et ſi oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te: bonum tibi eſt cum uno oculo in vitam intrare, quàm duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.

Pſ.33.b.8.

10 Videte ne contemnatis unum ex his puſillis: dico enim vobis, * quia angeli eorum in cælis ſemper vident faciem patris mei, qui in cælis eſt.

Luc.19.b.10.

11 * Venit enim filius hominis ſalvare quod perierat.

Luc.15.e.4.

12 * Quid vobis videtur? ſi fuerint alicui centum oves, & erraverit una ex eis: nonne relinquit nonaginta novem in montibus, & vadit quærere eam quæ erravit?

13 Et ſi contigerit ut inveniat eam: Amen dico vobis, quia gaudet ſuper eam magis quàm ſuper nonaginta novem, quæ non erraverunt.

14 Sic non eſt voluntas ante Patrem veſtrum, qui in cælis eſt, ut pereat unus de puſillis iſtis.

Lev.19.c.17. Eccli.19.b.13. Luc.17.a.3.

15 * Si autem peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipſum ſolum. ſi te audierit, lucratus eris fratrem tuum.

Jac.5.d.19.

16 Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum, vel duos, * ut in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum.

C

Deut.19.d.15. Joan.8.b.17. 2.Cor.13.a.1. Heb.10.e.28.

17 * Quòd ſi non audierit eos: dic eccleſiæ. ſi autem eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus.

1.Cor.5.c.9. 2.Theſ.3.d.14.

18 * Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo: & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo.

Joan.20.f.23.

19 Iterùm dico vobis, quia ſi duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re quamcumque petierint, fiet illis à patre meo, qui in cælis eſt.

20 Ubi enim ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.

Luc.17.a.4.

21 Tunc accedens Petrus ad eum, dixit: * Domine quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? uſque ſepties?

22 Dicit illi Jeſus: Non dico tibi uſque ſepties; ſed uſque ſeptuagies ſepties.

23 Ideò aſſimilatum eſt regnum cælorum homini regi, qui voluit rationē ponere cum ſervis ſuis.

24 Et cùm cœpiſſet rationem ponere, oblatus eſt ei unus, qui debebat ei decem millia talenta.

25 Cùm autem non haberet unde redderet, juſſit eum dominus ejus vænumdari, & uxorem ejus, & filios, & omnia quæ habebat, & reddi.

D

26 Procidens autem ſervus ille, orabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddā tibi.

27 Miſertus autem dominus ſervi illius, dimiſit eum, & debitum dimiſit ei.

28 Egreſſus autem ſervus ille, invenit unum de conſervis ſuis, qui debebat ei centum denarios: & tenens ſuffocabat eum, dicens: Redde quod debes.

29 Et

Digitized by Google

29 Et procidens conſervus ejus, rogabat eum, di-
cens: Patientiam habe in me, & omnia reddã tibi.
30 Ille autem noluit: ſed abiit, & miſit eum in
carcerem, donec redderet debitum.
31 Videntes autem conſervi ejus quæ fiebant,
contriſtati ſunt valdè: & venerunt, & narrave-
runt domino ſuo omnia quæ facta fuerant.
32 Tunc vocavit illum dominus ſuus: & ait
illi: Serve nequam, omne debitum dimiſi tibi
quoniam rogaſti me:
33 Nónne ergo oportuit & te miſereri con-
ſervi tui, ſicut & ego tui miſertus ſum?
34 Et iratus dominus ejus tradidit eum torto-
ribus, quoaduſque redderet univerſum debitum.
35 Sic & Pater meus cæleſtis faciet vobis, ſi
non remiſeritis unuſquiſque fratri ſuo de cordibus
veſtris.

Caput XIX.

Matrimonium docet ex ſua inſtitutione eſſe indiſſolubile, nec uxorem extra cauſam fornicationis poſſe dimitti: inter varios eunuchos laudat illos qui ſe caſtrarunt propter regnum cælorũ: parvulis manus imponit: adoleſcens qui omnia ſe ſervaſſe præcepta dicebat, audito Chriſti conſilio de omnibus vendendis abit triſtis: difficile ergo aſſerit divitem intrare regnum cælorum, & quid illis præmij ſit qui omnibus relictis ipſum ſequuntur.

A 1 ET factum eſt, cùm conſummaſſet Jeſus ſer-
* Marc. 10. a. 1. mones iſtos, migravit à Galilæa, & * venit
in fines Judææ trans Jordanem,
2 Et ſecutæ ſunt eum turbæ multæ, & curavit
eos ibi.
* Marc. 10. a. 2. 3 * Et acceſſerunt ad eum Phariſæi tentantes
eum, & dicentes: Si licet homini dimittere uxo-
rem ſuam, quacumque ex cauſa?
4 Qui reſpondens, ait eis: Non legiſtis, quia
* Gen. 1. d. 27. * qui fecit hominem ab initio, maſculum & femi-
nam fecit eos? & dixit:
* Gen. 2. d. 24. 5 * Propter hoc dimittet homo patrem & ma-
1. Cor. 6. d. 16. trem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in
Epheſ. 5. f. 31. carne una.
6 Itaque jam non ſunt duo, ſed una caro. Quod
ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet.
* Deut. 24. a. 1. 7 Dicunt illi: * Quid ergo Moyſes mandavit
dare libellum repudij, & dimittere?
B 8 Ait illis: Quoniam Moyſes ad duritiam cor-
dis veſtri permiſit vobis dimittere uxores veſtras:
ab initio autem non fuit ſic.
* Sup. 5. e. 32. 9 * Dico autem vobis, quia quicumque dimiſerit
Marc. 10. b. 11. uxorem ſuam, niſi ob fornicationem, & aliam du-
Luc. 16. e. 18. xerit, mœchatur: & qui dimiſſã duxerit, mœchatur.
1. Cor. 7. b. 10. 10 Dicunt ei diſcipuli ejus: Si ita eſt cauſa ho-
minis cum uxore, non expedit nubere.
11 Qui dixit illis: Non omnes capiunt verbum
iſtud, ſed quibus datum eſt.
12 Sunt enim eunuchi, qui de matris utero ſic
nati ſunt: & ſunt eunuchi, qui facti ſunt ab homi-
nibus: & ſunt eunuchi, qui ſeipſos caſtraverunt
propter regnum cælorũ. Qui poteſt capere, capiat.
* Marc. 10. b. 13. 13 * Tunc oblati ſunt ei parvuli, ut manus eis im-
Luc. 18. c. 15. poneret, & oraret. Diſcipuli autẽ increpabant eos.
14 Jeſus verò ait eis: * Sinite parvulos, & nolite
* Sup. 18. a. 3. eos prohibere ad me venire: talium eſt enim re-
gnum cælorum.
15 Et cùm impoſuiſſet eis manus, abiit inde.
* Mar. 10. b. 17. 16 * Et ecce unus accedens, ait illi: Magiſter bo-
Luc. 18. d. 18. ne, quid boni faciam ut habeam vitam æternam?
17 Qui dixit ei. Quid me interrogas de bono?
Unus eſt bonus Deus. Si autem vis ad vitam ingre-
di, ſerva mandata.
18 Dicit illi: Quæ? Jeſus autem dixit: * Non ho- C
micidium facies: Non adulterabis: Non facies * Exod. 20. c. 13.
furtum: Non falſum teſtimonium dices:
19 Honora patrem tuum, & matrem tuam: &,
diliges proximum tuum ſicut teipſum.
20 Dicit illi adoleſcens: omnia hæc cuſtodivi
à juventute mea, quid adhuc mihi deeſt?
21 Ait illi Jeſus: Si vis perfectus eſſe, vade, ven-
de quæ habes, & da pauperibus, & habebis the-
ſaurum in cælo: & veni, ſequere me.
22 Cùm audiſſet autem adoleſcens verbum, abiit
triſtis: erat enim habens multas poſſeſſiones.
23 Jeſus autem dixit diſcipulis ſuis: Amen dico
vobis, quia dives difficilè intrabit in regnum
cælorum.
24 Et iterùm dico vobis: Facilius eſt camelum
per foramen acus tranſire, quàm divitem intrare
in regnum cælorum.
25 Auditis autem his, diſcipuli mirabantur val- D
dè, dicentes: Quis ergo poterit ſalvus eſſe?
26 Aſpiciens autem Jeſus, dixit illis: Apud
homines hoc impoſſibile eſt: apud Deum autem
omnia poſſibilia ſunt.
27 Tunc reſpondens Petrus, dixit ei: Ecce nos
reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te: quid ergo
erit nobis?
28 Jeſus autem dixit illis: Amen dico vobis,
quòd vos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione,
cùm ſederit Filius hominis in ſede majeſtatis ſuæ,
ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, judicantes
duodecim tribus Iſraël.
29 Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres,
aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem,
aut filios, aut agros, propter nomen meum, centu-
plum accipiet, & vitam æternam poſſidebit.
30 * Multi autem erunt primi noviſſimi, & * Inf. 20. b. 16.
noviſſimi primi. Mar. 10. c. 31. Luc. 13. f. 30.

Caput XX.

Parabolam proponit de operariis in vineam conductis, quorum ultimis idem datur denarius cum primis: Jeſus diſcipulis paſſionem ac reſurrectionem ſuam prædicit; & occaſione ambitionis filiorum Zebedæi docet diſcipulos, quòd non poteſtate & oſtenſione dominij, ſed officio miniſterij debeant eſſe majores: egrediens verò Jericho duos cæcos illuminat.

1 SImile eſt regnum cælorum homini patrifami- A
lias, qui exiit primo manè conducere opera-
rios in vineam ſuam.
2 Conventione autem facta cum operariis ex
denario diurno, miſit eos in vineam ſuam.
3 Et egreſſus circa horam tertiam, vidit alios
ſtantes in foro otioſos,
4 Et dixit illis: Ite & vos in vineam meam, &
quod juſtum fuerit dabo vobis.
5 Illi autem abierunt. Iterùm autem exiit circa
ſextam & nonam horam: & fecit ſimiliter.
6 Circa undecimam verò exiit, & invenit alios
ſtantes, & dicit illis: Quid hîc ſtatis tota die otioſi?
7 Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit. Dicit
illis: Ite & vos in vineam meam.
8 Cum ſerò autem factum eſſet, dicit dominus
vineæ procuratori ſuo: Voca operarios, & redde il-
lis mercedẽ, incipiens à noviſſimis uſq; ad primos.

Digitized by Google

B 9 Cùm veniſſent ergo qui circa undecimam ho-
ram venerant, acceperunt ſingulos denarios.
10 Venientes autem & primi, arbitrati ſunt
quòd plus eſſent accepturi : acceperunt autem &
ipſi ſingulos denarios.
11 Et accipientes murmurabant adverſus pa-
tremfamilias,
12 Dicentes : Hi noviſſimi una hora fecerunt,
& pares illos nobis feciſti, qui portavimus pondus
diei, & æſtus.
13 At ille reſpondens uni eorum, dixit : Amice
non facio tibi injuriam : nónne ex denario con-
veniſti mecum ?
14 Tolle quod tuum eſt, & vade : volo autem
& huic noviſſimo dare ſicut & tibi.
15 Aut non licet mihi quod volo, facere ? an
oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum ?
* Sup.19. d. 30. 16 * Sic erunt noviſſimi primi, & primi noviſ-
Mar.10. c. 31. ſimi. multi enim ſunt vocati, pauci verò electi.
Luc. 13. f. 30. 17 * Et aſcendens Jeſus Jeroſolymam, aſſumpſit
* Mar. duodecim diſcipulos ſecretò, & ait illis.
10. c.32. 18 Ecce aſcendimus Jeroſolymam, & filius ho-
Luc.18. minis tradetur principibus ſacerdotum, & Scribis,
f. 31. & condemnabunt eum morte,
C 19 Et tradent eum Gentibus ad illudendum, &
flagellandũ, & crucifigendũ, & tertia die reſurget.
* Mar. 20 * Tunc acceſſit ad eum mater filiorum Zebe-
10. c.35. dæi cum filiis ſuis, adorans & petens aliquid ab eo.
21 Qui dixit ei : Quid vis? Ait illi : Dic ut
ſedeant hi duo filij mei, unus ad dexteram tuam,
& unus ad ſiniſtram, in regno tuo.
22 Reſpondens autem Jeſus, dixit : Neſcitis
quid petatis. Poteſtis bibere calicem, quem ego
bibiturus ſum ? Dicunt ei : Poſſumus.
23 Ait illis : Calicem quidem meum bibetis :
ſedere autem ad dexteram meam vel ſiniſtram,
non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt
à Patre meo.
24 Et audientes decem, indignati ſunt de duo-
bus fratribus.
* Mar. 10. f.41. 25 * Jeſus autem vocavit eos ad ſe, & ait : Scitis
* Luc. quia principes gentium dominantur eorum : &
22. c.25. qui majores ſunt, poteſtatem exercent in eos.
26 Non ita erit inter vos : ſed quicumque vo-
luerit inter vos major fieri, ſit veſter miniſter :
D 27 Et qui voluerit inter vos primus eſſe, erit
veſter ſervus.
* Phil.2. 28 * Sicut filius hominis non venit miniſtrari,
a.7. ſed miniſtrare, & dare animam ſuam, redemptio-
nem pro multis.
* Marc. 29 * Et egredientibus illis ab Jerico, ſecuta eſt
10.g.46. Luc.18. eum turba multa :
f.35. 30 Et ecce duo cæci ſedentes ſecus viam, au-
dierunt quia Jeſus tranſiret : & clamaverunt,
dicentes : Domine miſerere noſtri, fili David.
31 Turba autem increpabat eos ut tacerent.
At illi magis clamabant, dicentes : Domine, mi-
ſerere noſtri, fili David.
32 Et ſtetit Jeſus, & vocavit eos, & ait : Quid
vultis ut faciam vobis ?
33 Dicunt illi : Domine, ut aperiantur oculi
noſtri.
34 Miſertus autem eorum Ieſus, tetigit oculos
eorum. Et confeſtim viderunt, & ſecuti ſunt eum.

CAPUT XXI.

Jeſus ſuper aſinam Jeruſalem cum triumpho ingreſſus, negotiatores de templo ejicit, & Phariſæis de triumpho indignantibus reſpondet : diſcipulis autem de ficulnea Chriſti verbo arefacta mirantibus, declarat fidei efficaciam : interrogationem de ſua poteſtate retundit quæſtione de Joannis baptiſmo: & ex parabolis de homine duos filios habente, & de patrefamilias, cujus vinitores poſt alios ſervos, etiam filium vineæ heredem occiderunt, prædicit regnum Dei à Judæis ad Gentes transferendũ.

1 ET cùm appropinquaſſent Jeroſolymis, & ve- A
niſſent Bethphage ad Montem oliveti : tunc Marc.11 a.1.
Jeſus miſit duos diſcipulos, Luc. 19. c. 29.
2 Dicens eis : Ite in caſtellum, quod contra vos
eſt, & ſtatim invenietis aſinam alligatam, & pul-
lum cum ea : ſolvite, & adducite mihi :
3 Et ſi quis vobis aliquid dixerit, dicite quia Do-
minus his opus habet: & confeſtim dimittet eos.
4 Hoc autem totum factum eſt, ut adimpleretur
quod dictum eſt per Prophetam dicentem :
5 * Dicite filiæ Sion : Ecce Rex tuus venit ti- * Iſa.62. d. 11.
bi manſuetus, ſedens ſuper aſinam, & pullum fi- Zach.9. b.9.
lium ſubjugalis. Joan.12.
6 Euntes autem diſcipuli fecerunt ſicut præce- c.15.
pit illis Jeſus.
7 Et adduxerunt aſinam, & pullum : & impo-
ſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua, & eum deſuper
ſedere fecerunt.
8 Plurima autem turba ſtraverunt veſtimenta
ſua in via : alij autem cædebant ramos de arbori-
bus, & ſternebant in via :
9 Turbæ autem, quæ præcedebant, & quæ ſe-
quebantur, clamabant, dicentes : Hoſanna filio
David : * benedictus, qui venit in nomine Do- * Pſ.117 d. 26.
mini : hoſanna in altiſſimis. Marc.
10 Et cùm intraſſet Jeroſolimam, commota eſt 11.b.10. Luc.19.
univerſa civitas, dicens : Quis eſt hic ? f. 38.
11 Populi autem dicebant : Hic eſt Jeſus pro- B
pheta à Nazareth Galilææ.
12 * Et intravit Jeſus in templum Dei, & eji- * Marc. 11.b.15.
ciebat omnes vendentes & ementes in templo; & Luc.19. g. 45.
menſas numulariorum, & cathedras vendentium Joan.2.
columbas evertit : c.14.
13 Et dicit eis : Scriptum eſt : * Domus mea * Iſa.56. c.7.
domus orationis vocabitur : vos autem feciſtis il- Jer.7. b. 11.
lam ſpeluncam latronum. Luc.19.
14 Et acceſſerunt ad eum cæci, & claudi in g.46.
templo : & ſanavit eos.
15 Videntes autem principes ſacerdotum, &
Scribæ mirabilia, quæ fecit, & pueros clamantes
in templo, & dicentes : Hoſanna filio David : in-
dignati ſunt,
16 Et dixerunt ei : Audis quid iſti dicunt? Jeſus
autem dixit eis: Utique. numquam legiſtis: * Quia * Pſ.8.
ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem? a. 3.
17 Et relictis illis, abiit foras extra Civitatem
in Bethaniam, ibíque manſit.
18 Manè autem revertens in Civitatem, eſuriit:
19 * Et videns fici arborem unam ſecus viam, * Mar.
venit ad eam : & nihil invenit in ea niſi folia tan- 11.b.13
tùm, & ait illi : Numquam ex te fructus naſcatur
in ſempiternum. Et arefacta eſt continuò ficul-
nea.
20 * Et videntes diſcipuli, mirati ſunt, dicen- * Mar.
tes : Quomodo continuò aruit ? 11.c.20.
21 Reſpondens autem Jeſus, ait eis : Amen dico
vobis,

Digitized by Google

vobis, ſi habueritis fidem, & non hæſitaveritis, non ſolùm de ficulnea facietis, ſed & ſi monti huic dixeritis, Tolle, & jacta te in mare, fiet.

*Sup. 7. b. 7. Marc. 11. c. 24. 1. Joan. 3. d. 22.

22 * Et omnia quæcumque petieritis in oratione credentes, accipietis.

* Marc. 11. d. 28. Luc. 20. a. 2.

23 Et cùm veniſſet in templum, acceſſerunt ad eum docentem, principes ſacerdotum, & ſeniores populi, dicentes: * In qua poteſtate hæc facis? Et quis tibi dedit hanc poteſtatem?

24 Reſpondens Jeſus dixit eis: Interrogabo vos & ego unum ſermonem: quem ſi dixeritis mihi, & ego vobis dicam in qua poteſtate hæc facio.

C

25 Baptiſmus Joannis unde erat? è cælo, an ex hominibus? At illi cogitabant inter ſe, dicentes:

*Sup. 14. a. 5.

26 Si dixerimus, è cælo, dicet nobis: Quare ergo non credidiſtis illi: Si autem dixerimus, ex hominibus, timemus turbam: * omnes enim habebant Joannem ſicut prophetam.

27 Et reſpondentes Jeſu, dixerunt: Neſcimus. Ait illis & ipſe: Nec ego dico vobis in qua poteſtate hæc facio.

28 Quid autem vobis videtur? Homo quidam habebat duos filios, & accedens ad primum, dixit: Fili, vade hodie, operare in vinea mea.

29 Ille autem reſpondens, ait: Nolo. Poſteà autem pœnitentia motus abiit.

30 Accedens autem ad alterum, dixit ſimiliter. At ille reſpondens, ait: Eo, domine, & non ivit.

31 Quis ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt ei: Primus. Dicit illis Jeſus: Amen dico vobis, quia publicani, & meretrices præcedent vos in regnum Dei.

32 Venit enim ad vos Joannes in via juſtitiæ, & non credidiſtis ei: publicani autem, & meretrices crediderunt ei: vos autem videntes nec pœnitentiam habuiſtis poſteà, ut crederetis ei.

D

* Iſa. 5. a. 1. Jerem. 2. c. 21. Mar. 12. a. 1. Luc. 20. b. 9.

33 Aliam parabolam audite: * Homo erat paterfamilias, qui plantavit vineam, & ſepem circumdedit ei, & fodit in ea torcular, & ædificavit turrim, & locavit eam agricolis, & peregrè profectus eſt.

34 Cùm autem tempus fructuum appropinquaſſet, miſit ſervos ſuos ad agricolas, ut acciperent fructus ejus.

35 Et agricolæ, apprehenſis ſervis ejus, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium verò lapidaverunt.

36 Iterùm miſit alios ſervos plures prioribus, & fecerunt illis ſimiliter.

37 Noviſſimè autem miſit ad eos filium ſuum, dicens: Verebuntur filium meum.

* Inf. 26. a. 3. 27. a. 1. Joan. 11. f. 58.

38 Agricolæ autem videntes filium, dixerunt intra ſe: * Hic eſt hæres; venite, occidamus eum, & habebimus hereditatem ejus.

39 Et apprehenſum eum ejecerunt extra vineam, & occiderunt.

40 Cùm ergo venerit dominus vineæ, quid faciet agricolis illis?

41 Aiunt illi: Malos malè perdet; & vineam ſuam locabit aliis agricolis, qui reddant ei fructum temporibus ſuis.

*Pſ. 117. c. 22. Act. 4. b. 11. Rom. 9. g. 33. 1. Pet. 2. b. 7.

42 Dicit illis Jeſus: Numquam legiſtis in Scripturis: * Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli? A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris?

43 Ideò dico vobis, quia auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus ejus.

44 Et qui ceciderit ſuper lapidem iſtum, confringetur: ſuper quem verò ceciderit, conteret eũ.

45 Et cùm audiſſent principes ſacerdotum & Phariſæi parabolas ejus, cognoverunt quòd de ipſis diceret.

46 Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas: quoniam ſicut prophetam eum habebant.

CAPUT XXII.

Parabola de rege qui fecit nuptias filio ſuo, in quibus diſcumbens abſque veſte nuptiali in tenebras ejicitur exteriores: tentatur Jeſus à Phariſæis ſuper cenſu dando Cæſari, & à Sadducæis ſuper reſurrectione, quorum redarguit inſcitiam, mortuorum evincens reſurrectionem: rurſúmque à legis doctore tentatur ſuper magno legis mandato: viciſſim quoque interrogat Phariſæos, cujus filius ſit Chriſtus.

A

1 ET reſpondens Jeſus, dixit iterùm in parabolis eis, dicens:

* Luc. 14. d. 6. Apoc. 19. b. 9.

2 * Simile factum eſt regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio ſuo.

3 Et miſit ſervos ſuos vocare invitatos ad nuptias, & nolebant venire.

4 Iterùm miſit alios ſervos, dicens: Dicite invitatis: Ecce prãdium meum paravi, tauri mei & altilia occiſa ſunt, & omnia parata: venite ad nuptias.

5 Illi autem neglexerunt: & abierunt, alius in villam ſuam, alius verò ad negotiationem ſuam:

6 Reliqui verò tenuerunt ſervos ejus, & contumeliis affectos occiderunt.

7 Rex autem cùm audiſſet, iratus eſt: & miſſis exercitibus ſuis, perdidit homicidas illos, & civitatem illorum ſuccendit.

8 Tunc ait ſervis ſuis: Nuptiæ quidem paratæ ſunt, ſed qui invitati erant, non fuerunt digni.

9 Ite ergo ad exitus viarum, & quoſcumque inveneritis, vocate ad nuptias.

B

10 Et egreſſi ſervi ejus in vias, congregaverunt omnes quos invenerunt, malos & bonos: & impletæ ſunt nuptiæ diſcumbentium.

11 Intravit autem rex ut videret diſcumbentes, & vidit ibi hominem non veſtitum veſte nuptiali.

12 Et ait illi: Amice, quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem? At ille obmutuit.

*Sup. 8. b. 12. 13. f. 42. Inf. 25. c. 30.

13 Tunc dixit rex miniſtris: * Ligatis manibus, & pedibus ejus, mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & ſtridor dentium.

14 Multi enim ſunt vocati, pauci verò electi.

*Marc. 12. c. 13. Luc. 20. d. 20.

15 * Tunc abeuntes Phariſæi, conſilium inierunt ut caperent eum in ſermone.

16 Et mittunt ei diſcipulos ſuos cum Herodianis dicentes: Magiſter, ſcimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non eſt tibi cura de aliquo: non enim reſpicis perſonam hominum:

17 Dic ergo nobis quid tibi videtur, licet cenſum dare Cæſari, an non?

18 Cognita autem Jeſus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ?

19 Oſtendite mihi numiſma cenſus. At illi obtulerunt ei denarium.

20 Et ait illis Jeſus: Cujus eſt imago hæc, & ſuperſcriptio?

* Rom. 13. b. 7.

21 Dicunt ei: Cæſaris. Tunc ait illis: * Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo.

22 Et audientes mirati ſunt, & relicto eo abierũt.

C

Act. 23. b. 6.

23 In illo die acceſſerunt ad eum Sadducæi, qui dicunt * non eſſe reſurrectionem: & interrogaverunt eum,

** Deut. 25. b. 6. * Mar. 12. c. 19. Luc. 20. e. 28.*

24 Dicentes: Magiſter, Moyſes dixit: * Si quis mortuus fuerit non habens filium, ut ducat frater ejus uxorem illius, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo.

25 Erant autem apud nos ſeptem fratres, & primus, uxore ducta, defunctus eſt: & non habens ſemen, reliquit uxorem ſuam fratri ſuo.

26 Similiter ſecundus, & tertius, uſque ad ſeptimum.

27 Noviſſimè autem omnium & mulier defuncta eſt.

28 In reſurrectione ergo cujus erit de ſeptem uxor? omnes enim habuerunt eam.

29 Reſpondens autem Jeſus, ait illis: Erratis, neſcientes Scripturas, neque virtutem Dei.

30 In reſurrectione enim neque nubent, neque nubentur: ſed erunt ſicut angeli Dei in cælo.

D

31 De reſurrectione autem mortuorum non legiſtis quod dictum eſt à Deo dicente vobis:

** Exod. 3. b. 6.*

32 * Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob? Non eſt Deus mortuorum, ſed viventium.

33 Et audientes turbæ mirabãtur in doctrina ejus.

34 Phariſæi autem audientes quòd ſilentium impoſuiſſet Sadducæis, convenerunt in unum:

** Marc. 12. c. 28. Luc. 10. e. 25. * Deut. 6. a. 5.*

35 * Et interrogavit eum unus ex eis legis doctor, tentans eum:

36 Magiſter, quod eſt mandatũ magnũ in Lege?

37 Ait illi Jeſus: * Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua.

38 Hoc eſt maximum, & primum mandatum.

** Lev. 19. d. 18. Mar. 12. d. 31.*

39 Secundum autem ſimile eſt huic: * Diliges proximum tuum, ſicut teipſum.

40 In his duobus mandatis univerſa lex pendet, & prophetæ.

41 Congregatis autem phariſæis, interrogavit eos Jeſus,

42 Dicens: Quid vobis videtur de Chriſto? cujus filius eſt? Dicunt ei: David.

** Luc. 20. f. 41.*

43 Ait illis: * Quomodo ergo David in ſpiritu vocat eum Dominum, dicens:

** Pſ. 109. a. 1.*

44 * Dixit Dominus Domino meo: ſede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum?

45 Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius ejus eſt?

46 Et nemo poterat ei reſpondere verbum: neque auſus fuit quiſquam ex illa die eum ampliùs interrogare.

CAPUT XXIII.

Scribis & Phariſæis ſuper cathedram Moyſi ſedentibus præcipit Jeſus obedire, ipſorum autem opera non imitari, retegens ipſorum hypocriſim & ambitionem, diſcipulos verò contrariam docens humilitatem: deinde multiplex væ illis ob hypocriſim ac reliquas ſuas iniquitates interminatur, prædicens eos patrum ſuorum menſuram in juſtorum perſecutionibus impleturos, ac Jeruſalem deſerendam.

A

1 TUnc Jeſus locutus eſt ad turbas, & ad diſcipulos ſuos,

** 2. Eſ. 8. a. 4.*

2 Dicens: Super cathedram Moyſi ſederunt * Scribæ, & Phariſæi.

3 Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, ſervate, & facite: ſecundùm opera verò eorum nolite facere: dicunt enim, & non faciunt.

4 * Alligant enim onera gravia, & importabilia, & imponunt in humeros hominum: digito autem ſuo nolunt ea movere. ** Luc. 11. f. 46. Act. 15. b. 10.*

5 Omnia verò opera ſua faciunt ut videantur ab hominibus: * dilatant enim phylacteria ſua, & magnificant fimbrias. ** Deut. 6. b. 8. 22. b. 12. Num. 15. d. 38.*

6 * Amant autem primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in ſynagogis,

7 Et ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi.

8 * Vos autem nolite vocari Rabbi: unus eſt enim Magiſter veſter, omnes autem vos fratres eſtis. ** Marc. 12. d. 39. Luc. 11. f. 43. 20. g. 46.*

9 * Et patrem nolite vocare vobis ſuper terram: unus eſt enim Pater veſter, qui in cælis eſt. ** Jac. 3. a. 1.*

10 Nec vocemini magiſtri: quia Magiſter veſter unus eſt, Chriſtus. ** Mal. 1. b. 6.*

11 Qui major eſt veſtrûm, erit miniſter veſter.

12 * Qui autem ſe exaltaverit, humiliabitur: & qui ſe humiliaverit, exaltabitur. B ** Luc. 14. b. 11. 18. c. 14.*

13 Væ autem vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia clauditis regnum cælorum ante homines. vos enim non intratis, nec introëuntes ſinitis intrare.

14 Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: * quia comeditis domos viduarum, orationes longas orantes: propter hoc amplius accipietis judicium. ** Mar. 12. d. 40. Luc. 20. g. 47.*

15 Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia circuitis mare & aridam, ut faciatis unum proſelytum: & cùm fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quàm vos.

16 Væ vobis duces cæci, qui dicitis: Quicumque juraverit per templum, nihil eſt: qui autem juraverit in auro templi, debet.

17 Stulti, & cæci: Quid enim majus eſt, aurum, an templum, quod ſanctificat aurum?

18 Et quicumque juraverit in altari, nihil eſt: quicumque autem juraverit in dono, quod eſt ſuper illud, debet.

19 Cæci: Quid enim majus eſt, donum, an altare, quod ſanctificat donum?

20 Qui ergo jurat in altari, jurat in eo, & in omnibus quæ ſuper illud ſunt. C

21 Et quicumque juraverit in templo, jurat in illo, & in eo qui habitat in ipſo:

22 Et qui jurat in cælo, jurat in throno Dei, & in eo qui ſedet ſuper eum.

23 * Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: qui decimatis mentham, & anethum, & cyminum, & reliquiſtis quæ graviora ſunt legis, & judicium, & miſericordiam, & fidem. hæc oportuit facere; & illa non omittere. ** Luc. 11. f. 42.*

24 Duces cæci, excolantes culicem, camelum autem glutientes.

25 Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, quia mundatis quod deforis eſt calicis & paropſidis: intus autem pleni eſtis rapina, & immunditia.

26 Phariſæe cæce, munda priùs, quod intus eſt calicis & paropſidis, ut fiat id, quod deforis eſt, mundum.

27 Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia ſimiles

Digitized by Google

ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis, quæ aforis parent
hominibus ſpecioſa, intus verò plena ſunt oſſibus
mortuorum, & omni ſpurcitia:
28 Sic & vos aforis quidem paretis hominibus
juſti: intus autẽ pleni eſtis hypocriſi, & iniquitate.
29 Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ,
qui ædificatis ſepulchra prophetarum, & ornatis
monumenta juſtorum,
30 Et dicitis: Si fuiſſemus in diebus patrum
noſtrorum, non eſſemus ſocij eorum in ſanguine
prophetarum.
D 31 Itaque teſtimonio eſtis vobiſmetipſis, quia
filij eſtis eorum, qui prophetas occiderunt.
32 Et vos implete menſuram patrum veſtrorũ.
*Sup.3. b.7. 33 * Serpentes genimina viperarum, quomodo
fugietis à judicio gehennæ?
34 Ideò ecce ego mitto ad vos prophetas, &
ſapientes, & ſcribas, & ex illis occidetis, & crucifigetis,
& ex eis flagellabitis in ſynagogis veſtris, &
perſequemini de civitate in civitatem:
35 Ut veniat ſuper vos omnis ſanguis juſtus,
*Gen.4. b.8. qui effuſus eſt ſuper terram, * à ſanguine Abel ju-
Heb.11. a.4. ſti uſque ad ſanguinem * Zachariæ, filij Barachiæ,
*2.Par. 24.f.22. quem occidiſtis inter templum & altare.
36 Amen dico vobis, venient hæc omnia ſuper
generationem iſtam.
*Luc.13. g.34. 37 * Jeruſalem, Jeruſalem, quæ occidis prophetas,
& lapidas eos qui ad te miſſi ſunt, quoties volui
congregare filios tuos, quemadmodum gallina
congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti?
38 Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta.
39 Dico enim vobis, non me videbitis amodò,
donec dicatis: Benedictus, qui venit in nomine
Domini.

CAPUT XXIV.

Prædicit templi everſionem, monétque ut caveant à venturis ſeductoribus: futura prænuntians bella ac perſecutiones: ſurgent pſeudochriſti & pſeudoprophetæ: de adventu filij hominis, præcedentibus ſignis in ſole, luna & ſtellis: omnibus ignotum dicit Chriſtus diem judicij; & de fideli ac malo ſervo; propter quæ docet ſemper eſſe vigilandum.

A 1 ET egreſſus Jeſus de templo, ibat. Et acceſſe-
Mar.13. a.1. runt diſcipuli ejus, ut oſtenderent ei ædifi-
Luc.21. a.5. cationes templi.
2 Ipſe autem reſpondens dixit illis: Videtis
*Luc. 19.g.44. hæc omnia? Amen dico vobis, * non relinquetur
hîc lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur.
3 Sedente autem eo ſuper Montem oliveti,
acceſſerunt ad eum diſcipuli ſecretò: dicentes: Dic
nobis, quando hæc erunt? & quod ſignum adventus
tui, & conſummationis ſæculi?
*Eph.5. b.6. 4 Et reſpondens Jeſus, dixit eis: * Videte ne
Coloſſ.2. c.18. quis vos ſeducat.
5 Multi enim venient in nomine meo, dicentes:
Ego ſum Chriſtus: & multos ſeducent.
6 Audituri enim eſtis prælia, & opiniones præliorum.
Videte ne turbemini. oportet enim hæc
fieri, ſed nondum eſt finis.
7 Conſurget enim gens in gentem, & regnum
in regnum, & erunt peſtilentiæ, & fames, & terræmotus
per loca.
8 Hæc autem omnia initia ſunt dolorum.
*Sup.10. c.17. 9 * Tunc tradent vos in tribulationem, & oc-
Luc.21. c.12. cident vos: & eritis odio omnibus gentibus propter
nomen meum.
10 Et tunc ſcandalizabuntur multi, & invicem Joan. 15. c.10. 16. a.2.
tradent, & odio habebunt invicem.
11 Et multi pſeudoprophetæ ſurgent, & ſedu- B
cent multos.
12 Et quoniam abundavit iniquitas, refrigeſcet
charitas multorum.
13 Qui autem perſeveraverit uſque in finem,
hic ſalvus erit.
14 Et prædicabitur hoc Evangelium regni in
univerſo orbe, in teſtimonium omnibus gentibus:
& tunc veniet conſummatio.
15 * Cùm ergo videritis abominationem deſo- *Mar. 13.b.14.
lationis, quæ dicta eſt à * Daniele propheta, ſtan- Luc.21.
tem in loco ſancto: qui legit, intelligat: d.20.
16 Tunc qui in Judæa ſunt, fugiant ad montes: *Dan 9. g.27.
17 Et qui in tecto, non deſcendat tollere aliquid
de domo ſua:
18 Et qui in agro, non revertatur tollere tunicam
ſuam.
19 Væ autem prægnantibus & nutrientibus in
illis diebus.
20 Orate autem ut non fiat fuga veſtra in hieme,
* vel ſabbato. *Act.1.
21 Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non b.12.
fuit ab initio mundi uſque modò, neque fiet.
22 Et niſi breviati fuiſſent dies illi, non fieret
ſalva omnis caro: ſed propter electos breviabuntur
dies illi.
23 * Tunc ſi quis vobis dixerit: Ecce hîc eſt *Mar.
Chriſtus, aut illic: nolite credere. 13.c.21.
24 Surgent enim pſeudochriſti, & pſeudopro- Luc.17. e.23.
phetæ: & dabunt ſigna magna, & prodigia, ita ut
in errorem inducantur (ſi fieri poteſt) etiam electi.
25 Ecce prædixi vobis.
26 Si ergo dixerint vobis, Ecce in deſerto eſt,
nolite exire; ecce in penetralibus, nolite credere.
27 Sicut enim fulgur exit ab Oriente, & paret
uſque in Occidentem: ita erit & adventus Filij
hominis.
28 * Ubicumque fuerit corpus, illic congrega- *Luc.17.
buntur & aquilæ. g.37.
29 * Statim autem poſt tribulationem dierum C
illorum, ſol obſcurabitur, & luna non dabit lumen *Iſa.13.
ſuum, & ſtellæ cadent de cælo, & virtutes cælo- b.10. Ezec.32.
rum commovebuntur: b.7.
30 Et tunc parebit ſignum filij hominis in cæ- Joel.2. b.10.3.
lo: & tunc plangent omnes tribus terræ: & * vi- c.15.
debunt Filium hominis venientem in nubibus Mar.13.
cæli cum virtute multa, & majeſtate: c.24. Luc.21.
31 * Et mittet angelos ſuos cum tuba, & voce e.25. *Apoc.1.
magna: & congregabunt electos ejus à quattuor b.7.
ventis, à ſummis cælorum uſque ad terminos *1.Cor. 15.g.52.
eorum. 1.Theſ.4.
32 Ab arbore autem fici diſcite parabolam: d.15.
cùm jam ramus ejus tener fuerit, & folia nata, ſcitis
quia propè eſt æſtas:
33 Ita & vos cùm videritis hæc omnia, ſcitote
quia propè eſt in januis.
34 Amen dico vobis, quia non præteribit generatio
hæc, donec omnia hæc fiant.
35 * Cælum & terra tranſibunt, verba autem *Mar.
mea non præteribunt. 13.d.31.
36 De die autem illa & hora nemo ſcit, neque
angeli cælorum, niſi ſolus pater.

Digitized by Google

* Gen.7. b.7. 37 * Sicut autem in diebus Noë, ita erit & ad-
Luc.17. ventus Filij hominis.
f.26. 38 Sicut enim erant in diebus ante diluvium co-
medentes & bibentes, nubentes & nuptui traden-
tes, uſque ad eum diem, quo intravit Noë in arcã,
D 39 Et non cognoverunt donec venit diluvium,
& tulit omnes: ita erit & adventus Filij hominis.
40 Tunc duo erunt in agro: unus aſſumetur,
& unus relinquetur.
41 Duæ molentes in mola: una aſſumetur, &
una relinquetur.
42 Vigilate ergo, quia neſcitis qua hora Do-
minus veſter venturus ſit.
* Mar. 13.d.33. 43 Illud autem ſcitote, * quoniam ſi ſciret pa-
Luc.12. terfamilias qua hora fur venturus eſſet, vigilaret
e.39. utique, & non fineret perfodi domum ſuam.
44 Ideò & vos eſtote parati: quia qua neſcitis
hora Filius hominis venturus eſt.
45 Quis, putas, eſt fidelis ſervus, & prudens,
quem conſtituit dominus ſuus ſuper familiam
ſuam, ut det illis cibum in tempore?
* Apoc. 46 * Beatus ille ſervus, quem cùm venerit do-
16.c.15. minus ejus, invenerit ſic facientem.
47 Amen dico vobis, quoniam ſuper omnia
bona ſua conſtituet eum.
48 Si autem dixerit malus ſervus ille in corde
ſuo: Moram facit dominus meus venire:
49 Et cœperit percutere conſervos ſuos, man-
ducet autem & bibat cum ebrioſis:
50 Veniet dominus ſervi illius, in die qua non
ſperat, & hora qua ignorat:
51 Et dividet eum, partémque ejus ponet cum
* Sup.13. hypocritis, * illic erit fletus, & ſtridor dentium.
f.42. Inf.25. c.30.

Caput XXV.

Parabolas proponit de decem virginibus, ac talentis diſtributis ſervis: quorum dominus peregrè rediens ſingulos præmiat aut punit juxta ipſorum merita: extremum judicium ponit ob oculos, & cauſas præmiationis bonorum, ac punitionis malorum.

A 1 TUnc ſimile erit regnum cælorum decem vir-
ginibus: quæ accipientes lampades ſuas,
exierunt obviàm ſponſo, & ſponſæ.
2 Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quin-
que prudentes:
3 Sed quinque fatuæ, acceptis lampadibus, non
ſumpſerunt oleum ſecum:
4 Prudentes verò acceperunt oleum in vaſis
ſuis cum lampadibus.
5 Moram autem faciente ſponſo, dormitave-
runt omnes & dormierunt.
6 Media autem nocte clamor factus eſt: Ecce
ſponſus venit, exite obviàm ei.
7 Tunc ſurrexerunt omnes virgines illæ, & or-
naverunt lampades ſuas.
8 Fatuæ autem ſapientibus dixerunt: Date
nobis de oleo veſtro: quia lampades noſtræ ex-
tinguuntur.
9 Reſponderunt prudentes, dicens: Ne fortè
non ſufficiat nobis & vobis, ite potiùs ad venden-
tes, & emite vobis.
10 Dum autem irent emere, venit ſponſus: &
quæ paratæ erant, intraverunt cum eo ad nuptias,
& clauſa eſt janua.
11 Noviſſimè verò veniunt & reliquæ virgi-
nes, dicentes: Domine, Domine, aperi nobis.
12 At ille reſpondens ait: Amen dico vobis,
neſcio vos.
13 * Vigilate itaque, quia neſcitis diem, ne- * Marc.
que horam. 13.d.33.
14 * Sicut enim homo peregrè proficiſcens, * Luc.
vocavit ſervos ſuos, & tradidit illis bona ſua. 19.b.12.
15 Et uni dedit quinque talenta, alij autem B
duo, alij verò unum, unicuique ſecundùm pro-
priam virtutem, & profectus eſt ſtatim.
16 Abiit autem qui quinque talenta acceperat,
& operatus eſt in eis, & lucratus eſt alia quinque.
17 Similiter & qui duo acceperat, lucratus eſt
alia duo.
18 Qui autem unum acceperat, abiens fodit in
terram, & abſcondit pecuniam domini ſui.
19 Poſt multum verò temporis venit dominus
ſervorum illorum, & poſuit rationem cum eis.
20 Et accedens qui quinque talenta acceperat,
obtulit alia quinque talenta, dicens: Domine,
quinque talenta tradidiſti mihi, ecce alia quinque
ſuperlucratus ſum.
21 Ait illi dominus ejus: Euge ſerve bone, &
fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa
te conſtituam, intra in gaudium domini tui.
22 Acceſſit autem & qui duo talenta accepe-
rat, & ait: Domine, duo talenta tradidiſti mihi,
ecce alia duo lucratus ſum.
23 Ait illi dominus ejus: Euge ſerve bone, &
fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa
te conſtituam, intra in gaudium domini tui.
24 Accedens autem & qui unum talentum ac-
ceperat, ait: Domine, ſcio quia homo durus es, me-
tis ubi nõ ſeminaſti, & cõgregas ubi non ſparſiſti:
25 Et timens, abii, & abſcondi talentum tuum B
in terra: ecce habes quod tuum eſt.
26 Reſpondens autem dominus ejus, dixit ei:
Serve male, & piger, ſciebas quia meto, ubi non
ſemino, & congrego ubi non ſparſi:
27 Oportuit ergo te committere pecuniam
meam numulariis, & veniens ego recepiſſem uti-
que quod meum eſt cum uſura.
28 Tollite itaque ab eo talentum, & date ei
qui habet decem talenta.
29 * Omni enim habenti dabitur, & abundabit: * Sup.13.
ei autem qui non habet, & quod videtur habere, b.12. Mar.4.
auferetur ab eo. c.25. Luc.8.
30 Et inutilem ſervum ejicite in tenebras ex- c.18.19.
teriores: illic erit fletus, & ſtridor dentium. d.26.
31 Cùm autem venerit Filius hominis in ma-
jeſtate ſua, & omnes angeli cum eo, tunc ſedebit
ſuper ſedem majeſtatis ſuæ:
32 Et congregabuntur ante eum omnes gentes,
& ſeparabit eos ab invicem, ſicut paſtor ſegregat
oves ab hœdis:
33 Et ſtatuet oves quidem à dextris ſuis, hœ-
dos autem à ſiniſtris.
34 Tunc dicet rex his, qui à dextris ejus erunt:
Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum
vobis regnum à conſtitutione mundi. * Iſa.58.
35 * Eſurivi enim, & dediſtis mihi manducare: c.7.
ſitivi, & dediſtis mihi bibere: hoſpes eram, & Ezech.
collegiſtis me: 18.b.7. d.16.
36 Nudus, & cooperuiſtis me: * infirmus, & vi- * Eccli.7.
ſitaſtis me: in carcere eram, & veniſtis ad me. d.39.

37 Tunc

37 Tunc reſpondebunt ei juſti, dicentes: Do-
mine, quando te vidimus eſurientem, & pavimus
te: ſitientem, & dedimus tibi potum?
D 38 Quando autem te vidimus hoſpitem, &
collegimus te: aut nudum, & cooperuimus te?
39 Aut quando te vidimus infirmum, aut in
carcere, & venimus ad te?
40 Et reſpondens rex, dicet illis: Amen dico
vobis, quamdiu feciſtis uni ex his fratribus meis
minimis, mihi feciſtis.
* Pſal.6. b.9. Sup.7. c.23. Luc.13. f.27.
41 Tunc dicet & his, qui à ſiniſtris erunt: *
Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui
paratus eſt diabolo, & angelis ejus.
42 Eſurivi enim, & non dediſtis mihi mandu-
care: ſitivi, & non dediſtis mihi potum:
43 Hoſpes eram, & non collegiſtis me: nudus,
& non cooperuiſtis me: infirmus, & in carcere,
& non viſitaſtis me.
44 Tunc reſpondebunt ei & ipſi, dicentes:
Domine, quando te vidimus eſurientem, aut ſi-
tientem, aut hoſpitem, aut nudum, aut infirmum,
aut in carcere, & non miniſtravimus tibi?
45 Tunc reſpondebit illis, dicens: Amen dico
vobis: Quamdiu non feciſtis uni de minoribus
his, nec mihi feciſtis.
* Dan.12. a.2. Joan.5. e.29.
46 * Et ibunt hi in ſupplicium æternum, juſti
autem in vitam æternam.

CAPUT XXVI.

Conſultant principes ſacerdotum de occidendo Jeſu: qui unguento pretioſo à muliere perfunditur, murmurantibus diſcipulis: venditur à Juda, de cujus proditione diſcipulis in cœna loquitur, in qua panem in corpus ſuum, & vinum in ſanguinem conſecrata tradit diſcipulis: prædicit omnes ſcandalizandos, trinámque Petri negationem: & poſt trinam orationem capitur à Judæis; quorum uni Petrus abſcidit auriculam; diſcipulis fugientibus, coram Caipha à falſis teſtibus accuſatus, mortiſque reus judicatus, conſpuitur ac cæditur, & ter à Petro negatur.

A 1 ET factum eſt: cùm conſummaſſet Jeſus ſer-
mones hos omnes, dixit diſcipulis ſuis:
* Mar. 14.a.1. Luc.22. a.1.
2 * Scitis quia poſt biduum Paſcha fiet, & Fi-
lius hominis tradetur ut crucifigatur.
3 Tunc congregati ſunt principes ſacerdotum,
& ſeniores populi, in atrium principis ſacerdo-
tum, qui dicebatur Caïphas:
4 Et conſilium fecerunt ut Jeſum dolo tenerent,
& occiderent.
5 Dicebant autem: Non in die feſto, ne fortè
tumultus fieret in populo.
6 Cùm autem Jeſus eſſet in Bethania in domo
Simonis leproſi,
* Mar. 14.a.3. Joan. 11. a.2. 12. a.3.
7 Acceſſit ad eum mulier habens alabaſtrum
unguenti pretioſi, & * effudit ſuper caput ipſius
recumbentis.
8 Videntes autem diſcipuli, indignati ſunt di-
centes: Ut quid perditio hæc?
9 Potuit enim iſtud venumdari multo, & dari
pauperibus.
10 Sciens autem Jeſus, ait illis: Quid moleſti
eſtis huic mulieri? opus enim bonum operata eſt
in me.
11 Nam ſemper pauperes habetis vobiſcum:
me autem non ſemper habetis.
12 Mittens enim hæc unguentum hoc in cor-
pus meum, ad ſepeliendum me fecit.
13 Amen dico vobis, ubicumque prædicatum
fuerit hoc Evangelium in toto mundo, dicetur &
quòd hæc fecit in memoriam ejus.
* Marc. 14.b.10. Luc.22. a.4.
14 * Tunc abiit unus de duodecim, qui dice-
batur Judas Iſcariotes, ad principes ſacerdotum:
15 Et ait illis: Quid vultis mihi dare, & ego
vobis eum tradam? At illi conſtituerunt ei triginta B
argenteos.
16 Et exinde quærebat opportunitatem ut eum
traderet.
* Mar. 14.b.12. Luc.22. a.7.
17 * Prima autem die azymorum acceſſerunt
diſcipuli ad Jeſum, dicentes: Ubi vis paremus tibi
comedere Paſcha?
18 At Jeſus dixit: Ite in civitatem ad quem-
dam, & dicite ei: Magiſter dicit: Tempus meum
propè eſt, apud te facio Paſcha cum diſcipulis
meis.
19 Et fecerunt diſcipuli ſicut conſtituit illis
Jeſus, & paraverunt Paſcha.
* Marc. 14.b.17. Luc.22. b.14.
20 * Veſpere autem facto, diſcumbebat cum
duodecim diſcipulis ſuis.
* Joan. 13.c.21.
21 Et edentibus illis, dixit: Amen dico vobis,
* quia unus veſtrûm me traditurus eſt.
22 Et contriſtati valdè, cœperunt ſinguli di-
cere: Numquid ego ſum Domine?
24 At ipſe reſpondens, ait: Qui intingit me-
cum manum in paropſide, hic me tradet. C
* Pſ.40. b.10.
24 Filius quidem hominis vadit, * ſicut ſcrip-
tum eſt de illo: væ autem homini illi, per quem
Filius hominis tradetur: bonum erat ei, ſi natus
non fuiſſet homo ille.
25 Reſpondens autem Judas, qui tradidit eum
dixit: Numquid ego ſum Rabbi? Ait illi: Tu dixiſti.
* 1.Cor. 11.e.24.
26 * Cœnantibus autem eis, accepit Jeſus pa-
nem, & benedixit, ac fregit, deditque diſcipulis
ſuis, & ait: Accipite, & comedite: hoc eſt corpus
meum.
27 Et accipiens calicem gratias egit: & dedit
illis, dicens: Bibite ex hoc omnes.
28 Hic eſt enim ſanguis meus novi teſtamenti,
qui pro multis effundetur in remiſſionem pecca-
torum.
29 Dico autem vobis: non bibam amodò de
hoc genimine vitis, uſque in diem illum, cùm illud
bibam vobiſcum novum in regno Patris mei.
30 Et hymno dicto, exierunt in Montem oliveti.
* Marc. 14.c.27. Joan.16. d.32. * Zach. 13.c.7.
31 Tunc dicit illis Jeſus: * Omnes vos ſcanda-
lum patiemini in me, in iſta nocte. Scriptum eſt
enim: * Percutiam paſtorem, & diſpergentur oves
gregis.
* Mar. 14.c.28. 16.b.7.
32 Poſtquam autem reſurrexero, præcedam vos
in Galilæam.
33 Reſpondens autem Petrus, ait illi: Et ſi om-
nes ſcandalizati fuerint in te, ego numquam ſcan-
dalizabor.
* Mar. 14.c.30. Joan.13. d.38.
34 Ait illi Jeſus: * Amen dico tibi, quia in hac
nocte antequam gallus cantet, ter me negabis.
* Mar. 14.c.31. Luc.22. d.33.
35 Ait illi Petrus: * Etiam ſi oportuerit me
mori tecum, non te negabo. Similiter & omnes
diſcipuli dixerunt.
36 Tunc venit Jeſus cum illis in villam, quæ D
dicitur Gethſemani, & dixit diſcipulis ſuis: Sedete
hîc, donec vadam illuc, & orem.
37 Et aſſumpto Petro, & duobus filiis Zebe-
dæi, cœpit contriſtari & mœſtus eſſe.

Digitized by Google

38 Tunc ait illis : Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem ; ſuſtinete hîc, & vigilate mecum :

39 Et progeſſus puſillum, procidit in faciem ſuam, orans, & dicens : Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte. verumtamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu.

40 Et venit ad diſcipulos ſuos, & invenit eos, dormientes, & dicit Petro : Sic non potuiſtis una hora vigilare mecum ?

41 Vigilate, & orate ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma.

42 Iterùm ſecundò abiit, & oravit, dicens: Pater mi, ſi non poteſt hic calix tranſire niſi bibam illum, fiat voluntas tua.

43 Et venit iterùm, & invenit eos dormientes : erant enim oculi eorum gravati.

44 Et relictis illis, iterum abiit, & oravit tertiò, eundem ſermonem dicens.

E 45 Tunc venit ad diſcipulos ſuos, & dicit illis : Dormite jam, & requieſcite : ecce appropinquavit hora, & Filius hominis tradetur in manus peccatorum.

46 Surgite eamus : ecce appropinquavit qui me tradet.

* Marc. 14. e. 43. Luc. 22. e. 47. Joan. 18. a. 3.

47 * Adhuc eo loquente, ecce Judas unus de duodecim venit, & cum eo turba multa, cum gladiis & fuſtibus, miſſi à principibus ſacerdotum, & ſenioribus populi.

48 Qui autem tradidit eum, dedit illis ſignum, dicens : Quemcumque oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum.

49 Et confeſtim accedens ad Jeſum, dixit : Ave Rabbi. Et oſculatus eſt eum.

50 Dixítque illi Jeſus : Amice, ad quid veniſti? Tunc acceſſerunt, & manus injecerunt in Jeſum, & tenuerunt eum.

51 Et ecce unus ex his qui erant cum Jeſu, extendens manum, exemit gladium ſuum, & percutiens ſervum principis ſacerdotum amputavit auriculam ejus.

52 Tunc ait illi Jeſus : Converte gladium tuum in locum ſuum.

* Gen. 9. b. 6. Apoc. 13. c. 10.

53 * Omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt. An putas, quia non poſſum rogare patrem meum, & exhibebit mihi modò pluſquam duodecim legiones angelorum ?

* Iſa. 53. c. 10.

54 Quomodo ergo implebuntur Scripturæ, quia ſic oportet fieri ?

55 In illa hora dixit Jeſus turbis : Tamquam ad latronem exiſtis cum gladiis & fuſtibus comprehendere me : quotidie apud vos ſedebam docens in templo, & non me tenuiſtis.

F

* Thren. 4. d. 20.

56 Hoc autem totum factum eſt, * ut adimplerentur Scripturæ prophetarum. Tunc diſcipuli omnes, * relicto eo, fugerunt.

* Marc. 14. e. 50.

* Luc. 22. f. 54. Joan. 18. d. 24.

57 At illi tenentes Jeſum, * duxerunt ad Caïpham principem ſacerdotum, ubi Scribæ & ſeniores convenerant.

58 Petrus autem ſequebatur eum à longè uſque in atrium principis ſacerdotum. Et ingreſſus intrò, ſedebat cum miniſtris, ut videret finem.

59 Principes autem ſacerdotum, & omne concilium, quærebant falſum teſtimonium contra Jeſum, ut eum morti traderent :

60 Et non invenerunt, cùm multi falſi teſtes acceſſiſſent. Noviſſimè autem venerunt duo falſi teſtes,

61 Et dixerunt : Hic dixit : * Poſſum deſtruere templum Dei, & poſt triduum reædificare illud. * Joan. 2. c. 19.

62 Et ſurgens princeps ſacerdotum ; ait illi : Nihil reſpondes ad ea, quæ iſti adverſum te teſtificantur ?

63 Ieſus autem tacebat. Et princeps ſacerdotum ait illi : Adjuro te per Deum vivum, ut dicas nobis ſi tu es Chriſtus filius Dei.

64 Dicit illi Jeſus. Tu dixiſti : verumtamen dico vobis, * amodò videbitis filium hominis ſedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cæli. * Sup. 16. d. 27. Rom. 14. b. 10. 1. Theſ. 4. d. 15.

65 Tunc princeps ſacerdotum ſcidit veſtimenta ſua, dicens : Blaſphemavit : quid adhuc egemus teſtibus ? ecce nunc audiſtis blaſphemiam : G

66 Quid vobis videtur ? At illi reſpondentes dixerunt : Reus eſt mortis.

67 * Tunc expuerunt in faciem ejus, & colaphis eum ceciderunt, alii autem palmas in faciem ejus dederunt, * Iſa. 50. c. 6. Mar. 14. g. 65.

68 Dicentes : Prophetiza nobis Chriſte, quis eſt qui te percuſſit ?

69 * Petrus verò ſedebat foris in atrio : & acceſſit ad eum una ancilla, dicens : Et tu cum Jeſu Galilæo eras. * Luc. 22. f. 55. Joan. 18. c. 17.

70 At ille negavit coram omnibus, dicens : Neſcio quid dicis.

71 Exeunte autem illo januam, vidit eum alia ancilla, & ait his qui erant ibi : Et hic erat cum Jeſu Nazareno.

72 Et iterùm negavit cum juramento : Quia non novi hominem.

73 Et poſt puſillum acceſſerunt qui ſtabant & dixerunt Petro : Verè & tu ex illis es : nam & loquela tua manifeſtum te facit.

74 Tunc cœpit deteſtari & jurare quia non noviſſet hominem. Et continuò gallus cantavit.

75 Et recordatus eſt Petrus verbi Jeſu, quod dixerat : Priùs quàm gallus cantet, ter me negabis. Et egreſſus foras, flevit amarè.

CAPUT XXVII.

Judas, relatis argenteis, laqueo ſe ſuſpendit : Jeſus coram Pilato accuſatus, non reſpondet; uxor autem Pilati dicit ipſum juſtum : Præeligitur tamen Barabbas : Pilatus lotis manibus Jeſum flagellatum tradit crucifigendum : qui à militibus multipliciter illuſus ducitur ad crucifigendum ; & felleo vino potatus, inter latrones crucifigitur, diviſis ipſius veſtimentis: & à variis multa jactantur in ipſum blaſphemia : ſuboriuntur tenebræ ; & clamans Jeſus Eli, acetóque potatus, cum clamore expirat, ac ſigna varia fiunt : corpus Jeſu à Joſeph ſepultum, cuſtoditur à militibus.

1 MAnè autem facto, conſilium inierunt omnes principes ſacerdotum & ſeniores populi adverſus Jeſum, ut eum morti traderent. A

2 * Et vinctum adduxerunt eum, & tradiderunt Pontio Pilato præſidi. * Marc. 15. a. 1. Luc. 23. a. 1. Joan. 18. c. 28.

3 Tunc videns Judas, qui eum tradidit, quòd damnatus eſſet; pœnitentia ductus, retulit triginta argenteos principibus ſacerdotum, & ſenioribus,

4 Dicens : Peccavi, tradens ſanguinem juſtum. At illi dixerunt : Quid ad nos ? tu videris.

5 Et

Digitized by Google

* Act. 1. c. 18.

5 Et projectis argenteis in templo, receſſit: * & abiens laqueo ſe ſuſpendit.

6 Principes autem ſacerdotum, acceptis argenteis, dixerunt: Non licet eos mittere in corbonam: quia pretium ſanguinis eſt.

7 Conſilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli, in ſepulturam peregrinorum.

* Act. 1. c. 19.

8 * Propter hoc vocatus eſt ager ille, Haceldama, hoc eſt, ager ſanguinis, uſque in hodiernum diem.

B

* Zach. 11. c. 12.

9 * Tunc impletum eſt quod dictum eſt per Jeremiam prophetam, dicentem: * Et acceperunt triginta argenteos pretium appretiati, quem appretiaverunt à filiis Iſraël:

10 Et dederunt eos in agrum figuli, ſicut conſtituit mihi Dominus.

* Mar. 15. a. 2. Luc. 23. a. 3. Joan. 18. e. 33.

11 Jeſus autem ſtetit ante præſidem, * & interrogavit eum præſes, dicens: Tu es Rex Judæorum? Dicit illi Jeſus: Tu dicis.

12 Et cùm accuſaretur à principibus ſacerdotum, & ſenioribus, nihil reſpondit.

13 Tunc dicit illi Pilatus: Non audis quanta adverſum te dicunt teſtimonia?

14 Et non reſpondit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur præſes vehementer.

15 Per diem autem ſollemnem conſueverat præſes populo dimittere unum vinctũ, quẽ voluiſſent.

16 Habebat autem tunc vinctum inſignem, qui dicebatur Barabbas.

17 Congregatis ergo illis, dixit Pilatus: Quem vultis dimittam vobis: Barabbam; an Jeſum, qui dicitur Chriſtus?

18 Sciebat enim quòd per invidiam tradidiſſent eum.

19 Sedente autẽ illo pro tribunali, miſit ad eum uxor ejus, dicens: Nihil tibi, & juſto illi. multa enim paſſa ſum hodie per viſum propter eum.

C

* Mar. 15. b. 11. Luc. 23. c. 18. Joan. 18. f. 40. Act. 3. b. 14.

20 * Principes autem ſacerdotum, & ſeniores perſuaſerunt populis ut peterent Barabbam, Jeſum verò perderent.

21 Reſpondens autem præſes, ait illis: Quem vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt: Barabbam.

22 Dicit illis Pilatus: Quid igitur faciam de Jeſu, qui dicitur Chriſtus.

23 Dicunt omnes: Crucifigatur. Ait illis præſes: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant dicentes: Crucifigatur.

24 Videns autem Pilatus quia nihil proficeret, ſed magis tumultus fieret: accepta aqua, lavit manus coram populo, dicens: Innocens ego ſum à ſanguine juſti hujus: vos videritis.

25 Et reſpondens univerſus populus, dixit: Sanguis ejus ſuper nos, & ſuper filios noſtros.

26 Tunc dimiſit illis Barabbam: Jeſum autem flagellatum tradidit eis ut crucifigeretur.

* Marc. 15. b. 16. Pſ. 21. c. 17.

27 Tunc milites præſidis ſuſcipientes Jeſum in prætorium, * congregaverunt ad eum univerſam cohortem:

28 Et exuentes eum, chlamydem coccineam circumdederunt ei;

D

* Joan. 19. a. 2.

29 * Et plectentes coronam de ſpinis, poſuerunt ſuper caput ejus, & arundinem in dextera ejus. Et genu flexo ante eum, illudebant ei, dicentes: Ave rex Judæorum.

30 Et expuentes in eum, acceperunt arundinem, & percutiebant caput ejus.

31 Et poſtquam illuſerunt ei, exuerunt eum chlamyde, & induerunt eum veſtimentis ejus, & duxerunt eum ut crucifigerent.

* Marc. 15. b. 21. Luc. 23. d. 26.

32 * Exeuntes autem invenerunt hominem Cyrenæum, nomine Simonem: hunc angariaverunt ut tolleret crucem ejus.

* Mar. 15. b. 22. Luc. 23. e. 33. Joan. 19. c. 17.

33 * Et venerunt in locum, qui dicitur Golgotha, quod eſt Calvariæ locus.

34 Et dederunt ei vinum bibere cum felle miſtum. Et cùm guſtaſſet, noluit bibere.

* Marc. 15. c. 24. Luc. 23. e. 34. Joan. 19. d. 23. * Pſ. 21. c. 19.

35 Poſtquam autem crucifixerunt eum, * diviſerunt veſtimenta ejus, ſortem mittentes: ut impleretur quod dictum eſt per Prophetam dicentem: * Diviſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem.

36 Et ſedentes ſervabant eum.

E

37 Et impoſuerunt ſuper caput ejus cauſam ipſius ſcriptam: HIC EST JESUS REX JUDÆORUM.

38 Tunc crucifixi ſunt cum eo duo latrones; unus à dextris, & unus à ſiniſtris.

39 Prætereuntes autem blaſphemabant eum moventes capita ſua,

* Joan. 2. c. 19.

40 Et dicentes: * Vah qui deſtruis templum Dei, & in triduo illud reædificas: ſalva temetipſum: ſi filius Dei es, deſcende de cruce.

41 Similiter & principes ſacerdotum illudentes cum Scribis & ſenioribus dicebant:

* Sap. 2. d. 18.

42 Alios ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſalvum facere: * ſi rex Iſraël eſt, deſcendat nunc de cruce, & credimus ei:

* Pſ. 21. a. 9.

43 * Confidit in Deo: liberet nunc, ſi vult eum: dixit enim: Quia filius Dei ſum.

44 Idipſum autem & latrones, qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei.

45 A ſexta autem hora tenebræ factæ ſunt ſuper univerſam terram uſque ad horam nonam.

* Pſ. 21. a. 2.

46 Et circa horam nonam clamavit Jeſus voce magna, dicens: * Eli, Eli, lamma ſabacthani? hoc eſt: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?

47 Quidam autem illic ſtantes, & audientes, dicebant: Eliam vocat iſte.

F

48 Et continuò currens unus ex eis acceptam ſpongiam implevit aceto, & impoſuit arundini, & dabat ei bibere.

49 Ceteri verò dicebant: Sine videamus an veniat Elias liberans eum.

50 Jeſus autem iterùm clamans voce magna, emiſit ſpiritum.

* 2. Par. 3. d. 14.

51 * Et ecce velum templi ſciſſum eſt in duas partes à ſummo uſque deorſum, & terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt,

52 Et monumenta aperta ſunt: & multa corpora ſanctorum, qui dormierant, ſurrexerunt.

53 Et exeuntes de monumentis poſt reſurrectionem ejus, venerunt in ſanctam civitatem, & apparuerunt multis.

54 Centurio autem, & qui cum eo erant, cuſtodientes Jeſum, viſo terræ motu & his quæ fiebant, timuerũt valdè, dicẽtes: Verè Filius Dei erat iſte.

55 Erant autem ibi mulieres multæ à longè, quæ ſecutæ erant Jeſum à Galilæa, miniſtrantes ei:

56 Inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Jacobi & Joſeph mater, & mater filiorum Zebedęi.

* Marc. 15. d. 42.

57 * Cùm autem ſerò factum eſſet, venit quidam

Digitized by Google

Luc.23. g.50. Joan.19. g.38.

dam homo dives ab Arimathæa, nomine Joſeph
qui & ipſe diſcipulus erat Jeſu.
58 Hic acceſſit ad Pilatum, & petiit corpus Jeſu.
Tunc Pilatus juſſit reddi corpus.
59 Et accepto corpore, Joſeph involvit illud
in ſindone munda.
60 Et poſuit illud in monumento ſuo novo,
quod exciderat in petra. Et advolvit ſaxum magnum ad oſtium monumenti, & abiit.
61 Erat autem ibi Maria Magdalene, & altera
Maria, ſedentes contra ſepulchrum.
62 Altera autem die, quæ eſt poſt paraſceven,
convenerunt principes ſacerdotum & Phariſæi ad
Pilatum,
63 Dicentes: Dñe, recordati ſumus, quia ſeductor
ille dixit adhuc vivens: Poſt tres dies reſurgam.
64 Iube ergo cuſtodiri ſepulchrum uſque in
diem tertium: ne fortè veniant diſcipuli ejus, &
furentur eum, & dicant plebi: Surrexit à mortuis.
& erit noviſſimus error pejor priore.
65 Ait illis Pilatus: Habetis cuſtodiam, ite, cuſtodite ſicut ſcitis.
66 Illi autem abeuntes, munierunt ſepulchrum,
ſignantes lapidem, cum cuſtodibus.

Caput XXVIII.

Facto terræ motu, exterritiſque cuſtodibus, Angelus mulieribus narrat Christi reſurrectionẽ; qui ipſis apparens jubet (ſicut & Angelus juſſerat) ut diſcipulis nuntiẽt, quod Dominũ in Galilæa viſuri ſint: milites ſepulchri cuſtodes, pecunia corrupti, dicunt corpus Chriſti furto ſublatũ: diſcipuli videntes in Galilæa Dominũ, jubentur ire ad docendas & baptizãdas omnes gentes.

A

Mar.16. a.1. Joan.20. a.11.

1 VEſpere autem ſabbati, quæ luceſcit in prima
ſabbati, venit Maria Magdalene, & altera
Maria, videre ſepulchrum.
2 Et ecce terræmotus factus eſt magnus. Angelus enim Domini deſcendit de cælo: & accedens
revolvit lapidem, & ſedebat ſuper eum:
3 Erat autem aſpectus ejus ſicut fulgur: & veſtimentum ejus ſicut nix.
4 Præ timore autem ejus exterriti ſunt cuſtodes, & facti ſunt velut mortui.
5 Reſpondens autem angelus dixit mulieribus.
Nolite timere vos: ſcio enim, quòd Jeſum, qui
crucifixus eſt, quæritis.
6 Non eſt hîc: ſurrexit enim, ſicut dixit. venite, & videte locum, ubi poſitus erat Dominus. B
7 Et citò euntes dicite diſcipulis ejus, quia ſurrexit: & ecce præcedit vos in Galilæam: ibi eum
videbitis. ecce prædixi vobis.
8 Et exierunt citò de monumento cum timore &
gaudio magno, currentes nuntiare diſcipulis ejus.
9 Et ecce Jeſus occurrit illis, dicens: Avete. Illæ
autem acceſſerunt, & tenuerunt pedes ejus, &
adoraverunt eum.
10 Tunc ait illis Jeſus: Nolite timere: ite, nuntiate fratribus meis, ut eant in Galilæam, ibi me C
videbunt.
11 Quæ cùm abiiſſent, ecce quidam de cuſtodibus venerunt in civitatem, & nuntiaverunt
principibus ſacerdotum omnia quæ facta fuerant.
12 Et congregati cum ſenioribus, conſilio accepto, pecuniam copioſam dederunt militibus,
13 Dicentes: Dicite quia diſcipuli ejus nocte
venerunt, & furati ſunt eum, nobis dormientibus.
14 Et ſi hoc auditum fuerit à præſide, nos ſuadebimus ei, & ſecuros vos faciemus.
15 At illi accepta pecunia, fecerunt ſicut erant
edocti. Et divulgatum eſt verbum iſtud apud Judæos, uſque in hodiernum diem.
16 Undecim autem diſcipuli abierunt in Galilæam, in montem, ubi conſtituerat illis Jeſus. D
17 Et videntes eum adoraverunt: quidam autem dubitaverunt.
18 Et accedens Jeſus locutus eſt eis, dicens:
Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo, & in terra.
19 * Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus * Marc. 16.c.15.
ſancti:
20 Docentes eos ſervare omnia quæcumque
mandavi vobis. Et ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, uſque ad conſummationem ſæculi.

SANCTUM JESU CHRISTI EVANGELIUM SECUNDUM MARCUM.

Caput Primum.

Joannes in auſteritate vitæ prædicat, ac baptizat aqua, Chriſtus verò Spiritu ſancto: qui à Joanne baptizatus, cum beſtiis agens in deſerto, poſt jejunium quadraginta dierum à ſatana tentatur, & Joanne tradito prædicare incipit in Galilæa: vocatiſque Simone & Andrea, Jacobo & Joanne Zebedæi, accedit Capharnaum, & reliqua Galilææ loca; ibique prædicans curat ſocrum Simonis, & leproſum quem mittit ad ſacerdotes: plurimóſque dæmoniacos ac malè habentes, cum magna omnium admiratione.

A 1 INitium Evangelij Jeſu Chriſti,
Filij Dei.
2 Sicut ſcriptum eſt in Iſaia propheta: * Ecce ego mitto angelum meum
ante faciẽ tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

* Malac. 3.a.1.

3 * Vox clamantis in deſerto: Parate viam Domini, rectas facite ſemitas ejus. * Iſa.40. a.3. Mat.3. a.3. Luc.3. b.4. Joan.1. c.23.
4 Fuit Joannes in deſerto baptizans, & prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum.
5 * Et egrediebatur ad eum omnis Judææ regio, & Jeroſolymitæ univerſi, & baptizabantur ab * Mat.3. a.5.
illo in Jordanis flumine, confitentes peccata ſua.
6 * Et erat Joannes veſtitus pilis cameli, & zona * Matt. 3.a.4.
pellicea circa lumbos ejus, & * locuſtas & mel * Lev. 11.c.22.
ſilveſtre edebat. Et prædicabat dicens:
7 * Venit fortior me poſt me: cujus non ſum * Matt. 3.b.11. Luc.3. d.16. Joan.1. d.27.
dignus procumbens ſolvere corrigiam calceamentorum ejus.

8 * Ego

Digitized by Google

* Act. 1. a.5. 2.a. 4.11.b. 16.19. a.4.
8 * Ego baptizavi vos aqua, ille verò baptizabit vos Spiritu ſancto.

9 Et factum eſt: in diebus illis venit Jeſus à Nazareth Galilææ: & baptizatus eſt à Joanne in Jordane.

B
* Luc. 3. e. 22. Joan. 1. d. 32.
10 Et ſtatim aſcendens de aqua, vidit cælos apertos, * & Spiritum tamquam columbam deſcendentem, & manentem in ipſo.

11 Et vox facta eſt de cælis: Tu es filius meus dilectus, in te complacui.

* Matt. 4. a. 1. Luc. 4. a. 1.
12 * Et ſtatim Spiritus expulit eum in deſertum.

13 Et erat in deſerto quadraginta diebus, & quadraginta noctibus: & tentabatur à ſatana: erátque cum beſtiis, & angeli miniſtrabant illi.

* Mat. 4. b. 12. Luc. 4. b. 14. Joan. 4. f. 43.
14 * Poſtquam autem traditus eſt Joannes, venit Jeſus in Galilæã, prædicans Evangelium regni Dei,

15 Et dicens: Quoniam impletum eſt tempus, & appropinquavit regnum Dei: pœnitemini, & credite Evangelio.

* Mat. 4. c. 18. Luc. 5. a. 2.
16 * Et præteriens ſecus Mare Galilææ, vidit Simonem, & Andream fratrem ejus, mittentes retia in mare, (erant enim piſcatores.)

17 Et dixit eis Jeſus: Venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum.

18 Et protinus relictis retibus, ſecuti ſunt eum.

19 Et progreſſus inde puſillum, vidit Jacobum Zebedæi, & Joannem fratrem ejus, & ipſos componentes retia in navi.

20 Et ſtatim vocavit illos. Et relicto patre ſuo Zebedæo in navi cum mercenariis, ſecuti ſunt eũ.

* Matt. 4. b. 13. Luc. 4. e. 31.
21 * Et ingrediuntur Capharnaum: & ſtatim ſabbatis ingreſſus in ſynagogam, docebat eos.

C
* Matt. 7. d. 28. Luc. 4. e. 32.
22 * Et ſtupebant ſuper doctrina ejus: erat enim docens eos, quaſi poteſtatem habens, & non ſicut Scribæ.

* Luc. 4. e. 33.
23 * Et erat in ſynagoga eorum homo in ſpiritu immundo: & exclamavit,

24 Dicens: Quid nobis, & tibi Jeſu Nazarene: veniſti perdere nos? ſcio qui ſis, Sanctus Dei.

25 Et comminatus eſt ei Jeſus, dicens: Obmuteſce, & exi de homine.

26 Et diſcerpens eum ſpiritus immundus, & exclamans voce magna exiit ab eo.

27 Et mirati ſunt omnes, ita ut conquirerent inter ſe dicentes: Quidnam eſt hoc? quænam doctrina hæc nova? quia in poteſtate etiam ſpiritibus immundis imperat, & obediunt ei.

28 Et proceſſit rumor ejus ſtatim in omnem regionem Galilææ.

* Mat. 8. b. 14. Luc. 4. f. 38.
29 * Et protinus egredientes de ſynagoga, venerunt in domum Simonis & Andreæ, cum Jacobo & Joanne.

30 Decumbebat autem ſocrus Simonis febricitans: & ſtatim dicunt ei de illa.

31 Et accedens elevavit eam, apprehenſa manu ejus: & continuò dimiſit eam febris, & miniſtrabat eis.

32 Veſpere autem facto cùm occidiſſet ſol, afferebant ad eum omnes malè habentes, & dæmonia habentes:

33 Et erat omnis civitas congregata ad januam.

* Luc. 4. f. 41.
34 Et curavit multos, qui vexabantur variis languoribus, * & dæmonia multa ejiciebat, & non ſinebat ea loqui, quoniam ſciebant eum.

35 Et diluculo valdè ſurgens, egreſſus abiit in deſertum locum, ibíque orabat.

36 Et proſecutus eſt eum Simon, & qui cum illo erant. D

37 Et cùm inveniſſent eum, dixerunt ei: Quia omnes quærunt te.

38 Et ait illis: Eamus in proximos vicos, & civitates, ut & ibi prædicem: ad hoc enim veni.

39 Et erat prædicans in ſynagogis eorum, & in omni Galilæa, & dæmonia ejiciens.

40 * Et venit ad eum leproſus deprecans eum: & genu flexo dixit ei: Si vis, potes me mundare. * Matt. 8. a. 2. Luc. 5. b. 12.

41 Jeſus autem miſertus ejus, extendit manum ſuam: & tangens eum, ait illi: Volo: Mundare.

42 Et cùm dixiſſet, ſtatim diſceſſit ab eo lepra, & mundatus eſt.

43 Et comminatus eſt ei, ſtatímque ejecit illum,

44 Et dixit ei: Vide nemini dixeris: ſed vade, oſtende te principi ſacerdotum, & offer pro emundatione tua, * quæ præcepit Moyſes in teſtimonium illis. * Lev. 14. a. 1.

45 At ille egreſſus cœpit prædicare, & diffamare ſermonem, ita ut jam non poſſet manifeſtè introire in civitatem, ſed foris in deſertis locis eſſet, & conveniebant ad eum undique.

CAPUT II.

Murmurantibus Scribis quòd paralytico per tectum in grabato demiſſo, diceret remitti peccata, jubens ipſum ferre grabatum, ſanat eum: apud Levin, quem ad ſe ſequendum vocaverat, diſcumbens cum pluribus Publicanis, rationem dicit, murmurantibus Phariſæis, quare cum peccatoribus converſetur, & cur ipſius diſcipuli non jejunent; quos etiam ſpicas ſabbato vellentes excuſat.

1 ET iterùm intravit Capharnaum poſt dies, A

2 Et auditum eſt quòd in domo eſſet, & convenerunt multi, ita ut non caperet neque ad januam, & loquebatur eis verbum. * Matt. 9. a. 1.

3 * Et venerunt ad eum ferentes paralyticum, qui à quattuor portabatur. * Luc. 5. d. 18.

4 Et cùm non poſſent offerre eum illi præ turba, nudaverunt tectum ubi erat: & patefacientes ſubmiſerunt grabatum, in quo paralyticus jacebat.

5 Cùm autem vidiſſet Jeſus fidem illorum, ait paralytico: Fili, dimittuntur tibi peccata tua.

6 Erant autem illic quidam de Scribis ſedentes, & cogitantes in cordibus ſuis:

7 Quid hic ſic loquitur? blaſphemat. * Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus? * Job. 14. a. 4. Iſa. 43. d. 25.

8 Quo ſtatim cognito Jeſus ſpiritu ſuo, quia ſic cogitarent intra ſe, dicit illis: Quid iſta cogitatis in cordibus veſtris?

9 Quid eſt facilius, dicere paralytico: Dimittuntur tibi peccata: an dicere: Surge, tolle grabatum tuum, & ambula? B

10 Ut autem ſciatis quia filius hominis habet poteſtatẽ in terra dimittendi peccata (ait paralytico.)

11 Tibi dico: Surge, tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam.

12 Et ſtatim ſurrexit ille: & ſublato grabato, abiit coram omnibus, ita ut mirarentur omnes, & honorificarent Deum, dicentes: Quia numquam ſic vidimus.

13 Et egreſſus eſt rurſus ad mare: omníſque turba veniebat ad eum, & docebat eos. * Matt. 9. b. 9. Luc. 5. e. 27.

14 * Et cùm præteriret, vidit Levi Alphæi ſedentem

Digitized by Google

ſedentem ad telonium, & ait illi: Sequere me. Et ſurgens ſecutus eſt eum.

15 Et factum eſt, cùm accumberet in domo illius, multi publicani & peccatores ſimul diſcumbebant cum Jeſu, & diſcipulis ejus: erant enim multi, qui & ſequebantur eum.

C 16 Et Scribæ & Phariſæi videntes quia manducaret cum publicanis & peccatoribus, dicebant diſcipulis ejus: Quare cum publicanis & peccatoribus manducat & bibit Magiſter veſter?

17 Hoc audito Jeſus ait illis: Non neceſſe habent ſani medico, ſed qui malè habent: * non enim veni vocare juſtos, ſed peccatores. (* 1. Tim. 1. c. 15.)

18 Et erant diſcipuli Joannis & Phariſæi jejunantes: & veniunt, & dicunt illi: Quare diſcipuli Joannis & Phariſæorum jejunant, tui autem diſcipuli non jejunant?

19 Et ait illis Jeſus: Numquid poſſunt filij nuptiarum, quamdiu ſponſus cum illis eſt, jejunare? Quanto tempore habent ſecum ſponſum, non poſſunt jejunare.

20 * Venient autem dies cùm auferetur ab eis ſponſus: & tunc jejunabunt in illis diebus. (* Matt. 9. b. 15. Luc. 5. g. 35.)

21 Nemo aſſumentum panni rudis aſſuit veſtimento veteri: alioquin aufert ſupplementum novum à veteri, & major ſciſſura fit.

D 22 Et nemo mittit vinum novum in utres veteres: alioquin dirumpet vinum utres, & vinum effundetur, & utres peribunt: ſed vinum novum in utres novos mitti debet.

23 * Et factum eſt iterùm cùm Dominus ſabbatis ambularet per ſata, & diſcipuli ejus cœperunt progredi, & vellere ſpicas. (* Matt. 12. a. 1. Luc. 6. a. 1.)

24 Phariſæi autem dicebant ei: Ecce, quid faciunt ſabbatis quod non licet?

25 Et ait illis: * Numquam legiſtis quid fecerit David, quando neceſſitatem habuit, & eſuriit ipſe, & qui cum eo erant? (* 1. Reg. 21. b. 6.)

26 Quomodo introïvit in domum Dei ſub Abiathar principe ſacerdotum, & panes propoſitionis manducavit, quos non licebat manducare, * niſi ſacerdotibus, & dedit eis qui cum eo erant? (* Lev. 24. b. 9.)

27 Et dicebat eis: Sabbatum propter hominem factum eſt, & non homo propter ſabbatum.

28 Itaque Dominus eſt filius hominis, etiam ſabbati.

Caput III.

Poſtquam manum aridam curaverat, Phariſæorum cedens machinationi ſecedit, turbis undique ad ipſum confluẽtibus, quarum infirmos curat: duodecim à ſe electos (qui hîc recenſentur) mittit ad prædicandum, data ipſis poteſtate ſuper infirmitates ac dæmonia: Scribas blaſphemantes ipſum in Beelzebub ejicere dæmonia convincit falſitatis, dicens blaſphemiam in Spiritum ſanctum irremiſſibilem, & quæ ſint mater & fratres ejus.

A 1 ET introïvit iterùm in ſynagogam: & erat ibi homo habens manum aridam. (Matt. 12. a. 9. Luc. 6. a. 6.)

2 Et obſervabant eum, ſi ſabbatis curaret, ut accuſarent illum.

3 Et ait homini habenti manum aridam: Surge in medium.

4 Et dicit eis: Licet ſabbatis benefacere, an malè? animam ſalvam facere, an perdere? At illi tacebant.

5 Et circumſpiciens eos cum ira, contriſtatus ſuper cæcitate cordis eorum, dicit homini: Extende manum tuam. Et extendit, & reſtituta eſt manus illi.

6 * Exeuntes autem Phariſæi, ſtatim cum Herodianis conſilium faciebant adverſus eum, quomodo eum perderent. (* Matt. 12. b. 14.)

7 Jeſus autem cum diſcipulis ſuis ſeceſſit ad mare: & multa turba à Galilæa & Judæa ſecuta eſt eum,

8 Et ab Jeroſolymis, & ab Idumæa, & trans Jordanem: & qui circa Tyrum & Sidonem, multitudo magna, audientes quæ faciebat, venerunt ad eum.

9 Et dixit diſcipulis ſuis ut navicula ſibi deſerviret propter turbam, ne comprimerent eum.

10 Multos enim ſanabat, ita ut irruerent in eum ut illum tangerent quotquot habebãt plagas. B

11 Et ſpiritus immundi, cùm illum videbant, procidebant ei: & clamabant dicentes:

12 Tu es Filius Dei. Et vehementer comminabatur eis ne manifeſtarent illum.

13 * Et aſcendens in montem vocavit ad ſe quos voluit ipſe: & venerunt ad eum. (* Matt. 10. a. 1. Luc. 6. b. 13.)

14 Et fecit ut eſſent duodecim cum illo: & ut mitteret eos prædicare.

15 Et dedit illis poteſtatem curandi infirmitates, & ejiciendi dæmonia.

16 Et impoſuit Simoni nomen Petrus:

17 Et Jacobum Zebedæi, & Joannem fratrem Jacobi, & impoſuit eis nomina Boanerges, quod eſt, Filij tonitrui:

18 Et Andream, & Philippum, & Bartholomæum, & Matthæum, & Thomam, & Jacobum Alphæi, & Thaddæum, & Simonem Cananæum, C

19 Et Judam Iſcariotem, qui & tradidit illum.

20 Et veniunt ad domum: & convenit iterùm turba, ita ut non poſſent neque panem manducare.

21 Et cùm audiſſent ſui, exierunt tenere eum: dicebant enim: Quoniam in furorem verſus eſt.

22 Et Scribæ, qui ab Jeroſolymis deſcenderant, dicebant: * Quoniam Beelzebub habet, & quia in principe dæmoniorum ejicit dæmonia. (* Matt. 9. d. 34.)

23 Et convocatis eis, in parabolis dicebat illis: Quomodo poteſt ſatanas ſatanam ejicere?

24 Et ſi regnum in ſe dividatur, non poteſt regnum illud ſtare.

25 Et ſi domus ſuper ſemetipſam diſpertiatur, non poteſt domus illa ſtare.

26 Et ſi ſatanas conſurrexerit in ſemetipſum, diſpertitus eſt, & non poterit ſtare, ſed finẽ habet.

27 Nemo poteſt vaſa fortis ingreſſus in domum diripere, niſi priùs fortem alliget, & tunc domum ejus diripiet.

28 * Amen dico vobis, quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata, & blaſphemiæ quibus blaſphemaverint: D (* Matt. 12. c. 31. Luc. 12. b. 10. 1. Joan. 5. d. 16.)

29 Qui autem blaſphemaverit in Spiritum ſanctum, non habebit remiſſionem in æternum, ſed reus erit æterni delicti.

30 Quoniam dicebant: Spiritum immundum habet.

31 * Et veniunt mater ejus & fratres: & foris ſtantes miſerunt ad eum vocantes eum, (* Matt. 12. d. 46. Luc. 8. c. 19.)

32 Et ſedebat circa eum turba: & dicunt ei: Ecce mater tua & fratres tui foris quærunt te.

33 Et

Digitized by Google

33 Et reſpondens eis, ait: Quæ eſt mater mea,
& fratres mei?
34 Et circumſpiciens eos, qui in circuitu ejus
ſedebant, ait: Ecce mater mea, & fratres mei.
35 Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic fra-
ter meus, & ſoror mea, & mater eſt.

CAPUT IV.

Parabolam proponit ſeminatoris, quam diſcipulis declarat: lucernam dicit ſuper candelabrum ponendam; addens parabolas de ſemine in terram jacto, quod excreſcit dormiente eo qui ſeminavit, & de grano ſinapis: diſcipulis autem ſeorſim omnia interpretatur: in navi à ſomno excitatus, tempeſtatem maris ſedat.

A *Matt. 13.a.1. Luc. 8. a.4.* 1 ET iterùm cœpit docere ad mare: & con-
gregata eſt ad eum turba multa, ita ut navim
aſcendens ſederet in mari, & omnis turba circa
mare ſuper terram erat:
2 Et docebat eos in parabolis multa, & dicebat
illis in doctrina ſua:
3 Audite: ecce exiit ſeminans ad ſeminandum.
4 Et dum ſeminat, aliud cecidit circa viam, &
venerunt volucres cæli, & comederunt illud.
5 Aliud verò cecidit ſuper petroſa, ubi non ha-
buit terram multam: & ſtatim exortum eſt, quo-
niam non habebat altitudinem terræ:
6 Et quando exortus eſt ſol, exæſtuavit: & eò
quòd non habebat radicem, exaruit.
7 Et aliud cecidit in ſpinas: & aſcenderunt ſpi-
næ, & ſuffocaverunt illud, & fructum non dedit.
8 Et aliud cecidit in terram bonam: & dabat
fructum aſcendentem, & creſcentem: & affere-
bat unum triginta, unum ſexaginta, & unum
centum.
9 Et dicebat: Qui habet aures audiendi, audiat.
10 Et cùm eſſet ſingularis, interrogaverunt
eum hi qui cum eo erant duodecim, parabolam.
B 11 Et dicebat eis: Vobis datum eſt noſſe my-
ſterium regni Dei: illis autem, qui foris ſunt, in
parabolis omnia fiunt:
** Iſa. 6. c.9. Matt. 13. b. 14. Ioan. 12. f. 40. Act. 28. f. 26. Rom. 11. b. 8.* 12 * Ut videntes videant, & non videant: &
audientes audiant, & non intelligant: nequando
convertantur, & dimittantur eis peccata.
13 Et ait illis: Neſcitis parabolam hanc? &
quomodo omnes parabolas cognoſcetis?
14 Qui ſeminat, verbum ſeminat.
15 Hi autem ſunt, qui circa viam, ubi ſemi-
natur verbum, & cùm audierint, confeſtim venit
ſatanas, & aufert verbum, quod ſeminatum eſt
in cordibus eorum.
16 Et hi ſunt ſimiliter, qui ſuper petroſa ſe-
minantur: qui cùm audierint verbum, ſtatim cum
gaudio accipiunt illud:
17 Et non habent radicem in ſe, ſed tempora-
les ſunt: deinde orta tribulatione & perſecutione
propter verbum, confeſtim ſcandalizantur.
18 Et alij ſunt qui in ſpinis ſeminantur: hi ſunt
qui verbum audiunt,
** 1. Tim. 6.d.17.* 19 Et ærumnæ ſæculi, & * deceptio divitiarum,
& circa reliqua concupiſcentiæ introeuntes ſuffo-
cant verbum, & ſine fructu efficitur.
C 20 Et hi ſunt, qui ſuper terram bonam ſemi-
nati ſunt, qui audiunt verbum, & ſuſcipiunt &
fructificant, unum triginta, unum ſexaginta, &
unum centum.
** Matt. 5.b.15.* 21 * Et dicebat illis: Numquid venit lucerna
ut ſub modio ponatur, aut ſub lecto? nónne ut ſu- *Luc. 8. b.16.11. c. 33.*
per candelabrum ponatur?
22 * Non eſt enim aliquid abſconditum, quod ** Matt. 10.c.26. Luc. 8. b. 17.*
non manifeſtetur: nec factum eſt occultum, ſed
ut in palam veniat.
23 Si quis habet aures audiendi, audiat.
24 Et dicebat illis: Videte quid audiatis. * In ** Matt. 7. a.2. Luc. 6. e. 38.*
qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis, &
adjicietur vobis.
25 * Qui enim habet, dabitur illi: & qui non ** Matt. 13.b.12. 25. c.29. Luc.8. c.18.19. d.26.*
habet, etiam quod habet auferetur ab eo.
26 Et dicebat: Sic eſt regnum Dei, quemad-
modum ſi homo jaciat ſementem in terram,
27 Et dormiat, & exurgat nocte & die, & ſemen
germinet, & increſcat dum neſcit ille.
28 Ultrò enim terra fructificat, primùm her-
bam, deinde ſpicam, deinde plenum frumentum
in ſpica.
29 Et cùm produxerit fructus, ſtatim mittit
falcem, quoniam adeſt meſſis.
30 Et dicebat: Cui aſſimilabimus regnum Dei?
aut cui parabolæ comparabimus illud?
31 * Sicut granum ſinapis, quod cùm ſemina- D ** Matt. 13.d.31. Luc. 13. d.19.*
tum fuerit in terra, minus eſt omnibus ſemini-
bus, quæ ſunt in terra:
32 Et cùm ſeminatum fuerit, aſcendit, & fit
majus omnibus oleribus, & facit ramos magnos,
ita ut poſſint ſub umbra ejus aves cæli habitare.
33 Et talibus multis parabolis loquebatur eis
verbum, prout poterant audire:
34 Sine parabola autem non loquebatur eis:
ſeorſum autem diſcipulis ſuis diſſerebat omnia.
35 Et ait illis in illa die, cùm ſerò eſſet factum:
Tranſeamus contra.
36 * Et dimittentes turbam, aſſumunt eum ita ** Matt. 8.c.23. Luc.8. c. 22.*
ut erat in navi, & aliæ naves erant cum illo.
37 Et facta eſt procella magna venti, & fluctus
mittebat in navim, ita ut impleretur navis.
38 Et erat ipſe in puppi ſuper cervical dor-
miens: & excitant eum, & dicunt illi: Magiſter
non ad te pertinet, quia perimus?
39 Et exurgens comminatus eſt vento, & dixit
mari: Tace, obmuteſce. Et ceſſavit ventus: &
facta eſt tranquillitas magna.
40 Et ait illis: Quid timidi eſtis? necdum ha-
betis fidem? Et timuerunt timore magno, & di-
cebant ad alterutrum. Quis putas, eſt iſte, quia
& ventus & mare obediunt ei?

CAPUT V.

In regione Geraſenorum dæmoniacum curat ferociſſimum à legione dæmonum; quibus permittit ut in porcos ingrediantur, nec ſinit ut ipſum ſequatur is qui liberatus erat: curata muliere à profluvio ſanguinis, venit ad domum Iairi, ejúſque filiam reſuſcitat.

1 ET venerunt trans fretum maris in regionem A *Matt. 8. d.28. Luc. 8. d. 26.*
Geraſenorum.
2 Et exeunti ei de navi, ſtatim occurrit de mo-
numentis homo in ſpiritu immundo,
3 Qui domicilium habebat in monumentis,
& neque catenis jam quiſquam poterat eum li-
gare:
4 Quoniam ſæpè compedibus & catenis vin-
ctus, dirupiſſet catenas, & compedes comminuiſ-
ſet, & nemo poterat eum domare.

Digitized by Google

5 Et ſemper die ac nocte in monumentis & in montibus erat, clamans, & concidens ſe lapidibus.

6 Videns autem Jeſum à longè, cucurrit, & adoravit eum:

7 Et clamans voce magna dixit: Quid mihi, & tibi, Jeſus fili Dei altiſſimi? adjuro te per Deum, ne me torqueas.

8 Dicebat enim illi: Exi ſpiritus immunde ab homine.

9 Et interrogabat eum: Quod tibi nomen eſt? Et dicit ei: Legio mihi nomẽ eſt, quia multi ſumus.

10 Et deprecabatur eum multum, ne ſe expelleret extra regionem.

11 Erat autem ibi circa montem grex porcorum magnus, paſcens.

12 Et deprecabantur eum ſpiritus, dicentes: Mitte nos in porcos ut in eos introëamus.

B 13 Et conceſſit eis ſtatim Jeſus. Et exeuntes ſpiritus immundi introierunt in porcos: & magno impetu grex præcipitatus eſt in mare ad duo millia, & ſuffocati ſunt in mari.

14 Qui autem paſcebant eos, fugerunt, & nuntiaverunt in civitatem, & in agros. Et egreſſi ſunt videre quid eſſet factum:

15 Et veniunt ad Jeſum: & vident illum, qui à dæmonio vexabatur, ſedentem veſtitum, & ſanæ mentis, & timuerunt.

16 Et narraverunt illis, qui viderant, qualiter factum eſſet ei qui dæmonium habuerat, & de porcis.

17 Et rogare cœperunt eum ut diſcederet de finibus eorum.

18 Cúmque aſcenderet navim, cœpit illum deprecari, qui à dæmonio vexatus fuerat, ut eſſet cum illo:

19 Et non admiſit eum, ſed ait illi: Vade in domum tuam ad tuos, & annuntia illis quanta tibi Dominus fecerit, & miſertus ſit tui.

20 Et abiit, & cœpit prædicare in Decapoli, quanta ſibi feciſſet Jeſus: & omnes mirabantur.

21 Et cùm tranſcendiſſet Jeſus in navi rurſum trans fretum, convenit turba multa ad eum, & erat circa mare.

*Matth. 9 c. 18. Luc. 8. f. 41. 22 * Et venit quidam de archiſynagogis nomine Jairus: & videns eum, procidit ad pedes ejus,

C 23 Et deprecabatur eum multum, dicens: Quoniam filia mea in extremis eſt, Veni, impone manum ſuper eam, ut ſalva ſit, & vivat.

24 Et abiit cum illo, & ſequebatur eum turba multa, & comprimebant eum.

25 Et mulier, quæ erat in profluvio ſanguinis annis duodecim,

26 Et fuerat multa perpeſſa à compluribus medicis: & erogaverat omnia ſua, nec quidquam profecerat, ſed magis deterius habebat.

27 Cùm audiſſet de Jeſu, venit in turba retro, & tetigit veſtimentum ejus:

28 Dicebat enim: Quia ſi vel veſtimentum ejus tetigero, ſalva ero.

29 Et confeſtim ſiccatus eſt fons ſanguinis ejus: & ſenſit corpore quia ſanata eſſet à plaga.

30 Et ſtatim Jeſus in ſemetipſo cognoſcens virtutem, quæ exierat de illo, converſus ad turbam,

D aiebat: Quis tetigit veſtimenta mea?

31 Et dicebant ei diſcipuli ſui: Vides turbam comprimentem te, & dicis: Quis me tetigit?

32 Et circumſpiciebat videre eam, quæ hoc fecerat.

33 Mulier verò timens & tremens, ſciens quod factum eſſet in ſe, venit & procidit ante eum, & dixit ei omnem veritatem.

34 Ille autem dixit ei: * Filia, fides tua te ſalvam fecit: vade in pace, & eſto ſana à plaga tua. *Luc. 7. f. 50. 8. f. 48.

35 Adhuc eo loquente, veniunt ab archiſynagogo, dicentes: Quia filia tua mortua eſt; quid ultrà vexas Magiſtrum?

36 Jeſus autem audito verbo, quod dicebatur, ait archiſynagogo: Noli timere: tãtummodo crede.

37 Et non admiſit quemquam ſe ſequi, niſi Petrum, & Jacobum, & Joannem fratrem Jacobi.

38 Et veniunt in domum archiſynagogi, & videt tumultum, & flentes, & ejulantes multum.

39 Et ingreſſus, ait illis: Quid turbamini, & ploratis? puella non eſt mortua, ſed dormit.

40 Et irridebant eum. Ipſe verò, ejectis omnibus, aſſumit patrem & matrem puellæ, & qui ſecum erant, & ingreditur ubi puella erat jacens.

41 Et tenens manum puellæ, ait illi: Talitha cumi, quod eſt interpretatum: Puella (tibi dico) ſurge.

42 Et confeſtim ſurrexit puella, & ambulabat: erat autem annorum duodecim: & obſtupuerunt ſtupore magno.

43 Et præcepit illis vehementer ut nemo id ſciret: & dixit dari illi manducare.

CAPUT VI.

Chriſti doctrinam in ipſius patria admirantur; ubi tamen propter illorum incredulitatem pauca edidit miracula: Apoſtolos mittens ad prædicandum, inſtruit quid obſervare debeant: Herodes audita Chriſti fama, dicit Joannem Baptiſtam reſurrexiſſe, cujus caput poſtulanti Herodiadis filiæ ſaltatrici propter jusjurandum tradiderat: in deſerto quinque panibus & duobus piſcibus quinque millia virorum ſatiat: ſuper mare ambulans, tempeſtatem ſedat: in terra Genezareth plurimos tactu fimbriæ veſtimenti ſanat.

1 ET egreſſus inde, abiit in patriam ſuam: & ſequebantur eum diſcipuli ſui: A Matth. 13. f. 54.

2 Et facto ſabbato cœpit in ſynagoga docere: & multi audientes admirabantur in doctrina ejus, dicentes: Unde huic hæc omnia? & quæ eſt ſapientia, quæ data eſt illi, & virtutes tales, quæ per manus ejus efficiuntur? Luc. 4. c. 16.

3 * Nonne hic eſt faber, filius Mariæ, frater Jacobi, & Joſeph, & Judæ, & Simonis? nonne & ſorores ejus hîc nobiſcum ſunt? Et ſcandalizabantur in illo. *Joan. 6. a. 41.

4 Et dicebat illis Jeſus: * Quia non eſt propheta ſine honore niſi in patria ſua, & in domo ſua, & in cognatione ſua. *Matth. 13. f. 57. Luc. 4. c. 24. Joan. 4. f. 44.

5 Et non poterat ibi virtutem ullam facere, niſi paucos infirmos impoſitis manibus curavit:

6 Et mirabatur propter incredulitatem eorum, & circuibat caſtella in circuitu docens.

7 * Et vocavit duodecim: & cœpit eos mittere binos, & dabat illis poteſtatem ſpirituum immundorum. *Matth. 10. a. 1. Sup. 3. b. 14. Luc. 9. a. 1.

8 Et præcepit eis ne quid tollerent in via, niſi virgam tantùm; non peram, non panem, neque in zona æs,

9 * Sed

Digitized by Google

* Act. 12. b. 8.
9 * Sed calceatos ſandaliis, & ne induerentur duabus tunicis.

10 Et dicebat eis: Quocumque introieritis in domum, illic manete donec exeatis inde:

* Matth. 10. b. 14. Luc. 9. a. 5. Act. 13. g. 51. & 18. b. 6.
11 Et quicumque non receperint vos, nec audierint vos, * exeuntes inde, excutite pulverem de pedibus veſtris in teſtimonium illis.

12 Et exeuntes prædicabant ut pœnitentiam agerent:

* Jac. 5. d. 14.
13 Et dæmonia multa ejiciebant, * & ungebant oleo multos ægros, & ſanabant.

* Matth. 14. a. 1. 2. Luc. 9. a. 7.
14 * Et audivit rex Herodes (manifeſtum enim factum eſt nomen ejus) & dicebat: Quia Joannes Baptiſta reſurrexit à mortuis: & propterea virtutes operantur in illo.

15 Alij autem dicebant: Quia Elias eſt. Alij verò dicebant: Quia propheta eſt, quaſi unus ex prophetis.

16 Quo audito Herodes ait: Quem ego decollavi Joannem, hic à mortuis reſurrexit.

* Luc. 3. d. 19.
17 * Ipſe enim Herodes miſit, ac tenuit Joannem, & vinxit eum in carcere, propter Herodiadem uxorẽ Philippi fratris ſui, quia duxerat eam.

* Lev. 18. b. 16.
18 Dicebat enim Joannes Herodi: * Non licet tibi habere uxorem fratris tui.

19 Herodias autem inſidiabatur illi: & volebat occidere eum, nec poterat.

20 Herodes enim metuebat Joannem, ſciens eum virum juſtum & ſanctum: & cuſtodiebat eum, & audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat.

21 Et cùm dies opportunus accidiſſet, Herodes natalis ſui cœnam fecit principibus, & tribunis, & primis Galilææ.

22 Cúmque introiſſet filia ipſius Herodiadis, & ſaltaſſet, & placuiſſet Herodi, ſimúlque recumbentibus; rex ait puellæ: Pete à me quod vis, & dabo tibi:

23 Et juravit illi: Quia quidquid petieris dabo tibi, licet dimidium regni mei.

D
24 Quæ cùm exiſſet, dixit matri ſuæ: Quid petam? At illa dixit: Caput Joannis Baptiſtæ.

25 Cúmque introiſſet ſtatim cum feſtinatione ad regem, petivit dicens: Volo ut protinus des mihi, in diſco caput Joannis Baptiſtæ.

26 Et contriſtatus eſt rex: propter jusjurandum, & propter ſimul diſcumbentes, noluit eam contriſtare:

27 Sed miſſo ſpiculatore præcepit afferri caput ejus in diſco. Et decollavit eum in carcere,

28 Et attulit caput ejus in diſco: & dedit illud puellæ, & puella dedit matri ſuæ.

29 Quo audito diſcipuli ejus venerunt, & tulerunt corpus ejus: & poſuerunt illud in monumento.

* Luc. 9. a. 10.
30 * Et convenientes Apoſtoli ad Jeſum, renuntiaverunt ei omnia, quæ egerant, & docuerant.

E
* Matth. 14. b. 13. Luc. 9. a. 10. Joan. 6. a. 1.
31 Et ait illis: * Venite ſeorſum in deſertum locum, & requieſcite puſillum. Erant enim qui veniebant & redibant multi: & nec ſpatium manducandi habebant.

32 Et aſcendentes in navim, abierunt in deſertum locum ſeorſum.

33 Et viderunt eos abeuntes, & cognoverunt multi: & pedeſtres de omnibus civitatibus concurrerunt illuc: & prævenerunt eos.

* Mat. 9. d. 36. b. 14.
34 * Et exiens vidit turbam multam Jeſus: & miſertus eſt ſuper eos; quia erant ſicut oves non habentes paſtorem, & cœpit illos docere multa.

35 Et cùm jam hora multa fieret, acceſſerunt diſcipuli ejus, dicentes: Deſertus eſt locus hic, & jam hora præteriit:

* Luc. 9. b. 12.
36 * Dimitte illos, ut euntes in proximas villas & vicos, emant ſibi cibos, quos manducent.

37 Et reſpondens ait illis: Date illis vos manducare. Et dixerunt ei: Euntes emamus ducentis denariis panes, & dabimus illis manducare.

38 Et dicit eis: Quot panes habetis? ite, & videte. Et cùm cognoviſſent, dicunt: Quinque & duos piſces.

* Joan. 6 b. 10.
39 * Et præcepit illis, ut accumbere facerent omnes ſecundùm contubernia ſuper viride fœnũ.

40 Et diſcubuerunt in partes, per centenos & quinquagenos.

41 Et acceptis quinque panibus, & duobus piſcibus, intuens in cælum, benedixit, & fregit panes, & dedit diſcipulis ſuis, ut ponerent ante eos: & duos piſces diviſit omnibus. F

42 Et manducaverunt omnes, & ſaturati ſunt.

43 Et ſuſtulerunt reliquias, fragmentorum duodecim cophinos plenos, & de piſcibus.

44 Erant autem qui manducaverunt quinque millia virorum.

45 Et ſtatim coëgit diſcipulos ſuos aſcendere navim, ut præcederent eum trans fretum ad Bethſaïdam, dum ipſe dimitteret populum.

46 Et cùm dimiſiſſet eos, abiit in montem orare.

47 Et cùm ſerò eſſet, erat navis in medio mari, & ipſe ſolus in terra.

* Matth. 14. c. 25.
48 * Et videns eos laborantes in remigando (erat enim ventus contrarius eis) & circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans ſupra mare: & volebat præterire eos.

49 At illi ut viderunt eum ambulantem ſupra mare, putaverũt phantaſma eſſe, & exclamaverũt.

50 Omnes enim viderunt eum, & conturbati ſunt. Et ſtatim locutus eſt cum eis, & dixit eis: G
Confidite, ego ſum, nolite timere.

51 Et aſcendit ad illos in navim, & ceſſavit ventus. Et plus magis intra ſe ſtupebant:

52 Non enim intellexerunt de panibus: erat enim cor eorum obcæcatum.

* Matth 14. d. 34.
53 * Et cùm tansfretaſſent, venerunt in terram Geneſareth, & applicuerunt.

54 Cúmque egreſſi eſſent de navi, continuò cognoverunt eum:

55 Et percurrentes univerſam regionem illam, cœperunt in grabatis eos, qui ſe malè habebant, circumferre, ubi audiebant eum eſſe.

56 Et quocumque introibat, in vicos vel in villas, aut civitates, in plateis ponebant infirmos, & deprecabantur eum, ut vel fimbriam veſtimenti ejus tangerent: & quotquot tangebant eum, ſalvi fiebant.

Digitized by Google

Caput VII.

Phariſaos redarguit, Chriſti arguentes diſcipulos quòd non loris ederent manibus, cùm ipſi Dei mandata ob ſuas traditiones tranſgrederentur; declarans quænam poſſint hominem coinquinare, nempe quæ de corde exeunt: Syrophœniſſæ filiam, ad perſeverantem illius ſupplicationem, à dæmone liberat; & ſurdum ac mutum ſanat.

A 1 ET conveniunt ad eum Phariſæi, & quidam
de Scribis, venientes ab Jeroſolymis.
* Matth. 2 * Et cùm vidiſſent quoſdam ex diſcipulis
15. a. 2. ejus, communibus manibus, id eſt non lotis, man-
ducare panes, vituperaverunt.
3 Phariſæi enim & omnes Judæi, niſi crebrò
laverint manus, non manducant, tenentes tradi-
tionem ſeniorum:
4 Et à foro niſi baptizentur, non comedunt: &
alia multa ſunt, quæ tradita ſunt illis ſervare,
baptiſmata calicum, & urceorum, & æramento-
rum, & lectorum:
5 Et interrogabant eum Phariſæi, & Scribæ:
Quare diſcipuli tui non ambulant juxta traditio-
nem ſeniorum, ſed communibus manibus man-
ducant panem?
6 At ille reſpondens, dixit eis: Benè prophe-
tavit Iſaïas de vobis hypocritis, ſicut ſcriptum
* Iſa 29. eſt: * Populus hic labiis me honorat, cor autem
13. d. eorum longè eſt à me.
7 In vanum autem me colunt, docentes doctri-
nas & præcepta hominum.
B 8 Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis
traditionem hominum, baptiſmata urceorum, &
calicum: & alia ſimilia his facitis multa.
9 Et dicebat illis: Benè irritum facitis præcep-
tum Dei, ut traditionem veſtram ſervetis.
* Exod. 20. c. 12. 10 Moyſes enim dixit: * Honora patrem tuum,
Deut. 5. & matrem tuam. Et: * Qui maledixerit patri, vel
b. 16. matri, morte moriatur.
Epheſ. 6. a. 2. 11 Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri, aut
* Exod. matri, Corban (quod eſt donum) quodcumque
21. c. 17. ex me, tibi profuerit.
Levit. 20. b. 9. 12 Et ultrà non dimittitis eum quidquam face-
Prov. 20. c. 20. re patri ſuo, aut matri,
13 Reſcindentes verbum Dei per traditionem
veſtram, quam tradidiſtis: & ſimilia hujuſmodi
multa facitis.
* Matth. 14 * Et advocans iterùm turbam, dicebat illis:
15. b. 10. Audite me omnes, & intelligite.
15 Nihil eſt extra hominem introiens in eum,
quod poſſit eum coinquinare, ſed quæ de homine
procedunt, illa ſunt quæ communicant hominem.
16 Si quis habet aures audiendi, audiat.
C 17 Et cùm introiſſet in domum à turba, inter-
rogabant eum diſcipuli ejus parabolam.
18 Et ait illis: Sic & vos imprudentes eſtis?
Non intelligitis, quia omne extrinſecus introiens
in hominem, non poteſt eum communicare:
19 Quia non intrat in cor ejus, ſed in ventrem
vadit, & in ſeceſſum exit, purgans omnes eſcas?
20 Dicebat autem, quoniam quæ de homine
exeunt, illa communicant hominem.
* Gen. 6. 21 * Abintus enim de corde hominum malæ
a. 5. cogitationes procedunt, adulteria, fornicationes,
homicidia,
22 Furta, avaritiæ, nequitiæ, dolus, impudici-
tiæ, oculus malus, blaſphemia, ſuperbia, ſtultitia.
23 Omnia hæc mala abintus procedunt, &
communicant hominem.
24 * Et inde ſurgens abiit in fines Tyri & Si- * Matth.
donis: & ingreſſus domum, neminem voluit ſci- 15. c. 21.
re, & non potuit latere.
25 Mulier enim ſtatim ut audivit de eo, cujus
filia habebat ſpiritum immundum, intravit, & pro-
cidit ad pedes ejus.
26 Erat enim mulier Gentilis, Syrophœniſſa
genere. Et rogabat eum ut dæmonium ejiceret de
filia ejus.
27 Qui dixit illi: Sine priùs ſaturari filios: non
eſt enim bonum ſumere panem filiorum, & mit-
tere canibus.
28 At illa reſpondit, & dixit illi: Utique Do- D
mine, nam & catelli comedunt ſub menſa de mi-
cis puerorum.
29 Et ait illi: Propter hunc ſermonem vade,
exiit dæmonium à filia tua.
30 Et cùm abiiſſet domum ſuam, invenit puel-
lam jacentem ſupra lectum, & dæmonium exiiſſe.
31 Et iterùm exiens de finibus Tyri, venit
per Sidonem ad Mare Galilææ inter medios fines
Decapoleos.
32 * Et adducunt ei ſurdum & mutum, & de- * Matth.
precabantur eum, ut imponat illi manum. 9. d. 32.
33 Et apprehendens eum de turba ſeorſum, mi-
ſit digitos ſuos in auriculas ejus: & expuens, teti-
git linguam ejus:
34 Et ſuſpiciens in cælum, ingemuit, & ait
illi: Ephphetha, quod eſt adaperire.
35 Et ſtatim apertæ ſunt aures ejus, & ſolutum
eſt vinculum linguæ ejus, & loquebatur rectè.
36 Et præcepit illis ne cui dicerent. Quantò au-
tem eis præcipiebat, tantò magis plus prædicabãt:
37 Et eò ampliùs admirabantur, dicentes:
Benè omnia fecit: & ſurdos fecit audire, & mu-
tos loqui.

Caput VIII.

Septem panibus pauciſque piſciculis ſatiat quattuor hominum millia: diſcipulos à fermento Phariſæorum cavere jubet: cæcum ſenſim curat: interrogatis Apoſtolis quem Jeſum eſſe dicerent, Petrus confitetur ipſum eſſe Chriſtum: & paulò pòſt ſatanas ab eo dicitur, quòd increparet illum dum ſuam prædiceret paſſionem: de tollenda cruce, & quòd anima nihil debet eſſe charius.

1 IN diebus illis iterùm cùm turba multa eſſet, A
nec haberent, quod manducarent, convoca- Matth.
tis diſcipulis, ait illis. 15. d. 32.
2 Miſereor ſuper turbam: quia ecce jam tri-
duo ſuſtinent me, nec habent quod manducent:
3 Et ſi dimiſero eos jejunos in domum ſuam,
deficient in via: quidam enim ex eis de longè
venerunt.
4 Et reſponderunt ei diſcipuli ſui: Unde illos
quis poterit hîc ſaturare panibus in ſolitudine?
5 Et interrogavit eos: Quot panes habetis?
Qui dixerunt: Septem.
6 Et præcepit turbæ diſcumbere ſuper terram.
Et accipiens ſeptem panes, gratias agens fregit,
& dabat diſcipulis ſuis ut apponerent, & appoſue-
runt turbæ.
7 Et habebant piſciculos paucos: & ipſos be-
nedixit, & juſſit apponi.

8 Et

Digitized by Google

8 Et manducaverunt,& ſaturati ſunt,& ſuſtulerunt quod ſuperaverat de fragmentis , ſeptem ſportas.

9 Erant autem qui manducaverant,quaſi quattuor millia : & dimiſit eos.

10 Et ſtatim aſcendens navim cum diſcipulis ſuis, venit in partes Dalmanutha.

B

*Matth. 16.a.1. Luc.11. f.54. 11 * Et exierunt Phariſæi, & cœperunt conquirere cum eo, quærentes ab illo ſignum de cælo, tentantes eum.

12 Et ingemiſcens ſpiritu, ait : Quid generatio iſta ſignum quærit ? Amen dico vobis,ſi dabitur generationi iſti ſignum.

13 Et dimittens eos aſcendit iterùm navim,& abiit trans fretum.

*Matth. 16.a.5. 14 * Et obliti ſunt panes ſumere : & niſi unum panem non habebant ſecum in navi.

15 Et præcipiebat eis,dicens: Videte,& cavete à fermento Phariſæorum, & fermento Herodis.

16 Et cogitabant ad alterutrum,dicentes: Quia panes non habemus.

17 Quo cognito, ait illis Jeſus: Quid cogitatis, quia panes non habetis ? nondum cognoſcitis nec intelligitis? adhuc cæcatum habetis cor veſtrum ?

18 Oculos habentes non videtis ? & aures habentes non auditis ? * Nec recordamini,

*Sub.6. f. 41. Joan. 6. b.11. 19 Quando quinque panes fregi in quinque millia : quot cophinos fragmentorum plenos ſuſtuliſtis ? Dicunt ei : Duodecim.

C

20 Quando & ſeptem panes in quattuor millia : quot ſportas fragmentorum tuliſtis?Et dicunt ei : Septem.

21 Et dicebat eis: Quomodò nondũ intelligitis?

22 Et veniunt Bethſaidam,& adducunt ei cæcum, & rogabant eum ut illum tangeret.

23 Et apprehenſa manu cæci, eduxit eum extra vicum : & expuens in oculos ejus impoſitis manibus ſuis, interrogavit eum ſi quid videret.

24 Et aſpiciens , ait : Video homines velut arbores ambulantes.

25 Deinde iterùm impoſuit manus ſuper oculos ejus : & cœpit videre , & reſtitutus eſt ita ut clarè videret omnia.

26 Et miſit illum in domum ſuam,dicens: Vade in domum tuam : & ſi in vicum introieris, nemini dixeris.

*Matth. 16.b.13. 27 * Et egreſſus eſt Jeſus, & diſcipuli ejus , in caſtella Cæſareæ Philippi : & in via interrogabat

*Luc.9. b.18. diſcipulos ſuos , dicens eis : * Quem me dicunt eſſe homines ?

28 Qui reſponderunt illi , dicentes : Joannem Baptiſtam , alij Eliam , alij verò quaſi unum de prophetis.

29 Tunc dicit illis: Vos verò quem me eſſe dicitis ? Reſpondens Petrus, ait ei : Tu es Chriſtus.

30 Et cõminatus eſt eis, ne cui dicerent de illo.

D

31 Et cœpit docere eos,quoniam oportet filium hominis pati multa , & reprobari à ſenioribus : & à ſummis ſacerdotibus, & ſcribis, & occidi, & poſt tres dies reſurgere.

32 Et palàm verbum loquebatur. Et apprehendens eum Petrus, cœpit increpare eum.

33 Qui converſus , & videns diſcipulos ſuos, comminatus eſt Petro, dicens : Vade retrò me ſatana, quoniam non ſapis quæ Dei ſunt , ſed quæ ſunt hominum.

34 Et convocata turba cum diſcipulis ſuis,dixit eis : * Si quis vult me ſequi, deneget ſemetipſum : & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. *Matth. 10.d.38. 16.d.24.

35 * Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam facere,perdet eam : qui autem perdiderit animam ſuam propter me & Evangelium , ſalvam faciet eam. Luc. 9. c.23. 14.f.27. *Luc.17. g.33. Joan.12. d.25.

36 Quid enim proderit homini,ſi lucretur mundum totum,& detrimentum animæ ſuæ faciat ?

37 Aut quid dabit homo commutationis pro anima ſua ?

38 * Qui enim me confuſus fuerit , & verba mea,in generatione iſta adultera & peccatrice: & filius hominis confundetur eum , cùm venerit in gloria patris ſui cum angelis ſanctis. *Matth. 10.c.33. Luc. 9. c.26. 12. b. 9.

39 Et dicebat illis: *Amen dico vobis,quia ſunt quidam de hîc ſtantibus, qui non guſtabunt mortem,donec videant regnũ Dei veniens in virtute. *Matt. 16.d.28. Luc. 9. c. 27.

CAPUT IX.

Transfigurato Jeſu junguntur Moyſes & Elias : dicit Eliam, dum venerit, omnia reſtituturum,imò jam veniſſe,nec fuiſſe ſuſceptum : ſurdum ac mutum ſpiritum ejicit, qui ſola oratione & jejunio ejicitur : ſuam paſſionem prædicit : diſputantes diſcipulos docet quis eorum ſit major : de ejiciente dæmonium qui non ſequebatur Jeſum : de amputando manus,pedis, vel oculi ſcandalo.

1 ET poſt dies ſex aſſumit Jeſus Petrum , & Jacobum, & Joannem : & ducit illos in montem excelſum ſeorſum ſolos, & transfiguratus eſt coram ipſis. A *Matth. 17.a.1. Luc.9. d. 28.

2 Et veſtimenta ejus facta ſunt ſplendentia,& candida nimis velut nix , qualia fullo non poteſt ſuper terram candida facere.

3 Et apparuit illis Elias cum Moyſe : & erant loquentes cum Jeſu.

4 Et reſpondens Petrus,ait Jeſu : Rabbi,bonum eſt nos hîc eſſe:& faciamus tria tabernacula,Tibi unum, & Moyſi unum, & Eliæ unum.

5 Non enim ſciebat quid diceret : erant enim timore exterriti.

6 Et facta eſt nubes obumbrans eos : & venit vox de nube, dicens : Hic eſt filius meus chariſſimus : audite illum.

7 Et ſtatim circumſpicientes,neminem ampliùs viderunt, niſi Jeſum tantùm ſecum. B

8 * Et deſcendentibus illis de monte, præcepit illis ne cuiquam quæ vidiſſent , narrarent : niſi cùm Filius hominis à mortuis reſurrexerit. *Matth. 17.b.9.

9 Et verbum continuerunt apud ſe , conquirentes quid eſſet: Cùm à mortuis reſurrexerit.

10 Et interrogabant eum, dicentes : * quid ergo dicunt Phariſæi & Scribæ, quia Eliam oportet venire primùm ? *Mal.4. b. 5.

11 Qui reſpondens, ait illis : Elias,cùm venerit primò , reſtituet omnia : & quomodo * ſcriptum eſt in Filium hominis, ut multa patiatur & contemnatur. *Iſa.53. a.3.b.4.

12 Sed dico vobis quia & * Elias venit (& fecerunt illi quæcumque voluerunt) ſicut ſcriptum eſt de eo. C *Matt. 17.b.12.

13 Et veniens ad diſcipulos ſuos , vidit turbam magnã circa eos:& Scribas conquirẽtes cum illis.

14 Et confeſtim omnis populus videns Jeſum , ſtupefactus

Digitized by Google

ſtupefactus eſt, & expaverunt, & accurrentes ſa-
lutabant eum.
15 Et interrogavit eos: Quid inter vos con-
quiritis?
* Luc. 9. c. 38. 16 * Et reſpondens unus de turba, dixit: Ma-
giſter, attuli filium meum ad te habentem ſpiri-
tum mutum:
17 Qui ubicumque eum apprehenderit, allidit
illum, & ſpumat, & ſtridet dentibus, & areſcit:
& dixi diſcipulis tuis ut ejicerent illum, & non
potuerunt.
18 Qui reſpondens eis, dixit: O generatio in-
credula, quamdiu apud vos ero? quamdiu vos pa-
tiar? afferte illum ad me.
19 Et attulerunt eum. Et cùm vidiſſet eum, ſta-
tim ſpiritus conturbavit illum: & eliſus in terram,
volutabatur ſpumans.
20 Et interrogavit patrem ejus: Quantum
temporis eſt ex quo ei hoc accidit? At ille ait:
Ab infantia:
D 21 Et frequenter eum in ignem, & in aquas
miſit, ut eum perderet. ſed ſi quid potes, adjuva
nos, miſertus noſtri.
22 Jeſus autem ait illi: Si potes credere, omnia
poſſibilia ſunt credenti.
23 Et continuò exclamans pater pueri, cum la-
crymis aiebat: Credo, Domine: adjuva incredu-
litatem meam.
24 Et cùm videret Jeſus concurrentem turbam,
comminatus eſt ſpiritui immundo, dicens illi: Sur-
de & mute ſpiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo:
& ampliùs ne introëas in eum.
25 Et exclamans, & multùm diſcerpens eum,
exiit ab eo, & factus eſt ſicut mortuus, ita ut mul-
ti dicerent: Quia mortuus eſt.
26 Jeſus autem tenens manum ejus, elevavit
eum, & ſurrexit.
27 Et cùm introiſſet in domum, diſcipuli ejus
ſecretò interrogabant eum: Quare nos non po-
tuimus ejicere eum?
28 Et dixit illis: Hoc genus in nullo poteſt
exire, niſi in oratione, & jejunio.
29 Et inde profecti prætergrediebantur Gali-
læam: nec volebat quemquam ſcire.
E 30 * Docebat autem diſcipulos ſuos, & dice-
* Matth. 17. c. 21. bat illis: Quoniam filius hominis tradetur in ma-
Luc. 9. b. 22. nus hominum, & occident eum, & occiſus tertia
f. 44. die reſurget.
31 At illi ignorabant verbum: & timebant in-
terrogare eum.
32 Et venerunt Capharnaum. Qui cùm domi
eſſent, interrogabat eos: Quid in via tractabatis?
33 At illi tacebant. ſiquidem in via inter ſe
* Matth. 18. a. 1. diſputaverant, * quis eorum major eſſet.
Luc. 9. f. 46. 34 Et reſidens vocavit duodecim, & ait illis: Si
quis vult primus eſſe, erit omnium noviſſimus, &
omnium miniſter.
35 Et accipiens puerum, ſtatuit eum in medio
eorum: quem cùm complexus eſſet, ait illis:
F 36 Quiſquis unum ex hujuſmodi pueris re-
ceperit in nomine meo, me recipit: & qui-
cumque me ſuſceperit, non me ſuſcipit, ſed eum,
qui miſit me.
* Luc. 9. f. 49. 37 * Reſpondit illi Joannes, dicens: Magiſter,
vidimus quemdam in nomine tuo ejicientem dæ-
monia, qui non ſequitur nos, & prohibuimus eum.
38 Jeſus autem ait: Nolite prohibere eum. * ne- * 1. Cor. 12. a. 3.
mo eſt enim qui faciat virtutem in nomine meo,
& poſſit citò malè loqui de me.
39 Qui enim non eſt adverſum vos, pro vo-
bis eſt.
40 * Quiſquis enim potum dederit vobis cali- * Matt. 10. d. 42.
cem aquæ in nomine meo, quia Chriſti eſtis:
Amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam.
41 * Et quiſquis ſcandalizaverit unum ex his * Matth. 18. a. 6.
puſillis credentibus in me: bonum eſt ei magis ſi Luc. 17.
circumdaretur mola aſinaria collo ejus, & in mare a. 2.
mitteretur.
42 * Et ſi ſcandalizaverit te manus tua, abſcide G
illam: bonum eſt tibi debilem introïre in vitam, * Matt. 5. e. 30.
quàm duas manus habentem ire in gehennam, in 18. a. 8.
ignem inextinguibilem:
43 Ubi vermis eorum non moritur, & ignis non
extinguitur.
44 Et ſi pes tuus te ſcandalizat, amputa illum:
bonum eſt tibi claudum introïre in vitam æter-
nam, quàm duos pedes habentem mitti in gehen-
nam ignis inextinguibilis:
45 * Ubi vermis eorum non moritur, & ignis * Iſa. 66. g. 24.
non extinguitur.
46 Quòd ſi oculus tuus ſcandalizat te, ejice
eum: bonum eſt tibi luſcum introïre in regnum
Dei, quàm duos oculos habentem mitti in gehen-
nam ignis:
47 Ubi vermis eorum non moritur, & ignis non
extinguitur.
48 * Omnis enim igne ſalietur, & omnis victi- * Levit. 2. d. 13.
ma ſale ſalietur.
49 * Bonum eſt ſal: quòd ſi ſal inſulſum fuerit: * Matt. 5. b. 13.
in quo illud condietis? Habete in vobis ſal, & pa- Luc. 14.
cem habete inter vos. g. 34.

CAPUT X.

Nullo modo dimittendam uxorem aſtruit aliam ducendo: parvulos complexus, benedicit eis: dives qui præcepta à juventute obſervarat, non amplectitur Chriſti conſilium de omnibus divendendis: quid referent præmi: qui omnia relinquunt: rurſum ſuam prædicit paſſionem: occaſione ambitionis filiorum Zebedæi docet diſcipulos quòd non oſtenſione dominij, ſed officio miniſterij debeant eſſe majores: Bartimæum cæcum ſanat.

1 ET inde exurgens venit in fines Judææ ultra A
Jordanem: & conveniunt iterùm turbæ ad * Matth. 19. a. 1.
eum: & ſicut conſueverat, iterùm docebat illos.
2 Et accedentes Phariſæi interrogabant eum: Si
licet viro uxorem dimittere: tentantes eum.
3 At ille reſpondens, dixit eis: Quid vobis præ-
cepit Moyſes?
4 Qui dixerunt: * Moyſes permiſit libellum * Deut. 24. a. 1.
repudij ſcribere, & dimittere.
5 Quibus reſpondens Jeſus, ait: Ad duritiam
cordis veſtri ſcripſit vobis præceptum iſtud.
6 Ab initio autem creaturæ, * maſculum & fe- * Gen. 1. d. 27.
minam fecit eos Deus.
7 Propter hoc * relinquet homo patrem ſuum * Gen. 2. d. 24.
& matrem, & adhærebit ad uxorem ſuam: Matth.
8 Et * erunt duo in carne una. Itaque jam non 19. a. 5.
ſunt duo, ſed una caro. 1. Cor. 7. b. 10.
9 Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet. Epheſ. 5. f. 31.
10 Et in domo iterùm diſcipuli ejus de eodem in- * 1. Cor. 6. d. 16.
terrogaverunt eum.

11 Et

B 11 Et ait illis: Quicumque dimiſerit uxorẽ ſuam,
& aliam duxerit, adulterium committit ſuper eam.
12 Et ſi uxor dimiſerit virum ſuum, & alij nu-
pſerit, mœchatur.
13 Et offerebant illi parvulos ut tangeret illos.
Diſcipuli autem comminabantur offerentibus.
14 Quos cùm videret Jeſus, indignè tulit, & ait
illis: Sinite parvulos venire ad me, & ne prohi-
bueritis eos: talium enim eſt regnum Dei.
15 Amen dico vobis: Quiſquis non receperit
regnum Dei velut parvulus, non intrabit in illud.
16 Et complexans eos, & imponens manus ſu-
per illos, benedicebat eos.
17 Et cùm egreſſus eſſet in viam, procurrens qui-
* Matth. 19. b. 16. Luc. 8. d. 18. dam genu flexo ante eum, rogabat eum: * Magiſter
bone, quid faciam ut vitam æternam percipiam?
18 Jeſus autem dixit ei: Quid me dicis bonum?
Nemo bonus, niſi unus Deus.
C 19 * Præcepta noſti: Ne adulteres, Ne occi-
* Exod. 20. c. 13. das, Ne fureris, Ne falſum teſtimonium dixeris,
Ne fraudem feceris, Honora patrem tuum & ma-
trem.
20 At ille reſpondens, ait illi: Magiſter, hæc
omnia obſervavi à juventute mea.
21 Jeſus autem intuitus eum, dilexit eum, &
dixit ei: Unum tibi deeſt: vade, quæcumque ha-
bes vende, & da pauperibus, & habebis theſau-
rum in cælo: & veni, ſequere me.
22 Qui contriſtatus in verbo, abiit mœrens:
erat enim habens multas poſſeſſiones.
23 Et circumſpiciens Jeſus, ait diſcipulis ſuis:
Quam difficilè qui pecunias habent, in regnum
Dei introibunt!
24 Diſcipuli autem obſtupeſcebant in verbis
ejus. At Jeſus rurſus reſpondens ait illis: Filioli,
quàm difficile eſt, confidentes in pecuniis, in re-
gnum Dei introire!
D 25 Facilius eſt Camelum per foramen acus
tranſire, quàm divitem intrare in regnum Dei.
26 Qui magis admirabantur, dicentes ad ſe-
metipſos: Et quis poteſt ſalvus fieri?
27 Et intuens illos Jeſus, ait: Apud homines
impoſſibile eſt, ſed non apud Deum: omnia enim
poſſibilia ſunt apud Deum.
* Matth. 19. d. 27. Luc. 18. e. 28. 28 Et cœpit ei Petrus dicere: Ecce nos dimi-
ſimus omnia, & ſecuti ſumus te.
29 Reſpondens Jeſus, ait: Amen dico vobis:
Nemo eſt, qui reliquerit domum, aut fratres, aut
ſorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut
agros, propter me, & propter evangelium,
30 Qui non accipiat centies tantum, nunc in
tempore hoc, domos, & fratres, & ſorores, & ma-
tres, & filios, & agros, cum perſecutionibus, & in
ſæculo futuro vitam æternam.
* Matth. 19. d. 30. 31 * Multi autem erunt primi noviſſimi, & no-
viſſimi primi.
E 32 Erant autem in via aſcendentes Jeroſoly-
mam. & præcedebat illos Jeſus, & ſtupebant: &
* Luc. 18. f. 31. ſequentes timebant. * Et aſſumens iterùm duode-
cim, cœpit illis dicere quæ eſſent ei eventura.
33 Quia ecce aſcendimus Jeroſolymam, & Fi-
lius hominis tradetur principibus ſacerdotum, &
Scribis, & ſenioribus, & damnabunt eum morte,
& tradent eum gentibus:
34 Et illudent ei, & conſpuent eum, & flagel-
labunt eum, & interficient eum: & tertia die re-
ſurget.
35 * Et accedunt ad eum Jacobus & Joannes * Matth. 20. c. 20.
filij Zebedæi, dicentes: Magiſter, volumus, ut
quodcumque petierimus, facias nobis.
36 At ille dixit eis: Quid vultis ut faciam vobis?
37 Et dixerunt: Da nobis, ut unus ad dexte- F
ram tuam, & alius ad ſiniſtram tuam, ſedeamus
in gloria tua.
38 Jeſus autem ait eis: Neſcitis quid petatis:
poteſtis bibere calicem, quem ego bibo; aut
baptiſmo, quo ego baptizor, baptizari?
39 At illi dixerunt ei: Poſſumus. Jeſus autem
ait eis: Calicem quidem, quem ego bibo, bibetis;
& baptiſmo, quo ego baptizor, baptizabimini:
40 Sedere autem ad dexteram meam, vel ad ſi-
niſtram, non eſt meum dare vobis, ſed quibus pa-
ratum eſt.
41 Et audientes decem, cœperunt indignari
de Jacobo & Joanne.
42 Jeſus autem vocans eos, ait illis: * Scitis * Luc. 22. c. 25.
quia hi, qui videntur principari gentibus, domi-
nantur eis: & principes eorum poteſtatem habent
ipſorum.
43 Non ita eſt autem in vobis, ſed quicumque
voluerit fieri major, erit veſter miniſter:
44 Et quicumque voluerit in vobis primus eſſe,
erit omnium ſervus.
45 Nam & Filius hominis non venit ut mini- G
ſtraretur ei, ſed ut miniſtraret, & daret animam
ſuam redemptionem pro multis.
46 * Et veniunt Jericho, & proficiſcente eo de * Matth. 20. d. 29.
Jericho, & diſcipulis ejus, & plurima multitudine, Luc. 18.
filius Timæi Bartimæus cæcus, ſedebat juxta viam f. 35.
mendicans.
47 Qui cùm audiſſet quia Jeſus Nazarenus eſt,
cœpit clamare, & dicere: Jeſu fili David, miſe-
rere mei.
48 Et comminabantur ei multi ut taceret. At
ille multò magis clamabat: *Fili David* miſerere
mei.
49 Et ſtans Jeſus præcepit illum vocari. Et vo-
cant cæcum dicentes ei: Animæquior eſto: ſur-
ge, vocat te.
50 Qui projecto veſtimento ſuo exiliens, venit
ad eum.
51 Et reſpondens Jeſus dixit illi: Quid tibi vis
faciam? Cæcus autem dixit ei: Raboni, ut videam.
52 Jeſus autem ait illi: Vade, fides tua te ſalvum
fecit. Et confeſtim vidit, & ſequebatur eum in via.

CAPUT XI.

Super pullum aſinæ cum honore Jeruſalem ingreditur: ficum maledicendo arefacit: ementes ac vendentes de templo ejicit: efficaciam fiduciæ in Deum oſtendit, dicens fratri remittenda quæ in nos commiſit: Scribis non dicit qua poteſtate hæc faciat, eò quòd nec illi reſponderent ad propoſitam de Joannis baptiſmo quæſtionem.

1 ET cùm appropinquarent Jeroſolymæ & Be- A
thaniæ ad montem olivarum, mittit duos ex * Matth. 21. a. 1.
diſcipulis ſuis, Luc. 19. e. 29.
2 Et ait illis: Ite in caſtellum, quod contra vos
eſt, & ſtatim introëuntes illuc, invenietis pullum
ligatum, ſuper quem nemo adhuc hominum ſe-
dit: ſolvite illum, & adducite.

Digitized by Google

3 Et ſi quis vobis dixerit: Quid facitis? dicite, quia Domino neceſſarius eſt: & continuò illum dimittet huc.

4 Et abeuntes invenerunt pullum ligatum ante januam foris in bivio: & ſolvunt eum.

5 Et quidam de illic ſtantibus dicebant illis: Quid facitis ſolventes pullum?

6 Qui dixerunt eis ſicut præceperat illis Jeſus, & dimiſerunt eis.

* Joan. 12. b. 14. 7 * Et duxerunt pullum ad Jeſum: & imponunt illi veſtimenta ſua, & ſedit ſuper eum.

8 Multi autem veſtimenta ſua ſtraverunt in via: alij autem frondes cædebant de arboribus, & ſternebant in via.

9 Et qui præibant, & qui ſequebantur, clamabant, dicentes: * Hoſanna: * Pſ. 117. d. 26.

Matth. 21. a. 9. Luc. 19. f. 38. 10 Benedictus qui venit in nomine Domini: Benedictum quod venit regnum patris noſtri David: Hoſanna in excelſis.

B

* Matth. 21. b. 10. 11 * Et introivit Jeroſolymam in templum: & circumſpectis omnibus, cum jam veſpera eſſet hora, exiit in Bethaniam cum duodecim.

12 Et alia die cùm exirent à Bethania, eſuriit.

* Matth. 21. b. 19. 13 * Cúmque vidiſſet à longè ficum habentem folia, venit ſi quid fortè inveniret in ea, & cùm veniſſet ad eam, nihil invenit præter folia: non enim erat tempus ficorum.

14 Et reſpondens dixit ei: Jam non ampliùs in æternum ex te fructum quiſquam manducet. Et audiebant diſcipuli ejus.

15 Et veniunt Jeroſolymam. Et cùm introiſſet in templum, cœpit ejicere vendentes & ementes in templo: & menſas numulariorum, & cathedras vendentium columbas evertit.

16 Et non ſinebat ut quiſquam transferret vas per templum:

C

* Iſa. 56. c. 7. Jer. 7. b. 11. 17 Et docebat, dicens eis: Nónne ſcriptum eſt: * Quia domus mea, domus orationis vocabitur omnibus gentibus? Vos autem feciſtis eam ſpeluncam latronum.

18 Quo audito, principes ſacerdotum & Scribæ quærebant quomodo eum perderent: timebant enim eum, quoniam univerſa turba admirabatur ſuper doctrina ejus.

19 Et cùm veſpera facta eſſet, egrediebatur de civitate.

20 Et cùm manè tranſirent, viderunt ficum aridam factam à radicibus.

21 Et recordatus Petrus, dixit ei: Rabbi, ecce ficus, cui maledixiſti, aruit.

* Matt. 21. b. 21. 22 Et reſpondens Jeſus ait illis: * Habete fidem Dei.

23 Amen dico vobis, quia quicumque dixerit huic monti: Tollere, & mittere in mare; & non hæſitaverit in corde ſuo, ſed crediderit quia quodcumque dixerit, fiat, fiet ei.

* Matth. 7. a. 7. 21. b. 22. 24 * Propterea dico vobis, omnia quæcumque orantes petitis, credite quia accipietis, & evenient vobis.

D

* Matth. 6. b. 14. 18. d. 35. Luc. 11. a. 9. 25 * Et cùm ſtabitis ad orandum, dimittite ſi quid habetis adverſus aliquem: ut & Pater veſter qui in cælis eſt, dimittat vobis peccata veſtra:

26 Quòd ſi vos non dimiſeritis: nec Pater veſter, qui in cælis eſt, dimittet vobis peccata veſtra.

27 Et veniunt rurſus Jeroſolymam. Et cùm ambularet in templo, accedunt ad eum ſummi ſacerdotes, & Scribæ, & ſeniores:

28 Et dicunt ei: * In qua poteſtate hæc facis? * Luc. 20. a. 2. & quis dedit tibi hanc poteſtatem ut iſta facias?

29 Jeſus autem reſpondens, ait illis: Interrogabo vos & ego unum verbum, & reſpondete mihi: & dicam vobis in qua poteſtate hæc faciam.

30 Baptiſmus Joannis, de cælo erat, an ex hominibus? Reſpondete mihi.

31 At illi cogitabant ſecum, dicentes: Si dixerimus, de cælo, dicet: Quare ergo non crediditis ei?

32 Si dixerimus, Ex hominibus, timemus populum. omnes enim habebant Joannem quia verè propheta eſſet.

33 Et reſpondentes dicunt Jeſu: Neſcimus. Et reſpondens Jeſus ait illis: Neque ego dico vobis in qua poteſtate hæc faciam.

CAPUT XII.

Parabolam narrat de vinea agricolis elocata, qui ſervos ac filium patrisfamilias occiderunt: tentatur à Phariſæis de cenſu Cæſari ſolvendo, & à Sadducæis de reſurrectione: interrogatur à Scriba de primo mandato: ipſe verò rogat quo modo Scribæ dicant Chriſtum filium eſſe David, docens ab ipſis cavendum: viduā laudat ob duo minuta in gazophylacium miſſa.

1 ET cœpit illis in parabolis loqui: Vineam paſtinavit homo, & circumdedit ſepem, & fodit lacum, & ædificavit turrim, & locavit eam agricolis, & peregrè profectus eſt. A * Iſa. 5. a. 1. Jer. 2. d. 21. Matt. 21. d. 33. Luc. 20. b. 9.

2 Et miſit ad agricolas in tempore ſervum, ut ab agricolis acciperet de fructu vineæ.

3 Qui apprehenſum eum ceciderunt, & dimiſerunt vacuum.

4 Et iterùm miſit ad illos alium ſervum: & illum in capite vulneraverunt, & contumeliis affecerunt.

5 Et rurſum alium miſit, & illum occiderunt: & plures alios: quoſdam cædentes, alios verò occidentes.

6 Adhuc ergo unum habens filium chariſſimum: & illum miſit ad eos noviſſimum, dicens: Quia reverebuntur filium meum.

7 Coloni autem dixerunt ad invicem: Hic eſt heres: venite, occidamus eum: & noſtra erit hereditas.

8 Et apprehendentes eum, occiderunt: & ejecerunt extra vineam.

9 Quid ergo faciet Dominus vineæ? Veniet, & perdet colonos: & dabit vineam aliis.

10 Nec ſcripturam hanc legiſtis: * Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli: * Pſ. 117. c. 22. Iſa. 28. Matth. 21. d. 42. Act. 4. b. 11. Rom. 9. g. 33. 1. Pet. 2. b. 7.

11 A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris?

12 Et quærebant eum tenere: & timuerunt turbam. cognoverunt enim quoniam ad eos parabolam hanc dixerit. Et relicto eo abierunt.

13 * Et mittunt ad eum quoſdam ex Phariſæis, & Herodianis, ut eum caperent in verbo. * Matth. 22. b. 15. Luc. 20. d. 20.

14 Qui venientes dicunt ei: Magiſter, ſcimus quia verax es, & non curas quemquam: nec enim vides in faciem hominum, ſed in veritate viam Dei doces. licet dari tributum Cæſari, an non dabimus? B

15 Qui ſciens verſutiam illorum, ait illis: Quid me

Digitized by Google

me tentatis ? afferte mihi denarium ut videam.
16 At illi attulerunt ei. Et ait illis : Cujus eſt
imago hæc, & inſcriptio ? Dicunt ei : Cæſaris.
* Rom. 17 Reſpondens autem Jeſus dixit illis : * Red-
13. b. 7. dite igitur quæ ſunt Cæſaris, Cæſari : & quæ ſunt
Dei, Deo. Et mirabantur ſuper eo.
* Matth. 18 * Et venerunt ad eum Sadducæi, qui dicunt
22. c. 23. reſurrectionem non eſſe : & interrogabant eum
Luc. 20. c. 27. dicentes :
* Deut. 19 Magiſter, Moyſes nobis ſcripſit,* ut ſi cujus
25. a. 5. frater mortuus fuerit, & dimiſerit uxorem, & fi-
lios non reliquerit, accipiat frater ejus uxorem
ipſius, & reſuſcitet ſemen fratri ſuo.
20 Septem ergo fratres erant : & primus acce-
pit uxorem, & mortuus eſt non relicto ſemine.
21 Et ſecundus accepit eam, & mortuus eſt :
& nec iſte reliquit ſemen : Et tertius ſimiliter.
22 Et acceperunt eam ſimiliter ſeptem : & non
reliquerunt ſemen. Noviſſima omnium defuncta
eſt & mulier.
23 In reſurrectione ergo cùm reſurrexerint,
cujus de his erit uxor ? ſeptem enim habuerunt
eam uxorem.
24 Et reſpondens Jeſus, ait illis : Nonne ideò
erratis, non ſcientes Scripturas, neque virtutem
Dei ?
25 Cùm enim à mortuis reſurrexerint, ne-
que nubent, neque nubentur, ſed ſunt ſicut an-
geli in cælis.
C
26 De mortuis autem quòd reſurgant, non
legiſtis in libro Moyſi, ſuper rubum quomodo
* Exod. 3. b. 5. dixerit illi Deus, inquiens:* Ego ſum Deus Abra-
Matth. 22. d. 32. ham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob ?
27 Non eſt Deus mortuorum, ſed vivorum.
Vos ergo multùm erratis.
* Matth. 22. d. 35. 28 * Et acceſſit unus de Scribis, qui audierat
illos conquirentes, & videns quoniam benè illis
reſponderit, interrogavit eum quod eſſet primum
omnium mandatum.
29 Jeſus autem reſpondit ei : Quia primum
* Deut. 6. a. 4. omnium mandatum eſt : * Audi Iſrael, Dominus
Deus tuus, Deus unus eſt :
30 Et diliges Dominum Deum tuum ex toto
corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota men-
te tua, & ex tota virtute tua. Hoc eſt primum
mandatum.
* Lev. 19. d. 18. 31 * Secundum autem ſimile eſt illi : Diliges
Matth. 22. d. 39. proximum tuum tamquam teipſum. Majus horum
Rom. 13. c. 9. aliud mandatum non eſt.
32 Et ait illi Scriba : Benè Magiſter, in veri-
Galat. 5. c. 14. tate dixiſti, quia unus eſt Deus, & non eſt alius
Jac. 2. b. 8. præter eum.
33 Et ut diligatur ex toto corde, & ex toto in-
tellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine :
& diligere proximum tamquam ſeipſum, majus eſt
omnibus holocautomatibus, & ſacrificiis.
34 Jeſus autem videns quòd ſapienter reſpon-
diſſet, dixit illi : Non es longè à regno Dei. Et ne-
mo jam audebat eum interrogare.
35 Et reſpondens Jeſus dicebat, docens in
templo: Quomodo dicunt Scribæ Chriſtum filium
eſſe David ?
D
36 Ipſe enim David dicit in Spiritu ſancto :
* Pſ. 109. a. 1. * Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris
meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pe- Matt. 22. d. 44.
dum tuorum. Luc. 20.
37 Ipſe ergo David dicit eum Dominũ, & unde g. 42.
eſt filius ejus? Et multa turba eum libenter audivit.
38 Et dicebat eis in doctrina ſua : * Cavete à * Matt.
Scribis, qui volunt in ſtolis ambulare, & ſalutari 23. a. 5. Luc. 11.
in foro, f. 43. 20.
39 Et in primis cathedris ſedere in ſynagogis, g. 46.
& primos diſcubitus in cœnis :
40 Qui devorant domos viduarum ſub obtentu
prolixę orationis: hi accipiènt prolixius judicium.
41 * Et ſedens Jeſus contra gazophylacium, aſ- * Luc.
piciebat quomodo turba jactaret æs in gazophy- 21. a. 1.
lacium, & multi divites jactabant multa.
42 Cùm veniſſet autem vidua una pauper, miſit
duo minuta, quod eſt quadrans.
43 Et convocans diſcipulos ſuos, ait illis : Amen
dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus om-
nibus miſit, qui miſerunt in gazophylacium.
44 Omnes enim ex eo, quod abundabat illis,
miſerunt : hæc verò de penuria ſua omnia quæ
habuit miſit totum victum ſuum.

CAPUT XIII.

Templum dicit evertendum, prædicitque bella & varias afflictiones ac perſecutiones, abominationémque deſolationis : de pſeudochriſtis & pſeudoprophetis : poſt ſigna in corporibus cæleſtibus veniet cum gloria filius hominis, & hujus ſignum dat à ficu: quia antè nemo tempus novit, jubet omnes vigilare.

1 ET cùm egrederetur de templo, ait illi unus A
ex diſcipulis ſuis : Magiſter, aſpice quales Matth. 24. a. 1.
lapides, & quales ſtructuræ.
2 Et reſpondens Jeſus, ait illi : Vides has omnes
magnas ædificationes ? * Non relinquetur lapis * Luc. 19. g. 44.
ſuper lapidem, qui non deſtruatur. 21. b. 6.
3 Et cùm ſederet in Monte olivarum contra
templum, interrogabant eum ſeparatim Petrus, &
Jacobus, & Joannes, & Andreas :
4 Dic nobis, quando iſta fient ? & quod ſignum
erit, quando hæc omnia incipient conſummari ?
5 Et reſpondens Jeſus cœpit dicere illis: * Vi- * Epheſ. 5. b. 6.
dete ne quis vos ſeducat : 2. Theſ. 2. a. 3.
6 Multi enim venient in nomine meo dicen-
tes, quia ego ſum : & multos ſeducent.
7 Cùm audieritis autem bella, & opiniones bel-
lorum, ne timueritis : oportet enim hæc fieri : ſed
nondum finis.
8 Exurget enim gens contra gentem, & re- B
gnum ſuper regnum, & erunt terræ motus per lo-
ca, & fames. Initium dolorum hæc.
9 Videte autem voſmetipſos. Tradent enim vos
in conſiliis, & in ſynagogis vapulabitis, & ante
præſides & reges ſtabitis propter me, in teſtimo-
nium illis.
10 Et in omnes gentes primùm oportet prædi-
cari Evangelium.
11 * Et cùm duxerint vos tradentes, nolite præ- * Matt. 10. b. 19.
cogitare quid loquamini : ſed quod datum vobis Luc. 12.
fuerit in illa hora, id loquimini. non enim vos b. 11. 21.
eſtis loquentes, ſed Spiritus ſanctus. c. 14.
12 Tradet autem frater fratrem in mortem, &
pater filium : & conſurgent filij in parentes, &
morte afficient eos.
13 Et eritis odio omnibus propter nomen meũ.
Qui autem ſuſtinuerit in finem, hic ſalvus erit.
14 * Cum

Digitized by Google

*Dan.9.g.27. Matth.24.b.15. Luc.21.d.20.

14 * Cùm autem videritis abominationem deſolationis, ſtantem ubi non debet: qui legit, intelligat: tunc qui in Judæa ſunt, fugiant in montes:

15 Et qui ſuper tectum, ne deſcendat in domum, nec introëat ut tollat quid de domo ſua:

16 Et qui in agro erit, non revertatur retrò tollere veſtimentum ſuum.

17 Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus.

18 Orate verò ut hieme non fiant.

C

19 Erunt enim dies illi tribulationes tales, quales non fuerunt ab initio creaturæ, quam condidit Deus, uſque nunc, neque fient.

20 Et niſi breviaſſet Dominus dies, non fuiſſet ſalva omnis caro: ſed propter electos, quos elegit, breviavit dies.

* Matth.24.b.23. Luc.21.b.8.

21 * Et tunc ſi quis vobis dixerit: Ecce hîc eſt Chriſtus, ecce illic, ne credideritis.

22 Exurgent enim pſeudochriſti, & pſeudoprophetæ, & dabunt ſigna & portenta ad ſeducendos, ſi fieri poteſt, etiam electos.

23 Vos ergo videte: ecce prædixi vobis omnia.

* Iſa.13.b.10. Ezech.32.b.7. Joel.2.b.10.

24 * Sed in illis diebus, poſt tribulationem illam, ſol contenebrabitur, & luna non dabit ſplendorem ſuum:

25 Et ſtellæ cæli erunt decidentes, & virtutes, quæ in cælis ſunt, movebuntur.

26 Et tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus cum virtute multa, & gloria.

D

* Matth.24.d.31.

27 * Et tunc mittet angelos ſuos, & congregabit electos ſuos à quattuor ventis, à ſummo terræ, uſque ad ſummum cæli.

28 A ficu autem diſcite parabolam. Cùm jam ramus ejus tener fuerit, & nata fuerint folia, cognoſcitis quia in proximo ſit æſtas:

29 Sic & vos cùm videritis hæc fieri, ſcitote quòd in proximo ſit in oſtiis.

30 Amen dico vobis, quoniam non tranſibit generatio hæc, donec omnia iſta fiant.

31 Cælum & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt.

32 De die autem illo vel hora nemo ſcit, neque angeli in cælo, neque Filius, niſi Pater.

*Matth.24.d.42.

33 * Videte, vigilate, & orate: neſcitis enim quando tempus ſit.

34 Sicut homo, qui peregrè profectus reliquit domum ſuam, & dedit ſervis ſuis poteſtatem cujuſque operis, & janitori præcepit ut vigilet.

35 Vigilate ergo, (neſcitis enim quando dominus domus veniat, ſerò, an media nocte, an galli cantu, an manè)

36 Ne cũ venerit repẽtè, inveniat vos dormiẽtes.

37 Quod autẽ vobis dico: omnibus dico: Vigilate.

Caput XIV.

Conſultant principes ſacerdotum de occidendo Jeſu; qui unguento pretioſo à muliere perfunditur murmurantibus diſcipulis: venditur à Juda; de cujus proditione diſcipulis loquitur in cœna, in qua panem in corpus ſuum & vinum in ſanguinẽ conſecrata tradit diſcipulis: prædicit omnes ſcandalizandos, & trinam Petri negationem: ac poſt trinam orationem capitur à Judæis; quorum uni Petrus abſcidit auriculam: & diſcipulis fugientibus, coram Caïpha à falſis teſtibus accuſatus, mortiſque reus judicatus, conſpuitur ac cæditur, & ter à Petro negatur.

A

Matth.26.a.2.

1 ERat autem Paſcha & Azyma poſt biduum: & quærebant ſummi ſacerdotes, & Scribæ, quomodo eum dolo tenerent, & occiderent. Luc.22.a.1.

2 Dicebant autem: Non in die feſto, ne fortè tumultus fieret in populo.

3 * Et cùm eſſet Bethaniæ in domo Simonis leproſi, & recumberet: venit mulier habens alabaſtrum unguenti nardi ſpicati pretioſi, & fracto alabaſtro, effudit ſuper caput ejus. * Matt.26.a.6. Joan.12.a.1.

4 Erant autem quidam indignè ferentes intra ſemetipſos, & dicentes: Ut quid perditio iſta unguenti facta eſt?

5 Poterat enim unguentum iſtud vænumdari plus quàm trecentis denariis, & dari pauperibus. Et fremebant in eam.

6 Jeſus autem dixit: Sinite eam, quid illi moleſti eſtis? Bonum opus operata eſt in me.

7 Semper enim pauperes habetis vobiſcum; & cùm volueritis, poteſtis illis benefacere: me autem non ſemper habetis.

8 Quod habuit hæc, fecit: prævenit ungere corpus meum in ſepulturam.

9 Amen dico vobis: Ubicumque prædicatum fuerit Evangelium iſtud in univerſo mundo, & quod fecit hæc, narrabitur in memoriam ejus.

B

10 * Et Judas Iſcariotes unus de duodecim, abiit ad ſummos ſacerdotes, ut proderet eum illis. * Matt.26.b.14.

11 Qui audientes gaviſi ſunt: & promiſerunt ei pecuniam ſe daturos. Et quærebat quomodo illum opportunè traderet.

12 * Et primo die Azymorum quando Paſcha immolabant, dicunt ei diſcipuli: Quò vis eamus, & paremus tibi ut manduces Paſcha? * Matt.26.b.17. Luc.22.a.6.

13 Et mittit duos ex diſcipulis ſuis, & dicit eis: Ite in civitatem: & occurret vobis homo lagenam aquæ bajulans, ſequimini eum:

14 Et quocumque introierit, dicite domino domus, quia magiſter dicit: Ubi eſt refectio mea, ubi Paſcha cum diſcipulis meis manducem?

15 Et ipſe vobis demonſtrabit cœnaculum grande, ſtratum: & illic parate nobis.

16 Et abierunt diſcipuli ejus, & venerunt in civitatem: & invenerunt ſicut dixerat illis, & paraverunt Paſcha.

17 * Veſpere autem facto, venit cum duodecim. * Matt.26.b.20. Luc.22.b.14.

18 Et diſcumbentibus eis, & manducantibus, ait Jeſus: Amen dico vobis, * quia unus ex vobis tradet me, qui manducat mecum. * Joan.13.c.21.

19 At illi cœperunt contriſtari, & dicere ei ſingulatim: Numquid ego?

20 Qui ait illis: Unus ex duodecim, qui intingit mecum manum in catino.

C

21 Et filius quidem hominis vadit, * ſicut ſcriptum eſt de eo: væ autem homini illi, per quem Filius hominis tradetur. bonum erat ei, ſi non eſſet natus homo ille. * Pſ.40.b.10. Act.1.c.16.

22 * Et manducantibus illis, accepit Jeſus panem: & benedicens fregit, & dedit eis, & ait: Sumite, hoc eſt corpus meum. * Matt.26.c.26. 1.Cor.11.e.24.

23 Et accepto calice, gratias agens dedit eis: & biberunt ex illo omnes.

24 Et ait illis: Hic eſt ſanguis meus novi teſtamenti, qui pro multis effundetur.

25 Amen dico vobis, quia jam non bibam de hoc genimine vitis, uſque in diem illum, cùm illud bibam novum in regno Dei.

26 Et

Digitized by Google

26 Et hymno dicto exierunt in Montem olivarum.

27 Et ait eis Jeſus: * Omnes ſcandalizabimini in me in nocte iſta: quia ſcriptum eſt: * Percutiam paſtorem, & diſpergentur oves. * Joan. 16.d.32. * Zach. 13.c.7.

28 Sed poſtquam reſurrexero, præcedam vos in Galilæam.

29 Petrus autem ait illi: Et ſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ſed non ego.

30 Et ait illi Jeſus: Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte hac, priuſquam gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus.

D

31 At ille amplius loquebatur: Et ſi oportuerit me ſimul commori tibi, non te negabo. Similiter autem & omnes dicebant.

32 * Et veniunt in prædium, cui nomen Gethſemani. Et ait diſcipulis ſuis: * Sedete hic donec orem. * Matt. 26.d.36. * Luc. 22.e.40.

33 Et aſſumit Petrum, & Jacobum, & Joannem ſecum: & cœpit pavere, & tædere.

34 Et ait illis: Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem: ſuſtinete hic, & vigilate.

35 Et cùm proceſſiſſet paululùm, procidit ſuper terram: & orabat, ut ſi fieri poſſet, tranſiret ab eo hora.

36 Et dixit: Abba pater, omnia tibi poſſibilia ſunt, transfer calicem hunc à me, ſed non quod ego volo, ſed quod tu.

37 Et venit, & invenit eos dormientes. Et ait Petro: Simon dormis? non potuiſti una hora vigilare?

38 Vigilate, & orate ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus eſt, caro verò infirma.

39 Et iterùm abiens oravit, eumdem ſermonem dicens.

E

40 Et reverſus, denuò invenit eos dormientes, (erant enim oculi eorum gravati) & ignorabant quid reſponderent ei.

41 Et venit tertiò, & ait illis: Dormite jam, & requieſcite. Sufficit: venit hora: ecce Filius hominis tradetur in manus peccatorum.

42 Surgite, eamus: ecce qui me tradet, propè eſt.

43 Et, adhuc eo loquente, venit Judas Iſcariotes unus de duodecim, & * cum eo turba multa, cum gladiis & lignis, à ſummis ſacerdotibus, & Scribis, & ſenioribus. * Matt. 26.e.47. Luc. 22.e.47. Joan. 18.a.3.

44 Dederat autem traditor ejus ſignum eis, dicens: Quemcumque oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum, & ducite cautè.

45 Et cùm veniſſet, ſtatim accedens ad eum, ait: Ave Rabbi: & oſculatus eſt eum.

46 At illi manus injecerunt in eum, & tenuerunt eum.

47 Unus autem quidam de circumſtantibus educens gladium, percuſſit ſervum ſummi ſacerdotis: & amputavit illi auriculam.

48 Et reſpondens Jeſus, ait illis: Tamquam ad latronem exiſtis cum gladiis & lignis comprehendere me?

49 Quotidie eram apud vos in templo docens, & non me tenuiſtis. Sed ut impleantur Scripturæ.

50 * Tunc diſcipuli ejus relinquentes eum, omnes fugerunt. * Matth. 26.f.56.

51 Adoleſcens autem quidam ſequebatur eum amictus ſindone ſuper nudo: & tenuerunt eum.

52 At ille rejecta ſindone, nudus profugit ab eis.

F

53 * Et adduxerunt Jeſum ad ſummum Sacerdotem: & convenerunt omnes ſacerdotes, & Scribæ, & ſeniores. * Matth. 26.f.57. Luc. 22.f.54. Joan. 18.c.13.

54 Petrus autem à longè ſecutus eſt eum, uſque intrò in atrium ſummi ſacerdotis: & ſedebat cum miniſtris ad ignem, & calefaciebat ſe.

55 * Summi verò ſacerdotes, & omne concilium, quærebant adverſus Jeſum teſtimonium, ut eum morti traderent, nec inveniebant. * Matth. 26.f.59.

56 Multi enim teſtimonium falſum dicebant adverſus eum: & convenientia teſtimonia non erant.

57 Et quidam ſurgentes, falſum teſtimonium ferebant adverſus eum, dicentes:

58 Quoniam nos audivimus eum dicentem: * Ego diſſolvam templum hoc manu factum, & per triduum aliud non manu factum ædificabo. * Joan. 2.c.19.

59 Et non erat conveniens teſtimonium illorũ.

60 Et exurgens ſummus ſacerdos in medium, interrogavit Jeſum, dicens: Non reſpondes quidquam ad ea, quæ tibi objiciuntur ab his?

61 Ille autem tacebat, & nihil reſpondit. Rurſum ſummus ſacerdos interrogabat eum, & dixit ei: Tu es Chriſtus filius Dei benedicti?

G

62 Jeſus autem dixit illi: Ego ſum: * & videbitis Filium hominis ſedentem à dextris virtutis Dei, & venientem cum nubibus cæli. * Matth. 24.c.30. 26.f.64.

63 Summus autem ſacerdos ſcindens veſtimenta ſua, ait: Quid adhuc deſideramus teſtes?

64 Audiſtis blaſphemiam: quid vobis videtur? Qui omnes condemnaverunt eum eſſe reum mortis.

65 Et cœperunt quidam conſpuere eum, & velare faciem ejus, & colaphis eum cædere, & dicere ei: Prophetiza: & miniſtri alapis eum cædebant.

66 * Et cùm eſſet Petrus in atrio deorſum, venit una ex ancillis ſummi ſacerdotis: * Matt. 26.g.69. Luc. 22.f.56. Joan. 18.c.17.

67 Et cùm vidiſſet Petrum calefacientem ſe, aſpiciens illum, ait: Et tu cum Jeſu Nazareno eras.

68 At ille negavit, dicens: Neque ſcio, neque novi quid dicas. Et exiit foras ante atrium, & gallus cantavit.

69 * Rurſus autem cùm vidiſſet illum ancilla, cœpit dicere circumſtantibus: Quia hic ex illis eſt. * Matt. 26.g.71.

70 At ille iterùm negavit. * Et poſt puſillum, rurſus qui aſtabant, dicebant Petro: Verè ex illis es: nam & Galilæus es. * Luc. 22.g.59. Joan. 18.c.25.

71 Ille autem cœpit anathematizare, & jurare: Quia neſcio hominem iſtum, quem dicitis.

72 Et ſtatim gallus iterùm cãtavit. * Et recordatus eſt Petrus verbi, quod dixerat ei Jeſus: Priùs quàm gallus cantet bis, ter me negabis. Et cœpit flere. * Matt. 26.g.75. Joan. 13.d.38.

CAPUT XV.

Jeſus coram Pilato accuſatus, nihil reſpondet: præeligitur Barabbas, & Jeſus traditur crucifigendus: qui multis modis illuſus à militibus, ducitur ad crucifigendum: & diviſis ipſius veſtimentis, inter latrones crucifixus, audit variorum illatas in ſe blaſphemias: ſuboriuntur tenebræ: & clamans Jeſus Eli, acetoque potatus, cum clamore valido expirat: cujus corpus à Joſeph ſepelitur.

A

1 ET confeſtim manè conſilium facientes ſummi ſacerdotes, cum ſenioribus, & Scribis, & univerſo * Matt. 27.a.1.

Luc.22. g.66. Joan.18. e.28. univerſo concilio, vincientes Jeſum, duxerunt,&
tradiderunt Pilato.
2 Et interrogavit eum Pilatus: Tu es Rex Ju-
dæorum? At ille reſpondens, ait illi: Tu dicis.
* Matt. 27.b.11. Luc.23. a.1. * Joan. 18.f.33. 3 * Et accuſabant eum ſummi ſacerdotes in
multis.
4 * Pilatus autem rurſum interrogavit eum,di-
cens: Non reſpondes quidquam? vide in quan-
tis te accuſant.
5 Ieſus autem ampliùs nihil reſpondit, ita ut
miraretur Pilatus.
6 Per diem autem feſtum ſolebat dimittere il-
lis unum ex vinctis,quemcumque petiſſent.
7 Erat autem qui dicebatur Barabbas, qui cum
ſeditioſis erat vinctus,qui in ſeditione fecerat ho-
micidium.
8 Et cùm aſcendiſſet turba,cœpit rogare,ſicut
ſemper faciebat illis.
9 Pilatus autem reſpondit eis,& dixit: Vultis
dimittam vobis regem Judæorum?
10 Sciebat enim quòd per invidiam tradidiſ-
ſent eum ſummi ſacerdotes.
B 11 Pontifices autem concitaverunt turbam, ut
magis Barabbam dimitteret eis.
* Matt. 27.c.21. Luc.23. b.18. * Joan. 18.g.40. 12 * Pilatus autem iterùm reſpondens,ait illis:
Quid ergo vultis faciam regi Judæorum?
13 * At illi iterùm clamaverunt: Crucifige eum.
14 Pilatus verò dicebat illis: Quid enim mali
fecit? At illi magis clamabant: Crucifige eum.
15 Pilatus autem volens populo ſatisfacere,di-
miſit illis Barabbam, & tradidit Jeſum flagellis
cæſum, ut crucifigeretur.
* Matth. 27.c.27. Joan.19. a.2. 16 * Milites autem duxerunt eum in atrium
prætorij, & convocant totam cohortem,
17 Et induunt eum purpura, & imponunt ei
plectentes ſpineam coronam.
18 Et cœperunt ſalutare eum: Ave rex Ju-
dæorum.
19 Et percutiebant caput ejus arundine:& conſ-
puebant eum, & ponentes genua,adorabant eum.
20 Et poſtquam illuſerunt ei, exuerunt illum
purpura, & induerunt eum veſtimentis ſuis: &
educunt illum ut crucifigerent eum.
* Matth. 27.d.32. Luc.23. d.26. 21 * Et angariaverunt prætereuntem quem-
piam, Simonem Cyrenæum, venientem de villa,
patrem Alexandri & Rufi,ut tolleret crucem ejus.
22 Et perducunt illum in Golgotha locum:
quod eſt interpretatum Calvariæ locus.
23 Et dabant ei bibere myrrhatum vinum:&
non accepit.
C 24 * Et crucifigentes eum, diviſerunt veſti-
* Matth. 27.d.35. Luc.23. e.34. Joan.19. d.23. menta ejus,mittentes ſortem ſuper eis, quis quid
tolleret.
25 Erat autem hora tertia: & crucifixerũt eum.
26 Et erat titulus cauſæ ejus inſcriptus: REX
JUDÆORUM.
27 Et cum eo crucifigunt duos latrones; unum
à dextris, & alium à ſiniſtris ejus.
* Isa.53. d.12. 28 * Et impleta eſt ſcriptura, quæ dicit: Et
cum iniquis reputatus eſt.
29 Et prætereuntes blaſphemabant eum, mo-
* Joan.2. c.19. ventes capita ſua, & dicentes:* Vah qui deſtruis
templum Dei, & in tribus diebus reædificas:
30 Salvum fac temetipſum deſcendens de cruce.
31 Similiter & ſummi ſacerdotes illudentes, ad
alterutrum cum Scribis dicebant: Alios ſalvos fe-
cit, ſeipſum non poteſt ſalvum facere.
32 Chriſtus rex Iſraël deſcendat nunc de cru-
ce, ut videamus, & credamus. Et qui cum eo cru-
cifixi erant, convitiabantur ei.
33 Et facta hora ſexta, tenebræ factæ ſunt per
totam terram uſque in horam nonam.
34 Et hora nona exclamavit Jeſus voce magna, D
dicens: * Eloi, eloi, lamma ſabacthani? quod eſt * Ps.21. a.2.
interpretatum: Deus meus, Deus meus, ut quid Matth.
dereliquiſti me? 27.e.46.
35 Et quidam de circumſtantibus audientes,
dicebant: Ecce Eliam vocat.
36 Currens autem unus,& implens ſpongiam
aceto, circumponénſque calamo, potum dabat ei,
dicens: Sinite, videamus ſi veniat Elias ad depo-
nendum eum.
37 Jeſus autem emiſſa voce magna expiravit.
38 Et velum templi ſciſſum eſt in duo, à ſum-
mo uſque deorſum,
39 Videns autem Centurio, qui ex adverſo
ſtabat, quia ſic clamans expiraſſet, ait: Verè hic
homo Filius Dei erat.
40 * Erant autem & mulieres de longè aſpi- * Matth.
cientes: inter quas erat Maria Magdalene,& Ma- 27.f.55.
ria Jacobi minoris & Joſeph mater, & Salome:
41 Et cùm eſſet in Galilæa, ſequebantur eum,
* & miniſtrabant ei,& aliæ multæ,quæ ſimul cum * Luc.8.
eo aſcenderant Jeroſolymam. a.2.
42 * Et cùm jam ſerò eſſet factum (quia erat * Matt.
paraſceve, quod eſt ante ſabbatum) 27.g.57. Luc.23.
43 Venit Joſeph ab Arimathæa nobilis decu- g.50.
rio, qui & ipſe erat expectans regnum Dei,& au- Joan.19.
dacter introivit ad Pilatum,& petiit corpus Jeſu. g.38.
44 Pilatus autem mirabatur ſi jam obiiſſet. Et
accerſito Centurione, interrogavit eum ſi jam
mortuus eſſet.
45 Et cùm cognoviſſet à Centurione,donavit
corpus Joſeph.
46 Joſeph autem mercatus ſindonem, & depo-
nens eum involvit ſindone, & poſuit eum in mo-
numento, quod erat exciſum de petra, & advolvit
lapidem ad oſtium monumenti.
47 Maria autem Magdalene, & Maria Joſeph,
aſpiciebant ubi poneretur.

CAPUT XVI.

Mulieribus ad Chriſti monumentum obſtupeſcentibus, Angelus reſurrectionem ipſius annuntiat, qui primùm Mariæ Magdalenæ apparet, deinde duobus diſcipulis in alia effigie: demum undecim recumbentibus apparẽs, exprobrata incredulitate, mittit eos ut in univerſo mundo prædicent ac baptizent, ſubjunctis ſignis quæ ſequantur credentes, ac ita in cælum aſcendit.

1 ET cùm tranſiſſet ſabbatum,Maria Magdale- A
ne, & Maria Jacobi, & Salome emerunt aro- Matth. 28.a.1.
mata ut venientes ungerent Jeſum. Luc.24. a.1.
2 Et valdè manè una ſabbatorum, veniunt ad Joan.20.
monumentum, orto jam ſole. a.1.
3 Et dicebant ad invicem: Quis revolvet no-
bis lapidem ab oſtio monumenti?
4 Et reſpicientes viderunt revolutum lapidem. * Matt.
Erat quippe magnus valdè.* 28.a.5.
5 * Et introeuntes in monumentum viderunt Luc.24. a.4.
juvenem ſedentem in dextris, coopertum ſtola Joan.20.
candida, & obſtupuerunt. c.12.

6 Qui

Digitized by Google

B 6 Qui dicit illis : Nolite expaveſcere : Jeſum
quæritis Nazarenum, crucifixum : ſurrexit, non
eſt hîc, ecce locus ubi poſuerunt eum.
7 Sed ite, dicite diſcipulis ejus, & Petro, quia
* Sup.14. c.28. præcedit vos in Galilæam : ibi eum videbitis,* ſi-
cut dixit vobis.
8 At illæ exeuntes, fugerunt de monumento :
invaſerat enim eas tremor & pavor : & nemini
quidquam dixerunt : timebant enim.
* Joan. 20.d.16. 9 Surgens autem manè, * prima ſabbati, appa-
ruit primò Mariæ Magdalene, de qua ejecerat ſe-
ptem dæmonia.
10 Illa vadens nuntiavit his, qui cum eo fue-
rant, lugentibus & flentibus.
11 Et illi audientes quia viveret, & viſus eſſet
ab ea, non crediderunt.
C 12 *Poſt hæc autem duobus ex his ambulantibus
* Luc. 24.b.13. oſtenſus eſt in alia effigie, euntibus in villam.
13 Et illi euntes nuntiaverunt ceteris : nec illis
crediderunt.
14 Noviſſimè recumbentibus illis undecim
apparuit : & exprobravit incredulitatem eorum
& duritiam cordis ; quia iis, qui viderant eum re-
ſurrexiſſe, non crediderunt.
15 Et dixit eis : Euntes in mundum univerſum
prædicate Evangelium omni creaturæ.
16 Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus
erit : qui verò non crediderit, condemnabitur.
17 Signa autem eos, qui crediderint, hæc ſe- D
quentur : * In nomine meo dæmonia ejicient : * Act. 16.d.18.
* linguis loquentur novis :
18 * Serpentes tollent : & ſi mortiferum quid
biberint, non eis nocebit : * ſuper ægros manus * Act.2. a.4.10.
imponent, & benè habebunt. g.46.
19 Et Dominus quidem Jeſus poſtquam locutus * Act. 28.b.5.
eſt eis, * aſſumptus eſt in cælum, & ſedet à dextris * Act. 28.b.8.
Dei.
20 Illi autem profecti prædicaverunt ubique * Luc. 24.g.51.
Domino cooperante, & ſermonem confirmante,
ſequentibus ſignis.

SANCTUM JESU CHRISTI EVANGELIUM SECUNDUM LUCAM.

CAPUT PRIMUM.

Zachariæ ſacerdoti annuntiat Gabriel Joannis conceptum ex Elizabeth ſterili; qui Angelo non credens, mutus efficitur: idémque Gabriel Mariæ annuntiat conceptum Jeſu filij Dei de Spiritu ſancto : ad Mariæ ſalutationem Joannes exultat in utero, & Elizabeth prophetat, ipſáque Maria canticum gratiarum actionis Domino decantat : in nati Joannis circumciſione, Zacharias pater, recepta loquela, canticum gratiarum actionis edit.

A 1 QUONIAM quidem multi conati ſunt
ordinare narrationem, quæ in nobis
completæ ſunt, rerum :
2 Sicut tradiderunt nobis, qui
ab initio ipſi viderunt, & miniſtri fuerunt ſer-
monis :
3 Viſum eſt & mihi, aſſecuto omnia à prin
cipio diligenter, ex ordine tibi ſcribere, optime
Theophile,
4 Ut cognoſcas eorum verborum, de quibus
eruditus es, veritatem.
5 Fuit in diebus Herodis, regis Judææ, ſacer-
* 1. Par. 24.a.10. dos quidam nomine Zacharias, * de vice Abia; &
uxor illius de filiabus Aaron, & nomen ejus Eli-
zabeth.
6 Erant autem juſti ambo ante Deum, ince-
dentes in omnibus mandatis & juſtificationibus
Domini ſine querela.
7 Et non erat illis filius, eò quòd eſſet Eli-
zabeth ſterilis, & ambo proceſſiſſent in diebus
ſuis.
8 Factum eſt autem, cùm ſacerdotio fungere-
tur in ordine vicis ſuæ ante Deum,
9 Secundùm conſuetudinem ſacerdotij, ſorte
exiit ut incenſum poneret, ingreſſus in templum
Domini :
10 Et * omnis multitudo populi erat orans foris *Exod. 30.a.7.
hora incenſi. Lev.16. d.17.
11 Apparuit autem illi Angelus Domini, ſtans
à dextris altaris incenſi.
12 Et Zacharias turbatus eſt videns, & timor
irruit ſuper eum.
13 Ait autem ad illum Angelus : Ne timeas Za- B
charia, quoniam exaudita eſt deprecatio tua : &
uxor tua Elizabeth pariet tibi filium, & vocabis
nomen ejus Joannem :
14 Et erit gaudium tibi, & exultatio, & multi
in nativitate ejus gaudebunt :
15 Erit enim magnus coram Domino : & vinum
& ſiceram non bibet, & Spiritu ſancto replebitur
adhuc ex utero matris ſuæ :
16 Et multos filiorum Iſraël convertet ad Do-
minum Deum ipſorum :
17 Et ipſe præcedet ante illum in ſpiritu & vir-
tute Eliæ : * ut convertat corda patrum in filios, * Mal.4. b. 6.
& incredulos ad prudentiam juſtorum, parare Matt.11. b.14.
Domino plebem perfectam.
18 Et dixit Zacharias ad Angelum : Unde hoc
ſciam ? ego enim ſum ſenex, & uxor mea proceſſit
in diebus ſuis.
19 Et reſpondens Angelus dixit ei : Ego ſum
Gabriel, qui aſto ante Deum : & miſſus ſum lo-
qui ad te, & hæc tibi evangelizare.
20 Et ecce eris tacens, & non poteris loqui,
uſque in diem quo hæc fiant, pro eo quòd non
credidiſti verbis meis, quæ implebuntur in tem-
pore ſuo.

Digitized by Google

21 Et erat plebs expectans Zachariam: & mi-
rabantur quòd tardaret ipſe in templo.
C 22 Egreſſus autem non poterat loqui ad illos,&
cognoverunt quòd viſionem vidiſſet in templo.
Et ipſe erat innuens illis, & permanſit mutus.
23 Et factum eſt,ut impleti ſunt dies officij ejus,
abiit in domum ſuam:
24 Poſt hos autem dies concepit Elizabeth uxor
ejus, & occultabat ſe menſibus quinque, dicens:
25 Quia ſic fecit mihi Dominus in diebus,qui-
bus reſpexit auferre opprobrium meum inter ho-
mines.
26 In menſe autem ſexto, miſſus eſt Angelus
Gabriel à Deo in civitatem Galilææ, cui nomen
Nazareth,
27 Ad Virginem deſponſatam viro,cui nomen
erat Joſeph, de domo David, & nomen virginis
Maria.
28 Et ingreſſus Angelus ad eam dixit: Ave
gratia plena: Dominus tecum: Benedicta tu in
mulieribus.
29 Quæ cùm audiſſet, turbata eſt in ſermo-
ne ejus, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio.
30 Et ait Angelus ei: Ne timeas Maria, inve-
niſti enim gratiam apud Deum:
* Iſai. 7. c. 14. 31 * Ecce concipies in utero, & paries filium,
* Inf. 2. c. 21. & * vocabis nomen ejus JESUM.
32 Hic erit magnus,& Filius Altiſſimi vocabitur,
D & dabit illi Dominus Deus ſedem David patris
* Dan. 7. d. 14. ejus: * & regnabit in domo Jacob in æternum,
g. 27. 33 Et regni ejus non erit finis.
Mich. 4. 34 Dixit autem Maria ad Angelum: Quomo-
b. 7. do fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?
35 Et reſpondens Angelus dixit ei: Spiritus
ſanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi
obumbrabit tibi. Ideóque & quod naſcetur ex te
Sanctum, vocabitur Filius Dei.
36 Et ecce Elizabeth cognata tua,& ipſa con-
cepit filium in ſenectute ſua: & hic menſis ſextus
eſt illi, quæ vocatur ſterilis:
37 Quia non erit impoſſibile apud Deum om-
ne verbum.
38 Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini,
fiat mihi ſecundùm verbum tuum. Et diſceſſit ab
illa Angelus.
39 Exurgens autem Maria in diebus illis abiit in
montana cum feſtinatione, in civitatem Juda:
40 Et intravit in domum Zachariæ, & ſaluta-
vit Elizabeth.
E 41 Et factum eſt,ut audivit ſalutationem Mariæ
Eliſabeth,exultavit infans in utero ejus: & reple-
ta eſt Spiritu ſancto Eliſabeth:
42 Et exclamavit voce magna,& dixit: Bene-
dicta tu inter mulieres,& benedictus fructus ven-
tris tui.
43 Et unde hoc mihi ut veniat mater Domini
mei ad me?
44 Ecce enim ut facta eſt vox ſalutationis tuæ
in auribus meis, exultavit in gaudio infans in
utero meo.
45 Et beata quæ crediditi, quoniam perficien-
tur ea, quæ dicta ſunt tibi à Domino.
46 Et ait Maria:
Magnificat anima mea Dominum:
47 Et exultavit ſpiritus meus in Deo ſalutari
meo.
48 Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ: ecce
enim ex hoc beatā me dicent omnes generationes.
49 Quia fecit mihi magna qui potens eſt, &
ſanctum nomen ejus.
50 Et miſericordia ejus à progenie in proge-
nies timentibus eum.
51 Fecit potentiam in * brachio ſuo: * diſper- * Iſai. 51. c. 9.
ſit ſuperbos mente cordis ſui. * Pſ. 32.
52 Depoſuit potentes de ſede,& exaltavit hu- b. 10.
miles. F
53 * Eſurientes implevit bonis: & divites di- * 1. Reg.
miſit inanes. 2. 4. 5.
54 Suſcepit Iſraël puerum ſuum, recordatus Pſ. 33.
miſericordiæ ſuæ. c. 11.
55 Sicut locutus eſt ad patres noſtros, * Abra- * Gen.
ham, & ſemini ejus in ſæcula. 17. 2. 9. 22. c. 16.
56 Manſit autem Maria cum illa quaſi menſi- Pſ. 131.
bus tribus: & reverſa eſt in domum ſuam. c. 11. Iſa. 41.
57 Elizabeth autem impletum eſt tempus pa- b. 8.
riendi, & peperit filium.
58 Et audierunt vicini & cognati ejus,quia mà-
gnificavit Dominus miſericordiam ſuam cum illa,
& congratulabantur ei.
59 Et factum eſt in die octavo, venerunt cir-
cumcidere puerum, & vocabant eum nomine pa-
tris ſui Zachariam.
60 Et reſpondens mater ejus, dixit: Nequa-
quam, ſed vocabitur Joannes.
61 Et dixerunt ad illam: Quia nemo eſt in co-
gnatione tua, qui vocetur hoc nomine.
62 Innuebant autem patri ejus,quem vellet vo-
cari eum.
63 Et poſtulans pugillarem ſcripſit, * dicens: * Sap. b. 15.
Joannes eſt nomen ejus. Et mirati ſunt univerſi.
64 Apertum eſt autem illicò os ejus, & lingua
ejus, & loquebatur benedicens Deum.
65 Et factus eſt timor ſuper omnes vicinos eo-
rum: & ſuper omnia montana Judææ divulga-
bantur omnia verba hæc:
66 Et poſuerunt omnes qui audierant in corde
ſuo, dicentes: Quis, putas, puer iſte erit? Etenim
manus Domini erat cum illo.
67 Et Zacharias pater ejus repletus eſt Spiri- G
tu ſancto: & prophetavit, dicens:
68 * Benedictus Dominus Deus Iſraël: quia * Pſ. 73. b. 12.
viſitavit, & fecit redemptionem plebis ſuæ:
69 * Et erexit cornu ſalutis nobis, in domo * Pſ. 131. d. 17.
David pueri ſui.
70 * Sicut locutus eſt per os ſanctorum, qui à * Jer. 23. a. 6. 30.
ſæculo ſunt, prophetarum ejus: b. 10.
71 Salutem ex inimicis noſtris,& de manu om-
nium qui oderunt nos:
72 Ad faciendam miſericordiam cum patribus
noſtris: & memorari teſtamenti ſui ſancti.
73 * Juſjurandum, quod juravit ad Abraham * Gen. 22. c. 16.
patrem noſtrum, daturum ſe nobis: Jer. 31.
74 Ut ſine timore,de manu inimicorum noſtro- f. 33.
rum liberati, ſerviamus illi; Heb. 6. c. 13.
75 In ſanctitate & juſtitia coram ipſo,omnibus d. 17.
diebus noſtris.
76 Et tu puer,propheta Altiſſimi vocaberis: præ-
ibis enim ante faciem Domini parare vias ejus:

77 * Ad

Digitized by Google

* Mal.4. b.5. 77 * Ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ejus,
Sup.4. in remiſſionem peccatorum eorum:
b.17. 78 Per viſcera miſericordiæ Dei noſtri: in
* Zach. quibus viſitavit nos, * oriens ex alto:
3.d.9. 79 Illuminare his, qui in tenebris, & in umbra
6.c.12. Mal.4. mortis ſedent: ad dirigendos pedes noſtros viam
a.2. pacis.
80 Puer autem creſcebat, & confortabatur ſpiritu: & erat in deſertis uſque in diem oſtenſionis ſuæ ad Iſraël.

CAPUT II.

Ex Auguſti decreto Joſeph cum Maria aſcendit in Bethlehem; ubi illa peperit Salvatorem, cujus nativitate ab Angelo audita, paſtores feſtini veniunt illum viſuri: puer circumciſus vocatur Jeſus; quem poſt dies purificationis in Jeruſalem delatum ut Domino ſiſteretur, Simeon ſenex benedicit, ac de matris in paſſione doloribus prophetat, Annáque prophetiſſa vetula Domino confitetur: Jeſus duodecim annorum plenus ſapientia & gratia, perditus à parentibus, in medio doctorum invenitur; deſcenditque Nazareth factus illis ſubditus.

A 1 FActum eſt autem in diebus illis, exiit edictum à Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur univerſus orbis.
2 Hæc deſcriptio prima, facta eſt à præſide Syriæ Cyrino:
3 Et ibant omnes ut profiterentur ſinguli in ſuam civitatem:
4 Aſcendit autem & Joſeph à Galilæa de civitate Nazareth, in Judæam in civitatem David,
* Mich. quæ vocatur * Bethlehem: eò quòd eſſet de do-
5.a.2. mo & familia David,
Matt.2. a.6. 5 Ut profiteretur cum Maria deſponſata ſibi uxore prægnante.
6 Factum eſt autem, cùm eſſent ibi, impleti ſunt dies ut pareret.
7 Et peperit filium ſuum primogenitum, & pannis eum involvit, & reclinavit eum in præſepio: quia non erat eis locus in diverſorio.
8 Et paſtores erant in regione eadem vigilantes, & cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregem ſuum.
B 9 Et ecce Angelus Domini ſtetit juxta illos, & claritas Dei circumfulſit illos: & timuerunt timore magno.
10 Et dixit illis Angelus: Nolite timere: ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo:
11 Quia natus eſt vobis hodie Salvator qui eſt Chriſtus Dominus, in civitate David.
12 Et hoc vobis ſignum: Invenietis infantem pannis involutum, & poſitum in præſepio.
13 Et ſubitò facta eſt cum angelo multitudo militiæ cæleſtis, laudantium Deum, & dicentium:
14 Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.
15 Et factum eſt, ut diſceſſerunt ab eis Angeli in cælum: paſtores loquebantur ad invicem: Tranſeamus uſque Bethlehem, & videamus hoc verbum, quod factum eſt, quod Dominus oſtendit nobis.
C 16 Et venerunt feſtinantes: & invenerunt Mariam, & Joſeph, & infantem poſitum in præſepio.
17 Videntes autem cognoverunt de verbo, quod dictum erat illis de puero hoc.
18 Et omnes, qui audierunt, mirati ſunt: & de his, quæ dicta erant à paſtoribus ad ipſos.

19 Maria autem conſervabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo.
20 Et reverſi ſunt paſtores glorificantes & laudantes Deum, in omnibus quæ audierant & viderant, ſicut dictum eſt ad illos.
21 * Et poſtquam conſummati ſunt dies octo * Gen.
ut circumcideretur puer: vocatum eſt nomen ejus 17.b.12.
* Jeſus, quod vocatum eſt ab Angelo priùs quàm Lev.12. a.3.
in utero conciperetur. * Matt. 1.d.21.
22 Et poſtquam impleti ſunt dies purgationis Sup.1. d.31.
ejus * ſecundùm legem Moyſi, tulerunt illum in * Lev.
Jeruſalem, ut ſiſterent eum Domino, 12.c.6.
23 Sicut ſcriptum eſt in lege Domini: * Quia * Exod. 13.a.2.
omne maſculinum adaperiens vulvam, ſanctum Num.8.
Domino vocabitur. c.16.
24 Et ut darent hoſtiam ſecundùm quod dictum eſt * in lege Domini, par turturum, aut duos * Lev.
pullos columbarum. 12.d.8.
25 Et ecce homo erat in Jeruſalem, cui nomen Simeon, & homo iſte juſtus, & timoratus, expectans conſolationem Iſraël, & Spiritus ſanctus erat in eo. D
26 Et reſponſum acceperat à Spiritu ſancto, non viſurum ſe mortem, niſi priùs videret Chriſtum Domini.
27 Et venit in ſpiritu in templum. Et cùm inducerent puerum Jeſum parentes ejus, ut facerent ſecundùm conſuetudinem legis pro eo:
28 Et ipſe accepit eum in ulnas ſuas, & benedixit Deum, & dixit:
29 Nunc dimittis ſervum tuum Domine, ſecundùm verbum tuum in pace: E
30 Quia viderunt oculi mei ſalutare tuum:
31 Quod paraſti ante faciem omnium populorũ.
32 Lumen ad revelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Iſraël.
33 Et erat pater ejus & mater mirantes ſuper his, quæ dicebantur de illo.
34 Et benedixit illis Simeon, & dixit ad Mariam matrem ejus: * Ecce poſitus eſt hic in rui- * Iſa.8. c.14.
nam, & in reſurrectionem multorum in Iſraël: & Rom.9.
in ſignum, cui contradicetur: g.33.
35 Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius, 1.Petr.2.
ut revelentur ex multis cordibus cogitationes. b.7.
36 Et erat Anna propheriſſa, filia Phanuel, de tribu Aſer: hæc proceſſerat in diebus multis, & vixerat cum viro ſuo annis ſeptem à virginitate ſua.
37 Et hæc vidua uſque ad annos octoginta quatuor: quæ non diſcedebat de templo, jejuniis & obſecrationibus ſerviens nocte ac die. F
38 Et hæc, ipſa hora ſuperveniens, confitebatur Domino: & loquebatur de illo omnibus, qui expectabant redemptionem Iſraël.
39 Et ut perfecerunt omnia ſecundùm legem Domini, reverſi ſunt in Galilæam in civitatem ſuam Nazareth.
40 Puer autem creſcebat, & confortabatur, plenus ſapientia: & gratia Dei erat in illo.
41 Et ibant parentes ejus per omnes annos in * Exod.
Jeruſalem, * in die ſollemni Paſchæ. 23.c.15.
42 Et cùm factus eſſet annorum duodecim, aſ- 34.c.18.
cendentibus illis Jeroſolymam ſecundùm conſue- Deut.16.
tudinem diei feſti, a.1.

Digitized by Google

43 Conſummatíſque diebus, cùm redirent, remanſit puer Jeſus in Jeruſalem, & non cognoverunt parentes ejus.

G 44 Exiſtimantes autem illum eſſe in comitatu, venerunt iter diei, & requirebant eum inter cognatos & notos.

45 Et non invenientes, regreſſi ſunt in Jeruſalem, requirentes eum.

46 Et factum eſt, poſt triduum invenerunt illum in templo, ſedentem in medio doctorum, audientem illos, & interrogantem eos.

47 Stupebant autem omnes, qui eum audiebant, ſuper prudentia & reſponſis ejus.

48 Et videntes admirati ſunt. Et dixit mater ejus ad illum: Fili, quid feciſti nobis ſic? ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te.

49 Et ait ad illos: Quid eſt quòd me quærebatis? neſciebatis quia in his, quæ patris mei ſunt, oportet me eſſe?

50 Et ipſi non intellexerunt verbum, quod locutus eſt ad eos.

51 Et deſcendit cum eis, & venit Nazareth: & erat ſubditus illis. Et mater ejus conſervabat omnia verba hæc in corde ſuo.

52 Et Jeſus proficiebat ſapientia, & ætate, & gratia apud Deum & homines.

CAPUT III.

Joannes mittitur à Domino impleturus ſua prædicatione Iſaiæ vaticinium: & turbis, publicanis, ac militibus dat conſilium; dicit quid ſingulos facere oporteat, teſtatúrque Chriſti excellentiam & baptiſmi ipſius: ſuper quem ab ipſo baptizatum deſcendit columba, ac vox Patris auditur texitúrque ejus genealogia à Joſeph uſque ad Adam aſcendens.

A 1 ANno autem quintodecimo imperij Tiberij Cæſaris, procurante Pontio Pilato Judæam, tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre ejus tetrarcha Ituræ, & Trachonitidis regionis, & Lyſania Abilinæ tetrarcha,

2 * Sub principibus ſacerdotum Anna & Caïpha: factum eſt verbum Domini ſuper Joannem Zachariæ filium, in deſerto. (* Act.4. b.6.)

3 * Et venit in omnem regionem Jordanis, prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum, (* Matth. 3.a.1. Marc.1. a.4.)

B 4 Sicut ſcriptum eſt in Libro ſermonum Iſaiæ prophetæ: * Vox clamantis in deſerto: Parate viam Domini: rectas facite ſemitas ejus: (* Iſai. 40.a.3. Joan.1. c.23.)

5 Omnis vallis implebitur: & omnis mons, & collis humiliabitur: erunt prava in directa, & aſpera in vias planas:

6 Et videbit omnis caro ſalutare Dei.

7 Dicebat ergo ad turbas quæ exibant ut baptizarentur ab ipſo: * Genimina viperarum, quis oſtendit vobis fugere à ventura ira? (* Matt. 3.b.7. 33.d.13.)

8 Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ, & ne cœperitis dicere: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ.

9 Jam enim ſecuris ad radicem arborum poſita eſt. Omnis ergo arbor non faciens fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

10 Et interrogabant eum turbæ, dicentes: Quid ergo faciemus?

C 11 Reſpondens autem dicebat illis: *Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet eſcas, ſimiliter faciat. (* Jac.2. c.15. 1. Joan. 3.c.17.)

12 Venerunt autem & publicani ut baptizarentur, & dixerunt ad illum: Magiſter, quid faciemus?

13 At ille dixit ad eos: Nihil amplius, quàm quod conſtitutum eſt vobis, faciatis.

14 Interrogabant autem eum & milites, dicentes: Quid faciemus & nos? Et ait illis: Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis: & contenti eſtote ſtipendiis veſtris.

D 15 Exiſtimante autem populo, & cogitantibus omnibus in cordibus ſuis de Joanne, ne forte ipſe eſſet Chriſtus:

16 Reſpondit Joannes, dicens omnibus: * Ego quidem aqua baptizo vos: veniet autem fortior me, cujus non ſum dignus ſolvere corrigiam calceamentorum ejus: * ipſe vos baptizabit in Spiritu ſancto & igni. (* Matt. 3.b.11. Marc.1. a.8. Joan.1. d.26. * Matt. 3.b.11. Act.1. a.5.11. b.16.19. a.4.)

17 * Cujus ventilabrum in manu ejus, & purgabit aream ſuam, & congregabit triticum in horreum ſuum, paleas autem comburet igni inextinguibili. (* Matt. 3.c.12.)

18 Multa quidem & alia exhortans evangelizabat populo.

19 * Herodes autem tetrarcha, cùm corriperetur ab illo de Herodiade uxore fratris ſui, & de omnibus malis quæ fecit Herodes, (* Matt. 14.a.4. Marc.6. c.17.)

20 Adjecit & hoc ſuper omnia, & incluſit Joannem in carcere.

E 21 * Factum eſt autem cùm baptizaretur omnis populus, & Jeſu baptizato, & orante, apertum eſt cælum: (* Mat.3. d.16. Marc.1. b.10. Joan.1. d.32.)

22 Et deſcendit Spiritus ſanctus corporali ſpecie ſicut columba in ipſum: & vox de cælo facta eſt: * Tu es filius meus dilectus, in te complacui mihi. (* Matt. 3.d.17. 17.a.5. Inf.9. e.35. 2.Pet.1. d.17.)

23 Et ipſe Jeſus erat incipiens quaſi annorum triginta, ut putabatur, filius Joſeph, qui fuit Heli, qui fuit Mathat,

24 Qui fuit Levi, qui fuit Melchi, qui fuit Janne, qui fuit Joſeph,

F 25 Qui fuit Mathatiæ, qui fuit Amos, qui fuit Nahum, qui fuit Heſli, qui fuit Nagge,

26 Qui fuit Mahath, qui fuit Mathatiæ, qui fuit Semei, qui fuit Joſeph, qui fuit Juda,

27 Qui fuit Joanna, qui fuit Reſa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri,

28 Qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Coſan, qui fuit Elmadan, qui fuit Her,

29 Qui fuit Jeſu, qui fuit Eliezer, qui fuit Jorim, qui fuit Mathat, qui fuit Levi,

30 Qui fuit Simeon, qui fuit Juda, qui fuit Joſeph, qui fuit Jona, qui fuit Eliakim,

31 Qui fuit Melea, qui fuit Menna, qui fuit Mathatha, qui fuit Nathan, qui fuit David,

32 Qui fuit Jeſſe, qui fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naaſſon,

33 Qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Eſron, qui fuit Phares, qui fuit Judæ,

34 Qui fuit Jacob, qui fuit Iſaac, qui fuit Abrahæ, qui fuit Thare, qui fuit Nachor,

35 Qui fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg, qui fuit Heber, qui fuit Sale,

36 Qui fuit Caïnan, qui fuit Arphaxad, qui fuit Sem, qui fuit Noë, qui fuit Lamech,

Digitized by Google

37 Qui fuit Mathuſale, qui fuit Henoch, qui
fuit Jared, qui fuit Malaleel, qui fuit Cainan,
38 Qui fuit Henos, qui fuit Seth, qui fuit
Adam, qui fuit Dei.

Caput IV.

Jeſus poſt jejunium quadraginta dierum, ac devictas ſatanæ tentationes, in ſynagoga Nazareth legit factam de ſe Iſaiæ prophetiam: dicitque prophetam non eſſe acceptum in patria propria, quapropter volunt eum de monte præcipitare: ejicit in Capharnaum dæmonium, ſanátque ſocrum Simonis, & plures alios à variis languoribus, ac dæmonia ejicit.

A 1 IEſus autem plenus Spiritu ſancto regreſſus eſt
Matt.4. a.1. à Jordane: & agebatur à Spiritu in deſertum
Marc.1. b.12. 2 Diebus quadraginta, & tentabatur à diabo-
lo. Et nihil manducavit in diebus illis: & con-
ſummatis illis eſuriit.
3 Dixit autem illi diabolus: Si filius Dei es,
dic lapidi huic, ut panis fiat.
4 Et reſpondit ad illum Jeſus: Scriptum eſt:
* Deut.8. a.3. Matt.4. a.4. * Quia non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni
verbo Dei.
5 Et duxit illum diabolus in montem excelſum,
& oſtendit illi omnia regna orbis terræ in mo-
mento temporis.
6 Et ait illi: Tibi dabo poteſtatem hanc uni-
verſam, & gloriam illorum: quia mihi tradita ſunt;
& cui volo do illa.
7 Tu ergo ſi adoraveris corã me, erũt tua omnia.
B 8 Et reſpondens Jeſus, dixit illi: * Scriptum eſt:
* Deut. 6.b.13. 10.d.20. Dominũ Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies.
9 Et duxit illum in Jeruſalem, & ſtatuit eum
ſuper pinnam templi, & dixit illi: Si filius Dei
es, mitte te hinc deorſum.
* Pſ.90. c.11. 10 * Scriptum eſt enim quòd Angelis ſuis man-
davit de te, ut conſervent te:
11 Et quia in manibus tollent te, ne fortè of-
fendas ad lapidem pedem tuum.
12 Et reſpondens Jeſus, ait illi: Dictum eſt:
* Deut. 6.c.16. * Non tentabis Dominum Deum tuum.
13 Et conſummata omni tentatione, diabolus
receſſit ab illo, uſque ad tempus.
* Matt. 4.b.12. Marc.1. b.14. 14 * Et regreſſus eſt Jeſus in virtute Spiritus
in Galilæam, & fama exiit per univerſam regio-
nem de illo.
15 Et ipſe docebat in ſynagogis eorum, & ma-
gnificabatur ab omnibus.
C 16 * Et venit Nazareth, ubi erat nutritus, &
* Matt. 13.g.54. Marc.6. a.1. Joan.4. f.45. intravit ſecundùm conſuetudinem ſuam die ſab-
bati in ſynagogam, & ſurrexit legere.
17 Et traditus eſt illi Liber Iſaiæ prophetæ. Et ut
revolvit librum, invenit locum ubi ſcriptum erat:
* Iſa.61. a.1. 18 * Spiritus Domini ſuper me: propter quod
unxit me, evangelizare pauperibus miſit me, ſana-
re contritos corde,
D 19 Prædicare captivis remiſſionem, & cæcis vi-
ſum, dimittere confractos in remiſſionẽ, prædicare
annum Domini acceptum, & diem retributionis.
20 Et cùm plicuiſſet librum, reddidit miniſtro,
& ſedit. Et omnium in ſynagoga oculi erant in-
tendentes in eum.
21 Cœpit autem dicere ad illos: Quia hodie
impleta eſt hæc ſcriptura in auribus veſtris.
22 Et omnes teſtimonium illi dabant: & mira-
bantur in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore
ipſius, & dicebant: Nónne hic eſt filius Joſeph?

23 Et ait illis: Utique dicetis mihi hanc ſimili-
tudinem: Medice cura te ipſum: quanta audivimus
facta in Capharnaum, fac & hîc in patria tua.
24 Ait autem: Amen dico vobis, quia nemo
propheta acceptus eſt in patria ſua.
25 In veritate dico vobis, multæ viduæ erant
in diebus Eliæ in Iſraël, quando clauſum eſt cæ-
lum annis tribus & menſibus ſex, cùm facta eſſet
fames magna in omni terra:
26 * Et ad nullam illarum miſſus eſt Elias, niſi * 3.Reg. 17.b.9.
in Sarepta Sidoniæ, ad mulierem viduam.
27 * Et multi leproſi erant in Iſraël ſub Eliſæo E
propheta: & nemo eorum mundatus eſt niſi * 4.Reg. 5.d.14.
Naaman Syrus.
28 Et repleti ſunt omnes in ſynagoga ira, hæc
audientes.
29 Et ſurrexerunt, & ejecerunt illum extra ci-
vitatem: & duxerunt illum uſque ad ſupercilium
montis, ſuper quem civitas illorum erat ædificata,
ut præcipitarent eum.
30 Ipſe autem tranſiens per mediũ illorũ ibat.
31 * Et deſcendit in Capharnaum civitatem * Matt. 4.b.13. Marc.1. b.21.
Galilææ, ibíque docebat illos ſabbatis.
32 * Et ſtupebant in doctrina ejus, quia in po- * Matth. 7.d.28.
teſtate erat ſermo ipſius.
33 * Et in ſynagoga erat homo habens dæmo- * Mar.1. c.23.
nium immundum, & exclamavit voce magna,
34 Dicẽs: Sine, quid nobis, & tibi Jeſu Nazarene? F
veniſti perdere nos? ſcio te quis ſis, Sanctus Dei.
35 Et increpavit illum Jeſus, dicens: Obmuteſce,
& exi ab eo. Et cùm projeciſſet illum dæmonium
in medium, exiit ab illo, nihílque illum nocuit.
36 Et factus eſt pavor in omnibus, & colloque-
bantur ad invicem, dicentes: Quod eſt hoc ver-
bum, quia in poteſtate & virtute imperat immun-
dis ſpiritibus, & exeunt?
37 Et divulgabatur fama de illo in omnem lo-
cum regionis.
38 Surgens autem Jeſus de ſynagoga, introïvit in G
domum Simonis.* Socrus autem Simonis teneba- * Matth. 8.b.14. Marc.1. c.30.
tur magnis febribus: & rogaverunt illum pro ea.
39 Et ſtans ſuper illam, imperavit febri: & di-
miſit illam. Et continuò ſurgens miniſtrabat illis.
40 Cùm autẽ ſol occidiſſet, omnes qui habebant
infirmos variis languoribus, ducebãt illos ad eum.
At ille ſingulis manus imponens, curabat eos.
41 * Exibant autem dæmonia à multis, clamantia * Mar.1. c.34.
& dicentia: Quia tu es filius Dei: & increpans non
ſinebat ea loqui, quia ſciebant ipſum eſſe Chriſtũ.
42 Facta autem die egreſſus ibat in deſertum lo-
cum, & turbæ requirebant eum, & venerunt uſque
ad ipſum: & detinebant illũ ne diſcederet ab eis.
43 Quibus ille ait: Quia & aliis civitatibus oportet
me evangelizare regnũ Dei: quia ideò miſſus ſum.
44 Et erat prædicans in ſynagogis Galilææ.

Caput V.

Ubi de navicula Petri docuiſſet, ille laxato ipſius juſſu reti concluſit copioſam piſcium multitudinem: curatum leproſum mittit ad ſacerdotes: paralytico, remiſſis primùm peccatis, jubet ut lectum ſuum tollat: diſcumbens cum Levi quem ex telonio vocaverat, cauſam dat murmurantibus Phariſæis, quare cum peccatoribus converſetur, & cur ipſius diſcipuli non jejunent.

1 FActum eſt autem, cùm turbæ irruerent in
eum, ut audirent verbum Dei, & ipſe ſtabat
ſecus ſtagnum Geneſareth.

* Matth. 4. c. 18. Marc. 1. b. 16. 2 * Et vidit duas naves ſtantes ſecus ſtagnum:
piſcatores autem deſcenderant, & lavabant retia.
3 Aſcendens autem in unam navim, quæ erat
Simonis, rogavit eum à terra reducere puſillum.
Et ſedens docebat de navicula turbas.
4 Ut ceſſavit autem loqui, dixit ad Simonem:
Duc in altum, & laxate retia veſtra in capturam.
5 Et reſpondens Simon, dixit illi: Præceptor,
per totam noctem laborantes, nihil cepimus: in
verbo autem tuo laxabo rete.
B 6 Et cùm hoc feciſſent, concluſerunt piſcium
multitudinem copioſam, rumpebatur autem rete
eorum.
7 Et annuerunt ſociis, qui erant in alia navi, ut
venirent, & adjuvarent eos. Et venerunt, & imple-
verunt ambas naviculas, ita ut pœnè mergerentur.
8 Quod cùm videret Simon Petrus, procidit ad
genua Jeſu, dicens: Exi à me, quia homo pecca-
tor ſum, Domine.
9 Stupor enim circumdederat eum, & omnes
qui cum illo erant, in captura piſcium, quam ce-
perant:
10 Similiter autem Jacobum & Joannem, filios
Zebedæi, qui erant ſocij Simonis. Et ait ad Simo-
nem Jeſus: Noli timere: ex hoc jam homines eris
capiens.
11 Et ſubductis ad terram navibus, relictis om-
nibus ſecuti ſunt eum.
C 12 * Et factum eſt, cùm eſſet in una civitatum,
* Matt. 8. a. 2. Marc. 1. d. 40. & ecce vir plenus lepra, & videns Jeſum, & proci-
dens in faciem, rogavit eum, dicens: Domine, ſi
vis, potes me mundare.
13 Et extendens manum, tetigit eum, dicens:
Volo: Mundare. Et confeſtim lepra diſceſſit ab illo.
14 Et ipſe præcepit illi ut nemini diceret: ſed,
Vade, oſtende te ſacerdoti, & offer pro emun-
* Lev. 14. a. 4. datione tua, * ſicut præcepit Moyſes, in teſtimo-
nium illis.
15 Perambulabat autem magis ſermo de illo:
& conveniebant turbæ multæ ut audirent, & cu-
rarentur ab infirmitatibus ſuis.
16 Ipſe autem ſecedebat in deſertum, & orabat.
D 17 Et factum eſt in una dierum, & ipſe ſedebat
docens. Et erant Phariſæi ſedentes, & legis docto-
res, qui venerant ex omni caſtello Galilææ, & Ju-
dææ, & Jeruſalem: & virtus Domini erat ad ſa-
nandum eos.
* Matth. 9. a. 2. Marc. 2. a. 3. 18 * Et ecce viri portantes in lecto hominem:
qui erat paralyticus: & quærebant eum inferre,
& ponere ante eum.
19 Et non invenientes qua parte illum infer-
rent præ turba, aſcenderunt ſupra tectum, & per
tegulas ſummiſerunt eum cum lecto in medium
ante Jeſum.
20 Quorum fidem ut vidit, dixit: Homo re-
mittuntur tibi peccata tua.
E 21 Et cœperunt cogitare Scribæ, & Phariſæi,
dicentes: Quis eſt hic, qui loquitur blaſphemias?
Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus?
22 Ut cognovit autem Jeſus cogitationes eorum,
reſpondens, dixit ad illos: Quid cogitatis in cor-
dibus veſtris?
23 Quid eſt facilius dicere: dimittuntur tibi
peccata; an dicere? Surge, & ambula?
24 Ut autem ſciatis quia filius hominis habet
poteſtatem in terra dimittendi peccata, (ait para-
lytico) Tibi dico, ſurge: tolle lectum tuum, & va-
de in domum tuam.
25 Et confeſtim conſurgens coram illis, tulit
lectum, in quo jacebat: & abiit in domum ſuam,
magnificans Deum.
26 Et ſtupor apprehendit omnes, & magnifica-
bant Deum. Et repleti ſunt timore, dicentes: Quia
vidimus mirabilia hodie.
27 * Et poſt hæc exiit, & vidit publicanum no- * Matt. 9. b. 9. Marc. 2. b. 14.
mine Levi, ſedentem ad Telonium, & ait illi:
Sequere me.
28 Et relictis omnibus, ſurgens ſecutus eſt eum.
29 Et fecit ei convivium magnum Levi in do- F
mo ſua: & erat turba multa publicanorum, & alio-
rum, qui cum illis erant diſcumbentes.
30 Et murmurabant Phariſæi & Scribæ eorum,
dicentes ad diſcipulos ejus: Quare cum publica-
nis & peccatoribus manducatis & bibitis?
31 Et reſpondens Jeſus, dixit ad illos: Non egent
qui ſani ſunt medico, ſed qui malè habent.
32 Non veni vocare juſtos, ſed peccatores ad
pœnitentiam.
33 At illi dixerunt ad eum: * Quare diſcipuli * Marc. 2. c. 18.
Joannis jejunant frequenter, & obſecrationes fa-
ciunt, ſimiliter & Phariſæorum: tui autem edunt
& bibunt?
34 Quibus ipſe ait: Numquid poteſtis filios
ſponſi, dum cum illis eſt ſponſus, facere jejunare?
35 Venient autem dies: cùm ablatus fuerit ab G
illis ſponſus, tunc jejunabunt in illis diebus.
36 Dicebat autem & ſimilitudinem ad illos:
Quia nemo commiſſuram à novo veſtimento im-
mittit in veſtimentum vetus: alioquin & novum
rumpit, & veteri non convenit cõmiſſura à novo.
37 Et nemo mittit vinum novum in utres ve-
teres: alioquin rumpet vinum novum utres, &
ipſum effundetur, & utres peribunt.
38 Sed vinum novum in utres novos mitten-
dum eſt, & utraque conſervantur.
39 Et nemo bibens vetus, ſtatim vult novum,
dicit enim: Vetus melius eſt.

CAPUT VI.

*Diſcipulos ſpicas ſabbato vellentes excuſat, alióque ſabba-
to manum curat aridam: electos duodecim nominat Apoſto-
los, & cum illis ac multitudine copioſa ſtans in loco campeſtri
docet beatitudines: aliáque conſilia ac præcepta evangelica:
de feſtuca in oculo fratris, & arbore bona ac mala ex fructu
dignoſcenda: audiens Chriſti verba cui comparetur ſi ea opere
compleat, & cui ſi non compleat.*

1 FActum eſt autem in ſabbato ſecundo, primo, A
cùm tranſiret per ſata, vellebant diſcipuli ejus Matt. 12. a. 1.
ſpicas, & manducabant confricantes manibus. Marc. 2.
2 Quidam autem Phariſæorum, dicebant illis: d. 23.
Quid facitis quod non licet in ſabbatis?
3 Et reſpondens Jeſus ad eos, dixit: Nec hoc
legiſtis quod fecit David, cùm eſuriſſet ipſe, & qui
cum illo erant:
4 * Quomodo intravit in domum Dei, & panes * 1. Reg. 21. b. 6.
propoſitionis ſumpſit, & manducavit, & dedit his
qui cum ipſo erant: quos non licet manducare * * Exod. 29. c. 32.
niſi tantùm ſacerdotibus? Levit. 24.
5 Et dicebat illis: Quia Dominus eſt Filius b. 9.
hominis, etiam ſabbati.

6 Factum

Digitized by Google

[* Matth. 12. a. 10. Mar. 3. a. 1.] 6 Factum eſt autem & in alio ſabbato, ut intraret in ſynagogam, & doceret. Et erat ibi homo, & manus ejus dextra erat arida.

B 7 Obſervabant autem Scribæ, & Phariſæi, ſi in ſabbato curaret: ut invenirent unde accuſarent eum.

8 Ipſe verò ſciebat cogitationes eorum: & ait homini, qui habebat manum aridam: Surge, & ſta in medium. Et ſurgens ſtetit.

9 Ait autem ad illos Jeſus: Interrogo vos, ſi licet ſabbatis benefacere, an malè; animam ſalvam facere, an perdere?

10 Et circumſpectis omnibus dixit homini: Extende manum tuam. Et extendit: & reſtituta eſt manus ejus.

11 Ipſi autem repleti ſunt inſipientia; & colloquebantur ad invicem, quidnam facerent Jeſu.

12 Factum eſt autem in illis diebus, exiit in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei.

[* Matth. 10. a. 1. Marc. 3. b. 13.] 13 * Et cùm dies factus eſſet, vocavit diſcipulos ſuos: & elegit duodecim ex ipſis (quos & Apoſtolos nominavit)

14 Simonem, quem cognominavit Petrum, & Andream fratrem ejus, Jacobum, & Joannem, Philippum, & Bartholomæum,

C 15 Matthæum, & Thomam, Jacobum Alphæi, & Simonem, qui vocatur Zelotes.

16 Et Judam Jacobi, & Judam Iſcariotem, qui fuit proditor.

17 Et deſcendens cum illis, ſtetit in loco campeſtri, & turba diſcipulorum ejus, & multitudo copioſa plebis ab omni Judæa, & Jeruſalem, & maritima, & Tyri, & Sidonis,

18 Qui venerant ut audirent eum, & ſanarentur à languoribus ſuis. Et qui vexabantur à ſpiritibus immundis, curabantur.

19 Et omnis turba quærebat eum tangere: quia virtus de illo exibat, & ſanabat omnes.

[* Matt. 5. a. 2.] 20 * Et ipſe elevatis oculis in diſcipulos ſuos, dicebat: Beati pauperes: quia veſtrum eſt regnum Dei.

21 Beati, qui nunc eſuritis: quia ſaturabimini. Beati qui nunc fletis: quia ridebitis.

[* Matt. 5. a. 11.] 22 * Beati eritis cùm vos oderint homines, & cùm ſeparaverint vos, & exprobraverint, & ejecerint nomen veſtrum tanquam malum, propter Filium hominis.

D 23 Gaudete in illa die, & exultate: ecce enim merces veſtra multa eſt in cælo: ſecundùm hæc enim faciebant Prophetis patres eorum.

[* Eccl. 31. a. 8. Am. 6. a. 1.] 24 * Verumtamen væ vobis divitibus, quia habetis conſolationem veſtram.

[* Iſai. 65. b. 13.] 25 * Væ vobis, qui ſaturati eſtis: quia eſurietis. Væ vobis, qui ridetis nunc: quia lugebitis & flebitis.

26 Væ cùm benedixerint vobis homines: ſecundùm hæc enim faciebant pſeudoprophetis patres eorum.

[* Matt. 5. g. 44.] 27 Sed vobis dico, qui auditis: * Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos.

28 Benedicite maledicentibus vobis, & orate pro calumniantibus vos.

[* Matt. 5. f. 39.] 29 * Et qui te percutit in maxillam, præbe & alteram. Et ab eo, qui aufert tibi veſtimentum, etiam tunicam noli prohibere. [1. Cor. 6. b. 7.]

30 Omni autem petenti te, tribue: & qui aufert quæ tua ſunt, ne repetas. E

31 * Et prout vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis ſimiliter. [* Tob. 4. c. 16. Matt. 7. b. 12.]

32 * Et ſi diligitis eos, qui vos diligunt, quæ vobis eſt gratia? nam & peccatores diligentes ſe diligunt. [* Matth. 5. g. 46.]

33 Et ſi benefeceritis his, qui vobis benefaciunt; quæ vobis eſt gratia? ſiquidem & peccatores hoc faciunt.

34 * Et ſi mutuum dederitis his, à quibus ſperatis recipere; quæ gratia eſt vobis? nam & peccatores peccatoribus fœnerantur, ut recipiant æqualia. [* Deut. 15. b. 8. Matt. 5. f. 42.]

35 Verumtamen diligite inimicos veſtros: benefacite, & mutuum date, nihil inde ſperantes: & erit merces veſtra multa, & eritis filij Altiſſimi, quia ipſe benignus eſt ſuper ingratos & malos.

36 Eſtote ergo miſericordes, ſicut & Pater veſter miſericors eſt.

37 * Nolite judicare, & non judicabimini: nolite condemnare, & non condemnabimini. Dimittite, & dimittemini. F [* Matth. 7. a. 1.]

38 Date, & dabitur vobis: menſuram bonam, & confertam, & coagitatam, & ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrum. * Eadem quippe menſura, qua menſi fueritis, remetietur vobis. [* Matt. 7. a. 2. Marc. 4. c. 24.]

39 Dicebat autem illis & ſimilitudinem: Numquid poteſt cæcus cæcum ducere? nônne ambo in foveam cadunt?

40 * Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum: perfectus autem omnis erit, ſi ſit ſicut magiſter ejus. [* Matt. 10. c. 24. Joan. 13. b. 16.]

41 * Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui, trabem autem, quæ in oculo tuo eſt, non conſideras? [* Matth. 7. a. 3.]

42 Aut quomodo potes dicere fratri tuo: Frater, ſine ejiciam feſtucam de oculo tuo: ipſe in oculo tuo trabem non videns? Hypocrita, ejice primùm trabem de oculo tuo: & tunc perſpicies ut educas feſtucam de oculo fratris tui.

43 * Non eſt enim arbor bona, quæ facit fructus malos, neque arbor mala faciens fructum bonum. [* Matt. 7. c. 18. 12. c. 33.]

44 Unaquæque enim arbor de fructu ſuo cognoſcitur. Neque enim de ſpinis colligunt ficus: neque de rubo vindemiant uvam.

45 Bonus homo de bono theſauro cordis ſui profert bonum: & malus homo de malo theſauro profert malum. Ex abundantia enim cordis os loquitur. G

46 Quid autem vocatis me * Domine, Domine: & non facitis quæ dico? [* Matth. 7. c. 21.]

47 Omnis qui venit ad me, & audit ſermones meos, & facit eos: oſtendam vobis cui ſimilis ſit: [Rom. 2. c. 13. Jac. 1. d. 22.]

48 Similis eſt homini ædificanti domum, qui fodit in altum, & poſuit fundamentum ſuper petram. Inundatione autem facta, illiſum eſt flumen domui illi, & non potuit eam movere: fundata enim erat ſuper petram.

49 Qui autem audit, & non facit: ſimilis eſt homini ædificanti domum ſuam ſuper terrã ſine fundamento: in quam illiſus eſt fluvius, & continuò cecidit: & facta eſt ruina domus illius magna.

Digitized by Google

CAPUT VII.

Admiratus Centurionis fidem, abſens ſanat illius ſervum: juxta portam civitatis Naim filium unicum viduæ reſuſcitat: coram diſcipulis Joannis Baptiſtæ per eos interrogantis an eſſet qui venturus erat, multa edit ſigna: illiſque abeuntibus Joannem plurimum extollit: Judæis nec Joannis nec Chriſti vita placuit, quos pueris invicem in foro acclamantibus aſſimulat: à peccatrice muliere pedes innunctus, reſpondet Simoni ob hoc murmuranti, propoſita ad hoc parabola duorum debitorum, & remiſſis mulieri peccatis.

A *Matt. 8. a. 5.* 1 CUm autem impleſſet omnia verba ſua in aures plebis, intravit Capharnaum.

2 Centurionis autem cujuſdam ſervus malè habens, erat moriturus: qui illi erat pretioſus.

3 Et cùm audiſſet de Jeſu, miſit ad eum ſeniores Judæorum, rogans eum ut veniret, & ſalvaret ſervum ejus.

4 At illi cùm veniſſent ad Jeſum, rogabant eum ſolicitè, dicentes ei: Quia dignus eſt ut hoc illi præſtes.

5 Diligit enim gentem noſtram: & ſynagogam ipſe ædificavit nobis.

6 Jeſus autem ibat cum illis. Et cùm jam non longè eſſet à domo, miſit ad eum Centurio amicos, dicens: * Domine noli vexari: Non enim ſum dignus ut ſub tectum meum intres. ** Matt. 8. a. 8.*

7 Propter quod & me ipſum non ſum dignum arbitratus ut venirem ad te: ſed dic verbo, & ſanabitur puer meus.

B 8 Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites: & dico huic vade, & vadit; & alij veni, & venit; & ſervo meo, fac hoc, & facit.

9 Quo audito Jeſus miratus eſt: & converſus ſequentibus ſe turbis, dixit: Amen dico vobis, nec in Iſraël tantam fidem inveni.

10 Et reverſi, qui miſſi fuerant, domum, invenerunt ſervum, qui languerat, ſanum.

11 Et factum eſt: deinceps ibat in civitatem, quæ vocatur Naim: & ibant cum eo diſcipuli ejus, & turba copioſa.

12 Cùm autem appropinquaret portæ civitatis, ecce defunctus efferebatur filius unicus matris ſuæ: & hæc vidua erat: & turba civitatis multa cum illa.

13 Quam cùm vidiſſet Dominus, miſericordia motus ſuper eam, dixit illi: Noli flere.

14 Et acceſſit, & tetigit loculum. (Hi autem, qui portabant, ſteterunt.) Et ait: Adoleſcens, tibi dico, ſurge.

C 15 Et reſedit qui erat mortuus, & cœpit loqui. Et dedit illum matri ſuæ.

16 Accepit autem omnes timor: & magnificabant Deum, dicentes: * Quia propheta magnus ſurrexit in nobis: & quia Deus viſitavit plebem ſuam. ** Inf. 24. c. 19. Joan. 4. c. 19.*

17 Et exiit hic ſermo in univerſam Judæam de eo, & in omnem circà regionem.

18 Et nuntiaverunt Joanni diſcipuli ejus de omnibus his.

19 * Et convocavit duos de diſcipulis ſuis Joannes, & miſit ad Jeſum, dicens: Tu es qui venturus es, an alium expectamus? ** Matt. 11. a. 2.*

20 Cùm autem veniſſent ad eum viri, dixerunt: Joannes Baptiſta miſit nos ad te, dicens: Tu es qui venturus es, an alium expectamus?

21 (In ipſa autem hora multos curavit à languoribus, & plagis, & ſpiritibus malis, & cæcis multis donavit viſum.)

22 Et reſpondens, dixit illis: Euntes renuntiate Joanni quæ audiſtis, & vidiſtis: * Quia cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, pauperes evangelizantur: ** Iſa. 35. b. 5.* D

23 Et beatus eſt quicumque non fuerit ſcandalizatus in me.

24 Et cùm diſceſſiſſent nuntij Joannis, cœpit de Joanne dicere ad turbas: Quid exiſtis in deſertum videre? arundinem vento agitatam?

25 Sed quid exiſtis videre? hominem mollibus veſtimentis indutum? Ecce qui in veſte pretioſa ſunt & deliciis, in domibus regum ſunt.

26 Sed quid exiſtis videre? Prophetam? Utique dico vobis, & pluſquam Prophetam:

27 * Hic eſt, de quo ſcriptum eſt: Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te. ** Mal. 3. a. 1. Matt. 11. b. 10. Mar. 1. a. 2.*

28 Dico enim vobis: Major inter natos mulierum propheta Joanne Baptiſta nemo eſt. qui autem minor eſt in regno Dei, major eſt illo.

29 Et omnis populus audiens & publicani, juſtificaverunt Deum, baptizati baptiſmo Joannis. E

30 Phariſæi autem, & legis periti conſilium Dei ſpreverunt in ſemetipſos, non baptizati ab eo.

31 Ait autem Dominus? * Cui ergo ſimiles dicam homines generationis hujus? & cui ſimiles ſunt? ** Matt. 11. c. 16.*

32 Similes ſunt pueris ſedentibus in foro, & loquentibus adinvicem, & dicentibus: Cantavimus vobis tibiis, & non ſaltaſtis: lamentavimus, & non ploraſtis.

33 * Venit enim Joannes Baptiſta, neque manducans panem, neque bibens vinum, & dicitis: Dæmonium habet. ** Matt. 3. a. 4. Mar. 1. a. 6.*

34 Venit filius hominis manducans, & bibens, & dicitis: Ecce homo devorator, & bibens vinum, amicus publicanorum, & peccatorum.

35 Et juſtificata eſt ſapientia ab omnibus filiis ſuis.

36 Rogabat autem illum quidam de Phariſæis ut manducaret cum illo. Et ingreſſus domum Phariſæi diſcubuit. F

37 * Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix, ut cognovit quòd accubuiſſet in domo Phariſæi, attulit alabaſtrum unguenti: ** Matt. 26. a. 7. Mar. 14. a. 3. Joan. 12. a. 3.*

38 Et ſtans retrò ſecus pedes ejus, lacrymis cœpit rigare pedes ejus, & capillis capitis ſui tergebat, & oſculabatur pedes ejus, & unguento ungebat.

39 Videns autem Phariſæus, qui vocaverat eum, ait intra ſe dicens: Hic ſi eſſet propheta, ſciret utique, quæ, & qualis eſt mulier, quæ tangit eum: quia peccatrix eſt.

40 Et reſpondens Jeſus, dixit ad illum: Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magiſter, dic.

41 Duo debitores erant cuidam fœneratori: unus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta.

42 Non habentibus illis unde redderent, do-

navit

Digitized by Google

navit utriſque. Quis ergo eum plus diligit?

G 43 Reſpondens Simon dixit: Æſtimo quia is cui plus donavit. At ille dixit ei: Rectè judicaſti.

44 Et converſus ad mulierem, dixit Simoni: Vides hanc mulierem? Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dediſti: hæc autem lacrymis rigavit pedes meos, & capillis ſuis terſit.

45 Oſculum mihi non dediſti: hæc autem ex quo intravit, non ceſſavit oſculari pedes meos.

46 Oleo caput meum non unxiſti: hæc autem unguento unxit pedes meos.

47 Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm. Cui autem minus dimittitur, minùs diligit.

* Matt. 9.a.2. 48 Dixit autem ad illam: * Remittuntur tibi peccata.

49 Et cœperunt qui ſimul accumbebant, dicere intra ſe: Quis eſt hic, qui etiam peccata dimittit?

50 Dixit autem ad mulierem: Fides tua te ſalvam fecit: vade in pace.

CAPUT VIII.

Parabolam de ſeminante proponit, ac diſcipulis interpretatur: nihil occultum quod non manifeſtetur, quos dicat ſuam eſſe matrem, ſuóſque fratres: in mari à ſomno excitatus ventum increpat: dæmoniacum ferociſſimum à dæmonum legione liberat, permittens dæmonibus ut in porcos introeant: tacta fimbria veſtimenti ejus mulier à fluxu ſanguinis curatur, & filia Jairi archiſynagogi verbo ipſius reſuſcitatur.

A 1 ET factum eſt deinceps, & ipſe iter faciebat per civitates & caſtella, prædicans & evangelizans regnum Dei: & duodecim cum illo,

* Matt. 16.b.9. 2 Et mulieres aliquæ, quæ erant curatæ à ſpiritibus malignis, & infirmitatibus: * Maria, quæ vocatur Magdalene, de qua ſeptem dæmonia exierant.

3 Et Joanna uxor Chuſæ procuratoris Herodis, & Suſanna, & aliæ multæ, quæ miniſtrabant ei de facultatibus ſuis.

4 Cùm autem turba plurima convenirent, & de civitatibus properarent ad eum, dixit per ſimilitudinem:

* Matt. 13.a.3. Marc.4.a.3. 5 * Exiit qui ſeminat, ſeminare ſemen ſuum: & dum ſeminat, aliud cecidit ſecus viam, & conculcatum eſt, & volucres cæli comederunt illud.

6 Et aliud cecidit ſupra petram: & natum aruit, quia non habebat humorem.

7 Et aliud cecidit inter ſpinas, & ſimul exortæ ſpinæ ſuffocaverunt illud.

8 Et aliud cecidit in terram bonam: & ortum fecit fructum centuplum. Hæc dicens clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat.

9 Interrogabant autem eum diſcipuli ejus, quæ eſſet hæc parabola.

B 10 Quibus ipſe dixit: Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei, ceteris autem in parabolis: * ut videntes non videant, & audientes non intelligant.

* Iſa.6. c.9. Matth. 13.b.14. Marc.4. b.12. Ioan.12. f.40. Act.28. f.26. Rom.11. b.8.

11 Eſt autem hæc parabola: Semen eſt verbum Dei.

12 Qui autem ſecus viam, hi ſunt qui audiunt; deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes ſalvi fiant.

13 Nam qui ſupra petram: qui cùm audierint, cum gaudio ſuſcipiunt verbum: & hi radices non habent: qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.

14 Quod autem in ſpinas cecidit: hi ſunt, qui audierunt, & à ſolicitudinibus, & divitiis, & voluptatibus vitæ, euntes ſuffocantur, & non referunt fructum.

15 Quod autem in bonam terram: hi ſunt, qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.

16 * Nemo autem lucernam accendens, operit eam vaſe, aut ſubtus lectum ponit: ſed ſupra candelabrum ponit, ut intrantes videant lumen. * Matt. 5.b.15. Marc.4. c.21.

17 * Non eſt enim occultum, quod non manifeſtetur: nec abſconditum, quod non cognoſcatur, & in palam veniat. * Matt. 10.c.26. Marc.4. c.22.

18 Videte ergo quomodo audiatis. * Qui enim habet dabitur illi: & quicumque non habet, etiam quod putat ſe habere, auferetur ab illo. C * Matt. 13.b.12. 25.c.29.

19 * Venerunt autem ad illum mater & fratres ejus, & non poterant adire eum præ turba. * Matt. 12.d.46. Marc.3. d.31.

20 Et nuntiatum eſt illi: Mater tua, & fratres tui ſtant foris, volentes te videre.

21 Qui reſpondens, dixit ad eos: Mater mea, & fratres mei hi ſunt, qui verbum Dei audiunt, & faciunt.

22 * Factum eſt autem in una dierum: & ipſe aſcendit in naviculam, & diſcipuli ejus, & ait ad illos: Transfretemus trans ſtagnum. Et aſcenderunt. * Matt. 8.c.23. Marc.4. d.36.

23 Et navigantibus illis, obdormivit, & deſcendit procella venti in ſtagnum, & complebantur, & periclitabantur.

24 Accedentes autem ſuſcitaverunt eum, dicentes: Præceptor, perimus. At ille ſurgens, increpavit ventum, & tempeſtatem aquæ, & ceſſavit: & facta eſt tranquillitas.

25 Dixit autem illis: Ubi eſt fides veſtra? Qui timentes, mirati ſunt ad invicem, dicentes: Quis putas hic eſt, quia & ventis & mari imperat, & obediunt ei? D

26 Et navigaverunt ad regionem Geraſenorum, quæ eſt contra Galilæam.

27 Et cùm egreſſus eſſet ad terram, occurrit illi vir quidam, qui habebat dæmonium jam temporibus multis, & veſtimento non induebatur, neque in domo manebat, ſed in monumentis.

28 Is, ut vidit Jeſum, procidit ante illum: & exclamans voce magna, dixit: Quid mihi, & tibi eſt Jeſu Fili Dei Altiſſimi? obſecro te, ne me torqueas.

29 Præcipiebat enim ſpiritui immundo ut exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum, & vinciebatur catenis & compedibus cuſtoditus. & ruptis vinculis agebatur à dæmonio in deſerta.

30 Interrogavit autem illum Jeſus, dicens: Quod tibi nomen eſt? At ille dixit: Legio: quia intraverant dæmonia multa in eum.

31 Et rogabant illum ne imperaret illis ut in abyſſum irent.

32 Erat autem ibi grex porcorum multorum paſcentium in monte: & rogabant eum, ut permitteret eis in illos ingredi. Et permiſit illis.

33 Exierunt ergo dæmonia ab homine, & intraverunt in porcos: & impetu abiit grex per præceps in ſtagnum, & ſuffocatus eſt. E

34 Quod ut viderunt factum qui paſcebant,

fugerunt,

Digitized by Google

fugerunt,& nuntiaverunt in civitatem,& in villas.
35 Exierunt autem videre quod factum eſt, &
venerunt ad Jeſum: & invenerunt hominem ſe-
dentem, à quo dæmonia exierant, veſtitum, ac
ſana mente, ad pedes ejus, & timuerunt.
36 Nuntiaverunt autem illis & qui viderant,
quomodo ſanus factus eſſet à legione:
37 Et rogaverunt illum omnis multitudo regio-
nis Geraſenorum ut diſcederet ab ipſis: quia ma-
gno timore tenebantur. Ipſe autem aſcendens na-
vim, reverſus eſt.
38 Et rogabat illum vir, à quo dæmonia exie-
rant, ut cum eo eſſet. Dimiſit autem eum Jeſus,
dicens:
39 Redi in domum tuam,& narra quanta tibi
fecit Deus. Et abiit per univerſam civitatem,præ-
dicans quanta illi feciſſet Jeſus.
40 Factum eſt autem cùm rediiſſet Jeſus,excepit
illum turba. erant enim omnes expectantes eum.
* Mat.9. c.18. 41 * Et ecce venit vir,cui nomen Jairus,& ipſe
Mar.5. c.22. princeps ſynagogæ erat: & cecidit ad pedes Jeſu,
rogans eum ut intraret in domum ejus,
F 42 Quia unica filia erat ei ferè annorum duo-
decim, & hæc moriebatur. Et contigit, dum iret,
à turbis comprimebatur.
43 Et mulier quædam erat in fluxu ſanguinis ab
annis duodecim, quæ in medicos erogaverat om-
nem ſubſtantiam ſuam, nec ab ullo potuit curari:
44 Acceſſit retrò,& tetigit fimbriam veſtimenti
ejus: & confeſtim ſtetit fluxus ſanguinis ejus.
45 Et ait Jeſus: Quis eſt, qui me tetigit? Ne-
gantibus autem omnibus,dixit Petrus,& qui cum
illo erant: Præceptor, turbæ te comprimunt, &
affligunt, & dicis: Quis me tetigit?
46 Et dixit Jeſus: Tetigit me aliquis. nam ego
novi virtutem de me exiiſſe.
G 47 Videns autem mulier, quia non latuit, tre-
mens venit,& procidit ante pedes ejus:& ob quam
cauſam tetigerit eum, indicavit coram omni po-
pulo: & quemadmodum confeſtim ſanata ſit.
48 At ipſe dixit ei: Filia,fides tua ſalvam te
fecit: vade in pace.
49 Adhuc illo loquente,venit quidam ad prin-
cipem ſynagogæ,dicens ei: Quia mortua eſt filia
tua, noli vexare illum.
50 Jeſus autem audito hoc verbo,reſpondit patri
puellæ: Noli timere, crede tantùm, & ſalva erit.
51 Et cùm veniſſet domum,non permiſit intrare
ſecum quemquam, niſi Petrum, & Jacobum, &
Joannem, & patrem & matrem puellæ.
52 Flebant autem omnes, & plangebant illam.
At ille dixit: Nolite flere, non eſt mortua puella,
ſed dormit.
53 Et deridebant eum, ſcientes quòd mortua
eſſet.
54 Ipſe autem tenens manum ejus clamavit,
dicens: Puella, ſurge.
55 Et reverſus eſt ſpiritus ejus,& ſurrexit con-
tinuò. Et juſſit illi dari manducare.
56 Et ſtupuerunt parentes ejus, quibus præce-
pit ne alicui dicerent quod factum erat.

CAPUT IX.

Diſcipulos ad prædicandum mittens, ſervanda tradit eis præcepta; Herodes audita Chriſti fama cupit eum videre: ex quinque panibus & duobus piſcibus ſaciat Jeſus quinque virorum millia: Petrus illum confitetur Chriſtum Dei: ſuam prædicit paſſionem, & de propria cruce tollenda: transfigurato ●unguntur Moyſes & Elias in majeſtate: ad preces patris dæmonium à filio ejicit: contentio oritur inter Apoſtolos de primatu: filij Zebedæi volunt igne cæleſti conſumi Samaritanos nolentes Jeſum ſuſcipere: volentem ſequi non ſuſcipit; alterum autem vocat, nec permittit ut primùm ſepeliat patrem.

1 CONvocatis autem duodecim Apoſtolis, de- A
dit illis virtutem & poteſtatem ſuper om- Mat.10. a.1.
nia dæmonia, & ut languores curarent. Mar.3.
2 Et miſit illos prædicare regnum Dei,& ſana- b.15.
re infirmos.
3 * Et ait ad illos: Nihil tuleritis in via,neque * Mat. 10. b.9.
virgam, neque peram, neque panem,neque pecu- Marc.6.
niam,neque duas tunicas habeatis. a.8.
4 Et in quamcumque domum intraveritis, ibi
manete, & inde ne exeatis.
5 Et quicumque non receperint vos:* exeuntes * Act.13.
de civitate illa,etiam pulverem pedum veſtrorum g.51.
excutite in teſtimonium ſupra illos.
6 Egreſſi autem circuibant per caſtella evan-
gelizantes & curantes ubique.
7 * Audivit autem Herodes tetrarcha omnia * Matt.
quæ fiebant ab eo,& hæſitabat eò quòd diceretur 14.a.1. Mar.6.
8 A quibuſdam: Quia Joannes ſurrexit à mortuis: b.14.
à quibuſdam verò: Quia Elias apparuit: ab aliis
autem: Quia propheta unus de antiquis ſurrexit.
9 Et ait Herodes: Joannem ego decollavi. Quis
eſt autem iſte, de quo ego talia audio? Et quære-
bat videre eum.
10 Et reverſi Apoſtoli, narraverunt illi quæ-
cumque fecerunt: & aſſumptis illis ſeceſſit ſeor-
ſum in locum deſertum, qui eſt Bethſaidæ.
11 Quòd cùm cognoviſſent turbæ,ſecutæ ſunt
illum: & excepit eos, & loquebatur illis de regno
Dei, & eos,qui cura indigebant, ſanabat.
12 Dies autem cœperat declinare. Et accedentes B
duodecim dixerunt illi: * Dimitte turbas, ut eun- * Math.
tes in caſtella villáſque quæ circa ſunt, divertant, 14.b.15. * Mar.6.
& inveniant eſcas: quia hîc in loco deſerto ſumus. e.36.
13 Ait autem ad illos: Vos date illis manducare.
At illi dixerunt:* Non ſunt nobis plus quàm quin- *Joan.6.
que panes, & duo piſces: niſi fortè nos eamus, & a.9.
emamus in omnem hanc turbam eſcas.
14 Erant autem ferè viri quinque millia. Ait
autem ad diſcipulos ſuos: Facite illos diſcumbere
per convivia quinquagenos.
15 Et ita fecerunt. Et diſcumbere fecerunt omnes.
16 Acceptis autem quinque panibus,& duobus
piſcibus,reſpexit in cælum, & benedixit illis: &
fregit,& diſtribuit diſcipulis ſuis,ut ponerent ante
turbas.
17 Et manducaverunt omnes, & ſaturati ſunt.
Et ſublatum eſt quod ſuperfuit illis, fragmentorum
cophini duodecim.
18 * Et factum eſt cùm ſolus eſſet orans,erant * Math.
cum illo & diſcipuli: & interrogavit illos,dicens: 16.b.13. Marc.8.
Quem me dicunt eſſe turbæ? c.27.
19 At illi reſponderunt,& dixerunt: Joannem
Baptiſtam, alij autem Eliam, alij verò quia unus
propheta de prioribus ſurrexit.

20 Dixit

Digitized by Google

20 Dixit autem illis: Vos autem quem me eſſe
dicitis? Reſpondens Simon Petrus dixit: Chri-
ſtum Dei.
21 At ille increpans illos, præcepit ne cui di-
cerent hoc,
22 Dicens: * Quia oportet filium hominis multa
pati, & reprobari à ſenioribus, & principibus ſa-
cerdotũ, & ſcribis, & occidi, & tertia die reſurgere.
*Matth. 17. c. 21. Marc. 8. d. 31. 9. c. 30.
C
23 * Dicebat autem ad omnes: Si quis vult poſt
me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem
ſuam quotidie, & ſequatur me.
*Matth. 10. d. 38. 16. d. 24. Marc. 8. d. 34. Inf. 14. f. 27.
24 * Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam
facere, perdet illam: nam qui perdiderit animam
ſuam propter me, ſalvam faciet illam.
*Inf. 17. g. 33. Joan. 12. d. 25.
25 Quid enim proficit homo, ſi lucretur uni-
verſum mundum, ſe autem ipſum perdat, & de-
trimentum ſui faciat?
26 * Nam qui me erubuerit, & meos ſermones:
hunc Filius hominis erubeſcet, cùm venerit in
majeſtate ſua, & Patris, & ſanctorum Angelorum.
*Matth. 10. c. 33. Marc. 8. d. 38. 2. Tim 2. b. 12.
27 * Dico autem vobis verè: ſunt aliqui hîc
ſtantes, qui non guſtabunt mortem donec videant
regnum Dei.
*Matth. 16. d. 28. Marc. 8. d. 39.
28 * Factum eſt autem poſt hæc verba ferè dies
octo, & aſſumpſit Petrum, & Iacobum, & Joan-
nem, & aſcendit in montem ut oraret.
*Matth. 17. a. 1. Mar. 9. a. 1.
D
29 Et facta eſt, dum oraret, ſpecies vultus ejus
altera: & veſtitus ejus albus & refulgens.
30 Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant
autem Moyſes & Elias,
31 Viſi in majeſtate: & dicebant exceſſum ejus,
quem completurus erat in Jeruſalem.
32 Petrus verò, & qui cum illo erant, gravati
erant ſomno. Et evigilantes viderunt majeſtatem
ejus, & duos viros, qui ſtabant cum illo.
33 Et factum eſt cùm diſcederent ab illo, ait Pe-
trus ad Jeſum: Præceptor, bonum eſt nos hîc eſſe:
& faciamus tria tabernacula, unum Tibi, & unum
Moyſi, & unum Eliæ: neſciens quid diceret.
34 Hæc autem illo loquente, facta eſt nubes, &
obumbravit eos: & timuerunt, intrantibus illis in
E
nubem.
35 Et vox facta eſt de nube, dicens: * Hic eſt
filius meus dilectus, ipſum audite.
*2. Pet. 1. d. 17.
36 Et dum fieret vox, inventus eſt Jeſus ſolus.
Et ipſi tacuerunt, & nemini dixerunt in illis die
bus quidquam ex his quæ viderant.
37 Factum eſt autem in ſequenti die, deſcen-
dentibus illis de monte, occurrit illis turba multa.
38 * Et ecce vir de turba exclamavit, dicens:
Magiſter obſecro te, reſpice in filium meum, quia
unicus eſt mihi:
*Matth. 17. b. 14. Marc. 9. c. 16.
39 Et ecce ſpiritus apprehendit eum, & ſubitò
clamat, & elidit, & diſſipat eum cum ſpuma, & vix
diſcedit dilanians eum:
40 Et rogavi diſcipulos tuos ut ejicerent illum,
& non potuerunt.
41 Reſpondens autem Jeſus, dixit: O generatio
infidelis, & perverſa, uſquequò ero apud vos, &
patiar vos? Adduc huc filium tuum.
42 Et cùm accederet, eliſit illum dæmonium, &
diſſipavit.
43 Et increpavit Jeſus ſpiritum immundum, &
ſanavit puerum, & reddidit illum patri ejus.

44 Stupebant autem omnes in magnitudine F
Dei: omnibúſque mirantibus in omnibus quæ
faciebat, dixit ad diſcipulos ſuos: Ponite vos in
cordibus veſtris ſermones iſtos: Filius enim ho-
minis futurum eſt ut tradatur in manus hominum.
45 At illi ignorabant verbum iſtud, & erat ve-
latum ante eos ut non ſentirent illud: & timebant
eum interrogare de hoc verbo.
46 * Intravit autem cogitatio in eos, quis eo-
rum major eſſet.
*Matth. 18. a. 1. Mar. 9. c. 33.
47 At Jeſus videns cogitationes cordis illorum,
apprehendit puerum, & ſtatuit illum ſecus ſe,
48 Et ait illis: Quicumque ſuſceperit puerum
iſtum in nomine meo, me recipit: & quicumque
me receperit, recipit eum, qui me miſit. Nam qui
minor eſt inter vos omnes, hic major eſt.
49 Reſpondens autem Ioannes, dixit: Præceptor,
vidimus quemdam in nomine tuo ejicientẽ dæmo-
nia, & prohibuimus eũ: quia nõ ſequitur nobiſcũ.
50 Et ait ad illum Jeſus: Nolite prohibere: qui
enim non eſt adverſum vos, pro vobis eſt.
51 Factum eſt autem dum complerentur dies
aſſumptionis ejus, & ipſe faciem ſuam firmavit
ut iret in Jeruſalem.
52 Et miſit nuntios ante conſpectum ſuum: &
euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum
ut pararent illi.
53 Et non receperunt eum, quia facies ejus erat
euntis in Jeruſalem.
54 Cùm vidiſſent autem diſcipuli ejus Jacobus G
& Joannes, dixerunt: Domine, vis dicimus ut
ignis deſcendat de cælo, & conſumat illos?
55 Et converſus increpavit illos, dicens: Neſ-
citis cujus ſpiritus eſtis.
56 * Filius hominis non venit animas perdere,
ſed ſalvare. Et abierunt in aliud caſtellum.
*Joan. 3. b. 17. 12. g. 47.
57 Factum eſt autem: ambulantibus illis in via,
dixit quidam ad illum: Sequar te quocumque ieris.
58 Dixit illi Jeſus: * Vulpes foveas habent, &
volucres cæli nidos: Filius autem hominis non
habet ubi caput reclinet.
*Mat. 8. c. 20.
59 Ait autem ad alterum: Sequere me. ille au-
tem dixit: Domine permitte mihi primùm ire,
& ſepelire patrem meum.
60 Dixitq; ei Jeſus: Sine ut mortui ſepeliant mor-
tuos ſuos: tu autem vade, & annuntia regnum Dei.
61 Et ait alter: Sequar te Domine, ſed permitte
mihi primùm renuntiare his quæ domi ſunt.
62 Ait ad illum Jeſus: Nemo mittens manũ ſuam
ad aratrũ, & reſpiciens retrò, aptus eſt regno Dei.

CAPUT X.

Septuaginta duos præmittens ad ſingulas civitates, tradit præcepta quæ in prædicando obſervent; & gaudentibus de ſubjectis ſibi dæmonibus, dicit non eſſe ob hoc potiſſimùm gaudendum: comminatur civitatibus obſtinatis in quibus factæ erant plurimæ virtutes, & exultans in ſpiritu confitetur Patri: tentanti legiſperito, poſt recitatum præceptum de dilectione Dei & proximi, oſtendit quis ſit proximus per parabolam hominis à Jeruſalem deſcendentis: Marthæ miniſtranti, & de ſorore Maria conquerenti, dicit Mariam elegiſſe optimam partem.

1 POſt hæc autem deſignavit Dominus & alios A
ſeptuaginta duos: & miſit illos binos ante
faciem ſuam, in omnem civitatem & locum, quò
erat ipſe venturus.
2 Et dicebat illis: * Meſſis quidem multa, ope-
rarij
*Mat. 9. d. 37.

Digitized by Google

rarij autem pauci. Rogate ergo dominum meſſis,
ut mittat operarios in meſſem ſuam.
*Matth. 10.b.1. 3 Ite: * ecce ego mitto vos ſicut agnos inter
lupos.
* Marc. 6. a.8. 4* Nolite portare ſacculum, neque peram, neque
* 4. Reg. 4.c.29. calceamenta, * & neminem per viam ſalutaveritis.
5 In quamcumque domum intraveritis, primùm
dicite: Pax huic domui:
6 Et ſi ibi fuerit filius pacis, requieſcet ſuper
illum pax veſtra; ſin autem, ad vos revertetur.
B 7 In eadem autem domo manete, edentes & bi-
* Deut. 24.c.14. bentes quæ apud illos ſunt: * dignus eſt enim ope-
Matt. 10. b.10. rarius mercede ſua. Nolite tranſire de domo in
domum.
1. Tim. 5. c.18. 8 Et in quamcumque civitatem intraveritis, &
ſuſceperint vos, manducate quæ apponũtur vobis:
9 Et curate infirmos, qui in illa ſunt, & dicite il-
lis: Appropinquavit in vos regnum Dei.
10 In quamcumque autem autem civitatem in-
traveritis, & non ſuſceperint vos, exeuntes in
plateas ejus, dicite:
* Act. 13.g.51. 11 * Etiam pulverem, qui adhæſit nobis de ci-
vitate veſtra, extergimus in vos: tamen hoc ſci-
tote, quia appropinquavit regnum Dei.
12 Dico vobis, quia Sodomis in die illa remiſ-
ſius erit quàm illi civitati.
C 13 * Væ tibi Corozain, væ tibi Bethſaida: quia
* Matt. 11.c.21. ſi in Tyro & Sidone factæ fuiſſent virtutes, quæ
factæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere ſe-
dentes pœniterent.
14 Verumtamen Tyro & Sidoni remiſſius erit
in judicio, quàm vobis.
15 Et tu Capharnaum uſque ad cælum exalta-
ta, uſque ad infernum demergêris.
* Matt. 10.d.40. 16 * Qui vos audit, me audit: & qui vos ſper-
Joan. 13. c.20. nit, me ſpernit. Qui autem me ſpernit, ſpernit
eum, qui miſit me.
17 Reverſi ſunt autem ſeptuaginta duo cum
gaudio, dicentes: Domine, etiam dæmonia ſubji-
ciuntur nobis in nomine tuo.
18 Et ait illis: Videbam ſatanam ſicut fulgur
de cælo cadentem.
D 19 Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſupra
ſerpentes, & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutem
inimici: & nihil vobis nocebit.
20 Verumtamen in hoc nolite gaudere quia
ſpiritus vobis ſubjiciuntur: gaudete autem, quòd
nomina veſtra ſcripta ſunt in cælis.
* Matt. 11.d.25. 21 * In ipſa hora exultavit Spiritu ſancto, &
dixit: Confiteor tibi pater, Domine cæli & ter-
ræ, quod abſcondiſti hæc à ſapientibus, & pru-
dentibus, & revelaſti ea parvulis. Etiam pater:
quoniam ſic placuit ante te.
22 Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. Et
nemo ſcit quis ſit filius, niſi Pater; & quis ſit Pa-
ter, niſi Filius, & cui voluerit Filius revelare.
* Matt. 13.b.16. 23 Et converſus ad diſcipulos ſuos, dixit: * Bea-
ti oculi, qui vident quæ vos videtis.
E 24 Dico enim vobis, quòd multi prophetæ &
reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non vi-
derunt; & audire quæ auditis, & non audierunt.
* Matt. 22.d.35. Marc. 12.c.28. 25 Et ecce quidam Legiſperitus ſurrexit ten-
tans illum, & dicens: Magiſter quid faciendo vi-
tam æternam poſſidebo?
26 At ille dixit ad eum: In lege quid ſcriptum
eſt? quomodo legis?
27 Ille reſpondens dixit: * Diliges Dominum * Deut. 6.b.5.
Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima
tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente
tua: & proximum tuum ſicut teipſum.
28 Dixitque illi: Rectè reſpondiſti: hoc fac
& vives.
29 Ille autem volens juſtificare ſeipſum, dixit
ad Jeſum: Et quis eſt meus proximus?
30 Suſcipiens autem Jeſus, dixit: Homo qui-
dam deſcendebat ab Jeruſalem in Jericho, & inci-
dit in latrones, qui etiam deſpoliaverunt eum: &
plagis impoſitis abierunt ſemivivo relicto. F
31 Accidit autem ut ſacerdos quidam deſcen-
deret eadem via: & viſo illo præterivit.
32 Similiter & Levita, cùm eſſet ſecus locum,
& videret eum, pertranſiit.
33 Samaritanus autem quidam iter faciens, venit
ſecus eum: & videns eum, miſericordia motus eſt.
34 Et appropians alligavit vulnera ejus, infun-
dens oleum, & vinum: & imponens illum in ju-
mentum ſuum, duxit in ſtabulum, & curam ejus
egit.
35 Et altera die protulit duos denarios, & de-
dit ſtabulario, & ait: Curam illius habe, & quod-
cumque ſupererogaveris, ego cùm rediero red-
dam tibi.
36 Quis horum trium videtur tibi proximus G
fuiſſe illi, qui incidit in latrones?
37 At ille dixit: Qui fecit miſericordiam in il-
lum. Et ait illi Jeſus: Vade, & tu fac ſimiliter.
38 Factum eſt autem, dum irent, & ipſe intravit
in quoddam caſtellum: & mulier quædam Mar-
tha nomine, excepit illum in domum ſuam:
39 Et huic erat ſoror nomine Maria, quæ etiam
ſedens ſecus pedes Domini, audiebat verbũ illius.
40 Martha autem ſatagebat circa frequens mi-
niſterium: quæ ſtetit, & ait: Domine, non eſt ti-
bi curæ, quòd ſoror mea reliquit me ſolam mini-
ſtrare? dic ergo illi, ut me adjuvet.
41 Et reſpondens dixit illi Dominus: Martha,
Martha, ſolicita es, & turbaris erga plurima.
42 Porrò unum eſt neceſſarium. Maria optimam
partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

CAPUT XI.

Docet diſcipulos orare, oſtendens perſeveranti oratione omnia impetrari: ejecto dæmonio muto, confutat dicentes quòd in Beelzebub ejiceret dæmonia: mulier quædam dicit beata ubera quæ Jeſus ſuxerat: de ſigno Jonæ, de regina Auſtri, & Ninivitis, oculóque ſimplici & nequam: Phariſæum qui ipſum invitaverat reprehendit, murmurantem quòd illotis pranderet manibus: taxat hypocriſim Phariſæorum & Scribarum, dicens quòd ab hac generatione exquiretur ſanguis omnium Prophetarum.

1 ET factum eſt, cùm eſſet in quodam loco A
orans, ut ceſſavit, dixit unus ex diſcipulis
ejus ad eum: Domine, doce nos orare, ſicut do-
cuit & Ioannes diſcipulos ſuos.
2 Et ait illis: Cùm oratis, dicite: * Pater, ſancti- * Matt. 6.b.9.
ficetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum.
3 Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie.
4 Et dimitte nobis peccata noſtra, ſiquidem &
ipſi dimittimus omni debenti nobis. Et ne nos
inducas in tentationem.
5 Et ait ad illos: Quis veſtrûm habebit amicum,
&

Digitized by Google

& ibit ad illum media nocte, & dicet illi: Amice, commoda mihi tres panes,

6 Quoniam amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod ponam ante illum.

7 Et ille deintus reſpondens dicat: Noli mihi moleſtus eſſe, jam oſtium clauſum eſt, & pueri mei mecum ſunt in cubili, non poſſum ſurgere, & dare tibi.

B 8 Et ſi ille perſeveraverit pulſans: dico vobis, & ſi non dabit illi ſurgens eò quòd amicus ejus ſit, propter improbitatem tamen ejus ſurget, & dabit illi quotquot habet neceſſarios.

* Matth. 7. b. 7. 21. b. 22. Mar. 11. c. 24. Joan. 14. b. 13. Jac. 1. b. 5.

9 * Et ego dico vobis: Petite, & dabitur vobis: quærite, & invenietis: pulſate, & aperietur vobis.

10 Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, invenit: & pulſanti aperietur.

* Matt. 7. b. 9.

11 * Quis autem ex vobis patrem petit panem, numquid lapidem dabit illi? Aut piſcem: numquid pro piſce ſerpentem dabit illi?

12 Aut ſi petierit ovum: numquid porriget illi ſcorpionem?

13 Si ergo vos cùm ſitis mali, noſtis bona data dare filiis veſtris: quantò magis Pater veſter de cælo dabit ſpiritum bonum petentibus ſe?

* Mat. 9. b. 32. 12. b. 22.

14 * Et erat ejiciens dæmonium, & illud erat mutum. Et cùm ejeciſſet dæmonium, locutus eſt mutus, & admiratæ ſunt turbæ.

* Matth. 9. d. 34. Marc. 3. c. 22.

15 Quidam autem ex eis dixerunt: * In Beelzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia.

16 Et alij tentantes, ſignum de cælo quærebant ab eo.

17 Ipſe autem ut vidit cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum in ſe ipſum diviſum deſolabitur, & domus ſupra domum cadet.

18 Si autem & Satanas in ſe ipſum diviſus eſt, quomodo ſtabit regnum ejus? quia dicitis in Beelzebub me ejicere dæmonia.

C 19 Si autẽ ego in Beelzebub ejicio dæmonia: filij veſtri in quo ejiciũt? Ideò ipſi judices veſtri erũt.

20 Porrò ſi in digito Dei ejicio dæmonia: profectò pervenit in vos regnum Dei.

21 Cùm fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt ea quæ poſſidet.

22 Si autem fortior eo ſuperveniens vicerit eum, univerſa arma ejus auferet, in quibus confidebat, & ſpolia ejus diſtribuet.

23 Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui non colligit mecum, diſpergit.

24 Cùm immundus ſpiritus exierit de homine, ambulat per loca inaquoſa, quærens requiem: & non inveniens dicit: Revertar in domum meam unde exivi.

25 Et cùm venerit, invenit eam ſcopis mundatam, & ornatam.

26 Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum, nequiores ſe, & ingreſſi habitant ibi. Et fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus.

D 27 Factum eſt autem, cùm hæc diceret: extollens vocem quædam mulier de turba, dixit illi: Beatus venter, qui te portavit; & ubera, quæ ſuxiſti.

28 At ille dixit: Quinimmò beati, qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud.

* Matth. 12. c. 39.

29 Turbis autem concurrentibus cœpit dicere: * Generatio hæc, generatio nequam eſt: ſignum quærit, & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Jonæ prophetæ.

30 * Nam ſicut fuit Jonas ſignum Ninivitis: ita erit & Filius hominis generationi iſti. * Joan. 2. a. 1.

31 * Regina Auſtri ſurget in judicio cum viris generationis hujus, & condemnabit illos: quia venit à finibus terræ audire ſapientiam Salomonis: & ecce plus quàm Salomon hic. * 3. Reg. 10. a. 1. 2. Par. 9. a. 1.

32 Viri Ninivitæ ſurgent in judicio cum generatione hac, & condemnabunt illam: * quia pœnitentiam egerunt ad prædicationem Jonæ, & ecce plus quàm Jonas hic. * Joan. 3. b. 5. E

33 * Nemo lucernam accendit, & in abſcondito ponit, neque ſub modio: ſed ſupra candelabrum, ut qui ingrediuntur, lumen videant. * Matth. 5. b. 15. Mar. 4. c. 21.

34 * Lucerna corporis tui, eſt oculus tuus. Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit: ſi autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebroſum erit. * Matth. 6. c. 22.

35 Vide ergo ne lumen, quod in te eſt, tenebræ ſint.

36 Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum, erit lucidum totum, & ſicut lucerna fulgoris illuminabit te.

37 Et cùm loqueretur, rogavit illum quidam Phariſæus ut pranderet apud ſe. Et ingreſſus recubuit.

38 Phariſæus autem cœpit intra ſe reputans dicere, quare non baptizatus eſſet ante prãdium.

39 Et ait Dominus ad illum: * Nunc vos Phariſæi, quod deforis eſt calicis & catini, mundatis: quod autem intus eſt veſtrũm, plenum eſt rapina, & iniquitate. * Matth. 23. c. 25.

40 Stulti, nónne qui fecit quod deforis eſt, etiam id quod deintus eſt, fecit?

41 Verumtamen quod ſupereſt, date eleemoſynam: & ecce omnia munda ſunt vobis. F

42 Sed væ vobis Phariſæis, quia decimatis mentham, & rutam, & omne olus, & præteritis judicium & charitatem Dei: hæc autem oportuit facere, & illa non omittere.

43 * Væ vobis Phariſæis quia diligitis primas cathedras in ſynagogis, & ſalutationes in foro. * Matth. 23. a. 6. Mar. 12. d. 39. Inf. 20. g. 46.

44 Væ vobis, quia eſtis ut monumenta quæ non apparent, & homines ambulantes ſupra, neſciunt.

45 Reſpondens autem quidam ex Legiſperitis, ait illi: Magiſter, hæc dicens etiam contumeliam nobis facis.

46 At ille ait: Et vobis Legiſperitis væ: * quia oneratis homines oneribus, quæ portare non poſſunt, & ipſi uno digito veſtro non tangitis ſarcinas. * Matth. 23. a. 4.

47 Væ vobis, qui ædificatis monumenta Prophetarum: patres autem veſtri occiderunt illos.

8 Profectò teſtificamini quòd conſentitis operibus patrum veſtrorum: quoniam ipſi quidem eos occiderunt, vos autem ædificatis eorum ſepulchra. G

49 Propterea & ſapientia Dei dixit: Mittam ad illos Prophetas, & Apoſtolos, & ex illis occident, & perſequentur:

50 Ut inquiratur ſanguis omnium Prophetarum, qui effuſus eſt à conſtitutione mundi à generatione iſta,

* Gen 4. b. 8. 51 * A ſanguine Abel, uſque ad ſanguinem *
* 2. Par. Zachariæ, qui periit inter altare & ædem. Ita dico
24. f. 22. vobis, requiretur ab hac generatione.
52 Væ vobis Legiſperitis, quia tuliſtis clavem
ſcientiæ, ipſi non introiſtis, & eos, qui introi-
bant, prohibuiſtis.
53 Cùm autem hæc ad illos diceret, cœperunt
Phariſæi & Legiſperiti graviter inſiſtere, & os
ejus opprimere de multis,
54 Inſidiantes ei, & quærentes aliquid capere
de ore ejus, ut accuſarent eum.

CAPUT XII.

Cavendum docet à fermento Phariſæorum, & quòd omne occultum detegetur: quis etiam timendus ſit: de blaſphemia in Spiritum ſanctum: roborat Apoſtolos adverſus perſecutiones: non vult ſe immiſcere in dividenda fratrum hereditate: per parabolam divitis revocat ab avaritia, vetans ſolicitum eſſe de victu & veſtitu; hortatúrque ut lumbi præcingantur: & quis ſit fidelis aut infidelis diſpenſator: venit ut mittat ignem in terram & ſeparationem, reprehendit quòd tempus gratiæ non dijudicent: monet ut quiſque conetur ab adverſariis ſe liberare.

A 1 MUltis autem turbis circumſtantibus, ita ut
ſe invicem conculcarent, cœpit dicere ad
* Matt. 16. a. 6. diſcipulos ſuos: * attendite à fermento Phariſæo-
Mar. 8. b. 15. quod eſt hypocriſis.
* Matt. 10. c. 26. 2 * Nihil autem opertum eſt, quod non reve-
letur: neque abſconditum, quod non ſciatur.
Marc. 4. c. 22. 3 Quoniam quæ in tenebris dixiſtis, in lumine
dicentur: & quod in aurem locuti eſtis in cubicu-
lis, prædicabitur in tectis.
4 Dico autem vobis amicis meis: Ne terrea-
mini ab his qui occidunt corpus, & poſt hæc non
habent ampliùs quid faciant.
5 Oſtendam autem vobis quem timeatis: timete
eum, qui, poſtquam occiderit, habet poteſtatem
mittere in gehennam. ita dico vobis, hunc timete.
6 Nónne quinque paſſeres væneunt dipondio,
& unus ex illis non eſt in oblivione coram Deo?
B 7 Sed & capilli capitis veſtri omnes numerati
ſunt. Nolite ergo timere: multis paſſeribus pluris
eſtis vos.
* Matt. 10. d. 32. 8 Dico autem vobis. * Omnis quicumque con-
Marc. 8. feſſus fuerit me coram hominibus, & Filius ho-
1. 38. minis confitebitur illum coram Angelis Dei:
2. Tim. 2. b. 12. 9 Qui autem negaverit me coram hominibus,
negabitur coram Angelis Dei.
* Matth. 12. c. 32. 10 * Et omnis qui dicit verbum in Filium homi-
Marc. 3. d. 29. nis, remittetur illi: ei autem, qui in Spiritum ſan-
ctum blaſphemaverit, non remittetur.
11 Cùm autem inducent vos in ſynagogas, &
ad magiſtratus & poteſtates, nolite ſoliciti eſſe
qualiter aut quid reſpondeatis, aut quid dicatis.
12 Spiritus enim ſanctus docebit vos in ipſa
hora, quid oporteat vos dicere.
13 Ait autem ei quidam de turba: Magiſter,
dic fratri meo ut dividat mecum hereditatem.
14 At ille dixit illi: Homo, quis me conſtituit
judicem aut diviſorem ſuper vos?
C 15 Dixítque ad illos: Videte, & cavete ab omni
avaritia: quia non in abundantia cujuſquam vita
ejus eſt, ex his quæ poſſidet.
* Eccli. 11. c. 19. 16 Dixit autem ſimilitudinē ad illos, dicēs: * Ho-
minis cujuſdā divitis uberes fructus ager attulit:
17 Et cogitabat intra ſe dicens: Quid faciam,
quia non habeo quò congregem fructus meos?
18 Et dixit: Hoc faciam: Deſtruam horrea mea,
& majora faciam: & illuc congregabo omnia quæ
nata ſunt mihi, & bona mea,
19 Et dicam animæ meæ: Anima, habes multa
bona poſita in annos plurimos: requieſce, come-
de, bibe, epulare.
20 Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte
animam tuam repetunt à te: quæ autem paraſti,
cujus erunt?
21 Sic eſt qui ſibi theſaurizat, & non eſt in
Deum dives.
22 Dixítque ad diſcipulos ſuos: Ideò dico vo-
bis: * Nolite ſoliciti eſſe animæ veſtræ quid man- * Pſ. 54. d. 23.
ducetis, neque corpori quid induamini. Matt. 6.
23 Anima plus eſt quàm eſca, & corpus plus c. 25.
quàm veſtimentum. 1. Pet. 5. b. 7.
24 Conſiderate corvos, quia non ſeminant, ne-
que metunt, quibus non eſt cellarium neque hor-
reum, & Deus paſcit illos. Quantò magis vos plu-
ris eſtis illis?
25 Quis autem veſtrûm cogitando poteſt adji- D
cere ad ſtaturam ſuam cubitum unum.
26 Si ergo neque quod minimum eſt poteſtis,
quid de ceteris ſoliciti eſtis?
27 Conſiderate lilia quomodo creſcunt: non
laborant, neque nent: dico autem vobis, nec Sa-
lomon in omni gloria ſua veſtiebatur ſicut unum
ex iſtis.
28 Si autem fœnum, quod hodie eſt in agro, &
cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit: quantò
magis vos puſillæ fidei?
29 Et vos nolite quærere quid manducetis, aut
quid bibatis: & nolite in ſublime tolli:
30 Hæc enim omnia gentes mundi quærunt.
Pater autem veſter ſcit quoniam his indigetis.
31 Verumtamen quærite primùm regnum Dei,
& juſtitiam ejus: & hæc omnia adjicientur vobis.
32 Nolite timere puſillus grex, quia complacuit
patri veſtro dare vobis regnum.
33 * Vendite quæ poſſidetis, & date eleemoſy- * Matth. 19. c. 21.
nam. Facite vobis ſacculos qui non veteraſcunt, E
* theſaurum non deficientem in cælis: quò fur * Matth.
non appropiat, neque tinea corrumpit. 6. c. 20.
34 Ubi enim theſaurus veſter eſt, ibi & cor ve-
ſtrum erit.
35 Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ar-
dentes in manibus veſtris,
36 Et vos ſimiles hominibus expectantibus do-
minum ſuum quando revertatur à nuptiis: ut, cùm
venerit, & pulſaverit, confeſtim aperiant ei.
37 Beati ſervi illi, quos cùm venerit dominus,
invenerit vigilantes: amen dico vobis, quòd præ-
cinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens
miniſtrabit illis.
38 Et ſi venerit in ſecunda vigilia, & ſi in tertia
vigilia venerit, & ita invenerit, beati ſunt ſervi
illi.
39 * Hoc autem ſcitote, quoniam ſi ſciret pater- * Matth.
familias, qua hora fur veniret, vigilaret utique, & 24. d. 43.
non ſineret perfodi domum ſuam.
40 Et vos eſtote parati: * quia qua hora non * Apoc.
putatis, Filius hominis veniet. 16. c. 15.
41 Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos F
dicis

Digitized by Google

dicis hanc parabolam, an & ad omnes?

42 Dixit autem Dominus: Quis, putas, eſt fidelis diſpenſator, & prudens, quem conſtituit Dominus ſupra familiam ſuam, ut det illis in tempore tritici menſuram?

43 Beatus ille ſervus, quem cùm venerit dominus, invenerit ita facientem.

44 Verè dico vobis, quoniam ſupra omnia quæ poſſidet, conſtituet illum.

45 Quòd ſi dixerit ſervus ille in corde ſuo: Morã facit dominus meus venire: & cœperit percutere ſervos & ancillas, & edere, & bibere, & inebriari:

46 Veniet dominus ſervi illius, in die qua non ſperat, & hora qua neſcit, & dividet eum, partémque ejus cum infidelibus ponet.

47 Ille autem ſervus, qui cognovit voluntatem domini ſui, & non præparavit, & non fecit ſecundùm voluntatem ejus, vapulabit multis.

48 Qui autem non cognovit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis. Omni autem cui multum datum eſt, multum quæretur ab eo: & cui commendaverunt multum, plus petent ab eo.

49 Ignem veni mittere in terram, & quid volo niſi ut accendatur?

G 50 Baptiſmo autem habeo baptizari: & quomodo coarctor uſque dum perficiatur?

* Matt. 10.d.34. 51 * Putatis quia pacem veni dare in terram? Non dico vobis, ſed ſeparationem:

52 Erunt enim ex hoc quinque in domo una diviſi, tres in duos, & duo in tres

53 Dividentur: pater in filium, & filius in patrem ſuum, mater in filiam, & filia in matrem, ſocrus in nurum ſuam, & nurus in ſocrum ſuam.

* Matt. 16.a.2. 54 * Dicebat autem & ad turbas: Cùm videritis nubem orientem ab occaſu, ſtatim dicitis: Nimbus venit: & ita fit.

55 Et cùm auſtrum flantem, dicitis: Quia æſtus erit: & fit.

56 Hypocritæ, faciem cæli & terræ noſtis probare: hoc autem tempus quomodo non probatis?

57 Quid autem & à vobis ipſis non judicatis quod juſtum eſt?

* Matt. 5.d.25. 58 * Cùm autem vadis cum adverſario tuo ad principem, in via da operam liberari ab illo, ne fortè trahat te ad judicem, & judex tradat te exactori, & exactor mittat te in carcerem.

59 Dico tibi, non exies inde, donec etiam noviſſimum minutum reddas.

CAPUT XIII.

Occaſione Galilæorum in ſuis ſacrificiis interemptorum, & eorum qui in Siloë corruerãt, hortatur ad pœnitentiam, alioqui exterminandos inſtar ficus infructuoſæ: archiſynagogum redarguit, indignantem quòd ſabbato curaſſet mulierem à ſpiritu infirmitatis: comparat regnum cælorum grano ſinapis ac fermento: de anguſta porta, & quòd quidam clauſo oſtio fruſtrà pulſabunt: Herodem dicit vulpem, & Jeruſalem ob crudelitatem ſuam deſerendam.

A 1 ADerant autem quidam ipſo in tempore, nuntiantes illi de Galilæis, quorum ſanguinem Pilatus miſcuit cum ſacrificiis eorum.

2 Et reſpondens dixit illis: Putatis quod hi Galilæi pro omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia talia paſſi ſunt?

3 Non, dico vobis: ſed niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimiliter peribitis.

4 Sicut illi decem & octo, ſupra quos cecidit turris in Siloë, & occidit eos: putatis quia & ipſi debitores fuerint præter omnes homines habitantes in Jeruſalem?

5 Non, dico vobis: ſed ſi pœnitentiam non egeritis, omnes ſimiliter peribitis.

6 Dicebat autem & hanc ſimilitudinem: Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea ſua, & venit quærens fructũ in illa, & non invenit.

7 Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni B
tres ſunt ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, & non invenio: ſuccide ergo illam: ut quid etiam terram occupat?

8 At ille reſpondens, dicit illi: Domine dimitte illam & hoc anno, uſque dum fodiam circa illam, & mittam ſtercora:

9 Et ſiquidem fecerit fructum: ſin autem, in futurum ſuccides eam.

10 Erat autem docens in ſynagoga eorũ ſabbatis.

11 Et ecce mulier, quæ habebat ſpiritum infirmitatis annis decem & octo: & erat inclinata, nec omnino poterat ſurſum reſpicere.

12 Quam cùm videret Jeſus, vocavit eam ad ſe, C
& ait illi: Mulier, dimiſſa es ab infirmitate tua.

13 Et impoſuit illi manus, & confeſtim erecta eſt, & glorificabat Deum.

14 Reſpondens autem archiſynagogus, indignans quia ſabbato curaſſet Jeſus, dicebat turbæ: Sex dies ſunt, in quibus oportet operari: in his ergo venite, & curamini: & non in die ſabbati.

15 Reſpondens autem ad illum Dominus dixit: Hypocritæ, unuſquiſque veſtrûm ſabbato non ſolvit bovem ſuum aut aſinum à præſepio & ducit adaquare?

16 Hanc autem filiam Abrahæ, quam alligavit ſatanas, ecce decem & octo annis, non oportuit ſolvi à vinculo iſto die ſabbati?

17 Et cùm hæc diceret, erubeſcebant omnes D
adverſarij ejus: & omnis populus gaudebat in univerſis, quæ glorioſè fiebant ab eo.

18 Dicebat ergo: Cui ſimile eſt regnum Dei, & cui ſimile æſtimabo illud?

19 * Simile eſt grano ſinapis: quod acceptum * Matth. 13.d.31. Marc. 4. d. 31.
homo miſit in hortum ſuum, & crevit, & factum eſt in arborem magnam: & volucres cæli requieverunt in ramis ejus.

20 Et iterùm dixit: Cui ſimile æſtimabo regnum Dei?

21 * Simile eſt fermento, quod acceptum mulier abſcondit in farinæ ſata tria, donec fermentaretur totum. * Matth. 13.e.33.

22 Et ibat per civitates & caſtella, docens, & iter faciens in Jeruſalem.

23 Ait autem illi quidam: Domine, ſi pauci ſunt, E
qui ſalvantur? Ipſe autem dixit ad illos:

24 * Contendite intrare per anguſtã portam: quia multi, dico vobis, quærent intrare, & non poterũt. * Mat. 7. b. 13.

25 * Cùm autem intraverit paterfamilias, & clauſerit oſtium, incipietis foris ſtare, & pulſare oſtium, dicentes: Domine aperi nobis: & reſpondens dicet vobis: Neſcio vos unde ſitis: * Matth. 25.a.10.

26 Tunc incipietis dicere: Manducavimus F
coram te, & bibimus, & in plateis noſtris docuiſti.

* Matth. 7.c.23. * Pſal.6. b.9. Mat. 25. d.41.

27 Et dicet vobis, * Neſcio vos unde ſitis: * diſcedite à me omnes operarij iniquitatis.

28 Ibi erit fletus, & ſtridor dentium: cùm videritis Abraham, & Iſaac, & Jacob, & omnes Prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras.

29 Et venient ab Oriente, & Occidente, & Aquilone, & Auſtro, & accumbent in regno Dei.

* Matth. 19.d.30. 20.b.16. Mar.10. d.31.

30 * Et ecce ſunt noviſſimi qui erunt primi, & ſunt primi qui erunt noviſſimi.

31 In ipſa die acceſſerunt quidam Phariſæorum, dicentes illi: Exi, & vade hinc: quia Herodes vult te occidere.

32 Et ait illis: Ite, & dicite vulpi illi: Ecce ejicio dæmonia, & ſanitates perficio hodie & cras, & tertia die conſummor.

33 Verumtamen oportet me hodie & cras & ſequenti die ambulare: quia non capit prophetam perire extra Jeruſalem.

* Matth. 23.d.37.

34 * Jeruſalem, Jeruſalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos qui mittuntur ad te, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum avis nidum ſuum ſub pennis, & noluiſti?

35 Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta. Dico autem vobis, quia non videbitis me, donec veniat cùm dicetis: Benedictus, qui venit in nomine Domini.

Caput XIV.

In domo principis Phariſæorum hydropicum ſabbato curat, oſtendens Legiſperitis ac Phariſæis hoc licere: & horum notans ambitionem, docet invitatum in noviſſimo loco recumbere: parabola de invitatis ad cœnam qui ſe excuſarunt: ſequens Chriſtum debet omnibus renuntiare, ſublata cruce ſua, uſque ad odium animæ propriæ: volens turrim ædificare computat primùm ſumptus: commendatio ſalis.

A 1 ET factum eſt cùm intraret Jeſus in domum cujuſdam principis Phariſæorum ſabbato manducare panem, & ipſi obſervabant eum.

2 Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum.

3 Et reſpondens Jeſus dixit ad Legiſperitos & Phariſæos, dicens: Si licet ſabbato curare?

4 At illi tacuerunt. Ipſe verò apprehenſum ſanavit eum, ac dimiſit.

5 Et reſpondens ad illos, dixit: Cujus veſtrûm aſinus aut bos in puteum cadet, & non continuò extrahet illum die ſabbati?

B 6 Et non poterant ad hæc reſpondere illi.

7 Dicebat autem & ad invitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos:

8 Cùm invitatus fueris ad nuptias, non diſcumbas in primo loco, ne fortè honoratior te ſit invitatus ab illo;

9 Et veniens is, qui te & illum vocavit, dicat tibi: Da huic locum: & tunc incipias cum rubore noviſſimum locum tenere.

* Prov. 25.a.7. * Matth. 23.b.12. Infr.18. c.14. * Tob.4. b.7. Prov.3. b.9.

10 Sed cùm vocatus fueris, vade, recumbe in noviſſimo loco: ut, cùm venerit qui te invitavit, dicat tibi: * Amice, aſcende ſuperiùs. Tunc erit tibi gloria coram ſimul diſcumbentibus:

11 * Quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur.

12 Dicebat autem & ei, qui ſe invitaverat: * Cùm facis prandium, aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque

C

vicinos divites: ne fortè te & ipſi reinvitent, & fiat tibi retributio.

13 Sed cùm facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, & cæcos:

14 Et beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in reſurrectione juſtorum.

15 Hæc cùm audiſſet quidam de ſimul diſcumbentibus, dixit illi: Beatus, qui manducabit panem in regno Dei. D

* Matth. 22.a.2. Apoc.19. b.9.

16 At ipſe dixit ei: * Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocavit multos.

17 Et miſit ſervum ſuum hora cœnæ dicere invitatis ut venirent, quia jam parata ſunt omnia.

18 Et cœperunt ſimul omnes excuſare. Primus dixit ei: Villam emi, & neceſſe habeo exire, & videre illam: rogo te habe me excuſatum.

19 Et alter dixit: Juga boum emi quinque, & eo probare illa: rogo te habe me excuſatum.

20 Et alius dixit: uxorem duxi, & ideò non poſſum venire.

21 Et reverſus ſervus nuntiavit hæc domino ſuo. E Tunc iratus paterfamilias, dixit ſervo ſuo: Exi citò in plateas & vicos civitatis: & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc.

22 Et ait ſervus: Domine, factum eſt ut imperaſti, & adhuc locus eſt.

23 Et ait dominus ſervo: Exi in vias, & ſepes: & compelle intrare, ut impleatur domus mea.

24 Dico autem vobis, quòd nemo virorum illorum qui vocati ſunt, guſtabit cœnam meam.

25 Ibant autem turbæ multæ cum eo: & converſus dixit ad illos:

* Matth. 10.d.37. * Matth. 10.d.38. 16.d.24. Marc.8. d.34.

26 * Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus. F

27 * Et qui non bajulat crucem ſuam, & venit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus.

28 Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, non priùs ſedens computat ſumptus, qui neceſſarij ſunt, ſi habeat ad perficiendum;

29 Ne, poſteaquàm poſuerit fundamentum, G & non potuerit perficere, omnes qui vident, incipiant illudere ei,

30 Dicentes: Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit conſummare?

31 Aut quis rex iturus committere bellum adverſus alium regem, non ſedens priùs cogitat, ſi poſſit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad ſe?

32 Alioquin adhuc illo longè agente, legationem mittens, rogat ea quæ pacis ſunt.

33 Sic ergo omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.

* Matt.5. b.13. Marc.9. g.49.

34 * Bonum eſt ſal. Si autem ſal evanuerit, in quo condietur?

35 Neque in terram, neque in ſterquilinium utile eſt, ſed foras mittetur. Qui habet aures audiendi, audiat.

Caput

Digitized by Google

Caput XV.

Scribis & Phariſæis murmurantibus quòd peccatores reciperet, parabolas proponit de ove & drachma perditis ac inventis, & de filio prodigo ad patrem reverſo benignéque ab ipſo ſuſcepto, ſeniore filio indignè hoc ferente: & quantum ſit in cælo gaudium ſuper peccatore pœnitentiam agente.

A 1 ERant autem appropinquantes ei publicani,
& peccatores, ut audirent illum.
2 Et murmurabant Phariſæi, & Scribæ, dicentes: Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis.
3 Et ait ad illos parabolam iſtam, dicens:
* Matt. 18.b.12. 4 * Quis ex vobis homo, qui habet centum
oves: & ſi perdiderit unam ex illis, nónne dimittit nonagintanovem in deſerto, & vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat eam?
5 Et cùm invenerit eam, imponit in humeros ſuos gaudens:
B 6 Et veniens domum convocat amicos & vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam, quæ perierat?
7 Dico vobis, quòd ita gaudium erit in cælo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſuper nonagintanovem juſtis, qui non indigent pœnitentia.
8 Aut quæ mulier habens drachmas decem, ſi perdiderit drachmam unam, nónne accendit lucernam, & everrit domum, & quærit diligenter, donec inveniat?
9 E cùm invenerit, convocat amicas & vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inveni drachmam, quam perdideram?
C 10 Ita dico vobis, gaudium erit coram angelis
Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente.
11 Ait autem: Homo quidam habuit duos filios:
12 Et dixit adoleſcentior ex illis patri: Pater da mihi portionem ſubſtantiæ quæ me contingit. Et diviſit illis ſubſtantiam.
13 Et non poſt multos dies, congregatis omnibus, adoleſcentior filius peregrè profectus eſt in regionem longinquam, & ibi diſſipavit ſubſtantiam ſuam vivendò luxurioſè.
14 Et poſtquam omnia conſummaſſet, facta eſt fames valida in regione illa, & ipſe cœpit egere.
D 15 Et abiit, & adhæſit uni civium regionis il-
lius. Et miſit illum in villam ſuam, ut paſceret porcos.
16 Et cupiebat implere ventrem ſuum de ſiliquis, quas porci manducabant: & nemo illi dabat.
17 In ſe autem reverſus, dixit: Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus, ego autem hìc fame pereo!
18 Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei: Pater, peccavi in cælum, & coram te:
19 Jam non ſum dignus vocari filius tuus: fac me ſicut unum de mercenariis tuis.
E 20 Et ſurgens venit ad patrem ſuum. Cùm au-
tem adhuc longè eſſet, vidit illum pater ipſius, & miſericordia motus eſt, & accurrens cecidit ſuper collum ejus, & oſculatus eſt eum.
21 Dixítque ei filius: Pater, peccavi in cælum, & coram te, jam non ſum dignus vocari filius tuus.
22 Dixit autẽ pater ad ſervos ſuos: Citò proferte
ſtolam primam, & induite illum, & date annulum in manum ejus, & calceamenta in pedes ejus:
23 Et adducite vitulum ſaginatum, & occidite, & manducemus, & epulemur: F
24 Quia hic filius meus mortuus erat, & revixit; perierat, & inventus eſt. Et cœperunt epulari.
25 Erat autem filius ejus ſenior in agro: & cùm veniret, & appropinquaret domui, audivit ſymphoniam & chorum:
26 Et vocavit unum de ſervis, & interrogavit quid hæc eſſent.
27 Iſque dixit illi: Frater tuus venit, & occidit pater tuus vitulum ſaginatum, quia ſalvum illum recepit.
28 Indignatus eſt autem, & nolebat introire. G
Pater ergo illius egreſſus, cœpit rogare illum.
29 At ille reſpondens, dixit patri ſuo: Ecce tot annis ſervio tibi, & numquam mandatum tuum præterivi, & numquam dediſti mihi hœdum ut cum amicis meis epularer:
30 Sed poſtquam filius tuus hic, qui devoravit ſubſtantiam ſuam cum meretricibus, venit, occidiſti illi vitulum ſaginatum.
31 At ipſe dixit illi: Fili, tu ſemper mecum es, & omnia mea tua ſunt:
32 Epulari autem & gaudere oportebat, quia frater tuus hic, mortuus erat, & revixit; perierat, & inventus eſt.

Caput XVI.

Per parabolam de villico iniquitatis hortatur ad faciendas eleemoſynas, docens quid mereatur fidelis aut infidelis mammonæ diſpenſator, quódque nemo ſervire poteſt Deo & mammonæ: Legem ac Prophetas uſque ad Joannem fuiſſe dicit, & nihil de Lege periturum; nec dimittendam ullo modo uxorem ut alia ducatur: de divite epulone, & Lazaro mendico.

1 DIcebat autem & ad diſcipulos ſuos: Homo A
quidam erat dives, qui habebat villicum: & hic diffamatus eſt apud illum quaſi diſſipaſſet bona ipſius.
2 Et vocavit illum, & ait illi: Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ: jam enim non poteris villicare.
3 Ait autem villicus intra ſe: Quid faciam, quia dominus meus aufert à me villicationem? fodere non valeo, mendicare erubeſco.
4 Scio quid faciam, ut cum amotus fuero à villicatione, recipiant me in domos ſuas.
5 Convocatis itaque ſingulis debitoribus do- B
mini ſui, dicebat primo: Quantum debes domino meo?
6 At ille dixit: Centum cados olei. Dixítque illi: Accipe cautionem tuam: & ſede citò, ſcribe quinquaginta.
7 Deinde alij dixit: Tu verò quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici. Ait illi: Accipe litteras tuas, & ſcribe octoginta.
8 Et laudavit Dominus villicum iniquitatis, quia prudenter feciſſet: quia filij hujus ſæculi prudentiores filiis lucis in generatione ſua ſunt.
9 Et ego vobis dico: facite vobis amicos de mammona iniquitatis: ut, cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.
10 Qui fidelis eſt in minimo, & in majori fide- C
lis eſt, & qui in modico iniquus eſt, & in majori iniquus eſt.

Digitized by Google

11 Si ergo in iniquo mammona fideles non
fuiſtis: quod verum eſt, quis credet vobis?
12 Et ſi in alieno fideles non fuiſtis: quod ve-
ſtrum eſt, quis dabit vobis?
* Mat.6. c.24. 13 * Nemo ſervus poteſt duobus dominis ſer-
vire: aut enim unum odiet, & alterum diliget: aut
uni adhærebit, & alterum contemnet: non poteſtis
Deo ſervire & mammonæ.
14 Audiebant autem omnia hæc Phariſæi, qui
erant avari: & deridebant illum.
D 15 Et ait illis: Vos eſtis, qui juſtificatis vos co-
ram hominibus: Deus autem novit corda veſtra:
quia quod hominibus altum eſt, abominatio eſt
ante Deum.
* Matth. 11.b.12. 16 * Lex & Prophetæ, uſque ad Joannẽ: ex eo regnũ
E Dei evangelizatur, & omnis in illud vim facit.
* Matt. 5.c.18. 17 * Facilius eſt autem cælum & terram præte-
rire, quàm de Lege unum apicem cadere.
* Matt. 5.c.32. 18 * Omnis qui dimittit uxorẽ ſuã, & alterã ducit,
Marc.10. mœchatur: & qui dimiſſã à viro ducit, mœchatur.
b.11. 19 Homo quidã erat dives, qui induebatur pur-
1.Cor.7. b.10.11. pura & byſſo: & epulabatur quotidie ſplendidè.
20 Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus,
qui jacebat ad januam ejus ulceribus plenus,
21 Cupiens ſaturari de micis, quæ cadebant de
menſa divitis, & nemo illi dabat: ſed & canes ve-
niebant, & lingebant ulcera ejus.
F 22 Factum eſt autem ut moreretur mendicus, &
portaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ. Mortuus
eſt autem & dives, & ſepultus eſt in inferno.
23 Elevans autem oculos ſuos, cùm eſſet in
tormentis, vidit Abraham à longè, & Lazarum in
ſinu ejus:
24 Et ipſe clamans dixit: Pater Abraham, mi-
ſerere mei, & mitte Lazarum, ut intingat extre-
mum digiti ſui in aquam, ut refrigeret linguam
meam, quia crucior in hac flamma.
G 25 Et dixit illi Abraham: Fili, recordare quia
recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter
mala: nũc autem hic conſolatur, tu verò cruciaris.
26 Et in his omnibus, inter nos & vos chaos ma-
gnum firmatum eſt: ut hi, qui volunt hinc tranſire
ad vos, non poſſint, neque inde huc tranſmeare.
27 Et ait: Rogo ergo te pater ut mittas eum in
domum patris mei.
28 Habeo enim quinque fratres, ut teſtetur illis,
ne & ipſi veniant in hunc locum tormentorum.
29 Et ait illi Abraham: Habent Moyſen, &
Prophetas: audiant illos.
30 At ille dixit: Non, pater Abraham: ſed ſi quis
ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent.
31 Ait autem illi: Si Moyſen & Prophetas non
audiunt; neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit,
credent.

CAPUT XVII.

Væ ſcandalizanti puſillos: frater in nos peccans increpandus eſt, eique pœnitenti ignoſcendum: Apoſtolos docet fidei efficaciam; quódque dum omnia ipſis præcepta fecerint, ſe ſervos dicant inutiles, decem leproſi mundantur, unico qui Samaritanus erat ad agendas gratias revertente: dicit adventum filij Dei non occultum fore, ſed illuſtrem, & inexpectatò ſuperventurum, ſicut diluvium mundo, & Sodomis ſubverſio ſupervenit.

A Mat.18. a.7. 1 ET ait ad diſcipulos ſuos: Impoſſibile eſt ut
Marc.9. 41. non veniant ſcandala: væ autem illi per
quem veniunt.
2 Utilius eſt illi, ſi lapis molaris imponatur circa
collum ejus, & projiciatur in mare, quàm ut ſcan-
dalizet unum de puſillis iſtis.
3 Attendite vobis: * Si peccaverit in te fra- * Levi. 19.c.17.
ter tuus, increpa illum: & ſi pœnitentiam egerit, Eccl.19.
dimitte illi. a.13.
4 Et ſi ſepties in die peccaverit in te, & ſepties Matt.18. a.15.
in die converſus fuerit ad te, dicens: Pœnitet me:
dimitte illi.
5 Et dixerunt Apoſtoli Domino: Adauge no-
bis fidem.
6 * Dixit autem Dominus: Si habueritis fidem * Matth.
ſicut granum ſinapis, dicetis huic arbori moro: 17.c.19. B
Eradicare, & tranſplantare in mare: & obediet
vobis.
7 Quis autem veſtrûm habens ſervum arantem
aut paſcentem, qui regreſſo de agro dicat illi: Sta-
tim tranſi, recumbe:
8 Et non dicat ei: Para quod cœnem, & præ-
cinge te, & miniſtra mihi donec manducem & bi-
bam, & poſt hæc tu manducabis & bibes?
9 Numquid gratiam habet ſervo illi, quia fecit C
quæ ei imperaverat?
10 Non puto. Sic & vos, cùm feceritis omnia
quæ præcepta ſunt vobis, dicite. Servi inutiles
ſumus: quod debuimus facere, fecimus.
11 Et factum eſt, dum iret in Jeruſalem, tran-
ſibat per mediam Samariam & Galilæam.
12 Et cùm ingrederetur quoddam caſtellum,
occurrerunt ei decem viri leproſi, qui ſteterunt à
longè:
13 Et levaverunt vocem, dicentes: Jeſu præ-
ceptor, miſerere noſtri.
14 Quos ut vidit, dixit: * Ite, oſtendite vos ſa- * Levi.
cerdotibus. Et factum eſt, dum irent, mundati ſunt. 14.a.2.
15 Unus autem ex illis, ut vidit quia mundatus D
eſt, regreſſus eſt, cũ magna voce magnificãs Deum,
16 Et cecidit in faciem ante pedes ejus, gratias
agens: & hic erat Samaritanus.
17 Reſpondens autem Jeſus, dixit: Nónne de-
cem mundati ſunt? & novem ubi ſunt?
18 Non eſt inventus qui rediret, & daret glo-
riam Deo, niſi hic alienigena.
19 Et ait illi: Surge, vade: quia fides tua te
ſalvum fecit.
20 Interrogatus autem à Phariſæis: Quando
venit regnum Dei? reſpondens eis, dixit: Non
venit regnum Dei cum obſervatione:
21 Neque dicent: Ecce hîc, aut ecce illic. Ecce
enim regnum Dei intra vos eſt.
22 Et ait ad diſcipulos ſuos: Venient dies quan- E
do deſideretis videre unum diem Filij hominis, &
non videbitis.
23 * Et dicent vobis: Ecce hîc, & ecce illic. * Matt.
Nolite ire, neque ſectemini. 24.b.23. Mar.13.
24 Nam ſicut fulgur coruſcans de ſub cælo, in c.21.
ea quæ ſub cælo ſunt, fulget: ita erit Filius homi-
nis in die ſua.
25 Primùm autem oportet illum multa pati, &
reprobari à generatione hac.
26 * Et ſicut factum eſt in diebus Noë, ita erit * Gen.
& in diebus Filij hominis. b.7.
27 Edebant, & bibebant: uxores ducebant, Mat.24. c.37.
& dabantur ad nuptias, uſque in diem, qua
intravit

Digitized by Google

intravit Noë in arcam: & venit diluvium,& perdidit omnes.

*Gen.19. c.25. 28 * Similiter ſicut factum eſt in diebus Lot: Edebant, & bibebant: emebant, & vendebant: plantabant, & ædificabant:

29 Qua die autem exiit Lot à Sodomis, pluit ignem & ſulphur de cælo, & omnes perdidit:

30 Secundùm hæc erit qua die Filius hominis revelabitur.

G 31 In illa hora, qui fuerit in tecto, & vaſa ejus in domo, ne deſcendat tollere illa; & qui in agro, ſimiliter non redeat retrò.

32 Memores eſtote uxoris Lot.

* Matt. 10.d.39. Marc.8. d.35. Sup.9. c.24. Ioan.12. d.25. * Matt. 24.d.40.

33 * Quicumque quæſierit animam ſuam ſalvam facere, perdet illam: & quicumque perdiderit illam, vivificabit eam.

34 Dico vobis: * In illa nocte erunt duo in lecto uno; unus aſſumetur, & alter relinquetur:

35 Duæ erunt molentes in unum; una aſſumetur, & altera relinquetur: duo in agro; unus aſſumetur, & alter relinquetur.

36 Reſpondentes dicunt illi: Ubi Domine?

37 Qui dixit illis: Ubicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ.

CAPUT XVIII.

Per parabolam de judice iniquitatis & vidua importuna docet ſemper orandum; per parabolam verò de Phariſæo & Publicano, quomodo ſit orandum: pueros à ſe repelli vetat: dives qui à juventute omnia ſe ſervaſſe præcepta dicebat, audito Chriſti conſilio de omnibus relinquendis abiit triſtis: & quid erit præmij omnia propter Chriſtum relinquentibus: prædicit ſuam paſſionem, & prope Jericho cæcum illuminat.

A Eccli.18. c.22. 1.Theſſ. 5.c.17.

1 Dicebat autem & parabolam ad illos, quoniam oportet ſemper orare & non deficere,

2 Dicens: Judex quidam erat in quadam civitate, qui Deum non timebat, & hominem non reverebatur.

3 Vidua autem quædam erat in civitate illa,& veniebat ad eum, dicens: Vindica me de adverſario meo.

4 Et nolebat per multum tempus. Poſt hæc autem dixit intra ſe: Etſi Deum non timeo,nec hominem revereor:

5 Tamen quia moleſta eſt mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in noviſſimo veniens ſuggillet me.

6 Ait autem Dominus: Audite quid judex iniquitatis dicit.

B 7 Deus autem non faciet vindictam electorum ſuorum clamantium ad ſe die ac nocte, & patientiam habebit in illis?

8 Dico vobis,quia citò faciet vindictam illorum. Verumtamen Filius hominis veniens,putas, inveniet fidem in terra?

9 Dixit autem & ad quoſdam, qui in ſe confidebant tanquam juſti, & aſpernabantur ceteros, parabolam iſtam:

10 Duo homines aſcenderunt in templum ut orarent: unus Phariſæus, & alter publicanus.

C 11 Phariſæus ſtans, hæc apud ſe orabat: Deus gratias ago tibi quia non ſum ſicut ceteri hominum: raptores, injuſti, adulteri: velut etiam hic publicanus.

12 Jejuno bis in ſabbato: decimas do omnium quæ poſſideo.

13 Et publicanus à longè ſtans, nolebat nec oculos ad cælum levare: ſed percutiebat pectus ſuum,dicens: Deus propitius eſto mihi peccatori.

14 Dico vobis,deſcendit hic juſtificatus in domum ſuam ab illo: * quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur. * Matt. 23.b.12. Sup.14. b.11.

15 * Afferebant autem ad illum & infantes,ut eos tangeret. Quod cùm viderent diſcipuli, increpabant illos. * Matth. 19.b.13. Mar.10. b.10.

16 Jeſus autem convocans illos, dixit: Sinite pueros venire ad me, & nolite vetare eos: talium eſt enim regnum Dei.

17 Amen dico vobis: Quicumque non acceperit regnum Dei ſicut puer, non intrabit in illud.

18 * Et interrogavit eum quidam princeps,dicens: Magiſter bone, quid faciens vitam æternam poſſidebo? D * Matt. 19.b.16.

19 Dixit autem ei Jeſus: Quid me dicis bonum? nemo bonus niſi ſolus Deus.

20 Mandata noſti: * Non occides: Non mœchaberis: Non furtum facies: Non falſum teſtimonium dices: Honora patrem tuum & matrem. * Exod. 20.c.13.

21 Qui ait: Hæc omnia cuſtodivi à juventute mea.

22 Quo audito, Jeſus ait ei: Adhuc unum tibi deeſt: omnia quæcumque habes vende,& da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo: & veni, ſequere me.

23 His ille auditis, contriſtatus eſt: quia dives erat valdè.

24 Videns autem Jeſus illum triſtem factum, dixit: Quàm difficilè,qui pecunias habent, in regnum Dei intrabunt. E

25 Facilius eſt enim camelum per foramen acus tranſire, quàm divitem intrare in regnum Dei.

26 Et dixerunt qui audiebant: Et quis poteſt ſalvus fieri?

27 Ait illis: Quæ impoſſibilia ſunt apud homines, poſſibilia ſunt apud Deum.

28 Ait autem Petrus: Ecce nos dimiſimus omnia, & ſecuti ſumus te.

29 Qui dixit eis: Amen dico vobis, nemo eſt, qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut uxorem, aut filios, propter regnum Dei,

30 Et non recipiat multò plura in hoc tempore, & in ſæculo venturo vitam æternam.

31 * Aſſumpſit autem Jeſus duodecim, & ait illis: Ecce aſcendimus Jeroſolymam, & conſummabuntur omnia, quæ ſcripta ſunt per prophetas de Filio hominis. * Matt. 20.b.17. Mar.10. c.32.

32 Tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conſpuetur:

33 Et poſtquam flagellaverint, occident eum; & tertia die reſurget.

34 Et ipſi nihil horum intellexerunt, & erat verbum iſtud abſconditum ab eis, & non intelligebant quæ dicebantur.

35 * Factum eſt autem, cùm appropinquaret Jerico, cæcus quidam ſedebat ſecus viam, mendicans. * Matt. 20.d.29. Mar.10. g.46.

36 Et cùm audiret turbam prætereuntem, interrogabat quid hoc eſſet.

37 Dixerunt autem ei, quòd Jeſus Nazarenus tranſiret.

Digitized by Google

38 Et clamavit, dicens: Ieſu fili David miſerere mei.

G 39 Et qui præibant, increpabant eum ut taceret. Ipſe verò multò magis clamabat: Fili David miſerere mei.

40 Stans autem Jeſus juſſit illum adduci ad ſe. Et cùm appropinquaſſet, interrogavit illum,

41 Dicens: Quid tibi vis faciam. At ille dixit: Domine, ut videam.

42 Et Jeſus dixit illi: Reſpice, fides tua te ſalvum fecit.

43 Et confeſtim vidit, & ſequebatur illum magnificans Deum. Et omnis plebs ut vidit, dedit laudem Deo.

CAPUT XIX.

Ad Zachæum plurimis murmurantibus divertit: parabolam refert de homine nobili, qui abiens ad regnum accipiendum tradidit decem ſervis decem mnas, quem cives ſuper ſe regnare nolebant: ſuper pullum aſinæ intrans cum honore Jeroſolymam, flet ſuper illam, prædicitque evertendam, & ingreſſus in templum ejicit ementes ac vendentes.

A 1 ET ingreſſus perambulabat Jericho.

2 Et ecce vir nomine Zachæus: & hic princeps erat publicanorum, & ipſe dives.

3 Et quærebat videre Jeſum, quis eſſet: & non poterat præ turba, quia ſtatura puſillus erat.

4 Et præcurrens aſcendit in arborem ſycomorum ut videret eum: quia inde erat tranſiturus.

5 Et cùm veniſſet ad locum, ſuſpiciens Jeſus vidit illum, & dixit ad eum: Zachæe feſtinans deſcende: quia hodie in domo tua oportet me manere.

6 Et feſtinans deſcendit, & excepit illum gaudens.

7 Et cùm viderent omnes, murmurabant, dicentes quòd ad hominem peccatorem divertiſſet.

B 8 Stans autem Zachæus, dixit ad Dominum: Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus: & ſi quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum.

9 Ait Jeſus ad eum: Quia hodie ſalus domui huic facta eſt: eò quòd & ipſe filius ſit Abrahæ.

* Matt. 18.b.11. 10 * Venit enim Filius hominis quærere & ſalvum facere quod perierat.

11 Hæc illis audientibus, adjiciens dixit parabolam, eò quòd eſſet prope Jeruſalem: & quia exiſtimarent quòd confeſtim regnum Dei manifeſtaretur.

* Matt. 25.a.14. 12 Dixit ergo: * Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere ſibi regnum, & reverti.

13 Vocatis autem decem ſervis ſuis, dedit eis decem mnas, & ait ad illos: Negotiamini dum venio.

C 14 Cives autem ejus oderant eum: & miſerunt legationem poſt illum, dicentes: Nolumus hunc regnare ſuper nos.

17 Et factum eſt ut rediret accepto regno: & juſſit vocari ſervos, quibus dedit pecuniam, ut ſciret quantum quiſque negotiatus eſſet.

16 Venit autem primus dicens: Domine, mna tua decem mnas acquiſivit.

17 Et ait illi: Euge bone ſerve, quia in modico fuiſti fidelis, eris poteſtatem habens ſuper decem civitates.

18 Et alter venit, dicens: Domine, mna tua fecit quinque mnas.

19 Et huic ait: Et tu eſto ſuper quinque civitates.

20 Et alter venit, dicens: Domine, ecce mna tua, quam habui repoſitam in ſudario:

21 Timui enim te, quia homo auſterus es: tollis D
quod non poſuiſti, & metis quod non ſeminaſti.

22 Dicit ei: De ore tuo te judico ſerve nequam. ſciebas quòd ego homo auſterus ſum, tollens quod non poſui: & metens quod non ſeminavi.

23 Et quare non dediſti pecuniam meam ad menſam, ut ego veniens cum uſuris utique exegiſſem illam?

24 Et aſtantibus dixit: Auferte ab illo mnam, & date illi qui decem mnas habet.

25 Et dixerunt ei: Domine, habet decem mnas. * Matt. 13. b. 12. 25.c.29. Mar. 4. c.25. Sup. 8. c. 18.

26 * Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur, & abundabit: ab eo autem qui non habet, & quod habet, auferetur ab eo.

27 Verumtamen inimicos meos illos qui noluerunt me regnare ſuper ſe, adducite huc, & in- E
terficite ante me.

28 Et his dictis, præcedebat aſcendens Jeroſolymam.

29 Et factum eſt, * cùm appropinquaſſet ad Bethphage, & Bethaniam, ad montem qui vocatur Oliveti, miſit duos diſcipulos ſuos, * Matt. 21.a.1. Mar. 11. a. 1.

30 Dicens: Ite in caſtellum, quod contrà eſt: in quod introeuntes, invenietis pullum aſinæ alligatum, cui nemo unquam, hominum ſedit: ſolvite illum, & adducite.

31 Et ſi quis vos interrogaverit: Quare ſolvitis? ſic dicetis ei: Quia Dominus operam ejus deſiderat.

32 Abierunt autem qui miſſi erant: & invenerunt, ſicut dixit illis, ſtantem pullum.

33 Solventibus autem illis pullum, dixerunt domini ejus ad illos. Quid ſolvitis pullum?

34 At illi dixerunt: Quia Dominus eum neceſſarium habet.

35 * Et duxerunt illum ad Jeſum. Et jactantes veſtimenta ſua ſupra pullum, impoſuerunt Jeſum. * Joan. 12.b.14.

36 Euntè autem illo, ſubſternebant veſtimenta ſua in via. F

37 Et cùm appropinquaret jam ad deſcenſum Montis oliveti, cœperunt omnes turbæ diſcipulorum gaudentes laudare Deum voce magna ſuper omnibus, quas viderant, virtutibus,

38 Dicentes: Benedictus, qui venit rex in nomine Domini, pax in cælo, & gloria in excelſis.

39 Et quidam Phariſæorum de turbis, dixerunt ad illum: Magiſter, increpa diſcipulos tuos.

40 Quibus ipſe ait: dico vobis, quia ſi hi tacuerint, lapides clamabunt.

41 Et ut appropinquavit, videns civitatem flevit ſuper illam, dicens:

42 Quia ſi cognoviſſes & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis.

43 Quia venient dies in te: & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te: & coanguſtabunt te undique:

44 Et ad terram proſternent te, & filios tuos, qui in te ſunt, * & non relinquent in te lapidem ſuper lapidem: eò quòd non cognoveris tempus viſitationis tuæ. * Matt. 24.a.2. Mar. 13. a. 2. Inf. 21. b. 6.

45 * Et

Digitized by Google

Matt. 21. b. 12. Mar. 11. b. 15.

45 * Et ingreſſus in templum, cœpit ejicere vendentes in illo, & ementes,

** Iſa. 56. c. 7. Jer. 7. b. 11.*

46 Dicens illis: Scriptum eſt: * Quia domus mea domus orationis eſt. Vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.

47 Et erat docens quotidie in templo. Principes autem ſacerdotum, & Scribæ: & Principes plebis quærebant illum perdere:

48 Et non inveniebant quid facerent illi. Omnis enim populus ſuſpenſus erat, audiens illum.

CAPUT XX.

Non dicit ſacerdotibus ac Scribis qua poteſtate hæc faciat, quia nec illi reſpondebant ad propoſitam de Joannis baptiſmo quæſtionem: parabolam refert de vinitoribus, qui cæſis domini ſervis etiam filium ejus occiderunt: tentatur Jeſus de tributo Cæſari dando, & à Sadducæis de reſurrectione: quomodo dicũt Chriſtum filium eſſe David: cavendum à Scribis ambitioſis.

A

Matt. 21. b. 23. Mar. 11. d. 27.

1 ET factum eſt in una dierum, docente illo populum in templo, & evangelizante, convenerunt principes ſacerdotum, & Scribæ cum ſenioribus.

2 Et aiunt dicentes ad illum: Dic nobis, in qua poteſtate hæc facis? aut: Quis eſt, qui dedit tibi hanc poteſtatem?

3 Reſpondens autem Jeſus, dixit ad illos: Interrogabo vos & ego unum verbum. Reſpondete mihi:

4 Baptiſmus Joannis de cælo erat, an ex hominibus?

5 At illi cogitabant intra ſe, dicentes: Quia ſi dixerimus, De cælo, dicet, Quare ergo non credidiſtis illi?

6 Si autem dixerimus, Ex hominibus, plebs univerſa lapidabit nos: certi ſunt enim, Joannem prophetam eſſe.

7 Et reſponderunt ſe neſcire unde eſſet.

8 Et Jeſus ait illis: Neque ego dico vobis in qua poteſtate hæc facio.

B

** Iſai. 5. a. 1. Jer. 2. e. 21. Matth. 21. d. 33. Mar. 12. a. 1.*

9 Cœpit autem dicere ad plebem parabolam hanc: * Homo plantavit vineam, & locavit eam colonis: & ipſe peregrè fuit multis temporibus.

10 Et in tempore miſit ad cultores ſervum, ut de fructu vineæ darent illi. Qui cæſum dimiſerunt eum inanem.

11 Et addidit alterum ſervum mittere. Illi autem hunc quoque cædentes, & afficientes contumelia, dimiſerunt inanem.

12 Et addidit tertium mittere: qui & illum vulnerantes ejecerunt.

13 Dixit autem dominus vineæ: Quid faciam? mittam filium meum dilectum: forſitan, cùm hunc viderint, verebuntur.

14 Quem cùm vidiſſent coloni, cogitaverunt intra ſe, dicentes: Hic eſt heres, occidamus illum, ut noſtra fiat hereditas.

C

15 Et ejectum illum extra vineam, occiderunt. Quid ergo faciet illis dominus vineæ?

16 Veniet, & perdet colonos iſtos, & dabit vineam aliis. Quo audito, dixerunt illi: Abſit.

** Pſ. 117. d. 22. Iſa. 28. d. 16. Matt. 21. d. 42. Act. 4. b. 11.*

17 Ille autem aſpiciens eos, ait: Quid eſt ergo hoc, quod ſcriptum eſt: * Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli?

18 Omnis qui ceciderit ſuper illum lapidem conquaſſabitur: ſuper quem autem ceciderit, comminuet illum.

19 Et quærebant principes ſacerdotum, & Scribæ, mittere in illum manus illa hora: & timuerunt populum: cognoverunt enim quòd ad ipſos dixerit ſimilitudinem hanc.

Rom. 9. g. 33. 1. Pet. 2. b. 7.

** Matt. 22. b. 15. Mar. 12. b. 13.*

20 * Et obſervantes miſerunt inſidiatores, qui ſe juſtos ſimularent, ut caperent eum in ſermone, ut traderent illũ principatui & poteſtati præſidis.

D

21 Et interrogaverunt eum, dicentes: Magiſter, ſcimus quia rectè dicis & doces: & non accipis perſonam, ſed viam Dei in veritate doces:

22 Licet nobis tributum dare Cæſari, an non?

23 Conſiderans autem dolum illorum, dixit ad eos: Quid me tentatis?

24 Oſtendite mihi denarium. Cujus habet imaginem, & inſcriptionem? Reſpondentes dixerunt ei: Cæſaris.

E

** Rom. 13. a. 7.*

25 Et ait illis: * Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; & quæ ſunt Dei, Deo.

26 Et non potuerunt verbum ejus reprehendere coram plebe: & mirati in reſponſo ejus, tacuerunt.

** Matt. 22. c. 23. Mar. 12. b. 18.*

27 * Acceſſerunt autem quidam Sadducæorum, qui negant eſſe reſurrectionem, & interrogaverunt eum,

** Deut. 25. a. 5.*

28 Dicentes: Magiſter, Moyſes ſcripſit nobis: * Si frater alicujus mortuus fuerit habens uxorem, & hic ſine liberis fuerit, ut accipiat eam frater ejus uxorem, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo.

29 Septem ergo fratres erant: & primus accepit uxorem, & mortuus eſt ſine filiis.

30 Et ſequens accepit illam, & ipſe mortuus eſt ſine filio.

F

31 Et tertius accepit illam. Similiter & omnes ſeptem, & non reliquerunt ſemen, & mortui ſunt.

32 Noviſſimè omnium mortua eſt & mulier.

33 In reſurrectione ergo, cujus eorum erit uxor? ſiquidem ſeptem habuerunt eam uxorem.

34 Et ait illis Jeſus: Filii hujus ſæculi nubunt, & traduntur ad nuptias:

35 Illi verò, qui digni habebuntur ſæculo illo, & reſurrectione ex mortuis, neque nubent, neque ducent uxores:

36 Neque enim ultrà mori poterunt: æquales enim Angelis ſunt, & filii ſunt Dei, cùm ſint filii reſurrectionis.

** Exod. 3. b. 6.*

37 Quia verò reſurgant mortui, & Moyſes oſtendit ſecus rubum, * ſicut dicit Dominum, Deum Abraham, & Deum Iſaac, & Deum Jacob.

38 Deus autem non eſt mortuorum, ſed vivorum: omnes enim vivunt ei.

39 Reſpondentes autem quidam Scribarum, dixerunt ei: Magiſter, benè dixiſti.

40 Et ampliùs non audebant eum quidquam interrogare.

41 Dixit autem ad illos: Quomodo dicunt Chriſtum, filium eſſe David?

G

** Pſ. 109. a. 1. Matth. 22. d. 44. Mar. 12. d. 36.*

42 Et ipſe David dicit in libro Pſalmorum: * Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis,

43 Donec ponam inimicos tuos, ſcabellum pedum tuorum?

44 David ergo Dominum illum vocat: & quomodo filius ejus eſt?

** Matt. 23. a. 6. Mar. 12. d. 38.*

45 Audiente autem omni populo, dixit diſcipulis ſuis:

Sup. 11. f. 43.

46 * Attendite à Scribis, qui volunt ambulare

in

Digitized by Google

in ſtolis, & amant ſalutationes in foro, & primas cathedras in ſynagogis, & primos diſcubitus in conviviis:

47 Qui devorant domos viduarum, ſimulantes longam orationem. Hi accipient damnationem majorem.

Caput XXI.

Viduam duo minuta offerentem præfert divitibus multa offerentibus: ſubverſionem templi prædicit, variáque prælia, afflictiones & perſecutiones; adverſus quæ roborat Apoſtolos: prædicit quoque ſubverſionem Jeruſalem, & Judæorum captivitatem ac diſperſionem: de ſignis præceſſuris judicium: cavendum à crapula, ebrietate curiſque hujus vitæ, & vigilandum ac orandum.

A Mar. 12. d. 41. 1 RESpiciens autem, vidit eos, qui mittebant munera ſua in gazophylacium, divites.

2 Vidit autem & quamdam viduam pauperculam mittentem æra minuta duo.

3 Et dixit: Verè dico vobis, quia vidua hæc pauper, plus quàm omnes miſit.

4 Nam omnes hi ex abundanti ſibi miſerunt in munera Dei: hæc autem ex eo quod deeſt illi, omnem victum ſuum quem habuit, miſit.

5 Et quibuſdam dicentibus de templo, quòd bonis lapidibus & donis ornatum eſſet, dixit:

B * Matt. 24. a. 2. Mar. 13. a. 2. Sup. 19. g. 44. 6 Hæc quæ videtis, * venient dies, in quibus non relinquetur lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur.

7 Interrogaverunt autem illum, dicentes: Præceptor, quando hæc erunt, & quod ſignum cùm fieri incipient?

8 Qui dixit: Videte ne ſeducamini: multi enim venient in nomine meo, dicentes quia ego ſum: & tempus appropinquavit: nolite ergo ire poſt eos.

C 9 Cùm autem audieritis prælia, & ſeditiones, nolite terreri: oportet primùm hæc fieri, ſed nondum ſtatim finis.

10 Tunc dicebat illis: Surget gens contra gentem, & regnum adverſus regnum.

11 Et terræ motus magni erunt per loca, & peſtilentiæ, & fames, terroréſque de cælo, & ſigna magna erunt.

12 Sed ante hæc omnia injicient vobis manus ſuas, & perſequentur, tradentes in ſynagogas & cuſtodias, trahentes ad reges & præſides, propter nomen meum:

13 Continget autem vobis in teſtimonium.

14 Ponite ergo in cordibus veſtris, non præmeditari quemadmodum reſpondeatis.

D 15 Ego enim dabo vobis os & ſapientiam, cui non poterunt reſiſtere & contradicere omnes adverſarij veſtri.

16 Trademini autem à parentibus, & fratribus, & cognatis, & amicis, & morte afficient ex vobis:

17 Et eritis odio omnibus propter nomen meũ:

18 Et capillus de capite veſtro non peribit.

19 In patiẽtia veſtra poſſidebitis animas veſtras.

* Dan. 9. g. 27. Matth. 24. b. 15. Mar. 13. b. 14. 20 * Cùm autem videritis circumdari ab exercitu Jeruſalem, tunc ſcitote quia appropinquavit deſolatio ejus:

21 Tunc qui in Judæa ſunt, fugiant ad montes: & qui in medio ejus, diſcedant: & qui in regionibus, non intrent in eam.

22 Quia dies ultionis hi ſunt, ut impleantur omnia quæ ſcripta ſunt.

23 Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus. erit enim preſſura magna ſuper terram, & ira populo huic. E

24 Et cadent in ore gladij: & captivi ducentur in omnes Gentes, & Jeruſalem calcabitur à Gentibus: donec impleantur tempora nationum.

25 * Et erunt ſigna in ſole, & luna, & ſtellis, & in terris preſſura Gentium præ confuſione ſonitus maris, & fluctuum: * Iſai. 13. b. 10. Ezech. 32. b. 7. Joel. 3. c. 15. Matth. 24. c. 29. Mar. 13. c. 24.

26 Areſcentibus hominibus præ timore, & expectatione, quæ ſupervenient univerſo orbi. nam virtutes cælorum movebuntur:

27 Et tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum poteſtate magna, & majeſtate. F

28 His autem fieri incipientibus, reſpicite, & levate capita veſtra: * quoniam appropinquat redemptio veſtra. * Rom. 8. d. 23.

29 Et dixit illis ſimilitudinem: Videte ficulneam, & omnes arbores:

30 Cùm producunt jam ex ſe fructum, ſcitis quoniam propè eſt æſtas.

31 Ita & vos cum videritis hæc fieri, ſcitote quoniam propè eſt regnum Dei.

32 Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.

33 Cælum & terra tranſibunt: verba autem mea non tranſibunt.

34 Attendite autem vobis, ne forte graventur corda veſtra in crapula, & ebrietate, & curis hujus vitæ: & ſuperveniat in vos repentina dies illa: G

35 Tamquam laqueus enim ſuperveniet in omnes, qui ſedent ſuper faciem omnis terræ.

36 Vigilate itaque, omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere iſta omnia, quæ futura ſunt, & ſtare ante Filium hominis.

37 Erat autem diebus docens in templo: noctibus verò exiens, morabatur in monte, qui vocatur Oliveti.

38 Et omnis populus manicabat ad eum in templo audire eum.

Caput XXII.

Cogitant principes ſacerdotum de occidendo Jeſu, quem vendit Judas: jubet parari paſcha: panem in corpus ſuum & vinum in ſanguinem conſecrata tradit diſcipulis, præcipiens ut idem faciant: contentio diſcipulorum quis eorum ſit major: prædicit trinam Petri negationem, jubens vendi tunicam & emi gladium: poſt prolixam in agonia orationem, & ſudorem inſtar ſanguinis in terram decurrentis, capitur à Judæis: quorum uni Petrus abſcidit auriculam: conqueritur quòd ad eum quaſi ad latronem capiendum exierint: in domo principis ſacerdotum ter à Petro negatur, & à Judæis cæditur ac illuditur, & manè in concilio interrogatus fatetur ſe Dei filium.

1 APpropinquabat autem dies feſtus Azymorum, qui dicitur Paſcha: A Matth. 26. a. 2. Mar. 14. a. 1.

2 Et quærebant principes ſacerdotum, & Scribæ, quomodo Jeſum interficerent: timebant verò plebem.

3 * Intravit autem ſatanas in Judam, qui cognominabatur Iſcariotes, unum de duodecim. * Matt. 26. b. 14. Mar. 14. b. 10.

4 Et abiit, & locutus eſt cum principibus ſacerdotum, & magiſtratibus, quemadmodum illum traderet eis.

5 Et gaviſi ſunt, & pacti ſunt pecuniam illi dare.

6 Et ſpopondit. Et quærebat opportunitatem ut traderet illum ſine turbis.

7 Venit

Digitized by Google

7 Venit autem dies Azymorum, in qua neceſſe erat occidi paſcha.

8 Et miſit Petrum & Joannem, dicens: Euntes parate nobis paſcha, ut manducemus.

9 At illi dixerunt: Ubi vis paremus?

B 10 Et dixit ad eos: Ecce introeuntibus vobis in civitatem, occurret vobis homo quidam amphoram aquæ portans: ſequimini eum in domum, in quam intrat,

11 Et dicetis patrifamilias domus: Dicit tibi Magiſter: Ubi eſt diverſorium, ubi paſcha cum diſcipulis meis manducem?

12 Et ipſe oſtendet vobis cœnaculum magnum ſtratum, & ibi parate.

13 Euntes autem, invenerunt ſicut dixit illis, & paraverunt paſcha.

** Matt. 26.b.20. Mar.14.b.17.* 14 * Et cùm facta eſſet hora, diſcubuit, & duodecim Apoſtoli cum eo.

15 Et ait illis: Deſiderio deſideravi hoc paſcha manducare vobiſcum, antequam patiar.

16 Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in regno Dei.

17 Et accepto calice gratias egit, & dixit: Accipite, & dividite inter vos.

18 Dico enim vobis quòd non bibam de generatione vitis, donec regnum Dei veniat.

C 19 * Et accepto pane gratias egit, & fregit, & dedit eis, dicens: Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis datur: hoc facite in meā commemorationē. ** 1.Cor. 11.e.24.*

20 Similiter & calicem, poſtquam cœnavit, dicens: Hic eſt calix novum teſtamentum in ſanguine meo, qui pro vobis fundetur.

** Matt. 26.b.21. Mar.14.b.20. Joan.13.b.18.* 21 * Verumtamen ecce manus tradentis me, mecum eſt in menſa.

22 Et quidem Filius hominis, * ſecundùm quod definitum eſt, vadit: verumtamen væ homini illi, per quem tradetur. **Pſ.40.b.9.*

23 Et ipſi cœperunt quærere inter ſe, quis eſſet ex eis qui hoc facturus eſſet.

24 Facta eſt autem & contentio inter eos, quis eorum videretur eſſe major.

** Matt. 20.c.25. Mar.10.f.42.* 25 Dixit autem eis: * Reges Gentium dominantur eorum: & qui poteſtatem habent ſuper eos, benefici vocantur.

26 Vos autem non ſic: ſed qui major eſt in vobis, fiat ſicut minor: & qui præceſſor eſt, ſicut miniſtrator.

27 Nam quis major eſt, qui recumbit, an qui miniſtrat? nonne qui recumbit? Ego autem in medio veſtrûm ſum, ſicut qui miniſtrat.

28 Vos autem eſtis, qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis:

29 Et ego diſpono vobis ſicut diſpoſuit mihi Pater meus regnum,

30 Ut edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno meo: & ſedeatis ſuper thronos judicantes duodecim tribus Iſraël.

31 Ait autem Dominus: Simon, Simon, ecce ſatanas expetivit vos ut cribraret ſicut triticum:

D 32 Ego autem rogavi pro te ut non deficiat fides tua: & tu aliquando converſus confirma fratres tuos.

33 Qui dixit ei: Domine, tecum paratus ſum & in carcerem & in mortem ire.

34 * At ille dixit: Dico tibi Petre, non cantabit hodie gallus, donec ter abneges noſſe me. Et dixit eis: ** Matt. 26.c.34. Mar.14.c.30.*

35 * Quando miſi vos ſine ſacculo, & pera, & calceamentis, numquid aliquid defuit vobis? ** Matt. 10.b.9.*

36 At illi dixerunt: Nihil. Dixit ergo eis: Sed nunc qui habet ſacculum, tollat; ſimiliter & peram: & qui non habet, vendat tunicam ſuam, & emat gladium.

37 Dico enim vobis, quoniam adhuc hoc quod ſcriptum eſt, oportet impleri in me: * Et cùm iniquis deputatus eſt. Etenim ea, quæ ſunt de me, finem habent. ** Iſai.53.d.12.*

38 At illi dixerunt: Domine, ecce duo gladij hîc. At ille dixit eis: Satis eſt.

39 * Et egreſſus ibat ſecundùm conſuetudinem in Montem olivarum. Secuti ſunt autem illum & diſcipuli. ** Matt. 26.b.36. Mar.14.d.32. Joan.18.a.1.*

40 Et cùm perveniſſet ad locum, dixit illis: Orate ne intretis in tentationem.

41 * Et ipſe avulſus eſt ab eis quantum jactus eſt lapidis: & poſitis genibus orabat, E ** Matt. 26.d.39. Mar.14.d.35.*

42 Dicens: Pater ſi vis, transfer calicem iſtum à me: Verumtamen non mea voluntas, ſed tua fiat.

43 Apparuit autem illi Angelus de cælo, confortans eum. Et factus in agonia, prolixiùs orabat.

44 Et factus eſt ſudor ejus, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram.

45 Et cùm ſurrexiſſet ab oratione, & veniſſet ad diſcipulos ſuos, invenit eos dormiētes præ triſtitia.

46 Et ait illis: Quid dormitis? ſurgite, orate, ne intretis in tentationem.

47 * Adhuc eo loquente, ecce turba: & qui vocabatur Judas, unus de duodecim, antecedebat eos: & appropinquavit Jeſu ut oſcularetur eum. ** Matt. 26.e.47. Mar.14.e.43. Joan.18.a.3.*

48 Jeſus autem dixit illi: Juda, oſculo Filium hominis tradis?

49 Videntes autem hi, qui circa ipſum erant, quod futurum erat, dixerunt ei: Domine, ſi percutimus in gladio?

50 Et percuſſit unus ex illis ſervum principis ſacerdotum, & amputavit auriculam ejus dexteram. F

51 Reſpondens autem Jeſus, ait: Sinite uſque huc. Et cùm tetigiſſet auriculam ejus, ſanavit eum.

52 Dixit autem Jeſus ad eos, qui venerant ad ſe, principes ſacerdotum, & magiſtratus templi, & ſeniores: Quaſi ad latronem exiſtis cum gladiis & fuſtibus?

53 Cùm quotidie vobiſcum fuerim in templo, non extendiſtis manus in me: ſed hæc eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarum.

54 * Comprehendentes autem eum, duxerunt ad domum principis ſacerdotum: Petrus verò ſequebatur à longè. ** Matt. 26.f.57. Mar.14.f.53. Joan.18.d.24.*

55 * Accenſo autem igne in medio atrij, & circumſedentibus illis, erat Petrus in medio eorum. ** Matt. 26.g.69. Mar.14.g.66. Joan.18.c.25.*

56 Quem cùm vidiſſet ancilla quædam ſedentem ad lumen, & eum fuiſſet intuita, dixit: Et hic cum illo erat.

57 At ille negavit eum, dicens: Mulier non novi illum.

58 Et poſt puſillum alius videns eum, dixit: Et tu de illis es. Petrus verò ait: O homo non ſum.

59 * Et intervallo facto quaſi horæ unius, alius ** Joan. 18.c.26.*

quidam

Digitized by Google

quidam affirmabat, dicens : Verè & hic cum illo
erat : nam & Galilæus eſt.
60 Et ait Petrus : Homo, neſcio quid dicis. Et
continuò adhuc illo loquente cantavit gallus.
G 61 Et converſus Dominus reſpexit Petrum. Et
recordatus eſt Petrus verbi Domini, ſicut dixerat:
* Quia priùs quàm gallus cantet, ter me negabis :
62 Et egreſſus foras Petrus flevit amarè.
63 Et viri qui tenebant illum, illudebant ei,
cædentes.

* Matt. 26.c.34. Mar. 14. c.30. Joan 13. d.38.

64 Et velaverunt eum, & percutiebant faciem
ejus: & interrogabant eum, dicentes : Prophetiza,
quis eſt, qui te percuſſit ?
65 Et alia multa blaſphemantes dicebant in eũ.
66 * Et ut factus eſt dies, convenerunt ſeniores
plebis, & principes ſacerdotum, & Scribæ, & du-
xerunt illum in concilium ſuum, dicentes : Si tu
es Chriſtus, dic nobis.

* Matt. 27.a.1. Mar.15. a.1. Joan.18. c.28.

67 Et ait illis: Si vobis dixero, non credetis mihi:
68 Si autem & interrogavero, non reſpondebi-
tis mihi neque dimittetis.
69 Ex hoc autem erit Filius hominis ſedens à
dextris virtutis Dei.
70 Dixerunt autem omnes : Tu ergo es Filius
Dei ? Qui ait : Vos dicitis, quia ego ſum.
71 At illi dixerunt : Quid adhuc deſideramus
teſtimonium ? ipſi enim audivimus de ore ejus.

Caput XXIII.

Accuſatus coram Pilato mittitur ad Herodem qui illum ſpretum illuſit : Pilatus conatur ipſum dimittere, propoſito Barabba homicida, & promiſſa caſtigatione : Judæis tamen inſtantibus morti adjudicatur; ductúſque ad ſupplicium, vetat mulieres ſuper ſe flere : cum latronibus crucifixus Patrem orat pro crucifigentibus : irridetur à principibus & à militibus acetum offerentibus : poſita ſuperſcriptione blaſphematur ab uno latronum, alteri verò promittit ſui in paradiſo conſortium: poſt tenebras aliáque ſigna clamans exſpirat, quem Centurio juſtum prædicat, & Joſeph corpus ejus ſepelit.

A 1 ET ſurgens omnis multitudo eorum, duxerunt
illum ad Pilatum.
2 Cœperunt autem illum accuſare, dicentes :
Hunc invenimus ſubvertentem gentem noſtram,
* & prohibentem tributa dare Cæſari, & dicen-
tem ſe Chriſtum regem eſſe.
3 * Pilatus autem interrogavit eum, dicens. Tu
es rex Judæorum? At ille reſpondens ait : Tu dicis.
4 Ait autem Pilatus ad principes ſacerdotum, &
turbas : Nihil invenio cauſæ in hoc homine.
5 At illi invaleſcebant, dicentes : Commovet
populum, docens per univerſam Judæam, incipiens
à Galilæa uſque huc.

* Matt. 22.b.21. Mar. 12. g.17.
* Matth. 27.b.11. Mar.15. a.2. Joan.18. f.33.

6 Pilatus autem audiens Galilæam, interrogavit
ſi homo Galilæus eſſet.
7 Et ut cognovit quod de Herodis poteſtate eſ-
ſet, remiſit eum ad Herodem, qui & ipſe Jeroſo-
lymis erat illis diebus.
B 8 Herodes autem viſo Jeſu, gaviſus eſt valdè.
erat enim cupiens ex multo tempore videre eum:
eò quòd audierat multa de eo, & ſperabat ſignum
aliquod videre ab eo fieri.
9 Interrogabat autem eum multis ſermonibus.
At ipſe nihil illi reſpondebat.
10 Stabant autem principes ſacerdotum & Scri-
bæ conſtanter accuſantes eum.
11 Sprevit autem illum Herodes cum exercitu
ſuo : & illuſit indutum veſte alba, & remiſit ad
Pilatum.
12 Et facti ſunt amici Herodes & Pilatus in
ipſa die : nam anteà inimici erant ad invicem.
13 Pilatus autem convocatis principibus ſacer-
dotum, & magiſtratibus, & plebe,
14 Dixit ad illos : Obtuliſtis mihi hunc homi-
nem quaſi avertentem populum, & ecce ego co-
ram vobis interrogans, * nullam cauſam inveni in
homine iſto ex his, in quibus eum accuſatis.
15 Sed neque Herodes : nam remiſi vos ad il- C
lum, & ecce nihil dignum morte actum eſt ei.

* Joan. 18.g.38. 19.a.4.

16 Emendatum ergo illum dimittam.
17 Neceſſe autem habebat dimittere eis per
diem feſtum, unum.
18 Exclamavit autem ſimul univerſa turba, di-
cens : Tolle hunc, & dimitte nobis Barabbam.
19 Qui erat propter ſeditionem quandam fa-
ctam in civitate & homicidiũ, miſſus in carcerẽ.
20 Iterùm autem Pilatus locutus eſt ad eos,
volens dimittere Jeſum.
21 At illi ſucclamabant, dicentes. Crucifige,
crucifige eum.
22 Ille autem tertiò dixit ad illos: * Quid enim
mali fecit iſte ? nullam cauſam mortis invenio in
eo ; corripiam ergo illum, & dimittam.

* Matth. 27.c.23. Mar. 15. b.14.

23 At illi inſtabant vocibus magnis poſtulantes D
ut crucifigeretur : & invaleſcebant voces eorum.
24 Et Pilatus adjudicavit fieri petitionem eorũ.
25 Dimiſit autem illis eum, qui propter homici-
dium & ſeditionẽ miſſus fuerat in carcerem quem
petebant : Jeſum verò tradidit voluntati eorum.
26 * Et cùm ducerent eum, apprehenderunt
Simonem quemdam Cyrenenſem, venientem de
villa: & impoſuerunt illi crucẽ portare poſt Jeſum.

* Matt. 27.d.32. Mar.15. b.21.

27 Sequebatur autem illum multa turba populi,
& mulierum : quæ plangebant, & lamentabantur
eum.
28 Converſus autem ad illas Jeſus, dixit : Filiæ
Jeruſalem, nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſas
flete, & ſuper filios veſtros.
29 Quoniam ecce venient dies, in quibus di-
cent : Beatæ ſteriles, & ventres qui non genue-
runt, & ubera quæ non lactaverunt.
30 Tunc incipient dicere montibus : * Cadite E
ſuper nos ; & collibus : Operite nos.
31 Quia ſi in viridi ligno hæc faciunt, in arido
quid fiet ?
32 Ducebantur autem & alii duo nequam cum
eo, ut interficerentur.

* Iſai.2. d.19. Oſee 10. c.8. Apoc.6. d.16.

33 * Et poſtquam venerunt in locum, qui vo-
catur Calvariæ, ibi crucifixerunt eum, & latrones,
unum à dextris, & alterum à ſiniſtris.
34 Jeſus autem dicebat : Pater dimitte illis : non
enim ſciunt quid faciunt. Dividentes verò veſti-
menta ejus, miſerunt ſortes.

* Matt. 27.d.33. Mar.15. b.22. Joan.19. c.17.

35 Et ſtabat populus ſpectans, & deridebant
eum principes cum eis, dicentes: Alios ſalvos fecit,
ſe ſalvum faciat, ſi hic eſt Chriſtus Dei electus.
36 Illudebant autem ei & milites accedentes, &
acetum offerentes ei,
37 Et dicentes : Si tu es rex Judæorum, ſalvum
te fac.
38 Erat autem & ſuperſcriptio ſcripta ſuper F
eum

Digitized by Google

eum litteris Græcis, & Latinis, & Hebraicis: Hic
eſt rex Judæorum.
39 Unus autem de his, qui pendebant, latro-
nibus, blaſphemabat eum dicens: Si tu es Chri-
ſtus, ſalvum fac temetipſum, & nos.
40 Reſpondens autem alter increpabat eum,
dicens: Neque tu times Deum, quòd in eadem
damnatione es.
41 Et nos quidem juſtè, nam digna factis reci-
pimus: hic verò nihil mali geſſit.
42 Et dicebat ad Jeſum: Domine, memento
mei, cùm veneris in regnum tuum.
43 Et dixit illi Jeſus: Amen dico tibi: Hodie
mecum eris in paradiſo.
44 Erat autem ferè hora ſexta, & tenebræ factæ
ſunt in univerſam terram uſque in horam nonam.
45 Et obſcuratus eſt ſol: & velum templi ſciſ-
ſum eſt medium.
*Pſ.30. a.6. 46 Et clamans voce magna Jeſus ait: * Pater,
in manus tuas commendo ſpiritum meum. Et hæc
dicens, expiravit.
47 Videns autem Centurio quod factum fue-
rat, glorificavit Deum, dicens. Verè hic homo ju-
ſtus erat.
G 48 Et omnis turba eorum, qui ſimul aderant ad
ſpectaculum iſtud, & videbant quæ fiebant, per-
cutientes pectora ſua revertebantur.
49 Stabant autem omnes noti ejus à longè, &
mulieres quæ ſecutæ eum erant à Galilæa, hæc
videntes.
*Matth. 27.g.57. Marc.15. d.43. Joan.19. g.38. 50 * Et ecce vir nomine Joſeph, qui erat decu-
rio, vir bonus & juſtus:
51 Hic non conſenſerat conſilio & actibus eo-
rum, ab Arimathæa civitate Judææ, qui expecta-
bat & ipſe regnum Dei.
52 Hic acceſſit ad Pilatum, & petiit corpus Jeſu:
53 Et depoſitum involvit ſindone, & poſuit eum
in monumento exciſo, in quo nondum quiſquam
poſitus fuerat.
54 Et dies erat paraſceves, & ſabbatum illu-
ceſcebat.
55 Subſecutæ autem mulieres, quæ cum eo ve-
nerant de Galilæa, viderunt monumentum, &
quemadmodum poſitum erat corpus ejus.
56 Et revertentes paraverunt aromata, & un-
guenta: & ſabbato quidem ſiluerunt ſecundùm
mandatum.

CAPUT XXIV.

Mulieribus ad Chriſti monumentum conſternatis quòd ejus corpus non invenirent, Angeli ipſũ reſurrexiſſe nuntiant, & illa Apoſtolis, qui id tamquam deliramentum accipiunt: Petrus ad monumentũ currens & ipſe admiratur quòd corpus non invenerit: duobus in Emmaus eũtibus, Jeſus Scripturas interpretatur, & in fractione panis ab eis agnoſcitur: congregatis diſcipulis palpandum ſe præbet, & cum eis edens aperit ſenſum ut Scripturas intelligãt, ac promiſſo Spiritu ſancto in cælum aſcendit.

A Matth. 28. a.1. Mar. 16. a.1. Joan.20. a.1. 1 UNa autem ſabbati valdè diluculò venerunt
ad monumentum, portantes, quæ parave-
rant, aromata:
2 Et invenerunt lapidẽ revolutũ à monumento.
3 Et ingreſſæ non invenerunt corpus Domini
Jeſu.
4 Et factum eſt, dum mente conſternatæ eſſent
de iſto, ecce duo viri ſteterunt ſecus illas in veſte
fulgenti.
5 Cùm timerent autem, & declinarent vultum
in terram, dixerunt ad illas: Quid quæritis vi-
ventem cum mortuis?
6 Non eſt hìc, ſed ſurrexit: recordamini qualiter
locutus eſt vobis, cùm adhuc in Galilæa eſſet,
7 Dicens: * Quia oportet filium hominis tradi *Matt. 16.c.21.
in manus hominum peccatorum, & crucifigi, & 17.c.22.
die tertia reſurgere. Mar. 8.
8 Et recordatæ ſunt verborum ejus. d.31. 9. e.30.
9 Et regreſſæ à monumento nuntiaverunt hæc Sup 9.
omnia illis undecim, & ceteris omnibus. b.22. B
10 Erat autem Maria Magdalene, & Joanna, &
Maria Jacobi, & ceteræ quæ cum eis erant, quæ
dicebant ad Apoſtolos hæc.
11 Et viſa ſunt ante illos, ſicut deliramentum,
verba iſta: & non crediderunt illis.
12 Petrus autem ſurgens cucurrit ad monumen-
tum: & procumbens vidit linteamina ſola poſi-
ta: & abiit ſecum mirans quod factum fuerat.
13 * Et ecce duo ex illis ibant ipſa die in caſtel- *Marc. 16.c.12.
lum, quod erat in ſpatio ſtadiorum ſexaginta ab
Jeruſalem, nomine Emmaus.
14 Et ipſi loquebantur ad invicem de his om-
nibus quæ acciderant.
15 Et factum eſt, dum fabularentur, & ſecum
quærerent: & ipſe Jeſus appropinquans ibat cum
illis.
16 Oculi autem illorum tenebantur ne eum
agnoſcerent.
17 Et ait ad illos: Qui ſunt hi ſermones, quos C
confertis ad invicem ambulantes, & eſtis triſtes?
18 Et reſpondens unus, cui nomen Cleophas,
dixit ei: Tu ſolus peregrinus es in Jeruſalem, & non
cognoviſti quæ facta ſunt in illa his diebus?
19 Quibus ille dixit: Quæ? Et dixerunt: De
Jeſu Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in
opere & ſermone, coram Deo & omni populo:
20 Et quomodo eum tradiderunt ſummi ſacer-
dotes & principes noſtri in damnationem mor-
tis, & crucifixerunt eum.
21 Nos autem ſperabamus quia ipſe eſſet re-
dempturus Iſraël: & nunc ſuper hæc omnia, tertia
dies eſt hodie quòd hæc facta ſunt. D
22 Sed & mulieres quædã ex noſtris terruerunt
nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum.
23 Et non invento corpore ejus, venerunt, di-
centes ſe etiam viſionem angelorum vidiſſe, qui
dicunt eum vivere.
24 Et abierunt quidam ex noſtris ad monu-
mentum: & ita invenerunt ſicut mulieres dixe-
runt, ipſum verò non invenerunt.
25 Et ipſe dixit ad eos: O ſtulti, & tardi corde ad
credendũ, in omnibus quæ locuti ſunt Prophetæ!
26 Nónne hæc oportuit pati Chriſtum, & ita
intrare in gloriam ſuam?
27 Et incipiens à Moyſe, & omnibus Prophetis
interpretabatur illis in omnibus ſcripturis, quæ
de ipſo erant.
28 Et appropinquaverunt caſtello quò ibant:
& ipſe ſe finxit longiùs ire:
29 Et coëgerunt illum, dicentes: Mane nobiſ-
cum, quoniam adveſperaſcit, & inclinata eſt jam
dies. Et intravit cum illis.
30 Et factum eſt, dum recũberet cum eis, accepit

Digitized by Google

panem,& benedixit, ac fregit, & porrigebat illis.
31 Et aperti ſunt oculi eorum, & cognoverunt
eum : & ipſe evanuit ex oculis eorum.
32 Et dixerunt ad invicem: Nónne cor noſtrum
ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, &
aperiret nobis Scripturas?
33 Et ſurgentes eadem hora regreſſi ſunt in Je-
ruſalem : & invenerunt congregatos undecim, &
eos qui cum illis erant,
34 Dicentes: Quòd ſurrexit Dominus verè,&
apparuit Simoni.
35 Et ipſi narrabant quæ geſta erant in via:&
quomodo cognoverunt eum in fractione panis.
* Marc. 16.c.14. 36 * Dum autem hæc loquuntur, ſtetit Jeſus
Joan.20. in medio eorum,& dicit eis: Pax vobis: ego ſum,
c.19. nolite timere.
37 Conturbati verò,& conterriti, exiſtimabant
ſe ſpiritum videre.
F 38 Et dixit eis: Quid turbati eſtis,& cogita-
tiones aſcendunt in corda veſtra?
39 Videte manus meas, & pedes, quia ego ipſe
ſum: palpate, & videte: quia ſpiritus carnem &
oſſa non habet, ſicut me videtis habere.
40 Et cùm hoc dixiſſet, oſtendit eis manus,
& pedes.
41 Adhuc autem illis non credentibus, & mi-
rantibus præ gaudio, dixit: Habetis hîc aliquid,
quod manducetur?
42 At illi obtulerunt ei partem piſcis aſſi, & fa-
vum mellis.
43 Et cùm manducaſſet coram eis,ſumens reli-
quias dedit eis.
44 Et dixit ad eos:Hæc ſunt verba, quæ locutus
ſum ad vos,cùm adhuc eſſem vobiſcum, quoniam
neceſſe eſt impleri omnia,quæ ſcripta ſunt in lege
Moyſi, & Prophetis, & Pſalmis de me.
45 Tunc aperuit illis ſenſum ut intelligerent
Scripturas.
46 Et dixit eis: * Quoniam ſic ſcriptum eſt,& G
ſic oportebat Chriſtum pati, & reſurgere à mor- * Pſ.18. b.6.
tuis tertia die:
47 Et prædicari in nomine ejus pœnitentiam
& remiſſionem peccatorum in omnes gentes,inci-
pientibus ab Jeroſolyma.
48 * Vos autem teſtes eſtis horum. * Act.1. b.8.
49 * Et ego mitto promiſſum Patris mei in * Joan.
vos: vos autem ſedete in civitate,quoadusque in- 14.d.26.
duamini virtute ex alto.
50 Eduxit autem eos foras in Bethaniam: &
elevatis manibus ſuis benedixit eis.
51 * Et factum eſt,dum benediceret illis,receſ- * Marc.
ſit ab eis, & ferebatur in cælum. 16.d.19. Act.1.
52 Et ipſi adorantes, regreſſi ſunt in Jeruſalem b.7.
cum gaudio magno:
53 Et erant ſemper in templo, laudantes & be-
nedicentes Deum. Amen.

SANCTUM JESU CHRISTI EVANGELIUM SECUNDUM JOANNEM.

Caput Primum.

Verbum eſt Deus, vita, & lux omnem hominem illuminans; per quod omnia facta ſunt, & quod homo factum eſt; cui teſtimonium perhibet Joannes, dicens ſe vocem, & indignum qui illius ſolvat corigiam calceamenti, cúmque eſſe agnum Dei qui tollit peccatum mundi: Andreas alter duorum Joannis diſcipulorum qui Jeſum ſecuti ſunt, adducit ad illum etiam Simonem fratrem ſuum: Philippus quoque à Jeſu vocatus, adducit ad eum Nathanael.

A 1 IN principio erat Verbum, & Ver-
bum erat apud Deum, & Deus erat
Verbum.
2 Hoc erat in principio apud
Deum.
3 Omnia per ipſum facta ſunt: & ſine ipſo fa-
ctum eſt nihil, quod factum eſt,
4 In ipſo vita erat, & vita erat lux hominum:
5 Et lux in tenebris lucet,& tenebræ eam non
comprehenderunt.
* Matt. 3.a.1. 6 * Fuit homo miſſus à Deo, cui nomen erat
Mar.1. a.2. Joannes.
7 Hic venit in teſtimonium,ut teſtimonium per-
hiberet de lumine,ut omnes crederent per illum.
8 Non erat ille lux, ſed ut teſtimonium perhi-
* Infr.3. beret de lumine.
c.19. 9 * Erat lux vera, quæ illuminat omnem ho-
minem venientem in hunc mundum. B
10 In mundo erat,* & mundus per ipſum factus * Heb.
eſt, & mundus eum non cognovit. 11.a.3.
11 In propria venit,& ſui eum non receperunt.
12 Quotquot autem receperunt eum, dedit eis
poteſtatem filios Dei fieri, his, qui credunt in
nomine ejus:
13 Qui non ex ſanguinibus, neque ex volun-
tate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo
nati ſunt.
14 * Et Verbum caro factum eſt,& habitavit in * Matt.
nobis: & vidimus gloriam ejus, gloriam quaſi 1.c.16. Luc.2.
unigeniti à Patre,plenum gratiæ & veritatis. a.7.
15 Joannes teſtimonium perhibet de ipſo,& cla-
mat dicens:Hic erat,quem dixi:Qui poſt me ven-
turus eſt, ante me factus eſt: quia prior me erat.
16 * Et de plenitudine ejus nos omnes accepi- * 1.Tim.
mus, & gratiam pro gratia. 6.d.17.
17 Quia lex per Moyſen data eſt, gratia & ve-
ritas per Jeſum Chriſtum facta eſt.
18 * Deum nemo vidit umquam: unigenitus C
Filius, qui eſt in ſinu Patris,ipſe enarravit. * 1.Tim. 6.d.16.
19 Et hoc eſt teſtimonium Joannis, quando mi- 1.Joan.
ſerunt Judæi ab Jeroſolymis ſacerdotes & Levitas 4.c.12.
ad eum, ut interrogarent eum: Tu quis es?

20 Et

20 Et confeſſus eſt, & non negavit: & con-
feſſus eſt: Quia non ſum ego Chriſtus.
21 Et interrogaverunt eum: Quid ergo? Elias
es tu? Et dixit: Non ſum. Propheta es tu? Et reſ-
pondit: Non.
22 Dixerunt ergo ei: Quis es, ut reſponſum
demus his, qui miſerunt nos? quid dicis de teipſo?
*Iſai.40. 23 Ait: * Ego vox clamantis in deſerto: Diri-
a.3. Matth. gite viam Domini, ſicut dixit Iſaias propheta.
3.a.3. Mar.1 24 Et qui miſſi fuerant, erant ex Phariſæis.
a.3. 25 Et interrogaverunt eum, & dixerunt ei:
Luc.3. Quid ergo baptizas, ſi tu non es Chriſtus, neque
b.4. Elias, neque Propheta?
D 26 Reſpondit eis Joannes, dicens: * Ego bapti-
* Matth. 3.c.11. zo in aqua: medius autem veſtrûm ſtetit, quem
vos neſcitis.
*Mar.1. 27 * Ipſe eſt, qui poſt me venturus eſt, qui
a.7. Luc.3. ante me factus eſt: cujus ego non ſum dignus ut
d.16. ſolvam ejus corigiam calceamenti.
Act.1. a.5.11. 28 Hæc in Bethania facta ſunt trans Jorda-
c.16.19. nem, ubi erat Joannes baptizans.
a.4. 29 Altera die vidit Joannes Jeſum venientem
ad ſe, & ait: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit pec-
catum mundi.
30 Hic eſt de quo dixi: Poſt me venit vir, qui
ante me factus eſt: qui prior me erat.
31 Et ego neſciebam eum, ſed ut manifeſtetur
in Iſraël, propterea veni ego in aqua baptizans.
32 Et teſtimonium perhibuit Joannes, dicens:
*Matth. * Quia vidi Spiritum deſcendentem quaſi colum-
3.d.16. Mar.1. bam de cælo, & manſit ſuper eum.
b.10. 33 Et ego neſciebam eum: ſed qui miſit me
Luc.3. baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem vi-
c.22. deris Spiritum deſcendentem, & manentem ſuper
E eum, hic eſt, qui baptizat in Spiritu ſancto.
34 Et ego vidi: & teſtimonium perhibui quia
hic eſt Filius Dei.
35 Altera die iterùm ſtabat Joannes, & ex diſ-
cipulis ejus duo.
36 Et reſpiciens Jeſum ambulantem, dixit:
Ecce agnus Dei.
37 Et audierunt eum duo diſcipuli loquentem,
& ſecuti ſunt Jeſum.
38 Converſus autem Jeſus, & videns eos ſe-
quentes ſe, dicit eis: Quid quæritis? Qui dixerunt
ei: Rabbi, (quod dicitur interpretatum Magiſter)
ubi habitas?
F 39 Dicit eis: Venite, & videte. Venerunt, &
viderunt ubi maneret, & apud eum manſerunt die
illo: hora autem erat quaſi decima.
40 Erat autem Andreas frater Simonis Petri
unus ex duobus, qui audierant à Joanne, & ſecuti
fuerant eum.
41 Invenit hic primum fratrem ſuum Simo-
nem, & dicit ei: Invenimus Meſſiam. (quod eſt
interpretatum Chriſtus.)
42 Et adduxit eum ad Jeſum. Intuitus autem
eum Jeſus, dixit: Tu es Simon filius Jona: tu vo-
caberis Cephas. (quod interpretatur Petrus.)
43 In craſtinum voluit exire in Galilæam, & in-
venit Philippum. Et dicit ei Jeſus: ſequere me.
44 Erat autem Philippus à Bethſaida, civitate
Andreæ & Petri.
G 45 Invenit Philippus Nathanael, & dicit ei:
Quem ſcripſit * Moyſes in lege, & * Prophetæ, * Gen.
invenimus Jeſum filium Ioſeph à Nazareth. 49.b.10.
46 Et dixit ei Nathanael: A Nazareth poteſt Deut.18. d.18.
aliquid boni eſſe? Dicit ei Philippus: Veni, & vide. *Iſai.40
47 Vidit Jeſus Nathanael venientem ad ſe, & di- c.10.45.
cit de eo: Ecce verè Iſraëlita, in quo dolus non eſt. b.8. Jer.23.
48 Dicit ei Nathanael: Unde me noſti? Reſ- a.5. Ezech.
pondit Jeſus, & dixit ei: Priuſquam te Philippus 34.f.23.
vocaret, cùm eſſes ſub ficu, vidi te. 37.f.24. Dan.9.
49 Reſpondit ei Nathanael, & ait: Rabbi, tu f.24.25.
es Filius Dei, tu es Rex Iſraël.
50 Reſpondit Jeſus & dixit ei: Quia dixi tibi:
Vidi te ſub ficu, credis: majus his videbis.
51 Et dicit ei: Amen amen dico vobis, vide-
bitis cælum apertum, & Angelos Dei aſcenden-
tes, & deſcendentes ſupra Filium hominis.

CAPUT II.

Jeſus ad nuptias invitatus, aquam in vinum convertit, & à Capharnaum veniens Jeroſolymam ejicit de templo negotiatores; ac ſigno à Judæis petito, dicit, Solvite templum hoc, &c. *multi propter ſigna crediderunt in nomine Jeſu, quibus ipſe non ſe credebat.*

1 ET die tertia nuptiæ factæ ſunt in Cana Ga- A
lilææ: & erat mater Jeſu ibi.
2 Vocatus eſt autem & Jeſus, & diſcipuli ejus,
ad nuptias.
3 Et deficiente vino, dicit mater Jeſu ad eum:
Vinum non habent.
4 Et dicit ei Jeſus: Quid mihi, & tibi eſt mu-
lier? nondum venit hora mea.
5 Dicit mater ejus miniſtris: Quodcumque
dixerit vobis, facite.
6 Erant autem ibi lapideæ hydriæ ſex poſitæ
ſecundùm purificationem Judæorum, capientes
ſingulæ metretas binas vel ternas.
7 Dicit eis Jeſus: Implete hydrias aqua. Et im-
pleverunt eas uſque ad ſummum.
8 Et dicit eis Jeſus: Haurite nunc, & ferte
architriclino. Et tulerunt.
9 Ut autem guſtavit architriclinus aquam vi- B
num factam, & non ſciebat unde eſſet, miniſtri
autem ſciebant, qui hauſerant aquam: vocat ſpon-
ſum architriclinus.
10 Et dicit ei: Omnis homo primùm bonum
vinum ponit: & cùm inebriati fuerint, tunc id,
quod deterius eſt: Tu autem ſervaſti bonum vi-
num uſque adhuc.
11 Hoc fecit initium ſignorum Jeſus in Cana
Galilææ: & manifeſtavit gloriam ſuam, & credi-
derunt in eum diſcipuli ejus.
12 Poſt hoc deſcendit Capharnaum ipſe, & C
mater ejus, & fratres ejus, & diſcipuli ejus: & ibi
manſerunt non multis diebus.
13 Et propè erat Paſcha Judæorum, & aſcendit
Ieſus Ieroſolymam:
14 Et invenit in templo vendentes, boves, &
oves, & columbas, & numularios ſedentes.
15 Et cùm feciſſet quaſi flagellum de funiculis,
omnes ejecit de templo, oves quoque, & boves, &
numulariorum effudit æs, & menſas ſubvertit.
16 Et his, qui columbas vendebant, dixit: Au-
ferte iſta hinc, & nolite facere domum patris mei,
domum negotiationis.
17 Recordati ſunt verò diſcipuli ejus quia

ſcriptum

* Pſ.68. b.10. ſcriptum eſt: * Zelus domus tuæ comedit me.

18 Reſponderunt ergo Judæi, & dixerunt ei: Quod ſignum oſtendis nobis quia hæc facis?

* Matt. 26. f.61. 27. e.40. Mar.14. f.18. 15. e.29. 19 Reſpondit Jeſus, & dixit eis: * Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.

20 Dixerunt ergo Judæi: Quadraginta & ſex annis ædificatum eſt templum hoc, & tu in tribus
D diebus excitabis illud?

21 Ille autem dicebat de templo corporis ſui.

22 Cùm ergo reſurrexiſſet à mortuis, recordati
* Pſal.3. b.6. 56. b.9. ſunt diſcipuli ejus, quia hoc dicebat, & * crediderunt ſcripturæ, & ſermoni quem dixit Jeſus.

23 Cum autem eſſet Jeroſolymis in paſcha in die feſto, multi crediderunt in nomine ejus, videntes ſigna ejus quæ faciebat.

24 Ipſe autem Jeſus non credebat ſemetipſum eis, eò quòd ipſe noſſet omnes.

25 Et quia opus ei non erat ut quis teſtimonium perhiberet de homine: ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine.

CAPUT III.

Nicodemum nocte edocet de renaſcendo ex aqua & Spiritu, ac de ſui inſtar ænei ſerpẽtis exaltatione. quòdque Deus Filiũ ſuum miſit ad ſalvandum mundum: facta quæſtione de purificatione, Joannes ſuis diſcipulis de Chriſto murmurãtibus, laudat ipſum dicens illum creſcere oportere, ſe autem minui, & quòd pater omnia dederit in manu ejus; ut qui in eum credit, habeat vitam æternam; qui verò non credit, maneat ira Dei ſuper eum.

A 1 ERat autem homo ex Phariſæis, Nicodemus nomine, princeps Judæorum.

2 Hic venit ad Jeſum nocte, & dixit ei: Rabbi, ſcimus quia à Deo veniſti magiſter: nemo enim poteſt hæc ſigna facere, quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum eo.

3 Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Amen, amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit denuò, non poteſt videre regnum Dei.

4 Dicit ad eum Nicodemus: Quomodo poteſt homo naſci, cùm ſit ſenex? numquid poteſt in ventrem matris ſuæ iteratò introire, & renaſci?

5 Reſpondit Jeſus: Amen, amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.

6 Quod natum eſt ex carne, caro eſt: & quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt.

7 Non mireris quia dixi tibi: oportet vos naſci denuò.

8 Spiritus ubi vult ſpirat: & vocem ejus audis,
* Pſ.134. b.7. * ſed neſcis unde veniat, aut quò vadat: ſic eſt omnis, qui natus eſt ex ſpiritu.

9 Reſpondit Nicodemus, & dixit ei: Quomodo poſſunt hæc fieri?

B 10 Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Tu es magiſter in Iſraël, & hæc ignoras?

11 Amen, amen dico tibi, quia quod ſcimus loquimur, & quod vidimus teſtamur, & teſtimonium noſtrum non accipitis.

12 Si terrena dixi vobis, & non creditis: quomodo, ſi dixero vobis cæleſtia, credetis?

13 Et nemo aſcendit in cælum, niſi qui deſcendit de cælo, Filius hominis, qui eſt in cælo.

* Num. 21.c.9. 14 * Et ſicut Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto; ita exaltari oportet Filium hominis:

15 Ut omnis, qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.

16 * Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret: ut omnis, qui credit in eum, non pereat, ſed habeat vitam æternam. * 1.Joan. 4.b.9.

17 Non enim miſit Deus Filium ſuum in mundum, ut judicet mundum, ſed ut ſalvetur mundus per ipſum.

18 Qui credit in eum, non judicatur: qui autem non credit, jam judicatus eſt: quia non credit in nomine unigeniti Filij Dei. C

19 Hoc eſt autem judicium: * quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem: erant enim eorum mala opera. * Sup.1. a.9.

20 Omnis enim qui malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus:

21 Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifeſtentur opera ejus, quia in Deo ſunt facta.

22 Poſt hæc venit Jeſus, & diſcipuli ejus, in terram Judæam: & illic demorabatur cum eis, * & baptizabat. * Inf.4. a.1.

23 Erat autem & Joannes baptizans in Aennon, juxta Salim: quia aquæ multæ erant illic, & veniebant, & baptizabantur.

24 Nondum enim miſſus fuerat Joannes in carcerem.

25 Facta eſt autem quæſtio ex diſcipulis Joannis cum Judæis de Purificatione.

26 Et venerunt ad Joannem, & dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum trans Jordanem, * cui tu teſtimonium perhibuiſti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum. * Sup.1. c.19.

27 Reſpondit Joannes, & dixit: Non poteſt homo accipere quidquã, niſi fuerit ei datum de cælo. D

28 Ipſi vos mihi teſtimonium perhibetis, * quòd dixerim: Non ſum ego Chriſtus: ſed quia miſſus ſum ante illum. * Sup.1. c.20.

29 Qui habet ſponſam, ſponſus eſt: amicus autem ſponſi, qui ſtat, & audit eum, gaudio gaudet propter vocem ſponſi. Hoc ergo gaudium meum impletum eſt.

30 Illum oportet creſcere, me autem minui.

31 Qui deſurſum venit ſuper omnes eſt. Qui eſt de terra, de terra eſt, & de terra loquitur. Qui de cælo venit, ſuper omnes eſt.

32 Et quod vidit, & audivit, hoc teſtatur: & teſtimonium ejus nemo accipit.

33 Qui accepit ejus teſtimonium, ſignavit quia * Deus verax eſt. * Rom. 3.a.4.

34 Quem enim miſit Deus, verba Dei loquitur: non enim ad menſuram dat Deus ſpiritum.

35 Pater diligit Filium: & omnia dedit in manu ejus.

36 * Qui credit in Filium, habet vitam æternam: qui autem incredulus eſt Filio, non videbit vitam, ſed ira Dei manet ſuper eum. * 1.Joan. 5.c.10.

CVPUT IV.

Jeſus cum muliere Samaritana loquitur de aqua viva, & adorando Deo in ſpiritu, manifeſtans ei ſe eſſe Meſſiam promiſſum: & diſcipulis dicit ſe cibum habere quem illi neſciunt, nempe Patris obedientiam: de meſſe & metente ac ſeminante: multi Samaritanorum credunt in eum: filium reguli ſanitati reſtituit.

1 UT ergo cognovit Jeſus, quia audierunt Phariſæi quòd Jeſus plures diſcipulos facit, * & baptizat, quàm Joannes. A * Sup.1. c.28.

2 (Quam

2 (Quamquam Jeſus non baptizaret, ſed diſcipuli ejus)

3 Reliquit Judæam, & abiit iterùm in Galilæam.

4 Oportebat autem eum tranſire per Samariam.

5 Venit ergo in civitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar juxta prædium, * quod dedit Jacob Joſeph filio ſuo.

* Gen. 33. d. 19. 48. d. 22. Joſ. 24. g. 32.

6 Erat autem ibi fons Jacob. Jeſus ergo fatigatus ex itinere, ſedebat ſic ſupra fontem. Hora erat quaſi ſexta.

7 Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Jeſus: Da mihi bibere.

8 (Diſcipuli enim ejus abierant in civitatem ut cibos emerent.)

9 Dicit ergo ei mulier illa Samaritana: Quomodo tu Judæus cùm ſis, bibere à me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana? non enim coütuntur Judæi Samaritanis.

10 Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Si ſcires donum Dei, & quis eſt, qui dicit tibi: Da mihi bibere: tu forſitan petiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquam vivã.

11 Dicit ei mulier: Domine, neque in quo haurias habes, & puteus altus eſt: unde ergo habes aquam vivam?

12 Numquid tu major es patre noſtro Jacob, qui dedit nobis puteum, & ipſe ex eo bibit, & filij ejus, & pecora ejus?

13 Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Omnis qui bibit ex aqua hac, ſitiet iterùm: qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum:

14 Sed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam.

C

15 Dicit ad eum mulier: Domine da mihi hanc aquam, ut non ſitiam, neque veniam huc haurire.

16 Dicit ei Jeſus: Vade, voca virum tuum, & veni huc.

17 Reſpondit mulier, & dixit: Non habeo virum. Dicit ei Jeſus: Benè dixiſti, quia non habeo virum:

18 Quinque enim viros habuiſti; & nunc quem habes, non eſt tuus vir: hoc verè dixiſti.

19 Dicit ei mulier: Domine, video quia Propheta es tu.

* Deut. 12. a. 5.

20 Patres noſtri in monte hoc adoraverunt, & vos dicitis, * quia Jeroſolymis eſt locus, ubi adorare oportet.

21 Dicit ei Jeſus: Mulier crede mihi, quia venit hora, quando neque in monte hoc, neque in Jeroſolymis adorabitis Patrem.

* 4. Reg. 17. g. 41.

22 * Vos adoratis quod neſcitis: nos adoramus quod ſcimus, quia ſalus ex Judæis eſt.

D

23 Sed venit hora, & nunc eſt, quando veri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu & veritate. Nam & Pater tales quærit, qui adorent eum.

* 2. Cor. 3. d. 17.

24 * Spiritus eſt Deus: & eos, qui adorant eum, in ſpiritu & veritate oportet adorare.

25 Dicit ei Mulier: Scio quia Meſſias venit (qui dicitur Chriſtus) cùm ergo venerit ille, nobis annuntiabit omnia.

26 Dicit ei Jeſus: Ego ſum, qui loquor tecum.

27 Et continuò venerunt diſcipuli ejus: & mirabantur quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit: Quid quæris, aut quid loqueris cum ea?

28 Reliquit ergo hydriam ſuam mulier, & abiit in civitatem, & dicit illis hominibus:

29 Venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia quæcumque feci: nũquid ipſe eſt Chriſtus?

30 Exierunt ergo de civitate, & veniebant ad eum.

31 Intereà rogabant eum diſcipuli, dicentes: Rabbi, manduca.

32 Ille autem dicit eis: Ego cibum habeo manducare, quem vos neſcitis.

33 Dicebant ergo diſcipuli ad invicem: Numquid aliquis attulit ei manducare? E

34 Dicit eis Jeſus: Meus cibus eſt, ut faciam voluntatem ejus, qui miſit me, ut perficiam opus ejus.

35 Nónne vos dicitis, quòd adhuc quattuor menſes ſunt, & meſſis venit? Ecce dico vobis: Levate oculos veſtros, & videte regiones, * quia albæ ſunt jam ad meſſem.

* Matt. 9. d. 37. Luc. 10. a. 2.

36 Et qui mittit, mercedem accipit, & congregat fructum in vitam æternam: ut, & qui ſeminat ſimul gaudeat, & qui metit.

37 In hoc enim eſt verbum verum: quia alius eſt qui ſeminat, & alius eſt qui metit.

38 Ego miſi vos metere quod vos non laboraſtis: alij laboraverunt, & vos in labores eorũ introiſtis.

39 Ex civitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum mulieris teſtimonium perhibentis. Quia dixit mihi omnia quæcumque feci.

40 Cùm veniſſent ergo ad illũ Samaritani, rogaverunt eum ut ibi maneret. Et mãſit ibi duos dies. F

41 Et multò plures crediderunt in eum propter ſermonem ejus.

42 Et mulieri dicebant: Quia jam non propter tuam loquelam credimus: ipſi enim audivimus, & ſcimus, quia hic eſt verè Salvator mundi.

43 Poſt duos autem dies exiit inde: & abiit in Galilæam,

44 * Ipſe enim Jeſus teſtimonium perhibuit, quia Propheta in ſua patria honorem non habet.

* Matt. 13. g. 57. Mar. 6. a. 4. Luc. 4. c. 24.

45 * Cùm ergo veniſſet in Galilæam, exceperunt eum Galilæi, cùm omnia vidiſſent quæ fecerat Jeroſolymis in die feſto: & ipſi enim venerant ad diem feſtum.

* Matt. 4. b. 12. Mar. 1. b. 14. Luc. 4. b. 14.

46 Venit ergo iterùm in Cana Galilææ, * ubi fecit aquam vinum. Et erat quidam regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum.

* Sup. 2. b. 9.

47 Hic cùm audiſſet quia Jeſus adveniret à Judæa in Galilæam, abiit ad eum, & rogabat eum ut deſcenderet, & ſanaret filium ejus: incipiebat enim mori.

48 Dixit ergo Jeſus ad eum: Niſi ſigna & prodigia videritis, non creditis.

49 Dicit ad eum regulus: Domine, deſcende priùs quàm moriatur filius meus.

50 Dicit ei Jeſus: Vade, filius tuus vivit. Credidit homo ſermoni, quem dixit ei Jeſus, & ibat.

51 Jam autem eo deſcendente, ſervi occurrerunt ei, & nuntiaverunt dicentes, quia filius ejus viveret.

52 Interrogabat ergo horam ab eis, in qua meliùs habuerit. Et dixerunt ei: Quia heri hora ſeptima reliquit eum febris.

53 Cognovit ergo pater, quia illa hora erat, in qua dixit ei Jeſus: Filius tuus vivit: & credidit ipſe, & domus ejus tota.

Digitized by Google

54 Hoc iterùm ſecundum ſignum fecit Jeſus, cùm veniſſet à Judæa in Galilæam.

CAPUT V.

Jeſus ad piſcinam ſanato agroto qui 38. annis languerat, jubet ſabbato tollere grabatum: & Judæis id calumniantibus reſpondet ſe omnia ſua ſimul cum Patre operari, mortuóſque vivificare, ac judicem ab illo conſtitutum eſſe omnium, cui & Joannes & propria opera ac Pater, imò & Moyſes ipſe, teſtimonium perhibent.

A 1 POſt hæc erat dies feſtus Judæorum, & aſcendit Jeſus Jeroſolymam. *Lev. 23. a. 5. Deut. 16. a. 1.*

2 Eſt autem Jeroſolymis Probatica piſcina, quæ cognominatur Hebraicè Bethſaida, quinque porticus habens.

3 In his jacebat multitudo magna languentium, cæcorum, claudorum, aridorum, expectantium aquæ motum.

4 Angelus autem Domini deſcendebat ſecundùm tempus in piſcinã: & movebatur aqua. Et qui prior deſcendiſſet in piſcinam poſt motionem aquæ, ſanus fiebat à quacumque detinebatur infirmitate.

5 Erat autem quidam homo ibi, triginta & octo annos habens in infirmitate ſua.

6 Hunc cùm vidiſſet Jeſus jacentem, & cognoviſſet quia jam multum tempus haberet, dicit ei: Vis ſanus fieri?

B 7 Reſpondit ei languidus: Domine, hominem non habeo, ut cùm turbata fuerit aqua, mittat me in piſcinam: dum venio enim ego, alius ante me deſcendit.

8 Dicit ei Jeſus: Surge, tolle grabatum tuum, & ambula.

9 Et ſtatim ſanus factus eſt homo ille: & ſuſtulit grabatum ſuum, & ambulabat. Erat autem ſabbatum in die illo.

10 Dicebant ergo Judæi illi qui ſanatus fuerat: * Sabbatum eſt, non licet tibi tollere grabatũ tuum. ** Exod. 20. b. 11. Jerem. 17. d. 24.*

11 Reſpondit eis: Qui me ſanum fecit, ille mihi dixit: Tolle grabatum tuum, & ambula.

12 Interrogaverunt ergo eum: Quis eſt ille homo, qui dixit tibi, Tolle grabatum tuum, & ambula.

13 Is autem, qui ſanus fuerat effectus, neſciebat quis eſſet. Jeſus enim declinavit à turba conſtituta in loco.

C 14 Poſteà invenit eum Jeſus in templo, & dixit illi: Ecce ſanus factus es: jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.

15 Abiit ille homo, & nuntiavit Judæis: quia Jeſus eſſet, qui fecit eum ſanum.

16 Propterea perſequebantur Judæi Jeſum, quia hæc faciebat in ſabbato.

17 Jeſus autem reſpondit eis: Pater meus uſque modò operatur, & ego operor.

18 Propterea ergo magis quærebant eum Judæi interficere: quia non ſolùm ſolvebat ſabbatum, ſed & Patrem ſuum dicebat Deum, æqualem ſe faciens Deo. Reſpondit itaque Jeſus, & dixit eis:

19 Amen, amen dico vobis: non poteſt Filius à ſe facere quidquam, niſi quod viderit Patrem facientem: quæcumque enim ille fecerit, hæc & Filius ſimiliter facit.

D 20 Pater enim diligit Filium, & omnia demonſtrat ei, quæ ipſe facit: & majora his demonſtrabit ei opera, ut vos miremini.

21 Sicut enim pater ſuſcitat mortuos, & vivificat: ſic & Filius, quos vult, vivificat.

22 Neque enim Pater judicat quemquam, ſed omne judicium dedit Filio,

23 Ut omnes honorificent Filium, ſicut honorificant Patrem: qui non honorificat Filium, non honorificat Patrem, qui miſit illum.

24 Amen, amen dico vobis, quia qui verbum meum audit, & credit ei qui miſit me, habet vitam æternam, & in judicium non venit, ſed tranſiit à morte in vitam.

25 Amen, amen dico vobis, quia venit hora, & nunc eſt, quando mortui audient vocem Filij Dei: & qui audierint, vivent.

26 Sicut enim Pater habet vitam in ſemetipſo: E
ſic dedit & Filio habere vitam in ſemetipſo:

27 Et poteſtatem dedit ei judicium facere, quia Filius hominis eſt.

28 Nolite mirari hoc, quia venit hora, in qua omnes qui in monumentis ſunt, audient vocem Filij Dei:

29 * Et procedent qui bona fecerunt, in reſurrectionem vitæ, qui verò mala egerunt in reſurrectionem judicij. ** Matt. 25. d. 46.*

30 Non poſſum ego à me ipſo facere quidquam. Sicut audio, judico: & judicium meum juſtum eſt: quia non quæro voluntatem meam, ſed voluntatem ejus qui miſit me.

31 Si ego teſtimonium perhibeo de me ipſo, teſtimonium meum non eſt verum.

32 * Alius eſt qui teſtimonium perhibet de me: & ſcio quia verum eſt teſtimonium, quod perhibet de me. ** Matt. 3. d. 17. Sap. 1. b. 15.*

33 Vos miſiſtis ad Joannem: & teſtimonium F
perhibuit veritati.

34 Ego autem non ab homine teſtimonium accipio: ſed hæc dico ut vos ſalvi ſitis.

35 Ille erat lucerna ardens, & lucens. Vos autem voluiſtis ad horam exultare in luce ejus.

36 Ego autem habeo teſtimonium majus Joanne. Opera enim, quæ dedit mihi Pater ut perficiam ea; ipſa opera, quæ ego facio, teſtimonium perhibent de me, quia pater miſit me:

37 Et qui miſit me Pater, * ipſe teſtimonium perhibuit de me: neque vocem ejus umquam audiſtis, * neque ſpeciem ejus vidiſtis. ** Matt. 3. d. 17. 17. a. 5. * Deut. 4. b. 12.*

38 Et verbum ejus non habetis in vobis manens: quia quem miſit ille, huic vos non creditis.

39 Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in G
ipſis vitam æternam habere: & illæ ſunt, quæ teſtimonium perhibent de me:

40 Et non vultis venire ad me ut vitã habeatis.

41 Claritatem ab hominibus non accipio.

42 Sed cognovi vos, quia dilectionem Dei non habetis in vobis.

43 Ego veni in nomine Patris mei, & nõ accipitis me: ſi alius venerit in nomine ſuo, illũ accipietis.

44 Quomodo vos poteſtis credere, qui gloriam ab invicem accipitis: & gloriam, quæ à ſolo Deo eſt, non quæritis?

45 Nolite putare quia ego accuſaturus ſim vos apud Patrem: eſt qui accuſat vos Moyſes, in quo vos ſperatis.

46 Si enim crederetis Moyſi, crederetis forſitan & mihi: * de me enim ille ſcripſit. ** Gen. 3. c. 15. 22. d. 18. 49. b. 10. Deut. 18. c. 15.*

47 Si autem illius litteris non creditis, quomodo verbis meis credetis?

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT VI.

Quinque panibus & duobus piſcibus ſatiat quinque virorum millia : fugit volentes ipſum facere regem: ſuper mare ad diſcipulos vento agitatos ambulat: de pane cæleſti docet, quódque ipſe ſit panis vitæ, & caro ejus cibus quem oporteat manducare, ſanguiſque ejus potus quem oporteat bibere : quidam diſcipuli offenſi ejus ſermone deſerunt ipſum, Apoſtoli autem cum eo permanent ; quorum tamen unum dicit eſſe diabolum.

A 1 POſt hæc abiit Jeſus trans mare Galilææ,
Matt. 14. b. 13. Marc. 6. d. 32. Luc. 9. a. 10. quod eſt Tiberiadis :
2 Et ſequebatur eum multitudo magna, quia videbant ſigna, quæ faciebat ſuper his qui infirmabantur.
3 Subiit ergo in montem Jeſus : & ibi ſedebat cum diſcipulis ſuis.
4 Erat autem proximum Paſcha, dies feſtus Judæorum.
5 Cùm ſublevaſſet ergo oculos Jeſus, & vidiſſet quia multitudo maxima venit ad eũ, dixit ad Philippum: Unde ememus panes, ut manducent hi ?
6 Hoc autem dicebat tentans eum : ipſe enim ſciebat quid eſſet facturus.
7 Reſpondit ei Philippus : Ducentorum denariorum panes non ſufficiunt eis, ut unuſquiſque modicum quid accipiat.
8 Dicit ei unus ex diſcipulis ejus, Andreas frater Simonis Petri :
9 Eſt puer unus hìc, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos piſces : ſed hæc quid ſunt inter tantos ?
B 10 Dixit ergo Jeſus : Facite homines diſcumbere. Erat autem fœnum multum in loco. Diſcubuerunt ergo viri numero quaſi quinque millia.
11 Accepit ergo Jeſus panes : & cùm gratias egiſſet, diſtribuit diſcumbentibus : ſimiliter & ex piſcibus quantum volebant.
12 Ut autem impleti ſunt, dixit diſcipulis ſuis: Colligite quæ ſuperaverunt fragmenta, ne pereãt.
13 Collegerunt ergo, & impleverunt duodecim cophinos fragmentorum, ex quinque panibus hordeaceis, quæ ſuperfuerunt his qui manducaverãt.
14 Illi ergo homines cùm vidiſſent quòd Jeſus fecerat ſignum, dicebant : Quia hic eſt verè propheta, qui venturus eſt in mundum.
15 Jeſus ergo cùm cognoviſſet, quia venturi eſ-
*Matth. 14. c. 23. Marc. 6. f. 46. ſent ut raperent eum, & facerent eum regem, * fugit iterùm in montem ipſe ſolus.
16 Ut autem ſerò factum eſt, deſcenderunt diſcipuli ejus ad mare.
17 Et cùm aſcendiſſent navim, venerunt trans mare in Capharnaum : & tenebræ jam factæ erant, & non venerat ad eos Jeſus.
18 Mare autem, vento magno flante, exurgebat.
C 19 Cùm remigaſſent ergo quaſi ſtadia viginti quinque aut triginta, vident Jeſum ambulantem ſupra mare, & proximum navi fieri, & timuerunt.
20 Ille autem dicit eis : Ego ſum, nolite timere.
21 Voluerunt ergo accipere eum in navim: & ſtatim navis fuit ad terram, in quam ibant.
22 Altera die, turba quæ ſtabat trans mare, vidit quia navicula alia non erat ibi niſi una, & quia non introiſſet cum diſcipulis ſuis Jeſus in navim, ſed ſoli diſcipuli ejus abiiſſent :
23 Aliæ verò ſupervenerunt naves à Tiberiade, juxta locum ubi manducaverant panem, gratias agente Domino.
24 Cùm ergo vidiſſet turba quia Jeſus non eſſet ibi, neque diſcipuli ejus, aſcenderunt in naviculas, & venerunt Capharnaum quærentes Jeſum.
25 Et cùm inveniſſent eum trans mare, dixerunt ei : Rabbi, quando huc veniſti ?
26 Reſpondit eis Jeſus, & dixit : Amen, amen dico vobis: quæritis me, non quia vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis ex panibus, & ſaturati eſtis.
27 Operamini non cibum qui perit, ſed qui per- D
manet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis.* Hunc enim Pater ſignavit Deus. *Matt. 3. d. 17. 17. a. 5. Sup. 1. d. 32.
28 Dixerunt ergo ad eum : Quid faciemus ut operemur opera Dei ?
29 Reſpondit Jeſus, & dixit eis : * Hoc eſt opus Dei, ut credatis in eum quem miſit ille. *1 Joan. 3. d. 23.
30 Dixerunt ergo ei: Quod ergo tu facis ſignum ut videamus, & credamus tibi ? quid operaris?
31 Patres noſtri manducaverunt manna in deſerto, ſicut ſcriptum eſt : * Panem de cælo dedit eis manducare. * Exod. 16. d. 14. Num. 11. b. 7. Pſal. 77. c. 24. Sap. 16. e. 20.
32 Dixit ergo eis Jeſus : Amen, amen dico vobis : Non Moyſes dedit vobis panem de cælo, ſed Pater meus dat vobis panem de cælo verum.
33 Panis enim Dei eſt, qui de cælo deſcendit, & dat vitam mundo.
34 Dixerunt ergo ad eum : Domine, ſemper da nobis panem hunc.
35 Dixit autem eis Jeſus : Ego ſum panis vitæ :
* qui venit ad me, non eſuriet : & qui credit in me, non ſitiet umquam. *Eccl. 24. c. 29.
36 Sed dixi vobis, quia & vidiſtis me, & nõ creditis.
37 Omne, quod dat mihi Pater, ad me veniet: & eum, qui venit ad me, non ejiciam foras :
38 Quia deſcendi de cælo, non ut faciam voluntatem meam, ſed voluntatem ejus, qui miſit me.
39 Hæc eſt autem voluntas ejus, qui miſit me, E
Patris : ut omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo, ſed reſuſcitem illud in noviſſimo die.
40 Hæc eſt autem voluntas Patris mei, qui miſit me, ut omnis, qui videt Filium, & credit in eum, habeat vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die.
41 Murmurabãnt ergo Judæi de illo, quia dixiſſet: Ego ſum panis vivus, qui de cælo deſcendi.
42 Et dicebant:* Nónne hic eſt Jeſus filius Joſeph, cujus nos novimus patrem, & matrem? Quomodo ergo dicit hic : Quia de cælo deſcendi ? * Matt. 13. g. 55. Marc. 6. a. 3.
43 Reſpondit ergo Jeſus, & dixit eis : Nolite murmurare in invicem :
44 Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum : & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die.
45 Eſt ſcriptum in Prophetis:* Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis, qui audivit à Patre, & didicit, venit ad me. * Iſai. 54. f. 13. F
46 * Non quia Patrem vidit quiſquam, niſi is, qui eſt à Deo, hic vidit Patrem. * Matt. 11. d. 27.
47 Amen, amen dico vobis : Qui credit in me, habet vitam æternam.
48 Ego ſum panis vitæ.
49 * Patres veſtri manducaverunt manna in deſerto, & mortui ſunt. * Exod. 16. c. 13.
50 Hic eſt panis de cælo deſcendens: ut ſi quis ex ipſo manducaverit, non moriatur.
51 Ego ſum panis vivus, qui de cælo deſcendi.

Digitized by Google

52 Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in
æternum: & panis quem ego dabo, caro mea eſt
pro mundi vita.
53 Litigabant ergo Judæi ad invicem, dicentes:
Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad
manducandum?
54 Dixit ergo eis Jeſus: Amen, amen dico vobis:
niſi manducaveritis carnem Filij hominis, & bibe-
ritis ejus ſanguinem, non habebitis vitã in vobis.
55 Qui manducat meam carnem, & bibit meum
ſanguinem, habet vitam æternam: & ego reſuſci-
tabo eum in noviſſimo die.
* 1. Cor. 56 * Caro enim mea, verè eſt cibus: & ſanguis
11. f. 27. meus, verè eſt potus.
57 Qui manducat meam carnem, & bibit meum
ſanguinem, in me manet, & ego in illo.
58 Sicut miſit me vivens Pater, & ego vivo
propter Panem: & qui manducat me, & ipſe vi-
vet propter me.
59 Hic eſt panis, qui de cælo deſcendit. Non ſicut
manducaverunt patres veſtri mãna, & mortui ſunt.
Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.
60 Hęc dixit in ſynagoga docẽs, in Capharnaum.
61 Multi ergo audientes ex diſcipulis ejus, dixe-
runt: Durus eſt hic ſermo, & quis poteſt eũ audire?
G 62 Sciens autem Jeſus apud ſemetipſum, quia
murmurarent de hoc diſcipuli ejus, dixit eis: Hoc
vos ſcandalizat?
63 Si ergo videritis Filium hominis aſcenden-
tem ubi erat priùs?
64 Spiritus eſt, qui vivificat: caro non prodeſt
quidquam, verba quæ ego locutus ſum vobis, ſpi-
ritus & vita ſunt.
65 Sed ſunt quidam ex vobis, qui non credunt.
Sciebat enim ab initio Jeſus qui eſſent non cre-
dentes, & quis traditurus eſſet eum.
66 Et dicebat: Propterea dixi vobis, quia nemo
poteſt venire ad me, niſi fuerit ei datũ à Patre meo.
67 Ex hoc multi diſcipulorum ejus abierunt re-
trò: & jam non cum illo ambulabant.
68 Dixit ergo Jeſus ad duodecim: Numquid
& vos vultis abire?
69 Reſpondit ergo ei Simon Petrus: Domine,
ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.
* Matth. 70 * Et nos credidimus & cognovimus, quia tu
16 c. 16. es Chriſtus Filius Dei.
Mar. 8.
c. 19. 71 Reſpondit eis Jeſus: Nónne ego vos duo-
Luc. 9. decim elegi: & ex vobis unus diabolus eſt?
b. 20.
72 Dicebat autem Judam Simonis Iſcariotem:
hic enim erat traditurus eum, cùm eſſet unus ex
duodecim.

CAPUT VII.

Ad Scenopegiæ feſtum quaſi in occulto aſcendens convincit de ipſius doctrina Judæos, quòd ipſum injuſtè calumniarentur de curato homine ſabbato: ſitientes ad ſe vocat; & de ipſo turba variè loquitur: miniſtri qui ad eum apprehendendũ miſſi erant, audita ejus prædicatione collaudant ipſum, ſed & Nicodemus ipſum defendens, malè audit à Pontificibus & Phariſæis.

A 1 POſt hæc autem ambulabat Jeſus in Gali-
læam, non enim volebat in Judæam ambu-
lare, quia quærebant eum Judæi interficere.
2 Erat autem in proximò dies feſtus Judæorum,
* Levit. * Scenopegia.
23. f. 34. 3 Dixerunt autem ad eum fratres ejus: Tranſi
hinc, & vade in Judæam, ut & diſcipuli tui vi-
deant opera tua, quæ facis.
4 Nemo quippe in occulto quid facit, & quærit ipſe
in palàm eſſe: ſi hæc facis, manifeſta teipsũ mũdo.
5 Neque enim fratres ejus credebant in eum.
6 Dicit ergo eis Jeſus: Tempus meum nondum
advenit: tẽpus autem veſtrum ſemper eſt paratum.
7 Non poteſt mundus odiſſe vos: me autem
odit: quia ego teſtimonium perhibeo de illo, quòd
opera ejus mala ſunt.
8 Vos aſcendite ad diem feſtum hunc, ego au- B
tem non aſcendo ad diem feſtum iſtum: quia
meum tempus nondum impletum eſt.
9 Hæc cùm dixiſſet, ipſe manſit in Galilæa,
10 Ut autem aſcenderunt fratres ejus, tunc &
ipſe aſcendit ad diem feſtum non manifeſtè, ſed
quaſi in occulto.
11 Judæi ergo quærebant eum in die feſto, &
dicebant: Ubi eſt ille?
12 Et murmur multum erat in turba de eo. Qui-
dam enim dicebant: Quia bonus eſt. Alij autem
dicebant: Non, ſed ſeducit turbas.
13 Nemo tamen palàm loquebatur de illo, pro-
pter metum Judæorum.
14 Jam autem die feſto mediante, aſcendit Jeſus
in templum, & docebat.
15 Et mirabantur Judæi, dicentes: Quomodo
hic litteras ſcit, cùm non didicerit?
16 Reſpondit eis Jeſus, & dixit: Mea doctrina
non eſt mea, ſed ejus, qui miſit me.
17 Si quis voluerit voluntatem ejus facere: C
cognoſcet de doctrina, utrùm ex Deo ſit, an ego
à meipſo loquar.
18 Qui à ſemetipſo loquitur, gloriam propriam
quærit: qui autem quærit gloriam ejus, qui miſit
eum, hic verax eſt, & injuſtitia in illo non eſt.
19 * Nónne Moyſes dedit vobis legem: & ne- * Exod.
mo ex vobis facit legem? 24. a. 3.
20 * Quid me quæritis interficere? Reſpondit * Sup. 5.
turba, & dixit: Dæmonium habes: quis te quæ- c. 18.
rit interficere?
21 Reſpondit Jeſus, & dixit eis: Unum opus
feci, & omnes miramini.
22 Propterea * Moyſes dedit vobis circumci- * Levit.
ſionem: (non quia ex Moyſe eſt, * ſed ex patribus) 12. a. 3.
& in ſabbato circumciditis hominem. * Gen. 17. b. 10.
23 Si circumciſionem accipit homo in ſabbato, D
ut non ſolvatur lex Moyſi: mihi indignamini quia
totum hominem ſanum feci in ſabbato?
24 * Nolite judicare ſecundùm faciem, ſed * Deut. 1.
juſtum judicium judicate. c. 16.
25 Dicebant ergo quidam ex Jeroſolymis:
Nónne hic eſt, quem quærunt interficere?
26 Et ecce palàm loquitur, & nihil ei dicunt.
Numquid verè cognoverunt principes quia hic
eſt Chriſtus?
27 Sed hunc ſcimus unde ſit: Chriſtus autem
cùm venerit, nemo ſcit unde ſit.
28 Clamabat ergo Jeſus in templo docens, & di-
cens: Et me ſcitis, & unde ſim ſcitis: & à me ipſo nõ
veni, ſed eſt verus, qui miſit me, quem vos neſcitis.
29 Ego ſcio eũ: quia ab ipſo ſum, & ipſe me miſit. E
30 Quærebant ergo eum apprehendere: & nemo
miſit in illũ manus, quia nondũ venerat hora ejus.
31 De turba autem multi crediderunt in eum,
& dicebant: Chriſtus cùm venerit, numquid
plura ſigna faciet quàm quæ hic facit?
32 Audierunt

Digitized by Google

32 Audierunt Phariſæi turbam murmurantem
de illo hæc: & miſerunt Principes & Phariſæi
miniſtros, ut apprehenderent eum.
33 Dixit ergo eis Jeſus: Adhuc modicum tem-
pus vobiſcum ſum: & vado ad eum qui me miſit.
* Inf. 3. d. 33. 34 * Quæretis me, & non invenietis: & ubi
ego ſum, vos non poteſtis venire.
35 Dixerunt ergo Judæi ad ſemetipſos: Quò
hic iturus eſt, quia non inveniemus eum; num-
quid in diſperſionem Gentium iturus eſt, & do-
cturus Gentes?
F 36 Quis eſt hic ſermo, quem dixit: Quæretis
me, & non invenietis: & ubi ſum ego, vos non
poteſtis venire?
* Lev. 23.f.27. 37 In noviſſimo autem * die magno feſtivita-
tis, ſtabat Jeſus, & clamabat, dicens: Si quis ſitit,
veniat ad me, & bibat.
* Deut. 18.c.15. Joel. 2. f.28. Act.2. c.17. 38 * Qui credit in me, ſicut dicit Scriptura,
flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ.
39 Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi
erant credentes in eum: nondum enim erat Spi-
ritus datus, quia Jeſus nondum erat glorificatus.
40 Ex illa ergo turba cùm audiſſent hos ſermo-
nes ejus, dicebant: Hic eſt verè propheta.
41 Alij dicebant: Hic eſt Chriſtus. Quidam au-
tem dicebant: Numquid à Galilæa venit Chriſtus?
* Mich. 5.a.2. Mat.2. a.6. 42 * Nónne Scriptura dicit: Quia ex ſemine
David, & de Bethlehem caſtello, ubi erat David,
venit Chriſtus?
43 Diſſenſio itaque facta eſt in turba propter eũ.
44 Quidam autem ex ipſis volebant apprehen-
dere eum: ſed nemo miſit ſuper eum manus.
G 45 Venerũt ergo miniſtri ad Pontifices, & Pha-
riſæos. Et dixerũt eis illi: Quare nõ adduxiſtis illũ?
46 Reſponderunt miniſtri: Numquam ſic lo-
cutus eſt homo, ſicut hic homo.
47 Reſponderunt ergo eis Phariſæi: Numquid
& vos ſeducti eſtis?
48 Numquid ex principibus aliquis credidit
in eum, aut ex Phariſæis?
49 Sed turba hæc, quæ non novit legem, ma-
ledicti ſunt.
* Sup. 3. a.2. 50 Dixit Nicodemus ad eos, * ille qui venit
ad eum nocte, qui unus erat ex ipſis:
51 Numquid lex noſtra judicat hominem, niſi
* Deut. 17.b.8. 19.d.15. priùs audierit ab ipſo, * & cognoverit quid faciat?
52 Reſponderunt, & dixerunt ei: Numquid
& tu Galilæus es? Scrutare Scripturas, & vide
quia à Galilæa propheta non ſurgit.
53 Et reverſi ſunt unuſquiſque in domum ſuam.

CAPUT VIII.

*Mulierem in adulterio deprehenſam, ſcribens in terra abſol-
vit ab accuſatoribus: dicit ſe lucem mundi, & Phariſæos in
peccato ſuo morituros: qui etiam verè ſint ejus diſcipuli, quive
ſervi aut liberi: dicit illos neque ex Deo neque ex Abraham:
ſed ex patre diabolo eſſe, qui veritatem dicenti non crederent:
blaſphemantibus dicit ſe dæmonium non habere, ſed Patrem
honorificare, & antequam Abraham fieret, ſe eſſe; volentibúſ-
que eum lapidare, auferens ſui proſpectum exit de templo.*

A 1 IEſus autem perrexit in montem Oliveti:
2 Et diluculò iterùm venit in templum, &
omnis populus venit ad eum, & ſedẽs docebat eos.
3 Adducunt autem Scribæ, & Phariſæi, mulierem
in adulterio deprehenſã: & ſtatuerunt eã in medio,
4 Et dixerunt ei: Magiſter, hæc mulier modò
deprehenſa eſt in adulterio.
5 * In lege autem Moyſes mandavit nobis hu- * Lev. 20.b.10.
juſmodi lapidare. Tu ergo quid dicis?
6 Hoc autem dicebant tentantes eum, ut poſ-
ſent accuſare eum. Jeſus autem inclinans ſe deor-
ſum, digito ſcribebat in terra.
7 Cùm ergo perſeverarent interrogantes eum,
erexit ſe, & dixit eis: * Qui ſine peccato eſt ve- * Deut. 17.b.7.
ſtrûm, primus in illam lapidem mittat.
8 Et iterùm ſe inclinans, ſcribebat in terra.
9 Audientes autem unus poſt unum exibant,
incipientes à ſenioribus: & remanſit ſolus Jeſus,
& mulier in medio ſtans.
10 Erigens autem ſe Jeſus, dixit ei: Mulier, ubi
ſunt, qui te accuſabant? nemo te condemnavit?
11 Quæ dixit: Nemo, Domine. Dixit autem B
Jeſus: Nec ego te condemnabo: Vade, & jam
ampliùs noli peccare.
12 Iterùm ergo locutus eſt eis Jeſus, dicens: * * 1.Joan. 1.b.5.
Ego ſum lux mundi: qui ſequitur me, non ambu-
lat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ.
13 Dixerunt ergo ei Phariſæi: Tu de te ipſo
teſtimonium perhibes: teſtimonium tuum non
eſt verum.
14 Reſpondit Jeſus, & dixit eis: Et ſi ego teſtimo-
nium perhibeo de meipſo, verum eſt teſtimonium
meum: quia ſcio unde veni, & quò vado: vos
autem neſcitis unde venio, aut quò vado.
15 Vos ſecundùm carnem judicatis: ego non
judico quemquam:
16 Et ſi judico ego, judicium meum verum eſt,
quia ſolus non ſum: ſed ego, & qui miſit me, Pater.
17 Et in lege veſtra ſcriptum eſt, * quia duo- * Deut. 17.b.6.
rum hominum teſtimonium verum eſt. 19.d.15.
18 Ego ſum, qui teſtimonium perhibeo de me Mat.18.
ipſo: & teſtimonium perhibet de me, qui miſit, c.16.
me Pater. 2.Cor. 13.a.1.
19 Dicebant ergo ei: Ubi eſt Pater tuus? Reſpon- Heb.10.
dit Jeſus: Neque me ſcitis, neque Patrem meum: c.28.
ſi me ſciretis, forſitan & Patrem meum ſciretis.
20 Hæc verba locutus eſt Jeſus in gazophylacio, C
docens in templo: & nemo apprehendit eum, quia
necdum venerat hora ejus.
21 Dixit ergo iterùm eis Jeſus: Ego vado, &
quæretis me, & in peccato veſtro moriemini.
Quò ego vado, vos non poteſtis venire.
22 Dicebant ergo Judæi: Nunquid interficiet
ſemetipſum, quia dixit: Quò ego vado, vos non
poteſtis venire?
23 Et dicebat eis: Vos de deorſum eſtis, ego de
ſupernis ſum. Vos de mundo hoc eſtis, ego non
ſum de hoc mundo.
24 Dixi ergo vobis, quia moriemini in pec-
catis veſtris: ſi enim non credideritis quia ego
ſum, moriemini in peccato veſtro.
25 Dicebant ergo ei: Tu quis es? Dixit eis Je-
ſus: Principium, qui & loquor vobis.
26 Multa habeo de vobis loqui, & judicare,
ſed qui me miſit, * verax eſt: & ego quæ audivi * Rom. 3.a.4.
ab eo, hæc loquor in mundo.
27 Et non cognoverunt quia Patrem ejus dice-
bat Deum.
28 Dixit ergo eis Jeſus: Cùm exaltaveritis Fi-
lium hominis, tunc cognoſcetis quia ego ſum, &
à meipſo facio nihil, ſed ſicut docuit me Pater,
hæc loquor:

Digitized by Google

D 29 Et qui me miſit, mecum eſt, & non reliquit me ſolum: quia ego, quæ placita ſunt ei, facio ſemper.

30 Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum.

31 Dicebat ergo Jeſus ad eos, qui crediderunt ei, Judæos: Si vos manſeritis in ſermone meo, verè diſcipuli mei eritis:

32 Et cognoſcetis veritatem, & veritas liberabit vos.

33 Reſponderunt ei: Semen Abrahæ ſumus, & nemini ſervivimus umquam: quomodo tu dicis: Liberi eritis?

*Rom. 6. c. 15. 16. 2. Pet. 2. d. 19. 34 Reſpondit eis Ieſus: Amen, amen dico vobis: * quia omnis qui facit peccatum, ſervus eſt peccati.

35 Servus autem non manet in domo in æternum: filius autem manet in æternum.

36 Si ergo vos filius liberaverit, verè liberi eritis.

E 37 Scio quia filij Abrahæ eſtis: ſed quæritis me interficere, quia ſermo meus non capit in vobis.

38 Ego quod vidi apud Patrem meum, loquor: & vos quæ vidiſtis apud patrem veſtrum, facitis.

39 Reſponderunt, & dixerunt ei: Pater noſter Abraham eſt. Dicit eis Jeſus: Si filij Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite.

40 Nunc autem quæritis me interficere, hominem, qui veritatem vobis locutus ſum, quam audivi à Deo: hoc Abraham non fecit.

41 Vos facitis opera patris veſtri. Dixerunt itaque ei: Nos ex fornicatione non ſumus nati: unum patrem habemus Deum.

42 Dixit ergo eis Jeſus: Si Deus pater veſter eſſet, diligeretis utique me. ego enim ex Deo proceſſi, & veni: neque enim à me ipſo veni, ſed ille me miſit.

43 Quare loquelam meam non cognoſcitis? Quia non poteſtis audire ſermonem meum.

*1. Joan. 3. b. 8. 44 * Vos ex patre diabolo eſtis: & deſideria patris veſtri vultis facere. ille homicida erat ab initio, & in veritate non ſtetit: quia non eſt veritas
F in eo, cùm loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax eſt, & pater ejus.

45 Ego autem ſi veritatẽ dico, non creditis mihi.

46 Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?

*1. Joan. 4. b. 6. 47 * Qui ex Deo eſt, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.

48 Reſponderunt ergo Judæi, & dixerunt ei: Nónne benè dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes?

49 Reſpondit Jeſus: Ego dæmonium non habeo: ſed honorifico Patrẽ meũ, & vos inhonoraſtis me.

50 Ego autem non quæro glóriam meam: eſt qui quærat, & judicet.

51 Amen, amen dico vobis: ſi quis ſermonem meum ſervaverit, mortem non videbit in æternũ.

G 52 Dixerunt ergo Judæi: Nunc cognovimus quia dæmonium habes. Abraham mortuus eſt, & Prophetæ: & tu dicis: Si quis ſermonem meum ſervaverit, non guſtabit mortem in æternum.

53 Numquid tu major es patre noſtro Abraham, qui mortuus eſt? & Prophetæ mortui ſunt. Quem te ipſum facis?

54 Reſpondit Jeſus: Si ego glorifico me ipſum, gloria mea nihil eſt: eſt Pater meus, qui glorificat me, quem vos dicitis quia Deus veſter eſt,

55 Et non cognoviſtis eum: ego autem novi eum: Et ſi dixero quia non ſcio eum, ero ſimilis vobis, mendax. Sed ſcio eum, & ſermonem ejus ſervo.

56 Abraham pater veſter exultavit ut videret diem meum: vidit, & gaviſus eſt.

57 Dixerunt ergo Judæi ad eum: Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidiſti?

58 Dixit eis Jeſus. Amen, amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego ſum.

59 Tulerunt ergo lapides, ut jacerent in eum: Jeſus autem abſcondit ſe, & exivit de templo.

CAPUT IX.

Cæcum à nativitate ſabbato illuminat; cujus miraculi gloriam Phariſæi multis technis laborant Chriſto detrahere; & quia is qui cæcus fuerat Chriſtum tuetur, extra ſynagogam ejicitur; ſed à Chriſto edoctus credit, & adorat ipſum, qui in judicium ſe in mundum veniſſe ait.

1 ET præteriens Jeſus vidit hominem cæcum à nativitate: A

2 Et interrogaverunt eum diſcipuli ejus: Rabbi, quis peccavit, hic, aut parentes ejus, ut cæcus naſceretur?

3 Reſpondit Jeſus: Neque hic peccavit, neque parentes ejus: ſed ut manifeſtentur opera Dei in illo.

4 Me oportet operari opera ejus, qui miſit me, donec dies eſt: venit nox, quando nemo poteſt operari.

5 Quamdiu ſum in mundo, lux ſum mundi.

6 Hæc cùm dixiſſet, expuit in terram, & fecit lutum ex ſputo, & linivit lutum ſuper oculos ejus,

7 Et dixit ei: Vade, lava in natatoria Siloë B
(quod interpretatur Miſſus.) Abiit ergo, & lavit, & venit videns.

8 Itaque vicini, & qui viderant eum priùs quia mendicus erat, dicebant: Nónne hic eſt, qui ſedebat, & mendicabat? Alij dicebant: Quia hic eſt.

9 Alij autem: Nequaquam, ſed ſimilis eſt ei. Ille verò dicebat: Quia ego ſum.

10 Dicebant ergo ei: Quomodo aperti ſunt tibi oculi?

11 Reſpondit: Ille homo, qui dicitur Jeſus, lutum fecit: & unxit oculos meos, & dixit mihi: Vade ad natatoria Siloë, & lava. Et abij, lavi, & video.

12 Et dixerunt ei: Ubi eſt ille? Ait: Neſcio.

13 Adducunt eum ad Phariſæos, qui cæcus fuerat.

14 Erat autem ſabbatum, quando lutum fecit C
Jeſus, & aperuit oculos ejus.

15 Iterùm ergo interrogabant eum Phariſæi quomodo vidiſſet. Ille autem dixit eis: Lutum mihi poſuit ſuper oculos, & lavi, & video.

16 Dicebant ergo ex Phariſæis quidam: Non eſt hic homo à Deo, qui ſabbatum non cuſtodit. Alij autem dicebant: Quomodo poteſt homo peccator hæc ſigna facere? Et ſchiſma erat inter eos.

17 Dicunt ergo cæco iterùm: Tu quid dicis de illo, qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit: quia propheta eſt.

18 Non crediderunt ergo Judæi de illo, quia cæcus fuiſſet, & vidiſſet, donec vocaverunt parentes ejus qui viderat:

19 Et interrogaverunt eos, dicentes: Hic eſt D
filius veſter, quem vos dicitis quia cæcus natus eſt? Quomodo ergo nunc videt?

20 Reſponderunt eis parentes ejus, & dixerunt: Scimus quia hic eſt filius noſter, & quia cæcus natus eſt:

21 Quomodo

21 Quomodo autem nunc videat, neſcimus: aut
quis ejus aperuit oculos, nos neſcimus: ipſum in-
terrogate: ætatem habet, ipſe de ſe loquatur.
E 22 Hæc dixerunt parentes ejus, quoniam ti-
mebant Judæos: jam enim conſpiraverant Judæi,
ut ſi quis eum confiteretur eſſe Chriſtum, extra
ſynagogam fieret.
23 Propterea parentes ejus dixerunt: Quia
ætatem habet, ipſum interrogate.
24 Vocaverunt ergo rurſum hominem, qui fue-
rat cæcus, & dixerunt ei: Da gloriam Deo. nos
ſcimus quia hic homo peccator eſt.
25 Dixit ergo eis ille: Si peccator eſt, neſcio:
unum ſcio, quia cæcus cùm eſſem, modò video.
26 Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi? quo-
modo aperuit tibi oculos?
27 Reſpondit eis: Dixi vobis jam, & audiſtis:
quid iterùm vultis audire? numquid & vos vultis
diſcipuli ejus fieri?
F 28 Maledixerunt ergo ei, & dixerunt: Tu diſci-
pulus illius ſis: nos autem Moyſi diſcipuli ſumus.
29 Nos ſcimus quia Moyſi locutus eſt Deus:
hunc autem neſcimus unde ſit.
30 Reſpondit ille homo, & dixit eis: In hoc
enim mirabile eſt, quia vos neſcitis unde ſit, &
aperuit meos oculos:
31 Scimus autem quia peccatores Deus non
audit: ſed ſi quis Dei cultor eſt, & voluntatem
ejus facit, hunc exaudit.
32 A ſæculo non eſt auditum, quia quis aperuit
oculos cæci nati.
33 Niſi eſſet hic à Deo, non poterat facere
quidquam.
34 Reſponderunt, & dixerunt ei: In peccatis na-
tus es totus, & tu doces nos? Et ejecerũt eum foras.
G 35 Audivit Jeſus quia ejecerunt eum foras: &
cùm inveniſſet eum, dixit ei: Tu credis in Filium
Dei?
36 Reſpondit ille, & dixit: Quis eſt, Domine,
ut credam in eum?
37 Et dixit ei Jeſus: Et vidiſti eum, & qui lo-
quitur tecum, ipſe eſt.
38 At ille ait: Credo Domine. Et procidens
adoravit eum.
39 Et dixit Jeſus: In judicium ego in hunc
mundum veni: ut qui non vident videant, & qui
vident cæci fiant.
40 Et audierunt quidam ex Phariſæis, qui cum
ipſo erant, & dixerunt ei: Numquid & nos cæci
ſumus?
41 Dixit eis Jeſus: Si cæci eſſetis, non habere-
tis peccatum, nunc verò dicitis: Quia videmus,
Peccatum veſtrum manet.

CAPUT X.

Chriſtus verum deſcribens paſtorem & mercenarium, dicit ſe oſtium ovium & bonum paſtorem; qui & alias habeat oves ad idem ovile adducendas: animam ſuam ponit, ut iterùm ſumat eam: Judæi lapidare ipſum volunt, quia ſe ad opera ſua referens, dicebat unum eſſe cum Patre, & Filium Dei; quod tamen oſtendit non eſſe blaſphemiam.

A 1 AMen, amen dico vobis: qui non intrat per
oſtium in ovile ovium, ſed aſcendit aliun-
de, ille fur eſt, & latro.
2 Qui autem intrat per oſtium, paſtor eſt ovium.
3 Huic oſtiarius aperit, & oves vocẽ ejus audiũt,
& proprias oves vocat nominatim, & educit eas.
4 Et cùm proprias oves emiſerit, ante eas vadit:
& oves illum ſequuntur, quia ſciunt vocem ejus.
5 Alienum autem non ſequuntur, ſed fugiunt
ab eo: quia non noverunt vocem alienorum.
6 Hoc proverbium dixit eis Jeſus. Illi autem B
non cognoverunt quid loqueretur eis.
7 Dixit ergo eis iterùm Jeſus: Amen, amen
dico vobis; quia ego ſum oſtium ovium.
8 Omnes quotquot venerunt, fures ſunt, &
latrones, & non audierunt eos oves.
9 Ego ſũ oſtiũ. Per me ſi quis introierit, ſalvabitur:
& ingredietur, & egredietur, & paſcua inveniet.
10 Fur non venit niſi ut furetur, & mactet, &
perdat. Ego veni ut vitam habeant, & abundan-
tiùs habeant.
11 Ego ſum paſtor bonus. * Bonus paſtor ani- * Iſa. 40. c. 11.
ſuam dat pro ovibus ſuis. Ezec. 34.
12 Mercenarius autem, & qui non eſt paſtor, cu- f. 23. 37.
jus non ſunt oves propriæ, videt lupum venien- g. 24.
tem, & dimittit oves, & fugit: & lupus rapit, &
diſpergit oves.
13 Mercenarius autem fugit, quia mercenarius C
eſt, & non pertinet ad eum de ovibus.
14 Ego ſum paſtor bonus: & cognoſco meas,
& cognoſcunt me meæ.
15 * Sicut novit me Pater, & ego agnoſco Pa- * Matth. 11. d. 27.
trem: & animam meam pono pro ovibus meis. Luc. 10.
16 Et alias oves habeo, quæ non ſunt ex hoc d. 22.
ovili: & illas oportet me adducere, & vocem D
meam audient, & fiet unum ovile, & unus paſtor.
17 Propterea me diligit Pater: * quia ego pono * Iſa. 53. c. 7.
animam meam, ut iterùm ſumam eam.
18 Nemo tollit eam à me: ſed ego pono eam à
meipſo, & poteſtatem habeo ponendi eam: & po-
teſtatem habeo iterum ſumendi eam: Hoc man-
datum accepi à Patre meo.
19 Diſſenſio iterùm facta eſt inter Judæos pro-
pter ſermones hos.
20 Dicebant autem multi ex ipſis: Dæmonium
habet, & inſanit: quid eum auditis?
21 Alij dicebant: Hæc verba non ſunt dæmo-
nium habentis: numquid dæmonium poteſt cæ-
corum oculos aperire?
22 * Facta ſunt autem Encænia in Jeroſolymis: * 1. Mach. 4. g. 56. 59.
& hiems erat.
23 Et ambulabat Jeſus in templo, in porticu
Salomonis. E
24 Circumdederunt ergo eum Judæi, & dice-
bant ei: Quouſque animam noſtram tollis? ſi tu
es Chriſtus, dic nobis palàm.
25 Reſpondit eis Jeſus: Loquor vobis, & non
creditis. opera, quæ ego facio in nomine Patris
mei, hæc teſtimonium perhibent de me:
26 Sed vos non creditis, quia non eſtis ex ovi-
bus meis.
27 Oves meæ vocem meam audiunt: & ego
cognoſco eas, & ſequuntur me:
28 Et ego vitam æternam do eis: & non peri-
bunt in æternum, & non rapiet eas quiſquam de
manu mea.
29 Pater meus quod dedit mihi, majus omnibus F
eſt: & nemo poteſt rapere de manu Patris mei.
30 Ego & Pater unum ſumus.
31 Suſtulerunt ergo lapides Judæi, ut lapidarẽt eũ.
32 Reſpondit eis Jeſus: Multa bona opera
oſtendi

Digitized by Google

oſtendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis ?

33 Reſponderunt ei Judæi : De bono opere non lapidamus te, ſed de blaſphemia : & quia tu homo cùm ſis, facis teipſum Deum.

34 Reſpondit eis Jeſus : Nónne ſcriptum eſt in lege veſtra : * quia Ego dixi, dij eſtis ? *Pſ. 81. b. 6.

35 Si illos dixit deos, ad quos ſermo Dei factus eſt, & non poteſt ſolvi Scriptura :

G 36 Quem Pater ſanctificavit, & miſit in mundum, vos dicitis : Quia blaſphemas : quia dixi, Filius Dei ſum ?

37 Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi.

38 Si autem facio: & ſi mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoſcatis, & credatis quia Pater in me eſt, & ego in Patre.

39 Quærebant ergo eum apprehendere : & exivit de manibus eorum.

40 Et abiit iterùm trans Jordanem, in eum locū, ubi erat Joannes baptizans primùm: & mãſit illic.

41 Et multi venerunt ad eum, & dicebant: Quia Joannes quidem ſignum fecit nullum.

42 Omnia autem quæcúmque dixit Joannes de hoc, vera erant. Et multi crediderunt in eum.

CAPUT XI.

Jeſus Lazarum quattuor diebus mortuum reſuſcitat, præfatus multa cum diſcipulis & cum Martha : quapropter dum propter hoc miraculum multi in Chriſtum crederent, Pontifices & Phariſæi inito conſilio ſtatuerunt eum occidere, Caipha pontifice prophetante oportere Jeſum mori, ne totus populus periret : Jeſus autem ſecedit in civitatem Ephrem.

A 1 ERat autem quidam languens Lazarus à Bethania, de caſtello Mariæ, & Marthæ ſororis ejus.

2 (Maria autem erat, * quæ unxit Dominum unguento, & extersit pedes ejus capillis ſuis: cujus frater Lazarus infirmabatur.) *Matth. 26. a. 7. Luc. 7. f. 37. Inf. 12. a. 3.

3 Miſerunt ergo ſorores ejus ad eum dicentes: Domine, ecce quem amas infirmatur.

4 Audiens autem Jeſus dixit eis : Infirmitas hæc non eſt ad mortem, ſed pro gloria Dei, ut glorificetur Filius Dei per eam.

5 Diligebat autem Jeſus Martham, & ſororem ejus Mariam, & Lazarum.

6 Ut ergo audivit quia infirmabatur, tunc quidem manſit in eodem loco duobus diebus.

7 Deinde poſt hæc dixit diſcipulis ſuis: Eamus in Judæam iterùm.

8 Dicunt ei diſcipuli : Rabbi, nunc quærebant te Judæi lapidare, & iterùm vadis illuc ?

B 9 Reſpondit Jeſus : Nónne duodecim ſunt horæ diei : Si quis ambulaverit in die, non offendit, quia lucem hujus mundi videt :

10 Si autem ambulaverit in nocte, offendit, quia lux non eſt in eo.

11 Hæc ait, & poſt hæc dixit eis: Lazarus amicus noſter dormit : ſed vado ut à ſomno excitem eum.

12 Dixerunt ergo diſcipuli ejus : Domine, ſi dormit, ſalvus erit.

13 Dixerat autem Jeſus de morte ejus: illi autem putaverunt quia de dormitione ſomni diceret.

14 Tunc ergo Jeſus dixit eis manifeſtè: Lazarus mortuus eſt :

15 Et gaudeo propter vos, ut credatis, quoniam non eram ibi. ſed eamus ad eum.

16 Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didymus, ad condiſcipulos: Eamus & nos, ut moriamur cum eo.

17 Venit itaque Jeſus : & invenit eum quattuor dies jam in monumento habentem. C

18 (Erat autem Bethania juxta Jeroſolymam quaſi ſtadiis quindecim.)

19 Multi autem ex Judæis venerant ad Martham & Mariam, ut conſolarentur eas de fratre ſuo.

20 Martha ergo ut audivit quia Jeſus venit, occurrit illi : Maria autem domi ſedebat.

21 Dixit ergo Martha ad Jeſum : Domine, ſi fuiſſes hìc, frater meus non fuiſſet mortuus :

22 Sed & nunc ſcio, quia quæcumque popoſceris à Deo, dabit tibi Deus.

23 Dicit illi Jeſus : Reſurget frater tuus.

24 Dicit ei Martha : Scio quia reſurget * in reſurrectione in noviſſimo die.

25 Dixit ei Jeſus : Ego ſum reſurrectio, & vita: * qui credit in me, etiamſi mortuus fuerit, vivet. *Luc. 14. c. 14. Sup. 5. e. 29.

26 Et omnis, qui vivit, & credit in me, non morietur in æternum. Credis hoc ?

27 Ait illi : Utique Domine, ego credidi, quia tu es Chriſtus filius Dei vivi, qui in hunc mundum veniſti. *Sup. 6. e. 40. D

28 Et cùm hæc dixiſſet, abiit, & vocavit Mariam ſororem ſuam ſilentio, dicens : Magiſter adeſt, & vocat te.

29 Illa ut audivit, ſurgit citò, & venit ad eum:

30 Nondum enim venerat Jeſus in caſtellum: ſed erat adhuc in illo loco, ubi occurrerat ei Martha.

31 Judæi ergo, qui erant cum ea in domo, & conſolabantur eam, cùm vidiſſent Mariam quia citò ſurrexit & exiit, ſecuti ſunt eam dicentes: Quia vadit ad monumentum, ut ploret ibi.

32 Maria ergo, cùm veniſſet ubi erat Jeſus, videns eum, cecidit ad pedes ejus, & dicit ei : Domine, ſi fuiſſes hìc, non eſſet mortuus frater meus.

33 Jeſus ergo, ut vidit eam plorantem, & Judæos qui venerant cum ea, plorantes, infremuit ſpiritu, & turbavit ſeipſum, E

34 Et dixit : Ubi poſuiſtis eum ? Dicunt ei : Domine, veni, & vide.

35 Et lacrymatus eſt Jeſus.

36 Dixerunt ergo Judæi : Ecce quomodo amabat eum.

37 Quidam autem ex ipſis dixerunt : * Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere ut hic non moreretur ? *Sup. 9. a. 6.

38 Jeſus ergo rurſum fremens in ſemetipſo, venit ad monumentum. erat autem ſpelunca : & lapis ſuperpoſitus erat ei.

39 Ait Jeſus : Tollite lapidem. Dicit ei Martha, ſoror ejus qui mortuus fuerat: Domine, jam fœtet, quatriduanus eſt enim.

40 Dicit ei Jeſus : Nónne dixi tibi, quoniam ſi credideris, videbis gloriam Dei.

41 Tulerunt ergo lapidem : Jeſus autem elevatis ſurſum oculis, dixit : Pater gratias ago tibi quoniam audiſti me. F

42 Ego autem ſciebam quia ſemper me audis, ſed propter populum, qui circumſtat, dixi : ut credant quia tu me miſiſti.

43 Hæc cùm dixiſſet, voce magna clamavit : Lazare veni foras.

44 Et

Digitized by Google

44 Et ſtatim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus pedes & manus inſtitis,& facies illius ſudario erat ligata. Dixit eis Jeſus: Solvite eum,& ſinite abire.

45 Multi ergo ex Judæis, qui venerant ad Mariam & Martham,& viderant quæ fecit Jeſus,crediderunt in eum.

46 Quidam autem ex ipſis abierunt ad Phariſæos, & dixerunt eis quæ fecit Jeſus.

47 Collegerunt ergo Pontifices & Phariſæi concilium, & dicebant: Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit?

48 Si dimittimus eum, ſic omnes credent in eum: & venient Romani, & tollent noſtrum locum, & gentem.

*Inf.18. c.14. 49 * Unus autem ex ipſis Caiphas nomine,cùm eſſet Pontifex anni illius, dixit eis? Vos neſcitis quidquam,

50 Nec cogitatis quia expedit vobis ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat.

G 51 Hoc autem à ſemetipſo non dixit: ſed cùm eſſet Pontifex anni illius, prophetavit, quòd Jeſus moriturus erat pro gente,

52 Et non tantùm pro gente, ſed ut filios Dei, qui erant diſperſi, congregaret in unum.

53 Ab illo ergo die cogitaverunt ut interficerent eum.

54 Jeſus ergo jam non in palàm ambulabat apud Judæos, ſed abiit in regionem juxta deſertum, in civitatem quæ dicitur Ephrem, & ibi morabatur cum diſcipulis ſuis.

55 Proximum autem erat Paſcha Judæorum: & aſcenderunt multi Jeroſolymam de regione ante Paſcha, ut ſanctificarent ſeipſos.

56 Quærebant ergo Jeſum: & colloquebantur ad invicem,in templo ſtantes: Quid putatis, quia non venit ad diem feſtum? Dederant autem Pontifices & Phariſæi mandatum, ut ſi quis cognoverit ubi ſit, indicet, ut apprehendant eum.

CAPUT XII.

Apud Martham & Lazarum receptus, unguento à Maria ungitur, murmurante Juda fure: cogitarunt autem principes ſacerdotum etiam Lazarum occidere: Jeſus aſello vectus cum honore Jeruſalem ingreditur; & gentilibus eum videre cupientibus, dicit horam ſuæ clarificationis inſtare, ſed granum frumenti priùs mortificandum: vox Patris auditur de clarificando nomine ſuo: princeps hujus mundi foras ejiciendus: de excæcatione Judæorum prophetata ab Iſaia: in Chriſto honoratur aut ſpernitur Pater.

A Mat.26. a.6. Mar. 14. a.3. 1 JEſus ergo ante ſex dies Paſchæ venit Bethaniam,ubi Lazarus fuerat mortuus, quem ſuſcitavit Jeſus.

2 Fecerunt autem ei cœnam ibi: & Martha miniſtrabat, Lazarus verò unus erat ex diſcumbentibus cum eo.

3 Maria ergo accepit libram unguenti nardi piſtici,pretioſi,& unxit pedes Jeſu,& extersit pedes ejus capillis ſuis: & domus impleta eſt ex odore unguenti.

4 Dixit ergo unus ex diſcipulis ejus, Judas Iſcariotes, qui erat eum traditurus:

5 Quare hoc unguentum non veniit trecentis denariis, & datum eſt egenis.

6 Dixit autem hoc,non quia de egenis pertinebat ad eum, ſed quia fur erat,& loculos habens,ea quæ mittebantur, portabat.

7 Dixit ergo Jeſus: Sinite illam, ut in diem ſepulturæ meæ ſervet illud. B

8 Pauperes enim ſemper habetis vobiſcum: me autem non ſemper habetis.

9 Cognovit ergo turba multa ex Judæis quia illic eſt: & venerunt,non propter Jeſum tantùm, ſed ut Lazarum viderent, quem ſuſcitavit à mortuis.

10 Cogitaverunt autem principes ſacerdotum, ut & Lazarum interficerent:

11 Quia multi propter illum abibant ex Judæis, & credebant in Jeſum.

12 In craſtinum autem turba multa, quæ venerat ad diem feſtum, cùm audiſſent quia venit Jeſus Jeroſolymam:

13 Acceperunt ramos palmarum, & proceſſerunt obviàm ei, & clamabant: Hoſanna, benedictus, qui venit in nomine Domini, Rex Iſraël.

14 * Et invenit Jeſus aſellum, & ſedit ſuper eum, ſicut ſcriptum eſt: *Zac.9. c.9. Mat 21. a.7.

15 Noli timere filia Sion: ecce rex tuus venit ſedens ſuper pullum aſinæ. Mar. 11. a.7.

16 Hæc non cognoverunt diſcipuli ejus primùm: ſed quando glorificatus eſt Jeſus, tunc recordati ſunt quia hæc erant ſcripta de eo, & hæc fecerunt ei. Luc.19. f.35. C

17 Teſtimonium ergo perhibebat turba, quæ erat cum eo; quando Lazarum vocavit de monumento, & ſuſcitavit eum à mortuis.

18 Propterea & obviàm venit ei turba: quia audierunt eum feciſſe hoc ſignum.

19 Phariſæi ergo dixerunt ad ſemetipſos: Videtis quia nihil proficimus? ecce mundus totus poſt eum abiit.

20 Erant autem quidam Gentiles, ex his qui aſcenderant ut adorarent in die feſto.

21 Hi ergo acceſſerunt ad Philippum, qui erat à Bethſaida Galilææ, & rogabant eum, dicentes: Domine, volumus Jeſum videre.

22 Venit Philippus,& dicit Andreæ: Andræas rurſùm & Philippus dixerunt Jeſu.

23 Jeſus autem reſpondit eis, dicens: Venit hora ut clarificetur Filius hominis.

24 Amen, amen dico, vobis, niſi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit; D

25 Ipſum ſolum manet. ſi autem mortuum fuerit, multum fructum affert. * Qui amat animam ſuam, perdet eam: & qui odit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam. * Matt. 10.d.39. 16.d.25. Mar.8. d.35.

26 Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur: & ubi ſum ego, illic & miniſter meus erit. Si quis mihi miniſtraverit, honorificabit eum Pater meus. Luc.9. c.24. 17. g.33.

27 Nunc anima mea turbata eſt. Et quid dicam? Pater, ſalvifica me ex hac hora. Sed propterea veni in horam hanc.

28 Pater, clarifica nomen tuum. Venit ergo vox de cælo: Et clarificavi, & iterùm clarificabo.

29 Turba ergo quæ ſtabat, & audierat,dicebat tonitruum eſſe factum. Alij dicebant: Angelus ei locutus eſt.

30 Reſpondit Jeſus,& dixit: Non propter me hæc vox venit, ſed propter vos.

31 Nunc judicium eſt mundi: nunc princeps hujus mundi ejicietur foras.

Digitized by Google

E
32 Et ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia
traham ad meipſum.
33 (Hoc autem dicebat, ſignificans qua morte
eſſet moriturus.)
*Pſ.109. b.4.116. a.2. Iſa. 40. b. 8. Ezec. 37. g. 25.
34 Reſpondit ei turba: Nos audivimus * ex le-
ge, quia Chriſtus manet in æternum: & quomo-
do tu dicis, Oportet exaltari Filium hominis?
Quis eſt iſte Filius hominis?
35 Dixit ergo eis Ieſus: Adhuc modicum, lu-
men in vobis eſt. Ambulate dum lucem habetis,
ut non vos tenebræ comprehendant: & qui am-
bulat in tenebris, neſcit quò vadat.
36 Dum lucem habetis, credite in lucem, ut filij
lucis ſitis. Hæc locutus eſt Jeſus, & abiit, & ab-
ſcondit ſe ab eis.
37 Cùm autem tanta ſigna feciſſet coram eis,
non credebant in eum.
38 Ut ſermo Iſaiæ prophetæ impleretur, quem
*Iſa.53. a.1. Rom.10. c.16.
dixit: * Domine, quis credidit auditui noſtro? &
brachium Domini cui revelatum eſt?
39 Propterea non poterant credere, quia ite-
F
rùm dixit Iſaias:
*Iſa.6. c.9. Mat.13. b.14 Mar. 4. b. 12. Luc.8. b.10. Act.28. f. 26. Rom.11. b.8.
40 * Excæcavit oculos eorum & induravit cor
eorum: ut non videant oculis, & non intelligant
corde: & convertantur, & ſanem eos.
41 Hæc dixit Iſaias, quando vidit gloriam ejus,
& locutus eſt de eo.
42 Verumtamen & ex principibus multi credi-
derunt in eum: ſed propter Phariſæos non con-
fitebantur, ut è ſynagoga non ejicerentur.
43 Dilexerunt enim gloriam hominum magis,
quàm gloriam Dei.
44 Jeſus autem clamavit, & dixit: Qui credit
in me, non credit in me, ſed in eum, qui miſit me.
45 Et qui videt me, videt eum, qui miſit me.
G
46 Ego lux in mundum veni: ut omnis qui
credit in me, in tenebris non maneat.
47 Et ſi quis audierit verba mea, & non cuſto-
dierit: ego non judico eum, non enim veni ut ju-
dicem mundum, ſed ut ſalvificem mundum.
48 Qui ſpernit me, & non accipit verba mea:
*Mar. 16.d.16.
habet qui judicet eum. * ſermo, quem locutus
ſum, ille judicabit eum in noviſſimo die.
49 Quia ego ex me ipſo non ſum locutus, ſed
qui miſit me Pater, ipſe mihi mandatum dedit
quid dicam, & quid loquar.
50 Et ſcio quia mandatum ejus vita æterna eſt.
Quæ ergo ego loquor, ſicut dixit mihi Pater, ſic
loquor.

Caput XIII.

*Jeſus à cœna linteo præcinctus, lavat pedes diſcipulorum, re-
nuente primùm Petro, exhortans ut idem invicem faciant: pro-
ditorem ſuum Joanni indicat, quo poſt buccellam egreſſo, di-
cit ſe clarificatum: de novo mandato dilectionis: Petro tri-
nam prædicit ſui abnegationem.*

A
*Matth. 26. a.2. Mar. 14. a.1. Luc.22. a.1.
1 ANte diem feſtum Paſchæ, ſciens Jeſus quia
venit hora ejus ut tranſeat ex hoc mundo
ad Patrem: cùm dilexiſſet ſuos, qui erant in mun-
do, in finem dilexit eos.
2 Et cœna facta, cùm diabolus jam miſiſſet in
cor, ut traderet eum Judas Simonis Iſcariotæ.
3 Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus,
& quia à Deo exivit, & ad Deum vadit:
4 Surgit à cœna, & ponit veſtimenta ſua: &
cùm accepiſſet linteum, præcinxit ſe.
5 Deinde mittit aquam in pelvim, & cœpit
lavare pedes diſcipulorum, & extergere linteo,
quo erat præcinctus.
6 Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit ei
Petrus: Domine, tu mihi lavas pedes?
7 Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Quod ego facio,
tu neſcis modò, ſcies autem poſteà.
8 Dicit ei Petrus: Non lavabis mihi pedes in
æternum. Reſpondit ei Jeſus: Si non lavero te,
non habebis partem mecum.
9 Dicit ei Simon Petrus: Domine, non tantùm
pedes meos, ſed & manus, & caput.
10 Dicit ei Jeſus: Qui lotus eſt, non indiget
niſi ut pedes lavet, ſed eſt mundus totus. Et vos
mundi eſtis, ſed non omnes.
11 Sciebat enim quiſnam eſſet qui traderet eum:
propterea dixit: Non eſtis mundi omnes.
12 Poſtquam ergo lavit pedes eorum, & accepit
veſtimenta ſua: cùm recubuiſſet iterùm, dixit eis:
Scitis quid fecerim vobis?
13 Vos vocatis me Magiſter, & Domine: & be-
nè dicitis: ſum etenim.
14 Si ergo ego lavi pedes veſtros, Dominus, &
Magiſter: & vos debetis alter alterius lavare Pe-
des.
15 Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmo-
dum ego feci vobis, ita & vos faciatis.
16 * Amen, amen dico vobis: Non eſt ſervus *Matt. 10.c.24. Luc. 6. f. 40. Inf. 15. c. 20.
major domino ſuo: neque Apoſtolus major eſt eo,
qui miſit illum.
17 Si hæc ſcitis, beati eritis ſi feceritis ea.
18 Non de omnibus vobis dico: ego ſcio quos
elegerim: ſed ut adimpleatur Scriptura: * Qui *Pſ.40. b. 10.
manducat mecum panem, levabit contra me cal-
caneum ſuum.
19 Amodò dico vobis, priuſquam fiat: ut cùm
factum fuerit, credatis quia ego ſum. C
20 * Amen, amen dico vobis: Qui accipit ſi *Matt. 10.d.40. Luc.10. c. 16.
quem miſero, me accipit: qui autem me accipit,
accipit eum qui me miſit.
21 Cùm hæc dixiſſet Jeſus, turbatus eſt ſpiritu:
& proteſtatus eſt, & dixit: * Amen, amen dico *Matt. 26.b.21. Mar. 14. b. 18. Luc.22. c.21.
vobis; Quia unus ex vobis tradet me.
22 Aſpiciebant ergo ad invicem diſcipuli, hæ-
ſitantes de quo diceret.
23 Erat ergo recumbens unus ex diſcipulis ejus
in ſinu Jeſus, quem diligebat Jeſus.
24 Innuit ergo huic Simon Petrus: & dixit
ei: Quis eſt, de quo dicit?
25 Itaque cùm recubuiſſet ille ſupra pectus
Jeſu, dicit ei: Domine quis eſt?
26 Reſpondit Jeſus: Ille eſt, cui ego intinctum
panem porrexero. Et cùm intinxiſſet panem, de-
dit Judæ Simonis Iſcariotæ.
27 Et poſt buccellam, introivit in eum ſatanas.
Et dixit ei Jeſus: Quod facis, fac citiùs.
28 Hoc autem nemo ſcivit diſcumbentium ad D
quid dixerit ei.
29 Quidam enim putabant, quia loculos habebat
Judas, quòd dixiſſet ei Jeſus: Eme ea, quæ opus ſunt
nobis ad diem feſtum: aut egenis ut aliquid daret.
30 Cùm ergo accepiſſet ille buccellam, exivit
continuò. Erat autem nox.

31 Cùm

31 Cùm ergo exiſſet, dixit Jeſus: Nunc clarifica-
tus eſt filius hominis: & Deus clarificatus eſt in eo.
32 Si Deus clarificatus eſt in eo, & Deus clari-
ficabit eum in ſemetipſo: & continuò clarifica-
bit eum.
33 Filioli, adhuc modicum vobiſcum ſum.
* Sup. 7. c. 34. *Quæretis me: & ſicut dixi Judæis: Quò ego va-
do, vos non poteſtis venire: & vobis dico modò.
* Lev. 19. d. 18. Matth. 22. d. 39. Inf. 15. b. 12. 34 *Mandatum novum do vobis: Ut diligatis in-
vicem, ſicut dilexi vos, ut & vos diligatis invicem.
35 In hoc cognoſcent omnes quia diſcipuli
mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem.
36. Dicit ei Simon Petrus: Domine, quò vadis?
Reſpondit Jeſus: Quò ego vado, non potes me
modò ſequi: ſequeris autem poſteà.
37. Dicit ei Petrus: Quare non poſſum te ſe-
* Matth. 26. c. 35. Mar. 14. c. 29. Luc. 22. d. 33. qui modò? * animam meam pro te ponam.
38 Reſpondit ei Jeſus: Animam tuam pro me
pones? Amen, amen dico tibi: Non cantabit gal-
lus, donec ter me neges.

CAPUT XIV.

Conſolando diſcipulos ait multas in domo Patris eſſe manſiones, ſeque rurſum illos aſſumpturum: Thomæ dicit, ſe eſſe viã, veritatem, & vitam; Philippo autem, Patrem in ſe videri; illoſque accepturos quidquid ſuo nomine petierint, & ſe alium Paraclitum à Patre eis miſſurum: docet quis ipſum diligere dicendus ſit, & qualem pacem relinquat diſcipulis, qui de ipſius diſceſſu meritò gaudere deberent.

A 1 NOn turbetur cor veſtrum. Creditis in
Deum, & in me credite.
2 In domo Patris mei manſiones multæ ſunt. ſi
quò minùs dixiſſem vobis: Quia vado parare
vobis locum.
3 Et ſi abiero, & præparavero vobis locum: ite-
rùm venio, & accipiam vos ad me ipſum, ut ubi
ſum ego, & vos ſitis.
4 Et quò ego vado, ſcitis, & viam ſcitis.
5 Dicit ei Thomas: Domine, neſcimus quò
vadis: & quomodo poſſumus viam ſcire?
6 Dicit ei Jeſus: Ego ſum via, & veritas, & vi-
ta. nemo venit ad Patrem, niſi per me.
7 Si cognoviſſetis me, & Patrem meum utique
cognoviſſetis: & amodò cognoſcetis eum, & vi-
diſtis eum.
8 Dicit ei Philippus: Domine, oſtende nobis
Patrem, & ſufficit nobis.
9 Dicit ei Jeſus: Tanto tempore vobiſcum ſum:
& non cognoviſtis me? Philippe, qui videt me,
videt & Patrem. Quomodo tu dicis: Oſtende no-
bis Patrem?
B 10 Non creditis, quia ego in Patre, & Pater in
me eſt? Verba, quę ego loquor vobis, à me ipſo non
loquor. Pater autem in me manẽs, ipſe facit opera.
11 Non creditis, quia ego in Patre, & Pater in
me eſt?
12 Alioquin propter opera ipſa credite. Amen,
amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego
facio, & ipſe faciet, & majora horum faciet: quia
ego ad Patrem vado.
* Matth. 7. b. 7. 21. b. 22. Mar. 11. c. 24. Inf. 16. e. 23. 13 *Et quodcumque petieritis Patrem in nomine
meo, hoc faciam: ut glorificetur Pater in Filio.
14 Si quid petieritis me in nomine meo, hoc faciã.
15 Si diligitis me, mandata mea ſervate.
16 Et ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum
dabit vobis, ut maneat vobiſcum in æternum,

17 Spiritum veritatis, quem mundus non po-
teſt accipere, quia non videt eum, nec ſcit eum.
vos autem cognoſcetis eum, quia apud vos mane-
bit, & in vobis erit.
18 Non relinquam vos orphanos: veniam ad vos. C
19 Adhuc modicum: & mundus me jam non
videt. Vos autem videtis me: quia ego vivo, &
vos vivetis.
20 In illo die vos cognoſcetis, quia ego ſum in
Patre meo, & vos in me, & ego in vobis.
21 Qui habet mandata mea, & ſervat ea: ille
eſt qui diligit me. Qui autem diligit me, diligetur
à Patre meo: & ego diligam eum, & manifeſtabo
ei meipſum.
22 Dicit ei Judas, non ille Iſcariotes: Domine,
quid factum eſt, quia manifeſtaturus es nobis
teipſum, & non mundo?
23 Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Si quis diligit
me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus dili-
get eum, & ad eum veniemus, & manſionem
apud eum faciemus:
24 Qui non diligit me, ſermones meos non ſer- D
vat. Et ſermonem quem audiſtis, non eſt meus:
ſed ejus, qui miſit me, Patris.
25 Hæc locutus ſum vobis, apud vos manens.
26 Paraclitus autem Spiritus ſanctus, quẽ mittet
Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, &
ſuggeret vobis omnia, quæcumque dixero vobis.
27 Pacem relinquo vobis, pacem meam do vo-
bis: non quomodo mundus dat, ego do vobis.
Non turbetur cor veſtrum, neque formidet.
28 Audiſtis quia ego dixi vobis: Vado, & ve-
nio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis utique,
quia vado ad Patrem: quia Pater major me eſt.
29 Et nunc dixi vobis priùs quàm fiat: ut cùm
factum fuerit, credatis.
30 Jam non multa loquar vobiſcum. venit enim
princeps mundi hujus, & in me non habet quid-
quam.
31 Sed ut cognoſcat mundus quia diligo Pa-
trem, & * ſicut mandatum dedit mihi Pater, ſic * Act. 2. c. 23.
facio. Surgite, eamus hinc.

CAPUT XV.

Chriſtus vitis, Pater agricola, diſcipuli verò palmites: præceptum Chriſti de mutua dilectione frequenter iteratum: Apoſtoli amici Chriſti, quibus ſecreta ſua communicavit & elegit eos ut fructum perpetuum afferrent; quos roborat adverſus mundi odium ac perſecutiones, dicens Judæos excuſationem non habere de peccato ſuo.

1 EGo ſum vitis vera: & Pater meus agrico- A
la eſt.
2 Omnem palmitem in me non ferentem fru-
ctum, tollet eum: & omnem qui fert fructum, pur-
gabit eum, ut fructum plus afferat.
3 * Jam vos mundi eſtis propter ſermonem, * Sup. 13. b. 10.
quem locutus ſum vobis.
4 Manete in me: & ego in vobis. Sicut palmes
non poteſt ferre fructum à ſemetipſo, niſi manſe-
rit in vite: ſic nec vos, niſi in me manſeritis.
5 Ego ſum vitis: vos palmites: qui manet in
me, & ego in eo, hic fert fructum multum: quia
ſine me nihil poteſtis facere.
6 Si quis in me non manſerit: mittetur foras
ſicut palmes, & areſcet, & colligent eum, & in
ignem mittent, & ardet.

Digitized by Google

7 Si manſeritis in me, & verba mea in vobis manſerint: quodcumque volueritis petetis, & fiet vobis.
B 8 In hoc clarificatus eſt Pater meus, ut fructum plurimum afferatis, & efficiamini mei diſcipuli.
9 Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea.
10 Si præcepta mea ſervaveritis, manebitis in dilectione mea, ſicut & ego Patris mei præcepta ſervavi, & maneo in ejus dilectione.
11 Hæc locutus ſum vobis, ut gaudium meum in vobis ſit, & gaudium veſtrum impleatur.
*Sup. 13. d. 34. 12 * Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos.
Eph. 5. a. 2. 1. Theſſ. 4. b. 9. 13 Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.
14 Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quæ ego præcipio vobis.
15 Jam non dicam vos ſervos: quia ſervus neſcit quid faciat dominus ejus. Vos autem dixi amicos: quia omnia quæcumque audivi à Patre meo, nota feci vobis.
C 16 Non vos me elegiſtis: ſed ego elegi vos, &
* Matt. 28. d. 19. poſui vos * ut eatis, & fructum afferatis, & fructus veſter maneat: ut quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis.
* 1. Joan. 3. a. 11. 4. b. 7. 17 * Hæc mando vobis, ut diligatis invicem.
18 Si mundus vos odit, ſcitote quia me priorem vobis odio habuit.
19 Si de mundo fuiſſetis, mundus quod ſuum erat diligeret: quia verò de mundo non eſtis, ſed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.
20 Mementote ſermonis mei, quem ego dixi
* Sup. 13. b. 16. vobis: * Non eſt ſervus major domino ſuo. Si me
Matth. 10. c. 24. perſecuti ſunt, * & vos perſequentur: ſi ſermonem meum ſervaverunt, & veſtrum ſervabunt.
* Matth. 24. a. 9. 21 Sed hæc omnia facient vobis propter nomen meum: quia neſciunt eum, qui miſit me.
D 22 Si non veniſſem, & locutus fuiſſem eis, peccatum non haberent: nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo.
23 Qui me odit: & Patrem meum odit.
24 Si opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent: nunc autem & viderunt, & oderunt & me, & Patrem meum.
25 Sed ut adimpleatur ſermo, qui in lege eorum ſcriptus eſt: * Quia odio habuerunt me gratis.
* Pſ. 24. d. 19. 26 * Cùm autem venerit Paraclitus, quem ego
* Luc. 24. g. 49. mittam vobis à Patre, ſpiritum veritatis, qui à Patre procedit, ille teſtimonium perhibebit de me:
27 Et vos teſtimonium perhibebitis, quia ab initio mecum eſtis.

CAPUT XVI.

Diſcipulis prædicit futuras perſecutiones, & quòd eis expediat ut ipſe vadat, quò veniat Paraclitus qui mundum arguat, ipſóſque doceat, & Chriſtum clarificet: declarat quod dixerat, modicum & jam non videbitis me, *&c. addens ſimilitudinem de muliere pariente: hortatur ut à Patre petant ipſius nomine; prædicitque ipſorum fugam.*

A 1 HÆc locutus ſum vobis, ut non ſcandalizemini.
2 Abſque ſynagogis facient vos: ſed venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo.
3 Et hæc facient vobis, quia non noverunt Patrem, neque me.
4 Sed hæc locutus ſum vobis: ut cùm venerit hora eorum, reminiſcamini quia ego dixi vobis.
5 Hæc autem vobis ab initio non dixi, quia vobiſcum eram: Et nunc vado ad eum, qui miſit me; & nemo ex vobis interrogat me, Quò vadis?
6 Sed quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia implevit cor veſtrum.
7 Sed ego veritatem dico vobis: expedit vobis ut ego vadam: ſi enim non abiero, Paraclitus non veniet ad vos: ſi autem abiero, mittam eum ad vos.
8 Et cùm venerit ille, arguet mundum de peccato, & de juſtitia, & de judicio.
9 De peccato quidem, quia non crediderunt in me:
10 De juſtitia verò, quia ad Patrem vado, & jam non videbitis me:
11 De judicio autem, quia princeps hujus mundi jam judicatus eſt.
12 Adhuc multa habeo vobis dicere: ſed non B
poteſtis portare modò.
13 Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. non enim loquetur à ſemetipſo: ſed quæcumque audiet loquetur, & quæ ventura ſunt annuntiabit vobis.
14 Ille me clarificabit: quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.
15 Omnia quæcumque habet Pater, mea ſunt. Propterea dixi: quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.
16 Modicum, & jam non videbitis me: & iterùm modicum, & videbitis me: quia vado ad Patrem.
17 Dixerunt ergo ex diſcipulis ejus ad invicem: Quid eſt hoc, quod dicit nobis: Modicum, & non videbitis me: & iterùm modicum, & videbitis me, & quia vado ad Patrem?
18 Dicebant ergo: Quid eſt hoc, quod dicit, Modicum? neſcimus quid loquitur.
19 Cognovit autem Jeſus, quia volebant eum C
interrogare, & dixit eis: De hoc quæritis inter vos, quia dixi, Modicum, & non videbitis me: & iterùm modicum, & videbitis me.
20 Amen, amen dico vobis: quia plorabitis, & flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium.
21 Mulier cùm parit, triſtitiam habet, quia venit hora ejus: cùm autem pepererit puerum, jam non meminit preſſuræ propter gaudium, quia natus eſt homo in mundum.
22 Et vos igitur nunc quidem triſtitiam habetis iterùm autem videbo vos, & gaudebit cor veſtrũ: & gaudium veſtrum nemo tollet à vobis.
23 Et in illo die me non rogabitis quidquam. * * Matt. 7. a. 7.
Amen, amen dico vobis: ſi quid petieritis Patrem 21. b. 22.
in nomine meo, dabit vobis. Marc. 11. c. 24.
24 Uſque modò non petiſtis quidquam in nomine meo: Petite, & accipietis, ut gaudium veſtrum ſit plenum. Luc. 11. b. 9. Sup. 14. b. 13.
25 Hæc in proverbiis locutus ſum vobis. Venit Jac. 1. a. 5.
hora, cùm jam non in proverbiis loquar vobis, ſed palàm de Patre annuntiabo vobis.

26 In

Digitized by Google

26 In illo die in nomine meo petetis: & non
dico vobis quia ego rogabo Patrem de vobis:
27 Ipſe enim Pater amat vos, quia vos me amaſtis,
& credidiſtis quia ego à Deo exivi.
28 Exivi à Patre, & veni in mundum: iterùm
relinquo mundum, & vado ad Patrem.
29 Dicunt ei diſcipuli ejus: Ecce nunc palàm
loqueris, & proverbium nullum dicis.
30 Nunc ſcimus quia ſcis omnia, & non opus
eſt tibi ut quis te interroget: in hoc credimus
quia à Deo exiſti.
31 Reſpondit eis Jeſus: Modò creditis?
* Matt. 26. c. 31. Mar. 14. c. 27. 32 * Ecce venit hora, & jam venit, ut diſpergamini
unuſquiſque in propria, & me ſolum relinquatis:
& non ſolus, quia Pater mecum eſt.
33 Hæc locutus ſum vobis, ut in me pacem
habeatis. In mundo preſſuram habebitis: ſed confidite,
ego vici mundum.

Caput XVII.

Oratio Chriſti ad Patrem pro utriuſque clarificatione, pro diſcipulis & iis qui per illos in ipſum eſſent credituri, ut ſerventur à malo, & omnes ſint unum, mundúſque cognoſcat ipſum fuiſſe à Patre miſſum.

A 1 HÆc locutus eſt Jeſus: & ſublevatis oculis in
cælum, dixit: Pater venit hora, clarifica
filium tuum, ut filius tuus clarificet te:
* Matt. 28. d. 18. 2 * Sicut dediſti ei poteſtatem omnis carnis, ut
omne, quod dediſti ei, det eis vitam æternam.
3 Hæc eſt autem vita æterna: Ut cognoſcant
te, ſolum Deum verum, & quem miſiſti Jeſum
Chriſtum.
4 Ego te clarificavi ſuper terram: opus conſummavi,
quod dediſti mihi ut faciam:
5 Et nunc clarifica me tu Pater apud temetipſum,
claritate, quam habui priùs, quàm mundus
eſſet, apud te.
6 Manifeſtavi nomen tuum hominibus, quos
dediſti mihi de mundo: tui erant, & mihi eos
dediſti: & ſermonem tuum ſervaverunt.
7 Nunc cognoverunt, quia omnia quæ dediſti
mihi, abs te ſunt:
8 Quia verba, quæ dediſti mihi, dedi eis: &
ipſi acceperunt, & cognoverunt verè quia à te
exivi, & crediderunt quia tu me miſiſti.
B 9 Ego pro eis rogo: Non pro mundo rogo, ſed
pro his, quos dediſti mihi: quia tui ſunt:
10 Et mea omnia tua ſunt, & tua mea ſunt: &
clarificatus ſum in eis.
11 Et jam non ſum in mundo, & hi in mundo
ſunt, & ego ad te venio. Pater ſancte, ſerva eos
in nomine tuo, quos dediſti mihi: ut ſint unum,
ſicut & nos.
12 Cùm eſſem cum eis, ego ſervabam eos in
* Inf. 18. b. 9. nomine tuo. * Quos dediſti mihi, cuſtodivi: &
* Pſal. 108. a. 8. nemo ex eis periit, niſi filius perditionis, * ut
Scriptura impleatur.
C 13 Nunc autem ad te venio: & hæc loquor in
mundo, ut habeant gaudium meum impletum in
ſemetipſis.
14 Ego dedi eis ſermonem tuum, & mundus
eos odio habuit, quia non ſunt de mundo, ſicut
& ego non ſum de mundo.
15 Non rogo ut tollas eos de mundo, ſed ut
ſerves eos à malo.
16 De mundo non ſunt, ſicut & ego non ſum
de mundo.
17 Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas
eſt.
18 Sicut tu me miſiſti in mundum, & ego miſi
eos in mundum.
19 Et pro eis ego ſanctifico meipſum: ut ſint
& ipſi ſanctificati in veritate.
20 Non pro eis autem rogo tantùm: ſed & pro
eis, qui credituri ſunt per verbum eorum in me:
21 Ut omnes unum ſint, ſicut tu Pater in me, &
ego in te, ut & ipſi in nobis unum ſint: ut credat
mundus, quia tu me miſiſti.
22 Et ego claritatem, quam dediſti mihi, dedi D
eis: ut ſint unum, ſicut & nos unum ſumus.
23 Ego in eis, & tu in me: ut ſint conſummati
in unum: & cognoſcat mundus quia tu me miſiſti,
& dilexiſti eos, ſicut & me dilexiſti.
24 Pater, quos dediſti mihi, volo ut ubi ſum
ego, & illi ſint mecum: ut videant claritatem
meam, quam dediſti mihi: quia dilexiſti me ante
conſtitutionem mundi.
25 Pater juſte, mundus te non cognovit: ego
autem te cognovi: & hi cognoverunt, quia tu me
miſiſti.
26 Et notum feci eis nomen tuum, & notum
faciam: ut dilectio, qua dilexiſti me, in ipſis ſit,
& ego in ipſis.

Caput XVIII.

Ieſus à Judæis capitur, illis primum ad ipſius verbum in terram cadentibus: ad Annam & Caipham ducitur: reſpondens interroganti Pontifici, alapa cæditur: ter à Petro negatur: ductus in prætorium, dicit Pilato ſuum regnum non eſſe de hoc mundo: Judæi Jeſum mori cupiunt, ſoluto Barabba.

1 HÆc cùm dixiſſet Jeſus, egreſſus eſt cum A
diſcipulis ſuis trans Torrentem Cedron, ubi 2. Reg. 15. c. 23.
erat hortus, in quem introivit ipſe, & diſcipuli Matt. 26. d. 36.
ejus. Mar. 14. d. 32.
2 Sciebat autem & Judas, qui tradebat eum,
locum: quia frequenter Jeſus convenerat illuc Luc. 22.
cum diſcipulis ſuis. d. 39.
3 * Judas ergo cùm accepiſſet cohortem, & à * Matt.
Pontificibus & Phariſæis miniſtros, venit illuc 26. e. 47. Mar. 14.
cum laternis, & facibus, & armis. e. 43.
4 Jeſus itaque ſciens omnia, quæ ventura erant Luc. 22.
ſuper eum, proceſſit, & dixit eis: Quem quæritis? e. 47.
5 Reſponderunt ei: Jeſum Nazarenum. Dicit
eis Jeſus: Ego ſum. Stabat autem & Judas, qui
tradebat eum, cum ipſis.
6 Ut ergo dixit eis: Ego ſum: abierunt retrorſum,
& ceciderunt in terram.
7 Iterùm ergo interrogavit eos: Quem quæritis? B
Illi autem dixerunt: Jeſum Nazarenum.
8 Reſpondit Jeſus: Dixi vobis, quia ego ſum:
ſi ergo me quæritis, ſinite hos abire.
9 Ut impleretur ſermo, quem dixit. * Quia * Sup. 17. b. 12.
quos dediſti mihi, non perdidi ex eis quemquam.
10 Simon ergo Petrus habens gladium eduxit
eum: & percuſſit pontificis ſervum: & abſcidit
auriculam ejus dexteram. Erat autem nomen ſervo
Malchus.
11 Dixit ergo Jeſus Petro: Mitte gladium tuum C
in vaginam. Calicem, quem dedit mihi Pater, non
bibam illum?

Digitized by Google

12 Cohors ergo,& tribunus,& miniſtri Judæo-
rum comprehenderunt Jeſum,& ligaverunt eum:
*Luc.3. a.2. 13 Et adduxerunt eum ad *Annam primùm,erat
enim ſocer Caiphæ,qui erat pontifex anni illius.
Sup.11. f.49. 14 Erat autem Caiphas, qui conſilium dederat
Judæis: Quia expedit, unum hominem mori pro
populo.
15 Sequebatur autem Jeſum Simon Petrus, &
alius diſcipulus. Diſcipulus autem ille erat notus
pontifici,& introivit cum Jeſu in atriū pontificis.
*Matt. 26.f.58. 16 Petrus autem ſtabat ad oſtium foris. * Exivit
Mar. 14. f.54. ergo diſcipulus alius, qui erat notus pontifici, &
Luc.22. f.55. dixit oſtiariæ, & introduxit Petrum.
17 Dicit ergo Petro ancilla oſtiaria: Numquid
& tu ex diſcipulis es hominis iſtius? Dicit ille:
Non ſum:
D 18 Stabant autem ſervi & miniſtri ad prunas,
quia frigus erat, & calefaciebant ſe: erat autem
cum eis & Petrus ſtans, & calefaciens ſe.
19 Pontifex ergo interrogavit Jeſum de diſci-
pulis ſuis, & de doctrina ejus.
20 Reſpondit ei Jeſus: Ego palàm locutus ſum
mundo: ego ſemper docui in ſynagoga,& in tem-
plo, quò omnes Judæi conveniunt: & in occulto
locutus ſum nihil.
21 Quid me interrogas? interroga eos,qui au-
dierunt quid locutus ſim ipſis: ecce hi ſciunt quæ
dixerim ego.
22 Hæc autem cùm dixiſſet,unus aſſiſtens mi-
niſtrorum dedit alapam Jeſu, dicens: Sic reſpon-
des pontifici?
23 Reſpondit ei Jeſus: Si malè locutus ſum,te-
ſtimonium perhibe de malo: ſi autem benè,quid
me cædis?
*Matt. 26.f.57. 24 * Et miſit eum Annas ligatùm ad Caipham
Mar.14. f.53. pontificem.
Luc.22. f.54. 25 Erat autem Simon Petrus ſtans,& calefaciens
ſe. * Dixerunt ergo ei: Numquid & tu ex diſcipu-
E lis ejus es? Negavit ille, & dixit: Non ſum.
*Matth. 26.g.69. 26 Dicit ei unus ex ſervis pontificis, cognatus
Mar.14. g.67. ejus,cujus abſcidit Petrus auriculam: Nónne ego
Luc.22. f.56. te vidi in horto cum illo?
27 Iterùm ergo negavit Petrus: & ſtatim gal-
lus cantavit.
*Matth. 27.a.2. 28 * Adducunt ergo Jeſum à Caipha in præto-
Mar.15. a.1. rium. Erat autem manè: & ipſi non introierunt
Luc.23. a.1. in prætorium, * ut non contaminarentur, ſed ut
*Act.10. d.28.11. a.3. manducarent Paſcha.
29 Exivit ergo Pilatus ad eos foras, & dixit:
Quam accuſationem affertis adverſus hominem
hunc?
F 30 Reſponderunt,& dixerunt ei: Si non eſſet
hic malefactor, non tibi tradidiſſemus eum.
31 Dixit ergo eis Pilatus: Accipite eum vos,&
ſecundùm legem veſtram judicate eum. Dixerunt
ergo ei Judæi: Nobis non licet interficere quem-
quam.
*Matth. 20.c.19. 32 * Ut ſermo Jeſu impleretur,quem dixit, ſi-
gnificans qua morte eſſet moriturus.
*Matth. 27.b.11. 33 *Introivit ergo iterùm in prætorium Pilatus,
Mar.15. a.2. & vocavit Jeſum,& dixit ei: Tu es rex Judæorum?
Luc.23. a.3. 34 Reſpondit Jeſus: A temetipſo hoc dicis,an
alij dixerunt tibi de me?
35 Reſpondit Pilatus: Numquid ego Judæus
ſum? Gens tua,& pontifices tradiderunt te mihi:
quid feciſti?
36 Reſpondit Jeſus: Regnum meum non eſt de G
hoc mundo, ſi ex hoc mundo eſſet regnum meum,
miniſtri mei utique decertarent ut non traderer
Judæis: nunc autem regnum meum non eſt hinc.
37 Dixit itaque ei Pilatus: Ergo rex es tu? Reſ-
pondit Jeſus: Tu dicis quia rex ſum ego. Ego in
hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, ut te-
ſtimonium perhibeam veritati: omnis qui eſt ex
veritate, audit vocem meam.
38 Dicit ei Pilatus: Quid eſt veritas? Et cùm
hoc dixiſſet, iterùm exivit ad Judæos, & dicit eis:
Ego nullam invenio in eo cauſam.
39 * Eſt autem conſuetudo vobis ut unum di- *Matt. 27.b.15.
mittam vobis in Paſcha: vultis ergo dimittam Mar.15. a.6.
vobis regem Judæorum? Luc.23.
40 Clamaverunt ergo rurſum omnes,dicentes: c.17.
Non hūc,ſed Barabbam. Erat autē Barabbas latro.

Caput XIX.

A Pilato flagellatus, variiſque modis afflictus, & ſpinis coronatus, ad mortem depoſcitur: rurſúmque à Pilato examinatus, oſtendit illum deſuper tantùm habere in ipſum poteſtatem: Pilatus meticuloſus, Jeſum, quem regem dicit Judæorum, morti adjudicat: Jeſus bajulans ſibi crucem, inter latrones crucifigitur; poſito à Pilato ſuper crucem titulo, diviſiſque à militibus veſtimentis, & ſorte de tunica miſſa: Jeſus matri Joannem, matrémque Joanni commendat; & ſitiens aceto potatur, conſummatiſque omnibus tradit ſpiritum: fractis latronum cruribus, ex aperto Chriſti latere ſanguis & aqua profluit; ejúſque corpus myrrha & aloë conditum ſepelitur.

1 TUnc ergo apprehendit Pilatus Jeſum,& fla- A
gellavit. Matth. 27.c.27.
2 Et milites plectentes coronam de ſpinis, im- Mar.15. b.17.
poſuerunt capiti ejus: & veſte purpurea circum-
dederunt eum.
3 Et veniebant ad eum, & dicebant: Ave rex
Judæorum: & dabant ei alapas.
4 Exivit ergo iterùm Pilatus foras,& dicit eis:
Ecce adduco vobis eum foras,ut cognoſcatis quia
nullam invenio in eo cauſam.
5 (Exivit ergo Jeſus portans coronam ſpineam,&
purpureum veſtimentū.) Et dicit eis: Ecce homo.
6 Cùm ergo vidiſſent eum Pontifices, & mi-
niſtri, clamabant dicentes: Crucifige, crucifige
eum. Dicit eis Pilatus: Accipite eum vos,& cru-
cifigite: ego enim non invenio in eo cauſam.
7 Reſponderunt ei Judæi: Nos legem habe- B
mus, & ſecundùm legem debet mori, quia filium
Dei ſe fecit.
8 Cùm ergo audiſſet Pilatus hunc ſermonem,
magis timuit.
9 Et ingreſſus eſt prætorium iterùm: & dixit
ad Jeſum: Unde es tu? Jeſus autem reſponſum non
dedit ei.
10 Dicit ergo ei Pilatus: Mihi non loqueris?
neſcis quia poteſtatem habeo crucifigere te, &
poteſtatem habeo dimittere te?
11 Reſpondit Jeſus: Non haberes poteſtatem
adverſum me ullam,niſi tibi datum eſſet deſuper.
Propterea qui me tradidit tibi, majus peccatum
habet.
12 Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum.
Judæi autem clamabant dicentes: Si hunc dimit-
tis, non es amicus Cæſaris. omnis enim, qui ſe re-
gem facit, contradicit Cæſari.

13 Pilatus

Digitized by Google

C 13 Pilatus autem cùm audiſſet hos ſermones, adduxit foras Jeſum:& ſedit pro tribunali,in loco qui dicitur Lithoſtrotos, Hebraïcè autem Gabbatha.

14 Erat autem Paraſceve Paſchæ , hora quaſi ſexta, & dixit Judæis : Ecce rex veſter.

15 Illi autem clamabant : Tolle, tolle , crucifige eum. Dicit eis Pilatus : Regem veſtrum crucifigam ? Reſponderunt Pontifices : Non habemus Regem, niſi Cæſarem.

16 Tunc ergo tradidit eis illum ut crucifigeretur. Suſceperunt autem Jeſum , & eduxerunt.

17 * Et bajulans ſibi crucem,exivit in eum, qui dicitur Calvariæ,locũ,Hebraïcè autem Golgotha: [*Matth. 27.d.33. Mar.15. d.22. Luc.23. e.33.]

18 Ubi crucifixerunt eum , & cum eo alios duos, hinc & hinc, medium autem Jeſum.

19 Scripſit autem & titulum Pilatus: & poſuit ſuper crucem. Erat autem ſcriptum : Jeſus Nazarenus, Rex Judæorum.

D 20 Hunc ergo titulum multi Judæorum legerunt: quia prope civitatem erat locus ubi crucifixus eſt Jeſus. Et erat ſcriptum Hebraïcè,Græcè, & Latinè.

21 Dicebant ergo Pilato Pontifices Judæorum: Noli ſcribere,Rex Judæorum: ſed quia ipſe dixit : Rex ſum Judæorum.

22 Reſpondit Pilatus : Quod ſcripſi, ſcripſi.

23 Milites ergo cùm crucifixiſſent eum,* acceperunt veſtimenta ejus,(& fecerunt quattuor partes:unicuique militi partem) & tunicam.Erat autẽ tunica inconſutilis, deſuper contexta per totum. [*Matth. 27.d.35. Mar.15. e.24. Luc.23. e.34.]

E 24 Dixerunt ergo ad invicem:Non ſcindamus eam , ſed ſortiamur de illa cujus ſit. Ut Scriptura impleretur, dicens:*Partiti ſunt veſtimenta mea ſibi : & in veſtem meam miſerunt ſortem. Et milites quidem hæc fecerunt. [*Pſ.21. c.19.]

25 Stabant autem juxta crucem Jeſu mater ejus, & ſoror matris ejus Maria Cleophæ, & Maria Magdalene.

26 Cùm vidiſſet ergo Jeſus matrem & diſcipulum ſtantem,quem diligebat, dicit matri ſuæ:Mulier, ecce filius tuus.

27 Deinde dicit diſcipulo : Ecce mater tua.Et ex illa hora accepit eam diſcipulus in ſua.

F 28 Poſteà ſciens Jeſus quia omnia conſummata ſunt, * ut conſummaretur Scriptura , dixit : Sitio. [*Pſ. 68. f.22.]

29 Vas ergo erat poſitum aceto plenum.Illi autem ſpongiam plenam aceto , hyſſopo circumponentes, obtulerunt ori ejus.

30 Cùm ergo accepiſſet Jeſus acetum,dixit:Conſummatum eſt.Et inclinato capite tradidit ſpiritũ.

31 Judæi ergo,(quoniam paraſceve erat) ut non remanerent in cruce corpora ſabbato,(erat enim magnus dies ille ſabbati) rogaverunt Pilatum ut frangerentur eorum crura, & tollerentur.

32 Venerunt ergo milites : & primi quidem fregerunt crura,& alterius qui crucifixus eſt cum eo.

33 Ad Jeſum autem cùm veniſſent, ut viderunt eum jam mortuum,non fregerunt ejus crura :

34 Sed unus militum lancea latus ejus aperuit, & continuò exivit ſanguis & aqua.

G 35 Et qui vidit,teſtimonium perhibuit : & verum eſt teſtimonium ejus. Et ille ſcit quia vera dicit : ut & vos credatis.

36 Facta ſunt enim hæc , ut Scriptura impleretur : * Os non comminuetis ex eo. [*Exod. 12.g.46. Num.9. b.12.]

37 Et iterùm alia Scriptura dicit : * Videbunt in quem transfixerunt. [*Zach. 12.c.10.]

38 * Poſt hæc autem rogavit Pilatum Joſeph ab Arimathæa,(eò quòd eſſet diſcipulus Jeſu,occultus autem propter metum Judæorum) ut tolleret corpus Jeſu. Et permiſit Pilatus. Venit ergo , & tulit corpus Jeſu. [*Matth. 27.g.57. Mar.15. d.43. Luc.23. f.50.]

39 Venit autem & Nicodemus,* qui venerat ad Jeſum nocte primùm,ferens mixturam myrrhæ & aloës, quaſi libras centum. [*Sup.3. a.1.]

40 Acceperunt ergo corpus Jeſu,& ligaverunt illud linteis cum aromatibus , ſicut mos eſt Judæis ſepelire.

41 Erat autem in loco , ubi crucifixus eſt,hortus : & in horto monumentum novum , in quo nondum quiſquam poſitus erat.

42 Ibi ergo propter Paraſcevem Judæorum,quia juxta erat monumentum, poſuerunt Jeſum.

CAPUT XX.

Maria Magdalene prima venit ad monumentum , deinde Petrus & Joannes : illa plorans ad monumentum videt Angelos,tandémque Jeſum agnoſcit : qui apparens Apoſtolis,pacem illis optat ; & oſtenſis manibus ac latere , dat eis Spiritum ſanctum, ut peccata remittant ac retineant : rurſúmque non credenti Thomæ apparens cum reliquis diſcipulis,corpus præbet palpandum, beatos dicens qui in ipſo non viſo crediderunt: multa Chriſti ſigna non ſunt in hoc libro ſcripta.

1 UNa autem ſabbati, Maria Magdalene venit manè,cùm adhuc tenebræ eſſent,ad monumentum:& vidit lapidem ſublatum à monumẽto. A [*Matth. 28.a.1. Mar.16. a.1. Luc.24. a.1.]

2 Cucurrit ergo,& venit ad Simonem Petrum, & ad alium diſcipulum,quem amabat Jeſus, & dicit illis : Tulerunt Dominum de monumento , & neſcimus ubi poſuerunt eum.

3 Exiit ergo Petrus, & ille alius diſcipulus , & venerunt ad monumentum.

4 Currebant autem duo ſimul,& ille alius diſcipulus præcucurrit citiùs Petro, & venit primus ad monumentum.

5 Et cùm ſe inclinaſſet, vidit poſita linteamina, non tamen introivit.

6 Venit ergo Simon Petrus ſequens eum,& introivit in monumentũ,& vidit linteamina poſita, B

7 Et ſudarium,quod fuerat ſuper caput ejus,non cum linteaminibus poſitum, ſed ſeparatim involutum in unum locum.

8 Tunc ergo introivit & ille diſcipulus,qui venerat primus ad monumentum:& vidit, & credidit:

9 Nondum enim ſciebant Scripturam , quia oportebat eum à mortuis reſurgere.

10 Abierunt ergo iterùm diſcipuli ad ſemetipſos.

11 * Maria autem ſtabat ad monumentum foris, plorans. Dum ergo fleret,inclinavit ſe,& proſpexit in monumentum. C [*Matth. 28.a.5. Mar.16. a.5. Luc.24. a.4.]

12 Et vidit duos angelos in albis,ſedentes,unum ad caput, & unum ad pedes , ubi poſitum fuerat corpus Jeſu.

13 Dicunt ei illi : Mulier, quid ploras ? Dicit eis : Quia tulerunt Dominum meum ; & neſcio ubi poſuerunt eum.

14 Hæc cùm dixiſſet,converſa eſt retrorſum,& vidit Jeſum ſtantem:& non ſciebat quia Jeſus eſt.

15 Dicit ei Jeſus : Mulier, quid ploras ? quem quæris? Illa exiſtimans quia hortulanus eſſet,dicit D

Digitized by Google

ei : Domine, ſi tu ſuſtuliſti eum, dicito mihi ubi poſuiſti eum : & ego eum tollam.

16 Dicit ei Jeſus : Maria. Converſa illa, dicit ei : Rabboni (quod dicitur Magiſter.)

E 17 Dicit ei Jeſus : Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad Patrem meum : vade autem ad fratres meos, & dic eis: Aſcendo ad Patrem meum, & patrem veſtrum; Deum meum, & Deum veſtrũ.

18 Venit Maria Magdalene annuntians diſcipulis : Quia vidi Dominum, & hæc dixit mihi.

* Marc. 16. c. 14. Luc. 24. c. 16. 1. Cor. 15. a. 5.

19 * Cùm ergo ſerò eſſet die illo, una ſabbatorum, & fores eſſent clauſæ, ubi erant diſcipuli congregati propter metum Judæorum : venit Jeſus, & ſtetit in medio, & dixit eis : Pax vobis.

20 Et cùm hoc dixiſſet, oſtendit eis manus, & latus. Gaviſi ſunt ergo diſcipuli viſo Domino.

21 Dixit ergo eis iterùm : Pax vobis. Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos.

22 Hæc cùm dixiſſet, inſufflavit : & dixit eis: Accipite Spiritum ſanctum :

F 23 * Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis : & quorum retinueritis, retenta ſunt.

* Matth. 18. c. 18.

24 Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis quãdo venit Jeſus.

25 Dixerunt ergo ei alij diſcipuli : Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis : Niſi videro in manibus ejus fixuram clavorum, & mittam digitum meum in locum clavorum, & mittam manum meam in latus ejus, non credam.

26 Et poſt dies octo, iterùm erant diſcipuli ejus intus ; & Thomas cum eis. Venit Jeſus januis clauſis, & ſtetit in medio, & dixit : Pax vobis.

G 27 Deinde dicit Thomæ : Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum : & noli eſſe incredulus, ſed fidelis.

28 Reſpondit Thomas, & dixit ei : Dominus meus, & Deus meus.

29 Dixit ei Jeſus : Quia vidiſti me Thoma, credidiſti : beati qui non viderunt, & crediderunt.

* Inf. 21. d. 25.

30 * Multa quidem & alia ſigna fecit Jeſus in conſpectu diſcipulorum ſuorum, quæ non ſunt ſcripta in libro hoc.

31 Hæc autem ſcripta ſunt, ut credatis, quia Jeſus eſt Chriſtus Filius Dei : & ut credentes, vitam habeatis in nomine ejus.

CAPUT XXI.

Piſcantibus diſcipulis comprehendere facit Jeſus copioſam piſcium multitudinem; quo ſigno Petrus per Joannem Dominum agnoſcens, mittit ſe in mare ; & facto prandio, de amore in Chriſtum ter interrogatus, ter accipit paſcendas ipſius oves, & de futura paſſione ſua admonetur, fruſtrà de Joannis morte curioſè ſcrutatus : non omnia Chriſti facta ſcripta ſunt.

A 1 POſteà manifeſtavit ſe iterùm Jeſus diſcipulis ad mare Tiberiadis. Manifeſtavit autem ſic.

2 Erant ſimul Simon Petrus, & Thomas, qui dicitur Didymus, & Nathanael, qui erat à Cana Galilææ, & filij Zebedæi, & alij ex diſcipulis ejus duo.

3 Dicit eis Simon Petrus: Vado piſcari. Dicunt ei: Venimus & nos tecum. Et exierunt, & aſcenderunt in navim : & illa nocte nihil prendiderunt.

4 Manè autem facto ſtetit Jeſus in littore : non tamen cognoverunt diſcipuli quia Jeſus eſt.

5 Dixit ergo eis Jeſus : Pueri numquid pulmentarium habetis? Reſponderunt ei : Non.

6 Dicit eis : Mittite in dexteram navigij rete ; & invenietis. Miſerunt ergo: & jam non valebant illud trahere præ multitudine piſcium.

7 Dixit ergo diſcipulus ille, quem diligebat B
Jeſus, Petro : Dominus eſt. Simon Petrus cùm audiſſet quia Dominus eſt, tunica ſuccinxit ſe (erat enim nudus) & miſit ſe in mare.

8 Alij autem diſcipuli navigio venerunt, (non enim longè erant à terra, ſed quaſi cubitis ducentis) trahentes rete piſcium.

9 Ut ergo deſcenderunt in terram, viderunt prunas poſitas, & piſcem ſuperpoſitum, & panem.

10 Dicit eis Jeſus : Afferte de piſcibus, quos prendidiſtis nunc.

11 Aſcendit Simon Petrus, & traxit rete in terrãm, plenum magnis piſcibus centum quinquaginta tribus. Et cùm tanti eſſent, non eſt ſciſſum rete.

12 Dicit eis Jeſus : Venite, prandete. Et nemo C
audebat diſcumbentium interrogare eum: Tu quis es ? ſcientes, quia Dominus eſt.

13 Et venit Jeſus, & accipit panem, & dat eis, & piſcem ſimiliter.

14 Hoc jam tertiò manifeſtatus eſt Jeſus diſcipulis ſuis, cùm reſurrexiſſet à mortuis.

15 Cùm ergo prandiſſent, dicit Simoni Petro Jeſus : Simon Joannis diligis me plus his ? Dicit ei : Etiam Domine, tu ſcis quia amo te. Dicit ei: Paſce agnos meos.

16 Dicit ei iterùm : Simon Joannis, diligis me? Ait illi : Etiam Domine, tu ſcis quia amo te. Dicit ei : Paſce agnos meos.

17 Dicit ei tertiò : Simon Joannis, amas me? Contriſtatus eſt Petrus, quia dixit ei tertiò, Amas me ? & dixit ei : Domine tu omnia noſti : tu ſcis quia amo te. Dixit ei : Paſce oves meas.

18 * Amen, amen dico tibi : cùm eſſes junior, cingebas te, & ambulabas ubi volebas : cùm autem ſenueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quò tu non vis. * 2. Pet. 1. c. 14.

19 Hoc autem dixit, ſignificans qua morte D
clarificaturus eſſet Deum. Et cùm hoc dixiſſet, dicit ei : Sequere me.

20 Converſus Petrus vidit illum diſcipulum, quem diligebat Ieſus, ſequentem,* qui & recubuit in cœna ſuper pectus ejus, & dixit : Domine quis eſt qui tradet te ? * Sup. 13. c. 23.

21 Hunc ergo cùm vidiſſet Petrus, dixit Ieſu : Domine, hic autem quid ?

22 Dicit ei Ieſus : Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te ? tu me ſequere.

23 Exiit ergo ſermo iſte inter fratres, quia diſcipulus ille non moritur. Et non dixit ei Ieſus : Non moritur ; ſed : Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te ?

24 Hic eſt diſcipulus ille, qui teſtimonium perhibet de his, & ſcripſit hæc : & ſcimus, quia verum eſt teſtimonium ejus.

25 * Sunt autem & alia multa, quæ fecit Ieſus: quæ ſi ſcribantur per ſingula, nec ipſum arbitror mundum capere poſſe eos, qui ſcribendi ſunt, libros. * Sup. 20. c. 30.

ACTUS

Digitized by Google

ACTUS APOSTOLORUM.

Caput Primum.

Jeſus promittens Apoſtolis Spiritum ſanctum, dicit non eſſe ipſorum ſcire ſecreta rerum futurarum tempora: & poſt ipſius in cælum aſcenſum dicitur ab Angelis ſimiliter venturus: nomina Apoſtolorum: oratio Petri de uno in locum Judæ proditoris ſufficiendo; ubi præmiſſis precibus eligitur ſorte Mathias.

A 1 PRIMUM quidem ſermonem feci de omnibus, ó Theophile, quæ cœpit Jeſus facere, & docere,

2 Uſque in diem, qua, præcipiens Apoſtolis per Spiritum ſanctum, quos elegit, aſſumptus eſt:

3 Quibus & præbuit ſeipſum vivum poſt paſſionem ſuam in multis argumentis, per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei.

4 Et conveſcens, * præcepit eis ab Jeroſolymis ne diſcederent, ſed exſpectarent promiſſionem Patris, * quam audiſtis (inquit) per os meum:

5 Quia Joannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu ſancto non poſt multos hos dies.

6 Igitur qui convenerant, interrogabant eum, dicentes: Domine, ſi in tempore hoc reſtitues regnum Iſraël?

** Luc. 24. g. 49. Joan. 14. d. 26. * Matth. 3. b. 11. Marc. 1. a. 8. Luc. 3. d. 16. Joan. 1. d. 26.*

B 7 Dixit autem eis: Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate:

8 * Sed accipietis virtutem ſupervenientis Spiritus ſancti in vos, & * eritis mihi teſtes in Jeruſalem: & in omni Judæa, & Samaria, & uſque ad ultimum terræ.

** Infr. 2. a. 2. * Luc. 24. g. 48.*

9 Et cùm hæc dixiſſet, videntibus illis, elevatus eſt: & nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum.

10 Cúmque intuerentur in cælum euntem illum, ecce duo viri aſtiterũt juxta illos in veſtibus albis,

11 Qui & dixerunt: Viri Galilæi, quid ſtatis aſpicientes in cælum? hic Jeſus, qui aſſumptus eſt à vobis in cælum, ſic veniet, quemadmodum vidiſtis eum euntem in cælum.

12 Tunc reverſi ſunt Jeroſolymam, à monte qui vocatur Oliveti, qui eſt juxta Jeruſalem, ſabbati habens iter.

C 13 Et cùm introiſſent in cœnaculum, aſcenderunt ubi manebant Petrus & Joannes, Jacobus & Andreas, Philippus & Thomas, Bartholomæus & Matthæus, Jacobus Alphæi, & Simon Zelotes, & Judas Jacobi.

14 Hi omnes erant perſeverantes unanimiter in oratione cum mulieribus, & Maria matre Jeſu, & fratribus ejus.

15 In diebus illis exurgens Petrus in medio fratrum dixit (erat autem turba hominum ſimul, ferè centum viginti.)

16 Viri fratres, oportet impleri Scripturam, * quã prædixit Spiritus ſanctus per os David de Juda, qui fuit dux eorum, qui comprehenderunt Jeſum:

** Pſ. 40. b. 10. Joan. 13. b. 18.*

17 Qui connumeratus erat in nobis, & ſortitus eſt ſortem miniſterij hujus.

18 * Et hic quidem poſſedit agrum de mercede iniquitatis, & ſuſpenſus crepuit medius: & diffuſa ſunt omnia viſcera ejus.

** Matt. 27. a. 7.*

19 Et notum factum eſt omnibus habitantibus Jeruſalem, ita ut appellaretur ager ille, lingua eorum, Haceldama, hoc eſt, ager ſanguinis.

20 Scriptum eſt enim in libro Pſalmorum: * Fiat commoratio eorum deſerta, & non ſit qui inhabitet in ea: * & epiſcopatum ejus accipiat alter. D

** Pſ. 68. c. 26. * Pſ. 108. a. 8.*

21 Oportet ergo ex his viris, qui nobiſcum ſunt congregati in omni tempore, quo intravit & exivit inter nos Dominus Jeſus,

22 Incipiens à baptiſmate Joannis uſque in diem qua aſſumptus eſt à nobis, teſtem reſurrectionis ejus nobiſcum fieri unum ex iſtis.

23 Et ſtatuerunt duos, Ioſeph, qui vocabatur Barſabas, qui cognominatus eſt Juſtus, & Mathiã.

24 Et orantes dixerunt: Tu Domine, qui corda noſti omnium, oſtende, quem elegeris ex his duobus unum,

25 Accipere locum miniſterij hujus, & apoſtolatus, de quo prævaricatus eſt Judas ut abiret in locum ſuum.

26 Et dederunt ſortes eis, & cecidit ſors ſuper Mathiam, & annumeratus eſt cum undecim Apoſtolis.

Caput II.

Effuſo ſuper diſcipulos Spiritu ſancto die Pentecoſtes, admirantur Judæi quòd omnium loquantur linguis: dicentes autem muſto plenos eſſe confutat Petrus, citata inter alia ſuæ concionis prophetia Joel, compunctique Judæi audito Petri conſilio, convertuntur ad Christum tria circiter millia; ſimulque perſeverant in doctrina Apoſtolorum, fractione panis & orationibus, habentes omnia communia.

1 ET cùm complerentur dies Pentecoſtes, erant omnes pariter in eodem loco: A

2 Et factus eſt repentè de cælo ſonus, tamquam advenientis ſpiritus vehementis, & replevit totam domum ubi erant ſedentes.

3 Et apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tamquam ignis, ſeditque ſupra ſingulos eorum:

4 * Et repleti ſunt omnes Spiritu ſancto, & cœperunt loqui variis linguis, prout Spiritus ſanctus dabat eloqui illis.

5 Erant autem in Jeruſalem habitantes Judæi, viri religioſi ex omni natione quæ ſub cælo eſt.

6 Facta autem hac voce, convenit multitudo, & mente confuſa eſt, quoniam audiebat unuſquiſque lingua ſua illos loquentes.

** Matt. 3. c. 11. Mar. 1. a. 8. Luc. 3. d. 16. Joan. 7. f. 39. Sup. 1. a. 8. Infr. 11. b. 16. 19. a. 6.*

7 Stupebant autem omnes, & mirabantur, dicentes: Nónne ecce omnes iſti, qui loquuntur, Galilæi ſunt,

B 8 Et quomodo nos audivimus unuſquiſque linguam noſtram, in qua nati ſumus?

9 Parthi, & Medi, & Ælamitæ, & qui habitant Meſopotamiam, Judæam, & Cappadociam, Pontum, & Aſiam,

10 Phrygiam, & Pamphyliam, Ægyptum, & partes Libyæ, quæ eſt circa Cyrenen, & advenæ Romani,

11 Judæi

Digitized by Google

11 Judæi quoque,& Proſelyti, Cretes, & Ara-
bes: audivimus eos loquentes noſtris linguis ma-
gnalia Dei.
12 Stupebant autem omnes,& mirabantur ad
invicem dicentes: Quidnam vult hoc eſſe?
13 Alij autem irridentes dicebant: quia muſto
pleni ſunt iſti.
14 Stans autem Petrus cum undecim, levavit
vocem ſuam,& locutus eſt eis: Viri Judæi & qui
habitatis Jeruſalem univerſi,hoc vobis notum ſit,
& auribus percipite verba mea.
15 Non enim,ſicut vos æſtimatis, hi ebrij ſunt,
cùm ſit hora diei tertia:
16 Sed hoc eſt,quod dictum eſt per prophetam
Joël:
C 17 * Et erit in noviſſimis diebus (dicit Domi-
* *Iſai.* nus) effundam de Spiritu meo ſuper omnem car-
44.a.3. nem: & prophetabunt filij veſtri,& filiæ veſtræ:
Joel. 2. & juvenes veſtri viſiones videbunt, & ſeniores
f.28. veſtri ſomnia ſomniabunt.
18 Et quidem ſuper ſervos meos, & ſuper an-
cillas meas, in diebus illis effundam de Spiritu
meo, & prophetabunt:
19 Et dabo prodigia in cælo ſurſum, & ſigna
in terra deorſum, ſanguinem, & ignem, & vapo-
rem fumi.
20 Sol convertetur in tenebras, & luna in ſan-
guinem, antequam veniat dies Domini magnus
& manifeſtus.
* *Joel. 2.* 21 * Et erit: omnis quicumque invocaverit
g.32. nomen Domini, ſalvus erit.
Rom. 10.
c.13. 22 Viri Iſraëlitæ,audite verba hæc: Jeſum Na-
zarenum,virum approbatum à Deo in vobis, vir-
tutibus,& prodigiis,& ſignis,quæ fecit Deus per
illum in medio veſtri, ſicut & vos ſcitis:
23 Hunc definito conſilio & præſciētia Dei tra-
ditũ, per manus iniquorũ affigentes interemiſtis:
D 24 Quem Deus ſuſcitavit,ſolutis doloribus infer-
ni, juxta quod impoſſibile erat teneri illum ab eo.
* *Pſ.15.* 25 David enim dicit in eum: *Providebam Do-
b.8. minum in conſpectu meo ſemper: quoniam à
dextris eſt mihi ne commovear:
26 Propter hoc lętatum eſt cor meũ,& exultavit
lingua mea,inſuper & caro mea requieſcet in ſpe:
27 Quoniam non derelinques animam meam
in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre cor-
ruptionem.
28 Notas mihi feciſti vias vitæ: & replebis
me jucunditate cum facie tua.
29 Viri fratres,liceat audenter dicere ad vos de
* *3.Reg.* patriarcha David,* quoniam defunctus eſt,& ſe-
2.b.10. pultus: & ſepulchrum ejus eſt apud nos uſque in
hodiernum diem.
E 30 Propheta igitur cùm eſſet,& ſciret quia ju-
* *Pſ.131.* rejurando * juraſſet illi Deus de fructu lumbi ejus
c.11. ſedere ſuper ſedem ejus:
31 Providens locutus eſt de reſurrectione Chri-
* *Pſ.15.* ſti, quia * neque derelictus eſt in inferno, neque
b.10. caro ejus vidit corruptionem.
Infr.13.
e.35. 32 Hunc Jeſum reſuſcitavit Deus, cujus omnes
nos teſtes ſumus.
33 Dextera igitur Dei exaltatus, & promiſſio-
ne Spiritus ſancti accepta à Patre, effudit hunc,
quem vos videtis, & auditis.

34 Non enim David aſcendit in cælum: dixit
autem ipſe: * Dixit Dominus Domino meo, ſede * *Pſ.109.*
à dextris meis. *a.1.*
35 Donec ponam inimicos tuos ſcabellum pe-
dum tuorum.
† 36 Certiſſimè ſciat ergo omnis domus Iſraël,
quia & Dominum eum, & Chriſtum fecit Deus,
hunc Jeſum, quem vos crucifixiſtis.
37 His autem auditis,compuncti ſunt corde, & F
dixerunt ad Petrum, & ad reliquos Apoſtolos:
Quid faciemus, viri fratres?
38 Petrus verò ad illos: Pœnitentiam (inquit)
agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrûm in no-
mine Jeſu Chriſti,in remiſſionem peccatorum ve-
ſtrorum: & accipietis donum Spiritus ſancti.
39 Vobis enim eſt repromiſſio,& filiis veſtris,
& omnibus qui longè ſunt, quoſcumque advoca-
verit Dominus Deus noſter.
40 Aliis etiam verbis plurimis teſtificatus eſt,
& exhortabatur eos, dicens: Salvamini à genera-
tione iſta prava.
41 Qui ergo receperunt ſermonem ejus, bapti-
zati ſunt: & appoſitæ ſunt in die illa animæ cir-
citer tria millia.
42 Erant autem perſeverantes in doctrina Apo-
ſtolorum, & communicatione fractionis panis,&
orationibus.
43 Fiebat autem omni animæ timor: multa quo- G
que prodigia & ſigna per Apoſtolos in Jeruſalem
fiebant, & metus erat magnus in univerſis.
44. Omnes etiam qui credebant, erant pariter,
& habebunt omnia communia.
45 Poſſeſſiones & ſubſtantias vendebant, & di-
videbant illa omnibus, prout cuique opus erat.
46 Quotidie quoque perdurantes unanimiter in
templo,& frangentes circa domos panem,ſumebāt
cibum cum exultatione, & ſimplicitate cordis,
47 Collaudantes Deum, & habentes gratiam
ad omnem plebem. Dominus autem augebat qui
ſalvi fierent quotidie in idipſum.

CAPUT III.

Petrus cum Joanne claudum à matris utero ſanat, ac docet ipſos id feciſſe per fidẽ nominis Chriſti quem oſtendit eſſe Meſſiam promiſſum per Moyſen & prophetas,ipſique Abrahæ.

1 PEtrus autem & Joannes aſcendebant in tem- A
plum, ad horam orationis nonam.
2 Et quidam vir, qui erat claudus ex utero ma-
tris ſuæ,bajulabatur: quem ponebant quotidie ad
portam templi, quæ dicitur Speciosa, ut peteret
eleemoſynam ab introeuntibus in templum.
3 Is cùm vidiſſet Petrum & Joannem incipien-
tes introire in templum, rogabat ut eleemoſynam
acciperet.
4 Intuens autem in eum Petrus cum Joanne,
dixit: Reſpice in nos.
5 At ille intendebat in eos, ſperans ſe aliquid
accepturum ab eis.
6 Petrus autem dixit: Argentum & aurum non
eſt mihi: quod autem habeo, hoc tibi do: In no-
mine Jeſus Chriſti Nazareni ſurge, & ambula.
7 Et apprehenſa manu ejus dextera, allevavit
eum, & protinus conſolidatæ ſunt baſes ejus &
plantæ.
8 Et exiliens ſtetit, & ambulabat: & intravit
cum

Digitized by Google

cum illis in templum ambulans & exiliens, &
laudans Deum.
9 Et vidit omnis populus eum ambulantem, &
laudantem Deum.
B 10 Cognoſcebant autem illum, quòd ipſe erat,
qui ad eleemoſynam ſedebat ad Speciosam portam
templi : & impleti ſunt ſtupore & extaſi, in
eo quod contigerat illi.
11 Cùm teneret autem Petrum & Joannem,
cucurrit omnis populus ad eos, ad porticum quæ
appellatur Salomonis, ſtupentes.
12 Videns autem Petrus, reſpondit ad populum:
Viri Iſraëlitæ, quid miramini in hoc, aut
nos quid intuemini, quaſi noſtra virtute aut poteſtate
fecerimus hunc ambulare?
13 Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob,
Deus patrum noſtrorum, glorificavit Filium
ſuum Jeſum, quem vos quidem tradidiſtis, & negaſtis
ante faciem Pilati, judicante illo dimitti.
* *Matth. 27. c. 20. Mar. 15. b. 11. Luc. 23. c. 18. Joan. 18. g. 40.*
14 * Vos autem ſanctum & juſtum negaſtis,
& petiſtis virum homicidam donari vobis:
15 Authorem verò vitæ interfeciſtis, quem
Deus ſuſcitavit à mortuis, cujus nos teſtes ſumus.
16 Et in fide nominis ejus, hunc, quem vos vidiſtis,
& noſtis, confirmavit nomen ejus: & fides,
C quæ per eum eſt, dedit integram ſanitatem
iſtam in conſpectu omnium veſtrûm.
17 Et nunc fratres ſcio quia per ignorantiam
feciſtis, ſicut & principes veſtri.
18 Deus autem, quę prænuntiavit per os omnium
prophetarum, pati Chriſtum ſuum, ſic implevit.
19 Pœnitemini igitur, & convertimini, ut deleantur
peccata veſtra:
20 Ut cùm venerint tempora refrigerij à conſpectu
Domini, & miſerit eum, qui prædicatus eſt
vobis, Jeſum Chriſtum.
21 Quem oportet quidem cælum ſuſcipere uſque
in tempora reſtitutionis omnium, quæ locutus
eſt Deus per os ſanctorum ſuorum à ſæculo
prophetarum.
D 22 Moyſes quidem dixit: * Quoniam Prophetam
ſuſcitabit vobis Dominus Deus veſter de fratribus
veſtris, tamquam meipſum audietis juxta
omnia quæcumque locutus fuerit vobis.
* *Deut. 18. c. 15.*
23 Erit autem: omnis anima, quæ non audierit
Prophetam illum, exterminabitur de plebe.
24 Et omnes prophetæ à Samuel, & deinceps,
qui locuti ſunt, annuntiaverunt dies iſtos.
25 Vos eſtis filij prophetarum, & teſtamenti,
quod diſpoſuit Deus ad patrés noſtros, dicens ad
Abraham: * Et in ſemine tuo benedicentur omnes
familiæ terræ.
* *Gen. 22. a. 3.*
26 Vobis primùm Deus ſuſcitans Filium ſuum,
miſit eum benedicentem vobis: ut convertat ſe
unuſquiſque à nequitia ſua.

CAPUT IV.

Apoſtoli poſt recluſionem in cuſtodia examinati de claudi curatione, oſtendunt in ſolo Chriſto lapide angulari eſſe ſalutem, nec principibus contra Dei juſſum obtemperant ceſſando à doctrina nominis Chriſti: dimiſſi verò, & orantes, accipiunt ſigna dati Spiritus ſancti: nullus ipſorum quidquam proprium habebat, ſed ſuis divenditis faciebat pretium eſſe commune, ſicut fecit Barnabas divendito agro ſuo.

D 1 LOquentibus autem illis ad populum, ſupervenerunt
ſacerdotes, & magiſtratus templi,
& Sadducæi,
2 Dolentes quòd docerent populum, & annuntiarent
in Jeſu reſurrectionem ex mortuis:
3 Et injecerunt in eos manus, & poſuerunt eos
in cuſtodiam in craſtinum: erat enim jam veſpera.
4 Multi autem eorum, qui audierant verbum,
crediderunt: & factus eſt numerus virorum quinque
millia.
5 Factum eſt in craſtinum, ut congregarentur
principes eorum, & ſeniores, & Scribæ in Jeruſalē.
6 Et Annas princeps ſacerdotum, & Caiphas, B
& Joannes, & Alexander, & quotquot erant de
genere ſacerdotali.
7 Et ſtatuentes eos in medio, interrogabant: In
qua virtute, aut in quo nomine feciſtis hoc, vos?
8 Tunc repletus Spiritu ſancto Petrus, dixit ad
eos: Principes populi, & ſeniores audite:
9 Si nos hodie dijudicamur in benefacto hominis
infirmi, in quo iſte ſalvus factus eſt,
10 Notum ſit omnibus vobis, & omni plebi
Iſraël: quia in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti
Nazareni, quē vos crucifixiſtis, quem Deus ſuſcitavit
à mortuis, in hoc iſte aſtat corā vobis ſanus.
11 * Hic eſt lapis, qui reprobatus eſt à vobis
ædificantibus, qui factus eſt in caput anguli:
12 Et non eſt in alio aliquo ſalus. Nec enim
aliud nomen eſt ſub cælo datum hominibus, in
quo oporteat nos ſalvos fieri.
* *Pſ. 117 d. 22. Iſai. 28. d. 16. Matt. 21. d. 42. Mar. 12. a. 10. Luc. 20. c. 17. Rom. 9. g. 33. 1. Petr. 2. 67.*
13 Videntes autem Petri conſtantiam & Joannis,
comperto quòd homines eſſent ſine litteris,
& idiotæ, admirabantur, & cognoſcebant eos quoniam
cum Jeſu fuerant:
14 Hominem quoque videntes ſtantem cum eis,
qui curatus fuerat, nihil poterant contradicere. C
15 Juſſerunt autem eos foras extra concilium
ſecedere: & conferebant ad invicem,
16 Dicentes: Quid faciemus hominibus iſtis?
quoniam quidem notum ſignum factum eſt per
eos, omnibus habitantibus Jeruſalem: manifeſtum
eſt, & non poſſumus negare.
17 Sed ne ampliùs divulgetur in populum, comminemur
eis, ne ultrà loquantur in nomine hoc
ulli hominum.
18 Et vocantes eos, denuntiaverunt ne omnino D
loquerentur, neque docerent in nomine Jeſu.
19 Petrus verò & Joannes reſpondentes, dixerunt
ad eos: Si juſtum eſt in conſpectu Dei, vos
potiùs audire quàm Deum, judicate:
20 Non enim poſſumus quæ vidimus & audivimus
non loqui.
21 At illi comminantes dimiſerunt eos: non
invenientes quomodo punirent eos, propter populum,
quia omnes clarificabant id quod factum
fuerat in eo quod acciderat.
22 Annorum enim erat ampliùs quadraginta E
homo, in quo factum fuerat ſignum iſtud ſanitatis.
23 Dimiſſi autem venerunt ad ſuos: & annuntiaverunt
eis, quanta ad eos principes ſacerdotum
& ſeniores dixiſſent.
24 Qui cùm audiſſent, unanimiter levaverunt
vocem ad Deum, & dixerunt: Domine, tu es qui
feciſti cælum, & terram, mare, & omnia quæ in
eis ſunt:
25 Qui Spiritu ſancto per os patris noſtri David,
pueri tui, dixiſti: * Quare fremuerunt Gentes,
& populi meditati ſunt inania?
* *Pſ. 2. a. 1.*

26 Aſtiterunt

Digitized by Google

26 Aſtiterunt reges terræ, & principes conve-
nerunt in unum, adverſus Dominum, & adverſus
Chriſtum ejus:
F 27 Convenerunt enim verè in civitate iſta ad-
verſus ſanctum puerum tuum Ieſum, quem unxi-
ſti, Herodes, & Pontius Pilatus, cum Gentibus,
& populis Iſraël,
28 Facere quæ manus tua & conſilium tuum
decreverunt fieri.
29 Et nunc Domine reſpice in minas eorum, &
da ſervis tuis cum omni fiducia loqui verbum tuũ.
30 In eo quòd manum tuam extendas ad ſani-
tates & ſigna & prodigia fieri per nomen ſancti
filij tui Ieſu.
31 Et cùm oraſſent, motus eſt locus, in quo
erant congregati: & repleti ſunt omnes Spiritu
ſancto, & loquebantur verbum Dei cum fiducia.
G 32 Multitudinis autem credentium erat cor
unum, & anima una: nec quiſquam eorum, quæ
poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant
illis omnia communia.
33 Et virtute magna reddebant Apoſtoli teſti-
monium reſurrectionis Jeſu Chriſti Domini no-
ſtri: & gratia magna erat in omnibus illis.
34 Neque enim quiſquam egens erat inter illos.
Quotquot enim poſſeſſores agrorum aut domo-
rum erant, vendentes afferebant pretia eorum
quæ vendebant.
35 Et ponebant ante pedes Apoſtolorum. Di-
videbatur autem ſingulis prout cuique opus erat.
36 Joſeph autem, qui cognominatus eſt Barna-
bas ab Apoſtolis (quod eſt interpretatum Filius
conſolationis) Levites, Cyprius genere,
37 Cùm haberet agrum, vendidit eum, & attu-
lit pretium, & poſuit ante pedes Apoſtolorum.

CAPUT V.

Ananias & uxor ſua Saphira agro divendito pretij partem ſibi ſervant; quod tamen interrogante Petro factum eſſe negant: quam ob cauſam ad verbum Petri uxor poſt maritum ſubita morte percutitur: multa per Apoſtolos, & maximè per Petrum fiunt ſigna; ipſique in cuſtodia recluſi ab Angelo educuntur, & rurſum apprehenſi non conſentiunt ut à prædicatione nominis Chriſti ceſſent: Gamalielis autem conſilio cæſi dimittuntur, gaudentes quòd pro Chriſti nomine cædi meruiſſent, quem continuè annuntiant.

A 1 VIr autem quidam nomine Ananias, cum
Saphira uxore ſua, vendidit agrum.
2 Et fraudavit de pretio agri, conſcia uxore ſua:
& afferens partem quamdam, ad pedes Apoſtolo-
rum poſuit.
3 Dixit autem Petrus: Anania, cur tentavit
ſatanas cor tuum, mentiri te Spiritui ſancto, &
fraudare de pretio agri?
4 Nónne manens tibi manebat, & venumdatum
in tua erat poteſtate? Quare poſuiſti in corde tuo
hanc rem? non es mentitus hominibus, ſed Deo.
5 Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit &
expiravit. Et factus eſt timor magnus ſuper omnes
qui audierunt.
6 Surgentes autem juvenes amoverunt eum, &
efferentes ſepelierunt.
B 7 Factum eſt autem quaſi horarum trium ſpa-
tium, & uxor ipſius, neſciens quod factum fuerat,
introivit.
8 Dixit autem ei Petrus: Dic mihi mulier, ſi
tanti agrum vendidiſtis? At illa dixit: Etiam tanti.
9 Petrus autem ad eam: Quid utique convenit
vobis tentare Spiritum Domini? Ecce pedes eo-
rum, qui ſepelierunt virum tuum, ad oſtium; &
efferent te.
10 Confeſtim cecidit ante pedes ejus, & expira-
vit. Intrantes autẽ juvenes, invenerunt illam mor-
tuam, & extulerunt, & ſepelierunt ad virum ſuum.
11 Et factus eſt timor magnus in univerſa eccle-
ſia, & in omnes qui audierunt hæc.
12 Per manus autem Apoſtolorum fiebant ſigna
& prodigia multa in plebe. Et erant unanimiter
omnes in porticu Salomonis.
13 Ceterorum autem nemo audebat ſe conjun- C
gere illis: ſed magnificabat eos populus.
14 Magis autem augebatur credentium in Do-
mino multitudo virorum, ac mulierum,
15 Ita ut in plateas ejicerent infirmos, & pone-
rent in lectulis ac grabatis, ut, veniente Petro, ſal-
tem umbra illius obumbraret quemquam illorum,
& liberarentur ab infirmitatibus ſuis.
16 Concurrebat autem & multitudo vicinarum
civitatum Jeruſalem, afferentes ægros, & vexatos
à ſpiritibus immundis: qui curabantur omnes.
17 Exurgens autem princeps ſacerdotum, &
omnes qui cum illo erant (quæ eſt hæreſis Saddu-
cæorum) repleti ſunt zelo:
18 Et injecerunt manus in Apoſtolos, & poſue-
runt eos in cuſtodia publica.
19 Angelus autem Domini per noctem ape- D
riens januas carceris, & educens eos, dixit:
20 Ite, & ſtantes loquimini in templo plebi
omnia verba vitæ hujus.
21 Qui cùm audiſſent, intraverunt diluculò in
templum, & docebant. Adveniens autem princeps
ſacerdotum, & qui cum eo erant, convocaverunt
concilium, & omnes ſeniores filiorum Iſraël: &
miſerunt ad carcerem ut adducerentur.
22 Cùm autem veniſſent miniſtri, & aperto car-
cere non inveniſſent illos, reverſi nuntiaverunt,
23 Dicentes: Carcerem quidem invenimus clau-
ſum cum omni diligentia, & cuſtodes ſtantes ante
januas: aperientes autem neminem intus inve-
nimus.
24 Ut autem audierunt hos ſermones magiſtra- E
tus templi, & principes ſacerdotum, ambigebant
de illis quidnam fieret.
25 Adveniens autem quidam nuntiavit eis:
Quia ecce viri, quos poſuiſtis in carcerem, ſunt in
templo ſtantes, & docentes populum.
26 Tunc abiit magiſtratus cum miniſtris, &
adduxit illos ſine vi: timebant enim populum ne
lapidarentur.
27 Et cùm adduxiſſent illos, ſtatuerunt in con-
cilio: & interrogavit eos princeps ſacerdotum,
28 Dicens: Præcipiendo præcepimus vobis ne
doceretis in nomine iſto: & ecce repletis Jeruſa-
lem doctrina veſtra: & vultis inducere ſuper nos
ſanguinem hominis iſtius.
29 Reſpondens autem Petrus, & Apoſtoli, dixe- F
rũt: Obedire oportet Deo magis, quàm hominibus.
30 Deus patrum noſtrorum ſuſcitavit Jeſum,
quem vos interemiſtis, ſuſpendentes in ligno.
31 Hunc principem & ſalvatorem Deus exalta-
vit dextera ſua, ad dandam pœnitentiam Iſraëli,
& remiſſionem peccatorum.

32 Et

Digitized by Google

32 Et nos ſumus teſtes horum verborum,& Spi-
ritus ſanctus,quem dedit Deus omnibus obedien-
tibus ſibi.
33 Hæc cùm audiſſent, diſſecabantur,& cogi-
tabant interficere illos.
34 Surgens autem quidam in concilio Phariſæus,
nomine Gamaliel, legis doctor honorabilis uni-
verſæ plebi, juſſit foras ad breve homines fieri.
35 Dixítque ad illos : Viri Iſraëlitæ, attendite
vobis ſuper hominibus iſtis quid acturi ſitis.
G 36 Ante hos enim dies extitit Theodas,dicens
ſe eſſe aliquem, cui conſenſit numerus virorum
circiter quadringentorum : qui occiſus eſt:& om-
nes, qui credebant ei, diſſipati ſunt, & redacti ad
nihilum.
37 Poſt hunc extitit Judas Galilæus in diebus
profeſſionis, & avertit populum poſt ſe,& ipſe pe-
riit : & omnes, quotquot conſenſerunt ei, diſperſi
ſunt.
38 Et nunc itaque dico vobis, diſcedite ab ho-
minibus iſtis,& ſinite illos : quoniam ſi eſt ex ho-
minibus conſilium hoc, aut opus, diſſolvetur.
39 Si verò ex Deo eſt, non poteritis diſſolve-
re illud, ne fortè & Deo repugnare inveniamini.
Conſenſerunt autem illi.
40 Et convocantes Apoſtolos, cæſis denuntia-
verunt ne omnino loquerentur in nomine Jeſu, &
dimiſerunt eos.
41 Et illi quidem ibant gaudentes à conſpectu
concilij, quoniam digni habiti ſunt pro nomine
Jeſu contumeliam pati.
42 Omni autem die non ceſſabant, in templo
& circa domos docentes, & evangelizantes Chri-
ſtum Jeſum.

Caput VI.

*Electio ſeptem diaconorum, creſcente indies credentium nu-
mero : Stephani vehementia cum ſignis & prodigiis, in quem
plurimi inſurgunt Judæi : cùmque eum non poſſent convince-
re, falſis teſtibus nituntur opprimere.*

A 1 IN diebus autem illis, creſcente numero diſci-
pulorum, factum eſt murmur Græcorum ad-
verſus Hebræos, eò quòd deſpicerentur in mini-
ſterio quotidiano viduæ eorum.
2 Convocantes autem duodecim multitudinem
diſcipulorum, dixerunt : Non eſt æquum nos de-
relinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis.
3 Conſiderate ergo fratres, viros ex vobis boni
teſtimonij ſeptem, plenos Spiritu ſancto,& ſapien-
tia, quos conſtituamus ſuper hoc opus.
4 Nos verò orationi, & miniſterio verbi in-
ſtantes erimus.
B 5 Et placuit ſermo coram omni multitudine. Et
elegerunt Stephanum, virum plenum fide & Spi-
ritu ſancto,& Philippum, & Prochorum, & Ni-
canorem, & Timonem, & Parmenam, & Nico-
laum advenam Antiochenum.
6 Hos ſtatuerunt ante conſpectum Apoſtolo-
rum : & orantes impoſuerunt eis manus.
7 Et verbum Domini creſcebat, & multiplica-
batur numerus diſcipulorum in Jeruſalem valdè :
multa etiam turba ſacerdotum obediebat fidei.
8 Stephanus autem plenus gratia & fortitudi-
ne, faciebat prodigia & ſigna magna in populo.
C 9 Surrexerunt autem quidam de ſynagoga, quæ
appellatur Libertinorum,& Cyrenenſium,& Ale-
xandrinorum, & eorum qui erant à Cilicia, &
Aſia, diſputantes cum Stephano :
10 Et non poterant reſiſtere ſapientiæ,& Spi-
ritui, qui loquebatur.
11 Tunc ſummiſerunt viros, qui dicerent ſe
audiviſſe eum dicentem verba blaſphemiæ in
Moyſen, & in Deum.
12 Commoverunt itaque plebem,& ſeniores, & D
Scribas : & concurrentes rapuerunt eum, & ad-
duxerunt in concilium,
13 Et ſtatuerunt falſos teſtes, qui dicerent : Ho-
mo iſte non ceſſat loqui verba adverſus locum
ſanctum, & legem.
14 Audivimus enim eum dicentem : Quoniam
Jeſus Nazarenus hic, deſtruet locum iſtum, & mu-
tabit traditiones, quas tradidit nobis Moyſes.
15 Et intuentes eũ omnes, qui ſedebant in conci-
lio, viderunt faciem ejus tamquam faciem Angeli.

Caput VII.

*Stephanus, data reſpondendi facultate, multa refert de pacto
Dei cum Abraham ejúſque minoribus, de Moyſe & egreſſione
filiorum Iſraël ex Ægypto, de tabernaculo teſtimonij & templo
per Salomonem ædificato; Judæos reprehendens quòd ipſi & pa-
tres eorum Spiritui ſancto ſemper reſtiterint : cum autem di-
ceret ſe Jeſum à dextris Dei videre, lapidatur, teſtibus veſti-
menta ad pedes Sauli deponentibus: orátque pro lapidantibus.*

1 DIxit autem princeps ſacerdotum : Si hæc A
ita ſe habent ?
2 Qui ait : Viri fratres,& patres, audite : Deus
gloriæ apparuit patri noſtro Abrahæ cùm eſſet in
Meſopotamia, priùs quàm moraretur in Charan,
3 Et dixit ad illum : * Exi de terra tua, & de * Gen.
cognatione tua,& veni in terram, quam monſtra- 12.a.1.
vero tibi.
4 Tunc exiit de terra Chaldæorum, & habita-
vit in Charan. Et inde, poſtquam mortuus eſt pa-
ter ejus, tranſtulit illum in terram iſtam, in qua
nunc vos habitatis.
5 Et non dedit illi hereditatem in ea, nec paſſum
pedis: ſed repromiſit dare illi eam in poſſeſſionem,
& ſemini ejus poſt ipſum, cùm non haberet filiũ.
6 Locutus eſt autem ei Deus: * Quia erit ſemen * Gen.
ejus accola in terra aliena,& ſervituti eos ſubji- 15.c.13.
cient,& malè tractabunt eos annis quadrigentis :
7 Et gentem cui ſervierint, judicabo ego, dixit
Dominus. & poſt hæc exibunt, & ſervient mihi
in loco iſto.
8 * Et dedit illi teſtamentum circumciſionis:* & * Gen.
ſic genuit Iſaac,& circumcidit eum die octavo :* & 17.b.10.
* Iſaac, Jacob : & * Jacob, duodecim Patriarchas. * Gen.
9 Et Patriarchæ æmulantes, * Joſeph vendide- 21.a.2.4. * Gen.
runt in Ægyptum, & erat Deus cum eo : 25.d.25.
10 Et eripuit eum ex omnibus tribulationibus * Gen. 29.d.32.
ejus,& *dedit ei gratiam & ſapientiã in conſpectu 35.d.22.
Pharaonis regis Ægypti,& conſtituit eũ præpoſitũ * Gen. 37.f.28.
ſuper Ægyptum,& ſuper omnem domum ſuam. B
11 Venit autem fames in univerſam Ægyptum * Gen.
& Chanaan, & tribulatio magna : & non inve- 41.e.37.
niebant cibos patres noſtri.
12 * Cùm audiſſet autem Jacob eſſe frumentum * Gen.
in Ægypto : miſit patres noſtros primùm : 42.a.2.
13 * Et in ſecundo cognitus eſt Joſeph à fratribus * Gen.
ſuis,& manifeſtatum eſt Pharaoni genus ejus. 45.a.3.
14 Mittens autem Joſeph accerſivit Jacob pa-
trem ſuum, & omnem cognationem ſuam in ani-
mabus ſeptuagintaquinque.

Digitized by Google

* Gen. 46. a. 5. * Gen. 49. d. 32. * Gen. 23. c. 16. 50. a. 5. b. 13. Joſ. 24. g. 32.

15 * Et deſcendit Jacob in Ægyptum, & * defunctus eſt ipſe, & patres noſtri.

16 Et tranſlati ſunt in Sichem, & poſiti ſunt in ſepulchro, * quod emit Abraham pretio argenti à filiis Hemor filij Sichem.

17 Cùm autem appropinquaret tempus promiſſionis, quam confeſſus erat Deus Abrahæ, * crevit populus, & multiplicatus eſt in Ægypto,

C

* Exod. 1. a. 7.

18 Quoadusque ſurrexit alius rex in Ægypto, qui non ſciebat Joſeph.

19 Hic circumveniens genus noſtrum, afflixit patres noſtros, ut exponerent infantes ſuos ne vivificarentur.

* Exod. 2. a. 2. Heb. 11. e. 23.

20 * Eodem tempore natus eſt Moyſes, & fuit gratus Deo, qui nutritus eſt tribus menſibus in domo patris ſui.

21 Expoſito autem illo, ſuſtulit eum filia Pharaonis, & nutrivit eum ſibi in filium.

22 Et eruditus eſt Moyſes omni ſapientia Ægyptiorũ, & erat potens in verbis, & in operibus ſuis.

23 Cùm autem impleretur ei quadraginta annorum tempus, aſcendit in cor ejus ut viſitaret fratres ſuos filios Iſraël.

* Exod. 2. b. 11.

24 * Et cùm vidiſſet quemdam injuriam patientem, vindicavit illum: & fecit ultionem ei qui injuriam ſuſtinebat, percuſſo Ægyptio.

25 Exiſtimabat autem intelligere fratres, quoniam Deus per manum ipſius daret ſalutem illis: at illi non intellexerunt.

* Exod. 2. b. 13.

26 * Sequenti verò die apparuit illis litigantibus: & reconciliabat eos in pace, dicens: Viri, fratres eſtis, ut quid nocetis alterutrum?

D

27 Qui autem injuriam faciebat proximò, repulit eum, dicens: Quis te conſtituit principem & judicem ſuper nos?

28 Numquid interficere me tu vis, quemadmodum interfeciſti heri Ægyptium?

29 Fugit autem Moyſes in verbo iſto: & factus eſt advena in terra Madian, ubi generavit filios duos.

* Exod. 3. a. 2.

30 Et expletis annis quadraginta, * apparuit illi in deſerto montis Sina Angelus in igne flammæ rubi.

31 Moyſes autem videns, admiratus eſt viſum, & accedente illo ut conſideraret, facta eſt ad eum vox Domini, dicens:

32 Ego ſum Deus patrum tuorum, Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Jacob. Tremefactus autem Moyſes, non audebat conſiderare.

33 Dixit autem illi Dominus: Solve calceamentum pedum tuorum: locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt.

34 Videns vidi afflictionem populi mei, qui eſt in Ægypto, & gemitum eorum audivi, & deſcendi liberare eos. Et nunc veni, & mittam te in Ægyptũ.

35 Hunc Moyſen, quem negaverunt, dicentes: Quis te conſtituit principem & judicem? hunc Deus principem & redemptorem miſit, cum manu Angeli, qui apparuit illi in rubo.

E

* Exod. 7. 8. 9. 10. 11. 14.

36 * Hic eduxit illos, faciens prodigia & ſigna in terra Ægypti, & in rubro mari, & in deſerto annis quadraginta.

* Deut. 18. c. 15.

37 Hic eſt Moyſes, qui dixit filiis Iſraël: * Prophetam ſuſcitabit vobis Deus de fratribus veſtris, tamquam me, ipſum audietis.

* Exod. 19. a. 3.

38 * Hic eſt, qui fuit in Eccleſia in ſolitudine cũ Angelo, qui loquebatur ei in monte Sina, & cum patribus noſtris: qui accepit verba vitæ dare nobis.

39 Cui noluerunt obedire patres noſtri: ſed repulerunt, & averſi ſunt cordibus ſuis in Ægyptum,

40 Dicentes ad Aaron: * Fac nobis deos, qui præcedant nos: Moyſes enim hic, qui eduxit nos de terra Ægypti, neſcimus quid factum ſit ei. * Exod. 32. a. 1.

41 Et vitulum fecerunt in diebus illis, & obtulerunt hoſtiam ſimulachro, & lætabantur in operibus manuum ſuarum.

42 Convertit autem Deus, & tradidit eos ſervire militiæ cæli ſicut ſcriptum eſt in Libro Prophetarum: * Numquid victimas & hoſtias obtuliſtis mihi annis quadraginta in deſerto domus Iſraël? * Amos. 5. f. 25.

43 Et ſuſcepiſtis tabernaculum Moloch, & ſidus Dei veſtri Rempham, figuras, quas feciſtis, adorare eas. Et transferam vos trans Babylonem.

44 Tabernaculum teſtimonij fuit cum patribus noſtris in deſerto, ſicut diſpoſuit illis Deus, * loquens ad Moyſen, ut faceret illud ſecundùm formam quam viderat. F * Exod. 25. d. 40.

45 * Quod & induxerunt, ſuſcipientes patres noſtri cum Jeſu in poſſeſſionem Gentium, quas expulit Deus à facie patrum noſtrorum, uſque in diebus David, * Joſ. 3. c. 14. Heb. 8. c. 9.

46 * Qui invenit gratiam ante Deum, * & petiit ut inveniret tabernaculum Deo Jacob. * 1. Reg. 16. c. 13. * Pſ. 31. a. 5.

47 * Salomon autem ædificavit illi domum. * 3. Reg. 6. a. 1.

48 * Sed non excelſus in manufactis habitat, ſicut Propheta dicit: 1. Par. 17. b. 12. * Inf. 17. e. 24.

49 * Cælum mihi ſedes eſt: terra autem ſcabellum pedum meorum. Quam domum ædificabitis mihi, dicit Dominus? aut quis locus requietionis meæ eſt? * Iſai. 66. a. 1.

50 Nónne manus mea fecit hæc omnia?

51 Dura cervice, & incircumciſis cordibus & auribus, vos ſemper Spiritui ſancto reſiſtitis, ſicut patres veſtri, ita & vos.

52 Quem Prophetarum non ſunt perſecuti patres veſtri? Et occiderunt eos, qui prænuntiabant de adventu Juſti, cujus vos nunc proditores & homicidæ fuiſtis: G

53 Qui accepiſtis legem in diſpoſitione Angelorum, & non cuſtodiſtis.

54 Audientes autem hæc diſſecabantur cordibus ſuis, & ſtridebant dentibus in eum.

55 Cùm autem eſſet plenus Spiritu ſancto, intendens in cælum, vidit gloriam Dei, & Jeſum ſtantem à dextris Dei. Et ait: Ecce video cælos apertos, & Filium hominis ſtantem à dextris Dei.

56 Exclamantes autem voce magna continuerunt aures ſuas, & impetum fecerunt unanimiter in eum.

57 Et ejicientes eum extra civitatem lapidabant: & teſtes depoſuerunt veſtimenta ſua, ſecus pedes adoleſcentis, qui vocabatur Saulus.

58 Et lapidabant Stephanum invocantem, & dicentem: Domine Jeſu ſuſcipe ſpiritum meum.

59 Poſitis autem genibus, clamavit voce magna, dicens: Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum. Et cùm hoc dixiſſet, obdormivit in Domino. Saulus autem erat conſentiens neci ejus.

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT VIII.

In perſecutione diſperguntur omnes præter Apoſtolos, Saulo devaſtante Eccleſiam: Philippus plurimos in Samaria convertit, & in his Simonem magum baptizat: miſſi ab Apoſtolis Petrus & Joannes, oratione ac manuum impoſitione impetrant credentibus Samaritanis Spiritum ſanctum: Simon autem volens Spiritus ſancti dationem pecunia emere, durè à Petro corripitur: Philippus ab Angelo mittitur ad Eunuchũ; quem ubi credentem baptizaſſet, à Spiritu raptus defertur in Azotum.

A 1 FActa eſt autem in illa die perſecutio magna in Eccleſia, quæ erat Jeroſolymis, & omnes diſperſi ſunt per regiones Judææ & Samariæ, præter Apoſtolos.

2 Curaverunt autem Stephanum viri timorati, & fecerunt planctum magnum ſuper eum.

3 Saulus autem devaſtabat Eccleſiam, per domos intrans, & trahens viros ac mulieres, tradebat in cuſtodiam.

4 Igitur qui diſperſi erant pertranſibant evangelizantes verbum Dei.

5 Philippus autem deſcendens in civitatem Samariæ, prædicabat illis Chriſtum.

6 Intendebant autem turbæ his quæ à Philippo dicebantur, unanimiter audientes, & videntes ſigna quæ faciebat.

B 7 Multi enim eorum, qui habebant ſpiritus immundos, clamantes voce magna exibant.

8 Multi autem paralytici & claudi curati ſunt.

9 Factum eſt ergo gaudium magnum in illa civitate. Vir autem quidam nomine Simon, qui antè fuerat in civitate magus, ſeducens gentem Samariæ, dicens ſe eſſe aliquem magnum:

10 Cui auſcultabant omnes à minimo uſque ad maximum, dicentes: Hic eſt virtus Dei, quæ vocatur magna.

11 Attendebant autem eum, propter quòd multo tempore magiis ſuis dementaſſet eos.

12 Cùm verò credidiſſent Philippo evangelizanti de regno Dei, in nomine Jeſu Chriſti baptizabantur viri ac mulieres.

C 13 Tunc Simon & ipſe credidit: & cùm baptizatus eſſet, adhærebat Philippo. Videns, etiam ſigna & virtutes maximas fieri, ſtupens admirabatur.

14 Cùm autem audiſſent Apoſtoli, qui erant Jeroſolymis, quòd recepiſſet Samaria verbum Dei, miſerunt ad eos Petrum & Joannem.

15 Qui cùm veniſſent, oraverunt pro ipſis ut acciperent Spiritum ſanctum:

16 Nondum enim in quemquam illorum venerat, ſed baptizati tantùm erant in nomine Domini Jeſu.

17 Tunc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Spiritum ſanctum.

18 Cùm vidiſſet autem Simon, quia per impoſitionem manus Apoſtolorum daretur Spiritus ſanctus, obtulit eis pecuniam,

D 19 Dicens: Date & mihi hanc poteſtatem, ut cuicumque impoſuero manus, accipiat Spiritum ſanctum. Petrus autem dixit ad eum:

20 Pecunia tua tecum ſit in perditionem: quoniam donum Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri.

21 Non eſt tibi pars, neque ſors in ſermone iſto. cor enim tuum non eſt rectum coram Deo.

22 Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua: & roga Deum, ſi fortè remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui.

23 In felle enim amaritudinis, & obligatione, iniquitatis video te eſſe.

24 Reſpondens autem Simon, dixit: Precamini vos pro me ad Dominum, ut nihil veniat ſuper me horum quæ dixiſtis.

25 Et illi quidem teſtificati & locuti verbum E
Domini, redibant Jeroſolymam, & multis regionibus Samaritanorum evangelizabant.

26 Angelus autem Domini locutus eſt ad Philippum, dicens: Surge, & vade contra meridianum, ad viam quæ deſcendit ab Jeruſalem in Gazam: hæc eſt deſerta.

27 Et ſurgens abiit. Et ecce vir Æthiops, eunuchus, potens Candacis reginæ Æthiopũ, qui erat ſuper omnes gazas ejus, venerat adorare in Jeruſalẽ:

28 Et revertebatur ſedens ſuper currum ſuum, legénſque Iſaiam prophetam.

29 Dixit autem Spiritus Philippo: Accede, & adjunge te ad currum iſtum.

30 Accurrens autem Philippus, audivit eum F
legentem Iſaiam Prophetam, & dixit: Putáſne intelligis quæ legis?

31 Qui ait: Et quomodo poſſum, ſi non aliquis oſtenderit mihi? Rogavítque Philippum ut aſcenderet, & ſederet ſecum.

32 Locus autem Scripturæ, quam legebat, erat hic: * Tanquam ovis ad occiſionem ductus eſt: *Iſai. 53.c.7.*
& ſicut agnus coram tondente ſe, ſine voce, ſic non aperuit os ſuum.

33 In humilitate judicium ejus ſublatum eſt. Generationem ejus quis enarrabit, quoniam tolletur de terra vita ejus?

34 Reſpondens autem eunuchus Philippo, dixit: Obſecro te, de quo Propheta dicit hoc? de ſe, an de alio aliquo?

35 Aperiens autem Philippus os ſuum, & incipiens à Scriptura iſta, evangelizavit illi Jeſum.

36 Et dum irent per viam, venerunt ad quam- G
dam aquam: & ait Eunuchus: Ecce aqua, quid prohibet me baptizari?

37 Dixit autem Philippus: Si credis ex toto corde, licet. Et reſpondens ait: Credo, Filium Dei eſſe Jeſum Chriſtum.

38 Et juſſit ſtare currum: & deſcenderunt uterq; in aquã, Philippus, & Eunuchus, & baptizavit eum.

39 Cùm autẽ aſcendiſſent de aqua, Spiritus Domini rapuit Philippum, & ampliùs non vidit eum Eunuchus. Ibat autem per viam ſuam gaudens.

40 Philippus autem inventus eſt in Azoto, & pertranſiens evangelizabat civitatibus cunctis, donec veniret Cæſaream.

CAPUT IX.

Admiranda Sauli perſecutoris converſio, Domino ei apparente, & Anania ad ipſum miſſo, à quo baptizatus cœpit Damaſci acerrimè tueri Jeſum eſſe Chriſtum: diſcipuli verò ipſum demittunt per murum propter Judæorum inſidias: quem Barnabas Jeroſolymis ducit ad Apoſtolos, unde rurſum propter inſidias dimititur Tarſum: Petrus Lyddæ ſanat Æneam paralyticum, & in Joppe Tabitham reſuſcitat.

1 SAulus autem adhuc ſpirans minarum, & cæ- A
dis in diſcipulos Domini, acceſſit ad Princi- *Gal. 1. c. 13.*
pem ſacerdotum,

2 Et petiit ab eo epiſtolas in Damaſcum ad ſynagogas: ut ſi quos inveniſſet hujus viæ viros, ac mulieres, vinctos perduceret in Jeruſalem.

3 * Et cùm iter faceret, contigit ut appropin- *Inf. 22. b. 6.*

Digitized by Google

1.Cor.15.b.8. quaret Damaſco: & ſubitò circumfulſit eum lux
2.Cor.12.a.1. de cælo.
4 Et cadens in terram audivit vocem dicentem
ſibi: Saule, Saule, quid me perſequeris?
5 Qui dixit: Quis es Domine? Et ille: Ego
ſum Jeſus, quem tu perſequeris. durum eſt tibi
contra ſtimulum calcitrare.
6 Et tremens, ac ſtupens dixit: Domine, quid
me vis facere?
B 7 Et Dominus ad eum: Surge, & ingredere ci-
vitatem, & ibi dicetur tibi quid te oporteat face-
re. Viri autem illi, qui comitabantur cum eo, ſta-
bant ſtupefacti, audientes quidem vocem, nemi-
nem autem videntes.
8 Surrexit autem Saulus de terra, apertíſque
oculis nihil videbat. Ad manus autem illum tra-
hentes, introduxerunt Damaſcum.
9 Et erat ibi tribus diebus non videns, & non
manducavit, neque bibit.
10 Erat autem quidam diſcipulus Damaſci, no-
mine Ananias: & dixit ad illum in viſu Domi-
nus: Anania. At ille ait: Ecce ego, Domine.
11 Et Dominus ad eum: Surge, & vade in vi-
cum, qui vocatur rectus: & quære in domo Judæ
Saulum nomine Tarſenſem: ecce enim orat:
12 (Et vidit virum Ananiam nomine, introeun-
tem, & imponentē ſibi manus ut viſum recipiat.)
C 13 Reſpondit autem Ananias: Domine, audivi
à multis de viro hoc, quanta mala fecerit ſanctis
tuis in Jeruſalem:
14 Et hic habet poteſtatē à principibus Sacerdo-
tum alligandi omnes, qui invocant nomen tuum.
15 Dixit autem ad eum Dominus: Vade quo-
niam vas electionis eſt mihi iſte, ut portet nomen
meum coram gentibus, & regibus, & filiis Iſraël.
16 Ego enim oſtendam illi, quanta oporteat
eum pro nomine meo pati.
17 Et abiit Ananias, & introivit in domum: &
imponens ei manus, dixit: Saule frater, Dominus
miſit me Jeſus, qui apparuit tibi in via qua venie-
bas, ut videas, & implearis Spiritu ſancto.
18 Et confeſtim ceciderunt ab oculis ejus tan-
quam ſquamæ, & viſum recepit: & ſurgens ba-
ptizatus eſt.
D 19 Et cùm accepiſſet cibum, confortatus eſt.
Fuit autem cum diſcipulis, qui erant Damaſci, per
dies aliquot.
20 Et continuò in ſynagogis prædicabat Jeſum:
quoniam hic eſt Filius Dei.
21 Stupebant autem omnes qui audiebant, &
dicebant: Nónne hic eſt, qui expugnabat in Je-
ruſalem eos, qui invocabant nomen iſtud: & huc
ad hoc venit, ut vinctos illos duceret ad principes
ſacerdotum?
22 Saulus autem multò magis convaleſcebat,
& confundebat Judæos, qui habitabant Damaſci,
affirmans, quoniam hic eſt Chriſtus.
23 Cùm autem implerentur dies multi, conſiliū
fecerunt in unum Judæi ut eum interficerenr.
24 Notæ autem factæ ſunt Saulo inſidiæ eorum.
*1.Cor.11.g.32. * Cuſtodiebant autem & portas die ac nocte, ut
eum interficerent.
25 Accipientes autem eum diſcipuli nocte, per
murum dimiſerunt eum, ſubmittentes in ſporta.
E 26 Cùm autem veniſſet in Jeruſalem, tentabat
ſe jungere diſcipulis, & omnes timebant eum, non
credentes quòd eſſet diſcipulus.
27 Barnabas autem apprehenſum illum duxit ad
Apoſtolos: & narravit illis quomodo in via vidiſ-
ſet Dominum, & quia locutus eſt ei, & quomodo
in Damaſco fiducialiter egerit in nomine Jeſu.
28 Et erat cum illis intrans & exiens in Jeruſa-
lem, & fiducialiter agens in nomine Domini.
29 Loquebatur quoque Gentibus, & diſputabat
cum Græcis: illi autem quærebant occidere eum.
30 Quod cùm cognoviſſent fratres, deduxerunt
eum Cæſaream, & dimiſerunt Tarſum.
31 Eccleſia quidem per totam Judæam, & Gali- F
læam, & Samariam, habebat pacem, & ædificaba-
tur ambulans in timore Domini, & conſolatione
ſancti Spiritus replebatur.
32 Factum eſt autem, ut Petrus dum pertranſi-
ret univerſos, deveniret ad ſanctos, qui habita-
bant Lyddæ.
33 Invenit autem ibi hominem quemdam, no-
mine Æneam, ab annis octo jacentem in grabato,
qui erat paralyticus.
34 Et ait illi Petrus: Ænea, ſanat te Dominus
Jeſus Chriſtus: ſurge, & ſterne tibi. Et continuò
ſurrexit.
35 Et viderunt eum omnes, qui habitabant Lyd-
dæ & Saronæ: qui converſi ſunt ad Dominum.
36 In Joppe autem fuit quædam diſcipula, no-
mine Tabitha, quæ interpretata dicitur Dorcas.
Hæc erat plena operibus bonis, & eleemoſynis,
quas faciebat.
37 Factum eſt autem in diebus illis, ut infirma-
ta moreretur. Quam cùm laviſſent, poſuerunt eam
in cœnaculo.
38 Cùm autem propè eſſet Lydda ad Joppen, G
diſcipuli audientes quia Petrus eſſet in ea, miſe-
runt duos viros ad eum, rogantes: Ne pigriteris
venire uſque ad nos.
39 Exurgens autē Petrus venit cum illis: Et cùm
adveniſſet, duxerunt illum in cœnaculū: & circū-
ſteterunt illum omnes viduæ flentes, & oſtenden-
tes ei tunicas & veſtes, quas faciebat illis Dorcas.
40 Ejectis autem omnibus foras, Petrus ponens
genua oravit: & converſus ad corpus, dixit: Ta-
bitha, ſurge. At illa aperuit oculos ſuos: & viſo
Petro, reſedit.
41 Dans autem illi manum, erexit eam. Et cùm
vocaſſet ſanctos, & viduas, aſſignavit eam vivam.
42 Notum autem factum eſt per univerſam
Joppen: & crediderunt multi in Domino.
43 Factum eſt autem, ut dies multos moraretur
in Joppe, apud Simonem quemdam coriarium.

CAPUT X.

Juſſu Angeli accerſit Cornelius Centurio Petrum, qui per linteì viſionem admonitus Gentes ad Evangelium admittendas eſſe, venit ad illum: cúmque ſuper omnes verbum ejus de Chriſto audientes Spiritus ſanctus deſcendiſſet, juſſit eos baptizari.

1 VIr autem quidā erat in Cæſarea, nomine Cor- A
nelius, Cēturio cohortis quę dicitur Italica,
2 Religioſus, ac timens Deum cum omni domo
ſua, faciens eleemoſynas multas plebi, & depre-
cans Deum ſemper:
3 Is vidit in viſu manifeſtè, quaſi hora diei
nona, Angelum Dei introeuntem ad ſe, & dicen-
tem ſibi, Corneli.

4 At

4 At ille intuens eum, timore correptus, dixit: Quid eſt, Domine: Dixit autem illi: Orationes tuæ & eleemoſynæ tuæ, aſcenderunt in memoriam in conſpectu Dei.

5 Et nunc mitte viros in Joppen, & accerſi Simonem quemdam, qui cognominatur Petrus:

6 Hic hoſpitatur apud Simonem quemdam coriarium, cujus eſt domus juxta mare: hic dicet tibi quid te oporteat facere.

7 Et cùm diſceſſiſſet Angelus, qui loquebatur illi, vocavit duos domeſticos ſuos, & militem metuentem Dominum, ex his qui illi parebant.

B 8 Quibus cùm narraſſet omnia, miſit illos in Joppen.

9 Poſtera autem die iter illis facientibus, & appropinquantibus civitati, aſcendit Petrus in ſuperiora ut oraret circa horam ſextam.

10 Et cùm eſuriret, voluit guſtare. Parantibus autem illis, cecidit ſuper eum mentis exceſſus:

11 Et vidit cælum apertum, & deſcendens vas quoddam, velut linteum magnum, quattuor initiis ſubmitti de cælo in terram,

12 In quo erant omnia quadrupedia, & ſerpentia terræ, & volatilia cæli.

13 Et facta eſt vox ad eum: Surge Petre, occide, & manduca.

14 Ait autem Petrus: Abſit Domine, quia numquam manducavi omne commune & immundum.

15 Et vox iterùm ſecundò ad eum: Quod Deus purificavit, tu commune ne dixeris.

16 Hoc autem factum eſt per ter: & ſtatim receptum eſt vas in cælum.

C 17 Et dum intra ſe hæſitaret Petrus, quidnam eſſet viſio, quam vidiſſet: ecce viri, qui miſſi erant à Cornelio, inquirentes domum Simonis, aſtiterunt ad januam.

18 Et cùm vocaſſent, interrogabãt, ſi Simon, qui cognominatur Petrus, illic haberet hoſpitium.

19 Petro autem cogitante de viſione, dixit Spiritus ei: Ecce viri tres quærunt te.

20 Surge itaque, deſcende, & vade cum eis nihil dubitans: quia ego miſi illos.

21 Deſcendens autem Petrus ad viros, dixit: Ecce ego ſum, quem quæritis: quæ cauſa eſt propter quam veniſtis?

22 Qui dixerũt: Cornelius Cẽturio, vir juſtus, & timens Deum, & teſtimonium habens ab univerſa gente Judæorũ, reſponsũ accepit ab Angelo ſancto, accerſire te in domum ſuã, & audire verba abs te.

D 23 Introducens ergo eos, recepit hoſpitio. Sequẽti autem die ſurgens profectus eſt cum illis: & quidam ex fratribus ad Joppe comitati ſunt eum.

24 Altera autem die introivit Cæſaream. Cornelius verò expectabat illos, convocatis cognatis ſuis, & neceſſariis amicis.

25 Et factũ eſt cùm introiſſet Petrus, obvius venit ei Cornelius, & procidens ad pedes ejus adoravit.

26 Petrus verò elevavit eum, dicens: Surge, & ego ipſe homo ſum.

27 Et loquens cum illo intravit, & invenit multos qui convenerant.

28 Dixítque ad illos: Vos ſcitis quomodo abominatum ſit viro Judæo, conjungi aut accedere ad alienigenam: ſed mihi oſtendit Deus, neminem communem aut immundum dicere hominem.

29 Propter quod ſine dubitatione veni accerſitus. Interrogo ergo, quã ob cauſam accerſiſtis me?

30 Et Cornelius ait: A nudiuſquarta die uſque E
ad hanc horã, orans eram hora nona in domo mea, & ecce vir ſtetit ante me in veſte candida, & ait:

31 Corneli, exaudita eſt oratio tua, & eleemoſynæ tuæ commemoratæ ſunt in conſpectu Dei.

32 Mitte ergo in Joppen, & accerſi Simonem, qui cognominatur Petrus: hic hoſpitatur in domo Simonis coriarij juxta mare.

33 Confeſtim ergo miſi ad te: & tu benefeciſti veniendo. Nunc ergo omnes nos in conſpectu tuo adſumus, audire omnia quæcumque tibi præcepta ſunt à Domino.

34 Aperiens autem Petrus os ſuum, dixit: In F
veritate comperi, * quia non eſt perſonarum acceptor Deus:

35 Sed in omni gente, qui timet eum, & operatur juſtitiam, acceptus eſt illi.

36 Verbum miſit Deus filiis Iſraël, annuntians pacem per Jeſum Chriſtum: (hic eſt omnium Dominus.)

37 Vos ſcitis quod factum eſt verbum per univerſam Judæam: incipiens enim à * Galilæa, poſt baptiſmum quod prædicavit Joannes,

38 Jeſum à Nazareth: quomodo unxit eum Deus Spiritu ſancto, & virtute, qui pertranſiit benefaciendo & ſanando omnes oppreſſos à diabolo, quoniam Deus erat cum illo.

39 Et nos teſtes ſumus omnium, quæ fecit in regione Judæorum, & Jeruſalem, quem occiderunt ſuſpendentes in ligno.

* Deut. 10. d. 7. 2. Par. 19. b. 7. Job. 34. b. 19. Sap. 6. b. 8. Eccli. 35. b. 15. Rom. 2. b. 11. Gal. 2. b. 6. Epheſ. 6. b. 9. Col. 3. d. 25. 1. Pet. 1. c. 17.

* Luc. 4. b. 14.

40 Hunc Deus ſuſcitavit tertia die, & dedit eum manifeſtum fieri,

41 Non omni populo, ſed teſtibus præordinatis à Deo: nobis, qui manducavimus & bibimus cum illo, poſtquam reſurrexit à mortuis.

42 Et præcepit nobis prædicare populo, & te- G
ſtificari, quia ipſe eſt, qui conſtitutus eſt à Deo judex vivorum & mortuorum.

43 * Huic omnes Prophetæ teſtimonium perhibent, remiſſionem peccatorum accipere per nomen ejus omnes, qui credunt in eum.

* Jer. 31. f. 34. Mich. 7. d. 18.

44 Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit Spiritus ſanctus ſuper omnes qui audiebant verbũ.

45 Et obſtupuerunt ex circumciſione fideles, qui venerant cum Petro: quia & in nationes gratia Spiritus ſancti effuſa eſt.

46 Audiebant enim illos loquentes linguis, & magnificantes Deum.

47 Tunc reſpondit Petrus: Numquid aquam quis prohibere poteſt, ut non baptizentur hi, qui Spiritum ſanctum acceperunt ſicut & nos?

48 Et juſſit eos baptizari in nomine Domini Jeſu Chriſti. Tunc rogaverunt eum ut maneret apud eos aliquot diebus.

CAPUT XI.

Petrus diſceptantibus fratribus quòd ad Gentes acceſſiſſet, rei ordinem exponit: multis Antiochiæ converſis prædicatione diſcipulorum, mittitur ad eos Barnabas ab Eccleſia Ieroſolymitana, qui multis converſis adducit eò & Saulum à Tarſo: cum quo mittitur Jeruſalem, ut in famem ab Agabo propheta prædictam ferant fratribus eleemoſynam.

1 AUdierunt autem Apoſtoli, & fratres, qui A
erant in Judæa: quoniam & Gentes receperunt verbum Dei.

Digitized by Google

2 Cùm autem aſcendiſſet Petrus Jeroſolymam,
diſceptabant adverſus illum,qui erant ex circum-
ciſione ,
3 Dicentes: Quare introiſti ad viros præputium
habentes, & manducaſti cum illis?
4 Incipiens autem Petrus exponebat illis or-
dinem , dicens :
5 Ego eram in civitate Joppe orans, & vidi in
exceſſu mentis viſionem , deſcendens vas quod-
dam velut linteum magnum quattuor initiis ſum-
mitti de cælo, & venit uſque ad me.
6 In quod intuens conſiderabam,& vidi quadru-
pedia terræ,& beſtias,& reptilia,& volatilia cæli.
7 Audivi autem & vocem dicentem mihi : Sur-
ge Petre, occide, & manduca.
B 8 Dixi autem: Nequaquam Domine.quia com-
mune aut immundum numquam introivit in os
meum.
9 Reſpondit autem vox ſecundò de cælo : Quæ
Deus mundavit, tu ne commune dixeris.
10 Hoc autem factum eſt per ter : & recepta
ſunt omnia rurſum in cælum.
11 Et ecce viri tres confeſtim aſtiterunt in do-
mo, in qua eram, miſſi à Cæſarea ad me.
12 Dixit autem Spiritus mihi, ut irem cum illis,
nihil hæſitans. Venerunt autem mecum & ſex fra-
tres iſti, & ingreſſi ſumus in domum viri.
13 Narravit autem nobis , quomodo vidiſſet
Angelum in domo ſua, ſtantem & dicentem ſibi :
Mitte in Joppen,& accerſi Simonem, qui cogno-
minatur Petrus.
14 Qui loquetur tibi verba , in quibus ſalvus
eris tu , & univerſa domus tua.
15 Cùm autem cœpiſſem loqui, cecidit Spiritus
ſanctus ſuper eos, ſicut & in nos in initio.
16 Recordatus ſum autem verbi Domini , ſicut
dicebat . * Joannes quidem baptizavit aqua , vos
autem baptizabimini Spiritu ſancto.

** Matt. 3.b.11. Mar. 1.a.8. Luc. 3.d.16. Joan. 1.d.26. Sup. 1.a.5. Inf. 19.*

17 Si ego eamdem gratiam dedit illis Deus , ſi-
cut & nobis , qui credidimus in Dominum Jeſum
Chriſtum : ego quis eram , qui poſſem prohibere
Deum ?
18 His auditis , tacuerunt : & glorificaverunt
Deum, dicentes : Ergo & Gentibus pœnitentiam
C dedit Deus ad vitam.
19 Et illi quidem, qui diſperſi fuerant à tribulatio-
ne, quæ facta fuerat ſub Stephano, perambulaverũt
uſque Phœnicen, & Cyprum, & Antiochiam, ne-
mini loquentes verbum, niſi ſolis Judæis.
20 Erant autem quidam ex eis viri Cyprij , &
Cyrenæi, qui cùm introiſſent Antiochiã, loqueban-
tur & ad Græcos, annuntiantes Dominum Jeſum.
21 Et erat manus Domini cum eis : multúſque
numerus credentium converſus eſt ad Dominum.
22 Pervenit autem ſermo ad aures eccleſiæ, quæ
erat Jeroſolymis , ſuper iſtis : & miſerunt Barna-
bam uſque ad Antiochiam.
D 23 Qui cùm perveniſſet , & vidiſſet gratiam
Dei , gaviſus eſt : & hortabatur omnes in propo-
ſito cordis permanere in Domino :
24 Quia erat vir bonus, & plenus Spiritu ſan-
cto, & fide. Et appoſita eſt multa turba Domino.
25 Profectus eſt autem Barnabas Tarſum , ut
quæreret Saulum : quem cùm inveniſſet, perduxit
Antiochiam.
26 Et annum totum converſati ſunt ibi in Ec-
cleſia : & docuerunt turbam multam, ita ut cogno-
minarentur primùm Antiochiæ diſcipuli , Chri-
ſtiani.
27 In his autem diebus ſupervenerunt ab Jero-
ſolymis prophetæ Antiochiam :
28 Et ſurgens unus ex eis nomine Agabus, ſigni-
ficabat per ſpiritum famem magnam futuram in
univerſo orbe terrarum, quæ facta eſt ſub Claudio.
29 Diſcipuli autem prout quis habebat, propo-
ſuerunt ſinguli in miniſterium mittere habitan-
tibus in Judæa fratribus :
30 Quod & fecerunt, mittentes ad ſeniores per
manus Barnabæ & Sauli.

CAPUT XII.

Herodes occiſo Jacobo Petrum retrudit in carcerem, cupiens poſt Paſcha eum tradere populo occidendum; ſed orante pro eo ſine intermiſſione Eccleſia, Angelico eductus auxilio, fratribus magnum attulit gaudium: facta autem de carceris cuſtodibus inquiſitione, Herodes proficiſcitur Cæſaream; Cúmque divinos honores à populo oblatos non reſpueret, percuſſus eſt ab Angelo, & conſumptus à vermibus expiravit.

1 EOdem autem tempore miſit Herodes rex A
manus, ut affligeret quoſdam de Eccleſia.
2 Occidit autem Jacobum fratrẽ Joannis gladio.
3 Videns autem quia placeret Judæis, appoſuit ut
apprehenderet & Petrum. Erant autem dies Azy-
morum.
4 Quem cùm apprehendiſſet, miſit in carcerem,
tradens quattuor quaternionibus militum cuſto-
diendum , volens poſt Paſcha producere eum
populo.
5 Et Petrus quidem ſervabatur in carcere. Ora-
tio autem fiebat ſine intermiſſione ab Eccleſia ad
Deum pro eo.
6 Cùm autem producturus eum eſſet Herodes, in
ipſa nocte erat Petrus dormiens inter duos mili-
tes, vinctus catenis duabus : & cuſtodes ante
oſtium cuſtodiebant carcerem.
7 Et ecce Angelus Domini aſtitit : & lumen
refulſit in habitaculo : percuſſóque latere Petri ,
excitavit eum, dicens : Surge velociter. Et cecide-
runt catenæ de manibus ejus.
8 Dixit autem Angelus ad eum: Præcingere, & B
calcea te caligas tuas. Et fecit ſic. Et dixit illi: Cir-
cumda tibi veſtimentum tuum, & ſequere me.
9 Et exiens ſequebatur eum, & neſciebat quia
verum eſt, quod fiebat per Angelum : exiſtimabat
autem ſe viſum videre.
10 Tranſeuntes autem primam & ſecundam
cuſtodiam, venerunt ad portam ferream, quæ ducit
ad civitatem : quæ ultrò aperta eſt eis. Et exeun-
tes proceſſerunt vicum unum : & continuò diſ-
ceſſit Angelus ab eo.
11 Et Petrus ad ſe reverſus, dixit : Nunc ſcio
verè, quia miſit Dominus Angelum ſuum, & eri-
puit me de manu Herodis , & de omni expecta-
tione plebis Judæorum.
12 Conſiderànſque venit ad domum Mariæ
matris Joannis, qui cognominatus eſt Marcus, ubi
erant multi congregati, & orantes.
13 Pulſante autem eo oſtium januæ, proceſſit C
puella ad audiendum, nomine Rhode.
14 Et ut cognovit vocem Petri, præ gaudio non
aperuit januam, ſed intrò currens nuntiavit ſtare
Petrum ante januam.

15 At

Digitized by Google

15 At illi dixerunt ad eam: Inſanis. Illa autem
affirmabat ſic ſe habere. Illi autem dicebant: An-
gelus ejus eſt.
16 Petrus autem perſeverabat pulſans. Cùm
autem aperuiſſent,viderunt eum,& obſtupuerunt.
17 Annuens autem eis manu ut tacerent,narra-
vit quomodo Dominus eduxiſſet eum de carcere,
dixitque: Nuntiate Jacobo & fratribus hæc. Et
egreſſus abiit in alium locum.
18 Facta autem die,erat non parva turbatio in-
ter milites, quidnam factum eſſet de Petro.
19 Herodes autem cùm requiſiſſet eum, &
non inveniſſet, inquiſitione facta de cuſtodibus,
juſſit eos duci: deſcendénſque à Judæa in Cæſa-
ream, ibi commoratus eſt.
20 Erat autem iratus Tyriis,& Sidoniis.At illi
unanimes venerunt ad eum,& perſuaſo Blaſto,qui
erat ſuper cubiculum regis, poſtulabant pacem,eò
quòd alerentur regiones eorum ab illo.
21 Statuto autem die, Herodes veſtitus veſte
regia,ſedit pro tribunali,& concionabatur ad eos.
22 Populus autem acclamabat: Dei voces, &
non hominis.
23 Confeſtim autem percuſſit eum Angelus
Domini, eò quòd non dediſſet honorem Deo: &
conſumptus à vermibus, expiravit.
24 Verbum autem Domini creſcebat, & mul-
tiplicabatur.
25 Barnabas autem & Saulus reverſi ſunt ab
*Sup.11. d.29. Jeroſolymis*expleto miniſterio,aſſumpto Joanne,
qui cognominatus eſt Marcus.

CAPUT XIII.

Saulus & Barnabas jubentur à Spiritu ſancto ſegregari ad opus prædicationis inter gentes, & Bar-jeſu ſive Elyma mago, qui eorum prædicationi reſiſtebat, ad Pauli verbum excæcato, credit Sergius Paulus: in Antiochia Piſidiæ Paulus in ſynagoga latiùs de Chriſto diſſerit: ſed Judæis blaſphemantibus, & perſecutionem in eos excitantibus, convertuntur ad Gentes juxta Iſaiæ vaticinium.

A 1 ERant autem in Eccleſia, quæ erat Antio-
chiæ,prophetæ, & doctores, in quibus Bar-
nabas,& Simon, qui vocabatur Niger, & Lucius
Cyrenenſis, & Manahen, qui erat Herodis Te-
trarchæ collactaneus, & Saulus.
2 Miniſtrantibus autem illis Domino,& jeju-
nantibus, dixit illis Spiritus ſanctus: Segregate
mihi Saulum & Barnabam, in opus ad quod aſ-
ſumpſi eos.
3 Tunc jejunantes, & orantes, imponentéſque
eis manus, dimiſerunt illos.
4 Et ipſi quidem miſſi à Spiritu ſancto abierunt
Seleuciam; & inde navigaverunt Cyprum.
5 Et cùm veniſſent Salaminam, prædicabant
verbum Dei in ſynagogis Judæorum. Habebant
autem & Joannem in miniſterio.
B 6 Et cùm perambulaſſent univerſam inſulam
uſque Paphum, invenerunt quemdam virum ma-
gum pſeudoprophetam, Judæum, cui nomen erat
Bar-jeſu.
7 Qui erat cum Proconſule Sergio Paulo viro
prudente. Hic, accerſitis Barnaba & Saulo, deſi-
derabat audire verbum Dei.
8 Reſiſtebat autem illis Elymas magus, (ſic
enim interpretatur nomen ejus) quærens avertere
Proconſulem à fide.
9 Saulus autem, qui & Paulus, repletus Spiritu
ſancto, intuens in eum,
10 Dixit: O plene omni dolo,& omni fallacia,
fili diaboli, inimice omnis juſtitiæ, non deſinis
ſubvertere vias Domini rectas.
11 Et nunc ecce manus Domini ſuper te, &
eris cæcus,non videns ſolem uſque ad tempus. Et
confeſtim cecidit in eum caligo, & tenebræ, &
circuiens quærebat qui ei manum daret.
12 Tunc Proconſul cùm vidiſſet factum, credi-
dit admirans ſuper doctrina Domini.
13 Et cùm à Papho navigaſſent Paulus & qui
cum eo erant, venerunt Pergen Pamphyliæ. Joan-
nes autem diſcedens ab eis, reverſus eſt Jeroſo-
lymam.
14 Illi verò pertranſeuntes Pergen, venerunt C
Antiochiam Piſidiæ: & ingreſſi ſynagogam die
ſabbatorum, ſederunt.
15 Poſt lectionem autem legis,& Prophetarum,
miſerunt principes ſynagogæ ad eos, dicentes:
Viri fratres, ſi quis eſt in vobis ſermo exhortatio-
nis ad plebem, dicite.
16 Surgens autem Paulus,& manu ſilentium in-
dicens, ait: Viri Iſraëlitæ, & qui timetis Deum,
audite:
17 Deus plebis Iſraël elegit patres noſtros,& ple-
bem exaltavit cùm eſſent incolæ * in terra Ægy- *Exod.1. a.1.
pti, * & in brachio excelſo eduxit eos ex ea, *Exod. 13.d.21. 22.
18 * Et per quadraginta annorum tempus mo-
res eorum ſuſtinuit in deſerto. *Exod. 16.a.3.
19 Et deſtruens gentes ſeptem in terra Cha-
naan, ſorte diſtribuit eis terram eorum, *Joſ.14. a.2.
20 Quaſi poſt quadringentos & quinquaginta
annos: * & poſt hæc dedit judices uſque ad Sa- *Judic. 3.b.9.
muel Prophetam.
21 Et exinde * poſtulaverunt regem: & dedit *1. Reg. 8.a.5.9. c.16.10. a.1.
illis Deus Saul filium Cis, virum de tribu Benja-
min, annis quadraginta.
22 Et amoto illo,* ſuſcitavit illis David regem: D
cui teſtimonium perhibens,dixit:* Inveni David *1. Reg. 13.c.14. 16.c.13.
filium Jeſſe, virum ſecundùm cor meum, qui fa-
ciet omnes voluntates meas. *Pſ.88. b.21.
23 Hujus Deus ex ſemine * ſecundùm promiſ- *Iſa.11. a.1.
ſionem eduxit Iſraël ſalvatorem Jeſum.
24 * Prædicante Joanne ante faciem adventus *Matt. 3.a.1.
ejus baptiſmum pœnitentiæ omni populo Iſraël. Mar.1. a.4.
25 Cùm impleret autem Joannes curſum ſuum, Luc.3. a.3.
dicebat: Quem me arbitramini eſſe,* non ſum
ego,ſed ecce venit poſt me, cujus non ſum dignus *Matth. 3.b.11.
calceamenta pedum ſolvere. Mar.1. a.7.
26 Viri fratres,filij generis Abraham,& qui in Joan.1. d.27.
vobis timent Deum: vobis verbum ſalutis hujus
miſſum eſt.
27 Qui enim habitabant Jeruſalem, & princi- E
pes ejus,hunc ignorantes, & voces prophetarum, *Matt. 27.c.20. 23.
quæ per omne ſabbatum leguntur, judicantes im-
pleverunt: Mar.15. b.13.
28 Et nullam cauſam mortis invenientes in eo, Luc.23. c.21. d.23.
* petierunt à Pilato, ut interficerent eum.
29 Cúmque conſummaſſent omnia, quæ de eo Joan.19. c.15.
ſcripta erant, deponentes eum de ligno, poſue-
runt eum in monumento. *Matt. 28.
30 * Deus verò ſuſcitavit eum à mortuis tertia Mar.16.
die: qui viſus eſt per dies multos his, Luc.24. Joan.20.
31 Qui ſimul aſcenderant cum eo de Galilæa in
Jeruſalem:

Digitized by Google

Jeruſalem : qui uſque nunc ſunt teſtes ejus ad plebem.

32 Et nos vobis annuntiamus eam, quæ ad patres noſtros repromiſſio facta eſt :

33 Quoniam hanc Deus adimplevit filiis noſtris, reſuſcitans Jeſum, ſicut & in Pſalmo ſecundo ſcriptum eſt : * Filius meus es tu, ego hodie genui te. *Pſ. 2. b. 7.

34 Quod autem ſuſcitavit eum à mortuis, ampliùs jam non reverſurum in corruptionem, ita dixit : * Quia dabo vobis ſancta David fidelia. *Iſa. 55. b. 3.

35 Ideóque & alias dicit : * Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem. *Pſ. 15. b. 10.

36 David enim in ſua generatione cùm adminiſtraſſet, voluntati Dei * dormivit, & appoſitus eſt ad patres ſuos, & vidit corruptionem. *3. Reg. 2. b. 10.

37 Quem verò Deus ſuſcitavit à mortuis, non vidit corruptionem.

F 38 Notum igitur ſit vobis viri fratres, quia per hunc vobis remiſſio peccatorum annuntiatur, & ab omnibus, quibus non potuiſtis in lege Moïſi juſtificari.

39 In hoc omnis, qui credit juſtificatur.

40 Videte ergo ne ſuperveniat vobis quod dictum eſt in Prophetis :

41 * Videte contemptores, & admiramini, & diſperdimini: quia opus operor ego in diebus veſtris, opus quod non credetis, ſi quis enarraverit vobis. *Habac. 1. b. 5.

42 Exeuntibus autem illis, rogabant ut ſequenti ſabbato loquerentur ſibi verba hæc.

43 Cúmque dimiſſa eſſet ſynagoga, ſecuti ſunt multi Judæorum, & colentium advenarum, Paulum & Barnabam : qui loquentes ſuadebant eis ut permanerent in gratia Dei.

44 Sequenti verò ſabbato pœnè univerſa civitas convenit audire verbum Dei.

G 45 Videntes autem turbas Judæi, repleti ſunt zelo, & contradicebant his, quæ à Paulo dicebantur, blaſphemantes.

46 Tunc conſtanter Paulus & Barnabas dixerunt: Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei: ſed quoniam repellitis illud, & indignos vos judicatis æternæ vitæ, ecce convertimur ad Gentes.

47 Sic enim præcepit nobis Dominus: * Poſui te in lucem Gentium, ut ſis in ſalutem uſque ad extremum terræ. *Iſa. 49. b. 6.

48 Audientes autem Gentes gaviſæ ſunt, & glorificabant verbum Domini : & crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam.

49 Diſſeminabatur autem verbum Domini per univerſam regionem.

50 Judæi autem concitaverunt mulieres religioſas, & honeſtas, & primos civitatis, & excitaverunt perſecutionem in Paulum & Barnabam: & ejecerunt eos de finibus ſuis.

51 * At illi, excuſſo pulvere pedum in eos, venerunt Iconium. *Matt. 10. b. 14. Mar. 6. b. 11. Luc. 9. a. 5.

52 Diſcipuli quoque replebantur gaudio, & Spiritu ſancto.

Caput XIV.

Multis Judæorum ac Ethnicorum Iconij fidem in Chriſtum ſuſcipientious, concitatur à Judæis tumultus in Apoſtolos, qui Lyſtram fugiunt, ubi Paulus claudum à matris utero curat; populúmque ac ſacerdotes ob id ipſis tamquã diis ſacrificare volentes ægrè compeſcunt: ſed cõcitata à Judæis ſupervenientibus turba, Paulus lapidatur, & pro mortuo relinquitur : cúmque ſurrexiſſet, ipſe & Barnabas diſcipulos per varia loca exhortantes, & presbyteros ordinantes, revertuntur Antiochiam.

1 FActum eſt autem Iconij, ut ſimul introirent in ſynagogam Judæorũ, & loquerentur, ita ut crederet Judæorũ & Græcorũ copioſa multitudo. A

2 Qui verò increduli fuerunt Judæi, ſuſcitaverunt, & ad iracundiam concitaverunt animas Gentium adverſus fratres :

3 Multo igitur tempore demorati ſunt, fiducialiter agentes in Domino, teſtimonium perhibente verbo gratiæ ſuæ, dante ſigna & prodigia fieri per manus eorum.

4 Diviſa eſt autem multitudo civitatis : & quidam quidem erant cum Judæis, quidam verò cum Apoſtolis.

5 Cùm autem factus eſſet impetus Gentilium & Judæorum cum principibus ſuis, ut contumeliis afficerent, & lapidarent eos,

6 Intelligentes confugerunt ad civitates Lycaoniæ, Lyſtram, & Derben, & univerſam in circuitu regionem, & ibi evangelizantes erant. B

7 Et quidam vir Lyſtris infirmus pedibus ſedebat, claudus ex utero matris ſuæ, qui numquam ambulaverat.

8 Hic audivit Paulum loquentem. Qui intuitus eum, & videns quia fidem haberet ut ſalvus fieret,

9 Dixit magna voce : Surge ſuper pedes tuos rectus. Et exilivit, & ambulabat.

10 Turbæ autem cùm vidiſſent quod fecerat Paulus, levaverunt vocem ſuam, Lycaonicè dicentes : Dij ſimiles facti hominibus, deſcenderunt ad nos.

11 Et vocabant Barnabam Jovem, Paulum verò Mercurium : quoniam ipſe erat dux verbi.

12 Sacerdos quoque Jovis, qui erat ante civitatem, tauros & coronas ante januas afferens, cum populis volebat ſacrificare.

13 Quod ubi audierunt Apoſtoli, Barnabas & Paulus, conſciſſis tunicis ſuis exilierunt in turbas: clamantes. C

14 Et dicentes: Viri, quid hæc facitis ? & nos mortales ſumus, ſimiles vobis homines, annuntiantes vobis ab his vanis converti ad Deum vivum, * qui fecit cælum, & terram, & mare & omnia quæ in eis ſunt : *Gen. 1. a. 1. Pſ. 145. a. 6.

15 Qui in præteritis generationibus dimiſit omnes gentes ingredi vias ſuas. Apoc. 14. b. 7.

16 Et quidem non ſine teſtimonio ſemetipſum reliquit, benefaciens de cælo, dans pluvias & tempora fructifera, implẽs cibo & lætitia corda noſtra.

17 Et hæc dicentes, vix ſedaverunt turbas ne ſibi immolarent.

18 Supervenerunt autem quidam ab Antiochia & Iconio Judæi: & perſuaſis turbis lapidantéſque Paulum, traxerunt extra civitatem, exiſtimantes eum mortuum eſſe.

19 Circumdantibus autem eum diſcipulis, ſurgens intravit civitatem, & poſtera die profectus eſt cum Barnaba in Derben. D

20 Cúmque

Digitized by Google

20 Cúmque evangelizaſſent civitati illi, & docuiſſent multos, reverſi ſunt Lyſtram, & Iconium, & Antiochiam,

21 Confirmantes animas diſcipulorum, exhortantéſque ut permanerent in fide: & quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.

22 Et cùm cōſtituiſſent illis per ſingulas eccleſias presbyteros, & oraſſent cum jejunationibus, commendaverunt eos Domino, in quem crediderunt.

23 Tranſeuntéſque Piſidiam, venerunt in Pamphyliam,

24 Et loquentes verbum Domini in Perge, deſcenderunt in Attaliam:

* Sup. 13. a. 1. 25 * Et inde navigaverunt Antiochiam, unde erant traditi gratiæ Dei, in opus quod compleverunt.

26 Cùm autem veniſſent, & congregaſſent Eccleſiam, retulerunt quanta feciſſet Deus cum illis, & quia aperuiſſet Gentibus oſtium fidei.

27 Morati ſunt autem tempus non modicum cum diſcipulis.

CAPUT XV.

Orta Antiochiæ ſeditione propter Judæos, volentes Gentes ad Deum converſas circumcidi, Paulus & Barnabas rem ad Apoſtolos referunt: qui poſt Petri & Jacobi ſuffragia, communi decreto per litteras ſtatuunt, Gentes converſas non ligari lege Moyſi: Paulus cupiēs ab Antiochia inviſere loca in quibus prædicaverat, ſeparatur à Barnaba, eò quòd nollet Joannē aſſumi.

A 1 ET quidam deſcendentes de Judæa, docebant fratres: * Quia niſi circumcidamini ſecundùm morem Moyſi, non poteſtis ſalvari. (* Gal. 5. a. 2.)

2 Facta ergo ſeditione non minima Paulo & Barnabæ adverſus illos, ſtatuerunt ut aſcenderent Paulus & Barnabas, & quidam alij ex aliis, ad Apoſtolos & presbyteros in Jeruſalem, ſuper hac quæſtione.

3 Illi ergo deducti ab Eccleſia, pertranſibant Phœnicem & Samariam, narrantes converſionem Gentium: & faciebant gaudium magnum omnibus fratribus.

4 Cùm autem veniſſent Jeroſolymam, ſuſcepti ſunt ab Eccleſia, & ab Apoſtolis, & ſenioribus, annuntiantes quanta Deus feciſſet cum illis.

B 5 Surrexerunt autem quidam de hæreſi Phariſæorum, qui crediderunt, dicentes: Quia oportet circumcidi eos, præcipere quoque ſervare legem Moyſi.

6 Convenerúntque Apoſtoli & ſeniores videre de verbo hoc.

7 Cùm autem magna conquiſitio fieret, ſurgens Petrus dixit ad eos: * Viri fratres, vos ſcitis quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit, per os meum audire Gentes verbum Evangelij, & credere. (* Sup. 10. e. 20.)

8 Et qui novit corda Deus, teſtimonium perhibuit, * dans illis Spiritum ſanctum, ſicut & nobis, (* Sup. 10. g. 45.)

9 Et nihil diſcrevit inter nos & illos, fide purificans corda eorum.

10 Nunc ergo quid tentatis Deum, imponere jugum ſuper cervices diſcipulorum, quod neque patres noſtri, neque nos portare potuimus?

C 11 Sed per gratiam Domini Jeſu Chriſti credimus ſalvari, quemadmodum & illi.

12 Tacuit autem omnis multitudo: & audiebant Barnabam & Paulum, narrantes quanta Deus feciſſet ſigna & prodigia in Gentibus per eos.

13 Et poſtquam tacuerunt, reſpondit Jacobus, dicens: Viri fratres, audite me.

14 Simon narravit quemadmodum primùm Deus viſitavit ſumere ex Gentibus populū nomini ſuo.

15 Et huic corcordant verba Prophetarum, ſicut ſcriptum eſt:

16 * Poſt hæc revertar, & reædificabo tabernāculum David, quod decidit: & diruta ejus reædificabo, & erigam illud: (* Amos 9. c. 11.)

D 17 Ut requirant ceteri hominum Dominum, & omnes gentes, ſuper quas invocatum eſt nomen meum, dicit Dominus faciens hæc.

18 Notum à ſæculo eſt Domino opus ſuum.

19 Propter quod ego judico, non inquietari eos qui ex Gentibus convertuntur ad Deum,

20 Sed ſcribere ad eos ut abſtineant ſe à contaminationibus ſimulachrorum, & fornicatione, & ſuffocatis, & ſanguine.

* 21 Moyſes enim à temporibus antiquis habet in ſingulis civitatibus qui eum prædicent in ſynagogis, ubi per omne ſabbatum legitur.

22 Tunc placuit Apoſtolis, & ſenioribus cum omni Eccleſia, eligere viros ex eis, & mittere Antiochiam cum Paulo & Barnaba, Judam, qui cognominabatur Barſabas, & Silam, viros primos in fratribus,

E 23 Scribentes per manus eorum Apostoli & ſeniores fratres, his, qui ſunt Antiochiæ, & Syriæ, & Ciliciæ, fratribus ex Gentibus, ſalutem.

24 Quoniam audivimus quia quidam ex nobis exeuntes, turbaverunt vos verbis, evertentes animas veſtras, quibus non mandavimus:

25 Placuit nobis collectis in unum eligere viros, & mittere ad vos, cum chariſſimis noſtris Barnaba & Paulo,

26 Hominibus, qui tradiderunt animas ſuas pro nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti.

27 Miſimus ergo Judam & Silam, qui & ipſi vobis verbis referent eadem.

F 28 Viſum eſt enim Spiritui ſancto, & nobis, nihil ultrà imponere vobis oneris quàm hæc neceſſaria:

29 Ut abſtineatis vos ab immolatis ſimulacrorum, & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione, à quibus cuſtodientes vos, benè agetis. Valete.

30 Illi ergo dimiſſi, deſcenderunt Antiochiam: & congregata multitudine tradiderunt epiſtolam.

31 Quam cùm legiſſent, gaviſi ſunt ſuper conſolatione.

32 Judas autem & Silas, & ipſi cùm eſſent Prophetæ, verbo plurimo conſolati ſunt fratres, & confirmaverunt.

33 Facto autem ibi aliquanto tempore, dimiſſi ſunt cum pace à fratribus, ad eos qui miſerāt illos.

34 Viſum eſt autem Silæ ibi remanere: Judas autem ſolus abiit Jeruſalem.

G 35 Paulus autem & Barnabas demorabantur Antiochiæ, docentes, & evangelizantes cum aliis pluribus verbum Domini.

36 Poſt aliquot autem dies, dixit ad Barnabam Paulus: Revertentes viſitemus fratres per univerſas civitates, in quibus prædicavimus verbum Domini, quomodo ſe habeant.

37 Barnabas autem volebat ſecum aſſumere & Joannem, qui cognominabatur Marcus.

Digitized by Google

38 Paulus autem rogabat eum (ut qui diſceſſiſſet
ab eis de Pamphylia, & non iſſet cum eis in opus)
non debere recipi.
39 Facta eſt autem diſſenſio, ita ut diſcederent
ab invicem, & Barnabas quidem aſſumpto Marco
navigaret Cyprum.
40 Paulus verò electo Sila profectus eſt, traditus gratiæ Dei à fratribus.
41 Perambulabat autem Syriam, & Ciliciam,
confirmans Eccleſias: præcipiens cuſtodire præcepta Apoſtolorum, & ſeniorum.

CAPUT XVI.

Paulus Lyſtris aſſumptum Timotheum circumcidit, & per varias civitates tradit ſervanda Apoſtolorum dogmata: vetantur à Spiritu ſancto prædicare in Aſia & Bithinia: vocato autem per viſionem Paulo in Macedoniam, proficiſcuntur: primúmque Philippis prædicantes, hoſpitio excipiuntur apud Lydiam: ſed ejecto per Paulum ſpiritu Pythone, virgis cæſi mittuntur in carcerem: ubi facto terræmotu, ſolutiſque eorum vinculis, cuſtos carceris convertitur: poſteróque die magiſtratus orant ut civitatem egrediantur.

A 1 PErvenit autem Derben, & Lyſtram. Et ecce
diſcipulus quidam erat ibi nomine Timotheus, filius mulieris Judææ fidelis, patre Gentili.
2 Huic teſtimonium bonum reddebant, qui in
Lyſtris erant & Iconio fratres.
3 Hunc voluit Paulus ſecum proficiſci: & aſſumens circumcidit eum, propter Judæos qui erant
in illis locis. Sciebant enim omnes quòd pater
ejus erat Gentilis.
4 Cùm autem pertranſirent civitates, tradebant eis cuſtodire dogmata, quæ erant decreta ab
Apoſtolis & ſenioribus, qui erant Ieroſolymis.
5 Et Eccleſiæ quidem confirmabantur fide, &
abundabant numero quotidie.
6 Tranſeuntes autem Phrygiam, & Galatiæ
regionem, vetati ſunt à Spiritu ſancto loqui verbum Dei in Aſia.
B 7 Cùm veniſſent autem in Myſiam, tentabant
ire in Bythiniã: & non permiſit eos Spiritus Jeſu.
8 Cùm autem pertranſiſſent Myſiam, deſcenderunt Troadem:
9 Et viſio per noctem Paulo oſtenſa eſt: Vir Macedo quidam erat ſtans, & deprecans eum, & dicens: Tranſiens in Macedoniam, adjuva nos.
10 Ut autem viſum vidit, ſtatim quæſivimus
proficiſci in Macedoniam, certi facti quòd vocaſſet nos Deus evangelizare eis.
11 Navigantes autem à Troade, recto curſu venimus Samothraciam, & ſequenti die Neapolim;
12 Et inde Philippos, quæ eſt prima partis Macedoniæ civitas, colonia. Eramus autem in hac
Urbe diebus aliquot, conferentes.
C 13 Die autem ſabbatorum egreſſi ſumus foras
portam juxta flumen, ubi videbatur oratio eſſe: &
ſedẽtes loquebamur mulieribus, quæ convenerãt.
14 Et quædam mulier nomine Lydia, purpuraria civitatis Thyatirenorum, colens Deum, audivit: cujus Dominus aperuit cor intendere his
quæ dicebantur à Paulo.
15 Cùm autem baptizata eſſet, & domus ejus,
deprecata eſt dicens: ſi judicaſtis me fidelem
Domino eſſe, introite in domum meam, & manete. Et coëgit nos.
16 Factum eſt autem euntibus nobis ad orationem, puellam quamdam habentem ſpiritum pythonem obviare nobis, quæ quæſtum magnum
præſtabat dominis ſuis divinando.
17 Hæc ſubſecuta Paulum, & nos, clamabat D
dicens: Iſti homines ſervi Dei excelſi ſunt, qui
annuntiant vobis viam ſalutis.
18 Hoc autem faciebat multis diebus. Dolens
autem Paulus, & converſus, ſpiritui dixit: Præcipio tibi in nomine Jeſu Chriſti exire ab ea. Et
exiit eadem hora.
19 Videntes autem domini ejus quia exivit
ſpes quæſtus eorum, apprehendentes Paulum &
Silam perduxerunt in forum ad principes:
20 Et offerentes eos magiſtratibus, dixerunt:
Hi homines conturbant civitatem noſtram, cùm
ſint Judæi:
21 Et annuntiant morem, quem non licet nobis
ſuſcipere, neque facere, cùm ſimus Romani.
22 Et cucurrit plebs adverſus eos: & magiſtratus,
ſciſſis tunicis eorum, * juſſerunt eos virgis cædi. * 2.Cor. 11.f.25. Philip. 1 b.13. 1.Theſſ. 2.a.2.
23 Et cùm multas plagas eis impoſuiſſent, miſerunt eos in carcerem, præcipientes cuſtodi ut
diligenter cuſtodiret eos.
24 Qui cùm tale præceptum accepiſſet, miſit E
eos in interiorem carcerem, & pedes eorum ſtrinxit ligno.
25 Media autem nocte, Paulus & Silas orantes,
laudabant Deum: & audiebant eos, qui in cuſtodia erant.
26 Subitò verò terræmotus factus eſt magnus,
ita ut moverentur fundamenta carceris. Et ſtatim
aperta ſunt omnia oſtia: & univerſorum vincula
ſoluta ſunt.
27 Expergefactus autem cuſtos carceris, & videns januas apertas carceris, evaginato gladio volebat ſe interficere, æſtimans fugiſſe vinctos.
28 Clamavit autem Paulus voce magna, dicens:
Nihil tibi mali feceris: univerſi enim hîc ſumus.
29 Petitóque lumine, introgreſſus eſt: & tremefactus procidit Paulo & Silæ ad pedes: F
30 Et producens eos foras: ait: Domini, quid
me oportet facere, ut ſalvus fiam?
31 At illi dixerunt: Crede in Dominum Jeſum:
& ſalvus eris tu, & domus tua.
32 Et locuti ſunt ei verbum Domini, cum omnibus qui erant in domo ejus.
33 Et tollens eos in illa hora noctis, lavit plagas eorum: & baptizatus eſt ipſe, & omnis domus
ejus continuò.
34 Cúmque perduxiſſet eos in domum ſuam,
appoſuit eis menſam, & lætatus eſt cum omni domo ſua credens Deo.
35 Et cùm dies factus eſſet, miſerunt magiſtratus lictores, dicentes: Dimitte homines illos.
36 Nuntiavit autem cuſtos carceris verba hæc G
Paulo: Quia miſerunt magiſtratus ut dimittamini: nunc igitur exeuntes, ite in pace.
37 Paulus autem dixit eis: Cæſos nos publicè,
indemnatos, homines Romanos miſerunt in carcerem, & nunc occultè nos ejiciunt? Non ita: ſed
veniant,
38 Et ipſi nos ejiciant. Nuntiaverunt autem
magiſtratibus lictores verba hæc. Timuerúntque
audito quòd Romani eſſent:
39 Et venientes deprecati ſunt eos, & educentes rogabant ut egrederentur de Urbe.

40 Exeuntes

Digitized by Google

40 Exeuntes autem de carcere, introierunt ad Lydiam: & viſis fratribus conſolati ſunt eos, & profecti ſunt.

CAPUT XVII.

Facto Theſſalonicæ magno fructu per Pauli prædicationem, concitatur adverſus eum à Judæis ſeditio, ſimiliter & Berœæ: Paulus Athenis cum Judæis & philoſophis diſſerit, ac Dionyſiũ Areopagitam ad Chriſtum convertit cum quibuſdam aliis.

A 1 CUm autem perambulaſſent Amphipolim, & Apolloniam, venerunt Theſſalonicam, ubi erat ſynagoga Judæorum.

2 Secundùm conſuetudinem autem Paulus introivit ad eos, & per ſabbata tria diſſerebat eis de Scripturis,

3 Adaperiens & inſinuans quia Chriſtum oportuit pati, & reſurgere à mortuis: & quia hic eſt Jeſus Chriſtus, quem ego annuntio vobis.

4 Et quidam ex eis crediderunt, & adjuncti ſunt Paulo & Silæ, & de colentibus Gentilibúſque multitudo magna, & mulieres nobiles non paucæ.

B 5 Zelantes autem Judæi, aſſumentéſque de vulgo viros quoſdam malos, & turba facta, concitaverunt civitatem: & aſſiſtentes domui Jaſonis quærebant eos producere in populum.

6 Et cùm non inveniſſent eos, trahebant Jaſonem & quoſdam fratres ad principes civitatis, clamantes: Quoniam hi, qui Urbem concitant, & huc venerunt,

7 Quos ſuſcepit Jaſon, & hi omnes contra decreta Cæſaris faciunt, regem alium dicentes eſſe, Jeſum.

8 Concitaverunt autem plebem, & principes civitatis audientes hæc.

9 Et accepta ſatisfactione à Jaſone, & à ceteris, dimiſerunt eos.

C 10 Fratres verò confeſtim per noctem dimiſerunt Paulum & Silam in Berœam. Qui cùm veniſſent, in Synagogam Judæorum introierunt.

11 Hi autem erant nobiliores eorum, qui ſunt Theſſalonicæ, qui ſuſceperunt verbum cum omni aviditate, quotidie ſcrutantes Scripturas, ſi hæc ita ſe haberent.

12 Et multi quidem crediderunt ex eis, & mulierum Gentilium honeſtarum, & viri non pauci.

13 Cùm autem cognoviſſent in Theſſalonica Judæi, quia & Berœæ prædicatum eſt à Paulo verbum Dei, venerunt & illuc commoventes & turbantes multitudinem.

14 Statimque tunc Paulum dimiſerunt fratres. ut iret uſque ad mare: Silas autem & Timotheus remanſerunt ibi.

D 15 Qui autem deducebant Paulum, perduxerunt eum uſque Athenas, & accepto mandato ab eo ad Silam & Timotheum, ut quàm celeriter venirent ad illum, profecti ſunt.

16 Paulus autem cùm Athenis eos expectaret, incitabatur ſpiritus ejus in ipſo, videns idololatriæ deditam civitatem.

17 Diſputabat igitur in ſynagoga cum Judæis, & colentibus, & in foro, per omnes dies, ad eos qui aderant.

18 Quidam autem Epicurei, & Stoici philoſophi diſſerebant cum eo, & quidam dicebant: Quid vult ſeminiverbius hic dicere? Alij verò: Novorum dæmoniorum videtur annuntiator eſſe: quia Jeſum, & reſurrectionem annuntiabat eis.

19 Et apprehenſum eum ad Areopagum duxerunt, dicentes: Poſſumus ſcire quæ eſt hæc nova, E quæ à te dicitur, doctrina?

20 Nova enim quædam infers auribus noſtris: Volumus ergo ſcire quidnam velint hæc eſſe.

21 (Athenienſes autem omnes, & advenæ hoſpites, ad nihil aliud vacabant, niſi aut dicere, aut audire aliquid novi.)

22 Stans autem Paulus in medio Areopagi, ait: Viri Athenienſes per omnia quaſi ſuperſtitioſiores vos video.

23 Præteriens enim, & videns ſimulachra veſtra, inveni & aram, in qua ſcriptum erat: IGNOTO DEO. Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego annuntio vobis.

24 * Deus, qui fecit mundum, & omnia quæ in eo ſunt, hic cæli & terræ cùm ſit Dominus, * non in manufactis templis habitat,

* Gen. 1. a. 1.
* Sup. 7. 48.

25 Nec manibus humanis colitur indigens aliquo, cùm ipſe det omnibus vitam, & inſpirationem, & omnia:

26 Fecitque ex uno omne genus hominum inhabitare ſuper univerſam faciem terræ, definiens ſtatuta tempora, & terminos habitationis eorum, F

27 Quærere Deum, ſi fortè attrectent eum, aut inveniant, quamvis non longè ſit ab unoquoque noſtrûm.

28 In ipſo enim vivimus, & movemur, & ſumus: ſicut & quidam veſtrorum Poëtarum dixerunt: Ipſius enim & genus ſumus.

29 Genus ergo cum ſimus Dei, non debemus æſtimare, auro, aut argento, aut lapidi, ſculpturæ artis & cogitationis hominis, Divinum eſſe ſimile.

30 Et tempora quidem hujus ignorantiæ deſpiciens Deus, nunc annuntiat hominibus ut omnes ubique pœnitentiam agant, G

31 Eò quòd ſtatuit diem, in quo judicaturus eſt orbem in æquitate, in viro, in quo ſtatuit, fidem præbens omnibus, ſuſcitans eum à mortuis.

32 Cùm audiſſent autem reſurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant, quidam verò dixerunt: Audiemus te de hoc iterùm.

33 Sic Paulus exivit de medio eorum.

34 Quidam verò viri adhærentes ei, crediderunt: in quibus & Dionyſius Areopagita, & mulier nomine Damaris, & alij cum eis.

CAPUT XVIII.

Paulus Corinthi ſuum exercet artificium apud Aquilam, & quamquam ad ejus prædicationem blaſphemarent Judæi, audit tamen in viſione multum ibi populum ad fidem convertendum: verùm poſt ſeſquiannum accuſatur à Judæis apud Gallionem proconſulem, & poſt multos dies venit Epheſum, ac variis regionibus fratres confirmat: Apollo vehementer Judæos convincit, oſtendens ex Scripturis Jeſum eſſe Chriſtum, quamquam tantùm noſſet baptiſma Jannis.

1 POſt hæc egreſſus ab Athenis, venit Corinthum. A

2 Et inveniens quemdam Judæum nomine Aquilam, Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priſcillam uxorem ejus, (eo quod præcepiſſet Claudius diſcedere omnes Judæos à Roma) acceſſit ad eos,

3 Et quia ejuſdem erat artis, manebat apud eos, & operabatur: (erant autem ſcenofactoriæ artis.)

4 Et diſputabat in ſynagoga per omne ſabbatum,

Digitized by Google

tum, interponens nomen Domini Jeſu, ſuadebátque Judæis, & Græcis.

B 5 Cùm veniſſent autem de Macedonia Silas &
Timotheus, inſtabat verbo Paulus, teſtificans Judæis eſſe Chriſtum Ieſum.

6 Contradicentibus autem eis, & blaſphemantibus, excutiens veſtimenta ſua, dixit ad eos: Sanguis veſter ſuper caput veſtrum: mundus ego, ex hoc ad Gentes vadam.

7 Et migrans inde, intravit in domum cujuſdam, nomine Titi Juſti, colentis Deum, cujus domus erat conjuncta ſynagogæ.

C 8 Criſpus autem archiſynagogus credidit Domino cum omni domo ſua: & multi Corinthiorum audientes credebant, & baptizabantur.

9 Dixit autem Dominus nocte per viſionem Paulo: Noli timere, ſed loquere, & ne taceas:

10 Propter quod ego ſum tecum: & nemo apponetur tibi ut noceat te, quoniam populus eſt mihi multus in hac civitate.

11 Sedit autem ibi annum & ſex menſes, docens apud eos verbum Dei.

D 12 Gallione autem proconſule Achaiæ, inſurrexerunt uno animo Judæi in Paulum, & adduxerunt eum ad tribunal,

13 Dicentes: Quia contra legem hic perſuadet hominibus colere Deum.

14 Incipiente autem Paulo aperire os, dixit Gallio ad Judæos: Si quidem eſſet iniquum aliquid, aut facinus peſſimum, ô viri Judæi, rectè vos ſuſtinerē.

15 Si verò quæſtiones ſunt de verbo, & nominibus, & lege veſtra, vos ipſi videritis: Judex ego horum nolo eſſe.

16 Et minavit eos à tribunali.

E 17 Apprehendentes autem omnes Soſthenem
principem ſynagogæ, percutiebant eum ante tribunal: & nihil eorum Gallioni curæ erat.

18 Paulus verò cùm adhuc ſuſtinuiſſet dies multos, fratribus valefaciens, navigavit in Syriam,
* Num. 6. c. 18. Inf. 21. d. 24. (& cum eo Priſcilla, & Aquila) qui ſibi * totonderat in Cenchris caput: habebat enim votum.

19 Devenítque Epheſum, & illos ibi reliquit: Ipſe verò ingreſſus ſynagogam, diſputabat cum Judæis.

20 Rogantibus autem eis ut ampliori tempore maneret, non conſenſit.

21 Sed valefaciens, & dicens, Iterùm revertar ad vos Deo volente, profectus eſt ab Epheſo.

F 22 Et deſcendens Cæſaream, aſcendit, & ſalutavit Eccleſiam, & deſcendit Antiochiam.

23 Et facto ibi aliquanto tempore profectus eſt, perambulans ex ordine Galaticam regionem, & Phrygiam, confirmans omnes diſcipulos.

24 Judæus autem quidam, Apollo nomine, Alexandrinus genere, vir eloquens, devenit Epheſum, potens in Scripturis.

25 Hic erat edoctus viam Domini: & fervens ſpiritu loquebatur, & docebat diligenter ea quæ ſunt Jeſu, ſciens tantum baptiſma Ioannis.

G 26 Hic ergo cœpit fiducialiter agere in ſynagoga. Quem cùm audiſſent Priſcilla & Aquila, aſſumpſerunt eum, & diligentiùs expoſuerunt ei viam Domini.

27 Cùm autem vellet ire Achaiam, exhortati fratres, ſcripſerunt diſcipulis ut ſuſciperent eum. Qui cùm veniſſet, contulit multum his qui crediderant.

28 Vehementer enim Judæos revincebat publicè, oſtendens per Scripturas, eſſe Chriſtum Jeſum.

CAPUT XIX.

Paulus Epheſi quoſdam diſcipulos Joannis tantùm baptiſmate baptizatos, jubet in Jeſu nomine baptizari, ac manuum impoſitione Spiritum ſanctum ipſis impetrat, ibique prædicans multa edit ſigna: de Judæis qui non credentes conabantur nomine Jeſu à Paulo prædicati adjurare dæmonia: multi peccata confitentes libros ſuperſtitioſos exurunt; Demetrius argentarius gravem adverſus Paulum ſeditionem excitat, quam ægrè tandem ſedat Alexander.

1 FActum eſt autē, cùm Appollo eſſet Corinthi, A
ut Paulus peragratis ſuperioribus partibus veniret Epheſum, & inveniret quoſdam diſcipulos:

2 Dixítque ad eos: Si Spiritum ſanctum accepiſtis credentes? At illi dixerunt ad eum: Sed neque ſi Spiritus ſanctus eſt, audivimus.

3 Ille verò ait: In quo ergo baptizati eſtis? Qui dixerunt: In Ioannis baptiſmate.

4 Dixit autem Paulus: * Joannes baptizavit * Mat. 3. b. 11. Mar. 1. a. 8. Luc. 3. d. 16. Joan. 1. d. 26. Sup. 1. a. 5. 11. b. 16.
baptiſmo pœnitentiæ populum, dicens: In eum, qui venturus eſſet poſt ipſum, ut crederent, hoc eſt, in Jeſum.

5 His auditis, baptizati ſunt in nomine Domini Jeſu.

6 Et cùm impoſuiſſet illis manus Paulus, venit Spiritus ſanctus ſuper eos, & loquebantur linguis,
& prophetabant. B

7 Erant autem omnes viri ferè duodecim.

8 Introgreſſus autem ſynagogam, cum fiducia loquebatur per tres menſes, diſputans, & ſuadens de regno Dei.

9 Cùm autem quidam indurarentur, & non crederent, maledicentes viam Domini coram multitudine, diſcedens ab eis, ſegregavit diſcipulos, quotidie diſputans in ſchola tyranni cujuſdam.

10 Hoc autem factum eſt per biennium, ita ut omnes, qui habitant in Aſia, audirent verbum Domini, Judæi atque Gentiles.

11 Virtutéſque non quaſlibet faciebat Deus per manum Pauli:

12 Ita ut etiam ſuper languidos deferrentur à C
corpore ejus ſudaria, & ſemicinctia, & recedebant ab eis languores, & ſpiritus nequam egrediebantur.

13 Tentaverunt autem quidam & de circumeuntibus Judæis exorciſtis, invocare ſuper eos, qui habebant Spiritus malos, nomen Domini Jeſu, dicentes: Adjuro vos per Jeſum, quem Paulus prædicat.

14 Erant autem quidam Judæi Scevæ principis ſacerdotum ſeptem filij, qui hoc faciebant.

15 Reſpondens autem ſpiritus nequam dixit eis: Jeſum novi, & Paulum ſcio: vos autem qui eſtis?

16 Et inſiliens in eos homo, in quo erat dæmonium peſſimum, & dominatus amborum, invaluit contra eos, ita ut nudi & vulnerati effugerent de domo illa.

17 Hoc autem notum factum eſt omnibus Judæis, atque Gentilibus, qui habitabant Epheſi: & cecidit timor ſuper omnes illos, & magnificabatur nomen Domini Jeſu.

18 Multíque

Digitized by Google

18 Multique credentium veniebant, confitentes & annuntiantes actus ſuos.

19 Multi autem ex eis, qui fuerant curioſa ſectati, contulerunt libros, & combuſſerunt coram omnibus: & computatis pretiis illorum, invenerunt pecuniam denariorum quinquaginta millium.

20 Ita fortiter creſcebat verbum Dei, & confirmabatur.

21 His autem expletis, propoſuit Paulus in Spiritu, tranſita Macedonia & Achaia ire Jeroſolymam, dicens: Quoniam poſtquam fuero ibi, oportet me & Romam videre.

E 22 Mittens autem in Macedoniam duos ex miniſtrantibus ſibi, Timotheum & Eraſtum, ipſe remanſit ad tempus in Aſia.

23 Facta eſt autem illo tempore turbatio non minima de via Domini.

24 Demetrius enim quidam nomine, argentarius, faciens ædes argenteas Dianæ, præſtabat artificibus non modicum quæſtum:

25 Quos convocans, & eos qui hujuſmodi erant opifices, dixit: Viri, ſcitis quia de hoc artificio eſt nobis acquiſitio:

26 Et videtis, & auditis, quia non ſolùm Epheſi, ſed pœnè totius Aſiæ, Paulus hic ſuadens avertit multam turbam, dicens: Quoniam non ſunt dij, qui manibus fiunt.

27 Non ſolùm autem hæc periclitabitur nobis pars in redargutionem venire, ſed & magnæ Dianæ templum in nihilum reputabitur, ſed & deſtrui incipiet majeſtas ejus, quam tota Aſia, & orbis colit.

F 28 His auditis, repleti ſunt ira, & exclamaverunt dicentes: Magna Diana Epheſiorum.

29 Et impleta eſt civitas confuſione, & impetum fecerunt uno animo in theatrum, rapto Gaio & Ariſtarcho Macedonibus, comitibus Pauli.

30 Paulo autem volente intrare in populum, non permiſerunt diſcipuli.

31 Quidam autem & de Aſiæ principibus, qui erant amici ejus, miſerunt ad eum rogantes ne ſe daret in theatrum:

32 Alij autem aliud clamabant. Erat enim Eccleſia confuſa: & plures neſciebant qua ex cauſa conveniſſent.

33 De turba autem detraxerunt Alexandrum, propellentibus eum Judæis. Alexander autem manu ſilentio poſtulato, volebat reddere rationem populo.

34 Quem ut cognoverunt Judæum eſſe, vox facta una eſt omnium, quaſi per horas duas clamantium: Magna Diana Epheſiorum.

35 Et cùm ſedaſſet ſcriba turbas, dixit: Viri Epheſij, quis enim eſt hominum, qui neſciat Epheſiorum civitatem cultricem eſſe magnæ Dianæ, Joviſque prolis?

G 36 Cùm ergo his contradici non poſſit, oportet vos ſedatos eſſe, & nihil temerè agere.

37 Adduxiſtis enim homines iſtos, neque ſacrilegos, neque blaſphemantes deam veſtram.

38 Quòd ſi Demetrius, & qui cum eo ſunt artifices, habent adverſus aliquem cauſam, conventus forenſes aguntur, & proconſules ſunt, accuſent invicem.

39 Si quid autem alterius rei quæritis: in legitima Eccleſia poterit abſolvi.

40 Nam & periclitamur argui ſeditionis hodiernæ: cùm nullus obnoxius ſit (de quo poſſimus reddere rationem) concurſus iſtius. Et cùm hæc dixiſſet, dimiſit Eccleſiam.

CAPUT XX.

Paulus peragratis variis partibus Macedonia & Grecia, concionatur Troade in mediam noctem: cùmque adoleſcens Eutychus cadens à tertio cœnaculo mortuus eſſet, Paulus eum reſuſcitavit: & variis locis peragratis, advocatos ex Epheſo presbyteros exhortatur ut vigilantes ſint in regenda Eccleſia, prædicens quòd non eſſent ampliùs eum viſuri.

1 POſtquam autem ceſſavit tumultus, vocatis Paulus diſcipulis, & exhortatus eos, valedixit, & profectus eſt ut iret in Macedoniam. A

2 Cùm autem perambulaſſet partes illas, & exhortatus eos fuiſſet multo ſermone, venit ad Græciam:

3 Ubi cùm feciſſet menſes tres, factæ ſunt illi inſidiæ à Judæis navigaturo in Syriam: habuitque conſilium ut reverteretur per Macedoniam.

4 Comitatus eſt autem cum Sopater Pyrrhi Berœenſis, Theſſalonicenſium verò Ariſtarchus, & Secundus, & Gaius Derbeus, & Timotheus: Aſiani verò Tychicus & Trophimus.

5 Hi cùm præceſſiſſent, ſuſtinuerũt nos Troade:

6 Nos verò navigavimus poſt dies azymorum à Philippis, & venimus ad eos Troadem in diebus quinque, ubi demorati ſumus diebus ſeptem. B

7 Una autem Sabbati cùm conveniſſemus ad frangendum panem, Paulus diſputabat cum eis, profecturus in craſtinum, protraxítque ſermonem uſque in mediam noctem.

8 Erant autem lampades copioſæ in cœnaculo, ubi eramus congregati.

9 Sedens autem quidam adoleſcens nomine Eutychus ſuper feneſtram, cùm mergeretur ſomno gravi, diſputante diu Paulo, ductus ſomno cecidit de tertio cœnaculo deorſum, & ſublatus eſt mortuus.

10 Ad quem cùm deſcendiſſet Paulus, incubuit ſuper eum: & complexus dixit: Nolite turbari, anima enim ipſius in ipſo eſt. C

11 Aſcendens autem, frangénſque panem, & guſtans, ſatíſque allocutus uſque in lucem, ſic profectus eſt.

12 Adduxerunt autem puerum viventem, & conſolati ſunt non minimè.

13 Nos autem aſcendentes navem, navigavimus in Aſſon, inde ſuſcepturi Paulum: ſic enim diſpoſuerat ipſe per terram iter facturus.

14 Cùm autem conveniſſet nos in Aſſon, aſſumpto eo, venimus Mitylenen.

15 Et inde navigantes, ſequenti die venimus contra Chium, & alia applicuimus Samum, & ſequenti die venimus Miletum.

16 Propoſuerat enim Paulus tranſnavigare Epheſum, ne qua mora illi fieret in Aſia. Feſtinabat enim ſi poſſibile ſibi eſſet, ut diem Pentecoſtes faceret Jeroſolymis. D

17 A Mileto autem mittens Epheſum, vocavit Majores natu Eccleſiæ.

18 Qui cùm veniſſent ad eum, & ſimul eſſent, dixit eis: Vos ſcitis à prima die, qua ingreſſus ſum in

Digitized by Google

Aſiam qualiter vobiſcum per omne tẽpus fuerim,
19 Serviens Domino cum omni humilitate, &
lacrymis, & tentationibus, quæ mihi acciderunt
ex inſidiis Judæorum:
20 Quomodo nihil ſubtraxerim utilium, quò
minùs annuntiarem vobis, & docerem vos publi-
cè, & per domos,
21 Teſtificans Judæis atque Gentilibus in Deum
pœnitentiam, & fidem in Dominum noſtrum
Jeſum Chriſtum.
E 22 Et nunc ecce alligatus ego ſpiritu, vado in
Jeruſalem; quæ in ea ventura ſint mihi, ignorans:
23 Niſi quòd Spiritus ſanctus per omnes civi-
tates mihi proteſtatur, dicens: quoniam vincula,
& tribulationes Jeroſolymis me manent.
24 Sed nihil horum vereor: nec facio animam
meam pretioſiorem quàm me, dummodò conſum-
mem curſum meum, & miniſteriũ verbi, quod ac-
cepi à Dño Jeſu, teſtificari Evangelium gratiæ Dei.
25 Et nunc ecce ego ſcio, quia ampliùs non
videbitis faciem meam vos omnes, per quos tran-
ſivi prædicans regnum Dei.
26 Quapropter conteſtor vos hodierna die, quia
mundus ſum à ſanguine omnium.
27 Non enim ſubterfugi, quò minùs annun-
tiarem omne conſilium Dei vobis.
28 Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo
vos Spiritus ſanctus poſuit epiſcopos, regere Ec-
cleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo.
F 29 Ego ſcio quoniam intrabunt poſt diſceſſionẽ
meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi.
30 Et ex vobis ipſis exurgent viri loquentes
perverſa, ut abducant diſcipulos poſt ſe.
31 Propter quod vigilate, memoria retinentes,
quoniam per triennium nocte & die non ceſſavi,
cum lacrymis monens unumquemque veſtrûm.
32 Et nunc commendo vos Deo, & verbo gra-
tiæ ipſius, qui potens eſt ædificare, & dare here-
ditatem in ſanctificatis omnibus.
33 Argentum & aurum, aut veſtem nullius
concupivi, ſicut
* 1. Cor. 4. c. 12. 1. Theſſ. 2. b. 9. 2. Theſ. 3. b. 8. 34 Ipſi ſcitis *quoniã ad ea, quæ mihi opus erant,
& his qui mecum ſunt, miniſtraverũt manus iſtæ.
35 Omnia oſtendi vobis, quoniam ſic laboran-
tes, oportet ſuſcipere infirmos, ac meminiſſe verbi
C Domini Jeſu, quoniam ipſe dixit: Beatius eſt ma-
gis dare, quàm accipere.
36 Et cùm hæc dixiſſet, poſitis genibus ſuis ora-
vit cum omnibus illis.
37 Magnus autem fletus factus eſt omnium: &
procũbentes ſuper collum Pauli, oſculabantur eũ,
38 Dolentes maximè in verbo, quod dixerat,
quoniam ampliùs faciem ejus non eſſent viſuri.
Et deducebant eum ad navem.

CAPUT XXI.

Paulo Jeroſolymam tendenti poſt varias navigationes, vaticinatur Agabus propheta afflictiones quas paſſurus erat Jeroſolymis: nec tamen amicorum lacrymis averti poteſt ne aſcendat Jeruſalem, paratus pro Chriſto etiam mortem ſubire: cúmque Jeruſalẽ perveniſſet, Jacobus ipſi ſuadet ut cum quinque viris votũ habẽtibus ſe ſanctificet: quod cùm faceret, rapitur à Judæis, ſed ex eorũ manibus eripitur à tribuno, à quo catenis alligatus ducitur in caſtra: impetrat tamẽ facultatẽ loquendi ad populũ.

1 CUm autem factum eſſet ut navigaremus
A abſtracti ab eis, recto curſu venimus Coum,
& ſequenti die Rhodum, & inde Pataram.
2 Et cùm inveniſſemus navem transfretantem
in Phœnicen, aſcendentes navigavimus.
3 Cùm apparuiſſemus autem Cypro, relinquen-
tes eam ad ſiniſtram, navigavimus in Syriam, &
venimus Tyrum: ibi enim navis expoſitura erat
onus.
4 Inventis autem diſcipulis, manſimus ibi die-
bus ſeptem: qui Paulo dicebant per Spiritum ne
aſcenderet Jeroſolymam.
5 Et expletis diebus profecti ibamus, deducenti- B
bus nos omnibus cum uxoribus & filiis uſque foras
civitatem: & poſitis genibus in littore, oravimus.
6 Et cùm valefeciſſemus invicem, aſcendimus
navem: illi autem redierunt in ſua.
7 Nos verò navigatione expleta à Tyro deſcen-
dimus Ptolemaidam: & ſalutatis fratribus, man-
ſimus die una apud illos.
8 Alia autem die profecti, venimus Cæſaream.
Et intrantes domum Philippi evangeliſtæ, * qui * Sup. 6. b. 5.
erat unus de ſeptem, manſimus apud eum.
9 Huic autem erant quattuor filiæ virgines pro-
phetantes.
10 Et cùm moraremur per dies aliquot, superve-
nit quidam à Judæa propheta, nomine Agabus.
11 Is cùm veniſſet ad nos, tulit zonam Pauli: &
alligans ſibi pedes & manus, dixit: Hæc dicit
Spiritus ſanctus: Virum, cujus eſt zona hæc, ſic
alligabunt in Jeruſalem Judæi, & tradent in manus
Gentium.
12 Quod cùm audiſſemus, rogabamus nos, & qui C
loci illius erant, ne aſcenderet Jeroſolymam.
13 Tunc reſpondit Paulus, & dixit: Quid fa-
citis flentes, & affligentes cor meum? Ego enim
non ſolùm alligari, ſed & mori in Jeruſalem para-
tus ſum, propter nomen Domini Jeſu.
14 Et cùm ei ſuadere non poſſemus, quievi-
mus, dicentes: Domini voluntas fiat.
15 Poſt dies autem iſtos præparati, aſcendeba-
mus in Jeruſalem.
16 Venerunt autem & ex diſcipulis à Cæſarea
nobiſcum, adducentes ſecum apud quem hoſpita-
remur Mnaſonem quemdam Cyprium, antiquum
diſcipulum.
17 Et cùm veniſſemus Jeroſolymam, libenter D
exceperunt nos fratres.
18 Sequenti autem die introibat Paulus nobiſcũ
ad Jacobum, omnéſque collecti ſunt ſeniores.
19 Quos cùm ſalutaſſet, narrabat per ſingula, quę
Deus feciſſet in Gentibus per miniſterium ipſius.
20 At illi cùm audiſſent, magnificabant Deum,
dixerúntque ei: Vides frater, quot millia ſunt in
Judæis, qui crediderunt, & omnes æmulatores
ſunt legis.
21 Audierunt autem de te, quia diſceſſionem
doceas à Moyſe eorum, qui per Gentes ſunt, Judęo-
rum: dicens non debere eos circumcidere filios
ſuos, neque ſecundùm conſuetudinem ingredi.
22 Quid ergo eſt? utique oportet convenire
multitudinem: audient enim te ſuperveniſſe.
23 Hoc ergo fac quod tibi dicimus: Sunt no-
bis viri quattuor, votum habentes ſuper ſe.
24 His aſſumptis, ſanctifica te cum illis: & im- * Num. 6. c. 18.
pende in illis * ut radant capita: & ſcient omnes Sup. 18. c. 18.
quia

Digitized by Google

quia quæ de te audierunt, falſa ſunt, ſed ambulas
E & ipſe cuſtodiens legem.
25 De his autem, qui crediderunt ex Genti- *Sup.15. d.10. f.19.
bus, * nos ſcripſimus, judicantes ut abſtineant ſe
ab idolis, immolato, & ſanguine, & ſuffocato, &
fornicatione.
26 Tunc Paulus, aſſumptis viris, poſtera die
purificatus cum illis intravit in templum, annun-
tians expletionem dierum purificationis, donec
offerretur pro unoquoque eorum oblatio.
27 Dum autem ſeptem dies conſummarentur,
hi qui de Aſia erant Judæi, cùm vidiſſent eum in
templo, concitaverunt omnem populum, & in-
jecerunt ei manus, clamantes:
28 Viri Iſraëlitæ, adjuvate: hic eſt homo, qui
adverſus populum, & legem, & locum hunc omnes
ubique docens, inſuper & Gentiles induxit in
templum, & violavit ſanctum locum iſtum.
F 29 Viderant enim Trophimum Epheſium in
civitate cum ipſo, quem æſtimaverunt quoniam
in templum introduxiſſet Paulus.
30 Commotáque eſt civitas tota, & facta eſt con-
curſio populi. Et apprehendentes Paulũ, trahebant
eum extra templum: & ſtatim clauſæ ſunt januæ.
31 Quærentibus autem eum occidere, nuntia-
tum eſt tribuno cohortis: Quia tota confunditur
Jeruſalem.
32 Qui ſtatim aſſumptis militibus, & centurio-
nibus, decurrit ad illos. Qui cùm vidiſſent tribu-
num, & milites, ceſſaverunt percutere Paulum.
33 Tunc accedens tribunus apprehendit eum,
& juſſit eum alligari catenis duabus: & interro-
gabat quis eſſet, & quid feciſſet.
G 34 Alij autem aliud clamabant in turba. Et cùm
non poſſet certum cognoſcere præ tumultu, juſſit
duci eum in caſtra.
35 Et cùm veniſſet ad gradus, contigit ut por-
taretur à militibus propter vim populi.
36 Sequebatur enim multitudo populi, clamans:
Tolle eum.
37 Et cùm cœpiſſet induci in caſtra Paulus,
dicit tribuno: Si licet mihi loqui aliquid ad te?
Qui dixit: Græcè noſti?
38 Nónne tu es Ægyptius, qui ante hos dies
tumultum concitaſti, & eduxiſti in deſertum quat-
tuor millia virorum ſicariorum?
39 Et dixit ad eum Paulus: Ego homo ſum qui-
dem Judæus à Tarſo Ciliciæ, non ignotæ civita-
tis municeps. Rogo autem te, permitte mihi loqui
ad populum.
40 Et cùm ille permiſiſſet, Paulus ſtans in gra-
dibus, annuit manu ad plebem: & magno ſilentio
facto, allocutus eſt lingua Hebræa, dicens:

Caput XXII.

Ubi Paulus in ſui excuſationem narraſſet ſuæ converſionis ordinem, vociferantur Judæi ipſum de terra tollendum, eò quòd diceret ſe à Deo miſſum fuiſſe ad prædicandum Gentibus, à tribuno autem juſſus flagellis cædi & torqueri, liberatus eſt dicendo ſe civem Romanum eſſe.

A 1 Viri fratres, & patres, audite quam ad vos
nunc reddo rationem.
2 Cùm audiſſent autem quia Hebræa lingua lo-
queretur ad illos, magis præſtiterunt ſilentium.
3 Et dicit: Ego ſum vir Judæus, natus in Tarſo
Ciliciæ, nutritus autem in iſta civitate, ſecus pedes
Gamaliel eruditus juxta veritatem paternæ legis,
æmulator legis, ſicut & vos omnes eſtis hodie:
4 *Qui hanc viam perſecutus ſum uſque ad mor- *Sup.8. a.3.
tem, alligans & tradens in cuſtodias viros ac mu-
lieres,
5 Sicut princeps ſacerdotum mihi teſtimonium *Sup.9. a.2.
reddit, & omnes majores natu, * à quibus & epi-
ſtolas accipiens, ad fratres Damaſcum pergebam, B
ut adducerem inde vinctos in Jeruſalem ut puni-
rentur.
6 Factum eſt autem, eunte me, & appropinquan-
te Damaſco media die, ſubitò de cælo circumful-
ſit me lux copioſa:
7 Et decidens in terram audivi vocem dicentem
mihi: Saule, Saule, quid me perſequeris?
8 Ego autem reſpondi: Quis es Domine?
Dixítque ad me: Ego ſum Jeſus Nazarenus, quem
tu perſequeris.
9 Et qui mecum erant, lumen quidem viderunt, C
vocem autem non audierunt ejus, qui loquebatur
mecum.
10 Et dixi: Quid faciam, Domine? Dominus
autem dixit ad me: Surgens vade Damaſcum: &
ibi tibi dicetur de omnibus quę te oporteat facere.
11 Et cùm non viderem præ claritate luminis
illius, ad manum deductus à comitibus, veni Da-
maſcum.
12 Ananias autem quidam, vir ſecundùm le-
gem teſtimonium habens ab omnibus cohabitan-
tibus Judæis,
13 Veniens ad me, & aſtans dixit mihi: Saule D
frater reſpice. Et ego eadem hora reſpexi in eum.
14 At ille dixit: Deus patrum noſtrorum præor-
dinavit te, ut cognoſceres voluntatem ejus, & vi-
deres juſtum, & audires vocem ex ore ejus:
15 Quia eris teſtis illius ad omnes homines,
eorum quæ vidiſti & audiſti.
16 Et nunc quid moraris? Exurge, & baptizare,
& ablue peccata tua, invocato nomine ipſius.
17 Factum eſt autem revertenti mihi in Jeruſa-
lem, & oranti in templo, fieri me in ſtupore mẽtis,
18 Et videre illum dicentem mihi: Feſtina, & E
exi velociter ex Jeruſalem: quoniam non reci-
pient teſtimonium tuum de me.
19 Et ego dixi: Domine ipſi ſciunt * quia ego *Sup.8. a.3.
eram concludens in carcerem, & cædens per ſyna-
gogas eos qui credebant in te:
20 Et cùm funderetur ſanguis Stephani teſtis
tui, * ego aſtabam, & conſentiebam, & cuſtodie- *Sup.7. g.57.
bam veſtimenta interficientium illum.
21 Et dixit ad me: Vade, quoniam ego in natio-
nes longè mittam te.
22 Audiebant autem eum uſque ad hoc verbum,
& levaverunt vocem ſuam dicentes: Tolle de ter-
ra hujuſmodi: nón enim fas eſt eum vivere.
23 Vociferantibus autem eis, & projicientibus
veſtimenta ſua, & pulverem jactantibus in aërem,
24 Iuſſit tribunus induci eum in caſtra, & flagel- F
lis cædi, & torqueri eum, ut ſciret propter quam
cauſam ſic acclamarent ei.
25 Et cùm aſtrinxiſſent eum loris: dicit aſtanti
ſibi Centurioni Paulus: Si hominem Romanum
& indemnatum licet vobis flagellare?

Digitized by Google

D 14 Et cùm dies plures ibi demorarentur, Feſtus
regi indicavit de Paulo, dicens: Vir quidam eſt
derelictus à Felice vinctus,

15 De quo cùm eſſem Jeroſolymis, adierunt me
principes ſacerdotum, & ſeniores Judæorum, po-
ſtulantes adverſus illum damnationem.

16 Ad quos reſpondi: Quia non eſt Romanis
conſuetudo damnare aliquem hominem, priùs
quàm is qui accuſatur, præſentes habeat accuſato-
res, locúmque defendendi accipiat ad abluenda
crimina.

E 17 Cùm ergo huc conveniſſent ſine ulla dila-
tione, ſequenti die ſedens pro tribunali, juſſi addu-
ci virum.

18 De quo, cùm ſtetiſſent accuſatores, nullam
cauſam deferebant, de quibus ego ſuſpicabar malũ:

19 Quæſtiones verò quaſdam de ſua ſuperſti-
tione habebant adverſus eum, & de quodam Jeſu
defuncto, quem affirmabat Paulus vivere.

F 20 Hæſitans autem ego de hujuſmodi quæſtio-
ne, dicebam ſi vellet ire Jeroſolymam, & ibi judi-
cari de iſtis.

21 Paulo autem appellante ut ſervaretur ad Au-
guſti cognitionem, juſſi ſervari eum, donec mit-
tam eum ad Cæſarem.

22 Agrippa autem dixit ad Feſtum: Volebam &
ipſe hominem audire. Cras, inquit, audies eum.

23 Altera autem die, cùm veniſſet Agrippa, &
Bernice, cum multa ambitione, & introiſſent in
auditorium cum tribunis, & viris principalibus
civitatis, jubente Feſto, adductus eſt Paulus.

24 Et dicit Feſtus: Agrippa rex, & omnes, qui
ſimul adeſtis nobiſcum viri, videtis hunc, de quo
omnis multitudo Judæorum interpellavit me Je-
roſolymis, petentes & acclamantes non oportere
eum vivere ampliùs.

G 25 Ego verò comperi nihil dignum morte eum
admiſiſſe. Ipſo autem hoc appellante ad Augu-
ſtum, judicavi mittere.

26 De quo quid certum ſcribam domino, non
habeo. Propter quod produxi eum ad vos, & maxi-
mè ad te rex Agrippa, ut interrogatione facta
habeam quid ſcribam.

27 Sine ratione enim mihi videtur mittere
vinctum, & cauſas ejus non ſignificare.

CAPUT XXVI.

Paulus coram Agrippa ſuam cauſam defendit, referens ſua ad Chriſtum converſionis ordinem, & ſe Judæis ac Gentibus ſub divina protectione prædicaſſe oſtendens; Feſtóque ipſum ex nimia ſcientia inſanire dicenti reſpondet, omnéſque optat eſſe Chriſtianos: Agrippa dicit eum potuiſſe dimitti, niſi Cæſarem appellaſſet.

A 1 AGrippa verò ad Paulum ait: Permittitur
tibi loqui pro temetipſo. Tunc Paulus ex-
tenta manu cœpit rationem reddere.

2 De omnibus, quibus accuſor à Judæis, rex
Agrippa, æſtimo me beatum, apud te cùm ſim de-
fenſurus me hodie,

3 Maximè te ſciente omnia, & quæ apud Ju-
dæos ſunt conſuetudines, & quæſtiones: propter
quod obſecro patienter me audias.

4 Et quidem vitam meam à juventute, quæ ab
initio fuit in gente mea in Jeroſolymis, noverunt
B omnes Judæi:

5 Præſcientes me ab initio (ſi velint teſtimo-
nium perhibere) quoniam ſecundùm certiſſimam
ſectam noſtræ religionis vixi Phariſæus.

6 Et nunc in ſpe, quæ ad patres noſtros repro-
miſſionis facta eſt à Deo, ſto judicio ſubjectus:

7 In quam duodecim tribus noſtræ, nocte ac
die deſervientes, ſperant devenire. De qua ſpe
accuſor à Judæis, rex.

8 Quid incredibile judicatur apud vos, ſi Deus
mortuos ſuſcitat?

9 Et ego quidem exiſtimaveram, me adverſus
nomen Jeſu Nazareni debere multa contraria
agere.

10 * Quod & feci Jeroſolymis, & multos ſan- C
ctorum ego in carceribus incluſi, à principibus ſa- *Sup. 8. a. 3.
cerdotum poteſtate accepta: & cùm occideren-
tur, detuli ſententiam.

11 Et per omnes ſynagogas frequenter puniens
eos, compellebam blaſphemare: & ampliùs inſa-
niẽs in eos, perſequebar uſque in exteras civitates.

12 In quibus * dum irem Damaſcum cum pote- *Sup. 9. a. 2.
ſtate & permiſſu principum ſacerdotum,

13 Die media in via, vidi, rex, de cælo ſupra
ſplendorem ſolis circumfulſiſſe me lumen, & eos
qui mecum ſimul erant.

14 Omnéſque nos cùm decidiſſemus in ter- D
ram, audivi vocem loquentem mihi Hebraïca lin-
gua: Saule, Saule, quid me perſequeris? durum eſt
tibi contra ſtimulum calcitrare.

15 Ego autem dixi: Quis es Domine? Dominus
autem dixit: Ego ſum Jeſus, quem tu perſequeris.

16 Sed exurge, & ſta ſuper pedes tuos: ad hoc
enim apparui tibi, ut conſtituam te miniſtrum, &
teſtem eorum quæ vidiſti, & eorum quibus appa-
rebo tibi,

17 Eripiens te de populo, & gentibus, in quas
nunc ego mitto te,

18 Aperire oculos eorum, ut convertantur à te- E
nebris ad lucem, & de poteſtate ſatanæ ad Deum,
ut accipiant remiſſionem peccatorum, & ſortem
inter ſanctos, per fidem, quæ eſt in me.

19 Unde rex Agrippa, non fui incredulus cæ-
leſti viſioni:

20 * Sed his, qui ſunt Damaſci primùm, & Jero- *Sup. 13. c. 14.
ſolymis, & in omnem regionem Judææ, & Genti-
bus annuntiabam, ut pœnitentiam agerent, &
converterentur ad Deum, digna pœnitentiæ ope-
ra facientes.

21 Hac ex cauſa me Judæi, cùm eſſem in tem- F.
plo, * comprehenſum tentabant interficere. *Sup. 21. f. 31.

22 Auxilio autem adjutus Dei, uſque in ho-
diernum diem ſto, teſtificans minori, atque ma-
jori, nihil extra dicens quàm ea quæ Prophetæ
locuti ſunt futura eſſe, & Moyſes,

23 Si paſſibilis Chriſtus, ſi primus ex reſurre-
ctione mortuorum, lumen annuntiaturus eſt po-
pulo, & Gentibus.

24 Hæc loquente eo, & rationem reddente, Fe-
ſtus magna voce dixit: Inſanis Paule: multæ te
litteræ ad inſaniam convertunt.

25 Et Paulus: Non inſanio (inquit) optimè
Feſte, ſed veritatis & ſobrietatis verba loquor.

26 Scit enim de his rex, ad quem & conſtanter
loquor: latere enim eum nihil horum arbitror. Ne-
que enim in angulo quidquam horum geſtum eſt.

27 Credis

Digitized by Google

G 27 Credis rex Agrippa prophetis? Scio quia credis.

28 Agrippa autem ad Paulum: In modico ſuades me Chriſtianum fieri.

29 Et Paulus: Opto apud Deum, & in modico, & in magno, non tantùm te, ſed etiam omnes qui audiunt, hodie fieri tales, qualis & ego ſum, exceptis vinculis his.

30 Et exurrexit rex, & præſes, & Bernice, & qui aſſidebant eis.

31 Et cùm receſſiſſent, loquebantur ad invicem, dicentes: Quia nihil morte, aut vinculis dignum quid fecit homo iſte.

32 Agrippa autem Feſto dixit: Dimitti poterat homo hic, ſi non appellaſſet Cæſarem.

CAPUT XXVII.

Paulus à centurione Julio ducitur Romam verſus, navigans per varia loca: adverſante autem ipſis vento, vix perveniunt ad quemdam in Creta locum: à quo, licet prædiceret Paulus periculoſam eſſe navigationem, diſcedentes, patiuntur ingentē tempeſtatem: tandémque poſt Pauli conſolationem, qui narrans factam ſibi de omnium ſalute revelationem, hortabatur eos ad cibum ſumendum, paſſi naufragium omnes evadunt incolumes.

A 1 UT autem judicatum eſt navigare eum in Italiam, & tradi Paulum cum reliquis cuſtodiis centurioni nomine Julio cohortis Auguſtæ,

* 1. Cor. 11. c. 25. 2 * Aſcendentes navem Adrumetinam, incipientes navigare circa Aſiæ loca, ſuſtulimus, perſeverante nobiſcum Ariſtarcho Macedone Theſſalonicenſi.

3 Sequenti autem die devenimus Sidonem. Humanè autem tractans Julius Paulum, permiſit ad amicos ire, & curam ſui agere.

4 Et inde cùm ſuſtuliſſemus, ſubnavigavimus Cyprum, propterea quòd eſſent venti contrarij.

B 5 Et pelagus Ciliciæ & Pamphyliæ navigantes, venimus Lyſtram, quæ eſt Lyciæ:

6 Et ibi inveniens centurio navem Alexandrinam navigantem in Italiam, tranſpoſuit nos in eam.

7 Et cùm multis diebus tardè navigaremus, & vix deveniſſemus contra Gnidum prohibēte nos vento, adnavigavimus Cretæ, juxta Salmônem:

8 Et vix juxta navigantes, venimus in locum quemdam, qui vocatur Boniportus, cui juxtà erat civitas Thalaſſa.

9 Multo autem tempore peracto, & cùm jam non eſſet tuta navigatio, eò quòd & jejunium jam præteriiſſet, conſolabatur eos Paulus,

10 Dicens eis: Viri, video quoniam cum injuria & multo damno, non ſolùm oneris & navis, ſed etiam animarum noſtrarum, incipit eſſe navigatio.

C 11 Centurio autem gubernatori & nauclero magis credebat, quàm his quæ à Paulo dicebãtur.

12 Et cùm aptus portus non eſſet ad hiemandum, plurimi ſtatuerunt conſilium navigare inde, ſi quomodo poſſent, devenientes Phœnicen, hiemare, portum Cretæ reſpicientem ad Africum, & ad Corum.

13 Aſpirante autem Auſtro, æſtimantes propoſitum ſe tenere, cùm ſuſtuliſſent de Aſſon, legebant Cretam.

14 Non poſt multum autem miſit ſe contra ipſam ventus Typhonicus, qui vocatur Euroaquilo.

15 Cúmque arrepta eſſet navis, & non poſſet conari in ventum, data nave flatibus, ferebamur.

16 In inſulam autem quamdam decurrentes, quæ vocatur Cauda, potuimus vix obtinere ſcapham. D

17 Qua ſublata, adjutoriis utebantur, accingentes navem, timentes ne in Syrtim inciderent, ſummiſſo vaſe ſic ferebantur.

18 Valida autem nobis tempeſtate jactatis, ſequenti die jactum fecerunt:

19 Et tertia die ſuis manibus armamenta navis projecerunt.

20 Neque autem ſole, neque ſideribus apparentibus per plures dies, & tempeſtate non exigua imminente, jam ablata erat ſpes omnis ſalutis noſtrę.

21 Et cùm multa jejunatio fuiſſet, tunc ſtans Paulus in medio eorum, dixit: Oportebat quidem, ô viri, audito me, non tollere à Creta, lucríque facere injuriam hanc & jacturam.

22 Et nunc ſuadeo vobis bono animo eſſe. amiſſio enim nullius animæ erit ex vobis, præterquam navis.

23 Aſtitit enim mihi hac nocte Angelus Dei, cujus ſum ego, & cui deſervio,

24 Dicens: Ne timeas Paule, Cæſari te oportet aſſiſtere: & ecce donavit tibi Deus omnes qui navigant tecum.

25 Propter quod bono animo eſtote viri: credo enim Deo, quia ſic erit, quemadmodum dictum eſt mihi. E

26 In inſulam autem quamdam oportet̄ nos devenire.

27 Sed poſteaquam quartadecima nox ſupervenit, navigantibus nobis in Adria circa mediam noctem, ſuſpicabantur nautæ apparere ſibi aliquam regionem.

28 Qui & ſummittentes bolidem, invenerunt paſſus viginti: & puſillum inde ſeparati, invenerunt paſſus quidecim.

29 Timentes autem ne in aſpera loca incideremus, de puppi mittentes anchoras quattuor, optabant diem fieri.

30 Nautis verò quærentibus fugere de navi, cùm miſiſſent ſcapham in mare, ſub obtentu quaſi inciperent à prora anchoras extendere,

31 Dixit Paulus Centurioni, & militibus: Niſi hi in navi manſerint, vos ſalvi fieri non poteſtis.

32 Tunc abſciderunt milites funes ſcaphæ, & paſſi ſunt eam excidere.

33 Et cùm lux inciperet fieri, rogabat Paulus omnes ſumere cibum, dicens: Quartadecima die hodie expectantes jejuni permanetis, nihil accipientes. F

34 Propter quod rogo vos accipere cibum pro ſalute veſtra: quia nullius veſtrûm capillus de capite peribit.

35 Et cùm hæc dixiſſet, ſumens panem, gratias egit Deo in conſpectu omnium: & cùm fregiſſet, cœpit manducare.

36 Animæquiores autem facti omnes, & ipſi ſumpſerunt cibum.

37 Eramus verò univerſæ animæ in navi ducentæ ſeptuaginta ſex.

38 Et ſatiati cibo alleviabant navem, jactantes triticum in mare.

Digitized by Google

G 39 Cùm autem dies factus eſſet, terram non agnoſcebant: ſinum verò quemdam conſiderabant habentem littus, in quem cogitabant, ſi poſſent, ejicere navem.

40 Et cùm anchoras ſuſtuliſſent, committebant ſe mari, ſimul laxantes juncturas gubernaculorum: & levato artemone ſecundùm auræ flatum tendebant ad littus.

41 Et cùm incidiſſemus in locum dithalaſſum, impegerunt navem: & prora quidem fixa manebat immobilis, puppis verò ſolvebatur à vi maris.

42 Militum autem conſilium fuit ut cuſtodias occiderent: ne quis cùm enataſſet, effugeret.

43 Centurio autem volens ſervare Paulum, prohibuit fieri: juſſítque eos, qui poſſent natare, emittere ſe primos, & evadere, & ad terram exire:

44 Et ceteros alios in tabulis ferebant: quoſdam ſuper ea, quæ de navi erant. Et ſic factum eſt, ut omnes animæ evaderent ad terram.

Caput XXVIII.

Paulus ceterique ipſius comites humanè à Barbaris excipiuntur in inſula Melita: in qua percuſſus à vipera Paulus nihil mali patitur, patrémque Publij principis inſulæ ſanitati reſtituit, ac alios multos curat: & ab eo loco navigantes tandem Romam perveniunt, ubi Paulus convocatis primis Judæorum cauſam exponit cur Cæſarem appellaverit: diéque ab ipſis conſtituto prædicat de Chriſto, cujus verbis multi non credũt, quod Paulus oſtendit ab Iſaia prædictum eſſe; & per biennium de fide in Chriſtum prædicat omnibus ad ipſum accedentibus.

A 1 ET cùm evaſiſſemus, tunc cognovimus quia Melita inſula vocabatur. Barbari verò præſtabant non modicam humanitatem nobis.

2 Accenſa enim pyra, reficiebant nos omnes, propter imbrem, qui imminebat, & frigus.

3 Cùm congregaſſet autem Paulus ſarmentorum aliquantam multitudinem, & impoſuiſſet ſuper ignem, vipera à calore cùm proceſſiſſet, invaſit manum ejus.

B 4 Ut verò viderunt Barbari pendentem beſtiam de manu ejus, ad invicem dicebant: Utique homicida eſt homo hic, qui cùm evaſerit de mari, ultio non ſinit eum vivere.

5 Et ille quidem excutiens beſtiam in ignem, nihil mali paſſus eſt.

6 At illi exiſtimabant eum in tumorem convertendum, & ſubitò caſurum, & mori. Diu autem illis expectantibus, & videntibus nihil mali in eo fieri, convertentes ſe, dicebant eum eſſe Deum.

7 In locis autem illis erant prædia principis inſulæ, nomine Publij, qui nos ſuſcipiens, triduo benignè exhibuit.

8 Contigit autem, patrem Publij febribus & dyſenteria vexatum jacère. Ad quem Paulus intravit: & cùm oraſſet, & impoſuiſſet ei manus, ſalvavit eum.

C 9 Quo facto, omnes, qui in inſula habebant infirmitates, accedebant, & curabantur:

10 Qui etiam multis honoribus nos honoraverunt, & navigantibus impoſuerunt quæ neceſſaria erant.

11 Poſt menſes autem tres, navigavimus in navi Alexandrina, quæ in inſula hiemaverat, cui erat inſigne Caſtorum.

12 Et cùm veniſſemus Syracuſam, manſimus ibi triduo.

13 Inde circumlegentes devenimus Rhegium: & poſt unum diem flante Auſtro, ſecunda die venimus Puteolos;

14 Ubi inventis fratribus rogati ſumus manere apud eos dies ſeptem: & ſic venimus Romam.

15 Et inde cùm audiſſent fratres, occurrerunt nobis uſque ad Appij forum, ac tres Tabernas. Quos cùm vidiſſet Paulus, gratias agens Deo, accepit fiduciam. D

16 Cùm autem veniſſemus Romam, permiſſum eſt Paulo manere ſibimet cum cuſtodiente ſe milite.

17 Poſt tertium autem diem convocavit primos Judæorum. Cúmque conveniſſent, dicebat eis: Ego, viri fratres, nihil adverſus plebem faciens, aut morem paternum, vinctus ab Jeroſolymis traditus ſum in manus Romanorum:

18 Qui cùm interrogationem de me habuiſſent, voluerunt me dimittere, eò quòd nulla eſſet cauſa mortis in me.

19 Contradicentibus autem Judæis, coactus ſum appellare Cæſarem, non quaſi gentem meam habens aliquid accuſare. E

20 Propter hanc igitur cauſam rogavi vos videre, & alloqui. Propter ſpem enim Iſraël catena hac circumdatus ſum.

21 At illi dixerunt ad eum: Nos neque litteras accepimus de te à Judæa, neque adveniens aliquis fratrum, nuntiavit, aut locutus eſt quid de te malum.

22 Rogamus autem à te audire quæ ſentis: nam de ſecta hac notum eſt nobis quia ubique ei contradicitur.

23 Cùm conſtituiſſent autem illi diem, venerunt ad eum in hoſpitium plurimi, quibus exponebat teſtificans regnum Dei, ſuadénſque eis de Jeſu ex Lege Moyſi & Prophetis, à manè uſque ad veſperam.

24 Et quidam credebant his quæ dicebantur: quidam verò non credebant. F

25 Cúmque invicem non eſſent conſentientes, diſcedebant, dicente Paulo unum verbum: Quia benè Spiritus ſanctus locutus eſt per Iſaiam prophetam ad patres noſtros,

26 Dicens: * Vade ad populum iſtum, & dic ad eos: Aure audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & non perſpicietis. *Iſa. 6. c. 9. Matth. 13. b. 14. Mar. 4. b. 12. Luc. 8. b. 10. Joan. 12. f. 40. Rom. 11. b. 8.*

27 Incraſſatum eſt enim cor populi hujus, & auribus graviter audierunt, & oculos ſuos compreſſerunt: ne fortè videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & convertantur, & ſanem eos.

28 Notum ergo ſit vobis, quoniam Gentibus miſſum eſt hoc ſalutare Dei, & ipſi audient. G

29 Et cùm hæc dixiſſet, exierunt ab eo Judæi, multam habentes inter ſe quæſtionem.

30 Manſit autem biennio toto in ſuo conducto: & ſuſcipiebat omnes, qui ingrediebantur ad eum,

31 Prædicans regnum Dei, & docens quæ ſunt de Domino Jeſu Chriſto, cum omni fiducia, ſine prohibitione.

EPISTOLA

Digitized by Google

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD ROMANOS.

Caput Primum.

Paulus commendato ſuo munere Evangelico, ob magnum prædicandi Evangelij zelum, optabat Romanos inviſere, oſtendens Ethnicos, qui ex creaturis Deum cognoſcentes, illius cultum à ſe abjecerant, colendo creaturarum imagines, meritò à Deo deſertos: & in pœnam illius in abominanda, quæ hic recenſentur incidiſſe ſcelera.

A 1 PAULUS, ſervus Jeſu Chriſti, vocatus Apoſtolus, * ſegregatus in Evangelium Dei, * Act. 13. a. 2.
2 Quod antè promiſerat per Prophetas ſuos in Scripturis ſanctis
3 De Filio ſuo, qui factus eſt ei ex ſemine David ſecundùm carnem,
4 Qui prædeſtinatus eſt Filius Dei in virtute ſecundùm ſpiritum ſanctificationis ex reſurrectione mortuorum Jeſu Chriſti Domini noſtri:
5 Per quem accepimus gratiam, & Apoſtolatum, ad obediendum fidei in omnibus Gentibus pro nomine ejus,
6 In quibus eſtis & vos vocati Jeſu Chriſti:
7 Omnibus qui ſunt Romæ, dilectis Dei, vocatis ſanctis. Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.
8 Primùm quidem gratias ago Deo meo per Jeſum Chriſtum pro omnibus vobis: quia fides veſtra annuntiatur in univerſo mundo.
B 9 Teſtis enim mihi eſt Deus, cui ſervio in ſpiritu meo in Evangelio filij ejus, quòd ſine intermiſſione memoriam veſtri facio
10 Semper in orationibus meis: obſecrans, ſi quomodo tandem aliquando proſperum iter habeam in voluntate Dei veniendi ad vos.
11 Deſidero enim videre vos, ut aliquid impertiar vobis gratiæ ſpiritualis ad confirmandos vos:
12 Id eſt, ſimul conſolari in vobis, per eam quæ invicem eſt, fidem veſtram atque meam.
13 Nolo autem vos ignorare fratres: quia ſæpè propoſui venire ad vos, (& prohibitus ſum uſque adhuc) ut aliquem fructum habeam & in vobis, ſicut & in ceteris gentibus.
14 Græcis ac Barbaris, ſapientibus & inſipientibus debitor ſum:
15 Ita (quod in me) promptum eſt & vobis, qui Romæ eſtis, evangelizare.
16 Non enim erubeſco Evangelium. Virtus enim Dei eſt in ſalutem omni credenti, Judæo primum, & Græco.
17 Juſtitia enim Dei in eo revelatur ex fide in fidem: ſicut ſcriptum eſt: * Juſtus autem ex fide vivit. * Haba. 2. a. 4. Gal. 3. b. 11. Heb. 10. g. 30.
18 Revelatur enim ira Dei de cælo, ſuper omnem impietatem & injuſtitiam hominum eorum, C
qui veritatem Dei in injuſtitia detinent:
19 Quia quod notum eſt Dei, manifeſtum eſt in illis. Deus enim illis manifeſtavit.
20 Inviſibilia enim ipſius, à creatura mundi, per ea quæ facta ſunt, intellecta, conſpiciuntur: ſempiterna quoque ejus virtus, & divinitas: ita ut ſint inexcuſabiles.
21 * Quia cùm cognoviſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt: ſed evanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum: * Eph. 4. d. 17.
22 Dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt.
23 Et mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei, in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & ſerpentium.
24 Propter quod tradidit illos Deus in deſideria cordis eorum, in immunditiam: ut contumeliis afficiant corpora ſua in ſemetipſis:
25 Qui commutaverunt veritatem Dei in mendacium: & coluerunt, & ſervierunt creaturæ potius quàm Creatori, qui eſt benedictus in ſæcula. Amen.
26 Propterea tradidit illos Deus in paſſiones ignominiæ. Nam feminæ eorũ immutaverunt naturalem uſum, in eum uſum qui eſt contra naturã.
27 Similiter autem & maſculi, relicto naturali uſu feminæ, exarſerunt in deſideriis ſuis in invicem, maſculi in maſculos turpitudinem operantes, & mercedem, quam oportuit, erroris ſui in ſemetipſis recipientes. D
28 Et ſicut non probaverunt Deum habere in notitia: tradidit illos Deus in reprobum ſenſum, ut faciant ea quæ non conveniunt,
29 Repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia, plenos invidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, ſuſurrones,
30 Detractores, Deo odibiles, contumelioſos, ſuperbos, elatos, inventores malorum, parentibus non obedientes,
31 Inſipientes, incompoſitos, ſine affectione, abſque fœdere, ſine miſericordia.
32 Qui cùm juſtitiam Dei cognoviſſent, non intellexerunt quoniam qui talia agunt, digni ſunt morte: & non ſolùm qui ea faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus.

Caput II.

Judæos redarguit qui ex data ſibi lege Gentes condemnabant, eadem ipſi patrantes, cùm Deus unicuique redditurus ſit juxta ipſius opera: adeò ut etiam Gentes, ea quæ legis ſunt naturali lumine præſtantes, pro circumciſis habendæ ſint, eóſque judicaturæ, qui ex ſola legis cognitione & carnis circumciſione gloriantur, contraria legi operantes.

1 PRopter quod inexcuſabilis es ô homo omnis, qui judicas. * In quo enim judicas alterum, teipſum condemnas: eadem enim agis quæ judicas. A * Matt. 7. a. 2.
2 Scimus enim quoniam judicium Dei eſt ſecundùm veritatem in eos qui talia agunt.

3 Exiſtimas

Digitized by Google

3 Exiſtimas autem hoc ô homo, qui judicas
eos qui talia agunt, & facis ea, quia tu effugies
judicium Dei?
4 An divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & lon-
ganimitatis contemnis? ignoras quoniam beni-
gnitas Dei ad pœnitentiam te adducit?
5 Secundùm autem duritiam tuam & impœni-
tens cor, theſaurizas tibi iram in die iræ, & re-
velationis juſti judicij Dei,
* Mat. b. 6 * Qui reddet unicuique ſecundùm opera ejus:
16. d. 27. 7 Iis quidem, qui ſecundùm patientiam boni
B operis, gloriam, & honorem, & incorruptionem
quærunt, vitam æternam:
8 Iis autem, qui ſunt ex contentione, & qui non
acquieſcunt veritati, credunt autem iniquitati, ira
& indignatio.
9 Tribulatio & anguſtia in omnem animam ho-
minis operantis malum, Judæi primùm, & Græci:
10 Gloria autem, & honor, & pax omni ope-
ranti bonum, Judæo primùm, & Græco:
* Deut. 10. d. 17. 11 * Non enim eſt acceptio perſonarum apud
Deum.
2. Par. 19. b. 7. 12 Quicumque enim ſine lege peccaverunt, ſi-
Job. 34. b. 19. ne lege peribunt: & quicumque in lege peccave-
Sap. 6. b. 8. runt, per legem judicabuntur.
Eccli. 35. l. 15. 13 * Non enim auditores legis juſti ſunt apud
Deum, ſed factores legis juſtificabuntur.
Act. 10. e. 34. 14 Cùm enim Gentes, quæ legem non habent,
Gal. 2. b. 6. naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt, ejuſmodi
legem non habentes, ipſi ſibi ſunt lex:
Col. 3. d. 25. 15 Qui oſtendunt opus legis ſcriptum in cordi-
C bus ſuis, teſtimonium reddente illis conſcientia
* Matth. 7. c. 21. ipſorum, & inter ſe invicem cogitationibus accu-
Jac. 1. d. 22. ſantibus, aut etiam defendentibus,
16 In die, cùm judicabit Deus occulta homi-
num, ſecundùm Evangelium meum, per Jeſum
Chriſtum.
17 Si autem tu Judæus cognominaris, & re-
quieſcis in lege, & gloriaris in Deo,
18 Et noſti voluntatem ejus, & probas utiliora,
inſtructus per legem,
19 Confidis teipſum eſſe ducem cæcorum, lu-
men eorum qui in tenebris ſunt,
20 Eruditorem inſipientium, magiſtrum infantiũ,
habentem formam ſcientiæ & veritatis in lege.
21 Qui ergo alium doces, teipſum non doces:
qui prædicas non furandum, furaris:
22 Qui dicis non mœchandum, mœcharis: qui
abominaris idola, ſacrilegium facis:
23 Qui in lege gloriaris, per prævaricationem
legis Deum inhonoras.
D 24 (* Nomen enim Dei per vos blaſphematur
* Iſa. 52. a. 5. inter Gentes, ſicut ſcriptum eſt.
Ezech. 36. d. 20. 25 Circumciſio quidem prodeſt, ſi legem ob-
ſerves: ſi autem prævaricator legis ſis, circumciſio
tua præputium facta eſt.
26 Si igitur præputium juſtitias legis cuſtodiat:
nónne præputium illius in circumciſionem repu-
tabitur?
27 Et judicabit id quod ex natura eſt præpu-
tium, legem conſummans, te, qui per litteram &
circumciſionem prævaricator legis es?
28 Non enim qui in manifeſto, Judæus eſt: ne-
que quæ in manifeſto, in carne, eſt circumciſio:
29 Sed qui in abſcondito, Judæus eſt: & cir-
cumciſio cordis in ſpiritu, non littera: cujus laus
non ex hominibus, ſed ex Deo eſt.

CAPUT III.

Quodam modo præcellunt Judæi propter factas illis à Deo promiſſiones; quæ complebuntur, quamquam nonnulli eorum fuerint increduli: omnes autem & Judæi & Gentiles peccato ſunt obnoxij: à quo non liberat lex, ſed fides in Chriſtum propitiatorem, ut non ſit cuiquam de legis operibus gloriandum.

1 Quid ergo amplius Judæo eſt? aut quæ utili- A
tas circumciſionis?
2 Multum per omnem modum. Primùm qui-
dem quia credita ſunt illis eloquia Dei.
3 Quid enim ſi quidam illorum non credide-
runt? * Numquid incredulitas illorum fidem Dei * 2. Tim. 2. b. 13.
evacuabit? Abſit.
4 * Eſt autem Deus verax: * omnis autem ho- * Joan. 3. d. 33.
mo mendax, ſicut ſcriptum eſt: * Ut juſtificeris in * Pſ. 115. a. 11.
ſermonibus tuis, & vincas cùm judicaris. * Pſ. 50. a. 6.
5 Si autem iniquitas noſtra juſtitiam Dei com-
mendat, quid dicemus? Numquid iniquus eſt
Deus, qui infert iram?
6 (Secundùm hominem dico.) Abſit alioquin
quomodo judicabit Deus hunc mundum?
7 Si enim veritas Dei in meo mendacio abun-
davit in gloriam ipſius: quid adhuc & ego tam-
quam peccator judicor?
8 Et non (ſicut blaſphemamur, & ſicut aiunt
quidam nos dicere) faciamus mala ut veniant bo-
na: quorum damnatio juſta eſt.
9 Quid ergo? præcellimus eos? Nequaquam. B
* Cauſati enim ſumus, Judæos & Græcos omnes * Gal. 3. d. 22.
ſub peccato eſſe,
10 Sicut ſcriptum eſt: * Quia non eſt juſtus * Pſ. 13. a. 3.
quiſquam:
11 Non eſt intelligens, non eſt requirens Deum.
12 Omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti
ſunt, non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad
unum.
13 * Sepulchrum patens eſt guttur eorum, lin- * Pſ. 5. c. 11.
guis ſuis doloſè agebant: * Venenum aſpidum * Pſ. 139. a. 4.
ſub labiis eorum: * Pſal. 9.
14 * Quorum os maledictione, & amaritudine b. 7.
plenum eſt:
15 * Veloces pedes eorum ad effundendum * Iſa. 59. b. 7.
ſanguinem: Prov. 1.
16 Contritio, & infelicitas in viis eorum: b. 16.
17 Et viam pacis non cognoverunt:
18 * Non eſt timor Dei ante oculos eorum. * Pſ. 35. a. 2.
19 * Scimus autem, quoniam quæcumque lex C
loquitur, iis, qui in lege ſunt, loquitur: ut omne * Gal. 2.
os obſtruatur, & ſubditus fiat omnis mundus Deo: d. 16.
20 Quia ex operibus legis non juſtificabitur
omnis caro coram illo. Per legem enim cognitio
peccati.
21 Nunc autem ſine lege juſtitia Dei manife-
ſtata eſt? teſtificata à lege & Prophetis.
22 Juſtitia autem Dei per fidem Jeſu Chriſti,
in omnes & ſuper omnes qui credunt in eum: non
enim eſt diſtinctio:
23 Omnes enim peccaverunt, & egent gloria
Dei.
24 Juſtificati gratis per gratiam ipſius, per re-
demptionem, quæ eſt in Chriſto Jeſu,

25 Quem

Digitized by Google

25 Quem propoſuit Deus propitiationem per fidem in ſanguine ipſius, ad oſtenſionem juſtitiæ ſuæ, propter remiſſionem præcedentium delictorum

26 In ſuſtentatione Dei, ad oſtenſionem juſtitiæ ejus in hoc tempore: ut ſit ipſe juſtus, & juſtificans eum, qui eſt ex fide Ieſu Chriſti.

D 27 Ubi eſt ergo gloriatio tua? Excluſa eſt. Per quam legem? Factorum? Non: ſed per legem fidei.

28 Arbitramur enim juſtificari hominem per fidem ſine operibus legis.

29 An Judæorum Deus tantùm? nónne & Gentium? Immò & Gentium.

30 Quoniam quidem unus eſt Deus qui juſtificat circumciſionem ex fide, & præputium per fidem.

31 Legem ergo deſtruimus per fidem? Abſit: ſed legem ſtatuimus.

CAPUT IV.

Non ex legis operibus contingit juſtificatio, ſed ex fide in Deum, qua Abrahæ reputata fuit ad juſtitiam ante datam ipſi circumciſionem, quam poſteà accepit; futurus, non lege, ſed juſtitia fidei, pater omnium qui ipſius fidem imitarentur: credidit autem Deo ſe patrem fore multarum gentium per promiſſum ſibi ſemen, cùm tam ipſe quàm uxor ejus Sara annos exceſſiſſent aptos ad generandum.

A 1 QUid ergo dicemus inveniſſe Abraham patrem noſtrum ſecundùm carnem?

2 Si enim Abraham ex operibus juſtificatus eſt, habet gloriam, ſed non apud Deum.

* Gen. 15. b. 6. Gal. 3. a. 6. Jac. 2. d. 23. 3 Quid enim dicit Scriptura? * Credidit Abraham Deo: & reputatum eſt illi ad juſtitiam.

4 Ei autem qui operatur, merces non imputatur ſecundùm gratiam, ſed ſecundùm debitum.

5 Ei verò qui non operatur, credenti autem in eum, qui juſtificat impium, reputatur fides ejus ad juſtitiam ſecundùm propoſitum gratiæ Dei.

6 Sicut & David dicit beatitudinem hominis, cui Deus accepto fert juſtitiam ſine operibus:

* Pſ. 31. a. 1. 7 * Beati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata.

8 Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum.

B 9 Beatitudo ergo hæc in circumciſione tantùm manet, an etiam in præputio? Dicimus enim quia reputata eſt Abrahæ fides ad juſtitiam.

10 Quomodo ergo reputata eſt? in circumciſione, an in præputio? Non in circumciſione, ſed in præputio.

* Gen. 17. b. 10. 11. 11 * Et ſignum accepit circumciſionis, ſignaculum juſtitiæ fidei, quæ eſt in præputio: ut ſit pater omnium credentium per præputium, ut reputetur & illis ad juſtitiam:

12 Et ſit pater circumciſionis, non iis tantùm qui ſunt ex circumciſione, ſed & iis qui ſectantur veſtigia fidei, quæ eſt in præputio patris noſtri Abrahæ.

C 13 Non enim per legem promiſſio Abrahæ, aut ſemini ejus, ut heres eſſet mundi: ſed per juſtitiam fidei.

14 Si enim qui ex lege, heredes ſunt: exinanita eſt fides, abolita eſt promiſſio.

15 Lex enim iram operatur. Ubi enim non eſt lex, nec prævaricatio.

16 Ideò ex fide, ut ſecundùm gratiam firma ſit promiſſio omni ſemini, non ei qui ex lege eſt ſolùm, ſed & ei qui ex fide eſt Abrahæ, qui pater eſt omnium noſtrûm

17 (Sicut ſcriptum eſt: * Quia patrem multarum gentium poſui te) ante Deum, cui credidit, qui vivificat mortuos, & vocat ea quæ non ſunt tamquam ea quæ ſunt. * Gen. 17. a. 4.

18 Qui contra ſpem in ſpem credidit, ut fieret pater multarum gentium, ſecundùm quod dictum eſt ei: * Sic erit ſemen tuum. * Gen. 15. b. 5.

19 Et non infirmatus eſt fide, nec conſideravit corpus ſuum emortuum, cùm jam ferè centum eſſet annorum, & emortuam vulvam Saræ. D

20 In repromiſſione etiam Dei non hæſitavit diffidentia, ſed confortatus eſt fide, dans gloriam Deo:

21 Pleniſſimè ſciens quia quæcumque promiſit, potens eſt & facere.

22 Ideò & reputatum eſt illi ad juſtitiam.

23 Non eſt autem ſcriptum tantùm propter ipſum, quia reputatum eſt illi ad juſtitiam:

24 Sed & propter nos quibus reputabitur credentibus in eum, qui ſuſcitavit Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum à mortuis;

25 Qui traditus eſt propter delicta noſtra, & reſurrexit propter juſtificationem noſtram.

CAPUT V.

Ex fide, inquit, juſtificati non ſolùm ſpe gloriamur, verùm etiam in adverſitatibus: nam ſi Chriſtus pro nobis adhuc impiis mortuus eſt, multò magis ſalvabit jam juſtificatos per ſanguinem ipſius: & ſicut per unam Adæ inobedientiam omnes peccavimus, ac mortui ſumus; ita per unius Chriſti obedientiam, ex multis delictis juſtificamur ad vitam.

1 IUſtificati ergo ex fide, pacem habeamus ad Deum per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtū: A

2 * Per quem & habemus acceſſum, per fidem in gratiam iſtam, in qua ſtamus, & gloriamur in ſpe gloriæ filiorum Dei. * Epheſ. 2. d. 18.

3 Non ſolùm autem, ſed & gloriamur in tribulationibus: * ſcientes quòd tribulatio patientiam operatur: * Jac. 1. a. 3.

4 Patientia autem probationem, probatio verò ſpem,

5 Spes autem non confundit: quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis.

6 Ut quid enim Chriſtus, cùm adhuc infirmi eſſemus, ſecundùm tempus * pro impiis mortuus eſt? B * Heb. 9. d. 14. 1. Petr. 3. d. 18.

7 Vix enim pro juſto quis moritur: nam pro bono forſitan quis audeat mori.

8 Commendat autem charitatem ſuam Deus in nobis: quoniam cùm adhuc peccatores eſſemus, ſecundùm tempus

9 Chriſtus pro nobis mortuus eſt: multò igitur magis nunc juſtificati in ſanguine ipſius, ſalvi erimus ab ira per ipſum.

10 Si enim cùm inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortem filij ejus: multò magis reconciliati, ſalvi erimus in vita ipſius.

11 Non ſolùm autem: ſed & gloriamur in Deo per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, per quem nunc reconciliationem accepimus. C

12 Propterea ſicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertranſiit,

Digitized by Google

pertranſiit, in quo omnes peccaverunt.

13 Uſque ad legem enim peccatum erat in mundo: peccatum autem non imputabatur, cùm lex non eſſet.

14 Sed regnavit mors ab Adam uſque ad Moyſen etiam in eos, qui non peccaverunt in ſimilitudinem prævaricationis Adæ, qui eſt forma futuri.

15 Sed non ſicut delictum, ita & donum. ſi enim unius delicto multi mortui ſunt: multò magis gratia Dei & donum in gratia unius hominis Jeſu Chriſti in plures abundavit.

D 16 Et non ſicut per unum peccatum, ita & donum. nam judicium quidem ex uno in condemnationem: gratia autem ex multis delictis in juſtificationem.

17 Si enim unius delicto mors regnavit per unum: multò magis abundantiam gratiæ, & donationis, & juſtitiæ accipientes, in vita regnabunt per unum Jeſum Chriſtum.

18 Igitur ſicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem: ſic & per unius juſtitiam in omnes homines in juſtificationem vitæ.

19 Sicut enim per inobedientiam unius hominis, peccatores conſtituti ſunt multi: ita & per unius obeditionem, juſti conſtituentur multi.

20 Lex autem ſubintravit ut abundaret delictum. Ubi autem abundavit delictum, ſuperabundavit gratia.

21 Ut ſicut regnavit peccatum in mortem: ita & gratia regnet per juſtitiam in vitam æternam, per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum.

CAPUT VI.

In Chriſto baptizati ſumus, ut mortui peccato deinceps in novitate vita ambulemus; ſicut Chriſtus ſemel mortuus ac ſepultus, ad novam vitam, non amplius moriturus, reſurrexit: non ergo jam obediamus peccato aut concupiſcentiis; ſed ſoluti à lege liberatique per Chriſti gratiam à peccato, & ſervi facti juſtitia, tradamus membra noſtra in obſequium juſtitia ad vitam, qua priùs tradideramus immunditia ad mortem.

A 1 QUid ergo dicemus? permanebimus in peccato ut gratia abundet?

2 Abſit. Qui enim mortui ſumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo?

3 An ignoratis quia quicumque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus?

*Gal. 3. d. 27. Col. 2. c. 12. 4 * Conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in mortem: ut quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam Patris, * ita & nos in novitate vitæ ambulemus.

*Epheſ. 4. c. 23. Heb. 12. a. 1. 1. Pet. 2. a. 1. 4. a. 1. 5 Si enim complantati facti ſumus ſimilitudini mortis ejus: ſimul & reſurrectionis erimus.

6 Hoc ſcientes, quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, ut deſtruatur corpus peccati, & ultrà
B non ſerviamus peccato.

7 Qui enim mortuus eſt, juſtificatus eſt à peccato.

8 Si autem mortui ſumus cum CHRISTO: credimus quia ſimul etiam vivemus cum Chriſto:

9 Scientes quòd Chriſtus reſurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultrà non dominabitur.

10 Quòd enim mortuus eſt peccato, mortuus eſt ſemel: quòd autem vivit, vivit Deo.

11 Ita & vos exiſtimate, vos mortuos quidem eſſe peccato, viventes autem Deo, in Chriſto Jeſu Domino noſtro.

12 Non ergo regnet peccatum in veſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentiis ejus.

13 Sed neque exhibeatis membra veſtra arma iniquitatis peccato: ſed exhibete vos Deo, tamquam ex mortuis viventes: & membra veſtra arma juſtitiæ Deo.

14 Peccatum enim vobis non dominabitur: non C
enim ſub lege eſtis, ſed ſub gratia.

15 Quid ergo? peccabimus, quoniam non ſumus ſub lege, ſed ſub gratia? Abſit.

16 * Neſcitis quoniam cui exhibetis vos ſervos ad obediendum, ſervi eſtis ejus, cui obeditis, ſive peccati ad mortem, ſive obeditionis ad juſtitiam? *Joan. 8. d. 34. 2. Pet. 2. d. 19.

17 Gratias autem Deo, quòd fuiſtis ſervi peccati, obediſtis autem ex corde in eam formam doctrinæ, in quam traditi eſtis.

18 Liberati autem à peccato, ſervi facti eſtis juſtitiæ.

19 Humanum dico, propter infirmitatem car- D
nis veſtræ: ſicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem.

20 Cùm enim ſervi eſſetis peccati, liberi fuiſtis juſtitiæ.

21 Quem ergo fructum habuiſtis tunc in illis, in quibus nunc erubeſcitis? Nam finis illorum mors eſt.

22 Nunc verò liberati à peccato, ſervi autem facti Deo, habetis fructum veſtrum in ſanctificationem, finem verò vitam æternam.

23 Stipendia enim peccati, mors. Gratia autem Dei, vita æterna, in Chriſto Jeſu Domino noſtro.

CAPUT VII.

In ſimilitudinem mulieris cujus vir defunctus eſt, nos per Chriſtum ſoluti ſumus à lege, qua peccatorum affectus reddebantur vehementiores, ut ſerviamus Chriſto in novitate ſpiritus: occaſione autem legis peccatum judicantis, magis ſe exeruit & crevit peccatum, quamquam lex ſancta eſſet ac ſpiritualis: imò & nunc adverſante carnis fomite allicimur, quantumvis repugnantes, ad ea qua ſecundùm rationem deteſtamur, legique ſunt contraria.

1 AN ignoratis fratres (ſcientibus enim legem A
loquor) quia lex in homine dominatur, quanto tempore vivit?

2 * Nam quæ ſub viro eſt mulier, vivente viro, alligata eſt legi: ſi autem mortuus fuerit vir ejus, ſoluta eſt à lege viri. *1. Cor. 7. g. 39.

3 Igitur, vivente viro, vocabitur adultera ſi fuerit cum alio viro: ſi autem mortuus fuerit vir ejus, liberata eſt à lege viri: ut non ſit adultera ſi fuerit cum alio viro.

4 Itaque fratres mei, & vos mortificati eſtis legi per corpus Chriſti: ut ſitis alterius, qui ex mortuis reſurrexit, ut fructificemus Deo.

5 Cùm enim eſſemus in carne, paſſiones peccatorum, quæ per legem erant, operabantur in membris noſtris, ut fructificarent morti.

6 Nunc autem ſoluti ſumus à lege mortis, in qua detinebamur, ita ut ſerviamus in novitate ſpiritus, & non in vetuſtate litteræ.

7 Quid ergo dicemus? lex peccatum eſt? Abſit. B
Sed peccatum non cognovi, niſi per legem: nam concupiſcentiam neſciebam, niſi lex diceret: * Non concupiſces. *Exod. 20. c. 17. Deut. 5. c. 21.

8 Occaſione

Digitized by Google

8 Occaſione autem accepta,peccatum per man-
datum operatum eſt in me omnem concupiſcen-
tiam.Sne lege enim peccatum mortuum erat.
9 Ego autem vivebam ſine lege aliquando. Sed
cùm veniſſet mandatum, peccatum revixit.
10 Ego autem mortuus ſum, & inventum eſt
mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc eſſe ad
mortem.
11 Nam peccatum occaſione accepta per man-
datum, ſeduxit me, & per illud occidit.
C 12 * Itaque lex quidem ſancta, & mandatum
*1.Tim. 1.b.8. ſanctum, & juſtum, & bonum.
13 Quod ergo bonum eſt, mihi factum eſt
mors? Abſit.Sed peccatum,ut appareat peccatum,
per bonum operatum eſt mihi mortem: ut fiat ſu-
pra modum peccans peccatum per mandatum.
14 Scimus enim quia lex ſpiritualis eſt: ego
autem carnalis ſum, venumdatus ſub peccato.
15 Quod enim operor,non intelligo.non enim
quod volo bonum, hoc ago: ſed quod odi malum,
illud facio.
16 Si autem quod nolo, illud facio: conſentio
legi, quoniam bona eſt.
17 Nunc autem jam non ego operor illud, ſed
quod habitat in me peccatum.
18 Scio enim quia non habitat in me, hoc eſt
in carne mea, bonum. Nam velle, adjacet mihi:
perficere autem bonum, non invenio.
19 Non enim quod volo bonum, hoc facio: ſed
quod nolo malum, hoc ago.
D 20 Si autem quod nolo, illud facio: jam non ego
operor illud, ſed quod habitat in me peccatum.
21 Invenio igitur legem, volenti mihi facere
bonum, quoniam mihi malum adjacet:
22 Condelector enim legi Dei ſecundùm inte-
riorem hominem:
23 Video autem aliam legem in membris meis,
repugnantem legi mentis meæ, & captivantem
me in lege peccati, quæ eſt in membris meis.
24 Infelix ego homo,quis me liberabit de cor-
pore mortis hujus?
25 Gratia Dei per Jeſum Chriſtum Dominum
noſtrum. Igitur ego ipſe mente ſervio legi Dei;
carne autem legi peccati.

CAPUT VIII.

Concludit, Chriſto per baptiſmum inſitos ab omni damnatione eſſe liberos, qui non carnem ſectantur, ſed ſpiritum quem acceperunt: ſpiritum inquam adoptionis, qui Dei filios ac futuræ gloriæ cum Chriſto coheredes efficit; ad cujus gloriæ revelationem non ſolùm univerſa aſpirat creatura, vanitati interim ſubjecta; ſed & hi qui ſpiritus acceperunt primitias, illam certa ſpe expectant, ſpiritu eos roborante, & quid orandum ſit inſtruente. Declarat etiam incomparabilem Dei erga ſuos exhibitam in Chriſto charitatem, aſſerens nihil poſſe eos à charitate Dei ſeparare quæ eſt in Chriſto Jeſu.

A 1 NIhil ergo nunc damnationis eſt iis,qui ſunt
in Chriſto Jeſu,qui non ſecundùm carnem
ambulant.
2 Lex enim ſpiritus vitæ in Chriſto Jeſu libe-
ravit me à lege peccati & mortis.
3 Nam quod impoſſibile erat legi,in quo infir-
mabatur per carnem: Deus filium ſuum mittens
in ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato
damnavit peccatum in carne,
4 Ut juſtificatio legis impleretur in nobis, qui
non ſecundùm carnem ambulamus, ſed ſecundùm
ſpiritum.
5 Qui enim ſecundùm carnem ſunt: quæ car-
nis ſunt ſapiunt. qui verò ſecundùm ſpiritum
ſunt: quæ ſunt ſpiritus, ſentiunt.
6 Nam prudentia carnis, mors eſt: prudentia
autem ſpiritus, vita & pax.
7 Quoniam ſapientia carnis inimica eſt Deo: le- B
gi enim Dei non eſt ſubjecta: nec enim poteſt.
8 Qui autem in carne ſunt, Deo placere non
poſſunt.
9 Vos autem in carne non eſtis,ſed in ſpiritu: ſi
tamen ſpiritus Dei habitat in vobis. Si quis au-
tem Spiritum Chriſti non habet, hic non eſt ejus.
10 Si autem Chriſtus in vobis eſt: corpus quidem
mortuum eſt propter peccatum, ſpiritus verò vi-
vit propter juſtificationem.
11 Quòd ſi Spiritus ejus, qui ſuſcitavit Jeſum à C
mortuis, habitat in vobis: qui ſuſcitavit Jeſum
Chriſtum à mortuis, vivificabit & mortalia cor-
pora veſtra, propter inhabitantem Spiritum ejus
in vobis.
12 Ergo fratres debitores ſumus non carni, ut
ſecundùm carnem vivamus.
13 Si enim ſecundùm carnem vixeritis,morie-
mini: ſi autem ſpiritu facta carnis mortificaveri-
tis, vivetis.
14 Quicumque enim ſpiritu Dei aguntur, ij
ſunt filij Dei.
15 * Non enim accepiſtis ſpiritum ſervitutis *2.Tim. 2.b.7.
iterùm in timore,ſed accepiſtis ſpiritum* adoptio- *Gal.4.
nis filiorum, in quo clamamus: Abba (Pater.) a.5.
16 Ipſe enim Spiritus teſtimonium reddit ſpi-
ritui noſtro, quòd ſumus filij Dei.
17 Si autem filij, & heredes: heredes quidem
Dei, coheredes autem Chriſti: ſi tamen compa-
timur, ut & conglorificemur.
18 Exiſtimo enim, quòd non ſunt condignæ D
paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam,quæ
revelabitur in nobis.
19 Nam expectatio creaturæ, revelationem
filiorum Dei expectat.
20 Vanitati enim creatura ſubjecta eſt non vo-
lens, ſed propter eum qui ſubjecit eam in ſpe:
21 Quia & ipſa creatura liberabitur à ſervitute
corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei.
22 Scimus enim quòd omnis creatura ingemiſ-
cit, & parturit uſque adhuc.
23 Non ſolùm autem illa,ſed & nos ipſi primi-
tias ſpiritus habentes; & ipſi intra nos gemimus,
adoptionem filiorum Dei expectantes,redemptio-
nem corporis noſtri.
24 Spe enim ſalvi facti ſumus. Spes autem quæ E
videtur,non eſt ſpes: nam quod videt quis, quid
ſperat?
25 Si autem quod non videmus, ſperamus: per
patientiam expectamus.
26 Similiter autem & Spiritus adjuvat infirmi-
tatem noſtram: nam quid oremus, ſicut oportet,
neſcimus: ſed ipſe Spiritus poſtulat pro nobis ge-
mitibus inenarrabilibus.
27 Qui autem ſcrutatur corda, ſcit quid deſi-
deret Spiritus: quia ſecundùm Deum poſtulat pro
ſanctis.

Digitized by Google

28 Scimus autem quoniam diligentibus Deum
omnia cooperantur in bonum, iis, qui ſecundùm
propoſitum vocati ſunt ſancti.
29 Nam quos præſcivit, & prædeſtinavit con-
formes fieri imaginis Filij ſui, ut ſit ipſe primoge-
nitus in multis fratribus.
F 30 Quos autem prædeſtinavit, hos & vocavit:
& quos vocavit, hos & juſtificavit, quos autem
juſtificavit, illos & glorificavit.
31 Quid ergo dicemus ad hæc? ſi Deus pro no-
bis, quis contra nos?
32 Qui etiam proprio Filio ſuo non pepercit, ſed
pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non
etiam cum illo omnia nobis donavit?
33 Quis accuſabit adverſus electos Dei? Deus
qui juſtificat,
34 Quis eſt qui condemnet? Chriſtus Jeſus, qui
mortuus eſt, immò qui & reſurrexit, qui eſt ad
dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.
35 Quis ergo nos ſeparabit à charitate Chriſti?
tribulatio? an anguſtia? an fames? an nuditas?
an periculum? an perſecutio? an gladius?
G 36 (Sicut ſcriptũ eſt: * Quia propter te mortifica-
* Pſ. 43. d. 12. mur tota die: æſtimati ſumus ſicut oves occiſionis.)
37 Sed in his omnibus ſuperamus, propter eum
qui dilexit nos.
38 Certus ſum enim, quia neque mors, neque
vita, neque Angeli, neque principatus, neque
virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque
fortitudo,
39 Neque altitudo, neque profundum, neque
creatura alia poterit nos ſeparare à charitate Dei,
quæ eſt in Chriſto Jeſu Domino noſtro.

CAPUT IX.

Propter Judæorum ruinam, de qua vehementer dolet, promiſſiones non fruſtrari aſſerit Iſraëlitis factas à Deo Abrahæ filiis: nimirum cùm illæ non pertineant ad omnes carnales Abrahæ filios, ſed tantùm ad eos qui ex Judæis & Gentilibus gratuita Dei electione filij Abrahæ per fidem conſtituuntur: Deus autem cujus vult miſeretur, & quem vult indurat: Judæi verò quia non ex fide Chriſti quam rejecerant, ſed ex legis operibus juſtitiam quærebant, ſunt in ſua iniquitate relicti, Gentibus per fidem Chriſti juſtificatis.

A 1 VEritatem dico in Chriſto, non mentior, te-
ſtimonium mihi perhibente conſcientia
mea in Spiritu ſancto:
2 Quoniam triſtitia mihi magna eſt, & conti-
nuus dolor cordi meo.
* Act. 9. a. 2. 1. Cor. 15. b. 9. 3 * Optabam enim ego ipſe anathema eſſe à
Chriſto pro fratribus meis, qui ſunt cognati mei
ſecundùm carnem,
4 Qui ſunt Iſraëlitæ, quorum adoptio eſt filio-
rum, & gloria, & teſtamentum, & legiſlatio, &
obſequium, & promiſſa:
B 5 Quorum patres, & ex quibus eſt Chriſtus ſe-
cundùm carnem, qui eſt ſuper omnia Deus bene-
dictus in ſæcula. Amen.
6 Non autem quòd exciderit verbum Dei. Non
enim omnes qui ex Iſraël ſunt, ij ſunt Iſraëlitæ:
7 Neque qui ſemen ſunt Abrahæ, omnes filij:
* Gen. 21. b. 12. * ſed in Iſaac vocabitur tibi ſemen:
* Gal. 4. d. 28. 8 Id eſt, non qui filij carnis, hi filij Dei; ſed * qui
filij ſunt promiſſionis, æſtimantur in ſemine.
C 9 Promiſſionis enim verbum hoc eſt: * Secun-
* Gen. 18. b. 10. dùm hoc tempus veniam; & erit Saræ filius.

10 Non ſolùm autem illa: * ſed & Rebecca * Gen. 25. e. 24.
ex uno concubitu habens, Iſaac patris noſtri.
11 Cùm enim nondum nati fuiſſent, aut aliquid
boni egiſſent, aut mali, (ut ſecundùm electionem
propoſitum Dei maneret)
12 Non ex operibus, ſed ex vocante dictum
eſt ei:
13 * Quia major ſerviet minori, ſicut ſcriptum * Gen. 25. e. 23.
eſt: * Jacob dilexi, Eſau autem odio habui. * Mal. 1. a. 2.
14 Quid ergo dicemus? numquid iniquitas
apud Deum? Abſit.
15 Moyſi enim dicit: * Miſerebor cujus miſe- D
reor: & miſericordiam præſtabo cujus miſerebor. * Exod. 33. d. 19.
16 Igitur non volentis, neque currentis, ſed mi-
ſerentis eſt Dei.
17 Dicit enim Scriptura Pharaoni: * Quia in * Exod. 9. d. 16.
hoc ipſum excitavi te, ut oſtendam in te virtutem
meam: & ut annuntietur nomen meum in uni-
verſa terra.
18 Ergo cujus vult miſeretur, & quem vult in-
durat.
19 Dicis itaque mihi: quid adhuc quæritur?
voluntati enim ejus quis reſiſtit?
20 O homo, tu quis es, qui reſpondeas Deo? E
* Numquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit: * Sap. 15. b. 7.
Quid me feciſti ſic? Iſa. 45. b. 9.
21 An non habet poteſtatem figulus luti, ex ea- Jer. 18. a. 6.
dem maſſa facere aliud quidem vas in honorem,
aliud verò in contumeliam?
22 Quòd ſi Deus volens oſtendere iram, & no-
tam facere potentiam ſuam, ſuſtinuit in multa pa-
tientia, vaſa iræ, apta in interitum,
23 Ut oſtenderet divitias gloriæ ſuæ in vaſa
miſericordiæ, quæ præparavit in gloriam.
24 Quos & vocavit nos non ſolùm ex Judæis,
ſed etiam ex Gentibus,
25 Sicut in Oſee dicit: * Vocabo non plebem F
meam, plebem meam: & non dilectam, dilectam: * Oſee 2. d. 24.
& non miſericordiam conſecutam, miſericordiam 1. Petr. 2. b. 10.
conſecutam.
26 * Et erit: In loco, ubi dictum eſt eis: Non * Oſee 1. d. 10.
plebs mea vos: ibi vocabuntur filij Dei vivi.
27 Iſaias autem clamat pro Iſraël: * Si fuerit * Iſa. 10. e. 22.
numerus filiorum Iſraël tamquam arena maris, re-
liquiæ ſalvæ fient.
28 Verbum enim conſummans, & abbrevians
in æquitate: quia verbum breviatum faciet Do-
minus ſuper terram.
29 Et ſicut prædixit Iſaias: * Niſi Dominus G
ſabaoth reliquiſſet nobis ſemen, ſicut Sodoma * Iſa. 1. c. 9.
facti eſſemus, & ſicut Gomorrha ſimiles fuiſſe-
mus.
30 Quid ergo dicemus? Quòd gentes, quæ non
ſectabantur juſtitiam apprehenderunt juſtitiam:
juſtiam autem, quæ ex fide eſt.
31 Iſraël verò ſectando legem juſtitiæ, in le-
gem juſtitiæ non pervenit.
32 Quare? Quia non ex fide, ſed quaſi ex ope-
ribus: offenderunt enim in lapidem offenſionis,
33 Sicut ſcriptum eſt: * Ecce pono in Sion la- * Iſa. 8. c. 14. 28. d. 16.
pidem offenſionis, & petram ſcandali: & omnis, 1. Pet. 2. b. 7.
qui credit in eum, non confundetur.

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT X.

Orat Apoſtolus pro Judæis, quos zelum Dei & legis habere aſſerit non ſecundùm ſcientiam: nam Chriſtum finem legis ignorantes, ex legis operibus juſtitiam quærebant: de diverſitate juſtitiæ ex operibus legis ab ea quæ ex fide eſt, quæ tam Judæo quàm Græco in Chriſtum credenti communis eſt: ubique autem terrarum prædicata eſt Chriſti fides; quam repellentibus Judæis, ſuſceperunt Gentes.

A 1 FRatres, voluntas quidem cordis mei, & obſe-
cratio ad Deum, fit pro illis in ſalutem.
2 Teſtimonium enim perhibeo illis, quòd æmu-
lationem Dei habent, ſed non ſecundùm ſcien-
tiam.
3 Ignorantes enim juſtitiam Dei, & ſuam quæ-
rentes ſtatuere, juſtitiæ Dei non ſunt ſubjecti.
4 Finis enim legis, Chriſtus, ad juſtitiam omni
credenti.
5 Moyſes enim ſcripſit, quoniam juſtitiam, quę
* Lev. 18.a.5. ex lege eſt, * qui fecerit homo, vivet in ea.
Ezech. 20.b.11. 6 Quæ autem ex fide eſt juſtitia, ſic dicit: * Ne
dixeris in corde tuo: quis aſcendet in cælum? id
B eſt, Chriſtum deducere:
* Deut. 30.c.12. 7 Aut quis deſcendet in abyſſum? hoc eſt
Chriſtum à mortuis revocare.
* Deut. 30.c.14. 8 Sed quid dicit Scriptura? * Propè eſt ver-
bum in ore tuo, & in corde tuo: hoc eſt verbum
fidei, quod prædicamus.
9 Quia ſi confitearis in ore tuo Dominum Je-
ſum, & in corde tuo credideris, quòd Deus illum
ſuſcitavit à mortuis, ſalvus eris.
10 Corde enim creditur ad juſtitiam: ore au-
tem confeſſio fit ad ſalutem.
* Iſa.28.d.16. 11 Dicit enim Scriptura: * Omnis, qui credit
in illum, non confundetur.
C 12 Non enim eſt diſtinctio Judæi & Græci:
nam idem Dominus omnium, dives in omnes qui
invocant illum.
* Joel.2.g.32. Act.2.c.21. 13 * Omnis enim, quicumque invocaverit no-
men Domini, ſalvus erit.
14 Quomodo ergo invocabunt, in quem non
crediderunt? Aut quomodo credent ei, quem non
audierunt? Quomodo autem audient ſine prædi-
cante?
15 Quomodo verò prædicabunt niſi mittan-
* Iſa.52.b.7. tur? ſicut ſcriptum eſt: * Quàm ſpecioſi pedes
Nah.1.d.15. evangelizantium pacem, evangelizantium bona!
16 Sed non omnes obediunt Evangelio. Iſaias
* Iſa.53.a.1. enim dicit: * Domine quis credidit auditui no-
Joan.12.f.38. ſtro?
17 Ergo fides ex auditu, auditus autem per
verbum Chriſti.
D 18 Sed dico: Numquid non audierunt? * Et
* Pſ.18.a.5. quidem in omnem terram exivit ſonus eorum, &
in fines orbis terræ verba eorum:
19 Sed dico: Numquid Iſraël non cognovit?
* Deut.32.d.21. Primus Moyſes dicit: * Ego ad æmulationem vos
adducam in non gentem: in gentem inſipientem,
in iram vos mittam.
* Iſa.65.a.1. 20 Iſaias autem audet, & dicit: * Inventus
ſum à non quærentibus me: palàm apparui iis,
qui me non interrogabant.
* Iſa.65.a.2. 21 Ad Iſraël autem dicit: * Tota die expandi
manus meas ad populum non credentem, & con-
tradicentem.

CAPUT XI.

Deus quoſdam ex populo Judaïco gratuita ſua electione ſibi ſervavit, per fidem in Chriſtum ſalvandos, reliquis ob incredulitatem in ſua cæcitate juxta Prophetarũ vaticinia relictis, ac Gentibus in locum ipſorum ex gratuita Dei bonitate aſſumptis: quas monet Apoſtolus ne adverſus Judæos glorientur: quòdque Judæi ad tempus deſerti tandem ad Chriſtum convertentur; exclamans ob divinæ ſapientiæ incomprehenſibilitatem.

1 DIco ergo: Numquid Deus repulit populum A
ſuum? Abſit. Nam & ego Iſraëlita ſum ex
ſemine Abraham, de tribu Benjamin:
2 Non repulit Deus plebem ſuam, quam præſci-
vit. An neſcitis in Elia quid dicit Scriptura: quem-
admodum interpellat Deum adverſum Iſraël?
3 * Domine Prophetas tuos occiderunt, altaria * 3.Reg.19.b.10.
tua ſuffoderunt: & ego relictus ſum ſolus, & quæ-
runt animam meam.
4 Sed quid dicit illi divinum reſponſum? * Reli- * 3.Reg.19.d.18.
qui mihi ſeptem millia virorum, qui non curva-
verunt genua ante Baal.
5 Sic ergo & in hoc tempore, reliquiæ ſecun-
dùm electionem gratiæ ſalvæ factæ ſunt.
6 Si autem gratia, jam non ex operibus: alioquin
gratia jam non eſt gratia.
7 Quid ergo? quod quærebat Iſraël, hoc non B
eſt conſecutus: electio autem conſecuta eſt: ce-
teri verò excæcati ſunt:
8 Sicut ſcriptum eſt: * Dedit illis Deus ſpiritum * Iſa.6.c.9.
compunctionis: oculos ut non videant, & aures Matt.13.b.14.
ut non audiant, uſque in hodiernum diem.
9 Et David dicit: * Fiat menſa eorum in la- Joan.12.f.40.
queum, & in captionem, & in ſcandalum, & in re- Act.28.f.26.
tributionem illis. * Pſ.68.c.23.
10 Obſcurentur oculi eorum ne videant: &
dorſum eorum ſemper incurva.
11 Dico ergo: Numquid ſic offenderunt ut ca-
derent? Abſit. Sed illorum delicto, ſalus eſt Gen-
tibus ut illos æmulentur.
12 Quòd ſi delictum illorum divitiæ ſunt mun-
di, & diminutio eorum divitiæ Gentium: quantò
magis plenitudo eorum?
13 Vobis enim dico Gentibus: Quamdiu qui-
dem ego ſum Gentium Apoſtolus, miniſterium
meum honorificabo,
14 Si quomodo ad æmulandum provocem car-
nem meam, & ſalvos faciam aliquos ex illis.
15 Si enim amiſſio eorum, reconciliatio eſt
mundi: quæ aſſumptio, niſi vita ex mortuis?
16 Quòd ſi delibatio ſancta eſt, & maſſa: & ſi
radix ſancta, & rami.
17 Quòd ſi aliqui ex ramis fracti ſunt, tu autem C
cùm oleaſter eſſes, inſertus es in illis, & ſocius ra-
dicis, & pinguedinis olivæ factus es,
18 Noli gloriari adverſus ramos. Quòd ſi glo-
riaris: non tu radicem portas, ſed radix te.
19 Dices ergo: Fracti ſunt rami ut ego inſerar.
20 Benè: propter incredulitatem fracti ſunt.
Tu autem fide ſtas: noli altum ſapere, ſed time.
21 Si enim Deus naturalibus ramis non peper-
cit: ne fortè nec tibi parcat.
22 Vide ergo bonitatem, & ſeveritatem Dei:
in eos quidem, qui ceciderunt, ſeveritatem: in te
autem bonitatem Dei, ſi permanſeris in bonitate,
alioquin & tu excidêris.
23 Sed & illi, ſi non permãſerint in incredulitate,

inſerentur : potens eſt enim Deus iterùm inſere-
re illos.
24 Nam ſi tu ex naturali excifus es oleaſtro,&
contra naturam inſertus es in bonam olivam ,
quantò magis ij , qui ſecundùm naturam inſeren-
tur ſuæ olivæ ?
D 25 Nolo enim vos ignorare fratres myſterium
hoc, (ut non ſitis vobis ipſis ſapientes) quia cæci-
tas ex parte contigit in Iſraël , donec plenitudo
Gentium intraret ,
26 Et ſic omnis Iſraël ſalvus fieret, ſicut ſcri-
* *Iſaia.* ptum eſt : * Veniet ex Sion , qui eripiat, & aver-
59.d.20 tat impietatem à Jacob.
27 Et hoc illis à me teſtamentum : cùm abſtu-
lero peccata eorum.
28 Secundùm Evangelium quidem, inimici
propter vos: ſecundùm electionem autem, cha-
riſſimi propter patres.
29 Sine pœnitentia enim ſunt dona & voca-
tio Dei.
30 Sicut enim aliquando & vos non credidi-
ſtis Deo, nunc autem miſericordiam conſecuti
eſtis propter incredulitatem illorum :
31 Ita & iſti nunc non crediderunt in veſtram
miſericordiam , ut & ipſi miſericordiam conſe-
quantur.
32 Concluſit enim Deus omnia in increduli-
tate :ut omnium miſereatur.
33 O altitudo divitiarum ſapientiæ,& ſcien-
tiæ Dei : quàm incomprehenſibilia ſunt judicia
ejus, & inveſtigabiles viæ ejus !
* *Sap.9.* 34 * Quis enim cognovit ſenſum Domini ?
c. 13. Aut quis conſiliarius ejus fuit ?
Iſai.40. 35 Aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei?
c. 13. 36 Quoniam ex ipſo,& per ipſum , & in ipſo
1.Cor.2. *d.16.* ſunt omnia : ipſi gloria in ſæcula. Amen.

Caput XII.

Inſtruit Romanos ut à ſæculi vanitate abſtracti totos ſe Deo dedant, de ſuſceptis donis non ſe efferentes, aut illorum limites tranſgredientes ; ſed in modum membrorum ejuſdem corporis omnia ad proximi utilitatem ordinantes, ipſis quoque inimicis benefaciant.

A 1 OBſecro itaque vos fratres per miſericordiam
**Phil* *4.* Dei,*ut exhibeatis corpora veſtra hoſtiam
d. 18. viventem, ſanctam, Deo placentem , rationabile
obſequium veſtrum.
2 Et nolite conformari huic ſæculo, ſed refor-
* *Epheſ.* mamini in novitate ſenſus veſtri:*ut probetis quę
5. d.17. ſit voluntas Dei bona,& beneplacens,& perfecta.
1.Theſſ. *4.a.3.* 3 Dico enim per gratiam quæ data eſt mihi,
omnibus qui ſunt inter vos : Non plus ſapere
quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem :
* *1.Cor.* * & unicuique ſicut Deus diviſit menſuram fidei.
12.b.11. 4 Sicut enim in uno corpore multa membra
Epheſ.4. *b.7.* habemus, omnia autem membra non eumdem
B actum habent :
5 Ita multi unum corpus ſumus in Chriſto, ſin-
guli autem alter alterius membra.
6 Habentes autem donationes ſecundùm gra-
tiam,quæ data eſt nobis,differentes ; ſive prophe-
tiam ſecundùm rationem fidei ,
7 Sive miniſterium in miniſtrando , ſive qui
docet in doctrina ,
8 Qui exhortatur in exhortando, qui tribuit in
ſimplicitate, qui præeſt in ſolicitudine , qui mi-
ſeretur in hilaritate.
9 Dilectio ſine ſimulatione. * Odientes ma- * *Amos.*
lum, adherentes bono. *5.d.15.*
10 * Charitate fraternitatis invicem diligen- * *Epheſ.*
tes : Honore invicem prævenientes : *4. a.3.* *1.Pet.2.*
11 Solicitudine non pigri : Spiritu ferventes: *c.17.*
Domino ſervientes :
12 Spe gaudentes : In tribulatione patientes :
Orationi inſtantes :
13 Neceſſitatibus ſanctorum communicantes : C
* Hoſpitalitatem ſectantes. **Hebr.*
14 Benedicite perſequentibus vos : benedici- *13. a.2.* *1.Pet.4.*
te, & nolite maledicere. *b.9.*
15 Gaudere cum gaudẽtibus,flere cum flẽtibus :
16 Idipſum invicem ſentientes : Non alta ſa- D
pientes : ſed humilibus conſentientes. Nolite eſſe
prudentes apud voſmetipſos :
17 Nulli malum pro malo reddentes : * provi- * *2.Cor.*
dentes bona non tantùm coram Deo , ſed etiam *8.d.21.*
coram omnibus hominibus.
18 * Si fieri poteſt, quod ex vobis eſt , cum **Heb.12.*
omnibus hominibus pacem habentes : *d. 14.*
19 * Non voſmetipſos defendentes chariſſimi, * *Eccli.*
ſed date locum iræ. ſcriptum eſt enim : * Mihi *28. a. 1.* *2.3.*
vindicta ; ego retribuam, dicit Dominus. * *Matt.*
20 * Sed ſi eſurierit inimicus tuus , ciba illum : *5.f.39.* * *Deut.*
ſi ſitit, potum da illi. hoc enim faciens, carbones *32. c.35.*
ignis congeres ſuper caput ejus. *Heb.10.*
21 * Noli vinci à malo,ſed vince in bono malũ. *f. 30.* * *Prov.* *25. c.21.*

Caput XIII.

Hortatur ut ſuperioribus obtemperent inferiores, etiam propter conſcientiam , quamquam civilem tantùm gerant magiſtratum, omnibúſque debita reddant de proximi dilectione, ad quam univerſa lex reducitur : & de tempore gratiæ, ut tranſactis legis tenebris , relictis vitiis , amplectantur Chriſti virtutes.

1 OMnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſub- A
dita ſit : Non eſt enim poteſtas niſi à Deo : *Sap. 6.* *a.4.*
quæ autem ſunt, à Deo ordinatæ ſunt. *1.Pet.2.*
2 Itaque qui reſiſtit poteſtati , Dei ordinationi *c. 13.*
reſiſtit.Qui autem reſiſtunt,ipſi ſibi damnationem
acquirunt :
3 Nam principes non ſunt timori boni operis,
ſed mali. Vis autem non timere poteſtatem ? Bo-
num fac ; & habebis laudem ex illa :
4 Dei enim miniſter eſt tibi in bonum. Si au- B
tem malum feceris, time : non enim ſine cauſa gla-
dium portat. Dei enim miniſter eſt : vindex in
iram ei , qui malum agit.
5 Ideò neceſſitate ſubditi eſtote , non ſolùm
propter iram , ſed etiam propter conſcientiam.
6 Ideò enim & tributa præſtatis : miniſtri enim
Dei ſunt , in hoc ipſum ſervientes. * *Matt.*
7 * Reddite ergo omnibus debita:cui tributum, *22.b.21.* C
tributum : cui vectigal , vectigal : cui timorem , * *Exod.*
timorem : cui honorem , honorem. *20.c.14.*
8 Nemini quidquam debeatis, niſi ut invicem *Deut.5.*
diligatis : qui enim diligit proximum , legem im- *b.18.* * *Lev.19.*
plevit. *d. 18.*
9 Nam:* Non adulterabis: Non occides : Non *Matth.*
furaberis : Non falſum teſtimonium dices : Non *22.d.39.*
concupiſces:& ſi quod eſt aliud mandatum,in hoc *Mar. 12.*
verbo inſtauratur:* Diliges proximum tuum ſicut *c.31.* *Gal.5.*
te ipſum. *c.14.*
10 Dilectio *Jac. 2.* *b.8.*

Digitized by Google

10 Dilectio proximi malum non operatur. Ple-
nitudo ergo legis eſt dilectio.
11 Et hoc ſcientes tempus: quia hora eſt jam
nos de ſomno ſurgere. Nunc enim propior eſt
noſtra ſalus, quàm cùm credidimus.
12 Nox præceſſit, dies autem appropinquavit.
Abjiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur
arma lucis.
* Luca 21.g.34. 13 Sicut in die honeſtè ambulemus, * non in
comeſſationibus & ebrietatibus, non in cubilibus
& impudicitiis, non in contētione & æmulatione:
* Gal. 5. c. 16. 1. Petr. 2. c. 11. 14 * Sed induimini Dominum Jeſum Chriſtum,
& carnis curam ne feceritis in deſideriis.

CAPUT XIV.

Fide firmiores debent eos qui adhuc infirmi ſunt fovere, & non contemnere, & nec hi nec illi judicare quemquam ob ciborũ aut dierum diſcrimen, ſcientes quòd omnes eumdem habemus Dominum, cui & vivimus & morimur, cui etiam rationem quiſque pro ſe redditurus eſt: & quamquam nullus cibus jam ſit immundus, nemo tamen quidquam edere debet aut cum fratris offendiculo, aut contra ſuam conſcientiam.

A 1 INfirmum autem in fide aſſumite, non in diſ-
ceptationibus cogitationum.
2 Alius enim credit ſe manducare omnia: qui
autem infirmus eſt, olus manducet.
3 Is qui manducat, non manducantem non
ſpernat: & qui non manducat, manducantem non
judicet: Deus enim illum aſſumpſit.
* Jac. 4. c. 13. 4 * Tu quis es, qui judicas alienum ſervum?
Domino ſuo ſtat, aut cadit: ſtabit autem: potens
eſt enim Deus ſtatuere illum.
5 Nam alius judicat diem inter diem: alius au-
tem judicat omnem diem: unuſquiſque in ſuo
ſenſu abundet.
B 6 Qui ſapit diem, Domino ſapit. Et qui man-
ducat, Domino manducat: gratias enim agit Deo.
Et qui non manducat, Domino non manducat, &
gratias agit Deo.
7 Nemo enim noſtrûm ſibi vivit, & nemo ſibi
moritur.
8 Sive enim vivimus, Domino vivimus: ſive
morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus,
ſive morimur, Domini ſumus.
9 In hoc enim Chriſtus mortuus eſt, & reſurre-
xit: ut & mortuorum & vivorum dominetur.
10 Tu autem quid judicas fratrem tuum? aut
* 2. Cor. 5.b.10. tu quare ſpernis fratrem tuum? * Omnes enim ſta-
bimus ante tribunal Chriſti.
* Iſaia 45.d.24. Phil. 2. b. 10. 11 Scriptum eſt enim: * Vivo ego, dicit Do-
minus, quoniam mihi flectetur omne genu: & om-
nis lingua confitebitur Deo.
12 Itaque unuſquiſque noſtrûm pro ſe ratio-
nem reddet Deo.
C 13 Non ergo ampliùs invicem judicemus: ſed
hoc judicate magis, ne ponatis offendiculum fra-
tri, vel ſcandalum.
14 Scio, & confido in Domino Jeſu, quia nihil
commune per ipſum, niſi ei qui exiſtimat quid
commune eſſe, illi commune eſt.
15 Si enim propter cibum frater tuus contriſtatur:
* 1. Cor. 8.d.11. jam non ſecundùm charitatē ambulas. * Noli cibo
tuo illum perdere, pro quo Chriſtus mortuus eſt.
16 Non ergo blaſphemetur bonum noſtrum.
17 Non eſt enim regnum Dei, eſca & potus: ſed
juſtitia, & pax, & gaudium in Spiritu ſancto:
18 Qui enim in hoc ſervit Chriſto, placet Deo,
& probatus eſt hominibus.
19 Itaque quæ pacis ſunt, ſectemur: & quæ
ædificationis ſunt, in invicem cuſtodiamus.
20 Noli propter eſcam deſtruere opus Dei. D
* Omnia quidem ſunt munda: ſed malum eſt ho- * Tit. 1. d. 15.
mini, qui per offendiculum manducat.
21 * Bonum eſt non manducare carnem, & non * 1. Cor. 8.d.13.
bibere vinum, neque in quo frater tuus offenditur,
aut ſcandalizatur, aut infirmatur.
22 Tu fidem habes? penes temetipſum habe
coram Deo: Beatus, qui non judicat ſemetipſum
in eo quod probat.
23 Qui autem diſcernit, ſi manducaverit, dam-
natus eſt: quia non ex fide. Omne autem quod non
eſt ex fide, peccatum eſt.

CAPUT XV.

Firmiores debent infirmorum ferre & ſublevare imperfectiones, non ſua, ſed proximorum utilitati ac mutuæ paci ſtudentes. Chriſtus juxta factas patribus promiſſiones prædicavit Judæis, Gentibus verò ex miſericordia Apoſtoli, non præviis promiſſionibus. Excuſat ſe Paulus quòd liberius Romanis ſcripſerit, tamquam Gentium Apoſtolus, oſtendens quomodo ſit hoc munus executus: dicens quòd ad ipſos quoque ſit venturus, ubi datam à Macedonibus eleemoſynam elargitus fuerit Jeroſolymitanæ Eccleſiæ, petens ut pro ſe interim orent.

1 DEbemus autem nos firmiores imbecillitates A
infirmorum ſuſtinere, & non nobis placere.
2 Unuſquiſque veſtrûm proximo ſuo placeat
in bonum, ad ædificationem.
3 Etenim Chriſtus non ſibi placuit, ſed ſicut * Pſ. 68. b. 10.
ſcriptum eſt: * Improperia improperantium tibi
ceciderunt ſuper me.
4 Quæcumque enim ſcripta ſunt, ad noſtram
doctrinam ſcripta ſunt: ut per patientiam, & con-
ſolationem Scripturarum, ſpem habeamus.
5 Deus autem patientiæ & ſolatij, * det vobis * 1. Cor. 1.b.10.
idipſum ſapere in alterutrum ſecundùm Jeſum
Chriſtum:
6 Ut unanimes, uno ore honorificetis Deum, B
& patrem Domini noſtri Jeſu Chriſti.
7 Propter quod ſuſcipite invicem, ſicut & Chri-
ſtus ſuſcepit vos in honorem Dei.
8 Dico enim Chriſtum Jeſum miniſtrum fuiſſe
circumciſionis propter veritatem Dei, ad confir-
mandas promiſſiones patrum:
9 Gentes autem ſuper miſericordia honorare
Deum, ſicut ſcriptum eſt: * Propterea confitebor * 2. Reg. 22 d. 50.
tibi in Gentibus Domine, & nomini tuo cantabo. Pſal. 17. d. 50.
10 Et iterùm dicit, Lætamini Gentes cum ple-
be ejus.
11 Et iterùm: * Laudate omnes Gentes Domi- * Pſ. 116. a. 1.
num: & magnificate eum omnes populi.
12 Et rurſus Iſaias ait: * Erit radix Jeſſe, & qui * Iſai. 11.c.10.
exurget regere Gentes, in eum Gentes ſperabunt.
13 Deus autem ſpei repleat vos omni gaudio
& pace in credendo: ut abundetis in ſpe, & vir-
tute Spiritus ſancti.
14 Certus ſum autem fratres mei, & ego ipſe de
vobis, quoniã & ipſi pleni eſtis dilectione, repleti
omni ſcientia, ita ut poſſitis alterutrum monere.
15 Audaciùs autem ſcripſi vobis, fratres, ex par- C
te, tamquam in memoriam vos reducens: propter
gratiam, quæ data eſt mihi à Deo,
16 Ut ſim miniſter Chriſti Jeſu in Gentibus,

Digitized by Google

ſanctificans Evangelium Dei,ut fiat oblatio Gentium accepta, & ſanctificata in Spiritu ſancto.

17 Habeo igitur gloriam in Chriſto Jeſu ad Deum.

18 Non enim audeo aliquid loqui eorum, quæ per me non efficit Chriſtus in obedientiam Gentium, verbo & factis:

19 In virtute ſignorum & prodigiorum,in virtute Spiritus ſancti: ita ut ab Jeruſalem per circuitum uſque ad Illyricum repleverim Evangelium Chriſti.

E 20 Sic autem prædicavi Evangelium hoc, non ubi nominatus eſt Chriſtus, ne ſuper alienum fundamentum ædificarem: ſed ſicut ſcriptum eſt:

*Iſai. 52. d. 15. 21 * Quibus non eſt annuntiatum de eo,videbunt: & qui non audierunt, intelligent.

22 Propter quod & impediebar plurimùm venire ad vos, & prohibitus ſum uſque adhuc.

23 Nunc verò ulteriùs locum non habens in his regionibus,cupiditatem autem habens veniendi ad vos ex multis jam præcedentibus annis.

F 24 Cùm in Hiſpaniam proficiſci cœpero, ſpero quòd præteriens videam vos, & à vobis deducar illuc, ſi vobis primùm ex parte fruitus fuero.

25 Nunc igitur proficiſcar in Jeruſalem miniſtrare ſanctis.

26 Probaverunt enim Macedonia, & Achaia, collationem aliquam facere in pauperes ſanctorum, qui ſunt in Jeruſalem.

27 Placuit enim eis: & debitores ſunt eorum.
* 1. Cor. 9. b. 11. * Nam ſi ſpiritualium eorum participes facti ſunt Gentiles: debent & in carnalibus miniſtrare illis.

28 Hoc igitur cùm conſummavero,& aſſignavero eis fructum hunc: per vos proficiſcar in Hiſpaniam.

G 29 Scio autem quoniam veniens ad vos, in abundantia benedictionis Evangelij Chriſti veniam.

30 Obſecro ergo vos, fratres, per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum,& per charitatem ſancti Spiritus, ut adjuvetis me in orationibus veſtris pro me ad Deum,

31 Ut liberer ab infidelibus qui ſunt in Judæa, & obſequii mei oblatio accepta fiat in Jeruſalem ſanctis,

32 Ut veniam ad vos in gaudio per voluntatem Dei, & refrigerer vobiſcum.

33 Deus autem pacis ſit cum omnibus vobis. Amen.

CAPUT XVI.

Commendat Apoſtolus quoſdam apud Romanos, propter nonnullas eorum præminentias nominatim ſalutandos; quoſdam verò vitandos hortatur, & de aliis dicit quòd ſalutant Romanos.

A 1 COmmendo autem vobis Phœben ſororem noſtram, quæ eſt in miniſterio Eccleſiæ, quæ eſt in Cenchris:

2 Ut eam ſuſcipiatis in Domino dignè ſanctis: & aſſiſtatis ei in quocumque negotio veſtri indiguerit: etenim ipſa quoque aſtitit multis, & mihi ipſi.

*Act. 18. a. 2. & 26. 3 Salutate * Priſcam & Aquilam adjutores meos in Chriſto Jeſu;

4 (Qui pro anima mea ſuas cervices ſuppoſuerunt: quibus non ſolus ego gratias ago, ſed & cunctæ Eccleſiæ Gentium)

5 Et domeſticam Eccleſiam eorum. Salutate Epænetum dilectum mihi,qui eſt primitivus Aſiæ in Chriſto.

6 Salutate Mariam, quæ multùm laboravit in vobis.

7 Salutate Andronicum & Juniam, cognatos & concaptivos meos: qui ſunt nobiles in Apoſtolis, qui & ante me fuerunt in Chriſto.

8 Salutate Ampliatum dilectiſſimum mihi in Domino.

9 Salutate Urbanum adjutorem noſtrum in Chriſto Jeſu, & Stachyn dilectum meum. B

10 Salutate Appellen probum in Chriſto.

11 Salutate eos, qui ſunt ex Ariſtoboli domo. Salutate Herodionem cognatum meum. Salutate eos, qui ſunt ex Narciſſi domo, qui ſunt in Domino.

12 Salutate Tryphænam & Tryphoſam, quæ laborant in Domino. Salutate Perſidem chariſſimam, quæ multùm laboravit in Domino.

13 Salutate Rufum electum in Domino, & matrem ejus, & meam.

14 Salutate Aſyncritum,Phlegontem, Hermam, Patrobam, Hermen, & qui cum eis ſunt, fratres.

15 Salutate Philologum & Juliam, Nereum & ſororem ejus,& Olympiadem, & omnes, qui cum eis ſunt, ſanctos. C

16 Salutate invicem in oſculo ſancto. Salutant vos omnes Eccleſiæ Chriſti.

17 Rogo autem vos, fratres, ut obſervetis eos, qui diſſenſiones & offendicula,præter doctrinam quam vos didiciſtis, faciunt, & declinate ab illis.

18 Hujuſcemodi enim Chriſto Domino noſtro non ſerviunt,ſed ſuo ventri: & per dulces ſermones, & benedictiones, ſeducunt corda innocentium.

19 Veſtra enim obedientia in omnem locum divulgata eſt. Gaudeo igitur in vobis. Sed volo vos ſapientes eſſe in bono,& ſimplices in malo.

20 Deus autem pacis conterat Satanam ſub pedibus veſtris velociter. Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti vobiſcum.

21 * Salutat vos Timotheus adjutor meus, & D
Lucius, & Jaſon, & Soſipater, cognati mei. *Act. 16. a. 1.

22 Saluto vos ego Tertius, qui ſcripſi epiſtolam, in Domino.

23 Salutat vos Caius hoſpes meus, & univerſa Eccleſia. Salutat vos Eraſtus arcarius civitatis, & Quartus, frater.

24 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum omnibus vobis. Amen.

25 Ei autem,qui potens eſt vos confirmare juxta Evangelium meum,& prædicationem Jeſu Chriſti, ſecundùm revelationem myſterij temporibus æternis, taciti

26 (Quod nunc patefactum eſt per Scripturas Prophetarum ſecundùm præceptum æterni Dei, ad obeditionem fidei) in cunctis Gentibus cogniti,

27 Soli ſapienti Deo per Jeſum Chriſtum, cui honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

EPISTOLA

Digitized by Google

EPISTOLA
BEATI PAULI APOSTOLI
AD CORINTHIOS PRIMA.

CAPUT PRIMUM.

Paulus Deo gratias agit de donis datis Corinthiis: ceterùm doleт quòd de baptizatoribus eſſent inter ipſos ſchiſmata, gaudens quòd miſſus ad prædicandum Evangelium paucos baptizaverit, oſtendens etiam reprobatam mundi ſapientiam, & electos ſimplices: ſicut & ſita eſt ſalus in Chriſti morte, cujus prædicatio judicatur mundo ſtultitia, credentibus verò virtus ac ſapientia: ideo enim contemptibilia mundi elegit Deus, ne quis in ſe glorietur.

A 1 PAULUS vocatus Apoſtolus Jeſu Chriſti,
per voluntatem Dei, & Soſthenes frater,
2 Eccleſiæ Dei, quæ eſt Corinthi, ſanctificatis
in Chriſto Jeſu, vocatis ſanctis, cum omnibus qui
invocant nomen Domini noſtri Jeſu Chriſti, in
omni loco ipſorum, & noſtro.
3 Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, &
Domino Jeſu Chriſto.
4 Gratias ago Deo meo ſemper pro vobis in
gratia Dei, quæ data eſt vobis in Chriſto Jeſu:
5 Quòd in omnibus divites facti eſtis in illo,
in omni verbo, & in omni ſcientia:
6 Sicut teſtimonium Chriſti confirmatum eſt
in vobis:
7 Ita ut nihil vobis deſit in ulla gratia, expectantibus
revelationem Domini noſtri Jeſu Chriſti,
B 8 Qui & confirmabit vos uſque in finem ſine
crimine, in die adventus Domini noſtri Jeſu
Chriſti.
* 1.Theſ. 5.d.24. 9 * Fidelis Deus: per quem vocati eſtis in ſocietatem
filii ejus Jeſu Chriſti Domini noſtri.
10 Obſecro autem vos fratres, per nomen Domini
noſtri Jeſu Chriſti: ut idipſum dicatis omnes,
& non ſint in vobis ſchiſmata: ſitis autem perfecti
in eodem ſenſu, & in eadem ſententia.
11 Significatum eſt enim mihi de vobis, fratres
mei, ab iis qui ſunt Chloes, quia contentiones
ſunt inter vos.
12 Hoc autem dico, quòd unuſquiſque veſtrûm
dicit: Ego quidem ſum Pauli: ego autem
* Act.18. f.24. * Apollo: ego verò Cephæ: ego autem Chriſti.
13 Diviſus eſt Chriſtus? Numquid Paulus
crucifixus eſt pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati
eſtis?
C 14 Gratias ago Deo, quòd neminem veſtrûm
* Act.18. a.8. baptizavi * niſi Criſpum & Caium:
15 Ne quis dicat quòd in nomine meo baptizati
eſtis.
16 Baptizavi autem & Stephanæ domum: ceterùm
neſcio ſi quem alium baptizaverim.
17 Non enim miſit me Chriſtus baptizare, ſed
* 1.Petr. 1.c.16. Infr. 2. a.1.4. d.13. evangelizare: * non in ſapientia verbi, ut non
evacuetur crux Chriſti.
18 Verbum enim crucis, pereuntibus quidem
ſtultitia eſt: iis autem qui ſalvi fiunt, id eſt nobis,
* Rom.1. b.16. * Dei virtus eſt.
19 Scriptum eſt enim: * Perdam ſapientiam ſapientium,
* Iſa.29. c.14. & prudentiam prudentium reprobabo.
* Iſa.33. c.18. 20 * Ubi ſapiens? ubi ſcriba? ubi conquiſitor
hujus ſæculi? Nónne ſtultam fecit Deus ſapientiam
hujus mundi?
21 Nam quia in Dei ſapientia non cognovit
mundus per ſapientiam Deum: placuit Deo per
ſtultitiam prædicationis ſalvos facere credentes.
22 Quoniam & Judæi ſigna petunt, & Græci
ſapientiam quærunt:
23 Nos autem prædicamus Chriſtum crucifixum:
Judæis quidem ſcandalum, Gentibus autem
ſtultitiam;
24 Ipſis autem vocatis Judæis, atque Græcis, D
Chriſtum Dei virtutem, & Dei ſapientiam:
25 Quia quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt
hominibus: & quod infirmum eſt Dei, fortius
eſt hominibus.
26 Videte enim vocationem veſtram fratres,
quia non multi ſapientes ſecundùm carnem, non
multi potentes, non multi nobiles:
27 Sed quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus, ut
confundat ſapientes: & infirma mundi elegit
Deus, ut confundat fortia:
28 Et ignobilia mundi, & contemptibilia elegit
Deus, & ea quæ non ſunt, ut ea quæ ſunt
deſtrueret:
29 Ut non glorietur omnis caro in conſpectu
ejus.
30 Ex ipſo autem vos eſtis in Chriſto Jeſu, qui
factus eſt nobis ſapientia à Deo, & * juſtitia, & * Jer.23 a.5.
ſanctificatio, & redemptio:
31 Ut quemadmodum ſcriptum eſt: * Qui gloriatur, * Jer.9. g.23.24. 2 Cor. 10.d.17.
in Domino glorietur.

CAPUT II.

Oſtendit Paulus ſe Chriſtum & hunc crucifixum magna modeſtia verbiſque ſimplicibus prædicaſſe Corinthiis, quamquam perfectis loqueretur etiam ſapientiam mundo abſconditam, quæ ſolo Dei ſpiritu cognoſci poteſt: animalis enim non percipit quæ Dei ſunt.

1 ET ego, cùm veniſſem ad vos, fratres, veni A
* non in ſublimitate ſermonis, aut ſapientiæ, * Sap.1. c.17.
annuntians vobis teſtimonium Chriſti.
2 Non enim judicavi me ſcire aliquid inter vos,
niſi Jeſum Chriſtum, & hunc crucifixum.
3 * Et ego in infirmitate, & timore, & tremore * Act.18. a.1.
multo fui apud vos:
4 Et ſermo meus, & prædicatio mea, * non in * 1.Petr. 1.c.16.
perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in
oſtenſione ſpiritus & virtutis:
5 Ut fides veſtra non ſit in ſapientia hominum,
ſed in virtute Dei.
6 Sapientiam autem loquimur inter perfectos: B
ſapientiam verò non hujus ſæculi, neque principum
hujus ſæculi, qui deſtruuntur:
7 Sed loquimur Dei ſapientiam in myſterio,
quæ abſcondita eſt, quam prædeſtinavit Deus ante
ſæcula in gloriam noſtram,
8 Quam nemo principum hujus ſæculi cognovit:
ſi enim cognoviſſent, numquam Dominum
gloriæ crucifixiſſent.
9 Sed ſicut ſcriptum eſt: * Quod oculus non C * Iſai. 64.b.4.
vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit,
quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum:
10 Nobis autem revelavit Deus per ſpiritum
ſuum: Spiritus enim omnia ſcrutatur, etiam profunda
Dei.
11 Quis enim hominum ſcit quæ ſunt hominis,
niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt? ita & quæ

Dei ſunt, nemo cognovit, niſi Spiritus Dei.

11 Nos autem non ſpiritum hujus mundi accepimus, ſed Spiritum qui ex Deo eſt, ut ſciamus quæ à Deo donata ſunt nobis.

D

13 * Quæ & loquimur non in doctis humanæ ſapientiæ verbis, ſed in doctrina Spiritus, ſpiritualibus ſpiritualia comparantes.

* Sup. 1. c. 17. 2. a. 1. 4. 2. Pet. 1. c. 16.

14 Animalis autem homo non percipit ea quæ ſunt Spiritus Dei: ſtultitia enim eſt illi, & non poteſt intelligere: quia ſpiritualiter examinatur.

15 Spiritualis autem judicat omnia: & ipſe à nemine judicatur.

16 *Quis enim cognovit ſenſum Domini, qui inſtruat eum? Nos autem ſenſum Chriſti habemus.

* Sup. 9. c. 13. Iſ. 40. c. 13. Rom. 11. d. 34.

CAPUT III.

Corinthiis adhuc carnalibus non potuit Paulus prædicare recondita fidei myſteria; contendebant enim de his qui tantùm miniſtri erant, cùm ſolus Deus poſſit gratia ac virtutum dare incrementa, ſolúſque Chriſtus ſit fidei fundamentum: ſuper quod quis benè aut malè ſuperædificaverit, patebit in die examinis. Non eſt violandum Dei templum quod ſumus nos, nec in Dei miniſtris gloriandum.

A

1 ET ego, fratres, non potui vobis loqui quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus. Tamquam parvulis in Chriſto,

2 Lac vobis potum dedi, non eſcam: nondum enim poteratis: ſed nec nunc quidem poteſtis: adhuc enim carnales eſtis.

3 Cùm enim ſit inter vos zelus, & contentio: nónne carnales eſtis, & ſecundùm hominem ambulatis?

4 Cùm enim quis dicat: Ego quidem ſum Pauli; alius autem: Ego Apollo: nónne homines eſtis? Quid igitur eſt Apollo? quid verò Paulus?

5 Miniſter ejus, cui credidiſtis, & unicuique ſicut Dominus dedit.

6 Ego plantavi: Apollo rigavit: ſed Deus incrementum dedit.

B

7 Itaque neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat: ſed, qui incrementum dat, Deus.

8 Qui autem plantat, & qui rigat, unum ſunt. *Unuſquiſque autem propriam mercedem accipiet ſecundùm ſuum laborem.

* Pſ. 61. d. 13. Matt. 16. d. 27. Rom. 2. a. 6. Gal. 6. b. 5.

9 Dei enim ſumus adjutores: Dei agricultura eſtis, Dei ædificatio eſtis.

10 Secundùm gratiam Dei, quæ data eſt mihi, ut ſapiens architectus fundamentum poſui: alius autem ſuperædificat. Unuſquiſque autem videat quomodo ſuperædificet.

C

11 Fundamentum enim aliud nemo poteſt ponere, præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Jeſus.

12 Si quis autem ſuperædeficat ſuper fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretioſos, ligna, fœnum, ſtipulam,

13 Uniuſcujuſque opus manifeſtum erit. Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur: & uniuſcujuſque opus quale ſit, ignis probabit.

14 Si cujus opus manſerit quod ſuperædificavit, mercedem accipiet.

15 Si cujus opus arſerit, detrimentum patietur: ipſe autem ſalvus erit; ſic tamen quaſi per ignem.

16 Neſcitis quia templum Dei eſtis, & Spiritus Dei habitat in vobis?

17 Si quis autem templum Dei violaverit diſperdet illum Deus.*Templum enim Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos. D

* Inf. 6. d. 19. 2. Cor. 6. d. 16.

18 Nemo ſe ſeducat: ſi quis videtur inter vos ſapiens eſſe in hoc ſæculo, ſtultus fiat ut ſit ſapiens.

19 Sapientia enim hujus mundi, ſtultitia eſt apud Deum. Scriptum eſt enim: * Comprehendam ſapientes in aſtutia eorum.

* Job. 5. c. 13.

20 Et iterùm: * Dominus novit cogitationes ſapientium, quoniam vanæ ſunt.

* Pſ. 93. b. 11.

21 Nemo itaque glorietur in hominibus.

22 Omnia enim veſtra ſunt, ſive Paulus, ſive Apollo, ſive Cephas, ſive mundus, ſive vita, ſive mors, ſive præſentia, ſive futura: omnia enim veſtra ſunt:

23 Vos autem Chriſti: Chriſtus autem Dei.

CAPUT IV.

Non temerè judicandum eſt de Dei miniſtris: reprehenduntur Corinthij qui de miniſtris & acceptis donis gloriabantur, ac ſi illa à ſe haberent; & ſe extollentes contemnebant etiam Apoſtolos, quamquam Paulus illos in Chriſto genuerat: dicit ſe brevi venturum Corinthum, quò Pſeudoapoſtolos redarguat.

1 SIc nos exiſtimet homo ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei. A

* 1. Cor. 6. a. 4.

2 Hic jam quæritur inter diſpenſatores, ut fidelis quis inveniatur.

3 Mihi autem pro minimo eſt ut à vobis judicer: aut ab humano die: ſed neque meipſum judico.

4 Nihil enim mihi conſcius ſum: ſed non in hoc juſtificatus ſum: qui autem judicat me, Dominus eſt.

5 Itaque nolite ante tempus judicare, quoaduſque veniat Dominus: qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium: & tunc laus erit unicuique à Deo.

6 Hæc autem, fratres, transfiguravi in me & Apollo, propter vos: ut in nobis diſcatis, ne ſupra quàm ſcriptum eſt, unus adverſus alterum inflетur pro alio. B

7 Quis enim te diſcernit? Quid autem habes quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis?

8 Jam ſaturati eſtis, jam divites facti eſtis: ſine nobis regnatis: & utinam regnetis, ut & nos vobiſcum regnemus.

9 Puto enim quòd Deus nos Apoſtolos noviſſimos oſtendit, tamquam morti deſtinatos: quia ſpectaculum facti ſumus mundo, & Angelis, & hominibus.

10 Nos ſtulti propter Chriſtum, vos autem prudentes in Chriſto: nos infirmi, vos autem fortes: vos nobiles, nos autem ignobiles. C

11 Uſque in hanc horam & eſurimus, & ſitimus, & nudi ſumus, & colaphis cædimur, & inſtabiles ſumus,

12 Et * laboramus operantes manibus noſtris: maledicimur, & benedicimus: perſecutionem patimur, & ſuſtinemus:

* Act. 20. f. 34. 1. Theſſ. 2. b. 9. 2. Theſſ. 3. b. 8.

13 Blaſphemamur, & obſecramus: tamquam purgamenta hujus mundi facti ſumus, omnium peripſema uſque adhuc.

14 Non ut confundam vos, hæc ſcribo, ſed ut filios meos chariſſimos moneo.

15 Nam

D 15 Nam ſi decem millia pædagogorum habeatis in Chriſto, ſed non multos patres. Nam in Chriſto Jeſu per Evangelium ego vos genui.

16 Rogo ergo vos, imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti.

17 Ideò miſi ad vos Timotheum, qui eſt filius meus chariſſimus, & fidelis in Domino, qui vos commonefaciet vias meas, quæ ſunt in Chriſto Jeſu, ſicut ubique in omni Eccleſia doceo.

18 Tamquam non venturus ſim ad vos, ſic inflati ſunt quidam.

19 Veniam autem ad vos citò, ſi Dominus voluerit: & cognoſcam non ſermonem eorum qui inflati ſunt, ſed virtutem.

20 Non enim in ſermone eſt regnum Dei, ſed in virtute.

21 Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in charitate, & ſpiritu manſuetudinis?

Caput V.

Corinthios reprehendit, quòd in inceſtu publicè viventem tolerarent; quem abſens tradit ſatanæ, monens ut expurgato vitiorum fermento, puri Paſcha celebrent: nec vult eos commiſceri Chriſtianis palàm crimnoſis.

A *Lev. 18. a. 7. 8. 20. b. 11.* 1 Omnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter Gentes, ita ut uxorem patris ſui aliquis habeat.

2 Et vos inflati eſtis: & non magis luctum habuiſtis, ut tollatur de medio veſtrûm qui hoc opus fecit.

** Col. 2. a. 5.* 3 * Ego quidem abſens corpore, præſens autem ſpiritu, jam judicavi ut præſens, eum, qui ſic operatus eſt,

B 4 In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, congregatis vobis & meo ſpiritu, cum virtute Domini noſtri Jeſu,

5 Tradere hujuſmodi ſatanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini noſtri Jeſu Chriſti.

** Gal. 5. b. 9.* 6 Non eſt bona gloriatio veſtra. * Neſcitis quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit?

C 7 Expurgate vetus fermentum, ut ſitis nova conſperſio, ſicut eſtis azymi. Etenim Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus.

8 Itaque epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ: ſed in azymis ſinceritatis & veritatis.

9 Scripſi vobis in epiſtola: Ne commiſceamini fornicariis.

10 Non utique fornicariis hujus mundi, aut avaris, aut rapacibus, aut idolis ſervientibus: alioquin debueratis de hoc mundo exiiſſe.

D 11 Nunc autem ſcripſi vobis non commiſceri; ſi is qui frater nominatur, eſt fornicator, aut avarus, aut idolis ſerviens, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax: cum ejuſmodi nec cibum ſumere.

12 Quid enim mihi de iis, qui foris ſunt, judicare? Nònne de iis, qui intus ſunt, vos judicatis?

13 Nam eos, qui foris ſunt, Deus judicabit. Auferte malum ex vobis ipſis.

Caput VI.

Corripit eos quòd judicio contenderent coram judice ethnico, enumerans quædam peccata, quibus involuti regnum Dei non poſſidebunt: quædam licere dicit quæ non expediant: & varias ob cauſas oſtendit vitandam fornicationem.

1 Audet aliquis veſtrûm habens negotium adverſus alterum, judicari apud iniquos, & non apud ſanctos? A

2 An neſcitis quoniam ſancti de hoc mundo judicabunt? Et ſi in vobis judicabitur mundus, indigni eſtis qui de minimis judicetis?

3 Neſcitis quoniam angelos judicabimus? quantò magis ſæcularia?

4 Sæcularia igitur judicia ſi habueritis: contemptibiles qui ſunt in Eccleſia, illos conſtituite ad judicandum.

5 Ad verecundiam veſtram dico. Sic non eſt inter vos ſapiens quiſquam, qui poſſit judicare inter fratrem ſuum?

6 Sed frater cum fratre judicio contendit: & hoc apud infideles? B

7 * Jam quidem omnino delictum eſt in vobis, quòd judicia habetis inter vos. Quare non magis injuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini? ** Matt. 5. f. 39. Luc. 6. d. 29. Rom. 12. d. 17. 1. Theſ. 4. b. 6.*

8 Sed vos injuriam facitis, & fraudatis: & hoc fratribus.

9 An neſcitis quia iniqui regnum Dei non poſſidebunt? Nolite errare: Neque fornicarij, neque idolis ſervientes, neque adulteri,

10 Neque molles, neque maſculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebrioſi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei poſſidebunt.

11 Et hæc quidam fuiſtis: ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis, ſed juſtificati eſtis, in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, & in Spiritu Dei noſtri. C

12 Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt. Omnia mihi licent, ſed ego ſub nullius redigar poteſtate.

13 Eſca ventri, & venter eſcis: Deus autem & hunc & has deſtruet: corpus autem non fornicationi, ſed Domino: & Dominus corpori.

14 Deus verò & Dominum ſuſcitavit: & nos ſuſcitabit per virtutem ſuam.

15 Neſcitis quoniam corpora veſtra membra ſunt Chriſti? Tollens ergo membra Chriſti, faciam membra meretricis? Abſit.

16 An neſcitis quoniam qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur? * Erunt enim (inquit) duo in carne una. D ** Gen. 2. d. 24. Matt. 19. a. 5. Mar. 10. a. 8. Eph. 5. g. 31.*

17 Qui autem adhæret Domino, unus ſpiritus eſt.

18 Fugite fornicationem. Omne peccatum, quodcumque fecerit homo, extra corpus eſt: qui autem fornicatur, in corpus ſuum peccat.

19 An neſcitis quoniam * membra veſtra, templum ſunt Spiritus ſancti, qui in vobis eſt, quem habetis à Deo, & non eſtis veſtri? ** Sup. 3. d. 17. 2. Cor. 6. c. 16.*

20 * Empti enim eſtis pretio magno. Glorificate & portate Deum in corpore veſtro, ** Inf. 7. d. 23. 1. Pet. 1. d. 18.*

Caput

Digitized by Google

Caput VII.

Corinthios inſtruit de matrimonio, eiúſque uſu & indiſſolubili vinculo, innuptis commendans cælibatum; & quomodo fidelis cum conjuge infideli ſe habere debeat: quódque unuſquiſque in quo vitæ ſtatu ad fidem vocatus eſt, permaneat: virginitatem matrimonio præfert; uxorem mortuo marito liberam dicens, ut cui velit in Domino nubat.

A 1 DE quibus autem ſcripſiſtis mihi: Bonum eſt homini mulierem non tangere:

2 Propter fornicationem autem unuſquiſque ſuam uxorem habeat, & unaquæque ſuum virum habeat.

* 1. Pet. 3. b. 7. 3 * Uxori vir debitum reddat: ſimiliter autem & uxor viro,

4 Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir. Similiter autem & vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier.

5 Nolite fraudare invicem, niſi fortè ex conſenſu ad tempus, ut vacetis orationi: & iterùm revertimini in idipſum, ne tentet vos ſatanas propter incontinentiam veſtram.

6 Hoc autem dico ſecundùm indulgentiam, non ſecundùm imperium.

B 7 Volo enim omnes vos eſſe ſicut meipſum: ſed unuſquiſque proprium donum habet ex Deo: alius quidem ſic, alius verò ſic.

8 Dico autem non nuptis, & viduis bonum eſt illis ſi ſic permaneant, ſicut & ego.

9 Quòd ſi non ſe continent, nubant. Melius eſt enim nubere, quàm uri.

10 Iis autem, qui matrimonio juncti ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus, * uxorem à viro non diſcedere:

* Mat. 5. e. 32. 19. b. 9. Marc. 10. a. 7. Luc. 16. e. 18.

11 Quòd ſi diſceſſerit manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat.

12 Nam ceteris ego dico, non Dominus. Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, non dimittat illam.

13 Et ſi qua mulier fidelis habet virum infidelem, & hic conſentit habitare cum illa, non dimittat virum.

C 14 Sanctificatus eſt enim vir infidelis per mulierem fidelem, & ſanctificata eſt mulier infidelis per virum fidelem: alioquin filij veſtri immundi eſſent, nunc autem ſancti ſunt.

15 Quòd ſi infidelis diſcedit, diſcedat: non enim ſervituti ſubjectus eſt frater aut ſoror in hujuſmodi: in pace autem vocavit nos Deus.

16 Unde enim ſcis mulier, ſi virum ſalvum facies? aut unde ſcis vir, ſi mulierem ſalvam facies?

17 Niſi unicuique ſicut diviſit Dominus, unumquemque ſicut vocavit Deus, ita ambulet, & ſicut in omnibus Eccleſiis doceo.

D 18 Circumciſus aliquis vocatus eſt? non adducat præputium. In præputio aliquis vocatus eſt? non circumcidatur.

19 Circumciſio nihil eſt, & præputium nihil eſt: ſed obſervatio mandatorum Dei.

* Eph. 4. a. 1. 20 * Unuſquiſque in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat.

21 Servus vocatus es? non ſit tibi curæ: ſed & ſi potes fieri liber, magis utere.

22 Qui enim in Domino vocatus eſt ſervus, libertus eſt Domini: ſimiliter qui liber vocatus eſt, ſervus eſt Chriſti.

23 * Pretio empti eſtis, nolite fieri ſervi hominum. * Sup. 6. d. 20. 1. Pet. 1. d. 18.

24 Unuſquiſque in quo vocatus eſt, fratres, in hoc permaneat apud Deum. E

25 De virginibus autem præceptum Domini non habeo: conſilium autem do, tamquam miſericordiam conſecutus à Domino, ut ſim fidelis.

26 Exiſtimo ergo hoc bonum eſſe propter inſtantem neceſſitatem, quoniam bonum eſt homini ſic eſſe.

27 Alligatus es uxori? noli quærere ſolutionem. Solutus es ab uxore? noli quærere uxorem.

28 Si autem acceperis uxorem, non peccaſti. Et ſi nupſerit virgo, non peccavit. tribulationem tamen carnis habebunt hujuſmodi. Ego autem vobis parco.

29 Hoc itaque dico, fratres: Tempus breve eſt: reliquum eſt, ut & qui habent uxores, tamquam non habentes ſint:

30 Et qui flent, tamquam non flentes: & qui gaudent, tamquam non gaudentes: & qui emunt, tamquam non poſſidentes:

31 Et qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur: præterit enim figura hujus mundi. F

32 Volo autem vos ſine ſolicitudine eſſe. Qui ſine uxore eſt, ſolicitus eſt quæ Domini ſunt, quomodo placeat Deo.

33 Qui autem cum uxore eſt, ſolicitus eſt quæ ſunt mundi, quomodo placeat uxori, & diviſus eſt.

34 Et mulier innupta, & virgo, cogitat quæ Domini ſunt; ut ſit ſancta corpore, & ſpiritu. Quæ autem nupta eſt, cogitat quæ ſunt mundi, quomodo placeat viro.

35 Porrò hoc ad utilitatem veſtram dico: non ut laqueum vobis injiciam, ſed ad id, quod honeſtum eſt, & quod facultatem præbeat ſine impedimento Dominum obſecrandi.

36 Si quis autem turpem ſe videri exiſtimat G
ſuper virgine ſua, quòd ſit ſuperadulta, & ita oportet fieri: quod vult faciat: non peccat, ſi nubat.

37 Nam qui ſtatuit in corde ſuo firmus, non habens neceſſitatem, poteſtatem autem habens ſuæ voluntatis, & hoc judicavit in corde ſuo, ſervare virginem ſuam, benè facit.

38 Igitur & qui matrimonio jungit virginem ſuam, bene facit: & qui non jungit, meliùs facit.

39 * Mulier alligata eſt legi quanto tempore vir ejus vivit. quòd ſi dormierit vir ejus, liberata eſt: cui vult nubat: tantùm in Domino. * Rom. 7. a. 2.

40 Beatior autem erit ſi ſic permanſerit, ſecundùm meum conſilium: puto autem quòd & ego Spiritum Dei habeam.

Caput VIII.

Quanquam idolothytis veſci non ſit ex ſe illicitum, cùm idolum nullius ſit efficacia aut poteſtatis, non ſunt tamen illa edenda aut repugnante conſcientia, aut cum infirmorum offendiculo; neque ea edere, aut non edere, hominem efficit meliorem.

1 DE iis autem, quæ idolis ſacrificantur, ſcimus A
quia omnes ſcientiam habemus. Scientia inflat, charitas verò ædificat.

2 Si quis autem ſe exiſtimat ſcire aliquid, nondum cognovit quemadmodum oporteat eum ſcire.

3 Si quis autem diligit Deum, hic cognitus eſt ab eo.

4 De

Digitized by Google

B 4 De eſcis autem, quæ idolis immolantur, ſci-
mus quia nihil eſt idolum in mundo, & quòd nul-
lus eſt Deus, niſi unus.
5 Nam etſi ſunt qui dicantur dij, ſive in cælo,
ſive in terra (ſiquidem ſunt dij multi, & domini
multi:)
6 Nobis tamen unus Deus, Pater, ex quo omnia,
& nos in illum: & unus Dominus Jeſus Chriſtus,
per quem omnia, & nos per ipſum.
C 7 Sed non in omnibus eſt ſcientia. Quidam
autem cum conſcientia uſque nunc idoli, quaſi
idolothytum manducant: & conſcientia ipſorum
cùm ſit infirma, polluitur.
8 Eſca autem nos non commendat Deo. Ne-
que enim ſi manducaverimus, abundabimus: ne-
que ſi non manducaverimus, deficiemus.
9 Videte autem ne fortè hæc licentia veſtra
offendiculum fiat infirmis.
D 10 Si enim quis viderit eum, qui habet ſcien-
tiam, in idolio recumbentem: nónne conſcientia
ejus, cùm ſit infirma, ædificabitur ad manducan-
dum idolothyta?
* Rom. 14. c. 15. 11 * Et peribit infirmus in tua ſcientia frater,
propter quem Chriſtus mortuus eſt?
12 Sic autem peccantes in fratres, & percutien-
tes conſcientiam eorum infirmam, in Chriſtum
peccatis.
* Rom. 14. d. 21. 13 * Quapropter ſi eſca ſcandalizat fratrem
meum: non manducabo carnem in æternum, ne
fratrem meum ſcandalizem.

Caput IX.

*Non accipiebat Paulus victum à Corinthiis quibus concio-
nabatur, ut omnem amputaret offendiculi occaſionem, licet hoc
ſibi fuiſſe licitum multis probet argumentis: ſed in omnem
formam ſe vertit, quò plures ad Dei cultum adducat: Corin-
thios exhortando ad imitationem eorum qui in ſtadio currunt,
aut in agone certant, ſuum quoque ait ſe domare corpus.*

A 1 NOn ſum liber? Non ſum Apoſtolus? Nón-
ne Chriſtum Jeſum Dominum noſtrum vi-
di? Nónne opus meum vos eſtis in Domino?
2 Et ſi aliis non ſum Apoſtolus, ſed tamen vo-
bis ſum: nam ſignaculum Apoſtolatus mei vos
eſtis in Domino.
3 Mea defenſio apud eos, qui me interrogant,
hæc eſt.
4 Numquid non habemus poteſtatem mandu-
candi, & bibendi?
5 Numquid non habemus poteſtatem mulie-
rem ſororem circumducendi, ſicut & ceteri Apo-
ſtoli, & fratres Domini, & Cephas?
6 Aut ego ſolus, & Barnabas, non habemus
poteſtatem hoc operandi?
7 Quis militat ſuis ſtipendiis umquam? Quis
plantat vineam, & de fructu ejus non edit? Quis
paſcit gregem, & de lacte gregis non manducat?
8 Numquid ſecundùm hominem hæc dico? An
& lex hæc non dicit?
* Deut. 25. a. 4. 1. Tim. 5. e. 18. 9 Scriptum eſt enim in lege Moyſi: * Non
alligabis os bovi trituranti. Numquid de bobus
cura eſt Deo?
B 10 An propter nos utique hoc dicit? Nam
propter nos ſcripta ſunt: quoniam debet in ſpe, qui
arat, arare: & qui triturat, in ſpe fructus perci-
piendi.
* Rom. 15. f. 27. 11 * Si nos vobis ſpiritualia ſeminavimus;
magnum eſt ſi nos carnalia veſtra metamus?
12 Si alij poteſtatis veſtræ participes ſunt, quaré
non potius nos? ſed non uſi ſumus hac poteſtate:
ſed omnia ſuſtinemus, ne quod offendiculum de-
mus Evangelio Chriſti.
13 * Neſcitis quoniam qui in ſacrario operan- * Deut. 18. a. 1.
tur, quæ de ſacrario ſunt, edunt: & qui altari de-
ſerviunt, cum altari participant?
14 Ita & Dominus ordinavit iis, qui Evange-
lium annuntiant, de Evangelio vivere.
15 Ego autem nullo horum uſus ſum. Non au- C
tem ſcripſi hæc ut ita fiant in me: bonum eſt enim
mihi magis mori, quàm ut gloriam meam quis
evacuet.
16 Nam ſi evangelizavero, non eſt mihi glo-
ria: neceſſitas enim mihi incumbit: væ enim
mihi eſt, ſi non evangelizavero.
17 Si enim volens hoc ago, mercedem habeo:
ſi autem invitus, diſpenſatio mihi credita eſt.
18 Quæ eſt ergo merces mea? Ut Evangelium
prædicans, ſine ſumptu ponam Evangelium, ut
non abutar poteſtate mea in Evangelio.
19 Nam cùm liber eſſem ex omnibus, omnium
me ſervum feci, ut plures lucrifacerem.
20 Et factus ſum Judæis tamquam Judæus, ut
Judæos lucrarer.
21 Iis qui ſub lege ſunt, quaſi ſub lege eſſem D
(cùm ipſe non eſſem ſub lege) ut eos, qui ſub lege
erant, lucrifacerem. iis qui ſine lege erant, tam-
quam ſine lege eſſem (cùm ſine lege Dei non
eſſem: ſed in lege eſſem Chriſti) ut lucrifacerem
eos, qui ſine lege erant.
22 Factus ſum infirmis infirmus, ut infirmos
lucrifacerem. Omnibus omnia factus ſum, ut om-
nes facerem ſalvos.
23 Omnia autem facio propter Evangelium: ut
particeps ejus efficiar.
24 Neſcitis quòd ij qui in ſtadio currunt, om-
nes quidem currunt, ſed unus accipit bravium?
Sic currite ut comprehendatis.
25 Omnis autem, qui in agone contendit, ab
omnibus ſe abſtinet: & illi quidem ut corruptibi-
lem coronam accipiant; nos autem incorruptam.
26 Ego igitur ſic curro, non quaſi in incertum:
ſic pugno, non quaſi aërem verberans:
27 Sed caſtigo corpus meum, & in ſervitutem
redigo: ne fortè cùm aliis prædicaverim, ipſe re-
probus efficiar.

Caput X.

*Commemoratione ingratorum Judæorum frequenter ob va-
ria peccata à Deo punitorum, hos à ſimilibus abſterret: de ten-
tatione humana, & Dei in tentationibus auxilio: non ſolùm
idololatria fugienda eſt, ſed & menſa eorum qui idolothytis
veſcuntur: tum quòd per hoc videantur aliquid idolis deferre,
tum quòd ſcandalo ſint infirmioribus.*

1 NOlo enim vos ignorare, fratres, quoniam A
patres noſtri omnes * ſub nube fuerunt, & * Exod. 13. d. 21.
omnes * mare tranſierunt; Num. 9. d. 21.
2 Et omnes in Moyſe baptizati ſunt, in nube, * Exod.
& in mari: 14. e. 22.
3 * Et omnes eamdem eſcam ſpiritalem man- * Exod. 16. d. 15.
ducaverunt,
4 * Et omnes eumdem potum ſpiritalem bibe- * Exod. 17. b. 6. Num. 20. b. 11.
runt: (bibebant autem de ſpiritali, conſequente
eos, petra: petra autem erat Chriſtus)

5 Sed

Digitized by Google

5 Sed non in pluribus eorum beneplacitum eſt
* Num. 26.g.64.65. Deo: * nam proſtrati ſunt in deſerto.
6 Hæc autem in figura facta ſunt noſtri, ut non
B ſimus concupiſcentes malorum, * ſicut & illi con-
* Pſ.105.c.14. cupierunt.
* Exod. 32.b.6. 7 Neque idololatræ efficiamini, ſicut quidam
ex ipſis: quemadmodum ſcriptum eſt: * Sedit po-
pulus manducare & bibere, & ſurrexerunt ludere.
* Num. 25.a.1. 8 Neque fornicemur, * ſicut quidam ex ipſis
fornicati ſunt, & ceciderunt una die viginti tria
millia.
* Num. 21.b.5.6. 9 Neque tentemus Chriſtum: * ſicut quidam
eorum tentaverunt, & à ſerpentibus perierunt.
* Num. 11.a.1. 14.a.1. 10 * Neque murmuraveritis, ſicut quidam eorum
murmuraverunt, & perierunt ab exterminatore.
C 11 Hæc autem omnia in figura contingebant
illis: ſcripta ſunt autem ad correptionem noſtram,
in quos fines ſæculorum devenerunt.
12 Itaque qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat.
13 Tentatio vos non apprehendat niſi humana:
fidelis autem Deus eſt, qui non patietur vos ten-
tari ſupra id quod poteſtis, ſed faciet etiam cum
tentatione proventum ut poſſitis ſuſtinere.
14 Propter quod chariſſimi mihi, fugite ab ido-
lorum cultura:
15 Ut prudentibus loquor, vos ipſi judicate
quod dico.
D 16 Calix benedictionis, cui benedicimus, nónne
communicatio ſanguinis Chriſti eſt? & panis,
quem frangimus, nónne participatio corporis Do-
mini eſt?
17 Quoniam unus panis, unum corpus multi
ſumus, omnes qui de uno pane participamus.
18 Videte Iſraël ſecundùm carnem: nónne
qui edunt hoſtias, participes ſunt altaris?
19 Quid ergo? dico quòd idolis immolatum ſit
aliquid? aut quod idolum, ſit aliquid?
E 20 Sed quæ immolant Gentes, dæmoniis im-
molant, & non Deo. Nolo autem vos ſocios fieri
dæmoniorum: non poteſtis calicem Domini bi-
bere, & calicem dæmoniorum:
21 Non poteſtis menſæ Domini participes
eſſe, & menſæ dæmoniorum.
22 An æmulamur Dominum? Numquid fortio-
* Sap.6.c.12. res illo ſumus? * Omnia mihi licent, ſed non om-
nia expediunt.
23 Omnia mihi licent, ſed non omnia ædificant.
24 Nemo quod ſuũ eſt quærat, ſed quod alterius.
F 25 Omne, quod in macello vænit, manducate,
nihil interrogantes propter conſcientiam.
* Pſ.23.a.1. 26 * Domini eſt terra, & plenitudo ejus.
Eccli.17.d.31. 27 Si quis vocat vos infidelium, & vultis ire:
omne, quod vobis apponitur, manducate, nihil
interrogantes propter conſcientiam.
28 Si quis autem dixerit: Hoc immolatum eſt
idolis, nolite manducare, propter illum qui indi-
cavit, & propter conſcientiam:
G 29 Conſcientiam autem dico non tuam, ſed
alterius. Ut quid enim libertas mea judicatur ab
aliena conſcientia?
30 Si ego cum gratia participo, quid blaſphe-
mor pro eo quòd gratias ago?
* Col.3.c.17. 31 * Sive ergo manducatis, ſive bibitis, ſive
aliud quid facitis: omnia in gloriam Dei facite.
32 Sine offenſione eſtote Judæis, & Gentibus,
& Eccleſiæ Dei:
33 Sicut & ego per omnia omnibus placeo, non
quærens quod mihi utile eſt, ſed quod multis, ut
ſalvi fiant.

CAPUT XI.

Vir aperto, mulier autem velato debet orare capite: Corinthios reprehendit quòd ad celebrandam cœnam Dominicam invicem non expectarent, ſed inter ſe diſſiderent: referens interim Sacramenti Euchariſtiæ à Chriſto inſtitutionem, & ſcelus ac pœnam indignè ad illud accedentium.

1 IMitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. A
2 Laudo autem vos, fratres, quòd per omnia
mei memores eſtis: & ſicut tradidi vobis, præ-
cepta mea tenetis.
3 Volo autem vos ſcire, * quòd omnis viri caput * Eph.5.c.23.
Chriſtus eſt: caput autem mulieris, vir: caput
verò Chriſti, Deus.
4 Omnis vir orans aut prophetans velato ca-
pite, deturpat caput ſuum.
5 Omnis autem mulier orans aut prophetans
non velato capite, deturpat caput ſuum: unum
enim eſt ac ſi decalvetur.
6 Nam ſi non velatur mulier, tondeatur. Si verò B
turpe eſt mulieri tonderi, aut decalvari, velet ca-
put ſuum.
7 Vir quidem non debet velare caput ſuum:
quoniam * imago & gloria Dei eſt, mulier autem * Gen.1.c.26.
gloria viri eſt.
8 Non enim vir ex muliere eſt, ſed mulier ex
viro.
9 * Etenim non eſt creatus vir propter mulie- * Gen.2.d.23.
rem, ſed mulier propter virum.
10 Ideò debet mulier poteſtatem habere ſupra
caput propter Angelos.
11 Verumtamen neque vir ſine muliere, neque C
mulier ſine viro, in Domino.
12 Nam ſicut mulier de viro, ita & vir per mu-
lierem: omnia autem ex Deo.
13 Vos ipſi judicate: decet mulierem non ve-
latam orare Deum?
14 Nec ipſa natura docet vos, quòd vir qui-
dem ſi comam nutriat, ignominia eſt illi:
15 Mulier verò ſi comam nutriat, gloria eſt
illi: quoniam capilli pro velamine ei dati ſunt.
16 Si quis autem videtur contentioſus eſſe: nos D
talem conſuetudinem non habemus, neque Eccle-
ſia Dei.
17 Hoc autem præcipio: non laudans, quòd
non in melius, ſed in deterius convenitis.
18 Primùm quidem convenientibus vobis in
Eccleſiam, audio ſciſſuras eſſe inter vos, & ex
parte credo.
19 Nam oportet & hæreſes eſſe, ut & qui pro-
bati ſunt, manifeſti fiant in vobis.
20 Convenientibus ergo vobis in unum, jam
non eſt Dominicam cœnam manducare.
21 Unuſquiſque enim ſuam cœnam præſumit
ad manducandum. Et alius quidem eſurit, alius
autem ebrius eſt.
22 Numquid domos non habetis ad manducan- E
dum & bibendum? aut Eccleſiam Dei contemni-
tis, & confunditis eos, qui non habent? Quid
dicam vobis? Laudo vos? in hoc non laudo.

23 Ego

Digitized by Google

23 Ego enim accepi à Domino quod & tradidi
vobis, quoniam Dominus Jeſus in qua nocte tra-
debatur, accepit panem,
* Mat. 26.c.26. Mar.14. c.22. Luc.22. b.17. 24 Et gratias agens fregit, & dixit: * Accipi-
te, & manducate: hoc eſt corpus meum, quod pro
vobis tradetur: hoc facite in meam commemora-
tionem.
F 25 Similiter & calicem, poſtquam cœnavit, di-
cens: Hic calix novum teſtamentum eſt in meo
ſanguine. hoc facite quotieſcumque bibetis, in
meam commemorationem.
26 Quotieſcumque enim manducabitis panem
hunc, & calicem bibetis: mortem Domini an-
nuntiabitis donec veniat.
* Joan. 6.f.59. 27 * Itaque quicumque manducaverit panem
hunc, vel biberit calicem Domini indignè: reus
erit corporis & ſanguinis Domini.
28 Probet autem ſeipſum homo: & ſic de pane
illo edat, & de calice bibat.
G 29 Qui enim manducat & bibit indignè, judi-
cium ſibi manducat & bibit: non dijudicans cor-
pus Domini.
30 Ideò inter vos multi infirmi & imbecilles,
& dormiunt multi.
31 Quòd ſi noſmetipſos dijudicaremus, non
utique judicaremur.
32 Dum judicamur autem, à Domino corripi-
mur, ut non cum hoc mundo damnemur.
33 Itaque fratres mei, cùm convenitis ad man-
ducandum, invicem expectate.
34 Si quis eſurit, domi manducet: ut non in
judicium conveniatis. Cetera autem, cùm venero,
diſponam.

Caput XII.

Variis dantur varia ejuſdem Spiritus ſancti chariſmata, ut in modum humani corporis quiſque ſuo fungatur officio, & mutua ſe opera omnes indigere cognoſcentes, mutuò ſe foveant: & ita Christus ſuæ providit Eccleſiæ de variis hominum ſtatibus.

A 1 De ſpiritualibus autem, nolo vos ignorare
fratres.
2 Scitis quoniam cùm Gentes eſſetis, ad ſimu-
lachra muta prout ducebamini euntes.
* Marc. 9.f.38. 3 Ideo notum vobis facio, * quòd nemo in Spiritu
Dei loquens, dicit anathema Jeſu. Et nemo poteſt
dicere, Dominus Jeſus, niſi in Spiritu ſancto.
4 Diviſiones verò gratiarum ſunt, idem autem
Spiritus:
5 Et diviſiones miniſtrationum ſunt, idem au-
tem Dominus:
6 Et diviſiones operationum ſunt, idem verò
Deus, qui operatur omnia in omnibus.
7 Unicuique autem datur manifeſtatio Spiritus
ad utilitatem.
8 Alij quidem per Spiritum datur ſermo ſa-
pientiæ: alij autem ſermo ſcientiæ ſecundùm
eumdem Spiritum.
B 9 Alteri fides in eodem Spiritu: alij gratia ſa-
nitatum in uno Spiritu:
10 Alij operatio virtutum, alij prophetia, alij
diſcretio ſpirituum, alij genera linguarum, alij in-
terpretatio ſermonum.
* Rom. 12.a.3. b.6. Eph.4. b.7. 11 * Hæc autem omnia operatur unus atque
idem Spiritus, dividens ſingulis prout vult.
12 Sicut enim corpus unum eſt, & membra
habet multa, omnia autem membra corporis cùm
ſint multa, unũ tamen corpus ſunt: ita & Chriſtus.
13 Etenim in uno Spiritu omnes nos in unum
corpus baptizati ſumus, ſive Judæi, ſive Gentiles,
ſive ſervi, ſive liberi: & omnes in uno Spiritu
potati ſumus.
14 Nam & corpus non eſt unum membrum,
ſed multa.
15 Si dixerit pes: Quoniam non ſum manus, non
ſum de corpore: num ideò non eſt de corpore?
16 Et ſi dixerit auris: Quoniam non ſum ocu-
lus, non ſum de corpore: num ideò non eſt de
corpore?
17 Si totum corpus oculus: ubi auditus? Si to- C
tum auditus: ubi odoratus?
18 Nunc autem poſuit Deus membra, unum-
quodque eorum in corpore ſicut voluit.
19 Quòd ſi eſſent omnia unum membrum, ubi
corpus?
20 Nunc autem multa quidem membra, unum
autem corpus.
21 Non poteſt autem oculus dicere manui:
Opera tua non indigeo; aut iterùm caput pedibus:
Non eſtis mihi neceſſarij.
22 Sed multò magis quæ videntur membra cor-
poris infirmiora eſſe, neceſſariora ſunt:
23 Et quæ putamus ignobiliora membra eſſe
corporis, his honorem abundantiorem circum-
damus: & quæ inhoneſta ſunt noſtra, abundan-
tiorem honeſtatem habent.
24 Honeſta autem noſtra nullius egent: ſed
Deus temperavit corpus ei, cui deerat, abundan-
tiorem tribuendo honorem,
25 Ut non ſit ſchiſma in corpore, ſed idipſum
pro invicem ſolicita ſint membra.
26 Et ſi quid patitur unum membrum, compa- D
tiuntur omnia membra: ſive gloriatur unum mem-
brum, congaudent omnia membra.
27 Vos autem eſtis corpus Chriſti, & membra
de membro.
28 * Et quoſdam quidem poſuit Deus in Ec- * Eph.4. b.11.
cleſia, primùm Apoſtolos, ſecundò Prophetas, ter-
tiò Doctores, deinde virtutes, exinde gratias cu-
rationum, opitulationes, gubernationes, genera
linguarum, interpretationes ſermonum.
29 Numquid omnes Apoſtoli? numquid omnes
Prophetæ? numquid omnes Doctores? numquid
omnes virtutes? numquid omnes gratiam habent
curationum? numquid omnes linguis loquuntur?
numquid omnes interpretantur?
30 Æmulamini autem chariſmata meliora. Et
adhuc excellentiorem viam vobis demonſtro.

Caput XIII.

Oſtendit charitatis neceſſitatem, ipſius officia, perpetuitatem ac præcellentiam ſupra fidem & ſpem, reliquáque Dei dona.

1 Si linguis hominum loquar, & angelorum, A
charitatem autem non habeam, factus ſum
velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens.
2 Et ſi habuero prophetiam, & noverim myſte-
ria omnia, & omnem ſcientiam: & ſi habuero om-
nem fidem ita ut montes transferam, charitatem
autem non habuero, nihil ſum.
3 Et ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes
facultates meas, & ſi tradidero corpus meum ita

ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.

4 Charitas patiens eſt, benigna eſt : Charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur,

5 Non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt, non irritatur, non cogitat malum,

6 Non gaudet ſuper iniquitate, congaudet autem veritati :

7 Omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet.

C 8 Charitas numquam excidit; ſive prophetiæ evacuabuntur, ſive linguæ ceſſabunt, ſive ſcientia deſtruetur.

9 Ex parte enim cognoſcimus, & ex parte prophetamus.

10 Cùm autem venerit quod perfectum eſt, evacuabitur quod ex parte eſt.

D 11 Cùm eſſem parvulus, loquebar ut parvulus, ſapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus. Quando autem factus ſum vir, evacuavi quæ erant parvuli.

12 Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate: tunc autẽ facie ad faciem. Nũc cognoſco ex parte: tunc autem cognoſcam ſicut & cognitus ſum.

13 Nunc autem manent, fides ſpes, charitas, tria hæc : major autem horum eſt charitas.

Caput XIV.

Donum linguarum inferius eſſe dicit dono prophetiæ; imò inutile, ſi deſit qui interpretetur : tradit ergo eis normam qua his donis ordinatè utantur : & mulieres in Eccleſiis ſilere jubet.

A 1 Sectamini charitatem, æmulamini ſpiritalia : magis autem ut prophetetis.

2 Qui enim loquitur lingua, non hominibus loquitur, ſed Deo : nemo enim audit. Spiritu autem loquitur myſteria.

3 Nam qui prophetat, hominibus loquitur ad ædificationem, & exhortationem, & conſolationem.

4 Qui loquitur lingua, ſemetipſum ædificat: qui autem prophetat, Eccleſiam Dei ædificat.

5 Volo autem omnes vos loqui linguis, magis autem prophetare. Nam major eſt qui prophetat, quàm qui loquitur linguis: niſi fortè interpretetur, ut Eccleſia ædificationem accipiat.

B 6 Nunc autem, fratres, ſi venero ad vos linguis loquens; quid vobis prodero, niſi vobis loquar aut in revelatione, aut in ſcientia, aut in prophetia, aut in doctrina ?

7 Tamen quæ ſine anima ſunt vocem dantia, ſive tibia, ſive cithara, niſi diſtinctionem ſonituum dederint; quomodo ſcietur id quod canitur, aut quod citharizatur ?

8 Etenim ſi incertam vocem det tuba, quis parabit ſe ad bellum ?

C 9 Ita & vos per linguam niſi manifeſtum ſermonem dederitis; quomodo ſcietur id quod dicitur ? eritis enim in aëra loquentes.

10 Tam multa, utputa, genera linguarum ſunt in hoc mundo : & nihil ſine voce eſt.

11 Si ergo neſciero virtutem vocis, ero ei, cui loquor, barbarus : & qui loquitur, mihi barbarus.

12 Sic & vos, quoniam æmulatores eſtis ſpirituum, ad ædificationem Eccleſiæ quærite ut abundetis.

13 Et ideò qui loquitur lingua, oret ut interpretetur.

14 Nam ſi orem lingua, ſpiritus meus orat, mens autem mea ſine fructu eſt.

15 Quid ergo eſt ? Orabo ſpiritu, orabo & mente : pſallam ſpiritu, pſallam & mente.

16 Ceterùm ſi benedixeris ſpiritu : qui ſupplet locum idiotæ, quomodo dicet, Amen, ſuper tuam benedictionem ? quoniam quid dicas, neſcit.

17 Nam tu quidem benè gratias agis : ſed alter non ædificatur.

18 Gratias ago Deo meo, quòd omnium veſtrûm lingua loquor. D

19 Sed in Eccleſia volo quinque verba ſenſu meo loqui, ut & alios inſtruam : quàm decem millia verborum in lingua.

20 Fratres, nolite pueri effici ſenſibus, ſed malitia parvuli eſtote: ſenſibus autem perfecti eſtote.

21 In lege ſcriptum eſt : * Quoniam in aliis linguis & labiis aliis loquar populo huic : & nec ſic exaudient me, dicit Dominus. * Iſa. 28. c. 11.

22 Itaque linguæ in ſignum ſunt non fidelibus, ſed infidelibus : prophetiæ autem non infidelibus, ſed fidelibus. E

23 Si ergo conveniat univerſa Eccleſia in unum, & omnes linguis loquantur, intrent autem idiotæ, aut infideles : nónne dicent quod inſanitis ?

24 Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis, vel idiota, convincitur ab omnibus, dijudicatur ab omnibus :

25 Occulta cordis ejus manifeſta fiunt, & ita cadens in faciem adorabit Deum, pronuntians quòd verè Deus in vobis ſit.

26 Quid ergo eſt, fratres? cùm convenitis, unuſquiſque veſtrûm pſalmum habet, doctrinam habet, apocalypſim habet, linguam habet, interpretationem habet : omnia ad ædificationem fiant. F

27 Sive lingua quis loquitur, ſecundùm duos, aut ut multùm tres, & per partes, & unus interpretetur.

28 Si autem non fuerit interpres, taceat in Eccleſia, ſibi autem loquatur, & Deo.

29 Prophetæ autem duo, aut tres dicant, & ceteri dijudicent.

30 Quòd ſi alij revelatum fuerit ſedenti, prior taceat.

31 Poteſtis enim omnes per ſingulos prophetare : ut omnes diſcant, & omnes exhortentur :

32 Et ſpiritus prophetarũ prophetis ſubjecti ſunt.

33 Non enim eſt diſſenſionis Deus, ſed pacis : ſicut & in omnibus Eccleſiis ſanctorum doceo. G

34 Mulieres in Eccleſiis taceant, non enim permittitur eis loqui, ſed ſubditas eſſe, ſicut * & lex dicit. * Gen. 3. c. 16.

35 Si quid autem volunt diſcere, domi viros ſuos interrogent. Turpe eſt enim mulieri loqui in Eccleſia.

36 An à vobis verbum Dei proceſſit ? aut in vos ſolos pervenit ?

37 Si quis videtur propheta eſſe, aut ſpiritualis, cognoſcat quæ ſcribo vobis, quia Domini ſunt mandata.

38 Si quis autem ignorat, ignorabitur.

39 Itaque fratres, æmulamini prophetare :

&

Digitized by Google

& loqui linguis nolite prohibere.
40 Omnia autem honeſtè, & ſecundùm ordinem fiant.

Caput XV.

Chriſtum docet à mortuis reſurrexiſſe, multiſque ac demum Paulo qui ſe minimum dicit Apoſtolorum apparuiſſe: ac noſtram hîc aſtruit reſurrectionem, & ordinem ac modum ejus, unà cum diverſa reſuſcitatorum gloria, non in anima ſolùm, ſed etiam in corpore: mors autem in reſurrectione abſorbebitur.

A 1 NOtum autem vobis facio, fratres, Evangelium, quod prædicavi vobis, quod & accepiſtis, in quo & ſtatis, Gal.1. b.11.
2 Per quod & ſalvamini: qua ratione prædicaverim vobis, ſi tenetis, niſi fruſtrà crediſtis.
3 Tradidi enim vobis in primis, quod & accepi: quoniam Chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris * ſecundùm Scripturas: * Iſ.53. b.5.
4 * Et quia ſepultus eſt, & quia reſurrexit tertia die ſecundùm Scripturas: * Jon.2. a.1.
5 Et quia viſus eſt Cephæ, & poſt hoc * undecim: * Joan. 20.c.19.
6 Deinde viſus eſt plus quàm quingentis fratribus ſimul: ex quibus multi manent uſque adhuc, quidam autem dormierunt:
7 Deinde viſus eſt Jacobo, deinde Apoſtolis omnibus:
8 Noviſſimè autem omnium tamquam abortivo, * viſus eſt & mihi. * Act.9. a.4.
9 * Ego enim ſum minimus Apoſtolorum, qui non ſum dignus vocari Apoſtolus, quoniam perſecutus ſum Eccleſiam Dei. * Eph.3. b.8.
B 10 Gratia autem Dei ſum id quod ſum, & gratia ejus in me vacua non fuit, ſed abundantiùs illis omnibus laboravi: non ego autem, ſed gratia Dei mecum:
11 Sive enim ego, ſive illi; ſic prædicamus, & ſic crediſtis.
12 Si autem Chriſtus prædicatur quòd reſurrexit à mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis, quoniam reſurrectio mortuorum non eſt?
13 Si autem reſurrectio mortuorum non eſt: neque Chriſtus reſurrexit.
14 Si autem Chriſtus non reſurrexit, inanis eſt ergo prædicatio noſtra, inanis eſt & fides veſtra:
C 15 Invenimur autem & falſi teſtes Dei: quoniam teſtimonium diximus adverſus Deum, quòd ſuſcitaverit Chriſtum; quem non ſuſcitavit, ſi mortui non reſurgunt.
16 Nam ſi mortui non reſurgunt, neque Chriſtus reſurrexit.
17 Quòd ſi Chriſtus non reſurrexit, vana eſt fides veſtra, adhuc enim eſtis in peccatis veſtris.
18 Ergo & qui dormierunt in Chriſto, perierunt.
19 Si in hac vita tantùm in Chriſto ſperantes ſumus, miſerabiliores ſumus omnibus hominibus.
20 Nunc autem Chriſtus reſurrexit à mortuis * primitiæ dormientium: * Col.1. c.18. Apoc.1. b.5.
21 Quoniam quidem per hominem mors, & per hominem reſurrectio mortuorum:
22 Et ſicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes vivificabuntur.
23 * Unuſquiſque autem in ſuo ordine, primitiæ Chriſtus: deinde ij, qui ſunt Chriſti, qui in adventu ejus crediderunt. * 1.Theſ. 4.d.15.
24 Deinde finis; cùm tradiderit regnum Deo & Patri, cùm evacuaverit omnem principatum & poteſtatem, & virtutem. D
25 Oportet autem illum regnare, * donec ponat omnes inimicos ſub pedibus ejus. * Pſ.109. a.1. Heb.1. d.13.
26 Noviſſima autem inimica deſtruetur mors: * Omnia enim ſubjecit ſub pedibus ejus. Cùm autem dicat: c.15.10. * Pſa. 8.b.8.
27 Omnia ſubjecta ſunt ei; ſine dubio præter eum, qui ſubjecit ei omnia. Hebr.2. b.8.
28 Cùm autem ſubjecta fuerint illi omnia: tunc & ipſe Filius ſubjectus erit ei, qui ſubjecit ſibi omnia, ut ſit Deus omnia in omnibus.
29 Alioquin quid facient qui baptizantur pro mortuis, ſi omnino mortui non reſurgunt? ut quid & baptizantur pro illis?
30 Ut quid & nos periclitamur omni hora?
31 Quotidie morior per veſtram gloriam, fratres, quam habeo in Chriſto Jeſu Domino noſtro.
32 Si (ſecundùm hominem) ad beſtias pugnavi Epheſi, quid mihi prodeſt, ſi mortui non reſurgunt? * manducemus, & bibamus, cras enim moriemur. * Sap.2. b.6. Iſai.22. d.13.
33 Nolite ſeduci: Corrumpunt mores bonos colloquia mala. 56. d.12.
E 34 Evigilate juſti, & nolite peccare: ignorantiam enim Dei quidam habent, ad reverentiam vobis loquor.
35 Sed dicet aliquis: Quomodo reſurgunt mortui? qualíve corpore venient?
36 Inſipiens, tu quod ſeminas non vivificatur, niſi priùs moriatur.
37 Et quod ſeminas, non corpus, quod futurum eſt, ſeminas, ſed nudum granum, utputa tritici, aut alicujus ceterorum.
38 Deus autem dat illi corpus ſicut vult: & unicuique ſeminum proprium corpus.
39 Non omnis caro eadem caro: ſed alia quidem hominum, alia verò pecorum, alia volucrum, alia autem piſcium.
40 Et corpora cæleſtia, & corpora terreſtria: ſed alia quidem cæleſtium gloria, alia autem terreſtrium.
41 Alia claritas ſolis, alia claritas lunæ, & alia claritas ſtellarum. Stella enim à ſtella differt in claritate: F
42 Sic & reſurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione, ſurget in incorruptione.
43 Seminatur in ignobilitate, ſurget in gloria. Seminatur in infirmitate, ſurget in virtute.
44 Seminatur corpus animale, ſurget corpus ſpiritale. Si eſt corpus animale, eſt & ſpiritale, ſicut ſcriptum eſt:
45 * Factus eſt primus homo Adam in animam viventem, noviſſimus Adam in ſpiritum vivificantem. * Gen.2. a.7.
46 Sed non priùs quod ſpiritale eſt, ſed quod animale: deinde quod ſpiritale.
47 Primus homo de terra, terrenus: ſecundus homo de cælo, cæleſtis.
48 Qualis terrenus, tales & terreni: & qualis cæleſtis, tales & cæleſtes.
49 Igitur, ſicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem cæleſtis.
50 Hoc autem dico, fratres: quia caro & ſanguis

Digitized by Google

guis regnum Dei poſſidere non poſſunt : neque
corruptio incorruptelam poſſidebit.
G 51 Ecce myſterium vobis dico : Omnes quidem
reſurgemus, ſed non omnes immutabimur.
52 In momento, in ictu oculi, in noviſſima tu-
ba : canet enim tuba, & mortui reſurgent incor-
rupti : & nos immutabimur.
53 Oportet enim corruptibile hoc induere in-
corruptionem, & mortale hoc induere immorta-
litatem.
54 Cùm autem mortale hoc induerit immorta-
* Oſee litatem, tunc fiet ſermo, qui ſcriptus eſt : * Ab-
13. d. 14. Hebr. 2. ſorpta eſt mors in victoria.
d. 14. 55 Ubi eſt mors victoria tua ? ubi eſt mors ſti-
mulus tuus ?
56 Stimulus autem mortis peccatum eſt : vir-
tus verò peccati lex.
* 1. Joan. 57 * Deo autem gratias, qui dedit nobis victo-
5. a. 5. riam per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum.
58 Itaque fratres mei dilecti, ſtabiles eſtote, &
immobiles : abundantes in opere Domini ſemper,
ſciētes quòd labor veſter non eſt inanis in Dño.

Caput XVI.

Ubi de colligenda pro Chriſtianis qui Jeroſolymis agebant eleemoſyna hortatus eſſet, commendat eis Timotheum ac Stephanæ familiam : deinde ſalutationes ſubjungit.

A 1 DE collectis autem, quæ fiunt in ſanctos, ſi-
cut ordinavi Eccleſiis Galatiæ, ita & vos
facite.
2 Per unam ſabbati unuſquiſque veſtrûm apud
ſe ſeponat, recondens quod ei benè placuerit : ut
non, cùm venero, tunc collectæ fiant.
3 Cùm autem præſens fuero : quos probaveritis
per epiſtolas, hos mittam perferre gratiam veſtram
in Jeruſalem.
4 Quòd ſi dignum fuerit ut & ego eam, mecum
ibunt.
5 Veniam autem ad vos, cùm Macedoniam
pertranſiero : nam Macedoniam pertranſibo.
B 6 Apud vos autem forſitan manebo, vel etiam
hiemabo : ut vos me deducatis quocumque iero.
7 Nolo enim vos modò in tranſitu videre, ſpe-
ro enim me aliquantulum temporis manere apud
vos, ſi Dominus permiſerit.
8 Permanebo autem Epheſi uſque ad Pente-
coſten.
9 Oſtium enim mihi apertum eſt magnum, &
evidens : & adverſarij multi.
10 Si autem venerit Timotheus, videte ut ſine
timore ſit apud vos : opus enim Domini opera-
tur, ſicut & ego.
11 Ne quis ergo illum ſpernat : deducite autem
illum in pace, ut veniat ad me : expecto enim il-
lum cum fratribus.
C 12 De Apollo autem fratre vobis notum facio,
quoniam multùm rogavi eum ut veniret ad vos
cum fratribus : & utique non fuit voluntas ut nunc
veniret : veniet autem, cùm ei vacuum fuerit.
13 Vigilate, ſtate in fide, viriliter agite, & con-
fortamini.
14 Omnia veſtra in charitate fiant.
15 Obſecro autem vos, fratres, noſtis domum
Stephanæ, & Fortunati, & Achaici : quoniam
ſunt primitiæ Achaiæ, & in miniſterium ſan-
ctorum ordinaverunt ſeipſos :
16 Ut & vos ſubditi ſitis ejuſmodi, & omni
cooperanti, & laboranti.
17 Gaudeo autem in præſentia Stephanæ, & D
Fortunati, & Achaici : quoniam id, quod vobis
deerat, ipſi ſuppleverunt :
18 Refecerunt enim & meum ſpiritum, & ve-
ſtrum. Cognoſcite ergo qui hujuſmodi ſunt.
19 Salutant vos Eccleſiæ Aſiæ. Salutant vos in
Domino multùm, Aquila & Priſcilla, cum do-
meſtica ſua Eccleſia : apud quos & hoſpitor.
20 Salutant vos omnes fratres. Salutate invicem
in oſculo ſancto.
21 Salutatio, mea manu Pauli.
22 Si quis non amat Dominum noſtrum Jeſum
Chriſtum, ſit anathema, Maran Atha.
23 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti vobiſcum.
24 Charitas mea cum omnibus vobis in Chri-
ſto Jeſu. Amen.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD CORINTHIOS SECUNDA.

Caput Primum.

Oſtendit Apoſtolus ex quantis in Aſia ortis adverſitatibus eripuerit eum Dominus, ut & ipſe alios conſoletur : deinde manifeſtans cordis ſui ac doctrinæ ſinceritatem, oſtendit quòd, licet juxta id quod propoſuerat, ad eos non venerit, nulla ipſius id actum eſt levitate ; aſſerens firmam eſſe ſuæ prædicationis veritatem.

1 PAulus Apoſtolus Jeſu Chriſti per volunta- A
tem Dei, & Timotheus frater, Eccleſiæ Dei,
quæ eſt Corinthi, cum omnibus ſanctis, qui ſunt
in univerſa Achaia.
2 Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, &
Domino Jeſu Chriſto.
3 * Benedictus Deus & Pater Domini noſtri * Eph. 1.
Jeſu Chriſti, Pater miſericordiarum, & Deus to- a. 3. 1. Pet. 1.
tius conſolationis, a. 3.
4 Qui conſolatur nos in omni tribulatione no-
ſtra : ut poſſimus & ipſi conſolari eos, qui in omni
preſſura ſunt, per exhortationem, qua exhorta-
mur & ipſi à Deo.
5 Quoniam ſicut abundant paſſiones Chriſti in
nobis : ita & per Chriſtū abundat cōſolatio noſtra.
6 Sive autem tribulamur pro veſtra exhortatio- B
ne & ſalute, ſive conſolamur pro veſtra conſola-
tione, ſive exhortamur pro veſtra exhortatione
& ſalute, quæ operatur tolerantiam earumdem
paſſionum, quas & nos patimur :
7 Ut ſpes noſtra firma ſit pro vobis : ſciētes quòd
ſicut ſocij paſſionū eſtis, ſic eritis & conſolationis.
8 Non enim volumus ignorare vos fratres de
tribulatione noſtra, quæ facta eſt in Aſia, quoniam
ſupra modum gravati ſumus ſupra virtutem, ita ut
tæderet nos etiam vivere.
9 Sed ipſi in nobiſmetipſis reſponſum mortis
habuimus, ut non ſimus fidentes in nobis, ſed in
Deo, qui ſuſcitat mortuos :
10 Qui de tantis periculis nos eripuit, & eruit :
in quem ſperamus quoniam & adhuc eripiet,
11 Adjuvantibus & vobis in oratione pro nobis :
ut ex multorum perſonis, ejus quæ in nobis eſt
donationis,

Digitized by Google

donationis, per multos gratiæ agantur pro nobis.
C 12 Nam gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium
conſcientiæ noſtræ, quòd in ſimplicitate cordis
& ſinceritate Dei, & non in ſapientia carnali, ſed
in gratia Dei, converſati ſumus in hoc mundo:
abundantiùs autem ad vos.
13 Non enim alia ſcribimus vobis, quàm quæ
legiſtis, & cognoviſtis. Spero autem quòd uſque
in finem cognoſcetis,
14 Sicut & cognoviſtis nos ex parte quòd glo-
ria veſtra ſumus, ſicut & vos noſtra, in die Do-
mini noſtri Jeſu Chriſti.
15 Et hac confidentia volui priùs venire ad vos,
ut ſecundam gratiam haberetis:
16 Et per vos tranſire in Macedoniam, & ite-
rùm à Macedonia venire ad vos, & à vobis dedu-
ci in Judæam.
17 Cùm ergo hoc voluiſſem, numquid levitate
uſus ſum? Aut quæ cogito, ſecundùm carnem co-
gito, ut ſit apud me Est & Non?
D 18 Fidelis autem Deus, quia ſermo noſter, qui
fuit apud vos, non eſt in illo Est & Non.
19 Dei enim filius Jeſus Chriſtus, qui in vobis
per nos prædicatus eſt, per me & Silvanum, &
Timotheum, non fuit Est & Non, ſed Est in
illo fuit.
20 Quotquot enim promiſſiones Dei ſunt, in
illo Est: ideò & per ipſum Amen Deo ad gloriam
noſtram.
21 Qui autem confirmat nos vobiſcum in
Chriſto, & qui unxit nos Deus:
22 Qui & ſignavit nos, & dedit pignus Spi-
ritus in cordibus noſtris.
23 Ego autem teſtem Deum invoco in animam
meam, quòd parcens vobis, non veni ultrà Corin-
thum: non quia dominamur fidei veſtræ, ſed ad-
jutores ſumus gaudij veſtri: nam fide ſtatis.

Caput II.

Oſtendit quòd ad ipſos non venerit ne majoris eſſet cauſa triſtitia, exhortans ut fornicarium illum recipiant in gratiam: ſimul indicans quòd magno quidem labore, magno tamen etiam fructu prædicaverit, licet prædicationis ſuæ fragrantia quibuſdam mortis occaſio fuerit.

A 1 STatui autem hoc ipſum apud me, ne iterùm
in triſtitia venirem ad vos.
2 Si enim ego contriſto vos: & quis eſt, qui
me lætificet, niſi qui contriſtatur ex me?
3 Et hoc ipſum ſcripſi vobis, ut non cùm venero,
triſtitiam ſuper triſtitiam habeam, de quibus opor-
tuerat me gaudere: confidens in omnibus vobis,
quia meum gaudium, omnium veſtrûm eſt.
4 Nam ex multa tribulatione & anguſtia cordis
ſcripſi vobis per multas lacrymas: non ut con-
triſtemini: ſed ut ſciatis, quam charitatem ha-
beam abundantiùs in vobis.
B 5 Si quis autem contriſtavit, non me contriſta-
vit: ſed ex parte, ut non onerem omnes vos.
6 Sufficit illi, qui ejuſmodi eſt, objurgatio hæc
quæ fit à pluribus:
7 Ita ut econtrariò magis donetis, & conſole-
mini, ne fortè abundantiori triſtitia abſorbeatur
qui ejuſmodi eſt.
8 Propter quod obſecro vos, ut confirmetis in
illum charitatem.
9 Ideò enim, & ſcripſi, ut cognoſcam experi- C
mentum veſtrum, an in omnibus obedientes ſitis.
10 Cui autem aliquid donaſtis, & ego: nam &
ego quod donavi, ſi quid donavi, propter vos in
perſona Chriſti;
11 Ut non circumveniamur à ſatana: non enim
ignoramus cogitationes ejus.
12 Cùm veniſſem autem Troadem propter
Evangelium Chriſti, & oſtium mihi apertum eſſet
in Domino,
13 Non habui requiem ſpiritui meo, eò quòd D
non invenerim Titum fratrem meum, ſed valefa-
ciens eis, profectus ſum in Macedoniam.
14 Deo autem gratias, qui ſemper triumphat
nos in Chriſto Jeſu, & odorem notitiæ ſuæ mani-
feſtat per nos in omni loco:
15 Quia Chriſti bonus odor ſumus Deo, in iis
qui ſalvi fiunt, & in iis qui pereunt:
16 Aliis quidem odor mortis in mortem; aliis
autem odor vitæ in vitam. Et ad hæc quis tam
idoneus?
17 Non enim ſumus ſicut plurimi adulterantes
verbum Dei, ſed ex ſinceritate, ſed ſicut ex Deo,
coram Deo, in Chriſto loquimur.

Caput III.

Non eget Apoſtolus hominum commendatione, cùm fructus ſuæ prædicationis eum commendet: multò enim majori in honore eſſe debent miniſtri novi teſtamenti ac ſpiritus, quàm veteris teſtamenti ac litteræ: & quòd Judæi velamen adhuc habebant ſuper cor ſuum in lectione Scripturarum, quod fide in Chriſtum aufertur.

1 INcipimus iterùm noſmetipſos commendare? A
aut numquid egemus (ſicut quidam) commen-
datitiis epiſtolis ad vos, aut ex vobis?
2 Epiſtola noſtra vos eſtis, ſcripta in cordibus no-
ſtris, quæ ſcitur & legitur ab omnibus hominibus:
3 Manifeſtati quòd epiſtola eſtis Chriſti, mini- B
ſtrata à nobis & ſcripta non atramento, ſed ſpiritu
Dei vivi: non in tabulis lapideis, ſed in tabulis
cordis carnalibus.
4 Fiduciam autem talem habemus, per Chri-
ſtum ad Deum:
5 Non quòd ſufficientes ſimus cogitare aliquid
à nobis, quaſi ex nobis: ſed ſufficientia noſtra ex
Deo eſt:
6 Qui & idoneos nos fecit miniſtros novi teſta-
menti; non littera, ſed Spiritu: littera enim oc-
cidit, Spiritus autem vivificat.
7 Quòd ſi miniſtratio mortis, litteris deformata
in lapidibus, fuit in gloria, ita ut non poſſent in-
tendere filij Iſraël in faciem Moyſi, propter glo-
riam vultus ejus, quæ evacuatur:
8 Quomodo non magis miniſtratio Spiritus
erit in gloria?
9 Nam ſi miniſtratio damnationis gloria eſt: mul- C
tò magis abundat miniſterium juſtitiæ in gloria.
10 Nam nec glorificatum eſt, quod claruit in
hac parte, propter excellentem gloriam.
11 Si enim quod evacuatur, per gloriam eſt:
multò magis quod manet, in gloria eſt.
12 Habentes igitur talem ſpem, multa fiducia
utimur:
13 * Et non ſicut Moyſes ponebat velamen ſu- * Exod.
per faciem ſuam, ut non intenderent filij Iſraël in 34. d. 33.
faciem ejus, quod evacuatur,

14 Sed obtuſi ſunt ſenſus eorum. Uſque in hodiernum enim diem idipſum velamen in lectione veteris teſtamenti manet non revelatum, (quoniam in Chriſto evacuatur.)

15 Sed uſque in hodiernum diem, cùm legitur Moyſes, velamen poſitum eſt ſuper cor eorum.

16 Cùm autem converſus fuerit ad Dominum, auferetur velamen.

* Joan. 4. d. 24. 17 * Dominus autem Spiritus eſt: Ubi autem Spiritus Domini, ibi libertas.

18 Nos verò omnes, revelata facie gloriam Domini ſpeculantes, in eamdem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tamquam à Domini Spiritu.

CAPUT IV.

Quòd ſincera Apoſtolorum prædicatione verbum Dei omnibus manifeſtatum eſt, præterquam iis quorum mentes excæcatæ ſunt: quòd multa adverſa patiantur Apoſtoli, numquam tamen ſuccumbant: momentanea autem tribulatio parit magnam æternámque gloriam.

A 1 IDeò habentes adminiſtrationem, juxta quod miſericordiam conſecuti ſumus, non deficimus,

2 Sed abdicamus occulta dedecoris, non ambulantes in aſtutia, neque adulterantes verbum Dei, ſed in manifeſtatione veritatis commendantes noſmetipſos ad omnem conſcientiam hominum coram Deo.

3 Quòd ſi etiam opertum eſt Evangelium noſtrum; in iis, qui pereunt, eſt opertum:

4 In quibus Deus hujus ſæculi excæcavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio Evangelij gloriæ Chriſti, qui eſt imago Dei.

B 5 Non enim noſmetipſos prædicamus, ſed Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum: nos autem ſervos veſtros per Ieſum:

6 Quoniam Deus qui dixit de tenebris lucem ſplendeſcere, ipſe illuxit in cordibus noſtris, ad illuminationem ſcientiæ claritatis Dei, in facie Chriſti Jeſu.

7 Habemus autem theſaurum iſtum in vaſis fictilibus: ut ſublimitas ſit virtutis Dei, & non ex nobis.

C 8 In omnibus tribulationem patimur, ſed non anguſtiamur: aporiamur, ſed non deſtituimur:

9 Perſecutionem patimur, ſed non derelinquimur: dejicimur, ſed non perimus.

10 Semper mortificationem Jeſu in corpore noſtro circumferentes, ut & vita Jeſu manifeſtetur in corporibus noſtris.

11 Semper enim nos qui vivimus, in mortem tradimur propter Jeſum: ut & vita Jeſu manifeſtetur in carne noſtra mortali.

12 Ergo mors in nobis operatur, vita autem in vobis.

13 Habentes autem eumdem ſpiritum fidei, ſicut ſcriptum eſt: * Credidi, propter quod locutus ſum, & nos credimus, propter quod & loquimur: * Pſ. 115. a. 10.

14 Scientes quoniam qui ſuſcitavit Jeſum, & nos cum Jeſu ſuſcitabit, & conſtituet vobiſcum.

D 15 Omnia enim propter vos, ut gratia abundans, per multos in gratiarum actione, abundet in gloriam Dei.

16 Propter quod non deficimus: ſed licet is, qui foris eſt, noſter homo corrumpatur: tamen is, qui intus eſt, renovatur de die in diem.

17 Id enim, quod in præſenti eſt momentaneum & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis,

18 Non contemplantibus nobis quæ videntur, ſed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia ſunt: quæ autem non videntur, æterna ſunt.

CAPUT V.

Ex certa ſpe futuræ gloriæ deſiderant Apoſtoli abſolvi à corpore, cùm aliter ea frui non poſſint: ſemper autem cupientes Chriſto omnium juſto judici placere, dant ſuis diſcipulis occaſionem de ipſis gloriandi coram adverſariis: & legatione pro Chriſto fungentes, ne ipſum quidem Chriſtum, quem prædicant, & cujus morte reconciliatus eſt Deo mundus, jam ſecundùm carnem noverunt.

1 SCimus enim, quoniam ſi terreſtris domus noſtra hujus habitationis diſſolvatur, quòd ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in cælis. A

2 Nam & in hoc ingemiſcimus, habitationem noſtram, quæ de cælo eſt, ſuperindui cupientes.

3 * Si tamen veſtiti, non nudi inveniamur. * Apoc. 16. c. 15.

4 Nam & qui ſumus in hoc tabernaculo, ingemiſcimus gravati: eò quòd nolumus expoliari, ſed ſuperveſtiri; ut abſorbeatur quod mortale eſt, à vita.

5 Qui autem efficit nos in hoc ipſum, Deus, qui dedit nobis pignus ſpiritus. B

6 Audentes igitur ſemper, ſcientes quoniam dum ſumus in corpore, peregrinamur à Domino:

7 (Per fidẽ enim ambulamus, & non per ſpeciẽ.)

8 Audemus autem, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore, & præſentes eſſe ad Dominum.

9 Et ideò contendimus, ſive abſentes, ſive præſentes, placere illi.

10 * Omnes enim nos manifeſtari oportet ante Tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſive bonum, ſive malum. * Rom. 14. b. 10.

11 Scientes ergo timorem Domini, hominibus ſuademus, Deo autem manifeſti ſumus. Spero autem & in conſcientiis veſtris manifeſtos nos eſſe. C

12 Non iterùm commendamus nos vobis, ſed occaſionem damus vobis gloriandi pro nobis: ut habeatis ad eos, qui in facie gloriantur, & non in corde.

13 Sive enim mente excedimus, Deo: ſive ſobrij ſumus, vobis.

14 Charitas enim Chriſti urget nos: æſtimantes hoc, quoniam ſi unus pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt:

15 Et pro omnibus mortuus eſt Chriſtus: ut, & qui vivunt, jam non ſibi vivant, ſed ei, qui pro ipſis mortuus eſt & reſurrexit.

16 Itaque nos ex hoc neminem novimus ſecundùm carnem. Et ſi cognovimus ſecundùm carnem Chriſtum: ſed nunc jam non novimus. D

17 Si qua ergo in Chriſto nova creatura: vetera tranſierunt: * ecce facta ſunt omnia nova. * Iſai. 43. c. 19.

18 Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliavit ſibi per Chriſtum: & dedit nobis miniſterium reconciliationis. Apoc. 21. b. 5.

19 Quoniam quidem Deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi, non reputans illis delicta ipſorum, & poſuit in nobis verbũ reconciliationis.

Digitized by Google

20 Pro Chriſto ergo legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos. Obſecramus pro Chriſto, reconciliamini Deo.

21 Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur juſtitia Dei in ipſo.

Caput VI.

Exhortatur ne acceptam negligant gratiam, oſtendens quantum laboraverit ut probatum ſe Dei miniſtrum exhiberet, & admonens ut à convictu & conſortio infidelium ſeparentur.

A 1 ADjuvantes autem exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.

* Iſai. 49. c. 8. 2 Ait enim: * Tempore accepto exaudivi te, & in die ſalutis adjuvi te. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis.

* 1. Cor. 10. g. 32. 3 * Nemini dantes ullam offenſionem, ut non vituperetur miniſterium noſtrum:

* 1. Cor. 4. a. 1. 4 Sed in omnibus exhibeamus noſmetipſos * ſicut Dei miniſtros, in multa patientia, in tribulationibus, in neceſſitatibus, in anguſtiis,

B 5 In plagis, in carceribus, in ſeditionibus, in laboribus, in vigiliis, in jejuniis,

6 In caſtitate, in ſcientia, in longanimitate, in ſuavitate, in Spiritu ſancto, in charitate non ficta,

7 In verbo veritatis, in virtute Dei, per arma juſtitiæ à dextris, & à ſiniſtris;

8 Per gloriam, & ignobilitatem; per infamiam, & bonam famam: ut ſeductores, & veraces; ſicut qui ignoti, & cogniti:

9 Quaſi morientes; & ecce vivimus: ut caſtigati, & non mortificati:

C 10 Quaſi triſtes, ſemper autem gaudentes: ſicut egentes, multos autem locupletantes: tamquam nihil habentes, & omnia poſſidentes.

11 Os noſtrum patet ad vos, ô Corinthij, cor noſtrum dilatatum eſt.

12 Non anguſtiamini in nobis: anguſtiamini autem in viſceribus veſtris:

13 Eamdem autem habentes remunerationem, tamquam filiis dico, dilatamini & vos.

14 Nolite jugum ducere cum infidelibus. Quæ enim participatio juſtitiæ cum iniquitate? Aut quæ ſocietas luci ad tenebras?

15 Quæ autem conventio Chriſti ad Belial? Aut quæ pars fideli cum infideli?

D 16 Qui autem conſenſus templo Dei cum idolis? * Vos enim eſtis templum Dei vivi, ſicut dicit Deus: * Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo inter eos, & ero illorum Deus, & ipſi erunt mihi populus.

* 1. Cor. 3. c. 16. d. 17. 6. d. 19. * Lev. 26. b. 12. * Iſa. 52. c. 11.

17 * Propter quod exite de medio eorum, & ſeparamini, dicit Dominus, & immundum ne tetigeritis:

* Jer. 31. b. 9. 18 Et ego recipiam vos: * & ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios & filias, dicit Dominus omnipotens.

Caput VII.

Oſtendit Apoſtolus quanto amore Corinthios proſequatur, & quantum de correcta ipſorum vita in magnis ſuis tribulationibus gaudium acceperit; quantúmve bonum pepererit triſtitia, quam ex ſua acceperant epiſtola.

A 1 HAs ergo habentes promiſſiones, chariſſimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei.

2 Capite nos. Neminem læſimus, neminem corrupimus, neminem circumvenimus.

3 Non ad condemnationem veſtram dico. prædiximus enim quòd in cordibus noſtris eſtis, ad commoriendum, & ad convivendum.

4 Multa mihi fiducia eſt apud vos, multa mihi gloriatio pro vobis, repletus ſum conſolatione, ſuperabundo gaudio in omni tribulatione noſtra. B

5 Nam & cùm veniſſemus in Macedoniam, nullam requiem habuit caro noſtra, ſed omnem tribulationem paſſi ſumus: foris pugnæ, intus timores.

6 Sed qui conſolatur humiles, conſolatus eſt nos Deus in adventu Titi.

7 Non ſolùm autem in adventu ejus, ſed etiam in conſolatione, qua conſolatus eſt in vobis, referens nobis veſtrum deſiderium, veſtrum fletum, veſtram æmulationem pro me, ita ut magis gauderem.

8 Quoniam etſi contriſtavi vos in epiſtola, non me pœnitet: etſi pœniteret, videns quòd epiſtola illa (etſi ad horam) vos contriſtavit;

9 Nunc gaudeo: non quia contriſtati eſtis, ſed C
quia contriſtati eſtis ad pœnitentiam. Contriſtati enim eſtis ſecundùm Deum, ut in nullo detrimentum patiamini ex vobis.

10 * Quæ enim ſecundùm Deum triſtitia eſt, * 1. Pet. 2. d. 19.
pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur: ſæculi autem triſtitia mortem operatur.

11 Ecce enim hoc ipſum, ſecundùm Deum contriſtari vos, quantam in vobis operatur ſolicitudinem: ſed defenſionem, ſed indignationem, ſed timorem, ſed deſiderium, ſed æmulationem, ſed vindictam. in omnibus exhibuiſtis vos, incontaminatos eſſe negotio.

12 Igitur, etſi ſcripſi vobis, non propter eum D
qui fecit injuriam, nec propter eum qui paſſus eſt: ſed ad manifeſtandam ſolicitudinem noſtram, quam habemus pro vobis

13 Coram Deo: ideò conſolati ſumus. In conſolatione autem noſtra, abundantiùs magis gaviſi ſumus ſuper gaudio Titi, quia refectus eſt ſpiritus ejus ab omnibus vobis.

14 Et ſi quid apud illum de vobis gloriatus ſum, non ſum confuſus: ſed ſicut omnia vobis in veritate locuti ſumus, ita & gloriatio noſtra, quæ fuit ad Titum, veritas facta eſt,

15 Et Viſcera ejus abundantiùs in vobis ſunt: reminiſcentis omnium veſtrûm obedientiam, quomodo cum timore & tremore excepiſtis illum.

16 Gaudeo quòd in omnibus confido in vobis.

Caput VIII.

Hortatur eos ad eleemoſynam pauperibus qui Jeroſolymis agebant prompto animo tribuendam, tum Macedonum commendatione, tum Chriſti exemplo; admonens, ut quod jam dudum facere propoſuerant, id nunc pro cujuſque facultate præſtent; & miniſtros collaudat quos ad eam mittit colligendam.

1 NOtam autem facimus vobis, fratres, gratiam A
Dei, quæ data eſt in Eccleſiis Macedoniæ;

2 Quòd in multo experimento tribulationis, abundantia gaudij ipſorum fuit; & altiſſima paupertas eorum, abundavit in divitias ſimplicitatis eorum:

Digitized by Google

3 Quia ſecundùm virtutem teſtimonium illis reddo, & ſupra virtutem voluntarij fuerunt,

4 Cum multa exhortatione obſecrantes nos gratiam, & communicationem miniſterij, quod fit in Sanctos.

5 Et non ſicut ſperavimus, ſed ſemetipſos dederunt primùm Domino, deinde nobis per voluntatem Dei;

B 6 Ita ut rogaremus Titum, ut quemadmodum cœpit, ita & perficiat in vobis etiam gratiam iſtam.

7 Sed ſicut in omnibus abundatis fide, & ſermone, & ſcientia, & omni ſolicitudine, inſuper & charitate veſtra in nos, ut & in hac gratia abundetis.

8 Non quaſi imperans dico: ſed per aliorum ſolicitudinem, etiam veſtræ charitatis ingenium bonum comprobans.

9 Scitis enim gratiam Domini noſtri Jeſu Chriſti, quoniam propter vos egenus factus eſt, cùm eſſet dives, ut illius inopia vos divites eſſetis.

10 Et conſilium in hoc do: hoc enim vobis utile eſt, qui non ſolùm facere, ſed & velle cœpiſtis ab anno priore:

11 Nunc verò & facto perficite: ut quemadmodum promptus eſt animus voluntatis, ita ſit & perficiendi ex eo quod habetis.

C 12 Si enim voluntas prompta eſt; ſecundùm id quod habet, accepta eſt, non ſecundùm id quod non habet.

13 Non enim ut aliis ſit remiſſio, vobis autem tribulatio, ſed ex æqualitate.

14 In præſenti tempore veſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat: ut & illorum abundantia veſtræ inopiæ ſit ſupplementum, ut fiat æqualitas, ſicut ſcriptum eſt:

* Exod. 16. c. 18. 15 * Qui multum, non abundavit: & qui modicum, non minoravit.

16 Gratias autem Deo, qui dedit eamdem ſolicitudinem pro vobis in corde Titi.

17 Quoniam exhortationem quidem ſuſcepit: ſed cùm ſolicitior eſſet, ſua voluntate profectus eſt ad vos.

D 18 Miſimus etiam cum illo fratrem, cujus laus eſt in Evangelio per omnes Eccleſias:

19 Non ſolùm autem, ſed & ordinatus eſt ab Eccleſiis comes peregrinationis noſtræ, in hanc gratiam, quæ miniſtratur à nobis ad Domini gloriam, & deſtinatam voluntatem noſtram:

20 Devitantes hoc, ne quis nos vituperet in hac plenitudine, quæ miniſtratur à nobis.

* Rom. 12 d. 17. 21 * Providemus enim bona non ſolùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus.

22 Miſimus autem cum illis & fratrem noſtrum, quem probavimus in multis ſæpè ſolicitum eſſe: nunc autem multò ſolicitiorem, confidentia multa in vos,

23 Sive pro Tito, qui eſt ſocius meus, & in vos adjutor, ſive fratres noſtri, Apoſtoli Eccleſiarum, gloria Chriſti.

24 Oſtenſionem ergo, quæ eſt charitatis veſtræ, & noſtræ gloriæ pro vobis in illos oſtendite in faciem Eccleſiarum.

CAPUT IX.

Proſequitur hortando ad eleemoſynā promptè & abundāter tribuendam; admonens ne ex hoc inopiam metuant, ſed divinæ fidant providētia: varióſque recenſet illius eleemoſynæ fructus.

1 NAm de miniſterio, quod fit in ſanctos, ex abundanti eſt mihi ſcribere vobis. A

2 Scio enim promptum animum veſtrum: pro quo de vobis glorior apud Macedones. Quoniam & Achaia parata eſt ab anno præterito, & veſtra æmulatio provocavit plurimos.

3 Miſi autem fratres: ut ne quod gloriamur de vobis, evacuetur in hac parte, ut (quemadmodum dixi) parati ſitis:

4 Ne cùm venerint Macedones mecum, & invenerint vos imparatos, erubeſcamus nos (ut non dicamus vos) in hac ſubſtantia. B

5 Neceſſarium ergo exiſtimavi rogare fratres, ut præveniant ad vos, & præparent repromiſſam benedictionem hanc paratam eſſe, ſic quaſi benedictionem, non tanquam avaritiam.

6 Hoc autem dico: Qui parcè ſeminat, parcè & metet: & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.

7 Unuſquiſque prout deſtinavit in corde ſuo, non ex triſtitia, aut ex neceſſitate: hilarem enim datorem diligit Deus. * Eccli. 35. b. 11.

8 Potens eſt autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis: ut in omnibus ſemper omnem ſufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum, C

9 Sicut ſcriptum eſt: * Diſperſit, dedit pauperibus: juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi. * Pſal. 111. b. 9.

10 Qui autem adminiſtrat ſemen ſeminanti: & panem ad manducandum præſtabit, & multiplicabit ſemen veſtrum, & augebit incrementa frugum juſtitiæ veſtræ:

11 Ut in omnibus locupletati abundetis in omnem ſimplicitatem, quæ operatur per nos gratiarum actionem Deo. D

12 Quoniam miniſterium hujus officij, non ſolùm ſupplet ea quæ deſunt ſanctis, ſed etiam abundat per multas gratiarum actiones in Domino,

13 Per probationem miniſterij hujus, glorificantes Deum in obedientia confeſſionis veſtræ, in Evangelium Chriſti, & ſimplicitate communicationis in illos, & in omnes,

14 Et in ipſorum obſecratione pro vobis, deſiderantium vos propter eminentem gratiam Dei in vobis.

15 Gratias Deo ſuper inenarrabili dono ejus.

CAPUT X.

Incipit ſuam aperire poteſtatem, & exantlatos pro Chriſto labores propter pſeudo-apoſtolos, qui ipſum deprimentes & abjectum prædicantes, fructum prædicationis ejus impediebant.

1 IPſe autem ego Paulus obſecro vos, per manſuetudinem & modeſtiam Chriſti, qui in facie quidem humilis ſum inter vos, abſens autem confido in vobis. A

2 Rogo autem vos ne præſens audeam, per eam confidentiam qua exiſtimor audere, in quoſdam, qui arbitrantur nos tamquam ſecundum carnem ambulemus.

3 In carne enim ambulantes, non ſecundùm carnem militamus. B

4 Nam

Digitized by Google

B 4 Nam arma militiæ noſtræ non carnalia ſunt, ſed potentia Deo ad deſtructionem munitionum, conſilia deſtruentes,

5 Et omnem altitudinem extollentem ſe adverſus ſcientiam Dei, & in captivitatem redigentes omnem intellectum in obſequium Chriſti,

6 Et in promptu habentes ulciſci omnem inobedientiam, cùm impleta fuerit veſtra obedientia.

7 Quæ ſecundùm faciem ſunt, videte. Si quis confidit ſibi Chriſti ſe eſſe, hoc cogitet iterùm apud ſe: quia ſicut ipſe Chriſti eſt, ita & nos.

8 Nam, & ſi amplius aliquid gloriatus fuero de poteſtate noſtra, quam dedit nobis Dominus in ædificationem, & non in deſtructionem veſtram non erubeſcam.

9 Ut autem non exiſtimer tamquam terrere vos per epiſtolas:

C 10 Quoniam quidem epiſtolæ, inquiunt, graves ſunt & fortes: præſentia autem corporis infirma, & ſermo contemptibilis:

11 Hoc cogitet qui ejuſmodi eſt, quia quales ſumus verbo per epiſtolas abſentes, tales & præſentes in facto.

12 Non enim audemus inſerere, aut comparare nos quibuſdam, qui ſeipſos commendant: ſed ipſi in nobis noſmetipſos metientes, & comparantes noſmetipſos nobis.

D 13 Nos autem non in immenſum gloriabimur, * ſed ſecundùm menſuram regulæ, qua menſus eſt nobis Deus, menſuram pertingendi uſque ad vos.

* Eph. 4. b. 7.

14 Non enim quaſi non pertingentes ad vos, ſuperextendimus nos: uſque ad vos enim pervenimus in Evangelio Chriſti.

15 Non in immenſum gloriantes in alienis laboribus: ſpem autem habentes creſcentis fidei veſtræ, in vobis magnificari ſecundùm regulam noſtram in abundantiam,

16 Etiam in illa, quæ ultra vos ſunt, evangelizare, non in aliena regula in iis quæ præparata ſunt gloriari.

17 * Qui autem gloriatur, in Domino glorietur.

* Jer. 9. g. 23. 1. Cor. 1. d. 31.

18 Non enim qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt: ſed quem Deus commendat.

CAPUT XI.

Propter pſeudoapoſtolos pervertentes Pauli prædicationem metuens Corinthiis, oſtendit quare nihil ſubſidij ab eis acceperit: deinde ut oſtendat plus fidei ſibi reſtituendum eſſe, quàm illis, ſua recenſet encomia; & primùm adverſa quæ perpeſſus eſt; prædicando Chriſti fidem, & labores ac ſolicitudines.

A 1 Utinam ſuſtineretis modicum quid inſipientiæ meæ, ſed & ſupportate me:

2 Æmulor enim vos Dei æmulatione. Deſpondi enim vos uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto.

3 Timeo autem, ne * ſicut ſerpens Hevam ſeduxit aſtutia ſua, ita corrumpantur ſenſus veſtri, & excidant à ſimplicitate, quæ eſt in Chriſto.

* Gen. 3. a. 4.

4 Nam ſi is qui venit, alium Chriſtum prædicat, quem non prædicavimus; aut alium ſpiritum accipitis, quem non accepiſtis; aut aliud Evangelium, quod non recepiſtis: rectè pateremini.

5 Exiſtimo enim nihil me minus feciſſe à magnis Apoſtolis.

B 6 Nam etſi imperitus ſermone, ſed non ſcientia: in omnibus autem manifeſtati ſumus vobis.

7 Aut numquid peccatum feci, me ipſum humilians, ut vos exaltemini? quoniam gratis Evangelium Dei evangelizavi vobis?

8 Alias Eccleſias expoliavi, accipiens ſtipendium ad miniſterium veſtrum.

9 Et cùm eſſem apud vos, & egerem; nulli oneroſus fui: nam quod mihi deerat, ſuppleverunt fratres, qui venerunt à Macedonia: & in omnibus C ſine onere me vobis ſervavi, & ſervabo.

10 Eſt veritas Chriſti in me; quoniam hæc gloriatio non infringetur in me in regionibus Achaiæ.

11 Quare? Quia non diligo vos? Deus ſcit.

12 Quod autem facio, & faciam: ut amputem occaſionem eorum, qui volunt occaſionem, ut in quo gloriantur, inveniantur ſicut & nos.

13 Nam ejuſmodi pſeudoapoſtoli, ſunt operarij ſubdoli, transfigurantes ſe in apoſtolos Chriſti.

14 Et non mirum: ipſe enim ſatanas transfigurat ſe in angelum lucis.

15 Non eſt ergo magnum, ſi miniſtri ejus transfigurentur D velut miniſtri juſtitiæ: quorum finis erit ſecundùm opera ipſorum.

16 Iterùm dico, (ne quis me putet inſipientem eſſe, alioquin velut inſipientem accipite me, ut & ego modicum quid glorier)

17 Quod loquor, non loquor ſecundùm Deum, ſed quaſi in inſipientia, in hac ſubſtantia gloriæ.

18 Quoniam multi gloriantur ſecundùm carnem: & ego gloriabor.

19 Libenter enim ſuffertis inſipientes: cùm ſitis ipſi ſapientes.

20 Suſtinetis enim ſi quis vos in ſervitutem redigit, E ſi quis devorat, ſi quis accipit, ſi quis extollitur, ſi quis in faciem vos cædit.

21 Secundùm ignobilitatem dico, quaſi nos infirmi fuerimus in hac parte. In quo quis audet (in inſipientia dico) audeo & ego:

22 Hebræi ſunt, & ego: Iſraëlitæ ſunt, & ego: Semen Abrahæ ſunt, & ego:

23 Miniſtri Chriſti ſunt, (ut minus ſapiens dico) F plus ego: in laboribus plurimis, in carceribus abundantiùs, in plagis ſupra modum, in mortibus frequenter.

24 A Judæis quinquies, * quadragenas, una minus, accepi.

* Deut. 25. a. 3.

25 * Ter virgis cæſus ſum, * ſemel lapidatus ſum, * ter naufragium feci, nocte & die in profundo maris fui,

* Act. 16. d. 22. * Act. 14. c. 18. * Act. 27. g. 41.

26 In itineribus ſæpè, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex Gentibus, periculis in civitate, periculis in ſolitudine, periculis in mari, periculis in falſis fratribus:

27 In labore & ærumna, in vigiliis multis, in fame & ſiti, in jejuniis multis, in frigore & nuditate:

28 Præter illa quæ extrinſecus ſunt, inſtantia mea quotidiana, ſolicitudo omnium Eccleſiarum.

29 Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis G ſcandalizatur, & ego non uror?

30 Si gloriari oportet: quæ infirmitatis meæ ſunt, gloriabor.

31 Deus & pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui

Digitized by Google

qui eſt benedictus in ſæcula, ſcit quòd non mentior.

* Act. 9. d. 24. 32 * Damaſci præpoſitus Gentis Aretæ regis, cuſtodiebat civitatem Damaſcenorum, ut me comprehenderet:

33 Et per feneſtram in ſporta dimiſſus ſum per murum, & ſic effugi manus ejus.

Caput XII.

Narrat factas ſibi ante annos quattuordecim, divinas viſiones, & de dato ſibi carnis ſtimulo, oſtendens quòd eum compulerint ut ſe laudaret, cùm ab illis potius debuiſſet commendari propter accepta ab ipſo beneficia, pro quorum ſalute adhuc immolari paratus eſt: ſed metuit ne ad eos veniens inveniat aliquos diſſenſionibus aliiſque vitiis adhuc involutos.

A 1 SI gloriari oportet (non expedit quidem:) veniam autem ad viſiones & revelationes Dñi.

* Act. 9. a. 3. 2 * Scio hominem in Chriſto ante annos quattuordecim, (ſive in corpore neſcio, ſive extra corpus neſcio, Deus ſcit) raptum hujuſmodi uſque ad tertium cælum.

3 Et ſcio hujuſmodi hominem, (ſive in corpore, ſive extra corpus, neſcio, Deus ſcit)

B 4 Quoniam raptus eſt in Paradiſum: & audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui.

5 Pro hujuſmodi gloriabor: pro me autem nihil gloriabor niſi in infirmitatibus meis.

6 Nam, & ſi voluero gloriari, non ero inſipiens: veritatem enim dicam: parco autem, ne quis me exiſtimet ſupra id quod videt in me, aut aliquid audit ex me.

C 7 Et ne magnitudo revelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ angelus ſatanæ, qui me colaphizet.

8 Propter quod ter Dominum rogavi ut diſcederet à me:

9 Et dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Chriſti.

D 10 Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in neceſſitatibus, in perſecutionibus, in anguſtiis pro Chriſto: Cùm enim infirmor, tunc potens ſum.

11 Factus ſum inſipiens, vos me coëgiſtis. Ego enim à vobis debui commendari: nihil enim minus fui ab iis, qui ſunt ſupra modum Apoſtoli: tametſi nihil ſum:

12 Signa tamen Apoſtolatus mei facta ſunt ſuper vos, in omni patientia, in ſignis, & prodigiis, & virtutibus.

13 Quid eſt enim, quod minus habuiſtis præ ceteris Eccleſiis, niſi quòd ego ipſe non gravavi vos? Donate mihi hanc injuriam.

14 Ecce, tertio hoc paratus ſum venire ad vos: & non ero gravis vobis. Non enim quæro quæ veſtra ſunt, ſed vos. Nec enim debent filij parentibus theſaurizare, ſed parentes filiis.

E 15 Ego autem libentiſſimè impendam, & ſuperimpendar ipſe pro animabus veſtris: licet plus vos diligens, minus diligar.

16 Sed eſto: ego vos non gravavi: ſed cùm eſſem aſtutus, dolo vos cepi.

17 Numquid per aliquem eorum, quos miſi ad vos, circumveni vos?

18 Rogavi Titum, & miſi cum illo fratrem. Numquid Titus vos circumvenit? nónne eodem ſpiritu ambulavimus? nónne iiſdem veſtigiis? F

19 Olim putatis quòd excuſemus nos apud vos? Coram Deo in Chriſto loquimur: omnia autem chariſſimi propter ædificationem veſtram.

20 Timeo enim, ne fortè cum venero, non quales volo, inveniam vos: & ego inveniar à vobis, qualem non vultis: ne fortè contentiones, æmulationes, animoſitates, diſſenſiones, detractiones, ſuſurrationes, inflationes, ſeditiones ſint inter vos: G

21 Ne iterùm cùm venero, humiliet me Deus apud vos; & lugeam multos ex iis qui antè peccaverunt, & non egerunt pœnitentiam ſuper immunditia, & fornicatione, & impudicitia, quam geſſerunt.

Caput XIII.

Comminatur iis qui peccaverunt, quò ad pœnitentiam provocet, ne ad ipſos veniens cogatur ſeverè eos caſtigare data ſibi à Chriſto poteſtate, cujus virtutem meritò deberent in ſeipſis agnoſcere, additque generalem exhortationem, & ſalutationes.

1 ECce tertio hoc venio ad vos. * In ore duorum vel trium teſtium ſtabit omne verbum. A * Deut. 19. d. 15. Matt. 18. c. 16. Joan. 8. b. 17. Heb. 10. e. 28.

2 Prædixi, & prædico, ut præſens, & nunc abſens iis qui antè peccaverunt, & ceteris omnibus, quoniam ſi venero iterùm, non parcam.

3 An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Chriſtus, qui in vobis non infirmatur, ſed potens eſt in vobis?

4 Nam etſi crucifixus eſt ex infirmitate: ſed vivit ex virtute Dei. Nam & nos infirmi ſumus in illo: ſed vivemus cum eo ex virtute Dei in vobis. B

5 Voſmetipſos tentate ſi eſtis in fide: ipſi vos probate. An non cognoſcitis voſmetipſos, quia Chriſtus Jeſus in vobis eſt? niſi fortè reprobi eſtis.

6 Spero autem quòd cognoſcetis, quia nos non ſumus reprobi.

7 Oramus autem Deum ut nihil mali faciatis, non ut nos probati appareamus, ſed ut vos quod bonum eſt faciatis: nos autem ut reprobi ſimus. C

8 Non enim poſſumus aliquid adverſus veritatem, ſed pro veritate.

9 Gaudemus enim, quoniam nos infirmi ſumus, vos autem potentes eſtis. Hoc & oramus veſtram conſummationem.

10 Ideò hæc abſens ſcribo, ut non præſens duriùs agam, ſecundùm poteſtatem, quam Dominus dedit mihi in ædificationem, & non in deſtructionem.

11 De cetero, fratres, gaudete, perfecti eſtote, exhortamini, idem ſapite, pacem habete, & Deus pacis & dilectionis erit vobiſcum. D

12 Salutate invicem in oſculo ſancto. Salutant vos omnes ſancti.

13 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti, & charitas Dei, & communicatio ſancti Spiritus ſit cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA

Digitized by Google

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD GALATAS.

CAPUT PRIMUM.

Reprehendit Galatas Apoſtolus quòd abduci ſe permiſerint à veritate quam ab ipſo acceperant, cùm ſola hæc tenenda ſit, eámque non ab homine, ſed per Chriſti revelationem ipſe didicerit, & tanta ſolertia poſteà illam docuerit, quanta ipſam anteà impugnabat: addens quomodo ipſum Deus ad evangelizandum ſegregaverit.

A 1 PAULUS Apoſtolus non ab hominibus, neque per hominem, ſed per Jeſum Chriſtum, & Deum Patrem, qui ſuſcitavit eum à mortuis:

2 Et qui mecum ſunt omnes fratres, Eccleſiis Galatiæ.

3 Gratia vobis & pax à Deo Patre, & Domino noſtro Jeſu Chriſto,

4 Qui dedit ſemetipſum pro peccatis noſtris, ut eriperet nos de præſenti ſæculo nequam, ſecundùm voluntatem Dei & Patris noſtri,

5 Cui eſt gloria in ſæcula ſæculorum: Amen.

B 6 Miror quòd ſic tam citò transferimini, ab eo qui vos vocavit in gratiam Chriſti, in aliud Evangelium:

7 Quod non eſt aliud, niſi ſunt aliqui, qui vos conturbant, & volunt convertere Evangelium Chriſti.

8 Sed licet nos, aut Angelus de cælo evangelizet vobis præterquàm quod evangelizavimus vobis, anathema ſit.

C 9 Sicut prædiximus, & nunc iterùm dico: Si quis vobis evangelizaverit præter id quod accepiſtis, anathema ſit.

10 Modò enim hominibus ſuadeo, an Deo? An quæro hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem.

* 1. Cor. 15. a. 1. 11 * Notum enim vobis facio, fratres, Evangelium, quod Evangelizatum eſt à me, quia non eſt ſecundùm hominem:

* Eph. 3. a. 3. 12 * Neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, ſed per revelationem Jeſu Chriſti.

13 Audiſtis enim converſationem meam aliquando in Judaiſmo: quoniam ſupra modum perſequebar Eccleſiam Dei, & expugnabam illam,

14 Et proficiebam in Judaiſmo ſupra multos coætaneos meos in genere meo, abundantiùs æmulator exiſtens paternarum mearum traditionum.

15 Cùm autem placuit ei, qui me ſegregavit ex utero matris meæ, & vocavit per gratiam ſuam,

16 Ut revelaret Filium ſuum in me, ut evangelizarem illum in Gentibus: continuò non acquievi carni & ſanguini.

D 17 Neque veni Jeroſolymam ad anteceſſores meos Apoſtolos: ſed abij in Arabiam: & iterùm reverſus ſum Damaſcum,

18 Deinde poſt annos tres veni Jeroſolymam videre Petrum, & manſi apud eum diebus quindecim:

19 Alium autem Apoſtolorum vidi neminem, niſi Jacobum fratrem Domini.

20 Quæ autem ſcribo vobis; ecce coram Deo, quia non mentior.

21 Deinde veni in partes Syriæ, & Ciliciæ.

22 Eram autem ignotus facie Eccleſiis Judææ, quæ erant in Chriſto:

23 Tantùm autem auditum habebant: Quoniam qui perſequebatur nos aliquando: nunc evangelizat fidem, quam aliquando expugnabat:

24 Et in me clarificabant Deum.

CAPUT II.

Paulus Evangelij veritatem liberè ſemper docuit inter Gentes, approbantibus id primis Apoſtolis, & nihil ad id addentibus, ſed Paulum in ſocium recipientibus: qui etiam palàm reprehendit Cepham, oſtendens quòd non ex legis operibus quiſquam juſtificetur, ſed per fidem in Chriſtum.

1 DEinde poſt annos quattuordecim, iterùm aſcendi Jeroſolymam cum Barnaba, aſſumpto & Tito. A

2 Aſcendi autem ſecundùm revelationem: & contuli cum illis Evangelium, quod prædico in Gentibus, ſeorſum autem iis, qui videbantur aliquid eſſe: ne fortè in vacuum currerem, aut cucurriſſem.

3 Sed neque Titus, qui mecum erat, cùm eſſet Gentilis, compulſus eſt circumcidi:

4 Sed propter ſubintroductos falſos fratres, qui ſubintroierunt explorare libertatem noſtram, quam habemus in Chriſto Jeſu, ut nos in ſervitutem redigerent.

5 Quibus neque ad horam ceſſimus ſubjectione, ut veritas Evangelij permaneat apud vos:

6 Ab iis autem, qui videbantur eſſe aliquid, B
(quales aliquando fuerint, nihil mea intereſt.
* Deus perſonam hominis non accipit) mihi enim * Deut. 10. d. 17.
qui videbantur eſſe aliquid, nihil contulerunt. Job. 34. b. 19.

7 Sed econtrà cùm vidiſſent quòd creditum eſt mihi Evangelium præputij, ſicut & Petro circumciſionis: Sap. 6. b. 8. Eccli. 35. b. 15.

8 (Qui enim operatus eſt Petro in Apoſtolatum circumciſionis, operatus eſt & mihi inter Gentes) Act. 10. e. 34. Rom. 2. b. 11.

9 Et cùm cognoviſſent gratiam, quæ data eſt mihi, Jacobus, & Cephas, & Joannes, qui videbantur columnæ eſſe, dextras dederunt mihi & Barnabæ ſocietatis, ut nos in Gentes, ipſi autem in circumciſionem: Epheſ. 6. b. 9. Col. 3. d. 25. 1. Pet. 1. c. 17.

10 Tantùm ut pauperum memores eſſemus: quod etiam ſolicitus fui hoc ipſum facere.

11 Cùm autem veniſſet Cephas Antiochiam, in faciem ei reſtiti, quia reprehenſibilis erat.

12 Priùs enim quàm venirent quidam à Jacobo, cum Gentibus edebat: cùm autem veniſſent, ſubtrahebat & ſegregabat ſe, timens eos qui ex circumciſione erant. C

13 Et ſimulationi ejus conſenſerunt ceteri Judæi, ita ut & Barnabas duceretur ab eis in illam ſimulationem.

14 Sed cùm vidiſſem quòd non rectè ambularent ad veritatem Evangelij, dixi Cephæ coram omnibus. Si tu, cùm Judæus ſis, gentiliter vivis, & non Judaicè: quomodo Gentes cogis Judaizare?

15 Nos natura Judæi, & non ex Gentibus peccatores.

16 Scientes autem quòd non juſtificatur homo ex operibus legis, niſi per fidem Jeſu Chriſti: & nos in Chriſto Jeſu credimus, ut juſtificemur ex fide

Digitized by Google

*Rom.3. c.20. fide Chriſti, & non ex operibus legis: * propter
quod ex operibus legis non juſtificabitur omnis
caro.

D 17 Quòd ſi quærentes juſtificari in Chriſto,
inventi ſumus & ipſi peccatores, numquid Chri-
ſtus peccati miniſter eſt? Abſit.
18 Si enim quæ deſtruxi, iterùm hæc ædifico:
prævaricatorem me conſtituo.
19 Ego enim per legem, legi mortuus ſum, ut
Deo vivam: Chriſto confixus ſum cruci.
20 Vivo autem, jam non ego: vivit verò in me
Chriſtus. Quòd autem nunc vivo in carne: in fi-
de vivo filij Dei, qui dilexit me, & tradidit ſe-
metipſum pro me.
21 Non abjicio gratiam Dei. Si enim per legem
juſtitia, ergo gratis Chriſtus mortuus eſt.

CAPUT III.

Sicut Abrahæ, ita & poſteris, non ex legis operibus, ſed ex fide in Chriſtum datus eſt Spiritus ſanctus: ſubditi autem legi, cùm nemo præſtet legem, maledicti ſunt: ſed hanc maledictionem Chriſtus in ſe ſuſcipiens, nos ab ea liberavit: promiſſiones verò factæ Abrahæ per fidẽ complentur, licet interim lex tamquam pædagogus data fuerit: quæ non poterat juſtificare.

A 1 O Inſenſati Galatæ, quis vos faſcinavit non
obedire veritati, ante quorum oculos Jeſus
Chriſtus præſcriptus eſt, in vobis crucifixus?
2 Hoc ſolum à vobis volo diſcere: Ex operibus
legis Spiritum accepiſtis, an ex auditu fidei?
3 Sic ſtulti eſtis, ut cum ſpiritu cœperitis, nunc
carne conſummemini?
4 Tanta paſſi eſtis ſine cauſa? ſi tamen ſine cauſa.
5 Qui ergo tribuit vobis Spiritum, & operatur
virtutes in vobis: ex operibus legis, an ex auditu
fidei?
*Gen.15. b.6. Rom.4. a.3. Jac.2. d.23. 6 Sicut ſcriptum eſt: * Abraham credidit Deo,
& reputatum eſt illi ad juſtitiam.
7 Cognoſcite ergo, quia qui ex fide ſunt, ij
ſunt filij Abrahæ.
B 8 Providens autem Scriptura, quia ex fide juſti-
*Gen.12. a.3. Eccli.44. c.20. ficat Gentes Deus, prænuntiavit Abrahæ: * Quia
benedicentur in te omnes Gentes.
9 Igitur qui ex fide ſunt, benedicentur cum
fideli Abraham.
10 Quicumque enim ex operibus legis ſunt, ſub
* Deut. 27.d.26. maledicto ſunt. Scriptum eſt enim: * Maledictus
omnis, qui non permanſerit in omnibus, quæ
ſcripta ſunt in Libro legis, ut faciat ea.
11 Quoniam autem in lege nemo juſtificatur
* Heb.2. a.4. Rom.1. b.17. apud Deum, manifeſtum eſt: * quia juſtus ex fide
vivit.
* Levi. 18.a.5. 12 Lex autem non eſt ex fide, ſed, * Qui fece-
rit ea, vivet in illis.
13 Chriſtus nos redemit de maledicto legis,
factus pro nobis maledictum: quia ſcriptum eſt:
* Deut. 21.d.23. * Maledictus omnis qui pendet in ligno:
14 Ut in Gentibus benedictio Abrahæ fieret in
Chriſto Jeſu, ut pollicitationem Spiritus accipia-
mus per fidem.
C 15 Fratres (ſecundùm hominem dico) * tamen
* Heb.9. d.17. hominis confirmatum teſtamentum nemo ſper-
nit, aut ſuperordinat.
16 Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones, & ſemini
ejus. Non dicit: Et ſeminibus, quaſi in multis: ſed
quaſi in uno: Et ſemini tuo, qui eſt Chriſtus.
17 Hoc autem dico, teſtamentum confirma-
tum à Deo: quæ poſt quadringentos & triginta
annos facta eſt Lex, non irritum facit ad evacuan-
dam promiſſionem.
18 Nam ſi ex lege hereditas, jam non ex pro-
miſſione. Abrahæ autem per repromiſſionem do-
navit Deus.
19 Quid igitur lex? Propter tranſgreſſiones
poſita eſt, donec veniret ſemen, cui promiſerat,
ordinata per angelos in manu mediatoris.
20 Mediator autem unius non eſt: Deus autem
unus eſt.
21 Lex ergo adverſus promiſſa Dei? Abſit. Si
enim data eſſet lex, quæ poſſet vivificare, verè ex
lege eſſet juſtitia.
22 * Sed concluſit Scriptura omnia ſub pecca- D
to, ut promiſſio ex fide Jeſu Chriſti daretur cre- * Rom. 3.b.9.
dentibus.
23 Priùs autem quàm veniret fides, ſub lege
cuſtodiebamur concluſi, in eam fidem quæ reve-
landa erat.
24 Itaque lex pædagogus noſter fuit in Chri-
ſto, ut ex fide juſtificemur.
25 At ubi venit fides, jam non ſumus ſub pæ-
dagogo.
26 Omnes enim filij Dei eſtis per fidem, quæ
eſt in Chriſto Jeſu.
27 * Quicumque enim in Chriſto baptizati * Rom. 6.a.3.
eſtis, Chriſtum induiſtis.
28 Non eſt Judæus, neque Græcus: non eſt ſer-
vus, neque liber: non eſt maſculus, neque femina.
Omnes enim vos unum eſtis in Chriſto Jeſu.
29 Si autem vos Chriſti: ergo ſemen Abrahæ
eſtis, ſecundùm promiſſionem heredes.

CAPUT IV.

Ante Chriſtum natum, Judæi, in modum heredis adhuc parvuli, ſub lege continebantur, tamquam ſub tutore: conatur autem eos à legis ſervitute revocare, cùm fide acceperint filiorum adoptionem, commemorans quanto fervore ipſum ac prædicationem ipſius anteà acceperant: & ſimul ad hoc typum adferens de duobus Abrahæ filiis, duo teſtamenta deſignantibus: per quòd docet legis æmulatores à Chriſti hereditate ejiciendos.

1 DIco autem: Quanto tempore heres parvu- A
lus eſt, nihil differt à ſervo, cùm ſit domi-
nus omnium:
2 Sed ſub tutoribus & actoribus eſt, uſque ad
præfinitum tempus à patre:
3 Ita & nos cùm eſſemus parvuli, ſub elemen-
tis mundi eramus ſervientes.
4 At ubi venit plenitudo temporis, miſit Deus
Filium ſuum, factum ex muliere, factum ſub lege,
5 Ut eos, qui ſub lege erant, redimeret, ut ado-
ptionem filiorum reciperemus.
6 Quoniam autem eſtis filij, miſit Deus Spiritum
filij ſui in corda veſtra, clamantem: Abba, Pater.
7 Itaque jam non eſt ſervus, ſed filius. Quòd ſi
filius: & heres per Deum.
8 Sed tunc quidem ignorantes Deum, iis qui
natura non ſunt dij, ſerviebatis.
9 Nunc autem cùm cognoveritis Deum, immò B
cogniti ſitis à Deo: quomodo convertimini iterùm
ad infirma & egena elementa, quibus denuò ſervi-
re vultis?
10 Dies obſervatis, & mẽſes, & tẽpora, & annos.
11 Timeo vos, ne fortè ſine cauſa laboraverim in
vobis.

12 Eſtote

Digitized by Google

12 Eſtote ſicut ego, quia & ego ſicut vos: fratres obſecro vos: Nihil me læſiſtis.
13 Scitis autem quia per infirmitatem carnis evangelizavi vobis jampridem: & tentationem veſtram in carne mea
14 Non ſpreviſtis, neque reſpuiſtis: ſed ſicut Angelũ Dei excepiſtis me, ſicut Chriſtum Jeſum.
15 Ubi eſt ergo beatitudo veſtra? teſtimonium enim perhibeo vobis, quia ſi fieri poſſet, oculos veſtros eruiſſetis, & dediſſetis mihi.
16 Ergo inimicus vobis factus ſum, verum dicens vobis?
17 Æmulantur vos non benè: ſed excludere vos volunt, ut illos æmulemini.
C 18 Bonum autem æmulamini in bono ſemper: & non tantùm cùm præſens ſum apud vos.
19 Filioli mei, quos iterùm parturio, donec formetur Chriſtus in vobis.
20 Vellem autem eſſe apud vos modò, & mutare vocem meam: quoniam confundor in vobis.
21 Dicite mihi qui ſub lege vultis eſſe, legem non legiſtis?
22 Scriptum eſt enim: Quoniam Abraham duos
* Gen. 16.d.15. filios habuit: unum de ancilla,* & unum de libera.
23 Sed qui de ancilla, ſecundùm carnem natus eſt: qui autem de libera, per repromiſſionem:
D 24 * Quæ ſunt per allegoriam dicta. Hæc enim
* Gen. 21.a.2. ſunt duo teſtamenta. Unum quidem in monte Sina, in ſervitutem generans: quæ eſt Agar:
25 Sina enim mõs eſt in Arabia, qui conjũctus eſt ei, quæ nunc eſt Jeruſalem, & ſervit cum filiis ſuis.
26 Illa autem, quæ ſurſum eſt Jeruſalem, libera eſt; quæ eſt mater noſtra.
* Iſa.54. a.1. 27 Scriptum eſt enim: * Lætare ſterilis, quæ non paris: erũpe, & clama, quæ non parturis: quia multi filij deſertæ, magis quàm ejus quæ habet virum.
* Rom.9. b.8. 28 * Nos autem fratres, ſecundùm Iſaac promiſſionis filij ſumus.
29 Sed quomodo tunc is, qui ſecundùm carnem natus fuerat, perſequebatur eum, qui ſecundùm ſpiritum: ita & nunc.
* Gen. 21.a.10. 30 Sed quid dicit Scriptura?* Ejice ancillam, & filium ejus: non enim heres erit filius ancillæ cum filio liberæ.
31 Itaque, fratres, non ſumus ancillæ filij, ſed liberæ: qua libertate Chriſtus nos liberavit.

CAPUT V.

Qui legis operibus juſtificari cupit, expers eſt fructus Chriſti, in quo nec prodeſt circumciſio nec præputium, ſed fides viva: hortatur ergo ut caveant à ſeductoribus, ſtudeántque mutuæ dilectioni: caro autẽ ſemper repugnãs ſpiritui, trahit ad carnis opera, quæ ſeparãt à regno cælorũ: ſpiritus autẽ adfert fructus quibus illud cõſequimur, etiã ſi legis opera nõ præſtemus.

A 1 STate; & nolite iterùm jugo ſervitutis contineri.
* Act.15. a.1. 2 * Ecce ego Paulus dico vobis: quoniam ſi circumcidamini, Chriſtus vobis nihil proderit.
3 Teſtificor autem rurſus omni homini circumcidenti ſe, quoniam debitor eſt univerſæ legis faciendæ.
4 Evacuati eſtis à Chriſto, qui in lege juſtificamini: à gratia excidiſtis.
5 Nos enim ſpiritu ex fide, ſpem juſtitiæ expectamus
6 Nam in Chriſto Jeſu, neque circumciſio aliquid valet, neque præputium: ſed fides, quæ per charitatem operatur.
7 Currebatis benè: quis vos impedivit veritati non obedire?
8 Perſuaſio hæc non eſt ex eo, qui vocat vos.
9 *Modicum fermentũ totam maſſam corrumpit. * 1.Cor. 5.b.6
10 Ego confido in vobis in Domino, quòd nihil aliud ſapietis: qui autem conturbat vos, portabit judicium, quicumque eſt ille. B
11 Ego autem, fratres, ſi circumciſionem adhuc prædico: quid adhuc perſecutionem patior? Ergò evacuatum eſt ſcandalum crucis.
12 Utinam & abſcindantur qui vos conturbant.
13 Vos enim in libertatem vocati eſtis fratres: tantùm ne libertatem in occaſionem detis carnis, ſed per charitatem Spiritus ſervite invicem.
14 Omnis enim lex in uno ſermone impletur: C
* Diliges proximum tuum ſicut te ipſum. * Lev. 19.d.18.
15 Quòd ſi invicem mordetis, & comeditis: videte ne ab invicem conſumamini. Matth. 22.d.39.
16 Dico autem: * Spiritu ambulate, & deſideria carnis non perficietis. Rom.13. c.8. * 1.Pet. 2..11.
17 Caro enim concupiſcit adverſus ſpiritum: ſpiritus autem adverſus carnem: hæc enim ſibi invicem adverſantur: ut non quæcumque vultis, illa faciatis.
18 Quòd ſi ſpiritu ducimini, non eſtis ſub lege.
19 Manifeſta ſunt autem opera carnis: quæ ſunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria,
20 Idolorum ſervitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectæ;
21 Invidiæ, homicidia, ebrietates, comeſſationes, & his ſimilia: quæ prædico vobis, ſicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur. D
22 Fructus autem Spiritus eſt: charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas,
23 Manſuetudo, fides, modeſtia, continentia, caſtitas. Adverſus hujuſmodi non eſt lex.
24 Qui autem ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis.
25 Si ſpiritu vivimus, ſpiritu & ambulemus.
26 Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes.

CAPUT VI.

Cum humilitate juvandus eſt proximus, nec aliorum laudes curandæ: ſempérque benè operandum eſt, ut tempore ſuo metamus vitam æternam: rurſum monet ut caveant à ſeductoribus, qui cùm legem ſuadeant, ipſi illam non obſervant: Paulus autem in ſolo Chriſto crucifixo gloriatur, ad quem nec circumciſio, nec præputium quidquam faciunt,

1 FRatres, & ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui ſpirituales eſtis, hujuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſiderans te ipſum, ne & tu tenteris. A
2 Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti.
3 Nam ſi quis exiſtimat ſe aliquid eſſe, cùm nihil ſit, ipſe ſe ſeducit.
4 Opus autem ſuum probet unuſquiſque, & ſic in ſemetipſo tantùm gloriam habebit, & non in altero. B
5 * Unuſquiſque enim onus ſuum portabit. *1.Cor. 3.b.8.
6 Communicet autem, is qui catechizatur verbo

Digitized by Google

ci qui ſe catechizat, in omnibus bonis.
7 Nolite errare: Deus non irridetur.
8 Quæ enim ſeminaverit homo, hæc & metet.
Quoniam qui ſeminat in carne ſua, de carne &
metet corruptionem: qui autem ſeminat in ſpiri-
tu, de ſpiritu metet vitam æternam.
C 9 * Bonum autem facientes, non deficiamus:
* 2. Theſſ. 3. c. 13. tempore enim ſuo metemus non deficientes.
10 Ergo dum tempus habemus, operemur bonum
ad omnes, maximè autem ad domeſticos fidei.
11 Videte qualibus litteris ſcripſi vobis mea
manu.
12 Quicumque enim volunt placere in carne,
hi cogunt vos circumcidi, tantùm ut crucis Chri-
ſti perſecutionem non patiantur.
13 Neque enim qui circumciduntur, legem cu-
ſtodiunt: ſed volunt vos circumcidi, ut in carne
veſtra glorientur.
D 14 Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Do-
mini noſtri Jeſu Chriſti: per quem mihi mundus
crucifixus eſt, & ego mundo.
15 In Chriſto enim Jeſu, neque circumciſio ali-
quid valet, neque præputium, ſed nova creatura.
16 Et quicumque hanc regulã ſecuti fuerint, pax
ſuper illos, & miſericordia, & ſuper Iſraël Dei.
17 De cetero nemo mihi moleſtus ſit: ego enim
ſtigmata Domini Jeſu in corpore meo porto.
18 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti, cum ſpi-
ritu veſtro, fratres. Amen.

EPISTOLA
BEATI PAULI APOSTOLI
AD EPHESIOS.

Caput Primum.

Deum benedicit Apoſtolus, qui prædeſtinatos plurimis, iiſque maximis per Chriſtum Filium affecit beneficiis: agitque Deo gratias ob fidem ac dilectionem Epheſiorum erga proximos, orans ut perfectam adipiſcantur ſapientiam: oſtendens etiam Chriſti à mortuis ſuſcitati exaltationem, qui conſtitutus eſt caput ſuper omnem Eccleſiam.

A 1 PAulus Apoſtolus Jeſu Chriſti per vo-
luntatem Dei, omnibus ſanctis, qui ſunt
Epheſi, & fidelibus in Chriſto Jeſu.
2 Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, &
Domino Jeſu Chriſto.
* 1. Cor. 1. a. 3. 3 * Benedictus Deus & Pater Domini noſtri
1. Petr. 1. a. 3. Jeſu Chriſti, qui benedixit nos in omni benedi-
ctione ſpirituali in cæleſtibus in Chriſto,
4 Sicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitu-
tionem, ut eſſemus ſancti & immaculati in con-
ſpectu ejus in charitate.
B 5 Qui prædeſtinavit nos in adoptionem filio-
rum per Jeſum Chriſtum in ipſum, ſecundùm pro-
poſitum voluntatis ſuæ,
6 In laudem gloriæ gratiæ ſuæ, in qua gratifi-
cavit nos in dilecto filio ſuo.
7 In quo habemus redemptionem per ſangui-
nem ejus, remiſſionem peccatorum, ſecundùm
divitias gratiæ ejus,
8 Quæ ſuperabundavit in nobis, in omni ſa-
pientia & prudentia:
9 Ut notum faceret nobis ſacramentum volunta-
tis ſuæ, ſecundùm beneplacitum ejus, quod pro-
poſuit in eo,
10 In diſpenſatione plenitudinis temporum,
inſtaurare omnia in Chriſto, quæ in cælis, & quæ
in terra ſunt in ipſo:
11 In quo etiam & nos ſorte vocati ſumus, præ-
deſtinati ſecundùm propoſitum ejus, qui operatur
omnia ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ:
12 Ut ſimus in laudem gloriæ ejus nos, qui antè
ſperavimus in Chriſto:
13 In quo & vos, cùm audiſſetis verbum verita- C
tis, (Evangelium ſalutis veſtræ) in quo & cre-
dentes ſignati eſtis Spiritu promiſſionis ſancto,
14 Qui eſt pignus hereditatis noſtræ, in redem-
ptionem acquiſitionis, in laudem gloriæ ipſius.
15 Propterea & ego audiens fidem veſtram,
quæ eſt in Domino Jeſu, & dilectionem in omnes
ſanctos,
16 Non ceſſo gratias agens pro vobis, memo-
riam veſtri faciens in orationibus meis:
17 Ut Deus, Domini noſtri Jeſu Chriſti pater
gloriæ, det vobis ſpiritum ſapientiæ, & revelatio-
nis, in agnitione ejus;
18 Illuminatos oculos cordis veſtri, ut ſciatis
quæ ſit ſpes vocationis ejus, & quæ divitiæ glo-
riæ hæreditatis ejus in ſanctis,
19 Et quæ ſit ſupereminens magnitudo virtu- D
tis ejus in nos, qui credimus * ſecundùm opera- * Inf. 3. b. 7.
tionem potentiæ virtutis ejus,
20 Quam operatus eſt in Chriſto, ſuſcitans il-
lum à mortuis, & conſtituens ad dexteram ſuam
in cæleſtibus,
21 Supra omnem principatum, & poteſtatem, &
virtutem, & dominationem, & omne nomen, quod
nominatur non ſolùm in hoc ſæculo, ſed etiam in
futuro.
22 * Et omnia ſubjecit ſub pedibus ejus: & ipſum * Pſ. 8. b. 8.
dedit caput ſupra omnem Eccleſiam,
23 Quæ eſt corpus ipſius, & plenitudo ejus, qui
omnia in omnibus adimpletur.

Caput II.

Peccatis anteà mortui, per Chriſtum vivificati ſunt, non ſuis operibus, ſed gratis per fidem: oſtendit Gentes quæ priùs alienæ erant à Dei promiſſionibus, jam per Chriſtum & fidem, quæ Dei donum eſt, factas eſſe ſanctorum concives; idémque habere fundamentum cum Patriarchis ac Prophetis.

1 ET vos, cùm eſſetis mortui delictis & pecca- A
tis veſtris, Col. 2. c. 13.
2 In quibus aliquando ambulaſtis ſecundùm ſæ-
culum mundi hujus, ſecundùm principem poteſta-
tis aëris hujus, ſpiritus qui nunc operatur in filios
diffidentiæ:
3 In quibus & nos omnes aliquando converſati
ſumus in deſideriis carnis noſtræ, facientes vo-
luntatem carnis & cogitationum, & eramus na-
tura filij iræ, ſicut & ceteri:
4 Deus autem, qui dives eſt in miſericordia, pro-
pter nimiam charitatem ſuam, qua dilexit nos,
5 Et cùm eſſemus mortui peccatis, convivifi- B
cavit nos in Chriſto, (cujus gratia eſtis ſalvati)
6 Et conreſuſcitavit, & conſedere fecit in cæ-
leſtibus in Chriſto Jeſu:
7 Ut oſtenderet in ſæculis ſupervenientibus
abundantes divitias gratiæ ſuæ in bonitate ſuper
nos in Chriſto Jeſu.
8 Gratia enim eſtis ſalvati per fidem, &
hoc

Digitized by Google

hoc non ex vobis, Dei enim donum eſt;

9 Non ex operibus, ut ne quis glorietur.

10 Ipſius enim ſumus factura, creati in Chriſto Jeſu in operibus bonis, quæ præparavit Deus ut in illis ambulemus.

C 11 Propter quod memores eſtote, quòd aliquando vos Gentes in carne, qui dicimini præputium, ab ea quæ dicitur circumciſio in carne, manu facta:

12 Quia eratis illo in tempore ſine Chriſto, alienati à converſatione Iſraël, & hoſpites teſtamentorum, promiſſionis ſpem non habentes, & ſine Deo in hoc mundo.

13 Nunc autem in Chriſto Jeſu, vos, qui aliquando eratis longè, facti eſtis propè in ſanguine Chriſti.

14 Ipſe enim eſt pax noſtra, qui fecit utraque unum, & medium parietem maceriæ ſolvens inimicitias in carne ſua:

15 Legem mandatorum decretis evacuans, ut duos condat in ſemetipſo in unum novum hominem, faciens pacem,

D 16 Et reconciliet ambos in uno corpore Deo per crucem, interficiens inimicitias in ſemetipſo.

17 Et veniens evangelizavit pacem vobis, qui longè fuiſtis; & pacem iis, qui propè.

*Rom. 5. a. 2. 18 * Quoniam per ipſum habemus acceſſum ambo in uno Spiritu ad Patrem.

19 Ergo jam non eſtis hoſpites, & advenæ: ſed eſtis cives ſanctorum, & domeſtici Dei:

20 Superædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Jeſu:

21 In quo omnis ædificatio conſtructa creſcit in templum ſanctum in Domino:

22 In quo & vos coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu.

CAPUT III.

Paulus docuit hoc myſterium, Prophetis & Apoſtolis revelatum, quòd Gentes eſſent per Chriſtum participes promiſſionum Dei; quem orat ut ſpiritu corroborentur, & in charitate radicati, ad plenum in divinis myſteriis edoceantur.

A 1 HUjus rei gratia, ego Paulus vinctus Chriſti Jeſu, pro vobis Gentibus,

2 Si tamen audiſtis diſpenſationem gratiæ Dei, quæ data eſt mihi in vobis:

3 Quoniam ſecundùm revelationem notum mihi factum eſt ſacramentum, ſicut ſuprà ſcripſi in brevi:

4 Prout poteſtis legentes intelligere prudentiam meam in myſterio Chriſti:

5 Quod aliis generationibus non eſt agnitum filiis hominum, ſicuti nunc revelatum eſt ſanctis Apoſtolis ejus, & Prophetis in Spiritu.

6 Gentes eſſe coheredes, & concorporales, & comparticipes promiſſionis ejus in Chriſto Jeſu per Evangelium:

B 7 Cujus factus ſum miniſter, ſecundùm donum gratiæ Dei, quæ data eſt mihi * ſecundùm operationem virtutis ejus. *Sup. 1. d. 19.

*1. Cor. 15. b. 9. 8 * Mihi omnium ſanctorum minimo data eſt gratia hæc, In Gentibus evangelizare inveſtigabiles divitias Chriſti,

9 Et illuminare omnes, quæ ſit diſpenſatio ſacramenti abſconditi à ſæculis in Deo, qui omnia creavit.

10 Ut innoteſcat principatibus & poteſtatibus in cæleſtibus per Eccleſiã, multiformis ſapientia Dei,

11 Secundùm præfinitionem ſæculorum, quam fecit in Chriſto Jeſu Domino noſtro:

12 In quo habemus fiduciam, & acceſſum in confidentia per fidem ejus. C

13 Propter quod peto ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis: quæ eſt gloria veſtra.

14 Hujus rei gratia flecto genua mea ad Patrem Domini noſtri Jeſu Chriſti,

15 Ex quo omnis paternitas in cælis & in terra nominatur,

16 Ut det vobis ſecundùm divitias gloriæ ſuæ, virtute corroborari per Spiritum ejus in interiorem hominem,

17 Chriſtum habitare per fidem in cordibus veſtris: in charitate radicati, & fundati,

18 Ut poſſitis comprehendere cum omnibus ſanctis, quæ ſit latitudo, & longitudo, & ſublimitas, & profundum:

19 Scire etiam ſupereminentem ſcientiæ charitatem Chriſti, ut impleamini in omnem plenitudinem Dei. D

20 Ei autem qui potens eſt omnia facere ſuperabundanter quàm petimus, aut intelligimus, ſecundùm virtutem, quæ operatur in nobis:

21 Ipſi gloria in Eccleſia, & in Chriſto Jeſu, in omnes generationes ſæculi ſæculorum. Amen.

CAPUT IV.

Ad unitatem ſpiritus hortatur, oſtendens Chriſtum diverſa diverſis dediſſe chariſmata, & ad ſui corporis ædificationẽ varios in Eccleſia inſtituiſſe ordines ad finem uſque mundi: monet igitur ut exuto veteri homine novum induant, utrinſque partes explicans: rurſúmque monet ut in hoc corpore manentes, ſeparentur ab iis qui mente excæcati ſequuntur effrenè carnis deſideria, & novos induant mores damnatis prioribus.

1 OBſecro itaque vos ego vinctus in Dño, * ut A
dignè ambuletis vocatione, qua vocati eſtis, *1. Cor. 7. d. 17. Phil. 1. d. 27.

2 Cum omni humilitate, & manſuetudine, cum patientia, ſupportantes invicem in charitate, *Rom. 12. b. 10.

3 * Soliciti ſervare unitatem Spiritus in vinculo pacis.

4 Unum corpus, & unus Spiritus, ſicut vocati eſtis in una ſpe vocationis veſtræ.

5 Unus Dominus, una fides, unum baptiſma.

6 * Unus Deus & Pater omnium, qui eſt ſuper B
omnes, & per omnia, & in omnibus nobis. *Mal. 2. b. 10.

7 * Unicuique autem noſtrûm data eſt gratia ſecundùm menſuram donationis Chriſti. *Rom. 12. a. 3. 1. Cor. 12. b. 11. 2. Cor. 10. d. 13.

8 Propter quod dicit: *Aſcendens in altum captivam duxit captivitatem: dedit dona hominibus. *Pſ. 67. c. 19.

9 Quòd autem aſcendit, quid eſt, niſi quia & deſcendit primùm in inferiores partes terræ?

10 Qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit ſuper omnes cælos, ut impleret omnia.

11 Et ipſe dedit quoſdam quidem * Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios verò Evangeliſtas, alios autem paſtores, & doctores, *1. Cor. 12. d. 28.

12 Ad conſummationem ſanctorum in opus miniſterij, in ædificationem corporis Chriſti:

13 Donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti: C

Digitized by Google

14 Ut jam non ſimus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in aſtutia ad circumventionem erroris.

15 Veritatem autem facientes in charitate, creſcamus in illo per omnia, qui eſt caput Chriſtus.

D 16 Ex quo totum corpus compactum, & connexum per omnem juncturam ſubminiſtrationis, ſecundùm operationem in menſuram uniuſcujuſque membri, augmentum corporis facit in ædificationem ſui in charitate.

* Rom. 1. c. 21. 17 * Hoc igitur dico, & teſtificor in Domino, ut jam non ambuletis, ſicut & Gentes ambulant in vanitate ſenſus ſui,

E 18 Tenebris obſcuratum habentes intellectum, alienati à vita Dei, per ignorantiam quæ eſt in illis, propter cæcitatem cordis ipſorum,

19 Qui deſperantes, ſemetipſos tradiderunt impudicitiæ, in operationem immunditiæ omnis, in avaritiam.

20 Vos autem non ita didiciſtis Chriſtum,

21 Si tamen illum audiſtis, & in ipſo edocti eſtis, ſicut eſt veritas in Ieſu.

* Col. 3. b. 8. 22 * Deponere vos ſecundùm priſtinam converſationem veterem hominem, qui corrumpitur ſecundùm deſideria erroris.

* Rom. 6. a. 4. 23 * Renovamini autem ſpiritu mentis veſtræ,

* Col. 3. b. 12. 24 * Et induite novum hominem, qui ſecundùm Deũ creatus eſt in juſtitia, & ſanctitate veritatis.

* 1. Pet. 2. a. 1. 25 * Propter quod deponentes mendacium,

* Zach. 8. c. 16. * loquimini veritatem unuſquiſque cum proximo ſuo: quoniam ſumus invicem membra.

F 26 * Iraſcimini, & nolite peccare: ſol non occidat ſuper iracundiam veſtram.

* Pſal. 4. a. 5.

* Ja. 4. b. 7. 27 * Nolite locum dare diabolo:

28 Qui furabatur, jam non furetur: magis autem laboret, operando manibus ſuis quod bonum eſt, ut habeat unde tribuat neceſſitatem patienti.

29 Omnis ſermo malus ex ore veſtro non recedat: ſed ſi quis bonus ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus.

G 30 Et nolite contriſtare ſpiritum ſanctum Dei: in quo ſignati eſtis in diem redemptionis.

31 Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blaſphemia tollatur à vobis, cum omni malitia.

* Col. 3. c. 13. 32 * Eſtote autem invicem benigni, miſericordes, donantes invicem, ſicut & Deus in Chriſto donavit vobis.

Caput V.

Hortatur ut Chriſtum imitentur, longè ſeparati ab omni vitio ac ſcelerato, & redimentes tempus, aſſumant ſpiritualia quæ tradit, exercitia: uxores vult ſubditas eſſe viris, viros autem diligere uxores, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam.

A 1 Eſtote ergo imitatores Dei ſicut filij chariſſimi:

* Joan. 13. d. 34. 15. b. 12. 1. Joan. 4. d. 21. 2 * Et ambulate in dilectione, ſicut & Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem & hoſtiam Deo in odorem ſuavitatis.

* Col. 3. 3 * Fornicatio autem, & omnis immunditia, aut avaritia, nec nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos;

4 Aut turpitudo, aut ſtultiloquium, aut ſcurrilitas, quæ ad rem non pertinet; ſed magis gratiarum actio.

5 Hoc enim ſcitote intelligentes, quòd omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, quod eſt idolorum ſervitus, non habet hereditatem in regno Chriſti & Dei. B

6 * Nemo vos ſeducat inanibus verbis: propter hæc enim venit ira Dei in filios diffidentiæ. * Matth. 24. a. 4. Mar. 13. a. 5.

7 Nolite ergo effici participes eorum.

8 Eratis enim aliquando tenebræ; nunc autem lux in Domino. Ut filij lucis ambulate: Luc. 21. b. 8. 2. Theſſ. 2. a. 3.

9 Fructus enim lucis eſt in omni bonitate, & juſtitia, & veritate: C

10 Probantes quid ſit beneplacitum Deo:

11 Et nolite communicare operibus infructuoſis tenebrarum, magis autem redarguite.

12 Quæ enim in occulto fiunt ab ipſis, turpe eſt & dicere.

13 Omnia autem, quæ arguuntur, à lumine manifeſtantur: omne enim, quod manifeſtatur, lumen eſt.

14 Propter quod dicit: Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus. D

15 Videte itaque fratres, quomodo cautè ambuletis: * non quaſi inſipientes, * Col. 4. a. 5.

16 Sed ut ſapientes: redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt.

17 * Propterea nolite fieri imprudentes, ſed intelligentes quæ ſit voluntas Dei. * Rom. 12. a. 2. 1. Theſſ. 4. a. 3.

18 Et nolite inebriari vino in quo eſt luxuria: ſed implemini Spiritu ſancto,

19 Loquentes vobiſmetipſis in pſalmis, & hymnis, & canticis ſpiritualibus, cantantes & pſallentes in cordibus veſtris Domino,

20 Gratias agentes ſemper pro omnibus, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, Deo & Patri.

21 Subjecti invicem in timore Chriſti.

22 * Mulieres viris ſuis ſubditæ ſint, ſicut Domino: * Gen. 3. c. 16. Col. 3. c. 18.

23 * Quoniam vir caput eſt mulieris: ſicut Chriſtus caput eſt Eccleſiæ: Ipſe, ſalvator corporis ejus. 1. Pet. 3. a. 1.

24 Sed ſicut Eccleſia ſubjecta eſt Chriſto, ita & mulieres viris ſuis in omnibus. E * 1. Cor. 11. a. 3.

25 * Viri diligite uxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea, * 1. Col. 3. c. 19.

26 Ut illam ſanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ,

27 Ut exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujuſmodi, ſed ut ſit ſancta & immaculata. F

28 Ita & viri debent diligere uxores ſuas ut corpora ſua. Qui ſuam uxorem diligit, ſeipſum diligit.

29 Nemo enim umquam carnem ſuam odio habuit: ſed nutrit, & fovet eam, ſicut & Chriſtus Eccleſiam:

30 Quia membra ſumus corporis ejus, de carne ejus & de oſſibus ejus.

31 * Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ: & * erunt duo in carne una. G * Gen. 2. d. 24. Matth. 19. a. 5. Mar. 10. a. 7.

32 Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia.

33 Verumtamen & vos ſinguli, unuſquiſque uxorem ſuam ſicut ſeipſum diligat: uxor autem timeat virum ſuum. * 1. Cor. 6. d. 16.

Caput

Digitized by Google

CAPUT VI.

Filij parentibus, ſervique dominis obediant: rurſúmque parentes erga filios, & domini erga ſervos ſui memores ſint officij: monet Dei armaturam, cujus partes explicat, induendam ad reſiſtendum ſpiritualibus inimicis, petens etiam ut pro ſe orent.

A 1 FIlij, obedite parentibus veſtris in Domino:
hoc enim juſtum eſt.
* Exod. 20.c.12. Deut.5.b.16. Eccli.3.b.9. Matth.15.a.4. Mar.7.b.10. Col.3.d.20.
2 * Honora patrem tuum, & matrem tuam.
quod eſt mandatum primum in promiſſione:
3 Ut benè ſit tibi, & ſis longævus ſuper terram.
4 Et vos patres nolite ad iracundiam provocare
filios veſtros: ſed educate illos in diſciplina & correptione Domini.
* Col.3.d.22. Tit.2.c.9. 1.Pet.2.c.18.
5 * Servi obedite dominis carnalibus cum timore, & tremore, in ſimplicitate cordis veſtri, ſicut
Chriſto:
6 Non ad oculum ſervientes, quaſi hominibus
placentes, ſed ut ſervi Chriſti, facientes voluntatem Dei ex animo,
7 Cum bona voluntate ſervientes, ſicut Domino, & non hominibus:
B 8 Scientes quoniam unuſquiſque, quodcumque
fecerit bonum, hoc recipiet à Domino, ſive ſervus,
ſive liber.
9 Et vos domini eadem facite illis, remittentes
minas: ſcientes quia & illorum, & veſter Dominus eſt in cælis: * & perſonarum acceptio non eſt
apud eum.
* Deut.18.d.17. 2.Par.19.b.7. Job.34.b.19. Sap.6.b.8. Eccli.35.b.15. Act.10.e.34. Rom.2.b.11. Col.3.d.25. 1.Pet.1.c.17.
10 De cetero fratres, confortamini in Domino,
& in potentia virtutis ejus.
11 Induite vos armaturam Dei, ut poſſitis ſtare
adverſus inſidias diaboli.
12 Quoniam non eſt nobis colluctatio adverſus
carnem & ſanguinem; ſed adverſus principes, &
poteſtates, adverſus mundi rectores tenebrarum
harum, contra ſpiritualia nequitiæ, in cæliſtibus.
13 Propterea accipite armaturam Dei, ut poſſitis
reſiſtere in die malo, & in omnibus perfecti ſtare.
C 14 State ergo ſuccincti lumbos veſtros in veritate, & induti loricam juſtitiæ,
15 Et calceati pedes in præparatione Evangelij pacis:
16 In omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo
poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere:
* Iſa.59.d.17. 1.Theſſ.5.b.8.
17 * Et galeam ſalutis aſſumite; & gladium ſpiritus, (quod eſt verbum Dei)
18 Per omnem orationem & obſecrationem
D orantes omni tempore in ſpiritu: & in ipſo * vigilantes in omni inſtantia, & obſecratione pro
* Col.4.a.2.
omnibus ſanctis;
* Col.4.a.3. 2.Theſſ.3.a.1.
19 * Et pro me, ut detur mihi ſermo in apertione oris mei cum fiducia, notum facere myſterium Evangelij:
20 Pro quo legatione fungor in catena, ita ut
in ipſo audeam, prout oportet me, loqui.
21 Ut autem & vos ſciatis quæ circa me ſunt, quid
agam: omnia vobis nota faciet Tychicus, chariſſimus frater, & fidelis miniſter in Domino:
22 Quem miſi ad vos in hoc ipſum, ut cognoſcatis quæ circa nos ſunt, & conſoletur corda veſtra.
23 Pax fratribus, & charitas cum fide, à Deo
Patre, & Domino Ieſu Chriſto.
24 Gratia cum omnibus, qui diligunt Dominum
noſtrũ Jeſum Chriſtum in incorruptione. Amen.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD PHILIPPENSES.

CAPUT PRIMUM.

Ex magno affectu quem habet erga Philippenſes, manifeſtat eis quòd preſſura ſua in majorem Evangelij fructum ceſſerint: quam utilitatem ſi non ſpectaret, omnino diſſolvi cuperet, & eſſe cum Chriſto: eóſque adhortatur ut dignè ad Chriſti Evangelium converſentur, dicens quòd pro ipſo jam afflictiones ſuſtinuerint.

1 PAULUS & Timotheus, ſervi Ieſu Chriſti, A
omnibus ſanctis in Chriſto Ieſu, qui ſunt
Philippis, cum epiſcopis, & diaconibus.
2 Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, &
Domino Ieſu Cſtriſto.
3 Gratias ago Deo meo in omni memoria veſtri,
4 Semper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis, cum gaudio deprecationem faciens,
5 Super communicatione veſtra in Evangelio
Chriſti à prima die uſque nunc.
6 Confidens hoc ipſum, quia qui cœpit in vobis
opus bonum, perficiet uſque in diem Chriſti Ieſu.
7 Sicut eſt mihi juſtum hoc ſentire pro omnibus B
vobis: eò quòd habeam vos in corde, & in vinculis meis, & in defenſione, & confirmatione
Evangelij, ſocios gaudij mei omnes vos eſſe.
8 Teſtis enim mihi eſt Deus, quomodo cupiam
omnes vos in viſceribus Jeſu Chriſti.
9 Et hoc oro ut charitas veſtra magis ac magis
abundet in ſcientia, & in omni ſenſu:
10 Ut probetis potiora, ut ſitis ſinceri, & ſine
offenſa in diem Chriſti,
11 Repleti fructu juſtitiæ per Ieſum Chriſtum,
in gloriam & laudem Dei.
12 Scire autem vos volo fratres, quia quæ circa
me ſunt, magis ad profectum venerunt Evangelij:
13 Ita ut vincula mea manifeſta fierent in Chriſto in omni prætorio, & in ceteris omnibus;
14 Et plures è fratribus in Domino confidentes vinculis meis, abundantiùs auderent ſine timore verbum Dei loqui.
15 Quidam quidem & propter invidiam & contentionem, quidam autem & propter bonam voluntatem Chriſtum prædicant, C
16 Quidam ex charitate, ſcientes quoniam in
defenſionem Evangelij poſitus ſum.
17 Quidam autem ex contentione Chriſtum
annuntiant non ſincerè, exiſtimantes preſſuram
ſe ſuſcitare vinculis meis.
18 Quid enim? Dum omni modo, ſive per occaſionem, ſive per veritatem, Chriſtus annuntietur; & in hoc gaudeo, ſed & gaudebo.
19 Scio enim quia hoc mihi provenit ad ſalutem, per veſtram orationem, & ſubminiſtrationem
Spiritus Jeſu Chriſti,
20 Secundùm expectationem & ſpem meam,
quia in nullo confundar: ſed in omni fiducia ſicut ſemper, & nunc magnificabitur Chriſtus in
corpore meo, ſive per vitam, ſive per mortem.
21 Mihi enim vivere Chriſtus eſt, & mori lucrum.
22 Quòd ſi vivere in carne, hic mihi fructus D
operis eſt & quid eligam ignoro.

Digitized by Google

23 Coarctor autem è duobus: deſiderium habens diſſolvi,& eſſe cum Chriſto, multò magis meliùs:

24 Permanere autem in carne, neceſſarium propter vos.

25 Et hoc confidens ſcio quia manebo,& permanebo omnibus vobis, ad profectum veſtrum,& gaudium fidei:

26 Ut gratulatio veſtra abundet in Chriſto Jeſu in me, per meum adventum iterùm ad vos.

* Eph.4.a.1. Col.1.b.10. 1.Theſſ.2.c.12. 27 * Tantùm dignè Evangelio Chriſti converſamini: ut ſive cùm venero, & videro vos, ſive abſens audiam de vobis, quia ſtatis in uno ſpiritu unanimes, collaborantes fidei Evangelij:

28 Et in nullo terreamini ab adverſariis: quæ illis eſt cauſa perditionis, vobis autem ſalutis, & hoc à Deo:

29 Quia vobis donatũ eſt pro Chriſto, non ſolùm ut in eum credatis, ſed ut etiam pro illo patiamini:

30 Idem certamen habentes, quale & vidiſtis in me, & nunc audiſtis de me.

CAPUT II.

Ad mutuam dilectionem & concordiam, animique modeſtiam miro affectu eos hortatur, exemplo Chriſti, in cujus nomine omne genu nunc flectitur, útque ſuam in timore operentur ſalutem: congratulatur tum illis quòd inter malos ſanctè vivant, tum ſibi quòd tales habeat diſcipulos: Timotheum laudat à ſincera Evangelij prædicatione & obedientia; ſimiliter & Epaphroditum, quem ad eos mittit, poſtquam ab ægritudine convaluit.

A 1 SI qua ergo conſolatio in Chriſto, ſi quod ſolatium charitatis, ſi qua ſocietas ſpiritus, ſi qua viſcera miſerationis:

2 Implete gaudium meum, ut idem ſapiatis, eamdem charitatem habentes, unanimes, idipſum ſentientes,

3 Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam: ſed in humilitate ſuperiores ſibi invicem arbitrantes,

4 Non quæ ſua ſunt ſinguli conſiderantes, ſed ea quæ aliorum.

5 Hoc enim ſentite in vobis, quod & in Chriſto Jeſu:

6 Qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo:

7 Sed ſemetipſum exinanivit formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus,& habitu inventus ut homo.

* Hebr.2.c.9. 8 * Humiliavit ſemetipſum factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis.

B 9 Propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen:

* Iſai.45.d.24 Rom.14.c.11. 10 * Ut in nomine Jeſu omne genu flectatur cæleſtium, terreſtrium & infernorum;

11 Et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jeſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris.

12 Itaque chariſſimi mei, (ſicut ſemper obediſtis) non ut in præſentia mei tantùm, ſed multò magis nunc in abſentia mea, cum metu & tremore veſtram ſalutem operamini.

13 Deus eſt enim, qui operatur in vobis & velle, & perficere, pro bona voluntate.

* 1.Pet.4.b.9. 14 * Omnia autem facite ſine murmurationibus, & hæſitationibus:

15 Ut ſitis ſine querela,& ſimplices filij Dei, ſine reprehenſione, in medio nationis pravæ & perverſæ: inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo,

16 Verbum vitæ continentes ad gloriam meam in die Chriſti, quia non in vacuum cucurri, neque in vacuum laboravi. C

17 Sed & ſi immolor ſupra ſacrificium, & obſequium fidei veſtræ, gaudeo, & congratulor omnibus vobis.

18 Idipſum autem & vos gaudete, & congratulamini mihi.

19 Spero autem in Domino Jeſu,* Timotheum me citò mittere ad vos: ut & ego bono animo ſim, cognitis quæ circa vos ſunt. * Act.16.a.1.

20 Neminem enim habeo tam unanimem, qui ſincera affectione pro vobis ſolicitus ſit.

21 * Omnes enim quæ ſua ſunt quærunt, non quæ ſunt Jeſu Chriſti. * 1.Cor.13.b.5.

22 Experimentum autem ejus cognoſcite, quia ſicut patri filius, mecum ſervivit in Evangelio.

23 Hunc igitur ſpero me mittere ad vos, mox ut videro quæ circa me ſunt.

24 Confido autem in Domino, quoniam & ipſe veniam ad vos citò.

25 Neceſſarium autem exiſtimavi Epaphroditum fratrem, & cooperatorem, & commilitonem meum, veſtrum autem apoſtolum, & miniſtrum neceſſitatis meæ, mittere ad vos: D

26 Quoniam quidem omnes vos deſiderabat: & mœſtus erat, propterea quòd audieratis illum infirmatum.

27 Nam & infirmatus eſt uſque ad mortem; ſed Deus miſertus eſt ejus; non ſolùm autem ejus, verùm etiam & mei, ne triſtitiam ſuper triſtitiam haberem.

28 Feſtinantiùs ergo miſi illum, ut viſo eo iterùm gaudeatis, & ego ſine triſtitia ſim.

29 Excipite itaque illum cum omni gaudio in Domino,& ejuſmodi cum honore habetote.

30 Quoniam propter opus Chriſti uſque ad mortem acceſſit, tradens animam ſuam, ut impleret id, quod ex vobis deerat erga meum obſequium.

CAPUT III.

Nemo in legalibus gloriari poteſt, alioqui Paulo id maximè conveniret: qui tamen omnia hæc detrimentum arbitratus eſt, quò Dei juſtitiam ex fide in Chriſtum adipiſceretur, ſemper proficiens ut tandem perfectionem conſequeretur: quapropter Philippenſes hortatur ut ipſum, & non dyſcolos, crucis Chriſti inimicos, imitentur.

1 DE cetero fratres mei gaudete in Domino. Eadem vobis ſcribere, mihi quidem non pigrum, vobis autem neceſſarium. A

2 Videte canes, videte malos operarios, videte conciſionem.

3 Nos enim ſumus circumciſio, qui ſpiritu ſervimus Deo, & gloriamur in Chriſto Jeſu, & non in carne fiduciam habentes:

4 Quamquam ego habeam confidentiam & in carne. Si quis alius videtur confidere in carne, ego magis,

5 Circumciſus octavo die, ex genere Iſraël, de tribu Benjamin, Hebræus ex Hebræis,* ſecundùm legem Phariſæus, * Act.23.b.6.

6 Secundùm æmulationem perſequens Eccleſiam Dei, ſecundùm juſtitiam, quæ in lege eſt, converſatus ſine querela.

7 Sed quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus ſum propter Chriſtum detrimenta. B

8 Veruntamen

Digitized by Google

8 Verumtamen exiſtimo omnia detrimentum eſſe, propter eminentem ſcientiam Jeſu Chriſti Dñi mei:propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror ut ſtercora,ut Chriſtum lucrifaciam,

9 Et inveniar in illo, non habens meam juſtitiam, quæ ex lege eſt, ſed illam, quæ ex fide eſt Chriſti Jeſu: quæ ex Deo eſt juſtitia in fide,

C 10 Ad cognoſcendum illum, & virtutem reſurrectionis ejus,& ſocietatem paſſionum illius:configuratus morti ejus:

11 Si quo modo occurram ad reſurrectionem, quæ eſt ex mortuis.

12 Non quód jam acceperim,aut jam perfectus ſim: ſequor autem, ſi quomodo comprehendam in quo & comprehenſus ſum à Chriſto Jeſu.

13 Fratres,ego me non arbitror comprehendiſſe. Unum autem, quæ quidem retrò ſunt oblivifcens, ad ea verò quæ ſunt priora extendens meipſum;

14 Ad deſtinatum perſequor, ad bravium ſupernæ vocationis Dei in Chriſto Jeſu.

15 Quicumque ergo perfecti ſumus,hoc ſentiamus: & ſi quid aliter ſapitis, & hoc vobis Deus revelabit.

D 16 Verumtamen ad quod pervenimus, ut idem ſapiamus; & in eadem permaneamus regula.

17 Imitatores mei eſtote fratres,& obſervate eos qui ita ambulant,ſicut habetis formam noſtram.

* Rom. 16.c.17. 18 * Multi enim ambulant,quos ſæpè dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos crucis Chriſti.

19 Quorum finis interitus: quorum Deus venter eſt: & gloria in confuſione ipſorum, qui terrena ſapiunt.

20 Noſtra autem converſatio in cælis eſt: unde etiam Salvatorem expectamus Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum,

21 Qui reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ, ſecundùm operationem,qua etiã poſſit ſubjicere ſibi omnia.

Caput IV.

Ad perſeverantiam & ſpirituale gaudium, modeſtiam,preces & gratiarum actiones eos componit, pacem Dei ipſis exoptans, utque mordicus teneant quæcumque Dei ſunt, laudans ipſos, quód per Epaphroditum neceſſaria ad ipſum miſerint.

A 1 Itaque fratres mei chariſſimi, & deſideratiſſimi, gaudium meum & corona mea: ſic ſtate in Domino, chariſſimi.

2 Evodiam rogo, & Syntychen deprecor,idipſum ſapere in Domino.

3 Etiam rogo & te germane compar, adjuva illas, quæ mecum laboraverunt in Evangelio cum Clemente, & ceteris adjutoribus meis, quorum nomina ſunt in libro vitæ.

4 Gaudete in Domino ſemper: iterum dico gaudete.

5 Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus: Dominus propè eſt.

B 6 Nihil ſoliciti ſitis: ſed in omni oratione, & obſecratione, cum gratiarum actione, petitiones veſtræ innoteſcant apud Deum.

7 Et pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda veſtra, & intelligentias veſtras in Chriſto Jeſu.

8 De cetero fratres,quæcumque ſunt vera,quæcumque pudica, quæcumque juſta, quæcumque ſancta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ, ſi qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ, hæc cogitate.

9 Quæ & didiciſtis, & accepiſtis, & audiſtis, C
& vidiſtis in me, hæc agite: & Deus pacis erit vobiſcum.

10 Gaviſus ſum autem in Domino vehementer, quoniam tandem aliquando refloruiſtis pro me ſentire: ſicut & ſentiebatis: occupati autem eratis.

11 Non quaſi propter penuriam dico: ego enim didici, in quibus ſum, ſufficiens eſſe.

12 Scio & humiliari, ſcio & abundare;(ubique & in omnibus inſtitutus ſum) & ſatiari,& eſurire; & abundare, & penuriam pati.

13 Omnia poſſum in eo, qui me confortat.

14 Verumtamen benè feciſtis, communicantes tribulationi meæ.

15 Scitis autem & vos Philippenſes, quòd in D
principio Evangelij,quando profectus ſum à Macedonia, nulla mihi Eccleſia communicavit in ratione dati & accepti, niſi vos ſoli:

16 Quia & Theſſalonicam ſemel & bis in uſum mihi miſiſtis.

17 Non quia quæro datum, ſed requiro fructum abundantem in ratione veſtra.

18 Habeo autem omnia, & abundo: repletus ſum, acceptis ab Epaphrodito quæ miſiſtis, odorem ſuavitatis, * hoſtiam acceptam, placentem * Rom. 12.a.1.
Deo.

19 Deus autem meus impleat omne deſiderium veſtrum, ſecundùm divitias ſuas, in gloria in Chriſto Jeſu.

20 Deo autem & Patri noſtro gloria in ſæcula ſæculorum: Amen.

21 Salutate omnem ſanctum in Chriſto Jeſu.

22 Salutant vos, qui mecum ſunt fratres. Salutant vos omnes ſancti,maximè autem qui de Cæſaris domo ſunt.

23 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum ſpiritu veſtro. Amen.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD COLOSSENSES.

Caput Primum.

Audita fide, charitate ac ſpe Coloſſenſium,orat pro ipſis Apoſtolus,quò in ſcientia Dei boniſque operibus perficiantur: Chriſtum Dei imaginem dicit, per quem omnia creata ſunt,& qui caput eſt Eccleſiæ,quo omnia pacificata ſunt: hortatur ergo ut immobiles in fide permaneant: ſeque dicit effectum Chriſti miniſtrum,ad prædicandum myſterium à ſæculis abſconditum, & nunc manifeſtatum.

1 Paulus Apoſtolus Jeſu Chriſti per volun- A
tatem Dei, & Timotheus frater:

2 Eis, qui ſunt Coloſſis, ſanctis, & fidelibus fratribus in Chriſto Jeſu.

3 Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, & Dño Jeſu Chriſto. Gratias agimus Deo, & Patri Dñi noſtri Jeſu Chriſti,ſemper pro vobis orantes.

4 Audientes fidem veſtram in Chriſto Jeſu, & dilectionem quam habetis in ſanctos omnes,

5 Propter ſpem,quæ repoſita eſt vobis in cælis

quam audiſtis in verbo veritatis Evangelij:

6 Quod pervenit ad vos, ſicut & in univerſo mundo eſt, & fructificat, & creſcit, ſicut in vobis, ex ea die, qua audiſtis, & cognoviſtis gratiam Dei in veritate,

7 Sicut didiciſtis ab Epaphra chariſſimo conſervo noſtro, qui eſt fidelis pro vobis miniſter Chriſti Jeſu,

B 8 Qui etiam manifeſtavit nobis dilectionem veſtram in ſpiritu.

9 Ideò & nos ex qua die audivimus, non ceſſamus pro vobis orantes, & poſtulantes ut impleamini agnitione voluntatis ejus, in omni ſapientia & intellectu ſpiritali:

10 Ut ambuletis dignè Deo per omnia placentes: in omni opere bono fructificantes, & creſcentes in ſcientia Dei:

11 In omni virtute confortati ſecundùm potentiam claritatis ejus, in omni patientia & longanimitate cum gaudio,

12 Gratias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorum in lumine:

13 Qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum filij dilectionis ſuæ,

14 In quo habemus redemptionem per ſanguinem ejus, remiſſionem peccatorum:

15 Qui eſt imago Dei inviſibilis, primogenitus omnis creaturæ:

*Joan. 1. a. 3. C 16 * Quoniam in ipſo condita ſunt univerſa in cælis, & in terra, viſibilia, & inviſibilia, ſive throni, ſive dominationes, ſive principatus, ſive poteſtates: omnia per ipſum, & in ipſo creata ſunt:

17 Et ipſe eſt ante omnes, & omnia in ipſo conſtant.

*1. Cor. 15. c. 20. Apoc. 1. b. 5. 18 Et ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ, * qui eſt principium, primogenitus ex mortuis: ut ſit in omnibus ipſe primatum tenens.

19 Quia in ipſo complacuit, omnem plenitudinem inhabitare:

20 Et per eum reconciliare omnia in ipſum, pacificans per ſanguinem crucis ejus, ſive quæ in terris, ſive quæ in cælis ſunt.

21 Et vos cùm eſſetis aliquando alienati, & inimici ſenſu in operibus malis:

22 Nunc autem reconciliavit in corpore carnis ejus per mortem, exhibere vos ſanctos, & immaculatos, & irreprehenſibiles coram ipſo:

D 23 Si tamen permanetis in fide fundati, & ſtabiles, & immobiles à ſpe Evangelij, quod audiſtis, quod prædicatum eſt in univerſa creatura, quę ſub cælo eſt, cujus factus ſum ego Paulus miniſter.

24 Qui nunc gaudeo in paſſionibus pro vobis, & adimpleo ea quæ deſunt paſſionum Chriſti, in carne mea, pro corpore ejus, quod eſt Eccleſia:

25 Cujus factus ſum ego miniſter ſecundùm diſpenſationem Dei, quæ data eſt mihi in vos, ut impleam verbum Dei:

26 Myſterium, quod abſconditum fuit à ſæculis, & generationibus, nunc autem manifeſtatum eſt ſanctis ejus,

27 Quibus voluit Deus notas facere divitias gloriæ ſacramenti hujus in Gentibus, quod eſt Chriſtus, in vobis ſpes gloriæ,

28 Quem nos annuntiamus, corripientes omnem hominem, & docentes omnem hominem, in omni ſapientia, ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Chriſto Jeſu.

29 In quo & laboro, certando ſecundùm operationem ejus, quam operatur in me in virtute.

CAPUT II.

Hortatur ut caveant ne ullis aut perſuaſionibus aut impoſturis philoſophorum, ſeu legem inducere volentium, ſeducantur à Chriſti fide: per quem à peccatis, à poteſtate diaboli, & ab adverſo ipſis chirographo liberati ſunt, ut nunc legalia decreta nullo in pretio ſint habenda.

1 Volo enim vos ſcire qualem ſolicitudinem habeam pro vobis, & pro iis qui ſunt Laodiciæ, & quicumque non viderunt faciem meam in carne: A

2 Ut conſolentur corda ipſorum, inſtructi in charitate, & in omnes divitias plenitudinis intellectus, in agnitionem myſterij Dei Patris & Chriſti Jeſu:

3 In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi.

4 Hoc autem dico, ut nemo vos decipiat in ſublimitate ſermonum.

5 * Nam etſi corpore abſens ſum, ſed ſpiritu vobiſcum ſum: gaudens, & videns ordinem veſtrum, & firmamentum ejus, quæ in Chriſto eſt, fidei veſtræ. *1. Cor. 5. a. 3.

6 Sicut ergo accepiſtis Jeſum Chriſtum Dominum, in ipſo ambulate,

7 Radicati, & ſuperædificati in ipſo, & confirmati fide, ſicut & didiciſtis, abundantes in illo in gratiarum actione. B

8 Videte ne quis vos decipiat per philoſophiam, & inanem fallaciam, ſecundùm traditionem hominum, ſecundùm elementa mundi, & non ſecundùm Chriſtum:

9 Quia in ipſo inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter:

10 Et eſtis in illo repleti, qui eſt caput omnis principatus, & poteſtatis:

11 In quo & circumciſi eſtis circumciſione non manu facta in expoliatione corporis carnis, ſed in circumciſione Chriſti: C

12 Conſepulti ei in baptiſmo, in quo & reſurrexiſtis per fidem operationis Dei, qui ſuſcitavit illum à mortuis.

13 * Et vos, cùm mortui eſſetis in delictis, & præputio carnis veſtræ, convivificavit cum illo, donans vobis omnia delicta: *Eph. 2. a. 1.

14 Delens quod adverſus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipſum tulit de medio, affigens illud cruci:

15 Et expolians principatus, & poteſtates, traduxit confidenter, palàm triumphans illos in ſemetipſo.

16 Nemo ergo vos judicet in cibo, aut in potu, aut in parte diei feſti, aut neomeniæ, aut ſabbatorum:

17 Quæ ſunt umbra futurorum: corpus autem Chriſti.

18 * Nemo vos ſeducat, volens in humilitate, & religione angelorum, quæ non vidit ambulans, fruſtrà inflatus ſenſu carnis ſuæ, *Mat. 24. a. 4. D

19 Et non tenens caput, ex quo totum corpus, per nexus & conjunctiones ſubminiſtratum

&

Digitized by Google

& conſtructum, creſcit in augmentum Dei.

20 Si ergo mortui eſtis cum Chriſto ab elementis hujus mundi: quid adhuc tamquam viventes in mundo decernitis?

21 Ne tetigeritis, neque guſtaveritis, neque contrectaveritis:

22 Quæ ſunt omnia in interitum ipſo uſu, ſecundùm præcepta & doctrinas hominum:

23 Quæ ſunt rationem quidem habentia ſapientiæ in ſuperſtitione, & humilitate, & non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad ſaturitatem carnis.

CAPUT III.

In moribus eos informat, ut exuto veteri homine cum actibus ſuis, quos hîc explicat, novum induant; in quo non eſt diſtinctio nationis aut conditionis; aſſumántque virtutes, ac variis modis Deum laudent, cuncta ad ipſum referentes: docet deinde quomodo ſe habere debeant uxores & mariti, filij & patres, ſervi ac domini.

A 1 IGitur, ſi conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens:

2 Quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram.

3 Mortui enim eſtis, & vita veſtra eſt abſcondita cum Chriſto in Deo.

4 Cùm Chriſtus apparuerit, vita veſtra; tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria.

5 Mortificate ergo membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram; * fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malam, & avaritiam, quæ eſt ſimulacrorum ſervitus: (* Eph.5. a.3.)

6 Propter quæ venit ira Dei ſuper filios incredulitatis:

7 In quibus & vos ambulaſtis aliquando, cùm viveretis in illis.

B

8 * Nunc autem deponite & vos omnia; iram, indignationem, malitiam, blaſphemiam, turpem ſermonem de ore veſtro. (* Rom.6. a.4. Eph.4. e.22. Heb.12. a.1. 1.Pet.2. a.1.4. a.1.)

9 Nolite mentiri invicem, expoliantes vos veterem hominem cum actibus ſuis,

10 Et induentes novum, eum qui renovatur in agnitionem, ſecundùm * imaginem ejus qui creavit illum. (* Gen.1. c.26.)

11 Ubi non eſt Gentilis, & Judæus, circumciſio, & præputium, Barbarus, & Scytha, ſervus, & liber: ſed omnia, & in omnibus Chriſtus.

12 Induite vos ergo ſicut electi Dei, ſancti, & dilecti, viſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem, modeſtiam, patientiam:

C 13 Supportantes invicem, & donantes vobiſmetipſis, ſi quis adverſus aliquem habet querelam: ſicut & Dominus donavit vobis, ita & vos.

14 Super omnia autem hæc, charitatem habete; quod eſt vinculum perfectionis:

15 Et pax Chriſti exultet in cordibus veſtris, in qua & vocati eſtis in uno corpore: & grati eſtote.

16 Verbum Chriſti habitet in vobis abundanter, in omni ſapientia, docentes, & commonentes voſmetipſos, * pſalmis, hymnis, & canticis ſpiritualibus, in gratia cantantes in cordibus veſtris Deo. (* in)

17 * Omne quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini Ieſu Chriſti, gratias agentes Deo & Patri per ipſum. (* 1.Cor. 10.g.31.)

18 * Mulieres ſubditæ eſtote viris, ſicut oportet, in Domino. (* Eph.5. d.22. 1.Pet.3. a.1.)

19 Viri diligite uxores veſtras, & nolite amari eſſe ad illas.

20 * Filij obedite parentibus per omnia: hoc enim placitum eſt in Domino. (* Eph.6. a.1.)

21 * Patres, nolite ad indignationem provocare filios veſtros, ut non puſillo animo fiant. (* Eph.6. a.4.)

22 *Servi obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum ſervientes, quaſi hominibus placentes, ſed in ſimplicitate cordis, timentes Deum. (* Tit.2. b.9. 1.Pet.2. c.18.)

23 Quodcumque facitis; ex animo operamini, ſicut Domino, & non hominibus: D

24 Scientes quòd à Domino accipietis retributionem hereditatis. Domino Chriſto ſervite.

25 * Qui enim injuriam facit, recipiet id quod iniquè geſſit, & non eſt perſonarum acceptio apud Deum. (* Rom.2.a.6.)

CAPUT IV.

Pro ſe cupit ipſos precari, & cautè ac diſcretè cum infidelibus converſari: mittit que qui manifeſtent eis quæ apud ipſum agantur, & variorum ſalutationes adſcribit, cupiens ut & hæc & ſimiliter Laodicenſium epiſtola apud utramque legatur Eccleſiam.

1 DOmini, quod juſtum eſt & æquum, ſervis præſtate: ſcientes quòd & vos Dominum habetis in cælo. A

2 * Orationi inſtate, vigilantes in ea in gratiarum actione: (* Luc. 18.a.1. 1.Theſ. 5.c.17.)

3 * Orantes ſimul & pro nobis, ut Deus aperiat nobis oſtium ſermonis ad loquendum myſterium Chriſti (propter quod etiam vinctus ſum) (* Eph.6. d.18. 2.Theſ. 3.a.1.)

4 Ut manifeſtem illud ita ut oportet me loqui. (Col.4. a.3.)

5 * In ſapientia ambulate ad eos qui foris ſunt; tempus redimentes. (* Eph.5. d.15.)

6 Sermo veſter ſemper in gratia ſale ſit conditus, ut ſciatis quomodo oporteat vos unicuique reſpondere. B

7 Quæ circa me ſunt, omnia vobis nota faciet Tychicus, chariſſimus frater, & fidelis miniſter, & conſervus in Domino:

8 Quem miſi ad vos ad hoc ipſum, ut cognoſcat quæ circa vos ſunt, & conſoletur corda veſtra,

9 Cum Oneſimo chariſſimo, & fideli fratre, qui ex vobis eſt. Omnia, quæ hîc aguntur, nota facient vobis.

10 Salutat vos Ariſtarchus concaptivus meus, & Marcus conſobrinus Barnabæ, de quo accepiſtis mandata: ſi venerit ad vos, excipite illum. C

11 Et Jeſus qui dicitur Juſtus: qui ſunt ex circumciſione: hi ſoli ſunt adjutores mei in regno Dei, qui mihi fuerunt ſolatio.

12 Salutat vos Epaphras, qui ex vobis eſt, ſervus Chriſti Jeſu, ſemper ſolicitus pro vobis in orationibus, ut ſtetis perfecti, & pleni in omni voluntate Dei.

13 Teſtimonium enim illi perhibeo, quòd habet multum laborem pro vobis, & pro iis qui ſunt Laodiciæ, & qui Hierapoli. D

14 Salutat vos * Lucas medicus chariſſimus, & Demas. (* 2.Tim. 4.c.11.)

15 Salutate fratres, qui ſunt Laodiciæ, & Nympham, & quæ in domo ejus eſt, Eccleſiam.

16 Et cùm lecta fuerit apud vos epiſtola hæc, facite ut & in Laodicenſium Eccleſia legatur: & eam, quæ Laodicenſium eſt, vos legatis.

17 Et dicite Archippo: Vide miniſterium, quod

Digitized by Google

quod accepiſti in Domino, ut illud impleas.

18 Salutatio, mea manu Pauli. Memores eſtote vinculorum meorum. Gratia vobiſcum. Amen.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD THESSALONICENSES PRIMA

CAPUT PRIMUM.

Theſſalonicenſes commendat, actis Deo gratiis, quòd ſuſceptam ſemel fidem ſervaverint, Pauli, imò ipſius Domini imitatores effecti, ac forma reliquis credentibus, palàm oſtendentes, quem apud ipſos fructum Pauli prædicatio habuerit.

A 1 PAULUS, & Silvanus, & Timotheus, Eccleſiæ Theſſalonicenſium, in Deo

* *noſtro* Patre *, & Domino Jeſu Chriſto.

B 2 Gratia vobis, & pax. Gratias agimus Deo ſemper pro omnibus vobis, memoriam veſtri facientes in orationibus noſtris ſine intermiſſione,

3 Memores operis fidei veſtræ, & laboris, & charitatis, & ſuſtinentiæ ſpei Domini noſtri Jeſu Chriſti, ante Deum & patrem noſtrum:

4 Scientes, fratres, dilecti à Deo, electionem veſtram:

C 5 Quia Evangelium noſtrum non fuit ad vos in ſermone tantùm, ſed & in virtute, & in Spiritu ſancto, & in plenitudine multa, ſicut ſcitis quales fuerimus in vobis propter vos.

6 Et vos imitatores noſtri facti eſtis, & Domini, excipientes verbum in tribulatione multa, cum gaudio Spiritus ſancti:

7 Ita ut facti ſitis forma omnibus credentibus in Macedonia, & in Achaïa.

8 A vobis enim diffamatus eſt ſermo Domini,

D non ſolùm in Macedonia, & in Achaïa, ſed & in omni loco fides veſtra, quæ eſt ad Deum, profecta eſt, ita ut non ſit nobis neceſſe quidquam loqui.

9 Ipſi enim de nobis annuntiant qualem introitum habuerimus ad vos: & quomodo converſi eſtis ad Deum à ſimulacris, ſervire Deo vivo, & vero,

10 Et expectare Filium ejus de cælis (quem ſuſcitavit ex mortuis) Jeſum, qui eripuit nos ab ira ventura.

CAPUT II.

Oſtendit quàm ſincerum ſe exhibuerit in prædicando ipſis Evangelio, gratias Deo agens quòd ſuſceptum Dei verbum ſedulò ſervaverint, paſſi multa à contribulibus, ſicut Eccleſiæ Judææ à Judæis, qui unà cum Chriſto etiam pios omnes perſequuntur: declarat etiam quàm ardentem gerat erga ipſos affectum.

A 1 NAm ipſi ſcitis, fratres, introitum noſtrum ad vos, quia non inanis fuit:

* *Act. 16.d.19.* 2 Sed ante paſſi, & *contumeliis affecti (ſicut ſcitis) in Philippis, fiduciam habuimus in Deo noſtro, loqui ad vos Evangelium Dei in multa ſolicitudine.

3 Exhortatio enim noſtra non de errore, neque de immunditia, neque in dolo,

4 Sed ſicut probati ſumus à Deo ut crederetur nobis Evangelium: ita loquimur, non quaſi hominibus placentes, ſed Deo, qui probat corda noſtra.

5 Neque enim aliquando fuimus in ſermone adulationis, ſicut ſcitis: neque in occaſione avaritiæ: Deus teſtis eſt:

6 Nec quærentes ab hominibus gloriam, neque à vobis, neque ab aliis.

7 Cùm poſſemus vobis oneri eſſe ut Chriſti B
Apoſtoli: ſed facti ſumus parvuli in medio veſtrûm, tamquam ſi nutrix foveat filios ſuos.

8 Ita deſiderantes vos, cupidè volebamus tradere vobis non ſolùm Evangelium Dei, ſed etiam animas noſtras: quoniam chariſſimi nobis facti eſtis.

9 Memores enim eſtis fratres laboris noſtri, & fatigationis: * nocte ac die operantes, ne quem veſtrûm gravaremus, prædicavimus in vobis Evangelium Dei. * *Act. 20.f.34. 1.Co.4.c.12.*

10 Vos teſtes eſtis, & Deus, quàm ſanctè, & juſtè, & ſine querela, vobis, qui crediditis, fuimus: * *2.Theſ. 3.b.8.* C

11 Sicut ſcitis, qualiter unumquemque veſtrûm (ſicut pater filios ſuos)

12 Deprecantes vos & conſolantes, teſtificati ſumus, ut ambularetis dignè Deo, qui vocavit vos in ſuum regnum & gloriam.

13 Ideò & nos gratias agimus Deo ſine intermiſſione: quoniam cùm accepiſſetis à nobis verbum auditus Dei, accepiſtis illud, non ut verbum hominum, ſed (ſicut eſt verè) verbum Dei, qui operatur in vobis, qui crediditis.

14 Vos enim imitatores facti eſtis fratres Eccleſiarum Dei, quæ ſunt in Judæa in Chriſto Jeſu: quia eadem paſſi eſtis & vos à contribulibus veſtris, ſicut & ipſi à Judæis:

15 Qui & Dominum occiderunt Jeſum, & D
Prophetas, & nos perſecuti ſunt, & Deo non placent, & omnibus hominibus adverſantur;

16 Prohibentes nos Gentibus loqui ut ſalvæ fiant, ut impleant peccata ſua ſemper: pervenit enim ira Dei ſuper illos uſque in finem.

17 Nos autem fratres deſolati à vobis ad tempus horæ, aſpectu, non corde, abundantiùs feſtinavimus faciem veſtram videre cum multo deſiderio:

18 Quoniam voluimus venire ad vos: ego quidem Paulus, & ſemel, & iterùm, ſed impedivit nos ſatanas.

19 Quæ eſt enim noſtra ſpes aut gaudium, aut corona gloriæ? Nónne vos ante Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum eſtis in adventu ejus?

20 Vos enim eſtis gloria noſtra & gaudium.

CAPUT III.

Metuens ne propter ſuas afflictiones à fide moverentur, miſit ad eos Timotheum, qui ipſos roboraret: illo autem reverſo gratias Deo agit, quòd in fide ac dilectione firmi permanſerint: oſtendens quantum cupiat illos inviſere, ut ſuppleat quod deeſt fidei ipſorum.

1 PRopter quod non ſuſtinentes ampliùs, placuit nobis remanere Athenis, ſolis: A

2 * Et miſimus Timotheum fratrem noſtrum, & miniſtrum Dei in Evangelio Chriſti, ad confirmados vos, & exhortandos pro fide veſtra: * *Act. 16.a.1.*

3 Ut nemo moveatur in tribulationibus iſtis: ipſi enim ſcitis quòd in hoc poſiti ſumus.

4 Nam & cùm apud vos eſſemus, prædicebamus vobis paſſuros nos tribulationes, ſicut & factum eſt, & ſcitis.

5 Propterea & ego ampliùs non ſuſtinens, miſi ad cognoſcendam fidem veſtram: ne fortè tentaverit vos is qui tẽtat, & inanis fiat labor noſter.

6 Nunc

Digitized by Google

6 Nunc autem veniente Timotheo ad nos à vobis, & annuntiante nobis fidem & charitatem veſtram, & quia memoriam noſtri habetis bonam ſemper, deſiderantes nos videre, ſicut & nos quoque vos:

C 7 Ideò conſolati ſumus fratres in vobis, in omni neceſſitate & tribulatione noſtra, per fidem veſtrã,

8 Quoniam nunc vivimus, ſi vos ſtatis in Domino.

9 Quam enim gratiarum actionem poſſumus Deo retribuere pro vobis, in omni gaudio, quo gaudemus propter vos ante Deum noſtrum,

10 Nocte ac die abundantiùs orantes, ut videamus faciem veſtram, & compleamus ea quæ deſunt fidei veſtræ?

D 11 Ipſe autem Deus & Pater noſter, & Dominus noſter Jeſus Chriſtus, dirigat viam noſtram ad vos.

12 Vos autem Dominus multiplicet, & abundare faciat charitatem veſtram in invicem, & in omnes, quemadmodum & nos in vobis:

13 Ad confirmanda corda veſtra ſine querela in ſanctitate, ante Deum & Patrem noſtrum, in adventu Domini noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus ſanctis ejus. Amen.

Caput IV.

Hortatur ut tradita ſibi præcepta obſervent, abſtinentes à fornicatione, ac ſe mutuò diligentes, manibúſque operantes, quò nullius quidquam deſiderare cogantur: docet modum noſtræ reſurrectionis, ne inordinata triſtitia ſe crucient propter eos qui moriuntur.

A 1 DE cetero ergo, fratres, rogamus vos & obſecramus in Domino Jeſu, ut quemadmodum accepiſtis à nobis, quomodo oporteat vos ambulare, & placere Deo, ſic & ambuletis, ut abundetis magis.

2 Scitis enim quæ præcepta dederim vobis per Dominum Jeſum.

3 * Hæc eſt enim voluntas Dei, ſanctificatio veſtra: ut abſtineatis vos à fornicatione, (* Rom. 12.a.2. Eph.5. d.17.)

4 Ut ſciat unuſquiſque veſtrûm vas ſuum poſſidere in ſanctificatione & honore;

5 Non in paſſione deſiderij, ſicut & Gentes quæ ignorant Deum:

B 6 Et ne quis ſupergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem ſuum: quoniam vindex eſt Dominus de his omnibus, ſicut prædiximus vobis, & teſtificati ſumus.

7 Non enim vocavit nos Deus in immunditiam, ſed in ſanctificationem.

8 Itaque qui hæc ſpernit, non hominem ſpernit, ſed Deum: qui etiam dedit Spiritum ſuum ſanctum in nobis.

9 De charitate autem fraternitatis non neceſſe habemus ſcribere vobis: * ipſi enim vos à Deo didiciſtis ut diligatis invicem. (* Ioan. 13.d.34. 15.b.12. c.17. 1.Ioan.2. b.10.4. c.12.)

10 Etenim illud facitis in omnes fratres in univerſa Macedonia. Rogamus autem vos fratres ut abundetis magis,

C 11 Et operam detis ut quieti ſitis, & ut veſtrum negotium agatis, & operemini manibus veſtris, ſicut præcepimus vobis: & ut honeſtè ambuletis ad eos qui foris ſunt: & nullius aliquid deſideretis.

12 Nolumus autem vos ignorare fratres de dormientibus, ut non contriſtemini, ſicut & ceteri qui ſpem non habent.

13 Si enim credimus quòd Jeſus mortuus eſt, & reſurrexit: ita & Deus eos qui dormierunt per Jeſum, adducet cum eo.

14 Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini, * quia nos, qui vivimus, qui reſidui ſumus in adventum Domini; non præveniemus eos, qui dormierunt. (* 1.Cor. 15.e.13.)

D 15 Quoniam ipſe Dominus in juſſu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei deſcendet de cælo: & mortui qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi.

16 Deinde nos, qui vivimus, qui relinquimur, ſimul rapiemur cum illis in nubibus obviàm Chriſto in aëra, & ſic ſemper cum Domino erimus.

17 Itaque conſolamini invicem in verbis iſtis.

Caput V.

Diem judicij dicit inſperatum adfuturum, qui tamen ipſos non poteſt incautos opprimere, cùm ſemper ad illum ſe præparent, ad quod illos etiam hortatur: monet quoque de obedientia erga ſuos præfectos, & quomodo erga invicem & erga Deum ſe habere debeant: orat pro ipſis, utque pro ſe orent precatur.

A 1 DE temporibus autem, & momentis, fratres non indigetis ut ſcribamus vobis.

2 * Ipſi enim diligenter ſcitis, quia dies Domini, ſicut fur in nocte, ita veniet. (* 2 Pet. 3.c.10. Apoc.3. a.3.16. c.15.)

3 Cùm enim dixerint pax, & ſecuritas; tunc repentinus eis ſuperveniet interitus, ſicut dolor in utero habenti, & non effugient.

4 Vos autem fratres non eſtis in tenebris, ut vos dies illa tamquam fur comprehendat:

5 Omnes enim vos filij lucis eſtis, & filij diei: non ſumus noctis, neque tenebrarum.

6 Igitur non dormiamus ſicut & ceteri, ſed vigilemus, & ſobrij ſimus.

7 Qui enim dormiunt, nocte dormiunt: & qui ebrij ſunt, nocte ebrij ſunt.

8 Nos autem, qui diei ſumus, ſobrij ſimus, * induti loricam fidei & charitatis, & galeam ſpem ſalutis: (* Iſ.59. c.17. Eph.6. c.14.17.)

B 9 Quoniam non poſuit nos Deus in iram, ſed in acquiſitionem ſalutis per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum,

10 Qui mortuus eſt pro nobis: ut ſive vigilemus, ſive dormiamus, ſimul cum illo vivamus.

11 Propter quod conſolamini invicem, & ædificate alterutrum, ſicut & facitis.

C 12 Rogamus autem vos fratres, ut noveritis eos, qui laborant inter vos, & præſunt vobis in Domino, & monent vos,

13 Ut habeatis illos abundantiùs in charitate propter opus illorum: pacem habete cum eis.

14 Rogamus autem vos fratres, corripite inquietos, conſolamini puſillanimes, ſuſcipite infirmos, patientes eſtote ad omnes.

15 * Videte ne quis malum pro malo alicui reddat: ſed ſemper quod bonum eſt ſectamini in invicem, & in omnes. (* Prov. 17.c.13. 20.d.22. Rom.12. d.17. 1.Pet.3. b.9.)

16 Semper gaudete.

17 * Sine intermiſſione orate. (* Eccli. 18.c.22. Luc.18. a.1. Col. 4. a.2.)

18 In omnibus gratias agite: hæc eſt enim voluntas Dei in Chriſto Jeſu, in omnibus vobis.

19 Spiritum nolite extinguere.

20 Prophetias nolite ſpernere.

21 Omnia autem probate: quod bonũ eſt tenete.

22 Ab

Digitized by Google

22 Ab omni ſpecie mala abſtinete vos.

D 23 Ipſe autem Deus pacis ſanctificet vos per omnia: ut integer ſpiritus veſter,& anima,& corpus ſine querela in adventu Domini noſtri Jeſu Chriſti ſervetur.

* 1.Cor. 1.b.9. 24 * Fidelis eſt,qui vocavit vos: qui etiam faciet.

25 Fratres orate pro nobis.

26 Salutate fratres omnes in oſculo ſancto.

27 Adjuro vos per Dominum, ut legatur epiſtola hæc omnibus ſanctis fratribus.

28 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti vobiſcum. Amen.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD THESSALONICENSES SECUNDA.

CAPUT PRIMUM.

Gratias Deo agit pro fide ac tolerantia Theſſalonicenſium in perſecutionibus, propter quas dicit illos gloriam, adverſarios verò ultionem in die judicij recepturos, orans ut digni habeantur vocatione Dei.

A 1 PAULUS, & Silvanus, & Timotheus, Eccleſiæ Theſſalonicenſium, in Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.

2 Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.

3 Gratias agere debemus ſemper Deo pro vobis, fratres, ita ut dignum eſt, quoniam ſupercreſcit fides veſtra,& abundat charitas uniuſcujuſque veſtrûm in invicem:

B 4 Ita ut & nos ipſi in vobis gloriemur in Eccleſiis Dei, pro patientia veſtra, & fide, & in omnibus perſecutionibus veſtris, & tribulationibus, quas ſuſtinetis.

5 In exemplum juſti judicij Dei, ut digni habeamini in regno Dei, pro quo & patimini.

6 Si tamen juſtum eſt apud Deum, retribuere tribulationem iis qui vos tribulant:

C 7 Et vobis qui tribulamini, requiem nobiſcum in revelatione Domini Jeſu de cælo cum angelis virtutis ejus,

8 In flamma ignis dantis vindictam iis, qui non noverunt Deum, & qui non obediunt Evangelio Domini noſtri Jeſu Chriſti.

9 Qui pœnas dabunt in interitu æternas à facie Domini, & à gloria virtutis ejus:

D 10 Cùm venerit glorificari in ſanctis ſuis, & admirabilis fieri in omnib⁹ qui crediderũt: quia creditũ eſt teſtimoniũ noſtrum ſuper vos in die illo.

11 In quo etiam oramus ſemper pro vobis: ut dignetur vos vocatione ſua Deus noſter, & impleat omnem voluntatem bonitatis*, & opus fidei in virtute, * ſua

12 Ut clarificetur nomen Domini noſtri Jeſu Chriſti in vobis,& vos in illo, ſecundùm gratiam Dei noſtri, & Domini Jeſu Chriſti.

CAPUT II.

De die Domini monet ne credant ſeductoribus, oſtendens venturum prius filium perditionis, qui varia edet prodigia fallacia, quibus reprobi ſeducentur: de electione & fide Theſſalonicenſium gratias agit, monens ut ſervent acceptas ab ipſo traditiones, & pro eorum conſolatione ac confirmatione orat.

A 1 ROgamus autem vos fratres, per adventum Domini noſtri Jeſu Chriſti, & noſtræ congregationis in ipſum:

2 Ut non citò moveamini à veſtro ſenſu, neque terreamini, neque per ſpiritum, neque per ſermonem, neque per Epiſtolam tamquam per nos miſſam, quaſi inſtet dies Domini.

3 * Ne quis vos ſeducat ullo modo: quoniam niſi venerit diſceſſio primùm, & revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, * Eph. 5. b. 6.

4 Qui adverſatur,& extollitur ſupra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei ſedeat oſtendens ſe tamquam ſit Deus. B

5 Non retinetis quòd cùm adhuc eſſem apud vos, hæc dicebam vobis.

6 Et nunc quid detineat ſcitis, ut reveletur in ſuo tempore.

7 Nam myſterium jam operatur iniquitatis: tantùm ut qui tenet nunc, teneat donec de medio fiat.

8 Et tunc revelabitur ille iniquus, * quem Dominus Jeſus interficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet illuſtratione adventus ſui eum. * Iſa. 11. a. 4. C

9 Cujus eſt adventus ſecundùm operationem ſatanæ, in omni virtute,& ſignis, & prodigiis mendacibus,

10 Et in omni ſeductione iniquitatis iis qui pereunt: eò quòd charitatem veritatis non receperunt ut ſalvi fierent. Ideò mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio,

11 Ut judicentur omnes, qui non crediderunt veritati, ſed conſenſerunt iniquitati.

12 Nos autem debemus gratias agere Deo ſemper pro vobis, fratres dilecti à Deo, quòd elegerit vos Deus primitias in ſalutem, in ſanctificatione ſpiritus, & in fide veritatis:

13 In qua & vocavit vos per Evangeliũ noſtrum, in acquiſitionem gloriæ Dñi noſtri Jeſu Chriſti. D

14 Itaque fratres ſtate: & tenete traditiones, quas didiciſtis, ſive per ſermonem, ſive per epiſtolam noſtram.

15 Ipſe autem Dominus noſter Jeſus Chriſtus, & Deus & Pater noſter, qui dilexit nos, & dedit conſolationem æternam,& ſpem bonam in gratia,

16 Exhortetur corda veſtra, & confirmet in omni opere & ſermone bono.

CAPUT III.

Cupit ut pro ſe precentur, confidens quòd ſervaturi ſint ipſius præcepta: monétque ut ſubtrahant ſe à Chriſtianis nolentibus ſervare quæ ipſe inſtituerat, nec manibus laborare, quod tamen ipſemet Paulus apud eos fecerat: cavet tamen ne tales ut inimicos exiſtiment, ſed ut fratres corripiant.

1 DE cetero fratres orate pro nobis, ut ſermo Dei currat,& clarificetur, ſicut & apud vos: A * Eph. 6. d. 19. Col. 4. a. 3.

2 Et ut liberemur ab importunis,& malis hominibus: non enim omnium eſt fides.

3 Fidelis autem Deus eſt, qui confirmabit vos, & cuſtodiet à malo.

4 Confidimus autem de vobis, in Domino, quoniam quæ præcipimus, & facitis, & facietis.

5 Dominus autem dirigat corda veſtra in charitate Dei, & patientia Chriſti. B

6 Denuntiamus autem vobis fratres in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, ut ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non ſecundùm traditionem, quam acceperunt à nobis.

7 Ipſi enim ſcitis quemadmodum oporteat imitari

tari

Digitized by Google

tari nos : quoniam non inquieti fuimus inter vos:
*Act. 20. f. 34. 1. Cor. 4. c. 12. 1. Theſſ. 2. b. 9.
8 * Neque gratis panem manducavimus ab ali-
quo, ſed in labore, & in fatigatione , nocte & die
operantes, ne quem veſtrûm gravaremus.
9 Non quaſi non habuerimus poteſtatem, ſed
ut noſmetipſos formam daremus vobis ad imitan-
dum nos.
C
10 Nam & cùm eſſemus apud vos, hoc denun-
tiabamus vobis: quoniam ſi quis non vult operari,
nec manducet.
11 Audivimus enim inter vos quoſdam ambu-
lare inquietè, nihil operantes, ſed curioſè agentes.
12 Iis autem qui ejuſmodi ſunt, denuntiamus,
& obſecramus in Domino Jeſu Chriſto , ut cum
ſilentio operantes, ſuum panem manducent.
*Gal. 6. b. 9.
13 * Vos autem fratres nolite deficere benefa-
cientes.
D
14 Quòd ſi quis non obedit verbo noſtro per
epiſtolam, hunc notate, & ne commiſceamini cum
illo, ut confundatur.
15 Et nolite quaſi inimicum exiſtimare , ſed
corripite ut fratrem.
16 Ipſe autem Dominus pacis, det vobis pacem
ſempiternam in omni loco. Dominus ſit cum om-
nibus vobis.
17 Salutatio, mea manu Pauli : quod eſt ſignum
in omni epiſtola. ita ſcribo.
18 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum om-
nibus vobis. Amen.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD TIMOTHEUM PRIMA.

CAPUT PRIMUM.

Præceptum revocat quod Timotheo tradiderat, de retrahendis quibuſdam à perverſa doctrina & tradenda ſana : lex ob injuſtos poſita eſt: Deo gratias agit, quòd eum ab Eccleſiæ perſecutione ad Apoſtolatum vocaverit: qui miſericordiam conſecutus eſt, ut oſtendatur Dei longanimitas ad peccatorum informationem: Timotheum monet ut ſtrenuum agat militem.

A
PAULUS Apoſtolus Jeſu Chriſti ſecundùm
imperium Dei Salvatoris noſtri, & Chriſti
Jeſu ſpei noſtræ :
*Act. 16. a. 1.
2 * Timotheo dilecto filio in fide. Gratia, mi-
ſericordia, & pax à Deo Patre , & Chriſto Jeſu
Domino noſtro.
3 Sicut rogavi te ut remaneres Epheſi cùm
irem in Macedoniam, ut denuntiares quibuſdam
ne aliter docerent ,
*Inf. 4. b. 7. 2. Tim. 2. d. 23. Tit. 3. c. 9.
4 Neque * intenderent fabulis, & genealogiis
interminatis : quæ quæſtiones præſtant magis
quàm ædificationem Dei, quæ eſt in fide.
B
5 Finis autem præcepti eſt charitas de corde pu-
ro, & conſcientia bona, & fide non ficta.
6 A quibus quidam aberrantes, converſi ſunt
in vaniloquium ,
7 Volentes eſſe legis doctores , non intelligen-
tes neque quæ loquuntur , neque de quibus affir-
mant.
*Rom. 7. c. 12.
8 * Scimus autem quia bona eſt lex , ſi quis ea
legitimè utatur :
9 Sciens hoc quia lex juſto non eſt poſita , ſed
injuſtis , & non ſubditis, impiis, & peccatoribus,
ſceleratis, & contaminatis , parricidis , & matri-
cidis , homicidis ;
10 Fornicariis, maſculorum concubitoribus ,
plagiariis, mendacibus, & perjuris, & ſi quid aliud
ſanæ doctrinæ adverſatur ,
11 Quæ eſt ſecundùm Evangelium gloriæ beati
Dei. quod creditum eſt mihi.
12 Gratias ago ei, qui me confortavit, Chriſto C
Jeſu Domino noſtro, quia fidelem me exiſtimavit,
ponens in miniſterio :
13 Qui priùs blaſphemus fui, & perſecutor , &
contumelioſus : ſed miſericordiam Dei conſecutus
ſum , quia ignorans feci in incredulitate.
14 Superabundavit autem gratia Domini noſtri,
cum fide , & dilectione , quæ eſt in Chriſto Jeſu.
15 Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus : * *Mat. 9. b. 13. Mar. 2. c. 17.
quod Chriſtus Jeſus venit in hunc mundum pec-
catores ſalvos facere, quorum primus ego ſum.
16 Sed ideò miſericordiam conſecutus ſum : ut D
in me primò oſtenderet Chriſtus Jeſus omnem
patientiam , ad informationem eorum , qui credi-
turi ſunt illi , in vitam æternam.
17 Regi autem ſæculorum immortali , inviſibi-
li , ſoli Deo, honor & gloria in ſæcula ſæculorum.
Amen.
18 Hoc præceptum commendo tibi fili Timo-
thee, ſecundùm præcedentes in te prophetias , ut
milites in illis bonam militiam,
19 Habens fidem, & bonam conſcientiam, quam
quidam repellentes, circa fidem naufragaverunt :
20 Ex quibus eſt Hymenæus, & Alexander, quos
tradidi Satanæ, ut diſcant non blaſphemare.

CAPUT II.

Vult pro regibus & magiſtratibus fieri orationes ac gratiarum actiones ; unúmque dicit eſſe Deum & unum mediatorem : quomodo orare debeant vir ac mulier , & quomodò hæc ornari debeat , cujus non eſt docere , ſed in ſilentio diſcere.

1 OBſecro igitur primùm omnium fieri obſe- A
crationes, orationes, poſtulationes , gratia-
rum actiones pro omnibus hominibus :
2 Pro regibus , & omnibus qui in ſublimitate
ſunt , ut quietam & tranquillam vitam agamus, in
omni pietate , & caſtitate.
3 Hoc enim bonum eſt , & acceptum coram
Salvatore noſtro Deo ,
4 Qui omnes homines vult ſalvos fieri , & ad B
agnitionem veritatis venire.
5 Unus enim Deus , unus & mediator Dei &
hominum homo Chriſtus Jeſus :
6 Qui dedit redemptionem ſemetipſum pro
omnibus, teſtimonium temporibus ſuis :
7 In quo poſitus ſum ego prædicator & Apo-
ſtolus (veritatem dico, non mentior) doctor Gen-
tium in fide, & veritate.
8 Volo ergo viros orare in omni loco, levantes C
puras manus ſine ira & diſceptatione.
9 * Similiter & mulieres in habitu ornato, cum * 1. Pet. 3. a. 3.
verecũdia & ſobrietate ornãtes ſe, & non intortis
crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veſte pretioſa:
10 Sed quod decet mulieres, promittentes pieta-
tem per opera bona.
11 Mulier in ſilẽtio diſcat cum omni ſubjectione. * 1. Cor. 14. g. 34.
12 * Docere autem mulieri non permitto, neque

Digitized by Google

D dominari in virum; ſed eſſe in ſilentio.
* Gen. 2. d. 17. 13 * Adam enim primus formatus eſt, deinde
Heva:
* Gen. 3. a. 6. 14 * Et Adam non eſt ſeductus, mulier autem
ſeducta in prævaricatione fuit.
15 Salvabitur autem per filiorum generationem,
ſi permanſerit in fide, & dilectione, & ſanctifica-
tione cum ſobrietate.

Caput III.

Docet Timotheum quales eſſe debeant epiſcopi, diaconi, ac mulieres: ut ſciat quomodo converſari debeat in Eccleſia quæ eſt columna veritatis: ſimúlque commendat Dominicæ incarnationis ſacramentum.

A 1 Fidelis ſermo: Si quis epiſcopatum deſiderat,
bonum opus deſiderat.
* Tit. 1. b. 7. 2 * Oportet ergo epiſcopum irreprehenſibilem
eſſe, unius uxoris virum, ſobrium, prudentem, or-
natum, pudicum, hoſpitalem, doctorem,
3 Non vinolentum, non percuſſorem, ſed mo-
deſtum; non litigioſum, non cupidum, ſed
4 Suæ domui benè præpoſitum, filios haben-
tem ſubditos cum omni caſtitate.
B 5 Si quis autem domui ſuæ præeſſe neſcit, quo-
modo Eccleſiæ Dei diligentiam habebit?
6 Non neophytum: ne in ſuperbiam elatus,
in judicium incidat diaboli.
7 Oportet autem illum & teſtimonium habere
bonum ab iis qui foris ſunt, ut non in opprobrium
incidat, & in laqueum diaboli.
C 8 Diaconos ſimiliter pudicos, non bilingues, non
multo vino deditos, non turpe lucrum ſectantes:
9 Habentes myſterium fidei in conſcientia pura.
10 Et hi autem probentur primùm: & ſic mini-
ſtrent, nullum crimen habentes.
11 Mulieres ſimiliter pudicas, non detrahen-
tes, ſobrias, fideles in omnibus.
12 Diaconi ſint unius uxoris viri: qui filiis ſuis
benè præſint, & ſuis domibus.
13 Qui enim benè miniſtraverint, gradum
bonum ſibi acquirent, & multam fiduciam in fide,
quæ eſt in Chriſto Jeſu.
14 Hæc tibi ſcribo, ſperans me ad te venire citò.
15 Si autem tardavero, ut ſcias quomodo opor-
teat te in domo Dei converſari, quæ eſt Eccleſia
Dei vivi, columna & firmamentum veritatis.
16 Et manifeſtè magnum eſt pietatis ſacra-
mentum, quod manifeſtatum eſt in carne, juſtifi-
catum eſt in ſpiritu, apparuit Angelis, prædica-
tum eſt Gentibus, creditum eſt in mundo, aſ-
ſumptum eſt in gloria.

Caput IV.

Prædicit quoſdam falſam tradituros doctrinam, potiſſimùm de nuptiis ac cibis: diſcipulum autem monet ut ſpreta vana doctrina, exerceat ſe ad pietatem, quæ corporali exercitationi præfertur: & quamquam ſit adoleſcens, præbeat ſe reliquis exemplum.

A 1 Spiritus autem manifeſtè dicit, quia * in no-
* 2. Tim. 3. a. 1. 2. Pet. 3. a. 1. Jud. d. 18. viſſimis temporibus diſcedent quidam à fide,
attendentes ſpiritibus erroris, & doctrinis dæmo-
niorum,
2 In hypocriſi loquentium mendacium, & cau-
teriatam habentium ſuam conſcientiam,
B 3 Prohibentium nubere, abſtinere à cibis, quos
Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum
actione fidelibus, & iis qui cognoverunt veritatẽ.
4 Quia omnis creatura Dei bona eſt, & nihil re-
jiciendum quod cum gratiarũ actione percipitur:
5 Sanctificatur enim per verbum Dei, & oratio-
nem.
6 Hæc proponens fratribus, bonus eris miniſter
Chriſti Jeſu, enutritus verbis fidei, & bonæ do-
ctrinæ, quam aſſecutus es.
7 * Ineptas autem, & aniles fabulas devita: * Sup. 1. b. 4.
exerce autem teipſum ad pietatem. 2. Tim.
8 Nam corporalis exercitatio, ad modicum uti- 2. d. 23.
lis eſt: pietas autem ad omnia utilis eſt, promiſſio- Tit. 3. c. 9.
nem habens vitæ, quæ nunc eſt, & futuræ. C
9 Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus.
10 In hoc enim laboramus & maledicimur, quia
ſperamus in Deum vivum, qui eſt Salvator om-
nium hominum, maximè fidelium.
11 Præcipe hæc, & doce.
12 Nemo adoleſcentiam tuam contemnat: ſed
exemplum eſto fidelium, in verbo, in converſa-
tione, in charitate, in fide, in caſtitate.
13 Dum venio, attende lectioni, exhortatio-
ni, & doctrinæ.
14 Noli negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ D
data eſt tibi per prophetiam cum impoſitione ma-
nuum presbyterij.
15 Hæc meditare, in his eſto: ut profectus tuus
manifeſtus ſit omnibus.
16 Attende tibi, & doctrinæ: inſta in illis. Hoc
enim faciens, & teipſum ſalvum facies, & eos qui
te audiunt.

Caput V.

Docet quomodo ſeniores, anus, ac juvenculas gubernare debeat, rurſum ſeniores ac juniores viduas: & de conditionibus in eligenda vidua requiſitis: presbyteri probè ſuo fungentes munere dupliciter honorentur: nec facilè adverſus presbyterum accuſationem ſuſcipiat, ſed peccantes publicè arguat: hæc mandata ſervet, nemini citò manus imponens: modico vino utatur: & de variis hominum peccatis.

1 Seniorem ne increpaveris, ſed obſecra ut pa- A
trem; juvenes, ut fratres;
2 Anus, ut matres; juvenculas, ut ſorores in
omni caſtitate:
3 Viduas honora, quæ verè viduæ ſunt.
4 Si qua autem vidua filios, aut nepotes, ha-
bet: diſcat primùm domum ſuam regere, & mu-
tuam vicem reddere parentibus: hoc enim ac-
ceptum eſt coram Deo.
5 Quæ autem verè vidua eſt, & deſolata, ſpe-
ret in Deum, & inſtet obſecrationibus & oratio-
nibus nocte ac die.
6 Nam quæ in deliciis eſt, vivens mortua eſt.
7 Et hoc præcipe, ut irreprehenſibiles ſint.
8 Si quis autem ſuorum, & maximè domeſti-
corum curam non habet, fidem negavit, & eſt in-
fideli deterior.
9 Vidua eligatur non minùs ſexaginta anno- B
rum, quæ fuerit unius viri uxor,
10 In operibus bonis teſtimonium habens, ſi
filios educavit, ſi hoſpitio recepit, ſi ſanctorum
pedes lavit, ſi tribulationem patientibus ſubmini-
ſtravit, ſi omne opus bonum, ſubſecuta eſt.
11 Adoleſcentiores autem viduas devita Cùm
enim luxuriatæ fuerint in Chriſto, nubere volunt:
12 Habentes damnationem, quia primam fi-
dem irritam fecerunt.

13 Simul

Digitized by Google

13 Simul autem & otioſæ diſcunt circuire do-
mos : non ſolùm otioſæ, ſed & verboſæ, & curio-
ſæ, loquentes quæ non oportet.
C 14 Volo ergo juniores nubere, filios procrea-
re, matres familias eſſe, nullam occaſionem dare
adverſario maledicti gratia.
15 Jam enim quædā converſæ ſunt retro ſatanā.
16 Si quis fidelis habet viduas, ſubminiſtret il-
lis,& non gravetur Eccleſia : ut iis, quæ verè vi-
duæ ſunt, ſufficiat.
17 Qui benè præſunt presbyteri,duplici hono-
re digni habeantur : maximè qui laborant in ver-
bo & doctrina.
* Deut. 25.a.4. 18 Dicit enim Scriptura : * Non alligabis os
1.Cor.9.b.9. bovi trituranti. Et: * Dignus eſt operarius mer-
* Mat. 10.b.10. cede ſua.
Luc.10.b.7. 19 Adverſus presbyterum accuſationem noli
recipere, niſi ſub duobus aut tribus teſtibus.
D 20 Peccantes coram omnibus argue : ut & ce-
teri timorem habeant.
21 Teſtor coram Deo & Chriſto Jeſu, & electis
angelis, ut hæc cuſtodias ſine præjudicio, nihil
faciens in alteram partem declinando.
22 Manus citò nemini impoſueris,neque cōmu-
nicaveris peccatis alienis. Teipſum caſtū cuſtodi.
23 Noli adhuc aquam bibere, ſed modico vino
utere, propter ſtomachum tuum, & frequentes
tuas infirmitates.
24 Quorumdam hominum peccata manifeſta
ſunt, præcedentia ad judicium : quoſdam autem
& ſubſequuntur.
25 Similiter & facta bona manifeſta ſunt:& quæ
aliter ſe habent, abſcondi non poſſunt.

CAPUT VI.

*Servi dominis ſuis obſequantur, ſive fidelibus ſive infideli-
bus: fugiendi ſunt qui his relictis vana docent : quantum mali
inducat avaritia; qua devitata hortatur Timotheum ad virtu-
tes amplectendas, ſervata fide quam in Baptiſmo confeſſus eſt,
utque in finem uſque ſervet hæc mandata : divites autem re-
primat à ſuperbia, inducens ad eleemoſynas.*

A 1 QUicumque ſunt ſub jugo ſervi, dominos ſuos
omni honore dignos arbitrentur, ne nomen
Domini & doctrina blaſphemetur.
2 Qui autem fideles habent dominos, non con-
temnant, quia fratres ſunt : ſed magis ſerviant,
quia fideles ſunt & dilecti, qui beneficij participes
ſunt. Hæc doce, & exhortare.
3 Si quis aliter docet,& non acquieſcit ſanis ſer-
monibus Domini noſtri Ieſu Chriſti, & ei, quæ
ſecundùm pietatem eſt, doctrinæ :
4 Superbus eſt, nihil ſciens, ſed languens circa
quæſtiones,& pugnas verborum: ex quibus oriun-
tur invidiæ, contentiones, blaſphemiæ, ſuſpicio-
nes malæ,
B 5 Conflictationes hominum mente corrupto-
rum, & qui veritate privati ſunt, exiſtimantium
quæſtum eſſe pietatem.
6 Eſt autem quæſtus magnus, pietas cum ſuffi-
cientia.
* Job.1.d.21. 7 * Nihil enim intulimus in hunc mundum :
Eccle.5.c.14. haud dubium quòd nec auferre quid poſſumus.
* Prov. 27.d.26. 8 * Habentes autem alimenta, & quibus tega-
mur, his contenti ſumus.
9 Nam qui volunt divites fieri, incidunt in ten-
tationem, & in laqueum diaboli, & deſideria
multa inutilia, & nociva, quæ mergunt homines
in interitum & perditionem.
10 Radix enim omnium malorum eſt cupiditas :
quam quidam appetentes, erraverunt à fide,& in-
ſeruerunt ſe doloribus multis.
11 Tu autem ô homo Dei hæc fuge : ſectare C
verò juſtitiam, pietatem, fidem, charitatem, pa-
tientiam, manſuetudinem.
12 Certa bonum certamen fidei, apprehende
vitam æternam, in qua vocatus es, & confeſſus
bonam confeſſionem coram multis teſtibus.
13 Præcipio tibi coram Deo, qui vivificat om-
nia, & Chriſto Jeſu, qui teſtimonium reddidit * * Matth.
ſub Pontio Pilato, bonam confeſſionem : 27.b.11.
14 Ut ſerves mandatum ſine macula, irrepre- Joan.18.f.33.
henſibile uſque in adventum Domini noſtri Ieſu & 37.
Chriſti :
15 Quem ſuis temporibus oſtendet * beatus & ſo- * Apoc. 17.d.14.
lus potens, Rex regū, & Dominus dominantium : 19.c.16.
16 Qui ſolus habet immortalitatem, & lucem D
inhabitat inacceſſibilem: * quem nullus hominum * Joan.1.
vidit, ſed nec videre poteſt : cui honor, & impe- c.18. 1.Joan.
rium ſempiternum. Amen. 4.c.12.
17 Divitibus hujus ſæculi præcipe non ſublime
ſapere, * neque ſperare in incerto divitiarum, ſed * Luc.
in Deo vivo (qui præſtat nobis omnia abundè ad 12.c.15.
fruendum)
18 Benè agere, divites fieri in bonis operibus,
facilè tribuere, communicare,
19 Theſaurizare ſibi fundamentum bonum in
futurum, ut apprehendant veram vitam.
20 O Timothee, depoſitum cuſtodi, devitans
profanas vocum novitates, & oppoſitiones falſi
nominis ſcientiæ,
21 Quam quidam promittentes, circa fidem
exciderunt. Gratia tecum. Amen.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD TIMOTHEUM SECUNDA.

CAPUT PRIMUM.

*Gratias Deo agit ob fidem Timothei, quam intrepida præ-
dicatione jubet exeri : Chriſtus mortem deſtruxit, & Paulum
in Gentium doctorem elegit, ſervans ei debitum ipſius laboribus
premium : dicit quòd omnes Aſiani ipſum reliquierint, lau-
dans Oneſiphori familiam quòd inde multa receperit obſequia.*

1 PAULUS Apoſtolus Jeſu Chriſti per volun- A
tatem Dei, ſecundùm promiſſionem vitæ,
quæ eſt in Chriſto Jeſu :
2 Timotheo chariſſimo filio, gratia, miſericordia,
pax à Deo Patre, & Chriſto Jeſu Domino noſtro.
3 Gratias ago Deo, cui ſervio à progenitoribus
in conſcientia pura, quòd ſine intermiſſione ha-
beā tui memoriā in orationibus meis, nocte ac die
4 Deſiderans te videre, memor lacrymarum
tuarum, ut gaudio implear,
5 Recordationem accipiens ejus fidei, quæ eſt B
in te non ficta, quæ & habitavit primùm in avia
tua Loïde, & matre tua Eunice, certus ſum autem
quòd & in te.
6 Propter quam cauſam admoneo te, ut reſuſci-
tes gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem
manuum mearum.

Digitized by Google

* Rom. 8. 7 * Non enim dedit nobis Deus ſpiritum timo-
c. 15. ris, ſed virtutis, & dilectionis, & ſobrietatis.
8 Noli itaque erubeſcere teſtimonium Domini
noſtri, neque me vinctum ejus: ſed collabora Evan-
C gelio ſecundùm virtutem Dei:
9 Qui nos liberavit, & vocavit vocatione ſua
* Tit. 3. b. 5. ſancta, * non ſecundùm opera noſtra, ſed ſecun-
dùm propoſitum ſuum, & gratiam, quæ data eſt
nobis in Chriſto Jeſu ante tempora ſæcularia.
10 Manifeſtata eſt autem nunc per illumina-
tionem Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, qui deſtru-
xit quidem mortem, illuminavit autem vitam &
incorruptionem per Evangelium:
* 1. Tim. 2. b. 7. 11 In quo * poſitus ſum ego prædicator, & Apo-
ſtolus, & magiſter Gentium.
12 Ob quam cauſam etiam hæc patior, ſed non
confundor. Scio enim cui credidi, & certus ſum
quia potens eſt depoſitum meum ſervare in illum
diem.
D 13 Formam habe ſanorum verborum, quæ à me
audiſti in fide & in dilectione in Chriſto Jeſu.
14 Bonum depoſitum cuſtodi per Spiritum ſan-
ctum, qui habitat in nobis.
15 Scis hoc, quòd averſi ſunt à me omnes qui
in Aſia ſunt, ex quibus eſt Phigellus, & Hermo-
genes.
* Inf. 4. d. 19. 16 Det miſericordiam Dominus * Oneſiphori
domui: quia ſæpè me refrigeravit, & catenam
meam non erubuit:
17 Sed cùm Romam veniſſet, ſolicitè me quæ-
ſivit, & invenit.
18 Det illi Dominus invenire miſericordiam à
Domino in illa die. Et quanta Epheſi miniſtravit
mihi, tu meliùs noſti.

CAPUT II.

Hortatur Timotheum ad alios ſincerè docendum & patiendum pro Chriſto, facta mentione futuri præmij ac reſurrectionis Chriſti: utque contentiones & profana vaniloquia devitet, ſtultáſque legis quæſtiones: de magna domo varia habente vaſa, & quas virtutes ſervus Dei ſectari debeat.

A 1 TU ergo fili mi confortare in gratia, quæ eſt
in Chriſto Jeſu:
2 Et quæ audiſti à me per multos teſtes, hæc
commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt
& alios docere.
3 Labora ſicut bonus miles Chriſti Jeſu.
4 Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæ-
cularibus: ut ei placeat, cui ſe probavit.
5 Nam & qui certat in agone, non coronatur
niſi legitimè certaverit.
6 Laborantem agricolam oportet primùm de
fructibus percipere.
7 Intellige quæ dico: dabit enim tibi Dominus
in omnibus intellectum.
8 Memor eſto Dominum JESUM CHRISTUM
reſurrexiſſe à mortuis ex ſemine David, ſecun-
dùm Evangelium meum,
B 9 In quo laboro uſque ad vincula, quaſi malè
operans: ſed verbum Dei non eſt alligatum.
10 Ideò omnia ſuſtineo propter electos, ut &
ipſi ſalutem conſequantur, quæ eſt in Chriſto Jeſu,
cum gloria cæleſti.
11 Fidelis ſermo: Nam ſi commortui ſumus, &
convivemus:
12 Si ſuſtinebimus, & conregnabimus: * ſi ne- * Matth. 10. c. 33.
gaverimus, & ille negabit nos:
13 Si non credimus, ille fidelis permanet, ne- Mar. 8. d. 38.
gare ſeipſum non poteſt. * Rom. 3. a. 3.
14 Hæc commone, teſtificans coram Domino.
Noli contendere verbis: ad nihil enim utile eſt,
niſi ad ſubverſionem audientium.
15 Solicitè cura teipſum probabilem exhibere
Deo, operarium inconfuſibilem, rectè tractantem
verbum veritatis.
16 Profana autem, & vaniloquia devita: mul- C
tùm enim proficiunt ad impietatem:
17 Et ſermo eorum ut cancer ſerpit: ex quibus
eſt Hymenæus, & Philetus,
18 Qui à veritate exciderunt, dicentes reſur-
rectionem eſſe jam factam, & ſubverterunt quo-
rumdam fidem.
19 Sed firmum fundamentum Dei ſtat, habens
ſignaculum hoc: cognovit Dominus qui ſunt ejus;
& diſcedat ab iniquitate, omnis qui nominat no-
men Domini.
20 In magna autem domo non ſolùm ſunt vaſa
aurea, & argentea, ſed & lignea, & fictilia: &
quædam quidem in honorem, quædam autem in
contumeliam.
21 Si quis ergo emundaverit ſe ab iſtis, erit vas D
in honorem ſanctificatum, & utile Domino, ad
omne opus bonum paratum.
22 Juvenilia autem deſideria fuge, ſectare verò
juſtitiam, fidem, charitatem, & pacem cum iis qui
invocant Dominum de corde puro.
23 * Stultas autem, & ſine diſciplina quæſtio- * 1. Tim. 1. b. 4. 7.
nes devita: ſciens quia generant lites. Tit. 3.
24 Servum autem Domini non oportet litiga- c. 9.
re: ſed manſuetum eſſe ad omnes, docibilem, pa-
tientem,
25 Cum modeſtia corripientem eos, qui reſi-
ſtunt veritati: nequando Deus det illis pœniten-
tiam ad cognoſcendam veritatem,
26 Et reſipiſcant à diaboli laqueis, à quo cap-
tivi tenentur ad ipſius voluntatem.

CAPUT III.

Prædicit homines futuros variis involutos peccatis, qui mulierculas ſeducentes veritati reſiſtant: Timotheum autem hortatur ut ſuo exemplo virtutes amplectatur, ac tolerantiam in perſecutionibus: & de ſacrarum litterarum utilitate.

1 HOc autem ſcito, quòd in * noviſſimis diebus A
inſtabunt tempora periculoſa: * 1. Tim. 4. a. 1.
2 Erunt homines ſeipſos amantes, cupidi, elati, 2. Pet. 3.
ſuperbi, blaſphemi, parentibus non obedientes, a. 3. Jud.
ingrati, ſceleſti, d. 18.
3 Sine affectione, ſine pace, criminatores, in-
continentes, immites, ſine benignitate,
4 Proditores, protervi, tumidi, & voluptatum
amatores magis quàm Dei:
5 Habentes ſpeciem quidem pietatis, virtutem B
autem ejus abnegantes. Et hos devita:
6 Ex his enim ſunt, qui penetrant domos, & cap-
tivas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ
ducuntur variis deſideriis:
7 Semper diſcentes, & numquam ad ſcientiam
veritatis pervenientes.
8 Quemadmodum autem * Iannes & Mambres * Exod.
reſtiterunt Moyſi: ita & hi reſiſtunt veritati, 7. b. 11.
homines

Digitized by Google

homines corrupti mente, reprobi circa fidem,

9 Sed ultrà non proficient: inſipientia enim eorum manifeſta erit omnibus, ſicut & illorum fuit.

C 10 Tu autem aſſecutus es meam doctrinam, inſtitutionem, propoſitum, fidem, longanimitatem, dilectionem, patientiam,

11 Perſecutiones, paſſiones: qualia mihi facta ſunt Antiochiæ, Iconij, & Lyſtris: quales perſecutiones ſuſtinui, & ex omnibus eripuit me Dñs.

12 Et omnes, qui piè volunt vivere in Chriſto Jeſu, perſecutionem patientur.

13 Mali autem homines, & ſeductores, proficient in pejus; errantes, & in errorem mittentes.

D 14 Tu verò permane in iis, quæ didiciſti, & credita ſunt tibi: ſciens à quo didiceris.

15 Et quia ab infantia ſacras litteras noſti, quæ te poſſunt inſtruere ad ſalutem, per fidem, quæ eſt in Chriſto Jeſu.

* 1. Pet. 1. d. 10. 16 * Omnis ſcriptura divinitus inſpirata, utilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in juſtitia:

17 Ut perfectus ſit homo Dei, ad omne opus bonum inſtructus.

CAPUT IV.

Timotheum per Chriſtum judicem obteſtatur, ut adverſus falſos doctores, & eos qui tales ſibi coacervant, conſtãter prædicet, tolerando quæcumque infligentur adverſa: prædicitque ſuã paſſionẽ & futurũ præmium; advocans Timotheum, eò quòd à multis deſertus ſit, & ab Alexandro multa paſſus: in prima ſui defenſione ab omnibus deſertus fuit, ſed à Domino liberatus.

A 1 Teſtificor coram Deo, & Jeſu Chriſto, qui judicaturus eſt vivos, & mortuos, per adventum ipſius, & regnum ejus:

2 Prædica verbum, inſta opportunè, importunè: argue, obſecra, increpa in omni patientia, & doctrina.

3 Erit enim tempus, cùm ſanam doctrinam non ſuſtinebunt, ſed ad ſua deſideria coacervabunt ſibi magiſtros, prurientes auribus:

4 Et à veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur.

B 5 Tu verò vigila, in omnibus labora, opus fac Evangeliſtæ, miniſterium tuum imple. Sobrius eſto.

6 Ego enim jam delibor, & tempus reſolutionis meæ inſtat.

7 Bonum certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi.

8 In reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die juſtus judex: non ſolùm autem mihi, ſed & iis qui diligunt adventum ejus. Feſtina ad me venire citò.

9 Demas enim me reliquit, diligens hoc ſæculum, & abiit Theſſalonicam:

10 Creſcens in Galatiam, Titus in Dalmatiam.

* Col. 4. d. 14. 11 * Lucas eſt mecum ſolus. Marcum aſſume, & adduc tecum: eſt enim mihi utilis in miniſterium.

C 12 Tychicum autem miſi Epheſum.

13 Penulam, quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer tecum, & libros, maximè autem membranas.

14 Alexander ærarius multa mala mihi oſtendit: reddet illi Dominus ſecundùm opera ejus:

15 Quem & tu devita: valdè enim reſtitit verbis noſtris.

16 In prima mea defenſione nemo mihi affuit, ſed omnes me dereliquerunt: non illis imputetur.

17 Dominus autem mihi aſtitit, & confortavit me, ut per me prædicatio impleatur, & audiant omnes Gentes: & liberatus ſum de ore Leonis. D

18 Liberavit me Dominus ab omni opere malo: & ſalvum faciet in regnum ſuum cæleſte, cui gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

19 Saluta Priſcam, & Aquilam, & * Oneſiphori domum. * Sup. 1. d. 16.

20 Eraſtus remanſit Corinthi. Trophimum autem reliqui infirmum Mileti.

21 Feſtina ante hiemem venire. Salutant te Eubulus, & Pudens, & Linus, & Claudia, & fratres omnes.

22 Dominus Jeſus Chriſtus cum ſpiritu tuo, Gratia vobiſcum. Amen.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD TITUM.

CAPUT PRIMUM.

Facta in ſalutatione mentione ſpei vitæ æternæ quæ jam manifeſtata eſt, oſtendit quales debeat ordinare presbyteros ac epiſcopos: & de quibuſdam qui ob varia vitia durè ſunt increpandi: mundis omnia munda: quidam facto Deum negant.

1 Paulus, ſervus Dei, Apoſtolus autem Jeſu Chriſti ſecundùm fidem electorum Dei, & agnitionem veritatis, quæ ſecundùm pietatem eſt A

2 In ſpem vitæ æternæ, quam promiſit qui non mentitur, Deus, ante tempora ſæcularia:

3 Manifeſtavit autem temporibus ſuis verbum ſuum in prædicatione, quæ credita eſt mihi ſecundùm præceptum Salvatoris noſtri Dei: B

4 Tito dilecto filio ſecundùm communem fidem, gratia & pax à Deo Patre, & Chriſto Jeſu Salvatore noſtro.

5 Hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea quæ deſunt corrigas, & conſtituas per civitates presbyteros, ſicut & ego diſpoſui tibi.

6 * Si quis ſine crimine eſt, unius uxoris vir, filios habens fideles, non in accuſatione luxuriæ, aut non ſubditos. * 1. Tim. 3. a. 2.

7 Oportet enim epiſcopum ſine crimine eſſe, ſicut Dei diſpenſatorem: non ſuperbum, non iracundum, non vinolentum, non percuſſorem, non turpis lucri cupidum: C

8 Sed hoſpitalem, benignum, ſobrium, juſtum, ſanctum, continentem,

9 Amplectentem eum, qui ſecundùm doctrinam eſt, fidelem ſermonem: ut potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos, qui contradicunt, arguere.

10 Sunt enim multi etiam inobedientes, vaniloqui, & ſeductores; maximè qui de circumciſione ſunt:

11 Quos oportet redargui: qui univerſas domos ſubvertunt, docentes quæ non oportet, turpis lucri gratia.

12 Dixit quidam ex illis, proprius ipſorum propheta: Cretenſes ſemper mendaces, malæ beſtiæ, ventres pigri.

13 Teſtimonium hoc verum eſt. Quam ob cauſam D

Digitized by Google

ſam increpa illos durè, ut ſani ſint in fide,
14 Non intendentes Judaicis fabulis, & manda-
tis hominum averſantium ſe à veritate.
* Rom. 15 * Omnia munda mundis: coinquinatis au-
14.d.20. tem, & infidelibus nihil eſt mundum, ſed inqui-
natæ ſunt eorum & mens & conſcientia.
16 Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem ne-
gant: cùm ſint abominati, & incredibiles, & ad
omne opus bonum reprobi.

CAPUT II.

*Quomodò docere debeat ſenes, anus, adoleſcentulas ac juve-
nes, præbendo ſe omnibus vitæ exemplum: & in quibus nos
erudiat gratia Dei quæ apparuit, beneficia etiam per Chriſtum
nobis exhibita oſtendit.*

A 1 TU autem loquere quæ decent ſanam doctri-
nam:
2 Senes, ut ſobrij ſint, pudici, prudentes, ſani
in fide, in dilectione, in patientia:
3 Anus ſimiliter in habitu ſancto, non crimina-
trices, non multo vino ſervientes, benè docentes:
4 Ut prudentiam doceant adoleſcentulas, ut vi-
ros ſuos ament, filios ſuos diligant,
B 5 Prudentes, caſtas, ſobrias, domus curam ha-
bentes, benignas, ſubditas viris ſuis, ut non blaſ-
phemetur verbum Dei.
6 Juvenes ſimiliter hortare ut ſobrij ſint.
7 In omnibus teipſum præbe exemplum bono-
rum operum, in doctrina, in integritate, in gra-
vitate,
8 Verbum ſanum, irreprehenſibile: ut is, qui
ex adverſo eſt, vereatur, nihil habens malum di-
cere de nobis.
C 9 * Servos dominis ſuis ſubditos eſſe, in om-
* Epheſ. 6.a.5. nibus placentes, non contradicentes,
Coloſ. 3. 10 Non fraudantes: ſed in omnibus fidem bo-
d.22. nam oſtendentes: ut doctrinam Salvatoris noſtri
1.Pet.2. Dei ornent in omnibus.
e.18. * Infrà 11 * Apparuit enim gratia Dei Salvatoris noſtri
3.a.4. omnibus hominibus,
D 12 Erudiens nos, ut abnegantes impietatem, &
ſæcularia deſideria, ſobriè, & juſtè, & piè viva-
mus in hoc ſæculo,
13 Expectantes beatam ſpem, & adventum
gloriæ magni Dei, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti:
14 Qui dedit ſemetipſum pro nobis, ut nos re-
dimeret ab omni iniquitate, & mundaret ſibi
populum acceptabilem, ſectatorem bonorum ope-
rum.
15 Hæc loquere, & exhortare, & argue cum om-
ni imperio. Nemo te contemnat.

CAPUT III.

*Ad quas virtutes ſuos debeat adhortari, & à quibus vitiis
dehortari: & quòd à peccatis prioribus ſola Dei benignita-
te ſalvati ſimus per lavacrum regenerationis, facti in ſpe he-
redes vitæ æternæ: monétque, ut hæc docens vanam devitet
doctrinam, ſimiliter & hæreticos.*

A 1 ADmone illos principibus & poteſtatibus
ſubditos eſſe, dicto obedire, ad omne opus
bonum paratos eſſe:
2 Neminem blaſphemare, non litigioſos eſſe,
ſed modeſtos, omnem oſtendentes manſuetudi-
nem ad omnes homines.
3 Eramus enim aliquando & nos inſipientes, in-
creduli, errantes, ſervientes deſideriis & volupta-
tibus variis, in malitia & invidia agentes, odibiles,
odientes invicem.
4 Cùm * autem benignitas & humanitas appa- * Sup. 2. c.11.
ruit Salvatoris noſtri Dei; B
5 * Non ex operibus juſtitiæ, quæ fecimus nos, * 1. Tim.
ſed ſecundùm ſuam miſericordiam ſalvos nos fe- 1.c.9.
cit, per lavacrum regenerationis & renovationis
Spiritus ſancti,
6 Quem effudit in nos abundè per Jeſum Chri-
ſtum Salvatorem noſtrum:
7 Ut juſtificati gratia ipſius, heredes ſimus ſe-
cundùm ſpem vitæ æternæ.
8 Fidelis ſermo eſt: & de his volo te confirma- C
re: ut curent bonis operibus præeſſe qui credunt
Deo. Hæc ſunt bona & utilia hominibus.
9 * Stultas autem quæſtiones, & genealogias, & * 1. Tim
contentiones, & pugnas legis devita, ſunt enim 1.b.4.
inutiles, & vanæ. 4.b.7. 2. Tim. 2. d.23.
10 Hæreticum hominem, poſt unam & ſecun-
dam correptionem devita:
11 Sciens quia ſubverſus eſt, qui ejuſmodi eſt, &
delinquit, cùm ſit proprio judicio condemnatus.
12 Cùm miſero ad te Artemam, aut Tychicum, D
feſtina ad me venire Nicopolim: ibi enim ſtatui
hiemare.
13 Zenam legiſperitum, & Apollo ſolicitè præ-
mitte, ut nihil illis deſit:
14 Diſcant autem & noſtri bonis operibus præ-
eſſe ad uſus neceſſarios, ut non ſint infructuoſi.
15 Salutant te qui mecum ſunt omnes: ſaluta
eos, qui nos amant in fide. Gratia Dei cum om-
nibus vobis. Amen.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD PHILEMONEM.

*Philemoni, cujus charitatem ac fidem collaudat, Oneſimum
ſervum ipſius remittit; quem illi commendat, & ejus culpam
in ſe recipit; indicans ſe cupere ipſum habere, ut ſibi mini-
ſtret in Evangelij prædicatione.*

1 PAULUS vinctus Chriſti Jeſu, & Ti- A
motheus frater; Philemoni dilecto,
& adjutori noſtro,
2 Et Appiæ ſorori chariſſimæ, &
Archippo commilitoni noſtro, & Eccleſiæ, quæ in
domo tua eſt.
3 Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, &
Domino Jeſu Chriſto.
4 Gratias ago Deo meo, ſemper memoriam tui
faciens in orationibus meis,
5 Audiens charitatem tuam, & fidem, quam ha-
bes in Domino Jeſu, & in omnes ſanctos:
6 Ut communicatio fidei tuæ evidens fiat in B
agnitione omnis operis boni, quod eſt in vobis in
Chriſto Jeſu.
7 Gaudium enim magnum habui, & conſola-
tionem in charitate tua: quia viſcera ſanctorum
requieverunt per te, frater.
8 Propter quod multam fiduciam habens in
Chriſto Jeſu imperandi tibi quod ad rem pertinet:
9 Propter charitatem magis obſecro, cùm ſis ta-
lis, ut Paulus ſenex, nunc autem & vinctus Jeſu
Chriſti:

10 Obſecro

Digitized by Google

10 Obſecro te pro meo filio, quem genui in vin-
culis, Oneſimo,
11 Qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem
& mihi & tibi utilis,
C 12 Quem remiſi tibi. Tu autem illum, ut mea
viſcera, ſuſcipe:
13 Quem ego volueram mecum detinere, ut pro
te mihi miniſtraret in vinculis Evangelij:
14 Sine conſilio autem tuo nihil volui facere,
ut ne velut ex neceſſitate bonum tuum eſſet, ſed
voluntarium.
15 Forſitan enim ideò diſceſſit ad horam à te,
ut æternum illum reciperes:
D 16 Jam non ut ſervum, ſed pro ſervo chariſſi-
mum fratrem, maximè mihi; quantò autem magis
tibi, & in carne, & in Domino?
17 Si ergo habes me ſocium, ſuſcipe illum ſi-
cut me:
18 Si autem aliquid nocuit tibi, aut debet; hoc
mihi imputa.
19 Ego Paulus ſcripſi mea manu: ego reddam,
ut non dicam tibi, quod & teipſum mihi debes:
20 Ita frater. Ego te fruar in Domino: Refice
viſcera mea in Domino.
21 Confidens in obedientia tua ſcripſi tibi:
ſciens quoniam & ſuper id, quod dico, facies.
22 Simul autem & para mihi hoſpitium: nam
ſpero per orationes veſtras donari me vobis.
23 Salutat te Epaphras concaptivus meus in
Chriſto Jeſu,
24 Marcus, Ariſtarchus, Demas, & Lucas, ad-
jutores mei.
25 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum ſpi-
ritu veſtro. Amen.

EPISTOLA
BEATI PAULI APOSTOLI
AD HEBRÆOS.

CAPUT PRIMUM.

Tantum veteri teſtamento per Angelos dato novum per Chriſtum datum præfertur, quantum Chriſtus Angelis dignior eſt, quos origine, dominio, potentia & honore antecellit.

A 1 MULTIFARIAM, multiſque modis
olim Deus loquens patribus in Prophe-
tis: noviſſimè,
2 Diebus iſtis locutus eſt nobis in filio, quem
conſtituit heredem univerſorum, per quem fecit
ſæcula.
* Sap. 7. d. 26. 3 * Qui cùm ſit ſplendor gloriæ, & figura ſub-
ſtantiæ ejus, portánſque omnia verbo virtutis ſuæ,
purgationem peccatorum faciens, ſedet ad dexte-
ram majeſtatis in excelſis:
B 4 Tantò melior Angelis effectus, quantò diffe-
rentiùs præ illis, nomen hereditavit.
* Pſ. 2. b. 7. 5 Cui enim dixit aliquando Angelorum: * Filius
* 2. Reg. 7. b. 14. meus es tu, ego hodie genui te? Et rurſum. * Ego
ero illi in patrem, & ipſe erit mihi in filium?
6 Et cùm iterùm introducit primogenitum in
* Pſ. 96. b. 7. orbem terræ, dicit: * Et adorent eum omnes Ange-
li Dei.
C * Pſ. 103. a. 4. 7 Et ad Angelos quidem dicit: * Qui facit Ange-
los ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos flammam ignis.
* Pſ. 44. 8 Ad filium autem: * Thronus tuus Deus, in
ſæculum ſæculi: virga æquitatis, virga regni tui.
9 Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem:
propterea unxit te Deus, Deus tuus, oleo exulta-
tionis præ participibus tuis.
10 Et: * Tu in principio Domine terram fun- * Pſ. 101. d. 26.
daſti: & opera manuum tuarum ſunt cæli.
11 Ipſi peribunt, tu autem permanebis, & om-
nes ut veſtimentum veteraſcent:
12 Et velut amictum mutabis eos, & mutabũtur: D
tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient.
13 Ad quem autem Angelorum dixit aliquan-
do: * Sede à dextris meis, quoadusque ponam ini- * Pſal. 109. a. 1.
micos tuos ſcabellum pedum tuorum? 1. Cor.
14 Nónne omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus, 15. d. 25.
in miniſterium miſſi propter eos, qui hereditatem
capient ſalutis?

CAPUT II.

Cùm angelicorum præceptorum tranſgreſſio dignam acceperit ultionem, multò magis ea ſequetur tranſgreſſores præceptorum Chriſti: qui per ſuſceptam humanitatem & crucem minoratus eſt ab Angelis, & ex eo factus auctor ſalutis in ipſum credentium.

1 PRopterea abundantiùs oportet obſervare nos A
ea quæ audivimus, ne fortè pereffluamus.
2 Si enim qui per Angelos dictus eſt ſermo, factus
eſt firmus, & omnis prævaricatio & inobedientia
accepit juſtam mercedis retributionem:
3 Quomodo nos effugiemus, ſi tantam negle-
xerimus ſalutem? quæ cùm initium accepiſſet
enarrari per Dominum, ab eis, qui audierunt, in
nos confirmata eſt.
4 * Conteſtante Deo ſignis & portentis, & va- * Marc. 16. d. 20.
riis virtutibus, & Spiritus ſancti diſtributionibus
ſecundùm ſuam voluntatem.
5 Non enim Angelis ſubjecit Deus orbem ter-
ræ futurum de quo loquimur.
6 Teſtatus eſt autem in quodam loco quis, di- B
cens: * Quid eſt homo quòd memor es ejus, aut * Pſal. 8. a. 5.
filius hominis quoniam viſitas eum?
7 Minuiſti eum paulò minùs ab Angelis: gloria
& honore coronaſti eum: & conſtituiſti eum ſu-
per opera manuum tuarum.
8 * Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus. In eo * Matt. 28. d. 18.
enim quòd omnia ei ſubjecit, nihil dimiſit non 1. Cor. 15. d. 26.
ſubjectum ei. Nunc autem necdum videmus om-
nia ſubjecta ei.
9 * Eum autem, qui modico quàm Angeli mi- C
noratus eſt, videmus Jeſum, propter paſſionem * Phil. 2. a. 8.
mortis, gloria & honore coronatum: ut gratia
Dei, pro omnibus guſtaret mortem.
10 Decebat enim eum, propter quem omnia, &
per quem omnia, qui multos filios in gloriam ad-
duxerat, auctorem ſalutis eorum per paſſionem
conſummare.
11 Qui enim ſanctificat, & qui ſanctificantur,
ex uno omnes. Propter quam cauſam non confun-
ditur fratres eos vocare, dicens:
12 * Nuntiabo nomen tuum fratribus meis: in * Pſ. 21. c. 23.
medio Eccleſiæ laudabo te. D
13 Et iterùm: * Ego ero fidens in eum. Et iterùm: * Pſ. 17. a. 3.
* Ecce ego, & pueri mei, quos dedit mihi Deus. * Iſa. 8. d. 18.
14 Quia ergo pueri communicaverunt carni &
ſanguini, & ipſe ſimiliter participavit eiſdem: * ut * Oſee 13. d. 14.
per mortem deſtrueret eum, qui habebat mortis 1. Cor.
imperium, id eſt, diabolum: 15. g. 54.

Digitized by Google

15 Et liberaret eos, qui timore mortis per to-
tam vitam obnoxij erant ſervituti.
16 Nuſquam enim Angelos apprehendit, ſed
ſemen Abrahæ apprehendit.
17 Unde debuit per omnia fratribus ſimilari,
ut miſericors fieret, & fidelis pontifex ad Deum,
ut repropitiaret delicta populi.
18 In eo enim, in quo paſſus eſt ipſe & tenta-
tus, potens eſt & eis, qui tentantur, auxiliari.

Caput III.

Longè excellentior eſt Chriſtus, utpote filius, quàm Moyſes, qui famulus fidelis erat in domo Dei; curandum igitur ut huic in omnibus obtemperemus, ne in modum incredulorum Judæorum ab ejus requie repellamur.

A 1 UNde fratres ſancti, vocationis cæleſtis par-
ticipes, conſiderate Apoſtolum & ponti-
ficem confeſſionis noſtræ Jeſum:
2 Qui fidelis eſt ei, qui fecit illum, ſicut &
* Num. 12. b. 7. * Moyſes in omni domo ejus.
3 Amplioris enim gloriæ iſte præ Moyſe dignus
eſt habitus, quantò ampliorem honorem habet
domus, qui fabricavit illam.
4 Omnis namque domus fabricatur ab aliquo:
qui autem omnia creavit, Deus eſt.
B 5 Et Moyſes quidem fidelis erat in tota domo
ejus tamquam famulus, in teſtimonium eorum
quæ dicenda erant:
6 Chriſtus verò tamquam filius in domo ſua:
quæ domus ſumus nos, ſi fiduciam, & gloriam ſpei
uſque ad finem, firmam retineamus.
* Pſ. 94. b. 8. Inf. 4. b. 7. 7 Quapropter ſicut dicit Spiritus ſanctus: *Ho-
die ſi vocem ejus audieritis,
8 Nolite obdurare corda veſtra, ſicut in exacer-
batione ſecundùm diem tentationis in deſerto,
9 Ubi tentaverunt me patres veſtri; probave-
runt, & viderunt opera mea
C 10 Quadraginta annis: Propter quod infenſus
fui generationi huic, & dixi: Semper errant cor-
de. Ipſi autem non cognoverunt vias meas,
11 Sicut juravi in ira mea: Si introibunt in re-
quiem meam.
12 Videte fratres, ne fortè ſit in aliquo veſtrûm
cor malum incredulitatis, diſcedendi à Deo vivo:
13 Sed adhortamini voſmetipſos per ſingulos
dies, donec Hodie cognominatur, ut non obdu-
retur quis ex vobis fallacia peccati.
D 14 Participes enim Chriſti effecti ſumus: ſi
tamen initium ſubſtantiæ ejus uſque ad finem fir-
mum retineamus.
15 Dum dicitur: Hodie ſi vocem ejus audieri-
tis, nolite obdurare corda veſtra, quemadmodum
in illa exacerbatione.
16 Quidam enim audientes exacerbaverunt,
ſed non univerſi qui profecti ſunt ex Ægypto per
Moyſen.
17 Quibus autem infenſus eſt quadraginta an-
* Num. 14. f. 37. nis? Nonne illis, qui peccaverunt, * quorum ca-
davera proſtrata ſunt in deſerto?
18 Quibus autem juravit non introire in re-
quiem ipſius, niſi illis, qui increduli fuerunt?
19 Et videmus, quia non potuerunt introire
propter incredulitatem.

Caput IV.

Quandoquidem Judæi ob incredulitatem non introierunt in promiſſam requiem, & reliquum eſt ut alij ingrediantur, curandum eſt ne ea fruſtremur, ſed credentes, in ipſam admittamur: de vivo & efficaci Dei verbo quod omnia conſpicit, déque ejus infirmitate, ut noſtris compateretur infirmitatibus.

1 TImeamus ergo ne fortè relicta pollicitatione A
introeundi in requiem ejus, exiſtimetur ali-
quis ex vobis deeſſe.
2 Etenim & nobis nuntiatum eſt, quemadmo-
dum & illis: ſed non profuit illis ſermo auditus,
non admiſtus fidei ex iis qui audierunt.
3 Ingrediemur enim in requiem, qui credidi-
mus: quemadmodum dixit: * Sicut juravi in ira *Pſ. 94. b. 11.
mea: Si introibunt in requiem meam: & quidem
operibus ab inſtitutione mundi perfectis.
4 Dixit enim in quodam loco de die ſeptima B
ſic: * Et requievit Deus die ſeptima ab omnibus * Gen. 2. a. 2.
operibus ſuis.
5 Et in iſto rurſum: Si introibunt in requiem
meam.
6 Quoniam ergo ſupereſt introire quoſdam in
illam, & ij, quibus prioribus annuntiatum eſt, non
introierunt propter incredulitatem:
7 Iterùm terminat diem quemdam, Hodie, in
David dicendo, poſt tantum temporis, ſicut ſuprà
dictum eſt: * Hodie ſi vocem ejus audieritis, no- *Sup. 3. b. 7.
lite obdurare corda veſtra.
8 Nam ſi eis Jeſus requiem præſtitiſſet, num-
quam de alia loqueretur, poſt hac, die.
9 Itaque relinquitur ſabbatiſmus populo Dei. C
10 Qui enim ingreſſus eſt in requiem ejus; etiam
ipſe requievit ab operibus ſuis, ſicut à ſuis Deus.
11 Feſtinemus ergo ingredi in illam requiem:
ut ne in idipſum quis incidat incredulitatis exem-
plum.
12 Vivus eſt enim ſermo Dei, & efficax, & pe-
netrabilior omni gladio ancipiti: & pertingens
uſque ad diviſionem animæ ac ſpiritus, compagum
quoque ac medullarum, & diſcretor cogitationum
& intentionum cordis.
13 * Et non eſt ulla creatura inviſibilis in con- D
ſpectu ejus: omnia autem nuda & aperta ſunt * Pſ. 33. c. 16.
oculis ejus, ad quem nobis ſermo. Eccli.
14 Habentes ergo pontificem magnum, qui 15. d. 20
penetravit cælos, Jeſum filium Dei: teneamus
confeſſionem.
15 Non enim habemus pontificem, qui non
poſſit compati infirmitatibus noſtris; tentatum
autem per omnia pro ſimilitudine abſque pec-
cato.
16 Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gra-
tiæ, ut miſericordiam conſequamur, & gratiam
inveniamus in auxilio opportuno.

Caput V.

Chriſtus debito ordine factus noſter Pontifex, precéſque Patri offerens, exauditus eſt: & diſcens ex iis quæ paſſus eſt obedientiam, factus eſt obtemperantibus cauſa ſalutis æternæ; ſed reconditorum de ipſo myſteriorum capaces non erant ij ad quos hîc ſcribebat Apoſtolus,

1 OMnis namque Pontifex ex hominibus aſ- A
ſumptus, pro hominibus conſtituitur in iis
quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona, & ſacrificia
pro peccatis:
2 Qui condolere poſſit iis, qui ignorant, &
errant:

Digitized by Google

errant: quoniam & ipſe circumdatus eſt infirmitate:

3 Et propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam & pro ſemetipſo offerre pro peccatis.

B

4 * Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo, tamquam Aaron.

* Exod. 28. a. 1. 2. Par. 26. c. 18.

5 Sic & Chriſtus non ſemetipſum clarificavit ut pontifex fieret: ſed qui locutus eſt ad eum: * Filius meus es tu, ego hodie genui te.

* Pſal. 2. b. 7.

6 Quemamodum & in alio loco dicit. * Tu es ſacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech.

* Pſ. 109. b. 4.

C 7 Qui in diebus carnis ſuæ, preces ſupplicationéſque ad eum, qui poſſit illum ſalvum facere à morte, cum clamore valido & lacrymis offerens, exauditus eſt pro ſua reverentia.

8 Et quidem cùm eſſet Filius Dei, didicit ex iis, quæ paſſus eſt, obedientiam:

9 Et conſummatus, factus eſt omnibus obtemperantibus ſibi, cauſa ſalutis æternæ,

10 Appellatus à Deo pontifex juxta ordinem Melchiſedech.

11 De quo nobis grandis ſermo, & ininterpretabilis ad dicendum: quoniam imbecilles facti eſtis ad audiendum.

D 12 Etenim cùm deberetis magiſtri eſſe propter tempus: rurſum indigetis ut vos doceamini quæ ſint elementa exordij ſermonum Dei: & facti eſtis quibus lacte opus ſit, non ſolido cibo.

13 Omnis enim, qui lactis eſt particeps, expers eſt ſermonis juſtitiæ: parvulus enim eſt.

14 Perfectorum autem eſt ſolidus cibus; eorum, qui pro conſuetudine exercitatos habent ſenſus ad diſcretionem boni ac mali.

CAPUT VI.

Non intendit de primis fidei initiis tractare, quandoquidem rebaptizari nequeunt qui poſt ſuſceptum baptiſmum rurſum in peccata relabuntur, imò timenda illis eſt æterna maledictio, conſolando autem Hebræos hortatur ut Abrahæ longanimitatem imitantes, reddant ſe participes eorum quæ jurejurando promiſit illi Deus.

A 1 QUapropter intermittentes inchoationis Chriſti ſermonem, ad perfectiora feramur, non rurſum jacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis, & fidei ad Deum,

2 Baptiſmatum doctrinæ, impoſitionis quoque manuum, ac reſurrectionis mortuorum, & judicij æterni.

B 3 Et hoc faciemus, ſi quidem permiſerit Deus.

4 * Impoſſibile eſt enim, eos qui ſemel ſunt illuminati, guſtaverunt etiam donum cæleſte, & participes facti ſunt Spiritus ſancti,

* Matth. 12. d. 45. Inf. 10. e. 26. 2. Pet. 2. d. 20.

5 Guſtaverunt nihilominùs bonum Dei verbum, virtutéſque ſæculi venturi,

6 Et prolapſi ſunt; rurſus renovari ad pœnitentiam, rurſum crucifigentes ſibimetipſis filium Dei, & oſtentui habentes.

7 Terra enim ſæpè venientem ſuper ſe bibens imbrem, & generans herbam opportunam illis, à quibus colitur; accipit benedictionem à Deo.

8 Proferens autem ſpinas ac tribulos, reproba eſt, & maledicto proxima: cujus conſummatio in combuſtionem.

9 Confidimus autem de vobis dilectiſſimi meliora, & viciniora ſaluti: tametſi ita loquimur.

10 Non enim injuſtus Deus, ut obliviſcatur operis veſtri, & dilectionis quam oſtendiſtis in nomine ipſius, qui miniſtraſtis ſanctis, & miniſtratis.

11 Cupimus autem unumquemque veſtrûm C
eamdem oſtentare ſolicitudinem ad expletionem ſpei uſque in finem:

12 Ut non ſegnes efficiamini, verùm imitatores eorum, qui fide & patientia hereditabunt promiſſiones.

13 Abrahæ namque promittens Deus, quoniam neminem habuit, per quem juraret, majorem, juravit per ſemetipſum,

14 Dicens: * Niſi benedicens benedicam te, & multiplicans multiplicabo te.

* Gen. 22. c. 16.

15 Et ſic longanimiter ferens, adeptus eſt repromiſſionem.

16 Homines enim per majorem ſui jurant: & D
omnis controverſiæ eorum finis, ad confirmationem, eſt juramentum.

17 In quo abundantiùs volens Deus oſtendere pollicitationis heredibus immobilitatem conſilij ſui, interpoſuit jusjurandum:

18 Ut per duas res immobiles, quibus impoſſibile eſt mentiri Deum, fortiſſimum ſolatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propoſitam ſpem:

19 Quam ſicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam, & incedentem uſque ad interiora velaminis:

20 Ubi præcurſor pro nobis introivit Jeſus, ſecundùm ordinem Melchiſedech pontifex factus in æternum.

CAPUT VII.

Cùm Melchiſedech ſacerdotium, ex decimarum acceptione & benedictione Leviticum excelleret, Chriſti ſacerdotium neceſſitate quadam ſecundùm ordinem Melchiſedech in perpetuum inſtitutum, ac juramento firmatum præcellit Leviticum: & ipſum unà cum lege evacuat.

1 HIc enim Melchiſedech, rex Salem, ſacerdos A
Dei ſummi, qui obviavit Abrahæ regreſſo à cæde regum, & benedixit ei:

Gen. 14. d. 18.

2 Cui & decimas omnium diviſit Abraham: primùm quidem qui interpretatur rex juſtitiæ: deinde autem & rex Salem, quod eſt, rex pacis,

3 Sine patre, ſine matre, ſine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitæ habens, aſſimilatus autem Filio Dei, manet ſacerdos in perpetuũ.

4 Intuemini autem quantus ſit hic, cui & decimas dedit de præcipuis Abraham patriarcha.

5 Et quidem de filiis Levi ſacerdotium accipientes, * mandatum habent decimas ſumere à populo ſecundùm legem, id eſt, à fratribus ſuis: quamquam & ipſi exierint de lumbis Abrahæ.

* Deut. 18. a. 1. Joſ. 14. b. 4.

6 Cujus autem generatio non annumeratur in eis, decimas ſumpſit ab Abraham, & hunc, qui habebat repromiſſiones, benedixit.

7 Sine ulla autem contradictione, quod minus B
eſt, à meliore benedicitur.

8 Et hic quidem, decimas morientes homines accipiunt: ibi autem conteſtatur, quia vivit.

9 Et (ut ita dictum ſit) per Abraham, & Levi, qui decimas accepit, decimatus eſt:

10 Adhuc enim in lumbis patris erat quando obviavit ei Melchiſedech.

11 Si

Digitized by Google

11 Si ergo conſummatio per ſacerdotium Leviticum erat (populus enim ſub ipſo legem accepit) quid adhuc neceſſarium fuit, ſecundùm ordinem Melchiſech alium ſurgere ſacerdotem, & non ſecundùm ordinem Aaron dici?

12 Tranſlato enim ſacerdotio, neceſſe eſt ut & legis tranſlatio fiat.

13 In quo enim hæc dicuntur, de alia tribu eſt, de qua nullus altari præſtò fuit.

C 14 Manifeſtum eſt enim quòd ex Juda ortus ſit Dominus noſter: in qua tribu nihil de ſacerdotibus Moyſes locutus eſt.

15 Et ampliùs adhuc manifeſtum eſt; ſi ſecundùm ſimilitudinem Melchiſedech exſurgat alius ſacerdos,

16 Qui non ſecundùm legem mandati carnalis factus eſt, ſed ſecundùm virtutem vitæ inſolubilis.

*Pſ.109. b.4. 17 Conteſtatur enim: * Quoniam tu es ſacerdos in æternum, ſecundùm ordinem Melchiſedech.

18 Reprobatio quidem fit præcedentis mandati, propter infirmitatem ejus, & inutilitatem:

19 Nihil enim ad perfectum adduxit lex: introductio verò melioris ſpei, per quam proximamus ad Deum.

20 Et quantum eſt non ſine jurejurando (alij quidem ſine jurejurando ſacerdotes facti ſunt;

*Pſ.109. b.4. 21 Hic autem cum jurejurando, per eum, qui dixit ad illum: * Juravit Dominus, & non pœnitebit eum: tu es ſacerdos in æternum.)

D 22 In tantum melioris teſtamenti ſponſor factus eſt Jeſus.

23 Et alij quidem plures facti ſunt ſacerdotes, idcircò quòd morte prohiberentur permanere:

24 Hic autem eò quòd maneat in æternum, ſempiternum habet ſacerdotium.

25 Unde & ſalvare in perpetuum poteſt accedentes per ſemetipſum ad Deum: ſemper vivens ad interpellandum pro nobis.

26 Talis enim decebat ut nobis eſſet pontifex, ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus, & excelſior cælis factus:

*Lev. 16.b.6. 27 Qui non habet neceſſitatem quotidie, quemadmodum ſacerdotes, * priùs pro ſuis delictis hoſtias offerre, deinde pro populi: hoc enim fecit ſemel, ſeipſum offerendo.

28 Lex enim homines conſtituit ſacerdotes infirmitatem habentes: ſermo autem juriſjurandi, qui poſt legem eſt, Filium in æternum perfectum.

CAPUT VIII.

Excellentius eſt Chriſti ſacerdotium Levitico, cùm ipſe in dextera Patris ſedeat in cælis, & majorum ſacramentorum miniſter fuerit quàm ſacerdotes veteris legis: oſtendit etiam novi teſtamenti neceſſitatem ex imperfectione veteris, & ex promiſſione Dei per Jeremiam.

A 1 CApitulum autem ſuper ea quæ dicuntur: Talem habemus Pontificem, qui conſedit in dextera ſedis magnitudinis in cælis,

2 Sanctorum miniſter, & tabernaculi veri, quod fixit Dominus, & non homo.

3 Omnis enim pontifex ad offerendum munera, & hoſtias conſtituitur: unde neceſſe eſt & hunc habere aliquid, quod offerat:

B 4 Si ergo eſſet ſuper terram, nec eſſet ſacerdos: cùm eſſent qui offerrent ſecundùm legem munera,

5 Qui exemplari & umbræ deſerviunt cæleſtium. Sicut reſponſum eſt Moyſi, cùm conſummaret tabernaculum: * Vide (inquit) omnia facito ſecundùm exemplar, quod tibi oſtenſum eſt in monte. *Exod. 25.d.40. Act.7. f.44.

6 Nunc autem melius ſortitus eſt miniſterium, quantò & melioris teſtamenti mediator eſt, quod in melioribus repromiſſionibus ſancitum eſt. C

7 Nam ſi illud prius culpa vacaſſet: non utique ſecundi locus inquireretur.

8 Vituperans enim eos dicit: * Ecce dies venient, dicit Dominus: & conſummabo ſuper domum Iſraël, & ſuper domum Juda, teſtamentum novum: *Jer.31. f.31.

9 Non ſecundùm teſtamentum quod feci patribus eorum, in die qua apprehendi manum eorum ut educerem illos de Terra Ægypti: quoniam ipſi non permanſerunt in teſtamento meo, & ego neglexi eos, dicit Dominus.

10 Quia hoc eſt teſtamentum, quod diſponam domui Iſraël poſt dies illos, dicit Dominus: Dando leges meas in mentem eorum, & in corde eorum ſuperſcribam eas: & ero eis in Deum, & ipſi erunt mihi in populum: D

11 Et non docebit unuſquiſque proximum ſuum, & unuſquiſque fratrem ſuum, dicens: Cognoſce Dominum: quoniam omnes ſcient me à minore uſque ad majorem eorum.

12 Quia propitius ero iniquitatibus eorum, & peccatorum eorum jam non memorabor.

13 Dicendo autem novum, veteravit prius. Quod autem antiquatur & ſeneſcit, propè interitum eſt.

CAPUT IX.

Ex his quæ in veteri erant teſtamento & imperfectione illarum hoſtiarum, oſtendit novi perfectionem, in quo Chriſtus Pontifex & hoſtia ſemel oblata emundat conſcientiam à peccatis: quem ad teſtamenti ſui confirmationem mori fuit neceſſe.

1 HAbuit quidem & prius, juſtificationes culturæ, & Sanctum ſæculare. A

2 * Tabernaculum enim factum eſt primum, in quo erant candelabra, & menſa, & propoſitio panum quæ dicitur Sancta. *Exod. 26.a.1. 36.a.1.

3 Poſt velamentum autem ſecundum tabernaculum, quod dicitur Sancta ſanctorum:

4 Aureum habens * thuribulum, & arcam teſtamenti circumtectam ex omni parte auro, in qua urna aurea habens manna, & virga Aaron, quæ fronduerat, * & tabulæ teſtamenti, *Lev.16. Nu.16. *3.Reg. 8.a.9. 2.Par.5. b.10.

5 Superque eam erant Cherubim gloriæ obumbrantia propitiatorium: de quibus non eſt modò dicendum per ſingula.

6 His verò ita compoſitis; in priori quidem tabernaculo ſemper introibant ſacerdotes, ſacrificiorum officia conſummantes: B

7 In ſecundo autem * ſemel in anno ſolus pontifex, non ſine ſanguine, quem offert pro ſua & populi ignorantia: *Exod. 30.b.10. Levit.16. a.2.

8 Hoc ſignificante Spiritu ſancto, nondum propalatam eſſe ſanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente ſtatum.

9 Quæ parabola eſt temporis inſtantis: juxta C quam

Digitized by Google

quam munera, & hoſtiæ offeruntur, quæ non poſſunt juxta conſcientiam perfectum facere ſervientem, ſolummodò in cibis, & in potibus,

10 Et variis baptiſmatibus, & juſtitiis carnis uſque ad tempus correctionis impoſitis.

11 Chriſtus autem aſſiſtens pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum non manu factum, id eſt, non hujus creationis;

12 Neque per ſanguinem hircorum aut vitulorum, ſed per proprium ſanguinem, introivit ſemel in Sancta, æterna redemptione inventa.

D 13 * Si enim ſanguis hircorum & taurorum, & cinis vitulæ aſperſus, inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis:

*Levit. 16.c.15.

14 * Quantò magis ſanguis Chriſti, qui per Spiritum ſanctum ſemetipſum obtulit immaculatum Deo, emundabit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis, ad ſerviendum Deo viventi?

* 1.Pet. 1.d.19. 1.Joan.1. c.7. Apoc.1. b.5.

15 Et ideò novi teſtamenti mediator eſt; * ut morte intercedente, in redemptionem earum prævaricationum, quæ erant ſub priori teſtamento, repromiſſionem accipiant, qui vocati ſunt æternæ hereditatis.

* Gal. 3. c.15.

16 Ubi enim teſtamentum eſt; mors neceſſe eſt intercedat teſtatoris.

17 Teſtamentum enim in mortuis confirmatum eſt: alioquin nondum valet, dum vivit qui teſtatus eſt.

18 Unde nec primum quidem ſine ſanguine dedicatum eſt.

E 19 Lecto enim omni mandato legis à Moyſe univerſo populo, accipiens ſanguinem vitulorum & hircorum, cum aqua, & lana coccinea, & hyſſopo; ipſum quoque librum, & omnem populum aſperſit,

20 Dicens: * Hic ſanguis teſtamenti, quod mandavit ad vos Deus.

* Exod. 24.b.8.

21 Etiam tabernaculum & omnia vaſa miniſterij ſanguine ſimiliter aſperſit.

F 22 Et omnia pænè in ſanguine ſecundùm legem mundantur: & ſine ſanguinis effuſione non fit remiſſio.

23 Neceſſe eſt ergo exemplaria quidem cæleſtium his mundari: ipſa autem cæleſtia melioribus hoſtiis quàm iſtis.

24 Non enim in manufacta Sancta Jeſus introivit, exemplaria verorum: ſed in ipſum cælum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis.

25 Neque ut ſæpè offerat ſemetipſum, quemadmodum Pontifex intrat in Sancta per ſingulos annos in ſanguine alieno:

G 26 Alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi: nunc autem ſemel in conſummatione ſæculorum, ad deſtitutionem peccati, per hoſtiam ſuam apparuit.

27 Et quemadmodum ſtatutum eſt hominibus ſemel mori, poſt hoc autem judicium:

28 * Sic & Chriſtus ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda peccata; ſecundò ſine peccato apparebit expectantibus ſe, in ſalutem.

* Rom. 5. b.9. 1.Pet.3. d.18.

CAPUT X.

Propter imperfectionem hoſtiarum veteris teſtamenti neceſſarium fuit novum induci, cujus unica hoſtia auferrentur univerſa peccata: cui niſi fide, ſpe, charitate, ac bonis operibus adheſerimus, acerbiùs puniemur quam veteris teſtamenti tranſgreſſores: laudat interim Hebræos quòd & multa paſſi ſint, & patientibus aſtiterint.

1 Umbram enim habens lex futurorum bonorum, non ipſam imaginem rerum; per ſingulos annos eiſdem ipſis hoſtiis, quas offerunt indeſinenter, numquam poteſt accedentes perfectos facere: A

2 Alioquin ceſſaſſent offerri: ideò quòd nullam haberent ultrà conſcientiam peccati, cultores ſemel mundati:

3 Sed in ipſis commemoratio peccatorum per ſingulos annos fit.

4 Impoſſibile enim eſt ſanguine taurorum & hircorum auferri peccata. B

5 Ideò ingrediens mundum dicit: * Hoſtiam, & oblationem noluiſti: corpus autem aptaſti mihi: * Pſal. 39.b.7.

6 Holocautomata pro peccato non tibi placuerunt.

7 Tunc dixi: Ecce venio: * in capite libri ſcriptum eſt de me: Ut faciam, Deus, voluntatem tuam. *.Pſal. 19.b.8.

8 Superiùs dicens: Quia hoſtias, & oblationes, & holocautomata pro peccato noluiſti, nec placita ſunt tibi, quæ ſecundùm legem offeruntur,

9 Tunc dixi: Ecce venio, ut faciam, Deus, voluntatem tuam: aufert primum, ut ſequens ſtatuat.

10 In qua voluntate ſanctificati ſumus per oblationem corporis Jeſu Chriſti ſemel. C

11 Et omnis quidem ſacerdos præſtò eſt quotidie miniſtrans, & eaſdem ſæpe offerens hoſtias, quæ numquam poſſunt auferre peccata:

12 Hic autem unam pro peccatis offerens hoſtiam, in ſempiternum ſedet in dextera Dei,

13 De cetero exſpectans * donec ponantur inimici ejus ſcabellum pedum ejus. *Pſ.109. a.2. 1. Cor. 15.d.25.

14 Una enim oblatione, conſummavit in ſempiternum ſanctificatos.

15 Conteſtatur autem nos & Spiritus ſanctus. Poſtquam enim dixit:

16 * Hoc autem teſtamentum, quod teſtabor ad illos poſt dies illos, dicit Dominus, Dando leges meas in cordibus eorum, & in mentibus eorum ſuperſcribam eas: * Jer.31. f.33. Sup.8. c.8.

17 Et peccatorum, & iniquitatum eorum jam non recordabor ampliùs.

18 Ubi autem horum remiſſio: jam non eſt oblatio pro peccato.

19 Habentes itaque fratres fiduciam in introitu ſanctorum in ſanguine Chriſti, D

20 Quam initiavit nobis viam novam, & viventem per velamen, id eſt, carnem ſuam,

21 Et ſacerdotem magnum ſuper domum Dei,

22 Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aſperſi corda à conſcientia mala, & abluti corpus aqua munda,

23 Teneamus ſpei noſtræ confeſſionem indeclinabilem, (fidelis enim eſt qui repromiſit) E

24 Et conſideremus invicem in provocationem charitatis, & bonorum operum:

25 Non deſerentes collectionem noſtram, ſicut

conſuetudinis

Digitized by Google

conſuetudinis eſt quibuſdam, ſed conſolantes, &
tantò magis quãtò videritis appropinquantẽ diẽ.
* Sup. 6. a.4. 26 * Voluntariè enim peccantibus nobis poſt
acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur
pro peccatis hoſtia,
27 Terribilis autem quædã expectatio judicij,&
ignis æmulatio, quæ conſumptura eſt adverſarios.
28 Irritam quis faciens legem Moyſi, ſine ulla
* Deut. 17.a.6. miſeratione * duobus vel tribus teſtibus moritur:
Matth. 18.c.16. 29 Quantò magis putatis deteriora mereri ſup-
Joan.8. b.17. plicia,qui filium Dei conculcaverit,& ſanguinem
2. Cor. 13.a.1. teſtamenti pollutum duxerit,in quo ſanctificatus
eſt, & ſpiritui gratiæ contumeliam fecerit?
F 30 Scimus enim qui dixit: * Mihi vindicta, &
* Deut. 32.e.35. ego retribuam. Et iterùm: Quia judicabit Domi-
Rom.12. d.19. nus populum ſuum.
31 Horrendum eſt incidere in manus Dei vi-
ventis.
32 Rememoramini autem priſtinos dies, in
quibus illuminati, magnum certamen ſuſtinuiſtis
paſſionum:
33 Et in altero quidem, opprobriis & tribula-
tionibus ſpectaculum facti: in altero autem, ſocij
taliter converſantium effecti.
G 34 Nam & vinctis compaſſi eſtis, & rapinam
bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis, co-
gnoſcentes vos habere meliorem & manentem
ſubſtantiam.
35 Nolite itaque amittere confidentiam ve-
ſtram,quæ magnam habet remunerationem.
36 Patientia enim vobis neceſſaria eſt: ut vo-
luntatem Dei facientes, reportetis promiſſionem.
37 Adhuc enim modicum aliquantulum, qui
venturus eſt, veniet, & non tardabit.
* Hebr.2. a.4. 38 * Juſtus autem meus ex fide vivit: quòd ſi
Rom 1. b.17. ſubtraxerit ſe, non placebit animæ meæ.
Gal.3. b.11. 39 Nos autem non ſumus ſubtractionis filij in
perditionem, ſed fidei in acquiſitionem animæ.

CAPUT XI.

Fidem magnificè commendat ex actis patrum,à mundi exordio uſque ad David ac Prophetas: & in univerſum quanta patrarint ac paſſi ſint per fidem: nec tamen plenam adhuc acceperunt retributionem.

A 1 EST autem fides ſperandarum ſubſtantia re-
rum, argumentum non apparentium.
2 In hac enim teſtimoniũ conſecuti ſunt ſenes.
* Gen. 1. a.3. 3 * Fide intelligimus aptata eſſe ſæcula verbo
Dei, ut ex inviſibilibus viſibilia fierent.
*Gen.4. a.4. 4 * Fide plurimam hoſtiam Abel, quàm Cain,
* Matth. 23.d.35. obtulit Deo, * per quam teſtimonium conſecutus
eſt eſſe juſtus,teſtimonium perhibente muneribus
ejus Deo; & per illam defunctus adhuc loquitur.
* Gen. 5. c.24. 5 * Fide Henoch tranſlatus eſt ne videret
Eccli.44. c.16. mortem,& non inveniebatur,quia tranſtulit illum
Deus: ante tranſlationem enim teſtimonium ha-
buit placuiſſe Deo.
B 6 Sine fide autem impoſſibile eſt placere Deo.
Credere enim oportet accedentem ad Deum quia
eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit.
* Gen.6. c.14. 7 * Fide Noë,reſponſo accepto de iis quæ adhuc
Eccli.44. c.17. non videbantur,metuens aptavit arcam in ſalutem
domus ſuæ, per quam damnavit mundum: & ju-
ſtitiæ, quæ per fidem eſt, heres eſt inſtitutus.
* Gen. 12.a.1. 8 * Fide qui vocatur Abraham obedivit in lo-
cum exire, quem accepturus erat in hereditatem:
& exiit, neſciens quò iret.
9 Fide demoratus eſt in Terra repromiſſionis,
tamquam in aliena,in caſulis habitando,cum Iſaac
& Jacob coheredibus repromiſſionis ejuſdem.
10 Expectabat enim fundamenta habentem ci- C
vitatem: cujus artifex & conditor Deus.
11 * Fide & ipſa Sara ſterilis virtutem in con- * Gen. 17.c.19.
ceptionem ſeminis accepit, etiam præter tempus
ætatis: quoniam fidelem credidit eſſe eum, qui
repromiſerat.
12 Propter quod & ab uno orti ſunt (& hoc emor-
tuo) tamquam ſidera cæli in multitudinem,& ſicut
arena, quæ eſt ad oram maris, innumerabilis.
13 Juxta fidem defuncti ſunt omnes iſti, non
acceptis repromiſſionibus, ſed à longè eas aſpi-
cientes, & ſalutantes, & confitentes quia peregri-
ni & hoſpites ſunt ſuper terram.
14 Qui enim hæc dicunt,ſignificant ſe patriam
inquirere.
15 Et ſi quidem ipſius meminiſſent de qua exie-
runt, habebant utique tempus revertendi:
16 Nunc autem meliorem appetunt, id eſt, cæ-
leſtem. Ideò non confunditur Deus vocari Deus
eorum: paravit enim illis civitatem.
17 * Fide obtulit Abraham Iſaac, cùm tentare- D
tur, & unigenitum offerebat,qui ſuſceperat repro- * Gen. 22.a.1.
miſſiones; Eccli.44. d.21.
18 Ad quem dictum eſt:* Quia in Iſaac voca- * Gen.
bitur tibi ſemen: 21.b.12.
19 Arbitrans quia & à mortuis ſuſcitare potens Rom. 9.
eſt Deus; unde eum & in parabolam accepit. b.7.
20 * Fide & de futuris benedixit Iſaac Jacob, * Gen. 27.d.27.
& Eſau. f.39.
21 * Fide Jacob, moriens, ſingulos filiorum Jo- * Gen.
ſeph benedixit:* & adoravit faſtigium virgæ ejus. 48.c.19. * Gen.
22 * Fide Joſeph,moriens de profectione filiorũ 47.g.31.
Iſraël memoratus eſt, & de oſſibus ſuis mandavit. * Gen. 50.d.24.
23 * Fide Moyſes,natus, occultatus eſt menſibus E
tribus à parentibus ſuis;eò quòd vidiſſent elegan- * Exod.2.
tem infantem, * & non timuerunt regis edictum. a.2.
24 * Fide Moyſes grandis factus negavit ſe eſſe *Exod.1. c.17.
filium filiæ Pharaonis, *Exod. 2.b.11.
25 Magis eligens affligi cum populo Dei,quàm
temporalis peccati habere jucunditatem,
26 Majores divitias æſtimans theſauro Ægy-
ptiorum, improperium Chriſti: aſpiciebat enim
in remunerationem.
27 Fide reliquit Ægyptum, non veritus ani-
moſitatem regis: inviſibilem enim tamquam vi-
dens ſuſtinuit.
28 * Fide celebravit Paſcha, & ſanguinis effu- *Exod.
ſionem: ne qui vaſtabat primitiva, tangeret eos. 12.d.21.
29 * Fide tranſierunt Mare rubrum tamquam F * Exod.
per aridam terram: quod experti Ægyptij, devo- 14.e.22.
rati ſunt.
30 * Fide muri Jericho corruerunt, circuitu * Joſ.6.
dierum ſeptem. e.20.
31 * Fide Rahab meretrix non periit cum in- * Joſ.2.
credulis, excipiens exploratores cum pace. a.3.
32 Et quid adhuc dicam? Deficiet enim me
tempus enarrantem de Gedeon, Barac, Samſon,
Jephte, David, Samuel, & Prophetis:
33 Qui per fidem vicerunt regna, operati ſunt
juſtitiam,

Digitized by Google

juſtitiam, adepti ſunt repromiſſiones, obturave-
runt ora leonum,
34 Extinxerunt impetum ignis, effugerunt
aciem gladij, convaluerunt de infirmitate, fortes
facti ſunt in bello, caſtra verterunt exterorum:
G 35 Acceperunt mulieres de reſurrectione mor-
tuos ſuos. Alij autem diſtenti ſunt, non ſuſcipien-
tes redemptionem, ut meliorem invenirent reſur
rectionem.
36 Alij verò ludibria & verbera experti, inſu-
per & vincula & carceres:
37 Lapidati ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt, in oc-
ciſione gladij mortui ſunt: circuierunt in melotis,
in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti:
38 Quibus dignus non erat mundus: in ſolitu-
dinibus errantes, in montibus, & ſpeluncis, & in
cavernis terræ.
39 Et hi omnes teſtimonio fidei probati, non
acceperunt repromiſſionem,
40 Deo pro nobis melius aliquid providente,
ut non ſine nobis conſummarentur.

CAPUT XII.

Priſcorum imò Chriſti exemplo inducit ad tolerandas viriliter afflictiones, revocans à peccatis: & ex novi teſtamenti ſuper vetus excellentia deterret ab inobedientia, ne majora quàm Judæi pati cogamur ſupplicia.

A 1 IDeóque & nos tantam habentes impoſitam
*Rom.6. nubem teſtium, * deponentes omne pondus,
a.4. & circumſtans nos peccatum, per patientiam cur-
Epheſ.4. e.22. ramus ad propoſitum nobis certamen:
Col.3. 2 Aſpicientes in Auctorem fidei, & conſumma-
b.7. 1.Pet.2. torem Jeſum, qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit
a.1.4. crucem, confuſione contempta, atque in dextera
& 2. ſedis Dei ſedet.
B 3 Recogitate enim eum, qui talem ſuſtinuit à
peccatoribus adverſum ſemetipſum contradictio
nem: ut ne fatigemini, animis veſtris deficientes.
4 Nondum enim uſque ad ſanguinem reſtitiſtis,
adverſus peccatum repugnantes:
5 Et obliti eſtis conſolationis, quæ vobis tam-
* Prov. quam filiis loquitur, dicens: * Fili mi, noli negli-
3.b.11. gere diſciplinam Domini: neque fatigeris dum
Apoc.3. d.19. ab eo argueris.
6 Quem enim diligit Dominus, caſtigat: flagel-
lat autem omnem filium, quem recipit.
7 In diſciplina perſeverate. Tamquam filiis vo-
bis offert ſe Deus: quis enim filius, quem non
corripit pater?
C 8 Quòd ſi extra diſciplinam eſtis, cujus parti-
cipes facti ſunt omnes: ergo adulteri, & non filij
eſtis.
9 Deinde patres quidem carnis noſtræ, erudito-
res habuimus, & reverebamur eos: non multò ma-
gis obtemperabimus Patri ſpirituum, & vivemus?
10 Et illi quidem in tempore paucorum dierum,
ſecundùm voluntatem ſuam erudiebant nos: hic
autem ad id, quod utile eſt in recipiendo ſanctifi-
cationem ejus.
D 11 Omnis autem diſciplina, in præſenti quidem
videtur non eſſe gaudij, ſed mœroris: poſteà au-
tem fructum pacatiſſimum exercitatis per eam red-
det juſtitiæ.
12 Propter quod, remiſſas manus, & ſoluta ge-
nua, erigite,
13 Et greſſus rectos facite pedibus veſtris: ut non
claudicans quis erret, magis autem ſanetur.
14 * Pacem ſequimini cum omnibus, & ſancti- * Rom. 12.d.18.
moniam, ſine qua nemo videbit Deum:
15 Contemplantes ne quis deſit gratiæ Dei: ne
qua radix amaritudinis ſurſum germinans impe-
diat, & per illam inquinentur multi.
16 Ne quis fornicator, aut profanus * ut Eſau: qui E
propter unam eſcam vendidit primitiva ſua. * Gen. 25.d.33.
17 Scitote enim quoniam * & poſteà cupiens * Gen.
hereditare benedictionem, reprobatus eſt: non 27.f.38.
enim invenit pœnitentiæ locum, quamquam cum
lacrymis inquiſiſſet eam.
18 * Non enim acceſſiſtis ad tractabilem mon- * Exod.
tem: & accenſibilem ignem, & turbinem, & ca- 19.c.12. 20.c.21.
liginem, & procellam,
19 Et tubæ ſonum, & vocem verborum, quam qui
audierunt, excuſaverunt ſe, ne eis fieret verbum.
20 Non enim portabant quod dicebatur: * Et ſi * Exod.
beſtia tetigerit montem, lapidabitur. 19.c.13.
21 Et ita terribile erat quod videbatur. Moyſes F
dixit: Exterritus ſum, & tremebundus,
22 Sed acceſſiſtis ad Sion montem, & civitatem
Dei viventis, Jeruſalem cæleſtem, & multorum
millium Angelorum frequentiam,
23 Et Eccleſiam primitivorum, qui conſcripti
ſunt in cælis, & judicem omnium Deum, & ſpi-
ritus juſtorum perfectorum,
24 Et teſtamenti novi mediatorem Jeſum, & ſan-
guinis aſperſionem meliùs loquentem quàm Abel.
25 Videte ne recuſetis loquentem. Si enim illi G
non effugerunt, recuſantes eum qui ſuper terram
loquebatur: multò magis nos, qui de cælis loquen-
tem nobis avertimus.
26 Cujus vox movit terram tunc: nunc autem
repromittit, dicens: * Adhuc ſemel; & ego mo- * Agg.2.
vebo non ſolùm terram, ſed & cælum. b.7.
27 Quòd autem, Adhuc ſemel, dicit: declarat
mobilium tranſlationem tamquam factorum, ut
maneant ea quæ ſunt immobilia.
28 Itaque regnum immobile ſuſcipientes, habe-
mus gratiam: per quam ſerviamus placentes Deo,
cum metu & reverentia.
29 * Etenim Deus noſter ignis conſumens * Deut.
eſt. 4.d.24.

CAPUT XIII.

Ad varias hortatur virtutes, jubens cavere ab extranea doctrina, ac memoriam refricans altaris & hoſtiarum veteris novique teſtamenti, & ſubinde monens ut præpoſitis obtemperent: orat ut pro ſe precentur, idem viciſſim pro illis agens, addit mutuis ſalutationibus.

1 CHaritas fraternitatis maneat in vobis. A
2 * Et hoſpitalitatem nolite oblíviſci, per * Rom.
hanc enim * latuerunt quidam, Angelis hoſpitio 12.c.13. 1.Pet.4.
receptis. b.9.
3 Mementote vinctorum, tamquam ſimul vin- * Gen. 18.a.3.
cti; & laborantium, tamquam & ipſi in corpore 19.a.2.
morantes.
4 Honorabile connubium in omnibus, & tho-
rus immaculatus. Fornicatores enim, & adulteros
judicabit Deus.
5 Sint mores ſine avaritia, contenti præſenti-
bus: ipſe enim dixit: * Non te deſeram, neque * Joſ.1.
derelinquam. a.5.
6 Ita ut confidenter dicamus: * Dominus mihi * Pſ.117. a.6.

Digitized by Google

adjutor : non timebo quid faciat mihi homo.

B 7 Mementote præpoſitorum veſtrorum, qui vobis locuti ſunt verbum Dei : quorum intuentes exitum converſationis, imitamini fidem.

8 Jeſus Chriſtus heri, & hodie: ipſe & in ſæcula.

9 Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci. Optimum eſt enim gratia ſtabilire cor, non eſcis: quæ non profuerunt ambulantibus in eis.

10 Habemus altare, de quo edere non habent poteſtatem, qui tabernaculo deſerviunt.

* Lev. 16. f. 27.
11 * Quorum enim animalium infertur ſanguis pro peccato in Sancta per pontificem, horum corpora cremantur extra caſtra.

C 12 Propter quod & Jeſus, ut ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum, extra portam paſſus eſt.

13 Exeamus igitur ad eum extra caſtra, improperium ejus portantes.

* Mich. 2. d. 10.
14 * Non enim habemus hîc manentem civitatem, ſed futuram inquirimus.

15 Per ipſum ergo offeramus hoſtiam laudis ſemper Deo, id eſt, fructum labiorum confitentium nomini ejus.

16 Beneficentiæ autem, & communionis nolite oblivisci : talibus enim hoſtiis promeretur Deus.

17 Obedite præpoſitis veſtris, & ſubjacete eis. Ipſi enim pervigilant, quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri, ut cum gaudio hoc faciant, & non gementes : hoc enim non expedit vobis.

D 18 Orate pro nobis : confidimus enim quia bonam conſcientiam habemus in omnibus benè volentes converſari.

19 Ampliùs autem deprecor vos hoc facere, quò celeriùs reſtituar vobis.

20 Deus autem pacis, qui eduxit de mortuis paſtorem magnum ovium, in ſanguine teſtamenti æterni, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum,

21 Aptet vos in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem : faciens in vobis quod placeat coram ſe per Jeſum Chriſtum : cui eſt gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

22 Rogo autem vos fratres, ut ſufferatis verbum ſolatij. Etenim perpaucis ſcripſi vobis.

23 Cognoſcite fratrem noſtrum Timotheum dimiſſum : cum quo (ſi celerius venerit) videbo vos.

24 Salutate omnes præpoſitos veſtros, & omnes ſanctos. Salutant vos de Italia fratres.

25 Gratia cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA CATHOLICA BEATI JACOBI APOSTOLI.

Caput Primum.

Docet tentationum utilitatem, & ſapientiam à Deo cum confidentia poſtulandam: Deus tentator non eſt aut auctor peccati, ſed ab eo procedit omnis bona donatio: hortatur ut ad audiendum veloces, ad loquendum verò & ad iram tardi ſint: nec ſatis eſt veritatem audire, niſi illa opere compleatur : ſubdit etiam quænam ſit vera & immaculata religio.

A 1 JACOBUS Dei & Domini noſtri Jeſu Chriſti ſervus, duodecim tribubus, quæ ſunt in diſperſione, ſalutem.

2 Omne gaudium exiſtimate fratres mei, cùm in tentationes varias incideritis :

* Rom. 5. a. 1.
3 * Scientes quòd probatio fidei veſtræ patientiam operatur,

4 Patientia autem opus perfectum habet : ut ſitis perfecti & integri, in nullo deficientes.

5 Si quis autem veſtrûm indiget ſapientia, poſtulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat : & dabitur ei. B

6 * Poſtulet autem in fide nihil hæſitans : qui enim hæſitat, ſimilis eſt fluctui maris, qui à vento movetur & circumfertur.

7 Non ergo æſtimet homo ille quòd accipiat aliquid à Domino.

8 Vir duplex animo, inconſtans eſt in omnibus viis ſuis.

9 Glorietur autem frater humilis in exaltatione ſua ;

10 Dives autem in humilitate ſua, * quoniam ſicut flos fœni tranſibit.

* Mat. 7. b. 7. 28. b. 22. Mar. 11. c. 24. Luc. 11. b. 9. Joan. 14. b. 13. 16. c. 23. 24. * Eccli. 14. c. 18. Iſa. 40. b. 6. 1. Pet. 1. d. 24.

11 Exortus eſt enim ſol cum ardore, & areſecit fœnum, & flos ejus decidit, & decor vultus ejus deperiit : ita & dives in itineribus ſuis marceſcet.

12 * Beatus vir, qui ſuffert tentationem : quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe. * Job. 5. c. 17.

13 Nemo cùm tentatur, dicat, quoniam à Deo tentatur : Deus enim intentator malorum eſt: ipſe autem neminem tentat. C

14 Unuſquiſque verò tentatur à concupiſcentia ſua abſtractus, & illectus.

15 Deinde concupiſcentia cùm conceperit, parit peccatum : peccatum verò cùm conſummatum fuerit, generat mortem.

16 Nolite itaque errare fratres mei dilectiſſimi.

17 Omne datum optimum, & omne donum perfectum, deſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum, apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio.

18 Voluntariè enim genuit nos verbo veritatis, ut ſimus initium aliquod creaturæ ejus.

19 Scitis fratres mei dilectiſſimi. * Sit autem omnis homo velox ad audiendum; tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram. * Prov. 17. d. 27.

20 Ira enim viri, juſtitiam Dei non operatur. D

21 Propter quod abjicientes omnem immunditiam, & abundantiam malitiæ, in manſuetudine ſuſcipite inſitum verbum, quod poteſt ſalvare animas veſtras.

22 * Eſtote autem factores verbi ; & non auditores tantùm, fallentes voſmetipſos. * Mat. 7. c. 21. 24. Rom. 2. c. 13.

23 Quia ſi quis auditor eſt verbi, & non factor: hic comparabitur viro conſideranti vultum nativitatis ſuæ in ſpeculo :

24 Conſideravit enim ſe, & abiit, & ſtatim oblitus eſt qualis fuerit.

25 Qui autem perſpexerit in legem perfectam libertatis, & permanſerit in ea, non auditor obliviosus factus, ſed factor operis: hic beatus in facto ſuo erit.

26 Si quis autem putat ſe religioſum eſſe, non refrænans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, hujus vana eſt religio.

27 Religio munda & immaculata apud Deum & Patrem, hæc eſt : Viſitare pupillos & viduas in tribulatione eorum, & immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſæculo.

Caput

Digitized by Google

Caput II.

Monet ne perſonarum reſpectu moveantur: qui enim unicum legis præceptum transgreditur, legis transgreſſor eſt: hortatur ut operibus miſericordiæ incumbant, oſtendens quòd homo per opera juſtificetur: nam fides ſine operibus mortua eſt.

Lev. 19. c. 15. Deut. 1. c. 17. 16. d. 16. Prov. 24. c. 23. Eccli. 42. a. 1.

A 1 FRatres mei, nolite in perſonarum acceptione habere fidem Domini noſtri Jeſu Chriſti gloriæ.

2 Etenim ſi introierit in conventum veſtrum vir aureum annulum habens in veſte candida, introierit autem & pauper in ſordido habitu,

3 Et intendatis in eum qui indutus eſt veſte præclara, & dixeritis ei: Tu ſede hîc benè: pauperi autem dicatis: Tu ſta illic; aut ſede ſub ſcabello pedum meorum:

4 Nónne judicatis apud voſmetipſos, & facti eſtis judices cogitationum iniquarum?

B 5 Audite fratres mei dilectiſſimi, nónne Deus elegit pauperes in hoc mũdo, divites in fide, & heredes regni, quod repromiſit Deus diligentibus ſe?

6 Vos autem exhonoraſtis pauperem. Nónne divites per potentiam opprimunt vos, & ipſi trahunt vos ad judicia?

7 Nónne ipſi blaſphemant bonum nomen, quod invocatum eſt ſuper vos?

* Lev. 19. d. 18. Matth. 22. d. 39 Mar. 12. e. 31. Rom. 13. c. 9. Gal. 5. c. 14.

8 Si tamen legem perficitis regalem ſecundùm ſcripturas: * Diliges proximum tuum ſicut teipſum: benè facitis:

*Sup. a. 1.

9 * Si autem perſonas accipitis, peccatum operamini, redarguti à lege quaſi transgreſſores.

* Matth. 5. c. 19.

10 * Quicumque autem totam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus.

11 Qui enim dixit, Non mœchaberis, dixit &, Non occides. Quòd ſi non mœchaberis, occides autem, factus es transgreſſor legis.

C 12 Sic loquimini, & ſic facite, ſicut per legem libertatis incipientes judicari.

13 Judicium enim ſine miſericordia illi, qui non fecit miſericordiam: ſuperexaltat autem miſericordia judicium.

14 Quid proderit fratres mei, ſi fidem quis dicat ſe habere, opera autem non habeat? Numquid poterit fides ſalvare eum?

* 1. Joan. 3. c. 17.

15 * Si autem frater & ſoror nudi ſint, & indigeant victu quotidiano,

16 Dicat autem aliquis ex vobis illis: Ite in pace, calefacimini & ſaturamini: non dederitis autem eis, quæ neceſſaria ſunt corpori, quid proderit?

17 Sic & fides, ſi non habeat opera, mortua eſt in ſemetipſa.

18 Sed dicet quis: Tu fidem habes, & ego opera habeo. oſtende mihi fidem tuam ſine operibus: & ego oſtendam tibi ex operibus fidem meam.

D 19 Tu credis quoniam unus eſt Deus: Benè facis: & dæmones credunt, & contremiſcunt.

20 Vis autem ſcire ô homo inanis, quoniam fides ſine operibus mortua eſt?

* Gen. 22. b. 9.

21 * Abraham pater noſter, nónne ex operibus juſtificatus eſt, offerẽs Iſaac filiũ ſuũ ſuper altare?

22 Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius: & ex operibus fides conſummata eſt?

*Gen. 15. b. 6. Rom. 4. a. 3. Gal. 3. a. 6.

23 Et ſuppleta eſt Scriptura, dicens: * Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam, & amicus Dei appellatus eſt.

24 Videtis quoniam ex operibus juſtificatur homo, & non ex fide tantùm?

25 Similiter * & Rahab meretrix, nónne ex operibus juſtificata eſt, ſuſcipiens nuntios, & alia via ejiciens? * Joſ. 2. a. 4.

26 Sicut enim corpus ſine ſpiritu mortuum eſt, ita & fides ſine operibus mortua eſt.

Caput III.

Lingua mala recenſet, quam difficillimum eſt rectè gubernare; ſubditque differentiam inter ſapientiam terrenam & cæleſtem.

1 NOlite plures magiſtri fieri fratres mei, ſcientes quoniam majus judicium ſumitis. A Matt. 23. a. 8.

2 In multis enim offendimus omnes. Si quis in verbo non offendit: hic perfectus eſt vir. poteſt etiam fræno circumducere totum corpus.

3 Si autem equis fræna in ora mittimus ad conſentiendum nobis, & omne corpus illorum circumferimus.

4 Ecce & naves, cùm magnæ ſint, & à ventis validis minentur, circumferuntur à modico gubernaculo ubi impetus dirigentis voluerit.

5 Ita & lingua modicum quidem membrum eſt, & magna exaltat. Ecce quantus ignis quàm magnam ſilvam incendit! B

6 Et lingua ignis eſt, univerſitas iniquitatis. Lingua conſtituitur in membris noſtris, quæ maculat totum corpus, & inflammat rotam nativitatis noſtræ, inflammata à gehenna.

7 Omnis enim natura beſtiarum, & volucrum, & ſerpentium, & ceterorum domantur, & domita ſunt à natura humana:

8 Linguam autem nullus hominum domare poteſt: inquietum malum, plena veneno mortifero.

9. In ipſa benedicimus Deum & Patrem: & in ipſa maledicimus homines, qui ad ſimilitudinem Dei facti ſunt. C

10 Ex ipſo ore procedit benedictio, & maledictio. Non oportet, fratres mei, hæc ita fieri.

11 Numquid fons de eodem foramine emanat dulcem, & amaram aquam?

12 Numquid poteſt, fratres mei, ficus uvas facere, aut vitis ficus? Sic neque ſalſa dulcem poteſt facere aquam.

13 Quis ſapiens, & diſciplinatus inter vos? Oſtendat ex bona converſatione operationem ſuam in manſuetudine ſapientiæ.

14 Quòd ſi zelum amarum habetis, & contentiones ſunt in cordibus veſtris: nolite gloriari, & mendaces eſſe adverſus veritatem. D

15 Non eſt enim iſta ſapientia deſurſum deſcendens; ſed terrena, animalis, diabolica.

16 Ubi enim zelus & contentio: ibi inconſtantia, & omne opus pravum.

17 Quæ autem deſurſum eſt ſapientia, primùm quidem pudica eſt, deinde pacifica, modeſta, ſuadibilis, bonis conſentiens, plena miſericordia, & fructibus bonis, non judicans, ſine ſimulatione.

18 Fructus autem juſtitiæ, in pace ſeminatur, facientibus pacem.

Digitized by Google

Caput IV.

Concupiſcentiis non eſt obſequendum, ſed diabolo reſiſtendum, & Deo appropinquandum, mutuæque dilectioni ſtudendum, rebus incertis Divinæ providentiæ commiſſis.

A 1 Unde bella & lites in vobis? Nonne hinc?
ex concupiſcentiis veſtris, quæ militant in
membris veſtris?
2 Concupiſcitis, & non habetis: occiditis, &
zelatis: & non poteſtis adipiſci: litigatis, & belligeratis,
& non habetis, propter quod non poſtulatis.
3 Petitis, & non accipitis: eò quòd malè petatis:
ut in concupiſcentiis veſtris inſumatis.
B 4 Adulteri, neſcitis quia amicitia hujus mundi,
inimica eſt Dei? Quicumque ergo voluerit amicus
eſſe ſæculi hujus, inimicus Dei conſtituitur.
5 An putatis quia inaniter ſcriptura dicat: Ad
invidiam concupiſcit ſpiritus, qui habitat in
vobis?
* Prov. 3.d.34. 1.Pet.5.b.5. 6 Majorem autem dat gratiam. Propter quod
dicit: * Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem
dat gratiam.
7 Subditi ergo eſtote Deo: reſiſtite autem diabolo,
& fugiet à vobis.
8 Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis.
Emundate manus, peccatores: & purificate
corda, duplices animo.
C 9 Miſeri eſtote, & lugete, & plorate: riſus veſter
in luctum convertatur, & gaudium in mœrorem.
* 1.Pet. 5.b.6. 10 * Humiliamini in conſpectu Domini, &
exaltabit vos.
11 Nolite detrahere alterutrum fratres. Qui
detrahit fratri, aut qui judicat fatrem ſuum, detrahit
legi, & judicat legem. Si autem judicas legem,
non es factor legis, ſed judex.
12 Unus eſt legiſlator, & judex, qui poteſt perdere,
& liberare.
D 13 * Tu autem quis es, qui judicas proximum?
* Rom. 14.a.4. Ecce nunc qui dicitis: Hodie, aut craſtino ibimus
in illam civitatem, & faciemus ibi quidem annum,
& mercabimur, & lucrum faciemus;
14 Qui ignoratis quid erit in craſtino.
15 Quæ eſt enim vita veſtra? vapor eſt ad modicum
parens, & deinceps exterminabitur. Pro eo
ut dicatis: Si Dominus voluerit; &: Si vixerimus,
faciemus hoc, aut illud.
16 Nunc autem exultatis in ſuperbiis veſtris.
Omnis exultatio talis, maligna eſt.
17 Scienti igitur bonum facere, & non facienti,
peccatum eſt illi.

Caput V.

Divitibus pauperum oppreſſoribus gravem comminatur ultionem, pauperes verò ad longanimitatem hortatur: juramentum fugiendum, & infirmi à presbyteris oleo ungendi, ac peccata invicem confitenda: quàm efficax ſit juſti oratio: errantes ad veritatem ſunt reducendi.

A 1 Agite nunc divites, plorate ululantes in miſeriis
veſtris, quæ advenient vobis.
2 Divitiæ veſtræ putrefactæ ſunt: & veſtimenta
veſtra à tineis comeſta ſunt.
3 Aurum & argentum veſtrum æruginavit: &
ærugo eorum in teſtimonium vobis erit, & manducabit
carnes veſtras ſicut ignis. Theſaurizaſtis
vobis iram in noviſſimis diebus.
4 Ecce merces operariorum, qui meſſuerunt
regiones veſtras, quæ fraudata eſt à vobis, clamat:
& clamor eorum in aures Domini ſabaoth
introivit.
5 Epulati eſtis ſuper terram, & in luxuriis enutriſtis
corda veſtra, in die occiſionis.
6 Addixiſtis, & occidiſtis juſtum, & non reſtitit
vobis. B
7 Patientes igitur eſtote fratres, uſque ad adventum
Domini. Ecce agricola expectat pretioſum
fructum terræ, patienter ferens donec accipiat
temporaneum, & ſerotinum.
8 Patientes igitur eſtote & vos, & confirmate
corda veſtra: quoniam adventus Domini appropinquavit.
9 Nolite ingemiſcere fratres in alterutrum, ut
non judicemini. Ecce judex ante januam aſſiſtit.
10 Exemplum accipite, fratres, exitus mali, laboris,
& patientiæ, Prophetas: qui locuti ſunt in
nomine Domini.
11 Ecce beatificamus eos, qui ſuſtinuerunt. Sufferentiam C
Job audiſtis, & finem Domini vidiſtis,
quoniam miſericors Dominus eſt, & miſerator.
12 Ante omnia autem fratres mei * nolite jurare, * Matt. 5.e.34.
neque per cælum, neque per terram, neque
aliud quodcumque juramentum. Sit autem ſermo
veſter: Eſt, eſt: Non, non: ut non ſub judicio
decidatis.
13 Triſtatur aliquis veſtrûm? oret: Æquo
animo eſt? pſallat.
14 Infirmatur quis in vobis? Inducat presbyteros D
Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum
oleo in nomine Domini:
15 Et oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit
eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, remittentur
ei.
16 Confitemini ergo alterutrum peccata veſtra,
& orate pro invicem ut ſalvemini: multum enim
valet deprecatio juſti aſſidua.
17 Elias homo erat ſimilis nobis paſſibilis: * & * 3.Reg. 17.a.1.
oratione oravit ut non plueret ſuper terram, & Luc.4. d.25.
non pluit annos tres, & menſes ſex.
18 Et rurſum oravit: & cælum dedit pluviam,
& terra dedit fructum ſuum.
19 Fratres mei, ſi quis ex vobis erraverit à
veritate, & converterit quis eum:
20 Scire debet, quoniam qui converti fecerit
peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſalvabit animam
ejus à morte, & operiet multitudinem peccatorum.

EPISTOLA BEATI PETRI APOSTOLI PRIMA.

Caput Primum.

Gratias Deo agit de vocatione ad fidem & vitam æternam, quæ tamen per multas tribulationes acquiritur, de qua Prophetæ vaticinati ſunt: hortatur eos ad vitæ munditiam, ut qui Chriſti ſanguine redempti ſunt.

1 Petrus Apoſtolus Jeſu Chriſti, electis A
advenis diſperſionis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ,
Aſiæ, & Bithyniæ,
2 Secundùm præſcientiam Dei Patris, in
ſanctificationem Spiritus, in obedientiam, &
aſperſionem

Digitized by Google

aſperſionem ſanguinis Jeſu Chriſti: Gratia vobis & pax multiplicetur.

** 1. Cor. 1. a. 3. Eph. 1. a. 3.*

3 *Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui ſecundùm miſericordiam ſuam magnam regeneravit nos in ſpem vivam, per reſurrectionem Jeſu Chriſti ex mortuis,

4 In hereditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarceſcibilem, conſervatam in cælis in vobis,

B

5 Qui in virtute Dei cuſtodimini per fidem in ſalutem, paratam revelari in tempore noviſſimo.

6 In quo exultabitis, modicum nunc ſi oportet contriſtari in variis tentationibus:

7 Ut probatio veſtræ fidei multò pretioſior auro (quod per ignem probatur) inveniatur in laudem, & gloriam, & honorẽ, in revelatione Jeſu Chriſti:

8 Quem cùm non videritis, diligitis: in quem nunc quoque non videntes creditis: credentes autem exultabitis lætitia inenarrabili, & glorificata:

9 Reportantes finem fidei veſtræ, ſalutem animarum.

10 De qua ſalute exquiſierunt, atque ſcrutati ſunt Prophetæ, qui de futura in vobis gratia prophetaverunt:

11 Scrutantes in quod vel quale tempus ſignificaret in eis Spiritus Chriſti: prænuntians eas quæ in Chriſto ſunt paſſiones, & poſteriores glorias:

C

12 Quibus revelatum eſt, quia non ſibimetipſis, vobis autem miniſtrabant ea, quæ nunc nuntiata ſunt vobis per eos qui evangelizaverunt vobis, Spiritu ſancto miſſo de cælo, in quem deſiderant Angeli proſpicere.

13 Propter quod ſuccincti lumbos mentis veſtræ, ſobrij perfectè ſperate in eam, quæ offertur vobis, gratiam, in revelationem Jeſu Chriſti:

14 Quaſi filij obedientiæ, non configurati prioribus ignorantiæ veſtræ deſideriis:

15 Sed ſecundùm eum, qui vocavit vos, Sanctum; & ipſi in omni converſatione ſancti ſitis:

** Lev. 11. g. 44. 19. a. 2. 20. a. 7.*

16 Quoniam ſcriptum eſt: * Sancti eritis, quoniam ego Sanctus ſum.

** Deut. 10. d. 17. Rom. 2. b. 11. Gal. 2. b. 6.*

17 Et ſi patrem invocatis eum, qui * ſine acceptione perſonarum judicat ſecundùm uniuſcujuſque opus, in timore incolatus veſtri tempore converſamini.

18 Scientes quòd non corruptibilibus auro vel

D

argento redempti eſtis de vana veſtra converſatione paternæ traditionis:

** 1. Cor. 6. d. 20. 7. d. 23. Heb. 9. d. 14. 1. Joan. 1. c. 7. Apoc. 1. b. 5.*

19 * Sed pretioſo ſanguine quaſi agni immaculati Chriſti, & incontaminati:

20 Prǽcogniti quidem ante mundi conſtitutionẽ, manifeſtati autẽ noviſſimis tẽporibus propter vos,

21 Qui per ipſum fideles eſtis in Deo, qui ſuſcitavit eum à mortuis, & dedit ei gloriam, ut fides veſtra, & ſpes eſſet in Deo:

22 Animas veſtras caſtificantes in obedientia charitatis, in fraternitatis amore, ſimplici ex corde invicem diligite attentiùs:

23 Renati non ex ſemine corruptibili, ſed incorruptibili per verbum Dei vivi, & permanentis in æternum.

** Eccli. 14. c. 8. Iſa. 40. b. 6. Jac. 1. c. 10.*

24 * Quia omnis caro ut fœnum: & omnis gloria ejus tamquam flos fœni: exaruit fœnum, & flos ejus decidit.

25 Verbum autem Domini manet in æternum: hoc eſt autem verbum, quod evangelizatum eſt in vos.

CAPUT II.

Excluſa omni fictione, regenerati ad Chriſtum lapidem vivum accedant credentes, qui ſunt genus electum, cùm priùs eſſent populus abjectus: hortatur ut tamquam peregrini ab omnibus mundanis abſtineant, ſuperioribus obtemperent, afflictionéſque ad Chriſti imitationem ferant.

A

Rom. 6. a. 4. Eph. 4. c. 22. Col. 3. b. 8. Heb. 12. a. 1.

1 DEponentes igitur omnem malitiam, & omnem dolum, & ſimulationes, & invidias, & omnes detractiones,

2 Sicut modò geniti infantes, rationabile, ſine dolo lac concupiſcite; ut in eo creſcatis in ſalutẽ.

3 Si tamen guſtaſtis quoniam dulcis eſt Dominus.

4 Ad quem accedentes lapidem vivum, ab hominibus quidem reprobatum, à Deo autem electum, & honorificatum:

5 Et ipſi tamquam lapides vivi ſuperædificamini, domus ſpiritualis, ſacerdotium ſanctum, offerre ſpirituales hoſtias, acceptabiles Deo per Jeſum Chriſtum.

B

** Iſa. 28. d. 16. Rom. 9. g. 33.*

6 Propter quod continet Scriptura: * Ecce pono in Sion lapidem ſummum angularem, electum, pretioſum: & qui crediderit in eum, non confundetur.

** Pſ. 117. c. 22. Iſa. 8. c. 14. Matth. 21. d. 42. Act. 4. b. 11.*

7 Vobis igitur honor credentibus: non credentibus autem* lapis quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli,

8 Et lapis offenſionis, & petra ſcandali, his qui offendunt verbo, nec credunt in quo & poſiti ſunt.

9 Vos autem genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis: ut virtutes annuntietis ejus, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen ſuum.

** Oſee 2. d. 24. Rom. 9. f. 25.*

10 * Qui aliquando non populus, nunc autem populus Dei: qui non conſecuti miſericordiam, nunc autem miſericordiam conſecuti.

C

** Rom. 13. d. 14. Gal. 5. c. 16.*

11 * Chariſſimi, obſecro vos tamquam advenas & peregrinos abſtinere vos à carnalibus deſideriis, quæ militant adverſus animam,

12 Converſationem veſtram inter gentes habentes bonam: ut in eo, quòd detrectant de vobis tamquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos conſiderantes, glorificent Deum in die viſitationis.

** Rom. 13. a. 1.*

13 * Subjecti igitur eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum: ſive regi, quaſi præcellenti;

14 Sive ducibus, tamquam ab eo miſſis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum:

15 Quia ſic eſt voluntas Dei, ut benè facientes obmuteſcere faciatis imprudentium hominum ignorantiam:

16 Quaſi liberi, & non quaſi velamen habentes malitiæ libertatem, ſed ſicut ſervi Dei.

** Rom. 12. b. 10.*

17 Omnes honorate: * fraternitatem diligite: Deum timete: Regem honorificate.

** Epheſ. 6. a. 5. Col. 3. d. 22. Tit. 2. c. 9.*

18 *Servi ſubditi eſtote in omni timore dominis, non tantùm bonis & modeſtis, ſed etiam dyſcolis.

19 Hæc eſt enim gratia, ſi propter Dei conſcientiam ſuſtinet quis triſtitias, patiens injuſtè.

D

20 Quæ enim eſt gloria, ſi peccantes, & colaphizati ſuffertis? Sed ſi benè facientes patienter ſuſtinetis; hæc eſt gratia apud Deum.

Digitized by Google

eritis: quoniam quod eſt honoris, gloriæ, & virtutis
Dei, & qui eſt ejus Spiritus, ſuper vos requieſcit.
15 Nemo autem veſtrûm patiatur ut homicida,
aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor.
16 Si autem ut Chriſtianus, non erubeſcat: glorificet autem Deum in iſto nomine.
17 Quoniam tempus eſt ut incipiat judicium à
domo Dei. Si autem primùm à nobis: quis finis
eorum, qui non credunt Dei Evangelio?
* Prov. 11.d.31. 18 * Et ſi juſtus vix ſalvabitur, impius & peccator ubi parebunt?
19 Itaque & hi, qui patiuntur ſecundùm voluntatem Dei, fideli Creatori commendent animas
ſuas in benefactis.

CAPUT V.

Seniores orat ut verbo & exemplo paſcant gregē Dei, juniores autē illis ſubditi ſint: hortatur omnes ut ſeſe demittant, divinæ curæ totos ſe tradētes, & in ſobrietate ac fide diabolo reſiſtētes.

A 1 SEniores ergo, qui in vobis ſunt, obſecro, conſenior & teſtis Chriſti paſſionum: qui & ejus,
quæ in futuro revelanda eſt, gloriæ cōmunicator:
2 Paſcite qui in vobis eſt gregem Dei, providentes non coactè, ſed ſpontaneè ſecundùm Deum:
neque turpis lucri gratia, ſed voluntariè:
3 Neque ut dominantes in cleris, ſed forma facti gregis ex animo.
B 4 Et cùm apparuerit princeps paſtorum, percipietis immarceſcibilem gloriæ coronam.
5 Similiter adoleſcentes ſubditi eſtote ſenioribus. * Omnes autem invicem humilitatem inſinuate, * quia Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus
autem dat gratiam.
* Rom. 12.b.10. * Jac.4.b.6. * Jac.4.c.10.
6 * Humiliamini igitur ſub potenti manu Dei,
ut vos exaltet in tempore viſitationis:
* Pſ.54.d.23. Matt.6.c.25. Luc.12.c.22.
7 * Omnem ſolicitudinem veſtram projicientes in eum, quoniam ipſi cura eſt de vobis.
8 Sobrij eſtote, & vigilate: quia adverſarius
veſter diabolus tamquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret:
C
9 Cui reſiſtite fortes in fide: ſcientes eamdē paſſionē ei, quæ in mūdo eſt, veſtræ fraternitati fieri.
10 Deus autem omnis gratiæ, qui vocavit nos in
æternam ſuam gloriam in Chriſto Jeſu, modicum
paſſos ipſe perficiet, confirmabit, ſolidabítque.
11 Ipſi gloria, & imperium in ſæcula ſæculorum.
Amen.
D 12 Per Silvanum fidelem fratrem vobis, ut arbitror, breviter ſcripſi: obſecrans & conteſtans,
hanc eſſe veram gratiam Dei, in qua ſtatis.
13 Salutat vos Eccleſia, quæ eſt in Babylone
coëlecta, & Marcus filius meus.
14 Salutate invicem in oſculo ſancto. Gratia vobis omnibus, qui eſtis in Chriſto Jeſu. Amen.

EPISTOLA
BEATI PETRI APOSTOLI
SECUNDA.

CAPUT PRIMUM.

Hortatur ut memores maximorum quæ à Deo acceperunt donorum, per varias ſcandant virtutes, ut ſic introitus in regnum Domini illis miniſtretur: dicitque ſe brevi moriturum, & ſuæ doctrinæ certitudinem oſtendit ex Chriſto doctore, quem & vox Patris & Prophetæ commendarunt.

A 1 SIMON Petrus, ſervus & Apoſtolus Jeſu
Chriſti, iis qui coæqualem nobiſcum ſortiti ſunt fidem in juſtitia Dei noſtri, & Salvatoris
Jeſu Chriſti.
2 Gratia vobis & pax adimpleatur in cognitione Dei, & Chriſti Jeſu Domini noſtri:
3 Quomodo omnia nobis divinæ virtutis ſuæ,
quæ ad vitam & pietatem donata ſunt, per cognitionem ejus, qui vocavit nos, propria gloria &
virtute,
4 Per quem maxima & pretioſa nobis promiſſa
donavit: ut per hæc efficiamini divinæ conſortes
naturæ: fugientes ejus, quæ in mundo eſt, concupiſcentiæ corruptionem.
5 Vos autem curam omnem ſubinferentes, miniſtrate in fide veſtra virtutem, in virtute autem B
ſcientiam,
6 In ſcientia autem abſtinentiam, in abſtinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem,
7 In pietate autem amorem fraternitatis, in
amore autem fraternitatis charitatem.
8 Hæc enim ſi vobiſcum adſint, & ſuperent; non
vacuos, nec ſine fructu vos conſtituent in Domini
noſtri Jeſu Chriſti cognitione.
9 Cui enim non præſtò ſunt hæc, cæcus eſt, &
manu tentans, oblivionem accipiens purgationis
veterum ſuorum delictorum.
10 Quapropter fratres magis ſatagite, ut per C
bona opera certam veſtram vocationem & electionem faciatis: hæc enim facientes, non peccabitis aliquando.
11 Sic enim abundanter miniſtrabitur vobis
introitus in æternum regnum Domini noſtri, &
Salvatoris Jeſu Chriſti.
12 Propter quod incipiam vos ſemper commonere de his; & quidem ſcientes & confirmatos
vos in præſenti veritate.
13 Juſtum autem arbitror quamdiu ſum in hoc
tabernaculo, ſuſcitare vos in commonitione:
14 Certus quòd velox eſt depoſitio tabernaculi mei, ſecundùm quod & Dominus noſter Jeſus
Chriſtus * ſignificavit mihi. * Joan. 21.d.19.
15 Dabo autem operam & frequenter habere
vos poſt obitum meum, ut horum memoriam faciatis.
16 * Non enim doctas fabulas ſecuti, notam fecimus vobis Domini noſtri Jeſu Chriſti virtutem * 1.Cor. 1.c.17.
& præſentiam: ſed ſpeculatores facti illius magnitudinis.
17 Accipiens enim à Deo Patre honorem & D
gloriam, voce delapſa ad eum hujuſcemodi à magnifica gloria: * Hic eſt Filius meus dilectus, in * Matt. 17.a.5.
quo mihi complacui, ipſum audite.
18 Et hanc vocem nos audivimus de cælo allatam, cùm eſſemus cum ipſo in monte ſancto.
19 Et habemus firmiorem propheticum ſermonem: cui benefacitis attendentes, quaſi lucernæ
lucenti in caliginoſo loco, donec dies eluceſcat, &
lucifer oriatur in cordibus veſtris:
20 Hoc primùm intelligentes, * quòd omnis prophetia Scripturæ propria interpretatione non fit. * 1.Tim. 3.d.16.
21 Non enim voluntate humana allata eſt aliquando prophetia: ſed Spiritu ſancto inſpirati,
locuti ſunt ſancti Dei homines,

Digitized by Google

CAPUT II.

Pſeudoprophetæ multos ſeducent, verùm acriter punientur, ſicut de malis actum eſt tempore diluvij, & de Sodomitis: proſequitur autem pravos mores horum, quos admodum effuſos dicit in libidinem.

A 1 FUerunt verò & pſeudoprophetæ in populo, ſicut & in vobis erunt magiſtri mendaces, qui introducent ſectas perditionis, & eum, qui emit eos, Dominum negant, ſuperducentes ſibi celerem perditionem.

2 Et multi ſequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blaſphemabitur:

3 Et in avaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur: quibus judicium jam olim non ceſſat; & perditio eorum non dormitat.

* Job. 4. d. 18. Jud. b. 6. 4 * Si enim Deus angelis peccantibus non pepercit, ſed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in judicium reſervari.

* Gen. 7. a. 1. 5 Et originali mundo non pepercit, * ſed octavum Noë juſtitiæ præconem cuſtodivit, diluvium mundo impiorum inducens.

* Gen. 19. e. 25. 6 * Et civitates Sodomorum & Gomorrhæorum in cinerem redigens, everſione damnavit: exemplum eorum, qui impiè acturi ſunt, ponens:

B 7 Et juſtum Lot oppreſſum à nefandorum injuria ac luxurioſa converſatione eripuit:

8 Aſpectu enim, & auditu juſtus erat: habitans apud eos, qui de die in diem animam juſtam iniquis operibus cruciabant.

9 Novit Dominus pios de tentatione eripere: iniquos verò in diem judicij reſervare cruciandos:

10 Magis autem eos, qui poſt carnem in concupiſcentia immunditiæ ambulant, dominationémque contemnunt, audaces, ſibi placentes, ſectas non metuunt introducere blaſphemantes:

11 Ubi angeli fortitudine & virtute cùm ſint majores, non portant adverſū ſe execrabile judicium.

12 Hi verò velut irrationabilia pecora, naturaliter in captionem & in perniciē in his quæ ignorant blaſphemantes in corruptione ſua peribunt,

C 13 Percipientes mercedem injuſtitiæ, voluptatem exiſtimantes diei delicias: coinquinationes, & maculæ deliciis affluentes, in conviviis ſuis luxuriantes vobiſcum,

14 Oculos habentes plenos adulterij, & inceſſabilis delicti. Pellicientes animas inſtabiles, cor exercitatum avaritia habentes, maledictionis filij:

* Jud. b. 11. 15 Derelinquentes rectam viam erraverunt, * ſecuti viam Balaam ex Boſor, qui mercedem iniquitatis amavit:

* Num. 22. e. 28. 16 Correptionem verò habuit ſuæ veſaniæ: ſubjugale mutum animal, * hominis voce loquens, prohibuit prophetæ inſipientiam.

* Jud. c. 12. 17 * Hi ſunt fontes ſine aqua, & nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reſervatur.

D 18 Superbia enim vanitatis loquentes, pelliciunt in deſideriis carnis luxuriæ eos, qui paululùm effugiunt, qui in errore converſantur:

* Joan. 8. d. 34. Rom. 6. c. 16. b. 20. 19 Libertatem illis promittentes, cùm ipſi ſervi ſint corruptionis: * à quo enim quis ſuperatus eſt, hujus & ſervus eſt.

20 Si enim refugientes coinquinationes mundi in cognitione Domini noſtri, & Salvatoris Jeſu Chriſti, * his rurſus implicati ſuperantur: facta ſunt eis * poſteriora deteriora prioribus. * Heb. 6. a. 4. * Mat. 12. d. 45.

21 Melius enim erat illis non cognoſcere viam juſtitiæ, quàm poſt agnitionem, retrorſum converti ab eo, quod illis traditum eſt, ſancto mandato.

22 Contigit enim eis illud veri proverbij: * Canis reverſus ad ſuum vomitum; &, Sus lota in volutabro luti. * Prov. 26. b. 11.

CAPUT III.

Propter quoſdam illuſores ſecundum Domini adventum negantes, aſtruit futuram mundi renovationem, cùm brevi & inſperatò Dominus adveniet: ad cujus adventum monet ut ſe præparent, laudans Pauli ſcripta quæ indocti depravant.

1 HAnc ecce vobis, chariſſimi, ſecundam ſcribo epiſtolam, in quibus veſtram excito in commonitione ſinceram mentem: A

2 Ut memores ſitis eorum, quæ prædixi, verborum à ſanctis Prophetis, & Apoſtolorum veſtrorum, præceptorum Domini & Salvatoris.

3 Hoc primùm ſcientes, quòd venient * in noviſſimis diebus in deceptione illuſores, juxta proprias concupiſcentias ambulantes, * 1. Tim. 4. a. 1. 2. Tim. 3. a. 1. Jud. d. 18.

4 Dicentes: * Ubi eſt promiſſio, aut adventus ejus? ex quo enim patres dormierunt, omnia ſic perſeverant ab initio creaturæ. * Ezec. 12. g. 27. B

5 Latet enim eos hoc volentes, quòd cæli erant priùs, & terra, de aqua & per aquam conſiſtens Dei verbo:

6 Per quæ, ille tunc mundus aqua inundatus periit.

7 Cæli autem qui nunc ſunt, & terra, eodem verbo repoſiti ſunt, igni reſervati in diem judicij, & perditionis impiorum hominum.

8 Unum verò hoc non lateat vos, chariſſimi, quia unus dies apud Dominum ſicut mille anni, & mille anni ſicut dies unus.

9 Non tardat Dominus promiſſionem ſuam: ſicut quidam exiſtimant: ſed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, ſed omnes ad pœnitentiam reverti. C

10 * Adveniet autem dies Domini ut fur: in quo cæli magno impetu tranſient, elementa verò calore ſolventur, terra autem & quæ in ipſa ſunt opera, exurentur. * 1. Theſ. 5. a. 2. Apoc. 3. a. 3. 16. c. 15.

11 Cùm igitur hæc omnia diſſolvenda ſint, quales oportet vos eſſe in ſanctis converſationibus & pietatibus,

12 Expectantes & properantes in adventum diei Domini, per quem cæli ardentes ſolventur, & elementa ignis ardore tabeſcent?

13 * Novos verò cælos, & novam terram ſecundùm promiſſa ipſius expectamus, in quibus juſtitia habitat. * Iſ. 65. e. 17. 66. f. 22. Apoc. 21. a. 1.

14 Propter quod chariſſimi hæc exſpectantes, ſatagite immaculati & inviolati ei inveniri in pace.

15 Et * Domini noſtri longanimitatem, ſalutem arbitremini: ſicut & chariſſimus frater noſter Paulus ſecundùm datam ſibi ſapientiam ſcripſit vobis, * Rom. 2. a. 4. D

16 Sicut & in omnibus epiſtolis, loquens in eis de his: in quibus ſunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti & inſtabiles depravant, ſicut & ceteras Scripturas, ad ſuam ipſorum perditionem.

17 Vos igitur fratres præſcientes cuſtodite: ne

Digitized by Google

ne inſipientium errore traducti excidatis à pro-
pria firmitate.
18 Creſcite verò in gratia,& in cognitione Do-
mini noſtri, & Salvatoris Ieſu Chriſti. Ipſi gloria
& nunc, & in diem æternitatis. Amen.

EPISTOLA BEATI JOANNIS APOSTOLI PRIMA.

Caput Primum.

Joannes quod de Chriſto vidit & audivit, aliis annuntiat, ut unà cum ipſo ſocientur Deo & Chriſto ejus filio, cujus ſanguine hominum peccata mundantur: porrò qui ſe peccaſſe negat, Deum mendacem facit.

A 1 QUOD fuit ab initio, quod audivimus,
quod vidimus oculis noſtris, quod per-
ſpeximus; & manus noſtræ contrectaverunt de
verbo vitæ:
2 Et vita manifeſtata eſt, & vidimus, & teſta-
mur, & annuntiamus vobis vitam æternam: quæ
erat apud Patrem, & apparuit nobis:
3 Quod vidimus & audivimus, annuntiamus
vobis, ut & vos ſocietatem habeatis nobiſcum, &
ſocietas noſtra ſit cum Patre, & cum Filio ejus
Jeſu Chriſto.
B 4 Et hæc ſcribimus vobis ut gaudeatis, & gau-
dium veſtrum ſit plenum.
5 Et hæc eſt annuntiatio, quam audivimus ab
*Joan. 8.b.12. eo, & annuntiamus vobis: * Quoniam Deus lux
eſt, & tenebræ in eo non ſunt ullæ.
6 Si dixerimus quoniam ſocietatem habemus
cum eo, & in tenebris ambulamus, mentimur, &
veritatem non facimus.
7 Si autem in luce ambulamus, ſicut & ipſe eſt
Heb.9. d.14. 1.Pet.1. d.19. Apoc.1. b.5. in luce; ſocietatem habemus ad invicem, & ſan-
guis Jeſu Chriſti, Filij ejus, emundat nos ab om-
ni peccato.
8 * Si dixerimus quoniam peccatum non ha-
*3.Reg. 8 c.46. 2.Par.6. f.36. Prov.20 b.9. Eccle.7. c.21. bemus; ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis
non eſt.
9 Si confiteamur peccata noſtra; fidelis eſt, &
juſtus, ut remittat nobis peccata noſtra, & emun-
det nos ab omni iniquitate.
10 Si dixerimus quoniam non peccavimus;
mendacem facimus eum, & verbum ejus non eſt
in nobis.

Caput II.

Jeſus Chriſtus advocatus noſter eſt apud Patrem, & propitiatio pro peccatis totius mundi: obſervatione autem mandatorum Dei comprobatur vera Dei notitia ac dilectio: quòd ſit vetus ac novum mandatum: quis ſit in luce & in tenebris: variis ſcribit ætatibus, revocans à mundi dilectione & ab hæreticis, ac monens ut ſemel acceptæ fidei adhæreant, ſequentes ductum Spiritus ſancti.

A 1 FIlioli mei, hæc ſcribo vobis, ut non peccetis.
Sed & ſi quis peccaverit, advocatum habe-
mus apud Patrem, Jeſum Chriſtum juſtum:
2 Et ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris;
non pro noſtris autem tantùm, ſed etiam pro to-
tius mundi.
3 Et in hoc ſcimus quoniam cognovimus eum,
ſi mandata ejus obſervemus.
4 Qui dicit ſe noſſe eum, & mandata ejus
non cuſtodit, mendax eſt, & in hoc veritas non eſt.
5 Qui autem ſervat verbum ejus, verè in hoc
charitas Dei perfecta eſt: & in hoc ſcimus quo-
niam in ipſo ſumus.
6 Qui dicit ſe in ipſo manere, debet, ſicut ille
ambulavit, & ipſe ambulare.
7 Chariſſimi, non mandatum novum ſcribo vo- B
bis, ſed mandatum vetus, quod habuiſtis ab initio:
Mandatum vetus, eſt verbum quod audiſtis:
8 * Iterùm mandatum novum ſcribo vobis, quod *Joan. 13.d.34. 15.b.12.
verum eſt & in ipſo, & in vobis: quia tenebræ
tranſierunt, & verum lumen jam lucet.
9 Qui dicit ſe in luce eſſe, & fratrem ſuum odit,
in tenebris eſt uſque adhuc.
10 * Qui diligit fratrem ſuum, in lumine ma- *Inf.3. c.14.
net, & ſcandalum in eo non eſt.
11 Qui autem odit fratrem ſuum, in tenebris eſt,
& in tenebris ambulat, & neſcit quò eat: quia te-
nebræ obcæcaverunt oculos ejus.
12 Scribo vobis, filioli, quoniam remittuntur
vobis peccata propter nomen ejus.
13 Scribo vobis patres, quoniam cognoviſtis
eum, qui ab initio eſt. Scribo vobis adoleſcentes,
quoniam viciſtis malignum.
14 Scribo vobis infantes, quoniam cognoviſtis pa-
trem. Scribo vobis juvenes, quoniam fortes eſtis, &
verbum Dei manet in vobis, & viciſtis malignũ.
15 Nolite diligere mundum, neque ea quæ in C
mundo ſunt. Si quis diligit mundum, non eſt cha-
ritas Patris in eo:
16 Quoniam omne quod eſt in mundo, concu-
piſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, &
ſuperbia vitæ: quæ non eſt ex Patre, ſed ex mun-
do eſt.
17 Et mundus tranſit, & concupiſcentia ejus.
Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æter-
num.
18 Filioli, noviſſima hora eſt: & ſicut audiſtis
quia Antichriſtus venit, & nunc Antichriſti multi
facti ſunt: unde ſcimus, quia noviſſima hora eſt.
19 Ex nobis prodierunt, ſed non erant ex nobis.
nam, ſi fuiſſent ex nobis, permanſiſſent utique
nobiſcum: ſed ut manifeſti ſint quoniam non ſunt
omnes ex nobis.
20 Sed vos unctionem habetis à Sancto, & no-
ſtis omnia.
21 Non ſcripſi vobis quaſi ignorantibus veri-
tatem, ſed quaſi ſcientibus eam: & quoniam
omne mendacium ex veritate non eſt.
22 Quis eſt mendax, niſi is qui negat quoniam D
Jeſus eſt Chriſtus? Hic eſt Antichriſtus, qui negat
Patrem, & Filium.
23 Omnis qui negat Filium, nec Patrem ha-
bet; qui confitetur Filium, & Patrem habet.
24 Vos quod audiſtis ab initio, in vobis perma-
neat: Si in vobis permanſerit quod audiſtis ab
initio, & vobis in Filio & Patre manebitis.
25 Et hæc eſt repromiſſio, quam ipſe pollicitus
eſt nobis, vitam æternam.
26 Hæc ſcripſi vobis de his, qui ſeducunt vos.
27 Et vos unctionem quam accepiſtis ab eo,
maneat in vobis. Et non neceſſe habetis ut aliquis
doceat vos: ſed ſicut unctio ejus docet vos de om-
nibus, & verum eſt, & non eſt mendacium. Et
ſicut

Digitized by Google

ſicut docuit vos: manete in eo.

28 Et nunc filioli manete in eo: ut cùm apparuerit, habeamus fiduciam, & non confundamur ab eo in adventu ejus.

29 Si ſcitis quoniam juſtus eſt, ſcitote quoniam & omnis qui facit juſtitiam, ex ipſo natus eſt.

CAPUT III.

De Dei erga nos charitate, & quomodo diſtinguantur qui ex Deo ſunt & qui ex diabolo: de dilectione & odio fratrum: qui mentis puritate & fide in Chriſtum quippiam à Deo petit, impetrat.

A 1 Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filij Dei nominemur & ſimus. Propter hoc mundus non novit nos: quia non novit eum.

2 Chariſſimi, nunc filij Dei ſumus: & nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cùm apparuerit, ſimiles ei erimus: quoniam videbimus eum ſicuti eſt.

3 Et omnis qui habet hanc ſpem in eo, ſanctificat ſe, ſicut & ille ſanctus eſt.

4 Omnis qui facit peccatum, & iniquitatem facit: & peccatum eſt iniquitas.

5 Et ſcitis quia ille apparuit ut peccata noſtra tolleret: * & peccatum in eo non eſt, [* Iſ. 53. c. 9. 1. Pet. 2. c. 22.]

6 Omnis qui in eo manet, non peccat: & omnis qui peccat, non vidit eum, nec cognovit eum.

B 7 Filioli, nemo vos ſeducat. Qui facit juſtitiam, juſtus eſt: ſicut & ille juſtus eſt.

8 * Qui facit peccatum, ex diabolo eſt: quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit Filius Dei, ut diſſolvat opera diaboli. [* Joan. 8. f. 44.]

9 Omnis qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit: quoniam ſemen ipſius in eo manet, & non poteſt peccare, quoniam ex Deo natus eſt.

10 In hoc manifeſti ſunt filij Dei, & filij diaboli. Omnis qui non eſt juſtus, non eſt ex Deo, & qui non diligit fratrem ſuum:

11 Quoniam hæc eſt annuntiatio, quam audiſtis ab initio, * ut diligatis alterutrum. [* Joan. 13. d. 34. 15. b. 12.]

12 Non ſicut * Cain, qui ex maligno erat, & occidit fratrem ſuum. Et propter quid occidit eum? Quoniam opera ejus maligna erant: fratris autem ejus, juſta. [* Gen. 4. b. 8.]

13 Nolite mirari fratres, ſi odit vos mundus.

C 14 Nos ſcimus quoniam tranſlati ſumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres.* Qui non diligit, manet in morte: [* Lev. 19. d. 17. Sup. 2. b. 10.]

15 Omnis qui odit fratrem ſuum, homicida eſt. Et ſcitis quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in ſemetipſo manentem.

16 * In hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam ille animam ſuam pro nobis poſuit: & nos debemus pro fratribus animas ponere. [* Joan. 15. b. 13.]

17 * Qui habuerit ſubſtantiam hujus mundi, & viderit fratrem ſuum neceſſitatem habere, & clauſerit viſcera ſua ab eo: quomodo charitas Dei manet in eo? [* Luc. 3. c. 11. Jac. 2. c. 15.]

D 18 Filioli mei, non diligamus verbo, neque lingua, ſed opere & veritate.

19 In hoc cognoſcimus quoniam ex veritate ſumus: & in conſpectu ejus ſuadebimus corda noſtra.

20 Quoniam ſi reprehenderit nos cor noſtrum: major eſt Deus corde noſtro, & novit omnia.

21 Chariſſimi, ſi cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum:

22 * Et quidquid petierimus, accipiemus ab eo: quoniam mandata ejus cuſtodimus, & ea, quæ ſunt placita coram eo, facimus. [* Mat. 21. b. 22.]

23 * Et hoc eſt mandatum ejus: Ut credamus in nomine Filij ejus Jeſu Chriſti: & * diligamus alterutrum, ſicut dedit mandatum nobis. [* Joan. 6. d. 29. 17. a. 3. * Joan. 13. d. 34. 15. b. 12.]

24 Et qui ſervat mandata ejus, in illo manet, & ipſe in eo: & in hoc ſcimus quoniam manet in nobis de Spiritu, quem dedit nobis.

CAPUT IV.

Qui ſpiritus ex Deo ſint, & qui non: cùm Deus ſua nos dilectione prævenerit, dato pro nobis Filio ſuo, debemus & nos Deum ac proximum diligere: perfecta autem charitas foras mittit timorem.

1 Chariſſimi, nolite omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus ſi ex Deo ſint: quoniam multi pſeudoprophetæ exierunt in mundum. A

2 In hoc cognoſcitur ſpiritus Dei: omnis ſpiritus qui confitetur Jeſum Chriſtum in carne veniſſe, ex Deo eſt:

3 Et omnis ſpiritus, qui ſolvit Jeſum, ex Deo non eſt; & hic eſt Antichriſtus, de quo audiſtis quoniam venit, & nunc jam in mundo eſt.

4 Vos ex Deo eſtis filioli, & viciſtis eum, quoniam major eſt qui in vobis eſt, quàm qui in mundo.

5 * Ipſi de mundo ſunt: Ideò de mundo loquuntur, & mundus eos audit. [* Joan. 8. f. 47.]

6 Nos ex Deo ſumus. Qui novit Deum, audit nos: qui non eſt ex Deo, non audit nos: in hoc cognoſcimus Spiritum veritatis, & ſpiritum erroris. B

7 Chariſſimi, diligamus nos invicem: quia charitas ex Deo eſt. Et omnis qui diligit, ex Deo natus eſt, & cognoſcit Deum.

8 Qui non diligit, non novit Deum: quoniam Deus charitas eſt.

9 In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam * Filium ſuum unigenitum miſit Deus in mundum, ut vivamus per eum. [* Joan. 3. b. 16.]

10 In hoc eſt charitas: non quaſi nos dilexerimus Deum, ſed quoniam ipſe prior dilexit nos, & miſit Filium ſuum propitiationem pro peccatis noſtris.

11 Chariſſimi, ſi ſic Deus dilexit nos: & nos debemus alterutrum diligere. C

12 * Deum nemo vidit umquam. Si diligamus invicem, Deus in nobis manet, & charitas ejus in nobis perfecta eſt. [* Joan. 1. c. 18. 1. Tim. 6. d. 16.]

13 In hoc cognoſcimus quoniam in eo manemus, & ipſe in nobis: quoniam de Spiritu ſuo dedit nobis.

14 Et nos vidimus, & teſtificamur, quoniam Pater miſit Filium ſuum Salvatorem mundi.

15 Quiſquis confeſſus fuerit quoniam Jeſus eſt Filius Dei, Deus in eo manet, & ipſe in Deo.

16 Et nos cognovimus, & credidimus charitati, quam habet Deus in nobis. Deus Charitas eſt: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.

17 In hoc perfecta eſt charitas Dei nobiſcum, ut fiduciam habeamus in die judicij: quia ſicut D

Digitized by Google

ſicut ille eſt, & nos ſumus in hoc mundo.
18 Timor non eſt in charitate: ſed perfecta
charitas foras mittit timorem: quoniam timor pœ-
nam habet: qui autem timet, non eſt perfectus in
charitate.
19 Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus
prior dilexit nos.
20 Si quis dixerit quoniam diligo Deum, &
fratrem ſuum oderit, mendax eſt. Qui enim non
diligit fratrem ſuum quem videt, Deum, quem
non videt, quomodo poteſt diligere?
* Joan. 13. d. 34. 15. b. 12. Eph. 5. a. 2. 21 * Et hoc mandatum habemus à Deo: ut qui
diligit Deum, diligat & fratrem ſuum.

CAPUT V.

De natis ex Deo, veráque erga ipſum charitate: fides mundum vincit: tres in terra teſtantur Chriſtum verum hominem, & tres in cælo verum Dei filium, in quem credens habet vitam æternam: de peccato ad mortem, & non ad mortem.

A 1 OMnis, qui credit, quoniam Jeſus eſt Chriſtus,
ex Deo natus eſt. Et omnis qui diligit eum
qui genuit, diligit & eum qui natus eſt ex eo.
2 In hoc cognoſcimus quoniam diligimus natos
Dei, cùm Deum diligamus, & mandata ejus fa-
ciamus.
3 Hæc eſt enim charitas Dei, ut mandata ejus
cuſtodiamus: & mandata ejus gravia non ſunt.
4 Quoniam omne quod natum eſt ex Deo, vin-
cit mundum: & hæc eſt victoria, quæ vincit mun-
dum, fides noſtra.
* 1 Cor. 15. g. 57. 5 * Quis eſt, qui vincit mundum, niſi qui cre-
dit quoniam Jeſus eſt filius Dei?
B 6 Hic eſt qui venit per aquam & ſanguinem,
Jeſus Chriſtus: non in aqua ſolùm, ſed in aqua &
ſanguine. Et Spiritus eſt, qui teſtificatur, quo-
niam Chriſtus eſt veritas.
7 Quoniam tres ſunt, qui teſtimonium dant in
cælo: Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus: & hi
tres unum ſunt.
8 Et tres ſunt, qui teſtimonium dant in terra:
Spiritus, & aqua, & ſanguis: & his tres unum ſunt.
9 Si teſtimonium hominum accipimus, teſti-
monium Dei majus eſt: quoniam hoc eſt teſtimo-
nium Dei, quod majus eſt, quoniam teſtificatus
eſt de Filio ſuo.
* Joan. 3. d. 36. 10 * Qui credit in Filium Dei, habet teſtimo-
C nium Dei in ſe. Qui non credit Filio, mendacem
facit eum: quia non credit in teſtimonium quod
teſtificatus eſt Deus de Filio ſuo.
11 Et hoc eſt teſtimonium, quoniam vitam æter-
nã dedit nobis Deus. Et hæc vita in Filio ejus eſt.
12 Qui habet Filium, habet vitam: qui non
habet Filium, vitam non habet.
13 Hæc ſcribo vobis: ut ſciatis quoniam vitam
habetis æternã, qui creditis in nomine Filij Dei.
14 Et hæc eſt fiducia, quam habemus ad eum:
Quia quodcumque petierimus ſecundùm volun-
tatem ejus, audit nos.
15 Et ſcimus quia audit nos quidquid petieri-
mus: ſcimus quoniam habemus petitiones quas
poſtulamus ab eo.
D 16 Qui ſcit fratrem ſuum peccare peccatum
non ad mortem, petat, & dabitur ei vita peccanti
non ad mortem. Eſt peccatum ad mortem: non
pro illo dico ut roget quis.
17 Omnis iniquitas, peccatum eſt: & eſt pec-
catum ad mortem.
18 Scimus quia omnis qui natus eſt ex Deo, non
peccat: ſed generatio Dei conſervat eum, & ma-
lignus non tangit eum.
19 Scimus quoniam ex Deo ſumus: & mundus
totus in maligno poſitus eſt.
20 Et ſcimus quoniam Filius Dei venit, * & * Luc. 24. f. 45.
dedit nobis ſenſum ut cognoſcamus verum Deum,
& ſimus in vero Filio ejus. Hic eſt verus Deus,
& vita æterna.
21 Filioli, cuſtodite vos à ſimulacris. Amen.

EPISTOLA BEATI JOANNIS APOSTOLI SECUNDA.

Electam hanc ejúſque filios in charitate & fide confirmat, ne ab hæreticis ſeducantur; idque paucis; cetera ſervans donec ad eos veniat.

1 SEnior Electæ dominæ, & natis ejus, quos A
ego diligo in veritate, & non ego ſolus, ſed
& omnes qui cognoverunt veritatem,
2 Propter veritatem quæ permanet in nobis, &
nobiſcum erit in æternum.
3 Sit vobiſcum gratia, miſericordia, pax à Deo
Patre, & à Chriſto Jeſu Filio Patris, in veritate &
charitate.
4 Gaviſus ſum valdè, quoniam inveni de filiis
tuis ambulantes in veritate, ſicut mandatum acce-
pimus à Patre.
5 Et nunc rogo te domina, non tamquam man-
datum novum ſcribens tibi, ſed quod habuimus
ab initio, * ut diligamus alterutrum. * Joan. 13. d. 34. 15. b. 12.
6 Et hæc eſt charitas, ut ambulemus ſecundùm
mandata ejus. Hoc eſt enim mandatum, ut quem- C
admodum audiſtis ab initio, in eo ambuletis:
7 Quoniam multi ſeductores exierunt in mun-
dum, qui non confitentur Jeſum Chriſtum veniſſe
in carnem: hic eſt ſeductor, & antichriſtus.
8 Videte voſmetipſos, ne perdatis quæ operati
eſtis: ſed ut mercedem plenam accipiatis.
9 Omnis qui recedit, & non permanet in do-
ctrina Chriſti, Deum non habet: qui permanet
in doctrina, hic & Patrem & Filium habet.
10 Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non D
affert, nolite recipere eum in domum, nec AVE
ei dixeritis.
11 Qui enim dicit illi AVE, communicat ope-
ribus ejus malignis.
12 Plura habens vobis ſcribere, nolui per chartam
& atramentum: ſpero enim me futurum apud vos
& os ad os loqui: ut gaudium veſtrum plenum ſit.
13 Salutant te filij ſororis tuæ [illegible]ctæ.

EPISTOLA BEATI JOANNIS APOSTOLI TERTIA.

Gaium collaudat quòd in veritate ambulet, & peregrinos humanè excipiat; ſubdens de Diotrephis calumniis & inhumanitate, ac Demetrio optimum perhibens teſtimonium ſubjungens ſe illum brevì inviſurum.

SEnior Gaio chariſſimo, quem ego diligo A
in veritate.

2 Chariſſime,

Digitized by Google

2 Chariſſime, de omnibus orationem facio
proſperè te ingredi, & valere, ſicut proſperè agit
anima tua.

3 Gaviſus ſum valdè venientibus fratribus, &
teſtimonium perhibentibus veritati tuæ, ſicut tu
in veritate ambulas.

B 4 Majorem horum non habeo gratiam, quàm
ut audiam filios meos in veritate ambulare.

5 Chariſſime, fideliter facis quidquid operaris
in fratres, & hoc in peregrinos,

6 Qui teſtimonium reddiderunt charitati tuæ
in conſpectu Eccleſiæ: quos, benefaciens, deduces
dignè Deo.

C 7 Pro nomine enim ejus profecti ſunt, nihil
accipientes à Gentibus.

8 Nos ergo debemus ſuſcipere hujuſmodi, ut
cooperatores ſimus veritatis.

9 Scripſiſſem forſitan Eccleſiæ: ſed is, qui amat
primatū gerere in eis, Diotrephes, nō recipit nos.

10 Propter hoc ſi venero, cōmonebo ejus opera,
quæ facit, verbis malignis garriens in nos: & quaſi
non ei iſta ſufficiant; neque ipſe ſuſcipit fratres; &
eos, qui ſuſcipiunt, prohibet, & de Eccleſia ejicit.

11 Chariſſime, noli imitari malum, ſed quod bonum
eſt. Qui benefacit, ex Deo eſt: qui malefacit,
non vidit Deum.

D 12 Demetrio teſtimonium redditur ab omnibus,
& ab ipſa veritate, ſed & nos teſtimonium perhibemus:
& noſti quoniam teſtimonium noſtrum
verum eſt.

13 Multa habui tibi ſcribere: ſed nolui per
atramentum & calamum ſcribere tibi.

14 Spero autem protinus te videre, & os ad os
loquemur. Pax tibi. Salutant te amici. Saluta amicos
nominatim.

EPISTOLA CATHOLICA BEATI JUDÆ APOSTOLI.

Monet, ut firmi ſint in tradita ſemel fide adverſus inſurgentes impios ac laſcivos, ſubdens de horum ſupplicio in modum Judæorum ac Sodomorum: nam & hi nullum veriti, effranè feruntur in omnem carnis concupiſcentiam, quos diverſis rebus comparat: & iſtos ad Enoch ac Apoſtolorum de illis vaticinia revocat.

A 1 JUDAS Jeſu Chriſti ſervus, frater autem
Jacobi, his qui ſunt in Deo Patre dilectis,
& Chriſto Jeſu conſervatis, & vocatis.

2 Miſericordia vobis, & pax, & charitas adimpleatur.

3 Chariſſimi, omnem ſolicitudinem faciens ſcribendi
vobis de communi veſtra ſalute, neceſſe habui
ſcribere vobis: deprecans ſupercertari ſemel
traditæ ſanctis fidei.

4 Subintroierunt enim quidam homines (qui
olim præſcripti ſunt in hoc judicium) impij, Dei
noſtri gratiam transferentes in luxuriam, & ſolum
Dominatorem & Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum
negantes.

B 5 Commonere autem vos volo, ſcientes ſemel
* Num. 14. f. 37. omnia, quoniam Ieſus populū de terra Ægypti ſalvans,
* ſecundò eos, qui non crediderunt, perdidit:

6 Angelos verò, qui non ſervaverunt ſuum
principatum, ſed dereliquerunt ſuum domicilium,
in judicium magni diei, vinculis æternis ſub caligine
reſervavit.

7 Sicut * Sodoma, & Gomorrha, & finitimæ * Gen.
civitates ſimili modo exfornicatæ, & abeuntes 19. e. 24.
poſt carnem alteram, factæ ſunt exemplum ignis
æterni pœnam ſuſtinentes.

8 Similiter & hi carnem quidem maculant, dominationem
autem ſpernunt, majeſtatem autem
blaſphemant.

9 * Cùm Michaël Archangelus cum diabolo * Zach.
diſputans altercaretur de Moyſi corpore, non eſt 3. b. 2.
auſus judicium inferre blaſphemiæ: ſed dixit: Imperet
tibi Dominus.

10 Hi autem, quæcumque quidem ignorant,
blaſphemant: quæcumque autem naturaliter, tamquam
muta animalia, norunt, in his corrumpuntur.

11 Væ illis, quia in * via Cain abierunt, & * * Gen. 4. b. 8.
errore Balaam mercede effuſi ſunt, & in contra- * Num.
dictione * Core perierunt: 22. c. 23.

12 Hi ſunt in epulis ſuis maculæ, convivantes C
ſine timore, ſemetipſos paſcentes, * nubes ſine * Num. 16. c. 32.
aqua, quæ à ventis circumferuntur, arbores autum- * 2. Pet.
nales, infructuoſæ, bis mortuæ, eradicatæ, 2. c. 17.

13 Fluctus feri maris, deſpumantes ſuas confuſiones,
ſidera errantia: quibus procella tenebrarum
ſervata eſt in æternum.

14 Prophetavit autem & de his ſeptimus ab
Adam Enoch, dicens: * Ecce venit Dominus in * Apoc. 1. b. 7.
ſanctis millibus ſuis.

15 Facere judicium contra omnes, & arguere
omnes impios de omnibus operibus impietatis
eorum, quibus impiè egerunt, & de omnibus duris,
quæ locuti ſunt contra Deum peccatores
impij.

16 Hi ſunt murmuratores queruloſi, ſecundùm
deſideria ſua ambulantes, * & os eorum loquitur * Pſ. 16. c. 10.
ſuperba, mirantes perſonas quæſtus cauſa.

17 Vos autem chariſſimi, memores eſtote ver- D
borum, * quæ prædicta ſunt ab Apoſtolis Domini * 1. Tim. 4. a. 1.
noſtri Jeſu Chriſti, 2. Tim. 3.

18 Qui dicebant vobis, quoniam in noviſſimo a. 1.
tempore venient illuſores, ſecundùm deſideria ſua 2. Pet. 3. a. 3.
ambulantes in impietatibus.

19 Hi ſunt, qui ſegregant ſemetipſos, animales,
Spiritum non habentes.

20 Vos autem chariſſimi, ſuperædificantes voſmetipſos
ſanctiſſimæ veſtræ fidei, in Spiritu ſancto
orantes,

21 Voſmetipſos in dilectione Dei ſervate, expectantes
miſericordiam Domini noſtri Jeſu
Chriſti in vitam æternam,

22 Et hos quidem arguite judicatos:

23 Illos verò ſalvate, de igne rapientes. Aliis
autem miſeremini in timore: odientes & eam,
quæ carnalis eſt, maculatam tunicam.

24 Ei autem, qui potens eſt vos conſervare ſine
peccato, & conſtituere ante conſpectum gloriæ
ſuæ immaculatos in exultatione in adventu Domini
noſtri Ieſu Chriſti;

25 Soli Deo Salvatori noſtro, per Jeſum Chriſtum
Dominum noſtrum, gloria & magnificentia,
imperium & poteſtas ante omne ſæculum, &
nunc, & in omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

APOCA

Digitized by Google

APOCALYPSIS BEATI JOANNIS APOSTOLI.

Caput Primum.

Joannes in Patmos inſula relegatus jubetur ſcribere quæ viderit ſeptem Aſiæ Eccleſiis, per ſeptem candelabra deſignatis, quæ vidit in circuitu filij hominis; modum deſcribens quo hic ipſi demonſtratus ſit.

A 1 APOCALYPSIS Jeſu Chriſti,
quam dedit illi Deus palàm facere
ſervis ſuis, quæ oportet fieri citò:
& ſignificavit, mittens per Angelum
ſuum ſervo ſuo Joanni,
2 Qui teſtimonium perhibuit verbo Dei, &
teſtimonium Jeſu Chriſti, quæcumque vidit.
3 Beatus, qui legit & audit verba prophetiæ
hujus: & ſervat ea, quæ in ea ſcripta ſunt: tempus
enim propè eſt.
4 Joannes ſeptem eccleſiis, quæ ſunt in Aſia.
* Exod. 3. d. 14. Gratia vobis & pax ab eo, * qui eſt, & qui erat,
& qui venturus eſt; & à ſeptem ſpiritibus, qui in
conſpectu throni ejus ſunt;
B 5 Et à Jeſu Chriſto, qui eſt teſtis fidelis, * primogenitus
mortuorum, & princeps regum terræ: qui
dilexit nos, & lavit nos à peccatis noſtris * in ſanguine
ſuo,
6 Et fecit nos regnum & ſacerdotes Deo & Patri
ſuo: ipſi gloria, & imperium in ſæcula ſæculorum:
Amen.
7 * Ecce venit cum nubibus, & videbit eum
omnis oculus, & qui eum pupugerunt. Et plangent
ſe ſuper eum omnes tribus terræ: Etiam:
Amen.
8 * Ego ſum α & ω, principium & finis, dicit
Dominus Deus, qui eſt, & qui erat, & qui venturus
eſt, omnipotens.
9 Ego Joannes frater veſter, & particeps in tribulatione,
& regno, & patientia in Chriſto Jeſu;
fui in inſula, quæ appellatur Patmos, propter verbum
Dei, & teſtimonium Jeſu:
C 10 Fui in ſpiritu in Dominica die, & audivi poſt
me vocem magnam tamquam tubæ,
11 Dicentis: Quod vides, ſcribe in libro: & mitte
ſeptem Eccleſiis, quæ ſunt in Aſia, Epheſo, &
Smyrnæ, & Pergamo, & Thyatyræ, & Sardis, &
Philadelphiæ, & Laodiciæ.
12 Et converſus ſum, ut viderem vocem quæ
loquebatur mecum: Et converſus vidi ſeptem candelabra
aurea:
13 Et in medio ſeptem candelabrorum aureorum
ſimilem filio hominis, veſtitum podêre, &
præcinctum ad mamillas zona aurea:
D 14 Caput autem ejus & capilli erant candidi
tamquam lana alba, & tamquam nix, & oculi ejus
tamquam flamma ignis,
15 Et pedes ejus ſimiles aurichalco, ſicut in
camino ardenti, & vox illius tamquam vox aquarum
multarum:

Marginal references: * 1. Cor. 15. e. 20. Col. 1. c. 18. * Heb. 9. d. 14. 1. Pet. 1. d. 19. 1. Joan. 1. c. 7. * Iſ. 3. c. 13. Matt. 24. e 30. Jud. c. 14. * Iſ. 41. a 4. 44. a. 6. 48. b. 12. Inf. 21. b. 6. 22. c. 13.

16 Et habebat in dextera ſua ſtellas ſeptem: &
de ore ejus gladius utraque parte acutus exibat: &
facies ejus ſicut ſol lucet in virtute ſua.
17 Et cùm vidiſſem eum, cecidi ad pedes ejus
tamquam mortuus. Et poſuit dexteram ſuam ſuper
me, dicens: Noli timere: * ego ſum primus, & * Iſ. 41. a. 4. 44. a. 6. 48. b. 12. Inf. 22. c. 12.
noviſſimus;
18 Et vivus, & fui mortuus; & ecce ſum vivens
in ſæcula ſæculorum, & habeo claves mortis, &
inferni.
19 Scribe ergo quæ vidiſti, & quæ ſunt, & quæ
oportet fieri poſt hæc.
20 Sacramentum ſeptem ſtellarum, quas vidiſti
in dextera mea, & ſeptem candelabra aurea:
ſeptem ſtellæ, Angeli ſunt ſeptem Eccleſiarum:
& candelabra ſeptem, ſeptem Eccleſiæ
ſunt.

Caput II.

Jubetur Joannes varia ſcribere Eccleſiis Epheſi, Smyrnæ, Pergami & Thyatiræ: collaudans eos qui Nicolaitarum doctrinam non admiſerant, alios autem minis ad pœnitentiam revocans: tepidum quoque deteſtans, & vincenti præmium pollicens.

1 ANgelo Epheſi Eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit, A
qui tenet ſeptem ſtellas in dextera ſua, qui
ambulat in medio ſeptem candelabrorum aureorum:
2 Scio opera tua, & laborem, & patientiam
tuam, & quia non potes ſuſtinere malos: & tentaſti
eos, qui ſe dicunt Apoſtolos eſſe, & non ſunt:
& inveniſti eos mendaces:
3 Et patientiam habes, & ſuſtinuiſti propter
nomen meum, & non defeciſti.
4 Sed habeo adverſum te, quòd charitatem tuam B
primam reliquiſti.
5 Memor eſto itaque unde excideris: & age
pœnitentiam, & prima opera fac. ſin autem, venio
tibi, & movebo candelabrum tuum de loco
ſuo, niſi pœnitentiam egeris.
6 Sed hoc habes, quia odiſti facta Nicolaitarum,
quæ & ego odi.
7 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat
Eccleſiis: Vincenti dabo edere de ligno vitæ,
quod eſt in Paradiſo Dei mei.
8 Et Angelo Smyrnæ Eccleſiæ ſcribe: Hæc C
dicit primus, & noviſſimus, qui fuit mortuus, &
vivit:
9 Scio tribulationem tuam, & paupertatem
tuam, ſed dives es: & blaſphemaris ab his, qui
ſe dicunt Judæos eſſe, & non ſunt, ſed ſunt ſynagoga
ſatanæ.
10 Nihil horũ timeas quæ paſſurus es. Ecce miſſurus
eſt diabolus aliquos ex vobis in carcerem ut
tentemini: & habebitis tribulationẽ diebus decem:

Digitized by Google

22 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Eccleſiis.

CAPUT IV.

Aperto in cælo oſtio videt ſedentem in throno, & in hujus circuitu vigintiquattuor ſeniores ſedentes; & , quæ hic deſcribit, quattuor animalia, quæ ſedentem in throno aſſiduè unà cum vigintiquattuor ſenioribus glorificabant.

A 1 POſt hæc vidi: & ecce oſtium apertum in cælo; & vox prima, quam audivi, tamquam tubæ loquentis mecum, dicens: Aſcende huc, & oſtendam tibi quæ oportet fieri poſt hæc.

2 Et ſtatim fui in ſpiritu: & ecce ſedes poſita erat in cælo, & ſupra ſedem ſedens.

3 Et qui ſedebat, ſimilis erat aſpectui lapidis jaſpidis & ſardinis: & iris erat in circuitu ſedis, ſimilis viſioni ſmaragdinæ.

B 4 Et in circuitu ſedis ſedilia vigintiquattuor: & ſuper thronos vigintiquattuor ſeniores ſedentes, circumamicti veſtimentis albis, & in capitibus eorum coronæ aureæ.

5 Et de throno procedebant fulgura, & voces, & tonitrua: & ſeptem lampades ardentes ante thronum, qui ſunt ſeptem ſpiritus Dei.

C 6 Et in conſpectu ſedis tamquam mare vitreum ſimile cryſtallo: & in medio ſedis, & in circuitu ſedis, quattuor animalia plena oculis antè & retrò.

7 Et animal primum ſimile leoni, & ſecundum animal ſimile vitulo, & tertium animal habens faciem quaſi hominis, & quartum animal ſimile aquilæ volanti.

8 Et quattuor animalia, ſingula eorum habebant alas ſenas: & in circuitu, & intus plena ſunt oculis: & requiem non habebant die ac nocte, dicentia: * Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui eſt, & qui venturus eſt.

* Iſa. 6. b. 3.

9 Et cùm darent illa animalia gloriam, & honorem, & benedictionem ſedenti ſuper thronum, viventi in ſæcula ſæculorum,

D 10 Procidebant vigintiquattuor ſeniores ante ſedentem in throno, & adorabant viventem in ſæcula ſæculorum, & mittebant coronas ſuas ante thronum, dicentes:

11 Dignus es Domine Deus noſter accipere gloriam, & honorem, & virtutem: quia tu creaſti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata ſunt.

CAPUT V.

Flente Joanne quòd librum ſeptem ſigillis ſignatum nemo poſſet aperire, agnus primùm occiſus illum aperuit; quo facto quattuor animalia & vigintiquattuor ſeniores, cum innumera Angelorum multitudine omnique creatura illum maximè glorificarunt.

A 1 ET vidi in dextera ſedentis ſupra thronum, librum ſcriptum intus & foris, ſignatum ſigillis ſeptem.

2 Et vidi Angelum fortem, prædicantem voce magna: Quis eſt dignus aperire librum, & ſolvere ſignacula ejus?

3 Et nemo poterat, neque in cælo, neque in terra, neque ſubtus terram, aperire librum, neque reſpicere illum.

4 Et ego flebam multùm, quoniam nemo dignus inventus eſt aperire librum, nec videre eum.

5 Et unus de ſenioribus dixit mihi: Ne fleveris: ecce vicit leo de tribu Juda, radix David, aperire librum, & ſolvere ſeptem ſignacula ejus. B

6 Et vidi: & ecce in medio throni & quattuor animalium, & in medio ſeniorum, agnum ſtantem tanquam occiſum, habentem cornua ſeptem, & oculos ſeptem: qui ſunt ſeptem ſpiritus Dei, miſſi in omnem terram.

7 Et venit, & accepit de dextera ſedentis in throno librum.

8 Et cùm aperuiſſet librum, quattuor animalia, & vigintiquattuor ſeniores ceciderunt coram agno, habentes ſinguli citharas, & phialas aureas plenas odoramentorum, quæ ſunt orationes ſanctorum: C

9 Et cantabant canticum novum, dicentes: Dignus es Domine accipere librum, & aperire ſignacula ejus: quoniam occiſus es, & redemiſti nos Deo in ſanguine tuo ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione:

10 Et feciſti nos Deo noſtro regnum, & ſacerdotes: & regnabimus ſuper terram.

11 Et vidi, & audivi vocem angelorum multorum in circuitu throni, & animalium, & ſeniorum: & erat numerus eorum * millia millium, D

* Dan. 7. c. 10.

12 Dicentium voce magna: Dignus eſt Agnus, qui occiſus eſt, accipere virtutem, & divinitatem, & ſapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem.

13 Et omnem creaturam quæ in cælo eſt, & ſuper terram, & ſub terra, & quæ ſunt in mari, & quæ in eo: omnes audivi dicentes: Sedenti in throno, & Agno, benedictio, & honor, & gloria, & poteſtas in ſæcula ſæculorum.

14 Et quattuor animalia dicebant: Amen. Et viginti quattuor ſeniores ceciderunt in facies ſuas: & adoraverunt viventem in ſæcula ſæculorum.

CAPUT VI.

Apertis quattuor ſigillis varij adverſus terrã ſequuntur effectus: quinto verò aperto, animæ martyrũ petunt accelerari judicium: ad ſexti antẽ apertionẽ oſtenduntur ſigna futuri judicij.

A 1 ET vidi quòd aperuiſſet Agnus unum de ſeptem ſigillis, & audivi unum de quattuor animalibus, dicens, tamquam vocem tonitrui: Veni, & vide.

2 Et vidi: & ecce equus albus, & qui ſedebat ſuper illum habebat arcum, & data eſt ei corona, & exivit vincens ut vinceret.

3 Et cùm aperuiſſet ſigillum ſecundum, audivi ſecundum animal, dicens: Veni, & vide.

4 Et exivit alius equus rufus: & qui ſedebat ſuper illum, datum eſt ei ut ſumeret pacem de terra, & ut invicem ſe interficiant, & datus eſt ei gladius magnus. B

5 Et cùm aperuiſſet ſigillum tertium, audivi tertium animal, dicens: Veni, & vide. Et ecce equus niger: & qui ſedebat ſuper illum, habebat ſtateram in manu ſua.

6 Et audivi tamquam vocem in medio quattuor animalium dicentium: Bilibris tritici denario, & tres bilibres hordei denario, & vinum & oleum ne læſeris.

7 Et cùm aperuiſſet ſigillum quartum, audivi vocem quarti animalis dicentis: Veni, & vide.

Digitized by Google

quæ habebant animas in mari, & tertia pars navium interiit.

10 Et tertius Angelus tuba cecinit: & cecidit de cælo ſtella magna ardens tamquam facula, & cecidit in tertiam partem fluminum, & in fontes aquarum:

D 11 Et nomen ſtellæ dicitur Abſinthium, & facta eſt tertia pars aquarum in abſinthium: & multi hominum mortui ſunt de aquis, quia amaræ factæ ſunt.

12 Et quartus Angelus tuba cecinit: & percuſſa eſt tertia pars ſolis, & tertia pars lunæ, & tertia pars ſtellarum: ita ut obſcuraretur tertia pars eorum, & diei non luceret pars tertia, & noctis ſimiliter.

13 Et vidi, & audivi vocem unius aquilæ volantis per medium cæli, dicentis voce magna: Væ, væ, væ habitantibus in terra, de ceteris vocibus trium Angelorum, qui erant tuba canituri.

Caput IX.

Quinto Angelo tuba canente ſtella cadit, & locuſtæ à fumo putei egreſſæ deſcribuntur, quæ homines cruciant: ſexto verò Angelo canente ſolvuntur quattuor Angeli, qui ingenti equeſtri exercitu tertiam hominum partem occidant.

A 1 Et quintus Angelus tuba cecinit: & vidi ſtellam de cælo cecidiſſe in terram, & data eſt ei clavis putei abyſſi.

2 Et aperuit puteum abyſſi: & aſcendit fumus putei, ſicut fumus fornacis magnæ: & obſcuratus eſt ſol & aër de fumo putei:

3 Et de fumo putei exierunt locuſtæ in terram, & data eſt illis poteſtas, ſicut habent poteſtatem ſcorpiones terræ:

4 Et præceptum eſt illis ne læderent fœnum terræ, neque omne viride, neque omnem arborem: niſi tantùm homines, qui non habent ſignum Dei in frontibus ſuis:

5 Et datum eſt illis ne occiderent eos; ſed ut cruciarent menſibus quinque: & cruciatus eorum, ut cruciatus ſcorpij cùm percutit hominem.

* Iſa. 2. d. 19. Oſe. 10. c. 8. Luc. 23. e. 30. * Sap. 16. b. 9.

6 * Et in diebus illis quærent homines mortem, & non invenient eam: & deſiderabunt mori, & fugiet mors ab eis.

7 * Et ſimilitudines locuſtarum, ſimiles equis paratis in prælium: & ſuper capita earum tamquam coronæ ſimiles auro: & facies earum tamquam facies hominum.

B 8 Et habebant capillos ſicut capillos mulierum; & dentes earum, ſicut dentes leonum erant:

9 Et habebant loricas ſicut loricas ferreas, & vox alarum earum ſicut vox curruum equorum multorum currentium in bellum:

10 Et habebant caudas ſimiles ſcorpionum, & aculei erant in caudis earum: & poteſtas earum nocere hominibus menſibus quinque, & habebant ſuper ſe

C 11 Regem angelum abyſſi, cui nomen Hebraïcè Abaddon, Græcè autem Apollyon, Latinè habens nomen Exterminans.

12 Væ unum abiit, & ecce veniunt adhuc duo væ poſt hæc.

13 Et ſextus Angelus tuba cecinit: & audivi vocem unam ex quattuor cornibus altaris aurei, quod eſt ante oculos Dei,

14 Dicentem ſexto Angelo, qui habebat tubam: Solve quattuor Angelos, qui alligati ſunt in flumine magno Euphrate.

15 Et ſoluti ſunt quattuor Angeli, qui parati erant in horam, & diem, & menſem, & annum, ut occiderent tertiam partem hominum.

16 Et numerus equeſtris exercitus vicies millies dena millia. Et audivi numerum eorum.

17 Et ita vidi equos in viſione: & qui ſedebant ſuper eos, habebant loricas igneas, & hyacinthinas, & ſulphureas, & capita equorum erant tanquàm capita leonum: & de ore eorum procedit ignis, & fumus, & ſulphur.

18 Et ab his tribus plagis occiſa eſt tertia pars hominum, de igne, & de fumo, & ſulphure, quæ procedebant de ore ipſorum. D

19 Poteſtas enim equorum in ore eorum eſt, & in caudis eorum. nam caudæ eorum ſimiles ſerpentibus habentes capita: & in his nocent.

20 Et ceteri homines, qui non ſunt occiſi in his plagis, neque pœnitentiam egerunt de operibus manuum ſuarum, ut non adorarent dæmonia, & ſimulacra aurea, & argentea, & ærea, & lapidea, & lignea, quæ neque videre poſſunt, neque audire, neque ambulare:

21 Et non egerunt pœnitentiam ab homicidiis ſuis, neque à veneficiis ſuis, neque à fornicatione ſua, neque à furtis ſuis.

Caput X.

Clamante alio forti Angelo loquuntur ſeptem tonitrua: porrò Angelus jurat non ampliùs fore tempus, ſed conſummandum ad vocem ſeptimi Angeli myſterium: dátque librum Joanni devorandum.

1 Et vidi alium Angelum fortem deſcendentem de cælo amictum nube, & iris in capite ejus, & facies ejus erat ut ſol, & pedes ejus tamquam columnæ ignis: A

2 Et habebat in manu ſua libellum apertum: & poſuit pedem ſuum dextrum ſuper mare, ſiniſtrum autem ſuper terram:

3 Et clamavit voce magna, quemadmodum cùm leo rugit. Et cùm clamaſſet, locuta ſunt ſeptem tonitrua voces ſuas. B

4 Et cùm locuta fuiſſent ſeptem tonitrua voces ſuas, ego ſcripturus eram: & audivi vocem de cælo dicentem mihi: Signa quæ locuta ſunt ſeptem tonitrua, & noli ea ſcribere.

5 * Et angelus, quem vidi ſtantem ſuper mare, & ſuper terram, levavit manum ſuam ad cælum: * Dan. 12. c. 7.

6 Et juravit per viventem in ſæcula ſæculorum, qui creavit cælum, & ea quæ in eo ſunt; & terram, & ea quæ in ea ſunt; & mare, & ea quæ in eo ſunt: Quia tempus non erit ampliùs: C

7 Sed in diebus vocis ſeptimi angeli, cùm cœperit tuba canere, conſummabitur myſterium Dei, ſicut evangelizavit per ſervos ſuos Prophetas.

8 Et audivi vocem de cælo iterùm loquentem mecum, & dicentem: Vade, & accipe librum apertum de manu angeli ſtantis ſuper mare, & ſuper terram.

9 Et abij ad Angelum, dicens ei, ut daret mihi librum. Et dixit mihi: * Accipe librum, & devora illum: & faciet amaricari ventrem tuum, ſed in ore tuo erit dulce tamquam mel. D * Ezech. 3. a. 1.

Digitized by Google

10 Et accepi librum de manu Angeli, & devoravi illum: & erat in ore meo tamquam mel dulce, & cùm devoraſſem eum, amaricatus eſt venter meus:

11 Et dixit mihi: Oportet te iterùm prophetare Gentibus, & populis, & linguis, & regibus multis.

Caput XI.

Joannes templum metiens audit prædicaturos duos teſtes, quos beſtia à mari aſcendens occidet: at illi reſurgentes in cælum aſcendunt, ac terræmotu occiduntur 7000. hominum, & ad cantum ſeptimi Angeli vigintiquattuor ſeniores Deo gratias agunt.

A 1 ET datus eſt mihi calamus ſimilis virgæ, & dictum eſt mihi. Surge & metire templum Dei, & altare, & adorantes in eo.

2 Atrium autem quod eſt foris templum, ejice foras, & ne metiaris illud: quoniam datum eſt Gentibus, & civitatem ſanctam calcabunt menſibus quadraginta duobus:

3 Et dabo duobus teſtibus meis, & prophetabunt diebus mille ducentis ſexaginta, amicti ſaccis.

4 Hi ſunt duæ olivæ, & duo candelabra, in conſpectu Domini terræ ſtantes.

5 Et ſi quis voluerit eos nocere, ignis exiet de ore eorum, & devorabit inimicos eorum: & ſi quis voluerit eos lædere, ſic oportet eum occidi.

B 6 Hi habent poteſtatem claudendi cælum, ne pluat diebus prophetiæ ipſorum: & poteſtatem habent ſuper aquas convertendi eas in ſanguinem, & percutere terram omni plaga quotieſcumque voluerint.

7 Et cùm finierint teſtimonium ſuum, beſtia quæ aſcendit de abyſſo, faciet adverſum eos bellum, & vincet illos, & occidet eos.

8 Et corpora eorum jacebunt in plateis civitatis magnæ, quæ vocatur ſpiritualiter Sodoma, & Ægyptus, ubi & Dominus eorum crucifixus eſt.

9 Et videbunt de tribubus, & populis, & linguis, & Gentibus corpora eorum per tres dies & dimidium, & corpora eorum non ſinent poni in monumentis.

C 10 Et inhabitantes terram gaudebunt ſuper illos, & jucundabuntur: & munera mittent invicem, quoniam hi duo prophetæ cruciaverunt eos, qui habitabant ſuper terram.

11 Et poſt dies tres & dimidium, ſpiritus vitæ à Deo intravit in eos. Et ſteterunt ſuper pedes ſuos, & timor magnus cecidit ſuper eos, qui viderunt eos.

12 Et audierunt vocem magnam de cælo, dicentem eis: Aſcendite huc. Et aſcenderunt in cælum in nube: & viderunt illos inimici eorum.

13 Et in illa hora factus eſt terræmotus magnus, & decima pars civitatis cecidit: & occiſa ſunt in terræmotu nomina hominum ſeptem millia: & reliqui in timorem ſunt miſſi, & dederunt gloriam Deo cæli.

14 Væ ſecundum abiit: & ecce væ tertium veniet citò.

D 15 Et ſeptimus angelus tuba cecinit: & factæ ſunt voces magnæ in cælo dicentes: Factum eſt regnum hujus mundi, Domini noſtri & Chriſti ejus, & regnabit in ſæcula ſæculorum: Amen.

16 Et viginti quattuor ſeniores, qui in conſpectu Dei ſedent in ſedibus ſuis, ceciderunt in facies ſuas, & adoraverunt Deum, dicentes:

17 Gratias agimus tibi Domine Deus omnipotens, qui es, & qui eras, & qui venturus es: quia accepiſti virtutem tuam magnam, & regnaſti.

18 Et iratæ ſunt Gentes, & advenit ira tua, & tempus mortuorum judicari, & reddere mercedem ſervis tuis Prophetis, & ſanctis, & timentibus nomen tuum puſillis, & magnis, & exterminandi eos qui corruperunt terram.

19 Et apertum eſt templum Dei in cælo: & viſa eſt arca teſtamenti ejus in templo ejus, & facta ſunt fulgura, & voces, & terræ motus, & grando magna.

Caput XII.

Cùm mulier cernente dracone filium peperiſſet, raptus eſt ab ea filius ejus ad Deum: tunc facto in cælo prælio, lapſus draco cœpit mulieris ſemen perſequi.

1 ET ſignum magnum apparuit in cælo: Mulier amicta ſole, & luna ſub pedibus ejus, & in capite ejus corona ſtellarum duodecim: A

2 Et in utero habens, clamabat parturiens, & cruciabatur ut pariat.

3 Et viſum eſt aliud ſignum in cælo: & ecce draco magnus rufus, habens capita ſeptem, & cornua decem: & in capitibus ejus diademata ſeptem:

4 Et cauda ejus trahebat tertiam partem ſtellarum cæli, & miſit eas in terram: & draco ſtetit ante mulierem, quæ erat paritura: ut cùm peperiſſet, filium ejus devoraret.

5 Et peperit filium maſculum, qui recturus erat omnes Gentes in virga ferrea: & raptus eſt filius ejus ad Deum, & ad thronum ejus:

6 Et mulier fugit in ſolitudinem, ubi habebat locum paratum à Deo, ut ibi paſcant eam diebus mille ducentis ſexaginta. B

7 Et factum eſt prælium magnum in cælo: Michaël, & angeli ejus præliabantur cum dracone, & draco pugnabat, & angeli ejus:

8 Et non valuerunt, neque locus inventus eſt eorum ampliùs in cælo.

9 Et projectus eſt draco ille magnus, ſerpens antiquus, qui vocatur diabolus, & ſatanas, qui ſeducit univerſum orbem: & projectus eſt in terram, & angeli ejus cum illo miſſi ſunt.

10 Et audivi vocem magnam in cælo dicentem: Nunc facta eſt ſalus, & virtus, & regnum Dei noſtri, & poteſtas Chriſti ejus: quia projectus eſt accuſator fratrum noſtrorum, qui accuſabat illos ante conſpectum Dei noſtri die ac nocte. C

11 Et ipſi vicerunt eum propter ſanguinem Agni, & propter verbum teſtimonij ſui, & non dilexerunt animas ſuas uſque ad mortem.

12 Propterea lætamini cæli, & qui habitatis in eis. Væ terræ, & mari, quia deſcendit diabolus ad vos, habens iram magnam, ſciens quòd modicum tempus habet.

13 Et poſtquam vidit draco quòd projectus eſſet in terram, perſecutus eſt mulierem, quæ peperit maſculum: D

14 Et datæ ſunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ, ut volaret in deſertum in locum ſuum: ubi alitur

Digitized by Google

alitur per tempus & tempora & dimidium temporis, à facie ſerpentis.

15 Et miſit ſerpens ex ore ſuo poſt mulierem, aquam tamquam flumen, ut eam faceret trahi à flumine.

16 Et adjuvit terra mulierem, & aperuit terra os ſuum, & abſorbuit flumen, quod miſit draco de ore ſuo.

17 Et iratus eſt draco in mulierem: & abiit facere prælium cum reliquis de ſemine ejus, qui cuſtodiunt mandata Dei, & habent teſtimonium Jeſu Chriſti.

18 Et ſtetit ſupra arenam maris.

CAPUT XIII.

Beſtia de mari aſcendens ſeptem capitum & decem cornuum decémque diadematum, cujus plaga curatur, Deum blaſphemat, & ſanctos debellat: alteráque beſtia duorum cornuum de terra aſcendens illi maximè favet, cogens fieri, & adorari ejus imaginem, haberíque characterem nominis ejus.

A 1 ET vidi de mari beſtiam aſcendentem, habentem capita ſeptem, & cornua decem, & ſuper cornua ejus decem diademata, & ſuper capita ejus nomina blaſphemiæ.

2 Et beſtia, quam vidi, ſimilis erat pardo, & pedes ejus ſicut pedes urſi, & os ejus ſicut os leonis. Et dedit illi draco virtutem ſuam, & poteſtatem magnam.

3 Et vidi unum de capitibus ſuis quaſi occiſum in mortem: & plaga mortis ejus curata eſt. Et admirata eſt univerſa terra poſt beſtiam.

B 4 Et adoraverunt draconem, qui dedit poteſtatem beſtiæ: & adoraverunt beſtiam, dicentes: Quis ſimilis beſtiæ? & quis poterit pugnare cum ea?

5 Et datum eſt ei os loquens magna, & blaſphemias: & data eſt ei poteſtas facere menſes quadraginta duos.

6 Et aperuit os ſuum in blaſphemias ad Deum, blaſphemare nomen ejus, & tabernaculum ejus, & eos qui in cælo habitant.

7 Et eſt datum illi bellum facere cum ſanctis, & vincere eos. Et data eſt illi poteſtas in omnem tribum, & populum, & linguam, & gentem:

8 Et adoraverunt eam omnes, qui inhabitant terram: quorum non ſunt ſcripta nomina in Libro vitæ Agni, qui occiſus eſt ab origine mundi.

9 Si quis habet aurem, audiat.

C 10 Qui in captivitatem duxerit, in captivitatem vadet: * qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Hîc eſt patientia, & fides Sanctorum.

* Gen. 9. b.6. Matth. 26. e.52.

11 Et vidi aliam beſtiam aſcendentem de terra, & habebat cornua duo ſimilia Agni, & loquebatur ſicut draco.

12 Et poteſtatem prioris beſtiæ omnem faciebat in conſpectu ejus: & fecit terram, & habitantes in ea, adorare beſtiam primam, cujus curata eſt plaga mortis.

13 Et fecit ſigna magna, ut etiam ignem faceret de cælo deſcendere in terram in conſpectu hominum.

D 14 Et ſeduxit habitantes in terra, propter ſigna, quæ data ſunt illi facere in conſpectu beſtiæ, dicens habitantibus in terra, ut faciant imaginem beſtiæ, quæ habet plagam gladij, & vixit.

15 Et datum eſt illi ut daret ſpiritum imagini beſtiæ, & ut loquatur imago beſtiæ: & faciat ut quicumque non adoraverint imaginem beſtiæ, occidantur.

16 Et faciet omnes puſillos, & magnos, & divites, & pauperes, & liberos, & ſervos habere characterem in dextera manu ſua, aut in frontibus ſuis.

17 Et ne quis poſſit emere, aut vendere, niſi qui habet characterem, aut nomen beſtiæ, aut numerum nominis ejus.

18 Hîc ſapientia eſt. Qui habet intellectum, computet numerum beſtiæ. Numerus enim hominis eſt: & numerus ejus ſexcenti ſexaginta ſex.

CAPUT XIV.

Virgines cum Agno cantantes ambulant, Angelo uno Evangelium annuntiante, altero Babylonis lapſum, tertio verò cruciatum eorum qui beſtiam adorarunt prædicante: porrò duo habentes falces jubentur, ille meſſem, hic autem vineam terræ demetere.

1 ET vidi: & ecce Agnus ſtabat ſupra montem Sion, & cum eo centum quadraginta quattuor millia, habentes nomen ejus, & nomen Patris ejus ſcriptum in frontibus ſuis. A

2 Et audivi vocem de cælo, tamquam vocem aquarum multarum, & tamquam vocem tonitrui magni: & vocem, quam audivi, ſicut citharœdorum citharizantium in citharis ſuis.

3 Et cantabant quaſi canticum novum, ante ſedem, & ante quattuor animalia, & ſeniores: & nemo poterat dicere canticum, niſi illa centum quadraginta quattuor millia, qui empti ſunt de terra.

4 Hi ſunt, qui cum mulieribus non ſunt coinquinati: Virgines enim ſunt. Hi ſequuntur Agnum quocumque ierit. Hi empti ſunt ex hominibus primitiæ Deo, & Agno.

5 Et in ore eorum non eſt inventum mendacium: ſine macula enim ſunt ante thronum Dei.

6 Et vidi alterum Angelum volantem per medium cæli, habentem Evangelium æternum, ut evangelizaret ſedentibus ſuper terram, & ſuper omnem gentem, & tribum, & linguam, & populum: B

7 Dicens magna voce: Timete Dominum, & date illi honorem, quia venit hora judicij ejus: & adorate eum, * qui fecit cælum & terram, mare, & fontes aquarum.

* Pſal. 145. a.6. Act. 14. c.14.

8 Et alius Angelus ſecutus eſt dicens: * Cecidit, cecidit Babylon illa magna: quæ à vino iræ fornicationis ſuæ potavit omnes gentes.

* Iſa. 21. c.9. Jer. 51. a.8.

9 Et tertius Angelus ſecutus eſt illos, dicens voce magna: Si quis adoravit beſtiam, & imaginem ejus, & acceperit characterem in fronte ſua, aut in manu ſua:

10 Et hic bibet de vino iræ Dei, quod miſtum eſt mero in calice iræ ipſius, & cruciabitur igne & ſulphure in conſpectu Angelorum ſanctorum, & ante conſpectum Agni:

11 Et fumus tormentorum eorum aſcendet in ſæcula ſæculorum: nec habent requiem die ac nocte, qui adoraverunt beſtiam, & imaginem ejus, & ſi quis acceperit characterem nominis ejus. C

Digitized by Google

12 Hic patientia ſanctorum eſt, qui cuſtodiunt mandata Dei & fidem Jeſu.

13 Et audivi vocem de cælo, dicentem mihi: Scribe: Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Amodò jam dicit Spiritus, ut requieſcant à laboribus ſuis; opera enim illorum ſequuntur illos.

14 Et vidi, & ecce nubem candidam: & ſuper nubem ſedentem ſimilem Filio hominis, habentem in capite ſuo coronam auream, & in manu ſua falcem acutam.

15 Et alius Angelus exivit de templo, clamans
* Joel 3. c. 13. Matth. 13. c. 39. voce magna ad ſedentem ſuper nubem: * Mitte falcem tuam, & mete, quia venit hora ut metatur, quoniam aruit meſſis terræ.

D 16 Et miſit qui ſedebat ſuper nubem, falcem ſuam in terram, & demeſſa eſt terra.

17 Et alius Angelus exivit de templo, quod eſt in cælo, habens & ipſe falcem acutam.

18 Et alius Angelus exivit de altari, qui habebat poteſtatem ſupra ignem: & clamavit voce magna ad eum qui habebat falcem acutam, dicens: Mitte falcem tuam acutam, & vindemia botros vineæ terræ, quoniam maturæ ſunt uvæ ejus.

19 Et miſit Angelus falcem ſuam acutam in terram, & vindemiavit vineam terræ, & miſit in lacum iræ Dei magnum:

20 Et calcatus eſt lacus extra civitatem, & exivit ſanguis de lacu uſque ad frænos equorum per ſtadia mille ſexcenta.

CAPUT XV.

Qui beſtiam vicerant & ejus imaginem ac numerum nominis ejus, Deum glorificant; & ſeptem Angelis habentibus ſeptem plagas noviſſimas dantur ſeptem phialæ iræ Dei plenæ.

1 ET vidi aliud ſignum in cælo magnum & mirabile, Angelos ſeptem, habentes plagas ſeptem noviſſimas: Quoniam in illis conſummata eſt ira Dei.

2 Et vidi tamquam mare vitreum miſtum igne, & eos, qui vicerunt beſtiam, & imaginem ejus, & numerum nominis ejus, ſtantes ſuper mare vitreum, habentes citharas Dei:

3 Et cantantes canticum Moyſi ſervi Dei, & canticum Agni, dicentes: Magna & mirabilia ſunt opera tua, Domine Deus omnipotens: juſtæ & veræ ſunt viæ tuæ, Rex ſæculorum.

C 4 * Quis non timebit te Domine, & magnificabit nomen tuum? Quia ſolus pius es: quoniam omnes gentes venient, & adorabunt in conſpectu tuo, quoniam judicia tua manifeſta ſunt.
* Jer. 10. c. 7.

5 Et poſt hæc vidi, & ecce apertum eſt templum tabernaculi teſtimonij in cælo:

6 Et exierunt ſeptem Angeli habentes ſeptem plagas de templo, veſtiti lino mundo & candido, & præcincti circa pectora zonis aureis.

7 Et unum de quatuor animalibus dedit ſeptem Angelis ſeptem phialas aureas, plenas iracundiæ Dei viventis in ſæcula ſæculorum.

8 Et impletum eſt templum fumo à majeſtate Dei, & de virtute ejus: & nemo poterat introire in templum, donec conſummarentur ſeptem plagæ ſeptem Angelorum.

CAPUT XVI.

Ad ſeptem phialarum effuſionem in terram, mare, fontes, ſolem, beſtiæ ſedem, Euphratem & aërem, multa in terra plagæ oriuntur.

1 ET audivi vocem magnam de templo, dicentem ſeptem Angelis: Ite, & effundite ſeptem phialas iræ Dei in terram. A

2 Et abiit primus, & effudit phialam ſuam in terram, & factum eſt vulnus ſævum & peſſimum in homines, qui habebant characterem beſtiæ; & in eos, qui adoraverunt imaginem ejus.

3 Et ſecundus Angelus effudit phialam ſuam in mare, & factus eſt ſanguis tamquam mortui: & omnis anima vivens mortua eſt in mari.

4 Et tertius effudit phialam ſuam ſuper flumina, & ſuper fontes aquarum, & factus eſt ſanguis.

5 Et audivi Angelum aquarum dicentem: Juſtus es Domine, qui es, & qui eras ſanctus, qui hæc judicaſti: B

6 Quia ſanguinem Sanctorum & Prophetarum effuderunt, & ſanguinem eis dediſti bibere: digni enim ſunt.

7 Et audivi alterum ab altari dicentem: Etiam Domine Deus omnipotens, vera & juſta judicia tua.

8 Et quartus Angelus effudit phialam ſuam in ſolem, & datum eſt illi æſtu affligere homines, & igni:

9 Et æſtuaverunt homines æſtu magno, & blaſphemaverunt nomen Dei habentis poteſtatem ſuper has plagas, neque egerunt pœnitentiam ut darent illi gloriam.

10 Et quintus Angelus effudit phialam ſuam ſuper ſedem beſtiæ: & factum eſt regnum ejus tenebroſum, & commanducaverunt linguas ſuas præ dolore:

11 Et blaſphemaverunt Deum cæli, præ doloribus & vulneribus ſuis, & non egerunt pœnitentiam ex operibus ſuis. C

12 Et ſextus Angelus effudit phialam ſuam in flumen illud magnum Euphraten: & ſiccavit aquam ejus, ut præpararetur via regibus ab ortu ſolis.

13 Et vidi de ore draconis, & de ore beſtiæ, & de ore pſeudoprophetæ ſpiritus tres immundos in modum ranarum.

14 Sunt enim ſpiritus dæmoniorum facientes ſigna, & procedunt ad reges totius terræ congregare illos in prælium ad diem magnum omnipotentis Dei.

15 * Ecce venio ſicut fur. Beatus qui vigilat, & cuſtodit veſtimenta ſua, ne nudus ambulet, & videant turpitudinem ejus.
* Matt. 24. d. 43. Luc. 12. e. 39. Sup. 3. a. 3.

16 Et congregabit illos in locum, qui vocatur Hebraicè Armagedon.

17 Et ſeptimus Angelus effudit phialam ſuam in aërem, & exivit vox magna de templo à throno, dicens: Factum eſt. D

18 Et facta ſunt fulgura, & voces, & tonitrua, & terræmotus factus eſt magnus, qualis numquam fuit ex quo homines fuerunt ſuper terram: talis terræmotus ſic magnus.

19 Et facta eſt civitas magna in tres partes: & civitates

Digitized by Google

civitates Gentium ceciderunt. & Babylon magna
venit in memoriam ante Deum, dare illi calicem
vini indignationis iræ ejus.
20 Et omnis inſula fugit, & montes non ſunt
inventi.
21 Et grando magna ſicut talentum deſcendit
de cælo in homines: & blaſphemaverunt Deum
homines propter plagam grandinis: quoniam ma-
gna facta eſt vehementer.

CAPUT XVII.

Mulier fornicaria ſive Babylon variis induta ornamentis, & ebria martyrum ſanguine, ſedet ſuper beſtiam ſeptem capitum & decem cornuum: quæ omnia hic declarat Angelus.

A 1 ET venit unus de ſeptem Angelis, qui habe-
bant ſeptem phialas, & locutus eſt mecum,
dicens: Veni, oſtendam tibi damnationem mere-
tricis magnæ, quæ ſedet ſuper aquas multas,
2 Cum qua fornicati ſunt reges terræ, & ine-
briati ſunt qui inhabitant terram de vino proſti-
tutionis ejus.
3 Et abſtulit me in ſpiritu in deſertum. Et vidi
mulierem ſedentem ſuper beſtiam coccineam, ple-
nam nominibus blaſphemiæ, habentem capita
ſeptem, & cornua decem.
B 4 Et mulier erat circumdata purpura, & cocci-
no, & inaurata auro, & lapide pretioſo, & mar-
garitis, habens poculum aureum in manu ſua,
plenum abominatione, & immunditia fornicatio-
nis ejus:
5 Et in fronte ejus nomen ſcriptum: Myſte-
rium: Babylon magna, mater fornicationum, &
abominationum terræ.
6 Et vidi mulierem ebriam de ſanguine ſancto-
rum, & de ſanguine martyrum Jeſu. Et miratus
ſum cùm vidiſſem illam admiratione magna.
7 Et dixit mihi Angelus: Quare miraris? Ego
dicam tibi ſacramentum mulieris, & beſtiæ quæ
portat eam, quæ habet capita ſeptem, & cornua
decem.
C 8 Beſtia, quam vidiſti, fuit, & non eſt, & aſ-
cenſura eſt de abyſſo, & in interitum ibit: & mi-
rabuntur inhabitantes terram (quorum non ſunt
ſcripta nomina in Libro vitæ à conſtitutione
mundi) videntes beſtiam, quæ erat, & non eſt.
9 Et hic eſt ſenſus, qui habet ſapientiam. Se-
ptem capita, ſeptem montes ſunt, ſuper quos mu-
lier ſedet, & reges ſeptem ſunt.
10 Quinque ceciderunt, unus eſt, & alius non-
dum venit: & cùm venerit, oportet illum breve
tempus manere.
11 Et beſtia, quæ erat, & non eſt: & ipſa octava
eſt: & de ſeptem eſt, & in interitum vadit.
12 Et decem cornua, quæ vidiſti, decem reges
ſunt: qui regnum nondum acceperunt, ſed po-
teſtatem tamquam reges una hora accipient poſt
beſtiam.
D 13 Hi unum conſilium habent, & virtutem &
poteſtatem ſuam beſtiæ tradent.
14 Hi cum Agno pugnabunt, & Agnus vincet
* 1. Tim. 6. c. 15. Infr. 19. c. 16. illos: * quoniam Dominus dominorum eſt, &
Rex regum, & qui cum illo ſunt, vocati, electi,
& fideles.
15 Et dixit mihi: Aquæ, quas vidiſti ubi me-
retrix ſedet, populi ſunt, & Gentes, & linguæ.
16 Et decem cornua, quæ vidiſti in beſtia:
hi odient fornicariam, & deſolatam facient illam,
& nudam, & carnes ejus manducabunt, & ipſam
igni concremabunt.
17 Deus enim dedit in corda eorum ut faciant
quod placitum eſt illi: ut dent regnum ſuum be-
ſtiæ donec conſummentur verba Dei.
18 Et mulier, quam vidiſti, eſt civitas magna,
quæ habet regnum ſuper reges terræ.

CAPUT XVIII.

Babylonis lapſus, judicium, plaga, & ultiones: propter quas reges ac negotiatores terræ olim ipſi adhærentes amarè lugebunt; cælum verò, Apoſtoli ac Prophetæ exultabunt.

1 ET poſt hæc vidi alium Angelum deſcenden- A
tem de cælo, habentem poteſtatem magnam:
& terra illuminata eſt à gloria ejus.
2 Et exclamavit in fortitudine, dicens: *Cecidit, * Iſa. 21. c. 9.
cecidit Babylon magna: & facta eſt habitatio dæ-
moniorum, & cuſtodia omnis ſpiritus immundi, Jer. 51. a. 8.
& cuſtodia omnis volucris immundæ & odibilis. Sup. 14. b. 8.
3 Quia de vino iræ fornicationis ejus biberunt
omnes gentes: & reges terræ cum illa fornicati
ſunt: & mercatores terræ de virtute deliciarum
ejus divites facti ſunt.
4 Et audivi aliam vocem de cælo, dicentem: B
Exite de illa populus meus: ut ne participes ſitis
delictorum ejus, & de plagis ejus non acci-
piatis.
5 Quoniam pervenerunt peccata ejus uſque
ad cælum, & recordatus eſt Dominus iniquitatum
ejus.
6 Reddite illi ſicut & ipſa reddidit vobis: &
duplicate duplicia ſecundùm opera ejus: in pocu-
lo, quo miſcuit, miſcete illi duplum.
7 Quantum glorificavit ſe, & in deliciis fuit; C
tantum date illi tormentum & luctum: quia in
corde ſuo dicit: * Sedeo regina: & vidua non * Iſa. 47. c. 8.
ſum: & luctum non videbo.
8 Ideò in una die venient plagæ ejus, mors, &
luctus, & fames, & igne comburetur: quia fortis
eſt Deus, qui judicabit illam.
9 Et flebunt, & plangent ſe ſuper illam reges
terræ, qui cum illa fornicati ſunt, & in deliciis
vixerunt, cùm viderint fumum incendii ejus:
10 Longè ſtantes propter timorem tormento-
rum ejus, dicentes: Væ, væ civitas illa magna Ba-
bylon, civitas illa fortis: quoniam una hora venit
judicium tuum.
11 Et negotiatores terræ flebunt, & lugebunt D
ſuper illam: quoniam merces eorum nemo emet
ampliùs;
12 Merces auri, & argenti, & lapidis pretioſi,
& margaritæ, & byſſi, & purpuræ, & ſerici, & coc-
ci (& omne lignum thyinum, & omnia vaſa ebo-
ris, & omnia vaſa de lapide pretioſo, & æramen-
to, & ferro, & marmore,
13 Et cinnamomum) & odoramentorum, & un-
guenti, & thuris, & vini, & olei, & ſimilæ, &
tritici, & jumentorum, & ovium, & equorum, &
rhedarum, & mancipiorum, & animarum homi-
num.
14 Et poma deſiderii animæ tuæ diſceſſerunt à
te, & omnia pinguia & præclara perierunt à te, &
ampliùs illa jam non invenient.

15 Mercatores

15 Mercatores horum, qui divites facti ſunt, ab
ea longè ſtabunt propter timorem tormentorum
ejus, flentes, ac lugentes,
16 Et dicentes: Væ, væ civitas illa magna, quæ
amicta erat byſſo, & purpura, & cocco, & deaurata
erat auro, & lapide pretioſo, & margaritis:
F 17 Quoniam una hora deſtitutæ ſunt tantæ
divitiæ. Et omnis gubernator, & omnis qui in la-
cum navigat, & nautæ, & qui in mari operantur,
longè ſteterunt,
18 Et clamaverunt videntes locum incendii
ejus, dicentes: Quæ ſimilis civitati huic magnæ?
19 Et miſerunt pulverem ſuper capita ſua, &
clamaverunt flentes & lugentes, dicentes. Væ,
væ civitas illa magna; in qua divites facti ſunt
omnes, qui habebant naves in mari, de pretiis
ejus: quoniam una hora deſolata eſt.
20 Exulta ſuper eam cælum, & ſancti Apoſtoli,
& Prophetæ: quoniam judicavit Deus judicium
veſtrum de illa.
G 21 Et ſuſtulit unus Angelus fortis lapidem quaſi
molarem magnum, & miſit in mare, dicens: Hoc
impetu mittetur Babylon civitas illa magna, &
ultrà jam non invenietur.
22 Et vox citharœdorum, & muſicorum, & ti-
bia canentium, & tuba non audietur in te am-
pliùs: & omnis artifex omnis artis non invenie-
tur in te ampliùs: & vox molæ non audietur in te
ampliùs:
23 Et lux lucernæ non lucebit in te ampliùs:
& vox ſponſi & ſponſæ non audietur adhuc in te:
quia mercatores tui erant principes terræ, quia in
veneficiis tuis erraverunt omnes gentes.
24 Et in ea ſanguis prophetarum & ſanctorum
inventus eſt; & omnium qui interfecti ſunt in
terra.

CAPUT XIX.

Sanctis de judicio meretricis Deum glorificantibus, parantur nuptiæ Agni, & Angelus à Joanne adorari recuſat: apparens autem quidam equo inſidens cum exercitu, qui eſt Verbum Dei & Rex regum ac Dominus dominantium, pugnat adverſus beſtiam & reges terræ ac eorum exercitus, vocatis interim avibus cæli ad edendas eorum carnes.

A 1 POſt hæc audivi quaſi vocem turbarum mul-
tarum in cælo dicentium: Alleluia: Salus, &
gloria, & virtus Deo noſtro eſt:
2 Quia vera & juſta judicia ſunt ejus, qui judi-
cavit de meretrice magna, quæ corrupit terram in
proſtitutione ſua, & vindicavit ſanguinem ſervo-
rum ſuorum de manibus ejus.
3 Et iterùm dixerunt: Alleluia. Et fumus ejus
aſcendit in ſæcula ſæculorum.
4 Et ceciderunt ſeniores vigintiquattuor, &
quattuor animalia, & adoraverunt Deum ſeden-
tem ſuper thronum, dicentes: Amen: Alleluia.
5 Et vox de throno exivit, dicens: Laudem di-
cite Deo noſtro omnes ſervi ejus: & qui timetis
eum, puſilli & magni.
6 Et audivi quaſi vocem turbæ magnæ, & ſicut
vocem aquarum multarum, & ſicut vocem toni-
truorum magnorum, dicentium: Alleluia, quo-
niam regnavit Dominus Deus noſter omnipo-
tens.
B 7 Gaudeamus, & exultemus, & demus gloriam
ei: quia venerunt nuptiæ Agni, & uxor ejus præ-
paravit ſe.
8 Et datum eſt illi, ut cooperiat ſe byſſino ſplen-
denti & candido. Byſſinum enim, juſtificationes
ſunt Sanctorum.
9 Et dixit mihi: Scribe: * Beati, qui ad cœnam * Matt. 22.a.2.
nuptiarum Agni vocati ſunt. & dicit mihi: Hæc Luc. 14.
verba Dei vera ſunt. d.16.
10 Et cecidi ante pedes ejus, ut adorarem eum.
Et dicit mihi: Vide ne feceris: conſervus tuus
ſum, & fratrum tuorum habentium teſtimonium
Jeſu. Deum adora. Teſtimonium enim Jeſu, eſt
ſpiritus prophetiæ.
11 Et vidi cælum apertum, & ecce equus albus,
& qui ſedebat ſuper eum, vocabatur Fidelis, &
Verax, & cum juſtitia judicat, & pugnat.
12 Oculi autem ejus ſicut flamma ignis, & in
capite ejus diademata multa, habens nomen ſcri-
ptum, quod nemo novit niſi ipſe.
13 * Et veſtitus erat veſte aſperſa ſanguine: & C
vocatur nomen ejus, Verbum Dei. * Iſa. 63. a.1.
14 Et exercitus qui ſunt in cælo, ſequebantur
eum in equis albis, veſtiti byſſino albo & mundo.
15 Et de ore ejus procedit gladius ex utraque
parte acutus: ut in ipſo percutiat Gentes: * Et * Pſal. 2.c.9.
ipſe reget eas in virga ferrea: & ipſe calcat torcu-
lar vini furoris iræ Dei omnipotentis.
16 Et habet in veſtimento, & in femore ſuo
ſcriptum: * Rex regum, & Dominus dominan- * 1. Tim. 6.c.15.
tium. Sup. 17.
17 Et vidi unum Angelum ſtantem in ſole, & d.14.
clamavit voce magna, dicens omnibus avibus, quæ
volabant per medium cæli: Venite, & congrega-
mini ad cœnam magnam Dei:
18 Ut manducetis carnes regum, & carnes tri- D
bunorum, & carnes fortium, & carnes equorum,
& ſedentium in ipſis, & carnes omnium libero-
rum, & ſervorum, & puſillorum, & magno-
rum.
19 Et vidi beſtiam, & reges terræ, & exer-
citus eorum congregatos, ad faciendum præ-
lium cum illo qui ſedebat in equo, & cum exer-
citu ejus.
20 Et apprehenſa eſt beſtia, & cum ea pſeudo-
propheta: qui fecit ſigna coram ipſo, quibus ſe-
duxit eos, qui acceperunt characterem beſtiæ, &
qui adoraverunt imaginem ejus. Vivi miſſi ſunt
hi duo in ſtagnum ignis ardentis ſulphure:
21 Et ceteri occiſi ſunt in gladio ſedentis ſuper
equum, qui procedit de ore ipſius: & omnes aves
ſaturatæ ſunt carnibus eorum.

CAPUT XX.

Ligatum draconem ſive diabolum mittit Angelus in abyſſum ad mille annos, quibus animæ martyrum in reſurrectione prima regnabunt cum Chriſto: poſt quos ſolutus Satanas excitabit Gog & Magog innumerum exercitum adverſus civitatem dilectam, ſed igni cæleſti devorabuntur: deinde apertis libris, à ſedente ſuper thronum judicabuntur omnes mortui ſecundùm opera ipſorum.

1 ET vidi Angelum deſcendentem de cælo, ha- A
bentem clavem abyſſi, & catenam magnam
in manu ſua.
2 Et apprehendit draconem, ſerpentem anti-
quum, qui eſt diabolus & ſatanas, & ligavit eum
per annos mille:

3 Et

3 Et miſit eum in abyſſum, & clauſit, & ſigna-
vit ſuper illum, ut non ſeducat ampliùs gentes,
donec conſummentur mille anni: & poſt hæc
oportet illum ſolvi modico tempore.
B 4 Et vidi ſedes, & ſederunt ſuper eas, & judi-
cium datum eſt illis: & animas decollatorum pro-
pter teſtimonium Jeſu, & propter verbum Dei, &
qui non adoraverunt beſtiam, neque imaginem
ejus, nec acceperunt characterem ejus in fronti-
bus aut in manibus ſuis, & vixerunt, & regnave-
runt cum Chriſto mille annis.
5 Ceteri mortuorum non vixerunt, donec con-
ſummentur mille anni. Hæc eſt reſurrectio prima.
6 Beatus, & ſanctus, qui habet partem in reſur-
rectione prima: in his ſecunda mors non habet
poteſtatem: ſed erunt ſacerdotes Dei & Chriſti,
& regnabunt cum illo mille annis.
C 7 * Et cùm conſummati fuerint mille anni, ſol-
* Ezech. 39. a. 2. vetur ſatanas de carcere ſuo, & exibit, & ſeducet
Gentes, quæ ſunt ſuper quattuor angulos terræ,
Gog, & Magog, & congregabit eos in prælium,
quorum numerus eſt ſicut arena maris.
8 Et aſcenderunt ſuper latitudinem terræ, &
circuierunt caſtra ſanctorum, & civitatem dile-
ctam.
9 Et deſcendit ignis à Deo de cælo, & devora-
vit eos: & Diabolus, qui ſeducebat eos, miſſus eſt
in ſtagnum ignis & ſulphuris, ubi & beſtia
10 Et pſeudopropheta cruciabuntur die ac no-
cte in ſæcula ſæculorum.
D 11 Et vidi thronum magnum candidum, & ſe-
dentem ſuper eum, à cujus conſpectu fugit terra &
cælum, & locus non eſt inventus eis.
12 Et vidi mortuos, magnos & puſillos ſtantes
in conſpectu throni, & libri aperti ſunt: & alius
Liber apertus eſt qui eſt vitæ: & judicati ſunt
mortui ex his quæ ſcripta erant in libris, ſecun-
dùm opera ipſorum.
13 Et dedit mare mortuos, qui in eo erant: &
mors & infernus dederunt mortuos ſuos, qui in
ipſis erant: & judicatum eſt de ſingulis ſecundùm
opera ipſorum.
14 Et infernus & mors miſſi ſunt in ſtagnum
ignis. Hæc eſt mors ſecunda.
15 Et qui non inventus eſt in Libro vitæ ſcri-
ptus, miſſus eſt in ſtagnum ignis.

CAPUT XXI.

Cælo ac terra renovatis, nova civitas Jeruſalem in Agni ſponſam à Deo parata oſtenditur, juſtis glorificatis, impiiſque in ſtagnum ignis detruſis; cujus civitatis murus & portæ ac fundamenta deſcribuntur & menſurantur, quæ univerſa ſunt aurum ac vitrum mundum, lapides pretioſi ac margaritæ.

A 6 ET vidi cælum novum, & terram novam. Pri-
Iſa. 65. c. 17. 66. g. 22. mum enim cælum, & prima terra abiit, &
mare jam non eſt.
2. Pet. 3. c. 13. 2 Et ego Joannes vidi ſanctam civitatem Jeru-
ſalem novam deſcendentem de cælo à Deo, para-
tam, ſicut ſponſam ornatam viro ſuo.
3 Et audivi vocem magnam de throno dicen-
tem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, &
B habitabit cum eis. Et ipſi populus ejus erunt, &
* Iſa. 25. c. 8. ipſe Deus cum eis erit eorum Deus.
Sup. 7. d. 17. 4 * Et abſterget Deus omnem lacrymam ab
oculis eorum: & mors ultrà non erit, neque luctus,
neque clamor, neque dolor erit ultrà, quia prima
abierunt.
5 Et dixit qui ſedebat in throno: * Ecce nova * Iſa. 43. c. 19. 2. Cor. 5. d. 17.
facio omnia. Et dixit mihi: Scribe, quia hæc ver-
ba fideliſſima ſunt, & vera.
6 Et dixit mihi: Factum eſt. Ego ſum α & ω:
initium, & finis. Ego ſitienti dabo de fonte aquæ
vitæ, gratis.
7 Qui vicerit, poſſidebit hæc, & ero illi Deus,
& ille erit mihi filius.
8 Timidis autem, & incredulis, & execratis, & C
homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & ido-
lolatris, & omnibus mendacibus, pars illorum erit
in ſtagno ardenti igne & ſulphure: quod eſt mors
ſecunda.
9 Et venit unus de ſeptem Angelis habentibus
phialas plenas ſeptem plagis noviſſimis, & locutus
eſt mecum, dicens: Veni, & oſtendam tibi ſpon-
ſam, uxorem Agni.
10 Et ſuſtulit me in ſpiritu in montem magnum
& altum, & oſtendit mihi civitatem ſanctam Je-
ruſalem deſcendentem de cælo à Deo,
11 Habentem claritatem Dei: & lumen ejus D
ſimile lapidi pretioſo tamquam lapidi jaſpidis,
ſicut cryſtallum.
12 Et habebat murum magnum & altum, ha-
bentem portas duodecim: & in portis Angelos
duodecim, & nomina inſcripta, quæ ſunt nomina
duodecim tribuum filiorum Iſraël.
13 Ab Oriente portæ tres, & ab Aquilone por-
tæ tres, & ab Auſtro portæ tres, & ab Occaſu por-
tæ tres.
14 Et murus civitatis habens fundamenta duo-
decim, & in ipſis duodecim nomina duodecim
Apoſtolorum Agni.
15 Et qui loquebatur mecum, habebat menſu-
ram arundineam auream, ut metiretur civitatem,
& portas ejus, & murum.
16 Et civitas in quadro poſita eſt, & longitudo E
ejus tanta eſt quanta & latitudo: & menſus eſt ci-
vitatem de arundine aurea per ſtadia duodecim
millia: & longitudo, & altitudo, & latitudo ejus,
æqualia ſunt.
17 Et menſus eſt murum ejus centum quadra-
ginta quattuor cubitorum, menſura hominis, quæ
eſt angeli.
18 Et erat ſtructura muri ejus ex lapide jaſpi-
de: ipſa verò civitas, aurum mundum ſimile vitro
mundo.
19 Et fundamenta muri civitatis, omni lapide F
pretioſo ornata. Fundamentum primum, jaſpis: ſe-
cundum, ſapphirus: tertium, chalcedonius: quar-
tum, ſmaragdus:
20 Quintum, ſardonix: ſextum, ſardius: ſe-
ptimum, chryſolithus: octavum, beryllus: nonum,
topazius: decimum, chryſopraſus: undecimum,
hyacinthus: duodecimum, amethyſtus.
21 Et duodecim portæ duodecim margaritæ
ſunt, per ſingulas: & ſingulæ portæ erant ex ſin-
gulis margaritis, & platea civitatis aurum mun-
dum, tamquam vitrum perlucidum.
22 Et templum non vidi in ea. Dominus enim G
Deus omnipotens templum illius eſt, & Agnus. * Iſai. 60. d. 19.
23 * Et civitas non eget ſole, neque luna, ut
luceant

Digitized by Google

luceant in ea. nam claritas Dei illuminavit eam,
& lucerna ejus eſt Agnus.
24 Et ambulabunt gentes in lumine ejus: &
reges terræ afferent gloriam ſuam & honorem in
illam.
* Iſa.60. b.11. 25 * Et portæ ejus non claudentur per diem:
nox enim non erit illic.
26 Et afferent gloriam & honorem gentium
in illam.
27 Non intrabit in eam aliquod coinquinatum,
aut abominationem faciens & mendacium, niſi
qui ſcripti ſunt in libro vitæ Agni.

CAPUT XXII.

Lignum vitæ fluvio aquæ vivæ irrigatum ſingulis menſibus reddit fructum ſuum: nec maledictum nec ulla nox eſt in civitate: Angelus autem qui hæc citò ventura Joanni oſtendebat, non vult ab eo adorari, dicitque juſtos in civitatem intraturos, impios autem foras ejiciendos: conteſtatur etiam de non addendo aut minuendo ad hanc prophetiam.

A 1 ET oſtendit mihi fluvium aquæ vitæ, ſplen-
didum tamquam cryſtallum, procedentem
de ſede Dei & Agni.
2 In medio plateæ ejus,& ex utraque parte flu-
minis lignum vitæ,afferens fructus duodecim, per
menſes ſingulos reddens fructum ſuum, & folia
ligni ad ſanitatem Gentium.
3 Et omne maledictum non erit ampliùs: ſed
ſedes Dei & Agni in illa erunt, & ſervi ejus ſer-
vient illi.
4 Et videbunt faciem ejus: & nomen ejus in
frontibus eorum.
* Iſa.60. d.20. 5 * Et nox ultrà non erit: & non egebunt lu-
mine lucernæ, neque lumine ſolis, quoniam Do-
minus Deus illuminabit illos, & regnabunt in ſæ-
cula ſæculorum.
B 6 Et dixit mihi: Hæc verba fideliſſima ſunt,&
vera. Et Dominus Deus ſpirituum prophetarum
miſit Angelum ſuum oſtendere ſervis ſuis quæ
oportet fieri citò.
7 Et ecce venio velociter. Beatus, qui cuſtodit
verba prophetiæ libri hujus.
8 Et ego Joannes, qui audivi, & vidi hæc. Et
poſtquam audiſſem, & vidiſſem, cecidi ut adora-
rem ante pedes angeli, qui mihi hæc oſtendebat:
9 Et dixit mihi: Vide ne feceris: conſervus
enim tuus ſum,& fratrum tuorum Prophetarum,
& eorum qui ſervant verba prophetiæ libri hujus:
Deum adora.
10 Et dicit mihi: Ne ſignaveris verba prophe- C
tiæ libri hujus: tempus enim propè eſt.
11 Qui nocet,noceat adhuc: & qui in ſordibus
eſt,ſordeſcat adhuc: & qui juſtus eſt, juſtificetur
adhuc: & ſanctus, ſanctificetur adhuc.
12 Ecce venio citò,& merces mea mecum eſt,
reddere unicuique ſecundùm opera ſua.
13 * Ego ſum α, & ω: primus, & noviſſimus, * Iſa.41. a.4.44.
principium, & finis. a.6.48. b.12.
14 Beati, qui lavant ſtolas ſuas in ſanguine Sup.1.
Agni: ut ſit poteſtas eorum in ligno vitæ, & per b.8.d.17.
portas intrent in civitatem. 21.b.6.
15 Foris canes,& venefici,& impudici,& ho-
micidæ, & idolis ſervientes,& omnis qui amat &
facit mendacium.
16 Ego Jeſus miſi Angelum meum, teſtificari D
vobis hæc in Eccleſiis. Ego ſum radix & genus
David, ſtella ſplendida & matutina.
17 Et ſpiritus & ſponſa dicunt: Veni. Et qui
audit,dicat: Veni. Et qui ſitit,veniat:* & qui vult, * Iſa.55.
accipiat aquam vitæ, gratis. a.1.
18 Conteſtor enim omni audienti verba pro-
phetiæ libri hujus: Si quis appoſuerit ad hæc,ap-
ponet Deus ſuper illum plagas ſcriptas in libro
iſto.
19 Et ſi quis diminuerit de verbis libri pro-
phetiæ hujus, auferet Deus partem ejus de libro
vitæ, & de civitate ſancta, & de his quæ ſcripta
ſunt in libro iſto.
20 Dicit qui teſtimonium perhibet iſtorum.
Etiam venio citò: Amen. Veni Domine Jeſu.
21 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum om-
nibus vobis. Amen.

F I N I S.

Oratio

Digitized by Google

ORATIO MANASSÆ, NECNON LIBRI DUO, QUI ſub libri Tertij & Quarti Eſdræ nomine circumferuntur, hoc in loco, extra ſcili-cet ſeriem Canonicorum Librorum, quos ſancta Tridentina Synodus ſuſcepit, & pro Canonicis ſuſcipiendos decrevit, ſepoſiti ſunt, ne prorſus interirent, quippe qui à non-nullis ſanctis Patribus interdum citantur, & in aliquibus Biblis Latinis tam manu-ſcriptis quàm impreſſis reperiuntur.

ORATIO MANASSÆ
REGIS JUDA,
CUM CAPTUS TENERETUR
IN BABILONE,

1 DOmine omnipotens, Deus patrum noſtrorum, Abraham, & Iſaac, & Jacob, & ſeminis eorum juſti, qui feciſti cælum & terram cum omni ornatu eorum, qui ligaſti mare verbo præcepti tui, qui concluſiſti abyſſum, & ſignaſti eam terribili & laudabili nomine tuo: quem omnia pavent, & tremunt à vultu virtutis tuæ, quia importabilis eſt magnificentia gloriæ tuæ, & inſuſtentabilis ira comminationis tuæ ſuper peccatores: immenſa verò & inveſtigabilis miſericordia promiſſionis tuæ: quoniam tu es Dominus, altiſſimus, benignus, longanimis, & multùm miſericors, & pœnitens ſuper malitias hominum. Tu Domine, ſecundùm multitudinem bonitatis tuæ, promiſiſti pœnitentiam & remiſſionem iis, qui peccaverunt tibi, & multitudine miſerationum tuarum decreviſti pœnitentiam peccatoribus, in ſalutem. Tu igitur Domine Deus iuſtorum, non poſuiſti pœnitentiam juſtis, Abraham, & Iſaac, & Jacob, iis qui tibi non peccaverunt: ſed poſuiſti pœnitentiam propter me peccatorem: quoniam peccavi ſuper numerum arenæ maris: multiplicatæ ſunt iniquitates meæ, Domine, multiplicatæ ſunt iniquitates meæ, & non ſum dignus intueri & aſpicere altitudinem cæli, præ multitudine iniquitatum mearum. Incurvatus ſum multo vinculo ferreo, ut non poſſim attollere caput meum, & non eſt reſpiratio mihi: quia excitavi iracundiam tuam, & malum coram te feci: non feci voluntatem, tuam & mandata tua non cuſtodivi: ſtatui abominationes, & multiplicavi offenſiones. Et nunc flecto genu cordis mei, precans à te bonitatem. Peccavi Domine, peccavi, & iniquitates meas agnoſco. Quare peto rogans te, remitte mihi Domine, remitte mihi, & ne ſimul perdas me cum iniquitatibus meis, neque in æternum, iratus, reſerves mala mihi, neque damnes me in infima terræ loca: quia tu es Deus, Deus inquam, pœnitentium: & in me oſtendes omnem bonitatem tuam, quia indignum ſalvabis me ſecundùm magnam miſericordiam tuam, & laudabo te ſemper omnibus diebus vitæ meæ: quoniam te laudat omnis virtus cælorum, & tibi eſt gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

LIBER ESDRÆ
TERTIUS.

Caput Primum.

Magnificum Phaſe, quod Joſias immolavit, celebrando ſeptem diebus feſtum Azymorum, cui ſucceſſerunt in regno Iudæ Iechonias, Ioacim, Ioachin, & Sedecias: eorúmque ac populi captivitas propter ſua ſcelera, urbiſque ſubverſio deſcribuntur.

1 ET fecit Joſias Paſcha in Jeroſolymis Do-
mino, & immolavit Phaſe quarta decima
luna primi menſis:
2 Statuens ſacerdotes per vices die-
rum ſtolis amictos in templo Domini.
3 Et dixit Levitis ſacris ſervis Iſraël,
ut ſanctificarent ſe Domino in poſitione ſanctæ arcæ Domi-
ni, in Domo, quam ædificavit Salomon filius David rex.
4 Non erit vobis tollere ſuper humeros eam. Et nunc
deſervite Domino veſtro, & curam agite gentis illius Iſraël
ex parte ſecundùm pagos & tribus veſtras,
5 Secundùm ſcripturam David regis Iſraël, & ſecundùm
magnificentiam Salomonis filij ejus, omnes in templo, &
ſecundùm particulam principatus paternam veſtram, eorum
qui ſtant in conſpectu fratrum filiorum Iſraël.
6 Immolate Paſcha, & ſacrificia parate fratribus ve-
ſtris, & facite ſecundùm præceptum Domini quod datum eſt
Moyſi.
7 Et donavit Joſias in plebem quæ inventa eſt, ovium,
agnorum, & hœdorum, & capratum triginta millia, vitulos
tria millia.
8 Hæc de regalibus data ſunt ſecundùm promiſſionem
populo: & ſacerdotibus in Paſcha, oves numero duo mil-
lia, ac vituli centum.
9 Et Jechonias, & Semeias, & Nathanaël fratres, & Ha-
ſabias, & Oziel, & Coraba, in Phaſe, oves quinque millia,
vitulos quingentos.
10 Et hæc cùm fierent eleganter, ſteterunt ſacerdotes &
Levitæ habentes azyma per tribus.
11 Et ſecundùm partes principatus patrum, in conſpectu
populi offerebant Domino, ſecundùm ea quæ in libro Moyſi
ſcripta ſunt:
12 Et aſſaverunt Phaſe igni prout oportebat, & hoſtias
coxerunt in æneolis, & in ollis cum benevolentia:
13 Et attulerunt omnibus qui erant ex plebe: & poſt
hæc paraverunt ſibi & ſacerdotibus:
14 Sacerdotes enim offerebant adipes, uſque dum finita
eſſet hora: & Levitæ paraverunt ſibi, & fratribus ſuis filiis
Aaron.
15 Et ſacri cantores filij Aſaph erant per ordinem, ſe-
cundùm præceptum David, & Aſaph, & Zacharias, & Jeddi-
mus, qui erat à rege.
16 Et oſtiarij per ſingulas januas, ita ut non prævarica-
retur unuſquiſque ſuam: fratres enim illorũ paraverunt illis.
17 Et conſummata ſunt quæ pertinebant ad ſacrificium
Domini.
18 In illa die egerunt Phaſe, & offerebant hoſtias ſuper
Domini ſacrificium, ſecundùm præceptum regis Joſiæ.
19 Et egerunt filij Iſraël, qui inventi ſunt in tempore
illo, Phaſe: & diem feſtum azymorum per dies ſeptem:
20 Et non eſt celebratum Phaſe tale in Iſraël, à tempori-
bus Samuelis Prophetæ:
21 Et omnes reges Iſraël non celebraverunt tale Paſcha
quale egit Joſias, & Sacerdotes, & Levitæ, & Judæi, & omnis
Iſraël, qui inventi ſunt in commoratione Jeroſolymis.
22 Octavo decimo anno, regnante Joſia celebratum eſt
Phaſe.
23 Et directa ſunt opera Joſiæ in conſpectu Domini ſui
in corde pleno metuentis:
24 Et quæ circa illum quidem conſcripta ſunt, in priſti-
nis temporibus, de eis qui peccaverunt, quique irreligioſi
fuerunt in Dominum præ omni gente, & qui non quæſierunt
verba Domini ſuper Iſraël.
25 Et poſt omnem actum hunc Joſiæ, aſcendit Pharao
rex Ægypti, veniens in Carchamis ab itinere ſuper Euphra-
tem, & exiit obviàm illi Joſias,

26 Et miſit rex Ægypti ad Joſiam, dicens: Quid mihi & tibi eſt rex Judæ?

27 Non ſum miſſus à Domino ut pugnem contra te: ſuper Euphratem enim bellum meum eſt, feſtinans deſcende.

28 Et non eſt reverſus Joſias ſuper currum: ſed expugnare eum conabatur, non attendens verbum prophetæ ex ore Domini:

29 Sed conſtituit ad eum bellum in campo Mageddo. Et deſcenderunt principes ad regem Joſiam.

30 Et dixit rex pueris ſuis, Amovete me à prælio, infirmatus ſum enim valdè. Et ſtatim amoverunt eum pueri ipſius de acie.

31 Et aſcendit ſuper currum ſecundarium ſuum: & perveniens Jeroſolymam, vita functus eſt, & ſepultus eſt in paterno ſepulchro.

32 Et in tota Judæa lugebant Joſiam: & qui præſidebant, cum uxoribus lamentabant eum, uſque in hunc diem. Et datum eſt hoc fieri ſemper in omne genus Iſraël.

33 Hæc autem præſcripta ſunt in libro hiſtoriarum regum Judæ: & ſingula geſta actus Joſiæ, & ejus gloria & intellectus ejus in lege Domini: quæque geſta ſunt ab eo, & quæ non ſcripta ſunt in libro regum Iſraël & Judæ.

34 Et aſſumentes, qui erant ex gente, Jechoniam filium Joſiæ, conſtituerunt regem pro Joſia patre ſuo, cùm eſſet annorum trigintatrium.

35 Et regnavit ſuper Iſraël menſibus tribus. Et amovit eum rex Ægypti, ne regnaret in Jeroſolymis:

36 Et mulctavit gentem argenti talenta centum, & auri talentum unum.

37 Et conſtituit rex Ægypti Joacim fratrem ipſius, regem Judæ & Jeruſalem:

38 Et alligavit magiſtratus Joacim, & Zaracelem fratrem ſuum, & apprehendens reduxit in Ægyptum.

39 Annorum erat Joacim vigintiquinque, cùm regnare cœpiſſet in terra Juda & Jeruſalem: & fecit malum in conſpectu Domini.

40 Poſt hunc autem aſcendit Nabuchodonoſor rex Babylonis, & alligans eum in æreo vinculo, perduxit in Babyloniam:

41 Et ſacra vaſa Domini accepit Nabuchodonoſor, & tulit & conſecravit in templo ſuo in Babylonia.

42 Nam de immunditia illius & irreligioſitate ſcriptum eſt in libro temporum regum.

43 Et regnavit Joachin filius ejus pro eo. Cùm autem conſtitutus eſſet rex, erat annorum decem & octo.

44 Regnavit autem menſes tres & dies decem in Jeruſalem, & fecit malum in conſpectu Domini:

45 Et poſt annum mittens Nabuchodonoſor, tranſmigravit eum in Babyloniam ſimul cum ſacris vaſis Domini.

46 Et conſtituit Sedeciam regem Juda & Jeruſalem, cùm eſſet annorum viginti unius: regnavit autem annis undecim.

47 Et fecit malũ in conſpectu Domini, & non eſt veritus à verbis quæ dicta ſunt ab Jeremia propheta ex ore Domini:

48 Et adjuratus à rege Nabuchodonoſor, perjurans diſceſſit: & indurata cervice ſua, & corde ſuo, tranſgreſſus eſt legitima Domini Dei Iſraël.

49 Et duces populi Domini multa iniquè geſſerunt, & impiè egerunt ſuper omnes immunditias gentium: & polluerunt templum Domini quod ſanctum erat in Jeroſolymis.

50 Et miſit Deus patrum ipſorum per angelum ſuum revocare eos, propter quod parceret illis, & tabernaculo ſuo.

51 Ipſi verò ſubſannabant in angelis ſuis: & qua die locutus eſt Dominus, erant illudentes prophetis ejus.

52 Qui uſque ad iracundiam concitatus eſt ſuper gentem ſuam, propter irreligioſitatem ſuam, & præcepit aſcendere reges Chaldeorum.

53 Hi occiderunt juvenes eorum in gladio, in circuitu ſancti templi eorum, & non pepercerunt juveni, & ſeni, & virgini, & adoleſcenti:

54 Sed omnes traditi ſunt in manus ipſorum: & omnia ſacra vaſa Domini, & regales apothecas reſumentes, tulerunt in Babyloniam,

55 Et incenderunt domum Domini, & demolierunt muros Jeruſalem: & turres ejus incenderunt igne,

56 Et conſummaverunt omnia honorifica ejus, & ad nihilum tedegerunt: & reliquos à gladio duxerunt in Babylonem.

57 Et erant ſervi illius uſque dum regnarent Perſæ, in repletione verbi Domini in ore Jeremiæ:

58 Quouſque benignè ageret terra ſabbata ſua, omni tempore deſertionis ſuæ ſabbatizavit, in applicatione annorum ſeptuaginta.

CAPUT II.

Cyrus rex Perſarum Judæos in regno ſuo captivos remittit in terram ſuam: qui cùm reſtaurarent Jeruſalem, prohibiti ſunt ab Artaxerxe propter quorumdam delationem.

1 Regnante Cyro rege Perſarum, in conſummatione verbi Domini in ore Jeremiæ,

2 Suſcitavit Dominus Spiritum Cyri regis Perſarum, & prædicavit in toto regno ſuo ſimul per ſcripturam,

3 Dicens: Hæc dicit Cyrus rex Perſarum: Me conſtituit regem orbi terrarum Dominus Iſraël, Dominus excelſus,

4 Et ſignificavit mihi ædificare domum ſibi in Jeruſalem, quæ eſt in Judæa.

5 Si quis eſt ex genere veſtro, dominus ipſius aſcendat cum eo in Jeruſalem.

6 Quotquot ergo circa loca habitant, adjuvent eos qui ſunt in loco ipſo, in auro & argento,

7 In dationibus, cum equis & jumentis, cúmque aliis quæ ſecundùm vota apponuntur in ædem Domini quæ eſt in Jeruſalem.

8 Et ſtantes principes tribuum, pagorum, & Judææ, ex tribu Benjamin, & Sacerdotes & Levitæ, quos excitavit Dominus aſcendere & ædificare Domum Domini quæ eſt in Jeruſalem, & qui erant in circuitu eorum,

9 Adjuverunt in omni auro & argento ejus, & jumentis & votis compluribus multi quorum ſenſus excitatus eſt.

10 Et Cyrus rex protulit vaſa ſacra Domini, quæ tranſtulit Nabuchodonoſor rex Babylonis ex Jeruſalem, & conſecravit ea idolo ſuo.

11 Et proferens ea Cyrus rex Perſarum, tradidit Mithridato, qui erat ſuper theſauros ipſius.

12 Per hunc autẽ tradita ſunt Salmanaſaro præſidi Judææ.

13 Horum autem hic numerus. Libatoria argentea duo millia quadringenta: athiſcæ argenteæ triginta: phialæ aureæ triginta, item argenteæ duo millia quadringentæ: & alia vaſa mille.

14 Omnia autem vaſa aurea & argentea, quinque millia octingenta ſexaginta.

15 Et enumerata ſunt Salmanaſaro ſimul cum his qui ex captivitate Babyloniæ venerant in Jeroſolymam.

16 In Artaxerxis autem Regis Perſarum temporibus ſcripſerunt ei de his qui habitabant in Judæa & Jeruſalem, Balſamus, & Mithridatus, & Sabellius, & Rathimus, Balthemus, Samelius ſcriba, & reliqui habitantes in Samaria, & ceteris locis, ſubjectam epiſtolam Regi Artaxerxi.

17 Domine, pueri tui Rathimus ab accidentibus, & Sabellius ſcriba, & reliqui curiæ tuæ judices in Cœleſyria & Phœnice.

18 Et nunc notum ſit domino regi, quoniam Judæi qui aſcenderunt à vobis ad nos, venientes in Jeruſalem civitatem refugam & peſſimam, ædificant furnos ejus, & ſtatuunt muros, & templum ſuſcitant.

19 Quòd ſi civitas iſta & muri conſummati fuerint, non tantùm tributa non ſuſtinebunt pendere, ſed etiam regibus reſiſtent.

20 Et quia id agitur circa templum, rectè habere arbitrati ſumus non deſpicere hoc ipſum:

21 Sed notum facere domino regi, ut ſi videbitur, rex, quæratur in libris patrum tuorum,

22 Et invenies in admonitionibus ſcripta de his, & ſcies quoniã civitas iſta fuit refuga, & reges & civitates cócutiẽs,

23 Et Judæi refugæ, & prælia committentes in ea ab æterno, ob quam cauſam civitas iſta deſerta eſt.

24 Nunc ergo notum facimus, domine rex, quoniam ſi civitas hæc ædificata fuerit, & hujus muri erecti fuerint, deſcenſus tibi non erit in Cœleſyriam & Phœnicen:

25 Tunc ſcripſit rex Rathimo, qui ſcribebat accidentia & Balthemo, & Sabellio ſcribæ, & ceteris conſtitutis, & habitan

Digitized by Google

habitantibus in Syria & Phœnice, ea quæ ſubjecta ſunt.

26 Legi epiſtolam quam miſiſtis mihi. Præcepi ergo inquiri,& inventum eſt,quoniam civitas illa eſt ab ævo regibus reſiſtens,

27 Et homines refugæ,& prælia in ea efficientes,& reges fortiſſimi erant in Jeruſalem dominantes, & tributa exigentes à Cœleſyria & Phœnice.

28 Nunc ergo præcepi prohibere homines illos ædificare civitatem, & prohibere ne quid ultra hæc fiat:

29 Sed nec procedant in plurimum ea quæ ſunt malitiæ, ita ut regibus moleſtia inportetur.

30 Tunc recitatis his quæ à rege Artaxerxe ſcripta fuerant, Rathimus,& Sabellius ſcriba,& qui cum his conſtituti erant, jungentes feſtinanter venerunt in Jeruſalem cum equitatu, & turba, & agmine;

31 Cœperúntque ædificantes prohibere, & vacabant ab ædificatione templi in Jeruſalem, uſque ſecundo anno regni Darij regis Perſarum.

CAPUT III.

Dario poſt ſplendidam cœnam omnibus ſuis præfectis factam, dormiente, tres corporis ejus cuſtodes problema moverunt, Num vinum, rex, mulier, an veritas præſtent: & primùm de vino probatur.

1 REx Darius fecit cœnam magnam omnibus vernaculis ſuis,& omnibus magiſtratibus Mediæ & Perſidis,

2 Et omnibus purpuratis, & prætoribus,& conſulibus,& præfectis ſub illo, ab India uſque Æthiopiam, centum viginti ſeptem provinciis.

3 Et cùm manducaſſent,& bibiſſent,& ſatiati reverterentur,tunc Darius rex aſcendit in cubiculum ſuum,& dormivit, & expergefactus eſt.

4 Tunc illi tres juvenes corporis cuſtodes, qui cuſtodiebant corpus regis, dixerunt alter alteri.

5 Dicamus unuſquiſque noſtrûm ſermonem qui præcellat: & cujuſcumque apparuerit ſermo ſapientior alterius, dabit illi rex Darius dona magna,

6 Purpura cooperiri, & in auro bibere, & ſuper aurum dormire, & currum aureo frœno, & cydarim byſſinam, & torquem circa collum:

7 Et ſecundo loco ſedebit à Dario propter ſapientiam ſuam, & cognatus Darij vocabitur.

8 Tunc ſcribentes ſinguli ſuum verbum ſignaverunt, & poſuerunt ſubtus cervical Darij regis,

9 Et dixerunt, Cùm ſurrexerit rex,dabimus illi ſcripta noſtra:& quodcumque judicaverit rex è tribus,& magiſtratus Perſidis,quoniam verbum ejus ſapientius eſt,ipſi dabitur victoria ſicut ſcriptum eſt.

10 Unus ſcripſit, Forte eſt vinum.

11 Alius ſcripſit, Fortior eſt rex.

12 Tertius ſcripſit, Fortiores ſunt mulieres: ſuper omnia autem vincit veritas.

13 Et cùm ſurrexiſſet rex, acceperunt ſcripta ſua,& dederunt illi, & legit.

14 Et mittens vocavit omnes magiſtratus Perſarum,& Medos, & purpuratos,& prætores, & præfectos:

15 Et ſederunt in concilio:& lecta ſunt ſcripta corã ipſis.

16 Et dixit, Vocate adoleſcentes,& ipſi indicabunt verba ſua.Et vocati ſunt, & introierunt.

17 Et dixit illis,Indicate nobis de his quæ ſcripta ſunt. Et cœpit prior, qui dixerat de fortitudine vini,

18 Et dixit, Viri,quàm prævalet vinum omnibus hominibus qui bibunt illud! ſeducit mentem.

19 Itémque regis & orphani facit mentem vanam.Item ſervi ac liberi, pauperis ac divitis,

20 Et omnem mentem convertit in ſecuritatem & jucunditatem, & non meminit omnem triſtitiam & debitum,

21 Et omnia præcordia facit honeſta, & non meminit regem nec magiſtratum, & omnia per talenta loqui facit.

22 Et non meminerunt, cùm biberunt, amicitiam, nec fraternitatem: ſed non multùm pòſt ſumunt gladios.

23 Et cùm à vino merſerint & ſurrexerint, non meminerunt quæ geſſerunt.

24 O viri,num præcellit vinum? quis ſic cogitat facere? Et tacuit hoc dicto.

CAPUT IV.

Probatur excellens fortitudo regis, mulieris, & veritatis, ſed data veritati palma. Darius ad petitionem Zarobabel reddit ſacra vaſa, ſcribens ut Iudæis detur libertas, & impenſa ad extructionem Jeruſalem.

1 ET inchoavit ſequens dicere, qui dixit de fortitudine regis.

2 O viri, num præcellunt homines, qui terram & mare obtinent, & omnia quæ in eis ſunt?

3 Rex autem ſuper omnia præcellit,& dominatur eorum: & omnes quodcumque dixerit ſuis, faciunt.

4 Et ſi miſerit illos ad bellatores,vadunt,& demoliuntur montes & muros, & turres.

5 Jugulantur & jugulant,& regis verba non prætereunt. nã ſi vicerint,afferunt regi omnia quæcũque prædati fuerint.

6 Similiter & alij omnes,& quotquot non militant nec pugnant, ſed colunt terram: ruſum cùm fuerint metentes, afferunt tributa regi:

7 Et ipſe unus ſolus ſi dixerit occidite,occidunt:dixerit remittite, remittunt:

8 Dixerit percutite, percutiunt: dixerit exterminate,exterminant: dixerit ædificate, ædificant:

9 Dixerit excidite,excidunt: dixerit plantate,plantant:

10 Et omnis plebs,& virtutes eum obaudiunt, & ſuper hoc ipſe recumbit,& bibit, & dormit.

11 Hi autẽ cuſtodiunt in circuitu eum,& non poſſunt ire ſinguli,& facere opera ſua, ſed in dicto obaudientes ſunt ei.

12 Viri, quomodo non præcellit rex qui ſic diffamatur? Et tacuit.

13 Tertius qui dixerat de mulieribus & veritate, hic eſt Zorobabel, cœpit loqui.

14 Viri, non magnus rex, & multi homines, nec vinum præcellit.Quis eſt ergo qui dominatur eorum?

15 Nónne mulieres genuerunt regem, & omnem populum, qui dominatur mari & terræ:

16 Et ex illis nati ſunt, & ipſæ educaverunt eos qui plantaverunt vineas ex quibus vinum fit?

17 Et ipſæ faciunt ſtolas omnium hominum, & ipſæ faciunt gloriam hominibus, & non poſſunt homines ſeparari à mulieribus.

18 Si congregaverint aurum & argentum,& omnem rem ſpecioſam,& viderint mulierem unam bono habitu & bona ſpecie,

19 Omnia hæc relinquentes in eam intendunt,& aperto ore conſpiciunt, & eam alliciunt magis quàm aurum & argentum, & omnem rem pretioſam.

20 Homo patrem ſuum relinquit qui enutriit illum, & ſuam regionem,& ad mulierem ſe conjungit.

21 Et cum muliere remittit animam: & neque patrem meminit, neque matrem, neque regionem,

22 Et hinc oportet vos ſcire: quoniam mulieres dominantur veſtri. Nónne doletis?

23 Et accipit homo gladium ſuum, & vadit in viam facere furta,& homicidia, & mare navigare & flumina,

24 Et leonem videt, & in tenebris ingreditur: & cùm furtum fecerit,& fraudes,& rapinas,amabili ſuæ affert.

25 Et iterùm, diligit homo uxorem ſuam magis quàm patrem aut matrem.

26 Et multi dementes facti ſunt propter uxores ſuas:& ſervi facti ſunt propter illas:

27 Et multi perierunt & jugulati ſunt, & peccaverunt propter mulieres.

28 Et nunc credite mihi,quia magnus eſt rex in poteſtate ſua: quoniam omnes regiones verentur tangere eum.

29 Videbam tamen Apemen filiam Bezacis,mirifici concubinam regis, ſedentem juxta regem ad dexteram;

30 Et auferentem diadema de capite ejus, & imponentem ſibi,& palmis cædebat regem de ſiniſtra manu.

31 Et ſuper hæc aperto ore intuebatur eam: & ſi arriſerit ei, ridet. nam ſi indignata ei fuerit, blanditur, donec reconcilietur in gratiam.

32 O viri, cur non ſunt fortiores mulieres? Magna eſt terra, & excelſum eſt cælum: quis iſta agit?

33 Et tunc rex, & purpurati intuebantur in alterutrum. Et inchoavit loqui de veritate.

Digitized by Google

34 O viri, nónne fortes ſunt mulieres ? Magna eſt terra, & excelſum eſt cælum : & velox curſus ſolis convertit in gyro cælum in locum ſuum in una die.

35 Nónne magnificus eſt qui hæc facit, & veritas magna, & fortior præ omnibus ?

36 Omnis terra veritatem invocat, cælum etiam ipſam benedicit,& omnia opera moventur,& tremunt eam,& non eſt cum ea quidquam iniquum.

37 Vinum iniquum,iniquus rex, iniquæ mulieres, iniqui omnes filij hominum, & iniqua illorum omnia opera,& non eſt in ipſis veritas, & in ſua iniquitate peribunt :

38 Et veritas manet & invaleſcit in æternum,& vivit & obtinet in ſæcula ſæculorum.

39 Nec eſt apud eam accipere perſonas, neque differentias : ſed quæ juſta ſunt facit omnibus, injuſtis ac malignis, & omnes benignantur in operibus ejus.

40 Et non eſt in judicio ejus iniquum, ſed fortitudo, & regnum,& poteſtas, & majeſtas omnium ævorum. Benedictus Deus veritatis.

41 Et deſiit loquendo. Et omnes populi clamaverunt, & dixerunt,Magna eſt veritas, & prævalet.

42 Tunc rex ait illi, Pete,ſi quid vis amplius, quàm quæ ſcripta ſunt, & dabo tibi, ſecundùm quod inventus es ſapientior proximis; & proximus mihi ſedebis, & cognatus meus vocaberis.

43 Tunc ait regi, Memor eſto voti tui,quod voviſti,ædificare Jeruſalem, in die qua regnum accepiſti :

44 Et omnia vaſa quæ accepta ſunt ex Jeruſalem, remittere, quæ ſeparavit Cyrus,quando mactavit Babyloniam, & voluit remittere ea ibi.

45 Et tu voviſti ædificare templum quod incenderunt Idumæi, quando exterminata eſt Judæa à Chaldæis.

46 Et nunc hoc eſt,quod poſtulo Domine,& quod peto, hoc eſt majeſtas quod à te poſtulo, ut facias votum quod voviſti regi cæli ex ore tuo.

47 Tunc ſurgens Darius rex,oſculatus eſt illum:& ſcripſit epiſtolas ad omnes diſpenſatores, & præfectos,& purpuratos, ut deducerent eum, & eos qui cum illo erant, omnes aſcendentes ædificare Jeruſalem.

48 Et omnibus præfectis,qui erant in Syria, & Phœnice, & Libano,ſcripſit epiſtolas, ut traherent ligna cedrina à Libano in Jeruſalem,ut ædificarent cum eis civitatem.

49 Et ſcripſit omnibus Judæis qui aſcendebant à regno in Judæam pro libertate, omnem potentem, & magiſtratum, & præfectum non ſupervenire, ad januas ipſorum,

50 Et omnē regionem, quam obtinuerant immunem eſſe eis,& Idumæi relinquant caſtella quæ obtinent Judæorum,

51 Et in ſtructuram templi dare per ſingulos annos talenta viginti, uſque dum perædificaretur :

52 Et ſuper ſacrarium holocautomata uſtulare quotidie, ſicut habent præceptum : alia talenta decem offerre per ſingulos annos,

53 Et omnibus qui procedunt à Babylonia condere civitatem : ut eſſet libertas tam ipſis quàm filiis eorum,& omnibus ſacerdotibus qui præcedunt :

54 Scripſit autem & quantitatem,& ſacram ſtolam juſſit dari, in qua deſervirent ;

55 Et Levitis ſcripſit dare præcepta, uſque in diem qua conſummabitur domus,& Jeruſalem extruetur :

56 Et omnibus cuſtodientibus civitatem ſcripſit dari ei ſortes & ſtipendia.

57 Et dimiſit omnia vaſa quæcumque ſeparaverat Cyrus à Babylonia,& omnia quæcumque dixit Cyrus,& ipſe præcepit fieri, & mitti Jeruſalem.

58 Et cùm proceſſiſſet ille adoleſcens, elevans faciem in Jeruſalem, benedixit regem cæli.

59 Et dixit, Abs te eſt victoria, & abs te eſt ſapientia & claritas. Et ego ſervus tuus ſum.

60 Benedictus es qui dediſti mihi ſapientiam, & tibi confitebor : Domine Deus patrum noſtrorum.

61 Et accepit epiſtolas,& profectus eſt in Babyloniam.Et venit, & nuntiavit fratribus ſuis omnibus qui fuerunt in Babylonia :

62 Et benedixerunt Deum patrum ſuorum, quoniam dedit illis remiſſionem & refugerium,

63 Ut aſcenderent & ædificarent Jeruſalem, & templum ubi nominatum eſt nomen ejus in ipſo, & exultaverunt cum muſicis & lætitia diebus ſeptem.

CAPUT V.

Redeuntes à Babylonica captivitate in Jeruſalem & Judæam recenſentur, & reſtituunt Dei cultum, ſed tandem à cœpto opere ad tempus impediuntur.

1 POſt hæc autem electi ſunt, ut aſcenderent principes pagorum per domos & tribus ſuas, & uxores illorum, & filij & filiæ eorum, & ſervi & ancillæ ipſorum, & pecora eorum.

2 Et Darius rex miſit unà cum eis equites mille, donec deducerent eos in Jeruſalem cum pace, & cum muſicis & cum tympanis & tibiis.

3 Et omnes fratres erant ludentes, & fecit eos aſcendere, ſimul cum eis.

4 Et hæc ſunt nomina virorum, qui aſcenderunt per pagos ſuos in tribus, & in partem principatus ipſorum.

5 Sacerdotes : Filij Phinees, filij Aaron, Jeſus filius Joſedec, Joacim filius Zorobabel filij Salathiel de domo David, ex progenie Phares, de tribu Juda,

6 Qui locutus eſt ſub Dario rege Perſarum ſermones mirificos in ſecundo anno regni ipſius menſe Niſan primo.

7 Sunt autem hi, qui aſcenderunt ex Judæa de captivitate tranſmigrationis, quos tranſmigravit Nabuchodonoſor rex Babyloniæ in Babylonem,& reverſus eſt in Jeruſalem.

8 Et requiſivit partem Judææ unuſquiſque in civitatem ſuam,qui venerunt cum Zorobabel & Jeſu,Nehemias,Areores, Elimeo, Emmanio, Mardocheo, Beelſuro Mechpſatochor, Olioro. Emonia unus de principibus eorum.

9 Et numerus à gentilibus eorum,ex præpoſitis eorum,filij Phares, duo millia centum ſeptuaginta duo :

10 Filij Ares, tria millia centum quinquaginta ſeptem :

11 Filij Phœmo centum quadragintaduo : in filiis Jeſu & Joabes, mille trecenti duo :

12 Filij Demu,duo millia quadringenti ſeptuaginta : filij Choraba,ducentiquinque: filij Banica,centū ſexaginta octo:

13 Filij Bebech quadringenti tres : filij Archad,quadringenti viginti ſeptem :

14 Filij Cham, trigintaſeptem : filij Zoroar, duo millia ſexagintaſeptem : filij Adin, quadringenti ſexaginta unus :

15 Filij Aderectis, centum octo: filij Ciaſo & Zelas,centum ſeptem : filij Azoroc, quadringenti triginta novem :

16 Filij Jedarbone,centum trigintaduo: filij Ananiæ,centum triginta : filij Aſoni, nonaginta:

17 Filij Marſar quadringenti vigintiduo, filij Zabarus, nonagintaquinque : filij Sepolemon, centum vigintitres :

18 Filij Nepopas quinquagintaquinque : filij Nechanatus,centum quinquagintaocto : filij Cebethamus, centum trigintaduo :

19 Filij Crearpatios,qui Enocadies, & Modiæ,quadringenti vigintitres: qui ex Gramas & Gabea,centū vigintiunus.

20 Qui ex Beſſelon & Ceagge, ſexagintaquinque: qui ex Baſtaro, centum vigintiduo :

21 Qui ex Bechenobes,quinquagintaquinque : filij Liptis, centum quinquagintaquinque : filij Labonni, trecenti quinquaginta ſeptem :

22 Filij Sichem,trecenti ſeptuaginta: filij Suadon & Cliomus,trecenti ſeptuagintaocto :

23 Filij Ericus,duo millia centum quadragintaquinque : filij Anaas, trecenti ſeptuaginta. Sacerdotes :

24 Filij Jeddus, filij Euther, filij Eliaſib, trecenti ſeptuagintaduo : filij Emerus,ducenti quinquagintaduo :

25 Filij Phaſurij, trecenti quinquaginta ſeptem: filij Caree, ducenti vigintiſeptem.

26 Levitæ: Filij Jeſu in Caduhel,& Bamis,& Serebias,& Edias,ſeptuagintaquatuor.omnis numerus à duodecimo anno, triginta millia quadringenti ſexagintaduo,

27 Filij, & filiæ, & uxores, omnis computatio, quadraginta millia ducenti quadragintaduo.

28 Filij ſacerdotum,qui pſallebant in templo: filij Aſaph, centum vigintiocto.

29 Oſtiarij verò : filij Eſmenni, filij Aſer, filij Amon,filij Accuba, Topa filij Tobi, omnes centum triginta novem.

30 Sacerdotes ſervientes in templo : filij Sel,filij Gaſpha, filij

Digitized by Google

filij Tobloch, filij Cariæ, Filij Su, filij Hellu, filij Labana, filij Armacha, filij Accub, filij Utha, filij Cetha, filij Aggab, filij Obai, filij Anani, filij Canna, filij Geddu,

31 Filij An, filij Radin, filij Deſanon, filij Nachoba, filij Caſeba, filij Gaze, filij Ozui, filij Sinone, filij Arrre, filij Haſtem, filij Aſiana, filij Manei, filij Naſiſſim, filij Accuſu, filij Agiſta, filij Azui, filij Favon, filij Phaſalon.

32 Filij Meedda, filij Phuſa, filij Caree, filij Barcus, filij Saree, filij Coeſi, filij Naſit, filij Agiſti, filij Pedon,

33 Salomon filij ejus, filij Aſophot, filij Phaſida, filij Celi, filij Dedon, filij Gaddahel, filij Sephegi,

34 Filij Aggia, filij Sachareth, filij Sabathen, filij Caroneth, filij Malſith, filij Amæ, filij Saſus, filij Addus, filij Suba, filij Eura, filij Rahotis, filij Phaſphat, filij Malmon.

35 Omnes ſacro ſervientes, & pueri Salomonis, quadringenti octogintaduo.

36 Hi ſunt filij qui aſcenderunt à Thelmela, Telharſa; principes eorum Carmellham, & Careth:

37 Et non poterant edicere civitates ſuas, & progenies ſuas, quemadmodum ſint ex Iſraël. Filij Dalari, filij Tubal, filij Nechodaici.

38 Ex Sacerdotibus, qui fungebantur Sacerdotio: & non ſunt inventi filij Obia, filij Achiſos, filij Addin, qui accepit uxorem ex filiabus Phargeleu:

39 Et vocati ſunt nomine ejus, & horum quæſita eſt generis ſcriptura in prædatura, & non eſt inventa, & prohibiti ſunt Sacerdotio fungi.

40 Et dixit illis Nehemias & Aſtharas, Ne participentur ſancta, donec exurgat Pontifex doctus in oſtenſionem & veritatem.

41 Omnis autem Iſraël erat, exceptis ſervis & ancillis, quadraginta duo millia trecenti quadraginta.

42 Servi horum & ancillæ, ſeptem millia trecenti trigintaſeptem. Cantores & cantatrices, ducenti ſexagintaquinque.

43 Cameli, quadringenti trigintaquinque. Equi ſeptem millia trigintaſex. Muli, ducenta millia quadragintaquinque. Subjugalia, quinque millia vigintiquinque.

44 Et de præpoſitis ipſis per pagos, dum venirent in templum Dei, quod erat in Jeruſalem, voverunt ſuſcitare templum in loco ſuo, ſecundùm ſuam virtutem:

45 Et dare in templum theſaurum operum ſacrum auri mnas duodecim millia, & mnas argenti quinque millia, & ſtolas ſacerdotales centum.

46 Et habitaverunt ſacerdotes & Levitæ, & qui exierant de plebe, in Jeruſalem & in regione, & ſacri cantores, & oſtiarij, & omnis Iſraël in regionibus ſuis.

47 Inſtante autem ſeptimo menſe, cúmque eſſent filij Iſraël unuſquiſque in ſuis rebus, convenerunt unanimes in atrium, quod erat ante januam Orientalem.

48 Et ſtantes Jeſus filius Joſedec & fratres ejus ſacerdotes, & Zorobabel filius Salathiel & hujus fratres, paraverunt altare,

49 Ut offerrent ſuper illud holocautomata, ſecundùm quæ in libro Moyſi hominis Dei ſcripta ſunt.

50 Et convenerunt ibi ex aliis nationibus terræ, & erexerunt ſacrarium in loco ſuo omnes gentes terræ, & offerebant hoſtias, & holocautomata Domino matutina.

51 Et egerunt ſcenopegiam, & diem ſolemnem, ſicut præceptum eſt in lege: & ſacrificia quotidie, ſicut oportebat:

52 Et poſt hæc oblationes inſtitutas, & hoſtias ſabbatorum, & neomeniarum, & dierum ſolemnium omnium ſanctificatorum.

53 Et quotquot vovebant Domino à neomenia ſeptimi menſis, cœperunt hoſtias offerre Deo, & templum Domini nondum erat ædificatum.

54 Et dederunt pecuniam lapidariis & fabris, & potum & pabula, cum gaudio.

55 Et dederunt carra Sidoniis & Tyriis, ut transveherent illis de Libano trabes cedrinas, & facerent rates in Joppe portu, ſecundùm decretum quod ſcriptum erat eis à Cyro rege Perſarum.

56 Et in ſecundo anno venientes in templum Dei in Jeruſalem, menſe ſecundo, inchoavit Zorobabel filius Salathiel, & Joſue filius Joſedec, & fratres ipſorum, & ſacerdotes & Levitæ, & omnes qui venerant de captivitate in Jeruſalem:

57 Et fundaverunt templum Dei, novilunio ſecundi menſis ſecundi anni cùm veniſſent in Judæam & Jeruſalem.

58 Et ſtatuerunt Levitas à viginti annis, ſuper opera Domini: & ſtetit Jeſus & filius ejus, & fratres omnes Levitæ conſpirantes, & executores legis, facientes opera in domo Domini.

59 Et ſteterunt ſacerdotes habentes ſtolas cum tubis: & Levitæ filij Aſaph, habentes cymbala,

60 Collaudantes Dominum, & benedicentes ſecundùm David regem Iſraël.

61 Et cantabant canticum Domino, quoniam dulcedo ejus, & honor in ſæcula ſuper omnem Iſraël.

62 Et omnis populus tuba cecinerunt, & proclamaverunt voce magna, collaudantes Dominum in ſuſcitatione domus Domini.

63 Et venerunt ex ſacerdotibus & Levitis, & præſidẽtibus ſecundùm pagos ſenioribus, qui viderant priſtinam domum,

64 Et ad hujus ædificationem cum clamore & planctu magno, & multi cum tubis & gaudio magno:

65 In tantum ut populus non audiret tubas propter planctum populi. Tuba enim erat tubis canens magnificè, ita ut longè audiretur.

66 Et audierunt inimici tribus Judæ, & Benjamin, & venerunt ſcire quæ eſſet vox tubarum.

67 Et cognoverunt quoniam qui erant ex captivitate, ædificant templum Domino Deo Iſraël.

68 Et accedentes ad Zorobabel & Jeſum, præpoſitos pagorum, dixerunt eis: Ædificabimus unà vobiſcum:

69 Similiter enim audivimus Dominum veſtrum, & ipſi pariter incedimus à diebus Aſbazareth regis Aſſyriorum, qui transmigravit nos huc.

70 Et dixit illis Zorobabel, & Jeſus, & principes pagorum Iſraël.

71 Non eſt nobis & vobis ædificare domum Dei noſtri. nos enim ſoli ædificabimus Domino Iſraël, ſecundùm ea quæ præcepit nobis Cyrus rex Perſarum.

72 Gentes autem terræ incumbentes his qui ſunt in Judæa, & levantes opus ædificationis & inſidias, & populos adducentes prohibebant eos ædificare,

73 Et aggreſſuras exercentes, impedierunt, ne conſummaretur ædificium omni tempore vitæ Cyri regis, & protraxerunt ſtructuram per biennium uſque ad Darij regnum.

CAPUT VI.

Judæi annuente Dario, templum Dei extruunt in Jeruſalem.

1 IN ſecundo autem anno regni Darij prophetavit Aggæus & Zacharias filius Addin Prophetæ apud Judæam & Jeruſalem in nomine Dei Iſraël ſuper eos.

2 Tunc ſtans Zorobabel filius Salathiel, & Jeſus filius Joſedec, incohoaverunt ædificare domum Domini, quæ eſt in Jeruſalem:

3 Cùm adeſſent eis prophetæ Domini, & adjuvarent eos. In ipſo tempore venit ad illos Siſennes ſubregulus Syriæ & Phœnicis, & Satrabuzanes, & ſodales ejus.

4 Et dixerunt eis, Quo præcipiente vobis domum hanc ædificatis, & tectum iſtud, & alia omnia perficitis? & qui ſunt ſtructores qui hæc ædificant?

5 Et habuerunt gratiam viſitatione facta ſuper eos, qui erant ex captivitate à Domino ſeniores Judæorum.

6 Et non ſunt impediti ædificare, donec ſignificaretur Dario de omnibus iſtis, & reſponſum acciperetur.

7 Exemplum epiſtolæ, quam miſerunt Dario. SISENNES ſubregulus Syriæ & Phœnicis, & Satrabuzanes, & ſodales ejus in Syria & Phœnice præſides, regi Dario ſalutem.

8 Omnia nota ſint domino regi, quòd cum veniſſemus in regionem Judææ, & introiſſemus in Jeruſalem, invenimus ædificantes domum Dei magnam:

9 Et templum ex lapidibus politis, & magnis & pretioſis materiis in parietibus,

10 Et opera illa inſtãter fieri, & ſuffragare, & proſperare in manibus eorũ, & in omni gloria quàm diligentiſſimè perfici.

11 Tunc interrogavimus ſeniores, dicentes, quo permittente, vobis ædificatis domum iſtam, & opera hæc fundatis?

12 Ideò autem interrogavimus eos, ut notum faceremus tibi homines & præpoſitos, & nominum ſcripturam præpoſitorum poſtulavimus illos.

13 At illi reſponderunt nobis, dicentes, Nos ſumus ſervi Domini qui fecit cælum & terram,

14 Et ædificabatur hæc domus ante annos iſtos multos à rege Iſrael magno & fortiſſimo, & conſummata eſt.

15 Et quoniam patres noſtri exacerbantes erant & peccaverunt in Deum Iſraël, tradidit eos in manus Nabuchodonoſor regis Babyloniæ, regis Chaldæorum,

16 Et domum iſtam demolientes incenderunt, & populum captivum duxerunt in Babylonem.

17 In primo anno regnante Cyro rege Babyloniæ, ſcripſit Cyrus rex domum hanc ædificare,

18 Et illa ſacra vaſa aurea & argentea quæ extulerat Nabuchodonoſor de domo quæ eſt in Jeruſalem, & conſecraverat ea in ſuo templo, rurſus protulit ea Cyrus rex de templo quod erat in Babylonia, & tradita ſunt Zorobabel & Salmanaſaro ſubregulo:

19 Et præceptum eſt eis ut offerrent hæc vaſa,& reponerent in templo quod erat in Jeruſalem, & ipſum templum Dei ædificare in loco ſuo.

20 Tunc Salmanaſarus ſubjecit fundamenta domus Domini, quæ eſt in Jeruſalem: & exinde uſque nunc ædificatur, & non accepit conſummationem.

21 Nunc ergo ſi judicatur à te ô rex, perquiratur in regalibus bibliothecis Cyri regis, quæ ſunt in Babylonia.

22 Et ſi inventum fuerit conſilio Cyri regis cœptam eſſe ſtructuram domus Domini, quæ eſt in Jeruſalem, & judicatur à domino rege noſtro, ſcribat de his nobis.

23 Tunc Darius rex præcepit inquiri in Bibliothecis: & inventus eſt in Ecbathanis oppido, quod eſt in media regione, locus unus, in quo ſcripta erant iſta:

24 Anno primo regnante Cyro, rex Cyrus præcepit domum Domini quæ eſt in Jeruſalem ædificare, ubi incendebant igni aſſiduo,

25 Cujus altitudo ſit cubitorum decem, & latitudo cubitorum ſexaginta, quadratum lapidibus politis tribus, meniano ligneo ejuſdem regionis, & meniano uno novo, & impendia dari de domo Cyri regis:

26 Et ſacra vaſa domus Domini tam aurea quàm argentea, quæ extulit Nabuchodonoſor in domum Domini, quæ eſt in Jeruſalem, ubi erant poſita, ut ponantur illic.

27 Et præcepit curam agere Siſennem ſubregulum Syriæ & Phœnicis, & Satrabuzanem, & ſodales ejus, & qui ordinati erant in Syria & Phœnice præſides, ut abſtinerent ſe ab eodem loco.

28 Et ego quoque præcepi in totum ædificare: & proſpexi, ut adjuvent eos qui ſunt ex captivitate Judæorum, donec conſummetur templum ædis Domini:

29 Et à vexatione tributorum Cœleſyriæ & Phœnicis, diligenter quantitatem dari his hominibus ad ſacrificium Domini, Zorobabel præfecto,ad tauros,& arietes,& agnos,

30 Similiter autem & frumentum, & ſal, & vinum, & oleum inſtanter per ſingulos annos, prout ſacerdotes qui ſunt in Jeruſalem, dictaverunt conſumi quotidie, ſine ulla dilatione,

31 Ut offerantur libationes ſummo Deo pro rege & pueris ejus, & orent pro ipſorum vita:

32 Et denuntietur, ut quicunque tranſgreſſi fuerint aliquid ex his quæ ſcripta ſunt, aut ſpreverint, accipiatur lignum de ſuis propriis, & ſuſpendantur, & bona ipſorum regi aſſcribantur.

33 Propterea & Dominus, cujus nomen invocatum eſt ibi, exterminet omnem regem & gentem, qui manum ſuam extenderit prohibere, aut malè tractare domum Domini illam quæ eſt in Jeruſalem.

34 Ego Darius rex decrevi quàm diligentiſſimè ſecundùm hæc fieri.

Caput VII.

Domus Dei extructa dedicatur & conſecratur, in eáque feſtum Azymorum celebratur.

1 TUnc Siſennes ſubregulus Cœleſyriæ & Phœnicis, & Satrabuzanes, & ſodales, obſecuti his quæ à Dario rege erant decreta,

2 Inſiſtebant ſacroſanctis operibus diligentiſſimè, cooperantes cum ſenioribus Judæorum principibus Syriæ.

3 Et proſperata ſunt ſacroſancta opera prophetantibus Aggæo & Zacharia prophetis.

4 Et conſummaverunt omnia per præceptum Domini Dei Iſraël, & ex conſilio Cyri, & Darij, & Artaxerxis regis Perſarum.

5 Et conſummata eſt domus noſtra uſque ad tertiam & vigeſimam diem menſis Adar, ſexto anno Darij regis.

6 Et fecerunt filij Iſraël & ſacerdotes & Levitæ, & ceteri qui erant ex captivitate, qui appoſiti ſunt ſecundùm ea quæ ſcripta ſunt in libro Moyſi.

7 Et obtulerunt in dedicationem templi Domini, tauros centum, arietes ducentos, agnos quadringentos,

8 Et hœdos pro peccatis univerſi Iſraël, duodecim ſecundùm numerum tribuum Iſraël.

9 Et ſteterunt ſacerdotes & Levitæ amicti ſtolis per tribus, ſuper omnia opera Domini Dei Iſraël, ſecundùm librum Moyſi, & oſtiarij per ſingulas januas.

10 Et egerunt filij Iſraël cum his qui erant ex captivitate, illud Phaſe quartadecima luna menſis primi, quando ſanctificati ſunt ſacerdotes & Levitæ.

11 Omnes filij captivitatis non ſunt ſimul ſanctificati, quia Levitæ omnes ſimul ſanctificati ſunt.

12 Et immolaverunt Phaſe univerſi filij captivitatis, & fratribus ſuis ſacerdotibus, & ſibimetipſis.

13 Et manducaverunt filij Iſraël, qui erant ex captivitate, omnes qui remanſerant ab omnibus execrationibus gentium terræ quærentes Dominum,

14 Et celebraverunt diem feſtum azymorum, ſeptem diebus epulantes in conſpectu Domini,

15 Quoniam convertit conſilium regis Aſſyriorum in eos, confortare manus eorum ad opera Domini Dei Iſraël.

Caput VIII.

Aſcendenti Eſdræ à Babylonia Jeroſolymam traduntur Artaxerxis litteræ, quæ beneficia Judæis præſtita continent: recenſentur qui ſimul aſcenderunt, & auro ac argento ſacerdotibus commiſſo, Eſdras, facta oratione, commonet populum ad pœnitentiam quòd ab alienigenis ſe non ſeparaſſent.

1 ET poſt hunc regnante Artaxerxe Perſarum rege, acceſſit Eſdras filius Azariæ, filij Helciæ, filij Solome,

2 Filij Sadoc, filij Achitob, filij Ameri, filij Azahel, filij Bocci, filij Abiſue, filij Phinees, filij Eleaſari, filij Aaron primi ſacerdotis:

3 Hic Eſdras aſcendit de Babylonia, cùm eſſet ſcriba & ingenioſus in lege Moyſi, quæ data eſt à Domino Deo Iſraël docere & facere.

4 Et dedit ei rex gloriam, quòd inveniſſet gratiam in omni dignitate & deſiderio in conſpectu ejus.

5 Et aſcenderunt ſimul cum ipſo ex filiis Iſraël, & ſacerdotibus, & Levitis, & ſacris cantoribus templi, & oſtiariis, & ſervis templi, in Jeruſalem.

6 Anno ſeptimo regnante Artaxerxe, in quinto menſe, hic annus ſeptimus eſt regni, exeuntes de Babylonia novilunio quinti menſis,

7 Venerunt Jeroſolymam juxta præceptum illius, ſecundùm proſperitatem itineris à Domino ipſorum datam eis.

8 In his enim Eſdras magnam diſciplinam obtinebat,ne prætermitteret quidquam eorum, quæ eſſent ex lege Domini & præceptis, & docendo univerſum Iſraël omnem juſtitiam & judicium.

9 Accedentes autem qui ſcribebant ſcripta Artaxerxis regis, tradiderunt ſcriptum quod obvenerat ab Artaxerxe rege ad Eſdram ſacerdotem, & lectorem legis Domini, cujus exemplum ſubjectum eſt.

10 Rex Artaxerxes Eſdræ ſacerdoti, & lectori legis Domini ſalutem.

11 Humanior ego judicans in beneficiis, præcepi eis qui deſiderant ex gente Judæorum, ſua ſponte, & ex ſacerdotibus & Levitis, qui ſunt in regno meo, comitari tecum in Jeruſalem.

12 Si qui ergo cupiunt ire tecum, conveniant,& proficiſcantur,ſicut placuit mihi & ſeptem amicis meis conſiliariis,

13 Ut viſitent ea quæ aguntur ſecundùm Judæam, & Jeruſalem, obſervantes ſicut habes in lege Domini,

14 Et ferant munera Domino Deo Iſraël, quæ vovi ego

&

Digitized by Google

& amici Jeruſalem, & omne aurum & argentum, quod inventum fuerit in regione Babyloniæ Domino in Jeruſalem cum illo,

15 Quod eſt donatum pro ipſa gente in templum Domini eorum quod eſt in Jeruſalem: ut colligatur hoc aurum & argentum ad tauros, & arietes, & agnos, & hœdos, & quæ his ſunt congruentia,

16 Ut offerant hoſtias Domino ſuper altare Domini ipſorum quod eſt in Jeruſalem.

17 Et omnia quæcumque volueris cum fratribus tuis facere auro & argento, perfice pro voluntate tua, ſecundùm præceptum Domini Dei tui:

18 Et ſacroſancta vaſa, quæ data ſunt tibi ad opera domus Domini Dei tui, quæ eſt in Jeruſalem:

19 Et cetera quæcunque tibi ſubvenerint ad opera templi Dei tui, dabis de regali gazophylacio:

20 Cùm volueris cum fratribus tuis facere auro & argento, perfice ſecundùm voluntatem Domini.

21 Et ego quidem rex Artaxerxes præcepi cuſtodibus theſaurorum Syriæ & Phœnicis, ut quæcumque ſcripſerit Eſdras ſacerdos, & lector legis Domini, diligenter detur ei uſque ad argenti talenta centum, ſimiliter & auri:

22 Et uſque ad frumenti modios centum, & vini amphoras centum, & alia quæcumque abundant ſine taxatione.

23 Omnia ſecundùm legem Dei fiant Deo altiſſimo, ne fortè exurgat ira in regno regis, & filij, & filiorum ejus.

24 Vobis autem dicitur, ut omnibus ſacerdotibus & Levitis, & ſacris cantoribus, & ſervis templi, & ſcribis templi hujus,

25 Nullum tributum, neque ulla alia indictio irrogetur, nec habeat quiſquam poteſtatem objicere eis quidquam.

26 Tu autem Eſdra, ſecundùm ſapientiam Dei, conſtitue judices & arbitros in tota Syria & Phœnice: & omnes qui legem Dei tui non noverunt, doce:

27 Ut quotquot tranſgreſſi fuerint legem, diligenter plectantur, ſive morte, ſive cruciatu, ſive etiam pecuniæ mulctatione vel abductione.

28 Et dixit Eſdras ſcriba: Benedictus Deus patrum noſtrorum, qui dedit hanc voluntatem in cor regis, clarificare domum ſuam quæ eſt in Jeruſalem,

29 Et me honorificavit in conſpectu regis & conſiliariorum, & amicorum, & purpuratorum ejus.

30 Et ego conſtans animo factus ſum ſecundùm opitulationem Domini Dei mei, & congregavi ex Iſraël viros, ut ſimul aſcenderent mecum.

31 Et hi ſunt præpoſiti ſecundùm ſuas patrias, & principatus portionales, eorum qui mecum aſcenderunt de Babylonia in regno Artaxerxis.

32 Et ex filiis Phares, Gerſomus: ex filiis Siemarith, Amenus: filiorum David, Acchus filius Sceciliæ:

33 Ex filiis Phares, Zacharias, & cum eo reverſi ſunt viri centum quinquaginta:

34 Ex filiis ductoris Moabilionis Zaræi, & cum ipſo viri ducenti quinquaginta:

35 Ex filiis Zachues, Jechonia Zecholei, & cum ipſo viri ducenti quinquaginta.

36 Ex filiis Sala, Maaſias Gotholiæ, & cum ipſo viri ſeptuaginta:

37 Ex filiis Saphatiæ, Zarias Micheli, & cum ipſo viri octoginta:

38 Ex filiis Job, Abdias Jeheli, & cum ipſo viri ducenti duodecim:

39 Ex filiis Baniæ, Salimoth, filius Joſaphiæ, & cum ipſo viri centum ſexaginta:

40 Ex filiis Beer, Zacharias Bebei, & cum ipſo viri ducenti octo:

41 Ex filiis Ezead, Joannes Eccetan, & cum ipſo viri centum decem:

42 Ex filiis Adonicam ipſis poſtremis, & hæc ſunt nomina eorum, Eliphalam filius Gebel, & Semeias, & cum ipſo viri ſeptuaginta.

43 Et congregavi eos ad fluvium qui dicitur Thia, & metati fuimus illic triduo, & recognovi eos.

44 Et ex filiis ſacerdotum & Levitarum non inveni illic.

45 Et miſi ad Eleazarum, & Eccelon, & Maſman, & Maloban, & Enaathan, & Samea, & Joribum, Nathan, Ennagam, Zachariam, & Moſolamum, ipſos ductores & peritos:

46 Et dixi eis ut venirent ad Loddeum, qui erat apud locum gazophylacij.

47 Et mandavi eis ut dicerent Loddeo, & fratribus ejus, & illis qui erant in gazophylacio, ut mitterent nobis eos qui ſacerdotio fungerentur in domo Domini Dei noſtri:

48 Et adduxerunt nobis ſecundùm manum validam Domini Dei noſtri viros peritos: ex filiis Moholi, filij Levi, filij Iſraël, Sebebian, & filios & fratres, qui erant decem & octo:

49 Aſbiam, & Amin ex filiis filiorum Chananæi, & filij eorum viri viginti.

50 Et ex his qui templo ſerviebant, quos dedit David, & ipſi principes ad operationem Levitis templo ſervientium ducenti viginti. Omnia nomina ſignificata ſunt in ſcripturis.

51 Et vovi illic jejunium juvenibus in conſpectu Dei, ut quærerem ab eo bonum iter nobis, & qui nobiſcum erant, & filiis, & pecoribus, propter inſidias.

52 Erubui enim petere à rege pedites & equites in comitatu, tutelæ gratia, contra adverſarios noſtros.

53 Diximus enim regi, quoniam virtus Domini erit cum eis qui inquirunt eum in omni affectu.

54 Et iterùm deprecati ſumus Dominum Deum noſtrum ſecundùm hæc: quem & propitium habuimus, & compotes facti ſumus Deo noſtro.

55 Et ſeparavi ex plebis præpoſitis, & ſacerdotibus templi, viros duodecim, & Sedebiam, & Aſannam, & cum eis ex fratribus eorum viros decem.

56 Et appendi eis aurum & argentum & vaſa ſacerdotalia domus Dei noſtri, quæ donaverat rex, & conſiliarij ejus, & principes, & omnis Iſraël.

57 Et cùm appendiſſem, tradidi argenti talenta centum quinquaginta, & vaſa argentea talentorum centum, & auri talenta centum,

58 Et vaſorum aureorum ſepties viginti, & vaſa ærea de bono æramento ſplendentia, duodecim, auri ſpeciē reddentia.

59 Et dixi eis: Et vos ſancti eſtis Domino, & vaſa ſunt ſancta, & aurum, & argentum votum eſt Domino Deo patrum noſtrorum.

60 Vigilate & cuſtodite, donec tradatis ex plebis præpoſitis, & ſacerdotibus & Levitis, & principibus civitatum Iſraël, in Jeruſalem, in paſtophorio domus Dei noſtri.

61 Et hi qui ſuſceperunt Sacerdotes & Levitæ aurum & argentum & vaſa, intulerunt in Jeruſalem in templum Dñi.

62 Et promovimus à fluvio Thia, die duodecima menſis primi, uſquequò introivimus in Jeruſalem.

63 Et cùm factus fuiſſet tertius dies, quarta autem die ponderatum aurum, & argentum traditum eſt in domo Domini Dei noſtri, Marimoth filio Jori ſacerdoti:

64 Et cum ipſo erat Eleazar filius Phinees: & erant cum ipſis Joſadus filius Jeſu, & Medias, & Banni filius Levitæ: ad numerum, & ad pondus univerſa.

65 Et ſcriptum eſt pondus ipſorum eadem hora.

66 Qui autem venerunt ex captivitate, obtulerunt ſacrificium Domino Deo Iſraël, tauros duodecim pro omni Iſraël, arietes octoginta ſex,

67 Agnos ſeptuaginta duos, hircos pro peccato duodecim, & pro ſalute vaccas duodecim, omnia in ſacrificium Domini.

68 Et relegerunt præcepta regis regalibus diſpenſatoribus, & ſubregulis Cœleſyriæ & Phœnicis: & honorificaverunt gentem, & templum Domini.

69 Et conſummatis his, acceſſerunt ad me præpoſiti, dicentes: Non ſegregaverunt genus Iſraël, & principes, & ſacerdotes, & Levitæ,

70 Et alienigenæ gentes & nationes terræ, immunditias ſuas à Chananæis, & Hethæis, & Pherezæis, & Jebuſæis, & Moabitis, & Ægyptiis, & Idumæis.

71 Conjuncti enim ſunt filiabus eorum & ipſi, & filij eorum. & miſtum eſt ſemen ſanctum alienigenis gentibus terræ: & participes erant præpoſiti, & magiſtratus, iniquitatis ejus ab initio ipſius regni.

72 Et mox ut audivi iſta, conſcidi veſtimenta & ſacram tunicam: & lacerans capillos capitis, & barbam, ſedi dolens & mœſtus.

Digitized by Google

73 Et convenerunt quotquot tunc movebantur in verbo Domini Dei Iſraël,ad me lugentem ſuper iniquitatem iſtam, & ſedebam triſtis uſque ad ſacrificium veſpertinum.

74 Et conſurgens à jejunio, conſciſſa habens veſtimenta & ſacram tunicam, ingeniculans, & extendens manus ad Dominum,

75 Dicebam: Domine confuſus ſum, & reveritus ſum ante faciem tuam.

76 Peccata enim noſtra multiplicata ſunt ſuper capita noſtra, & iniquitates noſtræ exaltatæ ſunt uſque ad cælum.

77 Quoniam à temporibus patrum noſtrorum ſumus in magno peccato uſque ad diem hunc.

78 Et propter peccata noſtra, & patrum noſtrorum, ſumus traditi cum fratribus noſtris, & cum ſacerdotibus noſtris, regibus terræ in gladium & captivitatem & deprædationem, cum confuſione uſque in hodiernum diem.

79 Et nunc quantum eſt hoc quod contigit nobis miſericordia abs te Domine Deus, & relinque nobis radicem & nomen in locum ſanctificationis tuæ,

80 Detegere luminare noſtrum in domo Domini Dei noſtri, dare nobis cibum in omni tempore ſervitutis noſtræ.

81 Et cùm ſerviremus, non fuimus derelicti à Domino Deo noſtro; ſed conſtituit nos in gratia, ponens nobis reges Perſarum dare cibum,

82 Et clarificare templum Domini Dei noſtri,& ædificare deſerta Sion, dare nobis ſtabilitatem in Judæa & Jeruſalem.

83 Et nunc quid dicimus Domine habentes hæc? Tranſgreſſi enim ſumus præcepta tua, quæ dediſti in manus puerorum tuorum prophetarum,

84 Dicens: quoniam terra, in quam introiſtis poſſidere hereditatem ejus, terra polluta eſt coinquinationibus alienigenarum terræ, & immunditiæ illorum repleverunt eam totam immunditia ſua.

85 Et nunc filias veſtras non conjungetis filiis eorum, & filias eorum non accipietis filiis veſtris,

86 Et non inquiretis pacem habere cum illis omni tempore, ut invaleſcentes manducetis optima terræ, & hereditatem diſtribuatis filiis veſtris uſque in ævum.

87 Et quæ contingunt nobis, omnia fiunt propter opera noſtra maligna, & magna peccata noſtra.

88 Et dediſti nobis talem radicem; & rurſum reverſi ſumus tranſgredi legitima tua, uti commiſceremur immunditiæ alienigenarum gentium terræ hujus.

89 Nónne iraſceris nobis perdere nos, quoad uſque non relinquatur radix & nomen noſtrum?

90 Domine Deus Iſraël verax es. Derelicta eſt enim radix uſque in hodiernum diem.

91 Ecce nunc ſumus in conſpectu tuo in iniquitatibus noſtris. Non eſt enim adhuc ſtare ante te in his.

92 Et cùm adorando confiteretur Eſdras, flens, humi proſtratus ante templum, congregati ſunt ante eum ex Jeruſalem turma magna valde,viri, & mulieres,& juvenes, & juvenculæ. Fletus enim erat magnus in ipſa multitudine.

93 Et cùm clamaſſet Jechonias Jeheli ex filiis Iſraël, dixit Eſdræ: Nos in Dominũ peccavimus,quòd collocavimus nobis in matrimonium mulieres alienigenas ex gentibus terræ.

94 Et nunc es ſuper omnem Iſraël. In his ergo fit jusjurandum à Domino, expellere omnes uxores noſtras quæ ex alienigenis ſunt cum filiis earum.

95 Sicut tibi decretum eſt à majoribus ſecundùm legem Domini exurgens explica.

96 Ad te enim ſpectat negotium, & nos tecum ſumus: viriliter fac.

97 Et exurgens Eſdras adjuravit principes ſacerdotum & Levitas, & omnem Iſraël, facere ſecundùm hæc; & juraverunt.

CAPUT IX.

Jubentur abjicere uxores alienigenas cum filiis, & recenſentur qui ex ſacerdotibus ac Levitis juncti illis erant. Eſdras legit legem Domini coram populo: quibus peractis, jubentur ut ad propria digreſſi, lætum diem agant.

1 ET exurgens Eſdras ab ante atrium templi, abiit in paſtophorium Jonathæ filij Naſabi,

2 Et hoſpitatus illic non guſtavit panem, nec aquam bibit, ſuper iniquitatem multitudinis.

3 Et facta eſt prædicatio in omni Judæa, & in Jeruſalem omnibus qui erant ex captivitate in Jeruſalem congregati,

4 Ut quicumque non occurrerit biduo vel triduo diei, ſecundùm judiciũ aſſidentiũ ſeniorum, tollerentur facultates ſuæ, & ipſe alienus judicaretur à multitudine captivitatis.

5 Et congregati ſunt omnes qui erant ex tribu Juda, & Benjamin in tribus diebus in Jeruſalem. hic menſis eſt nonus, dies menſis vigeſimus.

6 Et ſedit omnis multitudo in area templi trementes, propter hyemem præſentem.

7 Et exurgens Eſdras, dixit illis: Vos iniquè feciſtis collocantes vobis in matrimonium uxores alienigenas, ut adderetis ad peccata Iſraël.

8 Et nunc date confeſſionem, & magnificentiam Domino Deo patrum noſtrorum.

9 Et perficite voluntatem ipſius, & diſcite à gentibus terræ, & ab uxoribus alienigenis.

10 Et clamavit omnis multitudo, & dixerunt voce magna: Sicut dixiſti, faciemus.

11 Sed quoniam multitudo magna eſt, & tempus hybernum, & non poſſumus inſubſidiati ſtare: & hoc opus non eſt nobis unius diei, neque bidui: multum enim in his peccavimus:

12 Stent præpoſiti multitudinis, & omnes qui nobiſcum inhabitant, & quotquot habent uxores apud ſe alienigenas,

13 Et aſſiſtant accepto tempore ex omni loco preſbyteri, & judices, uſquequò ſolvant iram Domini negotij hujus.

14 Jonathas autem filius Ezeli, & Ozias Thecam ſuſceperunt ſecundùm hæc: & Boſoramus, & Levis, & Sabbathæus ſimul cooperati ſunt cum illis.

15 Et ſteterunt ſecundùm hæc omnia univerſi qui erant ex captivitate.

16 Et elegit ſibi viros Eſdras ſacerdos, principes magnos de patribus eorũ ſecundùm nomina: & conſederunt novilunio menſis decimi examinare negotium iſtud.

17 Et determinatum eſt de viris qui habebant uxores alienigenas, uſque ad neomeniam primi menſis:

18 Et inventi ſunt ex ſacerdotibus permiſti, qui habebant alienigenas uxores.

19 Ex filiis Jeſu filij Joſedec, & fratribus ejus: Maſeas, & Eliozerus, & Joribus, & Joadæus,

20 Et injecerunt manus ut expellerent uxores ſuas: & ad litandum in exorationem, arietem pro ignorantia ſua.

21 Et ex filiis Semmeri: Maſeas & Eſſes & Jeelec, Azarias.

22 Et ex filiis Foſere: Limoſias, Hiſmaenis, & Nathanee, Juſſio, Reddus, & Thalſas.

23 Et ex Levitis: Jorabdus, & Semeis, & Colnis, & Calitas, & Facteas, & Coluas, & Elionas.

24 Et ex ſacris cantoribus, Eliaſib, Zaccarus.

25 Et ex oſtiariis: Salumus, & Tolbanes.

26 Et ex Iſraël: ex filiis Foro, Ozi, & Remias, & Geddias, & Melchias, & Michelus, Eleazarus, & Jammebias, & Bannas.

27 Et ex filiis Jolaman: Chamas, & Zacharias, & Jerrelus, & Joddius, & Erimoth, & Helias.

28 Et ex filiis Zatoim: Eliadas, & Liaſumus, Zochias, & Larimoth, & Zabdis, & Tebedias.

29 Et ex filiis Zebes: Joannes, & Amanias, & Zabdias, & Emeus.

30 Et ex filiis Banni: Olamus, & Maluchus, & Jeddeus, & Jaſub, & Azabus, & Jerimoth.

31 Et ex filiis Addin: Naathus, & Mooſias,& Caleus, & Raanas, Maaſeas, Mathathias, & Beſeel, & Bonnus, & Manaſſes.

32 Et ex filiis Nuae: Noneas, & Aſeas, & Melchias, & Sameas, & Simon, Benjamin, & Malchus, & Marras.

33 Et ex filiis Aſon: Carianeus, Mathathias,& Bannus, & Eliphalach, & Manaſſes, & Semei.

34 Et ex filiis Banni: Jeremias, & Moadias, & Abramus, & Johel, & Bancas, & Belias,& Jonas, & Marimoth, & Eliaſib, & Mathaneus, & Eliaſis, & Ozzas, & Dielus, & Semedius, & Zambris, & Joſephus.

35 Et ex filiis Nobei: Idelus & Mathathias, & Sabadus, & Zecheda, Sedemi & Jeſſei, Bancas,

36 Omnes

Digitized by Google

36 Omnes iſti conjunxerunt ſibi uxores alienigenas, &
dimiſerunt eas cum filiis.
37 Et inhabitaverunt ſacerdotes & Levitæ, & qui erant
ex Iſraël, in Jeruſalem, & in tota una regione, novilunio
menſis ſeptimi. Et erant filij Iſraël in commorationibus ſuis.
38 Et congregata eſt omnis multitudo ſimul in aream,
quæ eſt ab oriente portæ ſacræ:
39 Et dixerunt Eſdræ pontifici & lectori, ut afferret le-
gem Moyſi, quæ tradita eſt à Domino Deo Iſraël.
40 Et attulit Eſdras Pontifex legem omni multitudini
eorum, à viro uſque ad mulierem, & omnibus ſacerdoti-
bus, audire legem novilunio menſis ſeptimi.
41 Et legebat in area, quæ eſt ante ſacram portam tem-
pli, à prima luce uſque ad veſperam, coram viris, & mu-
lieribus. Et dederunt omnes ſenſum ad legem.
42 Et ſtetit Eſdras ſacerdos, & lector legis, ſuper li-
gneum tribunal quod fabricatum erat.
43 Et ſteterunt ad eum Mathathias, & Samus, Ananias,
Azarias, Urias, Ezechias, & Balſamus ad dexteram:
44 Et ad ſiniſtram Faldeus, Miſael, Malachias, Abuſthas,
Sabus, Nabadias, & Zacharias.
45 Et aſſumpſit Eſdras librum coram omni multitudi-
ne: præſidebat enim in gloria in conſpectu omnium.
46 Et cùm abſolviſſet legem, omnes erecti ſteterunt:
& benedixit Eſdras Dominum Deum altiſſimum, Deum
ſabaoth omnipotentem.
47 Et reſpondit omnis populus, Amen. Et elevatis ſurſum
manibus procidentes in terram, adoraverunt Dominum.
48 Jeſus, & Banaeus, & Sarebias, & Jaddimus, & Ac-
cubus, & Sabbathæus, & Calithes, & Azarias, & Joradus,
& Ananias, & Philias Levitæ.
49 Qui docebant legem Domini, & in multitudine le-
gebant legem Domini, & præferebant ſinguli eos, qui in-
telligebant lectionem.
50 Et dixit Atharates Eſdræ pontifici & lectori, &
Levitis qui docebant multitudinem,
51 Dicens, Dies hic ſanctus eſt Domino. Et omnes fle-
bant, cùm audiſſent legem.
52 Et dixit Eſdras, Digreſſi ergo manducate pinguiſſi-
ma quæque, & bibite dulciſſima quæque, & mittite mu-
nera his qui non habent.
53 Sanctus enim eſt hic dies Domini, & nolite mœſti eſ-
ſe. Dominus enim clarificabit vos.
54 Et Levitæ denuntiabant in publico omnibus, dicen-
tes, Dies hic ſanctus eſt, nolite mœſti eſſe.
55 Et abierunt omnes manducare, & bibere, & epulari,
& dare munera his qui non habebant, ut epularentur. Ma-
gnificè enim ſunt exaltati verbis quibus edocti ſunt.
56 Et congregati ſunt univerſi in Jeruſalem celebrare
lætitiam, ſecundùm teſtamentum Domini Dei Iſraël.

LIBER ESDRÆ QUARTUS.

CAPUT PRIMUM.

Mittitur Eſdras à Domino multa ingratis Judæis exhibita beneficia exprobraturus.

1 LIBER Eſdræ prophetæ ſecundus, filij Sa-
rei, filij Azarei, filij Helciæ, filij Sadaniæ,
filij Sadoch, filij Achitob,
2 Filij Achiæ, filij Phinees, filij Heli, filij
Ameriæ, filij Aſiel, filij Marimoth, filij Ar-
na, filij Oziæ, filij Borith, filij Abiſei, filij
Phinees, filij Eleazar,
3 Filij Aaron ex tribu Levi, qui fuit captivus in regio-
ne Medorum in regno Artaxerxis regis Perſarum.
4 Et factum eſt verbum Domini ad me dicens.
5 Vade, & nuntia populo meo facinora ipſorum, & filiis
eorum iniquitates, quas in me admiſerunt, ut nuntient
filiis filiorum:
6 Quia peccata parentum ipſorum in illis creverunt.
Obliti enim mei ſacrificaverunt diis alienis.
7 Nónne ego eduxi eos de terra Ægypti de domo ſervitu-
tis? Ipſi autem irritaverunt me, & conſilia mea ſpreverunt.
8 Tu autem excute comam capitis tui, & projice om-
nia mala ſuper illos: quoniam non obedierunt legi meæ.
Populus autem eſt indiſciplinatus.
9 Uſquequò eos ſuſtinebo, quibus tanta beneficia contuli?
10 Reges multos propter eos ſubverti, Pharaonem cum
pueris ſuis, & omnem exercitum ejus percuſſi.
11 Omnes gentes à facie eorum perdidi, & in Oriente
provinciarum duarum populos Tyri & Sidonis diſſipavi, &
omnes adverſarios eorum interfeci.
12 Tu verò loquere ad eos, dicens: Hæc dicit Dominus:
13 Nempe ego vos per mare tranſmeavi, & plateas vo-
bis initio munitas exhibui, ducem vobis dedi Moyſen &
Aaron ſacerdotem:
14 Lucem vobis per columnam ignis præſtiti, & magna mi-
rabilia feci in vobis: vos autem mei obliti eſtis, dicit Dñs.
15 Hæc dicit Dominus omnipotens: Coturnix vobis in
ſigno fuit, caſtra vobis ad tutelam dedi, & illic murmuraſtis:
16 Et non triumphaſtis in nomine meo de perditione ini-
micorum veſtrorum, ſed adhuc nunc uſque murmuraſtis.
17 Ubi ſunt beneficia, quæ præſtiti vobis? Nónne in de-
ſerto cum eſurietis, proclamaſtis ad me,
18 Dicentes, Ut quid nos in deſertum iſtud adduxiſti
interficere nos? melius nobis fuerat ſervire Ægyptiis, quàm
mori in deſerto hoc.
19 Ego dolui gemitus veſtros, & dedi vobis manna in
eſcam. Panem angelorum manducaſtis.
20 Nónne cum ſitiretis, petram excîdi, & fluxerunt aquæ
in ſaturitate? propter æſtus foliis arborum vos texi.
21 Diviſi vobis terras pingues: Chananæos, & Phere-
zæos, & Philiſthæos à facie veſtra projeci: quid faciam vo-
bis adhuc: dicit Dominus?
22 Hæc dicit Dominus omnipotens, In deſerto cùm eſſe-
tis in flumine Amorrhæo ſitientes, & blaſphemantes nomen
meum,
23 Non ignem vobis pro blaſphemiis dedi, ſed mittens
lignum in aquam, dulce feci flumen.
24 Quid tibi faciam Jacob? Noluiſti obedire Juda. Trans-
feram me ad alias gentes, & dabo eis nomen meum, ut cu-
ſtodiant legitima mea.
25 Quoniam me dereliquiſtis, & ego vos derelinquam.
Petentibus vobis à me miſericordiam, non miſerebor.
26 Quando invocabitis me, ego non exaudiam vos. Ma-
culaſtis enim manus veſtras ſanguine, & pedes veſtri impi-
gri ſunt ad committenda homicidia.
27 Non quaſi me dereliquiſtis, ſed vos ipſos, dicit Dñs.
28 Hæc dicit Dominus omnipotens, Nónne ego vos ro-
gavi, ut pater filios, & ut mater, filias, & ut nutrix par-
vulos ſuos,
29 Ut eſſetis mihi in populum, & ego vobis in Deum, &
vos mihi in filios, & ego vobis in patrem?
30 Ita vos collegi, ut gallina pullos ſuos ſub alas ſuas.
Modò autem quid faciam vobis? Projiciam vos à facie mea.
31 Oblationem cùm mihi attuleritis, avertam faciem
meam à vobis. Dies enim feſtos veſtros, & neomenias & cir-
cumciſiones repudiavi.
32 Ego miſi pueros meos prophetas ad vos, quos acce-
ptos interfeciſtis, & laniaſtis corpora eorum, quorum ſan-
guinem exquiram, dicit Dominus.
33 Hæc dicit Dominus omnipotens, Domus veſtra deſer-
ta eſt: Projiciam vos ſicut ventus ſtipulam,
34 Et filij procreationem non facient: quoniam manda-
tum meum neglexerunt, & quod malum eſt coram me fe-
cerunt.

Digitized by Google

35 Tradam domos veſtras populo venienti, qui me non audientes credunt: quibus ſigna non oſtendi, facient quæ præcepi.

36 Prophetas non viderunt,& memorabuntur iniquitatum eorum.

37 Teſtor populi venientis gratiam,cujus parvuli exultant cum lætitia,me non videntes oculis carnalibus, ſed ſpiritu credentes quæ dixi.

38 Et nunc frater aſpice, quæ gloria: & vide populum venientem ab Oriente,

39 Quibus dabo ducatum Abraham, Iſaac,& Jacob,& Oſee,& Amos, & Michææ, & Joel, & Abdiæ,& Jonæ,

40 Et Nahum,& Habacuc, Sophoniæ, Aggæi, Zachariæ, & Malachiæ, qui & angelus Domini vocatus eſt.

CAPUT II.

Synagoga ſub figura matris revocatur à malis ſuis ad vitam rectiorem.

1 HÆc dicit Dominus: Ego eduxi populum iſtum de ſervitute,quibus mandata dedi per pueros meos prophetas, quos audire noluerunt, ſed irrita fecerunt mea conſilia.

2 Mater quæ eos generavit, dicit illis, Ite filij, quia ego vidua ſum & derelicta.

3 Educavi vos cum lætitia, & amiſi vos cum luctu & triſtitia, quoniam peccaſtis coram Domino Deo veſtro, & quod malum eſt coram eo feciſtis.

4 Modò autem quid faciam vobis?ego vidua ſum & derelicta: ite filij, & petite à Domino miſericordiam.

5 Ego autem te pater teſtem invoco ſuper matrem filiorum, qui noluerunt teſtamentum meum ſervare,

6 Ut des eis confuſionem,& matrem eorum in direptionem, ne generatio eorum fiat.

7 Diſpergantur in gentes nomina eorum, deleantur à terra: quoniam ſpreverunt ſacramentum meum.

8 Væ tibi Aſſur, qui abſcondis iniquos penes te. Gens mala, memorare quid fecerim Sodomæ & Gomorrhæ,

9 Quorum terra jacet in piceis glebis & aggeribus cinerum: ſic dabo eos, qui me non audierunt, dicit Dominus omnipotens.

10 Hæc dicit Dominus ad Eſdram, Nuntia populo meo, quoniam dabo eis regnum Jeruſalem, quod daturus eram Iſraël.

11 Et ſumam mihi gloriam illorum, & dabo eis tabernacula æterna, quæ præparaveram illis.

12 Lignum vitæ erit illis in odore unguenti,& non laborabunt, neque fatigabuntur.

13 Ite, & accipietis. Rogate vobis dies paucos,ut immorentur. Jam paratum eſt vobis regnum: vigilate.

14 Teſtare cælum & terram. Contrivi enim malum, & creavi bonum, quia vivo ego, dicit Dominus.

15 Mater amplectere filios tuos,educa illos cum lætitia. Sicut columba confirma pedes eorum, quoniam te elegi, dicit Dominus.

16 Et reſuſcitabo mortuos de locis ſuis,& de monumentis educam illos,quoniam cognovi nomen meum in Iſraël.

17 Noli timere mater filiorum: quoniam te elegi,dicit Dominus.

18 Mittam tibi adjutorium pueros meos Iſaiam & Jeremiam,ad quorum conſilium ſanctificavi & paravi tibi arbores duodecim gravatas variis fructibus,

19 Et totidem fontes fluentes lac & mel,& montes immenſos ſeptem, habentes roſam & lilium, in quibus gaudio implebo filios tuos.

20 Viduam juſtifica,pupillo judica, egenti da, orphanum tuere, nudum veſti,

21 Confractum & debilem cura,claudum irridere noli, tutare mãcum,& cæcum ad viſionẽ claritatis meæ admitte:

22 Senem & juvenem intra muros tuos ſerva:

23 Mortuos ubi inveneris, ſignans commenda ſepulchro, & dabo tibi primam ſeſſionem in reſurrectione mea.

24 Pauſa& quieſce populus meus,quia veniet requies tua.

25 Nutrix bona nutri filios tuos,confirma pedes eorum.

26 Servos quos tibi dedi, nemo ex eis interiet: eos ego enim requiram de numero tuo.

27 Noli fatigari.Cùm enim venerit dies preſſuræ & anguſtiæ,alij plorabunt,& triſtes erunt:tu autem hilaris,& copioſa eris.

28 Zelabunt gentes, & nil adverſus te poterunt, dicit Dominus.

29 Manus meæ tegent te,ne filij tui gehennam videant.

30 Jucundare mater cum filiis tuis,quia ego te eripiam, dicit Dominus.

31 Filios tuos dormientes memorare, quoniam ego eos educam de lateribus terræ, & miſericordiam cum illis faciam: quoniam miſericors ſum,dicit Dominus omnipotens.

32 Amplectere natos tuos uſque dum venio,& præſtem illis miſericordiam: quoniam exuberant fontes mei, & gratia mea non deficiet.

33 Ego Eſdras præceptum accepi à Domino in monte Oreb,ut irem ad Iſraël: ad quos cùm venirem, reprobaverunt me,& reſpuerunt mandatum Domini:

34 Ideóque vobis dico gentes,quæ auditis,& intelligitis, Expectate paſtorem veſtrum, requiem æternitatis dabit vobis:quoniam in proximo eſt ille qui in fine ſæculi adveniet.

35 Parati eſtote ad præmia regni,quia lux perpetua lucebit vobis per æternitatem temporis.

36 Fugite umbram ſæculi hujus: accipite jucunditatem gloriæ veſtræ. Ego teſtor palàm ſalvatorem meum.

37 Commendatum donum accipite & jucundamini, gratias agentes ei qui vos ad cæleſtia regna vocavit.

38 Surgite & ſtate & videte numerum ſignatorum in convivio Domini.

39 Qui ſe de umbra ſæculi tranſtulerunt, ſplendidas tunicas à Domino acceperunt.

40 Recipe Sion numerum tuum,& conclude candidatos tuos qui legem Domini compleverunt.

41 Filiorum tuorum,quos optabas,plenus eſt numerus. Roga imperium Domini,ut ſanctificetur populus tuus qui vocatus eſt ab initio.

42 Ego Eſdras vidi in monte Sion turbam magnam, quam numerare non potui, & omnes canticis collaudabant Dominum.

43 Et in medio eorum erat juvenis ſtatura celſus, eminentior omnibus illis,& ſingulis eorum capitibus imponebat coronas,& magis exaltabatur:Ego autem miraculo tenebar.

44 Tunc interrogavi angelum, & dixi: Qui ſunt hi, Domine?

45 Qui reſpondens dixit mihi: Hi ſunt qui mortalem tunicam depoſuerunt, & immortalem ſumpſerunt, & confeſſi ſunt nomen Dei:Modò coronãtur,& accipiunt palmas.

46 Et dixi Angelo: Ille juvenis quis eſt, qui eis coronas imponit, & palmas in manus tradit?

47 Et reſpondens dixit mihi: Ipſe eſt filius Dei, quem in ſæculo confeſſi ſunt: ego autem magnificare eos cœpi, qui fortiter pro nomine Domini ſteterunt.

48 Tunc dixit mihi angelus: Vade, annuntia populo meo, qualia & quanta mirabilia Domini Dei vidiſti.

CAPUT III.

In omnibus Adæ poſteris, & maximè in Gentibus infidelibus, abundat malitia.

1 ANno trigeſimo ruinæ civitatis, eram in Babylone, & conturbatus ſum ſuper cubiculo meo recumbens,& cogitationes meæ aſcendebant ſuper cor meum:

2 Quoniam vidi deſertionem Sion, & abundantiam eorum qui habitabant in Babylone.

3 Et ventilatus eſt ſpiritus meus valdè, & cœpi loqui ad Altiſſimum verba timorata,

4 Et dixi: O dominator Domine, tu dixiſti ab initio, quando plantaſti terram, & hoc ſolus, & imperaſti populo,

5 Et dediſti Adam corpus mortuum: ſed & ipſum figmentum manuum tuarum erat,& inſufflaſti in eum ſpiritum vitæ, & factus eſt vivens coram te:

6 Et induxiſti eum in paradiſo,quem plantaverat dextera tua, antequam terra adventaret.

7 Et huic mandaſti diligere viam tuam, & præterivit eam,& ſtatim inſtituiſti in eo mortem,& in nationibus ejus, & natæ ſunt gentes,& tribus,& populi,& cognationes,quarum non eſt numerus.

8 Et

Digitized by Google

8 Et ambulavit unaquæque gens in voluntate ſua, & mira agebant coram te, & ſpernebant præcepta tua.

9 Iterùm autem in tempore induxiſti diluvium ſuper inhabitantes ſæculum, & perdidiſti eos.

10 Et factum eſt in unoquoque eorum, ſicut Adæ mori, ſic his diluvium.

11 Dereliquiſti autem unum ex his Noe cum domo ſua, & ex eo juſti omnes.

12 Et factum eſt cùm cœpiſſent multiplicari, qui habitabant ſuper terram, & multiplicaverunt filios & populos & gentes multas: & cœperunt iteratò impietatem facere plus quàm priores.

13 Et factum eſt cùm iniquitatem facerent coram te, elegiſti tibi virum ex his, cui nomen erat Abraham.

14 Et dilexiſti eum, & demonſtraſti ei ſoli voluntatem tuam:

15 Et diſpoſuiſti ei teſtamentum æternum, & dixiſti ei ut non umquam derelinqueres ſemen ejus. Et dediſti ei Iſaac, & Iſaac dediſti Jacob & Eſau.

16 Et ſegregaſti tibi Jacob, Eſau autem ſeparaſti. Et factus eſt Jacob in multitudine magna.

17 Et factum eſt cùm educeres ſemen ejus ex Ægypto, adduxiſti ſuper montem Sina.

18 Et inclinaſti cælos, & ſtatuiſti terram, & commoviſti orbem, & tremere feciſti abyſſos, & conturbaſti ſæculum,

19 Et tranſiit gloria tua portas quattuor, ignis, & terræmotus, & ſpiritus, & gelu, ut dares ſemini Jacob legem, & generationi Iſraël diligentiam.

20 Et non abſtuliſti ab eis cor malignum, ut faceret lex tua in eis fructum.

21 Cor enim malignum bajulans primus Adam, tranſgreſſus & victus eſt, ſed & omnes qui de eo nati ſunt.

22 Et facta eſt permanens infirmitas, & lex cum corde populi, cum malignitate radicis: & diſceſſit quod bonum eſt, & manſit malignum.

23 Et tranſierunt tempora, & finiti ſunt anni: & ſuſcitaſti tibi ſervum nomine David,

24 Et dixiſti ei ædificare civitatem nominis tui, & offerre tibi in eadem thus & oblationes.

25 Et factum eſt hoc annis multis, & deliquerunt qui habitabant civitatem,

26 In omnibus facientes ſicut fecit Adam, & omnes generationes ejus. utebantur enim & ipſi corde maligno.

27 Et tradidiſti civitatem tuam in manibus inimicorum tuorum.

28 Numquid meliora faciunt, qui habitant Babylonem? Et propter hoc dominabitur Sion?

29 Factum eſt cùm veniſſem huc, & vidiſſem impietates, quarum non eſt numerus: & delinquentes multos vidit anima mea hoc trigeſimo anno, & exceſſit cor meum:

30 Quoniam vidi quomodo ſuſtines eos peccantes, & pepercisti impiè agentibus, & perdidiſti populum tuum, & conſervaſti inimicos tuos, & non ſignificaſti.

31 Nihil memini quomodo debeat derelinqui via hæc. Numquid meliora facit Babylon quàm Sion?

32 Aut alia gens cognovit te præter Iſraël? aut quæ tribus crediderunt teſtamentis tuis, ſicut Jacob?

33 Quarum merces non comparuit, neque labor fructificavit. Pertranſiens enim pertranſivi in gentibus, & vidi abundantes eas, & non memorantes mandatorum tuorum.

34 Nunc ergo pondera in ſtatera noſtras iniquitates, & eorum qui habitant in ſæculo: & non invenietur nomen tuum, niſi in Iſraël.

35 Aut quando non peccaverunt in conſpectu tuo, qui habitant terram? aut quæ gens ſic obſervavit mandata tua?

36 Hos quidem per nomina invenies ſervaſſe mandata tua, gentes autem non invenies.

CAPUT IV.

Retunditur curioſi ſcrutatoris præſumptio, adductis variis ſimilitudinibus.

1 ET reſpondit ad me angelus, qui miſſus eſt ad me, cui nomen Uriel.

2 Et dixit mihi, Excedens exceſſit cor tuum in ſæculo hoc, & comprehendere cogitas viam Altiſſimi.

3 Et dixi: Ita Domine meus. Et reſpondit mihi, & dixit: Tres vias miſſus ſum oſtendere tibi, & tres ſimilitudines proponere coram te.

4 De quibus mihi ſi renuntiaveris unam ex his, & ego tibi demonſtrabo viam, quam deſideras videre, & docebo te, unde ſit cor malignum.

5 Et dixi: Loquere Domine meus. Et dixit ad me: Vade pondera mihi ignis pondus, aut menſuram mihi flatum venti, aut revoca mihi diem quæ præteriit.

6 Et reſpondi, & dixi: Quis natorum poterit facere, ut me interroges de his.

7 Et dixit ad me: Si eſſem interrogans te, dicens: Quantæ habitationes ſunt in corde maris, aut quantæ venæ ſunt in principio abyſſi, aut quantæ venæ ſunt ſuper firmamentum, aut qui ſunt exitus paradiſi:

8 Diceres mihi fortaſſis, in abyſſum non deſcendi, neque in infernum adhuc, neque in cælum umquam aſcendi.

9 Nunc autem non interrogavi te, niſi de igne, & vento, & die, per quem tranſiſti, & à quibus ſeparari non potes: & non reſpondiſti mihi de eis.

10 Et dixit mihi: Tu quæ tua ſunt tecum coadoleſcentia, non potes cognoſcere:

11 Et quomodo poterit vas tuum capere Altiſſimi viam, & jam exteriùs corrupto ſæculo intelligere corruptionem evidentem in facie mea?

12 Et dixi illi: Melius erat nos non eſſe, quàm adhuc viventes vivere in impietatibus, & pati, & non intelligere de qua re.

13 Et reſpondit ad me, & dixit: Proficiſcens profectus ſum ad ſilvam lignorũ campi, & cogitaverunt cogitationem,

14 Et dixerunt: Venite & eamus, & faciamus ad mare bellum, ut recedat corã nobis, & faciamus nobis alias ſilvas.

15 Et ſimiliter fluctus maris & ipſi cogitaverunt cogitationem, & dixerunt: Venite aſcendentes, debellemus ſilvas campi, ut & ibi conſummemus nobiſmetipſis aliam regionẽ.

16 Et factus eſt cogitatus ſilvæ in vanum: venit enim ignis, & conſumpſit eam.

17 Similiter & cogitatus fluctuum maris: ſtetit enim arena, & prohibuit eos.

18 Si enim eſſes judex horum, quem inciperes juſtificare, aut quem condemnare?

19 Et reſpondi, & dixi: Utique vanam cogitationem cogitaverunt. terra enim data eſt ſilvæ, & mari locus portare fluctus ſuos.

20 Et reſpondit ad me, & dixit: Benè tu judicaſti, & quare non judicaſti tibimetipſi?

21 Quemadmodum enim terra ſilvæ data eſt, & mare fluctibus ſuis: ſic qui ſuper terram inhabitant, quæ ſunt ſuper terram intelligere ſolummodò poſſunt: & qui ſuper cælos, quæ ſuper altitudinem cælorum.

22 Et reſpondi, & dixi: Deprecor te Domine, ut mihi detur ſenſus intelligendi.

23 Non enim volui interrogare de ſuperioribus tuis, ſed de his quæ pertranſeunt per nos quotidie. propter quid Iſraël datus in opprobrium gentibus: quem dilexiſti populum, datus eſt tribubus impiis, & lex patrum noſtrorum in interitum deducta eſt, & diſpoſitiones ſcriptæ nuſquam ſunt:

24 Et pertranſivimus de ſæculo, ut locuſtæ, & vita noſtra ſtupor & pavor, & nec digni ſumus miſericordiam conſequi.

25 Sed quid faciet nomini ſuo quod invocatum eſt ſuper nos? & de his interrogavi.

26 Et reſpondit ad me, & dixit: Si fueris plurimum ſcrutatus, frequenter miraberis: quoniam feſtinans feſtinat ſæculum pertranſire,

27 Et non capit portare quæ in futuris temporibus juſtis repromiſſa ſunt: quoniam plenum injuſtitia eſt ſæculum hoc & infirmitatibus.

28 De quibus autem interrogas, dicam: ſeminatum enim eſt malum, & necdum venit deſtructio ipſius.

29 Si ergo non inverſum fuerit quod ſeminatum eſt, & diſceſſerit locus ubi ſeminatum eſt malum, non veniet ubi ſeminatum eſt bonum.

30 Quoniam granum ſeminis mali ſeminatum eſt in corde Adam ab initio: & quantum impietatis generavit uſque nunc, & generat uſque cùm veniat area?

31 Æſtima

Digitized by Google

31 Æſtima autem apud te gramen mali ſeminis, quantum fructum impietatis generavit:

32 Quando ſecatæ fuerint ſpicæ, quarum non eſt numerus, quàm magnam aream incipient facere?

33 Et reſpondi, & dixi: Quomodo, & quando hæc? Quare modici & mali anni noſtri?

34 Et reſpondit ad me, & dixit mihi: Non feſtines tu ſuper Altiſſimum. Tu enim feſtinas inaniter eſſe ſuper ipſum, nam exceſſus tuus multus.

35 Nónne de his interrogaverunt animæ juſtorum in promptuariis ſuis, dicentes, Uſquequò ſpero ſic? & quando veniet fructus areæ mercedis noſtræ?

36 Et reſpondit ad ea Jeremiel Archangelus, & dixit: Quando impletus fuerit numerus ſeminum in vobis, quoniam in ſtatera ponderavit ſæculum,

37 Et menſura menſuravit tempora, & numero numeravit tempora, & non commovit nec excitavit uſquedum impleatur prædicta menſura.

38 Et reſpondi, & dixi: O Dominator Domine, ſed & nos omnes pleni ſumus impietate.

39 Et ne fortè propter nos non impleantur juſtorum areæ, propter peccata inhabitantium ſuper terram.

40 Et reſpondit ad me, & dixit: Vade, & interroga prægnantem, ſi quando impleverit novem menſes ſuos, adhuc poterit matrix ejus retinere partum in ſemetipſa? Et dixi,

41 Non poteſt Domine. Et dixit ad me, In inferno promptuaria animarum matrici aſſimilata ſunt.

42 Quemadmodum enim illa feſtinat quæ parit effugere neceſſitatem partus: ſic & hæc feſtinat reddere ea quæ commendata ſunt.

43 Ab initio tibi demonſtrabitur de his quæ concupiſcis videre.

44 Et reſpondi, & dixi: Si inveni gratiam ante oculos tuos, & ſi poſſibile eſt, & ſi idoneus ſum,

45 Demonſtra mihi, ſi pluſquam præteritum ſit habet venire, aut plura pertranſierunt ſuprà quàm futurum eſt.

46 Quid pertranſivit ſcio: quid autem futurũ ſit ignoro.

47 Et dixit ad me: Sta ſuper dexteram partem, & demonſtrabo tibi interpretationem ſimilitudinis.

48 Et ſteti, & vidi: & ecce fornax ardens tranſiit coram me. & factum eſt, cùm tranſiret flamma, vidi, & ecce ſuperavit fumus.

49 Poſt hæc tranſiit coram me nubes plena aquæ, & immiſit pluviam impetu multam: & cùm tranſiiſſet impetus pluviæ, ſuperaverunt in ea guttæ.

50 Et dixit ad me: Cogita tibi: ſicut creſcit pluvia ampliùs quàm guttæ, & ignis quàm fumus: ſic ſuperabundavit quæ tranſivit menſura. Superaverunt autem guttæ, & fumus:

51 Et oravi, & dixi, Putas vivo uſque in diebus illis? vel quid erit in diebus illis?

52 Reſpondit ad me, & dixit, De ſignis, de quibus me interrogas, ex parte poſſum tibi dicere: de vita autem tua non ſum miſſus dicere tibi, ſed neſcio.

Caput V.

Varia ſigna de futuris rebus Eſdræ per Angelum oſtenduntur pro captivorum ſpe ac conſolatione.

1 DE ſignis autem: ecce dies venient, in quibus apprehendentur qui inhabitant terram in cenſu multo: & abſcondetur veritatis via, & ſterilis erit à fide regio:

2 Et multiplicabitur injuſtitia ſuper hanc quam ipſe tu vides, & ſuper quam audiſti olim:

3 Et erit impoſito veſtigio quam nunc vides regnare regionem, & videbunt eam deſertam.

4 Si autem tibi dederit Altiſſimus vivere, videbis poſt tertiam tubam, & reluceſcet ſubitò ſol noctu, & luna ter in die,

5 Et de ligno ſanguis ſtillabit, & lapis dabit vocem ſuam, & populi commovebuntur.

6 Et regnabit, quem non ſperant qui inhabitant ſuper terram, & volatilia commigrationem facient:

7 Et mare Sodomiticum piſces rejiciet, & dabit vocem noctu, quam non noverant multi. omnes autem audient vocem ejus,

8 Et chaos fiet per loca multa, & ignis frequenter remittetur, & beſtiæ agreſtes tranſmigrabunt, & mulieres menſtruatæ parient monſtra,

9 Et in dulcibus aquis ſalſæ invenientur, & amici omnes ſemetipſos expugnabunt: & abſcondetur tunc ſenſus, & intellectus ſeparabitur in promptuarium ſuum:

10 Et quæretur à multis, & non invenietur, & multiplicabitur injuſtitia, & incontinentia ſuper terram.

11 Et interrogabit regio proximam ſuam, & dicet, Numquid per te pertranſiit juſtitia juſtũ faciens? Et hoc negabit.

12 Et erit in illo tempore, & ſperabunt homines, & non impetrabunt: laborabunt, & non dirigentur viæ eorum.

13 Hæc ſigna dicere tibi permiſſum eſt mihi: & ſi oraveris iterùm & ploraveris, ſicut & nunc, & jejunaveris ſeptem diebus, audies iteratò horum majora.

14 Et evigilavi, & corpus meum horruit valdè: & anima mea laboravit, ut deficeret:

15 Et tenuit me qui venit angelus, qui loquebatur in me, & confortavit me, & ſtatuit me ſuper pedes.

16 Et factum eſt in nocte ſecunda, & venit ad me Salathiel dux populi, & dixit mihi, Ubi eras? & quare vultus tuus triſtis?

17 An neſcis, quoniam tibi creditus eſt Iſraël in regione transmigrationis eorum:

18 Exurge ergo, & guſta panem, & non derelinquas nos, ſicut paſtor gregem ſuum in manibus luporum malignorum.

19 Et dixi ei, Vade à me, & non appropies ad me. Et audivit, ut dixi: & receſſit à me.

20 Et ego jejunavi diebus ſeptem ululans & plorans, ſicut mihi mandavit Uriel Angelus.

21 Et factum eſt poſt dies ſeptem, & iterùm cogitationes cordis mei moleſtæ erant mihi valdè,

22 Et reſumpſit anima mea ſpiritum intellectus: & iterùm cœpi loqui coram Altiſſimo ſermones,

23 Et dixi, Dominator Domine, ex omni ſilva terræ, & omnibus arboribus ejus, elegiſti vineam unicam:

24 Et ex omni terra orbis, elegiſti tibi foveam unam: & ex omnibus floribus orbis, elegiſti tibi lilium unum:

25 Et ex omnibus abyſſis maris, repleſti tibi rivum unum: & ex omnibus ædificatis civitatibus, ſanctificaſti tibimetipſi Sion.

26 Et ex omnibus creatis volatilibus nominaſti tibi columbam unam: & ex omnibus plaſmatis pecoribus, providiſti tibi ovem unam:

27 Et ex omnibus multiplicatis populis, acquiſiviſti tibi populum unum: & ab omnibus probatam legem, donaſti huic quem deſideraſti populo.

28 Et nunc Domine, ut quid tradidiſti unum pluribus? Et præparaſti ſuper unam radicem alias, & diſperdidiſti unicum tuum in multis:

29 Et conculcaverunt eum, qui contradicebant ſponſionibus tuis, quique tuis teſtamentis non credebant.

30 Et ſi odiens odiſti populum tuum, tuis manibus debet caſtigari.

31 Et factum eſt, cùm locutus eſſem ſermones, & miſſus eſt angelus ad me, qui antè venerat ad me præterita nocte,

32 Et dixit mihi, Audi me, & inſtruam te: & intende mihi, & adjiciam coram te.

33 Et dixi, Loquere Domine meus. Et dixit ad me, Valdè tu in exceſſu mentis factus es pro Iſraël: an plus dilexiſti eum, quàm qui eum fecit?

34 Et dixi ad eum, Non Domine, ſed dolens locutus ſum. Torquent enim me renes mei per omnem horam, quærentem apprehendere ſemitam Altiſſimi, & inveſtigare partem judicij ejus.

35 Et dixit ad me, Non potes. Et dixi, Quare Domine? ad quid naſcebar, aut quare non fiebat matrix matris meæ mihi ſepulchrum, ut non viderem laborem Jacob, & defatigationem generis Iſraël?

36 Et dixit ad me, Numera mihi quæ necdum venerant, & collige mihi diſperſas guttas, & revirida mihi aridos flores,

37 Et aperi mihi clauſa promptuaria, & produc mihi incluſos in eis flatus; demonſtra mihi vocis imaginem: & tunc oſtendam tibi laborem quem rogas videre.

38 Et

38 Et dixi,Dominator,Domine,quis enim eſt qui poteſt
hæc ſcire,niſi qui cum hominibus habitationem non habet?
39 Ego autem inſipiens : & quomodo potero dicere de
his quibus me interrogaſti ?
40 Et dixit ad me,Quomodò non potes facere unum de
his quæ dicta ſunt:ſic non poteris invenire judicium meum,
aut in fine charitatem quam populo promiſi.
41 Et dixi, Sed ecce, Domine tu propè es his qui in fi-
nem ſunt : & quid facient qui ante me fuerunt,aut nos,aut
hi qui poſt nos ?
42 Et dixit ad me,Coronæ aſſimilabo judicium meum.
Sicut non noviſſimorum tarditas,ſic nec priorum velocitas.
43 Et reſpondi, & dixi,Nec poteras facere eos qui facti
ſunt,& qui ſunt,& qui futuri ſunt,in unum,ut celeriùs ju-
dicium tuum oſtendas ?
44 Et reſpondit ad me , & dixit , Non poteſt feſtinare
creatura ſuper creatorem, nec ſuſtinere ſæculum eos qui in
eo creandi ſunt, in unum.
45 Et dixi, Quomodo dixiſti ſervo tuo,quoniam vivifi-
cans vivificaſti à te creatam creaturam in unum, & ſuſtine-
bat creatura,poterit & nunc portare præſentes in unum.
46 Et dixit ad me,Interroga matricem mulieris, & di-
ces ad eam, Et ſi paris, quare per tempus ? Roga ergo eam,
ut det decem in unum.
47 Et dixi, Non utique poterit : ſed ſecundùm tempus.
48 Et dixit ad me, & ego dedi matricem terræ his qui
ſeminati ſunt ſuper eam per tempus.
49 Quemadmodum enim infans non parit ea , quæ ſe-
num ſunt : ſic ego diſpoſui à me creatum ſæculum.
50 Et interrogavi & dixi, Cùm jam dederis mihi viam,
loquar coram te : nam mater noſtra , de qua dixiſti mihi,
adhuc juvenis eſt : jam ſenectuti appropinquat.
51 Et reſpondit ad me, & dixit,Interroga eam quæ pa-
rit, & dicet tibi.
52 Dices enim ei , Quare quos peperiſti,nunc non ſunt
ſimiles his qui ante te, ſed minores ſtatura ?
53 Et dicet tibi & ipſa,Alij ſunt qui in juventute virtu-
tis nati ſunt : & alij qui ſub tempore ſenectutis deficiente
matrice ſunt nati.
54 Conſidera ergo & tu quoniam minori ſtatura eſtis
præ his qui ante vos :
55 Et qui poſt vos,minori quàm vos,quaſi jam ſeneſcen-
tes creaturæ , & fortitudinem juventutis prætereuntes. Et
dixi, Rogo Domine,ſi inveni gratiam ante oculos tuos , de-
monſtra ſervo tuo, per quem viſites creaturam tuam.

CAPUT VI.

Deus omnia novit antequam fiant , & omnia creavit propter hominem, omniúmque fines conſiderat.

1 ET dixit ad me,Initio terreni orbis & antequam ſtarent
exitus ſæculi , & antequam ſpirarent conventiones
ventorum,
2 Et antequam ſonarent voces tonitruum, & antequam
ſplenderent nitores coruſcationum, & antequam confirma-
rentur fundamenta paradiſi,
3 Et antequam viderentur decori flores , & antequam
confirmarentur motæ virtutes, & antequam colligerentur
innumerabiles militiæ angelorum,
4 Et antequam extollerentur altitudines aëris , & ante-
quam nominarentur menſuræ firmamentorum, & antequam
æſtuarent camini in Sion,
5 Et antequam inveſtigarentur præſentes anni, & ante-
quam abalienarentur eorum qui nunc peccant adinventio-
nes ,& conſignati eſſent qui fidem theſaurizaverunt :
6 Tunc cogitavi,& facta ſunt per me ſolum , & non per
alium : & finis per me, & non per alium.
7 Et reſpondi, & dixi , Quæ erit ſeparatio temporum ?
aut quando prioris finis, & ſequentis initium ?
8 Et dixit ad me, Ab Abraham uſque ad Iſaac, quando
nati ſunt ab eo Jacob & Eſau,manus Jacob tenebat ab initio
calcaneum Eſau,
9 Finis enim ejus ſæculi Eſau & principium ſequentis
Jacob.
10 Hominis manus inter calcaneum & manum. Aliud
noli quærere Eſdra.

11 Et reſpondi,& dixi ; O Dominator Domine,ſi inveni
gratiam ante oculos tuos,
12 Oro ut demonſtres ſervo tuo finem ſignorum tuo-
rum, quorum partem mihi demonſtraſti nocte præcedenti.
13 Et reſpondit,& dixit ad me,Surge ſuper pedes tuos,
& audi vocem pleniſſimam ſonitus.
14 Et erit ſicut commotio, nec commovebitur locus,in
quo ſtes ſuper eum.
15 Ideò cùm loquitur, tu non expaveas , quoniam de
fine verbum & fundamentum terræ intelligitur,
16 Quoniam de ipſis ſermo tremiſcit & commovetur,
ſcit enim quoniam finem eorum oportet commutari.
17 Et factum eſt , cùm audiſſem , ſurrexi ſuper pedes
meos , & audivi : & ecce vox loquens , & ſonus ejus ſicut
ſonus aquarum multarum ,
18 Et dixit,Ecce dies veniunt,& erit quando appropin-
quare incipiam, ut viſitem habitantes in terra :
19 Et quando inquirere incipiã ab eis qui injuſtè nocue-
runt injuſtitia ſua,& quando ſuppleta fuerit humilitas Sion.
20 Et cùm ſuperſignabitur ſæculum quod incipiet per-
tranſire, hæc ſigna faciam, Libri aperientur ante faciem fir-
mamenti,& omnes videbunt ſimul,
21 Et anniculi infantes loquentur vocibus ſuis,& præ-
gnantes immaturos parient infantes trium & quattuor men-
ſium, & vivent, & ſuſcitabuntur.
22 Et ſubitò apparebunt ſeminata loca non ſeminata &
plena promptuaria ſubitò invenientur vacua :
23 Et tuba canet cum ſono,quam cùm omnes audierint,
ſubitò expaveſcent.
24 Et erit in illo tempore,debellabunt amici amicos ut
inimici, & expaveſcet terra cum his & venæ fontium ſta-
bunt, & non decurrent in horis tribus :
25 Et erit, omnis qui derelictus fuerit ex omnibus iſtis
quibus prædixi tibi, ipſe ſalvabitur , & videbit ſalutare
meum, & finem ſæculi veſtri.
26 Et videbunt qui recepti ſunt homines , qui mortem
non guſtaverunt à nativitate ſua , & mutabitur cor inhabi-
tantium, & convertetur in ſenſum alium.
27 Delebitur enim malum,& extinguetur dolus.
28 Florebit autem fides,& vincetur corruptela, & oſten-
detur veritas quæ ſine fructu fuit diebus tantis.
29 Et factum eſt,cùm loqueretur mihi & ecce paulatim
intuebar ſuper eum ante quem ſtabam,
30 Et dixit ad me hæc,Veni tibi oſtendere tempus ven-
turæ noctis.
31 Si ergo iterùm rogaveris,& iterùm jejunaveris ſeptem
diebus,iterùm tibi renuntiabo horum majora per diem quàm
audivi.
32 Audita eſt enim vox tua apud Altiſſimum.Vidit enim
fortis directionem tuam, & providit pudicitiam,quam à ju-
ventute tua habuiſti :
33 Et propter hoc miſit me demonſtrare tibi hæc omnia,
& dicere tibi, Confide, & noli timere,
34 Et noli feſtinare cum prioribus temporibus cogitare
vana ; & non properes à noviſſimis temporibus.
35 Et factum eſt poſt hæc,& flevi iterùm:& ſimiliter je-
junavi ſeptem diebus, ut ſuppleam tres hebdomadas , quæ
dictæ ſunt mihi.
36 Et factum eſt in octava nocte,& cor meum turbaba-
tur iteratò in me, & cœpi loqui coram Altiſſimo.
37 Inflammabatur enim ſpiritus meus valdè, & anima
mea anxiabatur.
38 Et dixi,O Domine,loquens locutus es ab initio crea-
turæ,in primo die dicens,Fiat cælum & terra : & tuum ver-
bum opus perfectum.
39 Et erat tunc ſpiritus,& tenebræ circumferebantur,&
ſilentium, ſonus vocis hominis nondum erat abs te.
40 Tunc dixiſti de theſauris tuis proferri lumen lumino-
ſum, quo appareret opus tuum.
41 Et die ſecundo creaſti ſpiritum firmamenti,& imperaſti
ei ut divideret & diviſionem faceret inter aquas,ut pars quæ-
dam ſurſum recederet,pars verò deorſum maneret.
42 Et tertia die imperaſti aquis congregari in ſeptima
parte terræ:ſex verò partes ſiccaſti & conſervaſti , ut ex his
ſint coram te miniſtrantia ſeminata à Deo, & culta.

Digitized by Google

43 Verbum enim tuum proceſſit, & opus ſtatim fiebat.
44 Proceſſit enim ſubitò fructus multitudinis immenſus, & concupiſcentiæ guſtus multiformes, & flores colore immutabili, & odores odoramenti inveſtigabilis, & die tertia hæc facta ſunt.
45 Quarta autem die imperaſti fieri ſolis ſplendorem, lunæ lumen, ſtellarum diſpoſitionem:
46 Et imperaſti eis, ut deſervirēt futuro plaſmato homini.
47 Quinto autem die dixiſti ſeptimæ parti, ubi erat aqua congregata, ut procrearet animalia, & volatilia, & piſces: & ita fiebat.
48 Aqua muta, & ſine anima quæ Dei nutu jubebantur, animalia faciebat, ut ex hoc mirabilia tua nationes enarrent.
49 Et tunc conſervaſti duas animas: nomen uni vocaſti Henoch, & nomen ſecundæ vocaſti Leviathan.
50 Et ſeparaſti ea ab alterutro. Non enim poterat ſeptima pars, ubi erat aqua congregata, capere ea.
51 Et dediſti Henoch unam partem, quæ ſiccata eſt tertio die, ut habitet in ea ubi ſunt montes mille.
52 Leviathan autem dediſti ſeptimam partem humidam, & ſervaſti eam, ut fiat in devorationem quibus vis, & quando vis.
53 Sexto autem die imperaſti terræ, ut crearet coram te jumenta, & beſtias, & reptilia:
54 Et ſuper his Adam, quem conſtituiſti ducem ſuper omnibus factis quæ feciſti, & ex eo educimur nos omnes, quémque elegiſti populum.
55 Hæc autem omnia dixi coram te Domine, quia propter nos creaſti ſæculum.
56 Reſiduas autem gentes ab Adam natas dixiſti eas nil eſſe, & quoniam ſalivæ aſſimilatæ ſunt, & quaſi ſtillicidium de vaſe ſimilaſti abundantiam eorum.
57 Et nunc Domine, ecce iſtæ gentes quæ in nihilum deputatæ ſunt, cœperunt dominari noſtri, & devorare:
58 Nos autem populus tuus, quem vocaſti primogenitum unigenitum æmulatorem tuum, traditi ſumus in manibus eorum:
59 Et ſi propter nos creatum eſt ſæculum, quare non hereditatem poſſidemus cum ſæculo? Uſquequò hæc?

Caput VII.

Abſque tribulationibus non pervenitur ad immortalem vitam: & nunc quidem proſunt orationes juſtorum, poſt extremum autem judicium nihil immutabitur. Variis vitiis ſubjiciunt ſe homines, ſed Dominus eſt miſericors.

1 ET factum eſt, cùm finiſſem loqui verba hæc, miſſus eſt ad me āgelus qui miſſus fuerat ad me primis noctibus,
2 Et dixit ad me, Surge Eſdra, & audi ſermones quos veni loqui ad te.
3 Et dixi, Loquere Deus meus. Et dixit ad me, Mare poſitum eſt in ſpatioſo loco, ut eſſet altum & immenſum:
4 Erit autem ei introitus in anguſto loco poſitus, ut eſſet ſimilis fluminibus.
5 Quis enim volens voluerit ingredi mare, & videre eum, vel dominari ejus: ſi non tranſierit anguſtum, in latitudinem quomodo venire poterit?
6 Item aliud, Civitas eſt ædificata, & poſita in loco campeſtri: eſt autem plena omnium bonorum.
7 Introitus ejus anguſtus & in præcipiti poſitus, ut eſſet à dextris quidem ignis, à ſiniſtris aqua alta:
8 Semita autem eſt una ſola inter eos poſita, hoc eſt, inter ignem & aquam, ut non capiat ſemita, niſi ſolummodò veſtigium hominis.
9 Si autem dabitur civitas homini in hereditatem, ſi numquam antepoſitum periculum pertranſierit, quomodo accipiet hereditatem ſuam?
10 Et dixi, Sic Domine. Et dixit ad me, Sic eſt & Iſraël pars.
11 Propter eos enim feci ſæculum, & quando tranſgreſſus eſt Adam conſtitutiones meas, judicatum eſt quod factū eſt.
12 Et facti ſunt introitus hujus æculi anguſti, & dolentes, & laborioſi: pauci autem & mali, & periculorum pleni: & labore magnopere fulti.
13 Nam majoris ſeculi introitus ſpatioſi & ſecuri, & facientes immortalitatis fructum.
14 Si ergo ingredientes non fuerint ingreſſi qui vivunt, anguſta & vana hæc: non poterunt recipere quæ ſunt repoſita.
15 Nunc ergo quare tu conturbaris, cùm ſis corruptibilis? Et quid moveris tu, cùm ſis mortalis?
16 Et quare non accepiſti in corde tuo quod eſt futurum, ſed quod in præſenti?
17 Reſpondi & dixi, Dominator Domine, ecce diſpoſuiſti lege tua, quoniam juſti hereditabunt hæc, impij autem peribunt.
18 Juſti autem ferent anguſta, ſperantes ſpatioſa. qui enim impiè geſſerūt, & anguſta paſſi ſunt, & ſpatioſa non videbūt.
19 Et dixit ad me, Non eſt judex ſuper Deum, neque intelligens ſuper Altiſſimum.
20 Pereunt enim multi præſentes, quia negligitur quæ antepoſita eſt Dei lex.
21 Mandans enim mandavit Deus venientibus, quando venerunt, quid facientes viverent, & quid obſervantes non punirentur.
22 Hi autem non ſunt perſuaſi, & contradixerunt ei, & conſtituerunt ſibi cogitamen vanitatis.
23 Et propoſuerunt ſibi circumventiones delictorum, & ſuperdixerunt Altiſſimo non eſſe, & vias ejus nō cognoverūt,
24 Et legem ejus ſpreverunt, & ſponſiones ejus abnegaverunt, & in legitimis ejus fidem non habuerunt, & opera ejus non perfecerunt.
25 Propter hoc Eſdra vacua vacuis, & plena plenis.
26 Ecce tempus veniet, & erit quando venient ſigna quæ prædixi tibi, & apparebit ſponſa, & apparefcens oſtendetur quæ nunc ſubducitur terra:
27 Et omnis qui liberatus eſt de prædictis malis, ipſe videbit mirabilia mea.
28 Revelabitur enim filius meus JESUS cum his qui cum eo ſunt, & jucundabuntur qui relicti ſunt in annis quadringentis.
29 Et erit poſt annos hos, & morietur filius meus CHRISTUS, & omnes qui ſpiramentum habent homines.
30 Et convertetur ſæculum in antiquum ſilentium diebus ſeptem, ſicut in prioribus judiciis, ita ut nemo derelinquatur.
31 Et erit poſt dies ſeptem, & excitabitur quod nondum vigilat ſæculum, & morietur corruptum:
32 Et terra reddet quæ in ea dormiunt, & pulvis qui in eo ſilentio habitant, & promptuaria reddent quæ eis commendatæ ſunt animæ.
33 Et revelabitur Altiſſimus ſuper ſedem judicij, & pertranſibunt miſeriæ, & longanimitas congregabitur.
34 Judicium autem ſolum remanebit, veritas ſtabit, & fides convaleſcet,
35 Et opus ſubſequetur, & merces oſtendetur, & juſtitiæ vigilabunt, & injuſtitiæ non dominabuntur.
36 Et dixi, Primus Abraham propter Sodomitas oravit, & Moyſes pro patribus qui in deſerto peccaverunt,
37 Et qui poſt eū pro Iſraël in diebus Achaz & Samuelis,
38 David pro confractione, & Salomon pro eis qui venerunt in ſanctificationem,
39 Et Elias pro his qui pluviam acceperunt, & pro mortuo ut viveret,
40 Et Ezechias pro populo in diebus Sennacherib, & multi pro multis.
41 Si ergo modò quando corruptibile increvit, & injuſtitia multiplicata eſt, & oraverunt juſti pro impiis: quare & nunc ſic non erit?
42 Et reſpondit ad me, & dixit, Præſens ſæculum non eſt finis, gloria in eo frequens manet: propter hoc oraverunt pro invalidis.
43 Dies enim judicij erit finis temporis hujus, & initium temporis futuræ immortalitatis, in quo tranſivit corruptela:
44 Soluta eſt intemperantia, abſciſſa ēſt incredulitas: crevit autem juſtitia, orta eſt veritas.
45 Tunc enim nemo poterit ſalvare eum, qui periit, neque demergere qui vicit. Et reſpondi,
46 Et dixi, Hic eſt ſermo meus primus & noviſſimus, quoniam melius erat non dare terram Adam, vel cùm jam dediſſet, coërcere eum ut non peccaret.
47 Quid enim prodeſt hominibus, in præſenti vivere in triſtitia, & mortuos ſperare punitionem?
48 O tu quid feciſti Adam? Si enim tu peccaſti, non eſt factus

Digitized by Google

factus ſolius tuus caſus, ſed & noſter qui ex te advenimus.
49 Quid enim prodeſt nobis,ſi promiſſum eſt nobis im-
mortale tempus ; nos autem mortalia opera egimus ?
50 Et quoniam prædicta eſt nobis perennis ſpes,nos verò
peſſimi vani facti ſumus.
51 Et quoniam repoſita ſunt nobis habitacula ſanitatis
& ſecuritatis : nos verò malè converſati ſumus.
52 Et quoniam repoſita eſt gloria Altiſſimi , protegere
eos qui tardè converſati ſunt:nos autem peſſimis viis ambu-
lavimus.
53 Et quoniam oſtendetur paradiſus, cujus fructus in-
corruptus perſeverat, in quo eſt ſecuritas & medela :
54 Nos verò non ingrediemur. in ingratis enim locis
converſati ſumus.
55 Et quoniam ſuper ſtellas fulgebunt facies eorum qui
abſtinētiā habuerūt:noſtræ autē facies ſuper tenebras nigræ.
56 Non enim cogitavimus viventes quando iniquitatem
faciebamus, quòd incipiemus poſt mortem pati.
57 Et reſpondit, & dixit , Hoc eſt cogitamentum cer-
taminis quod certabit qui ſuper terram natus eſt homo,
58 Ut ſi victus fuerit , patiatur quod dixiſti : ſi autem
vicerit,recipiet quod dico :
59 Quoniam hæc eſt vita quam Moyſes dixit cùm vive-
ret, ad populum, dicens, Elige tibi vitam, ut vivas.
60 Non crediderunt autem ei,ſed nec poſt eum prophe-
tis : ſed nec mihi qui locutus ſum ad eos.
61 Quoniam non eſſet triſtitia in perditionem eorum,ſicut
futurum eſt gaudium ſuper eos , quibus perſuaſa eſt ſalus.
62 Et reſpondi, & dixi , Scio Domine , quoniam voca-
tus eſt Altiſſimus miſericors in eo, quòd miſereatur his qui
nondum in ſæculo advenerunt,
63 Et quòd miſeretur illis qui converſionem faciunt in
lege ejus :
64 Et longanimis eſt, quoniam longanimitatem præſtat
his qui peccaverunt quaſi ſuis operibus :
65 Et munificus eſt, quoniam quidem donare vult pro
exigentiis :
66 Et multæ miſericordiæ, quoniam multiplicat magis
miſericordias his qui præſentes ſunt,& qui præterierunt, &
qui futuri ſunt.
67 Si enim non multiplicaverit miſericordias ſuas , non
vivificabitur ſæculum cum his qui inhereditabunt in eo.
68 Et donat:quoniam ſi non donaverit de bonitate ſua,
ut alleventur hi qui iniquitatem fecerunt,de ſuis iniquitati-
bus non poterit decies milleſima pars vivificari hominum,
69 Et judex ſi non ignoverit his qui curati ſunt verbo
ejus,& deleverit multitudinē contentionū:non fortaſſis de-
relinquerentur in innumerabili multitudine,niſi pauci valdè.

CAPUT VIII.

Deus in hoc ſæculo miſericors agnoſcitur propter peccatores ; plurimi tamen damnantur : at juſtis præmia ſunt repoſita.

1 ET reſpondit ad me,& dixit:Hoc ſæculum fecit Altiſ-
ſimus propter multos, futurum autem propter paucos.
2 Dicam autem coram te ſimilitudinem Eſdræ.Quomodo
autem interrogabis terram,& dicet tibi,quoniam dabit ter-
ram multam magis unde fiat fictile,parvum autem pulverem
unde aurum fit : ſic & actus præſentis ſæculi.
3 Multi quidem creati ſunt, pauci autem ſalvabuntur.
4 Et reſpondi,& dixi Abſorbe ergo anima ſenſum , &
devora quod ſapit.
5 Conveniſti enim obaudire, & prophetare volens. Nec
enim tibi datum eſt ſpatium, niſi ſolummodò vivere.
6 O Domine, ſi non permittes ſervo tuo, ut oremus co-
ram te, & des nobis ſemen cordi, & ſenſui culturam, unde
fructus fiat,unde vivere poſſit omnis corruptus,qui portabit
locum hominis ?
7 Solus enim es, & una plaſmatio nos ſumus manuum
tuarum, ſicut locutus es :
8 Et quomodo nunc in matrice plaſmatum eſt corpus:&
præſtas membra : conſervatur in igne & aqua tua creatio:&
novem menſibus patitur tua plaſmatio tuam creaturam quæ
in ea creata eſt :
9 Ipſum autem quod ſervat,& quod ſervatur,utraque ſer-
vabuntur:ſervatáque quandoque iterùm reddit matrix,quæ
in ea creverunt.
10 Imperaſti enim ex ipſis membris , hoc eſt mamillis
præbere lac fructui mamillarum,
11 Ut nutriatur id quod plaſmatum eſt uſque in tempus
aliquod, & poſteà diſponas eum tuæ miſericordiæ.
12 Enutriſti eum tua juſtitia,& erudiſti eum in lege tua,
& corripuiſti eum tuo intellectu :
13 Et mortificabis eum,ut tuam creaturam : & vivifi-
cabis eum, ut opus tuum.
14 Si ergo perdideris eū qui tantis laboribus plaſmatus eſt:
tuo juſſu facile eſt ordinari, ut & id quod fiebat ſervaretur.
15 Et nunc Domine dicam,de omni homine tu magis
ſcis : de populo autem tuo, ob quem doleo :
16 Et de hereditate tua,propter quam lugeo : & propter
Iſraël,propter quē triſtis ſum.& de Jacob,propter quē doleo,
17 Ideò incipiam orare coram te pro me,& pro eis:quo-
niam video lapſus noſtros qui inhabitamus terram.
18 Sed audivi celeritatem judicis qui futurus eſt.
19 Ideò audi vocem meam & intellige ſermonem meum,
& loquar coram te.
20 Initium verborum Eſdræ priuſquam aſſumeretur:&
dixi, Domine,qui inhabitas ſæculum, cujus oculi elevati in
ſuperna & aëre :
21 Et cujus thronus inæſtimabilis,& gloria incompre-
henſibilis : cui aſtat exercitus angelorum cum tremore,
22 Quorum ſervatio in vento & igni convertitur: cujus
verbum verum, & dicta perſeverantia :
23 Cujus juſſio fortis,& diſpoſitio terribilis:cujus aſpe-
ctus areſacit abyſſos,& indignatio tabeſcere facit montes,&
veritas teſtificatur :
24 Exaudi orationem ſervi tui , & auribus percipe pre-
cationem figmenti tui.
25 Dum enim vivo, loquar: & dum ſapio,reſpondebo:
26 Nec reſpicias populi tui delicta, ſed qui tibi in veri-
tate ſerviunt.
27 Nec intendas impia gentium ſtudia, ſed qui tua te-
ſtimonia cum doloribus cuſtodierunt.
28 Nec cogites qui in conſpectu tuo falsè converſati ſunt,
ſed memorare qui ex voluntate tua timorem cognoverunt.
29 Neque volueris perdere, qui pecudum mores habue-
runt:ſed reſpicias eos qui legem tuam ſplendidè docuerunt.
30 Nec indigneris eis qui beſtiis pejores judicati ſunt :
ſed diligas eos qui ſemper in tua juſtitia confidunt,& gloria.
31 Quoniam nos & patres noſtri talibus morbis langue-
mus:tu autem propter nos peccatores miſericors vocaberis.
32 Si enim deſideraveris ut noſtri miſerearis,tunc miſeri-
cors vocaberis,nobis autem non habentibus opera juſtitiæ.
33 Juſti enim, quibus ſunt opera multa repoſita,ex pro-
priis operibus recipient mercedem.
34 Quid eſt enim homo,ut ei indigneris:aut genus cor-
ruptibile , ut ita amarus ſis de ipſo ?
35 In veritate enim , nemo de genitis eſt , qui non im-
piè geſſit ; & de confitentibus, qui non deliquit.
36 In hoc enim annuntiabitur juſtitia tua , & bonitas
tua Domine,cùm miſertus fueris eis qui non habent ſubſtan-
tiam bonorum operum.
37 Et reſpondit ad me, & dixit : Rectè locutus es ali-
qua : & juxta ſermones tuos, ſic & fiet.
38 Quoniam non verè cogitabo ſuper plaſma eorum qui
peccaverunt ante mortem,ante judicium, ante perditionem:
39 Sed jucundabor ſuper juſtorū figmētū,& memorabor
peregrinationis quoq;,& ſalvationis,& mercedis receptionis.
40 Quomodo ergo locutus ſum, ſic & eſt.
41 Sicut enim agricola ſerit ſuper terram ſemina multa,
& plantationes multitudinis plantat,ſed non in tempore
omnia quæ ſeminata ſunt , ſalvantur , ſed nec omnia quæ
plantata ſunt, radicabuntur:ſic & qui in ſæculo ſeminati ſunt,
non omnes ſalvabuntur.
42 Et reſpondi, & dixi : Si inveni gratiam, loquar.
43 Quomodo ſemen agricolæ ſi non aſcenderit aut non
acceperit pluviam tuam in tempore, aut ſi corruptum fuerit
multitudine pluviæ,
44 Sic perit:& ſimiliter homo qui manibus tuis plaſma-
tus eſt, & tu ei imago nominatus:quoniam ſimulatus es ei,
propter quem omnia plaſmaſti, & ſimilaſti ſemini agricolæ.
45 Non iraſcaris ſuper nos,ſed parce populo tuo,& miſe-

tere hereditati tuæ. Tu autem creaturæ tuæ miſereris.
46 Et reſpondit ad me,& dixit:Quæ ſunt præſentia præ-
ſentibus, & quæ futura futuris.
47 Multum enim tibi reſtat,ut poſſis diligere meam crea-
turam ſuper me: tibi autem frequenter & ipſi proximavi,in-
juſtis autem numquam.
48 Sed & in hoc mirabilis es coram Altiſſimo,
49 Quoniam humiliaſti te ſicut decet te:& non judica-
ſti te,ut inter juſtos plurimum glorificeris.
50 Propter quod miſeriæ multæ & miſerabiles efficien-
tur eis qui habitant ſæculum in noviſſimis: quia in multa
ſuperbia ambulaverunt.
51 Tu autem pro te intellige,& de ſimilibus tuis inqui-
re gloriam.
52 Vobis enim apertus eſt paradiſus, plantata eſt arbor
vitæ, præparatum eſt futurum tempus, præparata eſt abun-
dantia, ædificata eſt civitas, probata eſt requies, perfecta eſt
bonitas & perfecta ſapientia.
53 Radix mali ſignata eſt à vobis: infirmitas,& tinea à
vobis abſconſa eſt:& in infernũ fugit corruptio in oblivione.
54 Tranſierunt dolores, & oſtenſus eſt in fine theſaurus
immortalitatis.
55 Noli ergo adjicere inquirẽdo de multitudine eorum
qui pereunt.
56 Nam & ipſi accipientes libertatem, ſpreverunt Altiſ-
ſimũ,& legẽ ejus contempſerunt, & vias ejus dereliquerunt.
57 Adhuc autem juſtos ejus conculcaverunt,
58 Et dixerunt in corde ſuo non eſſe Deum, & quidem
ſcientes quoniam moriuntur.
59 Sicut enim vos ſuſcipient quæ prædicta ſunt: ſic eos
ſitis, & cruciatus, quæ præparata ſunt. non enim voluit
hominem diſperdi.
60 Sed & ipſi qui creati ſunt. coinquinaverunt nomen
ejus qui fecit eos:& ingrati fuerunt ei qui præparavit eis vitã.
61 Quapropter judicium meum modò appropinquat.
62 Quæ non omnibus demonſtravi,niſi tibi,& tibi ſimi-
libus paucis. Et reſpondi, & dixi:
63 Ecce nunc Domine demonſtraſti mihi multitudinem
ſignorum,quæ incipies facere in noviſſimis,ſed non demon-
ſtraſti mihi quo tempore.

Caput IX.

*Judicia Dei, ſicut & alia ejus opera egregia, præcedent ali-
qua ſigna.*

1 ET reſpondit ad me, & dixit, Metiens metire tempus
in ſemetipſo: & erit cùm videris, quando tranſierit
pars quædam ſignorum quæ prædicta ſunt,
2 Tunc intelliges quoniam ipſum eſt tempus,in quo in-
cipiet Altiſſimus viſitare ſæculum quod ab eo factum eſt.
3 Et quando videbitur in ſæculo motio locorum & po-
pulorum turbatio,
4 Tunc intelliges quoniam de his erat Altiſſimus locu-
tus à diebus qui fuerunt ante te ab initio.
5 Sicut enim omne quod factum eſt in ſæculo,initium
habet,pariter & conſũmationẽ,& conſũmatio eſt manifeſta:
6 Sic & Altiſſimi tempora initia habent manifeſta in pro-
digiis & virtutibus, & conſummationes in actu & in ſignis.
7 Et erit, omnis qui ſalvus factus fuerit, & qui poterit
effugere per opera ſua,& per fidem in qua credidiſtis,
8 Relinquetur de prædictis periculis,& videbit ſalutare
meum in terra mea,& in finibus meis, quoniam ſanctificavi
me à ſæculo.
9 Et tunc miſerebuntur qui nunc abuſi ſunt vias meas:
& in tormentis commorabuntur hi qui eas projecerunt in
contemptu.
10 Qui enim non cognoverunt me, viventes beneficia
conſecuti:
11 Et qui faſtidierunt legem meam, cùm adhuc erant
habentes libertatem:
12 Et cùm adhuc eſſet eis apertus pœnitentiæ locus,non
intellexerunt, ſed ſpreverunt: hos oportet poſt mortem in
cruciamento cognoſcere.
13 Tu ergo noli adhuc curioſus eſſe, quomodo impij
cruciabuntur: ſed inquire quomodo juſti ſalvabuntur, &
quorum ſæculum, & propter quos ſæculum, & quando.
14 Et reſpondi, & dixi,
15 Olim locutus ſum, & nunc dico, & poſteà dicam:
quoniam plures ſunt qui pereunt, quàm qui ſalvabuntur:
16 Sicut multiplicatur fluctus ſuper guttam.Et reſpon-
dit ad me, & dixit.
17 Qualis ager,talia & ſemina: & quales flores,tales &
tincturæ:& qualis operator, talis & creatio: & qualis agri-
cola, talis cultura: quoniam tempus erat ſæculi.
18 Et nunc cùm eſſem parans eis,his qui nunc ſunt,ante-
quã fieret ſæculũ,in quo habitarẽt:& nemo mihi cõtradixit.
19 Tunc enim quiſque,& nunc creator in mundo hoc
parato, & meſſe indeficienti,& lege inveſtigabili corrupti
ſunt mores eorum.
20 Et conſideravi ſæculum,& ecce erat periculum pro-
pter cogitationes quæ in eo advenerunt.
21 Et vidi & peperci ei valde: & ſervavi mihi acinum
de botro,& plantationem de tribu multa.
22 Pereat ergo multitudo quæ ſine cauſa nata eſt,& ſervetur
acinus meus, & plãtatio mea:quia cũ multo labore perfeci.
23 Tu autem ſi adhuc intromittas ſeptem dies alios,ſed
non jejunabis in eis:
24 Ibis in campum florum,ubi domus non eſt ædificata:
& manducabis ſolummodò de floribus campi,& carnem non
guſtabis, & vinum non bibes,ſed ſolummodò flores:
25 Deprecare Altiſſimum ſine intermiſſione,& veniam,
& loquar tecum.
26 Et profectus ſum,ſicut dixit mihi in campum, qui
vocatur Ardath, & ſedi ibi in floribus. Et de herbis agri
manducavi, & facta eſt eſca earum mihi in ſaturitatem.
27 Et factum eſt poſt dies ſeptem,& ego diſcumbebam
ſupra fœnum, & cor meum iterùm turbabatur ſicut antè.
28 Et apertum eſt os meum, & inchoavi dicere coram
Altiſſimo, & dixi,
29 O Domine, te nobis oſtendens, oſtenſus es patribus
noſtris in deſerto,quod non calcatur,& infructuoſo,quando
erant exeuntes de Ægypto, & dicens dixiſti,
30 Tu Iſraël audi me,& ſemẽ Jacob intẽde ſermonib⁹ meis.
31 Ecce enim ego ſemino in vobis legem meam,& faciet
in vobis fructum,& glorificabimini in eo per ſæculum.
32 Nam patres noſtri accipientes legem,non ſervaverunt,
& legitima mea non cuſtodierunt, & factus eſt fructus le-
gis non parens: nec enim poterat, quoniam tuus erat.
33 Nam qui acceperunt, perierunt, non cuſtodientes
quod in eis ſeminatum fuerat.
34 Et ecce,conſuetudo eſt,ut,cùm acceperit terra ſemen,
vel navẽ mare,vel vas aliquod eſcam vel potum:cùm fuerit
exterminatũ id,in quo ſeminatum eſt,vel in quod miſſum eſt:
35 Simul id quod ſeminatum, vel miſſum eſt, vel quæ
ſuſcepta ſunt, exterminantur, & ſuſcepta jam non manent
apud nos: ſed nobis ſic non factum eſt.
36 Nos quidem qui legem accepimus peccantes perivi-
mus, & cor noſtrum quod ſuſcepit eam:
37 Nam lex non periit,ſed permanſit in ſuo labore.
38 Et cùm loquerer hæc in corde meo, reſpexi oculis
meis, & vidi mulierem in dextera parte,& ecce hæc lugebat
& plorabat cum voce magna,& animo dolebat valdè,& ve-
ſtimenta ejus diſciſſa,& cinis ſuper caput ejus.
39 Et dimiſi cogitatus,in quibus eram cogitans,& con-
verſus ſum ad eam, & dixi ei,
40 Ut quid fles?& quid doles animo?Et dixit ad me,
41 Dimitte me Domine meus ut defleam me,& adjiciam
dolorẽ:quoniã valdè amaro ſũ animo,& humiliata ſũ valdè.
42 Et dixi ei, Quid paſſa es? dic mihi. Et dixit ad me,
43 Sterilis fui ego famula tua,& non peperi, habens ma-
ritum annis triginta.
44 Ego enim per ſingulas horas,& per ſingulos dies, &
annos hos triginta deprecor Altiſſimum nocte ac die.
45 Et factum eſt, poſt triginta annos exaudivit me Deus
ancillam tuam,& vidit humilitatem meam,& attendit tribu-
lationi meæ,& dedit mihi filium: & jucundata ſum ſuper
eum valdè ego, & vir meus, & omnes cives mei, & hono-
rificabamus valdè Fortem.
46 Et nutrivi eum cum labore multo.
47 Et factum eſt cùm creviſſet,& veniſſet accipere uxo-
rem, feci diem epuli.

Digitized by Google

Caput X.

Per mulierem flentem, rurſúſque refulgentem, oſtenditur figurari Jeruſalem.

1 ET factum eſt, cùm introiſſet filius meus in thalamo ſuo, cecidi, & mortuus eſt:

2 Et evertimus omnes lumina, & ſurrexerunt omnes cives mei ad conſolandum me, & quievi uſque in alium diem uſque nocte.

3 Et factum eſt, cùm omnes quieviſſent ut me conſolarentur ut quieſcerem: & ſurrexi nocte, & fugi: & veni ſicut vides in hoc campo:

4 Et cogito jam non reverti in civitatem, ſed hîc conſiſtere: & neque manducare, neque bibere, ſed ſine intermiſſione lugere, & jejunare uſquedum moriar.

5 Et dereliqui ſermones in quibus eram, & reſpondi cum iracundia ad eam, & dixi,

6 Stulta ſuper omnes mulieres, non vides luctum noſtrum, & quæ nobis contingunt?

7 Quoniam Sion mater noſtra omni triſtitia contriſtatur, & humilitate humiliata eſt, & luget validiſſimè.

8 Et nunc quoniam omnes lugemus, & triſtes ſumus: quoniam omnes contriſtati ſumus, tu autem contriſtaris in uno filio?

9 Interroga enim terram, & dicet tibi: quoniam hæc eſt quæ debeat lugere caſum tantorum ſuper eam germinantiū:

10 Et ex ipſa ab initio omnes nati & alij venient: & ecce, pænè omnes in perditionem ambulant, & exterminium fit multitudo eorum.

11 Et quis ergo debet lugere magis, niſi hæc quæ tàm magnam multitudinem perdidit, quàm tu quæ pro uno doles? Si autem dicis mihi,

12 Quoniam non eſt planctus meus ſimilis terræ: quoniam fructum ventris mei perdidi, quem cum mœroribus peperi, & cum doloribus genui:

13 Terra autem ſecundùm viam terræ, abiitque in ea multitudo præſens, quo modo evenit; & ego tibi dico,

14 Sicut tu cum labore peperiſti, ſic & terra dat fructum ſuum homini ab initio ei qui fecit eam.

15 Nunc ergo retine apud temetipſam dolorem tuum, & fortiter fer qui tibi contigerunt caſus.

16 Si enim juſtificaveris terminum Dei, & conſilium ſuum recipies in tempore, & in talibus collaudaberis:

17 Ingredere ergo in civitatem ad virum tuum. Et dixit ad me.

18 Non faciam, neque ingrediar civitatem, ſed hîc moriar.

19 Et appoſui adhuc loqui ad eam, & dixi,

20 Noli facere hunc ſermonem, ſed conſenti perſuadenti. Quot enim caſus Sion? Conſolare propter dolorem Jeruſalem.

21 Vides enim quoniam ſanctificatio noſtra deſerta effecta eſt, & altare noſtrum demolitum eſt, & templum noſtrum deſtructum eſt,

22 Et pſalterium noſtrum humiliatum eſt, & hymnus conticuit, & exultatio noſtra diſſoluta eſt, & lumen candelabri noſtri extinctum eſt, & arca teſtamenti noſtri direpta eſt, & ſancta noſtra contaminata ſunt, & nomen quod invocatum eſt ſuper nos, pænè profanatum eſt: & liberi noſtri contumeliam paſſi ſunt, & ſacerdotes noſtri ſuccenſi ſunt, & Levitæ noſtri in captivitatem abierunt, & virgines noſtræ coinquinatæ ſunt, & mulieres noſtræ vim paſſæ ſunt, & juſti noſtri rapti ſunt, & parvuli noſtri perditi ſunt, & juvenes noſtri ſervierunt, & fortes noſtri invalidi facti ſunt:

23 Et quod omnium majus, ſignaculum Sion, quoniam reſignata eſt de gloria ſua. nam & tradita eſt in manibus eorum qui nos oderunt.

24 Tu ergo excute tuam triſtitiam multam, & depone abs te multitudinem dolorum, ut tibi repropitietur Fortis, & requiem faciet tibi Altiſſimus, requietionem laborum.

25 Et factum eſt, cùm loquebar ad eam, facies ejus fulgebat ſubitò & ſpecies, coruſcus fiebat viſus ejus, ut eſſem pavens valdè ad eam, & cogitarem quid eſſet hoc.

26 Et ecce, ſubitò emiſit ſonitum vocis magnum timore plenum, ut commoveretur terra à mulieris ſono, & vidi:

27 Et ecce, ampliùs mulier non comparebat mihi, ſed, civitas ædificabatur, & locus demonſtrabatur de fundamentis magnis: & timui, & clamavi voce magna, & dixi,

28 Ubi eſt Uriel angelus, qui à principio venit ad me? quoniam ipſe me fecit venire in multitudine in exceſſu mentis hujus, & factus eſt finis meus in corruptionem, & oratio mea in improperium.

29 Et cùm eſſem loquens ego hæc, ecce venit ad me, & vidit me.

30 Et ecce eram poſitus ut mortuus, & intellectus meus alienatus erat, & tenuit dexteram meam, & confortavit me, & ſtatuit me ſuper pedes meos, & dixit mihi,

31 Quid tibi eſt? & quare conturbatus eſt intellectus tuus, & ſenſus cordis tui? & quare conturbaris? Et dixi,

32 Quoniam dereliquiſti me, & ego quidem feci ſecundùm ſermones tuos, & exivi in campum: & ecce vidi, & video quòd non poſſum enarrare. Et dixit ad me,

33 Sta ut vir, & commonebo te.

34 Et dixi, Loquere Domine meus tu in me, noli me derelinquere, ut non fruſtrà moriar:

35 Quoniam vidi quæ non ſciebam, & audio quæ non ſcio.

36 Aut numquid ſenſus meus fallitur, & anima mea ſomniat?

37 Nunc ergo deprecor te, ut demonſtres ſervo tuo de exceſſu hoc. Et reſpondit ad me, & dixit,

38 Audi me & doceam te, & dicam tibi de quibus times: quoniam Altiſſimus revelavit tibi myſteria multa.

39 Vidit rectam viam tuam, quoniam ſine intermiſſione contriſtabaris pro populo tuo, & valdè lugebas propter Sion.

40 Hic ergo intellectus viſionis quæ tibi apparuit ante paululum.

41 Quam vidiſti lugentem, & inchoaſti conſolari eam.

42 Nunc autem jam ſpeciem mulieris non vides, ſed apparuit tibi civitas ædificari:

43 Et quoniam enarrabat tibi de caſu filij ſui, hæc abſolutio eſt.

44 Hæc mulier quam vidiſti, hæc eſt Sion; & quoniam dixit tibi, quam & nunc conſpicies, ut civitatem ædificatam.

45 Et quoniam dixit tibi, quia ſterilis fuit triginta annis: propter quod erant anni ſcilicet triginta, quando non erat in ea adhuc oblatio oblata.

46 Et factum eſt poſt annos triginta, ædificavit Salomon civitatem, & obtulit oblationes: tunc fuit quando peperit ſterilis filium.

47 Et quod tibi dixit, quoniam nutrivit eum cum labore, hoc erat, habitatio in Jeruſalem.

48 Et quoniam dixit tibi, quòd filius meus veniens in ſuo thalamo mortuus eſſet, & contigiſſet ei caſus, hoc erat, quæ facta eſt ruina Jeruſalem.

49 Et ecce, vidiſti ſimilitudinem ejus: & quoniam filium lugeret, inchoaſti conſolari eam: & de his quæ contigerunt, hæc erant tibi aperienda.

50 Et nunc videt Altiſſimus, quoniam ex animo contriſtatus es & quoniam ex toto corde pateris pro ea, oſtendit tibi claritatem gloriæ ejus, & pulchritudinem decoris ejus.

51 Propterea enim dixi tibi, ut maneres in campo ubi domus non eſt ædificata.

52 Sciebam enim ego, quoniam Altiſſimus incipiebat tibi oſtendere hæc:

53 Propterea dixi tibi ut venires in agrum ubi non eſt fundamentum ædificij.

54 Nec enim poterat opus ædificij hominis ſuſtineri in loco, ubi incipiebatur Altiſſimi civitas oſtendi.

55 Tu ergo noli timere, neque expaveſcat cor tuum: ſed ingredere, & vide ſplendorem & magnitudinem ædificij, quantum capax eſt tibi viſus oculorum videre:

56 Et poſt hæc audies quantum capit auditus aurium tuarum audire.

57 Tu enim beatus es præ multis, & vocatus es apud Altiſſimum ſicut & pauci.

58 Nocte autem quæ in craſtinū futura eſt, manebis hic:

59 Et oſtendet tibi Altiſſimus eas viſiones ſupremorum, quæ faciet Altiſſimus his qui habitant ſuper terram à noviſſimis diebus.

60 Et dormivi illam noctem & aliam, ſicut dixerat mihi.

Digitized by Google

CAPUT XI.

Apparet Eſdræ in viſione aquila principatum univerſi uſurpans.

1 ET vidi ſomnium, & ecce aſcendebat de mari aquila,
cui erant duodecim alæ pennarum & capita tria.
2 Et vidi, & ecce expandebat alas ſuas in omnem terram,
& omnes venti cæli inſufflabant in eam, & colligebantur.
3 Et vidi, & de pennis ejus naſcebantur contrariæ pen-
næ, & ipſæ fiebant in pennaculis minutis & modicis.
4 Nam capita ejus erant quieſcentia, & dimidium caput
erat majus aliorum capitum, ſed ipſa quieſcebat cum eis.
5 Et vidi, & ecce aquila volavit in pennis ſuis, & regna-
vit ſuper terram, & ſuper eos qui habitant in ea.
6 Et vidi, quoniam ſubjecta erant ei omnia ſub cælo, &
nemo illi contradicebat, neque unus de creatura quæ eſt ſu-
per terram.
7 Et vidi, & ecce ſurrexit aquila ſuper ungues ſuos, &
miſit vocem pennis ſuis, dicens,
8 Nolite omnes ſimul vigilare, dormite unuſquiſque in
loco ſuo, & per tempus vigilate.
9 Capita autem in noviſſimo ſerventur.
10 Et vidi, & ecce vox non exibat de capitibus ejus, ſed
de medietate corporis ejus.
11 Et numeravi contrarias pennas ejus, & ecce ipſæ erant
octo.
12 Et vidi, & ecce à dextera parte ſurrexit una penna, &
regnavit ſuper omnem terram.
13 Et factum eſt cùm regnaret, venit ei finis, & non ap-
paruit locus ejus: & ſequens exurrexit, & regnabat. ipſa
multum tenuit tempus.
14 Et factum eſt cùm regnaret, & veniebat finis ejus, ut
non appareret ſicut prior.
15 Et ecce, vox emiſſa eſt illi, dicens,
16 Audi tu quæ tanto tempore tenuiſti terram. hæc an-
nuntio tibi antequam incipias non apparere.
17 Nemo poſt te tenebit tempus tuum, ſed nec dimidium
ejus.
18 Et levavit ſe tertia, & tenuit principatum ſicut &
priores: & non apparuit & ipſa.
19 Et ſic contingebat omnibus aliis ſingulatim princi-
patum gerere, & iterùm nuſquam comparere.
20 Et vidi, & ecce in tempore ſequentes pennæ erige-
bantur à dextera parte, ut tenerent & ipſæ principatum: &
ex his erant quæ tenebant, ſed tamẽ ſtatim non cõparebant.
21 Nam & aliquæ ex eis erigebantur, ſed non tenebant
principatum.
22 Et vidi poſt hæc, & ecce non comparuerunt duo-
decim pennæ, & duo pennacula:
23 Et nihil ſupererat in corpore aquilæ, niſi duo capita
quieſcentia & ſex pennacula.
24 Et vidi, & ecce ſex pennaculis diviſæ ſunt duæ, &
manſerunt ſub capite quod eſt ad dexteram partem. Nam
quattuor manſerunt in loco ſuo.
25 Et vidi, & ecce ſubalares cogitabant ſe erigere, &
tenere principatus.
26 Et vidi, & ecce una erecta eſt, ſed ſtatim non com-
paruit.
27 Et ſecundæ velociùs quàm priores, non comparuerunt.
28 Et vidi, & ecce duæ quæ ſuperaverunt, apud ſemetip-
ſas cogitabant & ipſæ regnare.
* 29 Et in eo cùm cogitarent, ecce unum quieſcentium
capitum quod erat medium, evigilabat; hoc enim erat duo-
rum capitum majus.
30 Et vidi quoniam completa ſunt duo capita ſecum:
31 Et ecce converſum eſt caput cum his qui cum eo
erant, & comêdit duas ſubalares quæ cogitabant regnare.
32 Hoc autem caput perconterruit omnem terram, &
dominabatur in ea his qui habitant terram cum labore mul-
to, & potentatum tenuit orbis terrarum ſuper omnes alas
quæ fuerunt.
33 Et vidi poſt hæc, & ecce medium caput ſubitò non
comparuit, & hoc ſicut alæ.
34 Superaverunt autem duo capita, quæ & ipſa ſimiliter
regnaverunt ſuper terram, & ſuper eos qui habitant in ea.
35 Et vidi, & ecce devoravit caput à dextera parte illud
quod à læva.
36 Et audivi vocem dicentem mihi, Conſpice contra
te, & conſidera quod vides.
37 Et vidi, & ecce ſicut leo concitatus de ſilva rugiens:
& vidi quoniam emittebat vocem hominis ad aquilam. Et
dixit, dicens:
38 Audi tu, & loquar ad te, & dicet Altiſſimus tibi,
39 Nónne tu es qui ſuperaſti de quatuor animalibus,
quæ feceram regnare in ſæculo meo, & ut per eos veniret fi-
nis temporum eorum.
40 Et quartus veniens devicit omnia animalia quæ tran-
ſierunt, & potentatu tenuit ſæculum cum tremore multo, &
omnem orbem cum labore peſſimo, & inhabitavit tot tem-
poribus orbem terrarum cum dolo.
41 Et judicaſti terram non cum veritate.
42 Tribulaſti enim manſuetos, & læſiſti quieſcentes, &
dilexiſti mendaces, & deſtruxiſti habitationes eorum qui
fructificabant, & humiliaſti muros eorum qui te non no-
cuerunt.
43 Et aſcendit contumelia tua uſque ad Altiſſimum, &
ſuperbia tua ad fortem.
44 Et reſpexit Altiſſimus ſuperba tempora, & ecce fi-
nita ſunt, & ſcelera ejus completa ſunt.
45 Propterea non appareas tu aquila, & alæ tuæ hor-
ribiles, & pennacula tua peſſima, & capita tua maligna, &
ungues tui peſſimi, & omne corpus tuum vanum;
46 Ut refrigeretur omnis terra, & revertatur liberata
de tua vi, & ſperet judicium & miſericordiam ejus qui fe-
cit eam.

CAPUT XII.

Ad Eſdræ orationem hujus viſionis datur explicatio cum membris ipſius.

1 ET factum eſt, dum loqueretur leo verba hæc ad aqui-
lam: & vidi,
2 Et ecce quod ſuperaverat caput, & non comparuerunt
quatuor alæ illæ quæ ad eum trãſierunt, & erectæ ſunt ut re-
gnarent: & erat regnum eorum exile, & tumultu plenum.
3 Et vidi, & ecce ipſa non apparebant, & omne corpus
aquilæ incendebatur, & expaveſcebat terra valdè, & ego à
tumultu & exceſſu mentis, & à magno timore vigilavi, &
dixi ſpiritui meo,
4 Ecce tu præſtitiſti mihi hoc in eo, quòd ſcrutaris vias
Altiſſimi.
5 Ecce adhuc fatigatus ſum animo, & ſpiritu meo inva-
lidus ſum valdè, & nec modica eſt in me virtus à multo ti-
more, quam expavi nocte hac.
6 Nunc ergo orabo Altiſſimum, ut me confortet uſque
in finem.
7 Et dixi, Dominator Domine, ſi inveni gratiam ante
oculos tuos, & ſi juſtificatus ſum apud te præ multis, & ſi
certè aſcendit deprecatio mea ante faciem tuam,
8 Conforta me, & oſtende ſervo tuo mihi interpretatio-
nem & diſtinctionem viſus horribilis hujus, ut pleniſſimè
conſoleris animam meam.
9 Dignum enim me habuiſti oſtendere mihi temporum
noviſſima. Et dixit ad me,
10 Hæc eſt interpretatio viſionis hujus.
11 Aquilam quam vidiſti aſcendentem de mari, hoc eſt
regnum quod viſum eſt in viſione Danieli fratri tuo.
12 Sed non eſt illi interpretatum, quoniam ego nunc tibi
interpretor.
13 Ecce dies veniunt, & exurget regnum ſuper terram, &
erit timor acrior omnium regnorum quæ fuerunt ante eum.
14 Regnabunt autem in ea reges duodecim, unus poſt
unum.
15 Nam ſecundus incipiet regnare, & ipſe tenebit am-
plius tempus præ duodecim.
16 Hæc eſt interpretatio duodecim alarum quas vidiſti.
17 Et quam audiſti vocem quæ locuta eſt, non de capi-
tibus ejus exeuntem, ſed de medio corporis ejus,
18 Hæc eſt interpretatio quoniam poſt tempus regni illius
naſcentur contentiones non modicæ, & periclitabitur ut ca-
dat: & non cadet tunc, ſed iterùm conſtituetur in ſuum
initium.

Digitized by Google

19 Et quoniam vidiſti ſubalares octo cohærentes alis
ejus,
20 Hæc eſt interpretatio. exurgent in ipſo octo reges,
quorum erunt tempora levia, & anni citati, & duo quidem
ex ipſis perient.
21 Appropinquante autem tempore medio,quattuor ſer-
vabuntur in tempore, cùm incipiet appropinquare tempus
ejus ut finiatur: duo verò in finem ſervabuntur.
22 Et quoniam vidiſti tria capita quieſcentia,
23 Hæc eſt interpretatio : in noviſſimis ejus ſuſcitabit
Altiſſimus tria regna, & revocabit in ea multa.& domina-
buntur terram,
24 Et qui habitant in ea,cum labore multo ſuper omnes
qui fuerunt ante hos. propter hoc ipſi vocati ſunt capita
aquilæ.
25 Iſti enim erunt qui recapitulabunt impietates ejus,&
qui perficient noviſſima ejus.
26 Et quoniam vidiſti caput majus non apparens, hæc
eſt interpretatio ejus. quoniam unus ex eis ſuper lectum
ſuum morietur, & tamen cum tormentis.
27 Nam duo qui perſeveraverint, gladius eos comedet.
28 Unius enim gladius comedet qui cum eo:ſed tamen
hic gladio in noviſſimis cadet.
29 Et quoniam vidiſti duas ſubalares trajicientes ſuper
caput quod eſt in dextera parte,
30 Hæc eſt interpretatio.hi ſunt quos conſervavit Altiſ-
ſimus in finem ſuum, hoc eſt regnum exile & turbationis
plenum.
31 Sicut vidiſti & leonem,quem vidiſti de ſilva evigilan-
tem, & rugientem, & loquentem ad aquilam, & arguentem
eâ,& injuſtitias ipſius,per omnes ſermones ejus ſicut audiſti:
32 Hic eſt ventus quem ſervavit Altiſſimus in finem ad
eos,& impietates ipſorum : & arguet illos,& incutiet coram
ipſis diſcerptiones eorum.
33 Statuet enim eos in judicio vivos:& erit,cùm argue-
rit eos, tunc corripiet eos.
34 Nam reſiduum populum meum liberabit cum miſeria,
qui ſalvati ſunt ſuper fines meos,& jucundabit eos quoaduſ-
que veniet finis,dies judicij,de quo locutus ſũ tibi ab initio.
35 Hoc ſomnium quod vidiſti, & hæ interpretationes.
36 Tu ergo ſolus dignus fuiſti ſcire Altiſſimi ſecretũ hoc.
37 Scribe ergo omnia iſta in libro quæ vidiſti, & pone
ea in loco abſcondito :
38 Et docebis ea ſapientes de populo tuo,quorum corda
ſcis poſſe capere, & ſervare ſecreta hæc.
39 Tu autem adhuc ſuſtine hîc alios dies ſeptem,ut tibi
oſtendatur, quidquid viſum fuerit Altiſſimo oſtendere tibi.
40 Et profectus eſt à me. Et factum eſt , cùm audiſſet
omnis populus quoniam pertranſierunt ſeptem dies, & ego
non fuiſſem reverſus in civitatem,& congregavit ſe omnis à
minimo uſque ad maximum:& venit ad me,& dixerunt mi-
hi dicentes :
41 Quid peccavimus tibi, & quid injuſtè egimus in te,
quoniam derelinquens nos ſediſti in loco hoc.
42 Tu enim nobis ſuperes ſolus ex omnibus populis,ſicut
botrus de vinea, & ſicut lucerna in loco obſcuro, & ſicut
portus & navis ſalvata à tempeſtate.
43 Aut non ſufficiunt nobis mala quæ contingunt?
44 Si ergo tu nos dereliqueris, quantò nobis erat melius
ſi eſſemus ſuccenſi & nos cum incendio Sion ?
45 Nec enim nos ſumus meliores eorum qui ibi mortui
ſunt.Et ploraverunt voce magna. Et reſpondi ad eos,& dixi:
46 Confide Iſraël,& noli triſtari tu domus Jacob.
47 Eſt enim memoria veſtri coram Altiſſimo, & fortis
non eſt oblitus veſtri in tentatione.
48 Ego enim non dereliqui vos, neque exceſſi à vobis :
ſed veni in hunc locum ut deprecarer pro deſolatione Sion,
ut quærerem miſericordiam pro humilitate ſanctificationis
veſtræ.
49 Et nunc ite unuſquiſque veſtrûm in domum ſuam,
& ego veniam ad vos poſt dies iſtos.
50 Et profectus eſt populus, ſicut dixi ei, in civitatem.
51 Ego autem ſedi in campo ſeptem diebus, ſicut mihi
mandavit : & manducabam de floribus ſolummodò agri, de
herbis facta eſt eſca mihi in diebus illis.

CAPUT XIII.

Altera viſio Eſdræ oſtenditur cum ipſius interpretatione.

1 ET factum eſt poſt dies ſeptem, & ſomniavi ſomnium
nocte.
2 Et ecce de mari ventus exurgebat, ut conturbaret om-
nes fluctus ejus.
3 Et vidi, & ecce convaleſcebat ille homo cum millibus
cæli : & ubi vultum ſuum vertebat ut conſideraret, treme-
bant omnia quæ ſub eo videbantur :
4 Et ubicumque exibat vox de ore ejus,ardeſcebant om-
nes qui audiebant voces ejus, ſicut quieſcet terra quando
ſenſerit ignem.
5 Et vidi poſt hæc , & ecce congregabatur multitudo
hominum, quorum non erat numerus de quattuor ventis
cæli, ut debellarent hominem qui aſcenderat de mari.
6 Et vidi , & ecce ſibimetipſi ſculpſerat montem ma-
gnum, & volavit ſuper eum.
7 Ego autem quæſivi videre regionem vel locum unde
ſculptus eſſet mons ; & non potui.
8 Et poſt hæc vidi,& ecce omnes qui congregati ſunt ad
eum,ut expugnarent eum,timebant valdè, tamen audebant
pugnare.
9 Et ecce, ut vidit impetum multitudinis venientis, non
levavit manum ſuam,neque frameam tenebat,neque aliquod
vas bellicoſum, niſi ſolummodò ut vidi,
10 Quoniam emiſit de ore ſuo ſicut flatum ignis, & de
labiis ejus ſpiritus flammæ,& de lingua ejus emittebat ſcin-
tillas & tempeſtates,& commiſta ſunt omnia ſimul, hic fla-
tus ignis, & ſpiritus flammæ, & multitudo tempeſtatis :
11 Et concidit ſuper multitudinem in impetu,quæ præ-
parata erat pugnare,& ſuccendit omnes, ut ſubitò nihil vi-
deretur de innumerabili multitudine, niſi ſolummodò pul-
vis, & fumi odor : & vidi, & extimui.
12 Et poſt hæc vidi ipſum hominem deſcendentem de
monte , & vocantem ad ſe multitudinem aliam pacificam,
13 Et accedebat ad eum vultus hominum multorum,
quorumdam gaudentium , quorumdam triſtantium : aliqui
verò alligati , aliqui adducentes ex eis qui offerebantur , &
ægrotavi à multitudine pavoris , & expergefactus ſum , &
dixi,
14 Tu ab initio demonſtraſti ſervo tuo mirabilia hæc,&
dignum me habuiſti ut ſuſciperes deprecationem meam :
15 Et nunc demonſtra mihi adhuc interpretationem
ſomnij hujus.
16 Sicut enim exiſtimo in ſenſu meo , væ qui derelicti
fuerunt in diebus illis : & multò plus væ his qui non ſunt
derelicti.
17 Qui enim non ſunt derelicti, triſtes erant.
18 Intelligo nunc quæ ſunt repoſita in noviſſimis die-
bus, & occurrent eis,ſed & his qui derelicti ſunt.
19 Propter hoc venerunt enim in pericula magna, &
neceſſitates multas, ſicut oſtendunt ſomnia hæc.
20 Attamen facilius eſt periclitantem venire in hunc,
quàm pertranſire, ſicut nubem à ſæculo,& nunc videre quæ
contingunt in noviſſimo. Et reſpondit ad me, & dixit :
21 Et viſionis interpretationem dicam tibi : & de qui-
bus locutus es adaperiam tibi.
22 Quoniam de his dixiſti qui derelicti ſunt : hæc eſt
interpretatio.
23 Qui aufert periculum illo tempore,hic ſe cuſtodivit.
qui in periculo inciderunt,hi ſunt qui habent opera & fidem
ad Fortiſſimum.
24 Scito ergo quoniam magis beatificati ſunt qui dere-
licti, ſuper eos qui mortui ſunt.
25 Hæ interpretationes viſionis, quia vidiſti virum aſ-
cendentem de corde maris,
26 Ipſe eſt quem conſervat Altiſſimus multis tempori-
bus, qui per ſemetipſum liberabit creaturam ſuam: & ipſe
diſponet, qui derelicti ſunt.
27 Et quoniam vidiſti de ore ejus exire, ut ſpiritum, &
ignem, & tempeſtatem :
28 Et quoniam non tenebat frameam , neque vas bel-
licoſum:corrupit enim impetus ejus multitudinem,quæ ve-
nerat expugnare eum. hæc eſt interpretatio.

Digitized by Google

29 Ecce dies veniunt, quando incipiet Altiſſimus liberare eos qui ſuper terram ſunt:

30 Et veniet in exceſſu mentis ſuper eos qui inhabitant terram.

31 Et alij alios cogitabunt debellare; civitas civitatem, & locus locum, & gens adverſus gentem, & regnum adverſus regnum.

32 Et erit, cùm fient hæc, & contingent ſigna quæ antè oſtendi tibi: & tunc revelabitur filius meus, quem vidiſti, ut virum aſcendentem.

33 Et erit quando audierint omnes gentes vocem ejus: & derelinquet unuſquiſque in regione ſua bellum ſuum, quod habent ad alterutrum:

34 Et colligetur in unum multitudo innumerabilis, ſicut volentes venire, & expugnare eum.

35 Ipſe autem ſtabit ſuper cacumen montis Sion.

36 Sion autem veniet, & oſtendetur omnibus parata & ædificata, ſicut vidiſti montem ſculpi ſine manibus.

37 Ipſe autem filius meus arguet quæ adinvenerunt Gentes, impietates eorum has quæ tempeſtati appropinquaverunt propter mala cogitamenta eorum, & cruciamenta quibus incipient cruciari:

38 Quæ aſſimilatæ ſunt flammæ, & perdet eos ſine labore per legem quæ igni aſſimilata eſt.

39 Et quoniam vidiſti eum colligentem ad ſe aliam multitudinem pacificam,

40 Hæ ſunt decem tribus, quæ captivæ factæ ſunt de terra ſua in diebus Oſee regis, quem captivum duxit Salmanaſar rex Aſſyriorum: & tranſtulit eos trans flumen, & tranſlati ſunt in terram aliam.

41 Ipſi autem ſibi dederunt conſilium hoc, ut derelinquerent multitudinem gentium, & proficiſcerentur in ulteriorem regionem, ubi numquam inhabitavit genus humanum:

42 Vel ibi obſervare legitima ſua, quæ non fuerant ſervantes in regione ſua.

43 Per introitus autem anguſtos fluminis, Euphratem introierunt.

44 Fecit enim eis tunc Altiſſimus ſigna, & ſtatuit venas fluminis uſquequò tranſirent.

45 Per eam enim regionem erat via multa itineris, anni unius & dimidij: nam regio illa vocatur Arſareth.

46 Tunc inhabitaverunt ibi uſque in noviſſimo tempore: & nunc iterùm cùm cœperint venire,

47 Iterùm Altiſſimus ſtatuet venas fluminis, ut poſſint tranſire: propter hæc vidiſti multitudinem cum pace.

48 Sed & qui derelicti ſunt de populo tuo, hi ſunt qui inveniuntur intra terminum meum.

49 Factum erit ergo, quando incipiet perdere multitudinem earum, quæ collectæ ſunt gentes, proteget eos qui ſuperaverunt populum:

50 Et tunc oſtendet eis multa plurima portenta.

51 Et dixi ego, Dominator Domine, hoc mihi oſtende, propter quod vidi virum aſcendentem de corde maris. Et dixit mihi,

52 Sicut non potes hæc vel ſcrutari, vel ſcire quæ ſunt in profundo maris: ſic non poterit quiſque ſuper terram videre filiũ meum, vel eos qui cum eo ſunt, niſi in tempore diei.

53 Hæc eſt interpretatio ſomnij quod vidiſti, & propter quod illuminatus es hîc ſolus.

54 Dereliquiſti enim tuam, & circa meam vacaſti legem, & quæſiſti.

55 Vitam enim tuam diſpoſuiſti in ſapientia, & ſenſum tuum vocaſti matrem:

56 Et propter hoc oſtendi tibi merces apud Altiſſimum. erit enim poſt alios tres dies, ad te alia loquar, & exponam tibi gravia & mirabilia.

57 Et profectus ſum, & tranſij in campum, multùm glorificans & laudans Altiſſimum, de mirabilibus quæ per tempus faciebat:

58 Et quoniam gubernat ipſum, & quæ ſunt in temporibus illata: & ſedi ibi tribus diebus.

CAPUT XIV.

Apparet Dominus Eſdræ in rubo, & futura quædam arcana revelat.

1 ET factum eſt tertio die, & ego ſedebam ſub quercu.
2 Et ecce, vox exivit contra me de rubo, & dixit:
Eſdra Eſdra. Et dixi: Ecce ego Domine, & ſurrexi ſuper pedes meos. Et dixit ad me:

3 Revelans revelatus ſum ſuper rubum, & locutus ſum Moyſi, quando populus meus ſerviebat in Ægypto,

4 Et miſi eum, & eduxi populum meum de Ægypto, & adduxi eum ſuper montem Sina, & detinebam eum apud me diebus multis.

5 Et enarravi ei mirabilia multa, & oſtendi ei temporum ſecreta & finem, & præcepi ei, dicens:

6 Hæc in palàm facies verba, & hæc abſcondes.

7 Et nunc tibi dico:

8 Signa quæ demonſtravi, & ſomnia quæ vidiſti, & interpretationes quas tu vidiſti, in corde tuo repone ea:

9 Tu enim recipieris ab omnibus, converteris reſiduus cum conſilio meo & cum ſimilibus tuis, uſquequò finiantur tempora.

10 Quoniam ſæculum perdidit juventutem ſuam, & tempora appropinquant ſeneſcere.

11 Duodecim enim partibus diviſum eſt ſæculum, & tranſierunt ejus decima & dimidium decimæ partis.

12 Superſunt autem ejus poſt medium decimæ partis.

13 Nunc ergo diſpone domum tuam, & corripe populum tuum, & conſolare humiles eorum, & renuntia jam corruptelæ,

14 Et dimitte abs te mortales cogitationes, & projice abs te pondera humana, & exue te jam infirmam naturam, & repone in unam partem moleſtiſſima tibi cogitamenta, & feſtina tranſmigrare à temporibus his:

15 Quæ enim vidiſti nunc contigiſſe mala, iterùm horum deteriora facient:

16 Quantum enim invalidum fiet ſæculum à ſenectute, tantum multiplicabuntur ſuper inhabitantes mala.

17 Prolongavit enim ſe magis veritas, & appropinquavit mendacium. Jam enim feſtinat venire, quam vidiſti viſionem.

18 Et reſpondi, & dixi coram te Domine:

19 Ecce enim ego abibo, ſicut præcepiſti mihi, & corripiam præſentem populum. Qui autem iterùm nati fuerint, quis commonebit?

20 Poſitum eſt ergo ſæculum in tenebris, & qui inhabitant in eo ſine lumine.

21 Quoniam lex tua incenſa eſt, propter quod nemo ſcit quæ à te facta ſunt, vel quæ incipient opera.

22 Si enim inveni in te gratiam, immitte in me Spiritum ſanctum, & ſcribam omne quod factũ eſt in ſæculo ab initio, quæ erant in lege tua ſcripta: ut poſſint homines invenire ſemitam, & qui voluerint vivere in noviſſimis, vivant.

23 Et reſpondit ad me, & dixit: Vadens congrega populũ, & dices ad eos, ut non quærant te diebus quadraginta.

24 Tu autem præpara tibi buxos multos, & accipe tecum Saream, Dabriam, Salemiam, Echanum, & Aſiel, quinque hos qui parati ſunt ad ſcribendum velociter.

25 Et venias huc, & ego accendam in corde tuo lucernam intellectus, quæ non extinguetur quoadusque finiantur quæ incipies ſcribere.

26 Et tunc perfectis quædam palàm facies, quædam ſapientibus abſconsè trades. in craſtinum enim hac hora incipies ſcribere.

27 Et profectus ſum, ſicut mihi præcepit, & congregavi omnem populum, & dixi:

28 Audi Iſraël verba hæc:

29 Peregrinati ſunt patres noſtri ab initio in Ægypto, & liberati ſunt inde:

30 Et acceperunt legem vitæ quam non cuſtodierunt, quam & vos poſt eos tranſgreſſi eſtis:

31 Et data eſt vobis terra in ſortem, & terra Sion, & patres veſtri, & vos iniquitatem feciſtis, & non ſervaſtis vias quas præcepit vobis Altiſſimus:

32 Et juſtus judex cùm ſit, abſtulit à vobis in tempore quod donaverat.

33 Et

Digitized by Google

33 Et nunc vos hìc eſtis, & fratres veſtri introrſum ve-
ſtium ſunt.
34 Si ergo imperaveritis ſenſui veſtro, & erudieritis cor
veſtrum, vivi conſervati eritis, & poſt mortem miſericor-
diam conſequemini.
35 Judicium enim poſt mortem veniet, quando iterùm
reviviſcemus:& tunc juſtorum nomina patebunt,& impio-
rum facta oſtendentur.
36 Ad me igitur nemo accedat nunc, neque requirat
me uſque dies quadraginta.
37 Et accepi quinque viros ſicut mandavit mihi,& pro-
fecti ſumus in campum,& manſimus ibi.
38 Et factus ſum in craſtinum, & ecce vox vocavit me
dicens: Eſdra aperi os tuum, & bibe quo te potavero.
39 Et aperui os meum, & ecce calix plenus porrigeba-
tur mihi. Hoc erat plenum ſicut aqua: color autem ejus ut
ignis ſimilis.
40 Et accepi, & bibi: & in eo cùm bibiſſem,cor meum
cruciabatur intellectu, & in pectus meum increſcebat ſa-
pientia. Nam ſpiritus meus conſervabatur memoria.
41 Et apertum eſt os meum,& non eſt clauſum ampliùs.
42 Altiſſimus dedit intellectum quinque viris,& ſcripſe-
runt quæ dicebantur exceſſiones noctis, quas non ſciebant.
43 Nocte autem manducabant panem, ego autem per
diem loquebar, & per noctem non tacebam.
44 Scripti ſunt autem per quadraginta dies libri ducen-
ti quatuor.
45 Et factum eſt cùm complevisſent quadraginta dies,
locutus eſt Altiſſimus dicens: Priora quæ ſcripſiſti, in pa-
làm pone, & legant digni & indigni:
46 Noviſſimos autem ſeptuaginta conſervabis,ut tradas
eos ſapientibus de populo tuo.
47 In his enim eſt vena intellectus, & ſapientiæ fons,&
ſcientiæ flumen. Et feci ſic.

Caput XV.

Prædicuntur multa calamitates ſæculo ſuperventura.

1 Ecce loquere in aures plebis meæ ſermones prophetiæ,
quos immiſero in os tuum, dicit Dominus:
2 Et fac ut in charta ſcribantur, quoniam fideles & ve-
ri ſunt.
3 Ne timeas à cogitationibus adverſum te, nec turbent
te incredulitates dicentium.
4 Quoniam omnis incredulus in incredulitate ſua mo-
rietur.
5 Ecce ego induco, dicit Dominus, ſuper orbem terra-
rum mala, gladium,& famem,& mortem, & interitum:
6 Propter quod ſuperpolluit iniquitas omnem terram,&
adimpleta ſunt opera nociva illorum.
7 Propterea dicit Dominus:
8 Jam non ſilebo de impietatibus eorum quæ irreligioſè
agunt, nec ſuſtinebo in his quæ iniquè exercent. ecce ſan-
guis innoxius & juſtus clamat ad me, & animæ juſtorum
clamant perſeveranter.
9 Vindicans vindicabo illos,dicit Dominus,& accipiam
omnem ſanguinem innoxium ex illis ad me.
10 Ecce populus meus quaſi grex ad occiſionem duci-
tur, jam non patiar illum habitare in terra Ægypti:
11 Sed educam eum in manu potenti & brachio excel-
ſo, & percutiam plaga ſicut priùs, & corrumpam omnem
terram ejus.
12 Lugebit Ægyptus, & fundamenta ejus plaga verbe-
rata, & caſtigatione quas inducet ei Deus.
13 Lugebunt cultores operantes terram, quoniam defi-
cient ſemina eorum ab uredine,& grandine, & à ſidere ter-
ribili.
14 Væ ſæculo, & qui habitant in eo:
15 Quia appropinquavit gladius & contritio eorum, &
exurget gens contra gentem ad pugnam, & romphæa in
manibus eorum.
16 Erit enim inconſtabilitio hominibus, & alij aliis inva-
leſcentes non curabunt regem ſuum,& principes viæ geſto-
rum ſuorum in potentia ſua.
17 Concupiſcet enim homo in civitatem ire, & non
poterit.
18 Propter ſuperbiam enim eorum civitates turbabuntur,
domus exterentur, homines metuent.
19 Non miſerebitur homo proximum ſuum, ad irritum
faciendum domos eorum in gladium, ad diripiendas ſub-
ſtantias eorum, propter famem panis & tribulationẽ multã.
20 Ecce,ego convoco, dicit Deus, omnes reges terræ ad
me verendum,qui ſunt ab Oriente,& ab Auſtro,& ab Euro,
& à Libano, ad convertendos in ſe, & reddere quæ dede-
runt illis:
21 Sicut faciunt uſque hodie electis meis, ſic faciam &
reddam in ſinu eorum. Hæc dicit Dominus Deus.
22 Non parcet dextera mea ſuper peccatores,nec ceſſabit
romphæa ſuper effundentes ſanguinẽ innoxium ſuper terrã.
23 Exiit ignis ab ira ejus & devoravit fundamenta terræ,
& peccatores quaſi ſtramen incenſum.
24 Væ eis qui peccant, & non obſervant mandata mea,
dicit Dominus.
25 Non parcam illis. Diſcedite filij à poteſtate. Nolite
contaminare ſanctificationem meam,
26 Quoniam novit Dominus omnes qui delinquunt in il-
lum; proptereà tradidit eos in mortem, & in occiſionem.
27 Jam enim venerunt ſuper orbem terrarum mala,& ma-
nebitis in illis. non enim liberabit vos Deus propter quòd
peccaſtis in eum.
28 Ecce viſio horribilis, & facies illius ab Oriente.
29 Et exient nationes draconum Arabum in curribus
multis, & ſicut flatus,eorum numerus feretur ſuper terram,
ut jam timeant & trepident omnes qui illos audient
30 Carmonij inſanientes in ira,& exient ut apri de ſilva,
& advenient in virtute magna, & conſtabunt in pugnam
cum illis, & vaſtabunt portionem terræ Aſſyriorum.
31 Et poſt hæc ſupervaleſcent dracones nativitatis ſuæ
memores, & convertent ſe conſpirantes in virtute magna ad
perſequendos eos.
32 Iſti turbabuntur, & ſilebunt in virtute illorum, &
convertent pedes ſuos in fugam,
33 Et à territorio Aſſyriorum ſubſeſſor obſidebit eos,&
conſumet unum ex illis, & erit timor & tremor in exercitu
illorum, & contentio in reges ipſorum.
34 Ecce nubes ab oriente & ſeptemtrione uſque ad me-
ridianum, & facies earum horrida valdè, plena iræ & pro-
cellæ,
35 Et collident ſe invicem,& collident ſidus copioſum
ſuper terram, & ſidus illorum,& erit ſanguis à gladio uſque
ad ventrem,
36 Et fimus hominis uſque ad ſubſtramen cameli,& erit
timor & tremor multus ſuper terram,
37 Et horrebunt qui videbunt iram illam, & tremor ap-
prehendet illos: & poſt hæc movebunt nimbi copioſi
38 A meridiano & ſeptemtrione, & portio alia ab occi-
dente:
39 Et ſuperinvaleſcent venti ab oriente,& recludent eam,
& nubem quam ſuſcitavi in ira, & ſidus ad faciendam ex-
territationem ad orientalem ventum, & occidentem vio-
labitur:
40 Et exaltabuntur nubes magnæ & validæ plenæ iræ,&
ſidus, ut exterreant omnem terram,& inhabitantes eam, &
infundent ſuper omnem locum altum & eminentem ſidus
terribile,
41 Ignem & grandinem & romphæas volantes, & aquas
multas, ut etiam impleantur omnes campi, & omnes rivi
plenitudine aquarum multarum.
42 Et demolientur civitates,& muros,& montes,& col-
les,& ligna ſilvarum, & fœnum pratorum, & frumenta
eorum.
43 Et tranſibunt conſtantes uſque ad Babylonem,& ex-
terent eam:
44 Convenient ad ipſam, & circuibunt eam, & effun-
dent ſidus, & omnem iram ſuper eam, & ſubibit pulvis &
fumus uſque in cælum,& omnes in circuitu lugebunt eam:
45 Et qui ſub ea remanſerint,ſervient his qui exterruerũt.
46 Et tu Aſia concors:in ſpem Babylonis,& gloria per-
ſonæ ejus,
47 Væ tibi miſera propter quòd aſſimilaſti ei, & ornaſti
filias tuas in fornicatione, ad placendum & gloriandum
in

Digitized by Google

in amatoribus tuis, qui tecum cupierunt ſemper fornicari.
48 Odibilem imitata es in omnibus operibus ejus, & in
adinventionibus ejus: propterea dicit Deus,
49 Immittam tibi mala, viduitatem, paupertatem, & fa-
mem, & gladium, & peſtem, ad devaſtandas domos tuas à
violatione, & morte, & gloria virtutis tuæ.
50 Sicut flos ſiccabitur, cùm exurget ardor qui emiſſus
eſt ſuper te,
51 Infirmaberis ut paupercula plagata & caſtigata à mu-
lieribus, ut non poſſint te ſuſcipere potentes & amatores.
52 Numquid ego ſic zelabor te, dicit Dominus,
53 Niſi occidiſſes electos meos in omni tempore, exal-
tans percuſſionem manuum, & dicens ſuper mortem eorum,
cùm inebriata eſſes,
54 Exorna ſpeciem vultus tui?
55 Merces fornicationis tuæ in ſinu tuo, propter hoc red-
ditionem accipies.
56 Sicut facies electis meis, dicit Dominus, ſic faciet
tibi Deus, & tradet te in malum.
57 Et nati tui fame interient: & tu rhomphæa cades, &
civitates tuæ contererentur, & omnes tui in campo gladio
cadent.
58 Et qui ſunt in montibus, fame peribunt, & mandu-
cabunt carnes ſuas, & ſanguinem bibent, à fame panis &
ſiti aquæ.
59 Infelix per maria venies, & rurſum accipies mala.
60 Et in tranſitu allident civitatem occiſam, & exterent
aliquam portionem terræ tuæ, & partem gloriæ tuæ exter-
minabunt, rurſum revertentes ad Babylonem ſubverſam.
61 Et demolita eris illis pro ſtipula, & ipſi erunt tibi
ignis:
62 Et devorabunt te, & civitates tuas, terram tuam, &
montes tuos, omnes ſilvas tuas & lignum fructiferum igni
comburent.
63 Filios tuos captivos ducent, & cenſum tuum in præ-
dam habebunt, & gloriam faciei tuæ exterminabunt.

CAPUT XVI.

Horrenda univerſo orbi deſolatio in fine futura.

1 VÆ tibi Babylon & Aſia, væ tibi Ægypte & Syria.
2 Præcingite vos ſaccis & ciliciis, & plangite fi-
lios veſtros, & dolete: quoniam appropinquavit contritio
veſtra.
3 Immiſſus eſt vobis gladius, & quis eſt qui avertat illũ?
4 Immiſſus eſt in vobis ignis, & quis eſt qui extinguat illũ?
5 Immiſſa ſunt vobis mala, & quis eſt qui repellat ea?
6 Numquid repellet aliquis leonem eſurientem in ſilva,
aut extinguet ignem in ſtipula, mox quando cœperit ardere?
7 Numquid repellet aliquis ſagittam à ſagittario forti
miſſam?
8 Dominus fortis immittit mala, & quis eſt qui repel-
lat ea?
9 Exiit ignis ex iracundia ejus, & quis eſt qui extin-
guat eum?
10 Coruſcabit, & quis non timebit? Tonabit, & quis
non pavebit?
11 Dominus comminabitur, & quis non funditus con-
teretur à facie ipſius?
12 Terra tremuit & fundamenta ejus, mare fluctuat de
profundo, & fluctus ejus diſturbabuntur, & piſces ejus à
facie Domini, & à gloria virtutis ejus:
13 Quoniam fortis dextera ejus quæ arcum tendit: ſa-
gittæ ejus acutæ quæ ab ipſo mittuntur, non deficient, cùm
cœperint mitti in fines terræ.
14 Ecce mittuntur mala, & non revertentur, donec ve-
niant ſuper terram.
15 Ignis ſuccenditur, & non extinguetur, donec conſu-
mat fundamenta terræ.
16 Quemadmodum non redit ſagitta miſſa à valido ſa-
gittario, ſic non revertentur mala quæ miſſa fuerint in terrã.
17 Væ mihi, væ mihi: quis me liberabit in illis diebus?
18 Initium dolorum & multi gemitus, initium famis &
multi interitus, initium bellorum & formidabunt poteſta-
tes, initium malorum & trepidabunt omnes.
19 In his quid faciam, cùm venerint mala?
20 Ecce fames & plaga, & tribulatio & anguſtia, miſſa
ſunt flagella in emendatione,
21 Et in his omnibus ſe non convertent ab iniquitatibus
ſuis, neque flagellorum memores erunt ſemper.
22 Ecce, erit annonæ vilitas ſuper terram, ſic ut putent
ſibi eſſe directam pacem, & tunc germinabunt mala ſuper
terram, gladius, fames, & magna confuſio.
23 A fame enim plurimi qui inhabitant terram interient,
& gladius perdet ceteros qui ſuperaverint à fame,
24 Et mortui ſicut ſtercora projicientur, & non erit qui
conſoletur eos: Derelinquetur enim terra deſerta, & civitates
ejus dejicientur.
25 Non derelinquetur qui colat terram, & qui ſeminet eã.
26 Ligna dabunt fructus, & quis vindemiabit illa?
27 Uva matura fiet, & quis calcabit illam? erit enim locis
magna deſertio.
28 Cupiet enim homo hominem videre, vel vocem ejus
audire.
29 Relinquentur enim de civitate decem, & duo de agro,
qui abſconderint ſe in denſis nemoribus, & ſciſſuris petrarũ:
30 Quemadmodum derelinquuntur in oliveto & ſingulis
arboribus tres aut quatuor olivæ.
31 Aut ſicut in vinea vindemiata racemi relinquuntur
ab his qui diligenter vineam ſcrutantur:
32 Sic relinquentur in diebus illis tres aut quatuor ab
ſcrutantibus domos eorum in rhomphæa.
33 Et relinquetur terra deſerta, & agri ejus inveterabunt,
& viæ ejus, & omnes ſemitæ ejus germinabunt ſpinas, eò
quòd non tranſient homines per eam.
34 Lugebunt virgines non habentes ſponſos, lugebunt
mulieres non habentes viros, lugebunt filiæ earum non ha-
bentes adjutorium:
35 Sponſi earum in bello conſumentur, & viri earum in
fame exterentur.
36 Audite verò iſta, & cognoſcite ea ſervi Domini.
37 Ecce verbum Domini, excipite illud: ne diis credatis
de quibus dicit Dominus.
38 Ecce appropinquant mala, & non tardant.
39 Quemadmodum prægnans cùm parit in nono menſe
filium ſuum, appropinquante horâ partus ejus, ante horas
duas vel tres, dolores circumeunt ventrem ejus, & prodeun-
te infante de ventre, non tardabunt uno puncto:
40 Sic non morabuntur mala ad prodeundum ſuper ter-
ram, & ſæculum gemet: & dolores circumtenebunt illud.
41 Audite verbum plebs mea: parate vos in pugnam, &
in malis ſic eſtote, quaſi advenæ terræ.
42 Qui vendit, quaſi qui fugiat: & qui emit, quaſi qui
perditurus.
43 Qui mercatur, quaſi qui fructum non capiat: & qui
ædificat, quaſi non habitaturus.
44 Qui ſeminat quaſi qui non metet: ſic & qui vineam
putat, quaſi non vindemiaturus.
45 Qui nubunt, ſic quaſi filios non facturi: & qui non
nubunt, ſic quaſi vidui.
46 Propter quod qui laborant, ſine cauſa laborant:
47 Fructus enim illorum alienigenæ metent, & ſubſtan-
tiam illorum rapient, & domos evertent, & filios eorum ca-
ptivabunt, quia in captivitate & fame generant natos ſuos.
48 Et qui negotiantur in rapina, quantum diu exornant
civitates & domos ſuas, & poſſeſſiones, & perſonas ſuas,
49 Tantò magis adzelabor eos ſuper peccata ſua, dicit
Dominus.
50 Quomodo zelatur fornicaria mulierem idoneam &
bonam valdè,
51 Sic zelabitur juſtitia iniquitatem cùm exornat ſe, &
accuſat eam in facie, cùm venerit qui defendat exquirentem
omnem peccatum ſuper terram.
52 Propterea nolite ſimilari ei, nec operibus ejus:
53 Quoniam adhuc puſillum, & tolletur iniquitas à
terra, & juſtitia regnabit in vos.
54 Non dicat peccator ſe non peccaſſe, quoniam carbo-
nes ignis comburet ſuper caput ejus, qui dicit: Non peccavi
coram Domino Deo & gloria ipſius.
55 Ecce Dominus cognoſcet omnia opera hominum, &
adinventiones illorũ, & cogitationes illorũ, & corda illorum.

56 Dixit

Digitized by Google

56 Dixit enim: Fiat terra, & facta eſt: fiat cælum, & factum eſt.

57 Et in verbo illius ſtellæ fundatæ ſunt, & novit numerum ſtellarum.

58 Qui ſcrutatur abyſſum, & theſauros illarum: qui menſus eſt mare, & conceptum ejus.

59 Qui concluſit mare in medio aquarum, & ſuſpendit terram ſuper aquas verbo ſuo.

60 Qui extendit cælum quaſi cameram, ſuper aquas fundavit eum.

61 Qui poſuit in deſerto fontes aquarum, & ſuper verticem montium lacus ad emittendum flumina ab eminenti petra, ut potaret terram.

62 Qui finxit hominem, & poſuit cor ſuum in medio corporis, & miſit ei ſpiritum, vitam, & intellectum,

63 Et ſpiramen Dei omnipotentis qui fecit omnia, & ſcrutinat omnia abſconſa in abſconſis terræ.

64 Hic novit adinventionem veſtram, & quæ cogitatis in cordibus veſtris, peccātes & volētes occultare peccata veſtra,

65 Propter quod Dominus ſcrutinando ſcrutinavit omnia opera veſtra, & traducet vos omnes,

66 Et vos confuſi eritis cùm proceſſerint peccata veſtra coram hominibus, & iniquitates erunt, quæ accuſatores ſtabunt in die illo.

67 Quid facietis? aut quomodo abſcondetis peccata veſtra coram Deo & angelis ejus?

68 Ecce judex Deus, timete eum. Deſinite à peccatis veſtris, & obliviſcamini iniquitates veſtraś jam agere eas in ſempiterno, & Deus educet vos, & liberabit de omni tribulatione.

69 Ecce enim incenditur ardor ſuper vos turbæ copioſæ, & rapient quoſdam ex vobis, & cibabunt idolis occiſos:

70 Et qui conſenſerint eis, erunt illis in deriſum, & in improperium, & in conculcationem.

71 Erit enim locis locus, & in vicinas civitates exurrectio multa ſuper timentes Dominum.

72 Erunt quaſi inſani nemini parcentes, ad diripiendum & devaſtandum adhuc timentes Dominum.

73 Quia devaſtabunt & diripient ſubſtantias; & de domibus ſuis eos ejicient.

74 Tunc parebit probatio electorum meorum, ut aurum quod probatur ab igne.

75 Audite dilecti mei, dicit Dominus: Ecce adſunt dies tribulationis, & de his liberabo vos.

76 Ne timeatis, nec hæſiteris, quoniā Deus dux veſter eſt.

77 Et qui ſervat mandata & præcepta mea, dicit Dominus Deus, ne præponderent vos peccata veſtra, ne ſuperelevent ſe iniquitates veſtræ.

78 Væ qui conſtringuntur à peccatis ſuis, & obteguntur ab iniquitatibus ſuis, quemadmodum ager conſtringitur à ſilva, & ſpinis tegitur ſemita ejus per quam non tranſit homo, & excluditur, & mittitur ad devorationem ignis.

HIERONYMI

PROLOGUS GALEATUS.

VIGINTI & duas litteras eſſe apud Hebræos, Syrorum quoque lingua & Chaldæorum teſtatur, quæ Hebrææ magna ex parte confinis eſt. nam & ipſi viginti duo elementa habent eodem ſono, ſed diverſis characteribus. Samaritani etiam Pentateuchum Moyſi totidem litteris ſcriptitant, figuris tantùm & apicibus diſcrepantes. Certúmque eſt Eſdram ſcribam, legíſque doctorem, poſt captam Jeroſolymam & inſtaurationem templi ſub Zorobabel, alias litteras reperiſſe quibus nunc utimur: cùm ad illud uſque tempus iidem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerint. In libro quoque Numerorum, hæc eadem ſupputatio, ſub Levitarum ac Sacerdotum cenſu, myſticè oſtenditur. Et nomen Domini tetragrammaton, in quibuſdam Græcis voluminibus, uſque hodie antiquis expreſſum litteris invenimus. Sed & Pſalmi trigeſimus ſextus, & centeſimus decimus, & centeſimus undecimus, & centeſimus decimus octavus, & centeſimus quadrageſimus quartus, quamquam diverſo ſcribantur metro, tamen ejuſdem numeri texuntur alphabeto. Et Jeremiæ Lamentationes, & Oratio ejus: Salomonis quoque in fine Proverbia, ab eo loco in quo ait, Mulierem fortem quis inveniet? iiſdem alphabetis vel inciſionibus ſupputantur. Porrò quinque litteræ duplices apud Hebræos ſunt, Caph, Mem, Num, Pe, Sade: aliter enim ſcribuntur per has principia medietatéſque verborum, aliter fines. Unde & quinque à pleriſque libri, duplices æſtimantur, Samuel, Melachim, Dibre hajamin, Eſdras, Jeremias, cum Cinoth, id eſt, Lamentationibus ſuis. Quomodo igitur vigintiduo elementa ſunt, per quæ ſcribimus Hebraïcè omne quod loquimur, & eorum initiis vox humana comprehenditur: ita vigintiduo volumina ſupputantur, quibus quaſi litteris & exordiis, in Dei doctrina, tenera adhuc & lactens viri juſti eruditur infantia.

Primus apud eos liber, vocatur בראשית Bereſith: quem nos Geneſim dicimus.

Secundus, ואלה שמות Veelle ſemoth: qui Exodus appellatur.

Tertius, ויקרא Vaiicra, id eſt Leviticus.

Quartus, וידבר Vaiedabber, quem Numeros vocamus.

Quintus, אלה הרכרים Elle haddebarim, qui Deuteronomium prænotatur.

Hi ſunt quinque libri Moyſi, quos propriè תורה Thora, id eſt Legem appellant.

Secundum, Prophetarum ordinem faciunt; & incipiunt ab Jeſu filio Nave: qui apud eos יהושע בן נון Joſue ben Nun dicitur:

Deinde ſubtexunt שפטים Sophetim, id eſt Judicum librum. Et in eumdem compingunt Ruth: quia in diebus Judicum facta ejus narratur hiſtoria.

Tertius ſequitur שמואל Samuël, quem nos Regum primum & ſecundum dicimus.

Quartus, מלכים Melachim, id eſt Regum, qui tertio & quarto Regum volumine continetur.

Meliúſque multò eſt מלכים Melachim, id eſt Regum, quàm ממלכות Mamlachot, id eſt Regnorum dicere. Non enim multarum gentium deſcribit regna, ſed unius Iſraëlitici populi, qui tribubus duodecim continetur.

Quintus, eſt ישעיה Iſaias.

Sextus, ירמיה Jeremias.

Septimus, יחזקאל Ezechiel.

Octavus, liber duodecim Prophetarum: qui apud illos vocatur תרי עשר There aſar.

Tertius ordo, Hagiographa poſſidet.

Et primus liber incipit à אעב Job.

Secundus à דוד David: quem quinque inciſionibus & uno Pſalmorum volumine comprehendunt.

Tertius eſt שלמה Salomon, tres libros habens: Proverbia, quæ illi משלי Miſle, id eſt Parabolas appellant.

Quartus, Eccleſiaſten, id eſt קוהלת Coheleth.

Quintus, Canticum canticorum, quem titulo שיר השירים Sir haſſirim prænotant.

Sextus, eſt דניאל Daniel.

Septimus, דברי הימים Dibre hajamin, id eſt Verba dierum: quod ſignificantiùs, Chronicon totius divinæ hiſtoriæ poſſumus appellare. qui liber apud nos Paralipomenon primus & ſecundus inſcribitur.

Octavus, עזרא Eſdras: qui & ipſe ſimiliter apud Græcos & Latinos in duos libros diviſus eſt.

Nonus, אסתר Eſther.

Atque

Digitized by Google

Atque ita fiunt pariter Veteris legis libri vigintiduo: id
eſt, Moyſi quinque, & Prophetarum octo, Hagiographorum
novem. Quamquam nonnulli רות קינות Ruth & Cinoth, in-
ter Hagiographa ſcriptitent, & hos libros in ſuo putent nu-
mero ſupputádos: ac per hoc eſſe priſcæ legis libros viginti-
quattuor: quos ſub numero vigintiquattuor ſeniorũ, Apoca-
lypſis Joannis inducit adorãtes Agnum, & coronas ſuas pro-
ſtratis vultibus offerentes: ſtantibus coràm quattuor anima-
libus, oculatis antè & retrò, id eſt in præteritum & in fu-
turum reſpicientibus, & indefeſſà voce clamantibus, San-
ctus, ſanctus, ſanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat,
& qui eſt, & qui venturus eſt. Hic prologus, Scripturarum
quaſi galeatum principium, omnibus libris quos de Hebræo
vertimus in Latinum, convenire poteſt: ut ſcire valeamus,
quidquid extra hos eſt, inter apocrypha eſſe ponendum. Igi-
tur Sapientia, quæ vulgò Salomonis inſcribitur, & Jeſu filij
Syrach liber, & Judith, & Tobias, & Paſtor, non ſunt in
canone. Machabæorum primum librum, Hebraïcum reperi.
Secundus; Græcus eſt: quod ex ipſa quoque phraſi probari
poteſt. Quæ cum ita ſe habeant, obſecro te Lector, ne labo-
rem meum, reprehenſionem exiſtimes antiquorum. In tem-
plo Dei offert unuſquiſque quod poteſt: alij aurum, argen-
tum, & lapides pretioſos: alij byſſum & purpuram & coc-
cum offerunt & hyacinthum: nobiſcum benè agitur, ſi ob-
tulerimus pelles & caprarum pilos. Et tamen Apoſtolus con-
temptibiliora noſtra magis neceſſaria judicat. Unde & tota
illa tabernaculi pulchritudo, & per ſingulas ſpecies, Eccle-
ſiæ præſentis futuræque diſtinctio, pellibus tegitur & ciliciis,
ardorémque ſolis & injuriam imbrium ea quæ viliora ſunt
prohibent. Lege ergo primum, Samuel, & Melachim meum:
meum inquam, meum. Quidquid enim crebriùs vertendo, &
emendando ſolicitiùs & didicimus & tenemus, noſtrum eſt.
Et cùm intellexeris quod anteà neſciebas, vel interpretem
me æſtimato, ſi gratus es; vel Paraphraſten, ſi ingratus.
quamquam mihi omnino conſcius non ſim, mutaſſe me quip-
piam de Hebraïca veritate. Certè ſi incredulus es, lege
Græcos codices, & Latinos, & confer cum iis opuſculis
quæ nuper emendavimus: & ubicumque diſcrepare inter ſe
videris, interroga quemlibet Hebræorum cui magis accom-
modare debeas fidem: & ſi noſtra firmaverit, puto quòd eum
non æſtimes conjectorem, ut ut in eodem loco mecum simili-
ter divinarit. Sed & vos famulas Chriſti rogo (quæ Domini
diſcumbentis pretioſiſſima fidei myrrha ungitis caput, quæ
nequaquam Salvatorem quæritis in ſepulchro, quibus jam
ad Patrem Chriſtus aſcendit) ut contra latrantes canes, qui
adverſum me rabido ore deſæviunt, & circumeunt civitatem,
atque in eo ſe doctos arbitrantur, ſi aliis detrahant, oratio-
num veſtrarum clypeos opponatis. Ego ſciens humilitatem
Pſal. 38. meam, illius ſemper ſententiæ recordabor: Dixi, cuſtodiam
vias meas, ut non delinquam in lingua mea. Poſui ori meo
cuſtodiam, cùm conſiſteret peccator adverſum me. Obmutui,
& humiliatus ſum, & ſilui à bonis.

HIERONYMUS PAULINO.

FRater Ambroſius tua mihi munuſcula perferens, detulit
ſimul & ſuaviſſimas litteras, quæ à principio amicitia-
rum, fidem probatæ jam fidei, & veteris amicitiæ præfere-
bant. Vera enim illa neceſſitudo eſt, & Chriſti glutino co-
pulata, quam non utilitas rei familiaris, non præſentia tan-
tùm corporum, non ſubdola & palpans adulatio: ſed Dei ti-
mor, & Divinarum Scripturarum ſtudia conciliant. Legi-
mus in veteribus hiſtoriis quoſdam luſtraſſe provincias, no-
vos adiſſe populos, maria tranſiſſe: ut eos quos ex libris no-
verant, coram quoque viderent Sic Pythagoras Memphi-
ticos vates, ſic Plato Ægyptum & Architam Tarentinum,
eámque oram Italiæ, quæ quondam magna Græcia diceba-
tur, laborioſiſſimè peragravit: ut qui Athenis magiſter erat,
& potens, cujuſque doctrinam Academiæ gymnaſia perſona-
bant, fieret peregrinus atque diſcipulus: malens aliena vere-
cundè diſcere, quàm ſua impudenter ingerere. Denique dum
litteras quaſi toto fugientes orbe perſequitur, captus à pira-
tis & venumdatus, etiam tyranno crudeliſſimo paruit, capti-
vus, vinctus & ſervus: tamen quia philoſophus, major
emente ſe fuit. Ad Titum livium lacteo eloquentiæ fonte
manantem, de ultimis Hiſpaniæ Galliarúmque finibus quoſ-
dam veniſſe nobiles legimus: & quos ad contemplationem
ſui Roma non traxerat, unius hominis fama perduxit. Ha-
buit illa ætas inauditum omnibus ſæculis, celebrandúmque
miraculum, ut urbem tantam ingreſſi, aliud extra urbem
quærerent. Apollonius, ſive ille magus, ut vulgus loquitur,
ſive philoſophus, ut Pythagorici tradunt, intravit Perſas,
pertranſivit Caucaſum, Albanos, Scythas, Maſſagetas,
opulentiſſima Indiæ regna penetravit: & ad extremum, la-
tiſſimo Phiſon amne tranſmiſſo, pervenit ad Brachmanas, ut
Hiarcham in throno ſedentem aureo, & de Tantali fonte
potantem, inter paucos diſcipulos, de natura, de motibus ſi-
derum, ac dierum curſu audiret docentem. Inde per Ælami-
tas, Babylonios, Chaldæos, Medos, Aſſyrios, Parthos, Sy-
ros, Phœnices, Arabes, Palæſtinos, reverſus ad Alexandriam,
perrexit Æthiopiam, ut Gymnoſophiſtas, & famoſiſſimam
Solis menſam videret in ſabulo. Invenit ille vir ubique quod
diſceret; & ſemper proficiens, ſemper ſe melior fieret. Scri-
pſit ſuper hoc pleniſſimè octo voluminibus Philoſtratus.
Quid loquar de ſæculi hominibus, cum Apoſtolus Paulus, II.
vas electionis & magiſter Gentium, quid de conſcientia tan- Act. 9.d.
ti in ſe hoſpitis loquebatur, An experimentum quæritis ejus, 2.Cor. 13.a.
qui in me loquitur Chriſtus? poſt Damaſcum Arabiamque Gal. 1.d
luſtratam, aſcenderit Jeroſolymam, ut videret Petrum, &
manſerit apud eum diebus quindecim? Hoc enim myſterio
hebdomadis & ogdoadis, futurus gentium prædicator in- Gal. 2.d.
ſtruendus erat. Rurſúmque poſt annos quatuordecim, aſſum-
pto Barnaba & Tito, expoſuerit Apoſtolis Evangelium,
ne fortè in vacuum curreret, aut cucurriſſet. Habet enim
neſcio quid latentis ἐνεργείας viva vox, & in aures diſcipuli
de auctoris ore transfuſa, fortiùs ſonat. Unde & Æſchines
cùm Rhodi exularet, & legeretur illa Demoſthenis oratio,
quam adverſus eum habuerat, mirantibus cunctis atque lau-
dantibus, ſuſpirans ait. Quid ſi ipſam audiſſetis beſtiam, ſua III.
verba reſonantem: Hæc non dico, quod ſit in me aliquid ta-
le, quod vel poſſis à me audire, vel velis diſcere: ſed quòd
ardor tuus & diſcendi ſtudium, etiam abſque nobis per ſe
probari debeat. Ingenium docile, & ſine doctore laudabile
eſt. Non quid invenias, ſed quid quæras conſideramus. Mol-
lis cera, & ad formandum facilis, etiam ſi artificis & plaſtæ
ceſſent manus: tamen virtute totum eſt quidquid eſſe poteſt.
Paulus Apoſtolus ad pedes Gamalielis legem Moyſi & Pro- Act. 22. a.
phetas didiciſſe ſe gloriatur, ut armatus ſpiritalibus telis,
poſteà diceret confidenter, Arma noſtræ militiæ, non car-
nalia ſunt, ſed potentia à Deo, ad deſtructionem munitionum, 2.Cor. 10.b.
conſilia deſtruentes, & omnem altitudinem extollentem ſe
adverſus ſcientiam Dei, & captivantes omnem intellectũ ad
obediendum Chriſto, & parati ſubjugare omnem inobedien-
tiam. Ad Timotheum ſcribit ab infantia ſacris litteris eru- 1.Tim. 3.d
ditum, & hortatur ad ſtudium lectionis, ne negligat gra- 1.Tim. 4.d.
tiam quæ data ſit ei per impoſitionem manus Preſbyterij.
Tito præcipit ut inter ceteras virtutes Epiſcopi, quem brevi
ſermone depinxit, ſcientiam quoque in eo eligat Scriptu-
rarum. Obtinentem, inquit, eum qui ſecundùm doctrinam Tit. 1.b.
eſt, fidelem ſermonem: ut potens ſit exhortari in doctrina IV.
ſana, & contradicentes revincere. Sancta quippe ruſticitas
ſolùm ſibi prodeſt: & quantum ædificat ex vitæ merito Ec-
cleſiam Chriſti, tantum nocet ſi deſtruentibus non reſiſtat.
Malachias Propheta, immò per Aggæum Dominus, Interro- Agg. 2.c
ga, ait, Sacerdotes legem: in tantum Sacerdotis officium eſt
interrogatum reſpondere de Lege. Et in Deuteronomio le-
gimus, Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi; ſenio- Deut. 32.a.
res tuos, & dicent tibi. In Pſalmo quoque centeſimo deci-
mooctavo, Cantabiles mihi erant juſtificationes tuæ in loco
peregrinationis meæ. Et in deſcriptione juſti viri, cùm eum
David arbori vitæ, quæ eſt in paradiſo, compararet, inter
ceteras virtutes & hoc intulit. In lege Domini voluntas Pſal. 1.
ejus, & in lege ejus meditabitur die ac nocte. Daniel in fine Dan. 12. b.
ſacratiſſimæ viſionis, ait, juſtos fulgere ſicut ſtellas, & in-
telligentes, id eſt doctos, quaſi firmamentum. Vides quan-
tum inter ſe diſtent, juſta ruſticitas, & docta juſtitia? Alij
ſtellis, alij cælo comparantur. Quamquam juxta Hebraï-
cam veritatem utrumque de eruditis poſſit intelligi. Ita enim
apud eos legimus, Qui autem docti fuerint, fulgebunt quaſi
ſplendor firmamenti: & qui ad juſtitiam erudiunt multos,
quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. Cur dicitur Paulus Act. 9.c.
Apoſtolus

Digitized by Google

Apoſtolus vas electionis ? Nempe quia legis & Scripturarum ſanctarum erat armarium. Phariſæi ſtupent in doctrina Domini : & mirantur in Petro & Joanne quomodo le-
Pſ.54.d gem ſciant, cùm litteras non didicerint. Quidquid enim
Ioan.6. aliis exercitatio, & quotidiana in lege meditatio tribuere
a. ſolet, illis hoc Spiritus ſanctus ſuggerebat, & erant juxta
Luc.2.f. quod ſcriptum eſt, θεοδίδακτοι. Duodecim annos Salvator impleverat, & in templo ſenes de quæſtionibus legis interrogans, magis docet dum prudenter interrogat. Niſi fortè ruſticum Petrum, ruſticum dicimus Joannem : quorum
2.Cor. uterque dicere poterat, Etſi imperitus ſermone, non ta-
11.b. men ſcientia. Joannes ruſticus, piſcator, indoctus ? & unde
Ioan.1.a illa vox obſecro, In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum ? Λόγος enim Græcè multa ſignificat: nam & verbum eſt, & ratio, & ſupputatio, & cauſa uniuſcujuſque rei, per quam ſunt ſingula quæ ſub-
V. ſiſtunt: quæ univerſa rectè intelligimus in Chriſto. Hoc doctus Plato neſcivit, hoc Demoſthenes eloquens ignoravit.
Abd.1.e Perdam, inquit, ſapientiam ſapientium, & prudentiam
Iſa.29.c. 1.Cor.1.c prudentium reprobabo. Vera ſapientia perdet falſam ſa-
2.Cor.2. b. pientiam ; & quamquam ſtultitia prædicationis in cruce ſit, tamen Paulus ſapientiam loquitur inter perfectos : ſapientiam autem non ſæculi hujus, nec principum ſæculi iſtius, quæ deſtruitur; ſed loquitur Dei ſapientiam in myſterio abſconditam, quam prædeſtinavit Deus ante ſæcula. Dei ſapientia, Chriſtus eſt. Chriſtus enim, Dei virtus, & Dei
Coloſſ.2. a ſapientia. Hæc ſapientia in myſterio abſcondita eſt : de qua & noni Pſalmi titulus prænotatur, Pro occultis filij. in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ Dei abſconditi. Et qui in myſterio abſconditus erat, prædeſtinatus eſt ante ſæcula : prædeſtinatus autem & præfiguratus in Lege & Prophetis. Unde & Prophetæ appellabantur Videntes: quia videbant eum, quem ceteri non videbant. Abraham
Ioan 8.g vidit diem ejus, & lætatus eſt. Aperiebantur cæli Ezechie-
Ezech.1. a li, qui populo peccatori clauſi erant. Revela, inquit, David
Pſ.118. oculos meos, & conſiderabo mirabilia de lege tua. Lex
Rom.7.c enim ſpiritualis eſt, & revelatione opus eſt, ut intelligatur,
2.Cor.3. d. ac revelata facie Dei gloriam contemplemur. Liber in Apo-
Apoc.5. calypſi ſeptem ſigillis ſignatus oſtenditur : quem ſi dederis
Iſa.29.d homini ſcienti litteras ut legat, reſpondebit tibi, Non
Apoc.3. b. poſſum: ſignatus eſt enim. Quanti hodie putant ſe noſſe litteras, tenent ſignatum librum, nec aperire poſſunt, niſi ille reſeraverit qui habet clavem David ; qui aperit, & nemo claudit ; claudit, & nemo aperit : In Actibus Apoſtolorum ſanctus Eunuchus, immò vir (ſic enim eum Scriptura cognominat) cùm legeret Iſaiam Prophetam, interrogatus
Act.8.f. à Philippo, Putáſne intelligis, quæ legis ? Reſpondit, Quo modo poſſum, niſi aliquis me docuerit ? Ego (ut de me loquar interim) nec ſanctior ſum hoc Eunucho, nec ſtudioſior, qui de Æthiopia, id eſt de extremis mundi finibus, venit ad templum, reliquit aulam regiam : & tantus amator legis divinæque ſcientiæ fuit, ut etiam in vehiculo legeret Litteras ſacras. Et tamen cùm librum teneret, & verba Domini cogitatione conciperet, lingua volveret, labiis perſonaret, ignorabat eum quem in libro neſciens venerabatur. Venit Philippus, oſtendit ei Jeſum, qui clauſus latebat in littera. O mira doctoris virtus ! eadem hora credit Eunuchus, baptizatur, & fidelis & ſanctus factus eſt ; ac magiſter de diſcipulo, plus in deſerto fonte Eccleſiæ, quàm in aurato ſynagogæ templo reperit. Hæc à me perſtricta ſunt breviter (neque enim epiſtolaris anguſtia evagari longiùs patiebatur) ut intelligeres te in Scripturis ſacris ſine prævio &
VI. monſtrante ſemitam non poſſe ingredi. Taceo de grammaticis, rhetoribus, philoſophis, geometris, dialecticis, muſicis, aſtronomis, aſtrologis, medicis, quorum ſcientia mortalibus vel utiliſſima eſt, & in tres partes ſcinditur, τὸ δόγμα, τὴν μέθοδον, τὴν ἐμπειρίαν. Ad minores artes veniam, & quæ non tam lingua, quàm manu adminiſtrantur. Agricolæ, cæmentarij, fabri metallorum, lignorúmque cæſores, lanarij quoque & fullones, & ceteri qui variam ſupellectilem, & vilia opuſcula fabricantur, abſque doctore eſſe non poſſunt quod cupiunt. Quod medicorum eſt, promittunt medici : tractant fabrilia fabri. ſola ſcripturarum ars eſt, quam ſibi paſſim omnes vindicant. Scribimus indocti doctique poëmata paſſim. Hanc garrula anus, hanc delirus ſenex, hanc ſophiſta verboſus, hanc univerſi præſumunt, lacerant, docent antequam diſcant. Alij adducto ſupercilio, grandia verba trutinantes, inter mulierculas de ſacris Litteris philoſophantur. Alij diſcunt. prò pudor, à feminis, quòd viros doceant. & ne parum hoc ſit, quadam facilitate verborum, immò audacia, ediſſerunt aliis quod ipſi non intelligunt. Taceo de mei ſimilibus, qui ſi fortè ad Scripturas ſanctas poſt ſæculares litteras venerint, & ſermone compoſito aures populi mulſerint, quidquid dixerint, hoc legem Dei putant. nec ſcire dignantur quid Prophetæ, quid Apoſtoli ſenſerint, ſed ad ſenſum ſuum incongrua aptant teſtimonia: quaſi grande ſit, & non vitioſiſſimum docendi genus, depravare ſententias, & ad voluntatem ſuam, Scripturam trahere repugnantem. Quaſi non legerimus Homerocentonas, & Vergiliocentonas : ac non ſic etiam Maronem ſine Chriſto poſſimus dicere Chriſtianum, quia ſcripſerit : Jam redit & virgo, redeunt Saturnia regna. Jam nova progenies cælo demittitur alto. Et Patrem loquentem ad Filium : Nate meæ vires mea magna potentia ſolus. Et poſt verba Salvatoris in cruce ; Talia perſtabat memorans, fixúſque manebat. Puerilia ſunt hæc, & circulatorum ludo ſimilia, docere quod ignores : immò, ut cum ſtomacho loquar, ne hoc quidem ſcire quod neſcias.

Videlicet manifeſtiſſima eſt Geneſis, in qua de creatura mundi, de exordio generis humani, de diviſione terræ, de confuſione linguarum & gentium, uſque ad exitum ſcribitur Hebræorum. VII. Geneſis.

Patet Exodus cum decem plagis, cùm decalogo, cum myſticis diviniſque præceptis. Exodus.

In promptu eſt Leviticus liber, in quo ſingula ſacrificia immò ſingulæ pænè ſyllabæ, & veſtes Aaron, & totus ordo Leviticus ſpirant cæleſtia ſacramenta. Leviticus.

Numeri verò, nónne totius Arithmeticæ, & prophetiæ Balaam, & quadraginta duarum per eremum manſionum myſteria continent ? Numeri.

Deuteronomium quoque ſecunda lex, & Evangelicæ legis præfiguratio, nónne ſic ea habet quæ priora ſunt, ut tamen nova ſint omnia de veteribus? Hucuſque Moyſes, hucuſque Pentateuchus : quibus quinque verbis loqui ſe velle Apoſtolus in Eccleſia gloriatur. Deuteronomium 1.Cor.14 d.

Job exemplar patientiæ, quæ non myſteria ſuo ſermone complectitur ? Proſa incipit, verſu labitur, pedeſtri ſermone finitur : omnéſque leges Dialecticæ, propoſitione, aſſumptione, confirmatione, concluſione determinat. Singula in eo verba, plena ſunt ſenſibus. Et (ut de ceteris ſileam) reſurrectionem corporum ſic prophetat, ut nullus de ea vel manifeſtiùs, vel cautiùs ſcripſerit. Scio, inquit, quòd redemptor meus vivit, & in noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum : & rurſum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt, & non alius. Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo. Iob.

Veniam ad Jeſum Nave, qui typum Domini non ſolùm geſtis, verùm etiam nomine præfert. tranſit Jordanem, hoſtium regna ſubvertit, dividit terram victori populo, & per ſingulas urbes, viculos, montes, flumina, torrentes, atque confinia, Eccleſiæ cæleſtíſque Jeruſalem ſpiritualia regna deſcribit. Ioſue ſive Ieſus Nave.

In Judicum libro, quot principes populi, tot figuræ ſunt. Lib. Iudicum.

Ruth Moabitis, Iſaiæ explet vaticinium, dicentis, Emitte agnum Domine Dominatorem terræ, de petra deſerti ad montem filiæ Sion. Ruth. Iſa.16.a

Samuel in Heli mortuo, & occiſo Saul, veterem legem abolitam monſtrat. Porrò in Sadoc atque David, novi ſacerdotij, novique imperij ſacramenta teſtatur. Reg.I & II.

Melachim, id eſt tertius & quartus Regum liber, à Salomone uſque ad Jechoniam, & à Jeroboam filio Nabat uſque ad Oſee qui ductus eſt in Aſſyrios, regnum Juda & regnum deſcribit Iſraël. Si hiſtoriam reſpicias, verba ſimplicia ſunt : ſi in litteris ſenſum latentem inſpexeris, Eccleſiæ paucitas, & hæreticorum contra Eccleſiam bella narrantur. Reg.III. & IV.

Duodecim Prophetæ in unius voluminis anguſtias coarctati, multò aliud, quàm ſonet in littera, præfigurant.

Oſee crebrò nominat Ephraim, Samariam, Joſeph, Jezrahel, Oſee.

Jezrahel, & uxorem fornicariam, & fornicationis filios, & adulteram cubiculo clauſam mariti, multo tempore ſedere viduam,& ſub veſte lugubri, viri ad ſe reditum præſtolari.

Ioel. Joel filius Phatuel deſcribit terram duodecim tribuum, eruca,brucho,locuſta,rubigine vaſtante conſumptam:& poſt everſionem prioris populi,effuſum iri Spiritum ſanctum ſuper ſervos Dei & ancillas, id eſt ſuper centum viginti credentium nomina,& effuſum iri in cœnaculo Sion.Qui centum viginti,ab uno uſque ad quindecim paulatim & per *Act.1.2.* incrementa ſurgentes, quindecim graduum numerum efficiunt, qui in Pſalterio myſticè continentur.

Amos. Amos paſtor, & ruſticus, & ruborum mora diſtringens, paucis verbis explicari non poteſt.Quis enim dignè exprimat tria aut quatuor ſcelera Damaſci, & Gazæ,& Tyri, & Idumææ, & filiorum Ammon & Moab; & in ſeptimo & octavo gradu Judæ & Iſraël? Hic loquitur ad vaccas pingues, quæ ſunt in Samariæ monte, & ruituram domum majorem minorémque teſtatur. Ipſe cernit fictorem locuſtæ,& ſtantem Dominum ſuper murum litum vel adamantinum, & uncinum pomorum, attrahentem ſupplicia peccatoribus, & famem in terram;non famem panis, nec ſitim aquæ, ſed audiendi verbum Dei.

Abdias. Abdias, qui interpretatur Servus Dei, perſonat contra Edom ſanguineum terrenúmque hominem: fratris quoque Jacob ſemper æmulum, haſta percutit ſpiritali.

Ionas. Jonas columba pulcherrima, naufragio ſuo paſſionem Domini præfigurans, mundum ad pœnitentiam revocat: & ſub nomine Ninive, Gentibus ſalutem nuntiat.

Michæas Michæas de Moraſthi coheres Chriſti, vaſtationem annuntiat filiæ latronis, & obſidionem ponit contra eam;quia maxillam percuſſerit judicis Iſraël.

Nahum. Nahum conſolator orbis increpat civitatem ſanguinum, & poſt everſionem illius loquitur,Ecce ſuper montes pedes evangelizantis, & annuntiantis pacem.

Habacuc. Habacuc luctator fortis & rigidus, ſtat ſuper cuſtodiam ſuam, & figit gradum ſuper munitionem, ut Chriſtum in cruce contempletur, & dicat, Operuit cælos gloria ejus, & laudis ejus plena eſt terra. Splendor ejus ut lux erit, cornua in manibus ejus: ibi abſcondita eſt fortitudo ejus.

Sophonias. Sophonias ſpeculator, & arcanorum Dei cognitor, audit clamorem à Porta piſcium, & ejulatum à Secunda, & contritionem à collibus. Indicit quoque ululatum habitatoribus Pilæ, quia conticuit omnis populus Chanaan, diſperierunt univerſi qui involuti erant argento.

Aggæus. Aggæus feſtivus & lætus, qui ſeminavit in lacrymis, ut in gaudio meteret; deſtructum templum ædificat, Deúmque Patrem inducit loquentem: Adhuc unum modicum, & ego commovebo cælum & terram, & mare, & aridam, & movebo omnes gentes, & veniet deſideratus cunctis gentibus.

Zacharias. Zacharias memor Domini ſui, multiplex in prophetia, Jeſum veſtibus ſordidis indutum, & lapidem oculorum ſeptem, candelabrúmque aureum cum totidem lucernis quot oculis; duas quoque olivas à ſiniſtris lampadis cernit & dextris; ut poſt equos nigros, rufos,albos,& varios, & diſſipatas quadrigas ex Ephraim, & equum de Jeruſalem, pauperem regem vaticinetur & prædicet, ſedentem ſuper pullum filium aſinæ ſubjugalis.

Malachias. Malachias apertè, & in fine omnium Prophetarum, de abjectione Iſraël, & vocatione Gentium. Non eſt mihi, ait, voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum: & munus non ſuſcipiam de manu veſtra. Ab ortu enim ſolis uſque ad occaſum, magnum eſt nomen meum in Gentibus: & in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.

Iſaias. Iſaiam, Ieremiam, Ezechielem, & Danielem, quis poteſt vel intelligere,vel exponere? Quorum primus non prophetiam mihi videtur texere, ſed Evangelium.

Ieremias Secundus virgam nuceam, & ollam ſuccenſam à facie aquilonis, & pardum ſpoliatum ſuis coloribus, & quadruplex diverſis metris nectit alphabetum.

Ezechiel Tertius principia & finem tantis habet obſcuritatibus involuta, ut apud Hebræos iſtæ partes cum exordio Geneſeos ante annos triginta non legantur.

Quartus verò, qui & extremus inter quatuor Prophetas, temporum conſcius, & totius mundi φιλίστωρ, lapidem præciſum de monte ſine manibus, & regna omnia ſubvertentem, claro ſermone pronuntiat. *Daniel.*

David Simonides noſter, Pindarus, & Alcæus, Flaccus quoque, Catullus, atque Serenus, Chriſtum lyra perſonat, & in decachordo pſalterio, ab inferis excitat reſurgentem. *David.*

Salomon pacificus & amabilis Domini, mores corrigit, naturam docet, Eccleſiam jungit & Chriſtum, ſanctarúmque nuptiarum dulce canit epithalamium. *Proverbia Eccleſiaſtes Canticum.*

Eſther in Eccleſiæ typo, populum liberat de periculo, & interfecto Aman,qui interpretatur iniquitas, partes convivij & diem celebrem mittit in poſteros. *Eſther.*

Paralipomenon liber, id eſt inſtrumenti veteris ἐπιτομὴ, tantus ac talis eſt, ut abſque illo ſi quis ſcientiam Scripturarum ſibi voluerit arrogare, ſeipſum irrideat. Per ſingula quippe nomina juncturáſque verborum, & prætermiſſæ in Regum libris tanguntur hiſtoriæ, & innumerabiles explicantur Evangelij quæſtiones. *Paralip.*

Eſdras & Nehemias, adjutor videlicet, & conſolator à Domino,in unum volumen coarctantur,inſtaurant templum, muros extruunt civitatis;omníſque illa turba populi redeuntis in patriam, & deſcriptio ſacerdotum,Levitarum, Iſraëlis, proſelytorum, ac per ſingulas familias murorum ac turrium opera diviſa, aliud in cortice præferunt, aliud retinent in medulla. Cernis me Scripturarum amore raptum, exceſſiſſe modum epiſtolæ, & tamen non impleſſe quod volui. Audivimus tantùm, quid noſſe, quid cupere debeamus, ut & nos quoque poſſimus dicere:Concupivit anima mea deſiderare juſtificationes tuas in omni tempore. Ceterùm illud Socraticum impletur in nobis, Hoc tantum ſcio, quod neſcio. *Eſdras. Nehemias.* *Pſ.118.*

Tangam & novum breviter Teſtamentum.

Matthæus, Marcus, Lucas, & Joannes, quadriga Domini, & verum Cherubim, quod interpretatur ſcientiæ multitudo, per totum corpus oculati ſunt, ſcintillæ emicant, diſcurrunt fulgura, pedes habent rectos, & in ſublime tendentes, terga pennata & ubique volitantia, tenent ſe mutuò,ſibique perplexi ſunt, & quaſi rota in rota volvuntur, & pergunt quocumque eos flatus Spiritus ſancti perduxerit. *Matthæus. Marcus. Lucas. Ioannes. Ezech.1.*

Paulus Apoſtolus ad ſeptem ſcribit Eccleſias:octava enim ad Hebræos, à pleriſque extra numerum ponitur. Timotheum inſtruit ac Titum, & Philemonem pro fugitivo famulo deprecatur. Super quo melius tacere puto,quàm pauca ſcribere. *Paulus Apoſtolus.*

Actus Apoſtolorum nudam quidem ſonare videntur hiſtoriam, & naſcentis Eccleſiæ infantiam texere: ſed ſi noverimus ſcriptorem eorum Lucam eſſe medicum, cujus laus eſt in Evangelio,animadvertemus pariter omnia verba illius, animæ languentis eſſe medicinam. *Actus Apoſtolorum. 2.Cor.8.*

Jacobus, Petrus, Joannes, Judas, ſeptem Epiſtolas ediderunt, tam myſticas, quàm ſuccinctas, & breves pariter ac longas: breves in verbis, longas in ſententiis: ut rarus ſit, qui non in earum lectione cæcutiat. *Iacobus. Petrus. Ioannes. Iudas.*

Apocalypſis Joannis, tot habet ſacramenta, quot verba. Parum dixi, & pro merito voluminis laus omnis inferior eſt. In verbis ſingulis multiplices latent intelligentiæ. Oro te, frater chariſſime, inter hæc vivere, iſta meditari, nihil aliud noſſe, nihil quærere. Nónne tibi videtur jam hic in terris regni cæleſtis habitaculum? Nolo offendaris in Scripturis ſanctis ſimplicitate, & quaſi vilitate verborum, quæ vel vitio Interpretum, vel de induſtria ſic prolata ſunt, ut ruſticam concionem faciliùs inſtruerent, & in una eadémque ſententia aliter doctus, aliter audiret indoctus. Non ſum tam petulans, & hebes,ut hæc me noſſe pollicear, & eorum fructus capere, quorum radices in cælo fixæ ſunt: ſed velle fateor. Sedenti me præfero, magiſtrum renuens, comitem ſpondeo. Petenti datur, pulſanti aperitur, quærens invenit. Diſcamus in terris, quorum ſcientia nobis perſeveret in cælo. Obviis te manibus excipiam,&(ut ineptè aliquid, ac de Hermagoræ tumiditate effutiam)quidquid quæſieris, tecum ſcire conabor,Habes hic amantiſſi *Apocal.* *Matt.7. Luc.11.*

Digitized by Google

amantiſſimum tui fratrem Euſebium, qui litterarum tuarum mihi gratiam duplicavit, referens honeſtatem morum tuorum, contemptum ſæculi, fidem amicitiæ, amorem Chriſti. Nam prudentiam & eloquij venuſtatem etiam abſque illo ipſa epiſtola præferebat. Feſtina, quæſo te, & hærentis in ſalo naviculæ funem magis præcide, quàm ſolve.
VIII. Nemo renuntiaturus ſæculo benè poteſt vendere quæ con-
Prov. 17 tempſit ut venderet. Quidquid in ſumptus de tuo tuleris, pro lucro computa. Antiquum dictum eſt, Avaro tam deeſt quod habet, quàm quod non habet. Credenti totus mundus divitiarum eſt: infidelis autem etiam obolo indiget. Sic vivamus, tanquam nihil habentes, & omnia poſſidentes. Victus & veſtitus divitiæ Chriſtianorum ſunt. Si habes in 1. Cor. 6. b.
poteſtate rem tuam, vende: ſi non habes, projice. Tollenti tunicam, & pallium relinquendum eſt. Scilicet niſi tu, Matt. 5. f.
ſemper recraſtinans, & diem de die trahens, cautè & pedetentim tuas poſſeſſiunculas vendideris, non habet Chriſtus unde alat pauperes ſuos. Totum Deo dedit, qui ſeipſum Matt. 4. c.
obtulit. Apoſtoli navem tantùm & retia reliquerunt. Vidua Mar. 12. a.
duo æra miſit in gazophylacium, & præfertur Crœſi divitiis. Facilè contemnit omnia, qui ſe ſemper cogitat eſſe moriturum. Luc. 21. a.

PRÆFATIO
SANCTI HIERONYMI
PRESBYTERI
IN PENTATEUCHUM MOYSI,
AD DESIDERIUM.

Dan. 9. DESIDERII mei deſideratas accepi epiſtolas, qui quodam præſagio futurorum, cum Daniele ſortitus eſt nomen, obſecrantis, ut tranſlatum in Latinam linguam de Hebræo ſermone Pentateuchum, noſtrorum auribus traderem. Periculoſum opus certè, & obtrectatorum meorum latratibus patens: qui me aſſerunt in Septuaginta Interpretum ſuggillationem nova pro veteribus cudere, ita ingenium quaſi vinum probantes: cùm ego ſæpiſſimè teſtatus ſim, me pro virili
Exod. 35 portione in tabernaculo Dei offerre quæ poſſim, nec opes alterius aliorum paupertate fœdari. Quod ut auderem, Origenis me ſtudium provocavit, qui editioni antiquæ tranſlationem Theodotionis miſcuit, aſteriſco & obelo opus omne diſtinguens: dum aut elucеſcere facit quæ minùs antè fuerant: aut ſuperflua quæque jugulat & confodit, maximè quæ Evangeliſtarum & Apoſtolorum auctoritas promulgavit. In quibus multa de Veteri Teſtamento legimus, quæ in noſtris codicibus non habentur: ut eſt illud, Ex Ægypto vocavi filium meum: &, Quoniam Nazaræus vocabitur: &, Videbunt in quem compunxerunt: &, Flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ: &, Quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus ſe: & multa alia quæ proprium σύνταγμα deſiderant. Interrogemus ergo eos ubi hæc ſcripta ſint: & cùm dicere non potuerint, de libris Hebraïcis proferamus. Primum teſtimonium eſt in Oſee, ſe-
Oſee 11. Iſa. 11. Zach. 12 Prov. 18. Iſa. 64. cundum in Iſaia, tertium in Zacharia, quartum in Proverbiis, quintum æquè in Iſaia. Quod multi ignorantes, apocryphorum deliramenta ſectantur: & Hiberas nænias libris authenticis præferunt. Cauſas erroris non eſt meum exponere. Judæi prudenti factum dicunt eſſe conſilio: ne Ptolemæus unius Dei cultor, etiam apud Hebræos duplicem divinitatem deprehenderet. Quod maximè idcircò faciebant, quia in Platonis dogma cadere videbatur. Denique ubicumque ſacratum aliquid Scriptura teſtatur de Patre & Filio & Spiritu ſancto, aut aliter interpretati ſunt, aut omnino tacuerunt: ut & regi ſatisfacerent, & arcanum fidei non vulgarent. Et neſcio quis primus auctor ſeptuaginta cellulas Alexandriæ mendacio ſuo extruxerit, quibus diviſi eadẽ ſcriptitarint: cùm Ariſtæas ejuſdem Ptolomæi ὑπερασπιστὴς, & multo pòſt tempore Joſephus, nihil tale retulerint: ſed in una baſilica congregatos, contuliſſe ſcribant, non prophetaſſe. Aliud eſt enim vatem, aliud eſt eſſe interpretem: ibi Spiritus ventura prædicit: hic eruditio & verborum copia, ea quæ intelligit transfert. Niſi fortè putandus eſt Tullius, Oeconomicum Xenophontis, & Platonis Protagoram, & Demoſthenis pro Cteſiphonte orationem, afflatus rhetorico ſpiritu tranſtuliſſe. Aut aliter de eiſdem libris per Septuaginta Interpretes, aliter per Apoſtolos Spiritus ſanctus teſtimonia texuit: ut quod illi tacuerunt, hi ſcriptum eſſe mentiti ſint. Quid igitur? damnamus veteres? Minimè. Sed poſt priorum ſtudia, in domo Domini quod poſſumus, laboramus. Illi interpretati ſunt ante adventum Chriſti, & quod neſciebant, dubiis protulere ſententiis; nos verò poſt paſſionem & reſurrectionem ejus, non tàm prophetiam quàm hiſtoriam ſcribimus. aliter enim audita, aliter viſa narrantur. quod meliùs intelligimus, meliùs & proferimus. Audi igitur æmule, obtrectator auſculta: non damno, non reprehendo Septuaginta: ſed confidenter cunctis illis Apoſtolos præfero. Per iſtorum os mihi Chriſtus ſonat, quos ante Prophetas inter ſpiritalia chariſmata poſitos lego: in quibus ultimum pænè gradum interpretes tenent. Quid livore torqueris? quid imperitorum animos contra me concitas? Sicubi in tranſlatione tibi videor errare, interroga Hebræos, diverſarum urbium magiſtros conſule. Quod illi habent de Chriſto, tui codices non habent. Aliud eſt, ſi contra ſe poſteà ab Apoſtolis uſurpata teſtimonia probaverunt, & emendatiora ſunt exemplaria Latina quàm Græca, & Græca quàm Hebraïca. Verùm hæc contra invidos. Nunc te precor Deſideri chariſſime, ut me, quia tantum opus ſubire feciſti, & à Geneſi exordium capere, orationibus juves; quò poſſim eodem ſpiritu quo ſcripti ſunt libri, in Latinum eos transferre ſermonem.

EJUSDEM IN JOSUE PRÆFATIO

TAndem finito Pentateucho Moyſi, velut grandi fœnore liberati, ad Jeſum filium Nave manum mittamus, quem Hebræi יהושע בן נון id eſt Joſue filium Nun, vocant: & ad Judicum librum, quem שפטים appellant: ad Ruth quoque & Eſther, quos eiſdem nominibus efferunt. Monemuſque lectorem ut ſilvam Hebraïcorum nominum, & diſtinctiones per membra diviſas, diligens ſcriptor conſervet: ne & noſter labor, & illius ſtudium pereat. Et ut in primis, quod ſæpe teſtatus ſum, ſciat me non in reprehenſionem veterum nova cudere, ſicut amici mei criminantur; ſed pro virili parte offerre linguæ meæ hominibus (quos tamen noſtra delectant) ut pro Græcorum Ἑξαπλοῖς, quæ & ſumptu & labore maximo indigent, editionem noſtram habeant. Et ſicubi in antiquorum voluminum lectione dubitarint, hæc illis conferentes, inveniant quod requirunt: maximè cùm apud Latinos tot ſint exemplaria, quot codices: & unuſquiſque pro arbitrio ſuo vel addiderit vel ſubtraxerit quod ei viſum eſt: & utique non poſſit verum eſſe quod diſſonat. Unde ceſſet arcuato vulnere contra nos inſurgere ſcorpius, & ſanctum opus venenata carpere lingua, vel

ſuſcipiens, ſi placet, vel contemnens, ſi diſplicet: memineritque illorum verſuum, Os tuum abundavit malitia, Pſal. 49 & lingua tua concinnabat dolos, Sedens adverſus fratrem tuum loquebaris, & adverſus filium matris tuæ ponebas ſcandalum: hæc feciſti, & tacui. Exiſtimaſti inique quòd ero tui ſimilis: arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam. Quæ enim audientis vel legentis utilitas eſt, nos laborando ſudare, & alios detrahendo laborare? dolere Judæos quòd calumniandi eis & irridendi Chriſtianos ſit ablata occaſio, & Eccleſiæ homines id deſpicere, immò lacerare, unde adverſarij torquentur? Quòd ſi vetus eis tantùm interpretatio placet, quæ & mihi non diſplicet, & nihil extra recipiendum putant; cur ea quæ ſub aſteriſcis & obelis vel addita ſunt vel amputata, legunt, & negligunt? Quare Danielem juxta Theodotionis tranſlationem, Eccleſiæ ſuſceperunt? Cur Origenem mirantur, & Euſebium Pamphili, cunctas editiones ſimiliter diſſerentes? Aut quæ fuit ſtultitia, poſtquam vera dixerint, proferre quæ falſa ſunt? Unde autem in novo Teſtamento probare poterunt aſſumpta teſtimonia, quæ in libris veteribus non habentur? Hæc dicimus, ne omnino calumniantibus tacere videamur. Ceterùm poſt ſanctæ Paulæ dormitionem, cujus vita virtutis exemplum eſt, & hos libros quos Euſtochio virgini Chriſti negare non potui; decrevimus dum ſpiritus hos regit artus, Prophetarum explanationi incumbere, & omiſſum jam diu opus, quaſi quodam poſtliminio, repetere: præſertim cùm & admirabilis ſanctúſque vir Pammachius, hoc idem litteris flagitet; & nos ad patriam feſtinantes, mortiferos ſirenarum cantus ſurda debeamus aure tranſire.

PRÆFATIONEM EIUSDEM ſancti Hieronymi in libros Regum ſuprà reperies, ideò in principio poſitam, quòd librorum ſacrorum ordinem contineat. Inſcribitur autem, Prologus galeatus.

EJUSDEM IN LIBRUM PARALIPOMENON PRÆFATIO.

SI Septuaginta Interpretum, pura & ut ab eis in Græcum verſa eſt, editio permaneret, ſuperfluè me, Chromati Epiſcoporum ſanctiſſime atque doctiſſime, impelleres, ut Hebræa tibi volumina Latino ſermone transferrem. Quod enim ſemel aures hominum occupaverat, & naſcentis Eccleſiæ roboraverat fidem, juſtum erat etiam noſtro ſilentio comprobari. Nunc verò cùm pro varietate regionum diverſa ferantur exemplaria, & germana illa antiquáque tranſlatio corrupta ſit, atque violata; noſtri arbitrij putas, aut è pluribus judicare quid verum ſit, aut novum opus in veteri opere cudere, illudentibúſque Judæis, cornicum, ut dicitur, oculos configere. Alexandria & Ægyptus in Septuaginta ſuis Heſychium laudat auctorem. Conſtantinopolis uſque Antiochiam, Luciani martyris exemplaria probat. Mediæ inter has provinciæ Palæſtinos codices legunt; quos ab Origene elaboratos Euſebius & Pamphilus vulgaverunt: totúſque orbis hac inter ſe trifaria varietate compugnat. Et certè Origenes non ſolùm exempla compoſuit quatuor editionum, è regione ſingula verba deſcribens, ut unus diſſentiens, ſtatim ceteris inter ſe conſentientibus arguatur; ſed, quod majoris audaciæ eſt, in editione Septuaginta Theodotionis editionem miſcuit, aſteriſcis deſignans quæ minus fuerant, & virgulis quæ ex ſuperfluo videbantur appoſita. Si igitur aliis licuit non tenere quod ſemel ſuſceperant; & poſt Septuaginta cellulas, quæ vulgò ſine auctore jactantur, ſingulas cellulas aperuere, hócque in Eccleſiis legitur quod Septuaginta neſcierunt; cur me non ſuſcipiant Latini mei, qui inviolata editione veteri ita novam condidi, ut laborem meum Hebræis, & quod his majus eſt, Apoſtolis auctoribus comprobem? Scripſi nuper librum de optimo genere interpretandi, oſtendens illa de Evangelio, Ex Ægypto vocavi filium meum: &, Quoniam Matt.2. Nazaræus vocabitur; &, Videbunt in quem compunxerunt: & illud Apoſtoli, Quæ oculus non vidit, nec auris Ioan.10. 1.Cor.2. audivit, nec in cor hominis aſcenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus illum: ceteráque his ſimilia, in Hebræorum libris inveniri. Certè Apoſtoli & Evangeliſtæ, Septuaginta Interpretes noverant: & unde eis hæc quæ in Septuaginta Interpretibus non habentur? Chriſtus Dominus Ioan.7. noſter utriuſque Teſtamenti conditor, in Evangelio ſecundùm Joannem, Qui credit, inquit in me, ſicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Utique ſcriptum eſt, quod Salvator ſcriptum eſſe teſtatur. Ubi ſcriptum eſt? Septuaginta non habent: apocrypha neſcit Eccleſia. Ad Hebræos igitur revertendum eſt, unde & Dominus loquitur, & diſcipuli exempla præſumunt. Hæc pace veterum loquor, & obtrectatoribus meis tantùm reſpondeo, qui canino dente me rodunt, in publico detrahentes, & legentes in angulis, iidem & accuſatores & defenſores, cùm in aliis probent quod in me reprobant: quaſi virtus & vitium non in rebus ſit, ſed cum auctore mutetur. Ceterùm memini, editionem Septuaginta tranſlatorum, olim de Græco emendatam tribuiſſe me noſtris: nec inimicum debere exiſtimari eorum, quos in conventu fratrum ſemper ediſſero. Et quòd nunc דבר׳ הימים, id eſt Verba dierum, interpretatus ſum: idcircò feci, ut inextricabiles moras, & ſilvam nominum, quæ ſcriptorum confuſa ſunt vitio, ſenſuumque barbariem, & apertiùs & per verſuum cola digererem, mihimetipſi & meis juxta Iſmeniam canens, ſi aures ſurdæ ſunt ceterorum.

AD DOMNIONEM ET ROGATIANUM, IN EUNDEM PRÆFATIO EJUSDEM.

QUomodo Græcorum hiſtorias magis intelligunt, qui Athenas viderint; & tertium Virgilij librum, qui à Troade per Leucaten, & Acroceraunia, ad Siciliam, & inde ad oſtia Tiberis navigaverint: ita ſanctam Scripturam lucidiùs intuebitur, qui Judæam oculis contemplatus ſit, & antiquarum urbium memorias, locorumque vel eadem vocabula, vel mutata cognoverit. Unde & nobis curæ fuit, cum eruditiſſimis Hebræorum hunc laborem ſubire: ut circumiremus provinciam, quam univerſæ Chriſti Eccleſiæ ſonant. Fateor enim, mi Domnion & Rogatiane chariſſimi, numquam me in divinis voluminibus, propriis viribus credidiſſe, nec habuiſſe opinionem meam, ſed ea etiam de quibus ſcire me arbitrabar, interrogare me ſolitum. quanto magis de his ſuper quibus anceps eram? Denique cum à me nuper litteris flagitaſſetis, ut vobis librum Paralipomenon Latino ſermone transferrem de Tiberiade quemdam legis Doctorem, quid apud Hebræos admirationi habebatur, aſſumpſi: & contuli cum eo à vertice, ut aiunt, uſque ad extremum unguem: & ſic confirmatus, auſus ſum facere quod jubebatis. Liberè enim vobis loquor, ita in Græcis & Latinis codicibus hic nominum liber vitioſus eſt, ut non tam Hebræa quàm Barbara quædam, & Sarmatica nomina conjecta arbitrandum ſit: Nec hoc Septuaginta Interpretibus, qui Spiritu ſancto pleni, ea quæ vera fuerunt tranſtulerant, ſed ſcriptorum culpæ adſcribendum, dum de emendatis inemendata ſcriptitant: & ſæpè tria nomina, ſubtractis è medio ſyllabis, in unum vocabulum cogunt, vel è regione unum nomen, propter latitudinem ſuam, in duo vel tria vocabula dividunt. Sed & ipſæ appellationes, non homines, ut plerique exiſtimant, ſed urbes, & regiones, & ſaltus, & provincias ſonant, & obliquè ſub interpretatione & figura eorum, quædam narrantur hiſtoriæ: de quibus in regnorum libro dicitur, Nónne ecce hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Juda? Quæ utique in noſtris codicibus non habentur. Hoc primùm ſciendum, quòd apud Hebræos, liber Paralipomenon, unus ſit: & apud illos vocatus, דברי הימים, id eſt verba dierum: qui propter magnitudinem, apud nos diviſus eſt. quod nonnulli etiam in Bruto, Ciceronis dialogo, faciunt, ut eum in tres partes ſecent, cùm unus à ſuo auctore ſit editus. Deinde etiam illud attendendum, quòd frequenter nomina, non vocabula hominum, ſed rerum, ut dixi, ſignificantias ſonant. Ad extremum, quòd omnis eruditio Scripturarum in hoc continetur: & hiſtoriæ quæ vel prætermiſſæ ſunt in ſuis locis, vel perſtrictæ leviter, hîc per quædam verborum

Digitized by Google

verborum compendia explicentur. Orationum itaque veſtrarum adjutus auxilio, miſi librum benevolis placiturum, tamen invidis diſpliciturum eſſe non ambigo. Optima enim quæque, ut ait Plinius, malunt contemnere plerique, quàm diſcere. Si quis in hac interpretatione voluerit aliquid reprehendere, interroget Hebræos, ſuam conſcientiam recolat, videat ordinem textúmque ſermonis; & tunc noſtro labori, ſi potuerit, detrahat. Ubicumque ergo aſteriſcos, id eſt ſtellas, radiare in hoc volumine videritis: ibi ſciatis de Hebræo additum, quod in Latinis codicibus non habetur. Ubi verò obelus, tranſverſa ſcilicet virga, præpoſita eſt, illic ſignatur quid Septuaginta Interpretes addiderint, vel ob decoris gratiam, vel ob Spiritus ſancti auctoritatem, licèt in Hebræis voluminibus non legatur.

EJUSDEM AD DOMNIONEM ET ROGATIANUM, IN ESDRAM, ET NEHEMIAM PRÆFATIO.

VTrùm difficilius ſit, facere quod poſcitis, an negare, necdum ſtatui. nam neque vobis aliquid imperantibus abnuere, ſententiæ eſt: & magnitudo oneris impoſiti ita cervices premit, ut antè ſub faſce ruendum ſit, quàm levandum. Accendunt ad hoc invidorum ſtudia; qui omne quod ſcribimus, reprehendendum putant: & interdum contra ſe conſcientia repugnante, publicè lacerant quod occultè legunt, in tantum ut clamare compellar,
Pſ. 119. & dicere: Domine, libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua doloſa. Tertius annus eſt quòd ſemper ſcribitis atque reſcribitis, ut Eſdræ librum & Eſther, vobis de Hebræo transferam: quaſi non habeatis Græca & Latina volumina: aut quidquid illud eſt quod à nobis vertitur, non ſtatim ab omnibus conſpuendum ſit. Fruſtrà autem, ut ait quidam, niti, neque aliud fatigando niſi odium quærere; extremæ dementiæ eſt. Itaque obſecro vos mi Domnion & Rogatiane chariſſimi, ut privata lectione contenti, libros non efferatis in publicum, nec faſtidioſis cibos ingeratis: vitetiſque eorum ſupercilium, qui judicare tantùm de aliis, & ipſi facere nihil noverunt. Si qui autem fratrum ſunt quibus noſtra non diſplicent, his tribuatis exemplar, admonentes ut Hebræa nomina, quorum grandis in hoc volumine copia eſt, diſtinctè & per intervalla tranſcribant. Nihil enim proderit emendaſſe librum, niſi emendatio, librariorum diligentia, conſervetur. Nec quemquam moveat quòd unus à nobis liber editus eſt: nec apocryphorum tertij & quarti ſomniis delectetur: quia & apud Hebræos Eſdræ Nehemiæque ſermones in unum volumen coarctantur; & quæ non habentur apud illos, nec de vigintiquatuor ſenibus ſunt, procul abjicienda. Si quis autem Septuaginta vobis oppoſuerit Interpretes, quorum exemplaria varietas ipſa lacerata & inverſa demonſtrat; nec poteſt utique verum aſſeri quod diverſum eſt: mittite eum ad Evangelia: in quibus multa ponuntur quaſi de veteri Teſtamento, quæ apud Septuaginta Interpretes non habentur, velut illud, Quoniam Nazaræus vocabitur: & Ex Ægypto vocavi filium meum: &, Videbunt in quem compunxerunt; multáque alia, quæ latiori operi reſervamus: & quærite ab eo ubi ſcripta ſint, cúmque proferre non potuerit, vos legite de his exemplaribus quæ nuper à nobis edita, maledicorum quotidie linguis confodiuntur. Sed ut ad compendium veniam, certè quod illaturus ſum, æquiſſimum eſt. Edidi aliquid quod non habetur in Græco, aut aliter habetur quàm à me verſum eſt? Quid interpretem laniant? interrogent Hebræos: & ipſis auctoribus, tranſlationi meæ vel arrogent vel derogent fidem. Porrò aliud eſt, ſi clauſis, quod dicitur, oculis mihi volunt maledicere, & non imitantur Græcorum ſtudium ac benevolentiam, qui poſt Septuaginta Tranſlatores, jam Chriſti Evangelio coruſcante, Judæos & Hebionitas legis veteris Interpretes, Aquilam videlicet, & Symmachum, & Theodotionem, & curioſè legunt, & per Origenis laborem in Hexaplis, Eccleſiis dedicarunt. Quantò magis Latini grati eſſe deberent, quòd exultantem cernerent Græciam à ſe aliquid mutuari? Primùm enim magnorum ſumptuum eſt & infinitæ difficultatis, exemplaria poſſe habere omnia: deinde etiam qui habuerint, & Hebræi ſermonis ignari ſunt, magis errabunt, ignorantes quis è multis verius dixerit. Quod etiam ſapientiſſimo cuidam nuper apud Græcos accidit, ut interdum Scripturæ ſenſum relinquens, uniuſcujuſque interpretis ſequeretur errorem. Nos autem qui Hebrææ linguæ ſaltem parvam habemus ſcientiam; & Latinus nobis utcumque ſermo non deeſt, & de aliis magis poſſumus judicare; & ea quæ ipſi intelligimus, in noſtra lingua promere. Itaque licèt hydra ſibilet, victorque Sinon incendia jactet: numquam meum, juvante Chriſto, ſilebit eloquium: etiam præciſa lingua balbutiet. Legant qui volunt; qui nolunt abjiciant. Eventilent apices, litteras calumnientur: magis veſtra charitate provocabor ad ſtudium, quàm illorum detractione & odio deterrebor.

EJUSDEM AD CHROMATIUM ET ELIODORUM IN TOBIAM PRÆFATIO.

MIrari non deſino exactionis veſtræ inſtantiam, exigitis enim ut librum Chaldæo ſermone conſcriptum, ad Latinum ſtylum traham; librum utique Tobiæ, quem Hebræi de catalogo divinarum Scripturarum ſecantes, his quæ hagiographa memorant, manciparunt. Feci ſatis deſiderio veſtro, non tamen meo ſtudio. Arguunt & nos Hebræorum ſtudia: & imputant nobis, contra ſuum canonem Latinis auribus iſta transferre. Sed melius eſſe judicans Phariſæorum diſplicere judicio, & Epiſcoporum juſſionibus deſervire, inſtiti ut potui. Et quia vicina eſt Chaldæorum lingua ſermoni Hebraico; utriuſque linguæ peritiſſimum loquacem reperiens, unius diei laborem arripui: & quidquid ille mihi Hebraicis verbis expreſſit, hoc ego accito notario, ſermonibus Latinis expoſui. Orationibus veſtris mercedem hujus operis compenſabo, cùm gratum vobis didicero, me, quod jubere eſtis dignati, compleſſe.

EJUSDEM PRÆFATIO IN LIBRUM JUDITH.

APud Hebræos liber Judith inter hagiographa legitur; cujus auctoritas ad roboranda illa quæ in contentionem veniunt, minùs idonea judicatur. Chaldæo tamen ſermone conſcriptus, inter hiſtorias computatur. Sed quia hunc librum Synodus Nicæna in numero ſanctarum Scripturarum legitur computaſſe, acquievi poſtulationi veſtræ, immò exactioni: & ſepoſitis occupationibus, quibus vehementer arctabar, huic unam lucubratiunculam dedi, magis ſenſum è ſenſu, quàm ex verbo verbum transferens. Multorum codicum varietatem vitioſiſſimam amputavi: ſola ea, quæ intelligentia integra in verbis Chaldæis invenire potui, Latinis expreſſi. Accipite Judith viduam, caſtitatis exemplum, & triumphali laude perpetuis eam præconiis declarate. Hanc enim non ſolùm feminis, ſed & viris imitabilem dedit, qui caſtitatis ejus remunerator, virtutem ei talem tribuit, ut invictum omnibus hominibus vinceret, & inſuperabilem ſuperaret.

EJUSDEM IN LIBRUM ESTHER PRÆFATIO.

LIbrum Eſther variis tranſlatoribus conſtat eſſe vitiatum: quem ego de archivis Hebræorum revelans, verbum è verbo expreſſiùs tranſtuli. Quem librum editio vulgata, lacinioſis hinc inde verborum finibus trahit, addens ea quæ ex tempore dici poterant, & audiri: ſicut ſolitum eſt ſcholaribus diſciplinis, ſumpto themate, excogitare quibus verbis uti potuit qui injuriam paſſus eſt, vel qui injuriam fecit. Vos autem ò Paula & Euſtochium, quoniam & bibliothecas Hebræorum ſtuduiſtis intrare, & Interpretum certamina comprobaſtis, tenentes Eſther Hebraicum librum, per ſingula verba noſtram tranſlationem aſpicite; ut poſſitis agnoſcere, me nihil etiam augmentaſſe addendo, ſed fideli teſtimonio ſimpliciter, ſicut in Hebræo

habetur, hiſtoriam Hebraïcam Latinæ linguæ tradidiſſe. Nec affectamus laudes hominum, nec vituperationes expa- *Pſal. 52.* veſcimus. Deo enim placere curantes, minas hominum pe- *Galat. 1.* nitus non timemus: quoniam Deus diſſipat oſſa eorum qui hominibus placere deſiderant: & ſecundùm Apoſtolum, Qui ejuſmodi ſunt, ſervi Chriſti eſſe non poſſunt. Rurſum, in libro Eſther alienum habetum ex minio uſque ad Teth litteram fecimus diverſis in locis, volentes ſcilicet Septuaginta Interpretum ordinem per hoc inſinuare ſtudioſo lectori. Nos enim juxta morem Hebraïcum, ordinem proſequi etiam in Septuaginta editione maluimus.

EJUSDEM IN LIBRUM JOB PRÆFATIO.

Cogor per ſingulos Scripturæ divinæ libros adverſariorum reſpondere maledictis: qui interpretationem meam, reprehenſionem Septuaginta Interpretum criminantur: quaſi non & apud Græcos Aquila, Symmachus, & Theodotio, vel verbum è verbo, vel ſenſum è ſenſu, vel ex utroque commixtum, & mediè temperatum genus tranſlationis expreſſerint; & omnia Veteris inſtrumenti volumina Origenes obelis aſteriſciſque diſtinxerit, quos vel additos, vel de Theodotione ſumptos, tranſlationi antiquæ inſeruit, probans defuiſſe quod additum eſt. Diſcant igitur obtrectatores mei recipere in toto, quod in partibus ſuſceperunt, aut interpretationem meam cum aſteriſcis ſuis radere. Neque enim fieri poteſt, ut quos plura intermiſiſſe ſuſceperint, non eoſdem etiam in quibuſdam erraſſe fateantur, præcipuè in Job: cui ſi ea quæ ſub aſteriſcis addita ſunt, ſubtraxeris, pars maxima detruncabitur, & hoc duntaxat apud Græcos. Ceterùm apud Latinos, ante eam tranſlationem, quam ſub aſteriſcis & obelis nuper edidimus, ſeptingenti fermè aut octingenti verſus deſunt; ut decurtatus & laceratus corroſúſque liber, fœditatem ſui publicè legentibus præbeat. Hæc autem tranſlatio nullum de veteribus ſequitur Interpretem: ſed ex ipſo Hebraïco, Arabicóque ſermone, & interdum Syro, nunc verba, nunc ſenſus, nunc ſimul utrumque reſonabit. Obliquus enim etiam apud Hebræos totus liber fertur & lubricus: & quod Græci rhetores vocant, ἐσχηματισμένος, dum qui aliud loquitur, aliud agit: ut ſi velis anguillam vel murenulam ſtrictis tenere manibus, quantò fortiùs preſſeris, tantò citiùs elabitur. Memini me ob intelligentiam hujus voluminis, Lyddæum quemdam præceptorem, qui apud Hebræos primus haberi putabatur, non parvis redemiſſe nummis: cujus doctrina an aliquid profecerim, neſcio: hoc unum ſcio, non potuiſſe me interpretari, niſi quod antè intellexeram. A principio itaque voluminis, uſque ad verba Job, apud Hebræos proſa oratio eſt. Porrò à verbis Job, in quibus ait, Pereat dies in qua natus ſum, & nox in qua dictum eſt, conceptus eſt homo: uſque ad eum locum, ubi ante finem voluminis ſcriptum eſt, Idcircò *Job. 42.* ipſe me reprehendo, & ago pœnitentiam in favilla & cinere: hexametri verſus ſunt, dactylo ſpondeóque currentes: & propter linguæ idioma, crebrò recipientes & alios pedes, non earumdem ſyllabarum, ſed eorumdem temporum. Interdum quoque rhythmus ipſe dulcis & tinnulus fertur numeris pedum ſolutis: quod metrici magis quàm ſimplex lector intelligunt. A ſupradicto autem verſu uſque ad finem libri, parvum comma quod remanet, proſa oratione contexitur. Quòd ſi cui videtur incredulum, metra ſcilicet eſſe apud Hebræos, & in morem noſtri Flacci, Græcique Pindari, & Alcæi, & Sapphus, vel Pſalterium, vel Lamentationes Jeremiæ, vel omnia fermè Scripturarum cantica comprehendi, legat Philonem, Joſephum, Origenem, Cæſarienſem Euſebium, & eorum teſtimonio me verum dicere comprobabit. Audiant quapropter canes mei, idcircò me in hoc volumine laboraſſe, non ut interpretationem antiquam reprehenderem, ſed ut ea quæ in illa aut obſcura ſunt, aut omiſſa, aut certè ſcriptorum vitio depravata, manifeſtiora noſtra interpretatione fierent: Ut qui Hebræorum ſermonem ex parte didicimus, & in Latino penè ab ipſis cunabulis inter Grammaticos & Rhetores & Philoſophos detriti ſumus. Quòd ſi apud Græcos, poſt Septuaginta editionem, jam Chriſti Evangelio coruſcante, Judæus Aquila, & Symmachus ac Theodotio, Judaïzantes hæretici, ſunt recepti, qui multa myſteria Salvatoris ſubdola interpretatione celarunt, & tamen in Ἑξαπλοῖς, habentur apud Eccleſias, & explanantur ab Eccleſiaſticis viris: quantò magis ego Chriſtianus, & de parentibus Chriſtianis natus, & vexillum Crucis in mea fronte portans, cujus ſtudium fuit omiſſa repetere, depravata corrigere, & Sacramenta Eccleſiæ puro & fideli aperire ſermone; vel à faſtidioſis, vel à malignis lectoribus non debeo reprobari? Habeant qui volunt veteres libros, vel in membranis purpureis auro argentóque deſcriptos, vel uncialibus, ut vulgò aiunt, litteris onera magis exarata, quàm codices: dummodò mihi, meiſque permittant pauperes habere ſchedulas, & non tam pulchros codices, quàm emendatos. Utraque autem editio, & Septuaginta juxta Græcos, & mea juxta Hebræos, in Latinum meo labore tranſlata eſt. Eligat unuſquiſque quod vult: & ſtudioſum me magis, quàm malevolum probet.

ALIA EJUSDEM PRÆFATIO.

Si aut fiſcellam junco texerem, aut palmarum folia complicarem, ut in ſudore vultus mei comederem panem, & ventris opus ſolicita mente pertractarem; nullus morderet, nemo reprehenderet. Nunc autem quia juxta ſententiam Salvatoris, volo operari cibum qui non perit, & antiquam divinorum voluminum viam ſentibus virgultiſque purgare; error mihi geminus infligitur: corrector vitiorum, falſarius dicor, & errores non auferre, ſed ſerere. Tanta eſt enim vetuſtatis conſuetudo, ut etiam confeſſa pleriſque vitia placeant: dum magis pulchros habere volunt codices, quàm emendatos. Quapropter, ô fratres dilectiſſimi, unicum nobilitatis & humilitatis exemplar, pro flabello, calathis, ſportelliſque, munuſculis monachorum, ſpiritalia hæc & manſura dona ſuſcipite; ac beatum Job, qui adhuc apud Latinos jacebat in ſtercore, & vermibus ſcatebat errorum, integrum immaculatúmque gaudete. Quomodo enim poſt probationem atque victoriam, duplicia ſunt ei univerſa reddita; ita ego in lingua noſtra, ut audacter loquar, feci eum habere quæ amiſerat. Igitur & vos, & unumquemque lectorem ſolita præfatione commoneo, & in principiis librorum eadem ſemper annectens, rogo, ut ubicumque præcedentes virgulas videritis, ſciatis ea quæ ſubjecta ſunt, in Hebraïcis voluminibus non haberi. Porrò ubi ſtellæ imago præfulſerit, ex Hebræo in ſermone noſtro addita ſunt: necnon & illa quæ haberi videbantur, & ita corrupta erant, ut ſenſum legentibus tollerent, orantibus vobis magno labore correxi: magis utile quid ex otio meo Eccleſiis Chriſti venturum ratus, quàm ex aliorum negotio.

EIUSDEM IN PSALTERIUM, quod ſecundùm Septuaginta editionem correxit, PRÆFATIO.

Pſalterium Romæ dudum poſitus emendaram: & juxta Septuaginta Interpretes, licet curſim, magna tamen ex parte correxeram. Quod quia rurſum videtis, ô Paula & Euſtochium, ſcriptorum vitio depravatum, plúſque antiquum errorem, quàm novam emendationem valere: me cogitis, ut veluti quodam novali, ſciſſum jam arvum exerceam, & obliquis ſulcis renaſcentes ſpinas eradicem, æquum eſſe dicentes, ut quod crebrò malè pullulat, crebrius ſuccidatur. Unde conſueta præfatione commoneo tam vos, quibus fortè labor iſte deſudat, quàm eos qui exemplaria iſtiuſmodi habere voluerint, ut quæ diligenter emendavi, cum cura & diligentia tranſcribantur. Notet ſibi unuſquiſque vel jacentem lineam, vel radiantia ſigna; id eſt obelos, vel aſteriſcos. Et ubicumque viderit virgulam præcedentem, ab ea uſque ad duo puncta quæ impreſſimus, ſciat in Septuaginta tranſlatoribus plus haberi. Ubi autem perſpexerit ſtellæ ſimilitudinem, de Hebræis voluminibus additum noverit æquè uſque ad duo puncta, juxta Theodotionis dumtaxat editionem, qui ſimplicitate ſermonis

Digitized by Google

monis à ſeptuaginta Interpretibus non diſcordat. Hæc ergo & vobis & ſtudioſo cuique feciſſe me ſciens, non ambigo multos fore, qui vel invidia, vel ſupercilio malint contemnere videri præclara, quàm diſcere,& de turbulento magis rivo, quàm de puriſſimo fonte potare.

EJUSDEM PRÆFATIO IN LIBROS SALOMONIS.

IUngat epiſtola, quos jungit ſacerdotium: immò charta non dividat, quos Chriſti nectit amor. Commentarios in Oſee, Amos, Zachariam, Malachiam, quos poſcitis, ſcripſiſſem, ſi licuiſſet præ valetudine.Mittitis ſolatia ſumptuum: notarios noſtros & librarios ſuſtentatis, ut vobis potiſſimum noſtrum deſudet ingenium. Et ecce ex latere frequens turba diverſa poſcentium: quaſi aut æquum ſit, me, vobis eſurientibus, aliis laborare: aut in ratione dati & accepti, cuiquam, præter vos, obnoxius ſim. Itaque longa ægrotatione fractus, ne penitus hoc anno reticerem, & apud vos mutus eſſem, tridui opus nomini veſtro conſecravi, interpretationem videlicet trium Salomonis voluminum, משלי quas Hebræi Parabolas, vulgata autem editio Proverbia vocat: קוהלת, quem Græcè Eccleſiaſten, Latinè concionatorem poſſumus dicere: שיר השירים, quod in noſtra lingua vertitur Canticum canticorum. Fertur & panæretos Jeſu filij Sirach liber, & alius pſeudepigraphus, qui Sapientia Salomonis inſcribitur. Quorum priorem, Hebraïcum reperi; non Eccleſiaſticum, ut apud Latinos, ſed Parabolas prænotatum, cui juncti erant Eccleſiaſtes & Canticum canticorum: ut ſimilitudinem Salomonis non ſolùm librorum numero, ſed etiam materiarum genere coæquaret. Secundus apud Hebræos nuſquam eſt, quin & ipſe ſtylus, Græcam eloquentiam redolet: & nonnulli ſcriptorum veterum hunc eſſe Judæi Philonis affirmant. Sicut ergo Judith, & Tobiæ, & Machabæorum libros legit quidem Eccleſia, ſed eos inter canonicas Scripturas non recipit: ſic & hæc duo volumina legat ad ædificationem plebis, non ad auctoritatem Eccleſiaſticorum dogmatum confirmandam. Si cui ſanè Septuaginta Interpretum magis editio placet, habet eam à nobis olim emendatam. Neque enim nova ſic cudimus,ut vetera deſtruamus. Et tamen cùm diligentiſſimè legerit, ſciat magis noſtra ſcripta intelligi, quæ non in tertium vas transfuſa coacuerint: ſed ſtatim de prælo puriſſimæ commendata teſtæ, ſuum ſaporem ſervaverint.

AD PAULAM ET EUSTOCHIUM IN TRANSLATIONEM ISAIÆ EX HEBRAICA VERITATE, ejuſdem Præfatio.

NEmo cùm Prophetas verſibus viderit eſſe deſcriptos, metro eos exiſtimet apud Hebræos ligari, & aliquid ſimile habere de Pſalmis & operibus Salomonis: ſed quod in Demoſthene, & Tullio ſolet fieri, ut per cola ſcribantur & commata, qui utique proſa, & non verſibus conſcripſerunt. Nos quoque utilitati legentium providentes, interpretationem novam, novo ſcribendi genere diſtinximus. Ac primùm de Iſaia ſciendum, quòd in ſermone ſuo diſertus ſit: quippe ut vir nobilis & urbanæ eloquentiæ, nec habens quidquam in eloquio ruſticitatis admiſtum. Unde accidit, ut præ cæteris, florem ſermonis ejus, tranſlatio non potuerit conſervare. Deinde etiam hoc adjiciendum, quòd non tam Propheta dicendus ſit, quàm Evangeliſta: Ita enim univerſa Chriſti Eccleſiæque myſteria ad liquidum proſecutus eſt, ut non putes cum de futuro vaticinari, ſed de præteritis hiſtoriam texere. Unde conjicio noluiſſe tunc temporis, Septuaginta Interpretes fidei ſuæ ſacramenta perſpicuè Ethnicis prodere; ne ſanctum canibus, & margaritas porcis darent: quæ, cùm hanc editionem legeritis, ab illis animadvertetis abſcondita. Nec ignoro quanti laboris ſit Prophetas intelligere; nec facilè quempiam poſſe judicare de interpretatione, niſi intellexerit antequam legerit: nos quoque patere morſibus plurimorum, qui ſtimulante invidia, quod conſequi non valent, deſpiciunt. Sciens ergo & prudens in flammam mitto manum: & nihilominùs hoc à faſtidioſis lectoribus precor, ut quomodo Græci poſt Septuaginta tranſlatores Aquilam & Symmachum & Theodotionem legunt, vel ob ſtudium doctrinæ ſuæ, vel ut Septuaginta magis ex collatione eorum intelligant: ſic & iſti ſaltem unum poſt priores habere dignentur interpretem. Legant priùs & poſteà deſpiciant:ne videantur,non ex judicio, ſed ex odij præſumptione ignorata damnare. Prophetavit autem Iſaias in Jeruſalem, & in Judæa, necdum decem tribubus in captivitatem ductis: ac de utroque regno,nunc commiſtim, nunc ſeparatim texit oraculum.Et cùm interdum ad præſentem reſpiciat hiſtoriam, & poſt Babyloniæ captivitatem reditum populi ſignificet in Judæam; tamen omnis ejus cura de vocatione Gentium, & adventu Chriſti eſt. Quem quantò plus amatis, ô Paula & Euſtochium, tantò magis ab eo petite, ut pro obtrectatione præſenti qua me indeſinenter æmuli laniant,ipſe mihi mercedem reſtituat in futuro: qui ſcit me ob hoc in peregrinæ linguæ eruditione ſudaſſe, ne Judæi de falſitate Scripturarum Eccleſiis ejus diutiùs inſultarent.

EJUSDEM IN JEREMIAM PRÆFATIO.

JEremias Propheta, cui hic prologus ſcribitur, ſermone quidem apud Hebræos Iſaia & Oſee & quibuſdam aliis Prophetis videtur eſſe ruſticior, ſed ſenſibus par eſt: quippe qui eodem ſpiritu prophetaverit. Porrò ſimplicitas eloquij,à loco ei in quo natus eſt,accidit. Fuit enim Anathothites, qui eſt uſque hodie viculus, tribus ab Jeroſolymis diſtans millibus, ſacerdos ex ſacerdotibus, & in matris utero ſanctificatus: virginitate ſua Evangelicum virum Chriſti Eccleſiæ dedicans. Hic vaticinari exorſus eſt puer: & captivitatem urbis atque Judææ, non ſolùm ſpiritu, ſed & oculis carnis intuitus eſt. Jam decem tribus Iſraël Aſſyrij in Medos tranſtulerant; jam terras earum, coloniæ Gentium poſſidebant. Unde in Juda tantum,& in Benjamin prophetavit: & civitatis ſuæ ruinas quadruplici planxit alphabeto, quod nos menſuræ metri verſibúſque reddidimus. Præterea ordinem viſionum, qui apud Græcos & Latinos omnino confuſus eſt,ad priſtinam fidem correximus. Librum autem Baruch notarij ejus,qui apud Hebræos nec legitur nec habetur, prætermiſimus: pro his omnibus maledicta ab æmulis præſtolantes, quibus me neceſſe eſt per ſingula opuſcula reſpondere. Et hoc patior: quia vos me cogitis. Ceterùm ad compendium mali, rectius fuerat modum furori eorum ſilentio meo ponere, quàm quotidiè novi aliquid ſcriptitantem, invidorum inſaniam provocare.

EJUSDEM IN EZECHIELEM PRÆFATIO.

EZechiel Propheta cum Joachim rege Juda captivus ductus eſt in Babylonem: ibique iis qui cum eo captivi fuerant, prophetavit, pœnitentibus quòd ad Jeremiæ vaticinium ſe ultrò adverſariis tradidiſſent, & viderent adhuc urbem Jeroſolymam ſtare, quam ille caſuram eſſe prædixerat. Trigeſimo autem ætatis ſuæ anno, & captivitatis quinto, exorſus eſt ad concaptivos loqui. Et eodem tempore, licet poſterior, hic in Chaldæa, Jeremias in Judæa prophetaverunt. Sermo ejus nec ſatis diſertus,nec admodum ruſticus eſt:ſed ex utroque mediè temperatus Sacerdos & ipſe fuit,ſicut Jeremias: principia voluminis & finem magnis habens obſcuritatibus involuta. Sed & vulgata ejus editio non multum diſtat ab Hebraïco. Unde non ſatis miror quid cauſæ extiterit, ut ſi eoſdem in univerſis libris habemus interpretes, in aliis eadem, in aliis diverſa tranſtulerint. Legite igitur & hunc juxta tranſlationem noſtram; quoniam per cola ſcriptus & commata, manifeſtiorem legentibus ſenſum tribuit. Si autem amici mei & hunc ſubſannaverint; dicite eis quòd nemo eos compellat ut ſcribant. Sed vereor ne illud eis eveniat quod Græcè ſignificantiùs dicitur, ut vocentur φαγολοίδοροι: quod eſt, manducantes ſannas.

Digitized by Google

EJUSDEM IN DANIELEM PRÆFATIO.

DAnielem Prophetam juxta Septuaginta Interpretes, Domini Salvatoris Eccleſiæ non legunt, utentes Theodotionis editione: & hoc cur acciderit, neſcio. Sive enim quia ſermo Chaldaïcus eſt, & quibuſdam proprietatibus à noſtro eloquio diſcrepat, noluerunt Septuaginta Interpretes eaſdem linguæ lineas in tranſlatione ſervare: ſive ſub nomine eorum ab alio neſcio quo non ſatis Chaldæam linguam ſciente, editus eſt liber: ſive aliud quid cauſæ extiterit ignorans: hoc unum affirmare poſſum, quòd multùm à veritate diſcordet, & recto judicio repudiatus ſit. Sciendum quippe eſt Danielem maximè & Eſdram, Hebraïcis quidem litteris, ſed Chaldæo ſermone conſcriptos: & unam Jeremiæ pericopen: Job quoque cum Arabica lingua plurimam habere ſocietatem. Denique & ego adoleſcentulus, poſt Quintiliani & Tullij lectionem ac flores rhetoricos, cùm me in linguæ hujus piſtrinum recluſiſſem: & multo ſudore, multóque tempore vix cœpiſſem anhelantia ſtridentiáque verba reſonare, & quaſi per cryptam ambulans, rarum deſuper lumen aſpicerem, impegi noviſſimè in Danielem: & tanto tædio affectus ſum, ut deſperatione ſubita omnem laborem veterem voluerim contemnere. Verùm adhortante me quodam Hebræo, & illud mihi crebriùs in ſua lingua ingerente, Labor improbus omnia vincit: & qui mihi videbar ſciolus, inter Hebræos, cœpi rurſus eſſe diſcipulus Chaldaïcus. Et ut verum fatear, uſque ad præſentem diem magis poſſum ſermonem Chaldaïcum legere & intelligere, quàm ſonare. Hæc idcircò refero, ut difficultatem vobis Danielis oſtenderem: qui apud Hebræos nec Suſannæ habet hiſtoriam, nec hymnum trium puerorum, nec Belis draconiſque fabulas: quas nos, quia in toto orbe diſperſæ ſunt, veru antepoſito, eaſque jugulante, ſubjecimus: ne videremur apud imperitos magnam partem voluminis detruncaſſe. Audivi ego quemdam de præceptoribus Judæorum, cùm Suſannæ derideret hiſtoriam, & à Græco neſcio quo eam diceret eſſe confictam; illud opponere quod Origeni quoque Africanus oppoſuit, etymologias has ἀπὸ τοῦ σχίνου σχίσαι, καὶ ἀπὸ τοῦ πρίνου πρίσαι, de Græco ſermone deſcendere. Cujus rei nos intelligentiam noſtris hanc poſſumus dare: Ut verbi gratia, dicamus de arbore ilice dixiſſe eum, illicò pereas: & à lentiſco, in lentem te comminuat angelus: vel non lentè pereas: aut lentus, id eſt flexibilis ducaris ad mortem: ſive aliud quid ad arboris nomen conveniens. Deinde tantum fuiſſe otij tribus pueris cavillabatur, ut in camino æſtuantis incendij metro luderent, & per ordinem ad laudem Dei omnia elementa provocarent. aut quod miraculum, divinæque aſpirationis indicium, vel draconem interfectum offa picis, vel ſacerdotum Belis machinas deprehenſas: quæ magis prudentia ſolertis viri, quàm prophetali eſſent ſpiritu perpetrata? Cùm verò ad Habacuc veniret, & de Judæa in Chaldæam raptum diſcophorum lectitaret, quærebat exemplum, ubi legiſſemus in toto veteri Teſtamento, quemquam ſanctorum gravi volaſſe corpore, & in puncto horæ tanta terrarum ſpatia tranſiſſe: Cui cùm quidam è noſtris ſatis ad loquendum promptulus, Ezechielem adduxiſſet in medium, & diceret eum de Chaldæa in Judæam fuiſſe tranſlatum: deriſit hominem, & ex ipſo volumine demonſtravit Ezechielem in ſpiritu ſe vidiſſe tranſpoſitum. Denique & Apoſtolum noſtrum, videlicet ut eruditum virum, & qui legem ab Hebræis didiciſſet, non fuiſſe auſum affirmare ſe raptum in corpore, ſed dixiſſe: Sive in corpore, ſive extra corpus, neſcio, Deus ſcit. [2. Cor. 12.] His & talibus argumentis apocryphas in libro Eccleſiæ fabulas arguebat. Super qua re lectoris arbitrio judicium derelinquens, illud admoneo, non haberi Danielem apud Hebræos inter Prophetas, ſed inter eos qui hagiographa conſcripſerunt. In tres ſiquidem partes omnis ab eis Scriptura dividitur: in legem, in Prophetas, & in hagiographa, id eſt, in quinque, & octo, & in undecim libros: de quo non eſt hujus temporis diſſerere. Quæ autem ex hoc Propheta, immò contra hunc librum, Porphyrius objiciat: teſtes ſunt Methodius, Euſebius, & Apollinarius: qui multis verſuum millibus ejus veſaniæ reſpondentes, neſcio an curioſo lectori ſatisfecerint. Unde obſecro vos ô Paula & Euſtochium, fundatis pro me ad Dominum preces: ut quamdiu in hoc corpuſculo ſum, ſcribam aliquid gratum vobis, utile Eccleſiæ, dignum poſteris. Præſentium quippe judiciis oblatrantium non ſatis moveor: qui in utramque partem, aut amore labuntur, aut odio.

EJUSDEM IN XII. PROPHETAS PRÆFATIO.

NOn eſt idem ordo duodecim Prophetarum apud Hebræos, qui eſt apud nos. Unde ſecundùm id quod ibi legitur, hîc quoque diſpoſiti ſunt. Oſee commaticus eſt, & quaſi per ſententias loquens. Joël planus in principiis: in fine obſcurior. Et uſque ad Malachiam, habent ſinguli proprietates ſuas: quem Eſdram ſcribam, legíſque doctorem, Hebræi autumant. Et quia longum eſt nunc de omnibus dicere: hoc tantùm vos ô Paula & Euſtochium admonitas volo, unum librum eſſe duodecim Prophetarum: & Oſee ſynchronon Iſaiæ: Malachiam verò Aggæi & Zachariæ fuiſſe temporibus. In quibus autem tempus non præfertur in titulo; ſub illis eos regibus prophetaſſe, ſub quibus & hi qui ante eos habent titulos prophetaverunt.

EJUSDEM IN EVANGELISTAS AD DAMASUM PRÆFATIO.

NOvum opus me facere cogis ex veteri: ut poſt exemplaria Scripturarum toto orbe diſperſa, quaſi quidam arbiter ſedeam: & quia inter ſe variant, quæ ſint illa quæ cum Græca conſentiant veritate, decernam. Pius labor, ſed periculoſa præſumptio, judicare de ceteris, ipſum ab omnibus judicandum: ſenis mutare linguam, & caneſcentem jam mundum ad initia retrahere parvulorum. Quis enim doctus pariter vel indoctus, cùm in manus volumen aſſumpſerit, & à ſaliva quam ſemel imbibit, viderit diſcrepare quod lectitat; non ſtatim erumpat in vocem, me falſarium, me clamitans eſſe ſacrilegum, qui audeam aliquid in veteribus libris addere, mutare, corrigere? Adverſus quam invidiam duplex cauſa me conſolatur: quòd & tu qui ſummus ſacerdos es, fieri jubes: & verum non eſſe quod variat, etiam maledicorum teſtimonio comprobatur. Si enim Latinis exemplaribus fides eſt adhibenda; reſpondeant quibus: tot enim ſunt exemplaria pænè quot codices. Sin autem veritas eſt quærenda de pluribus: cur non ad Græcam originem revertentes, ea quæ vel à vitioſis interpretibus malè reddita, vel à præſumptoribus imperitis emendata perverſiùs, vel à librariis dormitantibus aut addita ſunt, aut mutata, corrigimus? Neque verò ego de Veteri diſputo Teſtamento, quod à Septuaginta ſenioribus in Græcam linguam verſum, tertio gradu ad nos uſque pervenit. Non quæro quid Aquila, quid Symmachus ſapiant, quare Theodotion inter novos & veteres medius incedat. Sit illa vera interpretatio quam Apoſtoli probaverunt. De novo nunc loquor Teſtamento: quod Græcum eſſe non dubium eſt, excepto Apoſtolo Matthæo, qui primus in Judæa Evangelium CHRISTI Hebraicis litteris edidit. Hoc certè cùm in noſtro ſermone diſcordat, & in diverſos rivulorum tramites ducit, uno de fonte quærendum eſt. Prætermitto eos codices quos à Luciano & Heſychio nuncupatos, paucorum hominum aſſerit perverſa contentio: quibus utique nec in toto Veteri inſtrumento poſt Septuaginta Interpretes, emendare quid licuit, nec in novo profuit emendaſſe: cùm multarum gentium linguis Scriptura antè tranſlata, doceat falſa eſſe quæ addita ſunt. Igitur hæc præſens præfatiuncula pollicetur quatuor tantum Evangelia, quorum ordo eſt iſte, Matthæus, Marcus, Lucas, Joannes: codicum Græcorum emendata collatione, ſed veterum, quæ ne multùm à lectionis Latinæ conſuetudine diſcreparent, ita calamo temperavimus, ut his tantùm quæ ſenſum videbantur mutare correctis, reliqua manere pateremur ut fuerant. Canones quoque, quos Euſebius Cæſarienſis Epiſcopus Alexandrinus ſecutus Ammonium, in decem numeros ordinavit, ſicut in Græco habentur, expreſſimus.

Digitized by Google

expreſſimus. Quòd ſi quis de curioſis voluerit noſſe, quæ in Evangeliis, vel eadem, vel vicina, vel ſola ſint, eorum diſtinctione cognoſcet. Magnus ſiquidem hic in noſtris codicibus error inolevit, dum quod in eadem re alius Evangeliſta plus dixit, in alio quia minus putaverint, addiderunt. Vel dum eumdem ſenſum alius aliter expreſſit, ille qui unum è quatuor primum legerat, ad ejus exemplum ceteros quoque exiſtimaverit emendandos. Unde accidit ut apud nos mixta ſint omnia, & in Marco plura Lucæ atque Matthæi. Rurſum in Matthæo plura Joannis & Marci, & in ceteris reliquorum quæ aliis propria ſunt, inveniantur. Cùm itaque canones legeris qui ſubjecti ſunt, confuſionis errore ſublato, & ſimilia omnium ſcies, & ſingulis ſua quæque reſtitues. In canone primo concordant quatuor, Matthæus, Marcus, Lucas, Joannes. In ſecundo tres, Matthæus Marcus, Lucas. In tertio tres, Matthæus, Lucas, Joannes. In quarto tres, Matthæus, Marcus, Joannes. In quinto duo, Matthæus, Lucas. In ſexto duo, Matthæus, Marcus. In ſeptimo duo, Matthæus, Joannes. In octavo duo, Lucas, Marcus. In nono duo, Lucas, Joannes. In decimo, propria quique quæ non habentur in aliis, ediderunt. Singulis verò Evangeliis, ab uno incipiens uſque ad finem librorum, diſpar numerus accreſcit. Hic nigro colore deſcriptus, ſub ſe habet alium ex minio diſcolorem numerum, qui ad decem uſque procedens, indicat prior numerus in quo ſit canone requirendus. Cùm ergo aperto codice, verbi gratia, illud ſive illud capitulum ſcire volueris cujus canonis ſit, ſtatim ex ſubjecto numero doceberis, & recurrens ad principia, in quibus canonum eſt diſtincta congeries, eodémque ſtatim canone ex titulo frontis invento, illum quem quærebas numerum, ejuſdem Evangeliſtæ qui & ipſe ex inſcriptione ſignatur, invenies, atque è vicino ceterorum tramitibus inſpectis, quos numeros è regione habeant, annotabis, & cùm ſcieris, recurres ad volumina ſingulorum, & ſine mora repertis numeris quos antè ſignaveras, reperies & loca in quibus vel eadem vel vicina dixerunt. Sciendum tamen, ne quis ignarum ex ſimilitudine numerorum error involvat, quòd ſicubi in ſubnotatione canonum diſtinctorum, in canone quolibet tres Evangeliſtæ bis, ter vel quater, aut etiam ampliùs eumdem numerum per ordinem habuerint annotatum, & quartus è contrario, diſcrepantes; quòd id tres illi in eo loco ſemel dixerint, quartus toties in corpore voluminis ſui ponat, quoties diverſi numeri in ejus canone poſiti ſtant contra prædictorum numerorum continuatas ſimilitudines. Item ſi in uno quolibet eorum aut etiam duobus idem in canone numerus bis, ter, & quater, aut eo ampliùs reperiatur in ordine collocatus, & diſpares inveniantur in ceteris; dubium non erit, quin id quod illius illorúmve canonis numerus bis terque repetitum ab his in volumine ſemel dictum eſſe oſtendit, alter alterius eorum toties uno atque eodem ſenſu loquantur, quoties prætulerint in numerorum annotatione diſtantiam. Et hoc in omnium novem canonum collatione ſervabitur. Ceterùm in decimo (quoniam propria ſingulorum tantummodò continentur) non poteſt contra id comparatio eſſe quod ſolum eſt. Opto ut in Chriſto valeas, & memineris mei Papa beatiſſime.

EIUSDEM EX CATALOGO SCRIPTORUM Eccleſiaſticorum.

PAulus Apoſtolus, qui antè Saulus, extra numerum duodecim Apoſtolorum, de tribu Benjamin & oppido Judææ Giſchalis fuit. quo à Romanis capto, cum parentibus ſuis Tarſum Ciliciæ commigravit, à quibus ob ſtudia legis miſſus Jeroſolymam, à Gamaliele viro doctiſſimo, cujus Lucas meminit, eruditus eſt. Cùm autem interfuiſſet neci martyris Stephani, & acceptis à Pontifice templi epiſtolis, ad perſequendos eos qui Chriſto crediderant, Damaſcum pergeret, revelatione compulſus ad fidem, quæ in Actibus Apoſtolorum ſcribitur, in vas electionis de perſecutore tranſlatus eſt. Cúmque primùm ad prædicationem ejus Sergius Paulus Proconſul Cypri credidiſſet, ab eo, quòd eum Chriſti fidei ſubegerat, ſortitus eſt nomen Paulus, & juncto ſibi Barnaba; multis urbibus peragratis, revertenſque Jeroſolymam, à Petro, Jacobóque & Joanne, Gentium Apoſtolus ordinatur. Et quia in Actibus Apoſtolorum pleniſſimè de ejus converſatione ſcriptum eſt, hoc tantùm dicam, quòd poſt paſſionem Domini vigeſimoquinto anno, id eſt ſecundo Neronis, eo tempore quo Feſtus procurator Judææ ſucceſſit Felici, Romam vinctus mittitur; & biennium in libera manens cuſtodia; adverſus Judæos de adventu Chriſti quotidie diſputavit: Sciendum autem in prima ſatisfactione, (necdum Neronis imperio roborato; nec in tanta erumpente ſcelera, quanta de eo narrant hiſtoriæ) Paulum à Nerone dimiſſum, ut Evangelium Chriſti in Occidentis quoque partibus prædicaret, ſicut ipſe ſcribit in ſecunda epiſtola ad Timotheum (eo tempore quo & paſſus eſt, de vinculis dictat Epiſtolam;) In prima mea ſatisfactione nemo mihi affuit, ſed omnes me dereliquerunt: non eis imputetur. Dominus autem mihi affuit, & confortavit me, ut per me prædicatio compleretur, & audirent omnes Gentes: & liberatus ſum de ore leonis. Manifeſtiſſimè leonem propter crudelitatem, Neronem ſignificans. Et in ſequentibus; Liberatus ſum de ore leonis. Et ſtatim; Liberavit me Dominus ab omni opere malo, & ſalvavit me in regnum ſuum cæleſte, quòd ſcilicet præſens ſibi ſentiret imminere martyrium. Nam & in eadem Epiſtola præmiſerat; Ego enim jam immolor, & tempus reſolutionis meæ inſtat. Hic ergo decimoquarto Neronis anno, eodem die quo Petrus; Romæ pro Chriſto capite truncatus, ſepultúſque eſt in via Oſtienſi, anno poſt paſſionem Domini trigeſimoſeptimo. Scripſit autem novem ad ſeptem Eccleſias Epiſtolas, ad Romanos unam, ad Corinthios duas, ad Galatas unam; ad Epheſios unam, ad Philippenſes unam, ad Coloſſenſes unam, ad Theſſalonicenſes duas. Præterea ad diſcipulos ſuos, Timotheo duas, Tito unam, Philemoni unam. Epiſtola autem quæ fertur ad Hebræos, non ejus creditur, propter ſtyli ſermoniſque diſtantiam: ſed vel Barnabæ juxta Tertullianum, vel Lucæ Evangeliſtæ juxta quoſdam: vel Clementis Romanæ poſteà Eccleſiæ Epiſcopi, quem aiunt ſententias Pauli proprio ordinaſſe & ornaſſe ſermone: vel certè quia Paulus ſcribebat ad Hebræos, & propter invidiam ſui apud eos nominis, titulum in principio ſalutationis amputaverat, ſcripſerat ut Hebræus Hebræis Hebraicè, id eſt ſuo eloquio diſertiſſimè, ut ea quæ eloquenter ſcripta fuerant in Hebræo, eloquentiùs verterentur in Græcum, & hanc cauſam eſſe, quòd à ceteris Pauli epiſtolis diſcrepare videatur. Legunt quidam & ad Laodicenſes, ſed ab omnibus exploditur.

EIUSDEM EX CATALOGO SCRIPTORUM Eccleſiaſticorum.

JAcobus, qui appellatur frater Domini, cognomento Juſtus, ut nonnulli exiſtimant, Joſeph, ex alia uxore; ut autem mihi videtur, Mariæ ſororis matris Domini, cujus Joannes in libro ſuo meminit, filius, poſt paſſionem Domini, ſtatim ab Apoſtolis Jeroſolymorum Epiſcopus ordinatus, unam tantùm ſcripſit Epiſtolam, quæ de ſeptem Catholicis eſt: quæ & ipſa ab alio quodam ſub nomine ejus edita aſſeritur, licet paulatim tempore procedente obtinuerit auctoritatem. Egeſippus vicinus Apoſtolicorum temporum, in quinto commentariorum libro de Jacobo narrans, ait, Suſcepit Eccleſiam Jeroſolymæ, poſt Apoſtolos, frater Domini Jacobus, cognomento Juſtus, multi ſiquidem Jacobi vocabantur. Hic de utero matris ſanctus fuit, vinum & ſiceram non bibit, carnem nullam comedit, numquam attonſus eſt, nec unctus unguento, nec uſus balneo. huic ſoli licitum erat ingredi Sancta ſanctorum: ſiquidem veſtibus laneis non utebatur, ſed lineis: ſolúſque ingrediebatur templum: & fixis genibus, pro populo deprecabatur, in tantum ut camelorum duritiem traxiſſe ejus genua crederentur. Dicit & alia multa, quæ enumerare longum eſt. Sed & Joſephus in vigeſimo libro Antiquitatum refert, & Clemens in ſeptimo ὑποτυπώσεων, mortuo Feſto, qui Judæam regebat, miſſum à Nerone eſſe ſucceſſorem ejus Albinum: qui cùm necdum ad provinciam perveniſſet, Ananus, inquit, Pontifex adoleſcens, Anani filius, de genere Sacerdotali,

Digitized by Google

Sacerdotali, accepta occaſione ἀναρχίας, concilium congregavit, & compellens publicè Jacobum, ut Chriſtum Dei filium denegaret, contradicentem lapidari juſſit. qui cùm præcipitatus de pinna templi, confractis cruribus adhuc ſemivivus tendens ad cælum manus diceret, Domine ignoſce eis: quod enim faciunt, neſciunt: fullonis fuſte quo uda veſtimenta extorqueri ſolent, in cerebro percuſſus interiit. Tradit item Joſephus, tantæ eum ſanctitatis fuiſſe, & celebritatis in populo, ut propter ejus necem, creditum ſit ſubverſam eſſe Jeroſolymam. Hic eſt de quo Paulus Apoſtolus ſcribit ad Galatas, Alium autem Apoſtolorum vidi neminem, niſi Jacobum fratrem Domini. Et Apoſtolorum ſuper hoc crebriùs acta teſtantur. Evangelium quoque quod appellatur ſecundùm Hebræos, & à me nuper in Græcum Latinúmque ſermonem tranſlatum eſt, quo & Origenes ſæpè utitur, poſt reſurrectionem Salvatoris refert: Dominus autem cùm dediſſet ſindonem ſervo Sacerdotis, ivit ad Jacobum, & apparuit ei. Juraverat enim Jacobus ſe non comeſturum panem ab illa hora, qua biberat calicem Domini, donec videret eum reſurgentem à mortuis. Rurſúſque poſt paululum, Afferte, ait Dominus, menſam & panem. Statímque additur, Tulit panem, & benedixit, ac fregit, & dedit Jacobo Juſto, & dixit ei, Frater mi, comede panem tuum, quia reſurrexit Filius hominis à dormientibus. Triginta itaque annos Jeroſolymis rexit Eccleſiam, id eſt uſque ad ſeptimum Neronis annum, & juxta templum, ubi & præcipitatus fuerat, ſepultus eſt. Titulum uſque ad obſidionem Titi & ultimam Hadriani notiſſimum habuit. Quidam è noſtris in Monte oliveti eum conditum putant: ſed falſa eorum opinio eſt.

EIUSDEM EX CATALOGO SCRIPTORUM Eccleſiaſticorum.

SImon Petrus filius Jonæ, provinciæ Galilææ, vico Bethſaida, frater Andreæ Apoſtoli, & princeps Apoſtolorum, poſt Epiſcopatum Antiochenſis Eccleſiæ, & prædicationem diſperſionis eorum qui de circumciſione crediderant, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Aſia, & Bithynia, ſecundo Claudij anno ad expugnandum Simonem Magum Romam pergit, ibique viginti quinque annis cathedram ſacerdotalem tenuit, uſque ad ultimum annum Neronis, id eſt decimum quartum. A quo & affixus cruci, martyrio coronatus eſt, capite ad terram verſo, & in ſublime pedibus elevatis, aſſerens ſe indignum ut ſic crucifigeretur ut Dominus ſuus. Scripſit duas Epiſtolas, quæ Catholicæ nominantur: quarum ſecunda à pleriſque ejus eſſe negatur, propter ſtyli cum priore diſſonantiam. Sed & Evangelium juxta Marcum, qui auditor ejus & interpres fuit, hujus dicitur. Libri autem, è quibus unus Actorum ejus inſcribitur, alius Evangelij, tertius prædicationis, quartus Apocalypſis, quintus judicij, inter apocryphas Scripturas reputantur. Sepultus Romæ in Vaticano juxta viam triumphalem, totius urbis veneratione celebratur.

EIUSDEM EX CATALOGO SCRIPTORUM Eccleſiaſticorum.

IUdas frater Jacobi, parvam quidem, quæ de ſeptem Catholicis eſt, epiſtolam reliquit. Et quia de libro Enoch, qui apocryphus eſt, in ea aſſumit teſtimonium, à pleriſque rejicitur: tamen auctoritatem vetuſtate jam & uſu meruit, & inter ſanctas Scripturas computatur.

INDEX TESTIMONIORUM A CHRISTO ET APOSTOLIS IN NOVO TESTAMENTO CITATORUM EX VETERI.

Quæ huc in id congeſta ſunt, ut pij Lectores nativam quorumdam intelligentiam, quæ ab ipſo Chriſto vero interprete, & ſpiritu ejus per Apoſtolos ſit tradita, aſſequantur, perſpiciántque in quem uſum ea Apoſtoli & Evangeliſtæ adduxerint.

GENESIS.

1 d Maſculum & feminam fecit eos. Matt. 19.a. Mar. 10.a
2 a Requievit Deus die ſeptima ab omnibus operibus ſuis. Heb. 4. b.
2 b Factus eſt primus homo Adam in animam viventem. 1.Cor.15. f
2 d Dimittet homo patrem,& matrem, & adhærebit uxori. Matt. 19. a Marc.10.a.Epheſ.5.g.1.Cor. 6. d
2 d Erunt duo in carne una.Matt. 19. a.Marc.10.a.1.Corin.6.d.Gal.3.b
12 a Exi de terra tua & de cognatione tua. Act.7.a
12 a Et in ſemine tuo benedicentur omnes gentes. Act.3.d.Eph.5.g
15 b Sic erit ſemen tuum. Rom.4. c
15 b Credidit Abraham Deo ; & reputatum eſt illi ad juſtitiam.Rom. 4.a.Jac.2.d. Gal.3. a.
15 c Erit ſemen tuum peregrinum in terra non ſua, Act.7.a
17 a Quia patrem multarum gentium conſtitui te. Rom. 4. c
18 b Secundùm hoc tempus veniam,& erit Saræ filius. Rom.9.b
21 b Ejice ancillam & filium ejus.Gal. 4. d
21 b In Iſaac vocabitur tibi ſemen. Rom.9.b
22 c Niſi benedicens benedicam te, & multipl. Heb.6.c
22 d Quia benedicentur in te omnes gentes. Gal. 3. b.Act.3.d
25 c Quia major ſerviet minori. Rom. 9. c

EXODUS.

3 b Ego ſum Deus Abraham , &c. Matth 22.c.Marc.12.c.Luc. 20.f
9 d In hoc ipſum excitavi te,ut oſtendam in te potentiam meam.Rom. 9.d
12 g Os non comminuetis ex eo.Joan. 19.f
13 a Omne maſculinum adaperiens vulvam. Luc.2.d
16 d Qui multum, non abundavit, &c. 2.Cor.8.c
20 c Non mœchaberis. Matt.5.d
20 c Non adulterabis, Non occides, Non furtum facies,Non loquêris contra proximum tuum falſum teſtimonium, Non concupiſces. Rom. 13.c
20 c Non concupiſces. Rom.7.b
20 c Non occides. Mat.5. c.Luc.18.d
20 c Honora patrem tuum & matrem tuam.Matt.15.a.Mar.7.b. Epheſ. 6.a
21 c Qui maledixerit patri ſuo , vel matri, morte moriatur. Matt.15.a Marc.7.b.
21 c Oculum pro oculo , dentem pro dente. Matt.5.f
22 d Principi populi tui non maledices. Act.23.a
24 e Hic ſanguis teſtamenti , quod mandavit ad vos Deus. Heb.9.e
25 g Vide , omnia facito ſecundùm exemplar quod tibi oſtenſum eſt, &c. Heb. 8.b.Act.7.f
32 a Fac nobis deos qui præcedant nos. Act.7.e
33 d Miſerebor cui voluero , &c. Rom.9.c.
34 d Non ſicut Moyſes ponebat velamen ſuper faciem. 2. Cor.2.c

LEVIT.

12 g Sancti eritis,quoniam ego ſanctus ſum. 1.Pet.1.c
18 a Qui fecerit homo , vivet in ea. Rom.10.b.Gal 3. b
19 c Non perjurabis. Matth.5.e
19 d Diliges proximum tuum ſicut teipſum. Rom.13.d.Gal.5.c. Jac.2. b. Matt.22.d. Mar.12.c
19 d Diliges proximum tuum Matt.5.g
20 b Qui maledixerit patri , & matri , &c. Matth.15.a
24 d Oculum pro oculo. Matth.5.f
26 b Quoniam inhabitabo in illis , & inambulabo, &c. 2.Cor.6.d

NUMERI.

9 b Os non comminuetis ex eo.Ioan. 19.f

DEUTER.

4 d Etenim Deus noſter ignis conſumens eſt. Heb.12.g
5 b Non concupiſces.Rom.7.c. 13.c
5 b Non occides. Matt.5.c.Luc.18. d
5 b Non mœchaberis. Matt.5. d Luc. 18. d.
5 b Non furtum facies. Luc. 18.d. Rom.13.c
5 b Non loquêris contra proximum tuum falſum teſtimonium. Luc. 18.d.Rom.13.c
5 b Honora patrem & matrem. Matt. 15.a.Mar.7.b. Epheſ.6.a
6 a Audi Iſraël, Dominus Deus tuus Deus unus eſt. Mar.12.c
6 a Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde,&c. Matt.22.d. Marc. 12.c. Luc.10.c
6 c 10.d.Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies.Matt.4. b. Luc.4.b
6 c Non tentabis Dominum Deum tuum. Mat.4.b.Luc.4.b
8 a Non in ſolo pane vivit homo. Matt.4.a.Luc.4.a
10 d Deus perſonam hominis non accipit. Gal. 2.b
18 c Prophetam ſuſcitabit vobis Dominus Deus. Act.3.d.7.c
19 d In ore duorum vel trium teſtium ſtabit omne verbum. Matt.18. b. Ioan.8.c.2.Cor.13.a
19 d Oculum pro oculo, dentem pro dente. Matt.5.f
21 d Maledictus omnis qui pendet in ligno. Gal.3.b
25 b Non alligabis os bovi trituranti. 1.Cor.9.a.1.Tim.5.c.
25 b Si quis mortuus fuerit non habens filium. Matt. 22. c. Mar. 12. b. Luc.20.c
27 d Maledictus omnis qui non permanſerit in omnibus,&c.Gal.3.b
30 c Quis aſcendet in cælum ? Rom. 10.b
31 c Propè eſt verbum in ore tuo,& in corde tuo. Rom 10.b
32 c Ego ad æmulationem vos adducam in non gentem, &c. Rom. 10. d
32 c Mihi vindictam , ego retribuam. Rom.12.d

JOSUE.

1 a Non te deſeram , neque derelinquam. Heb.13.a

REG. II.

7 c Ego ero illi in patrem,& ipſe erit mihi in filium. Heb.1.b

REG. III.

19 b Domine , prophetas tuos occiderunt , &c. Rom.11.a.
19 b Reliqui mihi ſeptem millia virorum. Rom.11.a

JOB.

5 c Comprehendam ſapientes in aſtutia eorum. 1.Cor.3.d

LIBER PSALM.

2 a Quare fremuerunt gentes. Act.4.c
2 b Filius meus es tu, ego hodie genui te. Act.13.e.Heb.1.b.5.b

2 c Reges eos in virga ferrea. Apoc. 2. g.19. c
4 b Iraſcimini, & nolite peccare. Epheſ.4.f
5 c Sepulchrum patens eſt guttur eorum. Rom.3.b
6 c Diſcedite à me omnes qui operamini iniquitatem. Matt.7. d.25.d. Luc. 13.f
8 b Ex ore infantium, & lactentium, &c. Matt.21.b
8 c Quid eſt homo quòd memor es ejus? Heb.2.a
8 c Omnia ſubjecit ſub pedibus ejus. 1. Cor.15.d
9 c Quorum os maledictione & amaritudine plenum eſt. Rom.3.c
13 a Non eſt juſtus quiſquam, non eſt intelligens. Rom.3.b
13 b Veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem. Rom.3.c
15 c Providebam Dominum in conſpectu, &c. Act.2.d
15 d Non dabis ſanctum tuum videre corruptionem. Act.2.c.13.e
17 a Ego ero fidens in eum. Heb.2.c
17 g Propterea confitebor tibi in Gentibus Domine. Rom.15.b
18 a Et quidem in omnem terram exivit ſonus eorum. Rom.10.d
21 a Eli, Eli, lamma ſabacthani. Matt. 27.e.Marc.15.c
21 c Diviſerunt ſibi veſtimenta mea. Matt.27.d.Joan.19.e
21 c Nuntiabo nomen tuum fratribus meis. Heb.2.c
23 a Domini eſt terra, & plenitudo ejus. 1.Cor.10.f
24 c Odio habuerunt me gratis. Joan. 15.d
30 a In manus tuas commendo ſpiritum meum. Luc.23.f
31 a Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates. Rom.4.a
33 c Qui enim vult vitam diligere, & dies videre bonos. 1 Pet.3 b
39 b Hoſtiam & oblationem noluiſti. Heb.10.ab
40 c Qui manducat mecum panem. Joan.13.b
43 d Propter te mortificamur tota die. Rom.8. g
44 b Thronus tuus Deus in ſæculum ſæculi. Heb.1.c
50 a Ut juſtificeris in ſermonibus tuis. Rom.3.a
54 d Jacta ſuper Dominum curam tuam. 1.Pet.1.b
61 d Unuſquiſque autem propriam mercedem accipiet. 1. Cor.3.b
67 d Aſcendens in altum, captivam duxit captivitatem. Epheſ. 4. b
68 b Zelus domus tuæ comedit me. Joan.2.d
68 b Improperia improperantium tibi ceciderunt ſuper me. Rom. 15.a
68 c Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum. Rom.11.b
68 c Fiat commoratio eorum deſerta. Actor.1.d
68 e In ſiti mea potaverunt me aceto. Joan.19.f
77 a Aperiam in parabolis os meum. Matt.13.e
77 c Panem cæli dedit eis. Joan.6.d
81 b Ego dixi Dij eſtis. Joan.10.g.
88 d Inveni David ſervū meū.Act.13.d
90 c Angelis ſuis mandavit de te.Matt. 4.a.Luc.4.b
93 b Dominus novit cogitationes ſapientum, quoniam vanæ ſunt. 1. Cor.3.d
94 c Hodie ſi vocem ejus audieritis. Heb.3.b
94 d Sicut juravi in ira mea. Heb.4.a
96 b Et adorent eum omnes angeli ejus. Heb.1.c
101 Tu in principio Domine terram fundaſti. Heb.1.c
103 a Qui facit angelos ſuos ſpiritus. Heb.1.c
108 b Et epiſcopatum ejus accipiat alter. Act.1.d
109 a Dixit Dominus Domino meo. Matt.22.d.Luc.20.g. Act. 2.f
109 a Sede à dextris meis. Heb.1.d
109 a Donec ponam inimicos tuos ſcabellum, &c. Heb.1.d. 1. Cor.15.d
109 b Tu es ſacerdos in æternum. Heb.5.b.7.c
109 b Juravit Dominus, & non pœnitebit eum. Heb.7.c
111 b Diſperſit dedit pauperibus. 2. Cor.9.c
115 a Credidi, propter quod locutus ſum. 2.Cor.4.c
115 a Omnis homo mendax.Rom. 3.a
116 a Laudate Dominum omnes gentes. Rom.15.c
117 a Dominus mihi adjutor: non timebo quid faciat mihi homo. Heb.13.b
217 d Lapidem quem reprobaverunt ædificantes.Matt.21.d. Marci 12.a. Actor 4.b.1.Pet.2.b
117 d Hoſanna filio David.Matth.21.b
131 c De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam. Act.2.e
139 a Venenum aſpidum ſub labiis eorum. Rom.3.b

PROVERB.

3 a Nolite eſſe prudentes apud voſmetipſos. Rom.12.d
3 b Fili mi, noli negligere diſciplinam Domini, &c. Heb.12 b
3 b Quem diligit Dominus corripit, &c. Heb.12.b.Apoc.3.d
10 b Charitas operit multitudinem peccatorum. 1.Pet.4.b
17 c Videte, ne quis malum pro malo alicui reddat. 1.Theſſ. 5.d. 1.Pet. 3.b
20 c Qui maledixerit patri vel matri. Matt.15.a.Marc.7.b
25 c Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum. Rom.12.d
26 b Canis reverſus ad vomitum 2. Pet.2.d

ISAIAS.

1 c Niſi Dominus ſabaoth reliquiſſet nobis ſemen. Rom.9,f
5 d Homo plantavit vineam. Matth. 21.b.Luc.20.b.Mar.11.a
6 a Sanctus, ſanctus, ſanctus, Dominus Deus ſabaoth. Apo.4.c
6 c Auditu audietis, & non intelligetis. Matt.13.b.Marc.4.b. Luc.8.b. Act.28.f.Joan.12.f.Rom. 11.b
7 c Ecce Virgo in utero habebit. Matt.1.d
8 d Ecce ego & pueri mei quos dedit mihi Deus. Heb.2.d
9 a Terra Zabulon & terra Nephthali. Matt.4.c
10 e Si fuerit numerus filiorum Iſraël tanquam arena maris. Rom.9.f
11 a Revelabitur ille iniquus quem Dominus interficiet ſpiritu oris ſui. 2.Theſſ.2.c
11 c Erit radix Jeſſe. Rom. 15.c.Act. 13.d
21 c Cecidit cecidit Babylon illa magna. Apoc.14.b
22 d Manducemus & bibamus, cras enim moriemur. 1.Cor.15.e
22 f Hæc dicit ſanctus & verus, qui habet clavem David. Apoc.3.b
25 c Abſterget Dominus omnem lacrymam ab oculis, &c. Apoc. 7. d.21.b
28 c Quoniam in aliis linguis & labiis aliis loquar populo huic. 1. Cor. 14.d
28 d Ecce pono in Sion lapidem offenſionis. Rom. 9. g. 1. Petri 2. b Actor 4.b
29 d Populus hic labiis me honorat. Matt.15.a.Marc.7.b
29 e Perdam ſapientiam ſapientum, & prudentiam, &c. 1.Cor.1.c
33 c Ubi ſapiens? ubi ſcriba? ubi inquiſitor hujus ſæculi? 1. Cor.1.c
40 a Vox clamantis in deſerto.Matt. 3. a.Marc.1.a.Luc.3.a.Joan. 1. c
40 b Omnis caro fœnum. 1. Pet.1. d. Jac.1.d
40 d Quis enim cognovit ſenſum Domini, aut quis inſtruxit eum. 1. Cor.2.d
40 d Quis enim cognovit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius ejus fuit. Rom. 11.d
41 b 44.a.Ego ſum primus & noviſſimus. Apoc.1.d.22.c
42 a Ecce puer meus quem elegi.Matt. 12.b
43 d Ecce nova facio omnia. Apoc. 21. b. 2.Cor.5.d.
45 b Numquid dicit figmentum ei qui ſe, &c. Rom.9.d
45 d Vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu. Rom.14.b
49 b Poſui te in lucem Gentiū.Act.13.g
49 c Tempore accepto exaudivi te,&c. 2.Cor.6.a
49 e Non eſurient neque ſitient ampliùs. Apoc.7.d
50 b Tunc expuerunt in faciem ejus. Matt.26.g
52 b Quàm ſpecioſi pedes evangelizantium pacem. Rom.10.c
52 d Propter quod exite de medio eorum, & ſeparamini,&c.2. Cor.6.d
52 Nomen Dei per vos blaſphematur. Rom.2.d
52 d Quibus non eſt annuntiatum de eo, videbunt. Rom.15.e
53 a Domine, quis credidit auditui noſtro. Rom.10.c.Joan.12.f
53 b Ipſe infirmitates noſtras accepit. Matt.8 c
53 c Tanquā ovis ad occiſionē.Act.8.f
53 d Et cum iniquis reputatus eſt.Mar. 15.c.Luc.22.d

53 e Qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus. 1.Pet.2.d. 1.Joan.3.a
53 e Qui peccatã noſtra pertulit in corpore. 1.Pet.2.d
54 a Lætare ſterilis quæ non paris. Gal. 4.d
54 c Et erunt omnes docibiles Dei. Joan.6.e
55 a Et qui ſitit, veniat: & qui vult, accipiat aquã vitæ gratis. Apoc.22.d
55 b Dabo vobis ſancta David fidelia. Act 13.e
56 c Domus mea domus orationis vocabitur. Matth. 21.b. Marc.11.c. Luc.19.g
59 b Contritio & infelicitas in viis eorum. Rom.3.b
59 c Galeam ſalutis aſſumite. Eph.6.c.1. Theſſ.5.b
59 d Veniet ex Sion qui eripiat & avertat impietatem à Jacob. Rom. 11.c
60 c Et portæ ejus non claudentur per diem. Apoc.21.g
60 d Et civitas non eget ſole neque luna. Apoc.21.g
60 d Nox ultrà non erit. Apoc. 22.a
61 a Spiritus Domini ſuper me. Luc.4.c
62 d Dicite filiæ Sion, ecce rex tuus venit. Matth.21.a
64 b Quod oculus non vidit, nec auris audivit, &c. 1.Cor.2.b
65 a Inventus ſum non à quærentibus me. Rom.10.d
65 a Tota die expandi manus meas ad populũ non credentem. Rom.10.d
65 e Novos verò cælos, & novam terram. 2.Pet.3.c. Apoc.21.a
66 a Cælum mihi ſedes eſt. Act.7.f
66 g Ubi vermis eorum non moritur. Mar.9.g

IEREM.

5 b Vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum. Matt.21.b. Mar.11.c. Luc.19.g
9 g Qui gloriatur in Domino glorietur. 1.Cor.1.d. 2.Cor.10.d
10 a Quis non timebit te Domine. Apoc.15.b
17 d Ego ſum ſcrutans renes & corda. Apoc.2.f
31 c Vox in Rama audita eſt. Matth.2.d
31 a Ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios. 2.Cor.6.d
31 a Ecce dies venient, dicit Dominus, & conſummabo ſuper domum Iſraël, & ſuper domum Iuda teſtamentum novum. Heb.8.c
31 f Hoc autem teſtamentum quod teſtabor ad illos, &c. Dabo leges meas in cordibus eorum. Hebr. 10.c
51 a Cecidit cecidit Babylon magna. Apoc.18.a

EZECH.

3 Accipe librum, & devora illum. Apoc.10.d
20 b Qui fecerit homo, vivet in ea. Rom.10.b
32 b Sol obſcurabitur, & Luna non dabit lumen ſuum. Matt.24.c
36 c Nomen Dei per vos blaſphematur inter Gentes. Rom.2.d

DANIEL.

9 g Cùm videritis abominationem deſolationis quæ dicta eſt à Daniele propheta. Matt. 24.b. Marc. 13.b. Luc.21.d

OSEE.

1 d Et erit in loco ubi dictum eſt eis. Non plebs mea vos, &c. Rom.9.c
2 d Vocabo non plebem meam, plebem meam. Rom.9.c.1.Pet.2.b
6 c Miſericordiam volo, & non ſacrificium. Matth.9.b.12.a
10 b Tunc incipient dicere montibus, Cadite ſuper nos: & collibus, Operite nos. Luc.23.d
11 a Ex Ægypto vocavi filium meum. Matt.2.c
13 d Abſorpta eſt mors in victoria. 1. Cor.15.g

IOEL.

2 g Et erit in noviſſimis diebus, dicit Dominus, effundam de Spiritu meo. Actor.2.c
2 g Omnis enim quicumque invocaverit nomen Domini, ſalvus erit. Rom.10.c

AMOS.

5 g Numquid victimas & hoſtias obtuliſtis mihi. Act.7.e
6 a Væ vobis divitibus. Luc.6.d
9 c Poſt hæc revertar, & reædificabo tabernaculum David. Act.15.c

IONAS.

2 a Sicut fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus. Matth.12.c. Luc.11.d
3 b Pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ. Matth.12.c. Luc.11.d

MICHÆ.

5 a Et tu Bethlehẽ terra Iuda. Mat.2.a
7 b Veni ſeparare hominem adverſus patrem ſuum, & filiam adverſus matrem. Matth.10.d. Luc.12.g

AGGÆ.

2 b Adhuc ſemel, & ego movebo non ſolũ terrã, ſed & cælum. Heb.12.g

HABAC.

1 b Videte contemptores, & admiramini, & diſperdimini, quia opus operor ego in diebus veſtris. Act. 13.f
2 a Iuſtus autem ex fide vivit. Rom. 1. Gal.3.b

NAHUM.

1 d Quàm ſpecioſi pedes evangelizantium pacem. Rom.10.c

ZACHAR.

8 c Loquimini veritatem unuſquiſque cum proximo ſuo. Eph.4.f
9 b Ecce rex tuus venit. Matt. 21.a. Ioan.12.b
11 c Et acceperunt triginta argenteos. Matt.27.a
12 c Videbunt in quem compunxerunt. Ioan.19.g
13 c Percutiam paſtorem. Matth.26.c. Marc.14.b

MALACH.

1 a Iacob dilexi, Eſau autem odio habui. Rom.9.c
3 a Ecce ego mitto angelum meum. Matth. 11.b. Marc.1.a. Luc.7.d. Ioan.1.c
4 b Ipſe eſt Elias qui venturus erat. Matth.11.b
4 b Quid eſt quod ſcribæ dicunt, quòd Eliam oporteat primum venire? Matt.17.b. Marc.9.b
4 b Ut convertat corda patrum in filios. Luc.1.b

HEBRAICORUM, CHALDÆORUM, GRÆCORUMQUE NOMINUM INTERPRETATIO.

AARON, Mons ſive Montanus.
Abba, Pater, Syrum eſt verbum.
Abbarim Tranſitus, plu. nu. ſive Tranſeuntes.
Abdemelech, Servus regis.
Abdenago, Servus claritatis.
Abdias, Servus Domini.
Abdon, Servus.
Abel, per aleph, Luctus, Civitas.
Abel, per he in principio, Vanitas, filius Adam.
Abeſſalom, Pater pacis.
Abia, pater Domini.
Abiathar, Pater excellens.
Abigail, Pater exultationis.
Abimelech, Pater rex.
Abinadab, Pater ſpontaneus.
Abiſag, Patris ignorantia.
Abner, Patris lucerna.
Abra, Ancilla, Græcum verbum.
Abram, Pater excelſus.
Abraham, Pater multitudinis.
Abſalon, Pater pacis.
Acan, Tribulatio.
Accaron, ſterilitas.
Achab, Frater patris.
Achaia, Dolor, vel Triſtitia.
Achaz, Apprehendens, ſive Poſſidens.
Achimelech, Frater meus rex.
Achitob, Frater bonitatis.
Adam, Homo, ſive Terrenus, aut Rufus.
Adon, Dominus, aut Baſis.
Adonai, Domini mei, numero multitudinis. unum eſt ex nominibus Dei, quod interpres aliquando poſuit pro nomine Dei tetragrammaton.
Adonias, Dominator, Dominus.
Ægyptus, Anguſtiæ, ſive Tribulationes, Hebraïcè Miſraim.
Æneas, Laudatus.
Æthiopia Græcè, ardorem ſignificat. Hebraïcè Cus dicitur, id eſt Nigredo vel Nigra:
Agabus, Locuſta.
Agag, Tectum.
Agar, Peregrina.
Aggæus, Feſtivus.
Ahod, Laudans.
Alexander, Auxiliator virilis.
Alexandria, Hebraïcè dicitur No: quod interpretatur Crudum, ſive Irritatio.
Alleluia, Laudate Dominum.
Amalec, Populus lambens.
Amam, Mater, Timor eorum.

Aman, Conturbans.
Amana , Fides, ſive Veritas.
Amaſai, per aleph, Fortis vel Robuſtus.
Amaſai, per ain, Populi munus.
Amelech, Rex.
Amen , Fiat, Efficiatur , aut firmum ſit.
Aminadab , Populus ſpontaneus.
Ammon , Populus ejus.
Amnon , Fidelis aut Verax.
Amorrhæi , Amari , Rebelles.
Amos , per aleph, Fortis, pater Iſaiæ.
Amos , per ain , Oneratus,unus ex duodecim Prophetis.
Amri, per aleph, Amarus, vel Loquens.
Amri , per ain , Manipulus, vel Dominium,Princeps militiæ Iſraëliticæ.
Anania , Nubes Domini.
Anathoth, Reſponſiones , ſive Cantica.
Andreas , Fortiſſimus.
Anna , Gratioſa, ſive Miſericors.
Antiochia , pro vehiculo.
Aphrica Hebraïcè Pul dicitur , id eſt , Caſus vel Ruina,Iſaiæ 66.34.
Aphrica, Nahum 3.9.Put. Craſſa, ſive Pinguis.
Apoſtolus , Miſſus, Legatus.
Arabes , Veſpertini, 2.Par. 26.2.
Arabes , Pſalm.71. 15.Hebraïcè Saba , id eſt , Converſio.
Aram , Celſitudo , Sublimitas.
Ararat, Maledictio tremoris.
Arbee , Quattuor.
Architriclinus , Princeps triclinij.
Areopagita , De colle Martis.
Areopagus, Collis Martis.
Areuna , Arca , vel Canticum.
Argob , Gleba, vel Glarea.
Armenia , Hebraïcè dicitur Ararat , Maledictio tremoris.
Arnon , Exultans.
Arphaxad , Sanans.
Artaxerxes , Lumen , ſive Maledictio.
Aſaph , Congregans.
Aſer per ſamech, Vinctus, filius Caath.
Aſer , per ſin, Beatitudo, ſive Felicitas, filius Jacob.
Aſſuerus , Princeps & Caput.
Aſſur , Inſidians , ſive Beatus.
Aſtaroth , Greges ſive Divitiæ.
Athalia , Tempus Domino.
Athene , Sine cumulo.
Attalia , Augens , vel Nutriens.
Ava , Iuiquitas.
Axa , Adornata.
Azarias, Auxilium Domini.
Azor , adjutor.
Azotus , Hebraïcè Aſdod, Deprædatio.

B

Baal , Idolum , aut Dominans.
Baal , Oſee 10. 24. Arbel legendum , id eſt, Pugnavit Deus.
Baalim , Idola , Dominantes.
Babel , Confuſio , Commiſtio.
Bala , Inveterata , Turbata , ancilla Rachel , per he in fine.
Bala , Deglutiens, Deſtruens , urbs, per ain in fine.
Balaam , Vetuſtas populi.
Balac , Deſtruens.
Banaias , Filius Domini.
Barac , Fulgens.
Barachias , Benedicens Dominum.
Bar-iona , Filius columbæ.
Barnabas , Filius conſolationis.
Barſabas, Filius Converſionis.
Barthimæus, Filius cæcus.
Bartholomæus,Filius ſuſpendẽtis aquas.
Baruch , Benedictus.
Bathuel , Filiatio Dei.
Batus , menſura liquidorum.
Beel phegor , Idolum hiatus.
Beel-zebub, Idolum muſcæ.
Beera , Puteus.
Behemot , Jumenta , Quadrupedia.
Bel , Vetuſtus.
Bela , Deglutiens, Deſtruens.
Belial , Perverſus , Abſque jugo.
Ben-ennom , Filius divitiarum ſuarum.
Benjamin , Filius dexteræ.
Ben-oni , Filius doloris mei.
Bera , Puteus.
Bereſiht , In principio. Sic vocatur primus liber Legis.
Berſabee , Puteus juramenti.
Beth-abara, Domus tranſitus.
Beth-ania, Domus obedientiæ vel afflictionis.
Beth-aven , Domus vanitatis.
Beth-dagon, Domus frumenti.
Beth-el , Domus Dei.
Bether , Diviſio.
Beth-lehem , Domus panis.
Beth-phage, Domus oris vallium.
Beth-phogor , Domus hiatus.
Beth-ſabee, Domus juramenti , civitas.
Beth-ſaida , Domus frugum.
Bethſames , Domus ſolis.
Bethul , Virgo.
Bezec , Fulgur.
Boanerges , vel juxta S. Hieronymum, Banereem , Filij tonitrui.
Booz , In fortitudine.
Borith , herba in qua eſt acrimonia ſaporis.
Bolor , Munitio.
Boſra , idem.

C.

Caath , Congregatio , Obtuſio.
Cades , Sanctitas.
Cain , Poſſeſſio , Poſſeſſus.
Caleb , Quaſi cor.
Cana , Zelus , Æmulatio.
Cananæus, id eſt,ex Cana vico Galilææ.
Capharnaum, Ager pœnitentiæ.
Cappadoces , Hebraïcè Caphthorim,id eſt Sphærulæ.
Cariath-iarim. Civitas ſilvarum.
Cariath-ſepher, Civitas litterarum.
Carmel , Cognitio circumciſionis , vel Agnus circumciſus.
Carthaginenſes , Hebraïcè Tharſis , id eſt, Contemplatio gaudij.
Cedar , Nigredo, Triſtitia.
Cedes , Sanctitas.
Cedron , Denigratus, Triſtis.
Cephas, Petrus , à petra, Syrum.
Cetura , Aromatizans.
Chæreas , Lætus.
Chaldæa , Hebraïcè Chaſdim, id eſt , Quaſi dæmones.
Cham , Calidus , Calor.
Chanaan , Mercator , Negotiator.
Charmel, idem quod Carmel.
Cherub , Quaſi magiſter.
Chodchod , Jaſpis.
Chorræi , Furores.
Chriſtus , Unctus.
Chus , Æthiops.
Cin , Poſſeſſio , Emptio.
Cinoth , Lamentationes.
Cis, Durus , Stipula.
Cleophas , Gloria omnis.
Cœleſyria , Curva Syria.
Coloſſenſes, Supplicio affecti.
Corban, Corbana, Donum, Oblatio.
Core,Calvus,Calvitiũ,per heth in fine.
Core.per aleph in fine, Vocans,Legens, 1.Par.9. 19.
Corozaim, Hic eſt myſterium.
Coſbi , Mendax.
Cyprus , Pulchra.
Cyrus , Quaſi miſer.

D.

Dagon , Frumentum.
Dalila , Paupertas.
Damaſcus , Sanguinis ſuccus.
Damaſcus , 1.Reg.16. b. Similitudo incendij , Hebr. Dumeſec.
Dan , Judicans , ſive Judicium.
Daniel , Judicium Dei.
Darius , Requirens.
Damaſcus , Generationis procuratio.
Dathan , Ritus , Lex.
David , Dilectus.
Debora , Apes , Verbum.
Decapolis,Decem civitatum,(ſub.regio.)
Diabolus , Criminator , Calumniator.
Diabolus , Habacuc 3.4.Hebr.Reſeph , id eſt, Volucris , Flamma.
Dibre haiamim , Verba dierum.
Didymus , Gemellus.
Dina . Judicium , vel Judicans.
Dionyſius, Divinitus ſtillatus.
Dithalaſſum, Duo maria.
Doëg , Solicitus , Anxius.
Dor , Generatio.
Dura , Generatio, vel Habitatio.

E.

Ebal , Acervus vetuſtatis.
Eccleſiaſtes, Concionator.
Eden , Voluptas , Deliciæ.
Edom , Rufus.
Eglon , Vitulus.
Elcana , Deus zelotes.
Eleazar , Dei adjutorium.
Elehanan, Dei gratia ſive miſericordia.
Eliacim , Dei reſurrectio.
Elias , Deus Dominus.
Eliezer , Dei adjutorium.
Elimelech, Deus meus rex.
Eliſabeth , Deus juramenti.
Eliſæus, Dei ſalus , Deus ſalvans.
Elle habdebarim, hæc ſunt verba,ſic incipit quintus liber Legis.
Elnathan , Deus dedit.
Emmanuel , Nobiſcum Deus.
Emmaus , Timens conſilium.
Enac, Gigas , Torques.
Encænia, Renovatio , Dedicatio.
Ennom , Ecce illi.
Enos, Homo , vel Vir.
Ephraim, Frugifer , Creſcens.
Ephraim, Hebraïcè Ephra,id eſt, Pulverulenta, ſive plumbea.2.Reg.13.7.
Ephrata, Ubertas , ſive Frugifera.
Ephron , Pulvis.
Eſau , Faciens , Operans.
Eſdras, Adjutor , Atrium.
Eſther , Occulta , Abſcondita.
Etam , Avis eorum.
Etham , fortitudo eorum.
Eubulus , Prudens.
Ezechias , Fortitudo Domini.
Ezechiel , Fortitudo Dei.
Ezriel , Auxilium Dei.

Digitized by Google

G.

Gabaa , Collis.
Gabriel , Vir Deus , aut Dei.
Gad , Felix , Accinctus.
Gadgad , Felicitas felicitatis , Accinctus exercitus.
Galaad , Abjectio.
Galaad , Acervus teſtimonij.
Galatæ , Lactantes.
Galgal , Rota, Revolutio.
Galilæa , Volubilis.
Gazer , Præſciſſio.
Gazophylacium , ubi theſauri templi ſervabantur.
Gebal , Terminus.
Gedeon , Conterens.
Gehenna , Vallis triſtitiæ.
Gehennom , Vallis contriſtans.
Gelboë , Revolutio inveſtigationis.
Gerſom , Advena ibi.
Gerſon , Exilium ejus.
Gibli , Termini.
Gihon , Pectus , Exitus.
Gog , Tectum.
Golgotha, Calvaria, ubi capita mortuorum reponuntur.
Goliath, Tranſmigratio.
Gomor , genus menſuræ.
Gomorrha , Populus rebellis,
Græci , Hebraïcè Jevanim,id eſt Deceptores.

H.

Habacuc , Luctator.
Hananias , Gratia Domini.
Haram , Deſtructus.
Havoth-jair , Oppida illuminationis.
Hebal , Acervus vetuſtatis.
Heber , Socius , Particeps, per heth in principio.
Heber , per ain, Tranſitus.
Hebræus , Tranſiens.
Hebron , Societas.
Heli , Oblatio.
Heliopolis, Hebraïcè dicitur On, id eſt. Dolor.
Henoch , Dedicatus.
Hermon , Deſtructio.
Heſron , Sagitta exultationis.
Heva , Viva , Vivens.
Hierapolis , Sacra civitas.
Hieronymus , Sacrum nomen.
Holofernes , Fortis dux.
Hor , Mons.
Horeb , Deſertum.
Horma , Deſtructio.
Hur , Libertas.
Hus , Conſilium.
Hymenæus , Carmen nuptiale.

I.

Jabel , Defluens.
Jabes , Siccitas , per ſin in fine.
Jabes , Triſtitia , per ſade in fine.
Jacob , Supplantator.
Jahel , Aſcendens , Damula.
Jahiel , Vivit Deus.
Jaitiris , Illuminatus.
Jamin , Dextera , vel Dexter.
Japheth , Dilatatus.
Jaſon , Sanans.
Javan , Decipiens.
Ichabod , Ubi gloria , Væ gloriæ.
Idumæa , Rufa , Terrena.
Jebus , Conculcatio.
Jechonias , Præparatio Domini.
Jehu , Ipſe , Exiſtens.
Jehus , Tinea corroſus , per ſin.
Jehus, 1. Par. 8. 10. Conſilians,per ſade.
Jemini , Dextera, vel Dexter.
Jephthe , Aperiens.
Jerameel , Miſericordia Domini.
Jeremias , Celſitudo Domini.
Jericho , Luna , Menſis.
Jerobaal , Impugnans idolum.
Jerobaal , Impugnans populum.
Jeroſolyma , Viſio pacis, Viſio perfecta.
Jeruſalem , idem.
Jeſſe , Ens , Exiſtens.
Jesboc , Eſt vacuus.
Jeſus , Hebraïcè Jehoſua, Dominus ſalvator.
Jethro , Excellens.
Jezonias , Auſcultatio Domini.
Jezrahel , Semen Dei.
Indus , id eſt, de India , Hebraïcè dicitur Hodu , id eſt, Laudatio.
India , Iob. 28. 16. Hebraïcè Ophir, id eſt Cinis.
Joab , Paternitas , Habens patrem.
Joachaz , Domini apprehenſio.
Joachaz , 2. Par. 34. 8. Appendens.
Joachim , Domini præparatio.
Joacim, Domini reſurrectio.
Joas , Diffidens, Deſperans.
Joas , Domini ignis , 4. Regum 11. 21. Hebr. Ichoas.
Joas, 1. Par. 7. 8. & 27. 28. Tinea corroſus per ain.
Job , Dolens , Gemens.
Joel , Volens , Incipiens.
Johanan , Gratioſus , Pius , Miſericors.
Johannes , idem.
Jonas , Columba.
Jonadab , Spontaneus.
Jonathan , Domini donum , filius Saul.
Joram , Excelſus.
Jordanis , Fluvius judicij.
Joſaphat , Dominus Iudex.
Joſeph , Augmentum.
Joſeph , Pſalm. 80. 2. Domini augmentum , Hebr. Iehoſeph.
Joſias , Ignis Domini.
Joſue , Dominus ſalvator.
Iſaac , Riſus.
Iſai , Munus aut Ens.
Iſai , 1. Par. 2. 13. Vir meus.
Iſaia , Domini ſalus.
Iſboſeth, Vir confuſionis.
Iſcariotes , Vir occiſionis.
Iſmahel , Exauditio Dei.
Iſraël , Prævalens Deo.
Iſſachar , eſt Merces , Præmium.
Ithamar , Inſula palmæ.
Iubilæus , Buccina.
Iudas , Laudatio.
Julius , Lanuginoſus.

L.

Laban , Albus , Candidus.
Lamech , Pauper , Humiliatus.
Lapidoth , Fulgura.
Lazarus , Dei adjutorium.
Lechi , Maxilla.
Leci , Lex.
Levi , Copulatus.
Leviathan , Copulatio , Societas ſua.
Lia , Laborioſa , Fatigata.
Libanus , Candidus.
Libya , Hebraïcè Lubim , Cor maris.
Lithoſtrotos , Lapidibus ſtratus.
Lot , Involutus , Colligatus.

M.

Maacha , Attrita.
Maaſias , Opus Domini.
Maceda , Incendium.
Madian , Iudicium , Litigans.
Magdalena , Magnifica.
Magi , Sapientes , vel Philoſophi.
Malachias , Nuntius meus.
Malaleel , Laudans Deum.
Malchus , Rex.
Mammona , Pecunia, Divitiæ.
Mamzer , De ſcorto natus.
Manahem , Conſolator.
Manaſſes , Oblitus , Oblivio.
Manue , Requies.
Mara , Amara.
Mardochai , Amara contritio.
Maria , Exaltata , Amaritudinis mare;
Martha , Provocans.
Maſſa , Onus.
Maſpha , Specula.
Mathuſael , Mortem ſuam poſtulans.
Matthæus , Donatus.
Melchias , Rex Dominus.
Melchi-ſedec , Rex juſtitiæ.
Melchi-ſua, Rex ſalvator.
Meſollam , Pacificus.
Meſopotamia , Regio ſic dicta , quòd duobus fluviis Euphrate & Tigre ambiatur.
Micha , Pauper.
Michael , Quis ſicut Deus?
Michæas , idem.
Michol , Quis omnia ?
Miphiboſeth , De ore ignominia.
Miſael , Quis poſtulatus ?
Miſle , Proverbia , Nomen libri.
Miſphat , Iudicium.
Mna , Libra , Talentum.
Moab , De Patre.
Moria , Amaritudo.
Moſa , Azymum , per ſade.
Moſa , 1. Par. 8. 9. Onus.
Moyſes , Attractus (ſub. de aquis.)
Myſia , Sceleſta.

N.

Naaman , Pulcher.
Nabal , Stultus.
Nabo , Loquela , Prophetia.
Naboth , idem.
Nabuchodonoſor , Planctus judicij.
Nachor , Raucus , Aridus.
Nadab , Spontaneus.
Nahaſſon , Coluber , Serpens.
Nahum , Conſolator.
Naim , Pulcher.
Nathan , Donatus.
Nathanael , Donum Dei.
Nazaræi , Separati , Sanctificati.
Nazareth, Sanctificata , Separata. Si autem per ſade ſcribatur , Cuſtodita vel Florida interpretatur.
Neapolis , Nova civitas.
Nehemias , Conſolatio.
Nehuſtan , Æneum.
Nemrod , Rebellis.
Nephthali , Æquiparatio.
Ninive , Pulchra.
Noë , Ceſſatio , Requies.
Noëma , Decora.

O.

Obadias, Servus Domini.
Obed, Servus.
Obed-edom, Servus hominis.
Ochoſias, Apprehenſio.
Odollam, Teſtimonium illis.
Og, Subcinericus panis.
Olla, Elevatio, Holocauſtum.
Onam, Dolor.
Onana, Dolor, Iniquitas.
Oneſimus, Utilis.
Oolla, Tabernaculum.
Ophni, Pugnus, Pugillus.
Oreb, Corvus.
Oſee, Salvator.
Oza, Fortitudo.
Ozias, Fortitudo Domini.
Oziel, Fortitudo Dei.

P.

Palæſtina, Conſperſa (ſub. cinere.)
Paracletus, Conſolator, Advocatus.
Paraſceve, Præparatio.
Paſcha, Tranſitus.
Pentateuchus, Quinque volumina.
Pentecoſte, Quinquageſima (ſub.dies.)
Petrus, Saxum, Petra.
Phacee, Aperiens.
Phanuel, Videns Deum.
Pharao, Diſſipans.
Phares, Diviſio, filius Judæ.
Phares per ſin 1.Paral.7.16.Eques.
Phariſæi, Diviſi.
Phaſe, Tranſitus.
Phaſga, Collis.
Philiſthæa, Conſperſa cinere.
Phinees, Facies confidentiæ.
Phogor, Hiatus.
Phul, Aphrica.
Pigmæi, Hebraïcè dicuntur Gamadim.
Probatica, Ovina, locus ubi pecora ſacrificanda tenebantur.
Proſelytus, Advena, Peregrinus.

R.

Raab, Pſal.86.4.Superba, Fortis.
Rabba, Multa, Grandis.
Rachel, Ovis.
Raguel, Paſtor Dei.
Rahab, Lata, Dilatata.
Ram, Excelſus.
Rameſſes, Tonitruum, Tineæ.
Raphael, Medicina Dei.
Raphaim, Gigantes, Medici.
Rebecca, Saginata.
Rebla, Reblatha, Rixa.
Rechab, Quadriga.
Remmon, Malum granatum.
Reſpha, Extenſio.
Roboam, Dilatans populum.
Roma, Excelſa, Sublimis.
Ruben, Videns filium.
Ruma, Excelſa.
Ruth, Saturata.

S.

Saaph, Cogitans.
Saba, per ſin, Converſio, Captivitas.
Saba per ſamech, Circuitio.
Sabaoth, Exercitus, in plurali.
Sabata, Circuitus.
Sabbathiſmus, Requies, Ceſſatio.
Sabbatum, idem.
Sadducæi, Juſti.
Sadoc, Juſtus.
Sale, Miſſio.
Salem, vel Sallem, Pax.
Salmanaſar, Pax ligata.
Salmon, Pacificus.
Salomith, idem, f. g.
Salomon, Pacificus.
Salphaad, Umbra formidinis.
Samaria, Cuſtodia, Adamas.
Samſon, Sol ejus, Nominis iteratio.
Samuel, Poſitus à Deo.
Saphan, Hericius, Cuniculus.
Saphat, Judicans.
Sara, per he in fine, Domina, uxor Abrahæ.
Sara, per heth in fine, Odorans, Domina odoris.
Sarai, Domina mea.
Sarepha, Anguſtia, Bucellæ.
Saron, ſive Sorona, Planities.
Sathan, Adverſarius.
Saul, Poſtulatus, Commodatus.
Saul, 1.Reg.9.2. Hebraïcè Sual, Vulpes.
Scenopegia, Feſtum tabernaculorum.
Schibboleth, Spica.
Sedecias, Juſtus Domini.
Segor, Parva.
Sehon, Eradicatio.
Sela diſſolvens, filius Judæ.
Sellum, Pacificus.
Sellum, Manens.
Sem, Nomen, Fama, Poſitus.
Semei, Obediens.
Semei, 1. Par. 2.28. Nomen meum.
Sennacherib, Rubus deſtructionis.
Seon, Sonitus.
Sepharuaim, Libri, vel Scribæ.
Sephora, Pulchra, aut Tuba, Exod. 1. 15. per ſin.
Sephora, Exod.2.21.Avis, Paſſer, uxor Moyſis.
Seth, Poſitus.
Setim, Expanſiones.
Siba, Exercitus, Militia.
Sibboleth, Onus.
Sicera, Ebrietas.
Sichem, Humerus.
Sihor, Niger, Turbidus, Nilus.
Siloë, Miſſus, Mittens.
Simeon, Audiens, Exauditio.
Simon, Obediens.
Sin, Rubus, Exod. 16.1.per ſamech,
Sin, per ſade, Arma, Scutum.
Sion, Acervus, 2.Reg.5.7.
Sion, Deut.4.48.Strepitus.
Silara, Hirundinem videns.
Sodoma, Secretum eorum.
Somer, Cuſtos.
Sophtim, Judices.
Sorec, Vinea.
Stephanus, Coronatus,
Sulamitis, Pacifica, perfecta.
Sunamitis, Dormiens.
Suſanna, Lilium, Roſa.

T.

Tarſus, Alata, Pennata.
Thabor, Electio, Puritas.
Thaddæus, Laudans.
Thamar, Palma, Dactylus.
Thare, Odorans, Spirans.
Tharſis, Contemplatio gaudij.
Thau, Signum.
Thecua, Spes, Funiculus.
Teraphim, Simulachra.
Thomas, Abyſſus, Geminus.
Thopheth, Tympanum, Seductio.
Timæus, Cæcus, Cæcitas.
Timothæus, Honor Dei.
Titus, Honorabilis.
Tobias, Bonus dominus.
Tubalcain, Mundana poſſeſſio.
Tyrij, Hebraïcè Sorim, id eſt, Tribulantes.

V.

Vaiera, Et vocavit, Liber Levitici.
Vaiedabber, Et locutus eſt. Liber Numerorum.
Vaſthi, Potans, Bibens.
Veelle ſemoth, Et hæc ſunt nomina. Secundus liber Legis qui Exodus Græcè vocatur.
Ur, Ignis.
Urias, Ignis Domini.

Z.

Zabad, Dos, Dotatus.
Zabdi, idem.
Zabulon, Habitaculum.
Zachæus, Purus.
Zacharias, Memoria Domini.
Zambri, Cantans.
Zara, Oriens.
Zebedæus, Dos, Dotatus.
Zebe, Victima.
Zelotes, Æmulator.
Zelpha, Diſtillatio oris.
Zorobabel, Alienus à confuſione.

FINIS.

INDEX

Digitized by Google

INDEX BIBLICUS,
QUI RES EAS DE QUIBUS IN SACRIS BIBLIIS AGITUR,

Ad certa Capita, alphabeti ordine digeſta, revocatas ſumma brevitate complectitur.

IN hoc Bibliorum Indice, Candide Lector, primus numerus, libri caput denotat; proximè deinde ſequentes uſque ad hoc ſignum †, vel (ſi hoc ſignum non adſit) ad proximam uſque ſequentis libri citationem, ſunt verſuum in eodem capite ſignatorũ nota. Exempli gratia, in voce AARON, *Exod. 4. 14. 16. 30 † 5. 1 † 6. 13 † 7. 1. 2. legendum eſt: Exodi capite 4. verſu 14: verſu 16. & verſ. 30. Item c. 5. verſu 1. cap. 6. verſu 13. cap. 7. verſu 1. & 2. Cùm autem aſteriſcus ſeu ſtella in hunc modum (Levit. 8.*.) numero apponitur, indicium eſt, rem de qua agitur, per plures verſus in eo capite tractari: vel ſignificat locum illum eſſe inter reliqua diligentiùs notandum. Porrò, ſi quod quæris, in verſu hîc notato contingat non adeò perſpicuè inveniri, tum aliquot ex propinquis verſibus antecedentibus vel ſequentibus tibi erunt perluſtrandi. In librorum nominibus ad faciliorem & certiorem diſtinctionem id obſervatum eſt, ut Eccle. Eccleſiaſten, Eccli. verò Eccleſiaſticum notet.*

AARON adjungitur fratri ſuo Moyſi ſocius, Exo. 4. 14. 16. 30 † 5. 1 † 6. 13 † 7. 1. 2. Mich. 6. 4. Fuit pronepos Levi, Exod. 6. 16. 18. 20. peculiari ritu conſecratur cum ſuis filiis ad miniſterium ſacerdotij, Levit. 8.*. Num. 3. 10. Deuteron. 18. 5. Heb. 5. 4. ſicut Dominus præſcripſerat, Exod. 29.*. † 40. 12. Aaronis & filiorum ſacerdotalis ornatus, Exod. 28 *. Aaronis ſacerdotis auctoritatem qui noluerunt agnoſcere, inuſitato genere mortis intereunt, Num. 16. 1. 11. 30. 31. Aarõ inſigni miraculo oſtenditur præ ceteris à Deo in Sacerdotem ſummum electus, Num. 17. 5. 8. poſt oblationem factam benedicit extenſa manu populo, Levit. 9. 22. jure perpetuo accipit pro officio ſacerdotali oblationes & primitias à populo, Num. 18. 8. 9. 11. 12*. & à Levitis decimas decimarum, Num. 18. 26. 28. moritur, Num. 20. 29 † 33. 38. Deut. 10. 6 † 32. 50. ſuccedit ei in ſummo Sacerdotio Eleazar, Num. 20. 28. Deut. 10. 6. Aaronis laus, Eccli. 45. 7. 8. 9*.

ABARIM mons, unde moriturus jam Moyſes terram Chanaan proſpexit, Num. 21. 11 † 27. 12 † 33. 44.*. Deuter. 32. 49.

ABBA pater, Marc. 14. 36 *. Rom. 8. 15. Galat. 4. 6.

ABDEMELECH propugnator & patronus Jeremiæ, Jerem. 38. 7. liberatur à gladio Chaldæorum, 39. 16. 17. 18.

ABDENAGO appellatur Azarias, Dan. 1. 7. mittitur in fornacem ardentem, 3. 21.

ABDIAS abſcondit & alit prophetas Domini, 3. Reg. 18. 4. 13.

ABDON Judex in Iſraël, Jud. 12. 13.

ABEL occiditur à fratre Caïn, Gen. 4. 8. 1. Joan. 3. 12. de eodem lege Matth. 23. 35. Luc. 11. 51. Hebr. 11. 4 † 24. 12.

ABIA, ABIAM, vel ABIAS filius Roboam, rex Juda, 3. Reg. 14. 31 † 15. 1. 2. Par. 13. 2. 4. 15. 17. . reliquit Aſa regni ſucceſſorem, 3. Reg 15. 8. Matth. 1. 7.

ABIATHAR ſacerdos effugit manus Saulis, 1. Reg. 22. 20. confugit ad David in Ceilam, 23. 6. cum Adonia ſe conjungit, 3. Reg. 1. 7. amovetur ſacerdotio, 2. 27. juxta illud 1. Reg. 2. 30. 32.

ABIDAN dux Benjamin, Num. 1. 11.

ABIGAIL, uxor impij Nabal, 1. Reg. 25. 3. nubit Davidi regi poſt mortem Nabal, 25. 42.

ABIMELECH rex Geraris aufert Abrahæ Saram, Gen. 20. 2. init pactum cum Abraham, 21. 23. 32. init pactum cum Iſaac, 26. 31.

Abimelech filius Gedeonis, Jud. 8. 31. occidit 70. ſuos fratres, & ictu lapidis molaris interficitur, 9. 5. 53*. 2. Reg. 11. 21.

ABIRON effert ſe contra Moyſen, unde & terra dehiſcens, eum abſorbet, Numer. 16 *. † 26. 10. Deut. 11. 6. Pſal. 105. 17. Eccli. 45. 22.

ABISAG Sunamitis ducitur ad regem David, 3. Reg. 1. 3. petitur ab Adonia in uxorem, 2. 17.

ABISAI filius Sarviæ, ſororis Davidis, 2. Reg. 2. 18 † 16. 9 † 19. 21 † 20. 6 † 23. 18.

ABIU & Nadab filij Aaron igne abſumuntur, Levit. 10. 2 † 16. 1. Num. 3. 4 † 26. 61.

ABIUD filius Zorobabel, Matth. 1. 13. appellatur Hanania, 1. Paral. 3. 19.

ABNEGATIO ſui ipſius, Gen. 12. 4 † 22. 1. 9. Deut. 33. 9. 3. Reg. 19. 20. 2. Mach. 6. 19. 23. Matth. 4. 19 † 5. 29 † 10. 39 † 16. 24 † 19. 21. Marc. 10. 21. Luc. 9. 23 † 14. 26 † 17. 33. Joan. 12. 25.

Abnegatio omnium rerum, Gen. 22. 1. Deut. 33. 9. Ruth, 1. 11. Matth 4. 19 † 19. † 1. 27. Marc. 1. 18 † 10. 28 Luc. 5. 11 † 14. 26 † 18. 22. 1. Corinth. 7. 29. Philippenſ. 3. 7. .

ABNER præfectus militum Saulis, creat Iſboſeth regem Iſraël, 2. Regum 2. 8. paſcitur cum David, 3. 12. occiditur à Joab. 2. Reg. 3. 27.

ABRA ancilla Judith, Judith 8. 32 † 10. 2. libertate donatur, 16. 28.

ABRAM filius Thare habet Sarai uxorem, Gen. 11. 29. egreditur ex patria in terram Chanaan præcipiente Domino, 12. 4. proficiſcitur in Ægyptum. 12. 10. redit inde in Chanaan, 13. 1. liberat Lot fratrem ſuum ex manibus hoſtium, 14. 14. accipit promiſſionem ſeminis, 15. 4 † 17. 16 † 18. 10 concumbit cum Agar 16. 4. accipit promiſſionem ſeminis & ſignum fœderis, appellatúrque Abraham, 17. 1. orat pro Sodomitis, 18. 23. 28. 32. Iſaac ei naſcitur, 21. 2. paratus eſt offerre Iſaac, 22. 9. mittit ſervum qui quærat uxorem filio ſuo Iſaac, 24. 4. moritur, 25. 8. commendatur, Eccli. 44. 20. appellatur pater multarum gentium, & omnium credentium, Gen. 17. 5. Iſa. 51. 2. Matt. 3. 9. Luc. 19. 9. Joan. 8. 39. Rom. 4. 11. 17. 18 † 9. 7. Galat. 3. 8. De ipſo & ejus ſemine vide Joſ. 24. 3. Iſ. 41. 8 † 51. 2. Ezech. 33. 24. 2. Eſd. 9. 7. Matth. 8. 11. Actor. 7. 2. 16. Heb. 11. 17.

ABRAHÆ filij qui dicantur, Joan. 8. 33. Rom. 9. 7. Gal. 3. 7.

ABSALOM filius David, 2. Reg. 3. 3. occidit ſuum fratrem, & fugit ad Tholomai regem Geſſur, 13. 37. revocatur, 14. 21. 23. conatur patris occupare regnum, 15. 6. concumbit cum patris concubinis. 16. 22. juxta prophetiam, 12. 11. tribus haſtis transfigitur à Joab, 18. 14.

ABSTINENTIA à quibuſdam cibis, Gen. 1. 29. 30 † 2. 17 † 3. 11 † 9. 4. Exod. 12. 9*. † 13. 6 † 21. 28 † 22. 31. † 29. 34 Levi. 6. 24 † 7. 18*. † 11. 4*. † 17. 27 † 19. 7 † 22. 23. 8.* † 14. Num 6. 4 † 18. 10. Deut. 12. 16 † 14. 3*. Tob. 1. 12. Judith 12. 2 Dan. 1. 8. 2. Machab. 7. 1. Matth. 12. 4. Marci 2. 23. Luc. 6. 1. Act. 15. 29.

Abſtinentia à vino. Levit. 10. 8 † 11. 34. Num. 6. 3. Jud. 13. 4. 14. Jerem. 35. 6. Ezec. 44. 21. Luc. 1. 15.

Abſtinendum à cibo & potu etiam licito propter ſcandalum alterius. 2. Machab. 6. 24. Rom. 14. 20. 21. 1. Cor. 8. 13.

Abſtinentiæ præceptum violare nolentes, Jer. 35. 6*. 2. Mach. 6. 19*. † 7. 2*.

ABUSUS veſtium. Iſa. 3. 18 Ezech. 7. 20 Eſther 14. 16. Matt. 11. 8. Mar. 11. 8. Luc. 7. 25 † 16. 19 † 20. 45. 1. Tim. 2. 9. 1. Pet. 3. 3.

ACCEPTIO perſonarum, vide Perſona.

ACCEPTIO munerum, Exod. 23. 8. Num. 15. 31. Deut. 10. 17 † 16. 19 † 27. 25. 2. Par. 19. 7. Job. 15. 34 † 36. 18. Prov. 14. 20 † 15. 27 † 17. 23 † 19. 6 † 22. 9 † 28. 21. Eccli. 4. 36 † 7. 6 † 20. 31. Iſa. 1. 23 † 5. 23 † 33. 15. Judæ 16.

ACEDIA, 2. Reg. 11*. Proverb. 6. 6 † 10. 4. 26 † 12. 11 † 13. 4 † 18. 8 † 19. 15. 24 † 20. 4. 13 † 21. 25 † 24. 30 † 26. 13 † 28. 19. Ezech. 16. 49. Eccli 33. 26. Rom. 12. 11.

ACHAB impius Rex Iſraël, 3. Reg. 16. 29. 30 † 18*. vincit Syrios, 20. 20. 29. init fœdus cum Benhadad rege Syriæ 20. 34. exercet tyrannidem in Naboth. 3. Reg. 21. 2. trajicitur telo, & ſanguinem ejus canes lambunt. 22. 38. ſecundùm verba Eliæ. 21. 19. filij ejus pereunt

Digitized by Google

4.Reg.10.7.11.ſecundùm illud 3. Reg. 21.21.4.Reg.9. 7.

Achaia, Act.18.12.27†19.21.Rom. 15.26.1.Cor.16.15.2.ad Cor.1.1†9.2† 11.10.1.ad Theſſ.1.7.

Achan lapidatur, Ioſ.7.25.1.Par. 2. 7.in valle Achor, Ioſ.7.24†15. 7. Iſaiæ 65.10.Oſee 2. 15.

Achaz filius Ioatham impius rex Iuda, 4. Reg. 16*.2. Paral. 28*. Iſaiæ 7*. Matth. 1. 9. appellatur Eliezer, Luc. 3. 29.Ezechias filius in regnum patri ſuccedit, 2.Paral.28.27.Matth.1.10.

Achias filius Achitob, ſacerdos Domini . 1.Reg.14.3.18.appellatur Achimelech, 21.1.

Achimelech ſacerdos dat Davidi panes propoſitionis, 1.Reg.21.6.& gladium Goliath, 21.9.transfigitur, 22.18. appellatur Ahias, 14. 3. vocatur Abiathar, Marc.2.26.

Achior dux Ammonitarum, Iudith. 5.5 traditur in manus filiorum Iſraël. 6. 7.fit Iudæus.14.6.

Achis rex Geth donat Davidi civitatem Siceleg, 1. Reg.27.6.

Achitophel Davidi à conſiliis adhæret Abſaloni, 1.Reg. 15. 12. dat impium conſilium.16.21.ſuſpendit ſe, 17.23.

Adam creatur, Gen.1.27. collocatur in paradiſo, & ligni ſcientiæ uſus ei interdicitur, 2.15. perſuaſione Evæ præceptum violat, & paradiſo pellitur. 3. 6. 23.Oſee, 6.7.moritur, Geneſ.5. 5. Rom. 5.14, 1.Cor. 5. 22.

Adhortari ad bonum, Gen. 13.8 †45.24.Ioſ.22.5.2.Paral.30.6†32.7.2. Eſdr. 5.6. 9. Actor. 11.23†14. 21†20. 17*. 1. Theſſ. 5.11. Tit.2*.†3.1.Heb. 3.12.

Adonias affectat regnum patris ſui, 3.Reg, 1.5. uxorem petit Abiſag, & occiditur.2.17.25. 34.

Adonibesec capitur, Iudic. 1. 6.

Adoratio Angelis & hominibus tributa, Geneſ.18.1†19. 1†23.12† 27. 29†33.3*.†42.6†43. 26. Exod.18. 7. Num.22.31.1. Reg.20.41†25. 23†28. 14.2.Reg.9.6†14.3*.3. Reg.1.16. 23. Iudith 10. 20. Eſther 3. 2. Dan. 2. 46. Actor.10. 25.

Adramelech idolũ, 4.Reg. 17.31.

Adramelech uſus ſubſidio fratris ſui Saraſar, occidit patrem Sennacherib, 4. Reg.19.37 Iſaiæ 37.38.

Adventus Domini expectandus Matth.24. 42†25.13 †26.40.Mar. 13. 33.Luc. 12. 40†21. 34. Rom. 13. 12. Epheſ.6. 18.Coloſſ.4.2.1. Theſſ.5.6.1. Pet.4.7†5.8.Apoc.3.3†16. 15.

Adulterium, luxuria, & fornicatio, Gen.6.2†19.5.31.33*.†38. 15. Exod. 22.16.Levit.18*. †19.29†20.10. 13† 21.9.Num. 25.1.6. Deut.22.13.22. 23 †23.17.Iud.19.2.25.1. Reg.2.22. Tob. 4. 13.Prov. 2. 16†5*. 7.10*. †12.14 †23.27†29.3.Eccl.7.27.Eccli.23.25*. †25.4.Ezec.22.10. Actor.15.20. Rom. 1.26.1.Cor.5.1†6.9.15†10.8.Epheſ. 5. 5.Col. 3. 5. 1. Theſſ.4.3.1.Tim.1.10. Heb.13.4.

Adulterium carnale & ſpirituale prohibetur, committitur, & punitur Geneſ. 20.2†26.7.Exod.20. 15. Levit. 18.8† 20.10.Num.5.13.Deut.5.18†22.22.30 5.7†13.26. Oſee 2. 4†4. 2. Sap.3. 16. Iud.19.2.2. Reg.11.4†12.1.9.Iob.24. 15†31.1.9.Pſal.72.27.Prov. 5.3. 8. 20 †6.24.32†7*.Iſaiæ 57.1.Ier.2.36†3.1† 5.7†13. 26. Oſee 2. 4†4.2. Sap. 3.16. Matt.5.27†14.3†19.9. Ioan.8.3.1.Cor. 6.10.1.Theſſ.4.3.Heb.13.4.Iacob, 4.4.

Aduran, ſuper tributa ſeu quæſtor ærarius Davidi, 2. Reg. 20.24.poſteà à tributis ipſi Roboam, lapidatur.3.Reg. 12.18.

Ægyptiaca captivitas prædicitur, Gen.15.13.incipit, Ex.1.8.13.Act. 7. 18.

De Ægypto exitus, & liberatio Iſraëlis promittitur Gen. 15. 16†48.21†50. 14. Ex.3.17†6.6.adimpletur, & exeunt viri 600000. Exod. 12. 37.51†13*†14.*. Nm.33.1.Deu.16.1.Oſee.13.4.Mic.6.4.

In Ægyptum redire improbè flagitat Iſraëliticus populus. Exod. 14. 11† 16. 3†17.3.Num.11.5†14.4.†20.3.

Contra Ægyptum prophetatur Iſaiæ 19. 1. 11. 18†20.3.Ier.43.20†44.30† 46*.Ezech.29.*.†30.*†31*.† 32*.

Ægyptiaca redemptio frequenter in memoriam revocatur tanquam ſummum beneficium. Exod. 20.2. Levit.22.33 † 26.13.Deut.4.37†5.6†7.8†8.14†16.6. Iud.2.1†6.8.1.Reg.10.18.4. Reg. 17. 7.Mich.6.4.

Ægyptus affligitur plagis variis, Exod. 7*. 8*. 9*. 10*. 11*.ut prædixit Dominus, Exod. 3. 19.

Ægyptus expugnatur à Rege Babyloniæ, 4. Reg.24.7.Ierem.46.2.

Ægyptij prodeunt in pugnam contra Iudam.2.Par.12.2.

Ægypto potitur Antiochus, 1. Mac. 1.17. in Ægyptum fugit Chriſtus Herodem, Matth.2.13.

Ægrotatio & morbus pœna peccati, Exod.15.26.Levit.26.16.Num.12 *. Deut.7.15†28.27.60.2.Reg.24. 15. 4. Reg.5.25.2.Paral.21.18.Ioan. 5.14.

Ægroti viſitandi ſunt & conſolandi, Geneſ.48.1.4.Reg.8.29†13.14. Iob. 2. 11. Pſalm. 40.4.Eccl.7.3.Eccli. 7. 38. Matt.25.37.40.Ioan.11.3†12.9. 2.Cor. 1. 4.

Quomodo ſe viri ſancti in morbo & deceſſu ab hac vita habuerint, Gen.49* †50.14.Deut.31.1.6.Ioſ. 13*.† 23*.† 24*.1.Reg.12*.3.Reg.2.1.7.2.Par.32. 24.Tob.4.*.Iſ 38.1. 1. Mach.2.49.61.

Æneas ſanatur, Actor.9. 33.

Agabus imminentem famem prædicit, Act.11. 28.& Paulo manus injiciendas, 21.11.

Agag rex Amalechitarum capitur à rege Saule.1.Reg.15. 8.jubente Samuele occiditur, 15. 33. juxta prophetiam, Num.24.20.

Agar ancilla Saræ parit Iſmahelem. Geneſ. 16. 15. expellitur cum filio ſuo. 21.14.Galat.4.30.

Agareni è ſua terra per Rubenitas profligantur, 1.Paral.5. 19.

Aggæus prophetat Iudæis.Agg.1. 3. 1.Eſd.5*.†6.14.

Agrippa audit Paulum, Actor.26.2.

Ahias propheta in Silo ſecat pallium in 12. partes. 3. Reg.11. 30. mala prædicit uxori Ieroboam, 14.6.10.ſcripſit prophetias.2.Par.9. 29.

Ahira dux Nephthali, Num.1.15.

Alcimus perjurus Iudæus adeptus eſt ſacerdotium, 1.Mac.7.5.9.2.Mac.14. 3.13.periit ſubita morte.1.Mac.9.55.56.

Alexander rex Græcorum, occiſo Dario, regnum ſuum filiis diviſit, 1. Mac. 1.7.vide Dan.7.6†8.8†11.4.

Alpha & ω, principium & finis, primus & noviſſimus eſt Dominus, Iſai.41. 4†44.6†48. 12. Apocal. 1. 8†2.8†21. 6†22.13.

Alphæus, pater Iacobi Apoſtoli. Mat.10.3.Marc.3.18. Luc.6.15.Actor. 1.3.

Altare holocauſti, Exod.27.1†38. 1.Num.7*.2.Reg.24.25.3.Reg.18. 32. 4.Reg.16.15.2. Paral.1.5†4.1† 15. 8.1. Eſd.3.2.Ezec.43.13.1. Mach.4.47. 53.

Altare incenſi, Exod. 30. 1. 10†37. 25†40. 10.

Amalech filius Eſau naſcitur, Gen. 36. 12. 16. pugnat contra Iſraël, Exod. 17. 8.Num. 14.45. Iudic.6. 3. cæditur. 7*. 1. Reg. 14. 48. funditus deletur. 1. Reg.15.2. 8. juxta verba Exod. 17. 14. Num.24.20.Deut.25.19.

Aman poſtquam ad honores fuit evectus, fit lethalis hoſtis Iudæorum, Eſther. 3.*.ſuſpenditur, 7. 10. eodem ſupplicio afficiuntur & decem filij ejus. 9. 13.

Amasa filius Abigail ſororis Davidis, 1.Par.2.17.fit dux militiæ apud Abſalonem, 2.Reg.17.25.

Poſt militiæ Davidis præficitur, 19.13. tandem à Ioab per fraudem occiditur, 20.10.cauſa cædis ponitur, Regum 19.

Amasia filius Ioas recenſet populum.2.Paral.25. 5.ulciſcitur cædem patris ſui, 4.Reg.12.21†14.5. bello devincit Edomæos, 14.7.capitur, & occiditur. 14.13.relinquit ſucceſſorem filium Azariam regem, 15.1.appellatur Levi, Luc, 3.29.

Amici veri & ficti, Deut.13.6†33. 9. 2.Reg.3.27†13.14†15.19†29. 8. Pſal. 40.10†54.14.Prov.14. 20†18. 24† 27. 10.19.Eccli.6.7†7.20†9.12 † 12. 14† 22. 25†37.10. Ierem. 9. 4†12.6†41.1. Daniel. 11.16. Mich.7. 5. Matt.10. 35. Luc. 12. 53. Ioann. 13. 18. 1.Theſſ. 2.14.

Aminadab filius Aram.Matth.1.4. hunc Naaſſon filius ejus in regno ſecutus eſt.Num.1.7†7.12†10. 14.

Ammon filius Lot & filiæ ejus, Gen. 19. 38. Ammonitæ prohibentur ab ingreſſu templi. Deut. 23.3.2.Eſd. 13. 1. cæduntur ab Iſraël. Iud. 11.32. 1.Reg. 11.11.2.Reg.8.12†10*.†12.26. adverſus Ammon prophetatur, Pſal. 82. 8. Ierem.49.1.Ezech.21.20†25. 2.Amos 1. 13. Sophon.2. 8.

Amnon filius David oppreſſit ſororem ſuam Thamar, 2.Reg. 13.14.unde & ab Abſalone fratre ſuo confoditur, 13.28.

Amon filius Manaſſe rex Iuda occiditur, 4. Reg.21.19.23.ei in regno ſuccedit filius Ioſias.4.Reg. 22.1.

Amori filius Chanaan, Gen. 10.16. Amorrhæi non patiuntur Iſraëlem per ſuos terminos proficiſci, Num. 21. 23. Iud.11.19.

Amri impius rex Iſraël. 3. Reg. 16. 16. 17.22. 23.contra Amri, Mich. 6. 16.

Digitized by Google

Anamelech idolum Sepharuaim, 4. Reg.17.31.

Ananias prophetat contra Ieremiam, Ierem. 28.1.

Ananias cum uxore Saphira ſubitò moritur, Actor.5.5.10.

Anathoth civitas Benjamin, Ierem. 32.7. ubi & Ieremias eſt natus, Ierem. 1. 1†29.27. & ſacerdos Abiathar, 3. Reg. 2. 26.

Anathothitæ nolunt Ieremiam audire, Ierem.11.21.

Andreas à Chriſto vocatur, Matth. 4.18.Mar.1.16.Ioan.1.40.

Andronicus vicarius Antiochi occiditur, 2.Mach.4.38.

Angeli, horúmque miniſterium, & natura, Gen.16.7*.18*.19*.21.17.†22. 11†24.7†28.12.†31.11.6††32.24.†48. 16. Exod.3.2†13.21†14.19†23.20††2. 33†33.2.Num.20.16†22.22. Ioſ.5.13. Iud.2.1†5.23†6.11.14.20†13.3.6.9. 1.Reg.29.9.2.Reg.14.17†19.27†24. 16.3.Reg.13.18†19.5.4.Reg.1.3.15† 19.35.1.Par.21.15.2.Par.32.21. Pſal. 33.8†90.11†102.20†103.4†148.2. Iſa.6.6†37.36.Dan.3.49†6.22†8.16† 9.21†10.5.10.16†12.1.Zach.2.3†3.1. 6†4.1†5.5.10.†6.4.Mal.2.7†3.1.Iud. 13.20.Tob.5.27†6*.9*.12.*.Tob.7.5† 8.3.†10.11†11.2.Baruch 6.6.2.Mach. 11.8.Mar.1.20†2.13.19†4.11.†11.10† 13.39.49†16.27†18.10†22.30†24.31 †26.53†28.2.Mar.13.32.Luc.1.13.19. 28†2.9.15†12.8†16.22†22.43. Ioſ.1. 51†5.4†20.12.Act.1.10†5.19†6.15† 7.30†8.26†10.3†11.13†12.7.11.23† 23.9†27.23.Rom.8.38.Gal.1.8†3.19 †4.14.Col.2.18. 2. Theſſ.1.7.1.Tim.3. 16†5.21.Heb.1*.†2.2†12.22†13.2.1. Pet. 1.12†3.22.2. Pet. 2.11. Judæ 9. Apoc*.

Angelorum ruina. Iob.4.18†15.15. Iſai.14.9.Ezech.28.2.14.17.Ioan.8.44. 2.Pet.2.4.Iud.6.

Angelorum nomine appellantur doctores & prædicatores, Iſai.33.7. Malac. 2.7†3.1.Matth.11.10.Marc.1.2. Luc. 7. 27.Gal.4.14.Apoc.2*.3*.

Animæ quorundam piorum ſtatim poſt mortem ſunt cum Chriſto, 2.Cor.5. 8.Phil.1.24.Apoc.14.13.contra eos qui putāt illas uſque in diē judicij quieſcere.

Anna parit prophetam Samuel. 1. Reg.1.20.

Anna prophetiſſa laudat Dominum Deum, Luc. 2.36.

Annas ſocer Caiphæ, Luc.3.2.Joan. 18.13.Actor.4.6.

Antichriſtus & ejus regnum. Iſai. 11.4.Ezec.38*.39*.Dan.7.7.19.24†8. 9.23†9.27†12.1.Zach 11.15.Matt. 24. 24.Marc.13.6.Joan.5.43.Act.20.29.2. Theſſ.1.3.1.Tim.4.1.2.Tim.3.1. 2. Pet. 2*.1.Joan.2.18.22†4.3.2.Joan.1.7.Judæ 20.Apoc.11.7†12.8†13*.†14.9† 17*.†19.10†20.2.8.

Antiochia ſuſcipit Apoſtolorum de Chriſto prædicationē. Act.11.19.26†13.1

Antiochus illuſtris proficiſcitur in Ægyptum. 1. Mach.1.18. deſtruit templum, & ſubvertit civitatem Jeruſalem. 1. Mach. 1.23.33.2.Mach. 5. 16.erigit idolum ſuper altare Domini. 1.Mach.1. 1.57.moritur,6.16.2.Mac. 9*.

Antiochus Eupator, filius prædicti Antiochi, fit rex, 1. Mach. 6. 17. cum exercitu tendit in Judæam,6.31.non ſervat Iſraëli fidem,6.62.cæditur, 7.4.

Antiquæ viæ inquirendæ,& obſervandæ,& a novis declinandum, Jerem 6. 16.Prov.22.28.Eccli.8.11†39.1. Rom 16.17.Gal.16.17.Gal.1.6.7.8.1.Tim.6 20.2.Tim.4.3.2.Petr.3.17.1.Joan.2.24. 2.Joan.ver.7.Judæ ver.18.19.20.

Apollo vir facundus, & Scripturarum peritus, Actor.18.24.1.Cor.1.12†3. 4†16.12.

Apollonius dux in Syria, 1.Mach. 3.12†10.69.

Apoſtolus magnus eſt Chriſtus, Heb. 3.1.

Apoſtoli eliguntur ex diſcipulis, Luc. 6.13. mittuntur ad annuntiandum regnum Dei in Judæa, Matth.10.*Luc.9. 24.46.revertuntur, 9.10. mittuntur in univerſum mundum ad evangelizādum. Matth.28.19.Marc.16.15.Lucæ 24.46. Joā.15.16.27†20.22.Actor.1.8†10.42.

Apoſtoli uſi ſunt membranis, ſeu libris 2.Tim. 4.13. hortantur ad ſtudium legendi. 1.Tim.4.13.15.Opifices autem qui noctes & dies aliis occupantur, jubentur non immiſcere ſe eccleſiaſticis rebus, Eccli. 38.26.37.

Apoſtoli & Prophetæ habuerunt ſpiritum Dei, Exod,4.12.2.Reg.23.2.Dan. 9.10.Zach.7.7.Mat.10.20.Mar.13. 11. Joan. 14. 17. Actor.1.1†2.4†4.31†9. 17†19.6.1.Cor.2.12†12.3.2. Cor. 13. 3.1.Theſſ.4.8.2.Tim.3.16.1.Pet.1.11.2. Pet.1.21.

Apparitiones Dei, Angelorum & hominum, Gen. 32.24.Exod.3*. Num. 22.21.Joſ.5.13.1.Reg.28.11,Matth.17 3†28.2.9.Mar.9.3†16.5.9.12.14.Luc. 9.30†24.4.15.36.Joan. 20. 12.14.19. 26†21.1.Act.1.10†16.9†18.9.

Aqua nihil nocumenti vel impedimenti adfert electis Dei, Exod. 14. 22. Pſal.65.6.Iſaiæ 43.2.Ionæ 2. 5.

Aqua nominatur perſecutio, Pſal. 68. 16†143.7.Prov.17.14.Mat.7. 25.Luc. 6.48.Apoc.12.17.

Aquæ aſſimilantur cognitio Dei, & dona Spiritus ſancti, Iſaiæ 11. 9†12. 3† 35.6†43.20†44.3.Ezech.47*.Zac.14. 8.Ioan.4.10†7.38.

Aqua benedicta: vide Benedictio.

Arad rex Chananitarum pugnat contra Iſraël, Num. 21.1.

Aram, qui & Ram nominatur, filius Eſron, genuit Aminadab, Ruth 4. 19. 1. Paral.2.10.Matth.1.4.Lucæ 3.33.

Aran frater Abraham, & pater Lot, Geneſ.11.27.

Arca Noë, Gen.6.14†7*.†8*. Sap. 10.4†14.6.Matth. 24. 38.Luc. 17.27. Heb.11.7 1.Pet.3.20.

Arca fœderis Domini paratur, Exod. 25. 10. 21. aſſumitur in caſtra contra Philiſthæos, 1.Reg. 4.5.capitur, 4.11.

Arca quid continebat, Exod. 16. 34. Deut. 10. 2†31.26.Reg.8.9.2.Paral. 5. 10.Heb. 9.4.

Archelaus regnat loco patris ſui Herodis.Matth. 2. 22.

Arioli & aruſpices, Dan.2.2.27†4. 6†5 7.11.Act.19.13. vide incantatores.

Ariſtarchus ſocius ſancto Paulo & in itinere, & in vinculis, Actor.19.29 †20.4†27.2.Colloſ.4.10.

Arphaxad rex Medorum, à Nabuchodonoſor victus, Judith.1.5.6.

Arſaces rex Perſarum & Medorum ſuperat Demetrium, 1.Mach.14.13.

Artaxerxes rex Perſarū recipit literas plenas querelis adverſus Iudæos, 1. Eſdr.4.7.17.reſpondet, jubet ædificationem templi impediri, 4.21. permittit Iſraëli ædificare templum. 1.Eſdr. 7*.

Aſa filius Abiam rex Iuda tollit idola. 3.Reg. 15. 8.12.ſubſidium quærit à Syris,& moritur,15.19.24.Ioſaphat filius ejus rex poſt eum.1.Par.3. 10.

Aſaph cantor Davidis.1.Paral.6.39. †16.5.

Aſarhaddon, poſtquam pater ejus Sennacherib confoſſus eſt, ſuccedit in regnum,4.Regum 19.37.Iſaiæ 37.38.

Aſeneth parit ipſi Ioſeph Ephraim, & Manaſſe, Gen.41.50† 46. 20.

Aſia ſubjicitur Romanorum imperio, 1.Mach.8.6.

Aſſuerus rex Perſarum inſtruit ſplendidam cœnam Eſther,1.3.accipit Eſther uxorem,2.9.17.relinquit Darium filium ſuum ſucceſſorem, Daniel.9.1.

Aſſur filius Sem filij Noë conſtituit regnum Aſſyriorum, Geneſ. 10.22. 1. Paral.1.17.

Aſſur virga furoris Domini, Iſaiæ 10. 5. contra Aſſyrios prophetatur, Num. 24.24.Iſaiæ 10.4†14.21†17.3†30. 28. 31†31.8.

Rex Aſſur expugnat Iſraëlitas,& transfert in Aſſyriam,4.Reg.15.29*.†16*.† 17*. expugnat civitates Judæ, 4.Reg. 18*.2.Par.32*.Ezech. 36*.

Aſſyriorum exercitus ab angelo cæditur,4.Reg.19.37.2. Par.32. 21. Iſaiæ 37. 36. Eccli.48. 24. 1. Mach.7.41.2. Mach.8.19.Tob.1.21.Ionæ 2. 5.

Aſtaroth, Iud.2.13†10.6.1. Reg. 6.3†12.10.

Athalia filia Amos regis Iſraël, 4. Reg. 8. 26. perdit totam ferè regiam ſtirpem,11.1. regnat ſex annos in Iudæa, 2. Paral.22. 12. interimitur, 4.Reg.11, 16.10.

Athenobius mittitur ad Simonem, 1.Mach.15.28.

Avaritia,Ioſ.7.20.1.Reg.8.3†25. 3.10.3.Reg.21.2.4.Reg.5.20.22. Pſal. 36.16. 21. Prov.1. 19†11.28†227. 2† 15.6. 16 27†18 16.22†20.15.Eccl.2. 26†4.8†5.9†6.1.Iſai.5 8†56.11.Ierem. 6. 13 8. 10. Ezech. 22. 13.Amos 8.4. Mich. 6.10.Habac. 2.9.Eccli.14.3†31. 3†41.4.2 Mach.4.50†20.20.Matth. 6. 19†26.14.46†27.3.Marc 8.36.Luc.12. 15.Ioan.12.4.Act.5.1†8.19†24.26.1. Cor.6.10.Epheſ.5.3.Phil.4. 11. Col.3. 5.1.Tim.6.9.adTitum 1.7.11.Heb.13.5.

Audiendum verbum Dei, *vide*, Verbum Dei.

Axa filia Caleb traditur Othonieli in uxorem, Ioſ.15. 17.Iud.1.13.

Azarias filius Amaſiæ rex Iuda fit leproſus,4.Reg.15.5.2. Par.26. 19.reliquit filium Ioatham regem.4. Reg. 15. 32 1.Paral.3.12.appellatur Ozias,2.Par. 26.19.Matth.1.9.Matt.Luc.3. 29.

Azarias propheta mittitur ad regem Aſa, 2. Par.15.2.

Digitized by Google

B.

Baal idolum Samaritanorum, 3. Reg.16.31.altare Baal deſtruitur, Iud.6.25.30.Sacerdotes Baal occiduntur, 3.Regum 18.40.4. Reg.0.25†23.5.

Baana & Rechab ſuſpenduntur, 2. Reg 4.12.

Baasa impius rex Iſraël pugnat contra Aſa regem Juda,3.Reg.15.16*.cum omni progenie ſua extirpatur, 16. 4. 11. ſecundùm verbum Jehu,16. 2. 3.

Babylonica captivitas 70. annorum prædicitur, Lev.26.31.Deut.4.26† 28.36.49.4.Reg.20.17.Iſai.5.13.19.Jerem. 13. 19. 24†16. 9†20. 4.6†25.8. Ezech.7*.12*.22.5.Mich.3.12†4. 10. Habac.1.6.Baruch 6.1.

Babylonicæ captivitatis initium, 4. Reg. 24*.25*.2. Paralip.36*.3.Eſd.1. 40.52.

Finis captivitatis promittitur & prophetatur,Levit 26.41. Deu.4.29†30.2. 3.Reg.8.33.2.Paral.6.24.37.Iſa. 14.1.† 40.1†48.20.Jere.12.15†16.15†24.5† 25.12†29.10†30*.†31. 9†32. 37†16. 27.Ezech.11.17.Dan.9.2.25.Baruch. 6. 2.Liberatio fit, Eſdr.1*. 2*.3.Eſd.2.1.

Babylonicæ captivitatis cauſa, 4. Reg. 17.7 13.18.contra Babylonem,Pſal.136. 8.Iſa.13*.†14.2 4†21.2.9†47*. Jerem. 25.12†50*.51* Baruc.4.27. Apoc. 14. 8†16.19†17.*.18.*

Bacchides dux Demetrij, 1.Mach. 7.8.occidit Judam ex præcepto Demetrij,9.18.

Balaam conducitur ad maledicendum Iſraël, Num.22*. †23*.docetur à Domino quid illi loquendum ſit. 23.5. 26. Balaam doctrina,2.Pet.2.15. Apoc. 2.14.

Balac rex Moabitarum mittit nuntios ad Balaam,Num.22.5.Joſ.24.9.vide Judic. 11. 25 Michææ 6.5. Apocal. 2.14.

Balthassar videt manum ſcribentem,Daniel,5.5.occiditur, & regnũ ejus delabitur ad manus Darij, 5.30†6.1.

Banaias dux Cerethi & Phelethi, 2.Reg.20.23.Davidi à conſiliis 23.23. 1.Paral.11.25.poſteà præfectus militum Salomonis,3.Reg.2.35.

Baptiſmus à Chriſto præceptus, Matthæi 28.19.Marc.16.16.Ioan. 3. 5.

Baptiſmum docuerunt Apoſtoli,& administrarunt, Actor. 2. 38. 41†8. 12. 36†9.18†10.47†16. 15. 33†19. 4†22. 16. Rom.6.3.1. Cor.1.14. Galat.3.17. Epheſ.4.5.Heb.6.2.

Baptiſmus ſalvat, 1. Pet.3.21. Baptiſmus eſt lavacrum regenerationis.Tit.3.5.

Baptiſmus tollit omnia peccata, Gen. 17.14.Iſaiæ 44.3.Ezech.36.25.Zachar. 13.1.Matth.18.14†38. 19.Marc. 1. 4† 16.16.Joan.1.33†3.5.Act 2.38†8. 12. 38†16.33†18.8.Romanor.6.3. 4.5.6*. 1.Cor.6.11.Epheſ.5.26.Coloſſ.2. 11*. Tit.3 5*.Hebr.10.22.1.Pet.3.11.

Baptiſmus non eſt iterandus.Epheſ. 4. 5.Hebr.6.6†10. 26.Idem declarat ipſius figura, Geneſ.17.14.1.Cor.10.2.

Baptiſmus Joannis. Matth. 3. 6 †21. 25. Mar.1.4†11.30.Luc.3. 16†7. 29† 20.4. Joan.1.25.33†3.23.Act. 1. 5†11. 16†13.24†19.3.

Baptiſmus pœnitentiæ prædicatur, Mar.1.4.Luc.3.3.Act.2.38†13.24† 19. 3.Rom.6.3.Col.2.12.

Baptiſmi nomine ſignificatur paſſio, Matth.10.22.Marc.10.38.Luc. 12. 50.

Baptiſmus in Spiritu ſancto & igne Matt.3.11.Marc.1.8.Luc. 3.16. Joan. 1. 33.Actor.1.5†2.4†11.15.

Baptizandi ſunt parvuli, Geneſ.17. 14.Exod.4 24.25.26. Matth. 11. 28 † 18. 14†19.13.Mar.10.14.Luc. 18. 15. Joan.3.5.Actor.2.39.41†16.15.33†18. 8.1. Cor.1. 16†10. 2†15. 22. 1.Tim. 2. 4.

Baptizari in Scripturis aliquando exprimitur per verbum Illuminari.Hebr.6. 4.aliquando per Renovari,Hebr. 6. 6.

Baptizatus Chriſtus, Matth. 3. 15. Marc.1.9.Luc.3.21.in baptizatum delabitur Spiritus ſanctus, Mat.3.16. Marc. 1.8.Luc.3.21.Joan.1.33.

Baptizat Chriſtus per diſcipulos,Joan. 3.22†4.2.

Baptizata integra domus, 1. Cor.1.14. Actor.16.15. 33†18.8†16.33.

Baptizati accipiunt Spiritum ſanctum, Actor.2. 38†19. 5. induunt Chriſtum, Galat.3.27.in morte ipſius baptizantur, Rom.6.3. in unum corpus baptizantur, 1.Corinth. 12.13.27.

Baptizatus Simon Magus,Actor.8.13.

Baptizatus Eunuchus, Actor. 8. 38.

Baptizatus Cornelius gentilis, Actor. 10.47.

Barabbas latro dimittitur, Matth. 27.26.Marc. 15.15.Lucæ 23.25. Joan. 18.40.Actor.3.14.

Bariesu à Deo per Paulum uſu oculorum privatur, Act. 13.11.

Barnabas ponit pretium agri ante pedes Apoſtolorum, Act. 4. 37.ducit Paulum ad Apoſtolos,9.27.mittitur Antiochiam,11.22. redit in Jeruſalem, 11. 30.iterùm recepit ſe Antiochiam cum Paulo 12.25.

Bartimæus viſu donatur, Mar. 10.46.52.

Baruch filius Neriæ, Jer.32.12. dictante Ieremia ſcribit librum, qui comburitur,36*.conſcribit alium, qui populo prælegitur.45.2.Baruch.1.3.

Barzellai providet regi David de cibis,2.Reg. 17. 27. deducit eum uſque ad Jordanem,19.31*.David præcepit ut filiis Barzellai benefiat.3.Reg.2.7.

Barzellai quoniam ſuæ genealogiæ ſcripturam demonſtrare non poterat, rejicitur à Sacerdotio,1.Eſdr.2.62. 2.Eſdr. 7.64.

Basemath filia Salomonis, uxor Achimaas, 3. Reg.4.15.

Bathuel filius Nachor pater Rebeccæ, Geneſ.22.23.

Beatitudo ſeu beatorum gaudium, & vita æterna,Sap.3.7†5.1.16.Iſaiæ 25. 9†30.29†49.10†60*.64.2.Jerem.31.3. 8.13.Daniel,12. 13. Matth. 13.43†19. 28†25*.Mar.12.25.Luc.9.33†16.21† 22. 29. Joan. 16.20†17.2.24.Rom.8. 30. 1. Cor.2. 9†15. 41.2.Cor.12.3. 2. Tim.4.8.1.Pet.1.4.8†5.4.Heb.10.35† 12.23. Jac.1.12.Apoc.2*.3*.7.9. 15† 14.1†21. 22*.

Beatitudo quomodo comparetur, Iſai. 25.9.Matth. 20.2†25.34.Mat.10.40. Joan. 3. 15. 16.36†5.24†20.29.Act.2. 2†15. 11†16. 31.Rom. 1. 16† 10. 4 Eph.1.13†2.6.1.Theſſ.5.9.2. Theſſ. 2. 13.2.Timoth.1. 9. Tit.1.1†3.5.1. Petri 1.9.Heb.5.12.

Belis & Draconis hiſtoria,Dan.14*.

Bellum eſt pœna peccati,Lev.26.24. Deut.28.36.49. Judic.2. 13†3.1.8.†4. 1.†6. 1†10.6†13.1.Iſaiæ 5. 25. Jerem. 5. 15.

In Belli neceſſitate quomodo ſe quis habere debeat,Exod.17.8.12.1.Reg. 17. 20*.2.Paral.12.2.6†14.9.12†18. * 20. 1†32.1.6.Judith 8.9*.1.Machab.3. 16. 20†4. 7. 10†7.41. 45.2.Machab.8.16. 19. Deus pugnat pro ſuis, Exod. 14. 13. Deut.1.30†3.22.1.Reg.17.46. 2. Paral. 20.15.Pſalm.17.35†143.1.Iſaiæ 30.15. Quære Victoria.

Bellandum armis quoque ſpiritualibus,Rom.13.12.2.Cor.10.4.Eph.6. 11. Galat.5.17.

Bellum quibus de cauſis ſuſceperint olim fideles. Gen.14.14.Jud.9.27†20*. Joſue 10.1.7.1. Reg.30.1.8.

Benedictio qua homo homini benedicit,Gen.14.15†27.4*.†28.4†48.9. Exod.12.32.39.43.Lev.9.22.Num.24. 9*. Deut.10.8†33.1. Joſue 8. 33†14. 13†15.19†22.6.1.Reg.2.20.2.Reg.6. 18†13. 26†14. 22†19. 29. 3.Reg. 1. 47†8. 14.4. Reg. 10.14.1. Par.16.2. 2. Par.6.3.Jud.15.10.Pſ.117.126†128. 8. Prov.27.14.1.Mach.2.69.Luc 2.34†6. 28.Rom.2.14.Heb.7. 2.

Benedictio qua creaturæ conſecrantur & ſanctificantur, Exod.28.2†29.6. 27. Levit.21.10†22.2†27. 28.29. 30. Numer.5.17†31.6.Joſue 6.24.Jud.17.3.1. Reg. 21.5.1. Paral.18.11. 3.Eſdr.1.41. 1.Timoth. 4.5*.Hebr.9.2.3.Hinc conſecratio ſacerdotum, veſtium. altarium, templorum, cereorum, aquæ luſtralis,& cetera.

Benhadad ſervat fidem & pactum cum rege Aſa,3.Reg.15. 20.obſidet Samariam. 20.1. 4. Reg.6. 24.ægrotat & moritur, 8.7.15.

Benhadad filius Hazael fit rex Syriæ, 4.Reg.3.14.ſubjicit ſibi Iſraëlem,13. 3.

Benjamin filius Jacob naſcitur, Geneſ.35.16.

Benjamitæ abutuntur uxore Levitæ, Judic.19.25.puniuntur,20. 41.

Beseleel inſignis artifex, Exod.31. 1†35.30.

Bestiæ & bruta animantia non crudeliter tractanda,Geneſ.33.13.Exod. 23. 12.Num.22.23.28.Deut. 5. 14†22.10. Prov.12.10.Eccli.7.24.

Betsabee filia Eliam uxor Uriæ à David cognoſcitur, & parit, 2. Regum 11. 4. 27. puer ægrotat & moritur, 12. 15.18 fit uxor Davidis,parit ei Salomonem, 12.24.1.Paral.3.5. Matth. 1.6.

Bethsaida urbs nativa Andreæ & Philippi, Joann. 1.44†12.21. deploratur, Matth.11.21.Luc.13.

Bethsamitæ graviter puniuntur,1. Reg.6.19.

Bona opera pietáſque vera in Deum commendantur, Exod. 19 5 †20*. †13. 19.25.Deut.5.6.11.16†10. 12.Joſue 22. 5.1.Reg.15.22.Pſal.2.10†39.7†49. 14. Prov.3.1†14. 31†1.3. Iſaiæ 1.16† 58. 6. Jerem. 22. 3. Ezech.18.6.Oſe 6. 11. Mich.

Digitized by Google

Mich.6.8.Zach.7.9†8.16.Eccli.35.12. Matt.5.24.29.39.Luc.1.75†3.11.Joan. 12.26.Rom.12.*13*.14 17.Philip. 3.3. Jac.1.17.vide Opera.

Bonitas & benignitas Dei erga ſuos, Gen.18.26.30.Exod.6.1†3. 26†11.7† 20.6†34.6.Num.20.8.Deut.4.29†5.10 †7.9†10.18†28.1†30.3†32.10.2.Reg. 7.12†12.13†24.14.3.Reg.8.23.4.Reg. 20.5.2.Eſd.9.8.Sap.11.24.Eccli.2.12† 18.1.Pſalm.32.5†35.7†36. 25†85. 5† 102*.†135*.†144.8. Iſaiæ 30. 18†54. 5. 7 † 55. 7. Jerem. 12. 15. † 18. 8. Ezech. 18.27†33.15. Oſe.2.21. Joel.2. 13.Jonæ 4.2.Matth.11. 28†18.19.Luc. 1.30†6.36†15.20.27†23.43.Rom.11. 4.31. 2. Cor.1. 3.Epheſ. 2.4.1.Tim.1. 13.16.

C.

CÆcitas tum corporis,tum animi, Gen.19.11.Deut.28.28.4.Reg. 6. 18.Pſal.68.24†145.8 Iſaiæ 6. 10†42. 7.16.18†35.5†29.18†43.6†56.10†59. 10.Sap.2.21.Tob.2.11.2.Mach.10.30. Matth. 15. 14. Marc. 8. 18.Luc.4.19. Joann.9.1.4†12.40.Actor.9. 8. 18†13. 11. Rom.1.21†11. 10. 2.Corinth.4.4. Epheſ. 4. 18.2. Pet. 1.1.9.Joann.2. 11. Apoc.3.17.

Cæci illuminantur,Tob.11. 15. Matt. 9.30†20.34.Marc.8.25†10.46.Luc.18. 35. Joan.9.7.

CÆREMONIÆ Eccleſiaſticæ,ſeu cultus externus, Gen.8.20†14. 18†15. 9†17. 10†22*.†26.5.28.11†33.20†43.4.26 Exod.12*.†18.20†19*.Levit.18. 34.† 9*.† 10. 19†12*.† 14 *.†23.* †24*. Num.1.50†4*.†5*.†6*.†7*.†8*.†9*. †15*.1.Par.23*.1.Eſd.6*.Matth.2. 11.

Cæremoniæ ſeu ritus certi in orando, 3.Reg.8.22.54†17.21†18.42.2.Paral. 5.12*.Matth.2.11†26.39.Mar.14. 35. Lucæ 22.4*.1.Cor.11.4*.Tim. 2.8.

CAIN primus filius Adam naſcitur, Gen.4. 1.occidit ſuum fratrem Abel, 4. 8.Sap.10.3.1. Joan.3.12.

CALEB filius Heſron, 1.Paral.2. 18. explorator terræ Chanaan, Num. 13. 8. 31†14.6.24.30.38. Poſtulat, & conſequitur terram Hebron. Joſ.14.6. 9. 13† 21.12. Judic.1.20.1.Paralip. 6.56.

CALIX iræ & furoris, Iſaiæ 51. 17. Jerem. 25.15. Pſalm.59.5†74.9.Apoc. 16. 19.

Calix paſſionis, Matth. 20. 22 †26. 38.1.Mar.10.38.Luc.22.42.Jo.18. 11.

CAMOS, vide Chamos.

CANA civitas Galilææ, ubi Chriſtus aquam in vinum mutavit,Ioan.2.1.

CAPHARNAUM, civitas Galilææ, in qua cœpit Ieſus prædicare,Matth.4.17. Luc.4. 31.curat ibidem ſervum Centurionis, Matt.8.13.appellatur civitas ejus, 9.1.increpatur, 11.13.

CAPTIVOS inviſere, Geneſ.14.14. 1 Reg. 30. 9. Tob. 1.15.Ierem.38.9. Matt.25.37.Actor.12.5 2. Tim. 1. 16. Hebr.13.3.

Captivos non deſerit Deus, Geneſ.39. 21.Sap.10.13.Iſai.42.7.Act.5. 18† 12. 17†16. 25.

Carnem ſuam crucifigere quomodo quiſque debeat. Eccli.19. 1.Rom.6.12† 8.12.13.14.Gal.5.16.Epheſ.4.22†5.3. Tit.2.12.1.Pet.1.1†4.2.6.Heb.12.1.

CASTITAS cœlibum præfertur caſtitati conjugali, Pſal.44.15.Sap.6.20. Matt.19.12†22.30.1.Cor.7.25.32.34. 38*.Apoc.14.4.

Caſtitas hæc conſulitur ut perfectio Evangelica, Matth. 19. 12. 1.Corinth. 7.25.

Caſtitatis laus, 1.Reg.21.5. Tobiæ 6. 16*.Iudit.15.11†16.16.Pſ.44. 15.Proverb.22.11.Sap.3.13.14†4.1. 2†6. 20. Eccli.6.28†26.20.Iſaiæ 7.14†56. 3.4. 5*.Zach.9.17.2.Mach.24.38.Matth.5. 8.48†19.12†22.30*.†25. 1.Luc.1. 27 †20.34.Act.24.25.Rom.2.7.1. Cor. 7. 25*.1.2.Cor.6.5†11.2.1.Timoth.2.2†3 2†4.12†5.2.Tit.1.8.†2.5. Apoc.14. 4.

CAVENDUM à pſeudoprophetis, Matth. 7.15. Marc. 8. 15†13.6. Lucæ 17.23.

CAIPHAS ſummus ſacerdos conſilium dat contra Chriſtum,Ioan.11.49.† 18.14.prohibet Apoſtolis ne prædicent, Actor.4. 18.

CEPHAS, vide Petrus.

CEREORUM & lampadum in templis uſus, 2. Paral.4.20.

CERTI non ſumus de accepta peccatorum remiſſione,vel vita æterna conſequenda,Eccleſ.9.1.2. Eccli.5.5. Rom. 8.17†11.20.1.Cor.4.3.4. 5†9. 27†10. 12.Phil.2.2†3.11.13.1.Timoth.1.19. 2. Pet.3.17.Heb.3. 14†4.1.

CHAMOS, ſive Camos, idolum Moabitarum, Num. 21. 29. huic Salomon ædificat templum, 3. Reg.11.7. deſtruitur.4.Reg.23.13.

CHANAAN filius Noë maledicitur, Gen.9.25†10.1.6.laus terræ Chanaan, Deut. 11. 10. Terra Chanaan promittitur Abrahamo & ejus ſemini.Gen.12. 7 †13.15†15.18†17.8†26.4.†35.12.Ex. 3.8.17.Lev.20.24.Deut.9.6.datur, Ioſue 13.6.quam ob cauſam Deus Chananæos expulerit, Lev.18. 25. Deut. 9. 4. † 18. 12†20.17.quamob em paulatim & non ſimul illas nationes profligaverit, Exod. 23.29.Deut.7.22.Iud.2. 23.†3.1. deſcriptio & diviſio terræ Chanaan, Geneſ.10.19 Exod.23.31.Num. 26.51. †33.54†34*. Ioſue 13*.† 14*.†15*.† 26 *.† 17*. † 18*. † 19 *. Ezech. 47 13.21.

Chananeæ mulieris filia à dæmonio liberatur, Matth.15.28.

CHARITAS virtus fide præſtantior. Prov.10. 12. Matth. 22. 38†25*. ubi à nuptiis excluduntur non habentes oleum charitatis.Marc.12.33.1.Cor.12. 31.*† 13.1.8.13*.Col.3.14.1.Tim.1.5.1.Pet. 4.8.1.Ioan.4. 16.

Charitas fraterna,Gen.13.8. Lev. 19. 18.Deut.22.1.1.Reg.18.1. Eccli. 25. 2. Pſal.132. 1. Prov. 10. 12.Matt.7.3 † 9 19†22.38.Ioan.13.14.34†15. 12. Rom. 12.10†13.9.1.Cor.13*.Gal.5.14. Eph. 4. 5†5. 1. Philip. 2.2. Coloſſ.3.13.1. Theſſal. 4.9. 1.Tim. 1.5. Hebr.13.1. 1. Petr.4. 8. 1.Ioan. 3. 23†4. 7. Diligendi etiam inimici, Exod.23. 4.1.Reg. 24. 5. 7†26.5†30.11.2. Reg. 19. 19.4. Reg. 6.21.Iob.31.29.Prov.25.21. Matth. 5 44 Luc.6.27.35†23. 33.Actor. 7. 60. Rom.12.20.vide Dilectio.

CHOREAS ducere, Exod. 32.6. 19 Iud.11.34†21.21.2.Reg.6.14. Pſ. 149. 3†150.4.

CHRISTUS Ieſus verus Deus & homo promittitur, Gen. 3. 15†12. 3†17.19. 21†22.18†26.4†28.14†49. 10. Num. 24.17.Deut.18.18. 1.Reg.2. 10. 35.2. Reg.7.13. Pſalm. 2*.21*.109.1.Iſai. 7.15†8.5†9.6†11.1.10†28.16†40.9† 42.1†45.1†46.13†49. 16.20†50. 5† 52.10†59.20†53*.†60. 1†62. 11. Jer. 23.5†30.9†33. 15. Ezech. 17.22†34. 11.15.23†37.24.Dan.7.13†9.24. Mich.5.1.Agg.2.8. Zach.2. 10†3. 8†9.9. Malach.3.1.

Chriſtus ſecundùm promiſſum Dei Patris primùm in tempore propter nos verus homo factus,& nobiſcum converſatus,Ioan.1.14.Deus in carne manifeſtatus eſt.1.Tim.3.16. 1. Ioann. 4. 2. Deus miſit Filium ſuum in ſimilitudinem carnis peccati, Rom.8. 3.

Chriſtus eſt verus Dei Filius, Matth. 3.17*.14.33†17.5.Marc.1.11. †1.7†9. 7†15.39.Luc.1.31†3. 22†9. 3. 5.Ioan. 1. 34. 49 † 69†9. 36 † 11.27 † 19. 7 Rom. 1.4 †8.3. Hebr. 1.2†5.8†6.6†7. 3†10.29. 2. Pet.1.17. 1.Ioan.3. 8†4. 9 †5.20.

Chriſtus conceptus de Spiritu ſancto, Matth.1.20.Luc.1.35.

Chriſtus natus ex Maria virgine, Matth.1.25.Luc.1.31.†2.6.11.Gal.4.4. Iſai. 7.14 natus in Bethleem, Matth. 2. 1.Luc.2.6.11.Ioan.7.42. Mich. 5. 1.

Chriſtus ſine peccato, Iſaiæ 53.12. Ioan.8.46.2.Corinth. 5.21.1.Pet.2.22. 1.Ioan.3.5. Heb.4.15†7.16. circumciditur,Luc.2.21.Baptizatur in Iordane,Mat. 16.Marc.1.9.Luc.3.21.

Chriſtus manifeſtatur & demonſtratur certis teſtimoniis, Matth.1.1.16.23 †3.11†8. 29†11.5†16. 6† 17. 5†22. 44 †26.64† 27.53.Mar.9.7†15.39.Luc.1. 41.31†2.10.16*.†9.25†22 68. Ioan. 1. 14.29. 32. 49†2.11†3.2. 13. 16. 35†5. 39 † 6.69†7.40†9.35†10.7.24.36† 11. 27.41†12.17 † 14*.†15. 25†17.1† 20. 28. Rom. 1. 2 8.3†9.5. 2. Cor.5.19. Galat.4.4.Philip.2.6.Col.2.9.1.Tim. 3. 13. Tit. 2 11. Hebr. 1*.†5 *. 1. Ioann. 5. 20.

Chriſtus eſt agnus Dei,Iſai.53.7.Ioa. 1.29.Actor 8.32.1.Corint.5.7.Apoc. 5. 6.12†7.9.17†14.1†13.8†17. 14.

Chriſtus eſt dominus dominantium, & Rex regum.Ezech.37.24.Pſal. 1. 6† 24.7.Coloſſ.2.10.1.Tim. 6.15.Apoc.1. 5†17.14†19.16.Chriſtus eſt imago Dei Sap.7.26.2.Cor.4.4 Heb.1. 3.

Chriſtus eſt lux gentium & totius mundi, Iſaiæ 2.5.†9. 2†42.6†49. 6†60. 1.19.Matth.4.16.Luc. 2. 32.Ioan.1. 4† 3.19†8. 12†9.5†12. 35. 46. Actor. 13. 47. 1.Ioan.1.5†2.8.Apoc.21.23.

Chriſtus verus paſtor, Iſai. 40. 11. Ezech. 34*.† 37. 24. Mich.5.3. Zach. 13.7.Matth.26.30.Marc.14.27 Ioann. 10.11.Heb.13.20.1.Petr. 2. 25†5. 4.

Chriſtus docuit & prædicavit, Matth. 4.17 †5*.6*. Marc.1. 14. Luc 4.15†6. 20*.curavit omnem infirmitatem, Matt. 4. 23†8*.†9.2.20.28.Marc 8.23. Luc. 17.12.

Chriſtus eſt transfiguratus, Matth. 17. 1.Marc.9.2.Luc.9.29.

Chriſtus

Digitized by Google

Chriſtus per proditorem traditur. quære Judas.

Chriſtus paſſus eſt, Pſalm. 21*. Iſ. 53. *. Dan. 9. 26. Matth. 16. 21†17. 12. 22† 20. 18. 22†26. 37. 66†27*. Mar. 8. 31†9. 31. Luc. 17. 25†18. 31†23. *. Joan. 18. 28 †19*. Act. 3. 18†8. 31†17. 3. Rom. 8. 32. 1. Pet. 2. 21†4. 1. Hebr. 2. 18†13. 12.

Chriſtus eſt crucifixus, Matth. 27. 35. Marc. 15. 24. Luc. 23. 32. Joan. 19. 18. Actor. 2. 23†4. 10. 1. Cor. 2. 2. 2. Corint. 13. 4.

Chriſti paſſio prædicta & præfigurata eſt Gen. 22. 2. Num. 21. 8. Pſalm. 21*. Iſaiæ 53*. Dan. 9. 26. Matth. 20. 22. Joa. 3. 14. 16†8. 28†12. 23.

Chriſtus mortuus eſt, & ſepultus propter peccata noſtra, Matt. 27. 49. 58. Mar. 15. 37. 42. Luc. 23. 45. 49. Ioann. 19. 30. 40. Actor. 13. 29. Rom. 5. 6†6. 10 8. 34†14. 9. 1. Cor. 15. 3. 2. Corinth. 5. 15. 1. Theſſ. 5 10. ut prædixerat futurum, Matth. 16. 21†20. 22.

Chriſtus tertia die reſurrexit à mortuis, Pſ. 15. 19. Matth. 28. 6. Marc. 16. 6 Luc. 24. 5. Ioan. 20. 9. Actor. 2. 24. 31† 10. 40†13. 30†17. 31. Rom. 4. 25†8. 34 †14. 9. 1. Cor. 15. 4. 12. 2. Tit. 2. 8. idque prædictum & præfiguratum eſt, Pſalm. 15. 10. Ionæ 2. 1. Matt. 12. 40†16. 21 † 17. 22†20. 22. Marc. 8. 31†9. 31†10. 34. Luc. 11. 30†18. 33. Ioan. 2. 19.

Chriſtus aſcendit in cælum. Matt. 16. 19. Luce 24 51. Ioan. 3. 13†6. 62. Actor. 1. 9. Epheſ. 1. 20†4. 8. 1. Pet. 3. 22. Hebr. 4. 14. Pſalm. 67. 19.

Chriſtus eſt Deus & Dei filius à principio & ab æterno, Ioan. 1. 1†8. 58†17. 5. 24. Michææ 5. 2. Prov. 8. 22. Col. 1. 16. Heb. 1. 2.

Chriſtus mediator, reconciliator, & advocatus, Ioann. 6. 44. 65†10. 7†14. 6. Act. 4. 12. Rom. 3. 25†5. 2†8. 34. Gal. 3. 20. Eph. 2. 14. 17. Col. 1. 19. 1. Tim. 2. 5. Heb. 7. 24†8. 6†9. 15†12. 24. 1. Ioan. 2. 1†4. 10.

Chriſtus ſedet ad dexteram Dei Patris, Pſalm. 109. 1. Matt. 22. 44. Marc. 16. 19. Luc. 22. 69. Actor. 7. 56. Rom. 8. 34. Epheſ. 1. 20. Coloſſ. 3. 1. 1. Petr. 3. 22. Hebr. 1. 13†10. 12†12. 2.

Chriſtus venturus eſt judicare vivos & mortuos, Pſalm. 95. 13. Matth. 16. 27 †24. 30†25. 21. Luc. 17. 24. 30†21. 25. Joan. 5. 22. Actor. 1. 11†10. 42†17. 31. Rom. 2. 16. 2. Corinth. 5. 10. 1. Theſſ. 4. 16. 2. Theſſ. 1. 7. 2. Timoth. 4. 1. 1. Pet. 4. 5. Hebr. 9. 28. Iud. 14. Apocal. 1. 7. †20. 11.

Chriſto omnia tradita ſunt à Patre, & ſubjecta, Matth. 11. 27†28. 18. Luc. 10. 22. Joan. 3. 35†17. 2. Epheſ. 1. 22.

Per Chriſtum cuncta ſunt creata, Pſal. 32. 6. Joan. 1. 3. Epheſ. 3. 9. Coloſſ. 1. 15. Hebr. 1. 2.

Chriſtus manet in æternum, Pſ. 109 4. Iſaiæ 9. 7. Dan. 7. 14. Mich. 5. 1. Joan. 12. 34.

Chriſtus eſt leo, Apoc. 5. 5.

Chriſtus eſt ſtella matutina. 2. Pet. 1. 19. Apoc. 22. 16.

Chriſtus novit omnia, Joan. 16. 30. †21. 17. Apoc. 2. 23.

Chriſtus eſt unum cum Patre, Joan. 10. 30†14. 10. 20†17. 21.

Chriſtus ſibi reputat fieri quod Chriſtianis fit, Zach. 2. 8. Prov. 14. 31†17. 5. Matth. 10. 42†18. 5†25. 35. Marc. 9. 40. Luc. 10. 16. Actor. 9. 4. 1. Theſſ. 4. 8.

CHRISTIANI appellantur fideles, Act. 11. 26†26. 28. 2 Cor. 10. 7.

Chriſtiani dicuntur ſancti, quia ſanctitatem profitentur, Act. 9. 41. Rom. 1. 7†12. 13†15. 26†16. 2. 15. 1. Cor. 2†6. 1†14. 33. 2. Corint. 1. 1†9 1. 12 † 13. 12. Epheſ. 1. 1. 15†3. 8. 18†4. 12†6. 18. Phil. 1. 1†4. 21. Col. 1*. 1. Theſſ. 5. 27. 1. Tim. 5. 10. Hebr. 6. 10†13. 24.

Chriſtianis vivendum ſicut Chriſtus vixit, Galat. 2. 19. 1. Joan. 1. 7†2. 6†3. 3.

Chriſtiani erunt cum Chriſto, Joan. 12. 26†14. 3†17. 24.

CHUS filius Cham, Gen. 10. 6. Paral. 1. 8.

CHUSAI amicus Davidis, nuntiat Davidi quid in eum meditetur Abſalom, 2. Reg. 15. 32†17. 15. 16.

CHUSAN Raſathaim rex Syriæ regnat ſuper Iſraël octo annos, Judic. 3. 8.

CIBUS qui Judæis vetitus, Exod. 21. 28†22. 31. Lev. 3. 17†7. 23†11. 4†17. 10. 13†19. 26. Deut. 12. 16. 23†14. 7. 10. 1. Reg. 14. 32.

Ciborum & potus in conviviis luxus, Iſaiæ, 5. 12. Ezech. 16. 49. Luc. 22. 34† 16. 19. Rom 13. 13. Galat. 5. 21. 1. Pet. 4. 3. 2. Pet. 2. 13. vide Ebrietas.

Cibare eſurientes ſeu fame laborantes, Deut. 23. 4. Jud. 8. 5. 1. Reg. 21. 3†35. 8. 23. 2. Reg. 16. 1. Iſaiæ 58. 7. Matth. 25. 35.

Cibus ſumendus cum gratiarum actione. vide Gratia.

CIBI delectus habendus. vide Abſtinentia.

CIRCUMCISIO carnalis & ſpiritualis, Gen. 17. 10†21. 4†34. 24. Exod. 4. 25 † 12. 44. Levit. 12. 3. Deut. 10. 16 † 30. 6. Joſue 5. 2. 7. Judith 14. 6. Jerem. 4. 4. †6. 10†9. 25. 1. Mach. 1. 16. 51. 63. 2. Mach. 6. 10. Luc. 1. 59†2. 21. Ioan. 7. 22. Actor. 7. 8†15. 1. 24†16. 3. Roman. 2. 25. 29†3. 1†4. 10. 1. Corinth. 7. 19. Galat. 2. 3. †5. 2 †6. 12. Epheſ. 2. 11. Philip. 3. 2. Coloſſ. 2. 2. 11†3. 11.

CLAUDIUS Cæſar Romanus præcipit omnes Iudæos exire Roma. Actor. 18. 2. hujus tempore magna erat in orbe annonæ caritas, Actor. 11. 28.

CLAUDIUS Lyſias mittit Paulum ad Felicem præfectum Cæſareæ. Act. 23. 23. 30.

CLEOPATRA filia Ptolemæi traditur Alexandro, Mach. 10. 58. huic adimitur & traditur Demetrio, 11. 12.

CLEOPHAS ibat cum altero diſcipulo in Emmaus, Lucæ 24. 13. cognovit Chriſtum in fractione panis, 24. 30.

COGITATIONES pravæ quas odit Dominus, Zach. 8. 17. Prov. 6. 14. Matt. 15. 19. Marc. 7. 21.

Cogitationes cordis Deus novit, 3 Reg. 8. 39. 2. Paral. 6. 30. Ioan. 2. 25. & nulla latet eum, Iob 42. 2. Eccli. 42. 19. Iſaiæ 29. 15. Matth. 9. 4. Hebr. 4. 12. noverunt eas & alij, quibus Deus voluerit revelare, 4. Reg. 5. 26†6. 12. Dan. 2. 29*.

COGNOSCERE licet ſubinde homines ex verbis & factis, Eccli. 19. 27†27. 9. Matth. 7. 16†12. 33. Lucæ 6. 44.

Cognoſci Deus humana ſapientia non poteſt, niſi ipſe revelet parvulis & humilibus. Matth. 11. 25†16. 17. Luc. 10. 21. Ioan. 7. 28†8. 19. 27†10. 14. †14. 4† 15. 15†17. 6. Actor. 17. 23. 1. Corinth. 1. 17. 18, 2. 6. 10†3. 19. Coloſſ. 1. 26.

CONCIONATORUM, Paſtorum, & Prophetarum officium, 1. Regum 12. 23. Iſaiæ 58. 1†61. 1. Ierem. 1. 5 Ezech. 3. 1. 9. 12†33. 2. 7. Actor. 3. 18. 24. vide Epiſcoporum electio & officium.

CONCORDIA fratrum commendatur, Pſalm. 132. 1. Eccli. 25. 2. Rom. 12. 16. idem ſapere, idemque ſentire jubemur. Rom. 12. 16†15. 5. 1. Corinth. 1. 10. Eph. 4. 3. Phil. 2. 2†3. 17†4. 2. 1. Pet. 3. 8.

CONCUPISCENTIA prohibetur & punitur. Exod. 20. 17. Num. 11. 33†21. 5. 6. Ioſue 7. 21. 24. Eccli. 19. 1†42. 11. Iob. 31. 1. Prov. 6. 25. Matth. 5. 28. Marc. 4. 19. Rom. 6. 11†7. 8†13. 14. Galat. 5. 16. Coloſſ. 3. 5. 1. Theſſ. 4. 3. 1. Timoth. 6. 11. 2. Tim. 2. 22. 1. Corinth. 10. 6. 1. Pet. 15†2. 11†4. 3. 2. Pet. 1. 4. 1. Ioan. 2. 16. Iacobi 1. 14†4. 1. Iudæ 23.

Concupiſcentias carnis crucifigere, refrænare, & mortificare jubemur. Eccli. 18. 30. Rom. 6. 12†8. 8. 12†13. 14. Galat. 5. 16. Epheſ. 4. 22†5. 3. Coloſſ. 3. 5. Tit. 2. 12. 1. Pet. 2. 1†4. 3. 6. Hebr. 12. 1.

CONDONANDUM fratri in nos peccanti. Eccli. 28. 8. Matth. 5. 23†6. 14 † 18. 22. 35. Lucæ 17. 3. Ephſ. 4. 32. Coloſſ. 3. 13.

CONFESSIO peccatorum in ſcripturis varia, & multiplex, Geneſ. 41. 9. Levit. 16. 21. 39†26. 40. Num. 5. 6. Ioſ. 7. 19. 2. Reg. 24. 27. 1. Eſdr. 9. 6. 2. Eſdr. 9. 2. Pſalm. 27. 7†31. 5†37. 19†73. 19†94. 2. Proverb. 16. 3†18. 17†28. 13. Eccli. 4. 25. 31†7. 34†17. 27. Iſaiæ 38. 15. Daniel 9. 5. Matt. 3. 6†16. 19. Luc. 11. 4†18. 13. Ioan. 20. 23. Iac. 5. 16. 1. Ioan. 1. 8. 9.

CONFIRMATIONIS Sacramentum, Act. 8. 17. Heb. 6. 2.

CONFITERI Chriſtum & ejus doctrinam, Matth. 10. 32. Lucæ 12. 8. Rom. 10. 9. 1. Petr. 13. 15. vide Erubeſcere Evangelium.

CONJURATIO & ſeditio, ejúſque punitio, Num. 16*. †20. 1. Iudic. 9. 23. 31. 34†12. 1. 4. 2. Reg. 20*. 3. Reg. 1. 5. Eſther 2. 21. Actor. 5. 36. 37†19. 23† 23. 13. 20.

CONNUBIUM. vide Matrimonium.

Connubium ſpiritale inter Deum & animam, Cantic.*. Iſa. 50. 1†54. 5†62. 4. Ierem. 31. 22. Ezech. 16. 7. 8. Oſee 2. 20. Matth. 9. 15†22. 2†25. 5. Mar. 2. 19. 2. Cor. 11. 2. Apoc. 19. 7†21. 2. 9.

CONSCIENTIÆ bonæ tranquillitas, Proverb. 15. 15. Eccli. 13. 30. 1. Ioan. 3. 21. 2. Corinth. 1. 12. conſcientiæ malæ perturbatio, Sap. 17. 10. 11.

CONSECRATIO ſacerdotum, dierum, altarium, veſtium, ceterarúmque rerum, quarum eſt uſus in ſacris, Exod. 28. 41†29. 1. 7. 21. 29. 35†32. 29†40. 11. Levit. 7. 30. 37†8. 9. 22. 31. 33. † 18. 21†21. 7. 10†22. 2. 3. †23. 12†27. 10. 16. 21. 28. Num. 3. 3†6. 5. 9. 13†7. 1*. †8. 12†18. 10. Ioſ. 6. 24. Iudic. 16. 17. †17. 3. 3. Reg. 15. 13. 1. Par. 10. 10†18. 11. †22. 19. 2. Par. 2. 4†17. 16†25. 9†26. 18. 1. Eſdr.

Eſdr.3. 5 † 8. 25. Eccli. 49. 9.

Consilia mala diſſipat Deus,Geneſ. 11.7†37.18†50.19.Num.22*.2.Reg. 15 *.† 17.14. 2. Eſdr.4.8.15. Eſther 7. 5*.Job 5.13.Pſalm.2.4†20.12†32.10. Iſaiæ 7. 8† 19.3.Matth.27.62.Actor.5. 19†9.24†23.12.19†27.42.

Consolatio pauperum,vide Eleemoſyna.

Consortium bonorum , & malorum vide Societas.

Constantia fidelium,1.Reg. 13. 13†16.26*.3.Reg.18.4.13.4. Reg. 3. 13.Sap.5.1. Judith 13.3.10.1. Mach. 1. 65†2.16.24†34.42.2.Mach.6.10.19*. †7*.Daniel.13*.Matth.14.3.Actor.4.8. 13.1.Theſſ.1.6.

Constitutiones ſuperiorum poteſtatem conſtituendi habentium , ſervandæ ſunt ut ipſius Dei, Exod. 16.8. Luc. 10. 16. Act. 16.4.1.Theſſ.4.2.8.Rom. 13.1.Tit.3.1.

Consulendus Deus dubiis in rebus, & ejus vicarij, Geneſ.25. 22. Exod.18. 19.Levit.24.12.Num.9.7.26† 15.34† 27.5.Deut.1.17†17.8.Joſue 9.14.Judic. 1.1†18. 5†20. 18. 23†21. 2.1.Reg.10. 22†23.4.10.12†30.8.2.Reg.2.1†5.19. 23†21. 1. 3. Reg. 14. 2†22. 5.6.15.4. Reg.3.11.16†8.8†22.13.2.Paral.18.4. 14†33.18.Pſal.1.18.24.Iſai.8.11†30.1 †45.11.Jerem.37.3.5†42.2.Ezech.14. 1. 2. Zach. 7.2.Tob.4.19.Eccli.37.19. Luc.16.29.

Conſulendi non ſunt divini , vel magi, vel incantatores, & arioli. Levit. 19. 31†20.6.Deut.18.11.1.Reg.28.7.9.3. Reg.22.6.4.Reg.1.2.6†3.13.2.Par.18. 5.Dan.2.2†4.5†5.6.

Contristare Spiritum ſanctum , Epheſ.4.30.

Contriſtari ad pœnitentiam commendatur, 2.Cor.7.9.

Contritio vera prædicatur, Jerem. 7.3.Matth.3.2†4.17.Luc.3.3.8†13.5† 24.47.Actor.2.38†3.19†8.22†17. 30 †20.21†26.20.

Contritioni veræ promittitur remiſſio ſeu venia,Deut.4.29†30.2.1.Reg.7. 3. 2.Paral.7.14†30.6†34.26. Job. 22.23. Proverb.28.13.Pſal.31.5.Iſai. 1. 16†30. 18†45.22†55.7†59.20. Jerem. 3. 10. 17†18.8†29.12†31.18.20.Ezech. 18. 21.27†33. 14. Oſee 14. 2. Joel. 2.12. Ion.3.8.Zachar.1.3. Malach.2. 7. Eccli. 17. 25. Luc. 15.18. Actor. 3. 19†26. 18. 20.

Contritio quærenda & amplectenda dum ſani ſumus, Eccl. 17.24 †18.25.

Contritionis veræ exempla,Iud.10.15. 2.Reg.12.13†24.10. 17. 2. Paral.12.6 †33.12.Ionæ 3*.Iudith 4.8.Matth.26. 74.Lucæ 7.37.44†15. 18†18. 13† 19. 8†21.62†23.41.Actor.2.37.

Contritionis falſæ exempla , Gen. 4. 13†27.38.Exod.8.8†9.27†10.16.Joſue 7.20.Iud.1.7.1.Reg.15.24. 30†24.17. 3.Reg 11.6†21.27.Sap.5.3.1.Mach.6. 12.2.Mach. 9. 12. Matth. 27. 4. Actor. 8.13.22.Hebr.12.17.

Cooperari gratiæ Dei. vide Liberum arbitrium.

Cor ſive voluntas hominis à Deo pro facto acceptatur,Geneſ.4.4†22. 11. Exod.25.2†35.5.Deut.19.5.Matth.15. 8.Marc.12.41.Lucæ 21.1.2.Cor.8. 12. quære Voluntas pro facto.

Cor mundatur & ſanctificatur per Chriſtum, Pſalm.50.4.Ioan.13. 10†15. 3†17.19.Actor.15.9.1. Cor.6.11. Epheſ. 5.26. 1.Pet.1.22.1.Ioan.1.7†3.3. Hebr. 1.3. 9.14†10. 14†13.12.

Cornelius Centurio convertitur , Act.10.3.44.

Corona vitæ,4.Eſd.2.43.Sap.5.17. 2. Timoth. 4. 8. 1. Pet. 5. 4.Iac.1.12. Apoc.2.10.

Correptio fraterna, Geneſ.37. 21. Levit. 19. 18.Pſalm.140.5.Prov.1.10† 9.7†10. 17†12. 1†13. 1†15.31†17. 10 †24.25†25.12†27.5†28.23†29.1 Eccl 7. 6. Eccli. 19. 15†20. 1†21. 7†32.13. Oſee 4.4.Matth.18.15.Luc.17.3.Gal.2. 11†6.3.1.Tim.5.20.2.Tim.2. 25. Hebr. 3.13.Iacobi 5.19.

Correptio impiorum eſt piis in timorem & cautionem, vide Impiorum.

Corripiens alterum qualis eſſe debeat, Matt.7.3.Luc.6.41.Ioan.8.3.1.Tim. 3. 2.Tit.1. 6.

Creator omnium rerum Deus Gen.1.1. Exod. 20. 11.1.Paralip.29.10. Pſal.88.12†95.5†113.15†120.2†123. 8†145.6.Iſaiæ 37. 16†40. 28†42. 5† 44.24†45.12†48.13†51.13.Ierem.10. 12†32.17†51.15.Zach.12.1.Ionæ 1. 9. Eccli. 1. 8. Baruch 3. 32.Matth. 11.25. Ioan. 1.3.Actor.4.24†14. 14†17. 24. 1. Corinth. 8.6.Epheſ.3.9. Col. 1. 16. Heb.1.2.10†3.4†11.3.Apoc. 4.11 †10. 6†14.7.

Crescere in ſcientia, Epheſ. 4. 15. Coloſſ.1.10.1.Petr. 2.2.

Crux & tribulatio omnibus piè viventibus , Geneſ.4. 8†27.41†37.18.2. Reg. 16.5.13.Eccli. 2.1. Pſal. 33. 20. Proverb. 24.16.Matth.10.16*.†12. 14 †16.24†24.9.Mar.13.9.Luc. 14. 26† 21.11.Ioan.15.20†16.2.Act.9.23.Gal. 4.29.1. Theſſ. 3. 3.2. Timoth.3.12.1. Pet.4.12† 5. 10.

Crux à Deo imponitur ad noſtram utilitatem,2.Reg.7.14.Iob.5.17†33.16. Proverb.3.11.Ierem.46.28. 2. Machab. 6. 12. Tob.2. 8†12. 13. Iudith 8.22.1. Corinth.11.31.1.Pet.4.17.Heb.12. 5. Apoc.3.19

Per Crucem & res adverſas pertingimus ad cognitionem Dei & ad æternam gloriam , Exod. 1.12.2 Par.33.11.Iud 8.15.21.Proverb.6.23.Matth.7.24.Luc. 24.26.46. Ioan. 12. 15. Actor.14.21. Rom.8.17.2. Cor.4.8.17†5.1.Phil.2.8. 2.Theſſ.1 *.Heb.2.9†12.2.

Crux patienter eſt & læto animo ferenda,Matth.5.10†10.38.Ioan.15. 20† 16.33. Actor.5.41†16.25.2.Cor. 8. 2. Col.1.24.Heb.10.34.Iacob.1.2. 12. 1. Pet.4.12.16.

In Cruce & afflictione conſolatio , Iob 5.17*.Prov.18.12.Iſaiæ 26. 12.19. Thren.3.28.Matth.5.10. Ioan.15. 20† 16.20.33.Rom.8. 18.1. Cor. 10.13. 2. Cor.1.4.8.

Per Crucem experitur nos Dominus , Iudith 8.21.Eccli.2.1†27.8.Prov.17.3. Sap.3.5.6.Theſſ.1.4.1.Pet.1. 7.

Cultus Dei verus requirit præter opus externum etiam affectum hominis internum , Deut.5.29†6.5†10.12†.11. 13†26.16†28.47.†30.2.Ioſ. 22. 5. 1. Regum 12. 20. Eccle. 7. 31. Iſ.29. 13†46. 11.Matth. 15. 8†22. 36. Ioan. 4.23.

Cultus externus Deo gratus. vide Cæremoniæ.

Cyrus rex Perſarum permittit captivos Iſraëlitas in Iudæam redire.2. Paral. 36.22.1.Eſd.1.1.3.Eſdr.2. 1. reſtituit eis vaſa quondam à Nabuchodonoſor ablata, 1.Eſd.1.7†5.14.Dan.1.2.

D.

Dæmones expelluntur. Matth.8. 16.31†9.33†12.22†17.18.Luc.4. 35†8.2. 28†9. 42†10. 17†13. 10. Act. 5. 16 † 8. 7 †16. 18.etiam per malos. Matth 7.22.Mar.9.38.Luc.9.49.Actor. 19. 13.

Dæmones agnoſcunt & credunt Deum, Matth 8. 29.Marc.1.24.†.3.11† 5.7. Luc.4.34.41†8.28.Act.19.15.Iac. 2. 19.

Dæmonibus immolare nefas , Lev. 17.7.Deut.32.17. Paral. 11.15. Pſalm. 105.37.Bar.3.4.1.Cor.11.20.

Dagon idolum Philiſtinorum , Iud. 16.23. 1. Reg. 5.2.1. Machab. 10.83. †11.4.

Damascus metropolis Syriæ vaſtatur à Theglath-Phalaſar, 4. Reg. 16.9. contra Damaſcum prophetia. Iſai. 17.1 †8.4.Ierem.49. 23. Amos 1.3.

Damnatio æterna quæ parata eſt diabolo & omnibus impiis,Sap.5.*. Iob 10. 22 † 36. 12. Iſaiæ 24. 21† 30.33. † 66. 24. Dan. 7. 11. Matth. 3. 12†5. 29†8.12. 29†13. 50†18. 8†22. 13†23. 33†25.30.42.Mar.9.47.Luc.3. 17†16. 23.25.Hebr.10.27.2. Theſſ. 1.8.2.Pet. 2.4. Iudæ 6. Apocal. 19. 20 † 20. 10† 21.8.

Dan filius Iacob , Gen.30.6. tribus Dan quærit ſibi poſſeſſionem, Iud.18.1. pugnat contra Leſem , & expugnat Ioſue, 19.47.

Daniel appellatur Baltaſſar,Dan. 1. 7.interpretatur ſomnia. 2. 31†4. 7. 11. 18.25.conſtituitur gubernator totius regni Babel , Daniel 6. 3. projicitur in lacum leonum , 6.16. liberat Suſannam , 13.51.60.

Dare melius quàm accipere,Eccli.4. 36.Act.20.35.

Dandum ſine acceptione perſonarum, maxime autem domeſticis fidei , Eccli. 7. 35 † 12. 8. Matt. 5. 42. Lucæ 6.30. †8. Roman. 12. 13. Galat. 6. 10. vide Eleemoſyna.

Darius filius Aſſueri,Daniel.9.5.occupat regnum Babel, 6.1.impiam legem ſtatuit , 6.8. præparat regium convivium, 3.Eſdr.3. 1.

Darius renovat mandatum Cyri , 1. Eſdr.6.1.

Darius cæditur ab Alexandro rege Macedoniæ , 1.Mach.1.1.

David filius Iſai(qui Ieſſe appellatur, Matth.1.6.) à Samuele ungitur, 1.Reg. 16.13.interfecit leonem , urſum , & Goliath gigantem , 17. 34. 49. paciſcitur cum Ionatha,18.3†10.8.16. 23†23. 18. manducat panes propoſitionis , 21. 3, ſimulat amentiam coram Achis rege , 21.

Digitized by Google

21. 13. fugit cum patre & matre in Maſpha, 22. 3. præcidit oram chlamydis Saul, 24. 5. mittit ad Nabal decem iuuenes, 25. 5.tollit haſtam Saulis, 26. 11. fugit ad Achis regem Geth, 27. 2. ungitur in Hebron in regem Juda, 2. Reg. 2. 4. poſcitque eum regem univerſus Iſraël,2.Reg. 5.1.1.Paral.11.3.† 12.38.juxta verbum Jonathæ, 1. Reg. 23.17.& Saulis 24.21 committit adulterium & homicidium,2.Reg.11 *.pœnitet eum peccati, 12. 13. fugit à facie filij ſui Abſalom, 15. 14. libavit aquam Domino,23. 16.recenſet populum, 24. 2.emit ab Areuna aream, 4. 24. conſilium capit de domo Dei ædificanda, 1. Paral. 17. 1. conſtituit operarios & architectos,23*.24*.25*.26*.27*.relinquit ſibi ſucceſſorem Salomonem filium, 3. Reg.1.30.moritur, & ſepelitur, 2. 10.Act.2.29†13.36.commendatur, Eccli.47. 2.

David ſpiritualis (qui eſt Chriſtus) promittitur, Jeremiæ 30.9.Ezech. 34. 24†37.25.

Davidis filius appellatur Chriſtus, Matth.1*.†15.22†22.45.Marc.12.35. Luc 20.41.Actor.2.29†13.22.2. Tim. 2.8.Apoc.5. 5.

Decimarum uſus & decimæ, Gen. 14.20†28.22 Levit.27.30.Numer.18. 21. 28. Deut. 12. 6†14.28†26. 12 1. Reg. 8. 15. 2. Paral. 31.5.2.Eſd.10.37. Heb.7.2.

Decimæ debentur ſacerdotibus, Deut. 18. 3. 2. Paral. 31.4.vide Sacerdotes.

Dedicatio templi, vel altarium, Num.7.10.11.84.88.3.Reg.8. 26. 63. 65.2.Paral.7.5.9†15.8.1. Eſdræ 6. 16. 17.2.Eſdr.12.27. 3. Eſdræ 7.7. Pſalm. 29. 1. 1. Mach.4.56.57.59. 2. Mach. 2.9.12. 20.

Demetrius filius Seleuci exercet tyrannidem, 1. Mach. 7. 1. fœdus inire cupit cum Jonatha, 10.3.fœdus ictum violat. 11.53.

Demetrius aurifaber negotium faceſſit Paulo, Act.19. 23.

Detractio, Pſalm.14.3†100.5. Eccleſ.10.20.Prov. 10.18†11. 13†16. 28†20.19†26.20.Roman.1.30.2. Cor. 12.20.1.Pet.2.1.12.Jacob.4. 11.

Deus eſt omnipotens, & nihil apud eum eſt impoſſibile, Gen. 17. 1. † 18. 14†35.11†43.14†48.3.Num.11. 23. 1.Reg.14.6.2. Paralip.14.11. Sap. 11. 22. Job.42.2.Iſaiæ 40.10*†46.9† 50. 2†59.1.Jerem.32.17 27. Zachar. 8. 6. Matth. 19. 26. Marc.9. 23†10.27 †14. 36. Lucæ 1. 37†18. 27. Epheſ. 3.20. Apoc.16.7.14†19 6.

Deus omnia regit & gubernat pro ſua voluntate, Gen.45. 5†50. 19. Deut. 8.18.1.Reg.9*.Sap.12.13. Tob. 7. 12. Job 9.5†12.13.Pſalm.102.19†113.3† 126.1.Prov.10.22†16.4. 9†19.21† 20. 24†21.1.30.Eccleſ.3. 15.Iſaiæ 26.16† 45.7.Jerem.10.23†27.5.Dan.2. 21†5. 18.Matth.6.33†11.26†20.14.Luc.12. 31.Joan. 5. 17. Rom. 9. 15. 2.Cor.3.5. Phil.2.13.Hebr. 13.21.Apoc. 4.11.

Deus eſt pater omnium fidelium ipſi obtemperantium, Deut. 32. 6. Pſalm. 102.13.Prov. 1.7. Jerem. 3. 4. 14. 19. Malach.1.6.Matth.6. 9†18. 14†23. 8. Luc. 11.2. Joan. 20. 17. Rom.8.15.1. Corinth. 8. 6. 2 Corinth. 1 3†6.18. Eph.3.14†4.6.1.Theſſ.1.3.2.Theſſ.1.1. 2†2.16.

Deus eſt verax & fidelis,Exod. 34.6. Num.9.23.19 Deut.7.9†32.41.Reg.15 29 Iſaiæ 49.7.Joa.3.33†8 26.Rom 3. 4. 1. Cor. 1. 8†10.13.1.Theſſ.5.24.2. Theſſ.3.3.2.Tim.2.13.Tit. 1.2.1. Joan. 1.9†5.20.Hebr.10.23.Apoc.3. 7.14.

Deus eſt in eſſentia unus, præter quem non eſt alius, Exod. 3. 14. Deut. 4.35†6 4†7.9†10.17†32.39.2.Reg.7. 22.3.Reg.8.60†18. 36. 1. Par. 19. 20. Sap.12. 13. Iſ. 37. 16†43.10†44.6.24† 45*.†46.9. Oſee 13.4.Tob. 8. 20†13. 4.Eccli.36.5.Mar.12.29. Joan.17. 3.1. Corinth.8.6†12.6. Gal.3. 20. Epheſ.4. 6.1.Tim.2.5.

Deus eſt trinus in perſonis, & unus in eſſentia. vide Trinitas.

Deus æternus eſt, nec principium habet,nec finem, ſed eſt ipſe principium & finis, Geneſ. 21.33.Exod.15. 18. Job 36.26.Iſai.41.4†43.10†44.6†48. 12† 57. 15. Dan. 7.9.Rom.16.26.Heb.1.8. Apoc.1.8 17 21.6†22 13.

Deus novit, audit, & videt omnia, Exod. 3.19. Num. 12. 2. Deut.31.21.1. Reg.2 3. 16.7. 2.Par.16.9. Job. 14.6† 22.11†28.24.†31.4†42.2. Pſal. 7.10† 32.13†37.10†89 8†130.8.Proverb. 5. 21†15. 3. 11†14. 12. Iſaiæ 29. 15†40. 27†48 4. Jer. 1. 5†7. 11†17.10†23. 24 †32.19 Ezec.11. 5. Eccli. 16.15†17.13 †23.27†39. 24.27†40. 9. Sap.1. 10.2. Mach. 9. 5†12. 22. Matth. 6.4†21.2. Marc.2. 8†14.13. Luc. 22. 10.Ioan. 1. 47†11.21†16. 30†21.17. Actor.15.8. Rom.8. 27.1. Theſſ.2.4.1.Ioan. 3. 20. Hebr.4.13.Apoc.2.23.

Deum nemo videre poteſt, Exod. 33. 20. Deut.4.12.Ioan,1.18†6 46.1. Tim.6.16.1.Ioan.4.12.

Deus & divina omnia non poſſunt humana induſtria aut ingenio comprehendi, Exod. 33. 20. 2. Reg. 3. 5.Iob 32.8. Pſalm.93. 10†118 *.†142.8. Iſa. 12.22†54.13. Matth. 11. 25†13. 11† 16.17.Luc.8. 10†10.21†24.44. Ioan.1. 10†3.3†6.44.65†14.8. 17†17.6. Act. 16. 14. Rom. 1. 19†11.33.1. Corinth. 2*. Galat. 1. 11.1. Tit. 6. 16. Apocal. 3. 7.

Deus eſt immenſus & incircumſcriptus, 3.Reg.8.27. 2. Paral.2. 6†6. 18. Iob 11. 8. Pſalm.138.7. 10.Iſaiæ 6.3† 66.1.Ierem.23.24.Amos 9.2.Sap. 1. 7. Matth.5.35.Actor.7.48.†17.24.

Deus teſtatur ſe Deum, id eſt, ſalvatorem & conſolatorem Iſraëlis,omniúmque eorum qui ritè ipſum colunt & invocant, Geneſ. 17.1. 7. Exod.6. 2†20. 2†29.45.Levit.26.11.Pſalm.17. 3†49. 6. Iſaiæ 30. 19. Ierem. 31. 33†32. 38. Ezech.37.23.Ioan. 10. 17.

Deus eſt Dominus ac creator cæli & terræ. vide Creator.

Deus nihil eorum quæ fecit, odit, Sap.11. 25.

Deus eſt judex totius mundi, reddens unicuique mercedem pro merito, Gen. 18.25 Deut. 10. 17. Iob 34. 11. Pſalm. 7.9†61. 13†93. 2†95. 13. Iſai. 11.3. Eccli. 35. 22.27. Ierem. 17.10†25.14. Matth.16.27†25.31.Act.17 31. Rom. 2.6.2.Tim.4.8.Hebr.12.23.

Dei miſericordia, patientia,charitas, ſapientia, verbum. quære ſuis quæque locis.

Deo ſoli attributa, ſubinde in ſcripturis & aliis per communicationem tribuuntur, ut vocabulum, Deus, ſoli Deo tribuitur. Deuter. 6. 4†32. 39. 1. Reg. 2. 2. Pſal.85.10.2. Mach. 8. 38. Mar.12. 29.aliis tribuitur,Exod.7.1†22. 8.1.Reg.28.13.Pſal.46.10†81.6.

Deus ſolus bonus,Matt.19.7.Luc. 18. 19. aliis tribuitur bonitas. Gen.1. 31† 3.6†49.15.Num,14.7.1.Reg.29.9. 2. Reg.18.27.1. Par. 28.8.Tob. 12.8.Iud. 12.12.14.Pſal.110.10†146. 1.Proverb. 18.22†22.1.Eccle.7.2.Sap.8. 19. Eccli. 14.5.Ierem.7. 3. Matth. 7.17. Marc. 9. 50.Luc.6.45.

Deus ſolus ſanctus, 1. Reg. 2.2. aliis ſanctitas tribuitur. Exod. 3. 5†12. 16† 22. 31†28.2†29.29.31.†30.19†35. 2. Levit.11.44.Num.16.5.Deut.6. 7.Ioſue 5. 15.2.Reg 22.26. 4.Reg. 4.9. Iudith 8. 29. Pſalm. 5. 8. Matth. 7. 6. Rom. 7. 12.

Deus ſolus fortis,1.Reg.2.2.aliis fortitudo attributa,Gen.32.28†49. 14. Pſ. 33.5. Cant.3.7.Iſaiæ 19.14.Ierem.9.23. Matt. 12.29. Marc. 3. 27. Luc 11. 21. Heb.11.34.1.Pet.5.9.

Deus ſolus juſtus, 2. Machab. 1. 25. alij quoque juſti, Geneſ. 7.2 †18.23. Pſalm. 33.16†36.29.30.Prov.8.8. Sap. 5.16.Matth.1.19†10. 41.†25.46. Lucæ 1.6.Rom.1. 17.

Deus ſolus pius, Apoc 15.4.alij etiam pij, 1.Pet.2.9.

Deus ſolus beatus, 1.Tim.6.15.

alij beati,Gen.30.13.Pſal.1. 1†32.1. 2†40.1†118.1 26.1. Matth 5*. † 16. 17 † 24. 46.Lucæ 1.45†14.14.Iac. 1.1.

Deus ſolus potens,1.Tim.6.15.

alij potentes, Exod.18.21. Pſal. 111. 2, Luc 1.52.Act 8.27†18. 24.

Deus ſolus immortalis, 1. Tim.6.16. aliis tribuitur immortalitas,Sap. 1. 15† 4.1†8.17.

Deus facit mirabilia ſolus, Pſal. 71. 18†.55.4.Eccle.11.4.

alij quoque faciunt mirabilia, Deut. 34.12.Eccl.51.9†48.15.

Deus ſolus novit arcanas animi cogitationes, 3.Reg.8.39.2.Paral.6.30.

alij quoque noverunt, 1.Reg 9.19. 4. Reg.5.26.

Deus ſolus peccata remittit, Lucæ 5. 21. dimittunt & alij, Matth. 18. 18. Ioan.20. 23.

Deo ſoli honor & gloria, Pſal.113.1. Iſaiæ 42.8.1.Timoth.1.17.

aliis quoque tribuuntur, 4. Reg. 14. 10.2.Par. 17.5. Pſalm.149.9. Eccl. 31. 10.Luc.14.10.Ioan.5.44.

Deus ſolus adorandus, Exod. 20. 5. Levit. 26.1.Deut.5. 9.Matth. 4. 10.

aliis adoratio tribuitur, Gen. 18. 2. vide Adoratio.

Deo ſoli ſerviendum, Deuter. 6. 13. †10.20,1.Reg.7.3.Matt.4.10.Luc.4.8.

aliis etiam poſt Deum ſerviendum, Geneſ. 25.23 † 29.10†47.15. 1. Tim. 6. 2.

Deus

Digitized by Google

Deus cujus mali ſit cauſa, & cujus non ſit. vide Malum.

Diabolus ſtudet ſemper perditioni hominum, Geneſ.3.1*.1.Par.21.1.Iob.1*.2*.Zach.3.1.Matth.4.3.9†8.28†13.19.Luc.8.12†13.9.14†22.31.Act.5.3†13.8.2.Cor.4.4†11.14.Epheſ.6.11.1.Theſſ.2.18.1.Petr.5.8.Apoc.2.10.†12.9†20.7.

Diabolus non plura poteſt quàm ei Deus permittit, 3.Reg.22.22.2.Paral.18.20.Iob.1.12†2.6.Matt.8.31.Marc.5.12.13.Epheſ.2.2.2.Tim.2.26.Apoc.20.7.

Diabolus pater & princeps mundi omniúmque impiorum, Matth.4.9.Luc.4.6.Job.41.25.Joan.8.44†12.31†14.30†16.11.2.Corinth.4.4 Eph.2.2†6.12.Coloſſ.2.15.

Diaboli imperium per Chriſtum ſublatum, Gen.3.15.1.Reg.17*.Job 26.13.Iſaiæ 9.4†14.8.12†27.1†52.3.Zach.3.2.Matth.12.29.Luc.10.18.†11.22.Joan.12.31.Coloſſ.1.13†2.15.2.Tim.1.10.1.Joan.3.8.Heb.2.14.Apoc.12.9†20.2.

Diaboli filij, Joan.8.44.Actor.13.10.1.Joan.3.10.

Diaconi, Act.6.3†21.8.Phil.1.1.1.Tim.3.8.

Diana colitur Epheſi, & in univerſa Aſia, Actor.19.27.

Dies noviſſimi, & judicium extremum, 1.Reg.2.10.Pſalm.95.13.Iſaiæ 2.10.19†13.1.6.13†26.21†27.1†30.30†66.15.24.Jerem.30.23.Dan.7.9.Soph.1.2.14.Malach.4.1.4.Eſd.2.27†13.32.Matth.12.36†13.41.49†16.27†24*.†25.31.42.Marc.13*.Luc.17.24.30.Act.1.11†3.20†17.31.Rom.2.5.16†14.10.1.Corint.15*.2.Cor.5.10.1.Theſſ.4.16†5.22.Theſſ.1.7†2.1.Tit.2.13.2.Petr.3.13.Hebr.9.28.Judæ 14.Apoc.1.7†20.11.

Dies Domini, Iſaiæ 13.6.Jerem.30.7.Amos 5.18.Joël 2.1.31.Soph.1.14.Mal 4.1.4.Eſd.2.27.Phil.1.6†2.10.1.Theſſ.5.2.2.Tim.4.8.

Dies Domini & hora nulli cognita, Matth.24.36.50.Marc.13.32.Luc.17.24.30.Actor.1.7.1.Theſſ.5.1.2.Petr.3.10.Apoc.3.3†16.15.

Dies pro annis, Num.14.34.Ezec.4.6.

Dilectio Dei erga ſuos, Exod.20.5†34.14.Deut.4.24†6.15†7.8.Joſue 24.19.Prov.8.17.Eccli.4.18.Jerem.31.3.Joan.3.16†10.11†13.1.18†15.9†16.27.Ro.5.8.Ga.2.21.Eph.3.19†5.2.

Diligendus eſt Deus ſuper omnia Geneſ.22.2.9.Exod.20.6.Deut.5.10†6.5†10.12†11.1.13.22†30.6.Joſ.22.5.Ecc.7.32†34.19†47.11.Matth.10.37†22.36.Marc.12.30.Luc.7.47†10.27.Joan.21.15.Rom.5.5†8.28.35.1.Cor.10.21.1.Joan.4.17.

Dilectio. vide Charitas.

Dina filia Jacob, Geneſ.30.21. violatur à Sichem, cap.34.2.

Dionysius Areopagita convertitur, Actor.17.34.

Discordia vitanda, Proverb.6.19.†10.12†15.18†16.28†17.11†18.6†30.33.Matth.12.24*.Luc.11.17.1.Cor.14.33.Gal.5.15.2.Tim.2.23.

Divini. vidi Incantatores.

Divites quomodo ſe erga pauperes habere debeant, Lev.25.35.Deut.15.7.10.Job 31.16.Pſalm.61.11.Prov.14.31.†17.5†19.17†21.13†22.7†28.27†30.7.Eccle.11.1.Eccli.4.4†7.35†11.10†29.12†31.8.Iſaiæ 23.18.Matth.6.19†19.21.Luc.14.13†16*.†18.22.Actor.2.45†4.34.1.Tim.6.18.vide Eleemoſyna.

Divitiarum vanitas & contemptus, & quemadmodum in divitiis non ſit ſperandum, Pſal.38.7†48*.†51.9.Prov.10.2†11.4.28†15.16†18.11†22.16†23.4†28.11†30.7.Eccle.5.9.12†6.2.Iſaiæ 2.7.Jerem.17.3.11†22.13.Ezech.7.19.Soph.1.18.Eccli.5.1.10†10.10†11.7†14.1†31.3.Matth.3.22†19.21.Luc.8.14†12.15.1.Timoth.6.9.Jacob.1.11.

contra Divites impios, 1.Reg.25.2.Job 20.19†27*.Prov.23.4†28.8.20.27.Eccle.6.1.Iſaiæ 5.8†32.9.Jerem.15.13.Amos 6.1†8.4.Hab.2.5.Luc.6.24†16.19.24.Jacob.5.1. vide Avaritia.

Doctrina Apoſtolica ſcripta & non ſcripta firmiter tenenda, Rom.16.17.Gal.1.8.11.2.Theſſ.1.15.1.Cor.11.3.34.

Doctrina Apoſtolorum eſt Chriſti doctrina, Luc.10.16.1.Corinth.14.37.2.Cor.2.14.17†7.20.1.Theſſ.2.2.13.Galat.1.11.

Doeg ſervus Saulis prodit ſacerdotem Abimelech, 1.Reg.22.9.18. cædit Sacerdotes Domini.22.18.

Dolus, Jerem.9.6.Pſal.34.20†9.28.Prov.12.17.Marc.7.22.Actor.5.1.Rom.1.29.

Domus ædificata ſuper petram firma manebit, Pſalm.45.2.Matth.7.24†16.18.Luc.6.48.Rom.8.35.

Domus corporis noſtri, 2.Cor.5.1.2.Petr.1.14.

Domini & dominæ erga ſervos & ancillas totámque familiam officium, & poteſtas, Exod.21.2.20.26.Lev.19.13†25.38.Deut.5.14.21†15.12.16†24.15.Job.31.13.Prov.29.19.Jerem.34.9.14 Eccli.7.22†33.31†42.16.Epheſ.6.9.Col.4.1.

Donaria recipere, ſitne prohibitum, Geneſ.14.22.Exod.18.21†23.8.Num.22.18.Deut.10.17†27.25.1.Reg.8.3†12.3.3.Reg.13.7.4.Reg.5.16.2.Par.19.7.Job 15.34.Pſ.14.5†25.10.Prov.15.27†17.23.Iſ.1.23†5.23†33.15†45.13.Ezech.13.19†22.12.Dan.5.17.Mich.3.1.Eccli 8.3†20.31.Actor.20.35.

Drusilla uxor Felicis præfecti, audit doctrinam Evangelicam à Paulo, Actor.24.24.

E

Ebrietas. & gula, Geneſ.9.21†19.32.35†25.29.Lev.10.9.1.Reg.25.36.2.Reg.11.13†13.28.3.Reg.20.12.16.Prov.20.1†11.17†23.1.2.3.20.29†31.4.Eccli.19.1†23.6†31.12.17*.31.35†37.32*.Iſa.5.11.22†22.13†28.7†56.12.Ezech.16.49.Dan.5.2.Oſee 4.11.Joël 1.5.Mich.2.11.Habac 2.5.16.Judic.13.4 Sap.2.7.1.Mach.16.16.Luc.12.45†21.34.Rom.13.13.1 Corinth.5.10†6.10†15.32.Gal.5.21.Epheſ.5.18.1.Theſſ.5.7.1.Tim.3.3.Tit.1.7.1.Petr.4.3.Hebr.12.16. vide Jejunium.

Ebrietas iram Dei provocat, Iſa.5.11.22†28.1.Dan.5.2.Joël.1.4.5.1.Cor.6.10 mentem alienat, Prov.23.31.Eccli.19.2.Iſaiæ 29.1.7.Oſee 4.11. ad libidinem incendit, Prov.20.1.Eph.5.18. facultates diſſipat, Prov.25.20.Eccli.19.1. ſecretum detegit, Prov.31.4.Habac 2.15. ad furorem & rixas excitat, Prov.20.1†23.29.Eccli.31.38.40.Oſee 7.5.

Ebron, vide Hebron.

Ecclesia accipitur pro templo materiali, Deut.23.1.Judic.20.2.Jud.6.21.Pſalm.67.27.Thren.1.10.Joël.2.16.1.Cor.11.18†14.34.

Eccleſia accipitur pro cœtu fidelium, Num.19.20†20.4.1.Reg.17.47.3 Reg.8.14.55.1.Par.29.1*.2.Paral.1.5.Pſal.21.26†25.11†34.18†106.32†149.1.1.Machab.4.37†5.16†14.19.Matth.16.18.Actor.5.11†8.1†16.4.Rom.16.16.23.1.Cor.6.5†11.1†12.28†14.5.2.Corinth.8.18.23.24†11.8†12.13.Epheſ.5.23.Philip.4.15.Col.1.15.1.Timoth.3.5.15.Jac.5.14.Apoc.1.11†21.16.

Eccleſia pro cœtu unius provinciæ, 3.Reg.8.14.Actor.9.31†11.2.6†12.1†13.1†15.1†19.32†20.17.Rom.16.2.1.Corinth.1.2†16.1.2.Corinth.8.1.Gal.1.2.2.Theſſ.1.1*.1.Pet.5.13.Apo.2.1*.†3.1.

Eccleſia pro Prælatis & Præpoſitis, 3.Reg.8.14.Matth.18.17.

Eccleſia eſt una & viſibilis præfigurata per unam & viſibilem arcam Noë, Geneſ.6.14.1.Petr.3.20. per civitatem ſanctam Ieruſalem, Apoc.21.2. per hortum concluſum & fontem ſignatum, Cant.4.12. per unam columbam, 6.8. per vineam, Pſalm.79.9.Cant.2.15.Iſ.5.2*.Ierem.2.21†12.10.Matth 20.1*.Marc.12.1.Luc.20.9.Apoc.14.15. per navem, Luc.5.3. per ſagenam comprehendentem bonos & malos piſces, Matth.13.47. per agrum, Matth.13.24. per regnum cælorum, Matth.13*.†25*.

Eccleſia firmamentum veritatis errare non poteſt, Iſaiæ 29.21.Matth.16.18.†28.20.Luc.21.32.Ioan.14.6.†16.13†17.11.20.1.Tim.3.15*.1.Ioan.2.27.

Eccleſia eſt corpus Chriſti, Cant.4.7.9.11.12.Epheſ.1.22†4.4†5.23.1.Cor.12.27.

Eccleſia fidelium naſcitur & propagatur per ſanam doctrinam, Ioan.1.12†3.3.Ro.8.13†9.8.Gal.3.20†4.19.Eph.1.5.Tit.1.1.1.Cor.4.15.Phil.10.1.Pet.1.23.1.Ioan.3.9†5.1.18.Iacob.1.18.

Eccleſia ſeu fidelium cœtus, tenetur ſacerdotibus paſtoribúſque ſuis quæ ad vitam ſunt tuendam neceſſaria ſuppeditare, Deut.12.19†14.27†16.11†25.4.1.Eſdr.7.23.Matth.10.10.Lucæ 10.7.Rom.15.27.1.Cor.9.7.11.Gal.6.8.Phil.2.29†4.10.16.1.Theſſ.5.12.Heb.13.7. Tenetur etiam pro ſuis præfectis orare, Actor.4.29†12.5.Rom.15.30.Epheſ.6.18.Phil.1.19.Coloſ.4.2.2.Theſſ.3.1.Heb.13.18.

Eccleſia eſt ſponſa Chriſti. Pſal.44.11.Ezech.16.9.2.Corinth.11.2.Epheſ.5.26.Apoc.19.8†21.10.

Eccleſiæ caput eſt Chriſtus,Oſee.2.2 1. Cor.12.27. Epheſ.1.22†4.15†5.23 Col.1.18†2.10.

Eccleſiæ quaſi membra quædam ſunt veri fideles, eidem capiti Chriſto ejúſque vicario ſubjecti, cujuſcunque nationis fuerint, ſive Judæi, ſive Gentiles, Iſa.43.9. Ioan.10.16. 1.Cor.12.12. Eph.3.6.

Eccleſiæ claves promittuntur, & poteſtas,Matth.16.19.traduntur, Joan.20.23. exercentur, Matth.18.17. vide Excommunicatio & Confeſſio.

Eccleſiam ſibi Chriſtus comparavit & emit ſanguine ſuo, Actor.20.28. 1. Corinth.6.20†7.23.Epheſ.2.13. Coloſ. 1.14.1.Petr.1.18.Hebr.9.12.1. Ioan.1.7.Apoc.1.5†5.9†14.4.

Eccleſiam ſuam Deus protegit & cuſtodit, Exod.13.21†29.45. Levit.26 12.Deut.7.20†23.14†31.3.3.Reg.6.13 Pſalm.90.1.11†13.1.13.Iſaiæ 43.2.Ier. 46.28. Matth.18.20†28.20. Joan.14 23. 2.Corinth.6.16.

EDOM frater Jacob,filius Iſaac, appellatur Eſau, Gen.25.25.

Edumæi negant Iſraëlitis tranſitum per ſuam regionem,Num.20 14.cæduntur,& fiunt ſervi domui Iſraël, 2.Reg.8. 14. deficiunt ab Iſraël, & creant ſibi regem.4. Reg.8.20. ſuperantur à Juda, 14.7.2.Par. 25.12.

Contra Edumæos prophetia, Num. 24.18 Pſalm.136.7.Iſaiæ 21.11†34.5. Jerem.49.7. Thren.4.12. Ezech.25.13. 14†31. 29†35*.†36.5.Amos 1.11.Abdiæ 1.1*. vide Eſau.

ELEAZAR filius Aaron,Exod 6.23† 28.4. partitur cum Ioſue terram Chanaan, Joſue 14.1.juxta præceptum Domini,Nu.34.17. conſecratur Sacerdos, Lev.8.24*. fit poſt mortem patris ſummus Sacerdos, Num.20.26. Deut.10.6. moritur & ſepelitur,Ioſue 24.23.filium habet cui Phinees nomen erat,Exod.6. 25.quem in demortui patris locum ſufficiunt,Num.25.7.12.

ELEAZAR filius Saura occidit elephantem, quo in vulnere procumbĕte, ipſe oppreſſus ſuffocatur, 1.Machab. 6.43.

ELEAZARI ſenis martyrium,2.Mach. 6.18.24.

ELEEMOSYNA pauperibus eroganda, Exod.22.25†23.11.Levit. 19. 10†23. 22†25.34. Deuter. 15.7.10†24.19.3. Reg.17.10. 2.Eſdr.8.11.Eſther 9.22. Pſalm.40.1†81.4†111.9.Proverb.3.9. 28†11.18.25†14.21.31†18.17†21.13. 23†22.9†28.27†31.20. Eccleſ.11.1. Iſaiæ 58.7. Ezech.16.49†18.7.Dan.4. 29.Eccli.4.2†7.35†12.3†14.11†29. 12†35.4.Tob.1.4†4.7.17†12.9†14. 12. Matth.6.3†10.42†19.21†25.35. 42.Luc.3.11†6.35†11.41†12.33†14. 13†16.9.21†19.8†21.1. Actor.2.41† 6.1†9.39†10.2†11.29†20.35.Rom. 12.8†15.26. 1.Corinth.16.1*. 2.Cor. 8.4.15†9*.Epheſ.4.28. Hebr.13.16.1. Ioan.3.17. Jacobi 2.15. quære Miſericordia.

ELI ſacerdos in Silo,1.Reg.1.3.filij ejus reprehenduntur, 2.12.22. è ſolio lapſus fractis cervicibus moritur,4.18.

ELIAS. vide Helias.

ELISEUS ungitur Propheta, 3. Reg. 19.19. juxta præſcriptum Domini,19. 16.tranſit Jordanem,4.Reg.2.14.ſanat aquam,2.20.revocat puerum ad vitam, 4.32. mundat Naaman à lepra, 5.14. percutit Syrios cæcitate,6.18. prædicit rerum abundantiam, 7.1. ægrotat, & moritur, 13.14.20 mortuum ejus corpus excitat mortuum, 13.21. commendatur,Eccli.48.13.

ELYMAS magus fit cæcus, Act.13 8.

EMERE & vendere quomodo oporteat,Gen.23.9.14†25.31†33.19†41.57 †42*Levit.19.13.35†25.14.46 Deuter. 15.1†25.13.2.Reg.4.21. Eccli.27.3† 42.25.Prov.11.1.26†16.11†20.10.23. Iſaiæ 23.18. Jer.32.6. Ezech.45.10. Mich.6.10. Matth.7.2. Luc.14.18.1. Cor.7.30. 1.Theſſ.4.6.

EPHRON,quia negabat Judæ tranſitum,funditus perdita eſt,1.Mach.5.46. 2.Mach.12.27.

EPISCOPI,eorum electio,& officium, Matth.20.23.26. Luc.4.16†22.26. Joan.10.4.14†21.15.Actor.1.24†6.3† 11.22†14.20†20 28.Rom.13.16.25.1. Cor.3.5†4.1†16.1.9.2. Cor.3.6†4.5† 10.8†6.4.Epheſ.1.15†3.2.Col.1.23.1. Tit.3.1†4.6.2.Tim.2.1.15.24.Tit.1.5. 1.Pet.5.2. vide Concionator.

ERUBESCERE nullus debet Evangelium,Pſalm.39.11.Eccli.42.9.21.Mar.8. 38 Luc.9.26.Rom.1.16.2.Tim.1.8.

Erubeſcendum propter peccata,Ezec. 16.52.Eccli.42.11.

ESAIAS. vide Iſaias.

ESAU filius Iſaac naſcitur, Gen.25. 24.vendit,ſua primogenita,25.31.Heb. 12.16.ſupplantatur à fratre ſuo Jacob, Geneſ.27*.ducit filiam Iſmaëlis,28.9† 36.3. procedit contra Jacob cum 400. viris,32.6. oſculatur ſuum fratrem Jacob,33.4. in Eſau pugnare prohibetur Iſraël, Deut.2.4. vide Edom.

ESDRAS Scriba proficiſcitur ex Babylone, 1.Eſdr.7.6. ſeparat mulieres Gentiles ex Iſraël,9*.†10*.legit coram multitudine librum Legis,2.Eſdræ 8.2. 3.Eſdr.9.39. appellatur Joſedec. 1.Paral.6.15.

ESURIRE juſtitiam, Iſaiæ 55.1. Pſal. 106.9.Matth.5.6.Luc.1.53†6.21.Apoc. 21.6†22.17.

EVA formatur ex coſta Adæ,Gen.2. 21.comedit fructum vetitum,3.6.

EVANGELIUM Chriſti ejúſque prædicatio,Gen.3.15.Iſai.53.1†55.5†61.1. Matth.2.21†11.28†28.19. Marc.16. 15.Luc.2.10†24.46.Joan.3.16†6.35† 8.12†10.9†12.46.Rom.1.16†3.21.24 †8.3. 1.Corinth.1.15.29†4.15†15.1.2. Cor.5.18. Galat.1.6.11.Epheſ.1.13.1. Tim.1.15.2.Tim.1.8†2.8.1. Petr.4.17.

Evangelium adfert fiduciam, ſimul & timorem,conſolationem, & terrorē, Matth.3.7*.†5.20.23†7.13.19.23†8. 12†9.15†10.33†11.12†12.37.41†13. 29.40.50†15.13†16.27†18.6.7†20.16 †22.13.14†24.12.24*.†25.12.13.30. 41*.Marc.10.25.31†13*. Luc.3.17†6. 24.25†9.62†12.20.40.48†13.5.26. 30†16.22†17.30.34†19.22*.†20.47† 21*. Joan.5.28†15.16. Actor.5.5.6*. Rom.1.18†2.5.6*.†6.23†9.18*.†11. 20.22†13.2.3.4†14.12.1.Corinth.3. 13.17†5.5†10.8†11.29*.†15.51†16. 22.2.Corinth.7.1.8.10†13.5. Galat.5. 21.24.Epheſ.5.5.Philem.2.12.1.Tim.5. 24.Hebr.9.27†10.27.11*.Jac.4.9†5. 1.1.Petr.4.18†5.8. 2.Petr.1.10†2.4*. †3.10*.Judæ 15.

Evangelizanti debetur neceſſaria vitæ ſuſtentatio,Matt10.9.Marc.6.8.Luc. 9.4†10.7.Rom.23.26.1.Cor.9.7.11.13. Galat.6.6.1.Timoth.5.17.2.Tim.2.6.

EUCHARISTIA,Matth.26.26.Marc. 14.21.Luc.22.19.1.Cor.11.34*.†10.16. frequenter ſumenda,Actor.2.42†20.7. præfiguratur,Exod.16.15*.

Euchariſtia ſub altera tantùm nimirum panis ſpecie, Joan.6.58. data à Chriſto, Luc.24.30.31, ab Apoſtolis, Actor.2.42†20.7.

in Euchariſtia non remanet ſubſtantia panis poſt conſecrationem, ſed eſt verum Chriſti corpus & ſanguis,Matt. 26.26. Marc.14.22.Luc.22.19. Joan. 6.51.

Euchariſtiam in publicis Supplicationibus circumferendam eſſe,præfiguratum, Joſ.6.6.7.11*.20.1. Reg.4.3.2 Reg.6.4.5.6.

Euchariſtia adoranda, Pſalm.31.28. 30†98.5.Joan.9.38.

EXACTIO, cenſus, & tributum debetur Principibus, Matth.17.24†22.17. Marc.12.16.Lucæ 20.22.Rom.13.7.

EXCOMMUNICATIO à Chriſto inſtituta & præcepta, Matth.5.29†16.19† 18.8.18.Marc.9.42.Joan.20.23.

Excommunicatio in uſu fuit Apoſtolis, 1.Cor.5.3.10. 2.Theſſ.3.6.14. 1. Tim.1.20.Tit.3.10.

Excommunicatio exercenda ad ædificationem & emundationem Eccleſiæ, & ad correctionem ejus qui excommunicatur, 1.Corint.5.4.1.Timoth.1.20.2. Theſſ.3.14. ut ſpiritus ejus ſalvus fiat,1. Cor.5*.

Excommunicatio Phariſæorum,Joan. 9.22.34†12.42†16.2.

Excommunicandi qui in motibus & doctrina graviter errantes admoniti, nolunt reſipiſcere,Prov.22.10. Matt.18. 17.Rom.16.16.1.Cor.5*. 2.Cor.2.8.2. Theſſ.3*.1.Tim.1.20†6.5.2.Tim.2.17. 21†3.5.Tit.3.10.Joan.epiſt.1.10.

Excommunicati vitandi,Matt.18.17. 1.Cor.5*. Tit.3.10.

EXEQUIÆ celebrantur, Gen.23.2.3† 50.10.Deut.34.8.2 Reg.3.31*.

EZECHIAS filius impij Achaz cùm eſſet rex,tamen pius fuit, 4.Reg.16.20. frangit ſerpentem æneum, 18.4. deficit ab Aſſyriis,18.7.mittit nuntiū ad Iſaiam prophetam,19.2. Iſa.37.2.decumbit ex gravi morbo, 4.Reg.29.1. Iſai.38.1. oſtendit Babyloniis ſuum theſaurum,& reprehenditur, 4.Reg.20.12.14. Iſa.39. 1.5.commendatur,Eccli.48.19.

EZECHIEL cum aliis captivis vehitur in Babylonem, Ezech.1.1. vocatur, & mittitur,2.3.commendatur,Eccli.49.10.

F

FACERE pro Sacrificare in Scripturis, Levit.15.15.30.Num.6.11. 16†8.12†9.2.4.16.14.Judic.13.16.Lucæ 22.19.

FAMA

Digitized by Google

Fama bona præſtatior divitiis,Prov. 22.1.Eccleſ.7.2.Eccli.41.15.16.

Fames & annonæ caritas,Gen. 12.10 †26. 1†41*. 42*. 43*. 44*. 45*. 47* Exod.16.3.Deut.28.53†32.24. Ruth 1. 1. 2.Reg.21.1†24.13. 3.Reg.8. 37*18 2.4.Reg 4.38†6.25†8.1†25.3.2.Paral 6.28†20.9.2.Eſdr.5*.Pſal.36.19.Iſaia 5.13. Ierem.14.1. 12. 15†15. 2†29.1. †34. 17.Ezech.5. 12. 16†11. Joël. 1* Amos 4.6.Agg.1.6.10†2.17.Matth.24 7.Luc.4.25†15.14.Actor.7.11†11.28 Rom.8.35.2.Corint.9.14†11.27.Apoc 6.8†18.8.

Fames verbi Dei,1.Reg.3.1.2.Par.15 3.Oſee 3.4†4. 1.Amos 8 11.

Famulorum famularúmque officium, Gen.16.4.†24* †30.25†31.4†39 1.6.Exod.21.2.20.4.Reg.5.20.25.Prov. 14.35†17.2†19. 10†29.19. Eccle.2.7. Eccli.5.22†10.28. Jerem.34.8. Ioël.2. 29.Luc.12.37.44.Actor.12.13.1.Cor.7. 21. Epheſ.6.5. Coloſſ.3.22. 1.Tim.6.1. Tit.2.9.1.Pet.2.18.

Felix præfectus Judææ, Actor.23. 24†24*.

Fermentum, mala doctrina,Lev.2. 11†6.16.Deut.16.3.Matth.16. 6.Marc. 8.15.Luc.12.1.1.Corinth 5.5.Gal. 5.9.

Festa Judæorum, & in primis feſtum Paſchæ, vide Paſcha.

Feſtum Pentecoſtes,Exod.23. 16†34. 22. Num.28.26. Deut.16. 9. Ioan.5.1. Actor.2.1†20.16.

Feſtum tubarum, Levit.23.24. Num. 29.1.2.Paral.5.3.

Feſtum expiationum, Lev.16.30†23. 27.Num.29.7.8.

Feſtum tabernaculorum,Exod.23.16. Levit.23.34.Num.21.12.Deut.16. 13† 31.10. 1. Eſdr.3.4.2. Eſdr.8. 15. 17.2. Mach.1.9†10.6.Ioan.7.2.

Feſtum Sabbati. vide Sabbatum.

Feſtum neomeniæ,Num.28.11.1.Reg. 20.5.Ezech.45.18.

Feſtorum violatio quàm graviter puniatur,Num.15.32.

Feſtus præfectus Iudææ Act.24.27.

Fides in Scripturis variè accipitur, videlicet pro fidelitate & veritate Dei in ſervandis Promiſſis, Pſalm. 32. 4. Iſaiæ 11.5. Thre.3.23. Oſee 2.20†5.9. Rom. 3. 3. pro veritate & conſtantia verborum inter homines, Gen.39. 16† 44.32.Lev.6.2.Eccli.22.28.Ierem.42.5. 1.Mach.10.27. 1.Tim.2.7. pro virtute Theologica,Sap.1.2†3.14. Habac.2.4. Matth.8.13†9. 22†17. 20. Marc.5.34. Luc.5.20.Rom.3.21†4.3†5.1. pro fide viva & formata per charitatem,Hab.2. 4.Matth.9.22†15.28.Mar.5.34†10.52. Luc.7.50.Rom.3.32.Gal.5.6.Heb.11*. pro fide mortua abſque charitate.Matt. 7.21.22. 1.Corinth.13.2†15.2. Jac.2. 26.pro ſponſione ſeu voto,1.Tim.5.12. pro fiducia,Jacob.1.6.

Fides charitate inferior.vide Charitas.

Fides viva quæ per charitatem operatur,magnæ virtutis eſt,Matth.9.2.22. 29†21.22.Mar.16.16.Luc.18.42.Joan. 1.11†3.15.16.36†6.35†7. 38†11. 25† 14.12†20.29.Actor.3.16†10.43†15.9 †16. 31. Rom.1. 16†3. 22. Galat.3.8. Epheſ.2.7.Hebr.11.6*.

Fides non facit nos certos aut ſecuros de accepta peccatorum remiſſione, aut cōſequenda vita æterna.vide Certi.

Fides ſine operibus non juſtificat, 1. Cor.13 2 Gal.5.6.Jac.2.24.

Fides ipſa etiam appellatur opus bonum,Phil.1.6.

Fides eſt una,Epheſ.4.5.

Fidei vivæ & operanti tribuitur juſtitia & ſalus, Geneſ.15.6.Marc.16.16. Luc.1.45†8.48†23.41.Ioa.5. 24†17.3. Actor.13. 38†16.31. Rom.3. 22†4.3 22†. 5*.†10.1.10. Phil. 3.9.1. Pet.2.6 Hebr.4.3.

Fidei prædicatio ad eorum qui præſunt in Eccleſia judicium referenda eſt Gal.2.2.

Fidē Gentilium etiam reſpicit Deus Jerem.39. 18.Matth.8. 5. 13†15. 28 Luc.7. 9†10. 33†17.16. Ioan 4.47.Act 10.3†26.

Fideles Deus liberat à communi perditione,& internecione impiorum, Gen 6*.7*. 8*.19*.Exod.8. 22†9.4.6. 26† 10.23†11.7. Num.16.20.26.31. Ier.39 18.Dan.6.22.2.Pet 2.7.

Infidelitas ſeu incredulitas punitur, Geneſ.19.11.17.26. Num.11.21†14.2 11†20.12. Deut.9.20. 4.Reg.7.2.17.4. Eſdr.15. 4. Pſalm. 77. 32. Eccli.2. 15. Matth.8. 28†14. 30†17. 17. Marc. 16. 16.Luc.1.16†24.24. Joan.3.18.36†6.7 †8.24†12.48†20.27.Rom.11. 20.Heb. 3.18†4.2†11.6.Apoc.21.8.

Filiorum officium erga parentes,Geneſ. 9. 23†22. 2. 7†27. 1†28. 7†37. 14*.Exod.20.12†21.17. Levit.19.3. 32 †20.9†21.9 Deut.5.16†21.15. 18†27. 16.Jud.14.1. 1.Reg.2.11. 18. 22†3.1.7 †8.1†18.5. 3.Reg. 2.19. 4.Reg.2. 23† 12,2†22.1.2. Paral.34 3. Eccli.3.1. 8† 6.18†7.29†8.7. 11†22. 3†23. 18†25. 10†32.24. Tob.4.1†14.5.Iob 1.4†8.4 †32.4.6 Prov.1.8†4.1†6.20†10.1†13. 2†15. 20†19. 26†20. 11. 20†22. 154 †23.19.25†28.24†30.17. Jerem.35.16. Ezech.22.7.Matth.4 20†10.35†15.4† 19.19. Marc.10.19. Luc.2. 48†18.20. Actor.7.14†22.3. Epheſ.6. 1.Coloſſ.3. 20.1.Tim.5.1.1.Pet.5.5.

Foenum & herba citò tranſiens omnis homo, Pſalm.89. 6†18.6. Iſa. 40.6. Eccli.14.15. 1.Pet.1.24. Jac.1.10.

Foenus. vide Uſura.

Fornicatio iram Dei provocat, Deut.22.21.Prov.23.27.Eccli.19.3.Jer. 5.7.Oſee 4.14.1. Cor.6.9.13.15.Col.3. 5.Hebr.13.4. corpus enervat, & facultates abſumit, Job.31.12. Prov.25.27† 29.3†31.3.Eccli.9 6.infamiam adfert, Eccli.9.10†41.21.fornicationis occaſiones vitandæ,Eccli.9.4. 12†42. 12. fornicatio non ſolum in opere externo, ſed & in affectu prohibetur, Exod. 20. 17.Matt.5.28.

Fornicatio ſpiritalis, quæ eſt hæreſis & idololatria,2. Deut.31.16. Jud.2. 17†27.33. Iſai.1.21†57.3. Jerem. 3. 1. Ezech.6.9†16*. Oſee 1.2†.2. 4†4. 15. Apoc 18.3.

Fratres & ſorores Chriſti qui ſint, Matth.12. 49†28. 10. Marc. 3.33. Luc.8.21.Ioan.20.17.Heb.2.12.Pſalm. 21.23.

Fraus. quære Dolus.

Fructus boni operis. quære Opus.

Fundamentum eſt Chriſtus, 1.Corinth.3.11.Epheſ.2.20.1.Pet.2.6.fundamentum etiam Apoſtoli, Epheſ.2. 20. Apoc.21.14.

& peculiariter Petrus,Matth.16.18*. Joan.21.15.17.cujus fides numquam deficiet,Luc.22.31.

Furtum prohibetur, committitur, & punitur, Exod.20.15†21.27†22. 1. Levit.19.11. Deut.5 19†24.7. Jo.7.1.19. Tob.2.21.Prov.6.30.Oſee 5.2.2.Mach. 12.40.Matth.19.18.Joan.12.6.1.Cor.6. 10.Apoc.9.21.

Fures dicuntur, verbum Dei & doctrinam veram adulterantes,Jerem.23. 30.Joan.10.1.

G

Gaal opponit ſe Abimelech, Jud 1.26.35.39.

Gabaonitæ redimunt vitam aſtu quodam.Joſue 9*.obſidētur,& obſidione liberantur, 10.5*. Propter ipſos injuſtè à Saule occiſos ſuſpenduntur filij Saulis, 2.Reg.21.1.6.9.

Gabelus venit cum Raphael ad nuptias Tobiæ,Tob.9.7.

Gabriel apparet prophetæ Danieli, Dan.8.16†9.21.Zachariæ ſacerdoti, Luc.1.11.Virgini Mariæ.1.26.

Gad filius Jacob ex Lia, Gen.30.11 †35.26.

Gadditæ recipiunt ſuam hereditatem,Num.32*. Deut.3.12. Joſ.13.24.

Gad propheta admonet David, ut non maneat in terra Moabitarum, 1. Reg.22.5.

nuntiat Davidi iram Dei, 2. Reg.24. 11.18.

Gaius, 1. Corinth.1. 14. capitur, Actor.19.29.deducit Paulum in Aſiam, 20.4.hoſpitio eum ſuſcipit,Rom.16.23.

Galgal,ſive Galgala,civitas Iſraël, Joſ.4. 14. in Galgal circumciditur populus, & celebrat Paſcha, 5. 2. 7. 10. egreditur inde ad liberandos Gabaonitas,10.7.revertitur,10.43.

Galilæa recipit Chriſtum,Joan.4. 45.in Galilæa incipit Chriſtus prædicare,Matth.4.12.Actor.10 37.

Gamaliel, vir peritus Legis,Actor. 5.34†22.3.

Gamaliel dux Manaſſitarum,Nu.1.10.

Gaudere & lætari honeſtè licet,1. Par.29.9* 2.Eſd.12.42. Pſal.67.4. Luc. 1.14.1.Theſſ.1.6†5. 16.

Gaudendum non eſt more Gentilium. Eccle.2. 2†7. 3. Oſee 9. 1. Amos 6.8. Prov.2.14. Jac.4.9. Gaudium in perſecutione,Matt.5.12.Actor.5. 41†20.24. Rom.5.3.Col.1.24.Heb.10.34†11.25.

Gaudium ſpiritus,Luc.10.21.Rom.12. 12†14.17. Galat.5. 22.Philipp. 4 4.1. Theſſ.5.16.

Gaudium ſalutis æternæ, Iſa.25.18† 26. 1†33. 20†65.12.Sap.3.1.7.vide Beatitudo.

Gedeon dux & judex in Iſraël,Iud. 6*.†7*.†8*.

Gemitus quis probandus,quis improbandus, Exod.2.24. Ezech.9.4. Tob.3. 1.2.Mach.6.30.Rom.8.22.Iac.5.9.

Gentium vocatio,Gen.49 10. Num. 24.17.Deut.32.43. 2.Reg.23.44. 50.3. Reg.8. 41.Pſalm.2. 8†21. 28†67. 32† 71.

Digitized by Google

71.8.17†85.9†86.4. Iſaiæ 2.2†11. 10† 19.18†25. 7†27. 13†29.17†35*. †41. 25†43 5†45.14†49*.†51.5†54.*.†55 *.†56.3.6†60.3.9†65.1†66.19.20. Ierem.9. 24†12.6†16. 19. Oſee 2. 1. 24. Ioël.2.28. Mich.4.2. Soph.3.9.Zach.2. 11†82.0†9.10. Matth.2.2.7†8. 11†21. 31.43.†22.9.Ioan.10.16.Act.8.26. 30† 10*.1.Cor.12.13.Epheſ.2.10.

Gentilium mores non ſunt nobis imitandi,Levit.18.3†20.23.Ierem.10.2.

Genu omne flectendum Domino, Pſalm.21.30. Iſa 45. 23. Rom. 14. 11. Phil.2.10.

Gerson filius Levi,Num.3.17.Gerſonitarum miniſterium,3.15†4.22.

Giesi miniſter Eliſei,4.Reg. 4. 25. fit leproſus,5.16.

Gladius non cuivis permittendus, Matth.26. 51.Marc.14.47. Luc.22.49. Joan.18.10.

Gladius ſpiritus eſt verbum Dei.4. Eſdr.15.9.27. Iſaiæ 11. 4†27. 1†31.8† 49. 2†66. 16. Epheſ. 6. 17. Hebr. 4. 12. Apoc.1.16†2.16†19.15.2.Theſſ.2.8.

Gloria Dei in omnibus quærenda, Ioſ.7.19.Pſalm.115.1.Matt.6.9.Ioan.9. 24†17.4. Actor.3.12†11. 23. 1.Cor.6. 20†10.31.Phil.1.20.Col.3.17.Tit.2.10. quære Honor.

Gloria beatorum. vide Beatitudo.

Godolia filius Ahicam gladio interimitur, 4.Reg.25.25.Ierem.41.2.

Gratia in Scripturis accipitur pro beneficio ,Ruth 2.10.1.Reg.2. 6†15. 20.Prov.4.9.Eccli.7.37†29.20. pro favore,Gen.6.8†18.3†19.19†39.21.Exo. 12.36.Tob.3.13.Eſth.2.17.Prov.13.15. Eccli.4.25. Dan.1.19. Act.2.47†24.27 †25.9. pro præmio quod à Deo expectatur, Prov.1.9†12.2.2.Mach.12.46. Luc.6.33.1.Petr.2.19.pro dono aliquo gratis dato , Eſth.15.17. Pſalm.44. 3. Prov.3. 22†16. 23†22.11. 1.Cor. 12*. Epheſ.4.7. 1.Pet.4.10. pro dono ſupernaturali Deo gratum faciente, Pſal.83. 12.Luc.1.28†32.40.Joan.1. 15.Rom.1. 7. 1.Cor.16.23. 2.Cor.1. 12. Gal. 5. 5. Hebr.13.19. Iac.4.6. pro re grata, pulchra, accepta, & amabili, Prov.31.30. Eccle.10.12. Eccli.7. 21†11. 19†26.16. 19†40.22.Luc.4.22.Epheſ.4.29.

Gratiæ donum quàm ſit occultum & reconditum,quódque nemo facilè illud ſibi arrogare debeat, Iob 9.20.21. Pſal. 2.11†18.13†141.2.Prov.14.12†20. 9. Eccle.9.1.2.12.Eccli.5.5.Jerem.17.9.1. Corinth.4.4. 2. Corinth. 10. 14†13.5. Gal.6.3.Philip.2.12.1.Petri 4.18.2.Petri 1.10.1.Joan.4. 1.

Gratia qua quis hominibus gratus eſt,etiam illa à Deo eſt,Exod.3.21†11 3†12.36.4.Reg.25.27.2.Eſdr.2.5.Pſal. 105.46.Jerem.40.2.3.4.Dan.1.9. Tob. 1.13.1.Act.24.23†27.3†28.19.

Gratus animus erga Deum & homines commendatur,Geneſ 4.3†8.20†14. 21†23*.124 48†26.25.Exod.15.1.Lev. 25.6.Num.15.17†31.48. Deut.4. 9†6. 5.Jud. 5.1. 1.Reg.2. 1†14. 35†31. 11. 2.Reg.10.1†19.33.3.Reg.2.7. 1.Paral. 29.10.20.2.Paral.15.11†20. 26.Eſther 6*.Tob.9†11. 1.7. Eccli.7. 22†32. 28† 35.13.1. Mich.4. 24†5.54. 2.Mach.3. 33.Matth.11.25.Marc.5.10.Luc. 18.43. Joan.11.40.Actor.4.21.†27.35.Rom.6. 17. 2.Cor. 6. 1. Epheſ.5. 19. Phil.4. 6. Col.2.7†3.15. 1.Theſſ.5.18. 2.Theſſ.1. 3.1.Tim.4.3.

Gratiæ agendæ ante & poſt cibum ſumptum, Deut.8. 10. 1.Reg.9.13. Iſa. 62.9.Matth.14.19†15.36†26.25.Marc. 6.41†8 6†14.22 Luc.9.16. Joan.6.11. 23. Actor.27.35. Rom.14.6. 1.Cor.10. 30.1.Timoth.4.3.

Gula. vide Ebrietas,& Ciborum luxus.

H

Hæreticos & infideles relinquit Deus ad juſtorum probationem , Jud.3.1.1.Cor.11.19.

Hæretici jam inde à temporibus Apoſtolorum extiterunt, 1. Tim. 1. 20. 2. Timoth.2.18.1. Joan.2.18. 2. Joan.7. Apoc.2.15.

Hæreticos futuros etiam noſtris temporibus prædictum eſt,Matth.24.5. 24.Ioan.5.43.1.Tim.4.1. 2.Tim.3. 1.2. Pet.2.1†3.3.Judæ 18.

Hæreticorum mores & doctrina, ib.

Hæretici vitandi, Deut.13.1. Matt.7. 15.Rom.16.17.2.Tim.1.17†3.5. Tit.3. 10.2.Theſſ.3.14.Joan.2.10.

Hæretici malè tolerantur à præfectis, Apoc.2.14.

Hæretici tollendi è medio,Deut.13.5 †18.20.3,Reg.18.40*.4.Reg.10.25*.

Hæreſis , fornicatio ſpiritalis. Vide Fornicatio.

Hazael famulus Benhadad regis Syriæ,4.Reg.8.11.15. juxta mandatum Domini,3.Reg.19.15.percuſſit Iſraël in univerſis finibus ſuis,4.Reg 10.32†.12. 17†13.3.quemadmodum prophetatum eſt,4.Reg.8.11.13.moritur,13.24.

Helias vir piloſus,& zona pellicea cinctus renibus, 4.Reg.1.8.

Heliæ orationis efficacia, 3.Reg.17. 1.Jac.5.17.18. alitur miniſterio corvi, 3.Reg.17.2. excitat puerum mortuum, 17.19. occidit prophetas Baal, 18.40. fugit Jezabel,9.3.mittitur in Damaſcũ, ut ungeret Hazael regem Syriæ,19.15. mittitur ad Achab, 21.17. ad Heliam miſſi principes quinquagenarij cũ ſuis, igne cælitus demiſſo conſumuntur , 4. Reg. 1. 10. aſſumitur per turbinem in cælum, 2.11.apparet in transfiguratione Domini,Matt.17.3. Luc.9.30.

Heliodorus à cubiculis Seleuco, tentat theſaurum templi auferre, 2. Mach.3.7.13.punitur à Deo,3.24.

Heliseus. vide Eliſeus.

Herodes Aſcalonita occidit innocentes pueros, Matt.2. 16. & moritur, 2. 19.

Herodes Antipas filius Herodis, tetrarcha Galilææ,Luc.3.1.occidit Joannem Baptiſtam,Matth.14.9.Herodes & Pilatus morte Chriſti inter ſe reconciliantur,Lucæ 23.12.Act.4.27.

Herus & Hera. vide Dominus & Domina.

Hesron filius Phares , Gen.46. 12. Matth. 1. 3. relinquit poſt ſe Aram, & appellatur Jephonne,1.Par.4.15.

Hester fit uxor Aſſueri , Eſther 2*.precibus ſuis apud Aſſuerum latam de Judæis uno die occidendis ſententiam revocat , Eſther.8.3.8.

Hieremias. vide Jeremias.

Hierusalem. vide Jeruſalem.

Holofernes dux Nabuchodonoſor mittitur contra Iſraël,Jud.2.4.blaſphemat Deum, 6.1.

obſidet Bethuliam,7.1. proprio gladio cervix ei præciditur,13.8.

caput ejus conſpiciendum ponitur in muris civitatis , 14. 1. totus Aſſyricus exercitus ſe in fugam dedit,15.1.

Homo creatus eſt ad imaginem Dei, Gen.1.16†2.7†5.1†9.6. Sap.2.23. Eccli.17.1.Job 10.8.Pſa.118.73.Jac.3.9.

Homo maledicitur,Gen.3.17.

benedicitur in Chriſto , Gen. 12. 3† 22.18.Gal.3.8.

Hominis regeneratio, Matth. 18.3. Joan.1.13†3.3.6†4.14†7.31.1.Corint. 4.15.Galat.4.19.Epheſ.4.22. Coloſ.3. 8 Tit.3.5.1.Pet.1.23†2.2. Jac.1.18.

Homo pulvis & lutum, Gen.2.7†3. 19†18.27, Eccle.12.7. Eccli.17.1†18. 8†41.13.Job 4.19†10.8†34.15. Pſal. 77.39†102.14†143.4.Iſaiæ 40.6.

Homicidium,latrocinium,& ſanguinis effuſio, Gen.4*.†9. 6†37.18. Exod. 2.12†10.13†21.2.Lev.24.21.Num.25. 7*. Deut.5. 17†19.4.11†21. 1†25.14. Joſ.20.5. Jud.9.5. 1.Reg.18.17.2. Reg. 3. 27†4.7.12.3. Reg.2. 5.25. 34. 46. 4.Reg.14.5†21.16.Prov.6.17†28. 17. Eccli.34.25.27.Thren.4.13.Ezech.11. 6†22.2†24.6. Oſee 4. 2. Matth.5. 21† 19.18†23.34†26.51.Joan.8. 44. Rom. 13 9.Gal.5.21.1.Joa.3.12.Apoc.13. 10.

Honor qui ab hominibus proficiſcitur,non magni faciendus, Num.16.1. Jud.9.1.1.Reg.10.17.1.Reg.15.13.Reg. 1.5.Eſth.3.1*.†6.6.Eccli.9.16†10. 29. 30.Ierem.9.23.Matt.6. 1†8. 4†9. 30† 17.9†20.21.26.Marc.1.44†5.43†7.36 †8. 26†9. 8†10.35. 43. Lucæ 22. 24. Joan.6.15†8.50†12.43. Act.10. 26†14 14. Gal.6.2. Philip.2.3.1. Theſſ.2.6.1. Pet.5.3.3.Joan.9.Apoc.19.10†22.9.

Honor Dei,quære gloria.

Honorandi parentes. vide Parentes.

Hospitalitas commendatur, Iſa. 58.7.Matt.25.36.Luc.14.13.Ro.12.13. 1.Tim.3.2.Tit.1.8. 1.Petri 4.9.3. Joan. 5 9.Hebr.13.2.Jac.1.27.

Hoſpitalitatis exempla, Geneſ.18. 3 †19.2†24.31. Joſ.2*.Jud.13. 15†19.4. 9.3.Reg.17.10.17.4 Reg.4.8.Job.1.4† 31.17.Tob.2.1.Lucæ 10.38†19.6.Act. 16.15†28.2.7.

Inhoſpitalitas,Jud.8.5†19.18.1.Reg. 25.9.14.Sap.19.13.

Humilitas Deo Grata eſt,Gen.18.27 †29.31†41.40. Jud.6.15.1. Reg.1*.†2.1. 8†7.9.10. 2.Reg.6.16.21. 2.Par.12.6.8 †32.26†33.12†34.26.Pſal.33.19.Prov. 11.2†16.19†18.12†21.22†.25.7†29. 23.Iſai.37.1†57.15†66.2. Ier.1.6. Ion. 3.5.Eccli.3.18†7.19.Jud.4.7. 11†9.16. Mar.3.11†5.3†8.8†11.10†15. 27†18. 4†20.26†21.5†23.7.11.Mar.9.34†10. 43. Luc.1.48†9.42†14.7. 11†15. 19† 18.13†22.26. Joan.13.4. Actor.10.26. Rom. 11. 20†12.16. 1.Cor.4.6†15.8. Phil.2.3. Col.3.12. Hebr.11.24. 1.Pet. 5.5.Iac.1.9†4.10.Apoc.4.1†19.10.

Hymenæus pſeudo apoſtolus, 2. ad Tim.2.17.

Hypo

Digitized by Google

HYPOCRISIS. 1.Reg.15. 11*.†18*.2.Reg.15.2.7.4.Reg.1.6.9. Iob 8.13†13.16†15.34†20*†27.8†36.13. Prov.30 13. Eccli.1. 36†19.24. Iſa.29.13†38.2. Ierem.9.8. Ezech.33. 30 Mal.3. 13. 2. Mach.6.24. Matt.1.7.16†6.2.16†7. 5†15.7†16.3†22.18†23*.†24.51. Mar.7.6.Luc.11.44†12. 1.56†18.11. Actor.5.1†8.18†13.8. Ro.2*. Gal.2. 13. 1.Tim.4.2.2.Tim.3.5. 1.Theſſ.5.22. 1.Pet.2.1.

I.

JABES in Galaad opprimitur ab Iſraël. Iud.21.10.obſidetur, 1 Reg.11.1.viri Jabes Galaad exhibent miſericordian Sauli,& filio ejus,31.12.

Jacob filius Iſaac naſcitur, Gen. 25 23.emit à fratre Eſau primogenita,Gen.25.31.præripit Eſau benedictionem,27.5*.proficiſcitur ad Laban,28.10. videt ſcalam,& vovet votum,28.12.20.

ſervit Laban pro duabus filiabus,29.18.revertitur in patriam,31.17.

luctatur cum Angelo, 32.24.vocatur Iſraël,32.28†35.10.3.Reg.18.31. mittit filios in Ægyptum,42.1.

migrat cum tota ſua familia in Ægyptum, 46*. Deut. 10. 22. filios Joſeph adoptat in ſuos,48.5.8.

benedicit duodecim filiis,& moritur, 49. 33. ſepelitur cum patribus ſuis in terra Chanaan,50.4.7. ſecundùm promiſſionem,47.29.& ſecundùm mandatum,49.29.commendatur, Eccli.44.24. vide Iſraël.

Jacobus Zebedæi filius vocatur, Matt.4.20.occiditur,Actor.12.2.

JEBUS appellatur Jeruſalem, Joſ.15.8.Jud.19.10.1.Par.11.4.

Jebuſæos expugnare non poterat Iſraël,Jud.1.21.ſuperantur tamen à David,2.Reg.5.8.

JEHU filius Hanani prophetæ arguit regem Joſaphat,2.Par.19.2.

mittitur ad Baaſa regem Iſraël, 3. Reg.16.1.7.

Jehu filius Joſaphat filij Namſi ungitur ut rex eſſet Iſraël,ad delendã domum Achab,4.Reg.9.1.6.

juxta præſcriptum,3.Reg.19. 16.

occidit Jezabel,4.Reg.9.30. 33.

occidit ſeptuaginta filios Achab, 10 1. jubet comprehendi & jugulari fratres Ochoziæ regis Juda, 10. 14. perdit ſervos Baal, 4.Reg.10. 17.25.moritur,10.35.

JEJUNIUM, & jejunandum eſſe, Joël. 2. 12.Tobiæ 12.8. Matth.6.16*. Mar.2.20.Luc.2.36†5.15. Rom.13.13. 1.Cor.7.5.2.Cor.6.5†11.27.Actor.13. 2. 3. 14. 22. Epheſ.5. 18. 1.Theſſ.5.6. Tit.2.2.1.Pet.1. 13†5.8. vide Quadrageſima.

Jejunij meritum.Jer.35.14.19. Jon.3. 7.9.10.Judith 4.8†8. 6.Matth. 17.21†6.17.Lucæ 2.37.

Jejunatur pro mortuis,1.Reg.31.13. 2.Reg.1.12†3.36.1.Paral.10.12.

Jejunij exempla,Exod.24.18†34.28. Deut.9.9.18.Jud.20.26.1.Reg.7.6†31 13. 2.Reg.3. 35†12. 16. 2. Paral. 20. 3.1.Eſdr.8. 21. 2 Eſdr.1.4. Eſth. 4.3. Pſalm.34.13. Jer.36.9. Dan.10.3. Jon. 3.5.Jud.4.7†8.5.Tob.3.10. Marc.4.2.†9.14.Luc.2.37†5.33. Actor.10.30†13.3†14.23.

Jejunium indictum à rege Saule, 1. Reg.14.24. à Joſaphat,2. Paral.20.3.à Niniviris & eorum rege,Jon.3.5.7.ab Eſdra, 1. Eſdr.8.21. ab Eſth.& Mardochæo,Eſth.4.16.vide Abſtinentia.

JEREMIAS propheta ex Anathoth, Jerem.29.27. vocatur, & à Deo mittitur,1.4.

Ieremias perſecutionem patitur Jere.18.19†20. 1†26. 7†33. 1†37. 12†38. 4.7.

Jeremias invenit gratiam apud Nabuchodonoſor,Jerem.39.11.

Jeremias vinculis ſolvitur à Nabuzardan, Ierem.40.1.

Jeremias luget Joſiam,4.Par. 35.25.

JERICHO expugnatur & exuritur, Ioſ. 6.20.24.reædificatur ab Hiel,3.Reg.16 34.appellatur civitas Palmarum, Deut. 34.3.2.Paral.28.15.

JEROBOAM filius Nabat,ſervus Salomonis, fit inimicus Iſraëli, 3.Reg.11. 26.2.Paral.13.6 fit rex decem tribuum, 3.Reg.12.20. juxta verbum Ahiæ, 11 29.erigit duos aureos vitulos.& falſum cultum Dei,12.28.31. idque punitur & exprobratur,14.7.†.15.25†16.19.26.4. Reg.3. 3†10.29. 32†13.2.6. 11†14.24 †15.9.18.24†17.22†23.15.

manus ejus exareſcit, 3. Reg.13. 4. curatur, 13. 6.moritur, 14. 20. tota ejus domus perditur, 15. 29. juxta quod prædictum fuerat,14.10. contra Jeroboam, Amos 7.10.

Jeroboam filius Ioas fit rex Iſraël.4. Reg.13.13†14.16.moritur,14.29.

JERUSALEM expugnatur à filiis Judæ,Iudic.1.8,eligitur à Deo in habitaculum,3.Reg.8*.2.Paral.6.2†7.16.

Jeruſalem appellatur Jebus,Joſ.15.8. Iud.19.10. 1.Par.11.4.

Jeruſalem appellatur Salem, Pſalm. 75.3.

Jeroſolymam quæ tribus Iacob inhabitaverint,1.Par.9.3.2.Eſd.11.1.

Jeruſalem obſidetur à rege Syriæ & Iſraëlis,4.Reg.16.5. à Rege Nabuchodonoſor,4.Reg.24.10†25. 1.

Jeruſalem exuritur, & evertitur, 4. Reg.25. 9. iterùm excolitur & reparatur,2.Eſd.3*.†6.15.

contra Ieruſalem & ejus cives,4.Reg. 21.12†23. 27. Iſa.1. 6†3. 1†22. 1.8. †29.1.7†65.2.Ierem.4.3.9†7*.†.13*.†17.19†19.3.6†21.3†23. 39†25. 8†32.5.26†34.1†38.3†39.8.Ezech.5. 6†4*.† 5*. †10. 2†15*. †.21. 6†22*. †23*. Soph.3.1.

Jeruſalem deſtruenda per Romanos, Dan.9.26. Zach.14.1. Matth.24.1. 15. Luc.13.35†19.41†20. 16†21.6. Joan. 11.48.

Jeruſalem ſpiritualis,Eccleſia ſancta Pſal.121.3.Iſa.33.20†54.11†60*†.62. 6†65.16.18.Tob.13.19. Baruch 5.1.7. Galat.4.26.Heb.11.10†12.22. Apoc.3. 12†21.2.10.

JEZABEL impia, impij Achab conjunx,3.Reg.16.31†21.5.7.

occidit prophetas Domini, 18.4.13. minatur Eliæ prophetæ mortem,19.2.à canibus dilaceratur, 4.Reg.9.33.juxta verbum Eliæ prophetæ,3.Reg.21.23.

ILLUMINATI dicuntur baptizari, Hebr.6.4.

IMAGINES juſſit Deus fieri,Exod.25. 18*.Num.21.8*.

Imagines fecit Salomon,3 Reg.6.35† 7.25.29.36†10.19.2.Par.3.10. 14†4.3.

Imaginum uſus,Num.21.8.Sap.16.6. Joſ.2. 26*. de altari in teſtimonium & memoriam extructo.

IMMISERICORDIA, & ejus punitio, Exod.1.12.Deut.23.3.Jud.8.6.15.1.Reg. 25.15.38.Job.20.19. Prov.21.10.Eccli. 12.13.Amos 1.6. Matth.18.30. 34†25. 42 Luc.16.21.23. Iacobi 2.13.

IMPATIENTIA,& ejus punitio,Exod. 14.11†15.24†16.1†17.2.Num.11.1.10 †14.1.26†21.5.Job 3.1.Prov.12.16.Eccli.2.16.

IMPIORUM dicta, facta, & cogitata contra pios, Sap.2*. Pſal.9*.10*.11*. 13*. Prov.4.14.

Impiorum proſperitas, Iob.10.3†21. 7.10.Pſal.72. 2.8†91.8.4. Eſd.3.28.31. Ierem.12.1.Hab.1.13.2.Mach.6*.

Impiorum proſperitas bonis admirationem parit, Iob 21.7.13. Pſal.72. 2. Eccle.7.16.Ierem.12.1.Habac.1.13.Malach.3.15.

Impij incidunt in mala quæ piis pararunt, 1.Reg. 17.42†31.4. Eſth.7.10. Pſal.7.16†9.16†34.8†36.14. Prov.26. 27.Eccle.10.8.Iſa.33.1.Ierem.48*.Dan. 3.22†6. 24†13.62.Eccli.27.28. Judith. 13.4.Apoc.18.6.

Impij incidunt frequenter in malum quod timent, Iob.6.16. Prov.1. 26†10. 24.Iſa.66.4.

Impiorum ſubdita & improviſa punitio, diſperſio & everſio, Gen.7.21†14. 15†19.24†34.25.Exod.14.24. Lev.10. 2.Nu.11.33†16.31.Ioſ.10.9†11.7.Iud. 4.20†7.12.15.21†8.11†16. 28. 1.Reg. 30.16.2.Reg.13.28. 3.Reg.16. 2†18.40 †20.13.19.Iob 4. 8†5.3†8. 13†15. 20 †18*.†20*.†27.14†36.12.Pſalm.1.5† 36*.Prov.1.27†6.15†10.25†12. 7.Iſa. 5.24†47.9.Jer.15.8.Dan.5.30.1.Mach. 2.62†4.3. Matth.24.38. Luc.12.20.46 †16.23.25†17.27.29.1.Th.5.3.

Impiorum punitio bonis eſt ad timorem & cautionem,Deut.13.11†17.18† 19.20†21.21. Prov.19.25†21. 11. Eccli.23.27.Actor.5.11. 1.Tim.5.20.

Impios deridebit Deus, Pſal.2.4†36 13†58.9.Prov.1.26.Sap.4.12.

IMPOSITIO manuũ varia in veteri Teſtamento,Gen.48.14.Ex.29.10.Lev.1.4†3. 2.Num.27.23.Dan.13.34.Mar.10.16.

Impoſitio manuum in Sacramento ordinis & confirmationis,Actor.6.6†8. 17†13. 3†19. 16. 1.Tit. 4. 14†5.22.2. Tim.1.6.

IMPUDICITIA contra naturam,Gen. 19.5†38.7. Lev.18.22†20.13. Jud.19. 22.30. Rom.1.27.1. Cor.6.10. Epheſ.5. 12.1.Tim.1.10.2.Pet.2.7.8.

INCANTATIONES & maleficia,Ex.7. 11†8. 18†22. 18. Lev.19.11†20.6.27. Num.23.23. Deut.18.10 1. Reg.28*. 4. Reg.17.17†21.6.Iſaiæ 2.6†44.25.†47. 13.Ierem.10.2. Dan.2.2 10. Mich.5.12. Actor.8.8†13.6†16.16†19. 19. Galat. 5.20.Apoc.18.23†21.8.

INCESTUS grave peccatũ,Lev.18.6.7 †20.12.14.Deut.22.30.1.Cor.5.1.2.

4.Reg.10.7.11.ſecundùm illud 3. Reg. 21.21.4.Reg.9. 7.

Achaia,Act.18.12.27†19.21.Rom. 15.26.1.Cor.16.15.2.ad Cor.1.1†9.2† 11.10.1.ad Theſſ.1.7.

Achan lapidatur,Ioſ.7.25.1.Par. 2. 7.in valle Achor,Ioſ.7.24†15. 7. Iſaiæ 65.10.Oſee 2. 15.

Achaz filius Ioatham impius rex Iuda,4. Reg. 16*.2. Paral. 28*. Iſaiæ 7*. Matth. 1. 9.appellatur Eliezer, Luc. 3. 29.Ezechias filius in regnum patri ſuccedit, 2.Paral.28.27.Matth.1.10.

Achias filius Achitob,ſacerdos Domini . 1.Reg.14.3. 18.appellatur Achimelech , 21.1.

Achimelech ſacerdos dat Davidi panes propoſitionis, 1.Reg.21.6.& gladium Goliath, 21.9.transfigitur,22.18. appellatur Ahias ,14. 3. vocatur Abiathar , Marc.2.26.

Achior dux Ammonitarum,Iudith. 5.5 traditur in manus filiorum Iſraël. 6. 7.fit Iudæus.14.6.

Achis rex Geth donat Davidi civitatem Siceleg, 1. Reg.27.6.

Achitophel Davidi à conſiliis adhæret Abſaloni,2.Reg. 15. 12. dat impium conſilium.16.21.ſuſpendit ſe , 17.23.

Adam creatur, Gen.1.27. collocatur in paradiſo, & ligni ſcientiæ uſus ei interdicitur, 2.15. perſuaſione Evæ præceptum violat,& paradiſo pellitur. 3. 6. 23.Oſee,6.7.moritur,Geneſ.5. 5. Rom. 5.14,1.Cor. 5. 22.

Adhortari ad bonum, Gen. 13.8 †45.24.Ioſ.22.5.2.Paral.30.6†32.7.2. Eſdr. 5.6. 9. Actor. 11.23†14. 21†20. 17*. 1. Theſſ. 5.11. Tit.2*.†3.1.Heb. 3.12.

Adonias affectat regnum patris ſui, 3.Reg,1.5. uxorem petit Abiſag,& occiditur.2.17.25. 34.

Adonibesec capitur, Iudic. 1. 6.

Adoratio Angelis & hominibus tributa , Geneſ. 8.2†19. 1†23.12† 27. 29†33.3*.†42.6†43. 26. Exod.18. 7. Num.22.31.1. Reg.20.41†25. 23†28. 14.2.Reg.9.6†14.3*.3. Reg.1.16. 23. Iudith 10. 20. Eſther 3. 2. Dan. 2. 46. Actor.10. 25.

Adramelech idolũ,4.Reg. 17.31. Adramelech uſus ſubſidio fratris ſui Saraſar, occidit patrem Sennacherib , 4. Reg.19.37 Iſaiæ 37.38.

Adventus Domini expectandus Matth.24. 42†25.13 †26.40.Mar. 13. 33.Luc. 12. 40†21. 34. Rom. 13. 12. Epheſ.6. 18.Coloſſ.4.2.1. Theſſ.5.6.1. Pet.4.7†5.8.Apoc.3.3†16. 15.

Adulterium,luxuria, & fornicatio, Gen.6.2†19.5.31.33*.†38. 15. Exod. 22.16.Levit.18*. †19.29†20.10. 13† 21.9.Num. 25.1.6. Deut.22.13.22. 23 †23.17.Iud.19.2.25.1. Reg.2.22.Tob. 4. 13.Prov. 2. 16†5*. 7.10*. †22.14 †23.27†29.3.Eccl.7.27.Eccli.23.25*. †25.4.Ezec.22.10. Actor.15.20. Rom. 1.26.1.Cor.5.1†6.9.15†10.8.Epheſ. 5. 5.Col. 3. 5. 1. Theſſ.4.3.1.Tim.1.10. Heb.13.4.

Adulterium carnale & ſpirituale prohibetur,committitur, & punitur Geneſ. 20.2†26.7.Exod.20. 15. Levit. 18.8† 20.10.Num.5.13.Deut.5.18†22.22.30 5.7†13.26. Oſee 2. 4†4. 2. Sap.3. 16. Iud.19.2.2. Reg.11.4†12.1.9.Job.24. 15†31.1.9.Pſal.72.27.Prov. 5.3. 8. 20 †6.24.32†7*.Iſaiæ 57.1.Jer.2.36†3.1† 5.7†13. 26. Oſee 2. 4†4.2. Sap. 3.16. Matt.5.27†14.3†19.9.Joan.8.3.1.Cor. 6.10.1.Theſſ.4.3.Heb.13.4.Jacob,4.4.

Aduran , ſuper tributa ſeu quæſtor ærarius Davidi, 2. Reg. 20.24.poſteà à tributis ipſi Roboam, lapidatur.3.Reg. 12.18.

Ægyptiaca captivitas prædicitur , Gen.15.13.incipit,Ex.1.8.13.Act. 7. 18.

De Ægypto exitus,& liberatio Iſraëlis promittitur Gen. 15. 16†48.21†50. 14. Ex.3.17†6.6.adimpletur, & exeunt viri 600000. Exod. 12. 37.51†13*†14.*. Nm.33.1.Deu.16.1.Oſee.13.4.Mic.6.4.

In Ægyptum redire improbè flagitat Iſraëliticus populus. Exod. 14. 11† 16. 3†17.3.Num.11.5†14.4.†20.3.

Contra Ægyptum prophetatur Iſaiæ 19. 1. 11. 18†20.3.Ier.43.20†44.30† 46*.Ezech.29.*.†30.*†31*.† 32*.

Ægyptiaca redemptio frequenter in memoriam revocatur tanquam ſummum beneficium. Exod. 20.2. Levit.22.33 † 26.13.Deut.4.37†5.6†7.8†8.14† 16.6. Iud.2.1†6.8.1.Reg.10.18.4. Reg. 17. 7.Mich.6. 4.

Ægyptus affligitur plagis variis , Exod. 7*. 8*. 9*. 10*. 11*.ut prædixit Dominus , Exod. 3. 19.

Ægyptus expugnatur à Rege Babyloniæ, 4. Reg.24.7.Jerem.46.2.

Ægyptij prodeunt in pugnam contra Iudam.2.Par.12.2.

Ægypto potitur Antiochus , 1. Mac. 1.17. in Ægyptum fugit Chriſtus Herodem, Matth.2.13.

Ægrotatio & morbus pœna peccati,Exod.15.26.Levit.26.16.Num.12 *. Deut.7.15†28.27.60.2.Reg.24. 15. 4. Reg.5.25.2.Paral.21.18.Ioan. 5.14.

Ægroti viſitandi ſunt & conſolandi, Geneſ.48.1.4.Reg.8.29†13.14. Iob. 2. 11. Pſalm. 40.4.Eccl.7.3.Eccli. 7. 38. Matt.25.37.40.Ioan.11.3†12.9. 2.Cor. 1. 4.

Quomodo ſe viri ſancti in morbo & deceſſu ab hac vita habuerint,Gen.49* †50.14.Deut.31.1.6.Ioſ. 13*.† 23*.† 24*.1.Reg.12*.3.Reg.2.1.7.2.Par.32. 24.Tob.4.*.Iſ 38.1. 1. Mach.2.49.61.

Æneas ſanatur , Actor.9. 33.

Agabus imminentem famem prædicit , Act.11. 28.& Paulo manus injiciendas, 21.11.

Agag rex Amalechitarum capitur à rege Saule.1.Reg.15. 8.jubente Samuele occiditur , 15. 33. juxta prophetiam, Num.24.20.

Agar ancilla Saræ parit Iſmahelem, Geneſ. 16. 15. expellitur cum filio ſuo. 21.14.Galat.4.30.

Agareni è ſua terra per Rubenitas profligantur , 1.Paral.5. 19.

Aggæus prophetat Iudæis.Agg.1. 3. 1.Eſd.5*.†6.14.

Agrippa audit Paulum,Actor.26.2.

Ahias propheta in Silo ſecat pallium in 12. partes. 3. Reg.11. 30. mala prædicit uxori Ieroboam, 14.6.10.ſcripſit prophetias.2.Par.9. 29.

Ahira dux Nephthali, Num.1.15.

Alcimus perjurus Iudæus adeptus eſt ſacerdotium,1.Mac.7.5.9.1.Mac.14. 3.13.periit ſubita morte.1.Mac.5.55.56.

Alexander rex Græcorum , occiſo Dario,regnum ſuum filiis diviſit,1. Mac. 1.7.vide Dan.76†8.8†11.4.

Alpha & ω, principium & finis,primus & noviſſimus eſt Dominus,Iſai.41. 4†44.6†48. 12. Apocal. 1. 8†2.8†21. 6†22.13.

Alphæus , pater Iacobi Apoſtoli. Mat.10.3.Marc.3.18. Luc.6.15.Actor. 1.3.

Altare holocauſti , Exod.27.1†38. 1.Num.7*.2.Reg.24.25.3.Reg.18. 32. 4.Reg.16.15.2. Paral.1.5†4.1† 15. 8.1. Eſd.3.2.Ezec.43.13.1. Mach.4.47. 53.

Altare incenſi , Exod. 30. 1. 10†37. 25†40. 10.

Amalech filius Eſau naſcitur, Gen. 36. 12. 16. pugnat contra Iſraël, Exod. 17. 8.Num. 14.43. Iudic.6. 3. cæditur. 7*. 1. Reg. 14. 48. funditus deletur. 1. Reg.15.2. 8. juxta verba Exod. 17. 14. Num.24.20.Deut.25.19.

Aman poſtquam ad honores fuit evectus,fit lethalis hoſtis Iudæorum,Eſther. 3.*.ſuſpenditur, 7. 10. eodem ſupplicio afficiuntur & decem filij ejus. 9. 13.

Amasa filius Abigail ſororis Davidis,1.Par.2.17.fit dux militiæ apud Abſalonem, 2.Reg.17.25.

Poſt militiæ Davidis præficitur,19.13. tandem à Ioab per fraudem occiditur , 20.10.cauſa cædis ponitur,Regum 19.

Amasia filius Ioas recenset populum.2.Paral.25. 5.ulciſcitur cædem patris ſui, 4.Reg.12.21†14.5. bello devincit Edomæos. 14.7.capitur, & occiditur. 14.13.relinquit ſucceſſorem filium Azariam regem,15.1.appellatur Levi, Luc, 3.29.

Amici veri & ficti,Deut.13.6†33. 9. 2.Reg.3.27†13.14†15.19†29. 8. Pſal. 40.10†54.14.Prov.14. 20†18. 24† 27. 10.19.Eccli.6.7†7.20†9.12 † 12. 14† 22. 25†37.10. Ierem. 9. 4†12.6†41.1. Daniel. 11.16. Mich.7. 5. Matt.10. 35. Luc. 12.53. Ioann. 13. 18. 1.Theſſ. 2.14.

Aminadab filius Aram.Matth.1.4. hunc Naaſſon filius ejus in regno ſecutus eſt.Num.1.7†7.12†10. 14.

Ammon filius Lot & filiæ ejus,Gen. 19. 38. Ammonitæ prohibentur ab ingreſſu templi. Deut. 23.3.2.Eſd. 13. 1. cæduntur ab Iſraël. Iud. 11.32. 1.Reg. 11.11.2.Reg.8.12†10*.†12.26. adverſus Ammon prophetatur , Pſal. 82. 8. Ierem.49.1.Ezech.21.20†25.2.Amos 1. 13. Sophon.2. 8.

Amnon filius David oppreſſit ſororem ſuam Thamar , 2.Reg. 13.14.unde & ab Abſalone fratre ſuo confoditur, 13.28.

Amon filius Manaſſe rex Iuda occiditur , 4. Reg.21.19.23.ei in regno ſuccedit filius Ioſias.4.Reg. 22.1.

Amori filius Chanaan, Gen. 10.16. Amorrhæi non patiuntur Iſraëlem per ſuos terminos proficiſci , Num. 21. 23. Iud.11.19.

Amri impius rex Iſraël. 3. Reg. 16. 16. 17.22. 23.contra Amri, Mich. 6. 16.

Digitized by Google

Anamelech idolum Sepharuaim, 4. Reg.17.31.

Ananias prophetat contra Ieremiam. Ierem. 28.1.

Ananias cum uxore Saphira ſubitò moritur, Actor.5.5.10.

Anathoth civitas Benjamin, Ierem. 32.7.ubi & Ieremias eſt natus, Ierem. 1. 1†29.27. & ſacerdos Abiathar, 3. Reg. 2. 26.

Anathothitæ nolunt Ieremiam audire, Ierem.11.21.

Andreas à Chriſto vocatur, Matth. 4.18.Mar.1.16.Ioan.1.40.

Andronicus vicarius Antiochi occiditur, 2.Mach.4.38.

Angeli, horúmque miniſterium, & natura, Gen.16.7*.18*.19*.21.17.†22.11†24.7†28.12.†31.11.6††32.24.†48.16.Exod.3.2†13.21†14.19†23.20††2.33†33.2.Num.20.16†22.22. Ioſ. 5.13. Iud.2.1†5.23†6. 11.14.20†13.3. 6. 9. 1.Reg.29.9.2.Reg.14. 17 † 19.27†24.16.3.Reg.13.18†19.5.4.Reg.1.3. 15† 19.35.1. Par.21.15.2. Par.32.21. Pſal. 33.8†90.11†102.20†103. 4 † 148. 2. Iſa.6. 6†37.36.Dan.3.49†6.22†8.16† 9.21†10. 5. 10.16†12.1.Zach.2.3†3.1 6†4. 1† 5.5. 10.†6.4.Mal.2.7†3.1.Iud. 13.20.Tob.5.27†6*.9*.12.*.Tob.7.5† 8.3.†10.11†11.2.Baruch 6.6.1.Mach. 11.8.Mar.1.20†2.13.19†4.11.† 11.10 † 13.39.49†16.27†18.10†22.30†24.31 †26.53†28.2.Mar.13.32.Luc.1.13.19. 28†2.9.15†12.8†16. 22†22.43. Ioſ.1. 51†5.4†20.12.Act.1.10†5. 19†6. 15 † 7.30†8. 26†10. 3†11.13†12.7.11.23 † 23.9†27.23.Rom.8.38.Gal.1. 8†3. 19 †4.14.Col.2.18. 2. Theſſ.1.7.1.Tim.3. 16†5.21.Heb.1*.†2.2†12.22†13.2.1. Pet. 1.12†3. 22.2. Pet. 2. 11. Judæ 9. Apoc*.

Angelorum ruina. Iob.4.18†15. 15. Iſai.14.9.Ezech.28.2.14.17.Ioan.S. 44. 2.Pet.2.4.Iud.6.

Angelorum nomine appellantur doctores & prædicatores, Iſai, 33.7. Malac. 2.7†3.1.Matth.11.10.Marc.1.2. Luc. 7. 27.Gal.4.14.Apoc.2*. 3*.

Animæ quorundam piorum ſtatim poſt mortem ſunt cum Chriſto, 2.Cor.5. 8.Phil.1.24.Apoc. 14.13.contra eos qui putãt illas uſque in diẽ judicij quieſcere.

Anna parit prophetam Samuel. 1. Reg.1. 20.

Anna prophetiſſa laudat Dominum Deum, Luc. 2.36.

Annas ſocer Caiphæ, Luc.3.2.Joan. 18.13.Actor.4.6.

Antichriſtus & ejus regnum. Iſai. 11.4.Ezec.38*.39*.Dan.7.7.19.24†8. 9.23†9.27†12.1.Zach 11.15.Matt. 24. 24.Marc.13.6.Joan.5.43.Act.20.29.2. Theſſ.2.3.1.Tim.4.1.2.Tim.3.1. 2. Pet. 2*.1.Joan.2.18.22†4.3.2.Joan.1.7.Judæ 20.Apoc.11.7†12.8 † 23*.†14.9 † 17*.†19.20†20.2.8.

Antiochia ſuſcipit Apoſtolorum de Chriſto prædicationẽ.Act.11.19.26†13.1

Antiochus illuſtris proficiſcitur in Ægyptum. 1. Mach.1.18. deſtruit templum, & ſubvertit civitatem Jeruſalem. 1. Mach. 1. 23 33.2.Mach. 5. 16.erigit idolum ſuper altare Domini. 1.Mach.1. 1.57.moritur,6.16.2.Mac. 9*.

Antiochus Eupator, filius prædicti Antiochi, fit rex, 1. Mach. 6. 17. cum exercitu tendit in Judæam.6.31.non ſervat Iſraëli fidem,6.62.cæditur, 7.4.

Antiquæ viæ inquirendæ, & obſervandæ, & a novis declinandum, Jerem 6. 16.Prov,22.28.Eccli.8.11†39.1. Rom 16.17.Gal.16.17.Gal.1.6. 7.8.1.Tim.6 20.2.Tim.4.3.2.Petr.3.17.1.Joan.2.24. 2.Joan.ver.7.Judæ ver.18. 19.20.

Apollo vir facundus, & Scripturarum peritus, Actor.18.24.1.Cor.1.12†3. 4†16.12.

Apollonius dux in Syria, 1.Mach. 3.12†10.69.

Apoſtolus magnus eſt Chriſtus, Heb. 3. 1.

Apoſtoli eliguntur ex diſcipulis, Luc. 6. 13. mittuntur ad annuntiandum regnum Dei in Judæa, Matth.10.*Luc.9. 24.46.revertuntur, 9. 10. mittuntur in univerſum mundum ad evangelizãdum. Matth.28.19.Marc.16.15.Lucæ 24.46. Joã.15.16.27†20.22.Actor.1.8†10.42.

Apoſtoli uſi ſunt membranis, ſeu libris 2.Tim. 4.13. hortantur ad ſtudium legendi. 1.Tim.4.13.15.Opifices autem qui noctes & dies aliis occupantur, jubentur non immiſcere ſe eccleſiaſticis rebus, Eccli. 38.26.37.

Apoſtoli & Prophetæ habuerunt ſpiritum Dei, Exod,4.12.2.Reg.23.2.Dan. 9.10.Zach.7.7.Mat.10.20.Mar.13. 11. Joan. 14. 17. Actor.1.1†2.4†4.31†9. 17†19.6.1.Cor.2.12†12.3.2. Cor. 13. 3.1.Theſſ.4.8.2.Tim.3.16.1.Pet.1.11.2. Pet.1.21.

Apparitiones Dei, Angelorum & hominum, Gen. 32.24.Exod.3*. Num. 22.21.Joſ.5.13.1.Reg.28.11, Matth.17 3†28.2.9.Mar.9.3†16.5.9.12.14.Luc. 9.30†24.4.15.36.Joan. 20. 12. 14. 19. 26†21.1.Act.1.10†16.9†18. 9.

Aqua nihil nocumenti vel impedimenti adfert electis Dei, Exod. 14. 22. Pſal.65.6.Iſaiæ 43.2.Ionæ 2. 5.

Aqua nominatur perſecutio, Pſal. 68. 16†143.7.Prov.17.14.Mat.7. 25.Luc. 6.48.Apoc.12.17.

Aquæ aſſimilantur cognitio Dei, & dona Spiritus ſancti, Iſaiæ 11. 9†12. 3† 35.6†43.20†44.3.Ezech.47*.Zac.14. 8.Ioan.4.10†7.38.

Aqua benedicta: vide Benedictio.

Arad rex Chananitarum pugnat contra Iſraël, Num. 21.1.

Aram, qui & Ram nominatur, filius Eſron, genuit Aminadab, Ruth 4. 19. 1. Paral.2.10.Matth.1.4.Lucæ 3.33.

Aran frater Abraham, & pater Lot, Geneſ.11.27.

Arca Noë, Gen.6.14†7*.†8*. Sap. 10.4†14.6.Matth. 24. 38.Luc. 17.27. Heb.11.7 1.Pet.3.20.

Arca fœderis Domini paratur, Exod. 25. 10. 21. aſſumitur in caſtra contra Philiſthæos, 1.Reg. 4.5.capitur, 4.11.

Arca quid continebat, Exod. 16. 34. Deut. 10. 2†31.26.Reg.8.9.2.Paral. 5. 10.Heb. 9.4.

Archelaus regnat loco patris ſui Herodis.Matth. 2. 22.

Arioli & aruſpices, Dan.2.2.27†4. 6†5 7.11.Act.19.13. vide incantatores.

Ariſtarchus ſocius ſancto Paulo & in itinere, & in vinculis, Actor.19.29 † 20.4†27.2.Colloſ.4.10.

Arphaxad rex Medorum, à Nabuchodonoſor victus, Judith.1. 5.6.

Arsaces rex Perſarum & Medorum ſuperat Demetrium, 1.Mach.14.13.

Artaxerxes rex Perſarũ recipit literas plenas querelis adverſus Iudæos, 1. Eſdr.4.7.17.reſpondet, jubet ædificationem templi impediri, 4.21. permittit Iſraëli ædificare templum. 1.Eſdr. 7*.

Asa filius Abiam rex Iuda tollit idola. 3. Reg. 15. 8.12.ſubſidium quærit à Syris, & moritur, 15.19.24.Ioſaphat filius ejus rex poſt eum.1.Par.3. 10.

Asaph cantor Davidis. 1.Paral.6.39. †16.5.

Asarhaddon, poſtquam pater ejus Sennacherib confoſſus eſt, ſuccedit in regnum, 4.Regum 19.37.Iſaiæ 37.38.

Asneth parit ipſi Ioſeph Ephraim, & Manaſſe, Gen.41.50† 46. 20.

Asia ſubjicitur Romanorum imperio, 1.Mach.8.6.

Assuerus rex Perſarum inſtruit ſplendidam cœnam Eſther, 1.3.accipit Eſther uxorem, 2.9.17.relinquit Darium filium ſuum ſucceſſorem, Daniel.9.1.

Assur filius Sem filij Noë conſtituit regnum Aſſyriorum, Geneſ. 10.22. 1. Paral.1.17.

Aſſur virga furoris Domini, Iſaiæ 10. 5. contra Aſſyrios prophetatur, Num. 24.24.Iſaiæ 10.4†14.21†17.3†30. 28. 31†31.8.

Rex Aſſur expugnat Iſraëlitas, & transfert in Aſſyriam, 4.Reg.15.29*.†16*. † 17*. expugnat civitates Judæ, 4.Reg. 18*.2.Par.32*.Ezech. 36*.

Assyriorum exercitus ab angelo cæditur, 4.Reg.19.37.2. Par.32. 21. Iſaiæ 37. 36. Eccli.48. 24. 1. Mach.7.41.2. Mach.8.19.Tob.1.21.Ionæ 2. 5.

Astaroth, Iud.2.13†10.6.1. Reg. 6.3†12.10.

Athalia filia Amos regis Iſraël, 4. Reg. 8. 26. perdit totam ferè regiam ſtirpem, 11.1. regnat ſex annos in Iudæa, 2. Paral.22. 12. interimitur, 4.Reg.11. 16.10.

Athionobius mittitur ad Simonem, 1.Mach.15.28.

Avaritia, Ioſ.7.20.1.Reg.8.3†25. 3.10.3.Reg.21.1.4.Reg.5.20.22. Pſal. 36.16. 21. Prov.1. 19†11.28†22.7. 2† 15.6. 16 27† 8 16.22†10.15.Eccl.2. 26†4.8†5.9†6.1.Iſai.5 8†56.11.Ierem. 6. 13 8. 10. Ezech. 22. 13.Amos 8. 4. Mich. 6.10.Habac. 2.9.Eccli.14.3†31. 3†41.4.2 Mach.4.50†10.20.Matth. 6. 19†26.14.46†2 .3.Marc 8.36.Luc.12. 15.Ioan.12.4.Act.5.1†8.19†24.26.1. Cor.6.10.Epheſ.5.3.Phil.4. 11. Col.3. 5.1.Tim.6.9.ad Titum 1.7.11.Heb.13.5.

Audiendum verbum Dei, *vide*, Verbum Dei.

Axa filia Caleb traditur Othonieli in uxorem, Ioſ.15. 17.Iud.1.13.

Azarias filius Amaſiæ rex Iuda fit leproſus, 4.Reg.15.5.2. Par.26. 19.reliquit filium Ioatham regem.4. Reg. 15. 32 1.Paral.3.12.appellatur Ozias, 2.Par. 26.19.Matth.1.9.Matt.Luc.3. 29.

Azarias propheta mittitur ad regem Aſa, 2. Par.15.2.

B.

BAAL idolum Samaritanorum, 3. Reg. 16.31. altare Baal deſtruitur, Iud.6.25.30. Sacerdotes Baal occiduntur, 3. Regum 18.40. 4. Reg.0.25†23.5.

BAANA & Rechab ſuſpenduntur, 2. Reg 4.12.

BAASA impius rex Iſraël pugnat contra Aſa regem Juda, 3. Reg. 15.16*. cum omni progenie ſua extirpatur, 16. 4. 11. ſecundùm verbum Jehu, 16. 2. 3.

BABYLONICA captivitas 70. annorum prædicitur, Lev.26.31. Deut.4.26† 28.36.49. 4. Reg.20.17. Iſai.5.13.19. Jerem. 13. 19. 24†16. 9†20. 4.6†25.8. Ezech.7*.12*.22.5. Mich.3.12†4. 10. Habac.1.6. Baruch 6.1.

Babylonicæ captivitatis initium, 4. Reg. 24*.25*. 2. Paralip.36*. 1. Eſd.1. 40.52.

Finis captivitatis promittitur & prophetatur, Levit 26.41. Deu.4.29†30.2. 3. Reg.8.33. 2. Paral.6.24.37. Iſa. 14.1.† 40.1†48.20. Jere.12.15†16.15†24.5† 25.12†29.10†30*.†31. 9†32. 37†16. 27. Ezech.11.17. Dan.9.2.25. Baruch. 6. 2. Liberatio fit, Eſdr.1*. 2*. 3. Eſd.2.1.

Babylonicæ captivitatis cauſa, 4. Reg. 17.7 13.18. contra Babylonem, Pſal.136. 8. Iſa.13*.†14.2 4†21.2.9†47*. Jerem. 25.12†50*.51* Baruc.4.27. Apoc. 14. 8†16.19†17.*.18.*

BACCHIDES dux Demetrij, 1. Mach. 7. 8. occidit Judam ex præcepto Demetrij, 9.18.

BALAAM conducitur ad maledicendum Iſraël, Num.22*. †23*. docetur à Domino quid illi loquendum ſit. 23.5. 26. Balaam doctrina, 2. Pet.2.15. Apoc. 2.14.

BALAC rex Moabitarum mittit nuntios ad Balaam, Num.22.5. Joſ.24.9. vide Judic. 11. 25 Michææ 6.5. Apocal. 2.14.

BALTHASSAR videt manum ſcribentem, Daniel, 5.5. occiditur, & regnũ ejus delabitur ad manus Darij, 5.30†6.1.

BANAIAS dux Cerethi & Phelethi, 2. Reg.20.23. Davidi à conſiliis 23.23. 1. Paral.11.25. poſteà præfectus militum Salomonis, 3. Reg.2.35.

BAPTISMUS à Chriſto præceptus, Matthæi 28.19. Marc.16.16. Ioan. 3. 5.

Baptiſmum docuerunt Apoſtoli, & adminiſtrarunt, Actor. 2. 38. 41†8. 12. 36†9.18†10.47†16.15. 33†19. 4†22. 16. Rom.6.3. 1. Cor.1.14. Galat.3.17. Epheſ.4.5. Heb.6.2.

Baptiſmus ſalvat, 1. Pet.3.21. Baptiſmus eſt lavacrum regenerationis. Tit.3.5.

Baptiſmus tollit omnia peccata, Gen. 17.14. Iſaiæ 44.3. Ezech.36.25. Zachar. 13.1. Matth.18.14†38. 19. Marc. 1.4† 16.16. Joan.1.33†3.5. Act. 2.38†8. 12. 38†16.33†18.8. Romanor.6.3. 4.5.6*. 1. Cor.6.11. Epheſ.5.26. Coloſſ.2. 11*. Tit.3 5*. Hebr. 10.22. 1. Pet.3.21.

Baptiſmus non eſt iterandus. Epheſ. 4. 5. Hebr.6.6†10. 26. Idem declarat ipſius figura, Geneſ.17.14. 1. Cor. 10.2.

Baptiſmus Joannis. Matth. 3. 6 †21. 25. Mar.1.4†11.30. Luc.3. 16†7. 29† 20.4. Joan.1.25.33†3.23. Act. 1. 5†11. 16†13.24†19.3.

Baptiſmus pœnitentiæ prædicatur, Mar.1.4. Luc.3.3. Act.2.38†13.24† 19. 3. Rom.6.3. Col.2.12.

Baptiſmi nomine ſignificatur paſſio, Matth.10.22. Marc.10.38. Luc. 12. 50.

Baptiſmus in Spiritu ſancto & igne Matt.3.11. Marc.1.8. Luc. 3.16. Joan. 1. 33. Actor.1.5†2.4†11.15.

BAPTIZANDI ſunt parvuli, Geneſ.17. 14. Exod.4 24.25.26. Matth. 11. 28 † 18. 14†19.13. Mar.10.14. Luc. 18. 15. Joan.3.5. Actor.2.39.41†16.15.33†18. 8. 1. Cor. 1. 16†10. 2†15. 22. 1. Tim. 2. 4.

Baptizari in Scripturis aliquando exprimitur per verbum Illuminari. Hebr.6. 4. aliquando per Renovari, Hebr. 6. 6.

Baptizatus Chriſtus, Matth. 3. 15. Marc.1.9. Luc.3.21. in baptizatum delabitur Spiritus ſanctus, Mat.3.16. Marc. 1.8. Luc.3.21. Joan.1.33.

Baptizat Chriſtus per diſcipulos, Joan. 3.22†4.2.

Baptizata integra domus, 1. Cor.1.14. Actor.16.15. 33†18.8†16.33.

Baptizati accipiunt Spiritum ſanctum, Actor.2. 38†19. 5. induunt Chriſtum, Galat.3.27. in morte ipſius baptizantur, Rom.6.3. in unum corpus baptizantur, 1. Corinth.12.13.27.

Baptizatus Simon Magus, Actor.8.13.

Baptizatus Eunuchus, Actor. 8. 38.

Baptizatus Cornelius gentilis, Actor. 10.47.

BARABBAS latro dimittitur, Matth. 27.26. Marc. 15.15. Lucæ 23.25. Joan. 18.40. Actor.3.14.

BARIESU à Deo per Paulum uſu oculorum privatur, Act. 13.11.

BARNABAS ponit pretium agri ante pedes Apoſtolorum, Act. 4. 37. ducit Paulum ad Apoſtolos, 9.27. mittitur Antiochiam, 11.22. redit in Jeruſalem, 11. 30. iterùm recepit ſe Antiochiam cum Paulo 12.25.

BARTIMÆUS viſu donatur, Mar. 10.46.52.

BARUCH filius Neriæ, Jer. 32. 12. dictante Jeremia ſcribit librum, qui comburitur, 36*. conſcribit alium. qui populo prælegitur. 45.2. Baruch. 1.3.

BARZELLAI providet regi David de cibis, 2. Reg. 17. 27. deducit eum uſque ad Jordanem, 19.31*. David præcepit ut filiis Barzellai benefiat. 3. Reg.2.7.

Barzellai quoniam ſuæ genealogiæ ſcripturam demonſtrare non poterat, rejicitur à Sacerdotio, 1. Eſdr.2.62. 2. Eſdr. 7.64.

BASEMATH filia Salomonis, uxor Achimaas, 3. Reg.4.15.

BATHUEL filius Nachor pater Rebeccæ, Geneſ.22.23.

BEATITUDO ſeu beatorum gaudium, & vita æterna, Sap.3.7†5.1.16. Iſaiæ 25. 9†30.29†49.10†60*.64.2. Jerem.31.3. 8.13. Daniel.12. 13. Matth.13.43†19. 28†25*. Mar.12.25. Luc.9.33†16.21† 22. 29. Joan. 16.20†17.2.24. Rom.8. 30. 1. Cor.2. 9†15. 41. 2. Cor.12.3. 2. Tim.4.8. 1. Pet.1.4.8†5.4. Heb.10.35† 12.23. Jac.1.12. Apoc.2*.3*.7.9.15† 14.1†21. 22*.

Beatitudo quomodo comparetur, Iſai. 25.9. Matth. 20.23†25.34. Mar.10.40. Joan. 3. 15. 16.36†5.24†20.29. Act.2. 21†15. 11†16. 31. Rom. 1. 16 † 10. 4 Eph.1.13†2.6. 1. Theſſ.5.9. 2. Theſſ. 2. 13. 2. Timoth.1. 9. Tit.1.1†3.5. 1. Petri 1.9. Heb.5.12.

BELIS & Draconis hiſtoria, Dan.14*.

BELLUM eſt pœna peccati, Lev.26.24. Deut.28.36.49. Judic.2. 13†3.1.8.†4. 1.†6. 1†10.6†13.1. Iſaiæ 5. 25. Jerem. 5. 15.

In Belli neceſſitate quomodo ſe quis habere debeat, Exod.17.8.12. 1. Reg. 17. 20*. 2. Paral.12.1.6†14.9.12†18.* 20. 1†32.1.6. Judith 8.9*. 1. Machab.3. 16. 20†4. 7. 10†7.41. 45. 2. Machab. 8.16. 19. Deus pugnat pro ſuis, Exod. 14. 13. Deut.1.30†3.22. 1. Reg.17.46. 2. Paral. 20.15. Pſalm.17.35†143.1. Iſaiæ 30.15. Quære Victoria.

Bellandum armis quoque ſpiritualibus, Rom.13.12. 2. Cor.10.4. Eph.6. 11. Galat.5.17.

Bellum quibus de cauſis ſuſceperint olim fideles. Gen.14.14. Jud.9.27†20*. Joſue 10.1.7. 1. Reg.30.1.8.

BENEDICTIO qua homo homini benedicit, Gen.14.15†27.4*.†28.4†48.9. Exod.12.32.39.43. Lev.9.22. Num.24. 9*. Deut.10.8†33.1. Joſue 8. 33†14. 13†15.19†22.6. 1. Reg.2.20. 2. Reg. 6. 18†13. 26†14. 22†19. 29. 3. Reg. 1. 47†8. 14. 4. Reg. 10.14. 1. Par.16.2. 2. Par.6.3. Jud.15.10. Pſ.117.126†128. 8. Prov.27.14. 1. Mach.2.69. Luc 2.34†6. 28. Rom.2.14. Heb.7. 2.

Benedictio qua creaturæ conſecrantur & ſanctificantur, Exod.28.2†29.6. 27. Levit.21.10†22.2†27. 28.29. 30. Numer.5.17†31.6. Joſue 6.24. Jud.17.3. 1. Reg. 21.5. 1. Paral.18.11. 3. Eſdr.1.41. 1. Timoth. 4.5*. Hebr.9.2.3. Hinc conſecratio ſacerdotum, veſtium. altarium, templorum, cereorum, aquæ luſtralis, & cetera.

BENHADAD ſervat fidem & pactum cum rege Aſa, 3. Reg.15. 20. obſidet Samariam. 20.1. 4. Reg.6. 24. ægrotat & moritur, 8.7.15.

Benhadad filius Hazael fit rex Syriæ, 4. Reg.3.14. ſubjicit ſibi Iſraëlem, 14. 3.

BENJAMIN filius Jacob naſcitur, Geneſ.35.16.

BENJAMITÆ abutuntur uxore Levitæ, Judic.19.25. puniuntur, 20. 41.

BESELEEL inſignis artifex, Exod.31. 1†35.30.

BESTIÆ & bruta animantia non crudeliter tractanda, Geneſ.33.13. Exod. 23. 12. Num.22.23.28. Deut. 5. 14†22.10. Prov.12.10. Eccli.7.24.

BETSABEE filia Eliam uxor Uriæ à David cognoſcitur, & parit, 2. Regum 11. 4. 27. puer ægrotat & moritur, 12. 15.18 fit uxor Davidis, parit ei Salomonem, 12.24. 1. Paral.3.5. Matth. 1.6.

BETHSAIDA urbs nativa Andreæ & Philippi, Joann. 1.44†12.21. deploratur, Matth.11.21. Luc.13.

BETHSAMITÆ graviter puniuntur, 1. Reg.0.19.

BONA opera pietáſque vera in Deum commendantur, Exod. 19 5 †20*. †13. 19.25. Deut.5.6.11.16†10. 12. Joſue 22. 5. 1. Reg.15.22. Pſal.2.10†39.7†49. 14. Prov.3.1†14. 31†1. 3. Iſaiæ 1. 16† 58. 6. Jerem. 22. 3. Ezech. 18.6. Oſe 6. 11.

Mich.

Digitized by Google

Mich.6.8.Zach.7.9†8.16.Eccli.35.12. Matt.5.24.29.39.Luc.1.75†3.11.Joan. 12.26.Rom.12.*13*.14 17.Philip. 3.3. Jac.1.27.vide Opera.

Bonitas & benignitas Dei erga ſuos, Gen.18.26.30.Exod.6.1†3. 26†11.7† 20.6†34.6.Num.20.8.Deut.4.29†5.10 †7.9†10.18†28.1†30.3†32.10.2.Reg. 7.12†12.13†24.14.3.Reg.8.23.4.Reg. 20.5.2.Eſd.9.8.Sap.11.24.Eccli.2.12† 18.1.Pſalm.31.5†35.7†36.25†85.5† 102*.†135*.†144.8. Iſaiæ 30. 18†54. 5. 7 †55. 7. Jerem. 12. 15. † 18. 8. Ezech. 18.27†33.15. Oſe.2.21. Joel.2. 13.Jonæ 4.2.Matth.11. 28†18.19.Luc. 1.30†6.36†15.20.27†23.43.Rom.11. 4.31. 2. Cor.1. 3.Epheſ. 2.4.1.Tim.1. 13.16.

C.

CÆCITAS tum corporis, tum animi, Gen.19.11.Deut.28.28.4.Reg. 6. 18.Pſal.68.24†145.8 Iſaiæ 6. 10†42. 7.16.18†35.5†29.18†43.6†56.10†59. 10.Sap.2.21.Tob.2.11.2.Mach.10.30. Matth. 15. 14. Marc. 8. 18.Luc.4.19. Joann.9.1.4†12.40.Actor.9. 8. 18†13. 11. Rom.1.21†11. 10. 2.Corinth.4.4. Epheſ. 4. 18.2. Pet. 1.1.9.Joann.2. 11. Apoc.3.17.

Cæci illuminantur, Tob.11. 15. Matt. 9.30†20.34.Marc.8.25†10.46.Luc.18. 35. Joan.9.7.

CÆREMONIÆ Eccleſiaſticæ, ſeu cultus externus, Gen.8.20†14. 18†15. 9†17. 10†22*.†26.5.28.11†33.20†43.4.26 Exod.12*.†18.20†19*.Levit.18. 34.† 9*.† 10. 19†12*.† 14 *.†23.* †24*. Num.1.50†4*.†5*.†6*.†7*.†8*.†9*. †15*.1.Par.23*.1.Eſd.6*.Matth.2. 11.

Cæremoniæ ſeu ritus certi in orando, 3.Reg.8.22.54†17.21†18.42.2.Paral. 5.12*.Matth.2.11†26.39.Mar.14. 35. Lucæ 22.4*.1.Cor.11.4*.Tim. 2.8.

CAIN primus filius Adam naſcitur, Gen.4. 1.occidit ſuum fratrem Abel, 4. 8.Sap.10.3.1. Joan.3.12.

CALEB filius Heſron, 1.Paral.2. 18. explorator terræ Chanaan, Num. 13. 8. 31†14.6.24.30.38. Poſtulat, & conſequitur terram Hebron. Joſ.14.6. 9. 13† 21.12. Judic.1.20.2.Paralip. 6.56.

CALIX iræ & furoris, Iſaiæ 51.17. Jerem. 25.15. Pſalm.59.5†74.9.Apoc. 16. 19.

Calix paſſionis, Matth. 20. 22†26. 38.1.Mar.10.38.Luc.22.42.Jo.18. 11.

CAMOS, vide Chamos.

CANA civitas Galilææ, ubi Chriſtus aquam in vinum mutavit, Ioan.2.1.

CAPHARNAUM, civitas Galilææ, in qua cœpit Ieſus prædicare, Matth.4.17. Luc.4. 31.curat ibidem ſervum Centurionis, Matt.8.13.appellatur civitas ejus, 9.1.increpatur, 11.13.

CAPTIVOS inviſere, Geneſ.14.14. 1 Reg. 30. 9. Tob. 1.15.Ierem.38.9. Matt.25.37.Actor.12.5 2. Tim. 1. 16. Hebr.13.3.

Captivos non deſerit Deus, Geneſ.39. 21.Sap.10.13.Iſai.42.7.Act.5. 18† 12. 17†16. 25.

Carnem ſuam crucifigere quomodo quiſque debeat. Eccli.19. 1.Rom.6.12† 8.12.13.14.Gal.5.16.Epheſ.4.22†5.3. Tit.2.12.1.Pet.1.1†4.2.6.Heb.12.1.

CASTITAS cœlibum præfertur caſtitati conjugali, Pſal.44.15.Sap.6.20. Matt.19.12†22.30.1.Cor.7.25.32.34. 38*.Apoc.14.4.

Caſtitas hæc conſulitur ut perfectio Evangelica, Matth. 19. 12. 1.Corinth. 7.25.

Caſtitatis laus, 1.Reg.21.5. Tobiæ 6. 16*.Iudit.15.11†16.26.Pſ.44. 15.Proverb.22.11.Sap.3.13.14†4.1. 2†6. 20. Eccli.6.28†26.20.Iſaiæ 5.14†56. 3.4. 5*.Zach.9.17.2.Mach.24.38.Matth.5. 8.48†19.12†22.30*.†25.1.Luc.1. 27 †20.34.Act.24.25.Rom.2.7.1. Cor. 7. 25*.1.2.Cor.6.5†11.2.1.Timoth.2.2†3 2†4.12†5.2.Tit.1.8.†2.5. Apoc.14. 4.

CAVENDUM à pſeudoprophetis, Matth. 7.15. Marc. 8. 15†13.6. Lucæ 17.23.

CAIPHAS ſummus ſacerdos conſilium dat contra Chriſtum, Ioan.11.49.† 18.14.prohibet Apoſtolis ne prædicent, Actor.4. 18.

CEPHAS, vide Petrus.

CEREORUM & lampadum in templis uſus, 2. Paral.4.20.

CERTI non ſumus de accepta peccatorum remiſſione, vel vita æterna conſequenda, Eccleſ.9.1.2. Eccli.5.5. Rom. 8.17†11.20.1.Cor.4.3.4.5†9. 27†10. 12.Phil.2.2†3.11.13.1.Timoth.1.19. 2. Pet.3.17.Heb.3. 14†4.1.

CHAMOS, ſive Camos, idolum Moabitarum, Num. 21. 29. huic Salomon ædificat templum, 3. Reg.11.7. deſtruitur. 4.Reg.23.13.

CHANAAN filius Noë maledicitur, Gen.9.25†10.1.6.laus terræ Chanaan, Deut. 11. 10. Terra Chanaan promittitur Abrahamo & ejus ſemini.Gen.12. 7 †13.15†15.18†17.8†26.4.†35.12.Ex. 3.8.17.Lev.20.24.Deut.9.6.datur, Ioſue 13.6.quam ob cauſam Deus Chananæos expulerit, Lev.18. 25. Deut. 9. 4. †18. 12†20.17.quamob em paulatim & non ſimul illas nationes profligaverit, Exod. 23.29.Deut.7.22.Iud.2. 21.†3.1. deſcriptio & diviſio terræ Chanaan, Geneſ.10.19 Exod.23.31.Num. 26.52. †33.54†34*. Ioſue 13*.† 14*.†15*.† 16 *.†17*. †18*. † 19 *. Ezech. 47 13.21.

Chananeæ mulieris filia à dæmonio liberatur, Matth.15.28.

CHARITAS virtus fide præſtantior. Prov.10. 12. Matth. 22. 38†25*. ubi à nuptiis excluduntur non habentes oleum charitatis. Marc.12.33.1.Cor.12. 31.*† 13.2.8.13*.Col.3.14.1.Tim.1.5.1.Pet. 4.8.1.Ioan.4. 16.

Charitas fraterna, Gen.13.8. Lev. 19. 18.Deut.22.1.1.Reg.18.1. Eccli. 25. 2. Pſal.132. 1. Prov. 10. 12.Matt.7.3 † 9 19†22.38.Ioan.13.14.34†15. 12. Rom. 12.10†13.9.1.Cor.13*.Gal.5.14. Eph. 4. 5†5. 1. Philip. 2.2. Coloſſ.3.13.1. Theſſal. 4.9. 1.Tim. 1.5. Hebr.13.1. 1. Petr.4. 8. 1.Ioan. 3. 23†4. 7. Diligendi etiam inimici, Exod.23. 4.1.Reg. 24. 5. 7†26.5†30.11.2. Reg. 19. 19.4. Reg. 6.21.Iob.31.29.Prov.25.21. Matth. 5 44 Luc.6.27.35†23. 34.Actor. 7. 60. Rom.12.20 vide Dilectio.

CHOREAS ducere, Exod. 31.6. 19 Iud.11.34†21.21.1.Reg.6.14. Pſ. 149. 3†150.4.

CHRISTUS Ieſus verus Deus & homo promittitur, Gen. 3. 15†12. 3†17.19. 21†22.18†26.4†28.14†49. 10. Num. 24.17.Deut.18.18. 1.Reg.2. 10. 35.2. Reg.17.13. Pſalm. 2*.21*.109.1.Iſai. 7.15†8.3†9.6†11.1.10†28.16†40.9† 42.1†45.1†46.13†49. 16.2†50.5† 52.10†59.20†53*.†60.1†62. 11. Jer. 23.5†30.9†33. 15. Ezech. 17.22†34. 11.15.23†37.24.Dan.7.13†9.24. Mich.5.1.Agg.2.8. Zach.2. 10†3. 8†9.9. Malach.3.1.

Chriſtus ſecundùm promiſſum Dei Patris primùm in tempore propter nos verus homo factus, & nobiſcum converſatus, Ioan.1.14.Deus in carne manifeſtatus eſt.1.Tim.3.16. 1. Ioann. 4. 2. Deus miſit Filium ſuum in ſimilitudinem carnis peccati, Rom.8. 3.

Chriſtus eſt verus Dei Filius, Matth. 3.17*.14.33†17.5.Marc.1.11. †1.7†9. 7†15.39.Luc.1.31†3. 22†9. 3. 5.Ioan. 1. 34. 49 † 69†9. 36 † 11.27 † 19. 7 Rom. 1.4 †8.3. Hebr. 1.2†5.8†6.6†7. 3†10.29. 2. Pet.1.17. 1.Ioan.3. 8†4. 9 †5.20.

Chriſtus conceptus de Spiritu ſancto, Matth.1.20.Luc.1.35.

Chriſtus natus ex Maria virgine, Matth.1.25.Luc.1.31.†2.6.11.Gal.4.4. Iſai. 7.14 natus in Bethleem, Matth. 2. 1.Luc.2 6.11.Ioan.7.42. Mich. 5. 1.

Chriſtus ſine peccato, Iſaiæ 53.12. Ioan.8.46.2.Corinth. 5.21.1.Pet.2.22. 1.Ioan.3.5. Heb.4.15†7.16. circumciditur, Luc.2.21.Baptizatur in Iordane, Mat. 16.Marc.1.9.Luc.3.21.

Chriſtus manifeſtatur & demonſtratur certis teſtimoniis, Matth.1.1.16.23 †3.11†8. 29†11.5†16.6† 17. 5†22. 44 †26.64†27.53.Mar.9.7†15.39.Luc.1. 41.31†2.10.10*.†9.25†22 68. Ioan. 1. 14.29. 32. 49†2.11†3.2. 13. 16. 35†5. 39 † 6.69†7.40†9.35†10.7.24.36† 11. 27.41†12.17 †14*.†15. 25†17.1† 20. 28. Rom. 1. 2 8.3†9.5. 2. Cor.5.19. Galat.4.4.Philip.2.6.Col.2.9.1.Tim. 3. 13. Tit. 2 11. Hebr. 1*.†5 *. 1. Ioann. 5. 20.

Chriſtus eſt agnus Dei, Iſai.53.7.Ioa. 1.29.Actor 8.31.1.Corint.5.7.Apoc. 5. 6.12†7.9.17†14.1†13.8†17. 14.

Chriſtus eſt dominus dominantium, & Rex regum.Ezech. 37.24.Pſal. 2. 6† 23.7.Coloſſ.2.10.1.Tim. 6.15.Apoc.1. 5†17.14†19.16.Chriſtus eſt imago Dei Sap.7.16.2.Cor.4.4 Heb.1. 3.

Chriſtus eſt lux gentium & totius mundi, Iſaiæ 2.5.†9. 2†42.6†49. 6†60. 1.19.Matth.4.16.Luc. 2. 32.Ioan.1. 4† 3.19†8. 12†9.5†12. 35. 46. Actor. 13. 47. 1.Ioan.1.5†2.8.Apoc.21.23.

Chriſtus verus paſtor, Iſai. 40. 11. Ezech. 34*.† 37. 14. Mich.5.3. Zach. 13.7.Matth.26.30.Marc.14.27 Ioann. 10.11.Heb.13.20.1.Petr. 2. 25†5. 4.

Chriſtus docuit & prædicavit, Matth. 4.17 †5*.6*. Marc.1. 14. Luc 4.15†6. 20*.curavit omnem infirmitatem, Matt. 4. 23†8*.†9.2.20.28.Marc 8.23. Luc. 17.12.

Chriſtus eſt transfiguratus, Matth. 17. 2.Marc.9.2.Luc.9.29.

Chriſtus

Digitized by Google

Chriſtus per proditorem traditur. quære Judas.

Chriſtus paſſus eſt, Pſalm. 21*. Iſ. 53. *. Dan. 9. 26. Matth. 16. 21†17. 12. 22†20. 18. 22†26. 37. 66†27*. Mar. 8. 31†9. 31. Luc. 17. 25†18. 31†23. *. Joan. 18. 28†19*. Act. 3. 18†8. 31†17. 3. Rom. 8. 32. 1. Pet. 2. 21†4. 1. Hebr. 2. 18†13. 12.

Chriſtus eſt crucifixus, Matth. 27. 35. Marc. 15. 24. Luc. 23. 32. Joan. 19. 18. Actor. 2. 23†4. 10. 1. Cor. 2. 2. 2. Corint. 13. 4.

Chriſti paſſio prædicta & præfigurata eſt Gen. 22. 2. Num. 21. 8. Pſalm. 21*. Iſaiæ 53*. Dan. 9. 26. Matth. 20. 22. Joa. 3. 14. 16†8. 28†12. 23.

Chriſtus mortuus eſt, & ſepultus propter peccata noſtra, Matt. 27. 49. 58. Mar. 15. 37. 42. Luc. 23. 45. 49. Ioann. 19. 30. 40. Actor. 13. 29. Rom. 5. 6†6. 10 8. 34†14. 9. 1. Cor. 15. 3. 2. Corinth. 5. 15. 1. Theſſ. 5. 10. ut prædixerat futurum, Matth. 16. 21†20. 22.

Chriſtus tertia die reſurrexit à mortuis, Pſ. 15. 19. Matth. 28. 6. Marc. 16. 6 Luc. 24. 5. Ioan. 20. 9. Actor. 2. 24. 31†10. 40†13. 30†17. 31. Rom. 4. 25†8. 34†14. 9. 1. Cor. 15. 4. 12. 2. Tit. 2. 8. idque prædictum & præfiguratum eſt, Pſalm. 15. 10. Ionæ 2. 1. Matt. 12. 40†16. 21†17. 22†20. 22. Marc. 8. 31†9. 31†10. 34. Luc. 11. 30†18. 33. Ioan. 2. 19.

Chriſtus aſcendit in cælum, Matt. 16. 19. Lucę 24 51. Ioan. 3. 13†6. 62. Actor. 1. 9. Epheſ. 1. 20†4. 8. 1. Pet. 3. 22. Hebr. 4. 14. Pſalm. 67. 19.

Chriſtus eſt Deus & Dei filius à principio & ab æterno, Ioan. 1. 1†8. 58†17. 5. 24. Michææ 5. 2. Prov. 8. 22. Col. 1. 16. Heb. 1. 2.

Chriſtus mediator, reconciliator, & advocatus, Ioann. 6. 44. 65†10. 7†14. 6. Act. 4. 12. Rom. 3. 25†5. 2†8. 34. Gal. 3. 20. Eph. 2. 14. 17. Col. 1. 19. 1. Tim. 2. 5. Heb. 7. 24†8. 6†9. 15†12. 24. 1. Ioan. 2. 1†4. 10.

Chriſtus ſedet ad dexteram Dei Patris, Pſalm. 109. 1. Matt. 22. 44. Marc. 16. 19. Luc. 22. 69. Actor. 7. 56. Rom. 8. 34. Epheſ. 1. 20. Coloſſ. 3. 1. 1. Petr. 3. 22. Hebr. 1. 13†10. 12†12. 2.

Chriſtus venturus eſt judicare vivos & mortuos, Pſalm. 95. 13. Matth. 16, 27†24. 30†25. 21. Luc. 17. 24. 30†21. 25. Joan. 5. 22. Actor. 1. 11†10. 42†17. 31. Rom. 2. 16. 2. Corinth. 5. 10. 1. Theſſ. 4. 16. 2. Theſſ. 1. 7. 2. Timoth. 4. 1. 1. Pet. 4. 5. Hebr. 9. 28. Iud. 14. Apocal. 1. 7. †20. 11.

Chriſto omnia tradita ſunt à Patre, & ſubjecta, Matth. 11. 27†28. 18. Luc. 10. 22. Joan. 3. 35†17. 2. Epheſ. 1. 22.

Per Chriſtum cuncta ſunt creata, Pſal. 32. 6. Joan. 1. 3. Epheſ. 3. 9. Coloſſ. 1. 15. Hebr. 1. 2.

Chriſtus manet in æternum, Pſ. 109 4. Iſaiæ 9. 7. Dan. 7. 14. Mich. 5. 1. Joan. 12. 34.

Chriſtus eſt leo, Apoc. 5. 5.

Chriſtus eſt ſtella matutina. 2. Pet. 1. 19. Apoc. 22. 16.

Chriſtus novit omnia, Joan. 16. 30. †21. 17. Apoc. 2. 23.

Chriſtus eſt unum cum Patre, Joan. 10. 30†14. 10. 20†17. 21.

Chriſtus ſibi reputat fieri quod Chriſtianis fit, Zach. 2. 8. Prov. 14. 31†17. 5. Matth. 10. 42†18. 5†25. 35. Marc. 9. 40. Luc. 10. 16. Actor. 9. 4. 1. Theſſ. 4. 8.

Christiani appellantur fideles, Act. 11. 26†26. 28. 2. Cor. 10. 7.

Chriſtiani dicuntur ſancti, quia ſanctitatem profitentur, Act. 9. 41. Rom. 1. 7†12. 13†15. 26†16. 2. 15. 1. Cor. 2†6. 1†14. 33. 2. Corint. 1. 1†9. 1. 12†13. 12. Epheſ. 1. 2. 15†3. 8. 18†4. 12†6. 18. Phil. 1. 1†4. 21. Col. 1*. 1. Theſſ. 5. 27. 1. Tim. 5. 10. Hebr. 6. 10†13. 24.

Chriſtianis vivendum ſicut Chriſtus vixit, Galat. 2. 19. 1. Joan. 1. 7†2. 6†3. 3.

Chriſtiani erunt cum Chriſto, Joan. 12. 26†14. 3†17. 24.

Chus filius Cham, Gen. 10. 6. Paral. 1. 8.

Chusai. amicus Davidis, nuntiat Davidi quid in eum meditetur Abſalom, 2. Reg. 15. 32†17. 15. 16.

Chusan Raſathaim rex Syriæ regnat ſuper Iſraël octo annos, Judic. 3. 8.

Cibus qui Judæis vetitus, Exod. 21. 28†22. 31. Lev. 3. 17†7. 23†11. 4†17. 10. 13†19. 26. Deut. 12. 16. 23†14. 7. 10. 1. Reg. 14. 32.

Ciborum & potus in conviviis luxus, Iſaiæ, 5. 12. Ezech. 16. 49. Luc. 22. 34†16. 19. Rom 13. 13. Galat. 5. 21. 1. Pet. 4. 3. 2. Pet. 2. 13. vide Ebrietas.

Cibare eſurientes ſeu fame laborantes, Deut. 23. 4. Jud. 8. 5. 1. Reg. 21. 3†35. 8. 23. 2. Reg. 16. 1. Iſaiæ 58. 7. Matth. 25. 35.

Cibus ſumendus cum gratiarum actione. vide Gratia.

Cibi delectus habendus. vide Abſtinentia.

Circumcisio carnalis & ſpiritualis, Gen. 17. 10†21. 4†34. 24. Exod. 4. 25†12. 44. Levit. 12. 3. Deut. 10. 16†30. 6. Joſue 5. 2. 7. Judith 14. 6. Jerem. 4. 4. †6. 10†9. 25. 1. Mach. 1. 16. 51. 63. 2. Mach. 6. 10. Luc. 1. 59†2. 21. Ioan. 7. 22. Actor. 7. 8†15. 1. 24†16. 3. Roman. 2. 25. 29†3. 1†4. 10. 1. Corinth. 7. 19. Galat. 2. 3. †5. 2†6. 12. Epheſ. 2. 11. Philip. 3. 2. Coloſſ. 2. 2. 11†3. 11.

Claudius Cæſar Romanus præcipit omnes Iudæos exire Roma. Actor. 18. 2. hujus tempore magna erat in orbe annonæ caritas, Actor. 11. 28.

Claudius Lyſias mittit Paulum ad Felicem præfectum Cæſareæ. Act. 23. 23. 30.

Cleopatra filia Ptolemæi traditur Alexandro, Mach. 10. 58. huic adimitur & traditur Demetrio, 11. 12.

Cleophas ibat cum altero diſcipulo in Emmaus, Lucæ 24. 13. cognovit Chriſtum in fractione panis, 24. 30.

Cogitationes pravæ quas odit Dominus, Zach. 8. 17. Prov. 6. 14. Matt. 15. 19. Marc. 7. 21.

Cogitationes cordis Deus novit, 3 Reg. 8. 39. 2. Paral. 6. 30. Ioan. 2. 25. & nulla latet eum, Iob 42. 2. Eccli. 42. 19. Iſaiæ 29. 15. Matth. 9. 4. Hebr. 4. 12. noverunt eas & alij, quibus Deus voluerit revelare, 4. Reg. 5. 26†6. 12. Dan. 2. 29*.

Cognoscere licet ſubinde homines ex verbis & factis, Eccli. 19. 27†27. 9. Matth. 7. 16†12. 33. Lucæ 6. 44.

Cognoſci Deus humana ſapientia non poteſt, niſi ipſe revelet parvulis & humilibus. Matth. 11. 25†16. 17. Luc. 10. 21. Ioan. 7. 28†8. 19. 27†10. 14. †14. 4†15. 15†17. 6. Actor. 17. 23. 1. Corinth. 1. 17. 18, 2. 6. 10†3. 19. Coloſſ. 1. 26.

Concionatorum, Paſtorum, & Prophetarum officium, 1. Regum 12. 23. Iſaiæ 58. 1†61. 1. Ierem. 1. 5 Ezech. 3. 1. 9. 11†33. 2. 7. Actor. 3. 18. 24. vide Epiſcoporum electio & officium.

Concordia fratrum commendatur, Pſalm. 132. 1. Eccli. 25. 2. Rom. 12. 16. idem ſapere, idemque ſentire jubemur. Rom. 12. 16†15. 5. 1. Corinth. 1. 10. Eph. 4. 3. Phil. 2. 2†3. 17†4. 2. 1. Pet. 3. 8.

Concupiscentia prohibetur & punitur. Exod. 20. 17. Num. 11. 33†21. 5. 6. Ioſue 7. 21. 24. Eccli. 19. 1†42. 11. Iob. 31. 1. Prov. 6. 25. Matth. 5. 28. Marc. 4. 19. Rom. 6. 12†7. 8†13. 14. Galat. 5. 16. Coloſſ. 3. 5. 1. Theſſ. 4. 3. 1. Timoth. 6. 11. 2. Tim. 2. 22. 1. Corinth. 10. 6. 1. Pet. 1. 15†2. 11†4. 3. 2. Pet. 1. 4. 1. Ioan. 2. 16. Iacobi 1. 14†4. 1. Iudæ 23.

Concupiſcentias carnis crucifigere, refrænare, & mortificare jubemur. Eccli. 18. 30. Rom. 6. 12†8. 8. 12†13. 14. Galat. 5. 16. Epheſ. 4. 22†5. 3. Coloſſ. 3. 5. Tit. 2. 12. 1. Pet. 2. 1†4. 3. 6. Hebr. 12. 1.

Condonandum fratri in nos peccanti. Eccli. 28. 8. Matth. 5. 23†6. 14†18. 22. 35. Lucæ 17. 3. Ephſ. 4. 32. Coloſſ. 3. 13.

Confessio peccatorum in ſcripturis varia, & multiplex, Geneſ. 41. 9. Levit. 16. 21. 39†26. 40. Num. 5. 6. Ioſ. 7. 19. 2. Reg. 24. 27. 1. Eſdr. 9. 6. 2. Eſdr. 9. 2. Pſalm. 27. 7†31. 5†37. 19†73. 19†94. 2. Proverb. 16. 3†18. 17†28. 13. Eccli. 4. 25. 31†7. 34†17. 27. Iſaiæ 38. 15. Daniel 9. 5. Matt. 3. 6†16. 19. Luc. 11. 4†18. 13. Ioan. 20. 23. Iac. 5. 16. 1. Ioan. 1. 8. 9.

Confirmationis Sacramentum, Act. 8. 17. Heb. 6. 2.

Confiteri Chriſtum & ejus doctrinam, Matth. 10. 32. Lucæ 12. 8. Rom. 10. 9. 1. Petr. 13. 15. vide Erubeſcere Evangelium.

Conjuratio & ſeditio, ejúſque punitio, Num. 16*. †20. 1. Iudic. 9. 23. 31. 34†12. 1. 4. 2. Reg. 20*. 3. Reg. 1. 5. Eſther 2. 21. Actor. 5. 36. 37†19. 23†23. 13. 20.

Connubium. vide Matrimonium.

Connubium ſpiritale inter Deum & animam, Cantic.*. Iſa. 50. 1†54. 5†62. 4. Ierem. 31. 22. Ezech. 16. 7. 8. Oſee 2. 20. Matth. 9. 15†22. 2†25. 5. Mar. 2. 19. 2. Cor. 11. 2. Apoc. 19. 7†21. 2. 9.

Conscientiæ bonæ tranquillitas, Proverb. 15. 15. Eccli. 13. 30. 1. Ioan. 3. 21. 2. Corinth. 1. 12. conſcientiæ malæ perturbatio, Sap. 17. 10. 11.

Consecratio ſacerdotum, dierum, altarium, veſtium, ceterarúmque rerum, quarum eſt uſus in ſacris, Exod. 28. 41†29. 1. 7. 21. 29. 35†32. 29†40. 11. Levit. 7. 30. 37†8. 9. 22. 31. 33†18. 21†21. 7. 10†22. 2. 3. †23. 12†27. 10. 16. 21. 28. Num. 3. 3†6. 5. 9. 13†7. 1*. †8. 12†18. 10. Ioſ. 6. 24. Iudic. 16. 17. †17. 3. 3. Reg. 15. 13. 1. Par. 10. 10†18. 11. †22. 19. 2. Par. 2. 4†17. 16†25. 9†26. 18. 1. Eſdr.

Digitized by Google

Eſdr.3. 5 † 8. 25. Eccli. 49. 9.

CONSILIA mala diſſipat Deus, Geneſ. 11.7†37.18†50.19.Num.22*.2.Reg. 15 *.† 17.14. 2. Eſdr.4.8.15. Eſther 7. 5*. Job 5.13.Pſalm.2.4†20.12†32.10. Iſaiæ 7. 8† 19.3.Matth.27.62.Actor.5. 19†9.24†23.12.19†27.42.

CONSOLATIO pauperum. vide Eleemoſyna.

CONSORTIUM bonorum, & malorum vide Societas.

CONSTANTIA fidelium, 1.Reg. 13. 13†16.26*.3.Reg.18.4.13.4. Reg. 3. 13.Sap.5.1. Judith 13.3.10.1. Mach. 1. 65†2.16.24†34.42.2.Mach.6.10.19*. †7*.Daniel.13*.Matth.14.3.Actor.4.8. 13.1.Theſſ.1.6.

CONSTITUTIONES ſuperiorum poteſtatem conſtituendi habentium, ſervandæ ſunt ut ipſius Dei, Exod. 16.8. Luc. 10. 16. Act. 16.4.1.Theſſ.4.2.8.Rom. 13.1.Tit.3.1.

CONSULENDUS Deus dubiis in rebus, & ejus vicarij, Geneſ.25. 22. Exod.18. 19.Levit.24.12.Num.9.7.26† 15.34† 27.5.Deut.1.17†17.8.Joſue 9.14.Judic. 1.1†18. 5†20. 18. 23†21. 2.1.Reg.10. 22†23.4.10.12†30.8.2.Reg.2.1†5.19. 23†21. 1. 3. Reg. 14. 2†22. 5.6.15.4. Reg.3.11.16†8.8†22.13.2.Paral.18.4. 14†33.18.Pſal.1.18.24.Iſai.8.11†30.1 †45.11.Jerem.37.3.5†42.2.Ezech.14. 1. 2. Zach. 7.2.Tob.4.19.Eccli.37.19. Luc.16 29.

Conſulendi non ſunt divini, vel magi, vel incantatores, & arioli. Levit. 19. 31†20.6.Deut.18.11.1.Reg.28.7.9.3. Reg. 22.6.4.Reg.1.2.6†3.13.2. Par.18. 5.Dan.2.2†4.5†5.6.

CONTRISTARE Spiritum ſanctum, Epheſ.4.30.

Contriſtari ad pœnitentiam commendatur, 2.Cor.7.9.

CONTRITIO vera prædicatur, Jerem. 7.3.Matth.3.2†4.17.Luc.3.3.8†13.5† 24.47.Actor.2.38†3.19†8.22†17. 30 †20.21†26.20.

Contritioni veræ promittitur remiſſio ſeu venia, Deut.4.29†30.2.1.Reg.7. 3. 2.Paral.7.14†30.6†34.26.Job. 22.23. Proverb.28.13.Pſal.31.5.Iſai. 1. 16†30. 18†45.22†55.7†59.20.Jerem. 3. 10. 17†18.8†29.12†31.18.20.Ezech. 18. 21.27†33. 14. Oſee 14. 2. Joel. 2.12. Ion.3.8.Zachar.1.3. Malach.2. 7. Eccli. 17. 23. Luc. 15. 18. Actor. 3. 19†26. 18. 20.

Contritio quærenda & amplectenda dum ſani ſumus, Eccl. 17.24 †18.25.

Contritionis veræ exempla, Iud.10.15. 2.Reg.12.13†24.10. 17. 2. Paral.12.6 †33.12.Ionæ 3*.Judith 4.8.Matth.26. 74.Lucæ 7.37.44†15. 18†18. 13† 19. 8†21.61†23.41.Actor.1.37.

Contritionis falſæ exempla, Gen. 4. 13†27.38.Exod.8.8†9.27†10.16.Joſue 7.20.Iud.1.7.1.Reg.15.24. 30†24.17. 3.Reg 21.6†21.27.Sap.5.3.1.Mach.6. 12.2.Mach. 9. 11. Matth. 27. 4. Actor. 8.13.22.Hebr.12.17.

COOPERARI gratiæ Dei. vide Liberum arbitrium.

COR ſive voluntas hominis à Deo pro facto acceptatur, Geneſ.4.4†22. 11. Exod.15.2†35.5.Deut.19.5.Matth.15. 8.Marc.12.41.Lucæ 21.1.2.Cor.8. 12. quære Voluntas pro facto.

Cor mundatur & ſanctificatur per Chriſtum, Pſalm.50.4.Ioan.13. 10†15. 3†17.19.Actor.15.9.1. Cor.6.11.Epheſ. 5.26. 1.Pet.1.22.1.Ioan.1.7†3.3. Hebr. 1.3 9.14†10. 14†13.12.

CORNELIUS Centurio convertitur, Act.10.3.44.

CORONA vitæ, 4.Eſd.2.43.Sap.5.17. 2. Timoth. 4. 8. 1. Pet. 5. 4.Iac.1.12. Apoc.2.10.

CORREPTIO fraterna, Geneſ.37. 21. Levit. 19. 18.Pſalm.140.5.Prov.1..0† 9.7†10. 17†12. 1†13. 1†15.31†17. 10 †24.25†25.12†27.5†28.23†29.1 Eccl 7. 6. Eccli. 19. 15†20. 1†21. 7†32.13. Oſee 4.4.Matth.18.15.Luc.17.3.Gal.2. 11†6.3.1.Tim.5.20.2.Tim.2. 25. Hebr. 3.13.Iacobi 5.19.

Correptio impiorum eſt piis in timorem & cautionem, vide Impiorum.

Corripiens alterum qualis eſſe debeat, Matt.7.3.Luc.6.41.Ioan.8.3.1.Tim. 3. 2.Tit.1. 6.

CREATOR omnium rerum Deus Gen.1.1. Exod. 10. 11.1.Paralip.29.10. Pſal.88.12†95.5†113.15†120.2†123. 8†145.6.Iſaiæ 37. 16†40. 28†42. 5† 44.14†45.12†48.13†51.13.Ierem.10. 12†52.17†51.15.Zach.12.1.Ionæ 1. 9. Eccli. 1. 8. Baruch 3. 32.Matth. 11.25. Ioan. 1.3.Actor.4.24†14. 14†17. 24. 1. Corinth. 8.6.Epheſ.3.9. Col. 1. 16. Heb.1.2.10†3.4†11.3.Apoc. 4.11 †10. 6†14.7.

CRESCERE in ſcientia, Epheſ. 4. 15. Coloſſ.1.10.1.Petr. 2.2.

CRUX & tribulatio omnibus piè viventibus, Geneſ.4. 8†27.41†37.18.2. Reg. 16.5.13.Eccli. 2.1. Pſal. 33. 20. Proverb. 24.16.Matth.10. 16*.†12. 14 †16.24†24.9.Mar.13.9.Luc. 14. 26† 21.11.Ioan.15.20†16.1.Act.9.23.Gal. 4.29.1. Theſſ. 3. 3.2. Timoth.3.12.1. Pet.4.12† 5. 10.

CRUX à Deo imponitur ad noſtram utilitatem, 2.Reg.7.14.Iob.5.17†33.16. Proverb.3.11.Ierem.46.28. 2. Machab. 6. 12. Tob.2. 8†12. 13. Iudith 8.22.1. Corinth.11.31.1. Pet.4.17.Heb.12. 5. Apoc.3.19

Per Crucem & res adverſas pertingimus ad cognitionem Dei & ad æternam gloriam, Exod. 1.12.2 Par.33.11 .Iud 8.15.21.Proverb.6.23.Matth.7.24.Luc. 24.26.46. Ioan. 12. 15. Actor.14.21. Rom.8.17.2. Cor.4.8.17†5.1.Phil.2.8. 2.Theſſ.1 *.Heb.2.9†12.2.

Crux patienter eſt & læto animo ferenda, Matth.5.10†10.38.Ioan.15. 20† 16.33. Actor.5.41†16.25.2.Cor. 8. 2. Col.1.24.Heb.10.34.Iacob.1.2. 12. 1. Pet.4.12.16.

In Cruce & afflictione conſolatio, Iob 5.17*.Prov.18.12.Iſaiæ 26. 12.19. Thren.3.28.Matth 5.10. Ioan.15. 20† 16.20.33.Rom.8. 18.1. Cor. 10.13. 2. Cor.1.4.8.

Per Crucem experitur nos Dominus, Iudith 8.21.Eccli.2.1†27.8.Prov.17.3. Sap.3.5.6.Theſſ.1.4.1.Pet.1. 7.

CULTUS Dei verus requirit præter opus externum etiam affectum hominis internum, Deut.5.29†6.5†10.12†.11. 13†26.16†28.47.†30.2.Ioſ. 22. 5. 1. Regum 12. 20. Eccle. 7. 31. Iſ.29. 13†46. 11.Matth. 15. 8†22. 36. Ioan. 4.21.

Cultus externus Deo gratus. vide Cæremoniæ.

CYRUS rex Perſarum permittit captivos Iſraëlitas in Iudæam redire. 2. Paral. 36.22.1.Eſd.1.1.3.Eſdr.2. 1. reſtituit eis vaſa quondam à Nabuchodonoſor ablata. 1.Eſd.1.7†5.14.Dan.1.2.

D.

DÆMONES expelluntur. Matth.8. 16.31†9.33†12.22†17.18.Luc.4. 35†8.2. 28†9. 42†10. 17† 13. 10. Act. 5. 16 † 8. 7 †16. 18.etiam per malos. Matth 7.22.Mar.9.38.Luc.9.49.Actor. 19. 13.

Dæmones agnoſcunt & credunt Deum, Matth 8. 29.Marc.1.24.†.3.11† 5.7. Luc.4.34.41†8.28.Act.19.15.Iac. 2. 19.

Dæmonibus immolare nefas, Lev. 17.7.Deut.32.17. Paral. 11.15. Pſalm. 105.37.Bar.3.4.1.Cor.11.20.

DAGON idolum Philiſtinorum, Iud. 16.23. 1. Reg. 5.2.1. Machab. 10.83. †11.4.

DAMASCUS metropolis Syriæ vaſtatur à Theglath-Phalaſar, 4. Reg. 16.9. contra Damaſcum prophetia. Iſai. 17.1 †8.4.Ierem.49. 23. Amos 1.3.

DAMNATIO æterna quæ parata eſt diabolo & omnibus impiis, Sap.5.*. Iob 10. 22 † 36. 12. Iſaiæ 24. 21 † 30.33. † 66. 24. Dan. 7. 11. Matth. 3. 12†5. 29†8.12. 29†13. 50†18. 8†22. 13†23. 33†25.30.42.Mar.9.47.Luc.3. 17†16. 23.25.Hebr.10.27.2. Theſſ. 1.8.1.Pet. 2.4. Iudæ 6. Apocal. 19. 20 † 20. 10† 21.8.

DAN filius Iacob, Gen.30.6. tribus Dan quærit ſibi poſſeſſionem, Iud.18.1. pugnat contra Leſem, & expugnat Ioſue, 19.47.

DANIEL appellatur Baltaſſar, Dan. 1. 7. interpretatur ſomnia. 2. 31†4. 7. 11. 18.25. conſtituitur gubernator totius regni Babel, Daniel 6. 3. projicitur in lacum leonum, 6.16. liberat Suſannam, 13.51.60.

DARE melius quàm accipere, Eccli.4. 36.Act.20.35.

Dandum ſine acceptione perſonarum, maxime autem domeſticis fidei, Eccli. 7. 35 † 12. 8. Matt. 5. 42. Lucæ 6.30. 38. Roman. 12. 13. Galat. 6. 10. vide Eleemoſyna.

DARIUS filius Aſſueri, Daniel.9.5.occupat regnum Babel, 6.1.impiam legem ſtatuit, 6. 8. præparat regium convivium, 3.Eſdr.3. 1.

Darius renovat mandatum Cyri, 1. Eſdr.6.1.

Darius cæditur ab Alexandro rege Macedoniæ, 1.Mach.1.1.

DAVID filius Iſai (qui Ieſſe appellatur, Matth.1.6.) à Samuele ungitur, 1.Reg. 16 13. interfecit leonem, urſum, & Goliath gigantem, 17. 34. 49. paciſcitur cum Ionatha, 18.3†20.8.16. 23†23. 18. manducat panes propoſitionis, 21. 3, ſimulat amentiam coram Achis rege, 21.

Digitized by Google

21. 13. fugit cum patre & matre in Maſpha, 22. 3. præcidit oram chlamydis Saul, 24. 5. mittit ad Nabal decem iuuenes, 25. 5.tollit haſtam Saulis, 26. 11. fugit ad Achis regem Geth, 27. 2. ungitur in Hebron in regem Iuda, 2. Reg. 2. 4. poſcitque eum regem univerſus Iſraël,2.Reg. 5.1.1.Paral.11.3.† 12.38.juxta verbum Ionathæ, 1. Reg. 23.17.& Saulis 24.21 committit adulterium & homicidium,2.Reg.11 *.pœnitet eum peccati, 12. 13. fugit à facie filij ſui Abſalom, 15. 14. libavit aquam Domino,23. 16.recenſet populum, 24. 2.emit ab Areuna aream, 4. 24. conſilium capit de domo Dei ædificanda, 1. Paral. 17. 1. conſtituit operarios & architectos,23*.24*.25*.26*.27*.relinquit ſibi ſucceſſorem Salomonem filium, 3. Reg.1.30.moritur, & ſepelitur, 2. 10.Act.2.29†13.36.commendatur, Eccli.47. 2.

David ſpiritualis (qui eſt Chriſtus) promittitur, Jeremiæ 30.9.Ezech. 34. 24†37.25.

Davidis filius appellatur Chriſtus, Matth.1*.†15.22†22.45.Marc.12.35. Luc 20.41.Actor.2.29†13.22.2. Tim. 2.8.Apoc.5. 5.

DECIMARUM uſus & decimæ, Gen. 14.20†28.22 Levit.27.30.Numer.18. 21. 28. Deut. 12. 6†14 28†26. 12 1. Reg. 8. 15. 2. Paral. 31.5.2.Eſd.10.37. Heb.7.2.

Decimæ debentur ſacerdotibus, Deut. 18. 3. 2. Paral. 31.4.vide Sacerdotes.

DEDICATIO templi, vel altarium, Num.7.10.11.84.88.3.Reg.8. 26. 63. 65.2.Paral.7.5.9†15.8.1. Eſdræ 6. 16. 17.2.Eſdr.12.27. 3. Eſdræ 7. 7. Pſalm. 29. 1. 1. Mach.4.56.57.59. 2. Mach. 2.9.12. 20.

DEMETRIUS filius Seleuci exercet tyrannidem, 1. Mach. 7. 1. fœdus inire cupit cum Jonatha, 10.3.fœdus ictum violat. 11.53.

Demetrius aurifaber negotium faceſſit Paulo, Act.19. 23.

DETRACTIO, Pſalm.14.3†100.5. Eccleſ.10.20.Prov. 10.18†11 13†16. 28†20.19†26.20.Roman.1.30.2. Cor. 12.20.1.Pet.2.1.12.Jacob.4. 11.

DEUS eſt omnipotens, & nihil apud eum eſt impoſſibile, Gen. 17. 1. † 18. 14†35.11†43.14†48.3.Num. 11. 23. 1.Reg.14.6.2. Paralip.14.11. Sap. 11. 22. Job.42.2.Iſaiæ 40.10*†46.9† 50. 2†59.1.Jerem.32.17 27. Zachar. 8. 6. Matth. 19. 26. Marc.9. 23†10.27 †14. 36. Lucæ 1. 37†18. 27. Epheſ. 3.20. Apoc.16.7.14†19 6.

Deus omnia regit & gubernat pro ſua voluntate, Gen.45. 5†50. 19. Deut. 8.18.1.Reg.9*.Sap.12.13. Tob. 7. 12. Job 9.5†12.13.Pſalm.102.19†113.3† 126.1.Prov.10.22†16.4. 9†19.21† 20. 24†21.1.30.Eccleſ.3. 15.Iſaiæ 26.16† 45.7.Jerem.10.23†27.5.Dan.2. 21†5. 18.Matth.6.33†11.26†20.14.Luc.12. 31.Ioan. 5. 17. Rom. 9. 15. 2.Cor.3.5. Phil.2.13.Hebr.13.21.Apoc.4.11.

Deus eſt pater omnium fidelium ipſi obtemperantium, Deut. 32. 6. Pſalm. 102.13.Prov. 1.7. Jerem.3. 4. 14. 19. Malach.1.6.Matth.6. 9†18. 14†23. 8. Luc. 11.2. Joan. 20. 17. Rom.8.15.1. Corinth. 8. 6. 2 Corinth.1. 3†6. 18. Eph.3.14†4.6.1.Theſſ.1.3.2.Theſſ.1.1. 2†2.16.

Deus eſt verax & fidelis,Exod. 34.6. Num.9.23.19.Deut.7.9†32.41.Reg.15 29 Iſaiæ 49.7.Joa.3.33†8 26.Rom 3. 4. 1. Cor. 1. 8†10.13.1.Theſſ.5.24.2. Theſſ.3.3.2.Tim.2.13.Tit. 1.2.1. Joan. 1.9†5.20.Hebr.10.23.Apoc.3. 7.14.

Deus eſt in eſſentia unus, præter quem non eſt alius, Exod. 3. 14. Deut. 4.35†6 4†7.9†10.17;32.39.2.Reg.7. 22.3.Reg.8.60†18. 36. 1. Par. 19. 20. Sap.12. 13. Iſ. 37. 16†43.10†44.6.24† 45*.†46.9. Oſee13.4.Tob. 8. 20†13. 4.Eccli.36.5.Mar.12.29. Joan.17. 3.1. Corinth.8.6†12.6. Gal.3. 20. Epheſ.4. 6.1.Tim.2.5.

Deus eſt trinus in perſonis, & unus in eſſentia. vide Trinitas.

Deus æternus eſt, nec principium habet,nec finem, ſed eſt ipſe principium & finis, Geneſ. 21.33.Exod.15. 18. Job 36.26.Iſai.41. 4†43.10†44.6†48. 12† 57. 15. Dan. 7.9.Rom.16.26.Heb.1.8. Apoc.1.8 17 21.6†22 13.

Deus novit, audit, & videt omnia, Exod. 3.19. Num. 12. 2. Deut.31.21.1. Reg.2 3. 16.7.2.Par.16.9. Job. 14.6† 22.11†28.24.†31.4†42.2. Pſal. 7.10† 32.13†37.10†89 8†130.8.Proverb. 5. 21†15. 3.11†14. 12. Iſaiæ 29. 15†40. 27†48.4. Jer. 1. 5†7. 11†17.10†23. 24 †32.19 Ezec.11. 5. Eccli. 16.15†17.13 †23.27†39. 24.27†40. 9. Sap.1. 10.2. Mach. 9. 5†12. 22. Matth. 6.4†21.2. Marc.2. 8†14.13. Luc. 22. 10.Ioan. 1. 47†11.21†16. 30†21. 17. Actor.15.8. Rom.8. 27.1. Theſſ.2.4.1.Ioan. 3. 20. Hebr.4.13.Apoc.2.23.

Deum nemo videre poteſt, Exod. 33.20. Deut.4.12.Ioan,1.18†6 46.1. Tim.6.16.1.Ioan.4.12.

Deus & divina omnia non poſſunt humana induſtria aut ingenio comprehendi, Exod. 33. 20. 1. Reg. 3. 5.Iob 32.8. Pſalm.93. 10†118 *.†142.8. Iſa. 12.22†54.13. Matth. 11. 25 13. 11† 16.17.Luc.8. 10†10.21†24.44. Ioan.1. 10†3.3†6.44.65†14.8. 17†17.6. Act. 16. 14. Rom. 1. 19†11.33.1. Corinth. 2*. Galat. 1. 11.1. Tit. 6. 16. Apocal. 3. 7.

Deus eſt immenſus & incircumſcriptus, 3.Reg.8.27. 2. Paral.2.6†6. 18. Iob 11. 8. Pſalm.138.7. 10.Iſaiæ 6.3† 66.1.Ierem.23.14.Amos 9.2.Sap. 1. 7. Matth.5.35.Actor.7.48.†17.24.

Deus teſtatur ſe Deum, id eſt, ſalvatorem & conſolatorem Iſraëlis,omniúmque eorum qui ritè ipſum colunt & invocant, Geneſ. 17.1. 7. Exod.6. 2†20. 2†29.45.Levit.26.11.Pſalm. 17. 3†49. 6. Iſaiæ 30. 19. Ierem. 31. 33†32. 38. Ezech.37.23.Ioan. 10. 17.

Deus eſt Dominus ac creator cæli & terræ. vide Creator.

Deus nihil eorum quæ fecit, odit, Sap.11. 25.

Deus eſt judex totius mundi, reddens unicuique mercedem pro merito, Gen. 18.25 Deut. 10.17. Iob 34. 11. Pſalm. 7.9†61. 13†93. 2†95. 13. Iſai. 11.3. Eccli. 35. 22.27. Ierem. 17.10†25.14. Matth.16.27†25.31.Act.17 31. Rom. 2.6.1.Tim.4.8.Hebr.12.23.

Dei miſericordia, patientia, charitas, ſapientia, verbum. quære ſuis quæque locis.

Deo ſoli attributa, ſubinde in ſcripturis & aliis per communicationem tribuuntur, ut vocabulum, Deus, ſoli Deo tribuitur. Deuter. 6. 4†32. 39. 1. Reg. 2. 2. Pſal.85.10.1. Mach. 8. 38. Mar.12. 29.aliis tribuitur,Exod.7.1†22. 8.1.Reg.28.13.Pſal.46.10†81.6.

Deus ſolus bonus,Matt.19.7.Luc. 18. 19. aliis tribuitur bonitas. Gen. 1. 31† 3.6†49.15.Num.14.7.1.Reg.29.9. 2. Reg.18.27.1. Par. 28.8.Tob. 12.8.Iud. 12.12.14.Pſal. 110.10†146. 1.Proverb. 18.22†22.1.Eccle.7.2.Sap.8. 19. Eccli. 14.5.Ierem.7. 3.Matth. 7.17. Marc. 9. 50.Luc.6.45.

Deus ſolus ſanctus, 1. Reg. 2.2. aliis ſanctitas tribuitur. Exod. 3. 5†12. 16† 22. 31†28.2†29.29.31.†30.19†35. 2. Levit.11.44.Num. 16.5.Deut.6.7.Ioſue 5. 15.2.Reg 22.26. 4.Reg. 4.9. Iudith 8. 29. Pſalm. 5. 8. Matth. 7. 6. Rom. 7. 12.

Deus ſolus fortis,1.Reg.2.2.aliis fortitudo attributa,Gen.32.28†49. 14. Pſ. 53.5. Cant.3.7.Iſaiæ 19.14.Ierem.9.23. Matt. 12.29. Marc. 3. 27. Luc 11. 21. Heb.11.34.1.Pet.5.9.

Deus ſolus juſtus, 2. Machab. 1. 25. alij quoque juſti, Geneſ. 7.2 †18.23. Pſalm. 33.16†36.29.30.Prov.8.8. Sap. 5.16.Matth.1.19†10. 41.†25.46. Lucæ 1.6.Rom.1. 17.

Deus ſolus pius, Apoc 15.4.alij etiam pij, 1.Pet.2.9.

Deus ſolus beatus, 1.Tim.6.15. alij beati,Gen.30.13.Pſal.1. 1†32.1. 2†40.1†118.1 26. 1. Matth 5*. † 16. 17 † 24. 46.Lucæ 1.45†14.14.Iac. 1.1.

Deus ſolus potens,1.Tim.6.15. alij potentes, Exod.18.21. Pſal. 111. 2. Luc 1.52.Act 8.27†18. 24.

Deus ſolus immortalis, 1. Tim.6.16. aliis tribuitur immortalitas,Sap. 1. 15† 4.1†8.17.

Deus facit mirabilia ſolus, Pſal. 71. 18†.35.4.Eccle.11.4. alij quoque faciunt mirabilia, Deut. 34.12.Eccl.31.9†48.15.

Deus ſolus novit arcanas animi cogitationes, 3.Reg.8.39.2.Paral.6.30. alij quoque noverunt, 1.Reg 9.19. 4. Reg.5.26.

Deus ſolus peccata remittit, Lucæ 5. 21. dimittunt & alij, Matth. 18. 18. Ioan.20. 23.

Deo ſoli honor & gloria, Pſal.113.1. Iſaiæ 42.8.1.Timoth.1.17. aliis quoque tribuuntur, 4. Reg. 14. 10.1.Par. 17.5. Pſalm.149.9. Eccl. 31. 10.Luc.14.10.Ioan.5. 44.

Deus ſolus adorandus, Exod. 20. 5. Levit. 26.1.Deut.5. 9.Matth. 4. 10. aliis adoratio tribuitur, Gen. 18. 2. vide Adoratio.

Deo ſoli ſerviendum, Deuter. 6. 13. †10.20,1.Reg.7.3.Matt.4.10.Luc.4.8. aliis etiam poſt Deum ſerviendum, Geneſ. 25. 23 † 29. 10†47.25.1. Tim. 6. 2.

Digitized by Google

Deus cujus mali ſit cauſa, & cujus non ſit. vide Malum.

Diabolus ſtudet ſemper perditioni hominum, Geneſ.3.1*.1.Par.21. 1. Iob. 1*.2*.Zach.3.1.Matth.4.3.9†8.28†13. 19.Luc.8.12†13.9. 14†22. 31.Act. 5.3 †13.8.2.Cor 4 4†11.14.Epheſ.6.11. 1. Theſſ.2. 18. 1.Petr.5.8.Apoc.2.10.†12. 9†20.7.

Diabolus non plura poteſt quàm ei Deus permittit, 3.Reg. 22. 22. 2.Paral. 18.20.Iob.1. 12†2. 6.Matt.8. 31.Marc. 5.12.13.Epheſ.2. 2. 2.Tim.2. 26.Apoc. 20.7.

Diabolus pater & princeps mundi omniúmque impiorum, Matth.4.9.Luc. 4.6.Job.41.25. Joan.8. 44†12. 31†14. 30†16.11. 2.Corinth.4. 4 Eph.2. 2†6. 12.Coloſſ.2.15.

Diaboli imperium per Chriſtum ſublatum, Gen.3.15. 1.Reg.17*. Job 26. 13. Iſaiæ 9. 4†14. 8. 12†27. 1†52. 3. Zach.3. 2. Matth. 12. 29. Luc. 10. 18. †11. 22.Joan.12. 31.Coloſſ.1. 13†2. 15. 2.Tim.1.10. 1.Joan.3. 8.Heb.2. 14. Apoc.12.9†20.2.

Diaboli filij, Joan.8.44 Actor.13.10. 1.Joan.3.10.

Diaconi, Act.6.3†21.8.Phil.1.1.1. Tim.3.8.

Diana colitur Epheſi, & in univerſa Aſia, Actor.19.27.

Dies noviſſimi, & judicium extremum, 1.Reg.2. 10.Pſalm.95. 13. Iſaiæ 2.10.19†13.1.6. 13†26. 21†27. 1†30. 30†66. 15. 24. Jerem.30. 23.Dan.7.9. Soph.1.2.14.Malach.4. 1. 4. Eſd. 2. 27 †13.32.Matth.12.36†13. 41. 49†16.27 †24*. † 25. 31. 42.Marc.13*.Luc.17. 24.30.Act.1.11†3.20†17.31.Rom.2. 5. 16†14. 10. 1.Corint.15*.2.Cor.5. 10. 1.Theſſ. 4. 16†5. 22. Theſſ.1. 7†2. 1. Tit.2.13.2.Petr.3. 13.Hebr.9. 28.Judæ 14.Apoc.1.7†20.11.

Dies Domini, Iſaiæ 13.6.Jerem.30.7. Amos 5. 18.Joël 2. 1. 31. Soph. 1. 14. Mal 4 1. 4.Eſd.2. 27.Phil.1. 6†2. 10. 1. Theſſ.5.2.2.Tim.4.8.

Dies Domini & hora nulli cognita, Matth.24.36.50.Marc.13. 32. Luc. 17. 24.30.Actor.1.7.1.Theſſ.5.1. 2.Petr.3. 10.Apoc.3.3†16.15.

Dies pro annis, Num.14. 34. Ezec. 4.6.

Dilectio Dei erga ſuos, Exod.20. 5†34. 14.Deut.4.24†6. 15†7. 8.Joſue 24.19.Prov.8.17.Eccli.4. 18.Jerem.31. 3.Joan.3.16†10. 11†13.1. 18†15. 9 † 16.27.Ro.5.8.Ga.2. 21.Eph.3.19†5.2.

Diligendus eſt Deus ſuper omnia Geneſ.22.2.9.Exod.20. 6.Deut.5.10†6. 5†10.12†11.1.13.22†30. 6.Joſ. 22. 5. Ecc.7.32†34.19†47. 11.Matth 10.37† 22. 36.Marc.12. 30.Luc.7. 47†10. 27. Joan.21.15.Rom.5. 5†8.28.35.1.Cor. 10.21.1.Joan.4.17.

Dilectio. vide Charitas.

Dina filia Jacob, Geneſ.30.21.violatur à Sichem, cap.34.2.

Dionysius Areopagita convertitur, Actor.17.34.

Discordia vitanda, Proverb.6.19.† 10.12†15.18†16.28†17. 11†18.6†30. 33.Matth.12.24*. Luc.11.17. 1.Cor.14. 33.Gal.5.15.2.Tim.2.23.

Divini. vidi Incantatores.

Divites quomodo ſe erga pauperes habere debeant, Lev.25.35.Deut.15. 7. 10.Job 31.16.Pſalm.61.11.Prov.14.31. †17. 5†19. 17†21. 13†22. 7†28. 27† 30.7.Eccle.11. 1. Eccli.4. 4†7. 35†11. 10†29. 12†31.8.Iſaiæ 23. 18.Matth.6. 19†19. 21.Luc.14. 13 † 16*. † 18. 22. Actor.2.45†4.34.1.Tim.6.18.vide Eleemoſyna.

Divitiarum vanitas & contemptus, & quemadmodum in divitiis non ſit ſperandum, Pſal.38.7†48*. † 51. 9.Prov. 10.2†11.4. 28†15. 16†18. 11†22. 16† 23.4†28.11†30. 7.Eccle.5. 9. 12†6. 2. Iſaiæ 2.7.Jerem.17.3.11†22.13.Ezech. 7.19.Soph.1.18.Eccli.5.1. 10†10. 10 † 11. 7†14. 1†31. 3.Matth.3. 22†19.21. Luc.8.14†12.15.1.Timoth.6. 9.Jacob. 1.11.

contra Divites impios, 1.Reg.25. 2. Job 20. 19†27*.Prov.23. 4†28. 8. 20. 27.Eccle.6.1.Iſaiæ 5.8†32. 9.Jerem.15. 13.Amos 6.1†8.4.Hab.2. 5.Luc.6.24 † 16.19.24.Jacob.5.1. vide Avaritia.

Doctrina Apoſtolica ſcripta & non ſcripta firmiter tenenda, Rom.16. 17. Gal.1. 8. 11. 2.Theſſ.1. 15. 1. Cor.11. 3.34.

Doctrina Apoſtolorum eſt Chriſti doctrina, Luc. 10.16. 1.Corinth. 14. 37. 2.Cor.2.14. 17†7.20. 1.Theſſ.2. 2.13. Galat.1.11.

Doeg ſervus Saulis prodit ſacerdotem Abimelech, 1.Reg.22.9. 18. cædit Sacerdotes Domini.22.18.

Dolus, Jerem.9.6.Pſal.34. 20†9.28. Prov. 12. 17. Marc. 7. 22. Actor.5. 1. Rom.1.29.

Domus ædificata ſuper petram firma manebit, Pſalm.45. 2.Matth.7. 24†16. 18.Luc.6.48.Rom.8.35.

Domus corporis noſtri, 2.Cor.5.1.2. Petr.1.14.

Domini & dominæ erga ſervos & ancillas totámque familiam officium, & poteſtas, Exod.21.2.20.26.Lev.19.13† 25. 38. Deut. 5. 14. 21†15. 12. 16†24. 15.Job.31.13.Prov.29.19.Jerem.34.9. 14 Eccli.7.22†33.31†42. 16. Epheſ. 6. 9.Col.4.1.

Donaria recipere, ſine prohibitum, Geneſ.14 22.Exod.18. 21†23. 8. Num. 22.18.Deut.10.17†27.25. 1.Reg. 8.3 † 12.3.3.Reg.13.7.4.Reg.5.16. 2. Par.19. 7.Job 15.34.Pſ.14. 5†25. 10. Prov.15. 27†17.23.Iſ.1.23†5.23†33.15†45.13. Ezech.13.19†22.12.Dan.5.17.Mich.3. 1.Eccli 8.3†20.31. Actor.20.35.

Drusilla uxor Felicis præfecti, audit doctrinam Evangelicam à Paulo, Actor.24.24.

E

Ebrietas. & gula, Geneſ.9.21†19. 32.35†25.29.Lev.10.9. 1.Reg.25. 36.2.Reg.11.13†13.28. 3.Reg.20. 12. 16. Prov.20. 1†11. 17†23. 1. 2. 3. 20. 29†31. 4.Eccli.19.1†23.6†31.12.17*. 31. 35†37. 32*.Iſa.5.11.22†22. 13†28. 7 † 56. 12. Ezech. 16. 49. Dan. 5. 2. Oſee 4.11.Joël 1.5. Mich.2.11.Habac 2.5.16.Judic.13.4 Sap.2.7. 1. Mach.16. 16.Luc.12.45†21. 34. Rom. 13. 13. 1 Corinth.5.10†6.10†15.32. Gal. 5. 21. Epheſ. 5. 18. 1.Theſſ.5. 7. 1. Tim.3. 3 Tit. 1. 7. 1. Petr. 4. 3. Hebr.12.16.vide Jejunium.

Ebrietas iram Dei provocat, Iſa.5.11. 22†28.1.Dan.5. 2.Joël.1. 4.5. 1.Cor.6. 10 mentem alienat, Prov. 23. 31. Eccli. 19.2. Iſaiæ 29.1.7.Oſee 4.11. ad libidinem incendit, Prov.20. 1.Eph.5.18. facultates diſſipat, Prov. 25. 20. Eccli. 19.1.ſecretum detegit, Prov.31.4. Habac.2. 15. ad furorem & rixas excitat, Prov. 20. 1†23. 29. Eccli. 31. 38. 40. Oſee 7. 5.

Ebron, vide Hebron.

Ecclesia accipitur pro templo materiali, Deut.23. 1.Judic.20.2. Jud.6.21. Pſalm.67.27.Thren.1.10. Joël.2. 16. 1. Cor.11.18†14.34.

Eccleſia accipitur pro cœtu fidelium, Num.19.20†20.4.1.Reg.17. 47. 3 Reg. 8.14.55.1.Par.29.1*. 2.Paral.1. 5. Pſal. 21.26†25. 12†34. 18†106. 32†149. 1. 1.Machab. 4. 37†5. 16†14. 19. Matth. 16.18.Actor.5.11†8. 1†16.4.Rom.16. 16.23.1.Cor.6.5†11.1 †12. 28†14. 5. 2.Corinth.8. 18. 23. 24†11. 8†12. 13. Epheſ. 5. 23.Philip.4. 15. Col 1. 15. 1. Timoth.3. 5. 15. Jac. 5. 14. Apoc. 1. 11†21.16.

Eccleſia pro cœtu unius provinciæ, 3.Reg. 8. 14.Actor.9. 31†11. 2. 6†12. 1†13.1†15.1†19.32†20.17.Rom.16. 2. 1. Corinth.1. 2†16. 1. 2. Corinth. 8. 2.Gal.1. 2. 2.Theſſ.1. 1*. 1.Pet.5. 13. Apo.2.1*.†3.1.

Eccleſia pro Prælatis & Præpoſitis. 3.Reg.8.14.Matth.18. 17.

Eccleſia eſt una & viſibilis præfigurata per unam & viſibilem arcam Noë, Geneſ.6. 14. 1.Petr.3. 20. per civitatem ſanctam Ieruſalem, Apoc.21.2.per hortum concluſum & fontem ſignatum, Cant 4.12.per unam columbam, 6. 8. per vineam, Pſalm79.9.Cant.2.15.Iſ.5. 2*. Ierem.2. 21†12. 10. Matth 20. 1*. Marc.12. 1.Luc.20. 9.Apoc.14. 15.per navem, Luc.5. 3. per ſagenam comprehendentem bonos & malos piſces, Matth.13.47. per agrum, Matth.13.24. per regnum cælorum, Matth.13*.†25*.

Eccleſia firmamentum veritatis errare non poteſt, Iſaiæ 29. 21. Matth.16. 18.†28.20.Luc.21.32.Ioan.14. 6.†16. 13†17.11.20.1.Tim.3.15*. 1.Ioan.2.27.

Eccleſia eſt corpus Chriſti, Cant. 4. 7.9.11.12.Epheſ.1.22†4.4†5.23.1.Cor. 12.27.

Eccleſia fidelium naſcitur & propagatur per ſanam doctrinam, Ioan.1.12†. 3.3.Ro.8.13†9.8.Gal.3.20†4. 19.Eph. 1.5.Tit.1.1. 1.Cor.4.15.Phil.10. 1.Pet. 1.23.1.Ioan.3. 9†5.1. 18.Iacob.1.18.

Eccleſia ſeu fidelium cœtus, tenetur ſacerdotibus paſtoribúſque ſuis quæ ad vitam ſunt tuendam neceſſaria ſuppeditare, Deut.12. 19†14.27†16.11†25.4. 1.Eſdr.7. 23. Matth.10. 10.Lucæ 10.7. Rom.15. 27. 1.Cor.9. 7. 11.Gal. 6. 8. Phil.2.29†4.10.16.1.Theſſ. 5. 12.Heb. 13. 7. Tenetur etiam pro ſuis præfectis orare, Actor.4. 29†12. 5.Rom.15. 30. Epheſ. 6. 18. Phil.1. 19. Coloſ.4. 2. 2. Theſſ.3.1.Heb.13.18.

Eccleſia eſt ſponſa Chriſti. Pſal.44. 11.Ezech.16.9.2.Corinth.11.2.Epheſ.5. 26.Apoc.19.8†21.10.

Eccleſiæ caput eſt Chriſtus, Oſee. 1. 11. 1. Cor. 12. 27. Epheſ. 1. 22†4. 15†5. 23 Col. 1. 18†2. 10.

Eccleſiæ quaſi membra quædam ſunt veri fideles, eidem capiti Chriſto ejúſque vicario ſubjecti, cujuſcunque nationis fuerint, ſive Judæi, ſive Gentiles, Iſa. 43. 9. Ioan. 10. 16. 1. Cor. 12. 12. Eph. 3. 6.

Eccleſiæ claves promittuntur, & poteſtas, Matth. 16. 19. traduntur, Joan. 20. 23. exercentur, Matth. 18. 17. vide Excommunicatio & Confeſſio.

Eccleſiam ſibi Chriſtus comparavit & emit ſanguine ſuo, Actor. 20. 28. 1. Corinth. 6. 20†7. 23. Epheſ. 2. 13. Coloſ. 1. 14. 1. Petr. 1. 18. Hebr. 9. 12. 1. Ioan. 1. 7. Apoc. 1. 5†5. 9†14. 4.

Eccleſiam ſuam Deus protegit & cuſtodit, Exod. 13. 21†29. 45. Levit. 26. 12. Deut. 7. 20†23. 14†31. 3. 3. Reg. 6. 13. Pſalm. 90. 1. 11†13. 1. 13. Iſaiæ 43. 2. Ier. 46. 28. Matth. 18. 20†28. 20. Joan. 14. 23. 2. Corinth. 6. 16.

Edom frater Jacob, filius Iſaac, appellatur Eſau, Gen. 25. 25.

Edumæi negant Iſraëlitis tranſitum per ſuam regionem, Num. 20. 14. cæduntur, & fiunt ſervi domui Iſraël, 2. Reg. 8. 14. deficiunt ab Iſraël, & creant ſibi regem. 4. Reg. 8. 20. ſuperantur à Juda, 14. 7. 2. Par. 25. 12.

Contra Edumæos prophetia, Num. 24. 18 Pſalm. 136. 7. Iſaiæ 21. 11†34. 5. Jerem. 49. 7. Thren. 4. 22. Ezech. 25. 13. 14†31. 29†35*. †36. 5. Amos 1. 11. Abdiæ 1. 1*. vide Eſau.

Eleazar filius Aaron, Exod 6. 23†28. 4. partitur cum Ioſue terram Chanaan, Joſue 14. 1. juxta præceptum Domini, Nu. 34. 17. conſecratur Sacerdos, Lev. 8. 24*. fit poſt mortem patris ſummus Sacerdos, Num. 20. 26. Deut. 10. 6. moritur & ſepelitur, Ioſue 24. 23. filium habet cui Phinees nomen erat, Exod. 6. 25. quem in demortui patris locum ſufficiunt, Num. 25. 7. 12.

Eleazar filius Saura occidit elephantem, quo in vulnere procumbēte, ipſe oppreſſus ſuffocatur, 1. Machab. 6. 43.

Eleazari ſenis martyrium, 2. Mach. 6. 18. 24.

Eleemosyna pauperibus eroganda, Exod. 22. 25†23. 11. Levit. 19. 10†23. 22†25. 34. Deuter. 15. 7. 10†24. 19. 3. Reg. 17. 10. 2. Eſdr. 8. 11. Eſther 9. 22. Pſalm. 40. 1†81. 4†111. 9. Proverb. 3. 9. 28†11. 18. 25†14. 21. 31†18. 17†21. 13. 21†22. 9†28. 27†31. 20. Eccleſ. 11. 1. Iſaiæ 58. 7. Ezech. 16. 49†18. 7. Dan. 4. 29. Eccli. 4. 1†7. 35†12. 3†14. 11†29. 12†35. 4. Tob. 1. 4†4. 7. 17†12. 9†14. 12. Matth. 6. 3†10. 42†19. 21†25. 35. 42. Luc. 3. 11†6. 35†11. 41†12. 33†14. 13†16. 9. 21†19. 8†21. 1. Actor. 2. 42†6. 1†9. 39†10. 2†11. 29†20. 35. Rom. 12. 8†15. 26. 1. Corinth. 16. 1*. 2. Cor. 8. 4. 15†9*. Epheſ. 4. 28. Hebr. 13. 16. 1. Ioan. 3. 17. Jacobi 2. 15. quære Miſericordia.

Eli ſacerdos in Silo, 1. Reg. 1. 3. filij ejus reprehenduntur, 2. 12. 22. è ſolio lapſus fractis cervicibus moritur, 4. 18.

Elias. vide Helias.

Eliseus ungitur Propheta, 3. Reg. 19. 19. juxta præſcriptum Domini, 19. 16. tranſit Jordanem, 4. Reg. 2. 14. ſanat aquam, 2. 20. revocat puerum ad vitam, 4. 32. mundat Naaman à lepra, 5. 14. percutit Syrios cæcitate, 6. 18. prædicit rerum abundantiam, 7. 1. ægrotat, & moritur, 13. 14. 20 mortuum ejus corpus excitat mortuum, 13. 21. commendatur, Eccli. 48. 13.

Elymas magus fit cæcus, Act. 13. 8.

Emere & vendere quomodo oporteat, Gen. 23. 9. 14†25. 31†33. 19†41. 57†42*Levit. 19. 13. 35†25. 14. 46 Deuter. 15. 1†25. 13. 2. Reg. 4. 21. Eccli. 27. 3†42. 25. Prov. 11. 1. 26†16. 11†20. 10. 23. Iſaiæ 23. 18. Jer. 32. 6. Ezech. 45. 10. Mich. 6. 10. Matth. 7. 2. Luc. 14. 18. 1. Cor. 7. 30. 1. Theſſ. 4. 6.

Ephron, quia negabat Judæ tranſitum, funditus perdita eſt, 1. Mach. 5. 46. 2. Mach. 12. 27.

Episcopi, eorum electio, & officium, Matth. 20. 23. 26. Luc. 4. 16†22. 26. Joan. 10. 4. 14†21. 15. Actor. 1. 24†6. 3†11. 22†14. 20†20 28. Rom. 13. 16. 25. 1. Cor. 3. 5†4. 1†16. 1. 9. 2. Cor. 3. 6†4. 5†10. 8†16. 4. Epheſ. 1. 15†3. 2. Col. 1. 23. 1. Tit. 3. 1†4. 6. 2. Tim. 2. 1. 15. 24. Tit. 1. 5. 1. Per. 5. 2. vide Concionator.

Erubescere nullus debet Evangelium, Pſalm. 39. 11. Eccli. 42. 9. 21. Mar. 8. 38 Luc. 9. 26. Rom. 1. 16. 2. Tim. 1. 8.

Erubeſcendum propter peccata, Ezec. 16. 52. Eccli. 42. 11.

Esaias. vide Iſaias.

Esau filius Iſaac naſcitur, Gen. 25. 24. vendit, ſua primogenita, 25. 31. Heb. 12. 16. ſupplantatur à fratre ſuo Jacob, Geneſ. 27*. ducit filiam Iſmaëlis, 28. 9†36. 3. procedit contra Jacob cum 400. viris. 32. 6. oſculatur ſuum fratrem Jacob, 33. 4. in Eſau pugnare prohibetur Iſraël, Deut. 2. 4. vide Edom.

Esdras Scriba proficiſcitur ex Babylone, 1. Eſdr. 7. 6. ſeparat mulieres Gentiles ex Iſraël, 9*. †10*. legit coram multitudine librum Legis, 2. Eſdræ 8. 2. 3. Eſdr. 9. 39. appellatur Joſedec. 1. Paral. 6. 15.

Esurire juſtitiam, Iſaiæ 55. 1. Pſal. 106. 9. Matth. 5. 6. Luc. 1. 53†6. 21. Apoc. 21. 6†22. 17.

Eva formatur ex coſta Adæ, Gen. 2. 21. comedit fructum vetitum, 3. 6.

Evangelium Chriſti ejúſque prædicatio, Gen. 3. 15. Iſai. 53. 1†55. 5†61. 1. Matth. 2. 21†11. 28†28. 19. Marc. 16. 15. Luc. 2. 10†24. 46. Joan. 3. 16†6. 35†8. 12†10. 9†12. 46 Rom. 1. 16†3. 21. 24†8. 3. 1. Corinth. 1. 15. 29†4. 15†15. 1. 2. Cor. 5. 18. Galat. 1. 6. 11. Epheſ. 1. 13. 1. Tim. 1. 15. 2. Tim. 1. 8†2. 8. 1. Petr. 4. 17.

Evangelium adfert fiduciam, ſimul & timorem, conſolationem, & terrorē, Matth. 3. 7*. †5. 20. 23†7. 13. 19. 23†8. 12†9. 15†10. 33†11. 12†12. 37. 41†13. 29. 40. 50†15. 13†16. 27†18. 6. 7†20. 16†22. 13. 14†24. 12. 24*. †25. 12. 13. 30. 41*. Marc. 10. 25. 31†13*. Luc. 3. 17†6. 24. 25†9. 62†12. 20. 40. 48†13. 5. 26. 30†16. 22†17. 30. 34†19. 22*. †20. 47†21*. Joan. 5. 28†15. 16. Actor. 5. 5. 6*. Rom. 1. 18†2. 5. 6*. †6. 23†9. 18*. †11. 20. 22†13. 2. 3. 4†14. 12. 1. Corinth. 3. 13. 17†5. 5†10. 8†11. 29*. †15. 51†16. 22. 2. Corinth. 7. 1. 8. 10†13. 5. Galat. 5. 21. 24. Epheſ. 5. 5. Philem. 2. 12. 1. Tim. 5. 24. Hebr. 9. 27†10. 27. 31*. Jac. 4. 9†5. 1. 1. Petr. 4. 18†5. 8. 2. Petr. 1. 10†2. 4*. †3. 10*. Judæ 15.

Evangelizanti debetur neceſſaria vitæ ſuſtentatio, Matt. 10. 9. Marc. 6. 8. Luc. 9. 4†10. 7. Rom. 15. 26. 1. Cor. 9. 7. 11. 13. Galat. 6. 6. 1. Timoth. 5. 17. 2. Tim. 2. 6.

Eucharistia, Matth. 26. 26. Marc. 14. 22. Luc. 22. 19. 1. Cor. 11. 34*. †10. 16. frequenter ſumenda, Actor. 2. 42†20. 7. præfiguratur, Exod. 16. 15*.

Euchariſtia ſub altera tantùm nimirum panis ſpecie, Joan. 6. 58. data à Chriſto, Luc. 24. 30. 31, ab Apoſtolis, Actor. 2. 42†20. 7.

in Euchariſtia non remanet ſubſtantia panis poſt conſecrationem, ſed eſt verum Chriſti corpus & ſanguis, Matt. 26. 26. Marc. 14. 22. Luc. 22. 19. Joan. 6. 51.

Euchariſtiam in publicis Supplicationibus circumferendam eſſe, præfiguratum, Joſ. 6. 6. 7. 11*. 20. 1. Reg. 4. 3. 2 Reg. 6. 4. 5. 6.

Euchariſtia adoranda, Pſalm. 31. 28. 30†98. 5. Joan. 9. 38.

Exactio, cenſus, & tributum debetur Principibus, Matth. 17. 24†22. 17. Marc. 12. 16. Lucæ 20. 22. Rom. 13. 7.

Excommunicatio à Chriſto inſtituta & præcepta, Matth. 5. 29†16. 19†18. 8. 18. Marc. 9. 42. Joan. 20. 23.

Excommunicatio in uſu fuit Apoſtolis, 1. Cor. 5. 3. 10. 2. Theſſ. 3. 6. 14. 1. Tim. 1. 20. Tit. 3. 10.

Excommunicatio exercenda ad ædificationem & emundationem Eccleſiæ, & ad correctionem ejus qui excommunicatur. 1. Corint. 5. 4. 1. Timoth. 1. 20. 2. Theſſ. 3. 14. ut ſpiritus ejus ſalvus fiat, 1. Cor. 5*.

Excommunicatio Phariſæorum, Joan. 9. 22. 34†12. 42†16. 2.

Excommunicandi qui in motibus & doctrina graviter errantes admoniti, nolunt reſipiſcere, Prov. 22. 10. Matt. 18. 17. Rom. 16. 16. 1. Cor. 5*. 2. Cor. 2. 8. 2. Theſſ. 3*. 1. Tim. 1. 20†6. 5. 2. Tim. 2. 17. 21†3. 5. Tit. 3. 10. Joan. epiſt. 2. 10.

Excommunicati vitandi, Matt. 18. 17. 1. Cor. 5*. Tit. 3. 10.

Exequiæ celebrantur, Gen. 23. 2. 3†50. 10. Deut. 34. 8. 2 Reg. 3. 31*.

Ezechias filius impij Achaz cùm eſſet rex, tamen pius fuit, 4. Reg. 16. 20. frangit ſerpentem æneum, 18. 4. deficit ab Aſſyriis, 18. 7. mittit nuntiū ad Iſaiam prophetam, 19. 2. Iſa. 37. 2. decumbit ex gravi morbo, 4. Reg. 29. 1. Iſai. 38. 1. oſtendit Babyloniis ſuum theſaurum, & reprehenditur, 4. Reg. 20. 12. 14. Iſa. 39. 1. 5. commendatur, Eccli. 48. 19.

Ezechiel cum aliis captivis vehitur in Babylonem, Ezech. 1. 1. vocatur, & mittitur, 2. 3. commendatur, Eccli. 49. 10.

F

Facere pro Sacrificare in Scripturis, Levit. 15. 15. 30. Num. 6. 11. 16†8. 12†9. 2. 4. 16. 14. Judic. 13. 16. Lucæ 22. 19.

Digitized by Google

Fama bona præſtátior divitiis,Prov. 22.1.Eccleſ.7.2.Eccli.41.15.16.

Fames & annonæ caritas,Gen 12.10 †26. 1†41*. 42*. 43*. 44*. 45*. 47* Exod.16.3.Deut.28.53†32.24. Ruth 1. 1. 2.Reg.21.1†24.13. 3.Reg.8. 37*18 2.4.Reg 4.38†6.25†8.1†25.3.2.Paral 6.28†20.9.2.Eſdr.5*.Pſal.36.19.Iſaia 5.13. Ierem.14.1. 12. 15†15. 2†29.1 †34. 17.Ezech.5. 12. 16†11. Joël. 1* Amos 4.6.Agg.1.6.10†2.17.Matth.24 7.Luc.4.25†15.14.Actor.7.11†11.28 Rom.8.35.2.Corint.9.14†11.27.Apoc 6.8†18.8.

Fames verbi Dei,1.Reg.3.1.2.Par.15 3.Oſee 3.4†4. 1.Amos 8 11.

Famulorum famularúmque officium, Gen.16.4.†24* †30.25†31.4†39. 1.6.Exod.21.2.20.4.Reg.5.20.25.Prov. 14.35†17.2†19. 10†29.19. Eccle.2.7. Eccli.5.22†10.28. Jerem. 34.8. Ioël.2. 29.Luc.12.37.45.Actor.12.13.1.Cor.7. 21. Epheſ.6.5. Coloſſ.3.22. 1.Tim.6.1. Tit.2.9.1.Pet.2.18.

Felix præfectus Judææ, Actor.23. 24†24*.

Fermentum, mala doctrina,Lev.2. 11†6.16.Deut.16.4.Matth.16. 6.Marc. 8.15.Luc.12.1.1.Corinth 5.5.Gal. 5.9.

Festa Judæorum, & in primis feſtum Paſchæ, vide Paſcha.

Feſtum Pentecoſtes.Exod.22.16†34. 22. Num.28.26. Deut.16. 9. Ioan.5.1. Actor.2.1†20.16.

Feſtum tubarum, Levit.23.14. Num. 29.1.2.Paral.5.3.

Feſtum expiationum, Lev.16.30†23. 27.Num.29.7.8.

Feſtum tabernaculorum,Exod.23.16. Levit.23.34.Num.22.12.Deut.16. 13† 31.10. 1. Eſdr.3.4.2. Eſdr.8. 15. 17.2. Mach.1.9†10.6.Ioan.7.2.

Feſtum Sabbati. vide Sabbatum.

Feſtum neomeniæ,Num.28.11.1.Reg. 20.5.Ezech.45.18.

Feſtorum violatio quàm graviter puniatur,Num.15.32.

Festus præfectus Iudææ Act.24.17.

Fides in Scripturis variè accipitur, videlicet pro fidelitate & veritate Dei in ſervandis Promiſſis, Pſalm. 32. 4. Iſaiæ 11.5. Thre.3.23. Oſee 2.20†5.9. Rom. 3. 3. pro veritate & conſtantia verborum inter homines, Gen.39. 16† 44.32.Lev.6.2.Eccli.22.28.Ierem.42.5. 1.Mach.10.27. 1.Tim.2.7. pro virtute Theologica,Sap.1.2†3.14. Habac.2.4. Matth.8.13†9. 22†17. 20. Marc.5.34. Luc.5.20.Rom.3.21†4.3†5.1. pro fide viva & formata per charitatem,Hab.2. 4.Matth.9.12†15.28.Mar.5.34†10.52. Luc.7.50.Rom.3.32.Gal.5.6.Heb.11*. pro fide mortua abſque charitate.Matt. 7.21.22. 1.Corinth.13.2†15.2. Jac.2. 26.pro ſponſione ſeu voto,1.Tim.5.12. pro fiducia,Jacob.1.6.

Fides charitate inferior.vide Charitas.

Fides viva quæ per charitatem operatur,magnæ virtutis eſt,Matth.9.2.21. 29†21.21.Mar.16.16.Luc.18.42. Joan. 1.11†3.15.16.36†6.35†7. 38†11. 25† 14.12†20.29.Actor.3.16†10.43†15.9 †16. 31. Rom.1. 16†3. 22. Galat.3.8. Epheſ.2.7.Hebr.11.6*.

Fides non facit nos certos aut ſecuros de accepta peccatorum remiſſione, aut cõſequenda vita æterna. vide Certi.

Fides ſine operibus non juſtificat, 1. Cor.13 2 Gal.5.6. Jac.2.24.

Fides ipſa etiam appellatur opus bonum,Phil.1.6.

Fides eſt una,Epheſ.4.5.

Fidei vivæ & operanti tribuitur juſtitia & ſalus, Geneſ.15.6.Marc.16.16. Luc.1.45†8.48†23.41.Ioa.5. 24†17.3. Actor.13. 38†16.31. Rom.3. 22†4.3 22†. 5*.†10.1.10. Phil.3.9.1. Pet.2.6 Hebr.4.3.

Fidei prædicatio ad eorum qui præſunt in Eccleſia judicium referenda eſt Gal.2.2.

Fidẽ Gentilium etiam reſpicit Deus Jerem.39. 18.Matth.8. 5. 13†15. 28 Luc.7. 9†10. 33†17.16. Ioan 4.47.Act 10.3†26.

Fideles Deus liberat à communi perditione,& internecione impiorum,Gen 6*.7*. 8*.19*.Exod.8. 22†9.4.6. 26† 10.23†11.7. Num.16.20.26.31. Ier.39 18.Dan.6.22.2.Pet 2.7.

Infidelitas ſeu incredulitas punitur, Geneſ.19.11.17.26. Num.11.21†14.2 11†10.12. Deut.9.20. 4.Reg.7.2.17.4. Eſdr.15. 4. Pſalm.77. 32. Eccli.2. 15. Matth.8. 28†14. 30†17.17. Marc. 16. 16.Luc.1.16†24.24. Joan.3.18.36†6.7 †8.24†12.48†20.27.Rom.11.20.Heb. 3.18†4.2†11.6.Apoc.21.8.

Filiorum officium erga parentes,Geneſ. 9. 23†22. 2. 7†27. 1†28. 7†37. 14*.Exod.10.12†21.17. Levit.19.3. 32 †20.9†21.9 Deut.5.16†21.15. 18†27. 16.Jud.14.1. 1.Reg.1.11. 18. 22†3.1.7 †8.1†18.5. 3.Reg. 2.19. 4.Reg.2. 23† 12,2†22.2.2. Paral.34 3. Eccli.3.1. 8† 6.18†7.29†8.7. 11†22. 3†23. 18†25. 10†32.24. Tob.4.1†14.5.Iob 1.4†8.4 †32.4.6 Prov.1.8†4.1†6.20†10.1†13. 1†15. 20†19. 26†20. 11. 20†22. 154 †23.19.25†28.24†30.17. Jerem.15.16. Ezech.22.7.Matth.4 20†10.35†15.4† 19.19. Marc.10.19. Luc.2. 48†18. 20. Actor.7.14†22.3. Epheſ.6. 1.Coloſſ.3. 20.1.Tim.5.1.1.Pet.5.5.

Foenum & herba citò tranſiens omnis homo, Pſalm.89. 6†128. 6. Iſa. 40.6. Eccli.14.15. 1.Pet.1.24. Jac.1.10.

Foenus. vide Uſura.

Fornicatio iram Dei provocat, Deut.22.21.Prov.23.27.Eccli.19.3.Jer. 5.7.Oſee 4.14.1. Cor.6.9.13. 15.Col.3. 5.Hebr.13.4. corpus enervat, & facultates abſumit, Job.31.12. Prov.23.27† 29.3†31.3.Eccli.9 6.infamiam adfert, Eccli.9.10†41.21.fornicationis occaſiones vitandæ,Eccli.9.4. 12†42. 12. fornicatio non ſolum in opere externo, ſed & in affectu prohibetur, Exod. 20. 17.Matt.5.28.

Fornicatio ſpiritalis, quæ eſt hæreſis & idololatria,2. Deut.31.16.Jud.2. 17†27.33. Iſai.1.21†57.3. Jerem. 3. 1. Ezech.6.9†16*. Oſee 1.2†.2. 4†4. 15. Apoc.18.3.

Fratres & ſorores Chriſti qui ſint, Matth.12. 49†28. 10. Marc. 3.33. Luc.8.21.Ioan.20.17.Hebr.2.12.Pſalm. 21.23.

Fraus. quære Dolus.

Fructus boni operis. quære Opus.

Fundamentum eſt Chriſtus, 1.Corinth.3.11.Epheſ.2.20.1.Pet.2.6.fundamentum etiam Apoſtoli, Epheſ.2. 20. Apoc.21.14.

& peculiariter Petrus,Matth.16.18*. Joan.21.15.17.cujus fides numquam deficiet,Luc.22.31.

Furtum prohibetur, committitur, & punitur, Exod.20.15†21.17†22. 1. Levit.19.11. Deut.5 19†24.7. Jo.7.1.19. Tob.2.21.Prov 6.30.Oſee 5.2.2.Mach. 12.40.Matth.19.18.Joan.12.6.1.Cor.6. 10.Apoc.9.21.

Fures dicuntur, verbum Dei & doctrinam veram adulterantes, Jerem.23. 30.Joan.10.1.

G

Gaal opponit ſe Abimelech, Jud 1.26.35.39.

Gabaonitæ redimunt vitam aſtu quodam. Joſue 9*.obſidétur,& obſidione liberantur, 10.5*. Propter ipſos injuſtè à Saule occiſos ſuſpenduntur filij Saulis, 2.Reg.21.1.6.9.

Gabelus venit cum Raphael ad nuptias Tobiæ,Tob.9.7.

Gabriel apparet prophetæ Danieli, Dan.8.16†9.21.Zachariæ ſacerdoti, Luc.1.11.Virgini Mariæ.1.26.

Gad filius Jacob ex Lia, Gen.30.11 †25.26.

Gadditæ recipiunt ſuam hereditatem,Num.32*. Deut.3.12. Joſ.13.24.

Gad propheta admonet David, ut non maneat in terra Moabitarum, 1. Reg.22.5.

nuntiat Davidi iram Dei, 2. Reg. 24. 11.18.

Gaius, 1. Corinth.1. 14. capitur, Actor.19.29.deducit Paulum in Aſiam, 20.4.hoſpitio eum ſuſcipit,Rom.16.23.

Galgal,ſive Galgala,civitas Iſraël, Joſ.4. 14. in Galgal circumciditur populus, & celebrat Paſcha, 5. 2. 7. 10. egreditur inde ad liberandos Gabaonitas,10.7.revertitur,10.43.

Galilæa recipit Chriſtum,Joan.4. 45.in Galilæa incipit Chriſtus prædicare,Matth.4.12.Actor.10 37.

Gamaliel, vir peritus Legis,Actor. 5.34†22.3.

Gamaliel dux Manaſſitarum.Nu.1.10.

Gaudere & lætari honeſtè licet,1. Par.29.9* 2.Eſd.12.42.Pſal.67.4. Luc. 1.14.1.Theſſ.1.6†5. 16.

Gaudendum non eſt more Gentilium. Eccle.2. 2†7. 3. Oſee 9. 1. Amos 6.8. Prov.2.14. Jac. 4.9. Gaudium in perſecutione,Matt.5.12.Actor.5. 41†20.14. Rom.5.3.Col.1.24.Heb.10.34†11.25.

Gaudium ſpiritus,Luc.10.21.Rom.11. 12†14.17. Galat.5. 22.Philipp. 4 4.1. Theſſ.5.16.

Gaudium ſalutis æternæ, Iſa.25.18† 26. 1†33.20†65.12.Sap.3.1.7.vide Beatitudo.

Gedeon dux & judex in Iſraël,Iud. 6*.†7*.†8*.

Gemitus quis probandus,quis improbandus, Exod.2.24. Ezech.9.4. Tob.3. 1.2.Mach.6.30.Rom.8.22.Iac.5.9.

Gentium vocatio,Gen.49 10. Num. 24.17.Deut.32.43. 2.Reg.23.44. 50.3. Reg.8. 41.Pſalm.2. 8†21. 28†67. 32† 71.

Digitized by Google

Hypocrisis, 1.Reg.15. 11*.†18*.2. Reg.15.2.7.4. Reg.1.6.9. Iob 8.13†13. 16†15.34†20*†27.8†36.13. Prov.30 13. Eccli.1. 36†19.24. Iſa.29.13†38.2. Ierem.9.8. Ezech.33. 30 Mal.3. 13. 2. Mach.6.24. Matt.2.7.16†6.2.16†7. 5† 15.7†16.3†22.18†23*.†24.51. Mar.7. 6.Luc.11.44†12. 1.56†18.11. Actor.5. 1†8.18†13.8. Ro.2*. Gal.2. 13. 1.Tim. 4.2.2.Tim.3.5. 1.Theſſ.5.22. 1.Pet.2.1.

I.

Jabes in Galaad opprimitur ab Iſraël, Iud.21.10.obſidetur, 1 Reg.11.1.viri Jabes Galaad exhibent miſericordian Sauli,& filio ejus,31.12.

Jacob filius Iſaac naſcitur, Gen. 25 23.emit à fratre Eſau primogenita,Gen. 25.31.præripit Eſau benedictionem,27. 5*.proficiſcitur ad Laban,28.10. videt ſcalam,& vovet votum,28.12.20.

ſervit Laban pro duabus filiabus,29. 18.revertitur in patriam,31.17.

luctatur cum Angelo, 32.24.vocatur Iſraël,32.28†35.10.3.Reg.18,31. mittit filios in Ægyptum,42.1.

migrat cum tota ſua familia in Ægyptum, 46*. Deut. 10. 22. filios Joſeph adoptat in ſuos,48.5.8.

benedicit duodecim filiis,& moritur, 49. 33. ſepelitur cum patribus ſuis in terra Chanaan,50.4.7. ſecundùm promiſſionem,47.29.& ſecundùm mandatum,49.29.commendatur, Eccli.44.24. vide Iſraël.

Jacobus Zebedæi filius vocatur, Matt.4.20.occiditur,Actor.12.2.

Jebus appellatur Jeruſalem,Joſ.15. 8.Jud.19.10.1.Par.11.4.

Jebuſæos expugnare non poterat Iſraël,Jud.1.21.ſuperantur tamen à David,2.Reg.5.8.

Jehu filius Hanani prophetæ arguit regem Joſaphat,2.Par.19.2.

mittitur ad Baaſa regem Iſraël, 3. Reg.16.1.7.

Jehu filius Joſaphat filij Namſi ungitur ut rex eſſet Iſraël,ad delendã domum Achab,4.Reg.9.1.6.

juxta præſcriptum,3.Reg.19. 16.

occidit Jezabel,4.Reg.9.30. 33.

occidit ſeptuaginta filios Achab, 10 1. jubet comprehendi & jugulari fratres Ochoziæ regis Juda, 10. 14. perdit ſervos Baal, 4.Reg.10. 17.25.moritur,10.35.

Jejunium, & jejunandum eſſe, Joël. 2. 12.Tobiæ 12.8. Matth.6.16*. Mar.2.20.Luc.2.36†5.35. Rom.13.13. 1.Cor.7.5.2.Cor.6.5†11.27.Actor.13. 2. 3. 14. 22. Epheſ.5. 18. 1.Theſſ.5.6. Tit.2.2.1.Pet.1. 13†5.8. vide Quadrageſima.

Jejunij meritum.Jer.35.14.19. Jon.3. 7.9.10. Judith 4.8†8. 6.Matth. 17.21† 6.17.Lucæ 2.37.

Jejunatur pro mortuis,1.Reg.31.13. 2.Reg.1.12†3.36.1.Paral.10.12.

Jejunij exempla,Exod.24.18†34.28. Deut.9.9.18.Jud.20.26.1.Reg.7.6†31 13. 2.Reg.3. 35†12. 16. 2. Paral. 20. 3.1.Eſdr.8. 21. 2 Eſdr.1.4. Eſth. 4.3. Pſalm.34.13. Jer.36.9. Dan.10.3. Jon. 3.5.Jud.4.7†8.5.Tob.3.10. Marc.4.2.† 9.14.Luc.2.37†5.33. Actor.10.30†13. 3†14.23.

Jejunium indictum à rege Saule, 1. Reg.14.24. à Joſaphat,2. Paral.20.3.à Ninivitis & eorum rege,Jon.3.5.7.ab Eſdra, 1. Eſdr.8.21. ab Eſth.& Mardochæo,Eſth.4.16.vide Abſtinentia.

Jeremias propheta ex Anathoth, Jerem.29.27. vocatur, & à Deo mittitur,1.4.

Ieremias perſecutionem patitur Jere. 18.19†20. 1†26. 7†33. 1†37. 12†38. 4.7.

Jeremias invenit gratiam apud Nabuchodonoſor,Jerem.39.11.

Jeremias vinculis ſolvitur à Nabuzardan, Ierem.40.1.

Jeremias luget Joſiam,4.Par. 35.25.

Jericho expugnatur & exuritur, Ioſ. 6.20.24.reædificatur ab Hiel,3.Reg.16. 34.appellatur civitas Palmarum, Deut. 34.3.2.Paral.28.15.

Jeroboam filius Nabat,ſervus Salomonis, fit inimicus Iſraëli, 3.Reg.11. 26.2.Paral.13.6.fit rex decem tribuum, 3.Reg.12.20. juxta verbum Ahiæ, 11 29.erigit duos aureos vitulos,& falſum cultum Dei,12.28.31. idque punitur & exprobratur,14.7.†.15.25†16.19.26.4 Reg.3. 3†10.29. 32†13.2.6. 11†14.24 †15.9.18.24†17.22†23.15.

manus ejus exareſcit, 3. Reg.13. 4. curatur, 13. 6.moritur, 14. 20. tota ejus domus perditur, 15. 29. juxta quod prædictum fuerat,14.10. contra Jeroboam, Amos 7.10.

Jeroboam filius Joas fit rex Iſraël.4. Reg.13.13†14.16.moritur,14.29.

Jeruſalem expugnatur à filiis Judæ,Iudic.1.8,eligitur à Deo in habitaculum,3.Reg.8*.2.Paral.6.2†7.16.

Jeruſalem appellatur Jebus,Joſ.15.8. Iud.19.10. 1.Par.11.4.

Jeruſalem appellatur Salem, Pſalm. 75.3.

Jeroſolymam quæ tribus Iacob inhabitaverint,1.Par.9.3.2.Eſd.11.1.

Jeruſalem obſidetur à rege Syriæ & Iſraëlis,4.Reg.16.5. à Rege Nabuchodonoſor,4.Reg.24.10†25. 1.

Jeruſalem exuritur, & evertitur, 4. Reg.25. 9. iterùm excolitur & reparatur,2.Eſd.3*.†6.15.

contra Ieruſalem & ejus cives,4.Reg. 21.12†23. 27. Iſa.1. 6†3. 1†22. 1.8.† 29.1.7†65.2.Ierem.4.3.9†7*.†.13*.† 17.19†19.3.6†21.3†23. 39†25. 8†32. 5.26†34.1†38.3†39.8.Ezech.5. 6†4*. † 5*. †10. 2†15*. †.21. 6†22*. †23*. Soph.3.1.

Jeruſalem deſtruenda per Romanos, Dan.9.26. Zach.14.1. Matth.24.1. 15. Luc.13.35†19.41†20. 16†21.6. Joan. 11.48.

Jeruſalem ſpiritualis,Eccleſia ſancta Pſal.121.3.Iſa.33.20†54.11†60*†.62. 6†65.16.18.Tob.13.19. Baruch 5.1.7. Galat.4.26.Heb.11.10†12.22. Apoc.3. 12†21.2.10.

Jezabel impia, impij Achab conjunx,3.Reg.16.31†21.5.7.

occidit prophetas Domini, 18.4.13. minatur Eliæ prophetæ mortem,19.2.à canibus dilaceratur, 4.Reg.9.33.juxta verbum Eliæ prophetæ,3.Reg.21.23.

Illuminati dicuntur baptizati, Hebr.6.4.

Imagines juſſit Deus fieri,Exod.25. 18*.Num.21.8*.

Imagines fecit Salomon,3 Reg.6.35† 7.25.29.36†10.19.2.Par.3.10. 14†4.3.

Imaginum uſus,Num.21.8.Sap.16.6. Joſ.2. 26*. de altari in teſtimonium & memoriam extructo.

Immiſericordia, & ejus punitio, Exod.3.12.Deut.23.3.Jud.8.6.15.1.Reg. 25.15.38.Job.20.19. Prov.21.10.Eccli. 12.13.Amos 1.6. Matth.18.30. 34†25. 42 Luc.16.21.23, Iacobi 2.13.

Impatientia,& ejus punitio,Exod. 14.11†15.24†16.1†17.2.Num.11.1.10 †14.1.26†21.5.Job 3.1.Prov.12.16.Eccli.2.16.

Impiorum dicta, facta, & cogitata contra pios, Sap.2*. Pſal.9*.10*.11*. 13*. Prov.4.14.

Impiorum proſperitas, Iob.10.3†21. 7.10.Pſal.72. 2.8†91.8.4. Eſd.3-28.31. Ierem.12.1.Hab.1.13.2.Mach.6*.

Impiorum proſperitas bonis admirationem parit, Iob 21.7.13. Pſal.72. 2. Eccle.7.16.Ierem.12.1.Habac.1.13.Malach.3.15.

Impij incidunt in mala quæ piis pararunt, 1.Reg. 17.42†31.4. Eſth.7.10. Pſal.7.16†9.16†34.8†36.14. Prov.26. 27.Eccle.10.8.Iſa.33.1.Ierem.48*.Dan. 3.22†6. 24†13.62.Eccli.27.28. Judith. 13.4.Apoc.18.6.

Impij incidunt frequenter in malum quod timent, Iob.6.16. Prov.1. 26†10. 24.Iſa.66.4.

Impiorum ſubdita & improviſa punitio, diſperſio & everſio, Gen.7.21†14. 15†19.24† 34.25.Exod.14.24. Lev.10. 2.Nu.11.33†16.31.Ioſ.10.9†11.7.Iud. 4.20†7.12.15.21†8.11†16. 28. 1.Reg. 30.16.2.Reg.13.28. 3.Reg.16. 2†18.40 †20.13.19.Iob 4. 8†5.3†8. 13†15. 20 †18*.†20*.†27.14†36.12.Pſalm.1.5† 36*.Prov.1.27†6.15†10.25†12. 7.Iſa. 5.24†47.9.Jer.15.8.Dan.5.30.1.Mach. 2.62†4.3. Matth.24.38. Luc.12.20.46 †16.23.25†17.27.29.1.Th.5.3.

Impiorum punitio bonis eſt ad timorem & cautionem,Deut.13.11†17.18† 19.20†21.21. Prov.19.25†21. 11. Eccli.23.27.Actor.5.11.1.Tim.5.20.

Impios deridebit Deus, Pſal.2.4†36 13†58.9.Prov.1.26.Sap.4.12.

Impoſitio manuũ varia in veteri Teſtamento,Gen.48.14.Ex.29.10.Lev.1.4†3. 2.Num.27.23.Dan.13.34.Mar.10.16.

Impoſitio manuum in Sacramento ordinis & confirmationis,Actor.6.6†8. 17†13. 3†19. 16. 1.Tit. 4. 14†5.22.2. Tim.1.6.

Impudicitia contra naturam,Gen. 19.5†38.7. Lev.18.22†20.13. Jud.19. 22.30. Rom.1.27.1.Cor.6.10. Epheſ.5. 12.1.Tim.1.10.2.Pet.2.7.8.

Incantationes & maleficia,Ex.7. 11†8. 18†22. 18. Lev.19.11†20.6.27. Num.23.23. Deut.18.10 1. Reg.28*. 4. Reg.17.17†21.6.Iſaiæ 2.6†44.25.†47. 13.Jerem.10.2. Dan.2.2 10. Mich.5.11. Actor.8.8†13.6†16.16†19. 19. Galat. 5.20.Apoc.18.23†21.8.

Inceſtus grave peccatũ,Lev.18.6.7 †20.12.14.Deut.22.30.1.Cor.5.1.2.

Indulgentiæ, 2.Corinth.2.10.

Infernus & damnatio parata diabolo & angelis ejus. vide Damnatio.

Inferni pœna varia & horribilis Deut.32.22. Job 24.19. Pſalm.10.6†20.10†48.5†111.10. Sap.11.17.Eccli.21.10. Iſaiæ 30.33†33.11.13.14†34 9. Jerem.9.15.Mal.4.1.Matt.8.12.Luc.13.27†16.23. Apoc.14.9†18.7†20.14 numquam terminanda,Iſa.66.24 Matt.25.41.46.Merc.9.47.2.Theſſ.1.9.

Infidelitas.vide Fides.

Infirmitas corporalis. vid Ægrotatio.

Ingratitudo,& ejus punitio,Gen.31.1†40.23. Exod.1.8. Deut.23.3*. Ju 2.1†6.8†8.33†12.1.1. Reg.10. 18†12 8†25.3.10.2 Reg.14.30.2.Paral.24.21. Prov.17.13. Iſa.1.2†5.4. Jer.2.5.6. Ezech.16*. Oſee 10. 1†13.2 6. Mich.6.3 Sap.16.29.1.Mach.16.16.19. Matth.11.20. Luc.17.18. Joan.11.46. Rom.1.21. 2.Tim.3.2.

Inimicus non paſſim contemnendus eſt, 1.Reg 14.14†17.43. 2.Reg.21.20.3.Reg.20*.4 Reg.14.8.

Inimico reconciliato non temerè credendum eſt,1.Reg.24.17*26.21.2.Reg 3.26.1.Mach.12 24.

Iniquitas abundabit,4. Eſdr.5.2†14.16. Matth.24. 12.1. Joan.5.19. vide Impij & Mali.

Innocentia ſua cuique tuenda, & malæ ſuſpiciones amovendæ , Joſ. 22 22.1.Reg.1.14. .Reg.18.17. Ierem.37.12.Actor.1.14†6.14.†7.2†28.17.

Inobedientia ejúſque punitio Gen.3.16. 17†19.17.26. Lev.10. 1†26 14*.Num.14.28.41†16.31†20.24.Deuter.11.16.25†17.12†18.19.20†27.16*. † 28.15*. 1.Reg.12.15†13.11†15.24† 28.16.2.Reg.6.6.3.Reg.11.9†12.15.21 †14.17†20.35*.2. Par.7 19†26.16.19 Iſa.25.5. Jerem.11.3. 8†13.8†17. 27† 26.4†35*.Jon.1.3.Matt,17.17.Actor.7.39. Rom.2.8. Galat.8. 10.1. Theſſaloniſ.1.8.

Invidia & odium,Geneſ.4.5†26.14 †27. 41†30.1†37. 4.11. Exod.1. 8†20 13. Levit.19.17. Num.12.1†35. 20.23. Deut.19. 11. 1.Reg.18.7. 11. Sap.2. 24 Prov.10.12.18. Ezech.25. 15. Dan.6.3. Luc.15.28. Ioan.12. 4. Rom.1. 29†13.13. Gal.5.15.20.Iac.3. 14†4.2.1. Pet.2. 1.1.Ioan.3.13.15†4.20.

Joab filius Sarviæ,2.Reg.2.13.confodit Abner, 3.27. reconciliat Abſalonem per Thecuam,14*.confodit Amaſa,20.9.confoditur ipſe,3.Reg.2.28.34. juxta mandatum David,2.5.7.

Joachaz filius Iehu,rex Iſraël, 4. Reg.10.35†13.1.

Joachaz filius Ioſiæ exuitur regno, & vehitur in Ægyptum,ubi & moritur, 4.Reg.13.34.captivitas ejus prædicitur, Ezech.19.4.appellatur Iohanan,1.Par.3.15.poſt ipſum creatur rex frater ejus Eliachim,4.Reg.23.34.

Joachim filius Ioach fit rex Iuda,4.Reg.24.8.ducitur captivus à Nabuchodonoſor in Babyloniam , 24.12.15.diy mittitur ex carcere,& ad honores evehitur,25.24. appellatur Iechonias, Ier.37.1.appellatur Neri, Luc.2.27. ei ſuccedit patruus Matthanias,4.Reg.24.17.

Joacim, anteà dictus Eliacim, filius Ioſiæ,fit Rex Iuda,4.Reg.23.34.3.Eſd.1.37. cõbuſſit libros ſermonũ Ieremiæ, Ier.36.21 appellatur Melchi,Luc.3. 24. moritur,4.Reg.24.1.5. poſt ipſum conſtituitur Rex filius Ioachin,4.Reg.24.6.

Joanna uxor Chuſæ ſequitur Chriſtum,Luc.8.3.

Joannes Baptiſta filius Zachariæ, Luc.1.55.59.67. Evangelium regni denuntiat,& baptizat, Matth.3.1. Mar.1.4.5. Io.1. 28†3.23.26. veſtitus ejus ex pilis camelorum , & victus locuſtæ, & mel ſilveſtre, Marc.1.6. noluit haber major quàm erat,Io.1.19.20. 26†3.28. mittit diſcipulos ad Chriſtum, Matth.11.2.capite truncatur, Matt.14.8. dicitur Elias, Mal 4 5.Matt.11. 14†17.10. Luc.1.17.

Joannes filius Zebedei vocatur,Matt.4.22.unicè à Chriſto diligitur,Ioan.13.23†19. 26†20. 2†21.7.20. ſcribit quæ vidit,Ioan.19.35†21.24.1.Ioan.1.1.

Joas filius Ochoziæ ſolus evadit, dum ſenatus Regius occiditur, 4. Reg.11.2. coronatur rex in Juda, 11.12. occidit Zachariam filium Ioiadæ,2. Par.24.21.Matt.23.35. occiditur à ſuis miniſtris,2.Paral.24.15.4.Reg.12.20.poſt ipſum filius ejus Amaſias rex conſtitutus eſt,1.Paral.3.12.2.Par.24.27.

Ioas filius Ioachaz rex Iſraël,4.Reg.13.9.pugnat contra Amaſiam,ſubvertit mœnia Ieruſalem,deſtruit templum, & moritur,4.Reg.14.13.16.

Ioiada Sacerdos juſſit occidi Athaliam reginam, 4.Reg,11.15.2. Par.24.14.moritur,14.15.

Ionas prophetat,4.Reg.14.25.præcipitatur in mare , Ionæ 1.15. deglutit eum piſcis à Domino præparatus, 2.1. in cujus ventre erat tribus diebus & tribus noctibus, ibid.Matt.12.40.

Ionathas filius Saulis proſternit Philiſtæos,1.Reg.13.3†14.1.11.liberatur per populum à patre ob mel deguſtatum occidendus, 14. 45. ferit fœdus cum Davide,18.3†20.8†23.18.cæditur, 31.7.

Ionathas filius Mathathiæ, præfectus militaris Iudæorum, 1.Mach.9.31. fœdus init cũ Demetrio,10.2.15. capitur, 12.48.occiditur cum ſuis filiis,13. 23.

Joram filius Ioſaphat rex Iuda , 3. Reg.22. 51. occidit ſex fratres ſuos; 2. Par.21.4.moritur,4.Reg.8.24. 2. Paral.21.19.

Joram rex Iſraël,4. Reg.1. 17†3. 1. procedit contra Hazaël regem Syriæ,8. 28.accepto vulnere curatur in Iezrahel, 9.15.moritur,9.24.

Josaphat ;filius Aſa rex Iuda , 3. Reg.22. 41. mittit qui verum Dei cultum doceant in civitates Iuda,2. Paral.17.7.fœdere jungitur cũ impio Achab, 18.3, ideóque arguitur à Propheta,19.2.jüngit ſe Ochoziæ,2.Par.20.35. moritur, 21. 1. habuit ſucceſſorem filium Ioram,1.Par.3.11.

Joseph filius Iacob,Gen.30.23. videt ſomnium,37. 5. 9. venditur à fratribus Iſmaëlitis,37.26. Pſalm.104.17. falsò accuſatur;Gen.39.17.mittitur in carcerem,39.20†41.14.conſtituitur dominus univerſæ Ægypti ,45.40. datur ei filia Putipharis uxor,41 45.detegit ſe fratribus ſuis,45.1.moritur,50.24. oſſa ejus transferuntur ex Ægypto, Exod.13.19. ſepelitur in Sichem,Joſue 24.32.

Joſeph conjux B. Virginis Mariæ , Matth.16.fugit in Ægyptum,2.14.

Josias filius Amon rex Iuda,4.Reg.21.24†22*.ejus nativitas prædicta eſt, 3.Reg.11.2.legit librum Legis, 4. Reg.23.2.celebrat Paſcha,23.21. vulneratur à ſagittariis,& moritur,2.Paral.35.23. 24.4.Reg.23. 29. lugetur, 2.Paral. 35. 14. ei ſuccedit Joachaz , 4. Regum 23, 30.34.

Josue pugnat contra Amalech,Exod.17.9. 13. mittitur exploratutus terram Chanaan,Num.13.2. eam populo commendat, 14.6. conſtituitur loco Moyſis dux populi,17.18. Deut.3. 21†31. 3.7. 14.Joſue 1.6. mittit exploratores, 2. 1. tranſit Jordanem , 3.16. erigit duodecim lapides in Galgal.4.3.8.20.angelus Domini apparet ei, Joſue 5.13.benedicit populo,8.33.aſcendit Ioſue ad liberandos Gabaonitas,10.7.Sol & Luna ſteterunt ad imperium Ioſue,10.12.revertitur Ioſue in Galgal poſt liberatos Gabaonitas,10.43. percutit 31.reges 12*.

accipit ſuam portionem in diviſione terræ, 19.49. moritur, 24.29. Iud.2.8. commendatur,Eccli.46.1.

Iracundia, quantum mali pariat, Gen.4.5.Job 5.2, Prov.12. 16†14.3†15.18†17.19†19. 19†27.3†29.22. Eccle.7.10.Eccli.25.22†28.6.14†30.26 Matt.5.22.Luc.4.28. Gal.5.20. Epheſ.4. 26. Col.3.8.Tit.1.7.Jac.1. 19.

Iræ alterius cedendum potiùs quàm repugnandum, Geneſ.27, 42. Prov. 22. 24†29.22.Eccli.8.19.Matt.2.13.

Isaias filius Amos,Iſai.1.1.vocatur & mittitur,6.8†49.1.

Ismael filius Abrahæ ex Agar naſcitur,Geneſ.16.15.moritur,25.17.

Iſmaël filius Nathaniæ occidit Godoliam,aliósque Judæos, Jerem.41.2.6.

Israel appellatur , qui antè Jacob dicebatur,quære Jacob.

Iſraël populus & hereditas Domini, Exod.3. 7†5. 1†6. 7†19.5. Lev.30 16. Deut.4.20†7.6†9.29†10.15†14.2†26.18†32.9.1. Reg.10. 1†12.22.2. Reg.7. 23.3.Reg.8.53.Iſai.19.25†43.1.Ierem.13.11.

decem tribus Iſraël ſeparant ſe à domo David,3.Reg.12.3.9.16. ſecundùm verba Ahiæ prophetæ, 11. 29. transferuntur in Aſſyriam,4.Reg.15.29†17.6. ſecundùm prophetiam,Deut 4.26.multi ex Iſraël ſequuntur Levitas.in Jeruſalem,2.Paral.11.13.

contra decem tribus.vide Samaria.

Judæorum cætimoniæ erant umbra futurorum,Exod.13.9.14. Num.15.38. Deut.16.1.Ezech.20.10. 1.Cor.10.1.2. Corinth.3.13. Heb.7.17†8.5†9.1.10. 23†10.1.

Judæorum quædam certæ conſuetudines,Gen.32.31.Jud.11.40. Ruth.4.7.2. Paral.35.25.

Judas filius Jacob naſcitur,Gen.29.35.neſcius concumbit cum filij ſui uxore Thamar,38.15.ſpondet pro fratre ſuo Benjamin, 43. 9. prædicitur ſceptrum non auferendum de Iuda, donec veniat Meſſias

Digitized by Google

Meſſias, 49. 10. Deut.33.7.Jud.1.2.2.Reg.7.12.2.Par.6.6.

contra Judam & Jeruſalem.vide Jeruſalem.

Judas Machabæus eligitur dux fratrum ſuorum,1.Mach.2.66.pugnat ſtrenuè,3*.†4*.†5*.†7.25. 2. Mach.8. 1† 10.16*.†11.6†12*. †13*.†14*. †15*. cæditur,1.Machab.9.17.

Judas Iſcariotes eligitur in Apoſtolum,Matth.10.4.init pactum cum Phariſæis, Luc. 22. 4. prodit Chriſtum, Matth.26.20.46.Marc.14.43. Joan.18. 5.ſecundùm Prophetiam, Pſalm.40. 10 †54.14†108. 8. Joan.6. 70† 12.4†13. 21.*. ſuſpendit ſe, Math. 27. 4. Actor. 1.18.

Judas Galilæus diſperſus cum ſuis, Actor.5.37.

Judas & Silas cum Paulo & Barnaba Antiochiam mittuntur, Actor. 15. 22.27.

Judicabunt Sancti de hoc mundo,Sap.3.8†5.1.Matth.19.28.1.Cor.6. 2.Jud.14.

Judicium perverſum,Eccli.11.9.Matt. 7†12.7. Luc.6.37†7.35. Joan.7.24†9. 16. Actor. 28.4. Rom. 2.1†14.3. 13.1. Corinth.4.5.1.Tim.5.21. Jac.4.11.

Judicium Dei extremum,& quemadmodum Chriſtus in fine mundi judicaturus ſit, 1.Reg.2.10.&c.vide Dies noviſſimi.

Judicium debet præcedere deliberatio & cognitio cauſæ, Gen.3. 11†11. 5†18.21.Exod.3.8†23.2. Deut.13. 6† 17.9†19.18.Joſ.7.19†22.13. Jud.20.3. 12.Prov.18.13.Eccli.11.7.Dan.13. 51. 1.Mach.7.7.

Judicium hominum. vide Opinio.

Judicum officium,& auctoritas,Exod. 18.13.21†21*.†22*.†23*. Lev.19. 15 †24.11.23.Deut.1.13. 16†17*. †18.15 †25.1†27.19.Joſ.7.19. 1.Reg.8†12.5. 2.Paral.19.6.Eccli.4.50†10. 1†42. 12. Pſal.81*. Prov.18.5.19†24.23†28.15. Iſa.5.10†10.1.Jerc.5.26.Luc.18.2†23. 1.13.23.Joan.7.24†8.15.Jac.2.4.

Judices Iſraël rexerunt circa 350.annos,Actor.13.20.

Judex univerſi mundi eſt Deus. vide Deus.

Judith vidua Bethuliæ dives & honeſta, Judith 18.1*.præcidit Holoferni caput,13.10.moritur,16.28.

Jurare quatenus liceat vel non liceat, & quàm variis modis contingat, Gen.14.22†21.24†22.16.†24.3†25.33 †26.3.31†31.35†42.15†47.31†50. 5. Exod.13.19†20.7†22.11†23. 13. Lev. 5.4†19.12. Num.14. 21†30*. Deut. 6. 13†7.8†10.20.Joſ.2.12†6.12†9.15. † 23.7.Judic.21.1.7.18.1.Reg.14.24†19. 6†24.23†25.34†28.10†3015.2. Reg. 3.35†19.7†21.2.17.3 Reg.1.13.29† 2. 8†8.31†19.2.2.Paral.6.22†15.14†36. 13. 1.Eſdr.10.5. 2.Eſdr.10.29.Job.27. 2.Pſal.14.4†23.4†.62.12†88.4†94.11 †101.9†109.4.Iſa.14. 24†19. 18†45. 23†49.18†54.9†65.15. Jer.4. 2†5.2. 7†12.16†22. 5†44.26†51.14.Olee 4. 15.Amos 6. 8†8. 7.Soph.1.5. Zach.8, 17.Jud.1.12.Eccli.23.9.17.Matth.5.33 †23.16.18.20.21. 22. Hebr. 6. 13. 16. Apoc.10.6.

Jurandum non eſt temerè, nec per cœlum,nec per terram, nec per aliquid quod in iis eſt,Matth.5.34.Jac.5.12.

Justi verè in hac vita,Luc.1.6.†15. 7.Joan.8.36†17.17.19.1.Cor.6.11.Hebr.12.23*.2.Pet.2.7.1.Joan.3.1.7.Apoc. 3.4†14.5.vide Peccatum.

Justitiæ ſumma perfectio non habetur in hac vita; in qua ſine peccato non vivimus, Gen.6.5†8.21. Exod.34. 7.Num.14.18.3.Reg.8.46. 2.Par.6.36. Job 4.17†9. 1. 15. 20†25.4. Pſalm.13. 1†50.7†51.1†129.3†142.2. Prov. 20. 9.Eccle.7.21.Iſa.64.4.Jer.2.19. 20†30. 11.Mich.7.2,Nah.1.3.Sap.11.10.Matt. 6.12. Luc.17.3.10. Rom.3 9. 23†7*. Galat.5.22. Epheſ.2.3.1. Jo.1. 8. vide Peccatum.

Juſtitia noſtra eſt per Chriſtum, & primam juſtificationem,peccatorúmque remiſſionem nulla præcedunt merita, Gen.15.6. Iſa.25.25†53.8.13. Jere.23. 6†33.16. Dan.6.22. Heb.1.4. Zach.9. 11.Actor.10.43†13. 39. Rom.1.17†3. 22.24†5.1.18†10. 4.10.4. 1.Cor.1.30. Galat.2.16†3.11†5.5.Phil.3.9.Tit.3.7. 1.Pet.3.18.

Justificatio qua quis ex juſto fit juſtior,aſcribitur bonis operibus,Eccli.18.22.Rom.2.13.Jac.2.21.24.Apoc. 22.11.

Juſtificatio impij non ſolùm fidei aſcribitur, ſed etiam aliis virtutibus, ut Spei,Rom.8.23. Charitati, Exod.10.6. Prov.10.12. Luc.7.47. 1.Cor.13.4.Gal. 5.6.1. Pet.4.8. 1.Joan.4.7.8.9. Timori, Eccli. 1. 27. 28. Pœnitentiæ operibus, Sap.11.14.Ezech.18.21.22.Matth.3.2. 8.Lucæ 7.ubi ponitur exemplum Magdalenæ, 15. exemplum filij prodigi, 18. exemplum Publicani.

L

Laban hoſpitio excipit famulum Abrahæ,Gen.24.32. mercede conducit Jacob, 29.14. 20. proſequitur Jacob,31.22.

Labor & dolor communis omnibus hominibus, Gen.3.17. Exod.20.9†34. 21. Deut.5. 13. Tob.2.19. Pſal.127. 2. Prov.6.3†10.4†14.4†20.4.Eccle.5.11. Eccli.29.19. Joan.21.3. Act.18. 3† 20. 34.1. Cor.4.12. Epheſ.4.28.1. Theſſ.2. 9†4.1.2.Theſſ.3.8.12.

Labor non ditat ſine Dei benedictione, Geneſ.3.17†26. 3. 12†30. 27. Deut.8.18.Iob 42.12. Prov.10.22. Eccli.11.6.

Laboranti merces debetur, Lev.19. 13.Deut.24.15†25.4. Tob.4.15. Eccli. 7.22†34.25.26.Jerem.22.13. Mal.3.5. Matth.10.10. Luc.10.7. 1.Cor.9.9.14. 1.Timoth.5.18.Jac.5.4.

Laboris manuum & agriculturæ laus & utilitas, Prov.12.21†13.4†14. 23† 24.27†28.19.

Lachis traditur in manus Iſraëlis, Joſ.10.32. extruitur,2.Par.11.9.

Laici ne ſe ſacris præter officium miſceant.Levit.10.1*.Num.1.51†3.10. nec vaſa ſacrata temerè contingant, Num.1.51†4.15.19 20†18.7.2.Reg.6. 6.2.Par.26.18.

Lais oppugnatur à Danitis, expugnatur, ædificatur, & appellatur Dan, Judith 18. 27. appellatur Leſen, Joſue 19.47.

Laudandus Deus ante & poſt ſumptum cibum,Deut.8.10.vide Gratia.

Laudare Deum pro merito non poſſumus, Pſalm.95. 4†105. 2†118.164† 144.3.Eccli.43.2.32.

Laudes Deo canendæ Pſalm.46. 2.† 146.7†149.1.Iſa.12.4.Eph.5.19. Col. 3.16,Heb.13.15.Jac.5.13.

Lazarus jacet ante oſtium divitis epulonis,Luc.16.20.

Lazarus ſuſcitatur à morte,Joan.11. 13. perſecutionem ſuſtinet à Judæis, 12.10.

Lebbæus cognomine Thaddæus diſcipulus Chriſti,Matth.10.3. appellatur Judas filius Jacobi,Luc.6.16.

Lepra quomodo cognoſcatur,Lev. 13*.14*.

Lepram mittit Deus propter peccatum, Exod.4.4. Num.12.8.4. Reg.5.11. 27†15 5.2.Par.26.18.19.21.

Lepra mundatur,Exod.4.7.Num.12. 15.4. Reg.5.14.Matt.8.2.Luc.17.14.

Leproſorum ſegregatio,Levit.13.49. Num.5.2.4.Reg.15.5.

Levi naſcitur, Gen.29.34.

occidit cum fratre ſuo Simeone Sichemitas, 34. 25. punitio iſtius facti, 49.5.

Levitarum habitatio, jus, & debita vitæ ſuſtentatio, Levit.10. 12†25. 32. Num.18.21.24†35.2.7.Deut.10.8†12. 12.19†14.27†18.1†26.11. Joſ.13.14. 33†18. 7†21*.2. Eſdr.10. 33. 37.†13. 10 Ezech.48.13.Eccli.7.32.

Levitarum miniſterium & officium, Num.1. 49†3*. †4. 1†8*. †18. 2. 23. Deut.10.8. Joſ.3.6.1. Paral.6.31*.†9. 14*.2 Par.19.8.Ezech.44.11.

Levitas aſſumit ſibi in miniſterium Deus pro primogenitis Iſraëlis,Num.3. 12.40*.†8.16.

Levitæ puniunt peccatum erecti vituli,Exod.32.26.

Levitæ expelluntur ex Iſraël, 2.Par. 11.14.

Lex prima,& præceptum datur,Gen. 2.16.violatur,3.4.6.

Lex decem mandatorum datur Moyſi, Exod.20*.Deut.5*.

Legis tabulæ dantur, Exod. 31. 18. Deut.5. 22. franguntur, Exod.32. 19. Deut.9. 17. dantur aliæ tabulæ, Exod. 34.27.Deut 10.1.

Legis natura, officium & operatio, Rom.3. 20†4. 15†5. 20†7. 1.7. Gal.3. 19.1.Tim.1.8.Heb.7.18.27.

Legem Dei ſine ſpiritu ejus non poſſumus implere, Deut.5.29. Pſalm.118. 24.Luc.18.22.Act.15.10.Rom.8.2.

punitio vel merces eorum,qui Legem Dei prævaricantur, vel abſervant. vide Obedientia,& Inobedientia.

Legis cærimoniæ obrogantur per Chriſtum, Matth.11. 13. Marc. 15.38. Act.13.38†15.11. Rom.6. 14†7. 4†8. 3.Gal.3.13†4.5. Epheſ.2.13. Col.2.14. 1.Pet.1.11.18.

Lex legitur, Deut.1. 5†31.9.11. Joſ. 8.33.4. Reg.23. 2. 2. Eſdr.8. 8†9. 3.3. Eſdr.9.39.2.Mach.8.19.23.

Lex nova Chriſtianorum conſiſtit

Digitized by Google

potiſſimùm in Charitate, Matt.5.44†7.12†22.36. Ioan.13.34. Rom.13.10. Gal.5.14†6.2. 1.Tim.1.5.

LIA nubit Iacob Patriarchæ, Gen.29.21. gignit ei multos liberos, 19.31.

LIBER vitæ, Exod.32.32. Pſalm.68.29. Phil.4.3. Apoc 3.5†20.12†21.27.

LIBERUM arbitrium etiam poſt lapſum in homine manſit, Gen.4.7. Deut.30.19. Ioſ.24.15. Pſal.26.9. Sap.9.10. Eccli.15.18†31.10. 1.Cor.3.9†7.37.

Liberum arbitrium cooperatur gratiæ Dei, 1.Reg.7.3. 2.Par.12.14. Pſal.9.57†71.13. Prov.16.1.5.9. Eccli.2.20. Iſa.1.16.17.18†40.3†46.8†55.6.7. Ier.3.1.11.22†4.3.4.14†7.3†18.8.11†25.5†26.13†31.15. Ezech.18.21.22.27.28.30.31†33.14.15.16.19. Zach.1.3. Mal.3.7. Matth.3.2.3†11.33†12.28. Marc.1.3. Luc.3.4. Ioan.1.23†7.37. Actor.13.19†8.22†9.6. Rom.10.13.3. 1.Cor.3.9†15.10. 2.Cor.7.1. Eph.5.14. Phil.1.12.13†4.13. Col.1.19†3.9.10. 1.Tim.4.16. 2.Tim.2.21. Heb.4.16†12.12.13. Iac.4.8. 1.Pet.1.22. 1.Joan.3.3. Apoc.3.20.

Libertas Evangelica, Ioan.8.32. Ro.6.18†8.2.21. Gal.5.13. 1.Pet.1.18†2.16*. 2.Pet.2.9.

Libertas prava, & improbanda, Job 11.12. Ier.34.15. Oſee 7.16. 2.Pet.2.18.

A LINGUA mala cavendum, Lev.19.16. Iob 5.21. Pſal.51.4†139.4.12†140.3. Prov.4.24†10.18†11.9†12.13.19†15.2†16.27.28†17.20†18*.†20.19†21.23†26.20†30.11. Eccle.5.2. Sap.1.11. Eccli.5.16†25.12†28*. 1.Cor.15.33. 1.Pet.2.1. Iac.1.19†3.5.8†4.11. vide Detractio.

Lingua diſcretè moderanda, Prov.10.19†12.14†13.2.3†17.27†10.21†21.23. Eccli.14.1†20.5†22.33†23.17. Matth.12.36. Luc.6.45. Jac.1.19†3.2. 1.Pet.3.10. vide Loquenda.

LOBNA occupatur, Ioſ.10.29. deficit à Iuda, 4.Reg.8.22. oppugnatur ab Aſſyriis, 19.8.

LONGANIMITAS. vide Patientia.

LOQUENDA ſunt vera, honeſta, & quæ audientibus prodeſſe queant, Exod.22.28. Pſal.14*. Prov.13.2†24.26†25.11†29.20. Eccle.5.2. Eccli.7.37. Matth.5.37†12.36. Epheſ.4.29†5.3. Col.3.8. 1.Pet.3.10.

Loquendi tempus & opportunitas, Prov.15.23†25.11. Eccle.8.5. Eccli.11.8†20.6†32.9†33.4. quomodo loquendum, Iob 6.29. Prov.15.4†16.10.22†19.11. Eccli.4.34†5.16†6.5. Col.4.6.

LOT liberatur ab incendio Sodomorum, Gen.19.15.17. 2.Pet.2.7. uxor ejus mutatur in ſtatuam ſalis, Gen.19.26. Sap.10.7. Luc.17.32. concumbit cum duabus filiabus ſuis, Gen.19.31.35.

LOTIO pedum, Gen.18.4†19.2†24.32†43.24. Joan.13.4.14. 1.Tim.5.10.

LUCAS medicus, Col.4.14. manet cum Paulo, 2.ad Tim.4.11.

LUCIFER cecidit è cœlo, Iſa.14.12.

Lux eſt Chriſtus, Iſa.9.2†42.6†60.1.19†49.6. Joan.1.5†5.12†9.5†12.35.46. 1.Ioan.1.5†2.8.

Lux ſunt Chriſtiani, Prov.4.18. Iſa.62.1. Matt.5.15. Rom.2.19. Phil.2.15.

LYDIA purpuraria credit in Chriſtum, Actor.16.14.

LYSIAS dux exercitus Antiochi, 1.Mach.3.32. pactum init cum Judæis, 6.58, capitur & juſſu Demetrij occiditur, 7.2.

M

MAACHA filia Tholmai regis in Geſſur, mater Abſalonis, 2.Reg.3.3.

MAACHA filia Abeſſalom, mater Abiam regis Iuda, 3.Reg.15.2.

appellatur Michaia, 2.Par.13.2.

MACEDONIA mittit eleemoſynas pauperibus Jeroſolymitanis, Rom.15.26. 2.Cor.8.1.

Paulus vocatur in Macedoniam, Actor.16.9.

MADIAN filius Abraham, Gen.25.2. Deus præcipit ut cædantur Madianitæ, Num.25.16. Madianitæ cæduntur cum ſuo rege, 31.7.

opprimunt Iſraëlem, Judic.6.1. irruit in eos Gedeon, 7*.

MAGDALENA. vide Maria.

MAGI Pharaonis virgas ſuas vertunt in colubros, Exod.7.12.

Magi primitiæ Gentium Chriſtum adorant, Matth.2.11.

Magia. vide Incantationes.

MALALEEL naſcitur, Gen.5.12.

MALCHO præcidit Petrus auriculam, Ioan.18.10.

MALEDICTIO & benedictio, Gen.3.14.17†8.21†9.25†24.41†27.28†48.15.20†49.7. Num.5.21. Deut.11.26†27.15. Ioſ.8.34. Jud.9.20. 1.Reg.17.43. 2.Reg.15†16.7. 4.Reg.2.24. 2.Eſdr.5.13. Prov.26.2. Jerem.29.22†49.13. Zac.8.13.

Maleficia. vide Incantationes.

MALUM dicens bonum, punietur, Iſa.5.20. Mal.2.17. Prov.24.24.

Malum declinandum, & bonum faciendum, Prov.3.7. Iſa.1.16. Ezech.18.21.

Malorum conſortium vitandum, Pſal.1*.†25.4. Prov.1.10†14.7†24.21†29.24. Eccli.8.18†13*. 2.Cor.6.14. 2.Ioan.10. Apoc.18.4.

Malum non eſt reddendum pro malo, Prov.20.22†24.29. Rom.12.14.17. 1.Corint.4.12. 1.Theſſ.5.15. 1.Pet.3.9.

Malum pœnæ eſt à Deo, Deut.32.23. 3.Reg.9.9†21.29. Iſa.45.7. Ier.11.11†32.42. Baruc.2.2. Amos 3.6. Ion.3.10. Mic.1.12†2.3.

Malum culpæ ſummè averſatur Deus, tantum abeſt ut eum auctorem habeat, Exod.23.7. 2.Par.19.7. Iud.5.21. Iob 34.10. Pſal.5.5.7†44.8. Prov.15.8.9. Sap.4.9. Eccli.15.21. Oſee 13.9. Rom.9.14. 2.Cor.6.15. Iac.1.13.

Malos rectores & præpoſitos permittit Deus ob peccata populi, 3.Reg.12.24. Iob 34.30. Iſa.29.10. Ezech.14.9. Oſee 13.11. 2.Theſſ.2.11.

jubétque obedientiam illis præſtare, Matth.23.3.

Malorum etiam miniſtrorum opera utitur Deus, Matt.7.22. Mar.9.38. Luc.9.49.

MANAHEM rex Iſraël, 4.Regum 15.14.

MANASSES primogenitus Joſeph naſcitur, Gen.41.51†48.14.

Manaſſes impius filius pij Ezechiæ, rex Juda, 4.Reg.21.1.6. 2.Par.32.33†33.1. Ier.15.4. ducitur vinctus in Babylonem, & per pœnitentiam convertitur ad Dominum, & exauditus recuperat regnum, 2.Par.33.11.13. relinquit poſt ſe Amon, 4.Reg.21.18. Matth.1.10. appellatur Her, Luc.3.28.

MANENDUM eſt nobis in Chriſto, Jo.15.4. Rom.8.1. 1.Cor.4.15†12.13. Col.2.6. 1.Joan.2.6.28†3.24†4.13.

MANNA, Exod.16*. Num.11.7. Deut.8.3. Ioſ.5.12. Pſalm.77.24. Sap.16.20. Joan.6.31.

MANSUETUDO, Joſ.7*.19. 1.Reg.25*. 2.Reg.16.10. Prov.15.1. Eccli.1.29. Matth.5.4†11.29. Galat.5.23†6.1. Epheſ.4.2. Coloſſ.3.12. 2.Timoth.2.24. Tit.3.2.

MARDOCHÆUS defenſor & tutor Eſther, captivus abductus in Babylonē, Eſther 2.5.7. à rege ſummo honore affectus, 6.10. revertitur de captivitate in Jeruſalem, 1.Eſd.2.2. 2.Eſdr.7.7.

MARE creatur, Gen.1.9. concluditur ſuis terminis, 1.9. Job 26.10†28.26. Prov.8.29. Jer.5.21. cedit filiis Iſraël, Exod.14.21. ſedatur verbis Chriſti, Matth.8.26.

MARIA ſoror Aaron laudat Dominum, Exod.15.21. fit leproſa, Num.12*. Deut.24.9. moritur, Num.20.1.

Maria virgo prænuntiata, Gen.3.15. Num.24.17. Pſal.18.6†44.10†45.5†84.2†86.3†131.8. Prov.31.10.29†9.1. Cantic.1*.2*.3*.4*.5*.6*. Eccli.24*. Iſa.7.14†11.1†19.1†45.8. Jerem.31.22.

Maria vocatur & eſt mater Domini, Luc.1.43. mater Jeſu, Matth.2.13. Joan.19.25.

Mariæ perpetua virginitas ſignificatur, Exod.3.2. Jud.6.37.38.39.40. Pſal.18.6. Cant.2.2†4.7†6.9. Iſa.7.14†11.1†35.1.2†66.7. Ezech.44.2. Dan.2.34. Matth.1.20. Luc.1.35.

Maria virgo multis dotata virtutibus, fide dives, Prov.31.18. Luc.1.38.45. Io.2.5. ſpe plena, Eccli.24.24. Joan.2.5. charitate perfecta, Eccli.24.24. Luc.1.56†2.7. Ioan.2.3†19.25. caſta, vide ſuprà, Mariæ perpetua virginitas, caſtitatem vovit perpetuam, Luc.1.35. humilis, Luc.1.38.48. miſericors, Joan.2.3. prudens, Luc.2.19. modeſta, Luc.1.48. pia, Luc.1.46.47. benigna, Luc.1.40. fortis, Prov.31.10*. Joan.19.25. ſapiens, Prov.31.26. Joan.2.5.

pauper, Matth.2.11. Luc.2.7.24. patiens, Matth.2.13. Luc.2.35. virtute præcellens omnes, Prov.31.29. Eccli.24.25. Luc.1.28.48.

Maria ſalutatur ab Angelo, Luc.1.28. viſitat Elizabeth, & laudat Deum, Luc.1.39.46. proficiſcitur cum Joſeph in Bethlehem, Luc.2.4. in Ægyptum, Matt.2.14. revertitur inde in terram Iſraël, Matt.2.14. invenit Chriſtum in templo, Luc.2.46. aſſiſtit cruci, & Apoſtolo Joanni commendatur, Joan.19.25. manet cum Apoſtolis, Actor.1.14.

Maria Magdalena deflet ſua peccata,

Digitized by Google

Luc.7.38.obtinet peccatorum remiſſionem,Luc.7.48. liberata ſeptem dæmoniis,adhæret & miniſtrat Chriſto,Luc. 8.2.3.ungit Dominum,Matt.26.6.Matt. 14.3.Joan.11.2† 12.3.adeſt Chriſto in cruce morienti,Joan.19.25.ſtat ad monumentum plorans,Joan.20.11.

Chriſtus ei apparet poſt reſurrectionem,Marc.16.9.Joan.20.14.

nuntiat reſurrectionem diſcipulis,Jo. 20.18.

Mariti officium & auctoritas in uxorem,Gen.3.16.Num.5.12.18†30.7. 13.Deut.22.5 13†24.1. Prov.5.18†18. 22†31.10. Eccle.9.9. Eccli.7. 28†9.1† 25.2.27†26.1.Mal.2.14.16.1.Cor.7*. †11.2.10.Epheſ.5.22. Col.3.18. Tit 2. 4.1.Tim.2.11.1.Pet.3.1.

Martha hoſpitio excipit Dominũ, Luc.10.38. oſtendit ſuam fidẽ,Io.11.27.

Mathan ſacerdos Baal occiditur, 4 Reg.11.18.2.Par.23.17.

Mathias eligitur in Apoſtolum, Actor.1.26.

Mathusalem filius Henoc naſcitur,Gen.5.21.vivit 969.annis,& moritur,Gen.5.27.

Matrimonium, Gen.1.27.28†2. 21.22 23.24†3.6.12.17†4.1. 17†9. 1† 19.26†24. 3†29.21. Exod 2. 1†20.17. Lev.18*.20.10. Deut 5.21†7.3†22.23 †24.1. Ioſ.23.12. Jud.3. 6†14. 2.7.15. Eſdr.9.2.2.Eſdr.13.23. Eſth.2.17.Tob. 4.13†6.17†7.15.16†8.9.Prov.18. 22† 19.14.Eccli.25.2.Jerem 3. 1. Mat.5.32 †19.3.5†22.24.30. Mat.6.18†10. 2.6. 7.8.9†12.20*.Luc.2.5†3. 19†16. 18† 20.34.Joan.2.1.2.Rom.7.2.3.1.Cor.7*. Epheſ.5.31.32.1.Tim.3.2†5.9.Heb.13. 4.1.Pet.3.1.

Matrimonium indiſſolubile,Geneſ.2. Matth.5.32†19.7.Marc.10.11.Luc.16. 18.1.Cor.7.10.

Matrimonium ſpiritale, quære Connubium.

Matrimonium cujus rei ſacramentum.Eph.5 32. confert gratiam & ſanctificationem,1.Theſſ.4.4.

Matthæus publicanus vocatur,Matt. 9.9†10. 3.appellatur Levi filius Alphæi,Mar.2.14.Luc.5.27.

Matthania patruus Joachim conſtituitur rex Iuda,4.Reg.24.17.appellatur Zedechias, 1.Par.3.15.

Matthathias Sacerdos oſtendit ſtudium pro tuenda religione, 1 Mach. 2.24.pugnat ſtrenuè,2. 41. monet filios ſuos ad obſervationem legis Dei, 2. 49.64.

Medi occupant regnum Babyloniæ, Dan.5.31.

Melchisedech Sacerdos, & rex Salem,Gen.14.18.Pſ.109.4.Heb.7.1.

Mendacium, Gen.3. 4†37.19†39 17.Lev.19.11.2.Reg.1.2.7.4 Reg.5.25. Prov.6.19†12.22 .Sap.1.11.Eccli.7.13 †20.26.28†25 4.Oſee 4.2. Joan.8.44. Actor.5.4.8. Eph. 4.25. Col.3. 9. vide Teſtimonium.

Menelaus proditor patriæ uſurpat ſibi ſummum Sacerdotium,2 Matth.4. 24.extremo ſupplicio afficitur,2.Mach. 13 4.5.6.

Mensura qua menſi fuerimus remetietur nobis,Exod.21.23.Iud.1.7.1.Reg. 15.33. 2.Reg.22.25. Pſal.17.21. Prov. 22.23. Iſa.33. 1†65. 6†66.4.Ierem.50. 15. 29†51.49. Ezech.16.59. Joël.3.7. Matt.7.2.Mar.4.24.Luc.6.38.

Menſuræ & pondera debet eſſe juſta, Lev.18.35.Deu.25.13.Eze.45.10.Mich. 6.11.Amos 8.5.Prov.16. 11†20.10.

Merari filius Levi, Num.3.17.

Meraritarum officium,3.33†4.42.

Merces debetur operibus, Gen. 4.7 †15.1.Pſ.118.112.Prov.11.18.Sap.5.16.† 10.17 Eccli.2.8†11.24†18.22†36.18† 51.30.38.Iſa.3.10.Jer.31.16. Matt.5.12 †6.1†10.41.32†20.8.Marc.9.41.Luc.6. 35†10.7.Joan.4.36.Rom.4.4. 1.Cor.3. 8.1.Tim.5.18.Apoc.22.12.

Merita operum, Eccli.18.31†16. 15†38.18. vide Opera.

Merob filia Saulis, 1.Reg.14. 49. promittitur Davidi in uxorem,18.17.

Messias, id eſt Chriſtus, & verus unctus eſt Dominus noſter Jeſus, Joan. 1.4†4.25†7. 41†11.27. Matth.26. 64. Marc.14.62. Luc.22.67. Act.17.3†18. 28†19.4.1.Joan.5.1.

Micha parat ephod idolo matris ſuæ,Jud.17.5. conducit Levitam, 17.7. 10. idolum & ephod auferuntur,ſimiliter & Sacerdos abducitur,18.13.18.20.

Micha,filius Miphiboſeth.2.Reg 9.12.

Michæas prophetat contrarium pſeudoprophetis, 3.Reg.22. 13. 15.23. 2.Par.18. 14.

Michael pugnat cum diabolo,Dan. 10.13.Iud.9.Apoc.12.7.

Michol ſive Michal filia Saulis,datur Davidi in uxorem,1.Reg.18.27.juxta promiſſionem Regis,17.25. conſervat Davidi vitam, demittens eum per feneſtram,19.12.ſubducitur ei,& datur Phalti,ſive Phaltiel, 25.44. redditur ei, 2.Reg.3.14.15.deridet ipſum ſaltantem coram Domino,6.16.

Militare, vide Bellum.

Ministrorum etiam malorum opera dignatur uti Dei bonitas,Matth. 7.22.Marc.9.38. Luc.9.49. quos & jubet audiri,Matt.23.3.

Miphiboseth filius Jonathæ, 2. Reg.4.4.invenit gratiam coram Davide,9.7*,parcit ei David, 21.7.appellatur Meribbaal, 1.Par.9.40.

Miphiboſeth filius Saulis ſuſpenditur,2. Reg.21.8.

Miracula operatur Deus per Sanctos & eorum reliquias.Vide Sancti & Reliquiæ.

Misericordia. vide Bonitas Dei. item Charitas.

Miſericordiæ opera proximo exhibenda,1.Reg.15.6.2.Par.28.9.15.Pſal. 111.5.9.Prov.24.21. 31†19.7. 25. 21. Eccli.4.2.29†35.18.Iſa.58.7.Oſee 6.11. Mich.6.8.Zach.7.9.Matth. 5. 7†9.13† 10.41†18.33†25.41. Mat.9.40. Luc.6. 35†11.33.Rom.12.13.Gal.6.12.Col.3. 12.1.Tim.5.10.quære Eleemoſyna.

Missæ ſacrificium olim prædictum & prænuntiatum, Lev.26.9. 10. 11.12. Pſal.22.5†109.4.Iſa.2.2. 3†19. 19. 20 †56.7†61.6†66.19.20.21. Ierem.31.31 †33.16.17.18. Dan.12.11. Amos 9.11. Malach.1.10.11.

Miſſæ ſacrificium per varias figuras veteris Teſtamenti ſignificatum, Gen. 14.18†16.6†22.13.Exod. 12.5. 24†25. 30†29.2.15.Lev.2.1.13†3.12†4.23†5. 7.11†6.15†9. 8†14. 4†16. 3†19. 21. Num.15.24†18.17.1.Reg.21.4. 3.Reg. 19.6.4.Reg.4.42.Dan.8.12.appellaturque juge ſacrificium,Dan.11.31†12.11. nec interibit offerens ſacrificium, Jerem.33.18.21.

Miſſæ ſacrificium à Chriſto inſtitutum, Luc. 22. 19. & ab ejus diſcipulis uſitatũ.Act.13.2.Λειτουργούντων δ' αὐτῶν.

Miſſæ ſacrificij mentionem facit Paulus,1.Cor.10.16†11.23*.

Moab filius Lot & filiæ ejus natu majoris, Gen.19. 37. contra Moabitas pugnare,Iſraëli àDeo prohibetur,Deuter.2.8.factus eſt Moab ſerviens Davidi ſub tributo,2.Reg.8.2.deficiunt Moabitæ ab Iſraël, 4.Reg. 1†3.5. irruunt latrunculi de Moab in terram Iſraël, 13. 20. non admittebantur in Eccleſiam. Deut.23.3.2.Eſd.13.1.cõtra Moab prophetatur, Num.21. 29†24.17. Pſal.59. 10†107.10. Iſa.16*. †25.10. Jer.48.1. 25.8.Amos 2.1.Soph.2.8.

Moloch idolum,Levit.18.21†20.2. appellatur Melchom,1.Par.20.2.Ierem. 49.1.Amos 1.15.Soph.1.5. de Moloch vide item,3. Reg.11.5.7.4. Reg.23.10.

Morbus. vide Ægrotatio.

Mors eſt pœna peccati,Gen.2.17† 3.19. Rom.5.12.17†6. 23. 1.Corinth. 15.21.Epheſ.2.2. Col.2.13.1. Tim.5.6. Jac.1.15.

Mors & certus dies mortis omni homini conſtitutus eſt,Deut.31.14.Joſu 3. 14. 1.Reg.26.10. Job 14.5.Pſalm.88. 49.Eccleſ.3.3†8.8†9.5. Eccli.17.3†41. 1. Joan.7. 30†8. 20.Rom.5. 12†6.23 Heb.9.27.

Mortis hora incertiſſima,Eccle.9.12. Matth.24.43.Luc.12.40.1.Theſſ.5.2. 2. Theſſ 2.2.Jac.4.13.

Mors corporis,juſtis eſt quaſi ſomnus quidam,& dormitio,Deut.31.16.2.Reg. 7.12.3.Reg.2.10†11.21.43†14.20.Sap. 3.3.Matth.9.24.Ioan.11.11.Act.7.60† 13.36.1.Cor.11.29.1.Theſſ.4.13.

Mortem noſtram ſua morte devicit Chriſtus,Iſa.25.8.Oſee 13.14. Rom.6. 9.1. Corinth. 15.54. 2. Timoth.1. 10. Hebr.2.14.Apoc.21.4.

Mortem qui ſibi intulerint,Iud.9.54 †.16.29. 1.Reg.31. 4. 2.Reg. 17.23.3. Reg. 16.18. 2. Mach.10. 13 † 14. 41. Matth.27.5.Actor.1.18.

Mortuos lugere quatenus permittatur,aut prohibeatur,Levit.19.28 Deut. 14.1†34.8.2.Reg.1.11†3.32†10.2†12. 16†14.2†19.1†21.10.13.Eccli.22.10† 38.16. 1. Mach.9. 20†12. 52†13. 26. Matth.9.3.Luc.7.13.Ioan.11.33. Act. 8.2†9.39.2.Theſſ.4.13.

Mortui ad vitam revocantur, 3.Reg. 17.20.4.Reg.4.33†13.21. Matth.9. 25 †.27. 52. Marc. 5.41. Luc.7.13†8.54. Joan.11.41.Act.9.40†20.10.

Mortuorum ſepultura.vide Sepeliendi mortui.

Mortuorum ſuffragia. vide Purgatorium.

Moyses naſcitur ex Levi, Ex.2.1†6. 20.Act.7.20.percutit Ægyptium,& fugit in Madian,Exod.21.2.15.accipit Sephoram Madianitem uxorem, Ex.2.21.

mittitur

Digitized by Google

potiſſimùm in Charitate,Matt.5.44†7.12†22.36.Ioan.13.34.Rom.13.10.Gal.5.14†6.2.1.Tim.1.5.

LIA nubit Iacob Patriarchæ,Gen.29.21.gignit ei multos liberos,29.31.

LIBER vitæ, Exod.32.32. Pſalm.68.29.Phil.4.3. Apoc 3.5†20.12†21.27.

LIBERUM arbitrium etiam poſt lapſum in homine manſit, Gen.4.7. Deut.30.19. Ioſ.24.15. Pſal.26.9. Sap.9.10. Eccli.15.18†31.10.1.Cor.3.9†7.37.

Liberum arbitrium cooperatur gratiæ Dei, 1.Reg.7.3. 2.Par.12.14.Pſal.9.37†72.13. Prov.16.1.5.9. Eccli.2.20. Iſa.1.16.17.18†40.3†46.8†55.6.7. Ier.3.1.11.22†4.3.4.14†7.3†18.8.11†25.5†26.13†31.15. Ezech.18.21.22.27.28.30.31†33.14.15.16.19. Zach.1.3. Mal.3.7. Matth.3.2.3†11.33†12.28. Marc.1.3. Luc.3.4. Ioan.1.23†7.37. Actor.13.19†8.22†9.6.Rom.10.13.3.1.Cor.3.9†15.10.2.Cor.7.1. Eph.5.14. Phil.1.12.13†4.13. Col.1.19†3.9.10. 1.Tim.4.16.2.Tim.2.21. Heb.4.16†12.12.13. Iac.4.8.1.Pet.1.22.1.Joan.3.3. Apoc.3.20.

Libertas Evangelica,Ioan.8.32. Ro.6.18†8.2.21. Gal.5.13.1.Pet.1.18†2.16*.1.Pet.2.9.

Libertas prava,& improbanda, Job 11.12. Ier.34.15. Oſee 7.16.2.Pet.2.18.

A LINGUA mala cavendum,Lev.19.16.Iob 5.21.Pſal.51.4†139.4.12†140.3. Prov.4.24†10.18†11.9†12.13.19†15.2†16.27.28†17.20†18*.†20.19†21.23†26.20†30.11. Eccle.5.2. Sap.1.11. Eccli.5.16†25.12†28*.1.Cor.15.33.1.Pet.2.1. Iac.1.19†3.5.8†4.11. vide Detractio.

Lingua diſcretè moderanda,Prov.10.19†12.14†13.2.3†17.27†10.21†21.23. Eccli.14.1†20.5†22.33†23.17. Matth.12.36. Luc.6.45. Jac.1.19†3.2.1.Pet.3.10.vide Loquenda.

LOBNA occupatur,Ioſ.10.29. deficit à Iuda,4.Reg.8.22.oppugnatur ab Aſſyriis,19.8.

LONGANIMITAS.vide Patientia.

LOQUENDA ſunt vera, honeſta, & quæ audientibus prodeſſe queant,Exod.22.28.Pſal.14*.Prov.13.2†24.26†25.11†29.20.Eccle.5.2.Eccli.7.37.Matth.5.37†12.36.Epheſ.4.29†5.3. Col.3.8.1.Pet.3.10.

Loquendi tempus & opportunitas, Prov.15.23†25.11. Eccle.8.5. Eccli.11.8†20.6†32.9†33.4. quomodo loquendum, Iob 6.29.Prov.15.4†16.20.22†29.11.Eccli.4.34†5.16†6.5. Col.4.6.

LOT liberatur ab incendio Sodomorum,Gen.19.15.17.2.Pet.2.7.uxor ejus mutatur in ſtatuam ſalis, Gen.19.26. Sap.10.7. Luc.17.32. concumbit cum duabus filiabus ſuis, Gen.19.31.35.

LOTIO pedum,Gen.18.4†19.2†24.32†43.24.Joan.13.4.14.1.Tim.5.10.

LUCAS medicus,Col.4.14.manet cum Paulo,2.ad Tim.4.11.

LUCIFER cecidit è cœlo,Iſa.14.12.

Lux eſt Chriſtus,Iſa.9.2†42.6†60.1.19†49.6.Joan.1.5†5.12†9.5†12.35.46.1.Ioan.1.5†2.8.

Lux ſunt Chriſtiani, Prov.4.18. Iſa.62.1.Matt.5.15. Rom.2.19. Phil.2.15.

LYDIA purpuraria credit in Chriſtum,Actor.16.14.

LYSIAS dux exercitus Antiochi, 1.Mach.3.32.pactum init cum Judæis,6.58,capitur & juſſu Demetrij occiditur, 7.2.

M

MAACHA filia Tholmai regis in Geſſur,mater Abſalonis, 2.Reg.3.3.

MAACHA filia Abeſſalom, mater Abiam regis Iuda,3.Reg.15.2.

appellatur Michaia,2.Par.13.2.

MACEDONIA mittit eleemoſynas pauperibus Jeroſolymitanis, Rom.15.26.2.Cor.8.1.

Paulus vocatur in Macedoniam, Actor.16.9.

MADIAN filius Abraham, Gen.25.2.Deus præcipit ut cædantur Madianitæ, Num.25.16. Madianitæ cæduntur cum ſuo rege,31.7.

opprimunt Iſraëlem, Judic.6.1. irruit in eos Gedeon,7*.

MAGDALENA.vide Maria.

MAGI Pharaonis virgas ſuas vertunt in colubros,Exod.7.12.

Magi primitiæ Gentium Chriſtum adorant,Matth.2.11.

Magia. vide Incantationes.

MALALEEL naſcitur,Gen.5.12.

MALCHO præcidit Petrus auriculam,Ioan.18.10.

MALEDICTIO & benedictio, Gen.3.14.17†8.21†9.25†24.41†27.28†48.15.20†49.7. Num.5.21. Deut.11.26†27.15.Ioſ.8.34.Jud.9.20.1.Reg.17.43.2.Reg.15†16.7.4.Reg.2.24.2. Eſdr.5.13. Prov.26.2. Jerem.29.22†49.13 Zac.8.13.

Maleficia.vide Incantationes.

MALUM dicens bonum,punietur, Iſa.5.20.Mal.2.17.Prov.24.24.

Malum declinandum, & bonum faciendum, Prov.3.7. Iſa.1.16. Ezech.18.21.

Malorum conſortium vitandum,Pſal.1*.†25.4.Prov.1.10†14.7†24.21†29.24.Eccli.8.18†13*.2.Cor.6.14.2.Ioan.10.Apoc.18.4.

Malum non eſt reddendum pro malo, Prov.20.22†24.29. Rom.12.14.17.1.Corint.4.12. 1.Theſſ.5.15.1.Pet.3.9.

Malum pœnæ eſt à Deo, Deut.32.23.3.Reg.9.9†21.29. Iſa.45.7. Ier.11.11†32.42.Baruc.2.2.Amos 3.6. Ion.3.10.Mic.1.12†2.3.

Malum culpæ ſummè averſatur Deus, tantum abeſt ut eum auctorem habeat, Exod.23.7. 2.Par.19.7. Iud.5.21. Iob 34.10. Pſal.5.5.7†44.8. Prov.15.8.9. Sap.4.9.Eccli.15.21. Oſee 13.9. Rom.9.14.2.Cor.6.15.Iac.1.13.

Malos rectores & præpoſitos permittit Deus ob peccata populi, 3.Reg.12.24.Iob 34.30.Iſa.29.10.Ezech.14.9. Oſee 13.11.2.Theſſ.2.11.

jubétque obedientiam illis præſtare, Matth.23.3.

Malorum etiam miniſtrorum opera utitur Deus, Matt.7.22.Mar.9.38.Luc.9.49.

MANAHEM rex Iſraël, 4.Regum 15.14.

MANASSES primogenitus Joſeph naſcitur,Gen.41.51†48.14.

Manaſſes impius filius pij Ezechiæ, rex Juda, 4.Reg.21.1.6. 2.Par.32.33†33.1.Ier.15.4.ducitur vinctus in Babylonem,& per pœnitentiam convertitur ad Dominum, & exauditus recuperat regnum,2.Par.33.11.13. relinquit poſt ſe Amon,4.Reg.21.18.Matth.1.10.appellatur Her,Luc.3.28.

MANENDUM eſt nobis in Chriſto, Jo.15.4. Rom.8.1.1. Cor.4.15†12.13. Col.2.6.1.Joan.2.6.28†3.24†4.13.

MANNA,Exod.16*.Num.11.7.Deut.8.3. Ioſ.5.12. Pſalm.77.24.Sap.16.20. Joan.6.31.

MANSUETUDO,Joſ.7*.19.1.Reg.25*.2.Reg.16.10. Prov.15.1. Eccli.1.29. Matth.5.4†11.29. Galat.5.23†6.1. Epheſ.4.2.Coloſſ.3.12.2.Timoth.2.24. Tit.3.2.

MARDOCHÆUS defenſor & tutor Eſther,captivus abductus in Babylonē, Eſther 2.5.7.à rege ſummo honore affectus,6.10.revertitur de captivitate in Jeruſalem,1.Eſd.2.2.2.Eſdr.7.7.

MARE creatur,Gen.1.9.concluditur ſuis terminis, 1.9. Job 26.10†28.26. Prov.8.29. Jer.5.21. cedit filiis Iſraël, Exod.14.21. ſedatur verbis Chriſti, Matth.8.26.

MARIA ſoror Aaron laudat Dominum,Exod.15.21.fit leproſa,Num.12*. Deut.24.9.moritur,Num.20.1.

Maria virgo prænuntiata, Gen.3.15. Num.24.17.Pſal.18.6†44.10†45.5†84.2†86.3†131.8.Prov.31.10.29†9.1 Cantic.1*.2*.3*.4*.5*.6*. Eccli.24*. Iſa.7.14†11.1†19.1†45.8. Jerem.31.22.

Maria vocatur & eſt mater Domini, Luc.1.43. mater Jeſu, Matth.2.13. Joan.19.25.

Mariæ perpetua virginitas ſignificatur,Exod.3.2. Jud.6.37.38.39.40. Pſal.18.6.Cant.2.1†4.7†6.9. Iſa.7.14†11.1†35.1.2†66.7. Ezech.44.2. Dan.2.34. Matth.1.20.Luc.1.35.

Maria virgo multis dotata virtutibus, fide dives, Prov.31.18. Luc.1.38.45.Io.2.5.ſpe plena,Eccli.24.24. Joan.2.5.charitate perfecta,Eccli.24.24.Luc.1.56†2.7. Ioan.2.3†19.25. caſta, vide ſuprà,Mariæ perpetua virginitas, caſtitatem vovit perpetuam, Luc.1.35. humilis,Luc.1.38.48. miſericors, Joan.2.3.prudens,Luc.2.19.modeſta,Luc.2.48. pia, Luc.1.46.47. benigna, Luc.1.40. fortis,Prov.31.10*.Joan.19.25.ſapiens, Prov.31.26.Joan.2.5.

pauper,Matth.2.11. Luc.2.7.24. patiens,Matth.2.13.Luc.2.35.virtute præcellens omnes, Prov.31.29. Eccli.24.25.Luc.1.28.48.

Maria ſalutatur ab Angelo, Luc.1.28. viſitat Elizabeth, & laudat Deum, Luc.1.39.46. proficiſcitur cum Joſeph in Bethlehem, Luc.2.4. in Ægyptum, Matt.2.14. revertitur inde in terram Iſraël, Matt.2.14. invenit Chriſtum in templo, Luc.2.46. aſſiſtit cruci, & Apoſtolo Joanni commendatur, Joan.19.25. manet cum Apoſtolis, Actor.1.14.

Maria Magdalena deflet ſua peccata,

Digitized by Google

Luc.7.38.obtinet peccatorum remiſſionem,Luc.7.48. liberata ſeptem dæmoniis,adhæret & miniſtrat Chriſto,Luc. 8.2.3.ungit Dominum,Matt.26.6.Matt. 14.3.Joan.11.2†12.3.adeſt Chriſto in cruce morienti,Joan.19.25.ſtat ad monumentum plorans,Joan.20.11.

Chriſtus ei apparet poſt reſurrectionem,Marc.16.9.Joan.20.14.

nuntiat reſurrectionem diſcipulis,Jo. 20.18.

MARITI officium & auctoritas in uxorem,Gen.3.16.Num.5.12.18†30.7. 13.Deut.22.5.13†24.1. Prov.5.18†18. 22†31.10. Eccle.9.9. Eccli.7. 28†9.1† 25.2.27†26.1.Mal.2.14.16. 1.Cor.7*. †11.2.10.Epheſ.5.22. Col.3.18. Tit 2. 4.1.Tim.2.11.1.Pet.3.1.

MARTHA hoſpitio excipit Dominū, Luc.10.38. oſtendit ſuam fidē,Io.11.27.

MATHAN ſacerdos Baal occiditur, 4 Reg.11.18.2.Par.23.17.

MATHIAS eligitur in Apoſtolum, Actor.1.26.

MATHUSALEM filius Henoc naſcitur,Gen.5.21.vivit 969.annis,& moritur,Gen.5.27.

MATRIMONIUM, Gen.1.27.28†2. 21.22 23.24†3.6.12.17†4.1. 17†9.1† 19.26†24. 3†29.21. Exod 2.1†20.17. Lev.18*.20.10. Deut 5.21†7.3†22.23 †24.1. Ioſ.23.12. Jud.3.6†14. 2.7.15. Eſdr.9.2.2.Eſdr.13.23. Eſth.2.17.Tob. 4.13†6.17†7.15.16†8.9.Prov.18.22† 19.14.Eccli.25.2. Jerem 3.1. Mat.5.32 †19.3.5†22.24.30. Mat.6.18†10. 2.6. 7.8.9†12.20*.Luc.2.5†3. 19†16. 18† 20.34.Joan.2.1.2.Rom.7.2.3.1.Cor.7*. Epheſ.5.31.32.1.Tim.3.2†5.9.Heb.13. 4.1.Pet.3.1.

Matrimonium indiſſolubile,Geneſ.2. Matth.5.32†19.7.Marc.10.11.Luc.16. 18.1.Cor.7.10.

Matrimonium ſpiritale, quære Connubium.

Matrimonium cujus rei ſacramentum.Eph.5 32. confert gratiam & ſanctificationem,1.Theſſ.4.4.

MATTHÆUS publicanus vocatur,Matt. 9.9†10.3.appellatur Levi filius Alphæi,Mar.2.14.Luc.5.27.

MATTHANIA patruus Joachim conſtituitur rex Iuda,4.Reg.24.17.appellatur Zedechias, 1.Par.3.15.

MATTHATHIAS Sacerdos oſtendit ſtudium pro tuenda religione, 1 Mach. 2.24.pugnat ſtrenuè,2.41. monet filios ſuos ad obſervationem legis Dei, 2. 49.64.

MEDI occupant regnum Babyloniæ, Dan.5.31.

MELCHISEDECH Sacerdos, & rex Salem,Gen.14.18.Pſ.109.4.Heb.7.1.

MENDACIUM, Gen.3. 4†37.19†39 17.Lev.19.11.2.Reg.1.2.7.4 Reg.5.25. Prov.6.19†12.22 .Sap.1.11.Eccli.7.13 †20.26.28†25.4.Oſee 4.2. Joan.8.44. Actor.5.4.8. Eph.4.25. Col.3. 9. vide Teſtimonium.

MENELAUS proditor patriæ uſurpat ſibi ſummum Sacerdotium,2 Matth.4 24.extremo ſupplicio afficitur,2.Mach. 13.4.5.6.

MENSURA qua menſi fuerimus remetietur nobis,Exod.21.23.Iud.1.7.1.Reg. 15.33. 2.Reg.22.25. Pſal.17.21. Prov. 22.23. Iſa.33.1†65.6†66.4.Ierem.50. 15. 29†51.49. Ezech.16.59. Joël.3.7. Matt.7.2.Mar.4.24.Luc.6.38.

Menſuræ & pondera debēt eſſe juſta, Lev.18.35.Deu.25.13.Eze.45.10.Mich: 6.11.Amos 8.5.Prov.16.11†20.10.

MERARI filius Levi, Num.3.17.

Meraritarum officium,3.33†4.42.

MERCES debetur operibus, Gen. 4.7 †15.1.Pſ.118.112.Prov.11.18.Sap.5.16.† 10.17 Eccli.2.8†11.24†18.22†36.18† 51.30.38.Iſa.3.10.Jer.31.16. Matt.5.12 †6.1†10.41.32†20.8.Marc.9.41.Luc.6. 35†10.7.Joan.4.36.Rom.4.4. 1.Cor.3. 8.1.Tim.5.18.Apoc.22.12.

MERITA operum, Eccli.18.31†16. 15†38.18. vide Opera.

MEROB filia Saulis, 1.Reg.14.49. promittitur Davidi in uxorem,18.17.

MESSIAS, id eſt Chriſtus, & verus unctus eſt Dominus noſter Jeſus, Joan. 1.4†4.25†7.41†11.27. Matth.26.64. Marc.14.62. Luc.22.67. Act.17.3†18. 28†19.4.1.Joan.5.1.

MICHA parat ephod idolo matris ſuæ,Jud.17.5.conducit Levitam, 17.7. 10. idolum & ephod auferuntur,ſimiliter & Sacerdos abducitur,18.13.18.20.

Micha,filius Miphiboſeth.2.Reg 9.12.

MICHÆAS prophetat contrarium pſeudoprophetis, 3.Reg.22.13. 15.23. 2.Par.18.14.

MICHAEL pugnat cum diabolo,Dan. 10.13.Iud.9.Apoc.12.7.

MICHOL ſive Michal filia Saulis,datur Davidi in uxorem,1.Reg.18.27.juxta promiſſionem Regis,17.25.conſervat Davidi vitam, demittens eum per feneſtram,19.12.ſubducitur ei,& datur Phalti,ſive Phaltiel,25.44. redditur ei, 2.Reg.3.14.15.deridet ipſum ſaltantem coram Domino,6.16.

MILITARE. vide Bellum.

MINISTRORUM etiam malorum opera dignatur uti Dei bonitas,Matth. 7.22.Marc.9.38. Luc.9.49. quos & jubet audiri,Matt.23.3.

MIPHIBOSETH filius Jonathæ, 2. Reg.4.4.invenit gratiam coram Davide,9.7*,parcit ei David, 21.7.appellatur Meribbaal, 1.Par.9.40.

Miphiboſeth filius Saulis ſuſpenditur,2.Reg.21.8.

MIRACULA operatur Deus per Sanctos & eorum reliquias.Vide Sancti & Reliquiæ.

MISERICORDIA. vide Bonitas Dei. item Charitas.

Miſericordiæ opera proximo exhibenda,1.Reg.15.6.2.Par.28.9.15.Pſal. 111.5.9.Prov.24.21.31†19.7. 25.21. Eccli.4.2.29†35.18.Iſa.58.7.Oſee 6.11. Mich.6.8.Zach.7.9.Matth.5.7†9.13† 10.41†18.33†25.41. Mat.9.40. Luc.6. 35†11.33.Rom.12.13.Gal.6.12.Col.3. 12.1.Tim.5.10.quære Eleemoſyna.

MISSÆ ſacrificium olim prædictum & prænuntiatum, Lev.26.9.10.11.12. Pſal.22.5†109.4.Iſa.2.2. 3†19. 19. 20 †56.7†61.6†66.19.20.21. Ierem.31.3: †33.16.17.18. Dan.12.11. Amos 9.11. Malach.1.10.11.

Miſſæ ſacrificium per varias figuras veteris Teſtamenti ſignificatum, Gen. 14.18†16.6†22.13.Exod.12.5. 24†25. 30†29.2.15.Lev.2.1.13†3.12†4.23†5. 7.11†6.15†9.8†14.4†16.3†19.21. Num.15.24†18.17.1.Reg.21.4. 3.Reg. 19.6.4.Reg.4.41.Dan.8.12.appellaturque juge ſacrificium,Dan.11.31†12.11. nec interibit offerens ſacrificium, Jerem.33.18.21.

Miſſæ ſacrificium à Chriſto inſtitutum, Luc.22.19. & ab ejus diſcipulis uſitatū.Act.13.2.Λειτουργούντων δ' αὐτῶν.

Miſſæ ſacrificij mentionem facit Paulus,1.Cor.10.16†11.23*.

MOAB filius Lot & filiæ ejus natu majoris, Gen.19.37. contra Moabitas pugnare,Iſraëli à Deo prohibetur,Deuter.2.8.factus eſt Moab ſerviens Davidi ſub tributo,2.Reg.8.2.deficiunt Moabitæ ab Iſraël, 4.Reg.1†3.5. irruunt latrunculi de Moab in terram Iſraël, 13. 20. non admittebantur in Eccleſiam. Deut.23.3.2.Eſd.13.1.cōtra Moab prophetatur, Num.21.29†24.17. Pſal.59. 10†107.10. Iſa.16*.†25.10. Jer.48.1. 25.8.Amos 2.1.Soph.2.8.

MOLOCH idolum,Levit.18.21†20.2. appellatur Melchom,1.Par.20.2.Ierem. 49.1.Amos 1.15.Soph.1.5. de Moloch vide item, 3.Reg.11.5.7.4.Reg.23.10.

MORBUS. vide Ægrotatio.

MORS eſt pœna peccati,Gen.2.17† 3.19. Rom.5.12.17†6.23. 1.Corinth. 15.21.Epheſ.2.2. Col.2.13.1.Tim.5.6. Jac.1.15.

Mors & certus dies mortis omni homini conſtitutus eſt,Deut.31.14.Joſ.23. 14. 1.Reg.26.10. Job 14.5.Pſalm.88. 49.Eccleſ.3.3†8.8†9.5. Eccli.17.3†41. 1.Joan.7.30†8.20.Rom.5.12†6.23 Heb.9.27.

Mortis hora incertiſſima,Eccle.9.12. Matth.24.43.Luc.12.40.1.Theſſ.5.2 2. Theſſ 2.2.Jac.4.13.

Mors corporis,juſtis eſt quaſi ſomnus quidam,& dormitio,Deut.31.16.2.Reg. 7.12.3.Reg.2.10†11.21.43†14.20.Sap. 3.3.Matth.9.24.Ioan.11.11.Act.7.60† 13.36.1.Cor.11.29.1.Theſſ.4.13.

Mortem noſtram ſua morte devicit Chriſtus,Iſa.25.8.Oſee 13.14.Rom.6. 9.1. Corinth.15.54. 2. Timoth.1.10. Hebr.2.14.Apoc.21.4.

Mortem qui ſibi intulerint,Iud.9.54 †.16.29. 1.Reg.31.4. 2.Reg.17.23.3. Reg.16.18. 2. Mach.10.13†14.41. Matth.27.5.Actor.1.18.

Mortuos lugere quatenus permittatur,aut prohibeatur,Levit.19.28.Deut. 14.1†34.8.2.Reg.1.11†3.32†10.2†12. 16†14.2†19.1†21.10.13.Eccli.22.10† 38.16. 1. Mach.9.20†12.52†13.26. Matth.9.3.Luc.7.13.Ioan.11.33. Act. 8.2†9.39.2.Theſſ.4.13.

Mortui ad vitam revocantur, 3.Reg. 17.20.4.Reg.4.33†13.21. Matth.9.25 †.27.52. Marc.5.41. Luc.7.13†8.54. Joan.11.41.Act.9.40†20.10.

Mortuorum ſepultura.vide Sepeliendi mortui.

Mortuorum ſuffragia. vide Purgatorium.

MOYSES naſcitur ex Levi, Ex.2.1†6. 20.Act.7.20.percutit Ægyptium,& fugit in Madian,Exod.21.2.15.accipit Sephoram Madianitem uxorem, Ex.2.21.

mittitur

Digitized by Google

mittitur ad Pharaonem in Ægyptum, 3.10*.†5. 1†6. 12†7*.†8*.†9*. †10*. revertitur cum uxore & liberis in Ægyptum,4.20. orat pro Pharaone, 8.12. 30.†9.28. 33†10.17.

orat pro populo, 14.15†17.4. 11†32. 11.13. 31. Num.11. 2†14. 13. 17†21. 7. Deut.9. 18. 26. accipit primò tabulas, Exod.31.18.has confringit videns populi idololatriam, Exod.32.19.

accipit iterùm novas, 34.28.

in faciem ejus intueri non poterat populus Iſraëliticus,34.30. 2.Cor.3.7.

mittit exploratores in terram Chanaan, Num.13. 2. probat ſe à Deo eſſe miſſum, Num. 16. 28. 31. videt terram promiſſionis & moritur, 20.12†27. 12. Deut.34.1.5.apparet in transfiguratione Chriſti, Matt.17.3. Luc.9. 30. commendatur, Eccli.45.1.

diabolus altercatur cum Angelo Michaële de Moyſis corpore,Jud.9.

MUNDI corde,Pſal.23.4†50.12†17. 1.Matt.5.8.1.Pet.1.22.

Mundities interior & exterior commendatur,Matth.23.25. Luc.11.39. 2. Cor.7.1.

MURMURATORES quos imitentur, & quæ illis pœna metuenda, Exod.14. 11†15. 24†16.2.7.8†17. 2. Num. 11. 1*.†12.1.9.10†14.2.27*.†16. 3†17.13 †20.2†21.5*.Deut.1.27. Joſ.9.18.Iud. 8.1.Sap.1.11. Matt.20.12. Luc.15.2† 19.7.Joan.6.41*.Act.6.1.1.Cor.10.10. Jud.16.

N

NAAMAN militum præfectus apud regem Syriæ mundatur à lepra,4. Reg.5.14.Luc.4.27.

NAAS rex Ammonitarum pugnat contra Jabes, 1.Reg. 11. 1.moritur, 2. Reg.10.1.

Naas pater Abigail, 2.Reg.17.25.

NABAL vir iniquus,1.Reg.25.25.26.

NABOTH, quia regi Achab vineam negabat, lapidatur,3.Reg.21.2.13.

NABUCHODONOSOR potentiſſimus rex Babylonis, Jerem.27.6. invadit Ægyptum,4.Reg.24.7. Jer.46.2. aſcendit in Jeruſalem, 4.Reg.24.1. 10†25.1.Ierem.39.1 juxta prophetiam, Ierem.25. 8†32.28. erigit auream ſtatuam, Dan. 3.1. habitat ſeptem annos inter feras, 4.28.30.ingens ſuperbia ejus, amplitudo dominij, & crudelitas explicatur, Iſa.14.2.8.

NABUZARDAN dux militiæ regis Babylonis deſtruit domum Dei, muros Jeruſalem,& populum,qui remanſerat, transfert, cum omnibus vaſis templi,in Babylonem, 4. Reg.25.8. Ierem.39.9. 11†52.12.

NACHOR avus Abraham, Gen. 11. 25.25.

NADAB & Abiu igne abſumuntur, Levit.10.2†16.1.Num.3.4†26.61.

Nadab rex Iſraël, 3 Reg. 14.20. cæditur,15.28.

NAHASSON filius Aminadab princeps & dux tribus Juda, Num. 1.7.†2. 3†7.12.

NAHUM prædicat in Ninive,Nahum 1*.†2*.†3*.

NATHAN filius Davidis, 2.Reg.5. 14.appellatur Matthata, Luc.3.31.

Nathan propheta mittitur ad Regem David,2.Reg.7.4†12.1.

NATHANAEL dux tribus Iſſachar, Num.1. 8.

Nathanaël videtur à Chriſto,Joan. 1.47.

Chriſtus manifeſtat ſe ipſi Nathanaël, 21. 2.

NECHAO rex Ægypti, 4.Reg. 23.29. 2.Par.35. 20†36.3.

NEGOTIATIO. vide Emere & Vendere.

NEHEMIAS pincerna Artaxerxis, 2. Eſdr. 1.11.mittitur in Iudæam ad ædificandum quæ erant deſtructa, 2.9. appellatur Atherſata,8.9.

NEMROD potens erat & robuſtus venator,Gen.10 8.

NICANOR dux Lyſiæ, 1.Mach.3. 38. & etiam dux exercitus Demetrij, 7.26. minatur ſe ſuccenſurum templum,7.34 cæditur,7.43.1.Mach.15.28.

NICODEMUS occultus diſcipulus Chriſti, Joan.3.1†7.50†19.39.

NINIVE ædificatur ab Aſſur,Gen.10. 11. pœnitentiam agit de peccatis ſuis, Ion.3.5*. deſolatio & deſtructio Ninive, Nah. 1*. † 2*. † 3*. Soph. 2. 13. Tob.14.5.

ſtabit in judicio, & condemnabit obcæcatos Iudæos,Matth.12.41.

NOE filius Lamech,Gen.5.30.

præco divinæ juſtitiæ, 2.Pet.2.5.

ædificat arcam, Gen. 6*. ingreditur arcam,7.17.egreditur,8.15.

accipit ſignum fœderis,9.8.14.

commendatur, Eccli.44.17.

NOEMI uxor Eſmelech,Ruth 1.2.

NOVUM Teſtamentum, Ierem.31. 31. Matt.26.28. Mar.14.24. Luc.22. 20.1. Corinth.11.24.Heb.8.8†9.15†10.16† 13.20.

Novum cœlum & nova terra poſt mundi innovationem, Iſa. 65. 17†66. 22.2.Pet.3.13.Apoc.21.1.

NUDI veſtiendi, Iſa.48.5. Ezech.18. 7.Tob.1.17.Matth.25.26.39.vide Miſericordia.

O

OBED filius Booz ex Ruth, Ruth. 4.17.Matth.1.5.

OBEDIENDUM Deo ejúſque præceptis,& quæ obedientibus ſit conſtituta merces,Geneſ.12.4†17.9.23†22*.†26 5.Exod.1. 17†15. 26†19. 5†20. 6†23. 22.25 Levit.20.22†26. 3.11. Deuter.4. 40†7*.†11*.†13.4†17. 15†18. 15†24. 8†27.10†28.1.12.Joſ.22. 1. 1.Reg.12. 14†15.22.4.Reg.10.30. 2.Paral. 7. 17. Prov.1.8.33†15.31.Iſa.1.19†48. 18† 55.2.Jer.7.23†11.4†17.24†35*.Dan. 3.16.Eccli.35.7.2.Mach 7.30.Matth.4. 19†7.24†8.21†15.3†17.5†25. 3.Luc. 5.4†10.16.Joan.2.7. Act.4. 19†5. 32. Rom.16.19.Phil.2.8.12.1.Theſſ.4.3†5 18.1.Pet.1.12.Jac.1.22.

Obedientia inferiorum arga ſuperiores.vide Subditorum officium.

OBLATIO omnis debet eſſe ſine vitio aut macula, Levit.1.3†3.1†22.19. Nu. 28.3.31.Deut.15.21.Eccli.35.14. Ezec. 43.23.Mal.1.8.14.

Oblationes Deo gratæ cælitus accenduntur,Geneſ.4.4†8.20†15.17. Levit.9.24.Iud.6.21†13.19. 3.Reg.18.38. 1.Paral.21.26. 2.Paral.7.1. 2.Mach. 1. 22†2.10.

Oblationes quotidianæ, Exod.29.38. Num.28.3.1.Eſdr.3.2.

Oblationes propriorum filiorum,Levit.18.21†20.2.Deuter.12. 31†18. 10. Iud.11.39. 4. Reg.3. 27†16. 3†17.17 †21.6.2.Par.28.3.Pſal.105.37. Iſai. 57. 5.Ierem.7.31†19.5. Ezech.16. 20.36† 20.31†23.37.

Oblationum convivia cum gaudio celebrantur, Gen.31.46. Exod.18. 12† 32.6.Nu.25.2.Deut.12*.†27.7.1.Reg.1. 4†9.12*.†16.5. 2.Reg.15.12. 3.Reg.1. 9†3.15.1.Par.29.21.

Oblationes impiorum, Geneſ.4.3.1. Reg.15.21.Pſalm.39. 7†49.7† 50.18. Prov.15.8†21.27.Eccli.35.15. Iſa.1.10 †43.23†61.8†66.3. Ierem.6.20†7.20 †14.12.Oſee 5.6†8.13†9.4.Amos 5.22. Mich.6.7.Mal.1.7.13.Matth.9. 13†12. 7.Mar.12.33. Heb.10.5.

OCCIDERE. vide Homicidium.

OCHOSIAS filius Ioram rex Juda, 4. Reg.8.24.fugit in Mageddo à facie Jehu,& cæditur,9.27.

habet ſibi ſucceſſorem Joas regem, 1.Par.3.11.

OCULUS ſimplex & rectus, Eccli.35. 12.Matt.6.22.Luc.31.34.

Oculus nequam, Gen.6.2.Prov.6.13 Eccle.4.8.Eccli.14.8†31.14.Matt.6.22. Marc.7.22.Luc.11.34.1. Joan.2.16.

Oculorum cuſtodia quantopere ſit neceſſaria ad vitandum peccata,Gen.3. 6†6.2†34.2†38.15†39.9.7. 2.Reg.11. 2*.†13.1.Prov.23.26.33.Eccli.9.5.7.8. 9.11*.†25.28*.†41.25†42. 12. Judith 10.17.18*. †. 12.16. Dan.13.8*. Matt. 5.28.2 Pet.2.14.

Oculus mentis vel intellectus, Num. 24. 3.Deuter.29. 4. Iſa.6.9.Luc.24.29. Actor.26.18.Epheſ.1.18.

ODIUM.vide Invidia.

Odio habenda malitia,Pſal.96. 10† 138.21.Amos 5.15†6.8.Rom.12.9.

OFFERRE pro defunctis, 2. Mach. 12. 13.

OFFICIUM ſubditorum. vide infra, Subditorum.

OG rex Baſan cæditur, Num.21.33. Deut.3.2†29.7†31.4.Pſalm.135.20.

ONESIPHORO optat Paulus miſericordiam,2.Tim.1.16.

ONIAS ſummus ſacerdos offert pro Heliodoro,2.Mac.3.32.cæditur,4.34.

OPERUM merita,& retributio ſeu merces, Pſalm.118. 112. Prov.11. 18. Eccli.36.18.Iſa.3. 10. Matth.5.12†10. 42†16.27†25.34.Rom.2.6. 1.Cor.15. 28.2.Cor.5.10. 2.Tim.4.8.Hebr.6. 10† 10.35†11.26.Jac.2.24. Apoc.20.7. 8† 22. 12.

Opera mala Deo diſplicent. & pœnam merentur,Gen.3.11†4. 7†6.3.5.6. 7†7.4†9.6†11. 4*.†17.14†18.20†19. 11.24.26†20.3†42.21†44.16. Exod.5. 9†7*.8*.9*.10*.11* 12*.14*.20*. 21*. 22*.†31.13†32.9.27.28. 33. Levit.10. 12. & deinceps per omnes ſacræ Scripturæ libros.

Opera bona Deo grata ſunt,& præmium

Digitized by Google

mium merentur. Gen.4.4.† 5.24.† 6.8. 9†8. 20. 21 † 20.7 † 22.16*.†26.4.5† 29.32. Exod. 1. 20. †.20.*. †23.22.25. Lev.11.43.44.45.& ſic deinceps per totam ſcripturam.

Operari benè propter mercedem & retributionem licitum eſt, Pſal.118.112. Matth.5.12.2.Timot.4.8.Hebr.11.26.

non in quolibet Opere homo peccat, 2.Pet.1.10.1.Joan.3.6.9†5.18.

Operum bonorum commemoratio, 4.Reg.20. 3. Job 6.2.3. Pſal.17.21.22. 25. † 131.1.Iſa.38.3.

Opera bona quæ ſint. vide Bona opera.

Opera à nobis proximo exhibita tamquam ſibi facta reputat Deus, ſive bona ſint, ſive mala, Iſa.37.23.Jerem.1.19. Zac. 2. 8. Matth.25.40. Act.9.5. Cor. 8. 11.

Opiniones & cogitationes hominum frequenter ſunt erroneæ, Levit.10. 1.Nu.15.39.Deut.12.8†29.19.1.Reg.15. 9.2.Reg.6.6.Prov.12.15 † 14.12 † 21.2. Iſa.5.21†7.12†14.13†55.8. Matth. 3. 14 † 16. 22. Marc.8.32. Joan. 12. 4 † 13.8.

Orare in nomine Jeſu, Joan.14.13. †15.16†16.23.26.1.Joan.5.14.

Orare quemadmodum oporteat, frequenter ignoramus, Matth.20.20.Marc. 10.35.Rom.8.26.Jac.4.3.

Orare noctes & dies, Pſal.118.62. Luc.18.1.1.Theſſ 3.10.1. Timoth. 5.5. 2.Timoth.1.3.

Orare ſine intermiſſione, Matth.7.7. Luc.11.9†18.2. Actor. 10. 2. Eph.6.18. Col.4.2.1.Theſſ.5.17.

Orare ut fidei prædicatio ſucceſſus habeat felices, Epheſ. 6.19. Col.4.3.2. Theſſ.3.1.

Orare alium pro alio. Jerem.42.2.20. Baruch 1.13.2. Mach.1.6. Epheſ. 6.18. Col.4. 2.1.Theſſ.5.25.2. Theſſ. 3. 1. 1. Tim.2.1.Jac.5.16.

Orare pro inimicis, Num.16. 22. 46. 2.Mach.3.33. Matth.5.44. Luc.6.28 † 23.34.Actor.7.60.

Orare Sanctos cum Chriſto regnantes. vide Sanctos.

Orare pro defunctis. vide Purgatoriũ.

Oratio quomodo, quando, cui & ubi fieri debeat, & quid petendum, Num.11. 16.24.Deut.4.7.Jud.10.10.15.1.Reg.1. 11. 2. Reg.22.2.7.3. Reg. 3. 7. Iſa.65. 24.Amos 7.2.Eccli.35.26.Tob.3. 11 *. Jud.4.11.Matt.6.5.9†7.7†18.19†20.20 † 21.22 † 26.38. Marc.11.24 † 13.33. Luc.11.2.9†18.1†22.40.Joan.4.23.†9. 31†14.13†15. 7†16 23. Act.1. 14 † 2. 42 † 4.24.31†10.2†1.23.Rom.8.26†12. 12. 1. Cor.14. 13. Eph.6.18. Col.4.2.1. Th.5.17.1.Tim.2.1. Heb.13.18. 1.Pet. 3.12.1. Joan.5.4. Jac.1.6†4. 3 †5. 13. Apoc.19.10†22.9.

Orationes quæ fiunt quemadmodum oportet, exaudit Deus, Gen.16.11†21. 17. Exod. 2. 24†3. 7†6. 5†22. 23. 27. Deut.4. 7†15. 9.1.Reg.7.9. 10†9. 16† 12.18.2.Reg.22.4.7.3.Reg.13. 6 † 17. 22†18.36. 4.Reg.13 5†20.5.2. Par.32. 22†33.13.4.Eſd.15.7.Jud.4.8. 12.Tob. 3.24.Pſ.3. 5†4.4†9. 13†17. 7†21.25† 33.7†49.15†54.17†117.5†119.1.†144. 19.Prov.15.29.Eccli.4.9†21.6.†39.24. 26†48.22. Iſa.30.19†37. 15. 21†55. 7. Jerem.29.12.Thr.3.56.Dan.13.44.Jon. 2.3. Zach.13.9.2. Mach.3.22. Joan.9. 31.Act.10.4.

Orationes quorumdam quare non exaudiat Deus, Deu.1. 45†31.18. Jud. 10.1.1.Reg.8.18.Pſal.17.42. Prov.1.28. †15.29†21.13†28. 9. Eccli.34. 29. 31. Iſa.1.15.Jerem.7.16†11.11.14†14.12† 15.1.Ezech.8.18†14.16. 22.Mich.3.4. Zach.7.13.4. Eſdr.1.26.2. Mach.9. 13. Joan.9.31.Heb.12.17.Jac.4.3.

Orationum Sanctorum exempla, Gen.32.9. Exod.32.11.13.Num.14.19 Deut.9.26.3.Reg.8.15*. 4.Reg.20. 3.2 Par. 6. 16*.†14.11.†20.6.12. 1. Eſd.9. 6*.2.Eſd.1.*.Sap.9*. Eccli.23. 2†36. 1. 11†51*. Baruc.1.17.21†2.6*.†3. 1.9. Tob.3.1. 12†8. 7†13.1.Jud.9. 2†16 *. Eſth. 14.3. Iſa.33.2†37.16†64*.Jer.10. 24†17.13.14†18.19†32.16. Thre. 5*. Dan.9.6†13.42. Jonæ 2*.Habac. 3*.3. Eſdr.8.74 4.Eſdr.3*. 1†6.38*.1.Mach. 7.37.2.Mach.6.30.Act.4.24.

Ordinis ſacramentum, Joſ.20.22.1. Tim.4. 14†5.22.2.Tim.1.6.Tit.1.5.

Oreb & Zeb interficiuntur, Jud.7.27.

Osculum pudicum, pacis & charitatis ſymbolum, Geneſ.29.13†45.14†48. 10. Exod. 4. 27. Luc.15. 20.Actor.20. 37.Rom.16.15.1.Cor.16.20.2.Cor.13. 12.1.Theſſ.5.26.1.Pet.5.14.

Otium. vide Acedia.

Ozias ſacerdos recipit Achior in domum ſuam, Jud.6.19.

præſcribit Domini miſerationi tempus quinque dierum, 7.23.

Ozias. vide Uſia.

P

Pactum cum quibus non ſit ineundum, Exod.23.32†34.15.Deut.7.3† 20.13.3.Reg.20.36.42.

Pactum contra Dei voluntatem cum infidelibus initum, punitur, Jud.1.24.27. †3.5.3.Reg.20.34.41.2.Par.19.2.

Pactum init Deus cum populo, Gen. 17.2. 7.Exod.19.5.Deut.5.2. Jerem.31. 31. 33.

Pactum init populus cum Deo, Joſ. 24.25.4.Reg.23.3.2.Par.15.12†23.16. 2.Eſd.10.29.

Parentum officium, Gen.18.19†21. 19†24.2†25.6†34.4.29†49*.Ex.19. 2 †12.26†13.13.14†21. 10. Lev. 19. 29. Num. 30. 6. Deut.4.9†6.7.20†11.19† 21.19†22.15.19†32. 46. Joſ. 4. 21. 1. Reg. 2. 23†3.13.3.Reg.2.1.Job.1.5.Pſ. 77. 3. Prov.1.8†4.1†5.7†11.29†13.14 †19.18.†20.2†22. 6. 15†23.13†29.17. Eccli.4.23†7.25†8.11†17.1.†25.10† 26. 13†30.1.11†33.32†42. 5. Tob. 1. 10† 4*.†10.13†14.5.11.1.Mach.2.49.64.2. Mach.6.24.28†7.20.21. 27. Dan.13. 3. Matt.10.37.Eph.6.4.Col.3.21. 2.Tim. 3.15.Tit.2.4.

Paschæ feſti inſtitutio & celebratio, Exod.12*.†13.6†23.15†34.18.Lev.23. 5. Num. 9. 2. 11†28.17. Deut. 16.1.5. Joſ.5.10. 4.Reg.23.21.2.Par.30.1.15† 35. 1. 1. Eſdr.6. 19. 3. Eſd.1. 10 † 7.10. Ezech.45.21. Matth. 26. 19. Marc.14. 12.Luc.22.7.

Pastores, præceptores, & alij præfecti qua debeant eſſe ſolicitudine & cura in eos quos ſuæ fidei cõmiſſos habent, Prov.27.23.24.Sap.6.23.26.Ezec. 34.4*.Matth. 18.12†24.45. Luc.15.4. Ioan.10.11*.†13.1*. † 17.9.11*. † 18. 8.Act.20.22.28.31. Rom.9.2. 3†12.7. 8.1.Cor.4.14. 2.Cor.11. 28. 29. Galat. 3. 19.

Patiens & longaniſmis eſt Deus, Gen.6.3.Exod.34.6.Num.14.18.Pſalm. 85.15†102.8†144.8.Eccle.8.12.Iſa.30. 18.Ioel.2.13.Ionæ 4.2.Nahum.1.3.Sap. 11.24†15. 1.Matth.18. 27.Rom.2.4.1. Tim.1.16.2.Pet.4.9.

Patientia & longanimitas fidelium in omni genere afflictionum, Gen.12.4. 6.2.Reg.16.10.Iob 1.20†2.9.†7.2Pro. 3.11†14.29†15.1†16.32†25.15.Eccli. 1. 29†2. 4. 4. Eſdr. 10.15. Tob. 2.8.2. Mach.6.20†7*. Matth.5. 39.Rom.5.3† 12.12†15. 4. 2. Cor.6.4. Galat. 5. 22. Eph.4.2.1.Theſſ.5.14.2. Theſſ.1.4.7.1. Tit.6.11. 2.Tim. 2.3.12.1.Pet.1.6†2.19 †3.14.17†4.1.2.Pet.1. 6.Hebr.10.36 † 11.25†12.1.Iac.5.7.

Impatientia & ejus punitio, Exo.14. 11†15.24†16.2.7†17. 2.Num.11. 1.10 †14.1.28†21.6.Iob.3.1.Eccli.2.16.

Pauperes. vide Eleemoſyna.

Paulus Judæus ex tribu Benjamin, Rom.11. 1.Phil.3.5. natus & educatus Tarſi, Actor.22.3. perſequitur Chriſtianos, 9.1.Gal.1.13.1.Tim.1. 13. converſio ejus ſingularis, Actor.9*.

Paulus doctor gentium, Rom.11.13† 15. 16.Gal.2.2. 8.1.Tim.2.7.2.Tim.1.11. prædicat Antiochiæ, Act.13. 16 *. Iconiæ, 14.1.Lyſtri, 14.6.13.Theſſalonicæ, 17.1. Berœæ, 17. 10. Athenis, 17. 22.28.Corinthi, 18.1. vocatur in Macedoniam, Act.16.9. capitur, 21.27. deducitur. Cæſaream, 23.23.30. vehitur Romam, 27*.28*. ſiſtitur Neroni, 2. Timoth.4.22.

Paulus nemini voluit eſſe oneri, Actor.20.33.2.Cor.11.9.11†12. 13. 1. Theſſ.2.9. 2.Theſſ.3.8. vocabatur olim Saulus, Act.7.59†9.1†13.1.

Pax quædam temporalis, quædam æterna, Gen.13.6.8†26.22†45.24.Lev. 26. 6.Num.6.27. Ierem.29.7. Eccli.25. 2†28.15.19.Matt.5.9.Marc.9. 50.Luc. 14.32.Act.9.31.Rom.12.18. 1.Corint. 14.33.Eph.4.3.2.Tim.2.22.1.Pet.3.11. Heb.12.14.Iac.3.18.Apoc.6.4.

Pax interna qualis eſt inter Deum & ejus amicos, Iſa.2. 4†9. 6†11.6.7†66. 12.Oſee 2. 14. 20. Mich. 4. 3.Zach.9. 10. Luc.2. 14†24. 36.Ioan.14. 17†16. 33†20. 19.Act.10.36.Rom.5. 1.Eph.2. 14.Phil.4.7.

Pacem & miſericordiam promittunt mendaces prophetæ, Ierem.6. 14†8. 8. 12 † 14. 13 † 23. 16. Ezech. 13. 10. 16. Mich.3.5.1.Theſſ.5.3.

Peccati origo, Gen.2. 17 † 3.6. Rom.5 12.1.Cor.15.21.

Peccatum originale, Iob. 14. 4†15. 14. Pſ.50.7.Rom.3.9.23†5. 12*. effectus ejus, Gen.8.21.Eccli.17.30.Rom.5. 12.17†6.23.†7.8.11.13.17*.Gal. 5.17. Epheſ.2.3. tollitur ejus reatus per Chriſtum, Ioan.1. 29.Rom.3.23.24†5.9.15. 17.18.19†6.3†7.14.†8. 1. 2. Gal.3.22. Epheſ.2.5.

Peccatum

Peccatum ſolus Deus propria auctoritate remittere poteſt, Exod.34.7.Pſal. 18. 13†31.5†102.12. Iſai.43.25 † 44. 22†53*. Jerem.31.34.33.8.Miche.7.18. Matth.9.1.Mar.2.5. Lucæ 5.20†7.48.

Peccatum Sacerdos remittit auctoritate divina. Matth.18.18. Joan.20.23.

Peccatum remittitur per Chriſtum, Iſa.53*.Dan.9.24.Matt.1. 21†9. 2†11. 28†20. 28†26. 27.Marc.2. 5. Luc. 24. 46.Joan.2.29.Act.2.38†4. 12†10. 35. 43†13.38.Rom.4.25†5.9. 1.Cor.6.11† 15.3.2.Corint.5.21.Gal.1.4. Col.1.14. Epheſ.1.7†5.25. 1.Tim.1. 15.Tit.2.14. 1.Pet.1.18†2.14†3. 18†4. 1.Hebr.1.3† 9.12.14. 1.Joan. 1.7†2. 12†3. 5.Apoc. 1.5.

Peccatum in Spiritum ſanctum, Matt. 12. 31.Mar.3. 28.Luc.11. 15†12. 10. Heb.6.6†10.26.1.Joan.5.16.

Peccatum vindictam clamans. Gen. 4. 10†18. 20.Exod.22.23. 27.Eccli.35. 18.Jac.5.4.

Peccanti in nos fratri condonandum. vide Remittendum.

Propter Peccatum unius aut paucorum puniuntur multi, Gen. 3*.Num.16. 20*. Joſ.7*. Jud.19.25. 2.Reg.24*.

Peccatum contra naturam, Gen.19*. Jud.19. 22*. Lev.20. 13.Rom.1.27. 1. Cor.6.10.1.Tim.1.10.

Peccatum ex ignorantia, Lev.4. 2†5. 15.Num.15.27.Luc.23. 34.Joan.9.41† 15.24.Actor.3.17.1.Tim.1.13.

Peccatum ex malitia & data opera, Num.15. 30.Eccli. 10. 14.Matt.28. 13. Jo.11.49.Act.4.18.Heb.6.5†10.16.

Peccatorum confeſſio. vide ſupra Confeſſio.

Peccatum non ſolùm non imputatur, ſed etiam verè remittitur, & anima abluitur ac mundatur, Pſal.50.12.Act.2. 38. 1.Corinth.6.11.2.Pet.1.9.1. Joan. 1. 9.

PECULIUM Dei ejus populus, Ex.19.5. Deut.7. 6†14. 2.Joan.1. 11.Eph.1. 14. 1.Pet.2.9.

PEDUM lotio. vide ſuprà Lotio.

PEREGRINIS benefaciendum eſt, Gen.18.2.Exod.22.21†23. 9. Lev. 19. 33†23.22.Num.15.14.Deut.10.18†14. 21†24.14.17†26.11*.Ezech.22.29†47. 21.Zach.7.10.

Peregrini ſumus & advenæ in hac vita, Gen.15.13†23.4†47.9.1.Par.29.15. Pſ.38.13†118.19.2.Cor.5.8.Phil.3.20. Heb.11.13.1.Pet.2.11.

Peregrinationes pietatis gratia ſuſceptæ ſunt utiles, 3.Reg.8. 41. 4.Reg. 5.10.

PERJURII & falſi crimen, Exod.8. 8. 15.28.Lev.5.4.1.Reg.19. 6*. 3.Reg.8. 31.Jer.7.9.Zach.5.3.Mal.3.5.1.Mach. 6. 62†7. 15. 18.†11. 53†13.16.19. 2. Mach.4.34†12. 3.Matth.26.72. 1.Tim. 1.10.

PERSÆ invadunt Babylonem, Dan.5. 28.juxta prophetiam Iſaiæ, 21.9.Jer.51. 8.11.41.55.

PERSEVERANTIA, Gen.19.15.16.Job. 2.3.Prov.3.31†23.17.Ezech.18.24†33. 13. Eccli.2. 2†11. 11†35. 9.Matth.10. 22†19. 22†24.13. Luc.9. 54. Joan. 6. 62.Act.2.42†11.23†13.43†14.21.Heb. 3*.2.Pet.2.20.1.Joan.2. 24.Apoc.2.16.

PERSECUTIO. vide Crux.

PERSONARUM acceptio illicita, nec Deus perſonam reſpicit, Levit. 19. 15. Deut.1. 17†10.17†17.2.1.Reg.16.7.2. Par.19.7.Sap.6.8.Job 34.19.Prov.18.5 †24.23†28.21.Eccli.35.15.16.Iſ.11.3. Malac.2.9.Matt.22.16.Mar.12.14.Luc. 20. 21.Actor.10. 34.Rom.2. 11.Galat. 2.6.Epheſ.6.9. Col.3. 25. 1.Pet.1. 17. Jac.2.9.

PETERE. vide Orare.

PETRUS à Chriſto vocatur, Matth.4. 18.confitetur Chriſtum, 16.16. appellatur Simon, 4.18†10.2.Joan.20.2. appellátur Cephas, Joan.1.42.1.Cor.1.12†3 22†9.5.Galat.2. 9. appellatur Simon Bar-Jona, & Simon Joannis, Matth.16. 17. Joan.21.15. negat Chriſtum, & de negatione facta pœnitentiam agit, Mat. 26.69.70.72.75. prædicat, & loquitur, Actor.1.16†2*.†3. 12*.†4. 1.†10. 34. ſanat claudum, 3. 4. conjicitur in carcerem, 12.3.

Petrus primus Apoſtolorum, Mat. 10. 2†16.18†16.24*. Lucæ 22. 31*. Joan. 21. 17*.

PHACEE filius Romeliæ, poſtquam occidit Phaceiam, fit rex Iſraël; 4. Reg. 15. 25. 27. pugnat contra Jeruſalem, Iſai.7.1. occidit de Juda centum viginti millia virorum uno die, 2.Par.28.6.

PHACEIA filius Manahem fit rex Iſraël, 4 Reg.15.22.23.

PHANUEL turris ſubvertitur à Gedeone, occiſis habitatoribus civitatis, Jud 8.8.13.17.

PHARAO affligitur propter Saram uxorem Abraham, Gen.12.17.

Pharao ſomnia videt, Gen.41.1.quæ ci à Ioſeph explicantur, 41.25.

Pharao Iſraëlem opprimit ſervitute, Exod.1. 8*. ſubmergitur cum omni ſuo exercitu, 14. 24.28.

Pharaonis filiam accipit Salomon uxorem, 3. Reg.3.1.

Pharao Nechao capit regem Ioachaz, 4.Reg.23.34.

PHARISÆUS invitat Chriſtum, Luc. 7. 36.

Phariſæus & Publicanus orant ſimul in templo, Luc.18.10.

Phariſæi graviter increpantur, Matth. 3.7†7.1†16.4†23*.Ioan.8.44.Act.7.51 † 23.3.Phil.3.2.

PHASSUR percutit Ieremiam prophetam, Ierem.20.2.

PHEGIEL dux tribus Aſer, Num.1.13.

PHIGELLUS & Hermogenes avertuntur à Paulo, 2.ad Timoth.1.15.

PHILIPPUS vocatur à Chriſto, Ioan.1. 43.recenſetur inter Apoſtolos, Mat.10. 3.cupit videre Patrem, Ioan.4.8.

Philippus diaconus eligitur, Act.6.5. prædicat in Samaria, Actor.8.5. baptizat Æthiopem eunuchum, Act.8. 37. ſuſcipit Paulum & ſocios ejus hoſpitio, Actor.21.2.

PHILISTHÆI perſequuntur Iſraëlem, Iud.3.3†10.7†15.9.1.Reg.4*.†5*.†13. 5†17*.†23.1.†28.1†29.1†31.1.2.Reg. 5.17.22†21.15.18.

Philiſtæi cæduntur, Iud.3.31.1.Reg.7. 11†13.3†14*.†17.50†18.27†19 8†23. 5.2.Reg.5.24†8.1.4.Reg.18.8.

contra Philiſthæos, vide Iſa. 14.29. Ierem.47. 1. 4.Ezech.25. 15. Amos 1. Sophon.4.2.5.Zach.9.6.

PHINEES filius Eleazari, Exod.6.25. Iud.20.28. placat Deum zelo ſuo, Nu. 25.7.12.Pſalm.105.30. mittitur in terram Galaad, Ioſ.22.13.

Phinees filius Heli, 1.Reg.1. 3. periit propter ſua peccata, 4.11.

PHUL rex Aſſyriorum copias adducit contra Ieruſalem, 4.Reg.15.19.

PIETAS. vide Bona opera.

PIGNUS ſalutis noſtræ eſt Spiritus ſanctus, Rom.8. 16. 2.Cor.1.22 †5.5. Eph.1.13†4.30.

PIGRITIA. vide Acedia.

PILATUS & Herodes fiunt amici, Luc.23.12.

Pilatus Chriſtum innocentem morti addicit, Matt.27.26.Ioan.19.16.

PLAGA Dei ſeu vindicta, Exod.7*.8*. 9*.14*. 4.Reg.8.28.2.Paral.6.28.Pſal. 77.44†104.27.Ierem.15.2.

POENA peccati non ſtatim univerſa remittitur remiſſa culpa, Num.14. 20. 22.13. 2.Reg.12.13. 14*.†24*. 1. Paral. 21*.

POENITENTIA, & ſatisfactio pro peccatis, Pſalm.6. 7.Matth.3. 8. Luc.3.8. Actor.2.38†8. 22.2.Corint.7. 10.

Pœnitentia prædicatur, Ierem. 7. 3. Matt.3.2†4.17.Luc.3.3.8†13.3†24.47. Actor.2.38†3.19†8.21†17.30†20.21. †26 20.

Pœnitentiæ veræ & non fictæ promiſſa eſt venia, Deut.4.29†30.2.1.Reg.7. 3.2. Paral.7. 14†20. 6†34. 26. Iob. 22. 23.Prov.28. 13.Pſalm.31. 5. Eccli. 17. 23.Iſai.1.16†30.18†45. 22†55. 7†59. 20.Ierem.3.10.17†18.8†29.12†31.18. 20.Ezech. 18. 21. 27†33.14.Oſee 14. 2. Ioël 2. 12.Ion.3. 8.Zach.1. 4.Malac. 3. 7.Luc.15.18.Act.3.19†26.18.20.

Pœnitentia agenda eſt dum ſani ſumus, Eccli.17.24†18.25.

Pœnitentiæ veræ exempla, Iud. 10. 15. 2.Reg.12. 13†24.10.17.2.Paral.12. 6†33.12.Ionæ 3*. Iudith.4. 8.Matt.26. 75.Luc.7.37.44†15.18.†18.13†19. 8† 22.62†23.41.Act.2.37.

Pœnitentiæ falſæ exempla, Geneſ 4. 13†27.38.Exod.8.8†9.27†10.16.Ioſ.7. 20. Iud.1. 7. 1.Reg.15. 24. 30†24. 19. 3.Reg.13.6†21. 27.Sap.5. 3.1. Mach.6. 12.2.Mach.9.12.Matth.27. 4. Actor.8. 13.23.Heb.12.17.

PRÆDICATORES. vide Concionatores.

PRÆFECTI. vide Superiores & Paſtores.

PRECARI. vide Orare.

PRIMITIÆ fructuum debentur Deo ejúſque Sacerdotibus, Exod.23.19†34. 26.Levit.23. 10. Num.18. 13.Deut.18. 4†26.2.10.2.Par.31.5.2.Eſd.10.35.37. Prov.3.9.Tob.1.7.

PRIMOGENITA omnia Ægyptiorum moriuntur, Exod.12. 29. Pſal.77. 51† 134.8†135.10.

Primogenitum omne Deo conſecratur, Exod.13.2†22.29†34.20.Levit.27. 26. Num. 3. 13†8. 17. Deut.15.19. 1. Reg.1.24. Luc.2.23.

Primogenitorum jura, privilegia, & prærogativæ, Gen.25.31†49.3.Deut.21. 15.2.Par.21.3.

Digitized by Google

Primogeniti aliquando à Deo reji ciuntur, Geneſ.48.17†49.4.Rom.9.13.

PRODITIO,& ejus punitio,Gen.37.23. Iud.1. 24. 1.Reg.23.19. Iſaiæ 22.15.2 Mach.3. 4†4. 1†10. 20†13. 21.Matth. 26.14.47.

PROMISSIO. vide Votum.

Promiſſiones Dei cum conditione fiunt, Deut.19.8†28*.†33. 4. Levit.26 *. 1.Reg. 2. 30. Ezech.18 *. † 33. 15. 19.Marc.16.16.Joan.3.16.36†6.47†8 31†13.17†15. 7. 14.Rom.8.17.Col.1. 23. Heb. 3. 14. 2.Pet.1. 4. Apoc.2*.†3 *.†21.7.

PROPHETÆ. vide Concionatores.

PROVIDENTIA. vide Dei gubernatio & providentia.

PSEUDOPROPHETÆ,& eorum punitio, & quòd non ſint audiendi, Deut. 13.1†18.20.3.Reg.13. 11†18. 40†22. 6.10. 4.Reg.10. 19 Prov.28. 10. Iſa.3. 11 † 28. 7†56. 10. Jerem.14. 13. 15† 23*.†27.9.†28 *.†29. 8. 21. 25. Ezec. 13*. †14. 9†22. 25†34. 2. 8. 18.Amos 7. 10. Mich.3. 5. Zach.13. 2.Matth.7. 15 † 24. 11. Luc. 12. 1. Act. 20. 29. 2.Cor.15.12.Phil.3.2.Col.2.8.1.Tim.4. 1. 2. Tit. 1. 17†3. 1. 2.Pet.2*.1.Joan.4. 1.Jud.4.8*.

Pſeudoprophetæ habentur qui currunt antequam per ordinariam poteſtatem mittantur, Jerem. 14. 14†23. 32† 27.15.Ezech.13.6.

PTOLEMÆUS oppugnatur ab Antiocho, 1. Mach.1.19. init amicitiam cum Alexandro filio Antiochi, 10. 51. pugnat cum Alexandro, & moritur 11. 1.18.

Ptolemæus Macer veneno vitam ſuam finivit, 2.Mach.10.12.13.

PUBLIUS ſuſcipit hoſpitio Paulum, Actor. 28.8.

PURGATORIUM, id eſt, locum ubi ſunt animæ, quæ vivorum precibus & operibus juvari poſſunt, & purgantur, eſſe confirmatur, 2. Mach. 12. 43. 46 *. Matth. 5. 25 † 12. 32. 1. Cor. 3. 16. Phil.2. 10. 2. Timot.1. 18. 1. Joan. 5. 16.Apoc.5.3.13.

Q.

QUADRAGESIMALIS jejunij exempla, Moyſes, Exod.24. 18†34. 28. Deut.9.9.18.Elias.3.Reg.19.8.Chriſtus, Matth.4.2.vide jejunium.

QUÆSTIONES inutiles quæ ſunt vitandæ, Geneſ.3.1.6.Prov.25. 27. Eccle. 7. 11.Eccli.3. 21.Matth.24. 3.Joan.6.52† 21.21.Actor.1.6.1.Tim.1.4†6.3.2.Tim.2. 16.Tit.3.9.

QUIESCENDUM à peccatis, Rom. 6. 6*.Galat.2.18.

Quies continget populo Dei, Heb. 4.9.

Quietem & pacem certam conſequentur juſti, Sap.3.3†4.1.Iſai.57.2.Luc.16. 22.Apoc.14.13.

Quietem invenire animæ ſuæ, Jerem. 6.16.Matt.11.29.

R.

RABBA obſidetur, 2.Reg.11. 1†12. 26.1.Par.20.1.

RABSACES Sennacherib archipincerna, 4.Reg.18.17.Iſa.36.37.

RACHEL paſcit oves patris ſui, Gen. 29.9.traditur Jacob in uxorem, 29. 29. clàm tollit idola patris ſui, 31. 19. ob difficultatem partus periclitatur, 35.17.

RAHAB exploratores miſſos in urbem Jericho, excipit hoſpitio, Joſ.2.1. Jac.2. 25.ſervatur cum ſuis, Joſ.6.17.23.

Rahab uxor Salmon, 1. Paral.2.11. Matth.1.5.

RAPHAEL Angelus Dominus medicus & dux Tobiæ, Tob.5.5†6.*.†.12.12.

RATIONEM Deo quiſque pro ſe redditurus eſt, Matt.12.36†18.23†45.31*. Rom.14.12.2.Cor.5.10.

RAZIAS Judæus gladio ſe interimit, 2.Mach.14.37.41.

RAZON adverſarius Iſraëlis, 3. Reg. 11. 23.

REBECCA filia Bathuelis, Gen.22. 23. uxor Iſaac, 24. 50. parit geminos, 25. 24.

RACHAB pater Jonadab, amici Jehu regis Iſraël, 4.Reg.10.15.

REDIMERE novit Deus ſuos multis modis ex anguſtia, Gen. 19. *. Exod. 14*.†18. 8. 1.Reg. 23. 14. 26. 4.Reg. 7*.2. Paral. 18. 31 † 20. 24. 1. Eſdr. 8. 21. Pſalm. 4. 9†90. 9. Eſt. 7. 5. Iſ. 41. 10†43. 1.Dan.3. 91†6. 21. 23. 2. Pet. 2. 9.

REFUGII civitates, Exod. 21. 13. Num.35. 11.Deut. 4. 41†19. 2. 7. Joſ. 20*.3.Reg.1.50†2.28.

REGENERATIO. vide Homo.

Regeneratio eſt immutatio carnis in ſpiritum, Joan.3.5. carnalium affectionum in ſpiritalem affectum, Rom.8. 5. 13. infidelitatis in fidem, Joan. 1. 12. Gal.3.26. 1.Joan.5.1. innovatio mentis per Spiritum ſanctum, Tit. 3. 5. Gal.4. 6. atque adeò carnalis naturæ in divinam naturam, 2.Petr.1.4.Col. 2.11. ut qui mali fuimus, ſanctificemur, 1.Cor. 6.11.Epheſ.5.8.

Regenerati interiùs, etiam exteriùs in novitate vitæ ambulabunt, Rom.6*.†7. 6†12.1.Epheſ.4.22.Col.3.9.1.Cor.5.7. 2.Cor.5.15.1.Petr.4.1.

REGES quid facere, quidve fugere debeant, Deut. 17. 19. 1. Reg. 8 *. 3. Reg.2. 2†10. 9.Par.9. 1†19. 5.Sap.6*. †9*. Job 34. 30. Pſalm. 2. 10†100*. Prov.14.28†19.12†20.8.26†28.15†29. 4.14†31.4.Jerem.22. 2. vide Superiorum officium.

REGNUM Dei vim patitur, Matth.11. 12.Luc.16. 16.Gal.5.16.Apoc.2*.†3*. † 21. 7.

Regnum Dei ſpirituale, internum & æternum, Gen. 49. 10. Num.24. 17. 1. Reg.2.10†7.9.10.1.Par.18.11†29.2.4. Pſal.2.2. 6†9. 8†21. 28†44. 7†71. 1† 109*. †144. 11. Iſa.9. 6†11*.†32. 16† 40.9†42. 1.Jer.23.5.6†33*.Ezech. 34. 23†37.24.Dan.2.44†4.33†7.14. 27†9. 24. 25. Oſee 3. 5. Mich. 4. 1. 4 † 9.1. Zach.9. 9. Matt.13*.Luc.1.28†12. 31. 32†22. 29†22. 2. Joan. 6. 14†12. 14. 34†18. 33. 36. 1. Timoth.1. 17.Heb.1. 8†29.

RELINQUENTES omnia propter Chriſtum, centuplum recipient, Matth. 19. 29.Mar.10.29.Luc.18.29.

RELIQUIÆ & veſtes Sanctorum quam vim à Deo habeant, quidque per eas operetur Deus, ut pallium Eliæ, 4. Reg.2. 14. oſſa Eliſæi, 4. Reg. 13. 21. fimbria Chriſti, Matth. 9. 20†14. 36. ſudaria Pauli, Act.19. 12.umbra Petri, Act.5.15.

REMITTENDUM proximo in nos peccanti, Eccl.28. 8. Matth. 5. 23†6. 13†18. 22. 35.Luc.17. 3. Epheſ.4. 32. Col.3.13.

REPUDII libellus, Deut.24. 1.Iſa.50. 1.Jer.3.3.Malach.2.16.Matth.5 30†19. 7.Marc.10.4.

RESPHA concubina Saul, ad quam ingreſſus eſt Abner, 2.Reg.3.7. cuſtodit corpora eorum qui in crucem ſublati erant, 21. 10.

RESURRECTIO mortuorum, & carnis ad gloriam facta mutatio, Exod. 3. 6. Job 14. 13†19. 26†21. 30. Iſa.26. 19 †66. 14. Ezech. 37. 1. 9. Dan. 12. 12. Jonæ 2. 11. Soph.3. 8. 4. Eſd. 2. 16† 14.35. 2.Mach.7. 9. 14. 23. Matth. 22. 23. 31. Luc. 20. 35. Joan.5. 21. 28†6. 39†11. 24.Actor.24. 15. 1 Cor.15*.2. Cor.4.14†5*.Col. 3. 4. Phil.3. 21 † 4. 3. 1. Theſſ. 4. 13. 16. 2. Tit. 2. 11. Apoc. 20. 12.

REVELATIONES & viſiones, Joſue 5.13. 4. Reg.17. 9. 2. Mach. 3. 24†5. 2 † 10. 29 † 11. 8. vide Apparitiones.

ROBOAM filius Salomonis, rex Iuda conſtituitur, 3. Reg.12.1. deficit Iſraël à Roboam ad Ieroboam, 12. 19. præcipit ei Deus ne pugnet contra Iſraël, 2.Paral.11.2. oppugnatur à Siſac rege Ægypti, 12.2.9. moritur. 3.Reg.14.31.regnat Abiam filius ejus pro eo, 15. 1.

ROMANI cum Iudæis pacis & ſocietatis fœdera ineunt. 1.Mach. 8. 14. 17. 27†12. 1†14. 17.20.

Romanorum Gentilium laus, 1.Mac. 8. 2.9.

Romanorum Chriſtianorum laus, Rom. 1. 8.

Romanos deſtructuros Ieruſalem & templum Domini, Num.24.24.Iſa.5.26 †6.11.Dan.9.26†11.30.31.Luc.19.41. †21.20.Ioan.11.48.

RUBEN primogenitus Iacob naſcitur, Gen. 29. 32. violat thorum patris ſui, 35. 22. dantur ob id primogenita ejus filiis Ioſeph, 49. 5. 1. Par. 5. 1. nititur fratrem ſuum Ioſeph liberare, Gen. 37. 21.22.29.

dicit patri, Duos filios meos interfice, ſi non reduxero Benjamin, 42. 37. filiis Ruben primò requies datur, Num.32*. Deut. 3. 12†29. 8. Ioſue 1. 12†13. 23. cæduntur, 4.Reg. 10. 33. transferuntur ad terram Aſſyriorum, 15. 29.1.Par.5. 26. ſecundùm prophetiam, Geneſ. 49.4. ædificant altare, Ioſ.22. 10. dimicaverunt contra Agarenos, 1.Par.5.19.

RUTH Moabitis, Ruth.1.4.accipit eam uxorem Booz, & parit Obed, 4.13.1. Par.2.12.Matth.1.5.

S.

SABBATUM, Gen. 2. 2. Exod. 16. 23†20. 8 † 23. 12†31. 14. 17 † 34.

21†35. 2. Lev.19. 3†23.3. 15†25. 4. Num. 15.32*28. 9.Deut.5. 12. Iſa.56. 2.4†58.13†66.25.Jere.17.21.27.Ezech. 20.12†22.8.Eſdr.13.16. 22. 1.Mach. 1. 47†2. 33. 41. 2.Mach.15. 1.Matth.12. 1. 10. Marc. 2. 23†3. 2†6. 2. Lucæ 4. 16. 31†6. 1†13.11. 14†14. 1.Joan. 5. 10†7.22†9. 14.Actor.13.14.27.44†15. 21†18. 4†20. 7.1.Corint.16.2.Heb.4. 4.10.

SACERDOTES Legis, & horum munus,Exod.29.44†30.7.Lev.10. 1. 6. 9† 21*.†22*.†24.3.Num.3.10†4.5.11†10. 8†18. 1. 7.Deut.21. 5. 1.Reg.2.28.35. 1.Paral.6.49.2.Par.26.17.Ezech.14.15. 20.Hebr.5.7†10.11.

Sacerdotum multitudo in veteri Lege,1.Par.23.3.ubi numerantur, 38000.

Sacerdotum Legis indumenta,ornamenta , & ordinatio.Exod.28*.†29.1† 39.1†40.12.Lev.8.1.8.

Sacerdotibus dabantur decimæ & primitiæ , Num.5.9.10†18.8.12*.Deut. 18.3.ut liberi à ſolicitudine comparandi victum, poſſent vacare Legi Dei.2.Par. 31.4*.vide Decimæ.

Sacerdotibus Legis aſſignabatur neceſſaria vitæ ſuſtentatio,Exod. 29. 26. Levit.2.3.10†5.13†6.9.19†7.6.32†10. 13†24.9.Num.3.48†5.9†18.8.11. 28. Deut.18. 1. 1.Reg.2.28.4.Reg.12.16.1. Paral.6.54. 2.Par.31. 4. 2. Eſd. 10. 36. Eccli.45.25.

Sacerdotes mali , & eorum punitio, Num.16*.1.Reg.2.22*.†3.13.3.Reg.2. 26. Iſa.3.11.Jerem.2.5†8.7. Oſ.4. 6. 9 †5*. Mal.1*†2.1.8.Mach.7.5.9.21.

Sacerdos, non Lex aut Scriptura,eſt judex quæſtionum exorientium , Deut. 17.9.12.Malach.2.7.

SACRIFICIUM novi Teſtamenti appellatur juge ſacrificium , Dan.11.31† 12.11. celebrabitur donec veniat Dominus,1.Cor.11.26.quære Miſſæ ſacrificium, & Oblatio.

SADDUCÆI negant mortuorum reſurrectionem,Matth.22.23.Act.4.1†23.8.

SALMANASAR rex Aſſyriorum egreditur primò contra Samariam,& transfert Iſraël cum Oſee rege in Aſſyrios , 4.Reg.17. 6. ſecundò capit Samariam, 18.9.

SALOMONIS filij Davidis nativitas promittitur, 2.Reg.7.12.

naſcitur, 2.Reg.5. 14†12.24. ungitur in regem ſuper Iſraël. 3.Reg.1.33.Dominus apparuit ei per ſomnium nocte in Gabaon, à quo ſapientiam poſtulat, 3.5.9.2.Paral.1. 7. dirimit litem meretricum, 3.Reg.3.16.24. de ejus ſapientia,magnitudine divitiarum,poteſtate & miniſtris, 2. Paral.9.3. init fœdus cum Hiram rege Tyri,3.Reg.5.12.

poſtquam ædificavit templum , dedit Hiram viginti oppida , 9. 21. venit ad eum regina Saba, 10. 1. Matth.12. 42. Luc. 11. 31. ædificavit fanum Chamos idolo Moab in monte, 3.Reg.12.7.

Chananæos facit ſibi tributarios, 1. Paral.8.7. ungitur ſecundò in regem.1. Paral.29.22.moritur,3.Reg.11.43. ſuccedit ei filius Roboam,14.21.

SALUS. vide Beatitudo.

SAMARIA , quæ poſteà metropolis fuit decem tribuum Iſraël , extruitur, 3.Reg.16.17.obſidetur à Syriis, 4.Reg. 6.24.obſidetur ab Aſſyriis uſque ad tertium annum : capitur,& abducitur populus,4.Reg.17.5.

contra Samariam prophetatur, Iſa. 7. 30†9. 7. Ezech.23*. Oſee 8*.† 13*. Amos 3.12.Mich.1.5.

Samaria nolebat recipere verbum Dei , Luc.9. 52. recipit verbum Dei, Act.8.5.

Samaritanus miſeretur vulnerati , Luc.10.33.

Samaritana loquitur cum Chriſto apud puteum, Joan.4.7.

SAMSON naſcitur, Jud.13. 24. juxta promiſſionem Angeli,13.3. uxorem accipit in Thamnata,& dilacerat leonem, 14.1.5.10.

nocet Philiſthæis, eiſque vim infert , 15.4.8.moritur, 16.29.30.

SAMUEL ,1.Reg.1. 20. adducitur ad domum Domini in Silo , 1. 24. vocatur à Domino, 3.4. 10. congregat univerſum Iſraël in Maſphat, & clamat ad Dominum pro Iſraël, 7.5.9. poſuit filios ſuos Judices, Iſraël , 8. 1. probat ſe innocentem, 12. 3. interficit Agag , 15. 33.

David regem ungit , 16. 13. moritur , 25. 1. prophetat Sauli poſt mortem.28.15. 16.Eccli. 46. 23. laudatur , Eccli.46.16.

SANABALLAT præfectus Samariæ conatur impedire templi ædificationem, 2.Eſd.2.10.

SANCTUS eſt Deus , Iſa. 6. 3. Apoc. 4 8.

Sancti & mundi eſſe debemus, Levit. 11.44†19. 2†20. 7. 26†21. 6.Deut.26. 19.Epheſ.5.26. 1.Theſſ.4. 3. 1. Petr. 1. 16. qui ſanctus , ſanctificetur adhuc, Apoc.22.11.

Sanctum Domini, Exod.35. 2.Levit. 16*. Pſal.113.2.Matt.7.6.Luc.1.31.

Sancti pro nobis orant, Jerem.15.1.2. Mach. 15. 14. Apoc.5. 8†8. 3. propter eorum preces & merita multa nobis largitur Deus , quamvis illi vita functi ſint , Geneſ. 26. 5. 24. Exod. 32. 13. 14. 3.Reg.11. 12. 13. 32. 34†15. 4. 5. 4.Reg.19. 34†20. 6. Iſa.37. 35. Eccl. 44. 24.

Sanctos oramus ſine injuria Mediatoris, ut pro nobis orent , ſicut & petimus ab aliis hominibus preces , ut Paulus Rom.15.30.Col.4. 3.Eph.6.19. 1.Theſſ.5.25. 2.Theſſ.3.1.Hebr.13.18. Nec mirum Sanctos noſtras preces cognoſcere : quia ſunt ſicut Angeli Dei , Matth. 22. 30.Luc. 15. 10. & offerunt Deo noſtras preces,Tob.12.12.Apoc.5. 8†8.3.Nec huic contrarium eſt , quòd Deus ſolus eſt inſpector cordis, quia & homines cognoverunt ſecreta cordium Deo revelante,Dan.2.29. 4.Reg.5.26. †6.12.

Sanctorum miniſterio aliquando tribuitur quod ſoli Deo præcipuè convenit, Matt.18.16.18. Joann.20.13.Rom.11. 14. 1. Cor.9. 20. 21. 1. Timoth.4.16. Jacob.5. 19. vide titulum, Deo ſoli attributa,&c.

in Sanctorum memoriam Deum orate,docent nos majorum exempla, Gen. 31. 9†48. 16. Exod. 32. 13. Deut. 9. 27.3.Reg.18. 36. 1.Paral.29.18.2.Paral. 5.42.Tob.6. 15.Eſther 13. 15†14. 18. Iſa.63.17.Dan.3.35.

Sancti ſunt cum Chriſto in cælis regnantes,Joan.12.26†17.24.2.Cor.5.8. Phil.1.23.Apoc.3.21†7. 9†14.13.

Sancti etiam vita defuncti rectè à nobis laudantur,Eccli.44*. Joann.12. 26.

in Sanctis ſuis Deus laudatur , Pſal. 150.1.

Sancti judicabunt , quære Judicabunt.

Sancti faciunt miracula, ut Moyſes & Aaron , Exod.7†8†9†10†11. Elias excitat puerum mortuum , 3. Reg. 17. 22. claudit cælum ne pluat, 17.1.Jac.5. 17. aperit clauſum , 3.Reg.18. 41. 45. Jac. 5. 18. Eliæ pallium dividit aquas, 4. Reg.2.8.14. Eliſæus excitat puerum viduæ mortuum , 4. Reg. 4. 35. ſanat aquas miſſo in eas ſale, 2.21.22.oleum multiplicat, 4.6. mittit farinam in ollam, 4. 41. Naaman Syrum ſanat , 5. 14. facit natare ferrum , 6. 6. Eliſeus mortuus per contactum oſſium ſuorum operatur, 13.21.

Apoſtoli ejiciunt dæmonia, Marc. 6. 13†16.17.Luc.10.17.Joannes & Petrus ſanant claudum, Actor.3.6.

Petrus excitat Tabitham, 9.41.

etiam ſola ſua umbra ſanat. 5.15.

Paulus reſtituit claudum, 14.9.

etiam per ſudaria curat infirmos,19. 12. reddit vitæ puerum ex lapſu mortuum, 20. 10.

Sancti plura quoque alia fecere miracula,quæ longum eſſet enumerare,ad Heb.11.32*.

SANGUINIS conſperſio. Exod.24. 6† 29.20.Levit.1.5.11†3.2.8.13†4.6. 16† 7.2†8. 19. 30†9. 18†16.14. 18†17.6. 2.Par. 30. 16.Ezech.43. 20 Heb.9. 13 14.19.21.22.

Sanguinis Chriſti conſperſio,Heb.9. 14†10.19†12.24.1.Pet.1.22.

Sanguinis eſus prohibitus,Gen. 9. 4. Levit. 3. 17†7. 26†17. 10. 14†19. 26. Deut.12.16.23†15.23. 1.Regum 14.32. Actor.15.20†21.25.

Sanguinis fluxus ſiſtitur,Matth.9.20.

Sanguinis innocentis effuſio.Deu.19. 5.11†27. 24. 2. Reg. 20. 9. 3.Reg.21. 13. 4. Reg. 21. 16†24. 4. 2. Par. 24. 22.Prov.6.17†28.17.Iſa.26. 11.Jerem. 7. 6†22. 3. Ezech.22. 4. 4. Eſdr.1. 32. Matth. 23. 34. Luc. 11. 50.Apoc.6. 10. †18.24.

Sanguinis innocentis effuſio clamat vindictam coram Deo,Gen.4.10. 4.Eſd. 15.8.Apoc.6.10.

Sanguine Chriſti empti ſumus,1.Cor. 6.20†7. 23.Actor.20. 28. 1.Pet. 1. 18. Apoc.5.9.

SAPIENTIÆ divinæ origo, proprietas , laus, & utilitas , Deut. 4. 6†29. 9. Job 28. 20†32. 7.Eccl. 7. 12†9. 13. Sap.6.13.16†7*.8*. 9.*. 10.* Eccl. 1*. †3.1. 31†4. 12. 28. 29†11. 12†24*.† 39.14.Luc.21.15.Rom.11.33.1.Cor.1. 17†2. 6. 10†3. 19. Col. 2. 3. Jac. 1. 5†3.15.

SAPHIRA mentitur Spiritui ſancto, & cadit in terram mortua,Act.5.1.8.

SARA filia Raguelis Tobiæ in uxorem traditur, Tob.7.10.15.

SARVIA.

Digitized by Google

Sarvia. vide Zarvia.

Satisfactio. Vide Pœnitentia.

Saul de tribu Benjamin quærit aſinas, 1. Reg. 9.3. ungitur in regem à Samuele, 10. 1†11. 14. Actor.13. 21. juxta mandatum. 1. Reg. 9. 15. percuſſit Ammon.11.11. obtulit holocauſtum. 13. 9. à regno rejicitur, 13. 13 † 15. 22. 26. 28 † 16*. exagitat eum ſpiritus nequam, 16. 14†18. 10†19.9. nititur David configere, 18. 10 † 19 10. perſequitur eum, 23*. trucidat ſacerdotes Domini, 22.18. mulierem habentem pythonem conſulit, 28. 7. ſeipſum interficit, 31.4. ſepelitur, 31. 13. filij ejus in crucem tolluntur, 2. Reg 21.9.

Scandalum ſeu offendiculum proximo, nec in vita, nec in doctrina ponendum, Levit. 4. 3. Num. 31. 16. 2 Reg.11.14.1. Eſdr.8.22. Prov.18. 10. 2.Machab.6. 24. Matth. 17. 27†18.6. Marc.9.41. Luc.17. 1.Rom.14.1. 15. 1.Cor.8*.†10.32. 2.Cor.6.3. 1. Theſſ. 5. 22.

quicumque nobis ſcandalo eſſe poſſent, vitabimus, Exod.34.12. Deut.7.2. 16 † 13*. Matt.5. 29 † 16.22. Mar. 9. 41. Rom.16.17.

Scientia Dei. vide Dei.

Scriptura ſacra unde ſit, & quis ejus uſus, Exod. 17.14†34.27. Deut.4. 1†17.18†31.9. Joſ.1. 8. Iſa.8.9†30. 8† 34.16. Ierem.30.2†36. 2.10†45. 1.Baruch 1. 3. 14†4.1.2. Eſdr.8.2.3. Eſd.9. 39.4.Eſd.15.1.Dan.10.21.Matth. 4.4† 22.29. Luc.4.4†16.29. Joan.5.39†10. 44†20.30.Actor.15.21†17. 11. Rom.1. 2†4.23†15.4. 1. Cor.9.9†10. 11 † 15. 3. 2. Timoth. 3. 15. 2. Pet. 1. 20†5. 1. Apoc.1.19.

Scriptura difficilis intellectu. 2.Pet. 3.15.nec omnia ſcriptis Apoſtoli mandarunt, Joan.20.30†21. 25. 1.Corinth. 11.34. 2.Theſſ.3.15. Joan.epiſt. 2. 12† epiſt.3.18.

Scriptura nec lex eſt judex, ſed Sacerdos, Deut.17.18.Ezech.44.24*.Malach. 2. 7. quære Sacerdotum officium.

Seb & Oreb interficiuntur, Iud.7.25.

Seba, quia regnum affectarat, caput præciditur, 2.Reg.20.22.

Securitas perfecta de peccatorum remiſſione aut ſalute conſequenda non habetur in hac vita, Eccleſ.9.1. 2. vide Certi.

Sedecias Pſeudopropheta, 3.Reg. 22.11.2.Par.18.10. cōburitur, Jer.29.22.

Sedecias. vide Zedecias.

Seditioſi puniuntur, Num.16.31*. vide Murmuratores.

Seleucus Aſiæ rex, 2.Mac.3.3.

Semaia mittitur ad Roboam, 3.Reg. 12.22.2.Par.11.2†12. 5.7.

Semei maledicit Davidi, 2. Reg.16. 5.13. veniam impetrat à David. 2.Reg. 19.23. occiditur ex præcepto David, 3. Reg.2.9. 41.46.

Sennacherib oppugnat univerſas civitates Juda munitas, 4.Reg.18.13. 2. Paral.32.1. blaſphemat Deum, Iſa.36*. interimitur à filiis.4.Reg.19.37 Iſa.37. 37. ſecundùm verba Iſaiæ. 10. 33†31. 8†33.1.

Sepelire mortuos, opus miſericordiæ, Geneſ. 23. 19†25. 9†35. 19. 29 †50. 5.13. 25.Num.20. 1.Deute.10.6† 21.23. Joſ.24.30. Jud.11.7. 1.Reg. 25. 1†31. 13.2. Reg. 2. 32†3.32. 3. Reg. 2. 10. 31. 34†11.43 † 13.29†14. 31. 4. Regum 13. 20. 2.Paral.16. 14†24. 16†35. 24. Tob.1. 20†2. 3.7†4.3. 18 †8. 14 † 12. 12†14. 13.16. 4.Eſdr. 2. 23. Eccli.7. 37†38. 16. Matth. 14. 12 †27.58. Joann. 19. 39. Actor. 13. 29 1.Cor.15. 4.

Sephora. vide Ziphora.

Sermo Chriſtianorum. vide Loquenda.

Serpens æneus erigitur, Num.21 8. tollitur, & appellatur Nehuſtan, 4. Reg.18. 4. cujus typum geſſerit, Joan. 3. 4.

Siba. vide Ziba.

Siceleg. vide Ziceleg.

Sichem filius Hemor Dinam rapit & concumbit cum illa, Gen.34.2. necatur, 34.26.

Signa futurorum, Gen.9. 12.Exod. 31.13.Joſ.2. 18. 1.Reg.2. 34†10. 2. 2. Reg.5.24. 4.Reg. 19.29. Iſa.38.7.Tob. 5.3.Luc.2.12.

Signa in memoriam præteritorum, Exod.12. 3.8.Num.15.38†16. 38. 40† 17.10.Joſ.4.6*.

Signa & miracula fiunt, ut per ea omnipotentia, veritas, juſtitia, & bonitas Dei innoteſcat, Exod.4. 2. 6†7. 17 †16.12.Joſ.3.10.14.3.Reg.13.4†17.14. †18.38†20.13.28. 4.Reg.5.14†20. 9. Matth.8.26†9.2†14.28.

Sihon rex Amorrhæorum concedere noluit ut Iſraël tranſiret per fines ſuos, Num.21.23. Deut.2. 30. percuſſus eſt in ore gladij, Num.21.24.

Silas cum Paulo mittitur Antiochiam, Actor.15. 27.profectus eſt cum Paulo, 15. 40. remanſit Berœæ, 17. 14.

Silere eſt utile, Prov.17. 20. Eccl. 3.7.Eccli.20.6†32.12.

Silo locus in quo fuit domus Dei, Joſ.18.1. Jud.18.31†20 18. 1.Reg.1. 3. convenerunt omnes in Silo propter Rubenitas, Joſ.22.12. de Silo affertur arca, 1.Reg.4.4. Jerem.7. 12†26.6.

Simeon naſcitur, Gen.29.33. interficit cum Levi Sichemitas, 34. 25. eam ob rem arguuntur à Patre, 49.5. in vinculis tenetur in Ægypto, 42.25.

Simon in Bethania excipit Dominum, Matth.26.6.Marc.14.3.Io.12.1.

Simonia. vide Vendi dona Dei.

Simplicibus & humilibus revelat ſubinde Deus quod abſcondit iis qui ſibi videntur ſapientes, Iſa. 29. 18. 24† 32.4. Eccl 9.15. Matt.11.25. Luc.2. 9. 5†5.8†10.21.Actor.4.13. 1.Cor.1.24† 2. 1*.

Simplex & rectus, Gen.20.6. Job 1. 8.Matth.10.16.Actor.2.46.Rom.16.18. Eph.6 5.Col.3.22.

Simulatio & hypocriſis cavenda, Eccli. 1.36. Iſaiæ 32.6. Jerem.9.6. Job 15.34.2.Mach.6.24.Matt.23*.

Sobrietas. vide Temperantia.

Societas bonorum quærenda, malorum vitanda, Geneſ.19.15.Lev.7.19. Num. 16. 25†25.4. Joſ.23. 12. 2.Paral.19.2.Job 31. 1. Pſalm.25. 4.8†36. 1. Prov.1.10†4.14†6. 25†13. 20†20. 19†22.10.24†23. 6. 17†24. 1. 21†29. 27. Ierem.16 8. Eccl. 6.35†8.1. 18†9. 21†12.10†13.1. 20. Tob.1.5. Matt.7. 15.Actor.19.9. 2.Cor.6.14. Eph.5.11. 2.Tim.4.14.Apoc.18.4.

Sodoma & Gomorrha amœniſſimo loco ſita, Gen.13.10. ſpoliantur, Geneſ. 14.11. ſubvertuntur à Domino. Geneſ. 19. 25. Deuter.29. 23. Sap.10.6. 7. ſecundùm verba Domini. 18. 20. cauſa, Ezech.16.49.

Sol & Luna creantur, Geneſ. 1. 16. ſteterunt ad imperium Joſue, Joſ. 10.12. retroceſſit ſol decem gradibus ad petitionem Ezechiæ, & preces Iſa. 4. Reg. 20.11. amittet lumen, Matt.27.45. Marc.15.33.Lucæ 23.44.

Sollicitudo nimia, Exod.34.21.Levi. 25.20. Deut 8.3. Job.7.8 Pſalm.54.23 †144.15.16.Pro.10.3†13.25.Matt.6.25 †10.9.23†13.22†16 7. Luc.8. 14†12. 22†14.18†21.31. 1. Cor.7.32. Philip. 4.6.Heb.13.5. 1.Pet.5.7.

Somnia & viſiones in quibus olim Deus ſuam voluntatem aperiebat, Gen. 20.3†28.12†31.24†37.5.9†40. 8†41. 1†46. 2.Num.12.6.Jud.7.13.15.1.Reg. 3.4 8.11†28.6.2.Reg.7.4.3. Reg. 3. 5. 15. Job 7.13†33. 15. Dan.2.1†7. 1. 2. Mach. 15. 11.14. Matt.1. 20†2. 12. 13. Actor.16.9†18.9†23.11†27. 23.

Somnia & viſiones, quæ non conveniunt cum doctrina Chriſti & Eccleſiæ, ſunt contemnenda, Deut.13.1.Eccl. 5.2. Eccli.34.1*.Ierem.23.16.25†27.9 †29.8.

Sorobabel filius Salathiel, 1.Eſd. 12. 1. Matth.1. 13. Luc.3.27. inſtaurat templum Domini Jeroſolymis, 1.Eſd.3. 3.3.Eſd.5.70.Eccl.49.13. genuit Abiud, Matth.1.13.

Sorores Chriſti. vide Fratres.

Sors, Lev.16.8. Num.17*. †26. 55 †33.54.Joſue 7.14†18. 10.1.Reg.10.20 †14.17.42.1.Paral.25.5.2.Eſd.11. 1.Proverb.16.33†18.18.Ezech.21.19. Jonæ 1.7.Act.1.17.

Soſipater comes Pauli, Act. 20.4.

Soſthenes princeps Synagogæ percutitur, Act.18.17.

Spes juſtorum non in temporalibus rebus, ſed in Deo ejúſque promiſſionibus fundatur, Geneſ.46. 5. Jud.7. 24.1. Reg.4. 3†17. 45†22.1. 3.Reg. 20. 28. 1.Par.29.13.2.Paral.25.7†32. 7†16. 7† 20.15.20. Jud.9 13. Pſalm.9. 11†13. 6† 21. 5. 10†4. 2 † 30. 2†39. 5†61*. † 70. 1†90. 2†113.9.10.11†141. 6†145. 5.Proverb.3.5†22.19†28.25†30.5.Sapient.3.4.9.Eccli.2.6. 12†33. 9†34. 14 Iſai. 26 4 †. 29. 19 † 30. 1. 15†31. 1† 36. 7 † 40. 30 Jerem. 2. 33†7. 4†9. 22†17. 7†39. 18.Thren. 3. 24. Ezech. 29. 6.Oſee 12. 6.Mich.7. 5. 7. Nahum. 1. 7.1. Mac.3.18. Matth. 10. 37 †12. 21. Rom.5.2†8.24.2.Corint.5. 2.Col.1.27. 1.Theſſ.1. 3.Timoth.1†6.17. Hebr.2. 6. 1.Pet.1.13.

Spes non facit nos ſecuros, nec excludit timorem. vide Timor.

Spes impiorum evaneſcet, & in quibus confidunt, vana ſunt omnia, 4.Reg. 18. 21. Job 8. 13†11. 20†14. 19†20. 4.Proverb.10.28†11.7.23†25.19. Sap.

Digitized by Google

5.15. Eccliſ. 1.10. Iſa.28. 15. 18†30. 2.12†57.11. Jerem.9.12†17.7.1.Mach. 2.62.

Spinæ appellantur ſolicitudines hujus mundi, divitiæ & voluptates vitæ, Matt.13.7.22 †19.22. Mar.4.7.18†10. 21.Luc.8.7.14 † 18.21.

Spiritus ſanctus promittitur, Iſa.44.3. Ezech.11.19 †36.26†39.29. Joël. 2.28. Matth. 3.11. Joan.7.39 † 14. 16. 23†15. 26 † 16. 7. mittitur, Act.2.1.

Spiritus Dei edocet mentes, Exod.4. 12.Pſalm.31.8.Iſa.54.13.Matth.10.20. Marc.13.11.Luc.12.11†21.14. Ioan.6. 45†24.16.26†15. 26†16.13. Rom. 8. 16.26.2.Cor.1.22†5.5.Eph.1.13†14.20. 21.1.Joan.2.27.

Spiritus probandi ſunt utrùm à Deo ſint, Judith.8.28.1.Cor.14.29.1.Theſ.5. 21.1. Joan.4.1.

Sponsus ſpiritualis eſt Chriſtus, Iſai.54.5†62.4.Jer.31.22. Ezech.16.8. Matth.9.15†25.1.Mar.2.19. Luc.5.34. Joa.3.29. 2.Cor.11.2. Eph.5.24.Apoc. 19.7†21.2.

Sponſa Chriſti. Vide Eccleſia.

Stephanus eligitur, Act.6.5. accuſatur, 6.11.reſpondet ad accuſationem, 7*.lapidatur 7.57.

Stultitia, Prov.14. 29†20. 3†26. 1 † 27.22.Baruch 3.23.Eccleſ.10.2.Eccli.33.5. Matth.7. 26†25. 2. Mar.7.22. Epheſ 5.4.

Stultitia eſt apud Deum ſapientia hujus mundi, 1.Cor.1.18*.†3.19.

Stultorum corda in eorum ſunt ore, & contra ſapientum os in corde eſt, Eccli.21.23.

Subditorum officium, Exod.10. 28 †22. 28.Num 16*. Joſue 1. 16.2.Eſdr. 5.16. Baruch. 1. 11. Prov. 13. 13†20. 2†24. 21 † 25. 6. Eccle. 8. 2 † 10. 16. Ierem.29. 7.Matth.17. 24†22. 16. 21. Luc.20. 22.Rom.13.1 7.1.Theſſ. 5.12. 1. Timot.2.1. Heb.13.17.Tit.3. 1.Petr. 2.13.

Superiorum judicum & rectorum officium & poteſtas in ſubditos, Geneſ. 9. 6. Exod. 1. 8*. † 5*. † 18. 13. 17. †22. 8.Levit.24. 10. 23. Num. 11. 16. 24†25. 4†27. 15. 18. Deuter.1.13. 17†17. 1†19. 17. Joſ. 1. 10. Jud.2. 7. 16. 1.Reg. 10.24. 3.Reg.3.7.2.Par.19. 5.8. Job.29*.†34.30.Pſalm.81*.Prov. 8. 15†11. 14†12. 24 † 16. 10 † 20. 8 † 28. 15†29. 4. 14†31. 4. Eccle. 10. 1.12. Sap.1. 1 † 6*. Eccli.7. 4 †10.1. 24†17.18.Iſai.1.23.26†3.2†10.1†32. 1. Jer.5. 26†22. 2†27*. Ezech. 22. 6. 12† 45.9. Dan. 2. 21. Oſee 13. 10. Mich.3. 1. 9.Matth.22. 17. 21†26.51. Luc. 20. 22. Joann. 3. 31†19.11. 1. Cor.15. 24.Rom.12.8†13.1.2. Tit.2.1. Tit.3. 1.Hebr.13.17. 1.Pet.2. 13. vide Rex, Judex.

Superbia prohibetur, committitur & punitur, Geneſ.3.17†11. 5.7. Exod. 5. 2†14. 26. 1. Reg. 17*. 4. Reg. 18. 19*. † 19. 35. Tob 4.14. Jud.9. 16 † 13*. Prov. 6. 17†11. 2†13. 10† 15. 25 † 16 5. 18† 18. 12†25. 6†29 23 Eccli.10.9.11.16†25 4.Iſai.3. 15.17† 9. 8†10. 8†14. 9† 36*. †37. 10. 24† 39.2. 5†47. 8. Jerem.48. 29† 49. 16 Ezech. 16.49†28. 2†31.10. Dan.4.19 27†5. 22. Abdiæ 1. 3. Malach.2.11.2. Mach.9.4.6.Luc.1.47†10. 15†14.7.11 †18.11†22.24.Act.12 21 Rom.1. 30†11 20. 2.Tim.3.2.1.Pet.5.5.2 Pet.2.18.Iud. 16.Apoc.18*.

Susannæ hiſtoria, Dan.cap.13*.

Syri imperant Iſraëli, Jud 3. 8. opprimuntur ab Othoniel, 3.10. cæduntur à Davide, eique fiunt tributarij, 2.Reg. 8. 5. juvant filios Ammon contra David, 10.6. fugientes à facie Iſraël, occiduntur à David, 10.13. 18. Samariam obſidentes cæduntur, 3.Reg.20.29.pugnant contra Iſraël, 4.Reg.6.8. mentis ſtupore immiſſo, quaſi cæci ducuntur in Samariam, 6.18.19.

Obſident Samariam, 6. 24. territi à Deo ſolvunt obſidionem, 7.6.7.vaſtantur à rege Aſſyriorum, & transferuntur Cyrenem, 4. Reg. 16. 9. deſolatio eorum prænuntiatur, Iſai.17.1.Jer.49.23. Amos 1.3.

T

Tabitha ſuſcitatur à mortuis, Act. 9.36.40.

Temperantia in cibo, potu & concubitu, Tob.6. 15. Eccl. 3. 6. Eccli.31. 18†32.7. Dan. 1. 8.11. Rom. 13. 13†14.17.1. Corinth. 7*. Galat. 5. 23. 1.Timot.3.2.2.Timot.1.7. Tit.1. 8†2.6.12. 1. Petr. 1. 13†5. 8. 2. Petr. 1. 6.

Templum Salomonis quandò, quanto tempore, & qua forma ſit extructum, 3.Reg. 6*. †7*. 2. Paral.3*. 4*. promiſſio ejus, 2. Reg. 7.13. extruitur ope Gentilium, 3. Reg.5*.conſecratur, 8*. 2. Paral. 7. 7. profanatur per Achaz, 2.Paral.28.21.iterum conſecratur per Ezechiam, 2. Paral. 29*. profanatur, & denuò conſecratur per Manaſſe, 2. Paral. 33.7.15. exuritur, 4.Reg. 25. 9. prout prædictum erat, 2. Paral.7.20. iterùm extruitur, 1.Eſd. 1*. 3*. 4*. 5*. † 6. 3. 7. ſpoliatur & accenditur, 1.Machab.1.23.33. profanatur, 1. 49. 57. mundatur & conſecratur, 4.36. 2.Machab.10. 1. ejus devaſtatio, Dan.9.26. Matth.24. 2. Mar. 13.2.Luc.19.41.

contra Templum prophetatur, Levit.26. 31. 3. Reg.9. 7. 4. Reg.21. 12. 2.Par.7.10. Pſalm.73. 6.Iſai. 66.1. Jer. 7.3.17†26.6.12.Amos 9.1.Mich.3. 12. Zach.11.2.

Templum ſpirituale & domus Dei, 2. Reg. 7.13. Prov. 9. 1. Aggæi 2. 8. Matt.7. 24†16. 18. Joan.2.19. 1. Cor. 3.16†6. 19. 2. Cor.6.16. Epheſ.2. 20. 1. Tim.1.15. Hebr.3.6. 1. Pet.2.5. vide Eccleſia.

Templa idolorum, 1. Reg. 5. 2†31. 9.3 Reg.11.7.4.Reg.10 21†17.32†19. 37. 1.Paral. 11.10. Baruch.6.16.30.54. Iſai.37.38. Jerem.43.12. Dan. 14*. 1. Mach.1. 50†6. 2†10.83. 2.Machab.6. 2.Actor.19.27.

Templum domus Dei, & domus orationis vocatur, Iſai. 56. 7. Matth. 21. 13. Chriſtus ipſe & omnes fideles frequenter in templo verſabantur, Matth. 24. 1.Marc.11.11†12.35.Luc.2.30†19 45.Actor.2.46†3. 1†5. 20.21†21.26† 22.17.

in Templo oratur Deus, & exaudit, 3. Reg. 9. 3†8.29. 2. Par.6. 19. Matt. 21.13.

Templa manufacta non habitat Deus quaſi iis concludi poſſit, vel illis indigeat, ut homo ædibus, 3. Reg. 8. 27. 2.Paral.6.18.Iſai.66. 1. Ier.23.24. Act. 7.48†17.3.

alioqui Deus in Templis materialibus habitare dicitur, 3.Reg.6.13†8.12. 1.Par.23.25.Pſalm.77.60†131.13. Jer. 7.3.7.Matth.23.21.Actor.7.46.

Templum dicitur locus ſanctus, Geneſ.28.17.Exod.3.5.

Templum magnis muneribus dotatum, 2.Paral.1*. 2*. 3*.4*. 5*.2.Mach. 3.2.

Templi profanatores à Deo puniuntur, Iſai.56. 5*.2.Machab. 3. 25.26*. Matth.21.12. Ioan.2.15.

Temporis opportunitas in omnibus rebus obſervanda, Eccle.3. 1†8.5. Eccli.20.6†32.10.Rom.12.11.

Tenebræ trium dierum in Ægypto, Exod.10.22.Pſalm.104.28. Sap. 17. 2†19.16.

in Tenebris verſatur mundus, & amat eas. 4. Eſdr.14. 20. Iſai. 9. 1†59. 9†60. 2. Ioann. 1. 5†3. 19†8. 12†12. 35.Actor. 26.17.1.Theſſ.5.7.1. Joann. 2.11.

Tentare Deum non licet, Exod. 14. 11†17.2.Deut.6.16.Judith 8.11. Matth.4.7.1.Cor.10.9.

Tentat ſeu veriùs probat Deus ſuos variis modis, Geneſ.22. 1*. Exod. 15. 25†16. 4†20. 20. Deuter. 8. 2†13. 3. Jud.2. 22†3. 1.2.Paral.32.21.Tob. 2. 8. Job 1. 12*. Sapient.3. 5. Eccle. 2. 4 †27. 18. Zach.13. 9.Rom.5.4.2.Pet.2. 9. Jacob.1.2.

Tentari non patitur Deus ſuos ſupra id quod poſſunt, 1.Cor. 10,13. 2.Pet.2. 9.Apoc.2.10.

Tertullus Orator accuſat Paulum, Act.24.2.

Testamentum, Galat.4.24.Hebr. 9. 1 † 13.20. vide Novum Teſtamentum.

Testimonium tum verum, tum falſum, Exod.20. 16†23. 1.Num.35. 30. Deuter. 5. 20 † 17. 11 † 19. 15. 18. 3. Reg.21.10. Pſalm. 26. 12†34. 11 Proverb. 6. 19†14. 5†19.5. 9†21. 28†24. 28†25.18. Dan.13.34*. Matth. 18.16 †19. 18†26. 59 † 28. 13. Marc. 10.19. Joan.8.17. Actor. 6. 11. Rom.13. 9. 2. Cor.13.1.1.Tim.5.19.Heb.10. 28. vide Mendacium.

Thaddæus. vide Lebbæus.

Thamar concumbit cum Juda ſuo ſocero, Gen.38.15.gignit geminos Phares & Zara, 38.27†46.12.

Thamar violatur ab Amnon fratre ſuo, 2.Reg.13.14.

Thamar filia Abſalonis, 2.Reg.14.27.

Thare pater Abraham, Gen.11.26.

Thebes obſidetur, Jud.9.50.

Thebni rex Iſraël, 3.Reg.16.21.

Thecuitis mittitur ad Regem David, ut impetret reductionem Abſalom, 2.Reg.14.2*.

Theglath-Phalaſar devictâ magnâ

partem

Digitized by Google

partem Iſraëlitarum tranſtulit in Aſſyrios,4.Reg.15.29*.

Theodas occiſus eſt, Act.5.37.

Thesaurus minùs diligendus magis diligitur, Oſee 9.1.Matth.6.19†19 22. Marc.10.22. Luc.12.22.33†18 23. Ioan.6.26.1.Cor.4.18.

Thola dux in Iſraël, Jud.10.1.

Tholomai rex Geſſur, 2.Reg.13.37.

Thomas Dydimus paratum ſe offert cum Chriſto ire in mortem, Ioan.11.16. erat incredulus, 20.25.27.

Timendus eſt Deus, & ante oculos habendus, Geneſ.22.12†31.49. Exod. 1.17†20.20. Deut.4.9†6.2.13. 24†10. 12. 20†13. 4. Joſue 24. 14. Jud. 6.10. 4.Reg.17.36. 2.Paral.20.15. Job 1. 8† 28. 28. Pſalm. 26. 1†32.8†33. 8. 10† 110. 5 † 111. 1† 127.1. Prov.1. 7†3. 7†9 10†14. 2. 27†15.16† 16. 6†22. 4 † 24. 21. Eccle. 12. 11. Eccli. 1. 11*. †2. 7 12. 18†7. 31 † 10. 23†15.1†25. 16†33. 1†34. 16 † 41. 26. Iſaiæ 8. 5 † 41. 10†43. 1†51.12. Jerem. 10. 7 † 32. 39. Baruch 3. 7. 4.Eſdr. 16. 68. Matth. 10. 28. Luc.12. 5.1. Pet.2. 17†3.15. Apoc. 14.7.

Timoris Dei fructus, utilitas & laus, Gen.20.9.Pſalm.102. 17†124. 1†117*. Proverb. 10. 27†14. 27†19. 23†22.4. ejus defectus, cauſa peccandi, Geneſ. 20.11.

Timore punit Deus & terrore, Gen. 35.5.Exod.23.27.Levit.26.36. Deut.2. 24†11. 25†28.10.65. Ioſ.2.9†10. 10. Jud.4.5†7.21.1.Reg.7.10. 4.Reg.7.6. 1.Par.15.17. 2.Par.14. 14†17. 10†20. 29.Pſalm.9.20.Jerem.49.37.Iud.14.14 †15.1.2.Machab.3.24.

Timoris Dei exempla, Exod.1. 17† 14.31.3.Reg.18.3. 2.Paral.19.7. Tobæ*. †2. 9. 13†3. 18†9 12. Jud.8.8.Job 31. 23.Jonæ 1.16. Proverb.31.30. 2.Mach. 6.30. Luc.2. 25. Actor. 8. 2†9. 31†10. 2.35.

Timor & ſolicitudo non repugnat fidei, aut ſpei, Pſalm.2.11.Eccle.9. 1. 2. Eccli.5.5.Rom.11. 20*. 1.Cor.9. 27†10. 12.Philipp.2.12* †3.11.13.Hebr.3. 14†4 1*.2.Pet.3.17.

Timent & reverentur bonos etiam mali, Geneſ.20.8. Exod.14.25. 1.Reg. 18.12.4.Reg.1.14.2.Eſdr.6.16. 1.Mach.3. 25 † 12. 28. Marc. 6. 20. Actor. 5.13† 16.29.

Timotheus circumciditur, & proficiſcitur cum Paulo, Act.16.3. mittitur cum Paulo in Macedoniam, 19. 22. accepit gratiam per impoſitionem manuum, 1. Timoth. 4. 14. 2. Timoth. 1. 6.

Titum Gentilem noluit Paulus circumcidi, Gal. 2. 3.Titus à Paulo conſtitutus Epiſcopus Cretenſis, Tit.1.5.

Tobias vir pius, & in pietate conſtans, Tob.1.1*.fit cæcus, 2.11.viſum recipit, 11.14.

Traditiones etiam ſine ſcripto ab Apoſtolis acceptæ, ſervãdæ nobis ſunt, 2.Theſſ. 2. 15.

Tradiderunt Apoſtoli quædam viva tantùm voce, 1.Cor.11. 43.epiſt Ioan.2. verſ.12.& 3.verſ.13.

Tribulatio. vide Crux.

Tributum. vide Exactio.

Trinitas, figurata, & declarata, Geneſ.1. 26†18. 2. Exod.3.6.15. 16†4.5. Pſal.32.6.Iſai.6.3†34.16†48.16†61.1. Matth.3. 16†10.20†17.5†28.19. Lucæ 4.18.Joan.3.35†14.16.26†15. 26†16. 3.1.Joan.5.7.

Tripudiare. vide Choreas ducere.

Tristari immoderatè propter temporalia, minimè laudandum, Prov, 12. 25†15.13†17.22. Eccli.30. 22†38.19. 1.Mach.6.8.2.Cor.7.10.

Tryphon partium Alexandri tranſit ad Emalchuel Arabem 1. Machab. 11. 39. cupiens regnum Antiochi occupare, & fingens ſe amicum apud Ptolemaida, dolo capit Jonathan, 12. 39. 49. à Simone accepta pecunia Ionathan occidit cum filiis, 12. 19. 23. interimit Antiochum filium Alexandri 13.31.

Tuba clangent angeli in conſummatione ſæculi, Matth.24.31. 1.Cor.15, 52.1.Theſſ.4.16.

V

Væ væ quibus & quas ob cauſas interminetur Scriptura, Num. 21. 29.Eccle.4.10†10.16.Iſai.1.4. 24†3.9. 11.†5. 8.18†6. 5†10.1†17. 12†18.1† 24.16†28.1†29.1†30.1†31. 1†33. 1† 45.9.Jerem.4. 31†13. 27†22. 13†23. 1†45. 3†48. 1.Ezech.6. 11†13.3. 18† 16.23†30. 2†34. 1. Oſee 7.13. Joël.1. 15*. Amos 5. 18†6. 1.Mich. 2. 1. Nahum.3.1.Habac. 2. 6.12.Soph.2.5†3. 1. Jud. 16. 20. Eccli. 2. 14 † 41. 11 Matth.11.21†18.7†23.13*.Luc.6. 24† 10.13†11.42†17.1. 1.Cor.9. 16. Judæ 11.Apoc.8.13†9.12†11.14†12.12†18. 10.16.

Vasthi ſpernit regis imperium, & ab eo repudiatur, Eſther 1.9.19.

Vendi non debent dona Dei, 4.Reg. 5.22.26*.Dan.5.17.Matth.10.8.Actor. 8.20†20.35. 1.Cor.9.15. 2.Cor.11.9† 12.13.quære Emere.

Venter pro Deo eligitur, Rom 16. 18.Phil.3.19.

Verbum Dei ſemper ob oculos ponendum, Deuter.4. 1†6. 6. 17†11. 18. Num.15.39.Pſal.1.2.Prov.3. 1†4.1.20 †6.20†7.1.

à Verbo Dei non recedendum, Deut. 4. 2†5. 32†28.14.Joſ.1.7†23. 6.Prov. 4.27.Iſaiæ 30.21.

Verbum Dei univerſum non eſt ſcriptis traditum, Joan.14. 26†20. 21†21. 25. 1.Cor.11.34. 2.Theſſ.2.15. 2.Joan. 12. 3.Joan.18.

Verbum Dei, non audiendum ſolùm & loquendum, ſed & corde credendum & factis præſtandum. Deuter.5.1. 27†6.1†31.12.Iſa.29.13.Ezech.33.31. Matth. 5.22†7. 24†15.8†28. 20. Luc. 6.47†11.28†12.47.Joan.13.17.Heb.4 2.Jacob.1.22.

Verbi Dei contemptus & punitio ejus, 3.Reg.13. 4. 4. Reg.17. 14. 19. 2. Paral. 30. 6. 10 † 36. 15. Proverb. 1. 24. 28 † 28. 9. Iſaiæ 28. 14 † 30. 9. 14 † 65. 10†66. 4. Jerem.2. 5†5. 12. 10†7. 13†16. 9†19*. †25. 4. Ezech. 33. 30. Matth.10. 14†11.20. Luc.10. 10. Actor.13.45 † 18.6. Rom. 1. 21. 30.2.Theſſ. 2. 10. Heb.2.3, vide Inobedientia.

Verbum Dei manet in æternum, Num.23.19.Tob. 14.6. Pſ.32. 11†116. 2†118. 89. Iſai. 40. 8†51. 6†54. 10. Matth.5.18†24.35.Marc.13.31 Luc.16. 7†21.33.1.Pet.1.25.

Verbum Dei quantæ ſit virtutis & efficacitatis, Geneſ.1*. Pſalm.32.9.Job. 38.11.Iſai.46.10†55. 11. Matth.8.13. 26. Mar.1. 27. Luc. 5. 13. 24†8. 24† 18.41.

Verbum Dei eſt cibus animæ, Deut. 8.1.Sap.16.26.Jerem.15. 16. Ezech 3. 3.Matth.4.4.Luc.4.4.

Verba ſunt ponderanda & non leviter effutienda, Pſal.111.5.Prov.15. 2. 23.13.3†20.15†17.27†21.23†25. 11. Eccle.5.2†12.10.Eccli.5.12†20.7†23. 7†28.29†32.18.Matth.12.36.Col.4.6. Jacob.1.19.

Veritas, Iſai.59.15.3. Eſdr.3. 12† 4 33.3. Eſdr.1. 17. Zach.8. 16. Epheſ. 4.25.

Vestiendi ſunt nudi, Iſai.58.7.Tob. 1.17. Ezech.18, 7. Matth.25. 36. vide, eleemoſyna.

Veſtium abuſus. vide Abuſus.

Veſtes ſcindere, Geneſ.44.13. Ioſ.7. 6.Jud.11.35. 1.Reg.4.12. 2.Reg.13.31. 3.Reg.21.27.4.Reg.5.7†6.30†11.14† 18.†37.†19.1†22.11.14. Eſth.4.1. Jer. 36.24.Joël.2.13.1.Mach.2. 14†3 47† 4.31†11.71. Matth.26.65.Actor.14.13 †16.22.

Via per quam juſti ambulant, quæ & qualis ſit, Pſalm.118.5.Prov.3.6.17†16 5.27. Eccli.5.12. Iſai.26. 7†30. 31†35. 8†40.3.Jer.31.21.Oſee 14.10.1.Theſſ.4, 1.Heb.12.13.

Via juſtorum à Domino dirigitur, Tob.4.20.Pſalm. 16.5†24. 4†118. 35. Prov.4.12.18†13. 6†16. 9†20.24. Iſai. 48.17.Jer.10.23.Mich.4.2.

Via juſtorum remunerationem à Deo expectat, Pſalm.24.12.Prov.12.28. Jer.6.16†7.3.

Via impiorum qualis, Pſalm.118. 3. Prov.4.19. 26.27†12.15†21.2†22. Iſa. 57.10.

Viæ impiorum exitus & finis, Iob.6. 18.Prov.14.12†28.18. Eccli.2. 16†21 11, Jerem.2.36†4.18.

Victoria a Deo expectanda eſt, Gen.14.14.Exod.17.9. Deut.7.18. Joſ. 11.6.Iud.7.7.1.Reg.14.6†17. 45. 2.Par. 14.11†16.8†24.24†25.8.Pſalm.117.16. Prov.21.31.Jud.9. 15.

Victoria potiuntur pauci contra multos, Gen.14.14.Jud.7.2.4. Ioſ.11.1. 7.1. Reg.14.6.14. 2.Paral.13. 14†14.11.12 †24.24. 1.Mac. 3. 16. 22.poſt partam victoriam triumphus inſtituitur, Num. 31.13.Iud.11.34. 1. Reg.18.6. 2.Mach. 3. 7.

Viduis benefaciendum eſt, Exod.22. 22.Deut.16. 14†24.17. 19†26. 12†27. 19.Judith 16.28.Job 24.3†31.16. Eccli.4.10. Iſai.1.27. Jerem.22.3. Zach.7. 10.Mal.3.5.Matth.23.14.1.Tim.5.3 16. Jac.1.27.

Viduas pias quid deceat, Jud. 8. 4. Luc.2.37.1.Tim.5.3.5.Tit.2.3.

Vigilare. vide Adventus Domini.

Vindicta ſoli Deo ejúſque miniſtris

Digitized by Google

ac magiſtratui commiſſa, unde & aliis eſt prohibita, Gen.15.14. Lev. 19. 18. Deut.32.35. Jud.8.20†16.20.Pſal.7.7†9.13†93.1.Prov.17.11†20.22†24.29†28.22.Eccli.28.1.Ezech.25.12.14. Nahum 1.2.Matth.5.39.Luc.9.54†18.6.7.8.Rom.12.19.Gal.5.10.1.Theſſ.5.15.2.Tim.4.14.Heb.10.30.1. Pet.3.9.Iac.5.4.Apoc.6.10.vide Remiſſio.

Vinea, Gen.9.20.Deut.23.24. Iſa.5.1.Cant.8.11.Matt.20.1†21.33.

Virginitas cõmendatur, Matt.19.12.1.Corinth.7,25*.Apoc.14.4.

Virginitas præfertur conjugio, 1.Cor.7.38.40.

Virgines ſervantur, Num. 31. 18 † 21.11.

Virgines olim ut nunc concluſæ, 2.Mach.3.19.

Visitare & conſolari infirmos ſeu ægrotos, opus miſericordiæ, Geneſ.48.1 4.Reg.8.29†13.14.Iob 2.11.Pſal.40.4. Eccleſ.7.3.Eccli.7.28†38.13. Matth.25.37.40. Ioan.11.3†12.9.2. Corinth.1.4.

Visere Sanctos deſiderat Paulus, Rom.1.11†15.23.32.Gal.4.20.1.Theſſ.2.17.

Vita fidelium ad quam regulam ſit inſtituenda, Geneſ.17.1.Exod. 20.11*. Levit.11.44†19.2†20.7.29†21.8.Matth.5.4 †11. 29.Luc.6.36.Joan. 12. 26 †13. 13†15. 12†21. 15. Rom. 6. 4†8.29†13.14†15. 2. Epheſ.2. 9†4.1. 23†5.1.9. Phil.1. 27†2.5.14. Col.2.6†3.9.12*.1.Theſſ.4.3.Tit.2.11†3.8.Hebr.12.2.1.Pet.1.15†2*.†3. 1, †4.1.1. Joan.1.7† 2.6.

Vitæ humanæ brevitas & vanitas, Geneſ.3.19.2.Reg.14.14.1.Paral.29.15. Job 3.20†7.6†8.9†9.21.25†13.28†14.1.Pſalm.38.6†89.5. 9†101.4. 12†102.15†108.23†143.4.Eccle.2.23†3.10†7.1.Sap.2.5†5.9.Eccli.14.18.†17.31†18 8†40.6†41.1.Tob.4.23.Iſa.40.6. Lucæ 12.18.Epheſ.5.16. Hebr.13.14.1. Pet.1.14.Jac.1.10,4.14.

Vitam pro fratribus ponere, Eſth.4.15. Iud. 13. 3. 25. Joan. 15. 13.1. Joan.3. 16.

Vitis, Geneſ.49.11. Jud.9.12.Zach, 3.10.1.Mach.14.12.Joan.15.1.

Vitis palmes appellatur populus Iſraëliticus, Oſee 10.1. Ioan.15.5.

Vitulus erigitur in idolum, Exod.32.4.Deuter.9.16.3. Reg.12.28.4.Reg.10. 29†17. 16 Pſalm.105. 19. Oſee 8.5. Actor.7.40.

Vivendum Deo, non ſibi, Ro.14.7. 2.Cor.5. 15. Gal. 2.20. 1. Theſſ. 5. 10. 1.Pet.4.2.

Vnctionis extremæ Sacramentum, Iac. 5.14.

Voluntas noſtra accommodanda voluntati divinæ, 1.Reg.3.18.2.Reg.10.12†15.20. 1. Machab.3. 60. Matth. 6.10†26. 39. Marc.14. 36. Luc.22. 42. Actor.21.41.1.Cor.4.19.Heb.6.3.Iac.4.15.vide Abnegatio.

Voluntas Dei, Matth.7. 21†12. 50. Marc.3.35.Ioann.6.39.Rom.12.2.Eph.5.17. Coloſſ.1.9. 1.Theſſ.4. 3.1. Tim.2.4.1.Ioan.2.17.

Voluntas Dei non eſt ut aliquis pereat, Ezech.18.23. Ioan.6.39.1 Timor.2.4.2.Petri 3.9.

Voluntatem pro opere acceptat Deus, Geneſ.20.3.6†22.9. 2.Reg.12. 14†12.9.3.Reg.21.19.vide Cor.

Voluptas carnis. vide Concupiſcentia.

Votum, Geneſ. 28.20. Levit.27.1. Num.6*.†21.2†30*. Deut.23. 21. Iud.11.30.1.Reg.11.2.Reg.15.8.Pſal.75.12. Eccle.5. 3. Baruch 6. 34. Matth.14. 7. Actor.18.18†21.23†23.12.

Votum caſtitatis ſervandæ, ſeu non cognoſcendi virum, Lucæ 1.34.

non ſine damnatione violatur, 1.Tim.5.12*.

Urias defert litteras Davidis ad Ioab, 2. Reg.11.14.

Urias prophetat contra Ieruſalem, ideóque eductus de Egypto, occiditur à Ioachim, Ierem.26.20.23.

Urias Sacerdos juxta præceptum regis Achaz extruit altare, 4.Reg.16.11.

Uriel angelus Dei, 4.Eſd.4.1†5.20.

Usia rex Iuda pugnat adverſus Philiſthæos, ſumit ſibi officium Sacerdotum, adolere volens incenſum, lepra punitur, moritur, 2.Par.26.17.20.23. appellatur Azarias, 4.Reg.15.1. appellatur Ozias, Matth.1.9.

Usura, Exod. 22. 25.Lev.25. 35. Deut.23.19.2.Eſd.5.7. Pſal.14.5. Prov.22.16†28.8. Ierem.15.10. Ezech. 18.8.13†21.12.Luc.6.34†19.8.

Uxoris officium, Gen.2. 22†3. 16. Num.30.7.13.Deut.22.5.Eſther 1.10*, Tob.10.12.Prov.11.16†12.4. Iſa.3.15.17. 1.Cor.7*.†11.5.9†14. 34. Epheſ.5.22. Col.3.18. 1.Tim. 2.11†3. 11†5.2.10.Tit.2.4.1.Petr.3.1.vide Mariti Officium.

Z

Zachæus excipit Chriſtum ſuis ædibus, Luc.19.6.

Zacharias filius Ioiadæ ſive Barachiæ ſacerdotis lapidatur. 2. Par.24.20.Matth.23.35.

Zacharias propheta tempore Darij, Zach.1.1.

Zacharias pater Ioannis Baptiſtæ, Luc.1.5.

Zadoch filius Abiathar fit ſummus Sacerdos, 3.Reg.2.35.

Zalphaad filiæ poſtulant hereditatem, Num. 27. 1. 7†36. 2. Ioſue 17.3.

Zaruia filia Iſai ſoror Davidis genuit Abiſai, Ioab, & Aſaël, 2. Reg. 2.18. 1.Paral.2.16.

Zebeæus pater Iacobi, & Ioannis, Matth. 4. 21. uxor ejus Salome intercedit pro filiis apud Chriſtum, Matth.20.20.

Zebee & Salmana reges Madianitarum capiuntur, Iud.8.*

Zedecias, qui & Mathanias, patruus Ioachin ſubſtituitur pro eo in regno Iuda, 4. Reg. 24. 18. Ierem. 37. 1. obſeſſa à Nabuchodonoſor Ieruſalem Zedecias, effoſſis oculis ac vinctus, necatíſque coram ſe filiis, in Babylonem ducitur, 4. Reg. 25. 1. 6. 7. Ierem.39.4.7†52.3.quemadmodum ei prædictum erat, Ierem.27. 12†37. 16. Ezech.12.3 †17.16†21.*

Zelus & Zelotypia, Gen.34. 2. 25.27.Exod.32.19.27. Num.25.7. Iud.20.1. 8. 1. Reg.11.6†15. 11.32.3.Reg.18.40†19. 10. 14. 4. Reg. 10*.1. Mach.2.24.Matth.21.12. Ioan.2.17. Actor.9.1.Phil.3.6.

Ziba ſervus Saulis conſtituitur procurator Miphiboſeth, 2.Reg.9.9.donantur ipſi omnia bona Miphiboſeth, 16. 2. procedit obviàm Regi David, 19.17.

Zicelec donatur regi David, 1.Reg. 27. 5. exuritur ab Amalechitis, 30.1.

Ziphora uxor Moyſi, Exod.2. 21. circumcidit filium ſuum, 4. 25.

Zorobabel. vide Sorobabel.

Digitized by Google

INDEX
EPISTOLARVM ET EVANGELIORVM,
QVÆ E VETERI ET NOVO TESTAMENTO EXCERPTA,

in Eccleſia Dominicis & aliis feſtis diebus leguntur, juxta Miſſalis reformationem ex decreto Sacroſancti Concilij Trident. reſtituti Pij V. Pont. Max. juſſu editis, & Clem. VIII. auctoritate recogniti.

ADVENTUS.

Dominica prima.

EPISTOLA, Scientes quia hora. Rom. 13.
Evangelium, Erunt ſigna in ſole. Luc. 21.

Dominica ſecunda.

Epiſtola, Quæcumque ſcripta ſunt. Rom. 15.
Evangelium, Cùm audiſſet Ioannes in vinculis. Matt. 11.

Dominica tertia.

Epiſtola, Gaudete in Domino ſemper ~~Sic nos exiſtimet homo~~ Philipp. 4.
Evangelium, Miſerunt Judæi ab Jeroſolymis. Joan. 1.

Feria quarta Quatuor Temporum.

Epiſtola, Erit in noviſſimis diebus. Iſa. 2.
Item Epiſtola, Locutus eſt Dominus ad Achaz. Iſa. 7.
Evangelium, Miſſus eſt Angelus Gabriel. Luc. 1.

Feria ſexta.

Epiſtola, Egredietur virga. Iſa. 11.
Evangelium, Exurgens Maria. Luc. 1.

Sabbato.

Epiſtola, Clamabunt ad Dominum. Iſa. 19.
Item Epiſtola, Lætabitur deſerta. Iſai. 35.
Item Epiſtola, Super montem excelſum. Iſa. 40.
Item Epiſt. Hæc dicit Dominus Chriſto meo Cyro. Iſ. 45.
Item Epiſtola, Angelus Domini deſcendit cū Azaria. Dan. 3.
Item Epiſtola, Rogamus vos per adventum, 2. Theſſ. 2.
Evangelium, Anno quintodecimo imperij Tiberij. Luc. 3.

Dominica quarta.

Epiſtola, Sic nos exiſtimet homo. 1. Cor. 4.
Evangelium, Anno quintodecimo. Luc. 3.

In Vigilia Nativitatis Domini.

Epiſtola, Paulus ſervus Jeſu Chriſti. Rom. 1.
Evangelium, Cùm eſſet deſponſata. Matth. 1.

25. Decemb. IN NATIVITATE DOMINI.

Ad primam Miſſam in nocte.

Epiſt. Apparuit gratia Dei. Tit. 2.
Evang. Exiit edictum à Cæſare Auguſto. Luc. 2.

Ad ſecundam Miſſam in Aurora.

Epiſt. Apparuit benignitas & humanitas. Tit. 3.
Evangel. Paſtores loquebantur ad invicem. Luc. 2.

Ad tertiam Miſſam in die.

Epiſt. Multifariam multiſque modis. Hebr. 1
Evang. In principio erat Verbum. Ioan. 1.

26. Decemb. *In feſto S. Stephani Protomartyris.*

Epiſt. Stephanus plenus gratia. Act. 6.
Evang. Ecce ego mitto, ad finem capitis. Matth. 23.

27. Decemb. *In feſto S Ioannis Apoſtoli & Evangeliſtæ.*

Epiſt. qui timet Deum, faciet bona. Eccl. 15.
Evang. Sequere me. Ioan. 21.

28. Decemb. *In feſto SS. Innocentium.*

Epiſt. Vidi ſupra montem Sion. Apoc. 14
Evang. Angelus Domini apparuit in ſomnis Joſeph. Matt. 2

29. Decemb. *In feſto S. Thomæ Cantuarienſis Epiſcopi & martyris.*

Epiſt. Omnis pontifex ex hominibus aſſumptus. Hebr. 5.
Evang. Ego ſum paſtor bonus. Ioan. 10.

Dominica infra Octavam Nativitatis Domini.

Epiſt. Quanto tempore heres parvulus eſt. Galat. 4.
Evang. Erant Ioſeph & Maria mater Ieſu. Luc. 2.

In Octava Nativitatis Domini.

Epiſt. Apparuit benignitas & humanitas. Tit. 3.
Evang. Paſtores loquebantur ad invicem. Luc. 2.

31. Decemb. *In feſto S. Silveſtri Papæ & Confeſſoris.*

Epiſt. Teſtificor coram Deo. 2. Timoth. 4.
Evang. Sint lumbi veſtri præcincti. Luc. 12.

1. Ianuarij. *In die Circumciſionis & Octava Nativitatis Domini.*

Epiſt. Apparuit gratia Dei. 2. Tit. 2.
Evang. Poſtquam conſummati ſunt dies octo. Luc. 2.

6. Januarij. *In Epiphania Domini.*

Epiſt. Surge illuminare Jeruſalem. Iſa. 60.
Evangel. Cùm natus eſſet Ieſus. Math. 2.

Dominica infra Octavam Epiphaniæ.

Epiſt. Obſecro vos per miſericordiam Dei. Rom. 12.
Evang. Cùm factus eſſet Jeſus annorum duodecim. Luc. 2. uſque ad finem capitis.

In Octava Epiphaniæ.

Epiſt. Surge illuminare Jeruſalem. Iſa. 60.
Evang. Vidit Joannes Jeſum venientem ad ſe. Ioan. 1.

Dominica ſecunda poſt Epiphaniam.

Epiſt. Habentes donationes. Rom. 12.
Evang. Nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ. Ioan. 2.

Dominica tertia poſt Epiphaniam.

Epiſt. Nolite eſſe prudentes apud voſmetipſos. Rom. 12.
Evang. Cùm deſcendiſſet Jeſus de monte. Matth 8.

Dominica quarta poſt Epiphaniam.

Epiſt. Nemini quidquam debeatis. Rom. 13
Evang. Aſcendente Ieſu in naviculam. Matt. 8.

Dominica quinta poſt Epiphaniam.

Epiſt. Induite vos ſicut electi Dei. Coloſſ. 3.
Evang. Simile factum eſt regnum cœlorum homini qui ſeminavit. Matth. 13.

Dominica ſexta poſt Epiphaniam.

Epiſt. Gratias agimus Deo. 1. Theſſ. 1.
Evang. Simile eſt regnum cælorum grano ſinapis. Matth. 13.

Dominica in Septuageſima.

Epiſt. Neſcitis, quòd hi qui in ſtadio currunt. 1. Cor. 9.
Evang. Simile eſt regnum cælorum homini patrifamilias. Matth. 20.

Dominica in Sexageſima

Epiſt. libenter ſuffertis. 2. Cor. 11.
Evang. Cùm turba plurima conveniret. Luc. 8.

Dominica in Quinquageſima.

Epiſt. Si linguis hominum loquar. 1. Cor. 13.
Evang. Aſſumpſit Jeſus duodecim diſcipulos ſuos. Luc. 18.

Feria quarta Cinerum.

Epiſt. Convertimini ad me. Joël. 2.
Evang. Cùm jejunatis. Matth. 6.

Feria quinta.

Epiſt. Ægrotavit Ezechias. Iſa. 38.
Evang. Cùm introiſſet Jeſus Capharnaum, Matt. 8.

Feria ſexta.

Epiſtola, Clama, ne ceſſes. Iſai. 58.
Evang. Audiſtis quia dictum eſt antiquis. Matth. 5.

Sabbato.

Epiſt. Si abſtuleris de medio tui catenam, Iſa. 58.
Evang. cùm ſerò eſſet factum, ad finem uſque capitis, Mar. 6.

Dominica prima in Quadrageſima.

Epiſt. Hortamur vos. 2 Cor. 6.
Evangel. Ductus eſt Ieſus in deſertum. Matth. 4.

Feria ſecunda.

Epiſt. Ecce ego requiram oves. Ezech. 34.
Evang. Cùm venerit filius hominis in majeſtate ſua. Matth. 25.

Feria tertia.

Epiſt. Quærite Dominum, dum inveniri poteſt. Iſa. 55.
Evang. Cùm intraſſet Ieſus Ieroſolymam. Matth. 21.

Feria quarta Quatuor Temporum Quadrageſimæ.

Epiſt. Aſcende ad me in montem, Exod. 24.
Item alia Epiſt. Venit Elias in Berſabee Juda. 3. Reg. 19.
Evang. Magiſter volumus à te ſignum videre. Matth. 12.

Feria quinta.

Epiſt. Factus eſt ſermo Domini ad me dicens. Ezech. 18.
Evang. Egreſſus Ieſus receſſit in partes Tyri. Matth. 15.

Feria ſexta Quatuor Temporum Quadrageſima.
Epiſt.Anima quæ peccaverit,ipſa morietur.Ezech.18.
Evangelium,Erat dies feſtus Iudæorum.Ioan.5.
Sabbato Quatuor Temporum Quadrageſima.
Epiſtola, Quando compleveris decimam cunctarum frugum tuarum. Deut.20.
Item alia Epiſt.Si cuſtodieritis mandata. Deut.11.
Item alia Epiſtola, Orationem faciebant Sacerdotes. 2. Machab.1.
Item alia Epiſt.Miſerere noſtri Deus omnium.Eccl.36.
Item alia Epiſtol. Angelus Domini deſcendit cum Azaria. Dan. 3.
Item alia Epiſtola, Rogamus vos corripite inquietos. 1. Theſſ.5.
Evang.Aſſumpſit Jeſus Petrum & Jacobum.Matt.17.
Dominica ſecunda in Quadrageſima.
Epiſt.Rogamus vos & obſecramus inDomino Ieſu.1.The.4.
Evang.Aſſumpſit Ieſus Petrum & Iacobum.Matth.17.
Feria ſecunda.
Epiſtola, Oravit David Dominum, dicens, Dominus Deus noſter, qui eduxiſti populum.Dan.9.
Evangelium,Ego vado & quæretis me.Joan.8.
Feria tertia.
Epiſtola,Factus eſt ſermo Domini ad Eliam Theſbiten dicens, Surge & vade in Sarepta. 3.Reg.17.
Evangelium, Super cathedram Moyſi.Matt.23. 23.
Feria quarta.
Epiſtola, Oravit Mardochæus ad Dominum. Eſther.13.
Evang.Aſcendens Jeſus Jeroſolymam aſſumpſit duodecim diſcipulos ſuos ſecretò.Matth.20.
Feria quinta.
Epiſtol.Maledictus homo qui confidit in homine. Hier.17.
Evangel. Homo quidam erat dives.Luc.16.
Feria ſexta.
Epiſtola, Dicit Joſeph fratribus ſuis, Audite ſomnium meum. Geneſ.37
Evangelium, Homo erat paterfamilias qui plantavit vineam.Matth.21.
Sabbato.
Epiſtola,Dicit Rebecca filio ſuo Jacob.Gen.27.
Evang.Homo quidam habuit duos filios Luc.15.
Dominica tertia in Quadrageſima.
Epiſtola,Eſtote imitatores Dei.Epheſ.5.
Evangelium,Erat Jeſus ejiciens dæmonium.Luc.11.
Feria ſecunda.
Epiſt.Naaman princeps militiæ regis Syriæ.4.Reg.5.
Evang.Utique dicetis mihi hanc ſimilitudinem.Luc.4.
Feria tertia.
Epiſt.Mulier quædam clamabat ad Eliſæum.4.Reg.4.
Evang. Si peccaverit in te frater tuus. Matth.18.
Feria quarta.
Epiſt.Honora patrem tuum,& matrem tuam.Exod.20.
Evang. Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur.Matth.15 15
Feria quinta.
Epiſtola,Factum eſt verbum Domini ad me.Hier.7.
Evangelium,Surgens Jeſus de Synagoga.Luc.4.
Feria ſexta.
Epiſt.Convenerunt filij Iſraël adverſus Moyſen.Num.20.
Evangelium,Venit Jeſus in civitatem Samariæ.Joan.4.
Sabbato.
Epiſtola,Erat vir in Babylone,Dan.13.
Evang.Perrexit Jeſus in montem Oliveti, Joan.8.
Dominica quarta in Quadrageſima.
Epiſtola,Scriptum eſt quoniam Abraham, Galat.4.
Evangelium,Abiit Jeſus trans mare Galilææ.Joan.6.
Feria ſecunda.
Epiſtola,Venerunt duæ mulieres meretrices.3.Reg.3.
Evangelium,Propè erat Paſcha Judæorum.Joan.2.
Feria tertia.
Epiſt.Locutus eſt Dominus ad Moyſen dicens,Deſcende de monte.Exod.32.
Evangel.Jam die feſto mediante. Joan.7.
Feria quarta.
Epiſtola,Sanctificabo nomen meum.Ezech.36.
Item alia Epiſtola, Lavamini, mundi eſtote.Iſa.1.

Evang.Præteriens Jeſus vidit hominem cæcum.Joan.9.
Feria quinta.
Epiſt. Venit mulier Sunamitis ad Eliſæum.4.Reg.4.
Evang.Ibat Jeſus in civitatem,quæ vocatur Naim.Luc.7.
Feria ſexta.
Epiſt.Ægrotavit filius mulieris matris familias.3.Reg.17.
Evang.Erat quidam languens Lazarus.Ioan.11.
Sabbato.
Epiſtola,In tempore placito exaudivi te. Iſai.49.
Evang. Ego ſum lux mundi.Joan.8.
Dominica de Paſſione.
Epiſt. Chriſtus aſſiſtens pontifex.Heb.9.
Evang.Quis ex vobis arguet me de peccato? Joan.8.
Feria ſecunda.
Epiſtola,Surge & vade in Niniven.Jonæ 3.
Evangel.Miſerunt principes & Phariſæi miniſtros. Joan.7.
Feria tertia.
Epiſt.Congregati ſunt Babylonij ad regem.Dan.14.
Evang.Ambulabat Jeſus in Galilæam.Ioan.7.
Feria quarta.
Epiſtola,Loquere ad univerſum cœtum filiorum Iſraël.Levit.19.
Evang.Facta ſunt Enecænia Jeroſolymis.Joan.10.
Feria quinta.
Epiſt.Oravit Azarias Dominum.Dan.3.
Evang.Rogabat Ieſum quidam Phariſæus.Luc.7.
Feria ſexta.
Epiſt.Dixit Hieremias,Domine,omnes qui te derelinquunt, confundentur, Hier.17.
Evang.Collegerunt Pontifices & Phariſæi concilium.Ioan. 11.
Sabbato.
Epiſt.Dixerunt impij Judæi ad invicem.Hier.18.
Evang.Cogitaverunt principes ſacerdotum.Joan.11. 12
Dominica in Palmis.
Poſt benedictionem Palmarum.
Epiſt.Venerunt filij Iſraël in Elim.Exod.15.
Evang.Cùm appropinquaſſet Jeſus Jeroſolymis.Matth.21.
Ad Miſſam.
Epiſt.Hoc enim ſentite, Phil.2.
Evang.Paſſio Domini ſecundùm Matthæum.26.
Feria ſecunda majoris Hebdomada.
Epiſtola,Dominus meus aperuit mihi aurem. Iſai.50.
Evang.Ante ſex dies paſchæ.Joan.12.
Feria tertia majoris Hebdomada.
Epiſtola, Dixit Hieremias, Domine demonſtraſti mihi. Hier.11.
Evang.Paſſio Domini noſtri ſecundùm Marcum.14
Feria quarta majoris Hebdomada.
Epiſt.Dicite filiæ Sion,Ecce Salvator tuus venit.Iſai.62.
Alia Epiſt.Domine quis credidit auditui noſtro? Iſa.50.
Evang.Paſſio Domini ſecundùm Lucam.22.
Feria quinta in Cœna Domini.
Epiſt.Convenientibus nobis in unum.1.Cor.11.
Evang.Ante diem feſtum Paſchæ ſciens Jeſus. Joan.13.
Feria ſexta in Paraſceve.
Epiſt. In tribulatione ſua manè conſurgent.Oſee 6.
Alia Epiſtola,Dixit Dominus ad Moyſen & Aaron in terra Ægypti.Exod.12.
Evang.Paſſio Domini ſecundùm Joannem.18.& 19.
Sabbato ſancto.
Epiſt.Si conſurrexiſtis cum Chriſto. Coloſſ.3.
Evangelium,Veſpere autem ſabbati.Matth.28.
Dominica Reſurrectionis Domini.
Epiſtola,Expurgate vetus fermentum.1.Cor.5.
Evang. Maria Magdalene & Jacobi & Salome.Marc.16.
Feria ſecunda.
Epiſtola, Stans Petrus in medio plebis dixit, Viri fratres. Act.10.
Evangelium,Duo ex diſcipulis Jeſu ibant. Luc.24.
Feria tertia.
Epiſt. Surgens Paulus & manu ſilentium indicens. Act.13.
Evang.Stetit Jeſus in medio diſcipulorum ſuorum.Luc.24.
Feria quarta.
Epiſt.Aperiens Petrus os ſuum dixit,Viri Iſraëlitæ.Act.3.
Evangelium,Manifeſtavit ſe iterùm Ieſus.Ioan.21.

Feria

Digitized by Google

Feria quinta.
Epiſt.Angelus Domini locutus eſt ad Philippum. Act.8.
Evang.Maria ſtabat ad monumentum foris.Joan. 20.
Feria ſexta.
Epiſtola,Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris.1.Pet.3.
Evang.Undecim diſcipuli abierunt in Galilæam.Matth.28.
Sabbato in Albis.
Epiſtola,Deponentes omnem malitiam.1.Pet.2.
Evang.Una ſabbati MariaMagdalene venit manè.Ioan.20.
Dominica in Albis in octava Paſcha.
Epiſt.Omne quod natum eſt ex Deo vincit.1.Joan.5.
Evangelium,Cùm eſſet ſerô die illa.Joan.20.
Dominica ſecunda poſt Paſcha.
Epiſtola, Chriſtus paſſus eſt pro nobis.1.Pet.2.
Evangelium, Ego ſum Paſtor bonus.Ioan.10.
Dominica tertia poſt Paſcha.
Epiſtola,Obſecro vos tanquam advenas.1.Pet.2.
Evangel.Modicum & jam non videbitis me.Ioan.16.
Dominica quarta poſt Paſcha.
Epiſtola, Omne datum optimum. Jacob.1.
Evangelium,Vado ad eum qui miſit me.Ioan.16.
Dominica quinta poſt Paſcha.
Epiſtola,Eſtote factores verbi. Jacob.1.
Evang. Amen amen dico vobis: ſi quid petieritis. Ioan.16.
In Rogationibus.
Epiſtola,Confitemini alterutrum peccata veſtra.Iacob.5.
Evangelium,Quis veſtrûm habebit amicum.Luc.11.
In Vigilia Aſcenſionis.
Epiſtola,Unicuique noſtrûm data eſt gratia.Epheſ.4.
Evangelium,Sublevatis Ieſus oculis in cælum,dixit Io. 17.
In die Aſcenſionis Domini.
Epiſtola,Primum quidem ſermonem feci.Act.1.
Evangelium,Recumbentibus undecim diſcipulis. Marc.16.
Dominica infra octavam Aſcenſionis.
Epiſt.Eſtote prudentes & vigilate in orationibus.1.Pet.4.
Evangelium,Cùm venerit paracletus.Ioan.15.
Sabbato in vigilia Pentecoſtes.
Epiſt.Factum eſt cùm Apollo eſſet Corinthi.Act.19.
Evang.Si diligitis me,mandata mea ſervate.Ioan.14.
In Dominica Pentecoſtes.
Epiſtola,Cùm complerentur dies Pentecoſtes.Act.2.
Evang.Si quis diligit me ſermonem meum ſervabit.Ioan.14.
Feria ſecunda.
Epiſt.Aperiens Petrus os ſuum dixit,Viri fratres.Act.10.
Evang.Dixit Jeſus Nicodemo,Sic Deus dilexit.Ioan.3.
Feria tertia.
Epiſt.Cùm audiſſent Apoſtoli qui erant Ieroſolymis.Act,8.
Evangelium , Amen amen dico vobis , qui non intrat per oſtium,Joan.10.
Feria quarta quatuor Temp.Pentecoſtes.
Epiſtola, Stans Petrus cum undecim levavit vocem.Act.2.
Alia Epiſt.Per manus Apoſtolorum fiebant ſigna. Act.5.
Evangelium, Nemo poteſt venire ad me.Joan.6.
Feria quinta.
Epiſtola,Philippus deſcendens in civitatem Samariæ.Act.8.
Evang.Convocatis Jeſus duodecim Apoſtolis.Luc.9.
Feria ſexta quatuor temp. Pentecoſtes.
Epiſt.Exultate filiæ Sion & lætamini in Deo veſtro.Ioël.2
Evang.Factum eſt in una dierum,& Ieſus docebat.Luc.5.
Sabbato quatuor temp. Pentecoſtes.
Epiſtola,Effundens ſpiritum meum,Joël.2.
Alia Epiſt.Loquere filiis Iſraël,& dices ad eos.Lev.2.
Alia Epiſt Audi Iſraël quæ ego præcipio tibi,Deut.26.
Alia Epiſt.Si in præceptis meis ambulaveritis.Lev.26.
Alia Epiſt.Angelus Domini deſcendit cum Azaria.Dan.3.
Alia Epiſt. Juſtificati ex fide pacem habeamus.Rom.5.
Evangelium,Surgens Jeſus de Synagoga.Luc.4.
In feſto ſanctiſſima Trinitatis.
Epiſt.O altitudo divitiarum.Rom.11.
Evangel.Data eſt mihi omnis poteſtas. Matth.28.
Dominica prima poſt Pentecoſten.
Epiſt.Deus Charitas eſt. 1.Joan.4.
Evang. Eſtote miſericordes. Luc 6.
In ſolemnitate Corporis Chriſti.
Epiſt. Ego enim accepi à Domino, 1.Cor. 11.
Evang. Caro mea verè eſt Cibus.Joan.6.
Dominica ſecunda poſt Pentecoſten quæ eſt infra Octavam Corporis Chriſti.
Epiſt. Nolite mirari,ſi odit vos mundus.1.Ioan.3.
Evang.Homo quidam fecit cœnam magnam.Luc.14.
In Octava Corporis Chriſti.
Epiſt. Ego enim accepi à Domino. 1.Cor.11.
Evang.Caro mea verè eſt cibus. Joan 6.
Dominica tertia poſt Pentecoſten.
Epiſt. Humiliamini ſub potenti manu Dei. 1.Pet.5.
Evang.Erant appropinquantes ad Jeſum publicani.Luc.15.
Dominica quarta poſt Pentecoſten.
Epiſt.Exiſtimo,quòd non ſunt condignæ.Rom.8.
Evangelium,Cùm turbæ irruerent in Jeſum.Luc.5.
Dominica quinta poſt Pentecoſten.
Epiſt.Omnes unanimes in oratione eſtote.1.Petr.3.
Evang. Amen dico vobis niſi abundaverit.Matth.5.
Dominica ſexta poſt Pentecoſten.
Epiſtola , Quicunque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu. Rom.6.
Evang. Cùm turba multa eſſet cum Jeſu. Marc.8.
Dominica ſeptima poſt Pentecoſten.
Epiſt.Humanum dico propter infirmitatem.Rom.6.
Evang.Attendite à falſis prophetis.Matth.7.
Dominica octava poſt Pentecoſten.
Epiſt.Debitores ſumus non carni. Rom.8.
Evang.Homo quidam erat dives,qui habebat.Luc.16.
Dominica nona poſt Pentecoſten.
Epiſt.Non ſimus concupiſcentes malorum. 1.Cor.10.
Evangelium,Cùm appropinquaret Ieſus Ieruſalem, videns. Luc.19.
Dominica decima poſt Pentecoſten.
Epiſt. Scitis quoniam cùm gentes eſſetis. 1.Cor.12.
Evang. Dixit Jeſus ad quoſdam qui in ſe confidebant tanquam juſti. Luc.18.
Dominica undecima poſt pentecoſten.
Epiſtola. Notum facio vobis Evangelium.1.Cor.15.
Evangelium,Exiens Jeſus de finibus Tyri.Mar.7.
Dominica duodecima poſt Pentecoſten.
Epiſtola,Fiduciam talem habemus. 2.Corint.3.
Evang.Beati oculi,qui vident quæ vos videtis.Lu.10.
Dominica decimatertia poſt Pentecoſten.
Epiſt. Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones, Gal.3.
Evang.Dum iret Jeſus in Jeruſalem tranſibat.Luc.17.
Dominica decima quarta poſt Pentecoſten.
Epiſtola.Spiritu ambulate. Galat.5.
Evang.Nemo poteſt duobus dominis ſervire.Matth.6.
Dominica decima quinta poſt Pentecoſten.
Epiſtola, Si ſpiritu vivimus.Galat.5.
Evang.Ibat Jeſus in Civitatem,quæ vocatur Naim.Luc.7.
Dominica decimaſexta poſt Pentecoſten.
Epiſtola, Obſecro vos ne deficiatis.Epheſ.3.
Evang. Cùm intraret Jeſus in domum cujuſdam principis, Luc.14.
Dominica decima ſeptima poſt Pentecoſten.
Epiſtola,Obſecro vos ego vinctus in Domino.Epheſ.4.
Evangel. Acceſſerunt ad Jeſum Phariſæi , & interrogavit Matth.22.
Feria quarta Quatuor Temporum Septembris.
Epiſtola, Ecce dies veniunt. Amos 9.
Alia Epiſtola,Congregatus eſt omnis populus, Nehem.vel 2.Eſdr.8.
Evangelium,Reſpondens unus de turba.Mar.9.
Feria ſexta Quatuor Temporum Septembris.
Epiſtola,Convertere Iſraël ad Dominum.Oſee 14.
Evang. Rogabat Jeſum quidam Phariſæus.Lucæ 7.
Sabbato Quatuor Temporum Septembris.
Epiſtola, decimo die menſis hujus ſeptimi,Levit.23.
Alia Epiſt.A quinto decimo die menſis ſeptimi.Levit.23.
Alia Epiſtola,Domine Deus noſter.Mich.7.
Alia Epiſt. Factum eſt verbum Domini ad me.Zach.8.
Alia Epiſt.Angelus Domini deſcendit cum Azaria Dan.1.
Alia Epiſt.Tabernaculum factum eſt primum.Heb.9.
Evang. Dicebat Ieſus turbis ſimilitudinem hanc: Arborem fici habebat,&c.Luc.13.

Digitized by Google

Dominica decimaoctava poſt Pentecoſten.
Epiſt.Gratias ago Deo meo ſemper pro vobis.1.Cor 1.
Evangelium, Aſcendens Jeſus in naviculam transfretavit. Matth.9.

Dominica decimanona poſt Pentecoſten.
Epiſt. Renovamini ſpiritu mentis veſtræ.Epheſ.4.
Evang.Simile factum eſt regnum cælorum homini regi qui fecit nuptias filio ſuo. Matth.22.

Dominica vigeſima poſt Pentecoſten.
Epiſtola,Videte quomodo cautè ambuletis.Epheſ.5.
Evangelium,Erat quidam regulus. Joan.4.

Dominica vigeſima prima poſt Pentecoſten.
Epiſtola, Confortamini in Domino.Epheſ.6.
Evang.Simile eſt regnum cælorum homini regi qui voluit rationem ponere cum ſervis ſuis.Matth.18.

Dominica vigeſimaſecunda poſt Pentecoſten.
Epiſtola,Confidimus in Domino Jeſu. Philip.1.
Evang.Abeuntes Phariſæi conſilium inierunt. Matt.22.

Dominica vigeſima tertia poſt Pentecoſten.
Epiſtola,Imitatores mei eſtote.Phil.3.
Evang.Loquente Ieſu ad turbas,ecce princeps unus.Mat.9.

Dominica vigeſimaquarta & ultima poſt Pentecoſten.
Epiſt. Non ceſſamus pro vobis orantes.Coloſſ.1.
Evang.Cùm videritis abominationem deſolationis.Mat.24.

PROPRIUM SANCTORUM.

30. Novembris. *In feſto ſancti Andreæ Apoſtoli.*
Epiſtola, Corde enim creditur ad juſtitiam. Rom.10.
Evang.Ambulans Jeſus juxta mare Galilææ.Matt.4.

8. Decembris. *In Conceptione B.Mariæ Virginis.*
Epiſtola,Dominus poſſedit me.Proverb.8.
Evang.Liber generationis Jeſu Chriſti.Matth.1.

21. Decembris. *In feſto ſancti Thomæ Apoſtoli.*
Epiſtola,Jam non eſtis hoſpites & advenæ. Epheſ.2.
Evangelium,Thomas unus ex duodecim. Joan.20.

17. Januarij. *In feſto ſancti Antonij Abbatis.*
Epiſtola, Dilectus Deo & hominibus.Eccl.45.
Evangel.Ecce nos reliquimus omnia.Matth.19.

20. Januarij. *In feſto SS.Fabiani & Sebaſtiani.*
Epiſtola, Sancti per fidem vicerunt regna.Heb.11.
Evangelium,Deſcendens Ieſus de monte,ſtetit in loco campeſtri. Luc.6.

25. Januarij. *In converſione ſancti Pauli Apoſtoli.*
Epiſtola,Saulus adhuc ſpirans minarum. Act.9.
Evangelium,Ecce nos reliquimus omnia.Matth.19.

2. Februarij. *In Feſto Purificationis B.Mariæ Virginis.*
Epiſtola,Ecce Ego mitto Angelum.Malach.3.
Evang.Poſtquam impleti ſunt dies purgationis. Luc.2.

24.vel 25. Februarij. *In feſto ſancti Mathiæ Apoſtoli.*
Epiſt.Exurgens Petrus in medio fratrum,dixit.Act.1.
Evangelium,Reſpondens Jeſus,dixit, Confiteor tibi pater. Matth.11.

25. Martij. *In feſto Annuntiationis B.Mariæ Virginis.*
Epiſtola.Locutus eſt Dominus ad Achaz. Iſai.7.
Evangelium,Miſſus eſt Angelus.Luc.1.

25. Aprilis. *In feſto ſancti Marci Evangeliſtæ.*
Epiſt.Similitudo vultus quatuor animalium.Ezech.1.
Evangel. Deſignavit Dominus & alios ſeptuaginta duos. Luc.10.

1.Maij. *In feſto ſanctorum Apoſtolorum Philippi & Iacobi.*
Epiſt.Stabunt juſti in magna conſtantia.Sap.5.
Evangel.Non turbetur cor veſtrum. Ioan.14.

3.Maij. *In feſto Inventionis ſanctæ Crucis.*
Epiſtola,Hoc enim ſentite in vobis.Philip.2.
Evang.Erat homo ex Phariſæis Nicodemus nomine.Joa.3.

24.Junij. *In feſto ſancti Ioannis Baptiſtæ.*
Epiſtola, Audite Inſulæ. Iſai.49.
Evang.Elizabeth impletum eſt tempus pariendi.Luc.1.

29.Junij. *In feſto ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli.*
Epiſtola, Miſit Herodes rex magnus.Act.12.
Evang.Venit Ieſus in partes Cæſareæ. ~~Philip.~~16. *Matth.*

2.Julij. *In feſto Viſitationis B.Mariæ Virginis.*
Epiſt.Ecce iſte venit ſaliens in montibus.Cant.2.
Evang.Exurgens Maria abiit in montana.Luc.1.

22. Julij. *In feſto ſanctæ Mariæ Magdalenæ.*
Epiſtola,Surgam & circuibo civitatem.Cant.3.
Evangelium,Rogabat Jeſum quidam Phariſæus.Luc.7.

25. Julij. *In feſto ſancti Iacobi Apoſtoli.*
Epiſtola,Puto quòd Deus nos Apoſtolos.1.Corinth.4.
Evangelium, Acceſſit ad Ieſum mater filiorum Zebedæi. Matth.20.

26.Julij. *In feſto ſanctæ Annæ matris B. Mariæ Virginis.*
Epiſt.Mulierem fortem quis inveniet? Prov.31.
Evang. Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito. Matth.13.

6. Auguſti. *In feſto Transfigurationis Domini noſtri Ieſu Chriſti.*
Epiſt. Non doctas fabulas ſecuti.2.Pet.1.
Evang.Aſſumpſit Jeſus Petrum & Jacobum.Matth.17.

10.Auguſti. *In feſto ſancti Laurentij Martyris.*
Epiſtola,Qui parcè ſeminat,parcè & metet.2.Corint.9.
Evang.Amen amen dico vobis niſi granū frumenti.Ioan.12.

15.Auguſti. *In Aſſumptione B.Mariæ Virginis.*
Epiſtola,In omnibus requiem quæſivi. Eccl.24.
Evang.Intravit Ieſus in quoddam caſtellum.Luc.10

24.Auguſti. *in feſto ſancti Bartholomæi Apoſtoli.*
Epiſtola,Vos eſtis corpus Chriſti,& membra de membro. 1.Cor.12.
Evangelium,Exiit Jeſus in montem orare.Luc.6.

25.Auguſti. *In feſto ſancti Ludovici Confeſſoris Regis Francorum.*
Epiſt.Juſtum deduxit Dominus per vias rectas.Sap.10.
Evang. Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam.Luc.19.

29. Auguſti. *In Decolatione S.Joannis Baptiſtæ.*
Epiſt.Factum eſt verbum Domini ad me. Jerem.1.
Evangelium,Miſit Herodes ac tenuit Ioannem.Mar.6.

8.Septemb. *In Nativitate B.Mariæ Virginis.*
Epiſtola, Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum. Prov.8.
Evang.Liber generationis Jeſu Chriſti. Matth.1.

14.Septembris.*In feſto Exaltationis ſanctæ Crucis.*
Epiſtola,Hoc ſentite in vobis,Philipp.2.
Evang. Nunc judicium eſt mundi. Joan.12.

21. Septembris. *In feſto ſancti Matthæi Apoſtoli & Evangeliſtæ.*
Epiſt.Similitudo vultus quatuor animalium.Ezech.1.
Evang.Vidit Jeſus hominem ſedentem in telonio Matth.9.

24.Septembris. *In feſto dedicationis S.Michaëlis Archangeli.*
Epiſt.Significavit Deus quæ oportet fieri citò.Apoc.1.
Evang. Acceſſerunt Diſcipuli ad Jeſum, dicentes, Quis putas.Matth.18.

4.Octobris. *In feſto S.Franciſci Confeſſoris.*
Epiſt. Mihi autem abſit gloriari.Galat.6.
Evangelium,Reſpondens autem Jeſus dixit,Confiteor tibi pater.Matth.11.

9.Octobris. *In feſto ſanctorum Martyrum Dionyſij & ſociorum.*
Epiſt.Stans Paulus in medio Areopagi.Act.17.
Evang.Attendite à fermento Phariſæorum.Luc.12.

18.Octobris. *In feſto ſancti Lucæ Evangeliſtæ.*
Epiſtola, Gratias ago Deo. 2.Cor.8.
Evang.Deſignavit Dñs & alios ſeptuaginta duos.Luc.10.

28.Octobris. *In feſto SS.Apoſtolorum Simonis & Judæ.*
Epiſt.Unicuique noſtrûm data eſt gratia. Epheſ.4.
Evang. Hæc mando vobis ut diligatis invicem. Ioan.15.

1. Novembris. *In feſto omnium Sanctorum.*
Epiſt.Ecce ego Ioannes vidi alterum Angelum.Apoc.7.
Evang. Videns Jeſus turbas aſcendit in montem.Matt.5.

2.Decembris. *In Commemoratione Defunctorum.*
Epiſtola,Ecce myſterium vobis dico.1.Cor.15.
Alia Epiſtola,Vir fortiſſimus Judas. 2.Mach.12.
Alia Ep.Audivi vocem de cælo dicentem mihi.Apoc.14.
Evangel.Amen amen dico vobis, quia venit hora.Ioan.5.
Aliud Evang. Dixit Martha ad Jeſum.Ioan.11.
Aliud Evang. Omne quod dat mihi Pater. Joan.6.
Aliud Evang. Ego ſum panis vivus. Joan.6.

11.Novemb. *In feſto S.Martini Epiſcopi & Confeſſoris.*
Epiſtola,Ecce ſacerdos magnus.Eccl.44.& 45.
Evangelium,Nemo accendit lucernam. Luc.11.

Digitized by Google

21.Novemb.*In feſto Præſentationis Beatæ Mariæ Virginis.*
Epiſtola, .b initio & ante ſæcula. Eccl.24.
Evangelium, Loquente Jeſu ad turbas. Luc.11.
In feſto ſanctæ Catharinæ virginis & Martyris.
Epiſtola, Confitebor tibi Domine rex. Eccl. 51.
Evang. Simile eſt regnum cælorum decem virginibus. Matt.25

CΟMMUNE SANCTORUM.

In natali Apoſtolorum.
Epiſtola, Iam non eſtis hoſpites & advenæ. Eph.2.
Evangelium Hoc eſt præceptum meum. Joan.15.
In natali unius Martyris Pontificis.
Epiſtola, Beatus vir qui ſuffert. Jacob.1.
Alia Epiſtol, Benedictus Deus & pater Domini noſtri.2. Cor. 1.
Evangel. Si quis venit ad me, & non odit. Luc.14.
Aliud Evang. Si quis vult venire poſt me. Matth. 16.
In natali unius Martyris non Pontificis.
Epiſtola, Juſtum deduxit Dominus. Sap.10.
Omne gaudium. Jacob 1.
Alia Epiſt. Memor eſto Dominum Jeſum. 2.Timoth.2.
Communicantes, 1.Pet 4.
Evang. Nolite arbitrari, quia venerim pacem mittere in terram. Matth. 10.
Aliud Ev. Nihil opertum quod non reveletur. Matt.10.
Niſi granum frumenti. Joan. 12.
De uno Martyre temp. Paſchali.
Epiſtola, Stabunt juſti in magna conſtantia. Sap.5.
Evangelium, Ego ſum vitis vera. Ioan. 15.
De pluribus Martyribus temp. Paſchali.
Epiſt. Benedictus Deus & Pater. 1.Pet. 1. Poſt hæc ego Joannes audivi. Apoc.9.
Evangelium, Ego ſum vitis. Joan. 15.
Aliud Evangelium, Amen amen dico vobis, quia plorabitis. Joan.16.
Commune plurimorum Martyrum extra tempus Paſchale.
Epiſtola, Juſtorum animæ Sap.3.
Alia Epiſtola, Juſti autem in perpetuum. Sap.5.
Alia Epiſt. Rememoramini priſtinos dies. Hebr.10.
Alia Epiſt. Reddidit Deus juſtis mercedem. Sap.10.
Alia Epiſtola, Juſtificati ex fide. Rom.5.
Alia Epiſt. Non ſunt condignæ paſſiones. Rom.8.
Alia Epiſt. Exhibeamus noſmetipſos.2.Cor.6.
Alia Epiſt. Sancti per fidem vicerunt regna. Heb.11.
Alia Epiſt. Reſpondit unus de Senioribus. Apoc.5.
Evangelium, Cùm audieritis prælia. Luc. 21.
Aliud Evang. Deſcendens Jeſus de monte ſtetit in loco campeſtri. Luc. 6.
Aliud Ev. Sedente Jeſu ſuper montem Oliveti. Mat.24.
Aliud Evang. Videns Jeſus turbas aſcendit in montē.Mat.5.
Aliud Evangelium, Reſpondens Jeſus dixit, Confiteor tibi pater. Matth. 11.
Aliud Evangelium, Væ vobis qui ædificatis monumenta. Luc. 11.
Aliud Evangelium, Qui vos audit me audit. Luc.10.
Aliud Evangelium, Attendite à fermento Phariſæorum Luc. 12.
Commune Confeſſoris Pontificis.
Epiſtola, Ecce Sacerdos magnus.Eccleſ.44. & 45.
Alia Epiſtola, Plures facti ſunt Sacerdotes. Heb.7.
Alia Epiſtola, Omnis pontifex ex hominibus aſſumptus. Heb. 5.
Alia Epiſt. Mementote præpoſitorum veſtrorum.Hebr.13.
Evangelium, Homo quidam peregr. Matth.25.
Aliud Evangelium, Vigilate, quia neſcitis. Matth.24.
Aliud Evangelium, Nemo accendit lucernam. Luc.11.
Aliud Evangelium. Videte, vigilate, & orate. Marc.13.
Commune Doctorum.
Epiſtola, Teſtificor coram Deo. 2.Timoth.4. Juſtus cor ſuum tradit. Eccl.30.

Evangelium, Vos eſtis ſal terræ. Matth. 5.
Commune Confeſſoris non Pontificis.
Epiſtola, Beatus eſt qui inventus eſt ſine macula.Eccli.31.
Alia Epiſtola, Spectaculum facti ſumus mundo. 1. Cor.4.
Alia Epiſtola, Quæ mihi fuerunt lucra. Philip.3.
Evangelium, Sint lumbi veſtri præcincti.Luc.12.
Aliud Evangelium, Nolite timere puſillus grex. Luc.12.
Aliud Evangelium, Homo quidem nobilis abiit in regionem longinquam. Luc.19.
Commune Abbatum.
Epiſtola, Dilectus Deo & hominibus. Eccl 45.
Evangelium, Ecce nos reliquimus omnia. Matth.19.
Commune Virginum & Martyrum.
Epiſtola. Confitebor tibi Domine rex. Eccl.51.
Alia Epiſtola, Domine Deus meus, exaltaſti. Eccli.51.
Evangelium, Simile eſt regnum cælorum decem virginibus.Matth.5.
Aliud Evangelium, Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito. Matth.13.
Commune Virginum non Martyrum.
Epiſtola, De virginibus præceptum Domini non habeo.1. Cor. 7.
Alia Epiſtola, Qui gloriatur in Domino.2.Cor.10.
Evangelium, Simile eſt regnum cælorum decem virginibus. Matth. 25.
Aliud Evangelium, Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito. Matth.13.
Commune Mulierum ſanctarum nec Virginum nec Martyrum.
Epiſtola, Mulierem fortem. Proverb.31.
Alia Epiſtola, Viduas honora quæ verè viduæ ſunt.1.Tim.5.
Evangelium, Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito. Matth. 13.
In Dedicatione Eccleſiæ.
Epiſtola, Vidi civitatem ſanctam Jeruſalem. Apoc.21.
Evangelium, Ingreſſus Jeſus, perambulabat Jericho. Et ecce vir nomine Zacchæus. Luc.19.
In ſponſalibus.
Epiſtola, Mulieres viris ſuis ſubditæ ſint. Epheſ.5.
Evangelium, Si licet homini dimittere uxorem. Matth.19.
Ad tollendum ſchiſma.
Epiſtola, Obſecro vos ut dignè ambuletis. Epheſ.4.
Evangelium, Sublevatis Jeſus oculis in cælum, dicit: Pater ſancte ſerva eos in nomine tuo. Ioan.17.
Pro quacunque neceſſitate.
Epiſtola, Si iniquitates noſtræ contenderint contra nos. Hier. 14.
Evangelium, Habete fidem Dei. Marc.12.
Pro remiſſione peccatorum.
Epiſtola Condelector legi Dei. Rom.7.
Evangelium, Petite & dabitur vobis. Luc. 11.
Contra Paganos.
Epiſtola Oravit Mardochæus ad Dominum.Eſther 13.
Evangelium, Quis veſtrûm habebit amicum. Luc. 11.
In tempore belli.
Epiſt. Acceſſerunt omnes principes bellatorum.Hier.41.
Evangelium, Dic nobis quando hæc erunt. Matth.24.
Pro pace.
Epiſtola, Fratribus qui ſunt per Ægyptum. 2.Machab.1.
Evangelium, Cùm eſſet ſerò die illa. Ioan.20.
Pro vitanda mortalitate vel tempore peſtis.
Epiſtola, Immiſit Dominus peſtilentiam in Iſraël.2.Reg.24.
Evangelium, Surgens Jeſus de Synagoga. Luc.4.
Pro infirmis.
Epiſtola, Teſtatur aliquis veſtrûm. Iacob.5.
Evangel. Cùm introiſſet Jeſus Capharnaum.Matth.
Pro peregrinantibus vel iter agentibus.
Epiſt. Egreſſus Iacob de Berſabee, pergebat Haran. Gen.28.
Evangelium, Euntes prædicate dicentes quia appropinquavit regnum cælorum. Matth. 10.

F I N I S.

Digitized by Google

Dominica decimaoctava poſt Pentecoſten.

Epiſt.Gratias ago Deo meo ſemper pro vobis.1.Cor 1.
Evangelium, Aſcendens Jeſus in naviculam transfretavit. Matth.9.

Dominica decimanona poſt Pentecoſten.

Epiſt.Renovamini ſpiritu mentis veſtræ.Epheſ.4.
Evang.Simile factum eſt regnum cælorum homini regi qui fecit nuptias filio ſuo.Matth.22.

Dominica vigeſima poſt Pentecoſten.

Epiſtola,Videte quomodo cautè ambuletis.Epheſ.5.
Evangelium,Erat quidam regulus.Joan.4.

Dominica vigeſima prima poſt Pentecoſten.

Epiſtola, Confortamini in Domino.Epheſ.6.
Evang.Simile eſt regnum cælorum homini regi qui voluit rationem ponere cum ſervis ſuis.Matth.18.

Dominica vigeſimaſecunda poſt Pentecoſten.

Epiſtola,Confidimus in Domino Jeſu. Philip.1.
Evang.Abeuntes Phariſæi conſilium inierunt.Matt.22.

Dominica vigeſima tertia poſt Pentecoſten.

Epiſtola,Imitatores mei eſtote.Phil.3.
Evang.Loquente Ieſu ad turbas,ecce princeps unus.Mat.9.

Dominica vigeſimaquarta & ultima poſt Pentecoſten.

Epiſt.Non ceſſamus pro vobis orantes.Coloſſ.1.
Evang.Cùm videritis abominationem deſolationis.Mat.24.

PROPRIUM SANCTORUM.

30.Novembris. *In feſto ſancti Andreæ Apoſtoli.*

Epiſtola, Corde enim creditur ad juſtitiam. Rom.10.
Evang.Ambulans Jeſus juxta mare Galilææ.Matt.4.

8. Decembris. *In Conceptione B.Mariæ Virginis.*

Epiſtola,Dominus poſſedit me.Proverb.8.
Evang.Liber generationis Jeſu Chriſti.Matth.1.

21. Decembris. *In feſto ſancti Thomæ Apoſtoli.*

Epiſtola,Jam non eſtis hoſpites & advenæ. Epheſ.2.
Evangelium,Thomas unus ex duodecim.Joan.20.

17. Januarij. *In feſto ſancti Antonij Abbatis.*

Epiſtola, Dilectus Deo & hominibus.Eccl.45.
Evangel.Ecce nos reliquimus omnia.Matth.19.

20. Januarij. *In feſto SS.Fabiani & Sebaſtiani.*

Epiſtola, Sancti per fidem vicerunt regna.Heb.11.
Evangelium,Deſcendens Ieſus de monte,ſtetit in loco campeſtri. Luc.6.

25. Januarij. *In converſione ſancti Pauli Apoſtoli.*

Epiſtola,Saulus adhuc ſpirans minarum. Act.9.
Evangelium,Ecce nos reliquimus omnia.Matth.19.

2. Februarij. *In Feſto Purificationis B.Mariæ Virginis.*

Epiſtola,Ecce Ego mitto Angelum.Malach.3.
Evang.Poſtquam impleti ſunt dies purgationis. Luc.2.

24.vel 25. Februarij. *In feſto ſancti Mathiæ Apoſtoli.*

Epiſt.Exurgens Petrus in medio fratrum,dixit.Act.1.
Evangelium,Reſpondens Jeſus,dixit, Confiteor tibi pater. Matth.11.

25. Martij. *In feſto Annuntiationis B.Mariæ Virginis.*

Epiſtola.Locutus eſt Dominus ad Achaz.Iſai.7.
Evangelium,Miſſus eſt Angelus.Luc.1.

25. Aprilis. *In feſto ſancti Marci Evangeliſtæ.*

Epiſt.Similitudo vultus quatuor animalium.Ezech.1.
Evangel. Deſignavit Dominus & alios ſeptuaginta duos. Luc.10.

1.Maij. *In feſto ſanctorum Apoſtolorum Philippi & Iacobi.*

Epiſt.Stabunt juſti in magna conſtantia.Sap.5.
Evangel.Non turbetur cor veſtrum. Ioan.14.

3.Maij. *In feſto Inventionis ſanctæ Crucis.*

Epiſtola,Hoc enim ſentite in vobis.Philip.2.
Evang.Erat homo ex Phariſæis Nicodemus nomine.Joa.3.

24.Junij. *In feſto ſancti Ioannis Baptiſtæ.*

Epiſtola, Audite Inſulæ. Iſai.49.
Evang.Elizabeth impletum eſt tempus pariendi.Luc.1.

29.Junij. *In feſto ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli.*

Epiſtola, Miſit Herodes rex magnus.Act.12.
Evang.Venit Ieſus in partes Cæſareæ. ~~Philip.~~16. *Matth.*

2.Julij. *In feſto Viſitationis B.Mariæ Virginis.*

Epiſt.Ecce iſte venit ſaliens in montibus.Cant.2.
Evang.Exurgens Maria abiit in montana.Luc.1.

22.Julij. *In feſto ſanctæ Mariæ Magdalenæ.*

Epiſtola,Surgam & circuibo civitatem.Cant.3.
Evangelium,Rogabat Jeſum quidam Phariſæus.Luc.7.

25. Julij. *In feſto ſancti Iacobi Apoſtoli.*

Epiſtola,Puto quòd Deus nos Apoſtolos.1.Corinth.4.
Evangelium, Acceſſit ad Ieſum mater filiorum Zebedæi. Matth.20.

26.Julij. *In feſto ſanctæ Annæ matris B. Mariæ Virginis.*

Epiſt.Mulierem fortem quis inveniet? Prov.31.
Evang. Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito. Matth.13.

6. Auguſti. *In feſto Transfigurationis Domini noſtri Ieſu Chriſti.*

Epiſt.Non doctas fabulas ſecuti.2.Pet.1.
Evang.Aſſumpſit Jeſus Petrum & Jacobum.Matth.17.

10.Auguſti. *In feſto ſancti Laurentij Martyris.*

Epiſtola,Qui parcè ſeminat,parcè & metet.2.Corint.9.
Evang.Amen amen dico vobis niſi granū frumenti.Ioan.12.

15.Auguſti. *In Aſſumptione B.Mariæ Virginis.*

Epiſtola,In omnibus requiem quæſivi. Eccl.24.
Evang.Intravit Ieſus in quoddam caſtellum.Luc.10.

24.Auguſti. *in feſto ſancti Bartholomei Apoſtoli.*

Epiſtola,Vos eſtis corpus Chriſti,& membra de membro. 1.Cor.12.
Evangelium,Exiit Jeſus in montem orare.Luc.6.

25.Auguſti. *In feſto ſancti Ludovici Confeſſoris Regis Francorum.*

Epiſt.Juſtum deduxit Dominus per vias rectas.Sap.10.
Evang. Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam.Luc.19.

29. Auguſti. *In Decolatione S.Joannis Baptiſtæ.*

Epiſt.Factum eſt verbum Domini ad me. Jerem.1.
Evangelium,Miſit Herodes ac tenuit Ioannem.Mar.6.

8.Septemb. *In Nativitate B.Mariæ Virginis.*

Epiſtola, Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum. Prov.8.
Evang.Liber generationis Jeſu Chriſti. Matth.1.

14.Septembris. *In feſto Exaltationis ſanctæ Crucis.*

Epiſtola,Hoc ſentite in vobis,Philipp.2.
Evang. Nunc judicium eſt mundi. Joan.12.

21. Septembris. *In feſto ſancti Matthæi Apoſtoli & Evangeliſtæ.*

Epiſt.Similitudo vultus quatuor animalium.Ezech.1.
Evang.Vidit Jeſus hominem ſedentem in telonio Matth.9.

24.Septembris. *In feſto dedicationis S.Michaelis Archangeli.*

Epiſt.Significavit Deus quæ oportet fieri citò.Apoc.1.
Evang. Acceſſerunt Diſcipuli ad Jeſum, dicentes, Quis putas.Matth.18.

4.Octobris. *In feſto S. Franciſci Confeſſoris.*

Epiſt. Mihi autem abſit gloriari.Galat.6.
Evangelium,Reſpondens autem Jeſus dixit,Confiteor tibi pater.Matth.11.

9.Octobris. *In feſto ſanctorum Martyrum Dionyſij & ſociorum.*

Epiſt.Stans Paulus in medio Areopagi.Act.17.
Evang.Attendite à fermento Phariſæorum.Luc.12.

18.Octobris. *In feſto ſancti Lucæ Evangeliſtæ.*

Epiſtola, Gratias ago Deo. 2.Cor.8.
Evang.Deſignavit Dn̄s & alios ſeptuaginta duos.Luc.10.

28.Octobris. *In feſto SS. Apoſtolorum Simonis & Judæ.*

Epiſt.Unicuique noſtrûm data eſt gratia. Epheſ.4.
Evang. Hæc mando vobis ut diligatis invicem. Ioan.15.

1. Novembris. *In feſto omnium Sanctorum.*

Epiſt.Ecce ego Ioannes vidi alterum Angelum.Apoc.7.
Evang. Videns Jeſus turbas aſcendit in montem.Matt.5.

2.Decembris. *In Commemoratione Defunctorum.*

Epiſtola,Ecce myſterium vobis dico.1.Cor.15.
Alia Epiſtola,Vir fortiſſimus Judas. 2.Mach.12.
Alia Ep.Audivi vocem de cælo dicentem mihi.Apoc.14.
Evangel.Amen amen dico vobis, quia venit hora.Ioan.5.
Aliud Evang. Dixit Martha ad Jeſum.Ioan.11.
Aliud Evang. Omne quod dat mihi Pater. Joan.6.
Aliud Evang. Ego ſum panis vivus. Joan.6.

11.Novemb. *In feſto S.Martini Epiſcopi & Confeſſoris.*

Epiſtola,Ecce ſacerdos magnus.Eccl.44.& 45.
Evangelium,Nemo accendit lucernam. Luc.11.

21.No

Digitized by Google

21.Novemb.*In feſto Præſentationis Beatæ Mariæ Virginis.*
Epiſtola, Ab initio & ante ſæcula. Eccl.24.
Evangelium, Loquente Jeſu ad turbas. Luc.11.
In feſto ſanctæ Catharinæ virginis & Martyris.
Epiſtola, Confitebor tibi Domine rex. Eccl. 51.
Evang. Simile eſt regnum cælorum decem virginibus. Matt.25

COMMUNE SANCTORUM.

In natali Apoſtolorum.
Epiſtola, Jam non eſtis hoſpites & advenæ. Eph.2.
Evangelium, Hoc eſt præceptum meum. Joan. 15.
In natali unius Martyris Pontificis.
Epiſtola, Beatus vir qui ſuffert. Jacob.1.
Alia Epiſtol, Benedictus Deus & pater Domini noſtri.2. Cor. 1.
Evangel. Si quis venit ad me, & non odit. Luc.14.
Aliud Evang. Si quis vult venire poſt me. Matth. 16.
In natali unius Martyris non Pontificis.
Epiſtola, Juſtum deduxit Dominus. Sap.10.
Omne gaudium. Jacob 1.
Alia Epiſt. Memor eſto Dominum Jeſum. 2.Timoth.2.
Communicantes, 1.Pet 4.
Evang. Nolite arbitrari, quia venerim pacem mittere in terram. Matth. 10.
Aliud Ev. Nihil opertum quod non reveletur. Matt.10.
Niſi granum frumenti. Joan. 12.
De uno Martyre temp. Paſchali.
Epiſtola, Stabunt juſti in magna conſtantia. Sap.5.
Evangelium, Ego ſum vitis vera. Ioan. 15.
De pluribus Martyribus temp. Paſchali.
Epiſt. Benedictus Deus & Pater. 1. Pet. 1. Poſt hæc ego Joannes audivi. Apoc.9.
Evangelium, Ego ſum vitis. Joan. 15.
Aliud Evangelium, Amen amen dico vobis, quia plorabitis. Joan.16.
Commune plurimorum Martyrum extra tempus Paſchale.
Epiſtola, Juſtorum animæ Sap.3.
Alia Epiſtola, Juſti autem in perpetuum. Sap.5.
Alia Epiſt. Rememoramini priſtinos dies. Hebr.10.
Alia Epiſt. Reddidit Deus juſtis mercedem. Sap.10.
Alia Epiſtola, Juſtificati ex fide. Rom.5.
Alia Epiſt. Non ſunt condignæ paſſiones. Rom.8.
Alia Epiſt. Exhibeamus noſmetipſos.2.Cor.6.
Alia Epiſt. Sancti per fidem vicerunt regna. Heb.11.
Alia Epiſt. Reſpondit unus de Senioribus. Apoc.5.
Evangelium, Cùm audieritis prælia. Luc. 21.
Aliud Evang. Deſcendens Jeſus de monte ſtetit in loco campeſtri. Luc. 6.
Aliud Ev. Sedente Jeſu ſuper montem Oliveti. Mat.24.
Aliud Evang. Videns Jeſus turbas aſcendit in montē. Mat.5.
Aliud Evangelium, Reſpondens Jeſus dixit, Confiteor tibi pater. Matth. 11.
Aliud Evangelium, Væ vobis qui ædificatis monumenta. Luc. 11.
Aliud Evangelium, Qui vos audit me audit. Luc.10.
Aliud Evangelium, Attendite à fermento Phariſæorum Luc. 12.
Commune Confeſſoris Pontificis.
Epiſtola, Ecce Sacerdos magnus. Eccleſ.44. & 45.
Alia Epiſtola, Plures facti ſunt Sacerdotes. Heb.7.
Alia Epiſtola, Omnis pontifex ex hominibus aſſumptus. Heb. 5.
Alia Epiſt. Mementote præpoſitorum veſtrorum. Hebr.13.
Evangelium, Homo quidam peregrè. Matth.25.
Aliud Evangelium, Vigilate, quia neſcitis. Matth.24.
Aliud Evangelium, Nemo accendit lucernam. Luc.11.
Aliud Evangelium. Videte, vigilate, & orate. Marc.13.
Commune Doctorum.
Epiſtola, Teſtificor coram Deo. 2.Timoth.4. Juſtus cor ſuum tradit. Eccl.30.
Evangelium, Vos eſtis ſal terræ. Matth. 5.
Commune Confeſſoris non Pontificis.
Epiſtola, Beatus eſt qui inventus eſt ſine macula. Eccli.31.
Alia Epiſtola, Spectaculum facti ſumus mundo. 1. Cor.4.
Alia Epiſtola, Quæ mihi fuerunt lucra. Philip.3.
Evangelium, Sint lumbi veſtri præcincti. Luc.12.
Aliud Evangelium, Nolite timere puſillus grex. Luc.12.
Aliud Evangelium, Homo quidem nobilis abiit in regionem longinquam. Luc.19.
Commune Abbatum.
Epiſtola, Dilectus Deo & hominibus. Eccl 45.
Evangelium, Ecce nos reliquimus omnia. Matth.19.
Commune Virginum & Martyrum.
Epiſtola. Confitebor tibi Domine rex. Eccl.51.
Alia Epiſtola, Domine Deus meus, exaltaſti. Eccli.51.
Evangelium, Simile eſt regnum cælorum decem virginibus. Matth.25.
Aliud Evangelium, Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito. Matth.13.
Commune Virginum non Martyrum.
Epiſtola, De virginibus præceptum Domini non habeo.1. Cor. 7.
Alia Epiſtola, Qui gloriatur in Domino.2.Cor.10.
Evangelium, Simile eſt regnum cælorum decem virginibus. Matth. 25.
Aliud Evangelium, Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito. Matth.13.
Commune Mulierum ſanctarum nec Virginum nec Martyrum.
Epiſtola, Mulierem fortem. Proverb. 31.
Alia Epiſtola, Viduas honora quæ verè viduæ ſunt.1.Tim.5.
Evangelium, Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito. Matth. 13.
In Dedicatione Eccleſiæ.
Epiſtola, Vidi civitatem ſanctam Jeruſalem. Apoc.21.
Evangelium, Ingreſſus Jeſus, perambulabat Jericho. Et ecce vir nomine Zacchæus. Luc.19.
In ſponſalibus.
Epiſtola, Mulieres viris ſuis ſubditæ ſint. Epheſ.5.
Evangelium, Si licet homini dimittere uxorem. Matth.19.
Ad tollendum ſchiſma.
Epiſtola, Obſecro vos ut dignè ambuletis. Epheſ.4.
Evangelium, Sublevatis Jeſus oculis in cælum, dicit: Pater ſancte ſerva eos in nomine tuo. Ioan.17.
Pro quacunque neceſſitate.
Epiſtola, Si iniquitates noſtræ contenderint contra nos. Hier. 14.
Evangelium, Habete fidem Dei. Marc.11.
Pro remiſſione peccatorum.
Epiſtola Condelector legi Dei. Rom.7.
Evangelium, Petite & dabitur vobis. Luc. 11.
Contra Paganos.
Epiſtola Oravit Mardochæus ad Dominum. Eſther 13.
Evangelium, Quis veſtrûm habebit amicum. Luc. 11.
In tempore belli.
Epiſt. Acceſſerunt omnes principes bellatorum. Hier.41.
Evangelium, Dic nobis quando hæc erunt. Matth.24.
Pro pace.
Epiſtola, Fratribus qui ſunt per Ægyptum. 2.Machab.1.
Evangelium, Cùm eſſet ſerò die illa. Ioan.20.
Pro vitanda mortalitate vel tempore peſtis.
Epiſtola, Immiſit Dominus peſtilentiam in Iſraël. 2.Reg.24.
Evangelium, Surgens Jeſus de Synagoga. Luc.4.
Pro infirmis.
Epiſtola, Teſtatur aliquis veſtrûm. Iacob.5.
Evangel. Cùm introiſſet Jeſus Capharnaum. Matth.8.
Pro peregrinantibus vel iter agentibus.
Epiſt. Egreſſus Iacob de Berſabee, pergebat Haran. Gen.28.
Evangelium, Euntes prædicate dicentes: quia appropinquavit regnum cælorum. Matth. 10.

F I N I S.

Digitized by Google

Digitized by Google

1 – 2 – 3

Digitized by Google